

ARISTOTELIS
ORGANON

GRAECE.

EDIDIT

TH. WAITZ.

PARS PRIOR.

LIPSIAE,
SVMTIBVS HAHNIANIS.
MDCCCXLIV.

ARISTOTELIS

ORGANON

GRAECE.

NOVIS CODICVM AVXILIIS ADIVTVS RECOGNOVIT,

SCHOLIIS INEDITIS ET COMMENTARIO

INSTRVXIT

THEODORVS WAITZ,

PHIL. DR.

LIPSIAE,

SVMTIBVS HAHNII.

MDCCCXLIV.

John Mitchell
1885

ARISTOTELIS
ORGANON
GRAECE.

EDIDIT

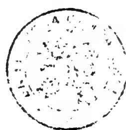
THEODORVS WAITZ,

PHIL. DR.

PARS PRIOR.

CATEGORIAE, HERMENEVTICA, ANALYTICA PRIORA.

LIPSIAE,
SVMTIBVS HAHNII.
MDCCCXLIV.

PRAEFATIO.

Philosophiam vidimus nostra aetate in tantum discrimen adductam, ut ipsum Aristotelem clamantem audire videremur „ne quid detrimenti caperet respublica": non defuerunt enim qui in philosophia excolenda ita versati sint, ut somniis delectati non solum homines, sed etiam ipsam veritatem spe inani eludere non erubescerent. Quare pro bono habendum est omine, quod nostro tempore Aristotelis studium instaurari coepit. Ad hunc igitur quod prae ceteris me converterim, quum me movit ipsius viri ingenium, quod non potest non tenere eum, qui philosophiae studio se dedit, non ut sibi fingat sapientiam generi humano non datam, cuius qualemcunque formulam componat, sed ut quod sciri possit redigat ad disciplinam accurate non modo fundatam, verum etiam exstructam, cuius alia pars ex alia semper nexa et omnes inter se aptae colligataeque videantur, tum etiam me movit eorum quae emendanda et explananda superessent multitudo: nam difficultates, quibus negotium quod suscipimus obstructum est, si operae pretium facturus esse videatur qui eas superet, non ab incepto avocare, sed etiam magis allicere solent animos eorum qui veritatis studio magis quam oblectatione ducuntur. Quare excusatione mihi non videtur opus esse, quod quae Ari-

*

stoteles de arte logica scripsit de integro ediderim, quamquam quomodo in re ipsa versatus sim, si non excusandum, certe explicandum est.

Nomen quidem Organi iis libris quos edidimus coniunctis non ab Aristotele inditum esse constat — docemur enim Schol. Brandis. p. 140a48 sqq. coll. 25b31 et 26a12 a philosophis Aristotele recentioribus hoc nomen profectum esse; Io. Philoponus autem (v. schol. 36a12) ipsam demonstrationem (de qua Aristoteles in Analyticis agit) *ὄργανον* appellavit — sed tamen hoc titulo non uti noluimus, ne singulas partes in fronte libri nostri nominare cogeremur. Ne ordinem quidem librorum, quamquam assentimus iis quae de coniunctione et cognatione, quae inter eos intercedat, praeclare disputavit Brandisius, mutare voluimus, quum parum nobis videretur interesse quo loco singulae partes collocarentur, quippe quae non ita comparatae sint, ut alia sine alia intelligi nequeat. In iis igitur quae ad externam speciem pertinent veterem morem cum Iulio Pacio et Bekkero secuti sumus.

In prooemio codices descripsimus, quos inspicere nobis licuit. Ac primum quidem ex animo gratias agimus viris humanissimis doctissimisque, quibus et faventibus et adiuvantibus bibliothecarum quibus praesunt subsidiis libere utendi copia nobis data est, in primis Hasio, viro clarissimo, Bibl. Reg. Paris. Praefecto, et Bettio, Bibl. D. Marci Venet. Custodi, quorum quidem liberalitatem maximis laudibus adaequare non possumus, praesertim quum neque Mediolani neque Florentiae eandem eorum qui bibliothecis praepositi sunt humanitatem experti simus. Nam Catena (nomen ingenio convenit), Bibl. Ambros. Custos, ita custodit libros mss., ut nullius fere codicis copiam faciat quem oculis subtrahere possit, del Furia autem, Bibl. Laurent. Praefectus, ferias ita curae cordi-

que habet, ut furia sit, si petas, ut unum diem festum litterarum studiis concedat. — Codices graecos, praetermissis iis de quibus non habuissemus quod diceremus nisi quae leguntur in Aristotelis ed. Bipont., quae in omnium manibus est, describere voluimus omnes qui ad ipsum Organon pertinerent, Marcianos, Ambrosianos, Laurentianos, Riccardianos, Querinianos, deinde a p. 11 omnes qui commentarios haberent nondum editos, Marcianos, Ambrosianos, Laurentianos, Riccardianos, Parisienses Regios, Coislinianos, Chigianos; quamquam non satis certi sumus num Mediolani et Florentiae omnia viderimus quae ad Aristotelis Organon pertineant, imo in bibliotheca Laurentiana plura millia (si verum est quod auditione accepimus) librorum mss. asservari, qui Napoleone Italiae leges scribente e monasteriis vicinis in eam illati custodum negligentia in indices nondum relati sunt, compertum habemus: quare si non omnes codices, quotquot exstant, descripsimus, aliorum hoc negligentiae vel malevolentiae dandum erit, non incuriae nostrae. De codicibus Romanis cur nihil dixerimus, indicavimus p. 6 init., de Parisiensibus autem nihil diximus, nisi quo quae legantur in catalogo Bibl. Reg. et Coisl. vel suppleantur vel emendentur: namque in codicibus describendis, ne libri volumen frustra augeretur, ita semper versati sumus, ut nihil repeteremus quod ex aliis libris, qui ab omnibus facili negotio inspici possent (catalogos dicimus Bibl. Paris. Reg. et Coisl., Bibl. D. Marc. Ven., Bibl. Laurent.), petere liceret. Iis quae de codicibus ipsis disputavimus inseruimus etiam ea quae, quum non ad singulos quosdam locos Aristotelis commode referrentur, inter scholia a nobis collecta recipi non posse viderentur: dedimus igitur p. 7 sqq. quem cod. Laurent. 31, 37 exhibet Topicorum librum nonum, p. 9 sq. exscripsimus quae in eodem libro de hypotheticis syllo-

gismis disputantur, p. 19 sqq. quae habentur in Laurent. 71, 32 de categoria ποτέ. Ioannis Itali (e Marc. 265 et Laurent. 71, 32) et Georgi Gemisti scholia (e Riccard. chart. 4, 76) p. 13 sqq., p. 18 sq. et p. 23 dedimus non tam, quia alicuius momenti ea esse iudicaverimus, quam tum ne quid praetermissum videatur quod aliquid auxilii nobis ferre potuerit, tum ut quales auctores isti fuerint appareat. Denique ex cod. Basil. F. II. 21 initium commentarii deperditi adiecimus quem Simplicius de Categoriis conscripsit. — Codicibus descriptis notavimus p. 28 sq. quae praeter ea quae in commentario indicavimus (v. p. 438 et 473) in scholiis a Brandisio collectis corrigenda nobis viderentur.

Sequuntur scholia (p. 30), in quibus colligendis Brandisii exemplum imitati sumus, qui quum ea recepit quibus quid veteres interpretes de singulis locis senserint explicetur, tum maxime etiam ea quae in recensendo et emendando Aristotele alicuius momenti esse possint (ad haec enim in primis eum respexisse patet ex iis quae dicit p. 108 not.) et quae ad philosophiae historiam pertineant. Eadem igitur ratione ducti qua ille scholia ita excerpsimus, ut collatis iis quae a Brandisio edita sunt nihil dederimus quod in his vel iisdem verbis expressum vel eodem modo, licet aliis verbis, expositum legeretur: namque hoc semper nobis propositum fuit, ut quae dederit ille a nobis, si fieri posset, supplerentur. Labor quidem atque adeo taedium, quod interpretes perlegenti haud raro faciunt, maius aliquando fuit quam quod propter fructum, qui inde proveniret, subeundum videretur: quod quamquam opere vix incepto perspeximus, quum virum sagacissimum doctissimumque idem et suscepisse et praeclare peregisse intelligeremus, tamen religio nobis fuit praetermittere quod operi semel suscepto aliquid adiumenti afferre posse videretur. In scholiis exscribendis vix erit, opinor, qui

nimiam diligentiam nobis exprobret: brevitati certe operam dedimus quam maximam. Commentarios graecos ante Brandisium editos, quibus ille usus est, maximam partem integros perlegimus; in quibus quum pauca tantum invenerimus quae ab illo omissa nobis recipienda fuisse visa sint, nostris scholiis ex commentariis editis aliquid inserere noluimus, sed quodcunque dignum invenimus quod reciperetur, id in commentario adiecimus et in usum convertimus. Quorum quidem locorum paucitas quum probet eximiam Brandisii diligentiam, scholia inedita quibus ille usus est relegere noluimus, ne frustra retractaretur quod optime factum esset, dum alia superessent, quae, ut perficeretur quod propositum esset, praetermitti non deberent. — Ac primum quidem adhibuimus Leonis Magenteni commentarium, quem integrum exstare ex scholiis nostris apparet, quamquam non nisi ea typis expressa sunt quae scripsit de libro περὶ ἑρμηνείας et de Analyticis prioribus, deinde Michaelis Pselli paraphrasin libri περὶ ἑρμηνείας typis exscriptam, Stephani paraphrasin eiusdem libri et Ammonii commentarium de Analyticis prioribus (cod. Paris. Reg. 2064), Theodori Prodromi scholia de Analyticorum posteriorum libro II (Paris. Reg. 1917), Ioannis Itali de Topicis (Marc. 265), Michaelis Ephesii de Elenchis sophisticis scripta (Paris. Reg. 1918), denique scholia anonyma de Categoriis quae habentur in cod. Laurent. 71, 32, Marc. 201; de Hermeneutica Marc. 257, Laurent. 71, 32, Ambros. L, 93, Paris. Reg. 2064; de Analyticis prioribus Marc. 201, Ambros. L, 93; de Analyticorum posteriorum libro I Ambros. L, 93, Paris. Reg. 1972; de libro II Riccard. chart. fol. 10, Paris. Reg. 1917 marg. Quibus quidem scholiis ut nimium pretium statuamus, nos certe longissime absumus: etenim colligendi laborem non tam propterea subeundum putavimus, quod

magnum fructum Aristotelem nostrum inde capturum esse sperabamus, sed quia verebamur ne et laboris impatientia et officium desertum nobis exprobraretur, quod quum sponte nobis imposuissemus, conservare debebamus. Si quis vero conquerendum putet de inutilitate eorum quae non sine magno labore congesserimus, equidem me ipsum contentum profiteor eo, quod Stephani de Hermeneutica commentarium, quem exstare viri docti adhuc videntur ignoravisse (v. Buhlium in Aristot. ed. Bipont. I. p. 313), et codicis Riccard. paraphrasin libri II Analyticorum posteriorum, quam non possum non iudicare et meliorem quam externa libri species promittere videtur et lectione dignissimam, in lucem protrahere contigit.

Ut ad librum ipsum veniamus, ante omnia petimus a lectoribus, ne artis logicae imperiti ad libros ab Aristotele de ea compositos accedant, deinde ne inconsiderate iudicent de iis quae non temere scripsimus: sciant autem pergratum mihi fore quodcunque re bene perpensa reprehendatur, etiam si me non habeat assentientem. Iam in libro componendo hoc potissimum spectavimus, ut, non compilatis iis quae alii scripsissent, nova daremus quam plurima eaque non nisi ex iis fontibus hausta, quibus aut ipsi usi essemus aut alios, quibus merito fides habenda esset, usos esse sciremus: quare prae ceteris nobis cavimus, ne quid diceretur quod, quum aut nemini ignotum esset aut satis facile ad inveniendum iis qui Aristotelem intelligere studerent, si abesset, nemo requireret. Brevis esse laboravi, num obscuritatem vitaverim, iudicent alii: prolixo certe commentario Aristotelem explanare indignum iudicavi summo philosopho, qui brevitatem perspicuitate haud raro potiorem habuerit. Latine scripsimus, ut oratio non clara esse non posset, non ut Ciceronis more

modestiae speciem praeberemus, quae arrogantiam occultaret; imo, quum Ciceronis arrogantia a nobis aliena sit, ne eius modestiam quidem affectare voluimus: vita enim nos edocuit ea laude nobis acquiescendum esse, quam in nos ipsi conferre non erubescimus, si peregimus quod et temporis angustiae et virium modus concesserunt. Latinam linguam igitur patrio sermoni praetulimus, ne etiam in nos caderet quod non paucis philosophorum recentiorum vitio vertitur, quod ita scripserint, ut nobile dictum Talleyrandi, quod „oratio facta sit, ut occultetur quod sentias", facto comprobare videantur. Interdum hoc cadit in Biesium — nam e. g. terminos syllogismi non appellat „Begriffe", sed „Begriffsmomente": scilicet quum alterum et doctius sit et plane idem significet, non video, cur non liceat delectari vocabulo splendidiori. Doctrinam autem Aristotelis libro suo ita exposuit, ut universam quidem viam et rationem, quam ille secutus sit, bene explanaverit, singula vero quae difficultatibus laborarent aut praetermiserit aut minus accurate explicuerit. Facilius quidem hoc, sed melius, opinor, de Aristotele meruisset, si in singula diligentius inquisivisset; quae si magis habuisset perspecta, etiam universa clarius exposuisset: nobis certe propositum fuit, ut singula, quo maioribus difficultatibus impedirentur, eo diligentius perscrutaremur et interpretaremur, dum de universa via et ratione qua Aristoteles procederet (hae enim facilius intelliguntur) brevius diceremus. Quare quod Rassow (Aristot. de notionis definitione doctrina. p. 37 not. 2, cf. p. 15 not. 3) de Biesio dixit „etsi locum silentio non praetermittat, tamen incerta quadam oratione rem velavit potius quam illustravit" non solum in unum locum cadit, sed de universo fere libro dici poterit. Cf. quae diximus p. 377. Quamquam Biesium diligentissime lectitavisse Aristotelem

non negamus, tamen eius librum, quum singula explanare laboraremus, non multum nobis profuisse ingenue fatemur. Qui Aristotelem nondum attigerint aliquem certe fructum ex eo capient, quamvis minime satisfaciet iis qui non quod ille docuerit discere, sed ingenium et indolem summi viri aestimare, quique verum Aristotelem cognoscere velint: nam Biesius Aristotelem non fecit Germanicum, imo Hegelianum, quod merito reprehendit C. Kühn (De notionis definitione qualem Arist. constituerit. Halis. 1844. Praefat.), qui novo commentario logica Aristotelis scripta se ipsum illustraturum esse promisit. Genus dicendi quo Biesius utitur certe tale est, ut Aristoteles antiqua veste deposita ad huius aetatis morem compositus sui ipse vix similis sit. Accedit quod non semper verbis utitur cuiusque rei maxime propriis: v. c. ubi de deductione ad absurdum agit, id quod per syllogismum ipsum probatur appellat „den Widerspruch", quod quidem vocabulum non nisi de eo intelligere solemus quod repugnantiam in se habet: dicendum erat igitur „das Gegentheil" vel etiam simplicius cum Aristotele „das Falsche" (τὸ ψεῦδος, v. Biese I. p. 155 init.). Deinde in iis quae disputavit de syllogismis plerumque usus non est litterarum notis, unde factum est, ut quod Aristoteles clare expresserit difficilius sit et obscurius apud Biesium. Denique usum libri impedit etiam hoc, quod, quum Aristotelis verba afferuntur, libro quidem unde sumta sint et capite adscripto paginae et versuum numeri editionis Bekkerianae omitti solent. — Zellius in versione sua *) Iulii Pacii vestigia premit. Quodcunque dubium est ita

*) Novae versionis Franco-gallicae (I. B. St. Hilaire, la logique d'Aristote traduite en français pour la première fois et accompagnée de notes perpétuelles. Tom. I. Paris. 1844) copia nobis nondum facta est.

solvit, ut cum illo consentiat, quamquam auctorem non ubique nominat. Notae quas addidit nihil fere habent quod non legatur in commentario Iulii Pacii, ut quodcunque in altero vel laudaverimus vel reprehenderimus etiam de altero accipiendum sit. Ceterum Zellius non tam vertere voluisse videtur Aristotelem quam interpretatione explicare: saepius enim, ne oratio brevior obscuritatem haberet, adiecit quae deesse ei videbantur: qua quidem amplificatione Aristotelem non corrumpi aegre mihi persuadeo, nisi qui amplificet animorum quodam consensu coniunctus sit cum eo cuius scripta exponat, quod de Zellio praedicare non ausim, quum haud paucis locis (nonnullos exempli causa in commentario commemoravimus, quem de Analyticis prioribus scripsimus) veram Aristotelis mentem eum non perspexisse appareat. — Quae in edit. Arist. Bipont. Buhlius dederit non magni momenti esse vix est quod probemus: quare paucis quibusdam exemplis allatis, unde appareat quomodo Aristotelem intellexerit, contenti sumus: Vol. II p. 673 formulam Aristoteli tritissimam *τὸ ἀγαθῷ εἶναι* significare dicit „*τὸ* inesse bono", cf. quae diximus p. 359 extr.; 18a39 scribi vult *ἐπὶ τῷ αὐτῷ*, quia nihil praecesserit ad quod referri possit numerus pluralis *τοιούτοις*. Quae legimus 37a35 inepte mutavit, quamquam valde gloriatus de correctione. 70a10 excidisse putat vocem *ἀτελής*, quamquam Iul. Pacius hanc vocem aliunde intrusam esse satis aperte ostendit. Qui plura velit videat quae diximus ad 8a34, 13a19, 20a24, 46b34 et quae Buhlius ad vocem *τρίτον* 69b13, ad *κἂν* ib. vs. 32, multa alia quae et facilia sunt ad inveniendum et indigna quae hic commemoremus. Scholiis non perlectis, sed inspectis ita usus est, ut hic illic delibaverit quod in usum suum conferret; a Iulio Pacio autem, perspicacissimo Aristotelis interprete, in quo, temporis quo vixit ratione habita,

ne hoc quidem reprehendes, quod rem aliquando ita explanaverit, ut singulorum verborum potestatem non satis consideravisse videatur, ingenii acumine longe superatur. „Animadversiones criticae", quas Buhlius adiecit, non sine arrogantia scriptae sunt, quam, quum non magnam utilitatem habeant quae disputavit, aegre tulimus. Dicendum est autem, ne quid iustae eius laudi detraxisse videamur, quod contulit editionem Aristotelis Aldinam, Iuntinam, Camotianam, Basileensem priorem, Isingrinianam, Hildenianam, Sylburgianam, Casaubonianam, Pacianam et veterem interpretem latinum (ed. Ven. 1480), cuius codicem bibliothecae Gothanae etiam nos passim adhibuimus in Analyticis (desunt enim in codice Categoriae et Hermeneutica), denique in fine voluminis III lectionis varietatem adnotavit quam cod. Guelpherbytanus praebet. Quibus quidem libris quamquam non ita usus est, ut integram eorum collationem instituerit, tamen nemo erit, quin insignis assiduitatis et praeclarae doctrinae laudem ei concedat. — Sequitur ut eos libros commemorem, quibus quantum debeam libentissime profiteor et quos quo melius adhibui et imitatus sum, eo melius etiam rei meae consuluero, recensionem dico Aristotelis quam Bekkerus fecit et scholia quae Brandisius collegit. Ac de scholiis quidem quoniam supra diximus, nunc de nova recognitione quam ipsi instituimus exponendum erit. Alienum est autem ab hoc loco quaerere num ea quae sub Aristotelis nomine nobis tradita sint recte ei tribuantur (de qua quidem re Brandisius ita scripsit, ut nobis ab ea abstinendum sit): namque quod nobis propositum est eo continetur, ut quae ad nostram aetatem pervenerint considerata diversitate, quam vel libri mss., in quibus insint, vel alia subsidia quaecunque, quibus uti liceat, praebeant, talia et exhibeamus et interpretemur qualia ab auctore et

scripta et intellecta esse quam maxime sit veri simile. Nititur autem Aristotelis recensio tum auctoritate codicum, quibus eius scripta nobis conservata sunt, tum fide veterum interpretum, qui vel hanc vel illam lectionem in libris suis invenisse dicunt.

Bekkerus in recensendo Organo quattuor codicibus usus est, quorum optimos (*A* et *B*) integros iterum contulimus, tertium (*C*) hic illic inspeximus, ut videremus num nova collatione opus esset — qua re vera opus esse et ea docebunt quae a Bekkero praetermissa in Categoriis infra notabimus et quae dabimus ad 124b10; 125b26, 39; 126a33 sq., b20; 127a3 al. Quem quidem codicem ut non integrum retractaremus, tum copiae nos moverunt quas iam aliunde comparatas habebamus, tum temporis angustiae, quas ad describendas Pappi collectiones mathematicas adhuc ineditas conferre maluimus, praesertim quum codex ipse reliquis duobus, quos Bekkerus contulit, longe inferior sit. Quartum librum quem Bekkerus adhibuit cur non inspexerim dixi p. 11. Novam autem quam instituimus codicum *ABC* collationem non inutilem fuisse apparebit ex iis quae a Bekkero in Categoriis omissa hic adscribamus.

1b4 τινὸς om *A*.
2a26 καὶ ζῷον pr om *A*.
3b37 αὕτη *AB*.
4a7 γε om *B*.
8 οὐσία *ABC*.
31 μετέβαλλεν habet *B*, non *C*.
b21 τὰ μὲν *BC*. — αὑτοῖς *C*.
22 τὰ δὲ *AB*.
23 οἷον habet *B*.
31 ἀεὶ om *B*.
5a19 οὗ *A*.
b8 ἂν om *BC*.
6a7 αὐτὸ] καὶ αὐτὸ non habet *C*, sed *B*.
21 οὔτε *BC*.
29 *A* eadem habet quae praebent *BC*.
b11 ἔστι *AC*.

6 b 24 τὰ πρός τι om *B*.
7 a 3 ὥστε ἂν *C*.
31 ἔτι δὲ ἂν *C*.
b 7 καὶ] δὲ καὶ *A*.
8 πτερωτῷ αὐτῷ *B* non habet.
29 μὲν om *A*.
8 a 5 σῶμα οἷον *C*.
b 27 λεγέσθω corr *B*.
28 πολυχρονιώτερον *AB*.
9 a 21 δὲ] γὰρ *A*.
33 et 34 τῷ] τὸ pr *A*.
b 16 εἴ τις corr *B*.
29 λέγεται] litura *A*.
10 a 6 καθισταμένων *ABC*.
7 οὐδὲ] οὐ *AB*.
11 a 28 εἰ] ἢ corr *B*.
12 a 22 ἄλλα τοιαῦτα χρώματα *ABC*.
28 καὶ θάτερον corr *B*.
b 6 τὰ et 9 οὐδ' ἓν corr *B*. — οὐδ' corr *A*.
7 κατάφασις καὶ ἀπόφασις *C*.
13 a 8 ἀνὰ μέσον ἐστὶν *A*.
19 γενέσθαι *ABC*.
20 τὸ corr *A*.
b 31 ἢ non habet *B*.
14 a 26 ἕτερον ἑτέρου *ABC*.
27 καθὸ *AC*.
b 7 αὐτοῖς *AB*.
30 ἡμίσεως pr *A*.
15 a 2 πτηνὸν καὶ τὸ πεζὸν non habet *B*.
5 πρότερά ἐστιν οὐ *ABC*.
22 „fortasse" ante *A* del.
b 1 ἠρεμίαι *AB*.
9 ἀντιθείη *ABC*. — ἢ om *AB*, del *C*. — τῇ ... μεταβολῇ *AB*.
14 ἡ om *ABC*.
19 pr καὶ om *AB*.
25 πύρους] τοὺς πύρους *ABC*.

Sunt autem plures loci quibus Bekkerum aliam lectionem recepturum fuisse putaverim, si lectionis varietatem integram habuisset: v. c. 6 a 29, b 11; 8 b 28; 10 a 14; 13 a 19; 15 b 19; 16 a 23; 17 a 31; 18 b 31, 38, 39; 19 b 3. Omittimus reliqua, quum odiosum sit reprehendere eum, cui tanta debeamus, ut fatendum sit nos, nisi ille bonam partem operis absolvisset, aliquid praestituros fuisse quod

fortasse non contemnendum fuerit, at certe non laudandum. Enotavimus autem omnem lectionis varietatem quam invenimus. Quod si cui videatur operosius factum esse quam utilius, sciat in lectionis varietate indicanda aliquid inutile me maluisse adiicere quam omittere quod prodesse possit, praesertim quum in his rebus et alia aliis videantur utilia et auctoritati eorum quae nunc inutilia sint aliis codicibus collatis aliquid accedere possit. Omnes codices, quorum in libro nostro fit mentio, ipsi inspeximus, quod ingenue fatemur, ut nobis tribuatur et quod emendatum et quod peccatum sit. Non iactamus ita excussos esse omnes, ut iam nihil emolumenti reliquum sit quod ex iis provenire possit, imo vanitate omni abiecta quam maxime optamus, ut exstent qui Aristotelis scriptis emendandis et explicandis eandem operam navent, etiam si quod nos praestiterimus non solum superetur, verum etiam obscuretur et oblivione obruatur. Iam quum tempore quam optime uti vellemus, in conferendis codicibus ita versati sumus, ut liber, quo nobis videretur praestantior, eo diligentius a nobis excuteretur: namque quum certum temporis spatium, quod in conferendis libris mss. consumere licebat, nobis constitutum esset, in locis difficilioribus, quorum lectio valde dubia esset, maiorem curam ponere quam in facilibus, de quibus optimi codices consentirent, par erat: magis enim profuturum putavimus novae Aristotelis recensioni, si nova aliorum codicum auctoritate accedente confirmarentur quae dubia essent, quam si aliis codicibus, qui iis quos iam inspexissemus inferiores essent, collatis quae certissima essent etiam certiora reddere vellemus. Quare ex ipsa librorum bonitate qua quisque diligentia dignus esset iudicantes librum diligenter scriptum accurate contulimus, librum negligentius exaratum non nisi quibusdam locis inspeximus, quibus quae vera esset lectio dubitaremus. Quum igitur praeter codices optimos, quos

quam diligentissime excussimus, aut pauci conferendi essent integri — nam codicum qui Aristotelis scripta logica habent tanta est copia, ut subsidia, quae ad novam recensionem adhiberi possint, omnia unquam congestum iri desperandum sit — aut pluribus ita utendum esset, ut difficiliorum locorum maiorem curam haberemus quam faciliorum, fecimus quod rei nostrae maxime profuturum esse putavimus. Ob eandem causam factum est, ut numerus codicum, quibus usi sumus in Analyticis prioribus, minor sit numero eorum quos in reliquis libris adhibuimus: causa scilicet in eo est, quod Analytica priora, ut in quibus lectio minus variare soleat (quod facile intelliges, si lectionum variarum copiam, quam Bekkerus dedit in singulis libris, inter se comparaveris), novis subsidiis minus egent quam reliqua.

Codicum quibus uti nobis licuit antiquissimi iique optimi sine dubio sunt quos Bekkerus litteris *AB* notavit, quamquam in eo ab illo recedendum putavimus, quod codicem *A* potiorem duxit codice *B*, quum nobis codex *B* reliquis omnibus praeferendus videatur. Ac ille quidem saepissime ubi consentiunt *BC* eorum auctoritatem postposuit codici *A*, v. c. 16a12, 26, b28 al. — sunt tamen loci quibus codicem *B* invito codice *A* secutus est, v. c. 67a14, 18, 25, 32, 35, 37, 39, b12, 13 al. — nos vero lectionem quam praeberet *A* non praetulimus, nisi ubi eius auctoritati aliquid accederet aliunde: v. c. quod *BC* praebent 9a12, 17b5 mendi speciem habet. Eadem ratio est 14a27, quum etiam 14b26 habeatur *κατὰ τὸν χρόνον.* 19b37 codd. *An* cum Ammonio et Boethio consentiunt: cf. 33b39, 42a26, 46b20, 54a12, 60b31 sq., 61a39, 63b38, 64a17, 66a16. Re vera autem codicem *B* ita praestare codici *A*, ut lectio quam ille praebeat alteri praeferenda sit, nisi vel sensus ratio vel reliquorum codicum vel interpretum auctoritas postulet al-

teram, apparebit eorum locorum ratione habita quos iam adscripturi sumus. Quos quidem locos e libris Categoriarum et περὶ ἑρμηνείας solis repetimus, ne exemplorum numerus frustra augeatur: sin autem erit cui haec exempla non satisfaciant, eum ut convincamus, reliqua lectionis varietate quam codices *AB* praebent omni enotata perpendere eum iubemus uter utri praestet. Cf. igitur 1 b 8, ubi *B* omisit quae a recentiore quodam interprete intrusa in aliis codicibus leguntur. Eodem fere modo res se habet 6 a 8, 9 a 17, ib. b 21 et 29, 13 a 35, 14 a 17 et 36, 16 a 26, 18 a 19 et 38, 19 a 39, 20 a 35, in primis autem 21 a 2, ib. b 33 — 37; 17 b 21 vero et 20 a 24 Boethii auctoritas lectionem codicis *B* confirmat. Deinde 1 a 4, 2 a 1, 2 b 17, 3 a 34, 3 b 6, 7 a 20 quae recepimus e codice *B* cum iis conveniunt quae editiones priores habent. 1 a 9 et b 18 Bekkerus ipse codicem *B* meliorem iudicavit; idem fecit 18 a 32, 36, b 1, 16, aliis locis quibus lectionem codicis *B* praestare res ipsa docet. Quod Boethius habuit exhibet *B* 7 b 39, 8 a 1 seq., ib. 2, 5, 7, 9, 10 a 26, ib. b 23, 15 b 12, 18 b 24, cum Simplicio et Boethio concinit 7 b 23, cum Alexandro et Ammonio 17 b 25. 6 a 22 lectionem codicis *B* et sensus postulat et veterum interpretum auctoritas. Item non probari non poterit quod prius habuit *B* 15 b 1, 17 a 13, 18 a 34. Quibus quidem locis diligenter perpensis inspectisque iis quae in commentario disputavimus vix erit, opinor, qui reprehendendum putet, quod codicem *B* codice *A* potiorem iudicaverimus. — Codices *C* et *D* Bekkerus reliquis quibus usus est merito longe postposuit: qua in re, quamquam sunt loci quibus lectionem *C* solam probandam putavimus (v. c. 11 b 28, 12 a 28, 13 b 1), ita cum eo consentimus, ut etiam pluribus locis quam ille eam non admiserimus, dum ille interdum, ut vulgarem lectionem retineret, eam recipiendam putavit: cf. 4 a 23 et b 4, 6 a 38, 10 b 10, 16 a 32, 21 a 3 sq.,

18 b 11 et 22 — ultimis duobus locis certe restituenda erat lectio *AB*, quum eadem habeatur in versione Boethiana. Nonnunquam Bekkerus reiecit quod praebent codd. *ABC*, quod, ubi ferri posset, reduximus: v. 5 b 14, 6 a 31, 15 b 30. — Reliquos codices (de quorum usu et pretio disserere noluimus, tum quia longum est, ut ab hoc loco alienum esse debeat, praesertim quum, ut intelligerentur quae disputaremus, commentarius quem conscripsimus diligenter prius perlegendus esset, tum etiam quia res ipsa copiosa commentatione quam requireret vix digna esset), non invento qui libris *AB* praestaret, ita adhibuimus, ut, ubi optimi inter se discreparent, litem, si fieri posset, diiudicarent.

At erit qui dicat non tam codices ipsos inter se comparandos esse, ut quid cuique tribuendum sit decernatur, sed adeundos esse veterum interpretum commentarios, ut qui liber eam plerumque lectionem exhibeat quae interpretum auctoritate commendetur, is optimus iudicandus sit. Quae quidem sententia cur probanda non sit iam explicabimus. Verum quidem est sine dubio antiquissimam habendam esse lectionem quam veteres interpretes in libris suis reperisse dicant — nisi forte in ipsa lectione quam exhibeat vetus interpres aliquid mutatum esse et depravatum demonstrari possit, quod accidit e. g. 58 b 8 sq.: quare eam semper lectionem, si ferri posset, recepimus quam illos habuisse constaret; sed hoc ipsum saepe difficillimum est ad diiudicandum, quam lectionem habuerint. Namque frequens scholiorum graecorum usus nos docuit nullius fere momenti esse ea verba Aristotelis quae ipsam explicationem, qua Aristotelis sententia ab interpretibus illustretur, praecedere soleant: recte enim Buhlius (Vol. I p. 527): „Mihi tamen, ut hoc semel moneam, probabile est ipsa Aristotelis verba tam in Simplicii quam in plurium aliorum graecorum Aristotelis interpretum commentariis non semper ab his inter-

pretibus adscripta, sed nonnunquam a librariis imperitis interposita esse". Nihilominus tamen Buhlium multum tribuere lectionibus quas ex eo fonte hauserit quem modo aspernari eum vidimus tum multis locis apparet „Animadversionum criticarum" (cf. e. c. quae dicit ad Categ. V §. 2), tum inde quod pravas lectiones collegit fere omnes quae ex Philoponi commentariis enotari possent. Apparet autem Aristotelis verba explicationi ipsi praeposita non ab ipsis graecorum commentariorum auctoribus adiecta esse, sed ab iis qui commentarios descripserint: nonnunquam enim alieno loco inserta sunt. Sic in Alex. comm. in Anal. pr. (Iunt. 1521) fol. 24 b coll. fol. 31 a verba Aristotelis Alexandri disputationem interrumpunt, fol. 28 b non eo ordine leguntur quem habere debebant. Deinde ne sibi ipsi quidem constant interpretes in lectione quam in Aristotele invenerunt indicanda: nam quamquam Philoponum 48 b 7 *τὸ μίαν* reperisse apparet ex ipso commentario, tamen in Aristotelis verbis quae explicationem praecedunt habetur *τῷ μίαν*; Ammonius schol. 122 a 11 verbis Aristotelis quae leguntur 19 b 23 post *ἀπόφασιν* addit *τῶν ἁπλῶν*, quae omittit schol. 123 a 8; Alexander (comm. in Anal. pr. Iunt. 1521. fol. 21 b) in verbis quae leguntur 25 b 32 modo praebet *ὥστε* modo *ὡς*, modo omittit *ὅλῳ* 25 b 33 et prius *ἢ* ib. vs. 34 modo retinet; idem fol. 24 a (ad 26 a 18 sqq.) habet *πρὸς τῷ μείζονι* et *πρὸς τῷ ἐλάττονι*, sed fol. 25 a sub fin. habet (26 a 20) *πρὸς τὸ ἔλαττον*; ib. fol. 63 b *ἀεὶ* et *ἢ* in Aristotelis verbis (32 b 9) omittuntur, quamquam non desunt in ipso commentario; ib. fol. 97 a adscribuntur verba Aristotelis 38 b 32 *καὶ καθόλου δὲ ἀναγκαία ᾖ ἢ . . .*, sed fol. 97 b habetur lectio quam dedit Bekkerus; Philoponus (comm. in Anal. pr. Ven. 1536. fol. 7 b) in verbis Aristotelis 24 a 25 explicationi praepositis habet *τῆς ἀντιφάσεως*, in commentario ipso articulum omittit; idem fol. 27 exhibet *ὅταν*

28 a 10, dum in commentario scribit ἐάν; Boethius in priore editione commentarii quem de libro περὶ ἑρμηνείας composuit ad 17 b 17 in ipsa versione commentario praemissa haec habet: „opponi itaque dico affirmationem negationi quae universaliter significat ei quae non universaliter", ut legisse eum putares καθόλου vel ὅτι καθόλου pro τὸ καθόλου, nisi in ipso commentario diceret „Hoc est enim quod ait quae universale significat eidem quoniam non universaliter". Itidem res habet 21 a 20. Unde apparet quanta circumspectione opus sit, ne quid temere colligatur de lectione quam veteres interpretes habuerint. Accedit quod ipsi interpretes Aristotelis verba interdum non satis accurate reddunt: sic Alexander 50 b 33 omittit μὲν et τῷ, 51 a 1 omittit vocem συλλογισμῶν, 51 a 2 exhibet ἀνάγεται, schol. 182 a 42 vocem ἐστὶν transpositam esse apparet, quod saepius accidit: neque hoc ita factum esse mirum est, si quidem interpretes non id agebant, ut singula verba, quae et quo ordine ab Aristotele scripta essent, servarentur, sed re ipsa intellecta et explanata contenti erant: quare Alexander quae legimus 17 a 22 in comm. in Anal. pr. fol. 5 b sic exhibet: ἔστιν οὖν ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ εἰ ὑπάρχει τι ἢ μὴ ὑπάρχει. Denique Aristotelis verba quae in commentariis graecis explicationem praecedere solent, sive ab ipsis interpretibus inserebantur sive aliis supplenda relinquebantur, saepissime depravata sunt ab iis qui codices descripserunt, ut etiam propter mendorum frequentiam lectiones quas praebeant minus certae sint: v. c. 184 b 1 καὶ τὸ pro καὶ τῷ mendum est, ib. vs. 18 μία δύναμις habetur, quamquam Alexandrum legisse πᾶσα δύναμις apparet ib. vs. 20; ib. vs. 22 τὸν λόγον explicationis gratia Aristotelis verbis adiectum esse patet; 185 a 22 δέχεται omissum est in Aristotelis verbis, quamquam vs. 26 iisdem verbis adiectum est ἐπιδέχεται; ib. vs. 40 ἐπεὶ in contextum irrepsisse videtur e

vs. sq. Haec omnia igitur quum occurrant p. 184b et 185a, Aristotelis verba in commentariis graecis satis negligenter scripta esse luculenter ostendunt: quae si cui non satisfaciant, eum ut commentarios ipse perlegat hortamur, nobis vero inde manifestum videtur lectionis varietatem, quam Aristotelis verba commentariis graecis inserta praebeant, tam incertam esse, ut nulla fere eius sit auctoritas: quare has in recensendo Aristotele plane negleximus.

Alia ratio est eorum locorum quibus quae fuerit lectio quam veteres interpretes habuerint certo scimus: nam praeferenda semper erit lectio quam interpretes in codicibus suis repererunt lectioni quae nostra aetate in libris mss. occurrit, nisi res ipsa aperte doceat potiorem habendam esse alteram. Quare iis lectionibus quas veterum interpretum auctoritate confirmatas habemus id pretium statuimus, ut, quo vetustiores sint, eo certiores a nobis habeantur: ubi vero interpretes ipsi inter se discreparent, antiquissimam semper lectionem, si admitti posset, recipiendam putavimus. Etenim sunt loci quibus recentiores interpretes lectionis quandam varietatem in libris suis repererunt quam antiquiores non habuerunt (v. c. 44 b 38 Alexander habuit ὅτι, quod et in nostris codicibus et in Philoponi libris videtur defuisse), quid? quod probabile est verba τὸ ἀτελές, quae in Aristotele suo reperit Philoponus (schol. 173a21), in contextum migravisse ex commentario Alexandri, qui nullam lectionis varietatem hoc loco videtur habuisse: dicit enim (ib. vs. 25) δυνατὸν εἶπε τὸν ἀτελῆ συλλογισμόν. Eadem fere ratio est 58 b 8, de quo loco v. quae diximus in commentario. Tamen Boethium et veterem interpretem latinum interdum secuti sumus etiam invito Alexandro, ubi levem emendationem sensus flagitaret, cf. e. g. 46a37 et 36a23.

Iam vero apparet ex iis quae diximus haud raro aliam alium interpretem habuisse lectionem — namque Ammo-

nius (v. schol. nostra ad 24 a 29) *ἀρχαίως γεγραμμένα βιβλία* commemorat, ut quae diversa sint a recentioribus, Philoponus vero saepius (v. e. g. schol. 177 b 30) lectionis varietatem ex Alexandro affert quam ipse non habuit — quare, quamquam recipiendae sunt lectiones quas veteres interpretes habuisse certum est, si ferri possint, tamen, quum neque magnus sit locorum numerus, quibus quid illi habuerint constet, neque, ubi constet, ipsi semper inter se de lectione consentiant, decerni inde vix poterit pretium quod singulis codicibus statuendum sit. Accedit quod lectiones interpretum graecorum saepius servatae sunt in codicibus minus bonis quam in iis (codices *AB* dicimus) quibus maximam fidem habendam esse nemo negabit. Sic codex *n*, qui haud pauca habet quae ab ipso Aristotele profecta non esse patet, 38 b 4 solus praebet quod habuerunt Alexander, Boethius et vetus interpres latinus, 39 b 22 solus exhibet lectionem Philoponi, 39 a 27 solus cum Boethio conspirat, 41 b 39 cum codicibus *Cfm*, Philopono et Boethio, 46 a 38 cum codice *m* et cum Alexandro concinit. Item codices *en* 7 b 23 praebent lectionem quam ex Simplicio et Boethio dedimus, *e* vero solus habet lectionem quam e veteribus interpretibus restituimus 1 a 4 et 6, 2 a 6, 6 b 22. 20 a 33 *enu* idem habent quod Ammonius, habuit *K*, correxit *d**). At quis est, quaeso, qui propterea codices *AB* illis postponendos putet? Nam lectionis varietate quam praebent codices *en* leviter tantum inspecta dubium esse non potest, quin quae habeant plerumque reiicienda sint: accidit autem aliquando, ut probandum sit quod libri minus boni exhibeant. Sic quae recipienda erant 1 b 16 leguntur in codicibus *uaf*, correcta sunt in codicibus *nh*, 5 b 10 quod codex *d* correxit

*) Namque in lectionis varietate quam notavimus ad 20 a 33 indicanda peccavimus, ut pro „*δόξειαν e, δόξαιαν e, δόξαιεν* corr *K*" legendum sit „*δόξαιαν* corr *K* qui prius *δόξειεν, δόξαιεν* corr *d*".

solum verum est, 18 a 10 codex *i* solus lectionem Ammonii praebet quam restituimus, 27 b 37 recepimus quod codex *u* solus habet.

Quae quum ita sint, de codicum bonitate non iudicandum erit e lectione quam interpretes graeci habuerunt: unde etiam intelligitur ne hoc quidem concessum esse nostrae aetati, ut Aristotelem restituamus qualem veteres interpretes habuerint. Namque quum codices optimi qui nobis servati sint non easdem lectiones praebere soleant quas illos in libris suis reperisse compertum habeamus, in recensendo Aristotele nihil nobis relictum est, nisi ut iis locis (quamquam paucissimi sunt) quibus quid illi habuerint certo sciamus, recipiamus quod illorum auctoritate commendetur, reliquis vero omnibus recensionem talem constituamus qualem tum fides quae singulis libris habenda sit tum sensus ratio et loquendi usus qui apud Aristotelem obtineat postulent. Quae si vera est, quam in Aristotele recensendo sequi debemus, lex et ratio, probandum erit quod antiquissimorum interpretum auctoritate moti a lectione Bekkeri recessimus 1 a 2, 4, 6 et 9, 1 a 7 et b 16, 2 a 6 sq., 19 b 25, 30 sq., quod 6 b 22 Simplicium et Iamblichum contra Ammonii auctoritatem, 7 b 23 Simplicium, 9 a 23 Simplicium et Ammonium, 17 a 11 Boethium solum omnibus codicibus invitis, 17 b 25 Alexandrum et Ammonium, 18 a 10 et 20 a 33 Ammonium solum secuti sumus: neque tamen quod interpretes graeci darent sine exceptione recipiendum putavimus. Namque quamvis maxima sit eorum auctoritas, tamen quae 2 b 6 et Simplicius et codices habent intrusa esse apparet, quippe quae etiam Bekkerus e contextu recte eiecerit. Item 11 b 16 quod ille habuit recipere non ausi sumus. Sunt alii loci quibus Ammonius (v. 16 b 10, 17 b 17, 23 a 13, 23 b 39) et Simplicius (v. 5 a 5) lectionis quadam varietate indicata non decernunt utra praeferenda sit: quid? quod Ammonius

(16 b 22) diversam lectionem in Porphyrio deprehendere sibi visus est, ubi illum nihil aliud habuisse veri simile est. Interdum etiam interpretes non secuti sumus (v. c. Herminum et Simplicium 16 a 6 sq.), ubi non de ipsius lectionis, sed de explicationis diversitate disceptare putandi sunt: nam quum antiquitus scriberetur *TATTA*, utrum legendum sit ταῦτα an ταὐτά non tam ex codicum vel interpretum auctoritate pendebit quam ex eo quod et sensus et totius loci ratio requirat. Denique quibusdam locis (v. e. g. 17 a 13, 27 a 10, 30 b 14, 45 a 12, 58 b 7) coniectura utendum erat, quum quod verum nobis videretur neque codices neque interpretes graeci praeberent: quod cur faciendum erat in commentario exposuimus.

Veteri interpreti latino, quem et Buhlius hic illic contulit et nos ex codice Gothano in Analyticis adhibuimus, idem pretium statuendum est atque versioni Boethianae et optimis codicibus graecis: dolendum est autem, quod, quamquam in utraque versione verbum de verbo redditur, tamen multae lectiones sunt, quarum diversitas sermone latino indicari nequit. Namque quodcunque in articulis secus habet vel quodcunque diversum est in singulis verbis scribendis, dum significatio eadem maneat, versione non proditur.

Haec fere sunt quae de universa ratione, quam in Aristotele recensendo inierimus, dicenda habuimus. Iam ut satisfaciamus etiam iis qui librum nostrum leviter inspectum iudicare quam integrum perlegere malint, caventes ne sententiam dicant iniquam quosdam locos Analyticorum priorum indicemus, qui vel graviorem mutationem experti sunt vel quos nove interpretati sumus: conferri iubemus igitur quae diximus ad 26 a 32, 41 b 15, 42 b 5, 44 a 31 et 38, 45 a 12, 55 b 3, 57 a 1, 58 b 8, 66 a 37. Ubicunque lectionem a Bekkero receptam reiecimus causas, quibus adducti aliam

praetulerimus, in commentario explicuimus, ita tamen, ut silentio praetermiserimus eos locos, quibus cur alia lectio recipienda fuisset facile intelligeretur ab iis qui perspecta haberent quae modo diximus de universa ratione quam in nova Aristotelis recognitione ineundam putavimus. Quare ne quis conqueratur, quod incauta quadam novandi cupiditate ducti ratione non reddita interdum aliquid mutaverimus, liceat exempli gratia hic adscribere quae in libris Categoriarum et περὶ ἑρμηνείας emendanda censuimus, quamquam cur hoc fecerimus in commentario non indicavimus. Sunt autem haec:

1 b 4 τινὸς om.
3 b 28 τῆς οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ γὰρ καὶ . . .
4 a 1 καὶ ἧττον om.
5 b 14 ἄρα om.
6 a 19 καὶ] καὶ τὸ.
8 b 39 γινόμενος.
9 a 20 λέγονται ante οὐ vs. 19.
10 a 7 οὐδὲ] οὐ.
11 b 29 πρὸς] πρὸς τὸ.
14 a 26 ἕτερον ἑτέρου.
15 a 5 πρότερά ἐστιν οὐ.
16 b 23 ἄν.
17 a 31 alt τις om.
b 39 ἐστι om.
18 a 8 μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει.
b 31 γίνεσθαι.
38 οὐ γάρ.
39 ἀποφαθῆναι ἢ καταφαθῆναι.
19 a 2 τῷ om.
34 τὰ ἐναντία.
20 a 12 εἶναι om.
b 19 οὔτε ἄν.
25 ἄν.
21 b 36 δόξαιεν.
22 a 35 ἀκολουθεῖ om.
37 alt εἶναι om.
b 3 τὸ ἀναγκαῖον.
23 a 20 τὰ ἄλλα.
22 ἢ om.
b 13 εἰσὶν om.
24 b 6 καὶ ὅτι.

In verbis scribendis et interpungendis Bekkerum utique secuti sumus, nisi res ipsa, ut aliquid mutaretur, flagitaret: v. c. 20 b 39, 49 b 26 et 28 (quibus locis non mirari non possum, quod Bekkerus falsam Iulii Pacii interpunctionem servavit). Inde factum est, ut ferendam putaverimus cum illo codicum inconstantiam in scribendis verbis *γίνεσθαι* — *γίγνεσθαι*, *πλεῖον* — *πλέον*, *ἀεί* — *αἰεί*, *τοιοῦτο* — *τοιοῦτον*, *ἀνδρεία* — *ἀνδρία*, id genus alia. In his igitur codices secuti sumus, ne sine idonea causa eorum auctoritatem negligere videremur. Idem Bekkerus tulit 931 a 39, b 7 et 14 in *θάλαττα* et *θάλασσα*, 963 b 19 *ἄρσενα*, quum aliis locis scripserit *ἄῤῥενα*, 907 a 27 et 926 a 29 *ὀδμή*, alias *ὀσμή*, 870 b 27 et 29 *ἧσσον*, plerumque *ἧττον*. In apostropho ponendo (de quo v. quae diximus ad 5 b 19) et in *ν ἐφελκυστικῷ* vel adiiciendo vel omittendo item Bekkerum secuti sumus, quum certam regulam codicum auctoritate comprobatam hac de re constituere frustra laboravissemus. Denique retinuimus cum Bekkero formam *ἡμίσεος*, licet invito codice *B* (v. 6 b 30, 7 b 17, 20 al.), qui scribere solet *ἡμίσεως*, et formas *Σωκράτην*, *Ἀριστομένην* et quae his sunt similia (v. e. g. 47 b 29), quamquam *B* ubique servat formas *Σωκράτη*, *Ἀριστομένη*.

Sequitur ut paucis complectamur quae de commentario quem scripsimus praemonenda sunt. Ac primum quidem verbosa interpretatione Aristotelem explanare noluimus, ne Iulii Pacii verbositatem imitantes iis qui artis logicae periti essent taedium faceremus; sin autem sunt qui nimiam brevitatem nobis exprobrent, eos ad Iulium Pacium reverti iubemus: nos certe repetere noluimus quod vel nihil novi haberet vel ita planum esset, ut non tam explicari quam enarrari deberet. Quare longiorem expositionem non dedimus nisi ubi lectio vel incerta vel

perplexa videretur. Aliis auctoribus, quum res logicae ita comparatae sint, ut non doctrina aliunde petita explicari, sed in sola cogitatione positae per se ipsas intelligi velint, ad illustrandum Aristotelem non nisi parce usi sumus, ne eruditionis quandam speciem affectare videremur in rebus philosophicis explicandis, quas qui perspicere velit non auctores quaerere, sed intimam ipsius rei naturam cogitatione penetrare debebit: quod quidem negotium, quamquam omni difficultate liberari nunquam poterit, tamen ut facilius reddatur, commentario nostro efficere studuimus. Hoc igitur fine proposito eandem viam in Aristotele illustrando ingressi quam Trendelen burgius instituit, priusquam ad explicationem ipsam accederemus, quo melius universus sermonis contextus intelligeretur, quod quoque capite ageretur exposuimus, ut facile sit singulos libros uno aspectu complecti perlectis iis quae singulis capitibus versuum numero indicato praemisimus. Qua quidem in re ita versati sumus, ut perlegentibus ea quae de singulis verbis disputavimus in memoria haerere vellemus quae de universo capite dicta essent: nam singula quaeque optime perspicientur ab eo qui universam loci rationem intellexerit. Commentarius autem ad singula tantum pertinet, ut aut quomodo inter se cohaereant aut quid sibi velint exponat. Ut in lectione constituenda id potissimum spectavimus, ne quid temere mutatum admitteretur, ita in commentario scribendo id in primis cavimus, ne quid adiiceretur quod abesse vel posset vel etiam deberet: quare, ut in Aristotele legendo non eos adiuvaremus qui ita eum explicari vellent, ut ipsi omni labore supersederent, sed eos qui haud parvam laboris partem non deprecarentur, ea brevitate usi sumus, quae non totam viam persequeretur, sed alios a recta via aberrare non pateretur. Nam ut Aristo-

telis studium eum fructum ferat quem habere possit, qui commentarium componit Aristoteli suo eo melius prospiciet, quo magis aliorum animos ad eum convertat et ad eius studium excitet: quod qui efficere velit non omnia quae de re quam explicet dici possint proferre, sed ut veri reperiendi cupiditatem instiget et exstimulet, alia innuere, alia attingere, pauca tantum pertractare debebit. Etenim in libris legendis hoc utique primum est, ut veri videndi cupiditate accensi non discamus quae ab aliis explorata nobis tradantur, sed nostris oculis videamus quae ab aliis investigata sint: quare aut aliis ducentibus de integro nobis inveniendum erit quod illi iam exploratum habuerint aut tentandum, ut ipsi inveniamus quod alii nondum viderint. Accedit quod longa expositio etiam propterea Aristoteli non convenit, quod quomodo inter se cohaereant quae dicantur eo difficilius fit ad intelligendum, quo copiosius agatur de singulis, praesertim in scriptore et ingenii celeritate et sententiarum frequentia insigni. Quae quum ita sint, excusatione non videtur indigere, quod aliquando Aristotelem ita illustraverimus, ut aliis locis ex Aristotele desumtis, quos ita disponere et inter se coniungere studuimus, ut appareret quomodo quod propositum esset explicari deberet, contenti fuerimus. Idem fere fecimus ubi loquendi usum qui apud Aristotelem obtineret — huius enim, ut singula bene intelligerentur, prae ceteris ratio habenda esse videbatur — exposuimus. Namque singulos locos, quos ex Aristotele exscripsimus, ita composuimus, ut inde pateret et quae princeps esset vocabuli de quo ageretur significatio et quomodo reliquae ab illa fluxissent. Quare non solum loci ipsi diligenter legendi, sed etiam ordinis quo collocati sint ratio habenda erit, ut intelligatur quo vinculo connectantur: quod ubi facilius esset ad cognoscendum

non indicavimus, ne legentium perspicacitati parum tribuisse videremur. Fatendum est non sine incommodo singulos locos nudos ita interdum iuxta poni, ut difficiliores sint ad intelligendum: nam quum aliunde desumti sint, quem sensum habeant interdum non apparet, nisi prius expositum sit quomodo cohaereant et cum iis quae antecesserint et cum iis quae sequantur. Quod quidem incommodum si cui gravius videatur, libri ipsi, unde singuli loci petiti sunt, ne quid perperam intelligatur, inspiciendi erunt: ubicunque autem paucis verbis adiectis rem expedire licebat, ipsi perversae interpretationi occurrere non neglexímus. In locis autem ex Aristotele adscribendis, quibus vel eius doctrinam vel loquendi usum illustraremus, non nisi iis libris usi sumus quos ad illum auctorem referendos esse certum esset, ne quid Aristoteli tribueretur quod ab eo profectum non esset. — Denique scholiis a Brandisio collectis in commentario ita usi sumus, ut non refutatis iis quae ab interpretibus graecis non recte explanata esse primo aspectu pateret, alia explicatione eaque meliore proposita contenti essemus. Ubi illi rem claram et planam interpretatione sua obscuriorem fecerint (quod haud raro accidit, v. e. g. 41 a 4 sq.), vel ubi Aristotelem ad arbitrium corrigant (quod v. c. fecit Philoponus ad 35 b 1), vel ubi non tam Aristotelis verba explicent quam quae ipsi de eadem re sentiant pluribus verbis exponant et quae fluant ex iis quae Aristoteles dixerit verbose persequantur, eorum quae disputaverint in commentario nostro rationem plerumque non habuimus. Quae quidem quamquam ad Aristotelem intelligendum aliquando haud multum faciunt, tamen tantum abest, ut Brandisium qui ea exscribenda curaverit reprehendamus, ut gratias ei agamus quam maximas. Namque scholiis collectis non solum Aristoteli melius intelligendo et emen-

dando optime prospexit, sed etiam quid cuique veterum interpretum tribuendum sit, quam singuli viam et rationem in Aristotele explicando secuti sint, quid profecerint ipsi et quomodo usi sint iis quae ab aliis acceperint, patefacere voluit, ne verbosa eorum scripta integra relegere coactus esset qui quid cuique maxime proprium et quomodo quisque in Aristotele interpretando versatus esset, intelligere vellet.

Reliquum est, ut gratias agam Augusto et Constantino Straubeliis, viris doctissimis, quos opera et consilio me iuvisse libenti animo profiteor. Qui si officio, quod mihi praestiterunt, de Aristotele ipso bene meruisse sibi persuadeant, et ipsi operae pretium ferent et mihi facient pergratum.

Scrib. Marburgi d. XX. m. Iulii
a. MDCCCXLIV.

DE
CODICIBUS GRAECIS ORGANI.

Marc. 201 anno Chr. 955 exaratus membr. 4. totum organum complectens praemissa Porphyrii isagoge, a Bekkero collatus, qui littera B eum notavit. In fine categoriarum hoc epigramma legitur:

Παγκρατὲς ὦ δεκάδος μέγα δίκτυον, ὦ τόσον ἕρκος,
Ὦ φύσιος) πινυτὴ μῆτις Ἀριστοτέλους.*
Εἴ τις ἰδεῖν σπεύσειεν ἀπείριτον ἑσμὸν ἐόντων,
Εἰς ἐμὲ παπταίνοι τὴν μάλα βαιοτάτην.
*Ὠκεανὸς γενόμην φυσίζοος**). εἰ δ' ἀπιθήσεις,*
Εἰπὲ τίς ἡμετέρης οὐκ ἀλέγει δεκάδος;
Σεῖο κατηγοριῶν σημάντορα μῦθον ἰάλλω,
Ὦ πινυτῶν ἐπέων εὖχος Ἀριστότελες.

In fine totius libri autem haec:

Χάρις σοι πολλὴ Ἰησοῦ, ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ εὐχαριστία ἀνθ' ὧν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐπελάβου καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τῇ δέλτῳ ἐχαρίσω. Ἐγράφη χειρὶ Ἐφραῒμ μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδ. ιγ' ἔτους ͵ςυξγ'. Isagoge, Cat. et Anal. pr. scholia habent ab initio minus frequentia eadem manu scripta qua contextus, reliquorum librorum scholia sunt recentiora eaque rariora. Antiquiora semper in margine sunt, recentiora et in margine et inter versus occurrunt. Tituli librorum et primae semper litterae minio scripti sunt.

Marc. 202 bomb., fol. 123–154 chart., quae Pselli paraphrasin in librum de intp. continent ed. Ven. 1503. Constantinum Psellum auctorem eius esse dicit Bandini catal. mss. Laur. I p. 493, cui codd. contradicunt e. g. Marc. 599. Incipit liber a commentario anonymo in Isagog. Porphyrii, de quo haec nota adscripta est: *Ἐξήγησις αὕτη τῶν πέντε φωνῶν καὶ μετ' αὐτὰς τῶν κατηγοριῶν οὔτε τοῦ Ἀμμωνίου οὔτε τοῦ Φιλοπόνου ἢ τινός ἐστι τῶν μεγάλων*

---

*) Cod. *φύσις*. — **) Cod. *φυσίχοος*.

ἐκείνων, νεωτέρου γε μέντοι τινὸς κατὰ πάντα τοῖς προειρημένοις ἑπομένου. Ab initio mutilus est. Sequitur comm. in Cat. fol. 41 — 76 Olympiodori nomine recenti manu inscriptus. Prooemium inc.: *καθάπερ ἀρχόμενοι τῶν εἰσαγωγικῶν ἐλέγομεν τὰ πρὸς πᾶσαν φιλοσοφίαν συντείνοντα*, unde sequitur eundem auctorem etiam de Isagoge librum composuisse, quamquam non solum nescimus num ea quae praecesserunt ei tribuenda sint, sed etiam incertum est num ab Olympiodoro alter comm. scriptus sit. I. Morelli bibl. ms. Bassani 1802 p. 122 ad Philoponum auctorem referendum esse e cod. Matritensi probavit. Idem commentarius sub Ammonii nomine editus est, quia Philoponus haec scholia conscripsit *ἐκ τῶν συνουσιῶν Ἀμμωνίου*. Idem accidisse videmus iis scholiis quae habemus de Anal. pr. Philoponi nomine inscriptis. Quod quam verum sit iam ipsum explicationis initium comprobat: *αἱ ψυχαὶ αἱ ἡμέτεραι γυμναὶ μὲν οὖσαι τῶν σωμάτων ἠδύναντο δι' αὐτῶν τῶν νοημάτων σημαίνειν ἀλλήλαις.* Aliis verbis idem expressum est in schol. Ammonii cod. Laur. 71, 10. Riccard. 4. 55. Bessario auctorem putavit recentiorem Philopono et Ammonio. Mihi quidem optima quaeque videntur ab Ammonio profecta esse. Philoponus autem eorum quae ab illo accepit novam recensionem fecit (unde etiam in scholiis quae de Anal. pr. habemus verisimile est Philoponum disposuisse magis et recensuisse quae ab Ammonio ei tradita fuerint, quam nova ipsum adiecisse), qua quidem recensione Olympiodorus quidam ita usus est, ut paene nihil nisi verba mutaverit: nova enim satis rara sunt in hoc libro, bona etiam rariora. Eundem commentarium habent etiam codd. Pariss. 2051. 1937. 1928. 1973, de quibus v. quae dixit Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 284. Fol. 83 legitur initium commentarii in lib. de intp. sine auctoris nomine: *μέλλοντας σὺν θεῷ τὸ παρὸν μάθημα τὸ περὶ ἑρμηνείας παρὰ τοῦ δαιμονίου Ἀριστοτέλους ἀκριβῶς ἐκτεθὲν σαφηνίσασθαι.* Inde a fol. 92 habentur Quinque Voces Porph., quae meliore charactere alia manu exaratae sunt. Deinde Cat., de intp., Anal. pr. et post., quorum multae sunt variae lectiones, sed parum utiles. Scholia addita sunt et in marg. et inter vss. in Anal. *τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων*, Ioannis Pediasimi; cf. Morelli l. l. Pars libri novissima ita madefacta est, ut legi paene nequeat. Fol. 307 seqq. chartt. legitur Theod. Prodromi et Leonis Magenteni comm. in Anal. post. lib. II; cf. quae diximus de cod. Paris. Reg. 1917.

Marc. 203 et 204 bomb. 8. saec. XIV nullius fere pretii. Codicis 204 quindecim foliorum plus quam dimidiae partes avulsae sunt et ab initio libri et in fine. Isag. Porph., ut solet, in utroque organum praecedit.

Marc. 214. Scripta Aristotelis logica non habet: fallitur enim Zanetti catal. bibl. ms. D. Marci Ven. 1740. p. 115.

Marc. 211 bomb. 8. Pars prior saec. XV, posterior inde a fol. 151, quo Theophrasti metaphysica incipiunt, saec. XII exaratus

est. Fol. 136 cat., fol. 143 lib. de intp. Pauca quaedam scholia habent. De reliquis quae insunt cf. catal. Metaphys. huius cod. contulit Bekker.

Marc. 599 bomb. 4. min. saec. XV. Post Hermogenis rhetoricam ab initio mutilam habentur Isagoge et Categ. cum commentario, cuius initium videtur deesse. Auctorem eius esse Ammonium nonnullis locis collatis compertum habeo. Sequuntur Davidis commentarii, quibus usus est Brandis, et Mich. Pselli explicatio libri de intp. Per librarii errorem folia ita disposita sunt, ut legi omnino nequeant, nisi quis susceperit longum ordinandi laborem, qui eo difficilior erit, quod commentarius singulis contextus partibus subiectus est.

Marc. 604 chart. 4. Librum quintum Topicorum et sexti initium habet. De reliquis quae in hoc cod. insunt cf. catal.

Marc. App. IV, 5 membr. 4. charactere satis magno scriptus, haud angusto inter singulos versus spatio relicto. In Top. et versus et litterae magis contrahuntur. Scholia non insunt, sed syllogismorum figurae in margine adscriptae. Post Porphyrii Isagogen inc. organum fol. 16. In fine legitur: *τετέλεσται σὺν θεῷ ἡ λογικὴ πραγματεία τοῦ Ἀριστοτέλους μηνὶ δεκελιῶνι τρίτης ἔτει ͵ςω' εἰκοστῷ ὀγδόῳ.* Recenti manu adiectum est „anno mundi 6828, Christi anno 1320." Organum integrum inest. Scholia in marg. libri tertii Topicorum rariora sunt et contextu recentiora. Quae emendata sunt ea in ipso contextu ita correcta sunt, ut quae prior sit lectio, quae posterior, nunc discerni nequeat.

Marc. App. IV, 53 bomb. fol. saec. XII. Codex olim Francisci Barbari Patricii Veneti. E bibl. S. Michaelis apud Murianum (cf. Mittarelli bibl. codd. mss. Ven. 1779) illatus est in bibl. D. Marci Ven. Appendicis catalogus manu scriptus tantum exstat in ipsa bibl. Ethica huius codicis contulit Bekk. Scriptus est charactere nitidissimo, bipartito ab initio, paullo post initium libri II. Anal. pr. binae columnae non amplius distinguuntur. Isagoge Porph. minio inscripta est litteris maiusculis. Reliqua aut titulos habent recentiores aut plane iis carent, exceptis ethicis et soph. elench., qui minio inscripti sunt eodem charactere, quo contextus exaratus est. Foliorum numerus non indicatur. Scholia non multa eaque recentiora. Inter singulos libros Top. titulo omisso angustum spatium relictum est. Idem factum est 175 a 2 post *εἴρηται*, ubi elenchorum pars altera incipit.

Marc. App. IV, 51 bomb. 4. rec. Anal. post. Prima cuiusque periodi verba minio scripta sunt. Liber eleganter exaratus est charactere grandi. Satis amplum inter singulos versus relictum est spatium. Scholia fere nulla in eo reperiuntur.

Querinianus A. IV, 3 Brixiae bibl. publ., cuius catal. codd. mss. duo volumina complectitur. Chart. 4. rec. fol. 110—146 Categorias habet, quibus adiectus est commentarius prolixus ab initio.

Eadem manu scriptus videtur qua contextus. Cod. bipartito scr. Contextus nullius fere pretii est.

Ambros. B, 103 et D, 82 bomb. 4. saec. XV Porph. isag. et organon habent cum schol. in marg. et inter versus.

Ambros. C, 97 bomb. fol. min. saec. XV. Aristotelis categ. ab initio mutilae cum comm. Ammonii, cuius verba a contextu non distinguuntur. Notandum est quod in commentario fusius agitur de iis categoriis, quas Aristoteles levius tantum attigit (που, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν), antequam ea pars libri explicatur, quae dicitur Postpraedicamenta, ita ut de categoria ἔχειν non in fine libri dicatur, sed ultimo loco disputetur de motu. Post Philoponi comm. in V voces sine auctoris nomine legitur annus quo liber exaratus est ϛϠνϛ′ ἰνδικτ. ια′ i. e. 6956 s. anno Chr. 1448. Ultima duo codicis folia initium habent libri de intp., cui subiectus est comm. anonym.

Ambros. L, 93 membr. 4. saec. X/XI. Tituli litteris maioribus scripti et figuris pictis ornati sunt. Scholia in marg. sunt saeculi XV. Prima manu scriptum scholion in cat. unum inveni, quod de privatione agit. Praecedit vita Aristotelis auctore anonymo (ed. Buhle p. 60 sqq., ubi monendum est ultimos duo versus p. 67 ἀναλφάβητος ... λάλος recentiori manu adiectos non ad eundem auctorem referendos esse qui composuit priores. Minime enim de Aristotele dici putanda sunt verba ἀναλφάβητος οὑτοσὶ στιχογϙ., sed de ipso versuum, qui praecesserunt, auctore). Liber de intp. scholia haud rara habet prima manu scr. Folium minus antiquum quam reliqua codici insertum est verba Aristotelis 22 b 4 τοῖς ... 32 εἶναι complectens. Sequuntur quaedam ex Ammonii comm. excerpta. Prima decem capita Analyticorum recentiora sunt, antiquam manum vero imitari voluisse videtur qui hoc supplementum scripsit, ut difficilius sit ad diiudicandum quando adiectum sit. Scholia saec. XII/XIII inter singulos vss. minio, in marg. atramento scripta sunt. In Analyticis scholia prima manu scr. pauca tantum occurrunt, sub finem libri II priorum et ab initio libri I posteriorum frequentiora sunt. Extrema pars libri negligentiu exarata est.

Ambros. F, 67 bomb. 4. min. saec. XV Anal. post. nitidissime scr. sine scholiis habet.

Ambros. Q, 87 bomb. saec. XV pluribus manibus scriptus. Insunt Nicephori Gregorae scriptum de Astrolabio e latino translatum, responsiones episcopi Litri Ioannis, Porphyr. isag., Aristot. cat., de intp., Anal. pr. cum scholiis ex Ammonio et Philopono excerptis, brevibus notis minio scriptis et figuris adiectis, Euclidis elementa cum scholiis anonymis, Aphthonii et Hermogenis scripta rhetorica. Qui notam scripsit in primo folio „codicis huius magnam partem perantiquam esse et valde bonam" aut falsus est aut mentitus.

Ambros. B, 54 bomb. 4. Cleomed. de cycl. theor. et Meteor., Ammon. in V vocc. et categ., Magenteni in lib. de intp. commenta-

rius, qui falso Philoponi nomen prae se fert. Aristotelis verba eadem manu scripta sunt, sed in minoribus foliis, ita ut a commentariis separata sint, qui maioribus continentur. Magenteni comm. in Anal. pr. contextus initium tantum habet. In fine eius haec minio scripta occurrunt: τέλος σὺν θεῷ τῆς τοῦ ὀργάνου Ἀριστοτελικῆς διδασκαλίας. ἐτελειώθη δὲ τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἀλεξίου ἁμαρτωλοῦ τοῦ Σολυμᾶ μηνὶ ἰουλ. ιε ἰνδ. ιε' ἔτους ,ϛϡηκ'. ἁγία τριὰς βοήθει τῷ σῷ δούλῳ Ἀλεξίῳ τῷ ἁμαρτωλῷ. Eodem folio verso leguntur Anal. pr. atramento scripta longe pallidiore inde a p. 68 b 15. Unum folium quod ad comm. pertinet errore in contextum transpositum est. Anal. post. non integra sunt. Sequuntur folia variae magnitudinis quae continent quaedam ex isagoge, categoriarum partem (ab init. — 13 a 19), ἀρχὴν τοῦ β' σχήματος ex Anal. pr., post quam continuantur et finiuntur categoriae. Reliqua libri pars ad Anal. pr. pertinet antea interrupta, neque tamen integra insunt. Maior pars codicis male affecta est et humore adsperso et marginibus abscisis. Commentarii, de quibus diximus, alia manu diligentius scripti videntur quam Cleomedis et Aristotelis opp., quorum ipse character incuriam prodit.

Ambros. M, 71 bomb. 4. saec. XV. Prima novem folia continent quaedam ad cat. et isag. spectantia sine auctoris nomine. Organum integrum esset, nisi elenchorum bona pars deficeret. Cat. et lib. de intp. multa scholia habent alia atramento alia minio scripta, quorum tamen magna pars legi nequit. In reliquis sensim rariora fiunt. Eodem saeculo omnia, sed pluribus manibus exarata videntur charactere satis diverso. Nam alia manus scripsit initium libri I Top., alia (cuius character magis rotundus est, contextus autem ipse emendatior videtur) finem libri II et maiorem partem libri IV, librum V — VIII, alia initium Anal. pr. usque ad caput XXIII, alia quod reliquum erat priorum et post. Anal., alia categorias, alia denique librum de intp.

Ambros. M, 89 bomb. 4. Anal. post. lib. I saec. XIII. Longe maximam libri partem commentarius occupat alia manu saec. XIV scriptus. Et contextus et commentarii initium vix legi potest: totus enim liber madefactus est, neque tamen reliqua ad legendum difficilia sunt. Character scripturae grandis, sed charta mollior usu multum affecta est. Contextus verba saepius pallidissima sunt. Tituli, quo commentarius inscriptus fuit, vestigia apparent quae uncinis non circumdedimus: [Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου Ἀλε]ξανδρέως σχολαστικαὶ ἀποσημει[ώσεις] εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν Ἀριστοτέλους. Primum codicis folium notam habet recentiorem, quae Alexandri esse hunc commentarium docet, quod quae adhuc supersunt in fronte libri confirmare videbantur. Sed quum ipsum inspexissem, mox gaudium quod ex invento ceperam deposui. Non erat quem invenire sperabam Alexandri commentarius, sed Philoponi, ut indicavi in titulo.

De codicibus Romanis, et iis qui in bibl. Vaticana asservantur et iis qui in Angelica, scripsit Brandis (Abhandl. d. Berl. Akad. von 1831. Hist.-phil. Kl. p. 47). Qui quum dixerit non solum de omnibus, quos vidi, sed etiam de pluribus, non habeo quod adiiciam. Codices qui ad Organon pertinent complexus est sub numeris 1 — 79, 257 et 258.

Item in sequentibus ne Bandini catalogum bibl. Laurentianae exscriberem de codd. Laurentt. nihil dicere volui nisi quae addenda videbantur.

Laurent. 72, 5 (Bandini III, p. 30). Scholia eadem manu scripta sunt qua textus. Litterarum formae simillimae Urb. 35 *). Fol. 120 (49 a 27) altera manus incipit eaque recentior. Fol. 173 (69 b 4) prior manus redit. Topica et soph. elenchi manu scripti etiam duabus prioribus recentiore. Fol. 213 *σύσσυοπτον σύνταγμα φιλοσοφίας*, quod non editum putavit Buhle (Aristot. Opp. I, p. 159), editum est sub nomine Gregorii Aneponymi per Voegelinum Aug. Vindel. 1600. Idem inest in cod. Marc. 591 et 231 fol. 217 — 234, ubi licet recentiore manu tamen recte inscriptum est nomine *τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου*, quem Morelli (bibl. ms.) Gregorium Nazianzenum esse monet, qui in cod. Paris. Reg. 2062 fol. 106 auctor huius compendii exhibetur. Ex eodem libro intelligimus *πρός τινα μαθητὴν* istum libellum a Gregorio conscriptum esse.

Laurent. 72, 4. Folia ita transposita sunt, ut difficillimum sit invenire quod quaeras. Atramentum pallidum. Inferior pars foliorum tam male affecta erat, praesertim in top. et soph. el., ut nova charta agglutinata nunc refecta quidem sit, sed extremi versus ista charta tecti legi omnino nequeant.

Laurent. 72, 3. In fine alia manu litterae *Ατκτ* (γ forte leg. pro altero τ) adscriptae sunt, quas annum 1383 denotare putaverim, quo cod. scriptus sit, certe non erit saeculi XII, quod putat Bandini.

---

*) Liceat hic adiicere quae scripturae codicum, qui IX — XI saec. exarati sunt, propria esse observavimus. In his enim scribi solet *αὕτως*, raro *αὔτως*, quod non inveni nisi praecedente *ὡς δ'*; *ὅτ' ἂν* pro *ὅταν*; scribitur *οὕτω* ante vocalem cum aspiratione sive leni sive aspera et ante vocem quae incipit per litteram sibilantem, iota non subscribitur, sed adscribitur. Particulae quae binis litteris constant ut *ἐξ*, *ἐπ'* ita dividuntur ut altera littera in priore versu habeatur altera in sequente. Praeterea de cod. A (Urb. 35) notandum est, quod saec. XV vel XVI multa in eo correcta sunt. Prae ceteris *ν ἐφελκυστικὸν* saepius deletum est, accentus, apostrophi et spiritus plerique adiecti sunt manu recentiore. In eodem cod. modi verborum saepe ita confusi sunt, ut error manifestus sit, *αἰεὶ* et *ἀεὶ* sine discrimine ponuntur, semper scribitur *ἀνδρία*, non *ἀνδρεία*, *ν ἐφελκυστικὸν* omittitur in fine periodi, nisi nova periodus initium sumit a vocali. Ultima decem folia codicis perperam disposita sunt.

Laurent. 72, 8. Perperam notavit Bandini hoc codice Anal. pr. librum II contineri. Est commentarius anonymus in hunc librum, quem e Paris. Reg. 1873 excerpsit Brandis, quod iam patet collato fine libri, quem Bandini adiecit, cum fine scholii ap. Brandis. p. 195 b 25. Initium eum fefellit: prima enim Aristotelis verba interpretationi praeposita sunt.

Laurent. 72, 22. Manus qua categoriae scriptae sunt antiquior videtur esse quam quae reliqua exaravit.

Laurent. 72, 18 elegantissime exaratus, notae rarissimae sunt. Finem libri VII Topicorum recte indicavit Bandini scholiastae cuiusdam additamentum, est enim initium libri octavi commentarii in Top. ab Alex. Aphr. compositi, quod vide in Brand. schol. p. 291 b 38—292 a 13 *ἡ παρασκευή*.

Laurent. 72, 10. Recentissima sunt prima folia, quae habent categoriarum initium usque ad p. 9 b 22 *φύσιν*, et Anal. pr., quae fol. 33 b incipiunt, 24 a 10—b 12 *ἐν τοῖς*. Liber II alia manu exaratus. Maior libri pars a recenti manu profecta est, quae librum imperfectum vel mutilum supplere voluit.

Laurent. 72, 16. Ammonio tribuit quae Philoponi esse dicit Paris. Reg. 1843; cf. Brandis. schol. p. 34. Reliqua huius cod. Ammonii scholia eadem sunt atque in editis. Contextus nullius pretii est.

Laurent. 72, 17. In medio libro de intp. tria folia antiquiora videntur inesse 20 a 24 *ἀποφῆσαι* — 23 b 35 *ὅτι οὐκ*, item Categ. 13 b 27 *ἐπὶ* — 18 a 10 *καί τινες*. Plerumque cum cod. B convenit.

Laurent. 71, 35. Manus, quae categ. scripsit, antiquior est manu quae librum de intp.

De codd. **Laurentt.** 72, 12; 72, 15; 72, 20; 87, 16 et 71, 5 nihil habui quod iis adiicerem quae dixit Bandini in catal. Codex quem notavit Montfaucon Palaeogr. Gr. p. 84 est Laurent. 71, 5, eum vero quem dixit Buhle (p. 160) a c. 5 categorias incipere non inveni, quamquam praeter eos, quorum mentionem fecit, exstant in eadem bibl. quattuor alii qui ad organon pertinent.

Laurent. 72, 19. Prima septem capita habet Anal. priorum.

Laurent. 72, 26 fol. 85—94 lib. I Top.

Laurent. 31, 37 fol. 233 — 262 et 59, 17 fol. 165 — 176 Categ. Reliquum est ut dicamus de cod. **Laurent. 89 super.** 77 olim Gaddiano, in quo fol. 400 — 402 post VIII libros Topicorum etiam noni initium adiicitur, quod Buhle commentarii fragmentum esse putavit. Placet hic describere quae in cod. invenimus collatis Top. II c. 2 — 4, unde patefiat Peripatetici cuiusdam philosophi fuisse dialecticae epitomen.

Τοπικῶν ϑ' περὶ τῶν τοῦ συμβεβηκότος τόπων.

Σκοπεῖν εἰ τὸ ὡς γένος ὑπάρχον ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. οἷον εἴ τις τῷ λευκῷ φαίεν (leg. *φαίη* vel *φήσειεν*) *συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι* (109 a 37). *τοῦτο μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διωρίσθαι φαίνεται, πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορισθ[illegible]τίθεται, οἷον εἴ τις τὴν λευ-*

κότητα κεχρῶσθαι φήσειεν ἢ τὸν ἄνθρωπον ἐζωῶσθαι· — ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους παρωνύμως ἡ κατηγορία οὐ (leg. ἀλλὰ. 109 b 5) μόνον τοῦ συμβεβηκότος. εἰ δέ τι πρόβλημα ἢ πάντων ἢ μηδέν, ἐκ διαιρέσεως σκοπεῖν εἰ ἀληθές. οἷον (17) εἰ τῶν ἀντικειμένων τις ἔφη μίαν ἐπιστήμην, διαιρετέον εἰς τὰ εἴδη τὰ ἀντικείμενα καὶ μέχρι τῶν ἀτόμων (21), καὶ εἴ τινος τούτων εὕρῃς μὴ οὖσαν μίαν ἐπιστήμην οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου ἀναιρεῖ τὸ πρόβλημα (24). ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἔθετο. δεῖ δὲ ποιεῖν ὁρισμὸν καὶ τοῦ συμβεβηκότος καὶ τοῦ ὑποκειμένου ᾧ συμβέβηκε ἢ ἀμφοτέρων (30 sq.), εἰ ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα ᾖ ταῦτα, ἢ τοῦ ἑνός, εἰ τὸ λοιπὸν ἐγνωσμένον. οἷον εἴ τις τὸν θεὸν ἀδικεῖσθαι λέγῃ. εἰ γὰρ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ βλάπτεσθαί ἐστι, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι. ἂν δέ τι τῶν πολλαχῶς ᾖ λεγομένων (110 a 23 sq.), τίθεται δὲ παρά τινος ὑπάρχειν, δεικνύναι τὸ μὴ ὑπάρχον (leg. ὑπάρχειν) τῷ θάτερον τῶν συμβαινομένων προφέρειν· οἷον εἰ τὸ κοιμώμενον αἰσθάνεσθαι λέγει· ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ αἰσθάνεσθαι, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει, δεικνύναι μὴ αἰσθάνεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ, τὸ ὑπάρχειν δεικνύναι. τοῦτο δὲ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῶν λανθανόντων ὁμωνύμων καὶ ἀγνοουμένων τῷ προσδιαλεγομένῳ τὸ καθόλου τὸ ἀντικείμενον ἐπιφέρειν. εἰ δὲ μὴ λανθάνει τὸ τινὶ μὲν ὑπάρχειν τινὶ δὲ μή, λέγειν. ὁμοίως δὲ ποιητέον καὶ ἐπὶ τῶν ἀμφιβόλων (b 16 ad quem l. cf. Alex.), οἷον εἰ ἡ ἐπιστήμη (fort. εἰ ἐπιστήμην) μίαν πλειόνων τις ἀξιώσειεν· ἢ γὰρ ὡς [τοῦ] τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος, οἷον ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιάσαι καὶ τοῦ διαιτῆσαι, ἢ ὡς ἀμφοτέρων καθάπερ ἡ αὐτὴ ὑγιείας καὶ νόσου, ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὡς ὑγιείας (17—22) καὶ ἐμπνοίας. εἰ γὰρ κατὰ μηδέτερον τούτων ἐνδέχεται μίαν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δηλονότι οὐδ' ὅλως ἐνδέχεται. ἔτι δὲ μεταλαμβάνειν εἰς γνωριμώτερον ὄνομα (111 a 8) τὸ τεθέν, οἷον ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης τὴν φιλοπραγμοσύνην καὶ ἀντὶ τοῦ ἐλευθερίου τὸ (fort. τὸν) ἄσωτον. πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα σκοπεῖν ἐπὶ γένους, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ δὲ ζῷον λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῷ γένει τἀναντία δεικνύναι (δεικνεῖν cod.) ὑπάρχοντα, οἷον ἐπεὶ ἡ διάθεσις γένος τῆς ἐπιστήμης (21—23), ἐὰν ἐπιστήμη ἔστι (ᾖ leg.) φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία. τὸ μὲν οὖν πρότερον πρὸς τὸ κατασκευάζειν ψευδής (leg. ψευδές)· οὐ γὰρ ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει ταῦτα καὶ τῷ εἴδει, τὸ δὲ δεύτερον ἀλήθεια· ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ τῷ γένει. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν (29) ἀνάπαλιν· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει οὐδὲ τῷ εἴδει, ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει οὐκ ἀνάγκη ταῦτα τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι (34—36), καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι, ἢ (leg. ἣν v. ἂν) τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι (b 5), σκοπεῖν εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἐνδέχεται κινεῖσθαι. εἰ γὰρ κατὰ μηδέν, δηλονότι οὐ γίνεται. σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ προ-

κειμένου (17) τινος ὄντος ἀνάγκη τὸ προκείμενον, ἢ τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενον ἔστι. κατασκευάζοντι μὲν οὖν ληπτέον τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔστιν. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ὑπάρχον δειχθῇ, καὶ τὸ προκείμενον δειχθήσεται. ἀνασκευάζοντι δὲ τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενον ἔστι. ἐὰν γὰρ τὸ ἀκολουθοῦν τῷ προκειμένῳ δειχθῇ μὴ ὄν, ἀναιρεθήσεται καὶ τὸ προκείμενον. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ ἐπὶ τὸν χρόνον εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι· τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῶα, αὔξεται δ' οὐκ ἀεί (23 — 25).

Simile additamentum in cod. Laur. 72, 5, de quo modo diximus, invenimus adiectum ad finem Anal. post. Quod quamquam ab hoc loco plane alienum esse patet (agit enim de syllogismis hypotheticis), tamen valde dignum mihi visum est quod h. l. addam.

Ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς πρῶτοί εἰσιν οἱ ἐκ δύο ὅρων συνημμένων ἢ διαλελυμένων· εἶτα οἱ ἐκ τριῶν δύο συνημμένοις ὅροις γίνονται συλλογισμοί. τέσσαρες διὰ τῆς ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπανόδου*) καὶ τέσσαρες διὰ τῆς ἐπὶ τὸν ἔσχατον. λαμβάνονται γὰρ ἢ καταφατικῶς οἱ δύο ὅροι ἢ ἀποφατικῶς ὁ δεύτερος ἢ ὁ πρότερος ἀποφατικῶς ἢ ἀμφότεροι ἀποφατικῶς. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τὸν (τῶν ms.) πρῶτον ἐπάνοδος κατὰ θέσιν γίνεται, ἡ δ' ἐπὶ τὸν δεύτερον κατὰ ἀναίρεσιν. οἷον εἰ τὸ Α, τὸ Β. ἐπάνοδος· τὸ Α δέ. συμπέρασμα· τὸ Β ἄρα. εἶτα εἰ τὸ Α, οὐ τὸ Β· τὸ Α δέ, οὐ τὸ Β ἄρα. πάλιν εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Β· οὐ τὸ Α δέ, τὸ Β ἄρα. τέταρτον εἰ οὐ τὸ Α, οὐδὲ τὸ Β· οὐ τὸ Α δέ, οὐδὲ τὸ Β ἄρα. ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐπάνοδος· εἰ τὸ Α, τὸ Β· οὐ τὸ Β δέ, οὐδὲ τὸ Α ἄρα. εἶτα εἰ τὸ Α, οὐ τὸ Β· τὸ Β δέ, οὐ τὸ Α ἄρα. ἔτι εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Β· οὐ τὸ Β δέ, τὸ Α ἄρα. τέταρτον εἰ οὐ τὸ Α, οὐ τὸ Β· τὸ Β δὲ, καὶ τὸ Α ἄρα. Ἑξῆς τοῖς ἐκ συνημμένων ὅρων οἱ ἐκ διαλελυμένων εἰσὶ συλλογισμοί, ὧν ἡ ἐπάνοδος ἐφ' ὁπότερον ἂν τύχῃ, οἷον εἰ ἐξ ἀνάγκης τὸ Α ἢ τὸ Β, μὴ ἔστι δὲ τὸ Β, τὸ Α ἄρα· ἢ μὴ ἔστι δὲ τὸ Α, τὸ Β ἄρα. Ἐκ δὲ τριῶν ὅρων συνημμένων ὀκτὼ μὲν συλλογισμοὶ διὰ τῆς ἐπὶ τὸν πρῶτον ἐπανόδου ὀκτὼ δὲ διὰ τῆς ἐπὶ τὸν (τὸ ms.) ὕστερον· — συντίθενται γὰρ οἱ τρεῖς ὅροι ἢ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς ὁ τρίτος ἢ καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ δεύτερος ἢ μόνος ὁ δεύτερος. πάλιν τε αὖ ἢ ἀποφατικῶς οἱ τρεῖς ἢ καταφατικῶς ὁ τρίτος ἢ καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ δεύτερος ἢ μόνος ὁ δεύτερος. ὥστε γίνεσθαι τὴν σύνθεσιν ὀκταχῇ, οἷον ὡς ἐπὶ ἑνὸς τρόπου (τρίτου ms.) εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ τὸ Β, τὸ Γ· εἰ τὸ δὲ Α, ἄρα τὸ Γ. τὸ σχῆμα πρῶτον. ὁ γὰρ συνάγων ὅρος μέσος ἐστὶ δὶς λαμβανόμενος, λήγων μὲν ἐν τῷ προτέρῳ συνημμένῳ ἡγούμενος δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ. διὸ καὶ ἀναπόδεικτοι οἱ συλλογισμοὶ οὐ δεόμενοι ἀναλύσεως πρὸς ἀπόδειξιν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ τρόποι τοῦ πρώτου σχήματος ὁμοίως ἔχουσι συντιθέμενοι καθάπερ εἴρηται. Δεύτερον δὲ σχῆμα ἐν ᾧ ὁ συνάγων ὅρος τὴν αὐτὴν ἔχει σχέσιν πρὸς ἑκάτερον τῶν συναγομένων καθὸ ἡγεῖται ἐν ἑκατέρῳ συνημμένῳ, πλὴν ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ καταφατικῶς, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ

*) De syllogismis hypotheticis loquitur, qui duo tantum terminos habent.

ἀποφατικῶς. διὸ καὶ ἀναλυόμενοι εἰς τὸ πρῶτον ἀποδείκνυνται οἷον ἐπὶ ἑνὸς τρόπου ἐκ καταφατικῶν τῶν συναγομένων ὅρων συνεστῶτος (*συνεστώς* ms.)· *εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Γ· εἰ οὐ τὸ Β, ἄρα τὸ Γ. ἀναλύεται δὲ εἰς τὸ πρῶτον οὕτως. εἴτε καταφατικοὺς ἔχει τοὺς συναγομένους εἴτε ἀποφατικοὺς εἴτε ἀνομοίους μετὰ τοῦ συνάγοντος ἐναλλὰξ τιθεμένου λαμβάνεται ἐν τῇ ἀναλύσει τὸ ἀντικείμενον τῷ προτέρῳ συνημμένῳ καὶ ἐπάγεται τὸ δεύτερον, ἵνα ὁ ἀντικείμενος τῷ λήγοντι ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ οἷον ἐπὶ τοῦ προκειμένου τρόπου ᾖ· εἰ οὐ τὸ Β, οὐ τὸ Α· εἰ οὐ τὸ Α, τὸ Γ· εἰ οὐ τὸ Β, ἄρα τὸ Γ, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Τρίτον σχῆμα ἐν ᾧ ὁ συνάγων ὅρος τὴν μὲν αὐτὴν ἔχει σχέσιν πρὸς ἑκάτερα τῶν συναγομένων, λήγων δὲ ἐν ἑκατέρῳ τῷ συνημμένῳ καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς, οἷον ὡς ἐπὶ ἑνὸς τρόπου πάλιν ἐκ καταφατικῶν τῶν συναγομένων ὅρων συνεστῶτος· εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ τὸ Γ, οὐ τὸ Β· εἰ τὸ Α, ἄρα οὐ τὸ Γ. ἡ δὲ ἀνάλυσις αὐτοῦ γίνεται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα οὕτως. τὸ ἀντικείμενον τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ λαμβάνεται μετὰ τὸ πρότερον συνημμένον καὶ συνάγεται τὸ ἡγούμενον τοῦ προτέρου συνημμένου πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ ἐν τῷ δευτέρῳ, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου τρόπου· εἰ τὸ Α, τὸ Β· εἰ τὸ Β, οὐ τὸ Γ· εἰ τὸ Α, ἄρα οὐ τὸ Γ· ὅπερ ἔδει δεῖξαι ἐπὶ ὕλης ὡς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· εἰ φῶς ἐστιν, ὁρᾶται τὰ ὁρατά· εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁρᾶται ἄρα τὰ ὁρατά. δευτέρου σχήματος καὶ πρώτου τρόπου· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστιν· εἰ οὐχ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν· εἰ μὴ φῶς ἐστιν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν. ἀνάλυσις· εἰ μὴ φῶς ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἡμέρα· εἰ οὐχ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν· εἰ μὴ φῶς ἄρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν ἐστίν. τρίτου σχήματος καὶ πρώτου τρόπου· εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν· εἰ ἀθεώρητα τὰ ὁρατά, οὐκ ἔστι φῶς· εἰ ἡμέρα ἄρα ἐστίν, οὐκ ἀθεώρητα τὰ ὁρατά. Εἰσὶν οἱ τρόποι ὀκτὼ τοῦ δευτέρου σχήματος καὶ τοῦ τρίτου ὀκτώ· δύο ἐκ καταφατικῶν συναγόμενοι δύο ἐξ ἀποφατικῶν τέσσαρες ἐξ ἀνομοίων μετὰ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου τιθεμένου τοῦ συνάγοντος.*

τέλος τῶν Ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν.

Neque verum hunc Analyticorum finem esse neque omnino scriptum ab Aristotelē non est quod probemus iis, qui vel leviter noverint Aristotelis Analytica, sed ab homine compositum esse non solum artis logicae peritissimo, sed etiam ingenii acumine praestanti et e dicendi genere patere mihi videtur, quod ab scholiastarum ambagibus alienum est, et ex ipsa re, de qua nove clare apte disseruit. Quae ab Aristotelis usu recedant paucis annotare placet. *ἐκάνοδος* **idem est quod apud Aristot.** *μετάληψις* **vel** *μεταλαμβανόμενον*, **de quo cf. quae diximus ad 41 a 39,** *συνάγων ὅρος* **vocatur** *μέσος* **ab Aristotele,** *συναγόμενοι — τὰ ἄκρα, τὸ συνημμένον — ἡ πρότασις.* **Propositionem autem** *εἰ τὸ Α, οὐ τὸ Β* **converti posse in hanc:** *εἰ τὸ Β, οὐ τὸ Α*, **non expresse quidem demonstravit Aristoteles, sed facile hoc colligitur ex iis quae tradit 57 b 1 vel 53 b 12.**

Riccard. 55 chart. 4. praeter Porphyrii isagogen cum Ammonii comm. habet cat. et librum de intp., comm. anonymum in cat. qui etiam occurrit in Laurent. 71, 11 fol. 81—142. Videntur haec scholia excerpta esse ex Ammonio. Sub finem auctor prolixitatem qua antea usus erat ita cohibuit, ut Aristotelis verba maiorem foliorum partem occupent.

Basil. F, II. 21 membr. 4. saec. XI/XII. Porphyr. isag. et categ. uno tenore scripta sunt. Ultima duo isagoges folia et prima categoriarum recentiora videntur. Anal. pr. lib. 1 et Anal. post. scholia habent copiosissima, sed recentiora sunt ut in soph. elenchis. In Topicis 132 a 36 *εἶναι* — 137 a 4 *τάνθρώπου* desunt. Sunt quaedam in codice non prima manu deleta et mutata. Scholia negligentius scripta et partim male affecta.

Coislin. 330 cod. C Bkki. Alia manus incipit 82 a 2 *σκοπεῖν*, quae valde similis est ei, qua finis soph. el. exaratus est inde a 176 b 17. In fine codicis quaedam exempla leguntur sophismatum. Topica, in quibus desunt 132 a 18 *καλῶς* — 138 b 33, alia manu scripta sunt quam reliqua. Iota subscriptum omnino negligi solet. Finem soph. el. contulimus, ut etiam quae recentiori manu exarata a Bekkero neglecta sunt, non negligentius scripta esse ostenderemus.

Coislin. 170 quem Bekk. littera D notavit organon non habet; cf. catal. bibl. Coisl.

De reliquis organi codd., quorum mentionem fecit Buhle, nihil dico, quippe de quibus non possim nisi relata referre.

Quum dixissem de iis codicibus, qui organon ipsum habent, restat ut dicam de iis, qui commentarios continent, ex quibus scholia desumsi ad Brandisii exemplum ex ineditis commentariis collecta. Reliquos libros, qui graecos interpretes exhibent, a me inspectos, ex quibus vel nihil emolumenti hausi vel quod referrem non habui memoratu dignum, silentio praetereo.

Chigianus R. 4. 18 (Bibl. principis Chigi Romani) membr. 4. saec. XII. Logica quaedam habet, maxime quidem ad cat. et librum de intp. spectantia. *Ἰωάννης ἐλάχιστος* auctor perhibetur. Liber satis eleganter scriptus, sed sine ordine. Ex pluribus consutus videtur; sunt membra disiecta. Plus semel iidem tituli redeunt diversis expositionibus eiusdem rei praepositi. Quod notatu dignum fuerit nihil in iis inveni.

Marc. App. IV, 49 chart. fol. saec. XVII *τοῦ σοφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν πραγματείαν.* Prooem. inc. *οὐ μόνον καλῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀρθῶς τοῖς ἐρωτῶσιν.* Sunt *σχολαστικαὶ ἀποσημειώσεις* in Aristotelis org. cui interiectae sunt *ἀπορίαι* et *λύσεις*.

Marc. App. IV, 24 bomb. 4. saec. XV. Pertractatio artis logicae et physicae auctore Iosepho Rhacendyte. Eandem habet cod. Bavar. 78 de quo cf. catal.

Marc. 257 bomb. 4. saec. XV fol. 255 — 275 commentarium habet sine auctoris nomine in lib. de intp. Inc. πρὸ τῆς κατὰ λέξιν ἐξηγήσεως τοῦ περὶ ἑρμηνείας βιβλίου ζητήσωμεν τὰ ἓξ ταῦτα κεφάλαια. Acidum quoddam atramento admixtum fuisse videtur, ut bona pars (e. c. scholia ad 16 b 26 — 19 b 5) legi nequeat: acidum enim dimidiam partem chartae denigratae abstulit et quae reliqua sunt in diem magis corrumpuntur. Duae Aristotelis vitae auctore anonymo hunc commentarium sequuntur, quae in lucem edentur a Cobetio, iuvene doctissimo mihique amicissimo.

Marc. 524 bomb. 4. saec. XIV fol. 40—45 διδασκαλία σύντομος καὶ σαφεστάτη περί τε τῶν δέκα κατηγοριῶν καὶ τῶν προτάσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν περὶ ὧν τις προδιδαχθεὶς εἰς πᾶσαν μὲν καὶ ἄλλην ἐπιστήμην καὶ τέχνην ἐξαιρέτως δὲ εἰς ῥητορείαν εὐκόλως ἐμπορεύσεται τοῦ ὑπερτίμου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ. Inc. ἐπειδή τισιν οὐκ οἶδ᾽ ὅθεν εἰπεῖν. Sequitur σύνοψις καὶ μετάφρασις σαφεστάτη τῆς διδασκαλίας τοῦ περὶ ἑρμηνείας, quae integra inest in cod. Christ. Reg. 116 de quo cf. Brandis in Abhh. der Berl. Akad. von 1831. Sequuntur pauca quaedam de syllogismis.

Marc. App. IV, 12 praeter Ammonii commentarios singula quaedam scholia habet varia ad logicam spectantia.

Marc. App. IV, 8 praeter duo exemplaria commentarii ab Alexandro in soph. el. conscripti habet scholia anonyma in eosdem fol. 135 — 157. Inc. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν σοφιστικῶν ἐπακοῦσαι ποθεῖς ἐνοχλήσεων πειράσομαι, fin. τὸ ὄργανον ᾧ κλείομεν τὰς θύρας κόραξ ἐστίν. Post brevem singulorum sophismatum expositionem, in qua nihil novi reperi nisi quod ad 166 a 14 quartus modus amphiboliae adiicitur: τέταρτος δὲ ὁ ἀντιστρόφως τούτῳ (τῷ τρίτῳ) ἔχων ὅταν τὸ μὲν σύνθετον ἓν σημαίνῃ ὡς τὸ ἄνθρωπος νεκρός, κεχωρισμένον δὲ πολλαχῶς λεγόμενον ὑπάρχῃ. Ipsam explicationem interpres incipit a capite 19. Catalogus haec scholia epitomen esse dicit commentarii ab Alexandro compositi, quae quidem epitome ita facta est, ut auctor quaecumque placuerint ex Alexandro descripserit ne verbo quidem mutato.

Marc. App. IV, 62 chart. rec. brevem artis logicae expositionem habet scholastici cuiusdam philosophi bipartito scriptam graece et latine. Inc. ἡ λογικὴ ἧπερ ἐπιχειροῦμεν τῇ ἐξηγήσει.

Marc. App. IV, 37 chart. rec. Logicae epitome quae initio caret. fin. fol. 60: ὥστε δὶς εἶπε τὸ ῥίς, ταῦτα δὲ πάντα σοφιστικά εἰσι. Alia logicae epitome brevior fol. 81, sequuntur quae habuimus in cod. Marc. 524 fol. 40 — 45. Deinde alia quaedam de syllogismis sine ordine conscripta. fol. 98 Georgii Scholarii logica ed. Oxon. 1666.

Marc. 265 membr. 4 min. saec. XV, cf. catal. p. 130 cod. rescriptus. Manu recentiori in fronte libri adiectum est: Ἰωάννου τοῦ φιλοσόφου τοῦ Ἰταλοῦ ἀπορίαι καὶ λύσεις. Vici taedium quod perlegenti hic liber facit. Quae ex eo enotavi hic inserere volui, quia in scholiis, quae collegi, locum habere vix poterant. Quae in schol.

Brandisii leguntur p. 94 sq. quin ex eodem opere sumta sint non dubito. De Ioanne Italo cf. Lambec. comm. de bibl. Vindob. Lib. VII no. 86. Aemulus fuit Michaelis Pselli, vixit Constantinopoli saec. XI Michaele Duca et eius fratribus regnantibus. *Ἐκδόσεις εἰς διάφορα ζητήματα.* **Capita sunt nonaginta tria. Inc.** *εἰς τὸ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν. Πολλοὶ μὲν πολλαχῶς τῶν ἀρχαίων τὴν φιλοσοφίαν — —*

Ἰστέον ὅτι κατὰ μὲν Πλάτωνα ἓξ εἰσι τὰ αἴτια, ὑλικὸν εἰδικὸν ποιητικὸν τελικὸν ὀργανικὸν καὶ παραδειγματικόν, ὧν τὰ μὲν δύο χείρω τοῦ αἰτιατοῦ καθέστηκε, τὸ ὑλικόν τέ φημι καὶ τὸ εἰδικόν, τὰ δ' ἄλλα τοῦ αἰτιατοῦ κρείττονα.

φανερὸν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ ἑνὸς ἐπέκεινα οὔτε μὴν τἀγαθοῦ ἀρχικώτερον. πάντα γὰρ τῷ ἑνί ἐστιν ὄντα καὶ τἀγαθοῦ ἐφιέμενα· ἕν ἐστι τὸ ὂν καὶ ὂν καὶ ἓν ὂν ἀγαθοῦ ἐφιέμενον ἀεί. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ πρέπουσα τῶν ὄντων ἀρχὴ καὶ περὶ ταύτης ἡ φιλοσοφία διαλέγεται καὶ ὥσπερ ἀρχῶν ἀρχὴ αὕτη. οὕτω καὶ φιλοσοφία ἐπιστήμη ἐπιστημῶν· περὶ γὰρ τὰ ὄντα ᾗ ὄντα ἐστὶ καταγίνεται.

τῶν ἁπλῶς ὄντων ᾗ ἁπλῶς ἐστι μονὰς ἀρχή, καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ἐπιστῆμαι ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσιν, ἀφ' ὧν τὰς ἀποδείξεις ποιοῦνται. ἡ δὲ φιλοσοφία ἐκ τῆς ἀληθοῦς μονάδος καὶ πάντων τῶν ὄντων ἀρχῆς — καὶ τοῦτό ἐστι πρὸς ὃ ὁ Σταγειρίτης ἀποβλέπων τέχνην τεχνῶν αὐτὴν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν διωρίσατο.

περὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν πολλοὶ τῶν ἀρχαίων διαπεφωνήκασι φάσκοντες οἱ μὲν ὄντα τὰ τοιαῦτα ὑπάρχειν, οἱ δὲ μὴ ὄντα ἀλλὰ ψιλῇ ἐπινοίᾳ λαμβανόμενα, ὥσπερ Ἀντισθένης ἔλεγεν.

τὸ πεφυκὸς ἐν σώματι τὸ εἶναι ἔχειν συμπαθές ἐστιν αὐτῷ καὶ σύγχρονον καὶ ἅμα ὄντος τοῦ σώματος ἔσται καὶ μὴ ὄντος οὐκ ἔσται. καὶ τοῦτο ἂν εἴη ὃ ἐν ὑποκειμένῳ ὁ Σταγειρίτης ἐλέγετο.

Aristot. 16, a, 5 sq. *εἰ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι φύσει τὰ γραφόμενα ὅτι οὐ παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά, ἔσται διὰ τοῦτο μὴ φύσει τὰ λεγόμενα· διὸ καὶ σημεῖα τῶν παθημάτων εἴρηται. παθήματα τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης τὰ νοήματα ἐκάλεσεν ὡς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς διὰ πάθους νοούσης.*

αἱ παρὰ τῷ Πορφυρίῳ λεγόμεναι πέντε φωναὶ τρόπον τινὰ ταῖς τοῦ Ἀριστοτέλους φωναῖς ἤγουν δέκα κατηγορίαις ταὐτόν εἰσιν, ἀλλ' αἱ μὲν λογικῶς αἱ δὲ φυσικῶς.

ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἄπταιστος τοῦ ὑποκειμένου κατάληψις· οὗτος ὁ ὁρισμὸς ἁρμόζει τοῖς τέσσαρσι μαθήμασι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ.

οὐκ ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις τὸ ψεύδεσθαί τε καὶ ἀληθεύειν ἐστίν, ὡς δοκεῖ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἀδυνάτοις.

ὅτι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ὑφεστήκασιν ἐντεῦθεν δῆλον. ταῦτα ἢ ὄντα εἰσὶν ἢ μὴ ὄντα. καὶ εἰ μὲν ὄντα, ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον. εἰ δὲ μὴ ὄντα, ἢ στέρησίς εἰσιν ἢ μηδαμῇ μηδαμῶς ἢ ἅπαν τὸ αἰσθητὸν ἢ τὸ κατ' ὑπεροχὴν λεγόμενον ἢ τὸ χεῖρον καὶ ἄγονον, ὃ

δὴ καὶ ὕλη τοῖς παλαιοῖς προσηγόρευται. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν στέρησις, ἔδει μὴ εἶναι τῶν πρώτων οὐσιῶν [οὐσῶν], εἰ δὲ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν, πῶς ἂν εἴη φανταστὸν ἢ ὅλως ῥητόν; εἰ δ' ἅπαν τὸ αἰσθητόν, τοῦτο καὶ ὄν· εἰ δὲ τὸ ὑπεροχῇ λεγόμενον, οὐχ ἁπλῶς μὴ ὄν, ἀλλὰ μᾶλλον κρειττόνως ὄν, οὐδέ γε ἡ ὕλη μὴ ὄν· ὂν ἄρα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος καὶ οὐχὶ μὴ ὄν.

διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι γένος τὸ ὄν, ὅτι τὸ εἶναι ἐξ αὐτοῦ παρωνύμως λεγόμενον οἰκείως πάντων κατηγορεῖται. οὐ γὰρ οὐδὲ πάνυ ἐπιστημονικὸν τὸ τόδε τι λέγειν ὅτι ὄν ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ἔστιν. τὸ γὰρ ὂν ἐστιν ἐστὶν ἔστιν καὶ οὐκ ἄλλο ἐστίν.

ἐν ταῖς κατηγορίαις ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν γενῶν ἡμῖν διττὴν φαίνεται ποιούμενος τάξιν, τοῦτο μὲν τὸ ποιὸν προτιθεὶς τῶν πρός τι τοῦτο δὲ ταῦτα ἐκείνου ... ἔσται τοίνυν καὶ τὸ ποιὸν προτάξαι ἀναγκαῖον διὰ τὸ καθ' αὐτὸ εἶναι τὸ τοιοῦτο σχέσεως οὔσης τῆς ἑτέρας κατηγορίας, καὶ ταῦτα πάλιν τοῦ ποιοῦ ὡς τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ σχήματος αἴτια. ἀλλ' ὅτι μὲν καθ' αὐτὸ τὸ ποιὸν μὴ οὕτως ἐχούσης φύσεως τῆς τῶν πρός τι κατηγορίας φανερόν, ὅτι δὲ ταῦτα τοῦ ποιοῦ, ὡς εἴρηται, ποιητικὰ τυγχάνει οὐ πάντη δῆλον. λέγεται τοίνυν ὡς ἡ τοῦ ποιοῦ φύσις ἔκ τε ποσοῦ καὶ λόγου συνέστηκεν οὐ τοῦ τυχόντος λόγου, ἀλλ' ὡς τύπῳ εἰπεῖν ἐπιτρίτου καὶ ἡμιολίου ἢ τῶν ἄλλως πρὸς ἀλλήλους σχέσιν ἐχόντων ἀριθμῶν. εἰ γὰρ τὸ ποιὸν κράσεώς ἐστιν, ἀποτέλεσμα καὶ συνδρομὴ πλειόνων συντρεχόντων εἰς τὴν τοῦ ἑνὸς γένεσιν (τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον ὡς πάντα τοῦ (τῷ?) ἑνὶ ὄντα ὑπόστασις: (sic) *δῆμος ἀγέλη), πῶς οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων γεγενημένον ὧν ὁ λόγος ἀπεφήνατο;*

πότερον ὅ τις ἄνθρωπος καὶ ὅ τις ἵππος πρώτως τε καὶ μάλιστα καὶ κυρίως οὐσίαι λέγονται καθ' αὐτὸ ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν γνῶσίν τε καὶ αἴσθησιν ὥς τινες ὑπολαμβάνουσι; δοκεῖ δὲ μὴ οὕτως ἔχειν. τούτου δὲ τὴν πίστιν παρέχεται ἐν τοῖς φυσικοῖς Ἀριστοτέλης τὸ ὅλον εἰπὼν πρότερον εἶναι κατὰ τὴν αἴσθησιν, τὸ δὲ καθόλου ὅλον, ὥστ' οὐ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν τὸ μερικόν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ καθόλου ὡς ὁ Ἀριστοτέλης διατάττεται.

μετὰ δὴ τούτους (**Thalem dicit et Anaximandrum**) *Ἀναξαγόρας ἐπιγεγονὼς ὁ φιλόσοφος καὶ τὴν Μίλητον καταλιπὼν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ὥρμησε καὶ Ἀρχαιόλαόν* (leg. *Ἀρχέλαόν*) *τινα Ἀθηναῖον ὄντα εἰς τὸν αὐτὸν τῆς φιλοσοφίας ζῆλον ἐνέβαλεν, ὃν δὴ καὶ Σωκράτης διδάσκαλον ἐσχηκὼς πολλοὺς τῶν κατ' ἐκεῖνο χρόνον ὑπερηκόντισε ... μεθ' ὃν* (*Πλάτωνα* sc.) *καὶ Σπεύσιππος, εἶτα Ξενοκράτης ἀντ' αὐτοῦ ταχέως τὸν βίον παρελθόντος τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων γέγονεν ἐξηγητής, εἶτα Πολέμων καὶ Κάντωρ* (leg. *Κράντωρ*) *εἰς ὃν ἡ ἀρχαία κατέληξεν Ἀκαδημία καὶ ὃς τὴν μέσην Ἀκαδημίαν ἐξεῦρεν, οὗ δὴ καὶ Καρνεάδης ἀκροατής ... μετὰ δὲ τούτους Κλειτόμαχος γέγονε φιλόσοφος καὶ Φίλων καὶ Ἀντίοχος ... μετὰ δὲ τούτους* (**Cleanthem et Chrysippum**) *Διογένης καὶ Βαβυλώνιος καὶ Ἀντίπατρος καὶ πρὸς τούτοις Ποσειδώνιος καὶ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος.*

οἱ μὲν δὴ ὕλην φύσιν ἐκάλουν ὡς Ἀντιφῶν, οἱ δὲ τὸ εἶδος ὥς τινες τῶν Περιπατητικῶν.

Zenonem Stoicum post Carneadem vixisse putat auctor. Omnia sine ordine conscripta sunt in nostro codice. Fol. 42 commemoratur *Γάϊος ὁ φιλόσοφος*. Paullo post: *Ἰωάννης ὁ φιλόσοφος ὁ Ἰταλὸς ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος οὕτως*. Quamquam igitur in indice capitum fol. 199 Io. Italus auctor libri exhibetur, patet tamen ex hac nota eum compositum esse ab alio quodam, qui eius scholis interfuerit. Miscentur grammatica cum logicis et ethicis. Sequitur *Ἰωάννου ὑπάτου καὶ διδασκάλου τῶν φιλοσόφων τοῦ Ἰταλοῦ ἔκδοσις εἰς τὸ δεύτερον τῶν τοπικῶν* Andronico Imperatori de dialectica quaerenti dedicata. Explicatio ipsa incipit a cap. 2 fol. 142 *περὶ τῶν συγκριτικῶν τόπων* i. e. Top. III, fol. 151 Top. IV, fol. 166 dialectica, de qua cf. Bandini III p. 17, fol. 177 *περὶ τῆς τῶν συλλογισμῶν ὕλης καὶ τῆς συστάσεως αὐτῶν*. Qui quidem titulus ab alio adscriptus est, qui nihil legisse videtur nisi prima verba. Etiam in aliis Io. Italus saepius non de iis agit de quibus se disputaturum promisit, sed in his nihil omnino dicit de syllogismis; disserit de Topicis: repetuntur quae iam antea legimus, alia confuse admiscentur. Fol. 187 eiusdem auctoris rhetorica, de qua cf. Nesselii catal. Bibl. Caes. IV p. 113, III. Fol. 193 quaedam capita religiosa. Fol. 201 Aristot. de mundo. Fol. 225 Anon. *περὶ τῶν τριῶν σχημάτων* ed. Zanetti Ven. 1536. c. comm. Philop. in Anal. pr. Sequuntur etiam ea, quae in hac editione leguntur de syllogismis hypotheticis. Eidem auctori videntur esse tribuenda.

Ambros. D, 47 bomb. 4. scriptus anno 1348 *διὰ χειρὸς Ἰωάννου Ἀλιτροῦ υἱοῦ ἱερέως Γεωργίου τοῦ ἀπὸ Ἀσιναρίκης*, quod legitur in fine. Mentionem facio huius libri propterea quod scholia quae ap. Brandis. leguntur p. 16 inscripta sunt *ἐξήγησις Νικήτα φιλοσόφου τοῦ καὶ Δαυὶδ μετονομασθέντος τῶν προλεγομένων τῆς Πορφυρίου εἰσαγωγῆς ἀπὸ φωνῆς Δαυίδ.*

Ambros. A, 80 chart. 8 saec. XVI. Post Arriani gesta Alexandri M. et Indica Anonym. de praepositionibus, Lysidis Pythagorici epistola, Ephesi poema, Basilius de puerorum institutione, Timaeus Locrus, Georg. Gemistius in magica Zoroastris, *τί ἐστιν ἡ λογικὴ πραγματεία*. Inc. *ἡ λογικὴ πραγματεία τέλος ἔχει τὴν εὕρεσιν τῆς ἀποδείξεως*. Post hoc scholion, quod duodecim foliis continetur, et narrationem laborum Herculis et excerpta quaedam e Dionysio et Basilio leguntur definitiones quaedam et brevis syllogismorum expositio, denique singula scholia quae de syllogismis sophisticis agunt, *περὶ αἰτίου*, *περὶ προσδιορισμῶν*, de propositionum oppositione. Novi nihil inveni neque in hoc cod. neque in sequenti.

Ambros. O, 9 bomb. 8. saec. XV, qui logicam habet, mutilam quidem et ab initio et sub finem, sed pauca tantum videntur

deesse. Capita sunt triginta septem. Initium satis prolixum est. De syllogismis brevius disputatur.

Laurent. 85, 1 Oceanus dictus v. Bandini III p. 237 sqq. Alcionius in Giornale de' Letterati III p. 32. Magenteni nomen eadem manu recentiore in fronte commentarii ad categ. adscr. est, qua fol. 70 Simplicii nomen adiectum est. Recte vero referri ad auctorem Magent. patet e codd. Pariss. Expositio *περὶ τῶν ἀντικειμένων* brevior est: una pagina continetur. Postpraedicamenta, quae dicuntur, plane praetermissa sunt. Deest igitur libri finis, sive auctori hoc tribuendum est sive ei qui librum descripsit. Ultima verba haec sunt: *στέρησίς ἐστιν ἡ παντελὴς φθορὰ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἕξεως ἤγουν ὁράσεως καὶ ἀκοῆς ἢ ἄλλης τινὸς τῶν αἰσθήσεων.* Pselli paraphrasis in Anal. pr. lib. I. (eadem inest in cod Paris. 1918 fol. 40—111) duas lacunas habet haud parvas. Laurent. 71, 19 priorem tantum paraphrasis partem habet, qua agitur de tribus figuris syllogismi, neque hanc integram: post fol. 106 enim unum folium deest, quod ex altero Laurent. videre licet. Neque in Paris. 1819 integra est paraphrasis, sed pauca desunt. Interpres Analyticorum personam Aristotelis induit. Quod exscriberem nihil dignum inveni.

Laurent. 81, 87 ante categ. habet quaedam logica fol. 226 *περὶ ἀντιδιαιρουμένων καὶ ὅτι ὀκτὼ τρόποι διαιρετικοί.*

Ἐν ἑκάστῳ πράγματι τέσσαρα ταῦτα ζητοῦμεν (cf. Analyt. post. II. init.), *εἰ ἔστι, τί ἐστιν, ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. καὶ τὸ μὲν εἰ ἔστι ζητοῦμεν διὰ τὰ λεγόμενα, μὴ ὄντα δέ, ὡς τραγέλαφοι, ἱπποκένταυροι, τὸ δὲ τί ἐστι διὰ τοὺς ὁρισμοὺς καὶ διὰ τὸ τῶν λεγομένων τὰ μὲν ἀμφιβαλλομένην ἔχειν* (*ἔχει* ms.) *τὴν ὕπαρξιν ὡς ἄναστρος σφαῖρα καὶ ἀντίποδες, τὰ δὲ ἀναμφίβολον, ὡς ἄνθρωπος, ἵππος, τὸ δὲ ὁποῖόν τί ἐστι διὰ τὸ τὰ πράγματα μὴ μόνον κοινωνεῖν ἀλλήλοις ἀλλὰ καὶ διαφέρειν, καὶ κοινωνεῖν μὲν κατὰ τὸ γένος καθὸ ζῷα διαφέρειν δὲ καθὸ τὰ μὲν λογικὰ τὰ δὲ ἄλογα, τὸ δὲ διὰ τί ἐστι ζητοῦμεν, ἐπειδὴ πάντα πρός τι τέλος ὁρῶσι καὶ οὐδὲν μάτην γεγόνασιν οἷον ἄνθρωπός ἐστι διὰ τὸ κοσμῆσαι τὸ πᾶν καὶ κλίνη* (*κλίνει* ms.) *διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπαυσιν.*

Haec scholia conscripta sunt sine ullo ordine. Sequuntur quaedam definitiones, *εἰ σῶμα αἱ πέντε φωναὶ ἢ ἀσώματον*, alia huiusmodi. Fol. 294 initium habetur Logicae, de qua diximus ad Laur. 72, 5.

Laurent. 71, 10 habet Magenteni comm. in Anal. pr. sine auctoris nomine. Praecedunt ea quae una cum illo anonyma ed. Zanetti Ven. 1536. Equidem persuasum habeo eidem auctori ista esse tribuenda, sed ne unum quidem codicem vidi, in quo auctoris nomen adscriptum esset.

Laurent. 71, 12. Auctorem scholiorum in Anal. post. lib. I Magentenum esse ut in Monac. 75 edocemur cod. Paris. Reg. 1972.

Circumit magis copiosa loquacitate Aristotelem quam explanat. Optima quaeque ex Philopono desumta videntur, quaedam etiam e Themistio. Verba Aristotelis, quae hic illic occurrunt, multum depravata sunt.

Laurent. 71, 33 praeter ea scripta anonyma de syllogismis, quae in Laur. 71, 10 invenimus, et Dexippi in Categ. commentarium habet fol. 77, ubi incipit *ὄκνος τις ἔχει με μάλα καλὴν καὶ γενναίαν χάριν αἰτῆσαι προθυμούμενον* (sunt libri III. lat. ed. ap. Hieron. Scotum Ven. 1546 et 1566 interprete Io. Bern. Feliciano ad calcem Porphyrii in Praedicamenta; v. Bandini catal. III. p. 21), quod quidem initium differt ab iis quae dedit Brandis e Coisl. 332, v. schol. 39 a 34; etiam Petri Hispani dialecticam et philosophi Thomae libellum de sophismatis habet.

Laurent. 71, 5 eadem habet de syllogismis excepto initio. Inc. enim: *Πέντε εἰσὶν εἴδη συλλογισμῶν, ἀποδεικτικὸς διαλεκτικὸς ῥητορικὸς σοφιστικὸς ποιητικός. εἰκότως εἰσὶ πέντε, ἐπεὶ καὶ αἱ προτάσεις ἀληθεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν ἀποδεικτικόν, ἢ πάντη ψευδεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν ποιητικὸν καὶ μυθώδη, ἢ πῇ μὲν ἀληθεῖς πῇ δὲ ψευδεῖς, καὶ τοῦτο τριχῶς, ἢ γὰρ μᾶλλον ἀληθεύει ἧττον δὲ ψεύδεται καὶ ποιεῖ τὸν διαλεκτικὸν συλλογισμόν, ἢ πλέον ἔχει τὸ ψεῦδος τῆς ἀληθείας καὶ ποιεῖ τὸν σοφιστικόν, ἢ ἐπίσης ἔχει τὸ ἀληθὲς τῷ ψεύδει καὶ ποιεῖ τὸν ῥητορικόν. Ἣν ἐκτελεῖ χρείαν ἡ στάθμη τῷ τέκτονι διακρίνουσα τὰ εὐθέα ἀπὸ τῶν καμπύλων καὶ παρὰ τοῖς οἰκοδόμοις τὸ βαρύλλιον διακρῖνον* (διακρίνων ms.) *τὰ ὀρθὰ ἀπὸ τῶν κεκλιμένων, οὕτω καὶ ἡ λογικὴ ὄργανον οὖσα τῆς φιλοσοφίας διακρίνει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἵνα μήτε ψευδῆ δοξάσωμεν μήτε κακὰ διαπραξώμεθα. Τῆς συνόψεως τῶν συλλ.* etc. quae ed. Zanetti.

Laurent. 71, 32. Paraphrasin in soph. el. quae inest edidit Spengel Monach. 1842. Cod. Paris. Reg. 1831 fragmentum habet eiusdem paraphrasis, cui haec nota in fronte adscripta legitur: *τὸ ἐπίγραμμα οὐ γέγραπται διὰ τό τινας μὲν λέγειν εἶναι τὴν ἐξήγησιν Σιμπλικίου, τινὰς δὲ Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου.* Fol. 37—57 *παράφρασις εἰς τὰς κατηγορίας.* Eandem habet Marc. 218. Inc.: *τῶν ὄντων τὰ μὲν ταὐτώνυμα τὰ δὲ ἑτερώνυμα τὰ δὲ μέσα τούτων. καὶ τῶν ταὐτωνύμων τὰ μὲν ὁμώνυμα τὰ δὲ συνώνυμα, τῶν δὲ ἑτερωνύμων τὰ μὲν ἰδίως ἑτερώνυμα τὰ δὲ πολυώνυμα, τὰ δὲ ἕτερα μέσα δὲ τούτων οἷα τὰ παρώνυμα*: quam quidem divisionem a Speusippo profectam esse tradit Simplicius; v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 271. Ab initio paraphrasis est liberior, sed inde a cap. 5 magis sequitur verba Aristotelis. Auctor fuit philosophus Neoplatonicus christianus. In iis categoriis, quas attingit tantum Aristoteles, Pseudo-Archytam videtur secutus esse. Memoratu dignum est, quod de postpraedicamentis quae vocantur nihil dicitur, sed decem categoriae omnes uno tenore pertractantur. Nova haud

pauca inveni, quae describere non poeniteat, non multa. Fol. 61—70: Brevis expositio libri de intp. Sequuntur pauca quaedam de tribus figuris syllogismi et duae ferme paginae *περὶ εὐπορίας προτάσεων*. Fol. 70—80: Methodus dialectica Ioannis Itali. Inest etiam in Marc. 265 fol. 166 et Marc. 519, in quo titulus est *Ἔφοδος συνοπτικὴ τῆς διαλεκτικῆς ἐκτεθεῖσα παρὰ Ἰωάννου ὑπάτου τῶν φιλοσόφων τοῦ Ἰταλοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνόν.*

Καὶ πρώην μέν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ, παροτρύνειν ἡμᾶς οὐκ ἐπαύσω περὶ μεγάλων διαλεγόμενος, ζητῶν περὶ ὧν τοῖς πρὸ ἡμῶν διά τε τὸ δυσχερῆ εἶναι καὶ τοῖς πολλοῖς ἀδιεξίτητα σεσιώπηται, ἴσως λέγω δὴ περὶ ἀναστάσεως καὶ πῶς οἷόν τε μετὰ τουτωνὶ τοὺς τεθνεῶτας ἀναστῆναι τῶν σωμάτων, οὐχ ἥκιστα, εἰ καὶ νῦν περὶ διαλεκτικῆς τίς τε ὁ τρόπος αὐτῆς καὶ τί τὸ ταύτης ὑποκείμενον καὶ τίνες οἱ τρόποι ἀφ' ὧν οἱ συλλογισμοί, ἔτι τὸ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι τοὺς προσδιαλεγομένους οὐ μικρῶν ὄντων οὐδὲ τούτων, εἰ μή τι καὶ πολλῆς δεομένων καὶ μεγάλης ἐξετάσεως, ὅθεν ἐπὶ σοὶ οὐκ ἂν ἦν ἄτοπον τούτοις (*τουτωῒ* ms.) *χρῆσθαι τοῖς ἔπεσι μὴ οὖσιν ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἐναντίοις δόγμασιν* (Odyss. XIV, 53)·

Ζεύς τοι δοίη, ξεῖνε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
ὅ τι μάλιστ' ἐθέλεις, ὅτι με πρόφρων ἐπεγείρεις (*ὑπέδεξο* Odyss.)
ἐπὶ τὸ θεωρεῖν τι τῶν μεγάλων καὶ ὠφελίμων.

Τὴν διαλεκτικὴν οἱ παλαιοὶ ἀποδεικτικῆς μέσην οὖσαν καὶ τέχνης σοφιστικῆς εἰκότως (*εἰκότος* ms.) *ταύτην δύναμιν ἐκάλεσαν ὡς τῶν ἄκρων μετέχουσαν καὶ τὸ αὐτὸ δυναμένην κατασκευάζειν ἅμα καὶ ἀνασκευάζειν. λέγω δὲ ἄκρα τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ τὴν σοφιστικήν, ὡς τὴν μὲν ἐκ πρώτων καὶ ἀληθῶν οὖσαν, τὴν δὲ ἔκ τινων φανταστῶν τοὺς λόγους ποιουμένην, οὓς δὴ* (*δεῖ* ms.) *ἐπὶ μέρους τε καὶ ψευδεῖς εἶναι συμβέβηκεν. ὡς οὖν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐναντία, τὰ δ' ἐναντία ἄκρα, οὕτω τὴν ἀποδεικτικὴν καὶ σοφιστικὴν ἄκρα τυγχάνειν ὑπολαμβάνομεν. τούτων δὴ οὖν τῶν δυνάμεων, τῆς μὲν περὶ ἄπταιστον ὑποκείμενον καταγενομένης τῆς δὲ περὶ πταιστόν, καὶ τῆς μὲν περὶ ἀναγκαίων καὶ ἀεὶ ὄντων* (*ὧν* ms.) *τῆς δὲ περὶ ἐνδεχομένων* (*ἐνδεχόμενον* ms.)· *καί ποτε τὴν μέσην ἡ διαλεκτικὴ τάξιν εἴληχε· καὶ γὰρ περὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐνδεχομένων διαλέξεται, ὧν τὰ μὲν ἀνασκευάζειν πειρᾶται μόνως ἢ κατασκευάζειν. ἔπειτα πάντα ἀληθῆ ἀνασκευάζειν ἀδύνατον ἢ τὰ πάντα ψευδῆ κατασκευάζειν, τὰ δὲ τούτων ὄντα μεταξὺ καὶ κατασκευάζειν ἅμα καὶ ἀνασκευάζειν, ἃ δὴ καὶ διαλεκτικὰ προβλήματα εἰώθασι καλεῖν, καὶ δι' ἃ μᾶλλον αὐτὴν δύναμιν ὠνομάκασιν ὡς ταῖς ἐν ἡμῖν δυνάμεσιν ἐοικυῖαν· τῶν γὰρ ἐναντίων αἱ δυνάμεις.*

αὕτη τοίνυν ἡ μέθοδος (*ἡ διαλεκτική*) *ἀπόδειξίς τις ὑπάρχει, πᾶσαι δὲ ἀποδείξεις διὰ συλλογισμοῦ, πᾶς δὲ συλλογισμὸς ἢ ὑποθετικός ἐστιν ἢ κατηγορικὸς ἢ ἀποδεικτικός ἐστι καὶ ἐπιστημονικὸς ἢ τῶν ἐσχάτων τε καὶ σοφιστικὸς ἢ ἐξ ἐνδόξων τε καὶ διαλεκτικός. ἐπεὶ δὲ οἱ συλλογισμοὶ ἐκ προτάσεων καὶ περὶ προβλημάτων εἰσί, πᾶσα δὲ*

πρότασις καὶ πᾶν πρόβλημα ὑποκείμενον ἔχει καὶ κατηγορούμενον, πᾶν δὲ (cf. 101 b 17 sqq.) κατηγορούμενον ἐν προτάσει ἢ προβλήματι ἢ γένος ἐστὶν ἢ ὅρος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκός, φανερὸν ὡς ἅπαν ἔσται πρόβλημα καὶ πᾶσα πρότασις ἐξ ἑνὸς τῶν εἰρημένων, λέγω δὴ γένους ὅρου ἰδίου καὶ συμβεβηκότος.

ἔστι δὲ τῶν διαλεκτικῶν ἀποδείξεων εἴδη δύο, τὸ μὲν ἐπαγωγὴ τὸ δὲ συλλογισμός. δοκεῖ δὲ ἡ ἐπαγωγὴ συλλογισμός τις εἶναι καὶ (οὐ τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ἀλλὰ τῷ μέσῳ συνάπτειν πέφυκε) οὐ συλλογισμός. οἷον εἴ τις βούλοιτο πάντα ἄνθρωπον ἀποδεικνύναι ζῶον ἐπαγωγῇ χρώμενος ἐρεῖ· Ἰσοκράτης καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἄνθρωποι ὄντες ζῶά εἰσι, καὶ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι. τούτων οὖν τῶν τριῶν ὅρων, ζώου τέ φημι καὶ ἀνθρώπου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον, τὸ μὲν ζῶον μείζων ὅρος ἐστὶν ὁ δὲ ἄνθρωπος μέσος καὶ οἱ καθ' ἕκαστον ἔσχατος, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ συλλογισμοῦ τὸ ζῶον διὰ μέσου τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται τῶν ἐσχάτων, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαγωγῆς διὰ τῶν ἐσχάτων καὶ μερικῶν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶον.

νυνὶ δὲ σκεπτέον ἂν εἴη περὶ τῶν τρόπων, ἐνδεχομένου ἀναγκαίου δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου. ἐν τῷ τρόπῳ θετέον τὴν ἄρνησιν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δέ τι καὶ ἐνδέχοιτο τοιοῦτον, οὐχ ἁπλῆν τὴν τοιαύτην λέγομεν, ἀλλ' ἐκ μεταθέσεως πρότασιν ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄνευ τρόπου ἐγένετο.

θέσιν λέγω τὸ ὑποκείμενον ζήτημα.

τὰ δὲ ἀπὸ διαφορᾶς ἢ εἴδους προβλήματα συντακτέον τῷ γένει καὶ λεγέσθω γενικὰ πάντα, τὰ δὲ συγκριτικά, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον συμβέβηκε, συναριθμητέον τοῖς ἀπὸ συμβεβηκότος (102 b 14), καὶ τοῖς ἀπὸ ὅρου τὰ ὁπωσοῦν ἐξ ὀνομάτων λεγόμενα καὶ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον καταγίνεται, καὶ αὖθις τοῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ὅσα τυγχάνει ὄντα μὴ ἀπὸ τῶν ἁπλῶς ἰδίων, ἀλλὰ τῶν ποιοτήτων (ποιωτέων ms.) ἢ πρός τι λεγομένων.

Satis festinanter hunc libellum conscriptum esse, ut poscenti domino satisfaceret auctor, multa produnt. Singula capita Topicorum Aristotelis, cuius verba adscribi solent omisso quidem eius nomine, sed adiecto simplici φησίν, enumerata sunt, non explanata. Quantum veritus sit scribendi moram maxime apparet eo loco, quo dicit: πῶς οὖν καθόλου καὶ μερικὸν καὶ πῶς ἐπὶ πλέον καὶ ἐπ' ἔλαττον διὰ ζώσης εἰρήσεταί σοι φωνῆς.

Superest ut addam scholion quoddam fol. 84 — 86 eiusdem codicis alia manu scriptum quam reliqua omnia, unde verisimile est sumta esse haec folia ex alio libro, in quo non solum de primis quattuor categoriis, sed de omnibus aequabiliter disputatum esse videtur.

Περὶ τῆς τοῦ ποτὲ κατηγορίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῆς ποτὲ κατηγορίας δίκαιον ἂν εἴη διαλαβεῖν πρότερον περὶ χρόνου τὰ χρήσιμα ἐκθεμένους διὰ τὸ οἰκεῖον εἶναι τὸν χρόνον τῇ τοιαύτῃ φωνῇ. ἔστιν οὖν ὁ χρόνος ποσόν· συνε-

χὲς γὰρ ἐδείχθη τῶν μορίων αὐτοῦ τοῦ τε παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος κατὰ τὸ νῦν συνημμένων. ὥσπερ δὲ ἕκαστον τῶν ὑπὸ τὸ ποσὸν ἀναγομένων, εἴτε διωρισμένον λέγεις εἴτε συνεχές, τὰ μὲν ὑπό τινος ἑνὸς τῶν ἐν αὐτοῖς μετρεῖται, ὡς ἄνθρωποι δέκα ὑπό τινος τῶν ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ συνεχῆ θεμένων τι μέτρον ἐπ' αὐτοῖς ἡμῶν οἷον πόδα ἤ τι ἕτερον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· καὶ ὁ χρόνος ἕν τι γε ὂν τῶν συνεχῶν ποσῶν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι μετρεῖται θεμένων ἡμῶν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν χρόνον οἷον ὥραν ἢ ἥμισυ ταύτης ἢ καὶ ἕτερον μέρος. ἔστι δὲ ὅτε καὶ μείζονί τινι μετρεῖται οἷον ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ καὶ τῇ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ ἡλίου περιόδῳ καὶ μηνὶ καὶ ἐνιαυτῷ. ἔτι τριῶν ὄντων, μεγέθους, οἷον σταδίου φέρε εἰπεῖν, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις γίνεται, καὶ κινήσεως καθ' ἣν τὸ κινούμενον κινεῖται, καὶ χρόνου, ἐν ᾧ τὸ κινούμενον κινεῖται, ταῦτα μετροῦσιν ἄλληλα καὶ ὑπ' ἀλλήλων μετροῦνται. μετρεῖ γὰρ καὶ ὁ χρόνος τὴν κίνησιν· ἐρωτηθέντες γάρ, πόση τις ἡ κίνησις, φαμὲν ἡμερησία· καὶ αὖθις ἡ κίνησις τὸν χρόνον· πόσος γὰρ χρόνος; γνωρίζομεν ὅτι πολύς, ἐὰν πολλὴ ἡ κίνησις· καὶ αὖθις τὸ μέγεθος ἡ κίνησις μετρεῖ καὶ ἀντιμετρεῖταί γε ὑπ' αὐτοῦ (cf. 220 b 14 — 32)· πολλὴν γάρ φαμεν ὁδὸν ἧς ἡ πορεία πολλή, πολλὴν δὲ πάλιν πορείαν, ὅταν ἡ ὁδὸς μῆκος ἱκανὸν ἔχῃ. τριῶν οὖν ὄντων τούτων, διὰ μὲν τὸ μέγεθος ὃ διερχόμεθα, ὅτι ποσὸν καὶ ὅτι τοσόνδε, καὶ ἡ κίνησις δήλη ὅτι ποσὴ καὶ ὅτι τοσήδε, διὰ δὲ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος δῆλον ὅτι ποσὸν καὶ ὅτι τοσόνδε. ἔτι δὲ δῆλον καὶ ἐκ τῶνδε, ὅτι συνεχὲς ποσὸν ὁ χρόνος, ἐκ τοῦ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ὑπ' αὐτοῦ μέρος διαιρετὸν εἶναι. οὐ γὰρ διαιροῦντες τὸν χρόνον εἴς ἀδιαίρετόν τι λήγομεν ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὴν μονάδα ἀδιαίρετον οὖσαν, ἀλλὰ τῷ μεγέθει καὶ τῇ κινήσει ἀκολουθεῖ ἅπερ συνεχῆ ὄντα πᾶς τις ἐρεῖ. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ μεγέθει ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει εἶναι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον διὰ τὸ μέγεθος. ἔτι γε μὴν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ διὰ τὴν κίνησιν· ὁρίζομεν δὲ τὸν χρόνον (ὁρίζ. — χρ. rec. adi.) τὸ ἄλλο ἄλλο *) ὑπολαβεῖν τό τε πρότερον νῦν καὶ τὸ ὕστερον καὶ τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἕτερον· ὅταν γὰρ ἕτερα τὰ ἄκρα τοῦ μέσου νοήσωμεν καὶ δύο εἴπῃ ἡ ψυχὴ τὰ νῦν, τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, τότε φαμὲν χρόνον εἶναι (cf. 219 a 25 — 29). τινὲς μὲν οὖν χρόνον τὴν τοῦ παντὸς περιφορὰν εἰρήκασιν, οἱ δὲ τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν (cf. 218 a 33 sqq.), ἔστι δὲ οὐδέτερον ἀληθές. περιφορᾶς μὲν γὰρ τὸ μέρος οὐκ ἔστι περιφορά, χρόνου δὲ μέρος χρόνος· ἀλλ' οὐδὲ χρόνος ἡ τοῦ παντὸς σφαῖρα, ὥς τινες ᾠήθησαν ἐκ τοῦ ἀμφότερα περιεκτικὰ εἶναι. οἱ γὰρ οὕτω λέγοντες πρῶτον μὲν οὐ συλλογίζονται, ἔπειτα καὶ ἑτέρως ἁμαρτάνουσι. τὸ γὰρ περιέχειν πρός τι ὂν οἰκείως ἐν ἀμφοτέροις ἀποδέδοται. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἡ τοῦ παντὸς σφαῖρα περιεκτικὴ σωμάτων πάντων, ὁ δὲ χρόνος περιεκτικὸς τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πραγμάτων. δόξειε δ' ἂν μᾶλλον κίνησις εἶναι καὶ μεταβολὴ ὁ χρόνος, οὐκ ἔστι δέ. ἡ μὲν γὰρ ἑκάστου

---

*) τῷ ἄλλο καὶ ἄλλο coni.

μεταβολὴ καὶ κίνησις ἐν αὐτῷ τῷ μεταβάλλοντι μόνον ἐστίν, οἷον ἐγὼ κινοῦμαι καὶ ἐν ἐμοὶ ἡ κίνησις, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐν σοί, ὁ δὲ χρόνος ὁμοίως καὶ πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσιν. ἔτι κίνησις μὲν λέγεται καὶ θάττων (θᾶττον ms.) καὶ βραδυτέρα, χρόνος δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ πολὺς καὶ ὀλίγος. τὸ δὲ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἐν χρόνῳ μετρεῖται· ταχὺ μὲν γὰρ λέγομεν τὸ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ κινούμενον, βραδὺ δὲ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ ὀλίγον διάστημα κινούμενον (cf. 218 b 9 — 17), ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος κίνησις ἢ μεταβολή, ἀλλ' ἔστιν ἀριθμὸς ὁ μὲν ἀριθμῶν, ὁ δὲ ἀριθμούμενος. ζητητέον πῶς φαμεν τὸν χρόνον ἀριθμὸν κινήσεως, ἆρα ὡς ἀριθμοῦντα τὴν κίνησιν ἢ ὡς ὑπ' αὐτῆς ἀριθμούμενον. φαμὲν δὴ τὸν χρόνον ἀριθμεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς κινήσεως τῆς κυκλοφορικῆς (cf. 223 b 19), ἀνταριθμεῖν δὲ πάλιν αὐτήν. εἰ μὴ γὰρ ὑπὸ χρόνου ἡ τοιαύτη κίνησις, ὑπὸ τίνος ἀριθμηθείη ἄν; τὴν πρώτην οὖν καὶ κυριωτάτην τῶν κινήσεων τὴν κυκλοφορικὴν ὁ χρόνος μετρῶν κατ' ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας μετρεῖ, ὥστε τῆς μὲν κυκλοφορικῆς κινήσεως ἀριθμὸς ἔσται ὁ χρόνος καὶ ὡς ἀριθμῶν καὶ ὡς ἀριθμούμενος, τῶν δὲ λοιπῶν κινήσεων ὡς ἀριθμῶν μόνον οὐ μὴν καὶ ὡς ἀριθμούμενος (cf. 220 b 8)· οὐ γὰρ τῆς ἐμῆς βαδίσεως ἀριθμὸς ἔσται ὁ χρόνος ὡς ἀριθμούμενος, ἀλλὰ μόνον ὡς ἀριθμῶν. οὐ μόνον δὲ τῶν κινήσεων μέτρον ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠρεμιῶν· καὶ αὗται γὰρ ὑπὸ χρόνου μετροῦνται πλὴν κατὰ συμβεβηκός (cf. 221 b 7)· οὐ γὰρ καθὸ ἠρεμίαι, ἀλλὰ καθὸ καὶ ἠρεμίαι καὶ ἐν ῥοῇ εἰσι διηνεκεῖ μηδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἱστάμεναι (ὡς συνελόντα εἰπεῖν del. ms.). ἄλλως τε, εἰ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν ἡ ἠρεμία καὶ τέλος, δῆλον ὅτι χρόνῳ καὶ αὐτὴ μετρεῖται, ὥστε συνελόντα εἰπεῖν μέτρον ἐστὶν ὁ χρόνος τῆς ἐν γενέσει ῥοῆς, ἥτις ἐστὶ κοινὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας. διαιρεῖται δὲ ὁ χρόνος εἰς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα, διαιρεῖται δὲ κατὰ τὸ νῦν. καὶ ἔστι τὸ νῦν πέρας μὲν τοῦ παρελθόντος ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος (cf. 222 a 10 — 12), ἀλλ' ὅπερ ἐν γραμμῇ τὸ σημεῖον καὶ τὸ κίνημα ἐν κινήσει, τοῦτο καὶ (τὸ) νῦν ἐν τῷ χρόνῳ. τὴν δὲ χρείαν ἣν ὁ χρόνος τῷ παντὶ παρέχεται δίκαιον ἂν εἴη προσθεῖναι περὶ χρόνου λέγοντας. φαμὲν δὴ ὡς ἡ γένεσις διὰ τὸν χρόνον ἐν τάξει διακέκριται, ὡς, εἴπερ μὴ ἦν χρόνος, σύγχυσις ἂν ἦν καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν πράξεων ὡς συγκεχύσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν τὰ νῦν. Τινὲς μὲν οὖν τὸν χρόνον ὥσπερ δὴ καὶ τὸν τόπον οὐ τῷ ποσῷ, τοῖς δὲ πρός τι συνέταξαν διὰ τὸ μὲν τὸν χρόνον μέτρον εἶναι κινήσεως, τὸν δὲ τόπον περιεκτικὸν σώματος καὶ πέρας τοῦ περιέχοντος, ἐν σχέσει δὲ εἶναι ταῦτα καὶ διὰ ταῦτα ὑποκεῖσθαι τοῖς πρός τι. φαμὲν δὴ ὡς τὸ μέτρον εἴτε ἐπ' ἀριθμοῦ τὸν λόγον ἐκδέξῃ εἴτε ἐπὶ μεγέθους διττόν ἐστιν, ἢ γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ θεωρεῖται ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὸ μετρούμενον ἀναφοράν· καὶ ὡς μὲν καθ' αὑτό, ποσὸν καὶ τῶν ποσῶν πάντων ἀρχή, ὡς δὲ πρὸς τὸ μετρούμενον, πρός τι ἂν εἴη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τῆς κινήσεως μέτρον ὁ χρόνος, ὡς μὲν καθ' αὑτὸ καὶ διάστημα ἔχον, ποσὸν ἂν εἴη τι, ὡς δὲ πρὸς τὴν κίνησιν, πρός τι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ἐννοίας εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀνάγεσθαι (cf. 11 a 27). ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῦ

τόπου· ὅτι κατὰ μὲν τὴν διάστασιν ἐπιφάνειά ἐστι καὶ κατὰ τοῦτο ποσόν, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ περιεχόμενον σχέσιν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ ὁ τόπος εἰς τὸ πρός τι ἀνάγοιτο ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος. οὐκ ἔστιν οὖν ὁ χρόνος ἡ τοῦ ποτὲ κατηγορία, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὂν ἐν χρόνῳ· ὁ μὲν γὰρ χρόνος ποσόν, τὸ δὲ ὂν ἐν χρόνῳ οὐσία τυχόν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ συνθετὸν ἐξ ἀμφοῖν· ἁπλῆ γὰρ ἡ κατηγορία, ψιλὴ δὲ μόνη ἡ σχέσις τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν (cf. schol. 79 b 39), οἷον τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τουτέστιν αὐτὸ τὸ χρονίζειν. ὥσπερ δὲ ἄλλο μέν ἐστι φρόνησις, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ φρόνησιν, τουτέστι τὸ φρονεῖν (cf. ib. 79 b 43), καὶ τὸ μέν ἐστι ποιότης, τὸ δὲ τοῦ ποιεῖν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι διέστηκε· καὶ ὁ μέν ἐστι ποσόν, τὸ δὲ τῆς τοῦ ποτὲ κατηγορίας δηλωτικόν· ὅταν γάρ τι πρᾶγμα ἕτερον ὂν τοῦ χρόνου καὶ οὐχ ὡς μέρος χρόνου λαμβανόμενον σχέσιν ἔχῃ (ἔχει pr. ms.) πρὸς τὸν χρόνον καὶ διὰ τοῦτο ἐν χρόνῳ ᾖ (ἐστίν ms.), ὥσπερ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, τότε ἄλλη κατηγορία γίνεται, ἡ τοῦ ποτὲ ἄλλη οὖσα παρὰ τὸ ποσὸν εἰδοποιουμένη μὲν ἐν τῷ διΐστασθαι τοῦ χρόνου θεωρουμένη δὲ [ὁ μὲν] ἐν χρόνῳ.

Καὶ χρόνου μὲν διαφοραὶ παρεληλυθὼς ἐνεστὼς μέλλων, τοῦ δὲ ποτὲ τὸ χθὲς αὔριον τήμερον, τὸ μὲν οἰκείως ἔχον πρὸς τὸ παρελθὸν τὸ δὲ πρὸς τὸ μέλλον τὸ δὲ πρὸς τὸ ἐνεστώς, εἰ πρὸς τὸ νυχθήμερον ἀποβλέψεις· εἰ δὲ πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον, ἀντὶ μὲν παρελθόντος τὸ πέρυσι, ἀντὶ δὲ τοῦ μέλλοντος τὸ εἰς νέωτα, ἀντὶ δὲ ἐνεστῶτος τὸ τῆτες. λοιπὸν δὲ καὶ ἀορίστως ἐστὶ λαβεῖν διαφορὰς τοῦ ποτέ· πρὸς μὲν τὸ παρὸν τὸ ἤδη καὶ ἄρτι, πρὸς δὲ τὸ παρελθὸν τὸ πάλαι, πρὸς δὲ τὸ μέλλον τὸ οὔπω. καὶ ὁ μὲν χρόνος ἄπειρος, εἴπερ ἡ γένεσις συνεχής, τὸ δὲ ποτὲ πεπέρασται, ὅτι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ πρᾶξις πεπερασμένη καὶ ὁ μὲν χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ, τὸ δὲ ποτὲ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι δηλοῖ.

Τοῦ δὲ ἔν τινι ἐνδεκαχῶς λεγομένου (cf. 210 a 14—24 et schol. 44 b 7, 12, 17. Longam eorum expositionem quae ἔν τινι dicantur v. ap. Mag. in cat. Laurent. 71, 32 fol. 61) — λέγεται γὰρ ἔν τινι ὡς τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ὡς τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι καὶ ὡς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ καὶ ἔτι μέντοι ὡς τὸ γένος ἐν τοῖς εἴδεσι καὶ τὰ εἴδη ἐν τῷ γένει καὶ πρὸς τούτοις τὰ τῶν ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι καὶ τὰ τοῦ ἄρχοντος ἐν τοῖς ἀρχομένοις καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ καὶ τὸ ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ· τοσαυταχῶς οὖν λεγομένου τοῦ ἔν τινι ἄξιον ἀπορῆσαι, διὰ τί κατὰ μόνας τὰς δύο σχέσεις ταύτας ἴδιαι κατηγορίαι συνέστησαν. λέγομεν δή· τὰ μὲν ἄλλα σημαινόμενα τοῦ ἔν τινι συμπληρωτικά ἐστιν ἀλλήλων ὡς τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη καὶ τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον, τὰ δὲ οὐ δυνάμενα χωρὶς ὑποστῆναι ὡς τὸ ἐν ὕλῃ εἶδος καὶ ὡς τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός, ὅπερ καὶ μορφὴ τοῦ ὑποκειμένου γίνεται· διὸ καὶ καλεῖται κατ' ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον οἷον λευκὸν καὶ ηὐξημένον καὶ ἐπὶ ἄλλων κατηγοριῶν τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχουσῶν. πῶς οὖν ἂν εἴη ἐν τούτοις τὸ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ κυρίως, ὅτε μηδέ εἰσιν ἁπλῶς ἕτερα ἀλλήλων κεχωρισμένα καθ' ὑπόστασιν, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν μόνην καθ' ἣν τὰ γένη χωρίζομεν; διὰ τοῦτο μὲν οὖν οὐδὲ κατηγορίας ἰδικῆς ἕκαστον τῶν τοιούτων ἐκρίθη ἄξιον, τὰ

μέντοι ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις, ἐπεὶ τὸ μὲν περιέχει τὸ δὲ περιέχεται, ἑκατέρου τὴν ἑαυτοῦ φύσιν διασώζοντος καὶ μηδετέρου μέρους τοῦ ἑτέρου γινομένου μηδὲ συμπληροῦντος τὸ ἕτερον. ἐν γὰρ τούτοις μόνοις αὐτὸ τὸ ἔν τινι φύσις τις ἀφωρισμένη γίνεται κατὰ τὴν σχέσιν ὑφεστῶσα. διὰ ταῦτα καὶ κατηγορίας ἰδίας ἑκάτερον τούτων ἠξίωται· φανερώτατα γὰρ τὰ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ ὄντα ἕτερά ἐστι τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου· τοιγαροῦν καὶ τὰ αὐτὰ τῷ ἀριθμῷ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ γίνονται τόπῳ καὶ χρόνῳ.

Dolendum est nihil amplius superesse praeter ea quae dedimus: patet enim ex his, ut mihi quidem videtur, auctorem neque fuisse ex eorum numero qui aliorum libros compilarent, neque eorum qui suum indicium Aristotelis auctoritati postponerent.

Riccard. chart. 4, 76 fol. 24 — 73. *Γεωργίου Γεμιστοῦ πρὸς τὰς Σχολαρίου ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἀντιλήψεις.* Multa in hoc libro disputantur de Pythagoreis et de Platone, qui contra Aristotelem defenditur. Contumeliosis verbis adversarium prosequitur Gemistus, quae argumentis allatis graviora videtur putavisse. Orta est rixa a rebus christianis. Quae ad logicam pertinerent hic adiicere volui.

Οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν γε ὄντων τὸ αὐτὸ εἶναι ἐννοοῦμεν ὅταν εἶναι αὐτῶν ὁτιοῦν λέγωμεν, ἀλλὰ τὸ Ἀριστοτέλη σφάλλον καὶ τοὺς Ἀριστοτέλει περὶ τούτου προσέχοντας ἐκεῖνό ἐστι μάλιστα, ὅτι οὐκ ἐνενόησαν (cod. *ἐννόησαν*), *ὡς ἅπαν γένος λόγῳ μὲν ἐπίσης ὑπὸ τῶν εἰδῶν μετέχεται τῶν ἑαυτοῦ, τῷ δὲ πράγματι οὐκ ἐπίσης. τὸ γοῦν ζῷον ὑπὸ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀλόγου λόγῳ μὲν ἐπίσης μετέχεται τῷ γε κατὰ παντὸς καὶ ἑκατέρου αὐτοῖν κατηγορεῖσθαι, οὐ μέντοι καὶ τῷ πράγματι ἐπίσης· μᾶλλον γὰρ ζῷον τὸ λογικόν, ἐπεὶ καὶ μᾶλλον ζωὴ ἥ γε λογική, ἡ δ' ἄλογος μίμημά τι ζωῆς τῆς λογικῆς. καὶ ἡ οὐσία δὲ λόγῳ μὲν ἐπίσης ὑπό τε τῆς ἀθανάτου μετέχεται καὶ τῆς θνητῆς τῷ κατὰ πάσης καὶ ἑκατέρας αὐτοῖν κατηγορεῖσθαι, τῷ γε μὴν πράγματι ἡ ἀθάνατος μᾶλλον οὐσία τῆς θνητῆς· μίμημα γάρ τι ἡ θνητὴ τῆς ἀθανάτου.*

ὥσπερ Ἀριστοτέλης τῇ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς ἀποφάσει τὸ ξύλον προστιθεὶς (cf. Aristot. 21 b 4) *ἀξιοῖ τὸ ψευδὲς ἀληθὲς ποιεῖν, οὐκ ἔστι καὶ ἡμῖν τῷ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος λευκὸς ἐλέφαντα προσθεῖσι τὸ τέως ψευδὲς ἀληθὲς ποιεῖσθαι ... ἀλλὰ τοῦτο Ἀριστοτέλους καὶ καταγέλαστον τὸ ἐκ τῶν οὐ λεγομένων τὸ τῶν ἀποφάσεων ψεῦδος ἢ ἀλήθειαν ἀξιοῦν κρίνεσθαι καὶ οὐκ ἐκ μόνων τῶν λεγομένων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς καὶ μικρὸν μόριον λόγου ἔσθ' ὅτε προστεθὲν ἐς τοὐναντίον τὸν λόγον περιέτρεψεν;*

καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἔν γε τῷ περὶ ἑρμηνείας αὐτοῦ βιβλίῳ τὴν εἱμαρμένην πειρᾶται ἀνελεῖν τὸ βουλεύεσθαι ποιῶν ἀρχὴν τῶν ἐσομένων οὐκ ὀρθῶς (18 b 31).

Fol. 150 — 161. *Δημήτριος Κηδόνης περὶ ψυχῆς ἀθανασίας.* Inc. *φαμὲν τὸν ἄνθρωπον ζῷον εἶναι καὶ ζῆν. τοῦ μὲν οὖν ζῆν σημεῖον...* Non male scriptum est. Monstrata animi praestantia immortalitas probatur.

Riccard. chart. fol. 10: Orationes quaedam Leonis Imperatoris scr. anno ͵αφπε΄ i. e. 1585, Litterarum commercium Marci Ephesii et Gregorii Protosyngeli (Scholarii), Alexandri Tralliani medicina, Gregorii Acropolitae historia incipiens ab Alexio Comneno, desinens in Mich. Palaeologo. Fol. 295 *μετάφρασις τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς πραγματείας ἤτοι τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν Ἀριστοτέλους*. Inc. *Διαλαβὼν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς περὶ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης*. Deinde fragm. libri de intp. bombyc. 4to. 15 b 16 *ὁμοίων* — 20 b 30 desunt. Sequuntur astrologica quaedam et excerpta ex Pausania. Initium metaphrasis illius (eadem inesse videtur in Coisl. 158, in cuius marg. alia quaedam scholia leguntur: in eadem XIV capita in utroque cod. divisa est) plane convenit cum schol. 240 a 39 — 47 *ἐστιν*, sed quae sequuntur differunt. Alia congruunt omnino cum iis quae habet Theod. Prodromus (metaphrasis quam scripsit initium v. in schol. 241 a 1), alia iisdem verbis ap. Philoponum leguntur, e. g. schol. 240 a 21 — 28, alia denique in schol. marg. cod. Paris. 1917 occurrunt.

Paris. Reg. 1917. De Philoponi in lib. I Anal. Post. comm. v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 293 sqq. In nostro cod. inde a fol. 257 duo commentarii leguntur libri II Anal. post., quorum prior Philopono tribuitur, v. Brandis ib. p. 296. Non recte hoc factum esse inde patet, quod plura quae ap. Philop., qualem typis exscriptum habemus, leguntur aperte repugnant iis, quae in hoc commentario habentur, e. g. in codice dicitur *σκοπὸς τῷ βιβλίῳ περὶ ὁρισμοῦ* (quod Alexandro visum est, v. schol. 240 b 2), Philoponus vero aperte contradicit *κατὰ συμβεβηκὸς διδάσκει περὶ ὅρου* (v. schol. 240 a 15 sqq.). Haec scholia eadem sunt quae ed. Ald. Ven. 1534 fol. sine auctoris nomine, ita tamen, ut in nostro codice prooemium additum sit, quod in ed. Aldina omissum est (schol. 240 b 24 — 48). Alter commentarius constat scholiis undique collectis. Singula enim saepius inter se pugnant, ut duo diversa scholia in eundem Aristotelis locum occurrant: modo copiosiora sunt modo tenuiora, saepius ordinem non servaverunt in explicatione, quem Aristotelis verba praescribebant. Fol. 259 schol. inscriptum est *νικαίας* i. e. *μητροπολίτου Νικαίας*, Eustratii, a quo plura profecta videntur quae in marg. inveniuntur, e. g. leguntur fol. 315 marg. eadem quae schol. 248 b 41, sed vs. 42 *ἐκλέγειν* pro *διαλέγειν*. Denique haec scholia undique conquisita esse etiam inde patet, quod fol. 311 a ad 97 a 8 unum eorum sic desinit: *τὸ σόφισμα τοῦ Σπευσίππου οὕτω πως προβαίνει*: neque tamen exponitur quomodo procedat, sed statim ad aliam rem in explicando pergitur. Fol. 273 incipit commentarius a Theodoro Prodromo in eundem librum compositus, cui eodem modo ac priori commentario scholia adiecta sunt in marg. Eo potissimum consilio collecta esse videntur, ut diversae interpretum opiniones et explanationes ex adverso positae facile comparari

possint. Fol. 261—272 scholia in marg. non habent et quae Prodromi commentario addita sunt cum iis quae praecesserunt plane conveniunt. Crescit difficultas iudicandi, quid huic, quid illi auctori debeatur, codice 1919 inspecto, qui fol. 168 paraphrasin habet eiusdem libri. Ipsa paraphrasis inc. *τὸ προοίμιον περὶ τῶν τεσσάρων διαλέγεται προβλημάτων· τοσαῦτα γάρ, φησίν, ἐστὶν ἃ ζητοῦμεν*, praecessit autem scholion illud quod in cod. 1917 bis legitur: *διαλαβὼν ὁ Ἀρ.* (schol. 240 a 39), post quod aliud scholion legitur: *φέρε οὖν ὥσπερ κοινὰ θεμέλια* (240 b 25), unde patet verba ista: *ἵνα — ἐπαγγελίᾳ*, quae in cod. 1917 Philoponi nomine inscripta extremo folio recto leguntur (*φέρε ὥσπερ* etc. vero prima sunt folii versi), aliunde intrusa non cum iis iungi debere, cum quibus Brandis in schol. cohaerere ea putavit, nisi eum, qui cod. 1919 scripsit, ex ipso cod. 1917 illa sumsisse dixeris vel negligentem primum paraphrasis versum vel ignorantem illum huc pertinere. Ceterum finis commentarii qui habetur in cod. 1919 convenit cum fine scholiorum quae in cod. 1917 ad marg. Theodori Prodr. adiecta sunt. Utri istorum codicum maior sit fides habenda, equidem diiudicare non ausim, in utroque autem scholia male disposita et conturbata esse satis patere arbitror ex iis quae modo diximus. — Ex eodem codice desumsit Brandis quae in notis scholia Mich. Ephesii occurrunt (schol. p. 100 seqq.) ad librum *περὶ ἑρμηνείας*. Quae autem in schol. dedit 187 a 16 — 188 a 41 non omnia inveniuntur in cod. 1917. Post *συνάγουσι* enim (187 a 34) adiectum est *καὶ τὰ ἐφεξῆς*. Inscriptum hoc schol. *σκοπὸς εἰς τὸν* (leg. *τὸ*) *δεύτερον τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν*. Philoponi scholiis praepositum habetur. Ad commentarium in soph. el. qui sub Alexandri nomine editus est haec nota adiecta est (ut in cod. 1792 fol. 654, cod. 2055 et Coisl. 157. Eadem nota legitur etiam in Laurent. 71, 17 qui paraphrasin a Spengelio editam habet; v. p. 17 de Laurent. 71, 32): *γρ. οἱ μὲν ὅτι τοῦ Ἐφεσίου, οἱ δὲ τοῦ Ψελλοῦ.* Fol. 538 inc. paraphrasis soph. el., de qua diximus ad Marc. App. IV, 8.

Reg. 1974 Ammonii scholia quidem habet, sed scholia in Anal. quae promittit catalogus non insunt.

Reg. 1832. Commentarius sine auctoris nomine in soph. el. qui Alexandro tribui solet ut in cod. 1946, quamquam non recte (v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 298 sqq.). Nomen eius adscriptum abscisum est.

Reg. 1932 Theodori Prodromi et Magenteni scripta de lib. II Anal. post. ita permiscet, ut quae ad hunc, quae ad illum referenda sint non liqueat. Fol. 5 verso in marg. inf. *τοῦ παρόντος ἡ ὄπισθεν κειμένη ἐξήγησις ἣν τοῦ Μαγεντήνου, ἡ δὲ παροῦσα τοῦ Προδρόμου, ἐτέθη δὲ ἐνταῦθα κατὰ λήθην.* In marg. hic illic scholia occurrunt *Σχολαρίου*.

Reg. 1943. Idem commentarius quo Brandis usus est e cod. 1873. Omisit 194 b 44 *ἐν οἷς — πληροῦται* et 195 b 21 *πάλιν σημεῖον*.

Reg. 1944 et 1945 eandem paraphrasin habent quam 1948, alter eorum duo exemplaria quorum prius est antiquius. In fine cuiusque capitis adiectum est *ἐν οἷς ἡ πρᾶξις*. Alterius exemplaris margines superiores madefactae sunt, ut maior pars folii legi nequeat. Quinque ultima folia differunt. Non integro enim capite, quod *περὶ ἐνστάσεως* agit, exposito in altero exemplari ex alio libro finis adiectus est, qui non cohaeret cum iis quae praecesserunt. Desinit in haec verba: *ὡς τὸ Β τῷ Γ, ἀλλὰ ἴσα καὶ ἀντιστρέφει.*

Reg. 1942. Commentarius in Anal. pr. sine auctoris nomine, est Magenteni fol. 232—273.

Reg. 1972 inter alia habet scholia in Anal. post. Alia ad Philoponum auctorem referenda sunt (neque tamen quae Philopono tribuuntur semper cum editis conveniunt, e. c. 198a20 *καὶ ἄλλως*—24 *ἔννοιαι*] *καὶ ὅτι καθολικωτέρα ἐστὶν ἐπιστήμη τῆς ἀποδείξεως καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς;* ib. 25 *οὕτως*—27 *τὸ*] *οὐχ ὡς ἀπὸ εἴδους οὖν τῆς ἀποδείξεως ἐπὶ τὴν γενικὴν ἐπιστήμην μετῆλθεν, ἀλλ' ὡς ἐπί;* ib. 28 *ὡς* — 30 *παραδίδωσι* om.), alia verbo *ἄλλως* notata sunt, ut incertum sit a quo profecta sint, alia litteras *α*, *β*, *γ* vel alia signa habent, alia denique *μι* *τλ'* (*Μιτυλήνης* h. e. *μητροπολίτου Μιτυλήνης*, Magenteni) nomen prae se ferunt. Quod recte se habere intelligere licet e Coisl. 167, qui Magenteni scholia in Anal. post. habet aliis non admixtis. Prima quaeque primorum versuum verba plerumque legi nequeunt. E cod. Coisl. supplere licet quae perierunt. Parum adiumenti promittunt, ut ea non legisse haud poeniteat. Scholiis in Top. usus est Brandis. Scholia in soph. el. Magenteno tribuenda sunt; cf. Coisl. 167, qui eadem habet. Eodem modo cod. 2055 commiscet scholia Alexandri cum explicatione Magenteni quae inc. *τὰ πράγματα ἢ πάντα ἀληθῆ εἰσιν ἢ πιθανά.* Copiosissima sunt, sed legenti vix operae pretium erit. Saepe ipsa Alexandri verba dedit, e. g. schol. 301 b 21.

Reg. 1897 A. Alia manu quam qua reliquus cod. exaratus est in fine exstat *ἐξήγησις Ἐφεσίου τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων.* Non integra est, neque in hoc cod. neque in cod. 1918, blattis peresa; ultimorum foliorum magna pars avulsa est. Scriptura satis elegans, ut dolendum sit suppleri debere commentarium e cod. 2019, qui ne ipse quidem integrum habet. Ceterum auctor quo magis procedit, eo magis Alexandrum repetit. Singulorum verborum explicationi praemittere solet universam totius loci expositionem. Saepe ipsa Alexandri verba descripsit, saepius aliis eorum sensum reddidit. Clara explanat, obscura praeterit. Sophismata singula copiose exponit.

Reg. 2062. Commentarius de lib. I Anal. pr., qui auctoris nomine caret; Michaelis Pselli est, idem quem habuimus in cod. Laurent. 85, 1. Fol. 143—150 fragm. commentarii in Anal.: *πληρώσας τὸν περὶ τριῶν σχημάτων τῶν ὑπαρχουσῶν λόγον μετεῖσι* . . .

Reg. 2064. Fol. 1—35: Commentarius in lib. περὶ ἑρμηνείας ab init. mutilus. Expositio quintae partis longe brevior est (duobus foliis continetur) quam eorum quae praecesserunt, quamquam de eius sinceritate nihil omnino dicitur. Deest explicatio verborum 22 b 31—23 a 26, quae unum folium complectens inseri debebat post fol. 33. Fol. 36—81: σχόλια σὺν θεῷ ἀπὸ φωνῆς Στεφάνου φιλοσόφου εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας Ἀριστοτέλους (Buhle I p. 313). In fine cuiusque τμήματος additum est ἐν οἷς σὺν θεῷ ἡ πρᾶξις. Idem fecit auctor anonymus, cuius scholia in lib. I Anal. pr. e cod. 1873 collegit Brandis. Fortasse tribuenda sunt eidem Stephano, quem conscripturum fuisse commentarium in Anal. e scholiis patet, quae de libro π. ἑρμ. composuit: dicit enim fol. 56 ὡς σὺν θεῷ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς μαθησόμεθα. Sic etiam ad commentarium de categ. conscriptum plus semel nos remittit. Expositio brevior est inde a p. 17 b 38. Difficultates theologicas, quae nascantur ex iis quae de omnium rerum absoluta necessitate Aristoteles disputet, diligenter et religiose solvit Iamblichi auctoritatem sequens. Multa ex Ammonio sumsit, quintam libri partem spuriam putat cum Porphyrio; cf. schol. 135 b 26. Fol. 88: σχόλια εἰς τὸ πρῶτον τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου. Multum differunt ab iis quae sub Philoponi nomine ἐκ τῶν συνουσιῶν Ἀμμωνίου τοῦ Ἑρμείου edita sunt. Quam copiosa sint ex eo intelligere licet, quod Aristotelis syllogismi definitionem bene se habere quinque foliis demonstratur. Longe maior pars deest. Fol. 113—156 partem scholiorum Philoponi in eundem librum habent, in quibus repetuntur quae iam ab Ammonio explicita erant, inutilibus quibusdam divisionibus et definitionibus interpositis. Sequitur fol. 161 expositio εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τὸ περὶ εὐπορίας προτάσεων. Multa quae ordinem scholiorum turbant admixta sunt. Non integer quidem est commentarius in lib. I Anal., sed pauca desunt. Sequuntur alia quaedam de syllogismis, sed male disposita sunt et sine ordine conscripta.

Coisl. 170 Magenteni commentarium in Top. habet.

Basil., de quo iam diximus, in fine habet unum folium commentarii, quem deperditum esse valde dolendum est (Simpl. in schol. p. 40 a 34, Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 279 extr.). Quae in hoc commentario legantur saepius cum iis pugnare, quae in altero κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν a Porphyrio conscripto reperiantur, refert Simplicius fol. 8 δ′ ed. Basil. 1551.

Πορφυρίου εἰς τὰς δέκα κατηγορίας Ἀριστοτέλους.

Νυνὶ δὲ περὶ τῶν πραγμάτων λεκτέον ἃ δή τινες δέκα κατηγορίας καλοῦσιν. ὑπέστη μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πράγματα, ὕστερον δὲ εὑρέθη τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα· οὐ γὰρ πρῶτον τὰ ὀνόματα θέμενοι ὕστερον τὰ πράγματα εὕρομεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως ὠρέχθημεν. δοκεῖ δέ πως τὰ πράγματα καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ βαρβάροις δέκα εἶναι τὸν ἀριθμόν·

οὐσία ποιὸν ποσὸν πρός τι ποὺ ποτὲ κεῖσθαι ἔχειν ποιεῖν πάσχειν. ταῦτα δὲ ἐκάλεσαν ἄλλοι μὲν ἄλλως, Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Περιπατητικὸς δέκα κατηγορίας διὰ τὸ κατά τινος πράγματος ἀγορεύεσθαι (cf. Πορφυρ. κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρ. ed. Paris. 1543. 4. fol. 2 b). ἔστι δὲ ἡ μὲν οὐσία κατὰ τὸ τί, τὸ δὲ ποιὸν κατὰ τὴν ἰδέαν, τὸ δὲ ποσὸν κατὰ τὸ πλῆθος, τὸ δὲ ποὺ κατὰ τόπον, τὸ δὲ πρός τι κατὰ σύγκρισιν, τὸ δὲ ποτὲ κατὰ χρόνον, τὸ δὲ κεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν, τὸ δὲ ἔχειν κατὰ τὴν πρόσληψιν, τὸ δὲ ποιεῖν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, τὸ δὲ πάσχειν κατὰ τὸ ἐνεργεῖσθαι. Ἰδίᾳ μὲν οὖν τούτων ἕκαστον ἀτελὲς καὶ κατὰ τὴν φωνὴν καὶ κατὰ τὸ σημαινόμενον, δι' ἀλλήλων δὲ σημαίνει πάντα καὶ μετὰ ἀλλήλων. (Sequuntur exempla omnium categoriarum.) τούτων πάντων συνελθόντων οὐσία ἀποτελεῖται καὶ πρᾶγμα ὑποκείμενον, οἷον ἵππος καλὸς μέγας ἐν Λυκίῳ χθὲς καλῶς κεχαλινωμένος εἱστήκει ... αὐτὰ δὲ τὰ δέκα εἰς δύο πάλιν ἀνάγεται δυνάμεις εἴς τε τὴν οὐσίαν καὶ εἰς τὰ συμβεβηκότα τῇ οὐσίᾳ.

In scholiis a Brandisio ad Cat. Hermen. et Anal. pr. collectis haec videntur corrigenda. 30 a 7 (quod Brandis ipse indicavit Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 277 not.) legendum est οἱ δὲ πρὸ τῶν τόπων, ὡς Ἄδραστος ὁ Ἀφρ. ὁ Περιπ., οἱ δὲ περὶ τῶν καθόλου λόγων, ὡς Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος; 38 a 34 αἱ φωναί] τῆς φωνῆς; 49 b 28 πᾶσα — 29 σημαίνειν Aristotelis verba sunt, non Ammonii; ib. 33 παρέλκεται in contextum recipiendum est, quod Aldus iam dedit in ed. Ammonii Ven. 1503 fol., unde patet in ed. Ven. 1545 per typographi errorem irrepsisse παρέδεκται; 64 b 14 quae Simplicius habet in Phys. sine dubio praeferenda sunt, si quidem etiam vs. 17 Νικομήδους recte legitur; 91 b 38 legendum est ηα' καὶ ἔτι τοῦ βη' καὶ ηγ' καὶ ηδ'; ib. 39 et 42 αη' ηδ'. Haec ita corrigenda esse apparet ex iis quae praecesserunt. Erroris origo videtur forma litterarum mss. fuisse, est enim ϰ = κ et ℏ = η; 93 a 6 πρὸ τῆς τοῦ ῥητοῦ (non ῥήτορος quod habet Bandini in catal. ms.) σαφηνείας e cod. Laurent. 72, 1 fol. 123; cf. schol. 95 b 30. Philoponi esse hanc paraphrasin (de qua v. Brandis Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 289. Eadem praestantissima Brandisii commentatio legenda erit ei, qui quomodo ille in scholiis colligendis singulis codicibus usus sit, perspicere velit) auctor catal. mss. Coisll. cod. 160 inde videtur coniecisse, quod quae sequuntur in cod. scholia eadem manu exarata ad Philoponum referenda sunt. Num idem sit commentarius, quem sub Philoponi nomine in bibl. Vindob. existere dicit Fabr. in Bibl. Gr., nescio: Lambecius in comm. nihil de eo refert, sed Psellus (comm. in lib.

περὶ ἑρμηνείας ed. Ald. 1503 fol. 14 b) Philoponum quoque de hoc libro scripsisse refert, quod confirmari videtur eo, quod Philoponus (schol. 144 a 36) dicit ὡς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις εἴρηται, quod intelligendum videtur de commentario quem de libro Aristotelis περὶ ἑρμηνείας conscripserit; 131 a 37 pro οὐ τὸ legendum esse οὐ τὸ μή apparet ex iis quae sequuntur, quamquam μή omissum est in utraque ed. Ald.; 144 extr. legendum videtur τὸ γὰρ „καταφατικὸς ἢ ἀποφατικὸς" εἰ μὲν ... Idem est 145 a 12; 159 a 38 β'] γ'; 165 b 32 ex sequentibus patet omittendum esse μή; 168 a 45 in fin. quaedam videntur deesse; 172 a 34 legendum videtur τῷ εἰ ἡμέρα; 174 b 18 περιτταί ante ὡς delendum erit; 175 b 10 scribendum ταὐτά ἐστι τὸ ὄν; ib. vs. 12 συλλογιζοίμεθα et vs. 35 ἑκουσιώδη καὶ τῶν ἑκουσιωδῶν; 176 a 16 τῷ] τὸ; 176 b 43 ᾧ] ὅ; 183 a 8 τοῦ] τὸ; 184 a 35 εἴη τῷ β'; 185 a 24, 28, 30 μέρει] μέρους; ib. vs. 33 del. μή; 188 b 22 ἢ ἐπί τι ψευδής, συνάγεται; ib. 26 leg. ἀληθοῦς ἀποφατικῆς et ψευδοῦς καταφατικῆς; 189 b 26 α'] πρώτου, sed 190 b 1 δευτέρῳ] β' et plura huiusmodi in sequentibus; 191 b 16 in marg. scribendum est 63 a 18; ib. vs. 29 β'] ϛ'; ib. vs. 30 delendum videtur δι' ἀδυνάτου; 192 a 29 ἔτι — 30 αβγ' et 33 τὸ γὰρ — συλλογισμός Aristotelis verba sunt; 193 a 8 prius μή et b 6 μέσων delenda sunt; 194 a 10 leg. τὴν βγ'; ib. vs. 16 καὶ εἰ τὸ γ'; ib. b 7 τὸ β'] τὸ δ'; ib. 8 τὸ δὲ δ' τὸ γ'; 195 b 17 in marg. leg. 70 b 14; ib. 21 leg. ἐμπίπτομεν. ἐφ' οὗ ἴδιον ὑπῆρχε τοῦ γένους τὸ ἓν ... e Paris. Reg. 1945.

ΣΧΟΛΙΑ
εἰς τὰς Κατηγορίας.

Laurent. 71, 32; Laurent. 85, 1 qui Magenteni scholia habet; Marc. 201.

Σκοπὸς γοῦν κυρίως ἐστὶ τῷ Ἀριστοτέλει τὸ διδάξαι περὶ ἁπλῶν φωνῶν σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσων ἁπλῶν νοημάτων ... ἐπιγέγραπται δὲ ἡ πραγματεία αὕτη „Δέκα Κατηγορίαι" διὰ τὸ διδάσκειν ἐνταῦθα περὶ τῶν γενικωτάτων γενῶν ... ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν γενικώτατα γένη εἶπε τὸ ἴδιον αὐτῶν „Κατηγορίαι"· τὰ γὰρ ὑπάλληλα γένη καὶ κατηγοροῦνται καὶ ὑπόκεινται. **Magent.**

προέταξε τὰ ὁμώνυμα τῶν συνωνύμων ὡς ἁπλούστερα καὶ εὐχερέστερα τῶν ποικιλοτέρων καὶ δυσχερεστέρων ... διδάσκει δὲ μόνον περὶ ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων καταλιπὼν τὰ πολυώνυμα καὶ τὰ ἑτερώνυμα, ἢ διότι ταῦτα μόνα χρησιμεύουσιν αὐτῷ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηγοριῶν, ἐκεῖνα δὲ ὡς ἀσυντελῆ παρέλειψεν, ἢ διότι περιττὸν ἦν τὸ καὶ περὶ αὐτῶν διδάξαι· τῶν γὰρ ἐναντίων ἡ αὐτή ἐστιν ἐπιστήμη ... λευκοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὁρατοῦ διακρίνεται καὶ διαχέεται καὶ ἐξαπλοῦται ἡ ὄψις πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ, μέλανος δὲ πάλιν ὄντος τοῦ ὁρατοῦ συγκρίνεται ἡ ὄψις καὶ συστέλλεται καὶ κωλύεται πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ ... ὁμώνυμα εἶπε καὶ οὐχ ὁμώνυμον, ἵνα δείξῃ ὡς ἡ ὁμωνυμία οὐκ ἐν ἑνί τινι θεωρεῖται, ἀλλ' ἐν πολλοῖς· οὐ γάρ τι λέγεται ὁμώνυμον αὐτὸ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πολλοῖς ... οὐκ εἶπε δέ, ὅτι ὁμώνυμα ἔστιν, ἀλλὰ „λέγεται", ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐκ αὐτὸς ἐγένετο ἐφευρετὴς τῶν ὁμωνύμων, ἀλλὰ οἱ πρὸ αὐτοῦ ... ὄνομα οὖν ἐνταῦθα (1 a 1) ληπτέον τὸ κοινῶς ἐπὶ πάσης λέξεως λεγόμενον· οὐ γὰρ μόνον ἡ ὁμωνυμία ἐν τοῖς ὀνόμασι θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ῥήμασι. **Magent.**

1 a εἰκότως δὲ οὐκ εἶπε· τί ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν, ἀλλὰ τί ἐστι τὸ εἶναι,
5 ἤγουν τὸ εἶδος ἑκατέρῳ αὐτῶν ... ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς κρείττων ἐστὶ καὶ
τιμιώτερος τοῦ τε ὑλικοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ ἐκ συναμφοτέρου. **Id.**

1 a „λεγόμενα" λέγονται καὶ αἱ φωναὶ ὡς προφερόμεναι καὶ τὰ πρά-
16 γματα, ἀλλ' ὡς σημαινόμενα, καὶ τὰ νοήματα, ἀλλ' ὡς ἐξαγγελλόμενα,
ἐνταῦθα δὲ λεγόμενα ληπτέον τὰς προφορικὰς φωνάς. προέταξε δὲ τὰς συνθέτους τῶν ἁπλῶν φωνῶν ὡς γνωριμωτέρας οὔσας ἡμῖν καὶ συνήθεις. **Id.**

1 a ἐπεὶ δὲ περὶ ἁπλῶν φωνῶν διδάσκει ἐνταῦθα σημαινουσῶν ἁπλᾶ
20 πράγματα διαιρήσας φωνὰς νῦν διαιρεῖ καὶ τὰ πράγματα. **Id.**

1 b „ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα", ἤγουν καθόλου πάντα τὰ ἄτομα εἴτε μερι-
6 καὶ οὐσίαι εἴτε μερικὰ συμβεβηκότα εἰσίν· ἵνα δὲ μὴ ὑπολάβῃς ἄτομα
λέγειν τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, προσέθηκε τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἵνα δηλώσῃ τὰ μερικά. **Id.**

1 b ἕτερα γένη λέγονται καὶ τὰ πάντῃ ἀλλήλων διεστηκότα καὶ ὑπὸ
16 ἄλλο καὶ ἄλλο γενικώτατον γένος ἀναγόμενα ὡς τὸ ζῷον καὶ ἡ ἐπιστή-
μη· ἡ μὲν γὰρ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγεται, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν οὐσίαν,

ἅτινα οὐδὲ ὑπ' ἄλληλά εἰσιν ... ἕτερα λέγεται γένη καὶ τὰ μὴ πάντη
διεστηκότα ἀλλήλων ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν γένος ἀναγόμενα οἷον τὸ
καθόλου ζῷον καὶ τὸ μερικὸν ζῷον. Magent.

εἰκότως δὲ προσέθηκε „τῷ εἴδει"· εὑρίσκονται γὰρ γένη ἕτερα πάντη 1 b
διεστηκότα ἀλλήλων ὡς τὸ ζῷον καὶ τὸ σκεῦος· τὸ μὲν γὰρ ἀνάγεται 17
ὑπὸ τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ σκεῦος ὑπὸ τὸ κεῖσθαι, ἔχοντα τὰς διαιρετικὰς
διαφορὰς τὰς αὐτάς, πλὴν εἰ καὶ αἱ αὐταὶ δοκοῦσιν, ἀλλ' οὖν τῇ φωνῇ
καὶ τῇ ἀναλογίᾳ εἰσὶν αἱ αὐταί, τῷ δὲ εἴδει ἤγουν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ
ὁριστικῷ λόγῳ εἰσὶν ἕτεραι· πόδες γὰρ λέγονται καὶ ἐπὶ τοῦ ζῴου καὶ
ἐπὶ τῆς κλίνης. Id.

„τὰ γὰρ — κατηγορεῖται" οὐ κατασκευαστικόν ἐστι τοῦ προσε- 1 b
χῶς ῥηθέντος, ἀλλὰ τοῦ καταλειφθέντος ὡς ὁμολογουμένου. Id. 22

τὸ ὂν ἢ ἐν αὐτῷ ὑφέστηκε καί ἐστιν οὐσία ἢ ἐν ἑτέρῳ, καὶ τούτου 1 b
τὸ μὲν ἐν σχέσει ἐστὶ καὶ ποιεῖ τὰ πρός τι, τὸ δὲ ἄσχετόν ἐστι· τοῦ δὲ 25
ἀσχέτου τὸ μὲν κατὰ διάστασιν θεωρεῖται καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, τὸ δὲ
ἀδιάστατόν ἐστι καὶ ποιεῖ τὸ ποιόν, καὶ οὕτω μὲν τὰς τέσσαρας καὶ κυ-
ριωτέρας τῶν κατηγοριῶν ἀπὸ διαιρέσεως ἔχομεν.

οὐκ εἴ τινα μὴ μετέχει τῶν ὅλων γενῶν, ἐλλιπὴς ἡ (εἰς τὰς δέκα κα-
τηγορίας) διαίρεσις δείκνυται, ἀλλ' ἐάν τι τῶν προτεινομένων ἔξω
πίπτει τῆς εἰς τὰς δέκα ἀναγωγῆς, τότε ὁ καθόλου λόγος τῶν κατηγο-
ριῶν ἐνδεὴς ἔσται ... περὶ μὲν συνδέσμων καὶ ἄρθρων καὶ τῶν ὑπο-
λειπομένων τοῦ λόγου μερῶν ἐκεῖνο λέγομεν, ὡς ἐν οὐδεμίᾳ τῶν κατη-
γοριῶν ἀναχθήσεται. οὐ γὰρ προηγουμένη αὐτῶν ἐστιν ἡ σημασία,
ἀλλὰ συσσημαίνουσιν ὥσπερ τὰς διπλᾶς εἰώθαμεν παραγράφειν καὶ τὰς
κορωνίδας. Anon. Laur. 71, 32, qui praeterea multa de perfecta cate-
goriarum divisione et de ratione disputat, qua singulae orationis par-
tes singulis categoriis subiiciantur.

εἶτα λέγει τὴν μείζονα πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ ... (τὸ δὲ δοκεῖ 2 a
ἀντὶ τοῦ δοξάζεται παρὰ πάντων καὶ ὁμολογεῖται), εἶτα λέγει καὶ τὴν 7
ἐλάττονα πρότασιν. Magent.

„τὰ δὲ ἄλλα πάντα", ἤγουν αἱ δεύτεραι οὐσίαι καὶ τὰ συμβεβηκότα, 2 a
ἤγουν αἱ ἐννέα κατηγορίαι. Id. 34

δείκνυσι τὸ εἶδος μᾶλλον οὐσίαν παρὰ τὸ γένος ἐκ δύο ἐπιχειρημά- 2 b
των, ἀπό τε τῆς πρὸς τὴν μερικὴν οὐσίαν σχέσεως, τουτέστιν οἰκειότη- 7
τος καὶ ἐγγύτητος, καὶ ἀπὸ ἀναλογίας, τουτέστιν ὁμοιότητος (vs. 15). Id.

ἀπορίαν τινὰ ἐνταῦθα λύει· ἴσως γάρ τις ἠπόρησε, διὰ τί ὥσπερ τὰ 2 b
γένη καὶ τὰ εἴδη λέγονται δεύτεραι οὐσίαι, οὕτως οὐ λέγονται καὶ τὰ 29
συμβεβηκότα τρίται οὐσίαι, καὶ λύει ταύτην τὴν ἀπορίαν πρῶτον μὲν
ἀπὸ τῆς (πρὸς, quod cod. om.) τὰ μερικὰ σχέσεως, εἶτα (vs. 37) καὶ
ἀπὸ ἀναλογίας τινὸς καὶ ὁμοιότητος ... τὰ συμβεβηκότα ἐὰν ὑπέκειντο
ἄλλοις τισὶν ἢ πρὸς κατηγορίαν ἢ πρὸς ὕπαρξιν, εἶπεν ἂν καὶ ταῦτα
τρίτας οὐσίας. Id.

ἐπιχειρεῖ καὶ ἀποδοῦναι ἴδιον τῆς οὐσίας· διορισμοῦ γὰρ οὐκ ἔστιν 3 a
αὐτὴν παραστῆσαι, διότι ἡ οὐσία γένος γενικώτατόν ἐστιν. Id. 7

3 a 9 ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας οὐσίας ἴσως ὑπολάβῃ τις, ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ, καθὸ καὶ ἄμφω ἐν αὐτῇ θεωροῦνται καὶ τὸ γένος πάλιν ἐν τῷ εἴδει δόξειεν ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι αὐτῷ ... ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τὴν ὑπόστασιν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον συμπληροῦσι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ συμπληροῦν τὴν οὐσίαν πῶς ἂν εἴη ἐν ὑποκειμένῳ; Magent.

3 a 22 ἔστι γοῦν εἰπεῖν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ εἶναι τὴν διαφορὰν οὐσίαν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα οὐ διδάσκει περὶ τῶν ὄντων, ἤγουν τῶν δέκα κατηγοριῶν, ὡς ἔχουσι φύσεως, ἀλλ' ὡς οἱ πολλοὶ ἔχουσι γνῶσιν ... ἐπεὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῆς συνθέτου οὐσίας διδάσκει, ἤγουν τῆς ἀτόμου καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν, ἡ δὲ διαφορὰ ἁπλῆ οὐσία ἐστὶ περὶ ἧς ἐνταῦθα οὐ περιλαμβάνει, εἰκότως λέγει, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἴδιον μόνης τῆς συνθέτου οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁπλῆς οὐσίας, τουτέστι τῆς διαφορᾶς ῥηθήσεται ἴδιον τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. Id.

3 a 34 πάντα τὰ ὑποκείμενα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν διαφορῶν δεχόμενα τὴν κατηγορίαν συνωνύμως λέγονται τοῖς κατηγορουμένοις ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῶν δεκτικά. Id.

3 b 10 δείξας τὰ ἀποδοθέντα ἴδια τῆς οὐσίας μὴ ὄντα ἴδια μεταβαίνει εἰς ἕτερον καί, φησί, δοκεῖ τισιν ἴδιον πάσης οὐσίας τὸ σημαίνειν (σημαίνει cod.) τόδε τι, ἤγουν ἕν τι πρᾶγμα μερικόν. Id.

3 b 33 τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον παρείσδυσιν ἔχουσιν ἐφ' οἷς ἐπιμιξία τις τῶν ἐναντίων γένηται οἷον τὸ ξανθὸν ἐπιμιξίαν ἔχει τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος ... οἱ γοῦν ἀποδόντες ἴδιον εἶναι τῆς οὐσίας τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἐναντιότητα — — ἀποδεδώκασι τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Id.

4 a 10 ἔξωθεν δεῖ συννοεῖν τὸ ἀνὰ μέρος. εἰ γὰρ μὴ συννοεῖται, φαίνεται ὁμοῦ τὰ ἐναντία δέχεσθαι, ὅπερ ἀδύνατον ... ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἄτομοι οὐσίαι οὐ λέγονται, ἀλλὰ μοναδικαί· ἐν αἷς γὰρ οὐσίαις γένος καὶ εἶδος οὐ θεωρεῖται, ἐνταῦθα οὐδὲ μερικὴ οὐσία λέγεται. Id.

4 b 20 τὸ δὲ ποσὸν τέτακται μετ' αὐτὴν (τὴν οὐσίαν), διότι καὶ ἐν τῇ γενέσει τῶν ὄντων κατὰ τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν πρώτη ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ δεύτερον τὸ ποσὸν καὶ τρίτον τὸ ποιόν. πρώτη γὰρ ἡ ὕλη ἐστὶν οὐσία οὖσα, ὕλην δέ φημι τὴν παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λεγομένην ἀνείδεον καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσώματον — αὕτη οὖν ἡ ἀνείδεος ὕλη δεξαμένη τὸ τριχῇ διάστατον ἐξώγκωται πλάτει καὶ μήκει καὶ βάθει. αἱ γοῦν διαστάσεις καθ' ἃς ἐξώγκωται τρεῖς εἰσίν, ὁ δὲ τρία ἀριθμός, ὁ δὲ ἀριθμὸς ποσόν. εἶτα τῷδε τῷ μέρει τῆς ἐξογκωθείσης ὕλης καὶ ποσωθείσης τρισσαῖς διαστάσεσι προσελθοῦσαι αἱ ποιότητες ἡ θερμότης καὶ ἡ ξηρότης τὸ πῦρ συνεστήσαντο, ἐν ἄλλῳ δὲ μέρει τῆς τοιαύτης ὕλης ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης προσελθοῦσαι ἀπετέλεσαν τὸν ἀέρα καὶ ἐν ἑτέρῳ ψυχρότης καὶ ὑγρότης τὸ ὕδωρ συνεστήσαντο, ἡ δὲ γῆ παρήχθη ψυχρότητος καὶ ξηρότητος προσελθούσης ἔν τινι μέρει τῆς ὕλης αὐτῆς, καὶ τῇ συγκράσει αὖθις τῶν τεσσάρων στοιχείων τὰ φυσικὰ πάντα γεγόνασι σώματα. ὁρᾷς ὅπως τῇ φυσικῇ τάξει πρώτη ἐστὶν οὐσία, δεύτερον τὸ ποσόν, τρίτον τὸ ποιόν. ἢ καὶ οὕτως. ἐπεὶ

τοῦ ποσοῦ ἐμνήσατο ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς οὐσίας, ἐν οἷς ἔλεγε μὴ μόνον ὑπάρχειν τῇ οὐσίᾳ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον (3 b 24—29), ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν (τῷ ποσῷ leg.), ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ μένωμεν ἀγνοοῦντες, τὴν τοῦ ποσοῦ φύσιν εὐθὺς μετὰ τὴν οὐσίαν διδάσκει καὶ περὶ τοῦ ποσοῦ. Magent.

ἐκεῖνα δὲ λέγονται ἔχειν θέσιν, ἃ κεῖνταί που καὶ δεικτά εἰσιν, τουτέστι δείξει καὶ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα, ἔχουσι δὲ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν ἅμα ὑφεστῶτα. Id. 4 b 21

εἰπὼν „ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα" διεχώρισε τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον ἀπ' αὐτῶν, καί φαμεν, ὅτι ἐκεῖνα μὲν οἴκοθεν ἔχει τὴν συνέχειαν, ὁ δὲ τόπος καὶ ὁ χρόνος οὐ δι' ἑαυτά εἰσι συνεχῆ, ἀλλὰ δι' ἕτερα. ... δέδεικται γοῦν ὁ μὲν χρόνος συνεχὴς διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ τόπος συνεχὴς διὰ τὸ περιεχόμενον σῶμα. ... τόπος ἐστὶ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον. Id. 4 b 24

νεώτεροί τινες τὴν μὲν ἐπιφάνειαν τοῦ κυλινδροειδοῦς καὶ σφαιρικοῦ σώματος ἐπίπεδον ὠνόμασαν, τὴν δὲ ἰθυτενῶς ἀποτεταμένην ἐπιφάνειαν (cf. schol. 56 b 30) ... ἰστέον δὲ ὅτι ἡ κοιλώδης ἐπιφάνεια τοῦ περικυκλοῦντος ἀέρος τὸ σῶμα ὡς μὲν πέρας τοῦ ἀερίου σώματος λέγεται ἐπιφάνεια, ὡς δὲ περιέχουσα τὸ μῆλον ῥηθήσεται τόπος. Id. 5 a 3

τάξις φυσική ἐστιν, ὅταν τὸ δεύτερον ἐπανακάμψαι οὐ δύναται καὶ γενέσθαι πρῶτον. Id. 5 a 29

τὸ „πάνυ" πρόσκειται ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ὁ ἀριθμῶν θέσιν οὐχ ἕξει, ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ ἀριθμούμενος (numerus denominatus), ἐπεὶ σώματά εἰσιν, ἕξει θέσιν. 5 a 32

ἴδιον τοῦ ποσοῦ ἀπέδωκάν τινες τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, πρὸς ἀνατροπὴν δὲ τούτου οὐ χωρεῖ διὰ τὸ προσεχῶς διδάξαι, ὅτι οὐδὲ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐναντίον. Id. 5 b 11

οὔτε γὰρ τὰ τρία μᾶλλον ἀριθμὸς ῥηθήσεται πρὸς ἕτερα τρία οὔτε πρὸς τὰ πέντε. 6 a 21

καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐστὶ δῆλον, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου τὴν δυσχέρειαν ἔχει, πῶς τὸ ἄνισον συμβιβασθήσεται, εἴ γε χρόνος ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου ἀποκατάστασις. 6 a 26

τῷ λευκῷ (τοῦ λευκοῦ cod.) τὸ „οὐ πάνυ" προσέθετο, ἵνα δείξῃ ὅτι, εἰ καὶ λευκὸν λέγεται ἴσον καὶ ἄνισον, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλὰ πρὸς τὴν λευκανθεῖσαν ἐπιφάνειαν ἀναφέρεται. 6 a 34

τρίτην τάξιν ἐπέχει ἡ ποιότης καὶ ἔδει αὐτὴν πρὸ τῶν πρός τι διδάξαι, ἄλλως τε τὰ ποιὰ αὐτὰ καθ' αὑτά εἰσι καὶ ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχουσιν. ... τὰ δὲ πρός τι ἰδίαν ὑπόστασιν οὐκ ἔχουσιν. ... ἀνατέτραπται δὲ ἡ φυσικὴ τάξις ἀπὸ διδασκαλικῆς τινος οἰκονομίας· ἐπεὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν πρός τι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ ποσοῦ λέγων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν μὴ εἶναι ποσά, ἀλλὰ τῶν πρός τι (5 b 16), ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ μένωσιν οἱ ἀκροαταὶ ἀγνοοῦντες τὰ πρός τι, μετὰ τὸ ποσὸν διδάσκει καὶ περὶ αὐτῶν. ... οὐδὲν ἄτοπον ἦν, εἰ καὶ ἑνικῶς ἐπέγραψε περὶ τοῦ πρός τι. 6 a 36

6 b 2 ἐπεὶ οὖν τὰ ῥηθέντα παραδείγματα, τὸ μεῖζον καὶ τὸ διπλάσιον, πρός τί εἰσιν ἐν ποσῷ θεωρούμενα, διεχώρισε (διεχώρησε cod.) ταῦτα ἀπὸ τῆς ἕξεως καὶ τῆς διαθέσεως καὶ τῶν λοιπῶν ὡς πρός τι μὲν οὐσῶν, ἐν ποιότητι δὲ θεωρουμένων. τούτου γὰρ χάριν εἶπεν „ἔστι δὲ καὶ ..." ἢ ὅτι τὰ μὲν ἄνω παραδείγματα καὶ κατὰ γενικὴν ἀποδίδονται καὶ κατὰ γενικὴν ἀντιστρέφουσι, ταῦτα δὲ κατὰ γενικὴν μὲν ἀποδίδονται, κατὰ δοτικὴν δὲ ἀντιστρέφουσιν. Magent.

7 b 24 προσέθετο τὸ „ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ" διὰ τὰ μηχανικά· ἐπὶ γὰρ τῶν μηχανικῶν ἅμα ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὑφίστανται ... ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν μηχανικῶν ἀκριβολογησάμενός τις εὑρήσει τὸ ἐπιστητὸν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἅμα ὑφίστασθαι. πρῶτον γὰρ ἐπινοεῖταί τις καὶ λαμβάνει γνῶσίν τινος τεχνάσματος, εἶθ' οὕτως καὶ ἀποτελεῖ τὸ τέχνασμα, ὡς δοκεῖν ἐντεῦθεν τὴν ἐπιστήμην προϋπάρχειν τοῦ ἐπιστητοῦ. ἀλλ' ἔστι πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι οὐδὲ ἐπιστήμη ῥηθήσεται, εἰ περί τινος ἀποτελέσματος προσεπενοήθη ἡ τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς γνῶσις, διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι, εἰ καὶ εἰς ἔργον τὸ διανοηθὲν προβήσεται.

7 b 36 ἡ αἴσθησις ἐν τῷ αἰσθητικῷ σώματι ὑφίσταται, ὡς εἴπομεν, τὸ δὲ αἰσθητικὸν σῶμα ἐκ τῶν τεσσάρων συνίσταται. λοιπὸν ἄρα πρότερά εἰσι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα αἰσθητὰ ὄντα τοῦ αἰσθητικοῦ σώματος. ἐξ αὐτῶν γὰρ καὶ συνέστη καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὐ πρὸς ἀλήθειαν βλέψας, ἀλλὰ πρὸς τὸ φαινόμενον ἤλεγξε τὰ ἀποδοθέντα ἴδια, ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως· τὰ πρός τι πάντα ἀχώριστα ἀλλήλων εἰσὶ καὶ θάτερον θατέρου οὐ προϋπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἅμα ὑφίστανται ... τὰ γὰρ πράγματα ἢ αὐτὰ καθ' αὑτά εἰσι καὶ ἄσχετα καὶ ἀπόλυτα ἢ συνδέονται ἀλλήλοις καὶ συμπλέκονται τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει. αὐτίκα ὁ Σωφρονίσκος καὶ ὁ Σωκράτης ὡς μὲν πράγματα θεωρούμενα προϋπάρχει ὁ Σωφρονίσκος τοῦ Σωκράτους ὡς γεννήσας αὐτόν, εἰ δὲ ὡς πατέρα καὶ υἱὸν λάβῃς αὐτούς, θάτερος θατέρου οὐ προϋπάρχει.

8 a 30 τὸ ἀδύνατον ἐπίτασίς ἐστι τοῦ χαλεποῦ ... καὶ διὰ τοῦτο οἷον ἐπανορθούμενος ἑαυτὸν εἶπε τὸ „ἢ ἀδύνατον."

8 a 34 οὐ μὴν τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτῶν τῶν πρός τι τὸ αὐτὰ ἀναφέρεσθαι πρὸς ἕτερον.

8 a 36 τοῦτο δὲ ἀνεφάνη ὡς πορισμός ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος ἰδίου παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. πόρισμα δέ ἐστι παρὰ γεωμέτραις ὃ ἀναφαίνεται ἔξωθεν ἔκ τινος ἑτέρου συναχθέντος.

8 b 15 λοιπὸν ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι τὰ μέρη τῆς δευτέρας οὐσίας πρός τι οὐκ εἰσίν.

8 b 22 δι' εὐλάβειαν εἴρηκε φιλόσοφον ... ἢ παρακινῶν τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὸ σπουδάζειν εὑρίσκειν, εἰ δυνατόν, καλλίονα.

8b31 τὸ δὲ „μετρίαν" ἀντὶ τοῦ μερικὴν νοητέον.

9 a 14 οὐκ εἶπεν εἶδος, ἵνα μὴ ἐπινοήσῃ τις εἶδος εἶναι εἰδικώτατον.

9 a 28 τὰ γοῦν πάθη ποιότητες οὐ λέγονται διὰ τὸ φθάσαι φθαρῆναι ταύτην πρὸ τοῦ ἐξ αὐτῆς παρονομασθῆναι τὸ μετέχον αὐτῆς σώ-

μα. ... οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι, ἤγουν οὐχὶ ἐν τῷ ἀπὸ πάθους ἐπιγενέσθαι τῷ σώματι τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ ἐν τῷ πάθος ποιεῖν κατὰ τὰς αἰσθήσεις. ... εἰ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὴν λευκότητα καὶ τὴν μελανίαν ὡς ἀπὸ πάθους γινομένας, ἀλλ' ὅταν ὡς συμπληρωτικὰ οὐσιῶν λαμβάνωνται, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται ὡς πάθος μόνον ἐμποιοῦσαι. **Magent.**

συμπτώματα λέγει τὰ χρώματα διὰ τὸ ἀπό τινος συμπτώματος 9 b
ἐπιγίνεσθαι τοῖς σώμασιν. 20

τὸ σχῆμα προετάγη τῆς μορφῆς ὡς καθολικώτερον. σχῆμα γὰρ 10 a
λέγονται ἔχειν καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ λογικὰ καὶ τὰ ἄλογα, ἡ δὲ μορ- 11
φὴ ἐπὶ μόνων τῶν λογικῶν ζώων λέγεται ἢ καὶ τῶν ἀλόγων.

ζητεῖται δὲ πῶς τὴν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα ὁ Ἀριστοτέλης 10 a
ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγει καὶ οὐχ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι. ἐπεὶ γοῦν ἐπέ- 12
γραψε τὴν παροῦσαν κατηγορίαν „περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος", μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ποιότητος διδάσκει καὶ περὶ ποιοῦ. ἐπιδιορθοῦται δὲ καὶ τὸ ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς προσθήκης τῆς „ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν."

ἡ δὲ ποιότης αὐτή, ἤγουν ἡ λευκότης, ἡ ὑγίεια μία οὖσα καὶ ἡ 11 a
αὐτὴ ὁμοία καὶ ἀνομοία οὐ ῥηθήσεται, τὰ δὲ μετέχοντα τῆς λευκό- 15
τητος.

Expositis quattuor primis categoriis pergit Magent.: ἀλλὰ φέρε καὶ ἐκ διαιρέσεως καὶ τὰς λοιπὰς κατηγορίας εὑρήσομεν καὶ διὰ τί δέκα εἰσὶ καὶ οὔτε πλείονες οὔτε ἐλάττονες. **Adiectis quibusdam de reliquis categoriis:**

ἐντεῦθέν τινες πλανηθέντες εἶπον σκοπὸν ἔχειν τὸν Ἀριστοτέλην 11 b
διδάξαι περὶ τῶν νοημάτων· τὰ γὰρ γένη πανταχοῦ λέγει ὁ Ἀριστο- 15
τέλης εἶναι ἐννοηματικά.

τὸ μὲν „ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι" εἶπε διὰ τὰ ἐναντία τὰ κατὰ 12 b
συμβεβηκὸς κατηγορούμενα τοῦ ὑποκειμένου ... τὸ δὲ „ἢ ὧν κατη- 28
γορεῖται" εἶπε διὰ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἃ καθ' αὑτὸ κατηγοροῦνται. **De iis quae sequuntur brevissime exposuit Magent., Anon. Laur., postquam egit de primis quattuor categg., ab Aristot. omnino discedens pergit:**

Μετὰ δὲ τὸν τῆς ποιότητος λόγον τὴν χρονικὴν καὶ τοπικὴν κατηγορίαν ἐκτίθεμεν ... οὐκ ἄκαιρον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀρχύτα περὶ χρόνου παραθέσθαι ἄρτι. φησὶ δὲ ὧδε· „τὸ δέ ποκα καὶ ὁ χρόνος καθόλου μὲν ἴδιον ἔχει τὸ ἄμεσον καὶ τὸ ἀνυπόστατον· τὸ γὰρ νῦν ἀμερὲς λεγόμενον ἅμα λεγόμενον καὶ νοούμενον παρελήλυθε καὶ οὐκ ἔστι παραμένον· γινόμενον γὰρ συνεχῶς τὸ αὐτὸ οὐδέποκα σώζεται κατ' ἀριθμόν, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος· ὁ γὰρ ἐνεστὼς νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι· ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονε καὶ οὐκ ἔτι ἔστιν, ὁ δὲ ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς παρῴχηκε, καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνεχῶς ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος τὸ αὐτό. πᾶν γὰρ τὸ

ἡμῶν οὔτε τὰ γεννήματα οὕτως ἀπέσπασται ὥσπερ δὴ τὰ ἡμέτερα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ζητητέον ἐπὶ πλέον καὶ διαπορητέον. τέλος.

15 a Ἡ κίνησίς ἐστιν ἐξάλλαξις καὶ ἔκστασις. ἐξίσταται δέ τις ἑαυτοῦ
13 καὶ ποιεῖ γένεσιν καὶ φθοράν, ἢ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ γὰρ μεριστὸν καὶ ποσόν, ἐν ᾧ αὔξησις καὶ μείωσις, ἢ ἀμέριστον καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, ἐν ᾧ ἡ ἀλλοίωσις, ἢ τῶν περὶ αὐτὸ καὶ ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· ὁ γὰρ τόπος περὶ ἡμᾶς, οὐκ ἐν ἡμῖν. ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ ὥς γε εἰς εἴδη ἡ κίνησις διαιρεῖται. ἐν γὰρ τοῖς ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρουμένοις οὐκ ἔστι τάξις· προτέρα δὲ ἡ κατὰ τόπον κίνησις τῶν λοιπῶν διὰ τὰ οὐράνια. ταῦτα γὰρ τὴν μὲν κατὰ τόπον κίνησιν ἔλαχεν. οὐδεμιᾶς δὲ ἄλλης κινήσεως μετέσχεν οὔτε γενέσεως ἢ φθορᾶς, οὐκ αὐξήσεως ἢ μειώσεως, οὐκ ἀλλοιώσεως. Marc. 201.

15 b περὶ τοῦ ἔχειν ἐνταῦθα διαλέγεται οὐ τοῦ ποιοῦντος μίαν τῶν
17 κατηγοριῶν· ἄτοπον γὰρ ἦν τῷ τρίτῳ τμήματι μετὰ τὰς κατηγορίας περὶ τῶν κατηγοριῶν διαλέγεσθαι, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ διαῤῥήδην εἰπόντος ἐπὶ τῶν ἓξ κατηγοριῶν τῶν συνθέτων μηδὲν πλέον ἔχειν εἰπεῖν ἢ ὅσα περὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ ἀνωτέρω. διαλέγεται οὖν περὶ τοῦ ἔχειν ὁμωνύμου φωνῆς καὶ τὴν κατηγορίαν περιεχούσης. Marc. 201.

Εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας.

Marc. 257, Laurent. 71, 32, Ambros. L, 93, Paris. Reg. 2064 qui habet et Stephani paraphrasin et aliam incerti auctoris. Praeter hos inspexi etiam Michaelis Pselli et Leonis Magenteni commentarios typis exscriptos, quibus Brandis non videtur usus esse.

Πρὸ τῆς κατὰ λέξιν ἐξηγήσεως τοῦ περὶ ἑρμηνείας βιβλίου ζητήσωμεν τὰ ἓξ ταῦτα κεφάλαια (cf. schol. 30 a 27, 141 b 28). Init. Marc. 257.

Τὰ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγόμενα οὔτε ἀλήθειαν σημαίνουσιν οὔτε ψεῦδος. Init. Laur. 71, 32.

Προοίμιον ἔχει ἡ παροῦσα πραγματεία διμερές· προέταξε τὸ ὄνομα τοῦ ῥήματος ὡς κοινότερον ἰδικωτέρου. Init. Steph.

ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν βιβλίον περὶ ἑρμηνείας ὡς περὶ μόνου τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου τοῦ ἑρμηνεύοντος καὶ ἐκμαιεύοντος τὸ κεκωμμένον*) νόημα τῆς ψυχῆς**) ... διττὰς ἔχει ἡ ἡμετέρα ψυχὴ τὰς δυνάμεις, γνωστικὰς καὶ ζωτικάς, καὶ γνωστικαὶ μέν εἰσι πέντε, νοῦς διάνοια δόξα φαντασία καὶ αἴσθησις, ζωτικαὶ δὲ δύο, βούλησις καὶ προαίρεσις, αἳ καὶ ὀρεκτικαὶ λέγονται. Marc. 257.

---

*) κεκωμμένον forma nihili: vox κεκομψευμένη a Magent. usurpata docet scribendum esse κεκομμωμένον.

**) ἰστέον δὲ ὅτι ἑρμηνεία καλεῖται καὶ ἡ λογογραφικὴ ἀπόδειξις καὶ ἡ κεκομψευμένη φράσις, περὶ ὧν οὐδεὶς αὐτῷ λόγος. Magent. Metropol. Mityl. intp. in Arist. de intp. ed. Ald. 1503.

ἰστέον δὲ ὅτι εἰσὶ καὶ ὕλαι τρεῖς, ἡ ἀναγκαία ἡ ἐνδεχομένη καὶ ἡ ἀδύνατος, ὕλαι δὲ ὀνομάζονται, ὅτι αὐτομάτως συναναφαίνονται ταῖς προτάσεσιν. ἐὰν γὰρ εἴπω πρότασιν τὴν Σωκράτης ἀναπνεῖ, αὐτομάτως ἀναφαίνεται, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἀναπνεῖ... εἰς τὸ ἐπὶ πλέον ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ φυσικὴ καὶ ἡ τέχνη ... εἰς δὲ τὸ ἐπ' ἴσης ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ προαίρεσις ... τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον συμβαίνει ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτου. Laur.

ἠπόρησάν τινες, διὰ τί ὀκτὼ μερῶν ὄντων τοῦ λόγου μόνων τῶν δύο τούτων ἐμνημόνευσε ... λέγομεν, ὅτι πάντα ταῦτα εἰς ὄνομα καὶ ῥῆμα ἀναφέρει ... ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλοίου φαμὲν τὰς μὲν σανίδας μέρη, τὴν δὲ κόλλαν καὶ τοὺς ἥλους καὶ τοὺς γόμφους μέρη γε οὔ, ἀλλὰ συμβαλλόμενα πρὸς τὰ μέρη, οὕτως καὶ ταῦτα μέρη μὲν οὐκ εἰσὶ λόγου, ἀλλὰ λέξεως μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος μέρος. Steph.

καλῶς εἶπε τὰ γραφόμενα καὶ οὔτε γράμματα οὔτε στοιχεῖα, 16 a
ἐπειδὴ τὸ μὲν γράμμα πρωτοτύπως μὲν σημαίνει τὸν τύπον καὶ τὸν 4
χαρακτῆρα τῆς ξέσεως, ὡς καὶ ὁ ποιητής (Il. λ, 388)·

„νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως."

κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὴν ἐκφώνησιν καὶ τὴν δύναμιν σημαίνει, τὸ δὲ στοιχεῖον ἔμπαλιν ... οὐδεὶς γὰρ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τε καὶ ἐξηγητῶν εἶπε τοῦτο, οὔτε Ἀλέξανδρος οὔτε Πορφύριος. Id.

εἰκότως δὲ ἐπὶ τῶν νοημάτων ὁμοιώματα εἶπεν, ἐπὶ δὲ τῶν ὀνο- 16 a
μάτων σύμβολα, διότι τὸ ὁμοίωμα τοιοῦτον εἰκονίζει τὸ πρᾶγμα οἷον 7
καὶ ἔστι, τὸ δὲ σύμβολον οὐχ οὕτως. Marc.

„ἁπλῶς" λέγει τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, „κατὰ χρόνον" δὲ τὸν πέριξ 16 a
τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου. Steph. 18

φωνὴν τοίνυν εἶπεν ἀντὶ γένους. οὐ γάρ ἐστι κυρίως γένος ἡ 16 a
φωνὴ ἡ τοῦ ὀνόματος, διότι τὸ μὲν ὄνομα θέσει, ἡ δὲ φωνὴ φύσει ... 19
ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὡς ὕλην ἔλαβεν ἀναλογοῦσαν τῷ γένει ... Γαληνὸς ὁρίζεται τὸ ὄνομα οὕτως· φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἁπλοῦ νοήματος. οὗτος δὲ ὁ ὁρισμὸς οὐ μόνον ἐπὶ ὀνόματος ἁρμόζει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λόγου καὶ ἐπὶ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Id.

τὸ κέλης σημαίνει τὸν μονόζυγα ἵππον. ἐπακτροκέλης δέ ἐστιν 16 a
εἶδος λῃστρικοῦ πλοίου. μέμνηται Αἰσχίνης (p. 27, 9) λέγων· „εἰς τὸν 26
ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάζων." Id. ἐπακτροκέλης εἶδος πλοίου λῃστρικοῦ μεταξὺ ἀκάτου καὶ κέλητος ἅπερ εἰσὶ καὶ αὐτὰ πλοῖα, καὶ Θουκυδίδης· „εἰς τὸν ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάσας." Ambros.

„καὶ ἀεὶ τῶν ὑπαρχόντων σημεῖόν ἐστι." τοῦτο οὐκ ἀληθές· 16 b
ὑπάρχουσι γὰρ καὶ οὐσίαι. ἀμέλει γοῦν καὶ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων 10
„τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων" ἔχει, ὅπερ ἐστὶ βέλτιον. Id.

ὥσπερ ἑαυτὸν ἐπιλαβόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτι μᾶλλον αὐτὸ κατασκευά- 16 b
ζει, ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄν, εἰς ὃ τὸ ἔστιν ἀναλύεται, μυριάκις 23
λεγόμενον αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐδὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος δηλοῖ. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν. Anon. Reg. 2064., cuius τμήματος β' init. hoc est: πέρας ἔχει τὸ α' τμῆμα τὸ περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀποφαντικοῦ ...

16 b *προσέθηκε „τι" σημαίνων, ὅτι οὐ πάντα σημαντικά ἐστιν, ἀλλά*
27 *τινα.* Id.

17 a *λέγει ὁ Ἰάμβλιχος ὅτι ἄνω τὸ* (*τῷ* ms.) *„συνδέσμῳ εἷς" ἐπὶ συμ-*
16 *πλεκτικῶν συνδέσμων εἶπε τοὺς μὴ σημαίνοντας σχέσιν δύο πραγμά-*
των ἢ πολλῶν, ὡς ὁ Σωκράτης βαδίζει καὶ Πλάτων διαλέγεται, ἐν-
ταῦθα δὲ „συνδέσμῳ εἷς" εἶπεν αἰνιττόμενος τὰς ὑποθετικὰς προτά-
σεις ... οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές. Steph.

πᾶσα πρότασις τοὐλάχιστον ἐξ ὑποκειμένου ἐστὶ καὶ κατηγορου-
μένου καὶ σχέσεως, σχέσις δέ ἐστιν ἣν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τό τε ὑπο-
κείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον ... ταύτην δὲ τὴν σχέσιν οἱ ἀρχαῖοι
ὠνόμαζον ὕλην. Reg.

Θεόφραστος μερικὴν ἀπροσδιόριστον ἐκάλεσεν. Id. (cf. Brandis.
schol. 113 b 12).

17 b *ἐναντίας δὲ ἐκάλεσε τὰς τοιαύτας ἀποφάνσεις, διότι ἐοίκασι*
4 *τοῖς ἐμμέσοις ἐναντίοις.* Steph.

17 b *καθόλου ὡς μὴ καθόλου λέγει τὰς προτάσεις τὰς ἐχούσας τὸ μὲν*
7 *ὑποκείμενον καθόλου, προσδιορισμὸν δ' οὔ.* Id. *καθόλου μὴ καθό-*
λου καλεῖ τὴν ἀπροσδιόριστον. Reg.

17b8 *αἰνιττόμενος τὰ ἄμεσα ἐναντία.* Steph.

17 b *ὁ πᾶς προσδιορισμὸς ἢ ὁ οὐδεὶς οὐ σημαίνει καθολικήν τινα φύ-*
12 *σιν, ὥσπερ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε σχέσιν σημαίνει τοῦ κατη-*
γορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Id.

17 b *πρὸς τοῦτό φησιν ὁ Θεόφραστος, ὅτι ἐπί τινων, ἐὰν μὴ ὁ προσ-*
16 *διορισμὸς ᾖ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἀντίφασις συναληθεύσει,*
οἷον, φησίν, ἐὰν λέγωμεν· Φαινίας ἔχει ἐπιστήμην, Φαινίας οὐκ ἔχει
ἐπιστήμην, δύναται ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ. Ambros.

17 b *ὥσπερ ἐκεῖ τῷ πᾶς καθόλου ὄντι προσδιορισμῷ προσετέθη τὸ οὐ*
19 *ἀρνητικὸν μόριον μόνον, οὕτως ἔδει καὶ ἐνταῦθα τῷ τὶς μερικῷ*
προσδιορισμῷ πλεονάζειν τὴν οὐ ἄρνησιν καὶ γίνεσθαι οὔ τις. Steph.

17 b *οἱ μὲν λέγουσι τὴν καθόλου ἀπόφασιν ἕπεσθαι αὐτὸν τὸν Ἀρι-*
36 *στοτέλη μάρτυρα παραφέροντες· λέγει γὰρ ... ἐν τῷ περὶ ψυχῆς „οὐκ*
ἔστιν αἴσθησις παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις," τουτέστιν οὐκ ἔστιν αἴ-
σθησις οὐδεμία παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ πάλιν ἐν τῇ φυσικῇ
ἀκροάσει „οὐκ ἔστι κίνησις παρὰ τὰ κινούμενα" ... τὰ ἐπιχειρήματα
Ἀριστοτέλους δῆλον ὅτι ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης ἐλήφθησαν· σκο-
πὸν γὰρ εἶχε μόνον αὐτὸ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀντιφατικῶς οὐ μάχον-
ται. Steph.

18 a *τῷ τῆς ἀντιφάσεως ὀνόματι οὐχ ὃν εἴωθε τρόπον ἐχρήσατο νῦν,*
11 *ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τῆς ἀντιθέσεως ὀνόματος.* Reg. *„ἀντίφασις", κἀν-*
ταῦθα δὲ τὴν ἀντίθεσιν νόησον. Pselli paraphr. in Aristot. de intpr.
ed. Ald. 1503. fol. 6 b (cui quod pretium statuendum sit, facile inde
coniicias, quod saepius expositioni suae addit *ἤ, εἰ βούλει, καὶ οὕτω*
μοι νόησον τὸ ῥητόν et al. huiusmodi) *ἰστέον τοίνυν ὅτι οἱ Στωϊκοὶ*
ἀναιροῦντες τὸ ἐνδεχόμενον δύο τινὰς προβάλλονται ἀπορίας (quas
v. ap. Ammon. ad 18 a 28.). Reg.

σκοπὸν ἔχει ὁ Ἀριστοτέλης διαλαβεῖν (*διαβαλεῖν* leg.) *τοὺς ἀστρο-* 18 a
λόγους οἵτινες εἱμαρμένην εἶναι δοξάζοντες καὶ ὅτι πάντα ἀναγκαίως 26
τῇ τῶν ἀστέρων φορᾷ ἀποτελεῖται ἀναιροῦσι τὸ ἐφ' ἡμῖν. Ambros.

τοῦτο οἱ μὲν ἐξηγηταὶ ὡς περὶ τῶν προειρηθέντων εἰρημένον 18 b
ἐκδέχονται. δόξειε δ' ἂν μᾶλλον περὶ τῶν ἑπομένων λέγειν αὐτό· 26
ἐν τούτοις γὰρ κατασκευάζει ὅτι (*τὸ* ?) *ἀεὶ εἶναι τὴν τοῦ ὁπότερ' ἔτυχε φύσιν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὡς ὁμολογουμένῳ ἀτόπῳ τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ προσχρώμενος.* Id. cf. Psell. fol. 8 a.

ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐξ ἀορίστου τοῦ κατηγορουμένου καλεῖ ταύτας 19 b
τὰς ἐκ μεταθέσεως. Reg. 19

ὁ Θεόφραστος ἐκ μεταθέσεως ἐκάλεσεν (*τὴν πρότασιν*) *ἢ διὰ τὸ μετατίθεσθαι τὴν οὐ ἄρνησιν ἐκ τοῦ ἔστι τρίτον προσκατηγορουμένου ἐπὶ τὸν κατηγορούμενον ἢ ὅτι μετατίθεται αὐτῶν ἡ τάξις ἐν τῷ διαγράμματι.* Steph.

κατὰ τὸ στοιχοῦν ἢ καὶ τὴν ἀκολουθίαν. Id. *κατὰ τὸ στοι-* 19 b
χοῦν ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν. Reg. *ὡς ἔχουσιν αἱ στερητι-* 24
καὶ πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτω καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... οὐ μὴν ὡς ἔχουσιν αἱ στερήσεις πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτως ἕξουσι καὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς· ἐπ' ἔλαττον γάρ, ὥστε τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρουσι τῶν ἁπλῶν αἱ στερήσεις. Magent. fol. 11 b.

ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ὥσπερ ἐνταῦθα εἴρηται, οὕτως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον (est ea explicatio, quam dat Ammon. schol. p. 122 a 20 sqq.), *ὁ δὲ Πορφύριος οὕτως ἐξηγεῖται. τοῦτο, φησί, βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς παραβαλλόμεναι οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο στερητικαὶ προτάσεις, οὕτως καὶ* (add. *αἱ*) *ἐκ μεταθέσεως οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ μετά τινος προσθήκης ἐκ μεταθέσεως προτάσεις. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐπήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὕτως ταῦτα τέτακται ἐνταῦθα ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς, χώραν εἶχεν αὕτη ἡ ἐξήγησις.* Id.

ἔοικε μὲν αἰνίγματι, γνωρίζεται δὲ οὕτως. κείσθωσαν γὰρ ὡς ἐν διαγράμματι αἱ προτάσεις στοιχηδὸν καὶ γενέσθωσαν ὡς δύο σειραὶ καὶ ἐν τῇ μιᾷ γεγράφθω ἡ ἁπλῆ κατάφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν", ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν". ζητηθήτω οὖν πρῶτον, ποία τῶν ἐκ μεταθέσεως προτάσεων ἀκολουθήσει τῇ ἁπλῇ καταφάσει ἤγουν συναληθεύσει, καὶ ἐκείνη γραφέσθω ὑπὸ ταύτην. ἡ μὲν οὖν ἐκ μεταθέσεως κατάφασις οὐ συναληθεύσει· πῶς γὰρ ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστι συναληθεύσει τῇ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι. λείπεται οὖν, ὅτι ἡ ἀπόφασις συναληθεύει ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν· ὃς γὰρ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. κείσθω οὖν αὐτὴ (leg. *αὕτη*) *ἐν τῷ διαγράμματι, καὶ ὑπὸ μὲν τὴν ἁπλῆν ἀπόφασιν κείσθω ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, ὑπὸ δὲ τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὡς εἴπομεν, ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις. λέγουσιν οὖν ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μεταθέσεως ὠνομάσθησαν αἱ τοιαῦται προτάσεις, ὅτι μετετέθησαν·*

ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν.	*ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν*
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως)	*(ἐπὶ πλέον τῆς στερητικῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως).*
ἄνθρωπος ἄδικος οὐκ ἔστιν.	*ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν*
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς μόνης)	*(ἐπ' ἔλαττον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως [μόνης]).*
ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν.	*ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν.*

(Monendum est autem in priori serie ea quae uncis inclusimus ad propositiones referri quae sequuntur, in altera vero ad eas quae praecesserunt) ... *ὃν τοίνυν λόγον ἔχει ἡ στερητικὴ ἀπόφασις πρὸς τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὥσπερ ὃν λόγον ἔχει τὰ τρία πρὸς τὸ ἕν, οὕτω καὶ τὰ δύο πρὸς τὸ ἓν κατὰ τὸ ἐπὶ πλέον ... καὶ ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι ὃν μὲν λόγον ἔχουσιν αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσι καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... ἡ μὲν κυρίως ἐνταῦθα ἀπόφασις γίνεται τιθεμένου τοῦ οὐ ἀρνητικοῦ μορίου πρὸς τὸ ἔστιν.* Laur.

19 b 31 *ἰστέον ὅτι ὅσον ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ῥητοῦ τούτου πρότερά εἰσι τὰ Ἀναλυτικὰ τῆς παρούσης πραγματείας.* Steph.

20 a 30 *οὕτως μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ἀπέδειξε, ποία πρότασις ποίᾳ προτάσει ἕπεται, ὁ δὲ Πρόκλος καθόλου μέθοδόν τινα τῆς τούτων εὑρέσεως παραδίδωσιν. ἡ δὲ μέθοδός ἐστι τοιαύτη. ἐὰν προταθῇ τις πρότασις, φύλαξον τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον καὶ τὸ αὐτὸ ποσόν, ἄλλαξον δὲ τὸ [αὐτὸ] ποιὸν καὶ τὸν κατηγορούμενον, καὶ τὸ μὲν ποιὸν οὕτως. ἐὰν ἡ προτεθεῖσα πρότασις καταφατικὴ ᾖ (ἐστί* cod.), *ποίησον αὐτὴν ἀποφατικήν, καὶ ἔμπαλιν, ἐὰν ἀποφατικὴ ᾖ (ἐστὶν* cod.), *ποίησον αὐτὴν καταφατικήν, τὸν δὲ κατηγορούμενον ἄμειβε οὕτως, ἐὰν ὡρισμένον ᾖ (ἐστί* cod.) *ποιῶν αὐτὸν ἀόριστον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἐὰν ἀόριστον, ὡρισμένον.* Id.

20 b 23 *ἰστέον δὲ ὅτι τὴν διαλεκτικὴν ἐρώτησιν πρότασιν καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ἀντίφασιν.* Magent. fol. 13 b.

20 b 26 *οὐκ ἔστιν ἡ πρὸς τὰ πολλὰ ταῦτα ἀπόκρισις μία, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ ἐρώτησις. οὐ γὰρ δύνανται συμβῆναι εἰς ἄλληλα, περὶ ὧν εἴρηται ἐν τοῖς Τοπικοῖς. ἐν γὰρ τοῖς Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις διδάσκει περὶ τούτων. τόπους γὰρ σοφιστικοὺς ἐκεῖσε διδασκόμεθα.* Marc.

21 a 34 *διαφέρουσι δὲ (οἱ τρόποι) τῶν προειρημένων ὑλῶν, ὅτι ἐκεῖ αἱ ὗλαι αὐτομάτως συνανεφαίνοντο ταῖς προτάσεσι καὶ μὴ ἐξηγγέλλοντο, ἐνταῦθα δὲ τίθενται καὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς.* Laur.

21 b 14 *ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν ἔστιν ὅτε καὶ ὡς ἀναγκαῖον λαμβάνεται, τοῦτο οὖν φησίν, ὅτι τὸ δυνατὸν τὸ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου λαμβανόμενον ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.* Reg.

22 b 36 *χωρισθέντος τοῦ βαδίζειν οὐ φθείρεται τὸ βαδιστικόν, τοῦτο δὲ καλεῖται ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον.* Steph.

23 a 6 „*οὐδ' — εἶδος*" *ἀντὶ τοῦ οὐδ' ὅσαι δυνάμεις λέγονται ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ.* Magent. fol. 17 b.

τοῦτό φησιν ὡς „τὸ οὕτω δυνατόν", τὸ ἐπαμφοτερίζον καὶ ἐπὶ 23 a
τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου 15
τοῦ μονοειδοῦς κατηγορεῖν, τὸ ἕτερον δὲ τὸ ἐνεργοῦν ἀεὶ καὶ μὴ μετακινούμενον ἐκεῖνο κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ῥηθήσεται. Marc.

ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὴν ἀπόφασιν βούλεται ἀντικεῖσθαι 23 a
μᾶλλον ἤπερ τὴν τοῦ ἐναντίου κατάφασιν, καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν 27
ἑπόμενοι αὐτῷ ἄχρι Συριανοῦ· πρῶτος δὲ Συριανὸς ὁ φιλόσοφος ἀντεῖπεν καὶ ἀποδείκνυσι ψεῦδος ὄν. Fin. Anon. Reg. 2064.

εἴρηκε δὲ τὸ „εἰ ἔστι μία" πρὸς δήλωσιν τῶν ἐμμέσων καὶ ἀμέ- 23 b
σων ἐναντίων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐμμέσων προτάσεων αἱ ἀντικείμεναι 2
τῇ ἀληθεῖ καταφάσει οὐκ εἰσὶ μία τῇ ἐννοίᾳ. Marc.

τινὲς τῶν ἐξηγητῶν ὧν ἔστι καὶ Ἀμμώνιος ἐνόμισαν αὐτῷ (leg. 23 b
αὐτὸ) πρῶτον ἐπιχείρημα εἶναι, οὐκ ἔστι δέ· οὐδὲν γάρ πως πρὸς 3
τὸ προκείμενον ἔχει. Steph.

πλείους μὲν διὰ τὸ εἶναι τῇ προφορᾷ δύο, μία δὲ τῇ ἐννοίᾳ. 23 b
Marc. 5

ἰστέον δὲ ὡς ἄλλο ἐστὶν ἐναντίον καὶ ἄλλο ἐναντίως λεγόμενον. 23 b
ἐναντίον μὲν γάρ ἐστι τῷ λευκῷ τὸ μέλαν, ἐναντίως δὲ τὸ οὐ λευ- 7
κόν. Id.

Εἰς τὰ πρότερα Ἀναλυτικά.

Ammon. (Paris. Reg. 2064.), Marc. 201, Ambros. L, 93.

Ὁ φιλόσοφος ὅτε περὶ φωνῶν διαλέγεται, οὐ περὶ τῶν ἀσήμων. Init. Ammon.

καλῶς Θεόδωρος λέγει δύνασθαι διττὸν εἶναι τὸν σκοπὸν τῶν κατηγοριῶν, καὶ περὶ φωνῶν καὶ περὶ πραγμάτων ... οὐ περὶ παντὸς λόγου ἐκεῖ (ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας) διαλαμβάνει οὔτε περὶ τοῦ ἐφεκτικοῦ (ἐβκτικοῦ ms.) οὔτε περὶ τοῦ προστακτικοῦ οὔτε ἄλλου τινὸς ἤτοι τῶν πέντε κατὰ τοὺς Περιπατητικοὺς ἢ τῶν δέκα κατὰ τοὺς Στωϊκούς ... ὁ δὲ πειραστικὸς (συλλογισμὸς) πεῖραν λαμβάνει, ἵνα διδάξῃ μὴ ἀπατᾶσθαι, ὡς ὁ Εὐκλείδης διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῶν ψευδαρίων μὴ ἀπατᾶσθαι ἐν τοῖς θεωρήμασιν. Ammon.

ἐπειδὴ τιμιώτερόν ἐστι τὸ εἶδος τῆς ὕλης, ἐν τῷ πρώτῳ (τμήματι) διαλαμβάνει περὶ τοῦ ὡς εἴδους, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς ὕλης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοῦτο λέγει, ὅτι τὰ ἐν τῷ πρώτῳ λεγόμενα οἰκεῖά ἐστι τῇ ἀποδεικτικῇ πραγματείᾳ, τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ τῇ διαλεκτικῇ. Id., ubi in marg.: διαιρεῖται δὲ τὸ βιβλίον εἰς τρία, καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι περὶ συνθέσεως συλλογισμῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ εὑρέσεως λημμάτων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ ἀναλύσεως.

καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ἐστι σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς φυσιολόγοις σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... καὶ παρὰ

νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καίπερ ὁ μὲν ἐστι τῶ*) προγεγονότος ἀρχὰ δὲ τῶ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον περὶ ὃ ἁ κλάσις, ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς ἑτέρας γραμμᾶς πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος ὥσπερ ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ ἁρμονία. τῶ μὲν γὰρ λόγω τᾶς συλλαβᾶς τὰ μόρια διωρισμένα καὶ τᾶς ἁρμονίας τοὶ φθόγγοι καὶ τῶ ἀριθμῶ ταὶ μονάδες, γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τόπος συνεχές· τὰ γὰρ μόρια τούτων κοινὰ τμήματα ποιέει διερευμένα (διαιρευμένα fort.)· τέμνεται γὰρ γραμμὰ μὲν κατὰ στιγμάς, ἐπίπεδον δὲ κατὰ γραμμάν, στερεὸν δὲ κατ' ἐπίπεδον. ἔστιν ὦν καὶ ὁ χρόνος συνεχής· οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὁπόκα χρόνος οὐκ ἦν, οὐδὲ κίνασις, ὁπόκα τὸ νῦν οὐ παρῆν, ἀλλ' ἀεὶ ἦν καὶ ἔστι καὶ οὐδέποκα ἐπιλείψει (ἐπιλήψει cod.) τὸ νῦν ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον ἀριθμῷ μὲν ἅτερον, εἴδει δὲ τωὐτόν. διαφέρει γε μὰν τῶν ἄλλων συνεχέων, ὅτι τᾶς γραμμᾶς καὶ τῶ χωρίω καὶ τῶ τόπω τὰ μέρεα ὑφέστηκε, τῶ δὲ χρόνω τὰ μὲν γενόμενα ἔφθαρται τὰ δὲ γενησόμενα φθαρήσεται, διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν ἢ ἀμυδρῶς καὶ μόλις ἔστιν· οὐ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκ ἔτι ἔστι, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἔστι, τὸ δὲ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν;" Καὶ φύσις μὲν χρόνου κατὰ τὸν Ἀρχύταν αὕτη ... ἔτι δὲ νοερώτερον οἱ Πυθαγόρειοι καὶ περιεκτικώτερον τὸν χρόνον ὡρίσαντο· διάστημα γὰρ αὐτὸν ἔφασαν εἶναι καθόλου τῆς τοῦ παντὸς φύσεως· αὐτοκινήτου γὰρ καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ κατὰ Πλάτωνα τῆς ψυχῆς οὔσης πάντως ἔδει καὶ ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλη ἔχειν κινήσεων, ὥστε ἔοικε διὰ τούτων ἡ οὐσιώδης τῆς ψυχῆς ἐμφαίνεσθαι κίνησις καὶ ἡ τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων αὐτῇ λόγων προβολὴ καὶ μετάβασις ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα, περὶ ἣν ἡ ἄλλη πᾶσα κίνησις συνέχεται καὶ τέτακται καὶ μεμέτρηται, ἧς ἀριθμὸς καὶ μέτρον γενεσιουργὸν καὶ προϊὸν εἰς ποίησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὁ νῦν παραδιδόμενος χρόνος, ὃς διεξόδους ἀεὶ καὶ μεταβάσεις ποιεῖται ἔνδον κατὰ τὰς προβολὰς τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ, ὃς δὴ καὶ ἐναργής ἐστι χρόνος. οὐ πολὺ δὲ διέστηκε καὶ τοῦ ἐκείνως λεγομένου χρόνου, ὃν ἀριθμὸν ἔξωθεν καὶ μέτρον ἐπιγινόμενον ἐν τῷ συνεχεῖ ἐθεωροῦμεν. τούτοις συνᾴδει καὶ τὰ τῶν παλαιοτέρων· οἱ μὲν γὰρ χωρείᾳ**) τινὶ τῆς ψυχῆς περὶ τὸν νοῦν, οἱ δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ τοῦ νοῦ περιόδοις, οἱ δὲ τῇ φυσικῇ περὶ τὸν νοῦν χωρείᾳ**), οἱ δὲ ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρόνον ὡρίσαντο, ἅπερ ἅπαντα ἡ Πυθαγόρειος αὕτη περιείληφεν αἵρεσις ... διάστημα ἐνταῦθα λέγομεν οὐ τὸ κατὰ τὸν ὄγκον, οὐ τὸ κατὰ τὴν κίνησιν ἁπλῶς τὴν ἐκτός, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν τῆς κινήσεως τάξιν, ἐν ᾗ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον προδιατεταγμένα καὶ ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς κινήσεσι τὴν τάξιν παρέχεται. Καὶ περὶ μὲν

*) τῶ] τὸ πέρας τῶ fort. leg.

**) χωρεία, quum non exstet verbum χωρεύειν, tolerari non potest. Scribendum videtur una littera mutata χορείᾳ.

τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ χρόνου ὡς ἐν εἰσαγωγαῖς ἀρκεῖ τοσαῦτα, περὶ δὲ τοῦ ποὺ καὶ τοῦ τόπου κατὰ τὰ αὐτὰ διαλαβεῖν ὑπολείπεται. ... ταύτην δὲ τὴν ἰδιότητα καὶ Ἀρχύτας ἀποδίδωσι τῷ τόπῳ λέγων· „τῷ δὲ τόπῳ ἴδιόν ἐστι τὸ τὰ μὲν ἄλλα ἐν αὐτῷ ἦμεν, αὐτὸν δὲ ἐν μηδενί. εἰ γὰρ ἔν τινι τόπῳ ἔσται καὶ ὁ τόπος πάλιν αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρω συμβήσεται, ἀνάγκα τοιγαροῦν τὰ μὲν ἄλλα ἐν τόπῳ ἦμεν, τὸν δὲ τόπον ἐν μηδενί, ἀλλ' οὕτως ποτὰ ὄντα ὥσπερ καὶ τὰ πέρατα πρὸς τὰ περατούμενα". ... δεῖ τὸ πέρας ἀεὶ ἐπὶ τὴν πρεσβυτέραν αἰτίαν ἐπαναφέρειν. οὕτω γὰρ ἔσται τοῦ μὲν ὅλου κόσμου πέρας ἡ ψυχὴ ἢ ὁ νοῦς καὶ τούτου ἡ μία καὶ ἡνωμένη ἐνέργεια. ἀνωτέρω δὲ ἔτι καὶ τούτου τὴν θείαν ὡς οὐσίαν τόπον κατοψόμεθα ἑνοειδῆ (ἑνοειδῆ cod.) τινα οὖσαν καὶ πάντα ἐν αὐτῇ συνέχουσαν καὶ καθ' ἓν μέτρον τὰ ὅλα συμπεραίνουσαν. ... Μετὰ δὲ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποὺ ἀκόλουθον ἂν εἴη περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν διαλαβεῖν. τοὺς μὲν οὖν πληρεστάτους λόγους περὶ αὐτῶν ἐν ἄλλαις πραγματείαις ἐκδεδωκέναι φθάνομεν, ἔν τε τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ καὶ μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. οἰκειοτέρα γὰρ ἡ περὶ αὐτῶν ἐκεῖσε σκέψις, ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐνταῦθα θεωρῆσαι περὶ αὐτῶν προειλόμεθα, ἐφ' ὅσον χρήσιμον τοῖς εἰσαγομένοις καὶ πρὸς τὴν λογικὴν πραγματείαν. ἔστι δὲ ποιεῖν μὲν τὸ κυρίως καὶ πρώτως ἐν ἑαυτῷ ἔχειν (ἔχον ms.) τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας, πάσχειν δὲ τό τε ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν ἑτέρῳ ... γράφει δὲ καὶ Ἀρχύτας περὶ αὐτῶν οὕτω· „τῶ δὲ ποιέοντος ἴδιόν ἐστι τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχειν (ἔχον cod.) τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως, τῶ δὲ ποιουμένω καὶ τῶ πάσχοντος τὸ (τῶ cod.) ἐν ἑτέρῳ." ὁ μὲν γὰρ ἀνδριαντοποιὸς ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τοῦ ποιεῖν τὸν ἀνδριάντα, ὁ δὲ χαλκὸς τὸ ποιεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ ἀνδριαντοποιῷ, καὶ ἐπὶ τῶν πάθεων δὲ τῆς ψυχῆς ὁ αὐτὸς λόγος. ὁ γὰρ θυμὸς ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ πέφυκεν ἀνεγείρεσθαι καὶ ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἔξωθεν ἐρεθίζεσθαι, οἷον ὀλιγωρίας ἀτιμίας ὕβριος, ὁ δὲ ταῦτα δρῶν ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχει τοῦ (τῶ cod.) ταῦτα δρᾶν. ... Ἀρχύτας λέγει ὧδε· „τὸ δὲ πάθος τοῦ πεπονθότος διαφέρει· πάθος μὲν γὰρ γίνεται μετ' αἰσθήσεως, οἷον θυμὸς ἁδονὰ φόβος, πεπονθέναι δὲ δύναταί τι καὶ ἄνευ αἰσθήσεως οἷον ὁ κηρὸς τακεὶς ἢ ὁ πηλὸς ξηρανθείς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποίημα τοῦ παθήματος ... τὸ μέν ἐντι ποιέον, τὸ δὲ πάσχον, τὸ δὲ καὶ ποιέον καὶ πάσχον, ὡς (οἷς cod.) ἐν τοῖς φυσικοῖς ποιέον μὲν ὁ θεός, πάσχον δὲ ἁ ὕλα καὶ ποιέον τε καὶ πάσχον τὰ στοιχεῖα". ... περὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι μετὰ ταῦτα λέγομεν. καὶ πρότερον ὁ θεὸς τόπος τῶν ὄντων καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα κεῖσθαι λέγεται· τὰ γὰρ μετ' αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τῇ δραστικῇ δυνάμει συνείληπται. ... ἔχειν ἐστὶν οὐσίας περὶ οὐσίαν περίθεσις, τοῦτο δὲ σῶμα πάντως. ... ἔχειν ἐστὶν οὐ ἡ μετουσία μὴ συμφυής, ἀλλ' ἐπίκτητος, καὶ ὃ δὴ κεχωρισμένον ὂν τῆς (τοῖς cod.) τοῦ ὑποκειμένου οὐσίας οὔτε διατίθησιν αὐτὴν καθ' αὑτὸ οὔτ' ἀλλοιοῖ ἢ ὀνομάζει ἀφ' ἑαυτοῦ. ... τὰ δὲ μέρη τῶν ὅλων καὶ τὰ γεννήματα οὐκ ἂν ἔχοιτο ... οὔτε γὰρ τὰ μέρη ἐκείνων οὕτως ἀτόμως συμπέφυκεν ὡς ἐφ'

ἡμῶν οὔτε τὰ γεννήματα οὕτως ἀπέσπασται ὥσπερ δὴ τὰ ἡμέτερα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ζητητέον ἐπὶ πλέον καὶ διαπορητέον. τέλος.

15 a *Ἡ κίνησίς ἐστιν ἐξάλλαξις καὶ ἔκστασις. ἐξίσταται δέ τις ἑαυτοῦ*
13 *καὶ ποιεῖ γένεσιν καὶ φθοράν, ἢ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ γὰρ μεριστὸν καὶ ποσόν, ἐν ᾧ αὔξησις καὶ μείωσις, ἢ ἀμέριστον καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, ἐν ᾧ ἡ ἀλλοίωσις, ἢ τῶν περὶ αὐτὸ καὶ ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· ὁ γὰρ τόπος περὶ ἡμᾶς, οὐκ ἐν ἡμῖν. ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ ὥς γε εἰς εἴδη ἡ κίνησις διαιρεῖται. ἐν γὰρ τοῖς ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρουμένοις οὐκ ἔστι τάξις· προτέρα δὲ ἡ κατὰ τόπον κίνησις τῶν λοιπῶν διὰ τὰ οὐράνια. ταῦτα γὰρ τὴν μὲν κατὰ τόπον κίνησιν ἔλαχεν. οὐδεμιᾶς δὲ ἄλλης κινήσεως μετέσχεν οὔτε γενέσεως ἢ φθορᾶς, οὐκ αὐξήσεως ἢ μειώσεως, οὐκ ἀλλοιώσεως.* **Marc. 201.**

15 b *περὶ τοῦ ἔχειν ἐνταῦθα διαλέγεται οὐ τοῦ ποιοῦντος μίαν τῶν*
17 *κατηγοριῶν· ἄτοπον γὰρ ἦν τῷ τρίτῳ τμήματι μετὰ τὰς κατηγορίας περὶ τῶν κατηγοριῶν διαλέγεσθαι, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ διαῤῥήδην εἰπόντος ἐπὶ τῶν ἓξ κατηγοριῶν τῶν συνθέτων μηδὲν πλέον ἔχειν εἰπεῖν ἢ ὅσα περὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ ἀνωτέρω. διαλέγεται οὖν περὶ τοῦ ἔχειν ὁμωνύμου φωνῆς καὶ τὴν κατηγορίαν περιεχούσης.* **Marc. 201.**

Εἰς τὸ περὶ ἑρμηνείας.

Marc. 257, Laurent. 71, 32, Ambros. L, 93, Paris. Reg. 2064 qui habet et Stephani paraphrasin et aliam incerti auctoris. Praeter hos inspexi etiam Michaelis Pselli et Leonis Magenteni commentarios typis exscriptos, quibus Brandis non videtur usus esse.

Πρὸ τῆς κατὰ λέξιν ἐξηγήσεως τοῦ περὶ ἑρμηνείας βιβλίου ζητήσωμεν τὰ ἓξ ταῦτα κεφάλαια **(cf. schol. 30 a 27, 141 b 28). Init. Marc. 257.**

Τὰ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγόμενα οὔτε ἀλήθειαν σημαίνουσιν οὔτε ψεῦδος. **Init. Laur. 71, 32.**

Προοίμιον ἔχει ἡ παροῦσα πραγματεία διμερές· προέταξε τὸ ὄνομα τοῦ ῥήματος ὡς κοινότερον ἰδικωτέρου. **Init. Steph.**

ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν βιβλίον περὶ ἑρμηνείας ὡς περὶ μόνου τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου τοῦ ἑρμηνεύοντος καὶ ἐκμαιεύοντος τὸ κεκωμμένον) νόημα τῆς ψυχῆς**) ... διττὰς ἔχει ἡ ἡμετέρα ψυχὴ τὰς δυνάμεις, γνωστικὰς καὶ ζωτικάς, καὶ γνωστικαὶ μέν εἰσι πέντε, νοῦς διάνοια δόξα φαντασία καὶ αἴσθησις, ζωτικαὶ δὲ δύο, βούλησις καὶ προαίρεσις, αἳ καὶ ὀρεκτικαὶ λέγονται.* **Marc. 257.**

---

*) *κεκωμμένον* forma nihili: vox *κεκομψευμένη* a Magent. usurpata docet scribendum esse *κεκομμωμένον*.

**) *ἰστέον δὲ ὅτι ἑρμηνεία καλεῖται καὶ ἡ λογογραφικὴ ἀπόδειξις καὶ ἡ κεκομψευμένη φράσις, περὶ ὧν οὐδεὶς αὐτῷ λόγος.* Magent. Metropol. Mityl. intp. in Arist. de intp. ed. Ald. 1503.

ἰστέον δὲ ὅτι εἰσὶ καὶ ὕλαι τρεῖς, ἡ ἀναγκαία ἡ ἐνδεχομένη καὶ ἡ ἀδύνατος, ὕλαι δὲ ὀνομάζονται, ὅτι αὐτομάτως συναναφαίνονται ταῖς προτάσεσιν. ἐὰν γὰρ εἴπω πρότασιν τὴν Σωκράτης ἀναπνεῖ, αὐτομάτως ἀναφαίνεται, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἀναπνεῖ... εἰς τὸ ἐπὶ πλέον ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ φυσικὴ καὶ ἡ τέχνη ... εἰς δὲ τὸ ἐπ' ἴσης ἐνδεχόμενον κατάγεται ἡ προαίρεσις ... τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον συμβαίνει ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτου. Laur.

ἠπόρησάν τινες, διὰ τί ὀκτὼ μερῶν ὄντων τοῦ λόγου μόνων τῶν δύο τούτων ἐμνημόνευσε ... λέγομεν, ὅτι πάντα ταῦτα εἰς ὄνομα καὶ ῥῆμα ἀναφέρει ... ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλοίου φαμὲν τὰς μὲν σανίδας μέρη, τὴν δὲ κόλλαν καὶ τοὺς ἥλους καὶ τοὺς γόμφους μέρη γε οὔ, ἀλλὰ συμβαλλόμενα πρὸς τὰ μέρη, οὕτως καὶ ταῦτα μέρη μὲν οὐκ εἰσὶ λόγου, ἀλλὰ λέξεως μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος μέρος. Steph.

καλῶς εἶπε τὰ γραφόμενα καὶ οὔτε γράμματα οὔτε στοιχεῖα, 16 a
ἐπειδὴ τὸ μὲν γράμμα πρωτοτύπως μὲν σημαίνει τὸν τύπον καὶ τὸν 4
χαρακτῆρα τῆς ξέσεως, ὡς καὶ ὁ ποιητής (Il. λ, 388)·

„νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὔχεαι αὔτως."

κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὴν ἐκφώνησιν καὶ τὴν δύναμιν σημαίνει, τὸ δὲ στοιχεῖον ἔμπαλιν ... οὐδεὶς γὰρ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τε καὶ ἐξηγητῶν εἶπε τοῦτο, οὔτε Ἀλέξανδρος οὔτε Πορφύριος. Id.

εἰκότως δὲ ἐπὶ τῶν νοημάτων ὁμοιώματα εἶπεν, ἐπὶ δὲ τῶν ὀνο- 16 a
μάτων σύμβολα, διότι τὸ ὁμοίωμα τοιοῦτον εἰκονίζει τὸ πρᾶγμα οἷον 7
καὶ ἔστι, τὸ δὲ σύμβολον οὐχ οὕτως. Marc.

„ἁπλῶς" λέγει τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, „κατὰ χρόνον" δὲ τὸν πέριξ 16 a
τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου. Steph. 18

φωνὴν τοίνυν εἶπεν ἀντὶ γένους. οὐ γάρ ἐστι κυρίως γένος ἡ 16 a
φωνὴ ἡ τοῦ ὀνόματος, διότι τὸ μὲν ὄνομα θέσει, ἡ δὲ φωνὴ φύσει ... 19
ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὡς ὕλην ἔλαβεν ἀναλογοῦσαν τῷ γένει ... Γαληνὸς ὁρίζεται τὸ ὄνομα οὕτως· φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἁπλοῦ νοήματος. οὗτος δὲ ὁ ὁρισμὸς οὐ μόνον ἐπὶ ὀνόματος ἁρμόζει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λόγου καὶ ἐπὶ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Id.

τὸ κέλης σημαίνει τὸν μονόζυγα ἵππον. ἐπακτροκέλης δέ ἐστιν 16 a
εἶδος λῃστρικοῦ πλοίου. μέμνηται Αἰσχίνης (p. 27, 9) λέγων· „εἰς τὸν 26
ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάζων." Id. ἐπακτροκέλης εἶδος πλοίου λῃστρικοῦ μεταξὺ ἀκάτου καὶ κέλητος ἅπερ εἰσὶ καὶ αὐτὰ πλοῖα, καὶ Θουκυδίδης· „εἰς τὸν ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάσας." Ambros.

„καὶ ἀεὶ τῶν ὑπαρχόντων σημεῖόν ἐστι." τοῦτο οὐκ ἀληθές· 16 b
ὑπάρχουσι γὰρ καὶ οὐσίαι. ἀμέλει γοῦν καὶ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων 10
„τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων" ἔχει, ὅπερ ἐστὶ βέλτιον. Id.

ὥσπερ ἑαυτὸν ἐπιλαβόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτι μᾶλλον αὐτὸ κατασκευά- 16 b
ζει, ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄν, εἰς ὃ τὸ ἔστιν ἀναλύεται, μυριάκις 23
λεγόμενον αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὐδὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος δηλοῖ. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν. Anon. Reg. 2064., cuius τμήματος β' init. hoc est: πέρας ἔχει τὸ α' τμῆμα τὸ περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀποφαντικοῦ ...

16 b προσέθηκε „τι" σημαίνων, ὅτι οὐ πάντα σημαντικά ἐστιν, ἀλλά
27 τινα. Id.

17 a λέγει ὁ Ἰάμβλιχος ὅτι ἄνω τὸ (τῷ ms.) „συνδέσμῳ εἴς" ἐπὶ συμ-
16 πλεκτικῶν συνδέσμων εἶπε τοὺς μὴ σημαίνοντας σχέσιν δύο πραγμά-
των ἢ πολλῶν, ὡς ὁ Σωκράτης βαδίζει καὶ Πλάτων διαλέγεται, ἐν-
ταῦθα δὲ „συνδέσμῳ εἴς" εἶπεν αἰνιττόμενος τὰς ὑποθετικὰς προτά-
σεις ... οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές. Steph.

πᾶσα πρότασις τοὐλάχιστον ἐξ ὑποκειμένου ἐστὶ καὶ κατηγορουμένου καὶ σχέσεως, σχέσις δέ ἐστιν ἣν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον ... ταύτην δὲ τὴν σχέσιν οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον ὕλην. Reg.

Θεόφραστος μερικὴν ἀπροσδιόριστον ἐκάλεσεν. Id. (cf. Brandis. schol. 113 b 12).

17 b ἐναντίας δὲ ἐκάλεσε τὰς τοιαύτας ἀποφάνσεις, διότι ἐοίκασι
4 τοῖς ἐμμέσοις ἐναντίοις. Steph.

17 b καθόλου ὡς μὴ καθόλου λέγει τὰς προτάσεις τὰς ἐχούσας τὸ μὲν
7 ὑποκείμενον καθόλου, προσδιορισμὸν δ' οὔ. Id. καθόλου μὴ καθό-
λου καλεῖ τὴν ἀπροσδιόριστον. Reg.

17b8 αἰνιττόμενος τὰ ἄμεσα ἐναντία. Steph.

17 b ὁ πᾶς προσδιορισμὸς ἢ ὁ οὐδεὶς οὐ σημαίνει καθολικήν τινα φύ-
12 σιν, ὥσπερ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε σχέσιν σημαίνει τοῦ κατη-
γορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Id.

17 b πρὸς τοῦτό φησιν ὁ Θεόφραστος, ὅτι ἐπί τινων, ἐὰν μὴ ὁ προσ-
16 διορισμὸς ᾖ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἀντίφασις συναληθεύσει,
οἷον, φησίν, ἐὰν λέγωμεν· Φαινίας ἔχει ἐπιστήμην, Φαινίας οὐκ ἔχει ἐπιστήμην, δύναται ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ. Ambros.

17 b ὥσπερ ἐκεῖ τῷ πᾶς καθόλου ὄντι προσδιορισμῷ προσετέθη τὸ οὐ
19 ἀρνητικὸν μόριον μόνον, οὕτως ἔδει καὶ ἐνταῦθα τῷ τὶς μερικῷ
προσδιορισμῷ πλεονάζειν τὴν οὐ ἄρνησιν καὶ γίνεσθαι οὔ τις. Steph.

17 b οἱ μὲν λέγουσι τὴν καθόλου ἀπόφασιν ἕπεσθαι αὐτὸν τὸν Ἀρι-
36 στοτέλη μάρτυρα παραφέροντες· λέγει γὰρ ... ἐν τῷ περὶ ψυχῆς „οὐκ
ἔστιν αἴσθησις παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις," τουτέστιν οὐκ ἔστιν αἴσθησις οὐδεμία παρὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ πάλιν ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει „οὐκ ἔστι κίνησις παρὰ τὰ κινούμενα" ... τὰ ἐπιχειρήματα Ἀριστοτέλους δῆλον ὅτι ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης ἐλήφθησαν· σκοπὸν γὰρ εἶχε μόνον αὐτὸ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀντιφατικῶς οὐ μάχονται. Steph.

18 a τῷ τῆς ἀντιφάσεως ὀνόματι οὐχ ὃν εἴωθε τρόπον ἐχρήσατο νῦν,
11 ἀλλ' ἀντὶ τοῦ τῆς ἀντιθέσεως ὀνόματος. Reg. „ἀντίφασις", κἀν-
ταῦθα δὲ τὴν ἀντίθεσιν νόησον. Pselli paraphr. in Aristot. de intpr. ed. Ald. 1503. fol. 6 b (cui quod pretium statuendum sit, facile inde coniicias, quod saepius expositioni suae addit ἤ, εἰ βούλει, καὶ οὕτω μοι νόησον τὸ ῥητόν et al. huiusmodi) ἰστέον τοίνυν ὅτι οἱ Στωϊκοὶ ἀναιροῦντες τὸ ἐνδεχόμενον δύο τινὰς προβάλλονται ἀπορίας (quas v. ap. Ammon. ad 18 a 28.). Reg.

σκοπὸν ἔχει ὁ Ἀριστοτέλης διαλαβεῖν (διαβαλεῖν leg.) τοὺς ἀστρο- 18 a
λόγους οἵτινες εἱμαρμένην εἶναι δοξάζοντες καὶ ὅτι πάντα ἀναγκαίως 26
τῇ τῶν ἀστέρων φορᾷ ἀποτελεῖται ἀναιροῦσι τὸ ἐφ' ἡμῖν. Ambros.

τοῦτο οἱ μὲν ἐξηγηταὶ ὡς περὶ τῶν προειρηθέντων εἰρημένον 18 b
ἐκδέχονται. δόξειε δ' ἂν μᾶλλον περὶ τῶν ἑπομένων λέγειν αὐτό· 26
ἐν τούτοις γὰρ κατασκευάζει ὅτι (τὸ?) ἀεὶ εἶναι τὴν τοῦ ὁπότερ' ἔτυχε φύσιν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὡς ὁμολογουμένῳ ἀτόπῳ τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ προσχρώμενος. Id. cf. Psell. fol. 8 a.

ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐξ ἀορίστου τοῦ κατηγορουμένου καλεῖ ταύτας 19 b
τὰς ἐκ μεταθέσεως. Reg. 19

ὁ Θεόφραστος ἐκ μεταθέσεως ἐκάλεσεν (τὴν πρότασιν) ἢ διὰ τὸ μετατίθεσθαι τὴν οὒ ἄρνησιν ἐκ τοῦ ἔστι τρίτου προσκατηγορουμένου ἐπὶ τὸν κατηγορούμενον ἢ ὅτι μετατίθεται αὐτῶν ἡ τάξις ἐν τῷ διαγράμματι. Steph.

κατὰ τὸ στοιχοῦν ἢ καὶ τὴν ἀκολουθίαν. Id. κατὰ τὸ στοι- 19 b
χοῦν ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν. Reg. ὡς ἔχουσιν αἱ στερητι- 24
καὶ πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτω καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... οὐ μὴν ὡς ἔχουσιν αἱ στερήσεις πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, οὕτως ἕξουσι καὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς· ἐπ' ἔλαττον γάρ, ὥστε τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρουσι τῶν ἁπλῶν αἱ στερήσεις. Magent. fol. 11 b.

ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ὥσπερ ἐνταῦθα εἴρηται, οὕτως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον (est ea explicatio, quam dat Ammon. schol. p. 122 a 20 sqq.), ὁ δὲ Πορφύριος οὕτως ἐξηγεῖται. τοῦτο, φησί, βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς παραβαλλόμεναι οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο στερητικαὶ προτάσεις, οὕτως καὶ (add. αἱ) ἐκ μεταθέσεως οὐ λέγονται ἁπλῶς προτάσεις, ἀλλὰ μετά τινος προσθήκης ἐκ μεταθέσεως προτάσεις. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐπήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὕτως ταῦτα τέτακται ἐνταῦθα ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς, χώραν εἶχεν αὕτη ἡ ἐξήγησις. Id.

ἔοικε μὲν αἰνίγματι, γνωρίζεται δὲ οὕτως. κείσθωσαν γὰρ ὡς ἐν διαγράμματι αἱ προτάσεις στοιχηδὸν καὶ γενέσθωσαν ὡς δύο σειραὶ καὶ ἐν τῇ μιᾷ γεγράφθω ἡ ἁπλῆ κατάφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν", ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις ἡ „ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν". ζητηθήτω οὖν πρῶτον, ποία τῶν ἐκ μεταθέσεως προτάσεων ἀκολουθήσει τῇ ἁπλῇ καταφάσει ἤγουν συναληθεύσει, καὶ ἐκείνη γραφέσθω ὑπὸ ταύτην. ἡ μὲν οὖν ἐκ μεταθέσεως κατάφασις οὐ συναληθεύσει· πῶς γὰρ ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστι συναληθεύσει τῇ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι. λείπεται οὖν, ὅτι ἡ ἀπόφασις συναληθεύει ἡ ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν· ὃς γὰρ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν. κείσθω οὖν αὐτὴ (leg. αὕτη) ἐν τῷ διαγράμματι, καὶ ὑπὸ μὲν τὴν ἁπλῆν ἀπόφασιν κείσθω ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, ὑπὸ δὲ τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὡς εἴπομεν, ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις. λέγουσιν οὖν ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μεταθέσεως ὠνομάσθησαν αἱ τοιαῦται προτάσεις, ὅτι μετετέθησαν·

ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν.
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως)
ἄνθρωπος ἄδικος οὐκ ἔστιν.
(ἐπὶ πλέον τῆς ἁπλῆς μόνης)
ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν.

ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν
(ἐπὶ πλέον τῆς στερητικῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως).
ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν
(ἐπ' ἔλαττον τῆς ἁπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως [μόνης]).
ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν.

(Monendum est autem in priori serie ea quae uncis inclusimus ad propositiones referri quae sequuntur, in altera vero ad eas quae praecesserunt) ... ὃν τοίνυν λόγον ἔχει ἡ στερητικὴ ἀπόφασις πρὸς τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ὥσπερ ὃν λόγον ἔχει τὰ τρία πρὸς τὸ ἕν, οὕτω καὶ τὰ δύο πρὸς τὸ ἓν κατὰ τὸ ἐπὶ πλέον ... καὶ ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι ὃν μὲν λόγον ἔχουσιν αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς ἁπλᾶς, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσι καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς ... ἡ μὲν κυρίως ἐνταῦθα ἀπόφασις γίνεται τιθεμένου τοῦ οὐ ἀρνητικοῦ μορίου πρὸς τὸ ἔστιν. Laur.

19 b 31 ἰστέον ὅτι ὅσον ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ῥητοῦ τούτου πρότερά εἰσι τὰ Ἀναλυτικὰ τῆς παρούσης πραγματείας. Steph.

20 a 30 οὕτως μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ἀπέδειξε, ποία πρότασις ποίᾳ προτάσει ἕπεται, ὁ δὲ Πρόκλος καθόλου μέθοδόν τινα τῆς τούτων εὑρέσεως παραδίδωσιν. ἡ δὲ μέθοδός ἐστι τοιαύτη. ἐὰν προταθῇ τις πρότασις, φύλαξον τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον καὶ τὸ αὐτὸ ποσόν, ἄλλαξον δὲ τὸ [αὐτὸ] ποιὸν καὶ τὸν κατηγορούμενον, καὶ τὸ μὲν ποιὸν οὕτως. ἐὰν ἡ προτεθεῖσα πρότασις καταφατικὴ ᾖ (ἐστί cod.), ποίησον αὐτὴν ἀποφατικήν, καὶ ἔμπαλιν, ἐὰν ἀποφατικὴ ᾖ (ἐστίν cod.), ποίησον αὐτὴν καταφατικήν, τὸν δὲ κατηγορούμενον ἀμείβει οὕτως, ἐὰν ὡρισμένον ᾖ (ἐστί cod.) ποιῶν αὐτὸν ἀόριστον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἐὰν ἀόριστον, ὡρισμένον. Id.

20 b 23 ἰστέον δὲ ὅτι τὴν διαλεκτικὴν ἐρώτησιν πρότασιν καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ἀντίφασιν. Magent. fol. 13 b.

20 b 26 οὐκ ἔστιν ἡ πρὸς τὰ πολλὰ ταῦτα ἀπόκρισις μία, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ ἐρώτησις. οὐ γὰρ δύνανται συμβῆναι εἰς ἄλληλα, περὶ ὧν εἴρηται ἐν τοῖς Τοπικοῖς. ἐν γὰρ τοῖς Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις διδάσκει περὶ τούτων. τόπους γὰρ σοφιστικοὺς ἐκεῖσε διδασκόμεθα. Marc.

21 a 34 διαφέρουσι δὲ (οἱ τρόποι) τῶν προειρημένων ὑλῶν, ὅτι ἐκεῖ αἱ ὗλαι αὐτομάτως συνανεφαίνοντο ταῖς προτάσεσι καὶ μὴ ἐξηγγέλλοντο, ἐνταῦθα δὲ τίθενται καὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς. Laur.

21 b 14 ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν ἔστιν ὅτε καὶ ὡς ἀναγκαῖον λαμβάνεται, τοῦτο οὖν φησίν, ὅτι τὸ δυνατὸν τὸ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου λαμβανόμενον ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Reg.

22 b 36 χωρισθέντος τοῦ βαδίζειν οὐ φθείρεται τὸ βαδιστικόν, τοῦτο δὲ καλεῖται ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον. Steph.

23 a 6 „οὐδ' — εἶδος" ἀντὶ τοῦ οὐδ' ὅσαι δυνάμεις λέγονται ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ. Magent. fol. 17 b.

τοῦτό φησιν ὡς „τὸ οὕτω δυνατόν", τὸ ἐπαμφοτερίζον καὶ ἐπὶ 23 a
τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου 15
τοῦ μονοειδοῦς κατηγορεῖν, τὸ ἕτερον δὲ τὸ ἐνεργοῦν ἀεὶ καὶ μὴ μετακινούμενον ἐκεῖνο κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ῥηθήσεται. Marc.

ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὴν ἀπόφασιν βούλεται ἀντικεῖσθαι 23 a
μᾶλλον ἤπερ τὴν τοῦ ἐναντίου κατάφασιν, καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν 27
ἑπόμενοι αὐτῷ ἄχρι Συριανοῦ· πρῶτος δὲ Συριανὸς ὁ φιλόσοφος ἀντεῖπεν καὶ ἀποδείκνυσι ψεῦδος ὄν. Fin. Anon. Reg. 2064.

εἴρηκε δὲ τὸ „εἰ ἔστι μία" πρὸς δήλωσιν τῶν ἐμμέσων καὶ ἀμέ- 23 b
σων ἐναντίων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐμμέσων προτάσεων αἱ ἀντικείμεναι 2
τῇ ἀληθεῖ καταφάσει οὐκ εἰσὶ μία τῇ ἐννοίᾳ. Marc.

τινὲς τῶν ἐξηγητῶν ὧν ἔστι καὶ Ἀμμώνιος ἐνόμισαν αὐτῷ (leg. 23 b
αὐτὸ) πρῶτον ἐπιχείρημα εἶναι, οὐκ ἔστι δέ· οὐδὲν γάρ πως πρὸς 3
τὸ προκείμενον ἔχει. Steph.

πλείους μὲν διὰ τὸ εἶναι τῇ προφορᾷ δύο, μία δὲ τῇ ἐννοίᾳ. 23 b
Marc. 5

ἰστέον δὲ ὡς ἄλλο ἐστὶν ἐναντίον καὶ ἄλλο ἐναντίως λεγόμενον. 23 b
ἐναντίον μὲν γάρ ἐστι τῷ λευκῷ τὸ μέλαν, ἐναντίως δὲ τὸ οὐ λευ- 7
κόν. Id.

Εἰς τὰ πρότερα Ἀναλυτικά.

Ammon. (Paris. Reg. 2064.), Marc. 201, Ambros. L, 93.

Ὁ φιλόσοφος ὅτε περὶ φωνῶν διαλέγεται, οὐ περὶ τῶν ἀσήμων. Init. Ammon.

καλῶς Θεόδωρος λέγει δύνασθαι διττὸν εἶναι τὸν σκοπὸν τῶν κατηγοριῶν, καὶ περὶ φωνῶν καὶ περὶ πραγμάτων ... οὐ περὶ παντὸς λόγου ἐκεῖ (ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας) διαλαμβάνει οὔτε περὶ τοῦ ἐφεκτικοῦ (ἐβκτικοῦ ms.) οὔτε περὶ τοῦ προστακτικοῦ οὔτε ἄλλου τινὸς ἤτοι τῶν πέντε κατὰ τοὺς Περιπατητικοὺς ἢ τῶν δέκα κατὰ τοὺς Στωϊκούς ... ὁ δὲ πειραστικὸς (συλλογισμὸς) πεῖραν λαμβάνει, ἵνα διδάξῃ μὴ ἀπατᾶσθαι, ὡς ὁ Εὐκλείδης διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῶν ψευδαρίων μὴ ἀπατᾶσθαι ἐν τοῖς θεωρήμασιν. Ammon.

ἐπειδὴ τιμιώτερόν ἐστι τὸ εἶδος τῆς ὕλης, ἐν τῷ πρώτῳ (τμήματι) διαλαμβάνει περὶ τοῦ ὡς εἴδους, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς ὕλης, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοῦτο λέγει, ὅτι τὰ ἐν τῷ πρώτῳ λεγόμενα οἰκεῖά ἐστι τῇ ἀποδεικτικῇ πραγματείᾳ, τὰ δ' ἐν τῷ δευτέρῳ τῇ διαλεκτικῇ. Id., ubi in marg.: διαιρεῖται δὲ τὸ βιβλίον εἰς τρία, καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι περὶ συνθέσεως συλλογισμῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ εὑρέσεως λημμάτων, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ ἀναλύσεως.

καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ἐστι σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς φυσιολόγοις σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις ... καὶ παρὰ

τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶν ἐρωτικῇ (leg. ἐρωτηματικὴ) ἀνάλυσις, ᾗ κέχρηται ἐν τῷ Συμποσίῳ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κάλλους ἀνατρέχων ἐπὶ τὸ νοητὸν κάλλος ... ἔστι δὲ καὶ γεωμετρικὴ ἀνάλυσις, ἠπῶ (fort. ᾗ που) τὸ δεύτερον τῶν Εὐκλείδου ἀναλύεται ὅλον, καὶ τὴν τοιαύτην ἀνάλυσιν ὁ Γεμῖνος ὁριζόμενός φησιν· ἀνάλυσίς ἐστιν ἀποδείξεως εὕρεσις· ἀπὸ γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἔρχονται οἱ ἀναλύοντες, καὶ ἐὰν εὕρωσιν ἀναλῦσαι εὐχερῶς, ἃ ἀναλύοντες εὑρήκασι συνθέντες ποιοῦνται τὴν ἀπόδειξιν. ὥστε καλῶς ὡρίσατο τὴν ἀνάλυσιν ἀποδείξεως εὕρεσιν εἶναι. ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις. Ammon.

οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παραδέδωκε τὴν συλλογιστικὴν μέθοδον οὐδὲ εὗρε τὰ τρία σχήματα. Id.

τῆς διαλεκτικῆς τέσσαρές εἰσι μέθοδοι δυνάμεις οὖσαι καὶ οἱονεὶ βλαστήματα αὐτῆς, διαιρετικὴ ὁριστικὴ ἀποδεικτικὴ ἀναλυτική· ταύταις ταῖς τρισὶ μεθόδοις ἀντίκειται ἡ ἀναλυτική. εἴδωμεν δὲ ἑκάστης τὴν δύναμιν, ἵνα μάθωμεν πῶς ἀντίκειται αὐταῖς ... ταύταις δὲ πάσαις κέχρηται ταῖς μεθόδοις ὁ θεῖος Πλάτων πολλαχοῦ καὶ ἀνυμνεῖ αὐτὰς ἐν διαφόροις, ὡς ἐν τῷ Φαίδρῳ τὴν διαλεκτικὴν (fort. διαιρετικὴν) καὶ τὴν ὁριστικήν, ἐν τῷ Φιλήβῳ τὴν ἀναλυτικήν. Id.

οἱ Στωϊκοὶ τὴν λογικὴν οὐ μόνον ὄργανον οὐκ ἀξιοῦσι καλεῖσθαι φιλοσοφίας, ἀλλ᾽ οὐδὲ μόριον τὸ τυχόν, ἀλλὰ μέρος, καί τινες τῶν Πλατωνικῶν ταύτης ἐγένοντο τῆς δόξης, ὅτι κατὰ Πλάτωνα οὐκ ὄργανον ἡ λογική, ἀλλὰ μέρος καὶ τιμιώτατον μέρος ἐστὶ φιλοσοφίας ... καὶ παραφέρουσι τὰ ἐν Φαίδρῳ ῥηθέντα περὶ τῆς διαλεκτικῆς, ἐν οἷς ἀνυμνεῖ αὐτήν, καὶ τὰ ἐν ἄλλοις ὡς ἀνάγουσαν τὰς ψυχὰς ἄχρι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων αἰτίαν. ἡμεῖς δέ φαμεν πρὸς τούτους, ὅτι ἔστω μέρος αὐτὴν εἶναι, οὐ μέντοι δύναται εἶναι τὸ τιμιώτατον ... ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἕνεκα μερῶν εὑρημένον. Id.

ἄλλο ἐστὶν ἡ συλλογιστικὴ πραγματεία καὶ ἄλλο λογική ... τῆς λογικῆς τὸ μέν ἐστι συλλογιστικόν, τὸ δ᾽ ἀσυλλόγιστον, τοῦ συλλογιστικοῦ τὸ μὲν ἀποδεικτικόν, τὸ δὲ διαλεκτικόν, τὸ δὲ σοφιστικόν· τοῦ ἀσυλλογίστου τὸ μὲν ἔμμετρον, τὸ δ᾽ ἄμετρον, ἔμμετρον μὲν τὸ περὶ ποιητικῆς, ἄμετρον δὲ τὸ περὶ τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν. Id.

24 a 10 τὸν σκοπὸν ἐνταῦθα προσαναφωνεῖ· εἴωθε δὲ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν. τοῦτο ἐποίησε καὶ ἐν τοῖς Τόποις ... τούτων τῶν βιβλίων ὁ μὲν προσεχὴς σκοπός ἐστι περὶ συλλογισμῶν εἰπεῖν, ὁ δὲ ἀπωτέρω περὶ ἀποδεικτικοῦ. Id.

24 a 12 καθ᾽ ἑαυτὸν μὲν ὁ ἀποφαντικὸς λόγος οὐκ ἔστι πρότασις, τότε δὲ γίνεται πρότασις, ὅταν μέρος συλλογισμοῦ γένηται. Id.

24 a 16 τῷ κατὰ ἀνάλυσιν τρόπῳ διδασκαλίας κεχρημένος οἰκείως τοῖς προκειμένοις· λέγει γὰρ (b 16) „ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις.“ ἀνάγκη [ὅτι] ἡμᾶς προγνῶναι, τί ποτ᾽ ἐστὶ πρότασις, εἰ μέλλοιμεν ἀπ᾽ αὐτῆς τὸν ὅρον γνώσεσθαι, διὸ ἀπὸ τῆς προτάσεως ἤρξατο. Id.

24 a 17 καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεσημήνατο μήτε ὅρον εἶναι τὸν ἀποδοθέντα· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐπὶ πλέον βούλονται τοῦ ὁριστοῦ ὑπάρχειν καὶ κατὰ

πλειόνων βούλονται κατηγορεῖσθαι ... ἀλλὰ μᾶλλον ὑπογραφὴν δεῖ καλεῖν αὐτήν. cod. 2064 marg.

ἰστέον δὲ ὅτι τὰ μὲν νεώτερα βιβλία ἔχει τὸ „τινὸς κατά τινος ἢ τινος ἀπό τινος" καὶ σαφῆ ποιεῖ τὸν ὅρον ἡ τοιαύτη γραφή ... τὰ δὲ ἀρχαῖα βιβλία καὶ ἡ ἀρχαία γραφὴ οὐκ ἔχει τὸ „ἤ τινος ἀπό τινος". Ib.

διχῇ δὲ λαμβάνει τὴν διαφορὰν τῆς τε ἀποδεικτικῆς καὶ τῆς δια- 24 a
λεκτικῆς, ἀπό τε τῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τῆς χρήσεως. Ammon. 22

„ὁ ἀποδεικνύων" ἀντὶ τοῦ ἀποδεικτικὸς καὶ „ὁ ἐρωτῶν" ἀντὶ 24 a
τοῦ ὁ διαλεκτικός. Id. 26

πάλιν δὲ ἐνταῦθα τὰ ἀρχαίως γεγραμμένα βιβλία οὐκ ἔχει τὸ (τὸν 24 a
ms.) „τινὸς ἀπό τινος," ἀλλὰ μόνον τὸ „τινὸς κατά τινος." Id. 29

ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ὕλης λαμβάνει τὴν διαφορὰν τῆς ἀποδεικτικῆς 24 a
προτάσεως πρὸς τὴν διαλεκτικήν. Id. 30

ὅρους δ' ἐκάλεσε τὰ μόρια τῆς προτάσεως ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν 24 b
ὅρων τῶν ὁριζόντων τὰ χωρία· καὶ τὴν πρότασιν γὰρ τὰ ὁρίζοντα καὶ 16
οἱονεὶ περιέχοντα καὶ ἀποκλείοντα. Id.

οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας σύνθεσιν ἐκάλεσε τὴν κατάφα- 24 b
σιν, διαίρεσιν δὲ τὴν ἀπόφασιν, λέγων „περὶ γὰρ συντιθεμένου καὶ 17
διαιρουμένου ἐστὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές" ... οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ δὲ μέγας φιλόσοφος βαθύτερον καὶ ἀκριβέστερον ἐξηγούμενος λέγει ὅτι τὸ „ἢ προστιθεμένου — ἢ μὴ εἶναι" τὰ διάφορα εἴδη τῶν προτάσεων σημαίνει· τῶν γὰρ προτάσεων αἱ μὲν αὐτόθεν ἔχουσι τὸν κατηγορούμενον ὅρον τῷ ὑποκειμένῳ συναπτόμενον, αἱ δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορούμενον, αἱ δὲ μετὰ τρόπου. πάλιν αἱ μὲν ἁπλαῖ εἰσιν, αἱ δὲ ἐκ μεταθέσεως. τοῦτο σημαίνει ἐνταῦθα, ὅτι πᾶσα πρότασις εἰς ὅρους διαλύεται. ... ἡ σύνθεσις οὖν τοῦ ἔστι σημαίνει τὰς μετὰ τρόπου προτάσεις, ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ μὴ εἶναι σημαίνει τὰς μετὰ τρόπου ἐκ μεταθέσεως. Id.

„τεθέντων" δὲ ἀντὶ τοῦ ὁμολογηθέντων· καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς προτά- 24 b
σεις ὁ Πλάτων ὁμολογήματα καλεῖ. καὶ πολλαχοῦ λέγει „ἀπὸ τῶν 19
ὡμολογημένων" ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ῥηθεισῶν προτάσεων, οἱ δὲ Στωϊκοὶ ἀξιώματα αὐτὰ ἐκάλουν καὶ λήμματα. ... τινὲς δὲ τὸ „τεθέντων" λέγουσιν αὐτὸν εἰρηκέναι ἀντὶ τοῦ κατηγορηθέντων ... τὸ „τεθέντων" οὐ πρὸς διαστολὴν τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν εἴρηται ... τὸ δὲ „τινῶν" εἶπε διορίζων αὐτὸν ἀπὸ τῶν μονολημμάτων συλλογισμῶν. ... ἐπειδὴ τὸ κατὰ τὴν ὕπαρξιν μὲν ἀναγκαῖον οὐ παντὶ συλλογισμῷ ὑπάρχει, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν παντί, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ „συμβαίνει" ἀντὶ τοῦ ἀκολουθεῖ. ... τινὲς δὲ ἐνόμισαν, ὅτι τὸ „τῷ ταῦτα εἶναι" εἶπε διὰ τοὺς θελομένους (leg. καλουμένους) παρ' αὐτῷ ἀτελεῖς συλλογισμούς. ... ὁ δὲ Βοηθὸς ἑνδέκατος ἀπὸ Ἀριστοτέλους γενόμενος ἐναντίως τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τούτου ἐδόξασε καὶ καλῶς ἐδόξασε καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι πάντες οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι τέλειοί εἰσιν. τούτῳ ἠκολούθησε Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος, ἔτι μέντοι καὶ ὁ Μάξιμος ἀκροατὴς ἦν Ἱερίου τοῦ Ἰαμβλίχου ἀκροατοῦ, καὶ Θεμίστιος δὲ ὁ παραφραστὴς τῆς ἐναντίας ἐγένετο δόξης τῆς καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δο-

κούσης· τούτοις οὖν τοῖς δυσί, τῷ τε Μαξίμῳ καὶ τῷ Θεμιστίῳ, ἐναντία περὶ τούτου δοξάζουσι καὶ κατασκευάζουσιν, ὡς ᾤοντο, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς καὶ διῄτησεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς καὶ δέδωκε τὴν ψῆφον Μαξίμῳ καὶ Ἰαμβλίχῳ καὶ Πορφυρίῳ καὶ Βοηθῷ. φαίνεται δὲ καὶ Θεόφραστος ὁ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ ἀκροατὴς τὴν ἐναντίαν αὐτῷ περὶ τούτου δόξαν ἔχων, τούτοις δὲ τοῖς ἀπὸ Βοηθοῦ ἠκολούθησε καὶ ὁ μέγας Πρόκλος καὶ ὁ τούτου διδάσκαλος καὶ ὁ ἡμέτερος πατήρ, ὅτι καὶ οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι πάντες τέλειοί εἰσιν. Ammon.

25 a οὐ λέγει δὲ ἐνταῦθα περὶ τῶν τριῶν βοηθειῶν, ἀλλὰ περὶ μόνης
1 τῆς ἀντιστροφῆς, ἐπειδὴ καὶ ἀσαφεστέρα ἐστὶ καὶ οἱ πλείους συλλογισμοὶ διὰ ταύτης βοηθοῦνται. ... περὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως ἐρεῖ τούτου τοῦ βιβλίου πρὸς τῷ τέλει, ἐν δὲ τοῖς μέσοις περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ... ἔκθεσις δέ ἐστιν ἡ λῆψις καὶ προβολὴ μερικοῦ τινος καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ὅλον πιστουμένη ... ὥστε συντόμως εἰπεῖν ἡ ἔκθεσις παράδειγμά ἐστιν. Id.

τριάκοντα ἓξ συζυγίαι εἰσὶν ἐν ἑκάστῳ τῶν σχημάτων δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἀνάγκη τὰς προτάσεις συνερχομένας εἰς γένεσιν τῶν συλλογισμῶν ἢ ὁμοειδεῖς εἶναι ἢ ἀνομοειδεῖς. ὁμοειδεῖς δὲ λέγω κατὰ τὸ εἶδος τῶν προτάσεων, ὅταν ἢ ἄμφω καθόλου ὦσιν ἢ ἄμφω μερικαὶ ἢ ἄμφω ἀπροσδιόριστοι, καὶ δῆλα τούτων τὰ παραδείγματα· εἰ δὲ ἀνομοειδεῖς εἰσιν, ἢ καθόλου μετὰ μερικῆς εἰσιν ἢ καθόλου μετὰ ἀπροσδιορίστου ἢ μερικὴ μετὰ ἀπροσδιορίστου. καὶ εἰ μὲν ὁμοειδεῖς εἰσι, γίνονται δώδεκα διαφοραί· ἢ γὰρ ἄμφω καθόλου εἰσὶ καὶ ποικίλλονται κατὰ τὸ ποιὸν τετραχῶς, τουτέστιν ἢ ἄμφω καταφατικαὶ ἢ ἄμφω ἀποφατικαὶ ἢ ἡ μὲν πρώτη καταφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα ἀποφατικὴ ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ἡ μὲν πρώτη ἀποφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα καταφατική. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν μερικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροσδιορίστων· ἀνὰ τέσσαρας γίνονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ ἄμφω ἀνομοειδεῖς εἰσιν, ὀκταχῶς ποικίλλονται. ἔστω γὰρ καθόλου μετὰ μερικῆς καὶ ἔστω ἡ μὲν πρώτη πρότασις καθόλου ἡ δὲ δευτέρα μερική· τετραχῶς αὕτη ποικίλλεται, ἢ γὰρ ἄμφω καταφατικαὶ ἢ ἄμφω ἀποφατικαὶ ἢ ἡ μὲν πρώτη καταφατικὴ ἡ δὲ δευτέρα ἀποφατικὴ ἢ ἀνάπαλιν. εἰ δὲ ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ μερικὴ ἡ δὲ δευτέρα καθόλου, πάλιν τετραχῶς αὗται ποικίλλονται. ἔχομεν οὖν ... Marc. (Stephani nomen huic schol. adiectum est).

32 b δικαίως οὖν οἱ Πλατωνικοὶ οὐ προσίενται τὰς ἐνδεχομένας ἀντι-
24 στροφάς· ζητοῦμεν γὰρ αὐτὰς διὰ τοὺς συλλογισμούς, οἱ δὲ συλλογισμοὶ ὑπὸ τεχνῶν ἢ ἐπιστημῶν προβάλλονται. Marc.

43 b τοῦτο τῆς τοπικῆς πραγματείας διακρίνειν (cod. διακρίνον), ποῖα
7 μὲν ὡς ὁρισμοὶ ἕπονται, ποῖα ὡς ἴδια, ποῖα ὡς συμβεβηκότα καὶ τίνα ὡς γένη. Id.

45 a ἀνάγεται τὸ τὰ ΒΗ ἀσυνύπαρκτα εἶναι εἰς τὸ τὰ ΔΗ τὰ αὐτὰ
13 εἶναι. ἐπεὶ γὰρ τὸ Β τῷ Α παντὶ τῷ δὲ Η οὐδενί, ἐν πρώτῳ σχήματι ἀλλότριον τὸ Α τοῦ Η, πάντα δὲ τὰ ἀλλότρια τοῦ Α ἐν τῷ Δ ἐστί, τὸ (fort. τι) ἄρα τῶν Δ ταὐτόν ἐστι τῷ Η, ἡ δὲ λέξις φησίν· ἕπεται τῷ τὰ ΒΗ ἀσυνύπαρκτα εἶναι τὸ τὰ ΒΘ τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' οὐχ, ὡς ἔφην,

τὸ τὰ ΔΗ τὰ αὐτὰ εἶναι. καὶ ἔστι γραφικὸν τὸ ἁμάρτημα. ἔδει γὰρ ἀντὶ τῶν ΒΘ τὰ ΔΗ γεγράφθαι. Marc.

„τὰ πρότερον'', ὅτι ἀνάγκη τρία μόνα εἶναι τὰ σχήματα· καὶ γὰρ 47 a
καὶ τὴν γένεσιν τῶν συλλογισμῶν ἀποδιδόντες τρία μόνα ταῦτα ἐδεί- 6
κνυμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν προτάσεων. εἰ τοίνυν καὶ ἀναλύοντες εἰς ταῦτα μόνα ἀναλυομένους εὕροιμεν αὐτὴν ἑαυτῇ σύμφωνον, εὑρήσομεν τὴν ἀλήθειαν. Id.

ἆρα μὴ ὥσπερ αἱ ἀσυλλόγιστοι παρὰ τὴν ὕλην συνῆγον, οὕτω καὶ 49 b
αἱ συλλογιστικαὶ παρὰ τὰ στοιχεῖα καὶ αὐτὰ ὕλη ὄντα. τἀληθὲς ἢ 33
ψεῦδος τοῦτο· καὶ γὰρ κἂν ἕτερα ᾖ τὰ στοιχεῖα, τὸ αὐτὸ συνάγεται, χρώμεθα δὲ τοῖς στοιχείοις διὰ τὸν μανθάνοντα ὥσπερ καὶ ὁ γεωμέτρης τοῖς καταγραφομένοις ἐν τῷ ἀβακίῳ. Id.

τὸ μὲν δεύτερον βιβλίον τῶν Ἀναλυτικῶν συμβάλλεται εἰς τὴν δια- 52 b
λεκτικὴν μέθοδον ὥσπερ τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀποδεικτικήν. Laur. 38

ὑπόθεσίν φησι τὴν πρώτην εἰλημμένην πρότασιν εἴτε ἁπλῶς εἴτε 63 a
διὰ συλλογισμοῦ. Id. 15

ἰδίως γράφειν ἐλέγοντο οἱ ἐν γεωμετρίᾳ ἀποδεικνύντες, ἐπειδὴ 65 a
καταγράφοντες ἀπεδείκνυον. λέγει δὲ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐάν τις ὅτι 5
παράλληλοί εἰσιν ἀποδεικνύῃ διὰ τοῦ πᾶσαν εὐθεῖαν εἰς δύο εὐθείας ἐμπίπτουσαν τὰς ἐντὸς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ποιεῖν· τοῦτο γὰρ αὐτὸ ἂν δειχθείη, τὸ δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι τὰς ἐντὸς γωνίας, διότι παράλληλοί εἰσιν αἱ εὐθεῖαι. Id.

ὁμοίως φησὶ τὰ ἀποφατικὰ συμπεράσματα κατὰ τὴν δύο πρὸς τὸν 65 a
ἕνα ὁμοίαν ἄδηλον σχέσιν ἐν πρώτῳ καὶ τρίτῳ, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ 33
σχήματι καὶ προτάσεως καὶ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος ἡ δεῖξις τοῦ ἐν ἀρχῇ τῷ μὴ ἀντιστρέφειν τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ „καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις" ... προτάσεις λέγει νῦν τὰ συμπεράσματα. Id.

„συστοιχίαν" εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῶν συνεχῶν προτάσεων τῶν ἐν τῷ 66 b
συλλογισμῷ ἄλλος ὑπ' ἄλλον λαμβάνεται μέσος. Id. 27

τουτέστι κἂν δοκῶμεν δὲ εἰδέναι, οὐχ ὡς αἰσθητὸν ἴσμεν, ἀλλ' 67 b
ὡς καθόλου τῷ φαντάζεσθαι αὐτὸ καὶ ἔχειν τὴν αὐτοῦ φαντασίαν, 1
ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνεργοῦντες δι' αὐτό. Marc.

τὰς ὑπολήψεις κοινότερον ἐπιστήμας ἐκάλεσεν. Laur. 67 b 3

ὅπερ γάρ, φησί, καὶ ἐπὶ τοῦ εἰκότος (εἰδότος fort.) ἀφ' ἑκατέρου 67 b
συλλογισμοῦ μίαν πρότασιν καὶ ἐν ἑαυτῷ γινώσκοντι, ὅτι, εἰ ἀμφο- 7
τέρας ἑκατέρου εἴποι, ἑαυτῷ ἐναντιοῦται. Marc.

δοκεῖ αὕτη δευτέρα δεῖξις εἶναι τοῦ αὐτοῦ, τουτέστι τῆς ἀντι- 67 b
στροφῆς τῆς ΒΔ (leg. ΒΑ), οὐκ ἔστι δέ· καὶ γὰρ ἡ προειρημένη δεῖ- 38
ξις ἡ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος οὐ προβαίνει ἄνευ τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς, καὶ αὕτη πάλιν οὐ προβαίνει ἄνευ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος, διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ὅτι ᾧ τὸ Β τὸ Γ ὑπάρχει. ἀσαφὲς δέ ἐστι τὸ ῥητὸν καὶ ἀκαταλλήλως κείμενον. Id.

καλῶς εἶπε „βούλεται"· ὁ μὲν γὰρ διὰ σημείου συλλογισμὸς ὡς 70 a
ἀποδεικτικῇ προτάσει κέχρηται αὐτῷ, οὐκ ἔστι δὲ ἀποδεικτική, οὐδ' 7

εἰ ἀναγκαῖον εἴη τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν σημεῖον, ἕπεται οὐ ἔστι σημεῖον, ἡ δὲ ἀπόδειξις οὐ μόνον ἐκ τῶν γνωρίμων, ἀλλὰ καὶ πρώτων προέρχεται ... οὐκ ἀντιδιέστειλε τὴν ἀναγκαίαν πρότασιν τῇ ἀποδεικτικῇ, ὡς ᾠήθησάν τινες, ἀλλ' ἐπεσφράγισεν, ὅτι ἀναγκαία ἐστί· τὸ γὰρ „ἢ" ἀντὶ τοῦ καὶ ληπτέον, ἀντὶ τοῦ καὶ ἀναγκαῖον τὸ σημεῖον. Id.

70 a 10 ἰστέον ὅτι ἐνθύμημα μίαν πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ λέγει καὶ οὐ τὸ συμπέρασμα ἐπάγει, καί ποτε μὲν τὴν μείζονα παραλιμπάνει, ποτὲ δὲ τὴν ἐλάττονα. τὴν μὲν μείζονα ὡς ὅταν εἴπῃ· ὁ δεῖνα καλλωπιστής, καὶ μοιχὸς ἄρα, τὴν δὲ ἐλάττονα ὡς τὸ παρ' Αἰσχίνει· ὁ τοῖς οἰκείοις πονηρὸς καὶ μισότεκνος δημοσίοις οὗτος οὐκ ἂν εἴη καλός· οὐκοῦν καὶ ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔστι καλός ... τὸ σημεῖον ἢ ἐπίσης ἢ ἐπ' ἔλαττον ἢ ἐπὶ πλέον. Id.

70 b 7 μέτεισιν ἐπὶ τὸ φυσιογνωμονεῖν. ἐπεὶ γάρ τινες πίστιν ποιοῦνται, φυσιογνωμονοῦνται δὲ οἷον σημείοις τισὶ κεχρημένοι, εἰκότως μετὰ τὸ σημεῖον ὑπέθετο καὶ περὶ φυσιογνωμονικῆς πίστεως διαληψόμενος. Id.

Εἰς τὰ ὕστερα Ἀναλυτικά.

In lib. I. Ambros. L, 93; Magent. e Laur. 71, 12 et Paris. Reg. 1972.

Σκοπὸς δ' ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ διδάξαι συλλογισμοῦ, οὗ χάριν καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα ἐδίδαξε. προετάγη δὲ ἡ παροῦσα πραγματεία τῆς διαλεκτικῆς, διότι αὕτη μὲν πρὸς τὸ ἀναγκαῖον καταγίνεται, ἐκείνη περὶ τὸ πιθανόν ... ἡ περὶ συλλογιστικῆς μεθόδου διαλαμβάνουσα ... ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικὰ ἐκ τοῦ τιμιωτέρου μέρους ... διδάσκει ἐν τῷ περὶ ἀναλύσεως, πῶς δεῖ ἀναλύειν τὸν συλλογισμὸν καὶ τὸν μέσον εὑρίσκειν, καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικά, ἡ δὲ ἀποδεικτικὴ ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικὰ οὐχ οὕτως· οὐδὲν γὰρ τῶν πρὸ αὐτῆς τιμιώτερον, ἀλλ' ἐπιγέγραπται οὕτως αὕτη, καθόσον καὶ ὁ μέσος ὅρος ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται ἀπὸ ἀναλύσεως ἢ καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς καὶ αἱ ἄμεσοι προτάσεις. ἢ Ἀναλυτικὰ ἐπιγέγραπται ἀπὸ τοῦ ἀνέρχεσθαι ἡμᾶς δι' ἀναλύσεως ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν ἐπὶ τὰ αἴτια, ἐξ ὧν ἐστι τῷ αἰτιατῷ καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ γινώσκεσθαι (ἢ καὶ αἱ — γινώσκεσθαι adiicit Paris. Reg. 1972). λέγεται δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ὄργανον, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὅλον βιβλίον ἐκλήθη. ... ἵνα γοῦν μὴ περιπλανᾶται ἡ ψυχὴ περὶ τὴν κρίσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους, παρέδωκεν (παρέδωκαν ms.) ἡμῖν ὡς ὄργανον τὴν ἀπόδειξιν ... ἀλλ', ὃ μὲν διέλαθε, λέγεται τὸ ὄργανον λογικὴ πραγματεία, διότι παραδίδωσι μεθόδους τινὰς χρησιμευούσας εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέ-

γνην, τὸ δὲ διαλαμβάνον περὶ μεθόδων κοινῶς χρησιμευουσῶν εἰς
πάντα λογικὴ λέγεται. Magent.

ῥητορικοὺς δὲ λέγει συλλογισμοὺς τὸν παραδειγματικὸν καὶ τὸν 71 a
ἐνθυμηματικόν. (Laur.) λέγεται δὲ τὸ παράδειγμα ἐπαγωγή, διότι 9 sq.
ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἡ ἐπαγωγή, τοῦτο ἐστι τὸ παράδειγμα
ἐν τοῖς ῥήτορσι. διαφέρουσι δὲ διότι ἡ ἐπαγωγὴ τὸ καθόλου πι-
στοῦται διὰ τῶν μερικῶν, ἡ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἐπαγωγὴ τὸ μερι-
κὸν πιστοῦται διὰ τῶν μερικῶν. (Reg.) Magent.

τὰ κοινὰ ἀξιώματα ἢ καὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις ὀφείλομεν γινώ- 71 a
σκειν καὶ κατὰ τὸ ὅτι ἐστὶ καὶ κατὰ τὸ τί ἐστιν. Laur. 15

ἡμικύκλιον λέγει τὴν ἐπικάλυψιν τῆς παλάμης τὴν διὰ δακτύλων. 71 a
κατεσοφίζοντο γοῦν τινες οὕτως. ἔγραφον ἐν τῇ χειρὶ τρίγωνον. 21
Reg.

„τοῦτον τὸν τρόπον" ἤγουν ἐν τῷ ὑποπεσεῖν τῇ αἰσθήσει ... 71 a
ἔσχατα δὲ λέγει τὰ μερικὰ ὡς μὴ ἔχοντα ἕτερα ὑποκάτω αὐτῶν κείμε- 22
να. Laur.

ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον, ἐάν τι ὡδὶ γινώσκει, ἤγουν κατὰ τὸ μερικόν, 71 b
καθὸ καὶ μανθάνει αὐτὸ ὡς ἀγνοῶν, „καὶ ὥς" ἤγουν κατὰ τὸν τρόπον 8
τῆς δείξεως. Id.

καίτοι, εἰ δεῖ ἐκ πρώτων ἀρχῶν λαμβάνεσθαι τὰς προτάσεις τῆς 71 b
ἀποδείξεως, πῶς δυνατὸν καὶ γνωρίμους ἡμῖν αὐτὰς εἶναι; οὐ γάρ. 21
τὰ γὰρ προσεχῆ καὶ καθέκαστα ἡμῖν ἐστι γνώριμα. Ambros.

λαμβάνεται δὲ τὸ πρότερον ἀντὶ τοῦ προσεχεῖς (leg. προσεχοῦς v. 71 b
προσεχές)· ὁ γὰρ πάππος αἴτιος τοῦ ἐγγόνου, ἀλλὰ πόῤῥω, προσεχὲς 30
δὲ αἴτιον ὁ πατήρ. Laur.

„τοιαῦτα" ἐκ κοινῆς ἐννοίας καὶ φυσικῆς τῷ μανθάνοντι γινω- 72 a
σκόμενα. Id. 17

φαίνεται ἀπὸ τούτου ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ὡς τὴν μίαν ὀφείλει γι- 72 a
νώσκειν, τὴν δὲ ἑτέραν συμβαίνει πολλάκις ἀγνοεῖν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον 28
λέγει, ἀλλὰ ... φησίν· ἢ καὶ τὰς δύο προτάσεις τὰς ἐν τῷ συλλογισμῷ
ληφθείσας ὀφείλομεν ἐπίστασθαι κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν ὡς κοι-
νὰ ἀξιώματα οὔσας, ἢ εἰ καὶ αἱ δύο προτάσεις ἀξιώματα οὐκ εἰσίν,
ἀνάγκη τὴν μίαν τὴν μείζονα κοινὸν ἀξίωμα εἶναι καὶ γινώσκειν αὐ-
τὴν κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν. εἰ δὲ συμβῇ τὴν ἐλάττονα ἔμμεσον
εἶναι καὶ ἀποδεικτικήν, μὴ πρότερον δεῖ λαβεῖν αὐτὴν ἐν τῷ ἀποδεικτι-
κῷ συλλογισμῷ, εἰ μὴ καὶ ταύτην ἀποδείξεις δι' ἀποδείξεως. Id.

μήτε βέλτιον εἰδὼς ἢ κατὰ ἀπόδειξιν. Ambros. μήτε διακείμενος 72 a
καὶ γινώσκων βέλτιον καὶ κρειττόνως παρὸ εἰ ἐτύγχανεν εἰδὼς αὐτὰς 34
δι' ἀποδείξεως. Laur.

„τοῦτο" ἤγουν τὸ μὴ γινώσκειν τὰς προτάσεις μᾶλλον τῶν συμ- 72 a
περασμάτων τῶν πιστευόντων, ἤγουν τῶν πιστευομένων καὶ γινωσκο- 35
μένων δι' ἀποδείξεως. Id.

„ἢ οὐχ ἁπλῶς", τοῦτο λύσις ἐστὶ τῆς ἐνστάσεως καί φησιν· οὐχ 72 b
ἁπλῶς καὶ κυρίως ἀπόδειξις ῥηθήσεται ἡ κύκλῳ δεῖξις, ἀλλὰ δεῖξις, 31
ὥστε καλῶς ἀπεδόθη ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀποδείξεως. Id.

72 b 39 ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν *Α* εἶπε *Γ*, ἵνα διὰ τῆς ἑτερότητος τοῦ στοιχείου δηλώσῃ ὅτι τὸ μὲν *Α* εἴληπται. Laur.

73 a 6 δέδεικται δὲ ὅτι ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι ἢ οὐ γίνεται κύκλῳ δεῖξις ἢ οὐ τοῦ ληφθέντος γίνεται συλλογισμός. Laur.

73 a 37 τὸ δὲ „αὐτοῖς" ἀντὶ τοῦ τισὶν ὑποκειμένοις ληπτέον. Id.

74 a 8 „ἀνώνυμον" ἤγουν ἀόριστον. ἀόριστον δὲ τοῦτό φημι ὡς μὴ δυνάμενον ἐπὶ ποσῶν μόνων θεωρεῖσθαι καὶ ἐφ' ὧν εἴπομεν εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ποιῶν καὶ οὐσιῶν, καὶ λαμβάνοντες τοῦτο τὸ κοινὸν καὶ λέγοντες· ἐὰν τέσσαρα τάδε (τὰ δὲ ms.) ἀνάλογον ἔχωσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἕξουσιν, οἴονται μὲν καθόλου δεῖξαι, οὐ δεικνύουσι δὲ διὰ τὸ εἶναι τὸ κοινὸν τοῦτο ἀόριστον. Id.

74 a 9 ὡς τὸ τρίγωνον ἐφ' οὗ καθόλου δείκνυται καὶ πρώτως τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, ἔησε (ἐάσει v. εἴασε?) δέ τις ἐπὶ τοῦ καθόλου τούτου τριγώνου τὴν ἀπόδειξιν ποιῆσαι, ἀποδείξει δὲ τοῦτο τὸ πάθος ὑπάρχειν (ὑπάρχει ms.) ἐν μέρει τινὶ τοῦ τριγώνου, ἤγουν ἐν τῷ ἰσοσκελεῖ ἢ ἐν τῷ ἰσοπλεύρῳ. Id. cf. Philop.

74 a 15 οὐκ ἔστι δὲ καθόλου ἡ ἀπόδειξις τούτου, ἤγουν τοῦ μὴ συμπίπτειν, διότι τοῦτο τὸ μὴ συμπίπτειν συμβαίνει αὐταῖς, μὴ ὅτι ὡδὶ ἴσαι, ἤγουν οὐ διότι μόνον αἱ ἐντὸς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἀλλ' ἢ ὁπωσοῦν ἴσαι, ἀλλὰ καὶ διὸ ἡ ἐκτὸς γωνία ἴση ἐστὶ τῇ ἐντός. οὐ προσφυὲς δέ ἐστι τὸ παράδειγμα τοῦτο. Id.

74 a 26 „ἢ μιᾷ ἀποδείξει" ἤγουν τῇ ἐπ' εὐθείας δείξει, „ἢ καὶ ἑτέρᾳ" ἤγουν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ. Id.

75 a 15 ἐὰν λάβῃ ἐνδεχόμενον μέσον μὴ εἰδὼς ὅτι ἐνδεχόμενός ἐστι ... ἢ κἂν γινώσκῃ ὅτι ὁ ληφθεὶς ἐνδεχόμενός ἐστιν, οὐδὲ ὅλως οἰήσεται ὅτι ἐπίσταται. Id.

75 a 17 τουτέστι δι' ἐμμέσων, οἷον ὅτι ἡ σελήνη σκιὰν οὐ ποιεῖ, τὸ σκιὰν οὐ ποιοῦν ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. αἱ προτάσεις αὗται ἔμμεσοί εἰσι· δείκνυται γὰρ ἡ ἐλάττων, ὅτι ἡ σελήνη σκιὰν οὐ ποιεῖ ... ὁμοίως καὶ ἡ μείζων, ὅτι τὸ σκιὰν οὐ ποιοῦν ἐκλείπει. Id.

75 a 25 ἰστέον δὲ ὅτι ἕτερον τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἕτερον τὸ ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης καθολικώτερον. Id.

75 a 42 ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα λέγει κοινὰ εἶναι τὰ κοινὰ ἀξιώματα ὡς ὃ εἶπον ἀξίωμα, ἀλλ' οὖν προϊὼν λέγει ὅτι διαφορά τίς ἐστι καὶ ἐν τούτοις· ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης λαμβάνει ὃ εἶπον ἀξίωμα ἐπὶ μεγεθῶν ... ὁ δὲ ἀριθμητικὸς ἐπὶ ἀριθμῶν. Id.

75 b 40 ὅτι πολλοὶ πολλαχῶς περὶ τοῦ τετραγωνισμοῦ διέλαβον, ἀκριβῶς μέντοι οὐδεὶς ἀπεφήνατο· καὶ γὰρ οὗτος ὁ Βρύσων καὶ Ἱπποκράτης ὁ Χῖος καὶ Ἀντιφῶν ὁ σοφιστὴς καὶ ὁ μέγας Ἀρχιμήδης ... ὁ δ' Ἱπποκράτης διὰ τῶν τμημάτων ἤγουν μηνίσκων, ὁ δ' Ἀντιφῶν διὰ τῆς διχοτομίας τοῦ ἐγγεγραμμένου εἰς τὸν κύκλον τετραγώνου τῶν πλευρῶν, μόνος δ' ὁ μέγας Ἀρχιμήδης σχεδὸν ἀπέδειξε τοῦτο, κατ' ἀκρίβειαν μέντοι οὐδείς. Ambros.

77 a 19 „τὸ πρῶτον" ἤγουν ὁ μείζων ὅρος. Laur.

προσέθετο τὸ „συλλογιστικόν", ἵνα μὴ δόξῃ τισὶ περὶ διαλεκτι- 77 a
κοῦ ἐρωτήματος λέγειν. Laur. 36

ἡ δὲ κατὰ διάθεσιν ἄγνοια ἢ παρὰ (περὶ cod.) τὴν ὕλην γίνεται ἢ 77 b
παρὰ τὸ εἶδος· παρὰ μὲν τὴν ὕλην, ὅταν λαβών τις ψευδεῖς προτάσεις 20
συνάξῃ ψευδὲς συμπέρασμα ... παρὰ τὸ εἶδος, ὅταν ἀληθεῖς μὲν λά-
βῃς προτάσεις, τὸ δὲ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ οὐ τηρήσῃς ὑγιές. Id.

συναπτέον „τὴν ἄγνοιαν" τῷ „γεωμετρικά" οὕτως· ποῖά ἐστιν 77 b
ἐρωτήματα γεωμετρικὰ κατὰ ἄγνοιαν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ ἀγεωμέτρη- 18
τον. Id.

μαθήματα λέγονται ἡ γεωμετρία ἡ ἀριθμητικὴ ἡ μουσικὴ καὶ ἡ 77 b
ἀστρονομία. Id. 20

πολλαπλασίαν ἀναλογίαν ἐνόησαν τοὺς ἐπιμορίους ἀριθμούς. ἐπι- 78 a
μόριοι δὲ ἀριθμοί εἰσιν ὁ ἡμιόλιος ὡς ὁ τρία πρὸς τὸν δύο ... ὁ ἐπί- 1
τριτος ... ὁ ἐπιτέταρτος ... καὶ εἶπον ταχίστην τὴν αὔξησιν γίνεσθαι
καὶ τὴν γένεσιν τῶν ἀριθμῶν καὶ (κατὰ opinor) τὰς τοιαύτας ἀναλο-
γίας ... λέγεται ὁ τρία πρὸς τὸν τέσσαρα ὑποεπίτριτος καὶ ὁ δύο
πρὸς τὸν τρία ὑφημιόλιος. Id.

λαμβάνει τὸ Α „ὄν" ἤγουν ἀληθὲς συμπέρασμα. τούτου δὲ ὄντος 78 a
ἀληθοῦς ἔστι ταδί, ἤγουν εἰσὶν αἱ προτάσεις ἃς οἶδεν ὅτι εἰσὶν ἀλη- 8
θεῖς. Id.

ἤγουν κατὰ τὴν λῆψιν τῶν ἀμέσων προτάσεων· ἔδειξε γὰρ ὅτι 78 a
ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ εἰλήφθω (fort. εἴληπται) αἴτια καὶ αἰτιατὰ ἐξισά- 25
ζοντα. Id.

κατὰ ἀπόφασιν ἄγνοιά ἐστιν ἣν ἔχει ὁ ἰδιώτης. Id. 79 b 23

ἤγουν διὰ οὗ μέσου συνάγεται τὸ ἀληθές, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου 80 b
συνάξει τὸ ψεῦδος. Id. 18

ἐξ ἀφαιρέσεως λέγεται τὰ γεωμετρικά. εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐπιφάνεια καὶ 81 b
ἡ γραμμὴ καὶ τὸ τρίγωνον ἔνυλά εἰσιν, ἀλλ' ὁ γεωμέτρης ... θεωρεῖ τὰ 3
εἴδη αὐτῶν αὐτὰ καθ' αὐτά. Id.

οἱ γὰρ λέγοντες πάντα εἶναι ἀπόδεικτα διὰ τὸ ἀεὶ εἶναι ἀδύνατον 82 a
(leg. δυνατὸν) μέσον ὅρον λαβεῖν τῆς προτεθείσης προτάσεως εἰς τοῦτο 7
προάγονται, ἤγουν τὸ λέγειν μηδενὸς εἶναι ἀπόδειξιν. Id.

„ἐκείνως" ἤγουν ἐν α' καὶ β' σχήματι δέδεικται. Id. 82 b 25

„ἐκείνων" ἤγουν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῶν κάτω εἰς τὸ ἄνω προόδου τῶν 82 b
κατηγοριῶν. Id. 35

ἢ αὐτὸ τὸ καθόλου ξύλον ὑπόκειται ἢ ξύλον τι οἷον πλάτα- 83 a
νος. Id. 14

τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν „ᾧ ἐνυπῆρχε" καὶ νοητέον οὕ- 84 a
τως· ᾧ τινι τῷ περιττῷ ὑπάρχοντι καὶ κατηγορουμένῳ τοῦ ἀριθμοῦ 19
ἐνυπῆρχεν ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ περιττοῦ. Id.

„καὶ τὰς ἀρχάς" ἤγουν καὶ κατὰ τὰς ἀρχάς. τινὰ δὲ τῶν ἀντι- 84 a
γράφων ἔχουσι „καὶ κατ' ἀρχάς." Id. 32

οὐκ ἀνάγκη οὖν τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων ἀεὶ διὰ μέ- 84 b
σου τινὸς ὅρου· εἰ γὰρ ἀεὶ ἔσται μέσον λαβεῖν τῆς ληφθείσης προτά- 12

σεως, ἔσται μέσα διαστήματα, ἤγουν ἔμμεσοι προτάσεις ἄπειροι. γράφεται δὲ καὶ „ἄμεσα διαστήματα" καὶ νοεῖται οὕτως, ὡς οὐκ ἀνάγκη τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαί τινων ἀεὶ διὰ μέσου, ἐπεὶ ἔσται καὶ εὑρίσκονται ἄμεσοι (εὑρίσκεσθαι ἀμέσους fort.) προτάσεις. Laur.

84 b ἔξω πίπτει ἤγουν μεταμείβουσιν οἱ ἐν αὐτῷ ὅροι τὴν οἰκείαν
33 τάξιν ἐν τῷ προσλαμβάνεσθαι τὸ Γ. Id.

85 a ποιεῖ ἡμᾶς δοξάζειν καὶ νομίζειν τοῦτο τὸ καθόλου εἶναί τι.
32 Id.

85 a περὶ ὄντος, ἤγουν τῶν μερικῶν, ἢ μὴ ὄντος, ἤγουν παρὸ ἡ κα-
36 θόλου δεῖξις. Id.

85 a ὥσπερ καὶ οἱ γεωμέτραι περὶ τὸ ἀνάλογον ποιοῦσιν. ἀρχόμενοι
37 γὰρ ἀπὸ τῶν μερικῶν ἐπὶ τὸ καθόλου καταντῶσιν. Id.

85 b τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα τὸ ἀπὸ τοῦ καθ' αὐτὸ μᾶλλον ἐφαρμόζει
4 τῇ καθόλου παρὸ τῇ κατὰ μέρος. Id.

85 b εἰ παντὸς καθόλου ἐστὶν ὁρισμός ... ὁ δὲ ὁρισμὸς φύσιν τινὰ
15 δηλοῖ καὶ εἶδος, λοιπὸν ἄρα τὸ καθόλου οὐκ ἔστι μὴ ὄν.' Id.

87 a ἡ δὲ στιγμή ἐστιν οὐσία θετὴ ἤγουν ἐν ὑποκειμένῳ θεωρουμένη·
36 ἐν γὰρ γραμμῇ θεωρεῖται ... τὰ μὲν εἴδη λέγοντες (οἱ Πυθαγόρειοι) μονάδας ὡς ἀμερῆ, τὴν δὲ ὕλην δυάδα ὡς διαιρετὴν καὶ μεριστήν· πᾶσα γὰρ διαίρεσις κατὰ διχοτομίαν γίνεται. διὰ δὲ τοῦ τρία τὰ σώματα ἐδήλουν ὡς τριχῇ διαστατὰ καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τὸ τριμερὲς αὐτῆς, διὰ δὲ τῆς τετράδος τὸν χρόνον· τέσσαρας γὰρ ἔχει καιρούς. Id.

87 b ἠρεμίζεσθαι καὶ ἠρεμίζειν δέ ἐστι τὸ (οὐ adi.?) ταχέως κινεῖσθαι.
12 Laur. marg.

88 a δείξας τὴν αἴσθησιν ἑτέραν τῆς ἐπιστήμης νῦν φησίν· ἀλλ' εἰ καὶ
1 ἑτέρα ἐστίν, ἀλλ' οὐ πάντη ἀσυντελές ἐστι πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὄργανον ταύτης ἐστίν. Laur.

88 a 20 „καὶ γὰρ ἔστιν", τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως. Id.

88 a ἢ ἐκ παραλλήλου ληφθήσεται τοῖς ἄνω ῥηθεῖσι καὶ διὰ μὲν τοῦ
35 „εἴσω" ὀφείλεις νοεῖν τὸ πρῶτον σχῆμα ... διὰ δὲ τοῦ „ἔξωθεν" τὸ δεύτερον καὶ τρίτον. ἢ οὕτως νοήσεις τοῦτο· διὰ μὲν τοῦ „εἴσω ἔχειν" δηλώσεις τὸν ἐλάττονα ὅρον ὡς ὑποκείμενον τῷ μείζονι καὶ ἐμπεριεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ, διὰ δὲ τοῦ „ἔξω" τοὺς μείζονας ὅρους ὡς ἀεὶ κατηγορουμένους καὶ μὴ περιεχομένους ὑπό τινος. Id.

88 b τοῦτο οὐχ ἕτερον ἐπιχείρημα, ἀλλὰ σκευαστικὸν (κατασκευαστι-
6 κὸν leg.) τοῦ προσεχῶς ῥηθέντος ἐπιχειρήματος. Id.

88 b 7 τοῦτο ἕτερον ἐπιχείρημα. Id.

88 b οὐδὲ τῶν συμπερασμάτων ἀπείρων ὄντων ἐνδέχεται τὰς προτά-
9 σεις εἶναι πεπερασμένας, ὃ συμβαίνει, εἰ συγχωρήσει τις τὰς αὐτὰς εἶναι προτάσεις πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Id.

88 b εἰ δὲ λέγει τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις ταύτας εἶναι ἀρ-
20 χὰς ταύτας. Id.

89 a τοῦτο δὲ τὸ μέσον, δι' οὗ ὁ δοξάζων συλλογίζεται, ἀνάγκη εἶναι
16 ἐνδεχόμενον. Id.

εἰ ἡ ἀληθὴς δόξα καὶ ἡ ψευδὴς λέγεται ταὐτὰ τῷ ὑποκειμένῳ, 89 a
οὐ μέντοι γε [δὲ del.] τῷ ὁριστικῷ λόγῳ. Id. 26

„ὁμοίως" ὡς ταὐτὰ ὄντα τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα. 89 a
Id. 33

„ὅπερ ἀνθρώπου" ἤγουν μέρος αὐτοῦ ἐν τοῖς φυσικοῖς, ὡς ἐν 89 a
τῷ περὶ ψυχῆς. Id. 35

In libr. II Riccard. chart. fol. 10, Theod. Prodr. e Paris. Reg. 1917, Schol. marg. eiusdem cod.

Σκοπὸς *) τοίνυν ἐνταῦθα τῷ Ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἐν ἀποδείξει ἀκριβολογήσασθαι μέσου καὶ διδάξαι, ὅπως ποτὲ θηράσιμος γεγονὼς οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματός ἐστιν αἴτιος, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ πράγματος. ἐπεὶ δὲ τὸν μέσον αἴτιον εἶναι χρεὼν καὶ ὡς ἔφαμεν αἴτιον, κοινῇ περὶ παντὸς αἰτίου διδάσκει, τοῦ ποιητικοῦ φημὶ καὶ ὑλικοῦ καὶ εἰδικοῦ καὶ τοῦ τελικοῦ καὶ μάλιστά γε τοῦ εἰδικοῦ, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν τοῦ ὁριστικοῦ. εἶδος γὰρ τοῦδέ τινος ὁ ὁρισμὸς ἐκείνου ἐστί. καὶ κατὰ τοῦτο λέγομεν εἰδοποιεῖσθαι ἕκαστον, καθ' ὃ ἀμέλει καὶ ἀφορίζεται. μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ὁριστικοῦ αἰτίου διαλαμβάνει, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῶν αἰτίων τὸ αἰτιώτατον, τοῦ μὲν ὑλικοῦ ὑποκειμένου διὰ τὸ ὑπὸ τούτου ἐκεῖνο τάττεσθαι καὶ ὁρίζεσθαι καθ' ἑαυτὸ ἀορισταῖνον καὶ ἀτακτοῦν, τοῦ δὲ ποιητικοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῷ ποιουμένῳ τὸ ποιοῦν, καθάπερ ἐν αὐτῷ ὁ ὅρος ἐστί, τοῦ δὲ τρίτου καὶ τελικοῦ, ὅτι τὸ μὲν τέλος, κἂν τούτου ἕνεκα τὰ γινόμενα γίνηται, ἀλλ' ὕστερόν τε (δὲ fort.) συναναφαίνεται, τὸ δὲ εἶδος αὐτῷ συνυπάρχει καὶ συμπέφυκε τῷ εἰδοποιουμένῳ δὲ (τε fort.) καὶ ὁριζομένῳ. ἐπιγέγραπται δὲ Ἀναλυτικὰ ἰδίως τὸ παρὸν βιβλίον, δηλαδὴ τὸ πρῶτόν τε καὶ δεύτερον βιβλίον τῆς Ἀποδεικτικῆς, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον καθ' ὃ δὴ καὶ τὸ περὶ συλλογισμοῦ εἴρηται. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ τιμιωτέρου μέρους τῆς συλλογιστικῆς μεθόδου ἡ ἐπιγραφὴ τέθειται, τιμιώτερον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα, δηλονότι ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἕνεκά του, δηλονότι τῶν πρὸς τοῦτο συμβαλλομένων ὀργάνων, τουτέστιν ἁπλῶν φωνῶν καὶ προτάσεων καὶ συλλογισμῶν καὶ τῶν ἄλλως συμπαραλαμβανομένων. οὐ τοίνυν κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ πραγματεία Ἀναλυτικὰ ἐπιγέγραπται, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀναλύσεως ἡμῖν αἱ ἀρχαὶ ταύτης εὑρίσκονται, ἀπὸ τῶν ἡμῖν προτέρων καὶ αἰτιατῶν ἐπὶ τὰ φύσει πρότερα ἢ τὰ αἴτια ... τοῦτο ἡ ἀνάλυσις ἐκ τῶν αἰτιατῶν ἀνιοῦσα ἐπὶ τὰ αἴτια, εἶτα ἡ ἀπόδειξις ἐκ τῶν αἰτίων ἐπὶ τὰ αἰτιατὰ κάτεισιν ... ἐπεὶ οὖν ἐν ἀποδείξει οὐ μόνον ὁ ὁρισμὸς γίνεται μέσον ἤτοι τὸ εἰδικὸν αἴτιον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ αἴτια τό τε ποιητικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν καὶ το τελικόν, ζητήσεις περὶ τούτων καὶ δείξει ὅτι καὶ ταῦτα τὰ τρία αἴτια μέσα λαμβανόμενα ποιοῦσιν ἀπόδειξιν. Riccard.

*) Eadem occurrunt apud Theod. Prodr.

εἰ ἔστι	διαιρετική
τί ἐστιν	ὁριστική
ὁποῖόν τι ἐστιν	ἀποδεικτική
καὶ διὰ τί ἐστιν	ἀναλυτική. Vat. 1294 et 243.

89 b ἀρχὴ τῆς μεταφράσεως κεφάλαιον πρῶτον. τίνα τὰ ἐπὶ πασῶν
23 ἐπιστημῶν ζητούμενά τε καὶ γινωσκόμενα; Τὰ ζητούμενα ἐπὶ πάσης γνώσεως ἐπιστημονικῆς ἰσάριθμά ἐστι τοῖς γινωσκομένοις πράγμασιν, ὧνπερ γνωστῶν πραγμάτων ἔχομεν ἐπιστήμην (eadem in Reg. 1917 marg.) ... ὅταν μὲν γὰρ πότερον τόδε τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχει τῷδε τῷ ὑποκειμένῳ, οἷον τὸ ἐκλείπειν τῷ ἡλίῳ ἢ οὔ, καὶ τῇ γῇ τὸ κινεῖσθαι ἢ μή, τὸ ὅτι ζητοῦμεν, ὥστε δῆλον ἂν εἴη ἐντεῦθεν, ὅτι ἐπὶ τῶν συνθέτων ζητημάτων ἐφαρμόζει τὸ ὅτι· τὸ γὰρ πότερον ἐπὶ δύο τινῶν εἴωθεν ἐρωτᾶσθαι. Riccard.

τὸ δὲ τὰ ζητούμενα ἴσα εἶναι τοῖς εἰς ἐπιστήμην ἐρχομένοις μὴ κατ' ἀριθμὸν τῶν ἀτόμως ζητουμένων εἰρῆσθαι ὑποληπτέον· οὐ γὰρ ὅσα ζητεῖται ταῦτα καὶ εὕρηται, ἀλλὰ κατὰ τὰ γένη τῶν ζητημάτων ἐκδεκτέον τὸν λόγον. Prodr.

89 b τὸ εἰ ἔστιν αὐτόθι ζητεῖ εἰ ὑφίσταται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ
24 δὲ τί ἐστιν αὐτὴν τὴν τοῦ πράγματος οὐσίαν ζητεῖ, τὰ δέ γε λοιπὰ δύο τὰ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχοντα ἐπισκέπτεται, οἷον ὁποῖον ἀθάνατον ἡ ψυχὴ καὶ διὰ τί ἀθάνατον ... τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι διαλεκτικά ... τὸ δὲ ὁποῖόν τι καὶ τὸ διὰ τί πυσματικά. E prooemio comm. anon., quod omissum est in ed. Ald. 1534 fol.

89 b ὅταν τι σύνθετον προθῶμεν πρόβλημα, ἤγουν ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρ-
26 χον δηλοῦν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ „εἰς ἀριθμὸν θέντες" ... ὅταν οὖν τοῦτο ποιῶμεν, τὸ ὅτι ζητοῦμεν. νικαίας. (Eustrat.) Reg. 1917 marg.

89 b „ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν" οὐχ ὡς ἐν προτάσει οὐδ' ὡς ἐν κατηγο-
32 ρουμένῳ καὶ ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἐν ἁπλῇ φωνῇ οἷον ἔστι θεὸς ... ἢ μή; Riccard.

90 a φησὶ „συμβαίνει ἄρα" τῇ τοῦ ἀκροατοῦ συνέσει καταλιπὼν τὸ εἰ
5 ἔστιν εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ σύνθετον διελεῖν καὶ τῷ μὲν ἁπλῷ τὴν τοῦ εἰ ἔστι κυρίως κλῆσιν ἀπονέμειν, τῷ συνθέτῳ τὴν τοῦ ὅτι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τί ἐστιν εἰς τὸ σύνθετον καὶ τὸ ἁπλοῦν διελόμενον τὸ σύνθετον μὲν ὀνομάσαι διότι, τὸ δ' ἁπλοῦν τί ἐστιν ἰδιοτρόπως προσαγορεῦσαι. Prodr.

90 b πλάνην οὐ μικρὰν τῇ τοῦ ἀκροατοῦ διανοίᾳ παρεχόμενον τοῦ
1 μηδὲν διαφέρειν ὁρισμὸν ἀποδείξεως ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι ταὐτόν ἐστι τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. Id.

90 b δείκνυσιν ἄλλον ὄντα τὸν ὁρισμὸν παρὰ τὴν ἀπόδειξιν, ἀλλὰ
5 μᾶλλον παρὰ τὸν συλλογισμόν ... ἐκ τοῦ μᾶλλον ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν ἤτοι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ γὰρ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ ἡ ἀπόδειξις, ἄρα εἴ τι τοῦ ὅλου γένους δηλαδὴ τοῦ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον ἀλλοτριῶν (ἀλλοτριοῦν leg.) ἐστί, πολὺ πρότερον ἀλλοτριοίη καὶ τοῦ εἴδους, τῆς ἀποδείξεως. Id.

ὅτι τὸ μὲν ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτικόν ἐστι τὸ ἔχειν οἰκείαν καὶ 90 b
πρόσφορον αὐτοῦ γνῶσιν δι' ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ, τοῦ δὲ ὁρι- 10
στοῦ αὖθις οἰκεία γνῶσίς ἐστιν ὁ ὁρισμός. Riccard.

ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ τοῦτο ἐλέγετο, εἶναι τὸ ἐπίστασθαι ἀποδεικτικῶς τὸ ἔχειν ἀπόδειξιν. εἰ τοίνυν ἀποδεικτικῶς τὰ ἀποδεικτικὰ ἐπιστάμεθα, ἀπόδειξιν ἔχοντες αὐτὰ ἐπιστάμεθα. εἰ δὲ ταῦτα καὶ δι' ὁρισμοῦ ἐπιστάμεθα, συμβήσεται ταῦτα ἐπίστασθαι ἀπόδειξιν μὴ ἔχοντες (leg. ἔχοντας). Reg. 1972 marg.

ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας τινός ἐστι γνωρισμός, ἡ δὲ ἀπόδειξις 90 b
τῶν καθ' ἑαυτὰ συμβεβηκότων ἐστὶ παραστατική, φανερὸν ὅτι τά γε 16
τοιαῦτα οὐκ οὐσίαι. Riccard.

ὡς ἐκεῖ ἄτοπον ἐδείκνυτο (s. ἐδέδεικτο, ἐδέκειτο ms.) ἀπόδει- 90 b
κτον δι' ὅρου γινώσκεσθαι διὰ τὸ συμβαίνειν τὸ ἀπόδεικτον ἐπίστα- 20
σθαι χωρὶς ἀποδείξεως, οὕτω κἀνταῦθα ἄτοπον τὸ γινώσκειν τὸ ὁριστὸν δι' ἀποδείξεως ἐκτὸς ὁρισμοῦ. Prodr.

μία μὲν δὴ αἰτία καὶ περὶ τούτου ἡ αὐτή. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ὅτι οὐχ οἷόν τε τοῦ αὐτοῦ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως καὶ ὁρισμοῦ... ὁ μὲν ὁρισμὸς ἀπεκληρώσατο τὰς φύσεις παριστᾶν τῶν πραγμάτων, ἡ δὲ ἀπόδειξις δείκνυται τὰ κατηγορούμενα τοῖς ὑποκειμένοις καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς. Riccard.

ἐνταῦθα τὸ ἀνάπαλιν ἔδει λέγειν τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ γὰρ μή, 90 b
ὁ τὴν ἀπόδειξιν ἔχων ἄνευ ὁρισμοῦ τὸ ὁριστὸν ἐπιστήσεται. Prodr. 23

ὅπερ τὸ δεύτερον ἀπόρημα ἦν, κἂν νῦν ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει 91 a
τῶν ἄλλων προτέτακται. Id. 7

ὁπότε γὰρ ἔλεγε μὴ τοῦ τί ἐστιν εἶναι ἀλλὰ τοῦ διὰ τί τὴν 91 a
ἀπόδειξιν, μεταποδείκνυσθαι πάντως τὸν ὁρισμὸν ὑπετίθετο, εἴ γε 14
ἕτερα γένη ζητημάτων καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένα τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν... ἐκεῖ ἐζήτει τὸ εἰ τὸ αὐτὸ γινώσκειν δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως δυνατόν, νῦν δὲ ζητεῖται εἰ ἔστιν ἀποδεῖξαι τὸν ὁρισμόν, ὅτι ἐκείνου ἐστὶν ὁρισμὸς οὗ ὁρισμὸς εἶναι λέγεται. Reg. 1917 marg.

τὸ „ταῦτα δ' ἀνάγκη" διττῶς νοεῖται, ἢ γὰρ τοῖς ἄνωθεν συν- 91 a
τάττεται ἢ τοῖς κάτω. Id. 16

ἀσυναρτήτως λέγων καὶ ἐλλιπῶς — ἀκεραιωθείη δ' ἂν ὁ λόγος καὶ πρὸς τὸ σαφέστερον προχωρήσειεν, ἐὰν οὕτω προθέντες εἴπωμεν. εἰ δὲ διὰ συλλογισμοῦ τις καὶ ἀποδείξεως ἐνίσταιτο δεικνύναι τὸν ὁρισμόν, δεῖ αὐτὸν ὁρικὰ καὶ τὰ δύο λήμματα λαβεῖν τοῦ συλλογισμοῦ, ἃ καὶ ἀντιστρέφειν ἀνάγκη, ἐπεὶ καὶ ὁρικά εἰσιν. ὅτι δὲ αὕτη τῆς λέξεως ἡ διάνοια τῷ Ἀριστοτέλει δηλοῖ καὶ τὸ ἐπαγόμενον. Prodr.

τὸ λεγόμενόν ἐστι τοιοῦτον. λοιπόν, εἰ τὸ Α ὁρισμος τοῦ Β καὶ 91 a
τὸ Β τοῦ Γ, τὸ Α ὁρισμὸν εἶναι τοῦ Γ. Marg. 1917. 18

συνάψας τὸ παντὸς τῷ καθόλου οὐδεὶς μὲν ἐπέσκεπται τῶν ἀρ- 91 a
χαίων ἐξηγητῶν ... δεῖ ἄρα καὶ ἄμφω ταῦτα ἔχειν τὸν ὁρισμὸν τό 19

τε κατὰ παντὸς τοῦ ὁριστοῦ καὶ τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι· τοῦτο γὰρ καὶ τὸν φιλόσοφον ὑπαινίττεσθαι. Prodr.

91 a 21 „διπλώσας", τουτέστι δύο ὅρους ἐφεξῆς λαβὼν ἔν τε τῇ μείζονι καὶ ἐλάττονι προτάσει. Marg. 1917.

91 a 23 μὴ κατὰ πάντων ὅσων λέγεται, δηλονότι τοῦ Γ. Prodr.

91 a 24 καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις διὰ τί τῆς μείζονος προτάσεως ὁρικῆς οὔσης, τῆς δὲ ἐλάττονος μὴ τοιαύτης, οὐ τῇ μείζονι τῶν προτάσεων τῇ ὁρικῇ ἀκολουθήσει τὸ συμπέρασμα... τῇ χείρονι μᾶλλον ἢ τῇ κρείττονι ἕπεσθαι τὸ συμπέρασμα δεῖ. Id.

91 a 33 ἐνδέχεται δέ, φησίν, ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσιν ὡς ἐν ἃ ταὐτοῖς (?) καὶ ἐν ὅροις ἀρχοειδεστέροις σκοπεῖν τὸ λεγόμενον, λέγω δὴ τὸ εἰ ἔστι συμπεράναι, ὅτι τὸ Α ὁρισμός ἐστι τοῦ Γ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρός φησιν ὅτι χρὴ δύο προτάσεις προθεμένους ἀμέσους ἐπὶ πραγμάτων σκοπεῖν τὸ λεγόμενον· τότε γὰρ φανερώτερον ἐπὶ ὕλης ἐξεταζόμενον. Marg.

91 b 3 κατασκευάζει τὸ εἰρημένον ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπιχειρῶν. Ib.

91 b 7 κἂν γὰρ ὅροι καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις κεῖνται (leg. κέωνται) τοῖς διαστήμασι μὴ μέντοι καὶ ὡς ὅροι κατηγορῶνται ὧν κατηγοροῦνται, οὐδ' οὕτως ὁρικῶς περανοῦμεν. Prodr.

91 b 16 οὐ γὰρ δεῖ, φησί, τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον εἶναι ὡς ὑπάρχειν περὶ αὐτοῦ ἔτι λαβὰς ἐρωτήσεων. Id.

91 b 24 ἀσυλλόγιστος ἡ χρῆσις γίνεται καὶ ἐκείνων αὐτῶν τῶν δυνατῶν ὄντων συλλογισθῆναι, οἷον τὸ ζῷον διὰ μέσου τοῦ αἰσθητικοῦ συλλογισθῆναι δυναμένου ἀσυλλογίστως λαμβάνεται. Id. Similia Riccard.

91 b 28 ταῦτα μὲν οὖν παρίεται μὲν τοῖς ἀπροσέκτοις καὶ συγκεχώρηται, ἐνδέχεται δὲ λῦσαι τὸ ἁμάρτημα τοῦ (τοῦτο fort.) ὀρθῶς διαιροῦντα τῷ μηδὲν μὲν συμβεβηκὸς λαμβάνειν, πάντα δὲ τὰ οὐσιώδη καὶ ἐν τῷ τί ἐστι καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ἀπὸ τοῦ πρώτου γένους τὴν διαίρεσιν ποιεῖν. Riccard.

παρίεται μὲν ταῦτα τοῖς ἀπροσέκτοις καὶ συγκεχώρηται. ἐνδέχεται δὲ τὸν ὀρθῶς καὶ φρονίμως διαιροῦντα ταύτας ἰατρεῦσαι τὰς νόσους. Prodr.

91 b 34 τὸ εἰς γνῶσιν ὁρισμοῦ συμβάλλεσθαι τὴν διαίρεσιν μὴ μέντοι συλλογιστικῶς ἀποδεικνύναι τὸν ὁρισμόν. Id.

91 b 37 „συμπ. — μέσων" τοιαῦτα δ' ἂν εἶεν τὰ ὑποθετικά τε καὶ μονολήμματα. Riccard.

92 a 3 ἤτοι ὁ ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως συναγόμενος οὐχ ἀναγκαστικῶς δείκνυται ὅτι ἐστὶν ὁρισμός. Marg.

92 a 5 ὥστε εἰ καὶ δοίημεν ἐκ διαιρέσεώς τι δείκνυσθαι, ἀλλ' ἀπόδειξις ἐντεῦθεν οὐ γίνεται ὁρισμοῦ, ἐπεὶ μηδὲ ὁρισμὸς γίνεται συλλογισμὸς ἤτοι συμπέρασμα ἀποδείξεως. Riccard.

92a 6 ἀλλ' ἆρα (ἄρα ms.) ἔστιν ἀποδεῖξαι τὸν οὐσιώδη καὶ ὁριστικὸν λόγον ἐξ ὑποθέσεως μέσῳ (cod. μέσου) χρησάμενον ὅρῳ τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὁρισμοῦ λαβόντα τε ὑποθετικῶς τὸν μέλλοντα ποιήσασθαι τὴν ἀπόδειξιν ὁρισμὸν μὲν εἶναι καὶ φύσιν τοῦ πράγματος λόγον ἐκ τῶν ἰδίων ἐν τῷ τί ἐστι λαμβανόμενον, ὅπερ ἐστὶν ἡ μείζων πρότασις,

ταῦτα δὲ μόνα τὸ ζῷον τὸ πεζὸν τὸ δίπουν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐλάττων πρότασις καὶ πᾶν ᾗ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἴδιον εἶναι ἤτοι ὁρισμὸν ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶ τὸ συμπέρασμα; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι καὶ ἡ φύσις τοῦ ὁρισμοῦ. ποῖον δὴ τοῦτο; λόγος ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστι λαμβανόμενος. Riccard.

ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐν συλλογισμῷ τινὶ λαμβάνεται ὁ τοῦ συλλογι- 92 a
σμοῦ ὅρος... οὕτως οὐδὲ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ δέον ἐνεῖναι μέ- 11
σον ὅρον τῇ ἀποδείξει τοῦ ὁρισμοῦ. Id.

ἐπάγει παραδειγματικῶς εἰς δήλωσιν τοῦτο. Marg. 92 a 12

συγκεχωρήσθω μέν σοι, λέγει, λαμβάνειν εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ ὁρι- 92 a
σμοῦ ἄλλα τινά, δι' ὧν δειχθείη ὁ ὁρισμός, ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ἀπο- 25
δείξεσι τὰς προτάσεις λαμβάνοντες οὕτως ἀναγκάζομεν τὸ συμπέρασμα, πλὴν ἔστω τὸ λαμβανόμενον ἕτερον τοῦ εἰς δεῖξίν σοι προκειμένου καὶ μήτε τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ μήθ' ἕτερον μέν, τὴν δὲ αὐτὴν ἔχον ἀναλογίαν καὶ ἀντιστρέφειν δυνάμενον πρὸς ἐκεῖνο. ἀμφοτέρως γὰρ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι συμβήσεται. Prodr.

λαμβάνει οὖν ὁ ὑποθετικῶς ἀποδεικνύων τὸν ὁρισμὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ ἄλλον ὁρισμόν... ὅθεν καὶ πάλιν αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνων τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον. πλὴν τὸ μέλλον λαμβάνεσθαι ὡς μέσον καὶ αἴτιον εἰς τὴν τοῦ ὁρισμοῦ ἀπόδειξιν ἄλλο τι ἔστω καὶ μὴ ὁρισμός. Marg.

ἀλλὰ μὴ αὐτὸ ὃ δεῖ δεῖξαι μηδὲ τοιοῦτον ὃ τὸ αὐτό (τῷ αὐτῷ 92 a
cod.) ἐστι τῷ δεικνυμένῳ καὶ ἀντιστρέφον αὐτῷ. Riccard. 27

εἰ ὁ τὸ τί ἐστι δεικνὺς ἅμα αὐτῷ καὶ τὸ ὅτι ἐστὶ δείκνυσιν, ἄτο- 92 b
πον· πῶς γὰρ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ δύο κατὰ γένος διάφορα;... 8
καὶ ὥσπερ τὴν δεικνύουσαν ὅτι ἐστὶν ἀπόδειξιν οὐκ ἐνδέχεται σὺν αὐτῷ δηλοῦν καὶ τὸ τί ἐστιν, οὕτως οὐδὲ τὸν ὁρισμὸν δεικνύντα τὸ τί ἐστιν ἐνδέχεται σὺν αὐτῷ δηλοῦν καὶ τὸ ὅτι ἐστίν. Marg.

εἰ μὴ ἄρα γε τοῦτο ὁρισμὸς εἴη· μόνος γὰρ αὐτὸς οὐκ ἀποδεί- 92 b
κνυται, τὸ δὲ λέγειν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὄντων ὡς ἄρα ἔστι, 13
τοῦτο οὐκ ἔστιν οὐδενὸς ὁρισμός. οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν, ἀλλ' ὁμώνυμος φωνή, ὥστε ὁ τὸ εἶναι κατηγορῶν ὁτουοῦν πράγματος οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ μόνην τὴν τοῦ πράγματος παρίστησιν ὕπαρξιν ὅτι ἔστιν. ἡ ἄρα ἀπόδειξις ἔσται τοῦ ὅτι ἐστίν. Riccard.

πλὴν τῆς οὐσίας ἤτοι τοῦ τί ἐστιν... εἰ δὲ μὴ οὐσία τὸ εἶναι πᾶσιν, ὃ μὴ οὐσία ἀποδείξει δείκνυται· ἀποδείξει ἄρα τὸ ὅτι ἐστὶ δείκνυται. Marg.

ὅτι δέ ἐστιν ἔχον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἀποδεί- 92 b
κνυσιν ἡ ἀπόδειξις· τί οὖν δείξει λοιπὸν ὁ τὸ τρίγωνον ὁριζόμενος 16
ἢ πάντως καὶ οὗτος τὸ τρίγωνον, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως. Riccard. Iisdem verbis Marg.

ὅτι ἐστὶν ὁ δὲ ὁ ὅρος τοῦ δὲ τοῦ ὁριστοῦ. Riccard. et 92 b
Marg. 20

92 b *ὀρείχαλκός ἐστιν ὃν καλοῦμεν ἤλεκτρον, ὡς δ' ἐνίοις δοκεῖ βο-*
22 *τάνη ὄρειος ἐκ τοῦ ὄρει χαίρειν ἐτυμολογουμένη.* **Prodr. et Riccard.**
ἔχει τις λέγειν ὅτι οὗτος ὁ ὁρισμὸς προσαρμόσειε καὶ τῷ ἐν τῷ ὄρει γινομένῳ χαλκῷ. **Marg.**

92 b *ὥσπερ οὖν οὐδεμία ἀπόδειξις ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, ὅτι τοῦδέ*
33 *ἐστιν ὄνομα ὀνομαστοῦ, οὕτως οὐδὲ οἱ ὁρισμοὶ τοῦτο προσδηλοῦσιν ὡς ὀνοματώδεις ὑποκείμενοι.* **Riccard.**
εἰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τόδε τὸ ὄνομα ἦν τοῦδε τοῦ ὀνομαστοῦ φύσει ἄν, οὐ θέσει ἦν τὰ ὀνόματα καὶ οὔτε ὁμωνύμως ἐλέγετό τι οὔτε πολυωνύμως. **Prodr.**

93 a *ἐπεὶ δέ ἐστιν, ὡς ἔφαμεν, ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί ἐστι καὶ τὴν αἰ-*
4 *τίαν τοῦ εἰ ἔστιν, ... αἴτιον δὲ τοῦ ἐγχωρεῖν γενέσθαι ἀπόδειξιν ὁρισμοῦ διὰ συλλογισμοῦ τόδε ἐστίν, ὅτι ἔχομέν τινας ὁρισμοὺς ἐξ ὕλης ἢ εἴδους ἀποδεδομένους καὶ οὗτοι ἢ ἀντιστρέφουσι πρὸς τὰ ὁριζόμενα ἢ οὐκ ἀντιστρέφουσι, ... ἐπεὶ δὲ καὶ πᾶσιν ἀπόδειξις ἐκ προτέρων γίνεται, ἀνάγκη τοῦ ὑλικοῦ ἀπόδειξιν γενέσθαι διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ οὕτως. ὁ θυμούμενος ὀρέγεται ἀντιλυπήσεως, τοῦ δὲ ὀρεγομένου ἀντιλυπήσεως ζεῖ τὸ περὶ καρδίαν αἷμα, ὁ ἄρα θυμούμενος ζέον ἔχει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα. ... αἰτία δὲ τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ αὕτη ἐστίν, ὅτι ἔστι τι, ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς δηλαδὴ ὡς αἴτιον ἐν μέσῳ λαμβανόμενος, καὶ τοῦτο τὸ μέσον αἴτιον ἢ ταὐτόν ἐστι τῷ ὁρισμῷ ἢ ἕτερον, καὶ εἰ ἕτερον, ἢ ἀποδεικτικόν ἐστιν ἢ ἀναπόδεικτον ὡς ὁ εἰδικὸς ἀμέσως ὑπάρχων τῷ θυμῷ. εἰ τοίνυν τὸ αἴτιον ἢ ὁ ὑλικὸς ὁρισμός ἐστιν ἄλλο παρὰ τὸ ὁριστὸν καὶ ἀποδέχεται τοῦτο ἀποδεῖξαι διὰ προτέρου τινός, πρότερον δὲ εἶναι δέδεικται τὸ εἰδικόν, ... ἀνάγκη μέσον λαβεῖν αἴτιον ἐν συλλογισμῷ τὸ εἰδικόν.* **Riccard.**

93 a *ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ τῷ σχήματι δειχθείη ἂν ὁ ὁρισμός, ἐπεὶ καὶ*
8 *ἐν μόνῳ τούτῳ τὸ κατηγορικὸν καθόλου συνάγεται.* **Prodr.**

93 a 19 *„οὐκ ἄνευ τοῦ ὅτι" ἤγουν τοῦ εἰ ἔστιν.* **Marg.**

93 a *ἀπὸ τοῦ ἔχειν τι τοῦ πράγματος αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ κα-*
22 *τάληψιν δέξασθαί τινα τῆς οὐσίας ἐχομένην αὐτοῦ.* **Ib.**

93 a *δύο εἰπὼν εἶναι τρόπους τῆς τοῦ εἰ ἔστι γνώσεώς φησι πῶς*
25 *τούτων ἔχει ἑκάτερον πρὸς τὴν τοῦ τί ἐστιν εἴδησιν.* **Prodr.**

93 a *ἃ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν εἰ ἔστι, ταῦτα σχεδὸν οὐδὲ οἴ-*
26 *δαμεν εἰ ἔστιν.* **Riccard.**

93 a *ὥσπερ τὸ οὕτω (τὸ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος) γινώσκειν οὐδὲ γινώσκειν*
27 *ἐστίν, οὕτως τὸ ζητεῖν περί τινος τί ἐστι μὴ εἰδότας τὸ εἶναι αὐτὸ μηδὲ ζητεῖν ἐστίν ... ἐπίστησον δὲ ὅτι πολλάκις ἐν τούτοις ἀδιαφόρως ἐχρήσατο τῷ ὅτι ἐστὶ καὶ εἰ ἔστι διὰ τὸ ἐπὶ τῶν ἑτέροις ὑπαρχόντων δεῖξαι μέλλειν τὸ προκείμενον.* **Marg. Similia ap. Prodr.**

93 a *ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ἐκ τῆς ὕλης γνῶσις πορρωτέρα ἐστὶ τοῦ γνωστοῦ,*
28 *ἐγγυτέρα δ' ἡ ἐκ τοῦ εἴδους, „ὡς ἂν ἔχωμεν πρὸς τὸ ..."* **Prodr.**

93 a *πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ ὁρισμοῦ ... ἔστω πρῶτος μὲν τρόπος ὁ ὧδε*
29 *ἐκκείμενος, δηλονότι ὁ διὰ τοῦ εἰδικοῦ αἰτίου δεικνύς.* **Riccard. et Prodr.**

τὸ ζητεῖν εἰ ἔστι τις αἰτία δι' ἣν ἐκλείπει ἡ σελήνη καὶ τὸ ζητεῖν 93 a
εἰ ἔστιν ὁρισμὸς αἰτιώδης καὶ εἰδικὸς καὶ οὐσιώδης τῆς ἐκλείψεως τῆς 32
σελήνης οὐδεμίαν ἔχει διαφοράν. Marg.

ἐπεὶ διὰ ἀμέσων ἡμῖν ὁ συλλογισμὸς προβαίνει προτάσεων. Prodr., 93 a
sed marg. habet eandem explicationem quam dedit Anonym. Ald. 36
ἐὰν μόνον ὁ συλλογισμὸς προβαίνῃ διὰ προτάσεων ἀμέσων, εἰ δὲ μὴ
τοιοῦτον εἴη τὸ μέσον καὶ αἴτιον ὡς μέρος εἰδικὸν εἶναι τοῦ πράγμα-
τος, ἀλλά τι τῶν κατὰ συμβεβηκός, τὸ ὅτι μὲν εἰσόμεθα, τὸ διότι
δὲ οὔ. Riccard.

μηδενὸς φανεροῦ μεταξὺ ὄντος αὐτῆς καὶ ὑμῶν. Id. 93 a 38

ἰστέον ὅτι ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὅτι ἀντὶ τοῦ εἰ ἔστι κατεχρή- 93 b
σατο, ἐπεὶ καὶ περὶ τούτου καὶ τοῦ τί ἐστιν ὁ λόγος ἐνταῦθα τῷ φιλο- 2
σόφῳ. Riccard. in marg. „διότι δ' οὔπω," ἐπεὶ μηδὲ τὴν κυρίως
αἰτίαν ἥτις ἐστὶν ἀντίφραξις, ἀλλὰ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἐθέμεθα μέ-
σον. Riccard.

ἐκ παραλοίπων ἤτοι παρακεκομμένων καὶ ἐλλιπῶν (Simil. in Ricc.) 93 b
τοῦτο γοῦν εἰδέναι χρεών, ὡς, ὅταν μὲν ὁ ἐν τῷ συλλογισμῷ μέσος 13
ὁ ἐκ τοῦ εἴδους ἐστὶν ὁρισμός, ἀκέραιος γίνεται καὶ ἀποδεικτικὸς ὁ
συλλογισμός, ὅταν δὲ ὁ ἐκ τῆς ὕλης, παρακεκομμένος καὶ ἐλλιπής.
Prodr.

γνώριμον, φησί, γέγονε, ὡς τὰ μέγιστα ἡ ἀπόδειξις συντελεῖ πρὸς τὸ 93 b
τί ἐστι. Marg. 15

τῶν γὰρ αἰτίων τὰ μέν, φησί, ταὐτά εἰσι τοῖς αἰτιατοῖς, τὰ δὲ ἕτερα 93 b
οὐ πανταχοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς ὁρισμοῦ ἀληθὲς τὸ μὴ ἄνευ ἀποδεί- 19
ξεως τὸ τί ἐστι γινώσκεσθαι, ἀλλ' ἔνθα ἐστὶν αἴτιον ἄλλο, τουτέστιν
ἔνθα μὴ ταὐτὸν τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατόν. Ib.

„ἄλλον τρόπον" οἷον εἰπεῖν δι' αἰσθήσεως ἢ δι' ἐπαγωγῆς. Ib. 93 b
Simil. Riccard. 23

φησὶν ὡς, ἐπεὶ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν καὶ ἀνέκαθεν ὁ ὁρισμὸς λόγος 93 b
εἶναι τοῦ τί ἐστιν ἀποδέδοται, φανερὸν ὡς ἡ ἀπόδοσις αὕτη πολὺ πρό- 29
τερον τῷ ἐτυμολογικῷ καὶ ὀνοματώδει λόγῳ ἐφαρμόσειεν ἄν. Marg.

ὁποῖός ἐστιν ὁ ἐν τῷ ζητεῖσθαι τί ἐστι τρίγωνον τὴν μὲν τοῦ τρι- 93 b
γώνου φύσιν οὐχ ὁρισάμενος, τὸ τρεῖς δὲ γωνίας ἔχειν κατ' ἐτυμολογίαν 31
εἰπών. Riccard.

χαλεπὸν δέ ἐστι μαθεῖν ἀπὸ τοῦ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ τὰς αἰτίας 93 b
τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἃ μὴ ἴσμεν ὅτι ἐστίν. Id. 33

„ἴσμεν" ἀπὸ τοῦ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ. Id. 93 b 35

ἐπὶ μὲν τῆς ἀποδείξεως πρῶτον λαμβάνεται τὸ αἴτιον, οἷον ἀπόσβε- 94 a
σις πυρός, ἐπὶ δὲ ὁρισμοῦ τὸ αἰτιατόν, οἷον ψόφος ἀποσβεννυμένου 2
πυρός. Marg.

κατὰ τὴν παροῦσαν σκέψιν οὐχ ὡς περὶ ὁρισμοῦ ζητεῖν προτι- 94 a
θέμεθα, ἀλλ' ὡς αἴτιον καὶ μέσον (leg. αἰτίου καὶ μέσου), ἐπεὶ καὶ 20
τηνικαῦτα ἐπίστασθαι οἰόμεθα. Riccard.

τὸ εἰδικὸν αἴτιον καὶ τὸ ὑλικὸν προτάττει τῶν ἄλλων ὡς συντε- 94 a
ταγμένα τῷ πράγματι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν γνωριμώτερα ... τὸ ποιη- 21

τικόν φησι τί πρῶτον ἐκίνησεν ὡς ἀκινήτου τῆς ὕλης οὔσης καὶ ἀνενεργήτου καθ' ἑαυτὴν ἡ ὕλη ἐστὶ δεομένης δὲ τοῦ κινοῦντος. **Marg.** *πρώτη ἡ εἰδική τε καὶ ὁριστική ... δευτέρα ἡ ὑλική ... ἑτέρα δὲ καὶ τρίτη ἡ ποιητικὴ ἣν καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχὴν κινήσεως καὶ ὅθεν ἡ κίνησις ἔθετο ... τετάρτη δὲ ἡ τελικὴ καὶ οὗ ἕνεκα.* **Riccard.**

94 a 24 *δόξειεν ἂν περὶ τῶν προτάσεων τοῦτο λέγεσθαι, οἰκειότερον δ' ἂν εἴη περὶ τοῦ μέσου νοεῖσθαι ... περὶ οὗ δὲ λέγομεν ὅτι ἀνάγκη τοῦδε ὄντος εἶναι τὸ συμπέρασμα τὸ μέσον ἐστίν, ὃ δεῖ ἓν εἶναι καὶ ἀμφοτέρας ἑνοῦν δι' ἑαυτοῦ τὰς προτάσεις.* **Marg.**

καὶ περὶ μὲν τοῦ ὁριστικοῦ καὶ εἰδικοῦ αἰτίου, πῶς ἐνδέχεται αὐτὸ ἐν ἀποδείξει λαμβάνεσθαι μέσον, ἐῤῥέθη, ὅπως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ λαμβάνεται δῆλον (leg. *δηλοῖ*) *ἐντεῦθεν ἕκαστα προχειριζόμενος καὶ πρῶτον τὸ ὑλικόν.* **Riccard.**

94 a 34 *κἂν ὑλικὸν ἐθέμεθα αἴτιον τὴν ἡμίσειαν τῶν δύο ὀρθῶν, ἀλλ' ἔοικέ πως καὶ τῷ ὁριστικῷ· ἡ γὰρ ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἤτοι τὸ Β ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι καὶ τῷ ὁρισμῷ τοῦ Γ, δηλονότι τῆς ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ.* **Id.**

τῷ ληφθέντι, φησί, μέσῳ ἐν τῇ προκειμένῃ ἀποδείξει ταὐτόν ἐστι καὶ ὁ ὁρισμός. διὰ τί; διότι ἕν ἐστι τῶν τοῦ ὅρου σημαινομένων. εἴρηται πρότερον τὸ σημαίνειν τὸν λόγον ταὐτὸν τῷ ὀνόματι ... ἤ, ὡς ὁ ἐξηγητὴς λέγει, καὶ ἐκληφθήσεται διττοῖς (leg. *διττῶς*) *τὸ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον, ἢ γὰρ τὸν λόγον τῆς ὀρθῆς τοῦτο σημαίνειν τὸ ἴσας εἶναι τῆς* (leg. *τὰς*) *ἐφεξῆς ἢ τοῦτο σημαίνειν τὸν συλλογισμόν, ἤγουν παριστᾶν τὸν ὁρισμὸν τῆς ὀρθῆς.* **Marg.**

94 b 8 *ἐλλιπῶς τοῦτο εἴρηται. ἔδει γὰρ προσκεῖσθαι τὸ ἔστι τοιαῦτα οἷον.* **Marg.**

94 b 12 *οὐδὲν διαφέρει εἰ καί τισιν ἐκεῖνο μᾶλλον ἔδοξε προσήκειν τῷ τελικῷ αἰτίῳ λέγεσθαι.* **Riccard.**

94 b 13 *ὁ Νικαίας φησὶν ὅτι ὡς τόπον προσυλλογισμοῦ λαμβάνει τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία.* **Marg.**

94 b 19 *τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἐπιπολάζειν, φημί, τὰ σιτία δηλαδὴ τὸ Β ἐστὶν ὥσπερ ἀντικρὺς ὁρισμὸς τοῦ πρώτου ἄκρου τῆς κατὰ τὴν πέψιν ὑγιείας.* **Riccard.**

94 b 22 *εἰ δὲ λέγοι τις, ἀλλ' οὐχ ὃ προὐθέμεθα δείκνυμεν· τὸν μὲν γὰρ τοῦ ἡμετέρου λόγου σκοπὸν εἶναι μέσον ὅρον ἐν ἀποδείξει τὴν τελικὴν αἰτίαν λαβεῖν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, δηλονότι τὴν ὑγίειαν, ἡμᾶς δὲ νῦν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία μέσον λαβεῖν ὅρον, ὅπερ ἐστὶν ἕνεκά του καὶ αἰτιατὸν καὶ συνάγειν τὴν ὑγίειαν κατὰ τοῦ ἀπὸ δείπνου περιπάτου καὶ διὰ τοῦτο ἁμαρτάνειν, ἀκουέτω ὡς ἄρα χρὴ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους τοῦ συλλογισμοῦ ... τῷ Σωκράτει χρεία τοῦ ὑγιαίνειν, ᾧ χρεία τοῦ ὑγιαίνειν δεῖ τοῦτον ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ποιητικῶν αἰτιῶν ... ἐνταῦθα δὲ ἢ ἐπὶ τῶν τελικῶν αἰτιῶν δεῖ πρῶτον γενέσθαι τὸ Γ τὸ ἔσχατον καὶ αἰτιατόν.* **Riccard. et similia Prodr.**

οὐχ οὕτως φασί τινες τὸ „δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν" ὡς σὺ (Prodr.) λέγεις συνάπτων πρὸς τὰ ἄνω ὡς λυτικόν, ἀλλ' οὕτω φασὶν ὡς ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς. ἐνδέχεται δὲ τὸν ἀποδεικτικῶς ὀφείλοντα συλλογίζεσθαι μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους ἤτοι τοὺς ὁρισμοὺς εἰς τὸ σαφέστερον ὄνομα (ὀνόματα cod.), ἐὰν ὁρισμοὶ ὦσιν ἀσαφεῖς ἴσως, ἐὰν δὲ τὰ ὀνόματα ἀσαφῆ, σαφέστεροι δὲ οἱ ὁρισμοί, δεῖ αὐτὸν τῶν ὀνομάτων παραλαμβάνειν τοὺς ὁρισμούς. Marg.

γένεσιν ὀνομάζει τὴν κατὰ χρόνον τῶν αἰτίων τάξιν ὡς πρὸς τὸ 94 b
αἰτιατόν. ὡς ἐπὶ τῶν γινομένων γὰρ τὸν λόγον ποιούμενος διὰ τοῦτο 23
καὶ γένεσιν τὴν τοιαύτην τάξιν ὠνόμασεν. φησὶν οὖν ὅτι ἀνάπαλιν αὕτη ἐν τοῖς τελικοῖς εὑρίσκεται καὶ τοῖς ποιητικοῖς ἔχουσα. Marg. ἐπὶ γὰρ τῶν ποιητικῶν προτέρα τῶν αἰτιῶν ἡ γένεσις καὶ τῆς γενέσεως τῶν αἰτιατῶν, ἐπὶ δὲ τῶν τελικῶν ὑστέρα. Prodr.

ἐνδέχεται δὲ ἐπὶ τῶν αἰτίων τὸ αὐτὸ καὶ ἓν αἰτιατὸν διὰ δύο αἰ- 94 b
τιῶν συμπερανθῆναι πολλάκις καὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα μέσον ὅρον καὶ 27
ἕνεκά τινος εἶναι, τουτέστι τελικὸν αἴτιον καὶ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὑλικὸν αἴτιον. Riccard. Similia Prodr.

καθά που Ἐμπεδοκλῆς φησὶν (cf. Aristot. 437 b 30) „πῦρ δ' ἔξω 94 b
διαθρῷσκον (διεθρέσκον Ricc.) ὅσον ταναώτερον ἦεν λάμπεσκεν (λάμ- 30
πεκεν codd.) κατὰ βηλὸν ἀτειρέσιν ἀκτίνεσσιν" (ἀκήνεσσιν Ricc., ἀκτινέεσσιν Prodr.), βηλὸν μὲν ὡς (ὃς cod.) καὶ Ὅμηρος προσαγορεύων τὸν οὐρανόν, ταναώτερον δὲ τὸ λεπτότερον ὀνομάζων, οὕτω μὲν οὖν ἐκ τῆς ὑλικῆς αἰτίας τὸ διὰ τί, ἐκ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς ἀποδώσομεν. Ricc. et simil. Prodr.

τριῶν ὄντων ἐξ ὧν τὰ γινόμενα γίνεται, φύσεως διανοίας αὐ- 95 a
τομάτου, τῇ μὲν φύσει ἀεὶ τὸ τελικὸν συναναφαίνεται αἴτιον, „ἐν 3
δὲ τοῖς ..." Riccard.

ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἀπὸ προαιρέσεως, μάλιστα δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς 95 a
τέχναις ἔστιν ἰδεῖν τὸ ἕνεκά του γινόμενον, ὅσαι στοχασμοῦ μετέχουσιν. 6
εἶεν δ' ἂν αὗται ἰατρική τε καὶ κυβερνητικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη. καὶ ἐν ὅσαις ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ ὧδε καὶ ἄλλως ἢ ἐπιτυχίαν καὶ ἀποτυχίαν. εἰ (leg. ἐὰν) μὴ ἄρα ἀπὸ τύχης ἐν ταύταις ἡ γένεσις ᾖ, τοῦ οὗ ἕνεκα καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δηλονότι τέλους. τηνικαῦτα γὰρ τελικὸν αἴτιον οὐ λέγεται, ... ἀπὸ τύχης δὲ οὐδὲν τελικὸν αἴτιον γίνεται· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα λόγος, ἡ τύχη δὲ ἀλογίστως καὶ ματαίως ποιεῖ. Id.

„ὥστε εἰ τὸ τέλος τἀγαθὸν" τινὰ τῶν ἀντιγράφων οὕτως ἔχει καὶ 95 a
δεῖ διαστέλλειν εἰς τὸ ἀγαθόν, τινὰ „ὥστε τὸ τέλος τἀγαθόν," τινὰ 7
„ὡς δὲ τὸ τέλος τἀγαθόν." εἰσὶ δὲ πάντα τῆς ἐννοίας. ἔστι δὲ ἡ ἔννοια τοιαύτη, ὅτι ἐν οἷς τῶν γενομένων ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τὸ τέλος ἢ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἕνεκά του τὰ πρὸς αὐτὸ γινόμενα γίνεται, ὡς τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἐν τούτοις ἢ μηδόλως ἔχειν χώραν ἢ ἐφ' ὅ τι βραχύ. Marg.

ἐπὶ δὲ τῶν αἰτίων ἐκείνων ἐφ' ὧν μὴ ἅμα τὰ αἰτιατὰ τοῖς αἰ- 95 a
τίοις ὑπάρχουσι μηδ' ὁμόγονα, ἀλλὰ προλαμβάνει τοῦ αἰτιατοῦ ἡ 24

γένεσις τὴν γένεσιν τοῦ αἰτίου ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ καὶ ποιητικοῦ τί φήσομεν; Riccard.

95 a *πλὴν εἰ καὶ ἐν συλλογισμῷ ἀπὸ τοῦ ὑστέρου ἀρχόμεθα, ἀλλ' οὐ*
28 *διὰ τοῦτο δεῖ οἴεσθαι καὶ τὸ ὕστερον αἴτιον εἶναι τοῦ προτέρου.* Id.

95 a *καὶ μή μοι λέγῃς, φησίν, ὡς, ἐπεὶ ἐν χρόνῳ ἅπασαι αἱ γενέσεις*
32 *συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος, ἤδη καὶ αἱ γενέσεις τῶν ποιητικῶν καὶ ὑλικῶν αἰτιατῶν καὶ αἰτιῶν συνεχισθήσονται. ... τὸ γὰρ λέγειν ὡς, ἐπεὶ ἀληθές ἐστι τὸ εἰπεῖν γεγονέναι τὸν Σωφρονίσκον, ἀληθὲς ἔσται καὶ τόδε ὕστερον εἰπεῖν γεγονέναι τὸν Σωκράτην — κἄν τε ἀόριστον ὑποθώμεθα τὸν χρόνον τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ αἰτίου γενέσεως ἄχρι τοῦ αἰτιατοῦ, κἄν τε ὡρισμένον — ψεῦδος· ... ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ μήπω ἔτι τοῦ αἰτιατοῦ προβάντος εἰς τὸ εἶναι ἀλλὰ μέλλοντος ψεῦδος ἦν εἰπεῖν αὐτὸ γεγονέναι.* Id.

κἂν ὡρισμένον θήσει τὸν χρόνον εἰπὼν ὅτι θεμελίου γεγονότος γενήσεται οἰκία, κἂν ἀόριστον λάβῃ τὸν χρόνον λέγων ὅτι, ἐπειδὴ γέγονε θεμέλιος, ἔσται καὶ οἰκία. Marg.

95 a *ὥσπερ ἐπὶ τῶν γενομένων ἔφαμεν μήτε τὸ ὡρισμένον τοῦ χρόνου*
40 *μήτε τὸ ἀόριστον λυσιτελεῖν ἡμῖν εἰς τὸ ἀληθῶς ἐξεῖναι λέγειν τοῦ αἰτίου γεγονότος γεγονέναι καὶ τὸ αἰτιατόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων λέγομεν· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται συμβάλλεσθαι τὸν μεταξὺ τῆς τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ γενέσεως χρόνον, κἄν τε ὡρισμένος ὑποτεθῇ κἄν τε ἀόριστος εἰς τὸ εἰπεῖν ὅτι τοῦ αἰτίου ... ἐσομένου ... ἐσεῖται καὶ τὸ αἰτιατόν.* Riccard.

95 b *τὰ γὰρ γινόμενα ὁδῷ τινι καὶ κινήσει ἐοίκασιν ὡς εἰς πέρας ἀπο-*
4 *τελευτῶντα τὸ γεγονός.* Prodr.

εἰ γὰρ ἔδει ἐχόμενα εἶναι ἀλλήλων, μᾶλλον ἔδει ἔχεσθαι τὰ γινόμενα. Marg.

95 b 8 *„ἀδιαίρετον" διότι ἀχρόνως καὶ ἐν τῷ νῦν γίνεται γεγονός.* Ib.

95 b *ἐν τοῖς περὶ κινήσεως καθόλου τέσσαρσι βιβλίοις δεῖ λεχθῆναι*
11 *περὶ τούτων ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει.* Riccard.

95 b *περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς καὶ οὐ συνεχοῦς γινομένης τῆς*
13 *κινήσεως λαμβάνει τὸ μέσον αἴτιον ἐπὶ τῶν τεττάρων αἰτίων καὶ κατὰ τὰς χρονικὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω, καὶ ὅσον ἀνήκει λογικῇ πραγματείᾳ· ἀρκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο γνῶναι, ὡς ἀμέσως τὰ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς ἕπεται· „ἀνάγκη γὰρ ..."* Riccard.

95 b 14 *τὸ μέσον, τουτέστι τὸ αἴτιον.* Marg.

95 b *ἐπίτηδες, οἶμαι, ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ παρόντι συλλογισμῷ ΑΓ τὴν*
16 *μείζονα ἐκάλεσε πρότασιν ὡς οὐκ ἄμεσον οὖσαν, ἀλλὰ τὸ Β μέσον ἔχουσαν.* Prodr.

95 b 17 *ἀρχὴ δὲ ὡς ἐν συλλογισμῷ ἀναγκαστικῷ.* Marg.

95 b *νῦν μὲν οὖν οὐκ ἐξ ἀμέσων τῶν προτάσεων ἀμφοτέρων γέγονεν*
19 *ἡμῖν ὁ συλλογισμὸς καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀποδεικτικός ἐστιν. μεταξὺ γὰρ ὀρυγῆς καὶ τοίχων ἐγχωρεῖ γενέσθαι θεμέλιον.* Riccard.

95 b *„καὶ ἐν τούτοις" διὰ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι, ὡς ἔφαμεν. οὐκ ἔστι δέ·*
30 *„οὐ γὰρ ..."* Id.

πάλιν ἄλλην τοῦ μέσου διαφορὰν παραδίδωσιν ἐκ τῶν ὑποκειμέ- 96 a
νων πραγμάτων προσγινομένην αὐτῷ. Marg. 8

ἀεὶ γάρ, φησί, καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ ἔχει ἢ γίνεται, τὰ δὲ ἀεὶ καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως γίνεται. Riccard.

„τοιαῦτα" κατηγορούμενα καθολικώτερα μὲν τοῦ ὁρισμοῦ, μὴ 96 a
ὑπερβάλλοντα δὲ τὸ γένος ἐκείνου. Marg. 32

„τὸ δὲ τελευταῖον" ὅπερ ἐστὶ μήτε μετρεῖσθαι μήτε συγκεῖσθαι. 96 b
Riccard. 1

ἀνώνυμον δὲ λέγεται γένος, ὅταν τὸ ὠνομασμένον γένος μετὰ 96 b
μιᾶς ἢ καὶ δυοῖν τῶν διαφορῶν ἐνωθὲν κατηγοροῖτο τοῦ ὁριστοῦ, 7
ὑπερτείνοι δ' ὅμως τοῦτο καὶ ὑπερβάλλοι. Prodr.

„ὅλον τι" ἤγουν γένους ὁρισμόν. Riccard. 96 b 15

εἰς τὰ αὐτοῦ εἰδικώτατα εἴδη, ἃ καὶ ἄτομα ὁ τοῦ σκοτεινοῦ δαί- 96 b
μονος υἱὸς Ἀριστοτέλης ὠνόμασεν. Riccard. 16

ἄτομα τῷ εἴδει ὠνόμασε τὰ εἰδικώτατα εἴδη, διότι καθάπερ τὰ ἐν ἀριθμῷ ἄτομα οἷον ὁ Σωκράτης οὐ δύναται τμηθῆναι εἰς δύο τοιαῦτα. Id. in marg. *λέγεται πρῶτα, ὅτι ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἀνιοῦσι πρῶτα εὐθύς ἐστι τὰ εἰδικώτατα.* Marg.

„ἐκείνων" δηλαδὴ τῶν εἰδικωτάτων. Riccard. 96 b 17

ἀρχὴ γὰρ καὶ ῥίζα τῆς ἀνευρέσεως τῶν ὁρισμῶν τῶν γενῶν ὁρισμοὶ τῶν εἰδῶν. ... οὕτω μὲν οὖν τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ᾡτινιοῦν ὑπάρχοντα θηρεύειν ἐμάθομεν ἀναλυτικῇ κεχρημένοι μεθόδῳ. Prodr.

οἷον εὐθείας γραμμῆς εἰ θηρεύοιμεν ὁρισμόν, εἰς εὐθεῖαν καὶ 96 b
κύκλον χρὴ πρότερον αὐτὴν διελεῖν καὶ ταῦτα πολὺ πρότερον τῆς 18
γραμμῆς πειραθῆναι ὁρίσασθαι. ὁμοίως κἂν εἰ γωνίας ὅρον ζητῶμεν, χρὴ διελομένους αὐτὴν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ τὴν ἀμβλεῖαν τούτων πειραθῆναι ποιεῖν ὁρισμόν. Riccard.

οὐχ ὡς περὶ εἰδῶν δεῖ ὁμογενῶν δέχεσθαι, ἀλλὰ γραμμῆς μὲν εἴδη εὐθεῖαν καὶ κύκλον τίθεσθαι, γωνίας δὲ ὀρθὴν καὶ ὀξεῖαν καὶ ἀμβλεῖαν, εἰ καὶ οὗτος συγχέας ἐπίτηδες ἀσάφειαν ἐποίησεν. Marg.

καὶ γὰρ τὰ οὐσιωδῶς συμβαίνοντα καὶ συντρέχοντα τοῖς γένεσιν, 96 b
ἃ δὴ γένη συντίθεται ἐκ τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν· συντίθεται γὰρ ὡς 21
(*εἰς* cod.) *ὅλον ἐκ μερῶν οὕτω καὶ ἐξ εἰδῶν γένος. ταῦτα τοίνυν τὰ οὐσιωδῶς συμβαίνοντα τοῖς γένεσιν ὡς πάθη ἐκ τῶν ὁρισμῶν τῶν εἰδῶν ἔσται δῆλα διὰ τὸ ἀρχὴν καὶ ῥίζαν εἶναι τῆς ἀνευρέσεως τῶν ὁρισμῶν ἁπάντων τῶν γενῶν τὸν τοῦ εἴδους ὁρισμόν.* Riccard.

„συλλογίζεσθαι" ἤγουν συλλέγειν τὸν ὁρισμόν. Marg. 96 b 28

ἐκ δύο τούτων ἐστί, γένους τε λέγω καὶ συστατικῶν διαφορῶν. 96 b
Riccard. 32

ἀνάγκη τὸν διελόμενον ἤγουν τὸν ἐκ διαιρέσεως πειραθέντα δεῖ- 96 b
ξαι τὸν ὁρισμὸν μὴ δεικνύειν ἀλλ' αἰτεῖσθαι ὃ λαμβάνει τῆς διαιρέ- 35
σεως μόριον. ἔτι εἰ καὶ μὴ πολὺ τῷ ὁριζομένῳ συμβάλλεται ἡ διαίρεσις, ἀλλ' ὅμως πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν. Id.

τῶν κάτωθεν καὶ πόῤῥω. Id. 96 b 37

97 a ἀλλ' οὐ διαιροῦσιν οὐσίας οὐδὲ ἐν τῷ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων
13 παραλαμβάνονται. Riccard.

97 a ἑρμηνεύει τίνα φησὶν ἀντικείμενα· ἑνικῷ γὰρ ὀνόματι διαφοράν
14 φησιν. Marg.

ὅταν τὸν ἄνθρωπον ὁρίζεσθαι μέλλων διέλῃ τὸ ζῷον εἰς τὰ ἀντικείμενα, τουτέστι λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ λάβῃ τὴν πρὸς ἄλληλα τούτων διαφορὰν καὶ εἴπῃ ὅτι πᾶν ζῷον ἀνάγκη λογικὸν ἢ ἄλογον εἶναι, ... καὶ λάβῃ τὸ ζητούμενον, τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐν τῷ λογικῷ καὶ ταῦτα γινώσκῃ σὺν ἀκριβείᾳ ... Riccard.

97 a 19 ἂν ἔλθῃ μέχρι καὶ τῶν ἀτόμων ὧν οὐκέτι ἐστὶ διαφορά. Id.

97 a ἔστι δὲ τούτων τῶν παρατηρημάτων ἡμῖν ἓν καὶ πρῶτον καλῶς
26 ἔχον, ἐὰν ὥσπερ συλλογιζώμεθα καὶ δείκνυμεν (leg. δεικνύωμεν) τὸ συμβεβηκὸς ὅτι ὑπάρχει, ... οὕτω δυνώμεθα καὶ διὰ τοῦ γένους, τουτέστι τῶν τοῦ γένους τόπων, κατασκευάσαι καὶ δεῖξαι, ὅτι τὰ ληφθέντα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει. Id.

97 a τοιοῦτόν τι οἷον τὸ ζῷον ὃ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπακολουθεῖ
29 τοῖς μετ' αὐτό, δηλαδὴ τῷ λογικῷ θνητῷ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικῷ, ἐκείνῳ δὲ μὴ πάντα ταῦτα ἀντακολουθεῖ. Id.

97 b ἀλλὰ γένος μὲν οὖν τό τε πρῶτον ἢ τὸ ὠνομασμένον καὶ τὸ
3 μετὰ τῶν διαφορῶν γένος ἢ τὸ ἀνώνυμον καὶ τοῦτο προσελήφθη. Id.

97 b καὶ μὴ γένος ὁρισμοῦ λαμβάνειν πειρώμενοι ἔπειτα ὁμώνυμον
7 φωνὴν ἀντὶ γένους λαμβάνοντες ἀπατώμεθα, ζητεῖν οὖν χρὴ ἐπιβλέποντα τὰ ὑπὸ τὴν προκειμένην φωνὴν καθ' ἕκαστα. Id. Simil. Marg.

97 b 9 εἰσὶν ὅμως ἑαυτοῖς μὲν ὁμοειδεῖς. Prodr. et Riccard.

97 b εἰ μὲν οὖν ἔχοιεν ἕνα λόγον, οὐκ ἔσται τὸ κύων ὁμώνυμον, ἀλλὰ
13 γένος. Riccard.

97 b καθέκαστον ἐνταῦθα οὐ τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγει, ἀλλὰ τὸ εἶδος
28 τὸ εἰδικώτατον. Marg.

97 b 31 „ἀδιαφόροις" εἴτ' οὖν μερικοῖς καὶ ἀτόμοις. Riccard.

97 b 32 εἶδος γάρ τι σαφηνείας ὁ ὅρος ἐστίν. Id.

97 b τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει εἶδος ὁρίζεσθαι χωρὶς καὶ ἰδίᾳ λαμβάνοντας
34 καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ γένους ἀναλυτικῶς ἀνατρέχειν ὁρισμόν. Id.

97 b ὅρα ὅτι καὶ γένους παράδειγμα καὶ ὁμωνύμου φωνῆς τέθεικεν.
35 Marg.

εἴ σοι τὸ ὀξὺ προσκέοιτο (leg. προκέοιτο) εἰς ὁρισμόν, μὴ ἅπαν ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ φωνῇ ὀξὺ ἀποδιδόναι πειρῶ, οἷον ὅτι τὸ τῷ βαρεῖ ἐναντίον, ἔπειτα τὸ ἐν ὄγκοις ὅτι τὸ τῷ ἀμβλεῖ. Riccard.

97 b διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἔσται πολλάκις μεταφοραῖς τὸν ἐξ ἐνδό-
37 ξων ἐπιχειροῦντα καὶ περὶ τοῦ δοκοῦντος φιλονεικοῦντα, τὸν δὲ ὁριζόμενον οὐδαμῶς. Id.

98 a τουτέστιν ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τῶν ἀνατομῶν καὶ ἀπὸ τῶν διαιρέσεων· ἐκ
1 τριῶν γὰρ ἐγχωρεῖ αἰτίων αἰτιολογεῖν τὰ φυσικὰ προβλήματα, ἢ ἐκ γένους ἢ ἐκ πάθους ἢ ἐκ τοῦ ἀνάλογον. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐκ γένους συμβαλεῖται

ἡμῖν ἡ διαίρεσις, ἐν δὲ τοῖς ἐκ πάθους καὶ τοῦ ἀνάλογον ἡ ἀνατομή. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐκ γένους ... πλέξομεν τὸν συλλογισμὸν μέσῳ τῷ γένει χρησάμενοι. Riccard. Simil. Prodr.

„τῶν ἄλλων" τῶν ἐφεξῆς. Riccard. 98 a 12

ἐγχωρεῖ δὲ ἴσως εὑρεθῆναί τι καὶ γένος μήπω ὀνομασθέν. Prodr. 98 a
κἂν τι κοινὸν ἕτερον φανῇ πλείοσιν ὑπάρχον εἴδεσιν, ὅπερ οὐχ 14
ὡς γένος ἔχει τὸ εἶναι κοινόν, ἀλλ' ὡς συμβεβηκός τι καὶ πάθος. Marg.

τὸν ἐχῖνον ἀγροικώτερον οἱ πολλοὶ μᾶλλον κοιλίαν ὀνομάζουσιν 98 a
(... λίαν ὀνομ. cod.). Marg. 17

πῶς δὲ τὰ κερατοφόρα ἐχῖνον ἔχει καὶ οὐκ ἔστιν ἀμφώδοντα δῆλον ἐντεῦθεν. τὰ μὲν γὰρ ἀκέρωτα ζῷα ἀμφώδοντα ὄντα καὶ αὐτάρκως διά τε τῶν ἄνω καὶ κάτω τέμνειν ὁμοῦ καὶ λεαίνειν δυνάμενα τὴν τροφὴν καὶ διὰ τοῦτο ἧττονος δεομένην πέψεως ταύτην ποιεῖν ἐχῖνον οὐκ ἔχει. ἐχῖνος δέ ἐστιν εἶδός τι κοιλίας τραχὺ τὴν ἔσωθεν ἐπιφάνειαν καὶ ἀκανθῶδες ἐκ μεταφορᾶς τοῦ χερσαίου ἐχίνου οὕτως ὀνομασθέν. Prodr. et Riccard.

τῶν τινῶν μέσων τὰ μέν εἰσι τῷ γένει ταὐτὰ τὰ δὲ τῷ εἴδει τὰ 98 a
δὲ τῷ ἀριθμῷ, καὶ ταῦτα (leg. ταὐτὰ) μέν εἰσι κατ' εἶδος ὅσα τὸ 24
αὐτὸ μέσον ἔχουσιν εἰδικὸν αἴτιον, οἷον ὅτι πάντα κατὰ θερμοῦ περίστασιν. Riccard.

τὰ δὲ τῶν προβλημάτων ἀριθμῷ ταὐτὰ ὄντα τῷ τὸ μέσον ὑπὸ 98 a
ἕτερον μέσον εἶναι διαφέρουσι τῶν προειρημένων, ἀριθμῷ δέ εἰσι 29
ταὐτά, ὅταν τὸ μὲν ὡς συλλογισμὸς τὸ δ' ὡς προσυλλογισμὸς ἐκείνου λαμβάνηται. Id.

ἑκατέρωθεν ὥσπερ τι ἑπόμενον ἄτοπον δείκνυσιν. Marg. 98 b
εἰ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ, τῆς ἐκλείψεως, μὴ ὑπάρχει τὸ αἴ- 2
τιον, ἡ ἀντίφραξις, λοιπὸν ἄλλο ἔσται τῆς ἐκλείψεως αἴτιον, ἄχρις ἂν εἰσενεχθῆναι τὴν ἀντίφραξιν εὔκαιρον δόξῃ. Riccard.

„πρότερον" εἰ μὴ τῷ χρόνῳ, ἀλλά γε τῇ ἐπινοίᾳ ἢ τῇ φύσει. 98 b
Marg. 17

τοῦ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι. Riccard. 98 b 22

ἆρ' οὖν ... ἐνδέχεται τοῦ ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι; τοῦτο γὰρ 98 b
ᾐνιξάμεθα ἐν οἷς ἐλέγομεν ὅτι εἰ μὴ ὑπάρχει ἅμα τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴ- 25
τιον, ἀλλ' ὅτι ἔσται τούτου αἴτιον τὸν μεταξὺ χρόνον. φανερὸν ὅτι ἐνδέχεται. Riccard.

τὸ αὐτὸ πλειόνων ἀμέσων κατηγορεῖσθαι. Id. 98 b
εἰ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ τὸ αὐτὸ πλειόνων ἀμέσως κατηγορεῖσθαι. 26
Prodr.

χρὴ καὶ τὸ αἴτιον, τὸν μέσον ὅρον, ὅλον τι εἶναι, τουτέστι καθό- 98 b
λου κατηγορεῖσθαι τοῦ ἐλάττονος, καὶ τὸ αἰτιατὸν ἢ τὸν μείζονα ὅρον 31
καθόλου εἶναι. Riccard.

ἢ οὐκ ἀληθῶς οὐδὲ τοῦτο λέγεται· τὸ γὰρ κυρίως αἴτιον ἐπ' 98 b
ἴσης ἔχειν ὀφείλει τῷ οἰκείῳ αἰτιατῷ καὶ μήτ' ἐνδεῖν αὐτοῦ μήθ' 32
ὑπερβάλλειν. Prodr.

98 b 38 „μὴ ὀτφοῦν" ἤγουν τῷ ἐν ποταμῷ ὕδατι, ἀλλὰ τοῦ ὑγροῦ τοῦ (τῷ ὑγρῷ τῷ fort.) ἐν τῷ πλατυφύλλῳ δένδρῳ. Riccard.

πλὴν οὐ τὴν τυχόντος ὑγροῦ (ὑγρὰν cod.) πῆξιν αἰτίαν εἶναι τοῦ φυλλοῤῥοεῖν λέγομεν. Prodr. Simil. Marg.

99 a 1 τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν ἀποριῶν ἑκατέρωθεν ἐπιφυομένων τῷ λόγῳ; πρῶτον μὲν γὰρ ἄτοπον ἐδόκει δύο τοῦ αὐτοῦ εἶναι αἴτια, εὕρομέν τε αὐτὸ καὶ ἐπὶ στοιχείων καὶ ὅρων ἐθέμεθα, νῦν δ' αὖ καὶ τοῦτο τῶν ἀδυνάτων δοκεῖ διὰ τὸ ἑνὸς μὲν τῶν αἰτίων εἰσαγομένου τὸ ὅλον αἰτιατὸν εἰσάγεσθαι, τοῦ δὲ ὅλου αἰτιατοῦ εἰσαγομένου μὴ καὶ τὸ πᾶν συνεισάγεσθαι αἴτιον καὶ οὕτω τὸ αἰτιατὸν ἐπὶ πλέον εἶναι λέγεσθαι τοῦ αἰτίου, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως συμβῆναι ἀδύνατον. ἢ δῆλον ὅτι οὕτω συμβιβαστέον πρὸς ἀλλήλας τὰς ἀπορίας ἀπορήσαντας πρότερον περὶ τούτων καὶ οὕτω τὴν λύσιν ἐπενεγκόντας; ἆρα γὰρ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς πράγματος μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι αἴτιον ἑτέροις καὶ ἑτέροις εἴδεσιν, ἀλλὰ τοῖσδε μὲν ἄλλο τοῖσδε δὲ ἄλλο, ἢ οὔ; ἀλλὰ δῆλον ὅτι πὴ μὲν ἐνδέχεται, πὴ δὲ οὐκ ἐνδέχεται. Riccard.

99 a 5 τὸ οὗ αἴτιον ἢ τὸν μείζονα ὅρον. Id.

99 a 6 εἰ δὲ καὶ δοθείη προβλήματα εἶναι τὰ κατὰ συμβεβηκὸς εἰλημμένους ἔχοντα ἀμφοτέρους τοὺς ἄκρους. Id.

99 a 7 εἰ δὲ γενικά. Id.

99 a 8 καὶ τοῦτο μὲν τῆς συνωνύμου κατηγορίας παράδειγμα. Id.

99 a 10 ἤγουν καθὸ ἰσάκις ἐστὶ πολλαπλάσιον. Prodr.

99 a 16 ἐπεὶ δὲ οὐ μόνους τούτους τοὺς ὅρους, τὸν μείζονα δηλαδὴ καὶ τὸν μέσον, ἐξισάζειν ἀλλήλοις ἐν τῇ ἀποδείξει δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλάττω καὶ ἔσχατον, σκεπτέον πῶς ἂν παρακολουθοῖεν ἅπαντες ἅπασιν. Riccard.

99 a 25 ὡς οὕτω τοῦ λόγου προβαίνοντος τέσσαρας ἡμῖν ὅρους ἐνταῦθα λαμβάνεσθαι, δύο μὲν τοὺς ἄκρους, μείζω τὸ φυλλοῤῥοεῖν καὶ ἐλάττω τὴν ἄμπελον ἢ συκῆν, καὶ δύο τοὺς μέσους, τὴν τοῦ ὀποῦ πῆξιν καὶ τὸ πλατύφυλλον. ... „τὸ πρῶτον μέσον" καὶ μείζονι ἄκρῳ προσεχὲς ἢ τὸν πηγνύμενον ὀπόν. λόγος τοῦτο τοῦ (τὸ cod.) φυλλοῤῥοεῖν ἐστίν. ἔσται δὲ ἀπὸ μὲν τῶν ἐσχάτων ἀρχομένοις ἡμῖν πρῶτον μὲν τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον μέσον τὸ πλατύφυλλον, καθὸ „τοιαδὶ" ἢ πλατύφυλλα τὰ φυλλοῤῥοοῦντα πάντα λέγεται δένδρα. Id.

99 a 27 ὅστις μέσος τοῦ μὲν ἐσχάτου ἄκρου ποῤῥώτερός ἐστι τοῦ δὲ μείζονος ἐγγύς. Id.

99 a 29 σπέρμα δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθά φησι τὸ ἔσχατον τοῦ ὀχάνου ἐξ οὗ τὰ φύλλα τὴν ἀρχὴν ἀναδίδοται, ὃ τῶν φυτῶν οἱ μελεδωνοὶ ὄμμα δένδρου καλοῦσιν. Prodr.

99 a 32 ἐπὶ πλεῖον δέ, ἅμα δὲ πάντων οὐκ ἐπὶ πλεῖον. Riccard.

99 b 1 διὰ τί δὲ ὥσπερ κατηγοροῦμεν τὸ Α τῶν Δ διὰ μέσου αἰτίου τοῦ Β, οὕτως οὐ κατηγορήσομεν αὐτὸ καὶ τῶν Ε δι' ἑτέρου αἰτίου; οἷον τὸ Α ὑπάρχει πᾶσι τοῖς Δ, ὑπάρχει δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Ε, ἀλλ'

ἔστι τῶν μὲν Δ αἴτιον, τῶν δὲ Ε αἴτιον ἄλλο τι, ὅπερ ἐπισκέψασθαι χρή. Riccard.

ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τὰ αἴτια ταῦτα τὰ αὐτὰ τῷ εἴδει εἶναι ... 99 b
τὸ δὲ αὐτὸ διὰ πλειόνων μέσων κατὰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει λεχθῆναι 4
οὐκ ἐγχωρεῖ, εἰ μή που ὁ εἷς ὑπὸ τὸν ἕτερον μέσος καὶ αἴτιος τάττοιτο. Id.

τεσσάρων ἀναπεφασμένων ἡμῖν ὅρων καὶ δύο μεταξὺ τῶν αἰτίων 99 b
ὄντων ζητητέον, πότερον τῶν δύο τούτων μέσων αἴτιον ἀμπέλῳ καὶ 9
συκῇ τοῦ φυλλοῤῥοεῖν τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον καὶ τῷ μείζονι ὅρῳ ἐγγίζον, ἡ τοῦ ὀποῦ δηλαδὴ πῆξις, ἢ τὸ πρὸς τὰ (τὸ cod.) καθέκαστα, δηλονότι τὸ πλατύφυλλον ὃ κατηγορεῖται ἀμέσως τῶν καθέκαστα. δῆλον δὴ ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστου τῶν πρὸς τῷ ἐλάττονι ὅρῳ κειμένων ἐκεῖνά ἐστιν αἴτια. ... τοῦ δὲ καὶ κατὰ τῆς πήξεως τοῦ ὀποῦ τὸ φυλλοῤῥοεῖν λέγεσθαι οὐκ ἔστιν ἄλλο αἴτιον ἀλλ' ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν· ἀμέσως γὰρ τὸ φυλλοῤῥοεῖν τῇ πήξει ἐστὶ τοῦ ὀποῦ. Id.

ἡ αὐτὴ κατ' εἶδος τῇ γνώσει τῇ ἐκ τῶν ἀρχῶν. Id. 99 b 22

ἐκ δὲ ἐμπειρίας ἥ τις γίνεται ἐκ παντὸς ἀθροισθέντος τοῦ καθό- 100 a
λου λόγου καὶ παγέντος καὶ ἠρεμήσαντος ἐν τῇ ψυχῇ. Id. 6

„περὶ τὸ ὄν" εἴτ' οὖν ἀπὸ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων πρα- 100 a
γμάτων. Id. 9

πάσχειν ὑπὸ τῶν γνωστῶν καὶ τὰ τούτων εἴδη δέχεσθαι. Id. 100 a 14

ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνῶσις τοῦ καθόλου ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα 100 a
ἀντιλαμβάνεται. Marg. 17

πάλιν ἐν τούτοις τοῖς μερικοῖς οὐχ ἵσταται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἀμερῆ 100 b
στῇ καὶ τὰ καθόλου. οἷον ἔστη ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ ὁ Καλλίας οὐχ 2
ὡς Καλλίας, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐχ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ζῷον καὶ τὸ ζῷον οὐχ ὡς ζῷον, ἀλλ' ὡς τοιονδὶ ζῷον. Riccard.

τὰ πρῶτα τῇ φύσει καὶ τὰ καθόλου. Id. 100 b 4

ὡς ὁ νοῦς τῶν ἀρχῶν τῶν ἀποδείξεων γνωστικός ἐστιν, οὕτω 100 b
καὶ ἡ ὅλη ἐπιστήμη καὶ διάνοια τοῦ ὅλου ἐπιστητοῦ καὶ διανοητοῦ 16
πράγματος, τουτέστι τῆς ἀποδείξεως, ἔσεται γνωστική. Finis paraphr. Riccard.

Εἰς τὰ Τοπικά.

Magenteni e Coisl. 170, Io. Itali e Marc. 265. (Quibus auctoris nomen non adiecimus Magenteni sunt. Paris. Reg. 1917 fol. 550 — 553 sine ullo fructu inspectus est.)

Διαφωνία γέγονε τοῖς σοφοῖς περὶ τῆς διαλεκτικῆς· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπον διαλεκτικὴν εἶναι τὴν πρώτην φιλοσοφίαν ... οἱ δὲ περὶ Πλάτωνα διαλεκτικὴν ἔλεγον τὴν διαιρετικήν... σκοπὸς τῆς διαλεκτικῆς τὸ εἰς ἀντίφασιν περιάγειν τὸν προσδιαλεγόμενον ...

ὕλη δὲ τῆς διαλεκτικῆς ἐστὶν αἱ ἔνδοξοι προτάσεις, τῶν δὲ ἐνδόξων προτάσεων αἱ μὲν ἀπολύτως λέγονται ἔνδοξοι, αἳ καὶ τῆς διαλεκτικῆς εἰσίν· ἀπολύτως δὲ ἔνδοξοί εἰσιν αἱ δυσχερῶς ἔχουσαι λυθῆναι. ... οὐ γὰρ πάντῃ εἰσὶν ἀληθεῖς, ἀλλὰ πιθαναὶ καὶ κατά τι μὲν ἀληθεύουσαι κατά τι δὲ ψευδόμεναι ... αἱ δὲ τῶν ἐνδόξων προτάσεών εἰσι φαινόμεναι ἔνδοξοι. τοιαῦται δέ εἰσιν αἱ ἐπιπόλαιον καὶ φανερὰν ἔχουσαι τὴν τοῦ ψεύδους δόξαν. ... περὶ ταύτας ἡ σοφιστικὴ παραγίνεται. ... πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη περὶ ἓν ὑποκείμενον καταγίνεται ... ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔχει ἕν τι ὑποκείμενον ὡρισμένον, ἀλλὰ τὰ ὑποκείμενα πάσης ἐπιστήμης ἔχει αὕτη ὡς οἰκεῖα, πλὴν οὐ συλλογίζεται ἐκ τῶν οἰκείων καὶ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τῷ πράγματι ... ἀλλ' ἐκ τῶν πόῤῥω ἤγουν τῶν κοινοτέρων ἀρχῶν καὶ ἐνδόξων ... καὶ τὰς μὲν ἰδίας (ἀρχὰς) γινώσκει μόνος ὁ ἐπιστήμων, τὰς δὲ κοινὰς καὶ ὁ τυχὼν καὶ ἀνεπιστήμων ... ὡσαύτως καὶ ἡ ῥητορικὴ ὑποκείμενα ἔχει ὡς οἰκεῖα τὰ ὑποκείμενα πάσης ἐπιστήμης... καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἐξ ἀρχῆς τῆς ῥητορικῆς λέγει τὴν ῥητορικὴν ἀντίστροφον εἶναι τῆς διαλεκτικῆς ... τινὲς δὲ κακίζονται τὴν ἐπιγραφὴν λέγοντες· οὐκ ὤφειλε τὸ πρῶτον βιβλίον ἐπιγράψαι περὶ τόπων· οὐ γὰρ ἐν αὐτῷ διδάσκει περὶ τόπων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν τούτῳ δὲ διδάσκει τέσσαρα εἶναι τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα, γενικὰ ὁρικὰ ἰδικὰ καὶ κατὰ συμβεβηκός, καί φαμεν ὡς, ἐπεὶ τοὺς τόπους χάριν τῶν προβλημάτων παραδίδωσι, τούτου χάριν καὶ τὸ παρὸν βιβλίον τοπικὸν (τοπικῶν opinor) ἐπιγέγραπται οὗ ἕνεκεν καὶ οἱ τόποι παρεδόθησαν.

100a 25 σημείωσαι δὲ ὅτι ἐκ τοῦ εἰπεῖν „ἕτερον" δείκνυσιν, ὅτι ὁ συλλογισμὸς ὄργανόν ἐστι.

100a 26 τὸ „ἐξ ἀνάγκης" οὐ δηλοῖ τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαστικῶς καὶ βιαστικῶς· κἂν γὰρ αἱ προτάσεις ἐνδεχόμεναι ὦσιν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμα συνάγεται.

100b 23 ὁ ἐριστικὸς δὲ συλλογισμὸς διαιρεῖται εἰς δύο· εἰς τὸν παρὰ τὴν ὕλην ἤγουν τὸν ἔχοντα τὰς προτάσεις ψευδεῖς ... καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸ εἶδος, ὃς προτάσεις μὲν ἔχει ἀληθεῖς, ἀσυλλόγιστος δέ ἐστιν. (Exempla falsae constructionis geometricae eadem affert Magent. quae Alex. comm. in Top. ed. Ald. 1513 p. 15.)

101b 3 ἐκ τοῦ εἰπεῖν „μεθόδων" (μέθοδον cod.) ἐδήλωσε καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.

101b 14 διὰ τοῦ „ἐξ ὧν" ἐδήλωσε τὰς προτάσεις, διὰ δὲ τοῦ „περὶ ὧν" τὰ προβλήματα.

101b 39 ὅρος δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ ὁρίζειν καὶ διαχωρίζειν τὸ ὁριστὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἄλλων.

102a 32 ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὰς διαφορὰς μετὰ τοῦ γένους ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαί ἐστιν αὕτη, ὅτι ἡ διαφορὰ συνεκφωνουμένη τῷ γένει οὐκέτι ἐστὶ διαφορά, ἀλλὰ γένος ἀνώνυμον ... τῶν γὰρ γενῶν τὰ μέν εἰσιν ὠνομασμένα ὅσα μιᾷ λέξει ἐκφωνεῖται, οἷον τὸ ζῷον, τὰ δὲ λέγεται ἀνώνυμα ... οἷον ζῷον λογικὸν θνητόν.

λέγει τὸν δεύτερον ὅρον τὸν κατὰ θέσιν βελτίονα τοῦ πρώτου, 102b
ἤγουν τοῦ κατὰ ἀναίρεσιν, διότι ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲ ὁρισμὸς ῥηθή- 10
σεται· τοῦτο γὰρ ὁρισμοῦ ἴδιον τὸ μὴ ἀναιρεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ εἰσά-
γειν φύσιν τινά. ὅθεν καὶ πάντες οἱ κυρίως ὁρισμοὶ θετικῶς ἤγουν
καταφατικῶς εἰσάγονται. ... εἰ δέ τις ἐνσταίη λέγων τὸν πρῶτον
ὁρισμὸν βελτίονα τοῦ δευτέρου κατὰ τοῦτο, διότι ὁ πρῶτος συλλαμ-
βάνει πάντα τὰ συμβεβηκότα καὶ τὰ χωριστὰ καὶ τὰ ἀχώριστα ...
ἐροῦμεν πρὸς τὸν οὕτως ἐνστάντα ἀπατηθῆναι ἐκ τοῦ μὴ νοῆσαι κα-
λῶς τὸν δεύτερον ὁρισμόν· τὸ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὕ-
τως νοεῖται, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς εἴτε χωριστὸν εἴτε ἀχώριστον οὔτε
παρὸν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ συντελεῖ τι εἰς τὴν οὐσίαν οὔτε ἀπὸν πα-
ραβλάπτει κατά τι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος.

οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς γίνεσθαι ἴδιον, ἀλλ' οὐ κυρίως 102b
ἴδιον. 21

μέλλει γοῦν δεῖξαι ἐνταῦθα διά τε τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τοῦ συλ- 103b
λογισμοῦ ὅτι πλείονα τῶν τεσσάρων προβλημάτων οὐκ εἰσὶν ἕτερα. 5

ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι τὰ τέσσαρα προβλήματα ταῦτα, ἃ καὶ 103b
εἶχε τέσσαρας διαφορὰς ὡς ἀλλήλων διαφέροντα, οὐκ εἰσὶ γένη γε- 20
νικώτατα, ἀλλ' ἀνάγονται καὶ ταῦτα ὑπὸ τὰ δέκα γενικώτατα γένη,
ἐντεῦθεν δεικνὺς ὅτι καὶ αἱ δέκα κατηγορίαι χρησιμεύουσιν εἰς τὴν
διαλεκτικήν.

„ἢ περὶ ὧν" ἤγουν ἢ εἰσι προβλήματα διαλεκτικὰ καὶ ταῦτα 104b
ἃ ... 24

„ὡς τύπῳ" ἀκριβῶς γὰρ διορίσασθαι καὶ παραδοῦναι οὐ δυνα- 105b
τόν ἐστιν· ὑπαλλάσσουσι γὰρ καὶ κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ συμπί- 19
πτουσιν.

„ἐπ' αὐτῶν" ἤγουν τοῦ ὀξέος χυμοῦ καὶ τοῦ ὀξέος ὄγκου. 106 a 34

ἔτι παραδίδωσί σοι μέθοδον, ἐξ ὧν γνωρίσεις τὰ ὁμώνυμα. 106 a 36

σομφὴν φωνὴν λέγομεν τὴν βραγχώδη. 106 b 8

ἔοικε δὲ ὁ τόπος οὗτος ὁ αὐτὸς εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι 107a
δέ, διότι ἐπ' ἐκείνου μὲν ἐκρίνομεν τὴν ὁμωνυμίαν ἀπὸ τῶν δέκα 18
κατηγοριῶν, ἐπὶ τούτου δὲ κρίνομεν τὸ ὁμώνυμον ἀπὸ τῶν προσεχῶν
γενῶν τῶν σημαινομένων. ... τὸ γοῦν ζῷον καὶ τὸ σκεῦος τὰ σημαι-
νόμενα ὑπὸ τοῦ ὄνου εἰ καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκεῦος ἀνάγεται τὸ πόῤῥω,
ἤγουν ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὰ προσεχῆ τούτων γένη εἰσὶν ἀντιδιῃ-
ρημένα καὶ ἕτερα. ... ἂν δὲ ὑπ' ἄλληλα ὦσι τὰ γένη ὑφ' ἃ ἀνάγον-
ται τὰ σημαινόμενα, οὐκ ἀναγκαῖον τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς σημαινομένους
ὑπὸ τοῦ ὀνόματος εἶναι ἑτέρους.

τοῦτο τόπος ἐστὶν ἐπιδιορθωτικὸς τοῦ προσεχῶς ῥηθέντος τόπου. 107b
εἶπε γὰρ ἐν ἐκείνῳ ὅτι ἀφαιρεθέντος ἀφ' ἑκατέρου ὁρισμοῦ τοῦ ἰδίου 6
τοῖς ὑποκειμένοις, εἰ τὸ αὐτὸ καταλειφθῇ, τὸ κατηγορούμενον συνω-
νύμως κατηγορεῖται καθ' ὧν κατηγορεῖται. ἐνταῦθα δέ φησιν ὅτι
πολλάκις τὸ καταλειπόμενόν ἐστι τὸ αὐτό, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ
συνωνύμως κατηγορεῖται καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἀλλ' ὁμωνύμως.

οὐκ οἰκεῖός ἐστι τῇ διαλεκτικῇ, ἀλλὰ τῇ σοφιστικῇ. 108 a 34

108b νοητέον γοῦν τοῦτο οὕτως· ἀπὸ τῶν κοινῶν τὸ μάλιστα κοινό-
22 τερον καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον γένος ἐστί. προσέθηκε δὲ
τὸ ἐν τῷ τί ἐστι, διότι, κἂν αἱ διαφοραὶ κοινότεραι τοῦ εἴδους ὦσιν
(εἰσίν cod.), ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγοροῦνται.

109a προβλήματα νοητέον ἐνταῦθα τὰς δόξας ἃς ἔχουσί τινες ἀμετα-
27 κινήτους.

109b δεῖ σε διαιρεῖν τὰ ἀντικείμενα εἰς τὰ εἴδη καὶ μὴ εἰς τὰ ἄπειρα,
14 ἤγουν τὰ ἄτομα. ... εἰ δ' οὐχ εὑρήσεις ἐπὶ τῶν εἰδῶν, κάτελθε εἰς
τὰ ἄτομα.

109b ἀπὸ τῶν πρώτων ἤγουν τῶν καθόλου. ... τὰ εἴδη πάλιν διαι-
16 ρήσομεν εἰς τὰ ἄτομα καὶ δείξομεν ἐπὶ πάντων τῶν ἀτόμων ἢ ἐπὶ
τῶν πλείστων ὡς οὕτως ἔχει.

110a ἐκεῖ μὲν γὰρ διαίρεσιν εὐθέως ἐποιούμεθα τὴν καθόλου εἰς τὰ
13 προσεχῆ εἴδη, ἐνταῦθα δὲ πρότασιν ποιήσαντες καὶ ὡς πρὸς πρότα-
σιν τὴν ἔνστασιν ποιησάμενοι. **Io. Ital.**

111b ἐπεὶ ἀδύνατον πολλοὺς ὁρισμοὺς τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς πράγματος εἶ-
14 ναι, ἐπιδιορθούμενος οἷον ὃ εἶπε προσέθηκε „ἢ τοὺς δοκοῦντας". ...
ἢ ὄντας νοητέον τοὺς παρὰ τῶν παλαιῶν τεθέντας, δοκοῦντας δὲ τὰς
ὑπογραφάς· αὗται γὰρ δοκοῦσι μὲν ὁρισμοί, οὐκ εἰσὶ δέ.

111b τὸν τοιοῦτον τρόπον οὐ σοφιστικὸν δεῖ καλεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον δια-
38 λεκτικόν.

112a πολλάκις γὰρ ἡ μετάληψις ἤγουν τὸ ἐᾶσαι τὸ προκείμενον καὶ
21 μεταβῆναι εἰς ἕτερον ἀκόλουθον αὐτοῦ χαλεπώτερον γίνεται, ἤγουν
οὐκ ἐπιχορηγεῖ προτάσεις καὶ ἐπιχειρήματα.

112a 27 „πρὸς ἄμφω" ἤγουν πρὸς κατασκευὴν καὶ ἀνασκευήν.

112b ὁ Πρόδικος διαφορὰν παρεδίδου ἡδονῆς καὶ χαρᾶς καὶ τέρψεως
22 καὶ εὐφροσύνης, καὶ τέρψιν μὲν ἔλεγε τὴν διὰ τῶν ὤτων ἡδονήν,
εὐφροσύνην δὲ τὴν διὰ λόγου, χαρὰν δὲ τὴν εὔλογον διάχυσιν, ἡδο-
νὴν δὲ τὴν ἄλογον διάχυσιν.

113b 17 ἐπαγωγὴν δὲ λέγει τὴν λῆψιν τῶν ὅρων.

114a καὶ αἱ πτώσεις σύστοιχοι λέγονται· ἀκολουθεῖ γὰρ τὸ δικαίως
27 τῇ δικαιοσύνῃ, τὰ δὲ σύστοιχα πτώσεις οὐ λέγονται.

115a ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν μίξεων χρήσιμος ὁ τόπος· τὸ γὰρ μέλι οἰνό-
27 μελι οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ οἶνος ἐπιμιχθεὶς αὐτῷ ἐποίησε τὸ ὅλον οἰνόμελι.

115a ἐπὶ δὲ τοῦ ποιοῦ θεωρεῖται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· μᾶλλον γὰρ
32 θερμὸν καὶ λευκὸν καὶ ἧττον λέγεται, τὸ δὲ ποσὸν καὶ ἡ οὐσία τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἐπιδέχονται, καὶ διὰ τοῦτο, εἴ τι ἂν προσθή-
σεις αὐτοῖς, οὔτε μᾶλλον οὐσία ῥηθήσεται ἢ ποσὸν οὔτε ἧττον.

116a οὗτος ὁ τόπος ὁ αὐτὸς δοκεῖ εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ, διαφέρει δὲ
31 ἐκείνου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν.

117b προσέθηκε δὲ τὸ „ἢ τῶν ἐναντίων", διότι αἱ ἀποβολαὶ ἢ ἄνευ πα-
6 ρουσίας τοῦ ἐναντίου γίνονται, ὡς ἡ ἀποβολὴ τῆς ἀσπίδος οὐ δι' ἐναν-
τίου γίνεται οὔτε μὴν τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἢ παρουσίᾳ ἐναντίου.

118a 6 ἐκ περιουσίας δὲ λέγεται ὧν ἡ παρουσία ἀναγκαία οὐκ ἔστιν.

ὥστε τὸ κατὰ πάντα τὰ σημαινόμενα τοῦ αἱρετοῦ αἱρετὸν ὂν 118b
αἱρετώτερόν ἐστι τοῦ κατὰ δύο σημαινόμενα ὄντος αἱρετοῦ. 29

αἶσχος δὲ νοεῖ τὸ δυσειδὲς καὶ ἄμορφον ἢ τὴν ὕβριν. οὐδεὶς 118b
ὑβριζόμενος ἥδεται. 35

εἰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς πράγματος, οἷον τοῦ πλούτου, δύο τινά 119a
εἰσι μείζονα καὶ ὑπερέχοντα ἀγαθά, οἷον εὐεξία καὶ ὑγίεια, πλὴν τὸ 20
μὲν ὑπερέχει τοῦ πλούτου μᾶλλον, ἤγουν ἡ εὐεξία, τὸ δέ, ἡ ὑγίεια
τοιοῦτον οὖσα, ἤγουν ἀγαθόν, ἔλαττον ὑπερέχει τοῦ πλούτου, ἔσται
ἡ εὐεξία τῆς ὑγιείας αἱρετωτέρα.

ἐξ ἄλλου γένους λέγει εἶναι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἡδονήν. εἰ 119b
γὰρ καὶ τὸ πόῤῥω γένος αὐτῶν ἕν ἐστιν, ἤγουν ἡ ποιότης, ἀλλ' οὖν 31
τὰ προσεχῆ αὐτῶν γένη εἰσὶν ἕτερα.

„ὁ ὑποτιθέμενος" ἤγουν ὁ ὁμολογήσας, ὡς εἰ δείξεις τινὰ ψυχὴν 120a
ἀθάνατον ... ὅτι καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. 3

νῦν λέγει καὶ περὶ τοῦ κατηγορουμένου ὡς ὀφείλεις καὶ τοῦτο 120a
διαιρεῖν καὶ διορίζειν. 38

ἑξῆς περὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν προβλημάτων ποιεῖται τὸν λό- 120b
γον, εἰσὶ δὲ ταῦτα ἀπὸ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. 12
ἐν γὰρ τούτοις τοῖς γένεσι πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα ἐμπερι-
έχεται. Io. Ital.

„ὡς συμβεβηκός", τουτέστιν ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν. 120 b 21

ἐν τοῖς παραδείγμασιν εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἀκριβολογεῖ- 121a
σθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβε τὴν κίνησιν γένος φορᾶς ἀλλοιώσεως καὶ 30
τῶν λοιπῶν.

ἤγουν κανὼν ἔστω σοι τούτων πάντων τὸ τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέ- 121b
γεσθαι παρὸ τὸ εἶδος καὶ ἡ διαφορά. 11

ἀδιάφορα τῷ εἴδει λέγονται τὰ ἄτομα. 121 b 15

ὁ Δημόκριτος ἀτόμους ὑπετίθει γραμμὰς ὡς μὴ πεφυκυίας τέ- 121b
μνεσθαι. 19

οἱ μὲν ἀποδοθέντες τόποι ἀνασκευαστικοὶ καὶ κατασκευαστικοὶ 122a
τοῦ γένους ἀπὸ τοῦ γένους ἐλήφθησαν, νῦν δὲ παραδίδωσι τόπους 31
ἀνασκευαστικοὺς καὶ κατασκευαστικοὺς τοῦ ἀποδοθέντος γένους τὰς
ἀφορμὰς τῆς λήψεως ἐκ τοῦ εἴδους ἔχοντας ... τὸ δὲ εἶδος ἐνταῦθα
ὡς ὑπάλληλον ἔλαβεν ὡς καὶ γένος εἶναι.

„οὕτω δ' ἀποδοθέντος" ἤγουν τῆς κράσεως γένους ἀποδοθείσης 123a
οὐδέτερον τῶν εἰρημένων συμβήσεται, ἤγουν οὔτε τὸ γένος ἔσται ἐπὶ 8
πλέον τῆς διαφορᾶς οὔτε τὸ γένος οὐ μεθέξει τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ
μεθέξει, ἅπερ ἄτοπα.

εἰ γὰρ δόξαν ἔχω περί τινος μέλλοντος πράγματος, οἷον ὁ Σω- 123a
κράτης λούσεται, ἡ δόξα αὕτη πρὸ τοῦ λουθῆναι τὸν Σωκράτην 17
οὔτε ἀληθής ἐστιν οὔτε ψευδής.

ἐκ τούτου τοῦ τόπου δείξει τις τὴν δύναμιν ἤγουν τὴν ἕξιν μὴ εἶναι 124b
γένος τῆς ὁράσεως, διότι ἡ μὲν ὅρασις κατὰ τοῦ ὁρατοῦ κατηγορεῖ- 23

ται, ἡ δὲ ἕξις ἢ ἡ δύναμις οὐ κατηγορεῖται. οὐκέτι γὰρ ὅρασις
ἕξις ὁρατοῦ λέγεται.

125a ἤγουν ἐπεὶ δὲ δυνατόν ἐστι καὶ ἄλλο ἐπιστητὸν λαβεῖν ὃ ψυχὴ
40 οὐκ ἔστι, τὸ δὲ „ἐν ἄλλῳ" ἀντὶ τοῦ ἄλλου ἐπιστητοῦ ληπτέον.

125b ἤγουν εἰ δέ τις τὸ πρός τι τὸ μὴ τοιοῦτον, ἤγουν τὸ μὴ ὑπάρ-
5 χον ἐν ἐκείνῳ πρὸς ὃ ἀναφέρεται, θήσει καὶ ἀναγάγῃ εἰς γένος τὸ τοιοῦτον ὃ πρός τι ὂν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνῳ ἐστὶ πρὸς ὃ ἀναφέρεται, οὐ καλῶς ἀποδέδωκε τὸ τοιοῦτον πρός τι γένος εἶναι τοῦ μὴ τοιούτου (τοιοῦτον cod.) πρός τι.

125b ἤγουν εἴτε ὡς γένος εἴτε ὡς συμβεβηκὸς δώσεις εἶναι τὴν μονὴν
10 ἐν τῇ μνήμῃ, διὰ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀναιρεθήσεται.

127a δοκεῖ δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀπαράλλακτος εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ τό-
3 πῳ ... τίς οὖν ἡ διαφορὰ τῶν τόπων; ἔστι δὲ αὕτη, ὡς ἐκεῖ μὲν ἁμαρτάνειν ἐλέγετο ὁ τὸ πεπονθὸς λέγων ἁπλῶς γένος τοῦ πάθους, ἐνταῦθα δὲ ἁμαρτάνειν συμβαίνει τὸν λαμβάνοντα εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ πάθους γένος τὸ πεπονθός. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς ὃ λέγω δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν ὡς ἁμαρτάνουσιν οἱ ὁριζόμενοι τὸ πνεῦμα πάθος ὂν ἀέρα κινούμενον.

127a ἐπεὶ γένος λέγεται τῷ ἐν πλείοσιν εἴδεσι θεωρεῖσθαι, ἀνάγκη λοι-
5 πὸν ἀναιρουμένων τῶν εἰδῶν ἐν οἷς θεωρεῖται ἀναιρεῖσθαι καὶ τὸ γένος· εἰ δὲ τὸ γένος μένει, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ εἴδη μένει.

127b πάλιν εἰ τὸ μὲν εἶδος ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, τὸ δὲ γέ-
18 νος οὔτε αὐτὸ οὔτε τὸ ἐξ αὐτοῦ λεγόμενον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν γένος αὐτοῦ.

129a δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι τὸ ἀεὶ ἴδιον ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ καθ' αὑτό·
21 πᾶν γὰρ καθ' αὑτὸ καὶ κυρίως ἴδιόν ἐστι καὶ ἀεί.

129b πρὸς σαφήνειαν τοῦ ῥητοῦ ληπτέον ἐκεῖθεν πάλιν τὸ „εἰ μή,"
3 τουτέστιν ἢ εἰ μὴ τὸ ἴδιον γνωριμώτερον ὑπάρχει κατὰ τὴν ὕπαρξιν, παρὸ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καὶ σαφεστέρων ἀπεδόθη, λέγων· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἴδιόν ἐστι σαφές, οὐκ ἔγνωσται δὲ καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι ὑπάρχει τῷ εἴδει οὗ ἐστιν ἴδιον, οὐ καλῶς ἀπεδόθη τὸ ἴδιον.

129b εἰκότως πρόσκειται τὸ „κατὰ τοῦτο" ἤγουν κατὰ τούτους μὲν
24 τοὺς τρόπους.

131a εἰ δέ τις ἐρεῖ· καὶ πῶς ἐν ταῖς δέκα κατηγορίαις τὰ πρός τι ἅμα
17 ὄντα τῇ φύσει εἶπεν ἐξ ἀλλήλων γιγνώσκεσθαι; φαμὲν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐνταῦθα ἐνδόξους τοὺς τόπους παραδίδωσι, τὰ δὲ ἔνδοξα οὐ πάντῃ ἀληθῆ.

132a 26 τινὲς τὸ „ῥηθήσονται" ἀντὶ τοῦ ἐῤῥέθησαν ἐνόησαν.

132b οὗτος ὁ τόπος ὁ αὐτὸς μέν ἐστι τῷ προσεχῶς ῥηθέντι, διαφέρει
8 δὲ ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐπιχειρεῖ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου.

132b 35 κατὰ μέθεξιν λέγονται εἶναι αἱ οὐσιώδεις διαφοραί.

133a τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς οὐκ οὐσιώδης διαφορὰ τοῦ ζῴου ἐστίν,
8 ἀλλ' ἐπουσιώδης· τὸ αἰσθητικὸν γάρ ἐστιν οὐσιώδης διαφορὰ τοῦ ζῴου.

133a 13 τὸ δὲ „ἢ τοὔνομα" ἀντὶ τοῦ καὶ ληπτέον.

ἕτερος δὲ ὁ τόπος ἐστὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ οὗτος· ἐπ' ἐκείνου μὲν 133a
γὰρ ἔλαβεν ἐν παραδείγματι τὰ ταὐτὰ τῇ φύσει, ἐνταῦθα δὲ διὰ 35
παραδείγματος παραλαμβάνει τὰ ταὐτὰ τῷ γένει.

τὸ καλῶς ἀποδοθὲν ἴδιον ... καθ' οὗ κατηγορεῖται ὁ λόγος ... 134a
κατὰ τούτου λεχθήσεται καὶ τοὔνομα. 25

τοῦτο δὲ οὐ δεῖ γίνεσθαι τὸ ἀποδιδόναι ἓν ἴδιον πάντων τῶν 134b
εἰδῶν τοῦ πυρός. 34

τὸ „αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιστήσας" ἀντὶ τοῦ ἐπισκεψάμενος καθ' ἑαυ- 135a
τόν. 26

κατηγορούμενα λέγει τὰ καταφατικῶς κατηγορούμενα ... μὴ κα- 136a
τηγορούμενα δὲ τὰ ἀποφατικῶς. 14

εἰ δέ τις ἐρεῖ· καὶ πῶς τὸ δοξαστὸν κατάφασις ὂν ἐστιν ἴδιον 136a
τῆς ἀποφάσεως ἤγουν τοῦ μὴ ὄντος; ἐροῦμεν ὡς τὸ δοξαστὸν οὐ 37
δοξάζει ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν, ὥστε τὸ δοξαστὸν ἐν-
ταῦθα ἀνυπαρξίαν σημαίνει.

ἰστέον ὡς πλείονα μὲν ἴδια τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ πράγματος 138a
ἐνδέχεται εἶναι, τὸ δ' αὐτὸ ἴδιον ἀδύνατον εἶναι πολλῶν πρα- 20
γμάτων.

οὗτοι οἱ τόποι οἱ ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἐνταῦθα παραδιδόμενοι ἕτε- 138a
ροί εἰσι τῶν ἀπὸ τῶν ὁμοίως ἐχόντων οὓς φθάσας (ἔφθασας cod.) 30
παρέδωκεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον τὴν ὁμοιότητα κατὰ ἀναλογίαν
καὶ ὅτι οὐδ' ὑπάρχον τι ἐν αὐτοῖς ἐθεώρησεν, οὗτοι δὲ θεωροῦσί τι
ὁμοίως ὑπάρχον δυσὶ πράγμασιν... ἢ δύο ἑνὶ πράγματι ὁμοίως ὑπάρ-
χοντα ... ἢ δύο δυσὶ πράγμασιν.

καθ' ὑπερβολὴν λέγεται ἴδια τὰ καθ' ὑπέρθεσιν λεγόμενα. 139 a 9

καλῶς δὲ προσέθηκε τὸ „ὄντος γένους"· εἰσὶ γάρ τινα μὴ ὑπὸ 139a
γένος ἀναγόμενα ὡς τὰ δέκα γενικώτατα γένη. 27

δεικνύει δὲ ἐντεῦθεν ὡς δεῖ πρῶτον τοῦ μὴ καλῶς ὡρίσθαι ἀνα- 139b
τρεπτικοὺς τόπους παραδοῦναι, εἶθ' οὕτως καὶ τοῦ μηδόλως ὡρί- 9
σθαι.

τουτέστιν εἰ ὁρισμὸν εἴπῃς τοῦ φλέγματος τὸ πρῶτον ὑγρόν, 140b
οὐκ ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. 13

τὸ γοῦν λέγειν ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν ἡδέος οὐδὲν διαφέρουσιν, 140b
εἰ μὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν μὲν τῇ ὀρέξει κεῖται τὸ ἡδέος ἐνεργείᾳ, ἐν 30
δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ δυνάμει.

τὰ πρός τι ἢ καθ' αὑτά εἰσιν ἢ κατὰ συμβεβηκός. 142 a 26

„τοῦτο δὲ" τὸ ἀληθεύειν τὴν ἀπόφασιν μόνην. 143 b 28

ἤγουν ἐπὶ τῶν στερήσεων. 143 b 33

χλευασία δέ ἐστιν ἡ διὰ καταγέλωτος γενομένη ὕβρις. 144 a 6

ἤγουν ἄτομόν τι. ταῦτα γάρ εἰσιν ὑποκάτω τοῦ εἴδους. 144 a 29

τὸ δὲ πάθος πέφυκε χωρίζεσθαι τοῦ οὗ ἐστι πάθος, ἄλλως τε 145a
τὸ μὲν πάθος ἐπιτεινόμενον, ὡς ἡ ἐν τῷ ζῴῳ θερμότης ἢ ψυχρότης 4
ἐπιταθεῖσα ἐξίστησι τὸ ζῷον τῆς οὐσίας ἤγουν οἰκείου εἴδους καὶ
διαφθείρει, ἡ δὲ διαφορὰ ἐπιταθεῖσα μᾶλλον σώζει.

145a 23 νοεῖ δὲ στλεγγίδα τὸ κοινῶς λεγόμενον ψηκτρίον.

146a 21 τῶν πρός τι τῶν πρὸς δύο ἀποδιδομένων τὰ μὲν πρὸς ἄμφω ἅμα ἀποδίδονται, οἷον ἡ γραμματικὴ ἐπιστήμη λέγεται τοῦ ὀρθῶς γράφειν καὶ τοῦ ὀρθῶς ἀναγινώσκειν ἅμα, τὰ δὲ πρὸς δύο μὲν ἀποδίδονται, ἀλλ' οὐ πρὸς ἄμφω ἅμα, ἀλλ' ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον τὴν ἀπόδοσιν ἔχει.

146b 37 τὸ δ' „ἐφ' ὅσων ἄλλων ἁρμόττει τὸ φαίνεσθαι" προσέθηκε διὰ τοὺς σοφιστικοὺς συλλογισμούς· οὐ γάρ τις δύναται αὐτοὺς ἀπολύτως συλλογισμοὺς εἰπεῖν, ἀλλὰ φαινομένους συλλογισμούς.

147a 22 „ἐκ τῶν ἐναντίων" τῷ εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ.

147b 5 ὅτι δὲ τὰ στερητικῶς ὠνομασμένα οὐ στερήσεις εἰσίν, ἀλλὰ διαφέρουσι τούτων δῆλον· ἐκ γὰρ τῆς στερήσεως οὐκ εἴδομέν ποτε ἐπάνοδον γενομένην ἐπὶ τὴν ἕξιν.

147b 16 εἰ μή τις λέγει, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀνισότητα οὕτως ὁριοῦμαι τὸ ἐναντίον ἰσότητι, ἀλλ' ἀσυμμετρίαν σωμάτων ἢ ἀσυμμετρίαν ποσοῦ.

148a 25 ἤγουν οὐ γὰρ ὥσπερ τὸ ὁμώνυμον ὄνομα ἐφαρμόζει κοινῶς πᾶσι τοῖς σημαινομένοις αὐτῷ, οὕτω καὶ εἷς λόγος ἐφαρμόσει αὐτοῖς.

150a 22 εἰ δὲ τὸ ὁριστὸν ὁριζόμενος μὴ εἴπῃς εἶναι ταῦτα τὰ μέρη ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων συγκείμενον.

151b 7 εἰ δὲ ὅλος ὁ ὁρισμός ἐστιν ἀσαφής, δεῖ σε συνδιαρθρῶσαι.

152b 17 ἀλλὰ καὶ ἂν τεθῇ ὑπόληψις ἀδύνατος, δυνατόν ἐστιν ἐκ ταύτης ὑπάρξαι τι ἀδύνατον, τὸ δὲ ἀδύνατον ἔξωθεν ληπτέον διὰ τὸ σαφέστερον.

152b 25 τὸ „ὁπωσοῦν" πρόσκειται διὰ τὸ τινὰ μὲν οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι, τινὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός.

153a 30 συμπλοκαὶ δὲ πλείους εἰσίν, οἷον τῷ ποιητικῷ ἀγαθοῦ ἐναντίον ἐστὶ τὸ ποιητικὸν κακοῦ ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ.

154a 9 κατὰ σύγκρισιν ἤγουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως πρὸς δύο ὁριστά.

155b 9 καθ' ἑαυτὸν συλλογίζεται καὶ τὰς ἀποδείξεις ποιεῖται καὶ οὐ πρὸς ἕτερον· τοῦτο γὰρ τὸ ἐρωτηματίζειν τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστίν.

156b 37 δριμεῖς λέγει τοὺς ἀλαζόνας.

157a 6 ὃ εἶπεν ὄπισθεν ὄγκον λόγου, τοῦτο λέγει ἐνταῦθα κόσμον ἤγουν τοῦ συλλογισμοῦ διακόσμησιν.

157a 37 οὐκ ὀφείλει τὸν ἀποκρινόμενον ἀξιοῦν καὶ κατασκευάζειν ἐνστῆναι πρὸς τὴν ἐρωτηθεῖσαν πρότασιν, ἀλλὰ δεῖξαι ἐπὶ τίνος τῶν ὑπὸ τὴν ἐρωτηθεῖσαν πρότασιν οὐκ ἀληθεύει ἡ πρότασις.

158b 33 ἀνταναίρεσις δέ ἐστιν, ὅταν ὅσον ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς, τοσοῦτον ἀφαιρεθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου.

160a 3 δι' εὐλάβειαν εὐηθείας ἢ ἵνα μὴ δόξῃ εὐήθης καὶ μωρὸς ὁμολογῶν τὰ ἄδοξα.

160a 5 ἤγουν αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ.

160a 38 εἶπε δὲ τὸ „ὡς ἐπὶ τὸ πολύ", διότι ἡ καθόλου πρότασις καὶ διὰ συλλογισμοῦ πολλάκις δεικνύεται.

παρέδωκε γὰρ μεθόδους καὶ τρόπους, πῶς δεῖ ἀποκρίνεσθαι. 160 b 12

αἱ γὰρ προτάσεις ἐνδοξότεραι καὶ γνωριμώτεραί εἰσι τοῦ συμ- 161b
περάσματος. 28

τινὰ μὲν τῶν βιβλίων ἔχουσιν „ἐξ εὐήθων συμπεραίνεται", τινὰ 162a
δὲ „ἐξ ἀληθῶν." 5

„ὁ εἰρημένος λόγος", ἤγουν ὁ προσυλλογισμός. 162 a 12

„αὐτὸ" μὲν λέγει τὸ αὐτοδόξαστον ἤγουν τὸ κυρίως δοξαστόν, 162a
„μὴ αὐτὸ" δὲ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα καὶ δοξαστά, ἐν οἷς δέ ἐστι τὸ αὐ- 28
τὸ καὶ μὴ αὐτό, ἤγουν τὸ αὐτοδόξαστον καὶ τὸ ἁπλῶς δοξαστόν, ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἐν τῇ δόξῃ ἄρα ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἤγουν ἐστὶν ἄρα δόξα δόξης μᾶλλον. εἰ οὖν τις τοῦτο οὕτως δείξει, εὖ ἂν ἔχοι.

ἤγουν ὁ συλλογισμὸς ὁ ἐκ ψευδῶν ψεῦδος συνάξας. 162 b 16

τὸ μεταλαβεῖν τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ἐναντίον ἢ εἰς τὸ ἀντιφα- 163a
τικῶς ἀντικείμενον καὶ μετὰ μιᾶς τῶν προκειμένων προτάσεων ἀν- 33
ελεῖν τὴν ἑτέραν.

ἤγουν καὶ εἰς ἀνασκευὴν καὶ κατασκευήν. 163 a 37

ἤγουν ἐπικρίνειν, ποῖα τῶν ἐπιχειρημάτων εἰσὶ δυνατώτερα, καὶ 163b
τούτοις προστίθεσθαι. 1

Ἐξήγησις Ἐφεσίου τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων e Paris. Reg. 1918 fol. 174 – 194. Inc. Ὁ ἐριστικὸς (sic cod. 2019, ὁριστικὸς enim habet 1918) λόγος, ὡς καὶ (καὶ om. 1918) ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἐπεσημήνατο [Ἀριστοτέλους adi. 1918] καὶ Πλάτων (πάντων 1918) ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, ὁ αὐτός ἐστι τῷ σοφιστικῷ ἐλέγχῳ... τοῦ δὲ ἐλέγχου μέρη δεκατρία, ἓξ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἑπτὰ δὲ παρὰ τὴν διάνοιαν*), οὓς αὐτὸς ἔξω τῆς λέξεως καλεῖ.

φύσει πρῶτα λέγοι ἂν ἢ τὰ κοινά (κοινὸν δὲ τούτοις ὁ συλλογι- 164a
σμός, οὐδέ φησιν ἑξῆς εἶναι τὰ γένη), ἢ φύσει πρῶτα λέγοι ἂν τὰς 28
οἰκείας ἑκάστου ἀρχάς.

εἴρηται δὲ νῦν ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα. ἀνάγκη τὸ διττὸν ἢ ἔν 166a
τισιν εἶναι τούτων τῶν ὀνομάτων ἢ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ, τρίτον γὰρ 16
οὐδὲν ἔχομεν.

ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν ἀπὸ τῶν σημαινόντων ἐνέργειαν λαμβάνειν 166b
ὡς ἐνεργείας ὂν σημαντικόν, ὡς ἐπὶ τοῦ μανθάνειν καὶ ὁρᾶν εἴ- 15
ρηται.

εἴρηται καὶ πρότερον ὅτι τῶν ὄντων εἰς φωνὰς καὶ πράγματα 166b
διαιρουμένων καὶ ἐν ἑκάστοις τούτων παραλογισμῶν γινομένων εἰ- 21
πὼν τοὺς ἐκ τῶν φωνῶν τρόπους, οὓς παρὰ τὴν λέξιν ἐκάλει, λέγει καὶ τοὺς ἐκ τῶν πραγμάτων. ... λέγει δὲ τὸ σόφισμα παρὰ τὸ συμ-

---

*) Eandem divisionem habet Stephanus in comm. in libr. περὶ ἑρμ., quam etiam Aristoteles videtur probavisse v. 165 b 24 coll. 170 b 37 sq.

βεβηκός, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ συμβεβηκὸς κεχωρισμένον καὶ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε πρὸς τὸ ᾧ συμβέβηκε συγκρινόμενον.

166b 37 „ἁπλῶς" λέγει τὰ χωρὶς κατηγορούμενα, „πῇ" δὲ τὰ ὁμοῦ.

167a τοῦ μὲν ὀφθαλμοῦ τὸ μὲν ἥμισυ λευκὸν καὶ τὸ ἥμισυ οὐ τοιοῦ-
17 τον, ἢ καί, ὡς αὐτὸς ἀλλαχοῦ εἴρηκεν, ὅταν τι μέγεθος τῷ μὲν πλάτει δίπηχύ ἐστι τῷ δὲ μήκει τετράπηχυ.

167a ὁ γὰρ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν τῶν παρὰ τὴν λέ-
35 ξιν ἦσαν τρόπων, τὸ δὲ ὁ κοιμώμενος ὄψιν ἔχει ἀμφίβολον.

167b περὶ δὲ τοῦ λόγου Μελίσσου ... εἴρηται μὲν πολλὰ καὶ καλὰ ἐν
13 τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τῷ φιλοσοφωτάτῳ Σιμπλικίῳ καὶ Θεμιστίῳ καὶ Φιλοπόνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐ δεῖ με περὶ τούτου πλέον τι λέγειν ἐκείνου.

168a οἱ δὲ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας καὶ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας ὀνομάτων εἰσὶ
24 καὶ λόγων καὶ οὐχ ἁπλῶν, ἀλλ' οὐ πράγματος ἑνός, ὥστε καὶ εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν ἀναχθήσονται.

168b ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἔλεγχος συλλογισμός ἐστιν, ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ
23 οὔτε τὸ ἐν ἀρχῇ κεῖσθαι δεῖ καὶ τὰ κείμενα αἴτια χρὴ τυγχάνειν τοῦ συμπεράσματος, ὁ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον λαμβάνων ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτούμενος οὐ συλλογίζεται, εἰ δὲ μὴ συλλογίζεται, οὐδὲ ἐλέγχει.

168b ὅταν μὲν ἀντιστρέψωμεν τοὺς ὅρους καὶ μετὰ τὴν ἀντιστρο-
28 φὴν προσλάβωμεν ὅρον, παρὰ τὸ ἑπόμενον τὸ τοιοῦτον σόφισμα γίνεται. ὅταν δὲ μὴ ἀντιστρέψωμεν, ἀλλ' εὐθὺς τῇ ληφθείσῃ προτάσει προσλάβωμεν ἑτέραν πρότασιν ... παρὰ τὸ συμβεβηκός ἐστι τὸ σόφισμα.

169a οἱ μὲν παρὰ τὴν λέξιν εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν ἀνάγονται
20 διὰ τὸ μὴ ἀληθῆ ἀντίφασιν συνάγειν, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον ἐλέγχου, ἀλλὰ φαινομένην.

169a ἀντὶ τοῦ μάλιστα δὲ δύναται συμπείθειν, ἢ οὕτως· μάλιστα δὲ
33 δύναται πείθειν εἰς τὸ συνεπινεύειν.

170a 14 ἐὰν δὲ μὴ λάβῃ ὁ σοφιστὴς ...

170b ὅτι τὸ μὲν „πρὸς τὴν διάνοιαν" ἀντὶ τοῦ οὐ παρὰ τὴν διάνοιαν
13 εἴληπται αὐτὸς δῆλον πεποίηκε διὰ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπαχθέντος τοῦ „τί γάρ ἐστι τὸ μὴ ..." (vs. 16)

171a δείξας τοίνυν αὐτοὺς μὴ καλῶς διαιροῦντας μέμφεται καὶ ἄλλως
1 λέγων „ὅλως τε ἄτοπον".

171a οὕτως (διαιρετικῶς) δὴ τῶν ἐρωτήσεων γινομένων ἀνάγκη ἢ
19 πρὸς τὴν διάνοιαν ἢ παρὰ τὴν διάνοιαν τουτέστι πρὸς τοὔνομα γίνεσθαι τοὺς συλλογισμούς· τὸ γὰρ παρὰ τὴν διάνοιαν ἢ ἄλλο ἐστὶν ἢ μὴ πρὸς τὸ πρᾶγμα ὃ διανοούμενος εἴρηκεν ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ πρὸς τοὔνομα ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς. ... γράφεται καὶ οὕτως· „ἀλλ' ἢ διδόναι διαίρεσιν" ἀμφοτέρων τῶν γραφῶν τὸ αὐτὸ δηλουσῶν.

171a εὐθύνει τὸν ἀξιοῦντα λόγον κατὰ διαίρεσιν ἐρωτᾶν καὶ παρὰ τὴν
32 διαλεκτικὴν μέθοδον τὴν ἀξίωσιν ποιούμενος. διδασκόντων γάρ ἐστι τὸ διαιρεῖν ποσαχῶς λέγεται τὸ πρᾶγμα.

λέγων κοινὰ τὰ δοκοῦντα πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σο- 171b
φοῖς. 6

„περὶ τῶνδε (τόνδε cod. 1918) φαινόμενον" λέγει τὸν μὴ κατὰ 171b
τὸ σχῆμα ὑγιῆ, „κατὰ δὲ τὸ πρᾶγμα φαινόμενον" τὸν ὑγιῆ μὲν κατὰ 18
τὸ σχῆμα δοκοῦντα δὲ συνάγεσθαι ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ πράγματος, μὴ
συναγόμενον δὲ ἀπ' ἐκείνων, ἀλλὰ φαινομένως.

ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης καὶ ὁ ψευδογράφος ἐκ τῶν αὐτῶν τῇ γεω- 172a
μετρίᾳ συλλογίζονται, ὁ δὲ ἐριστικὸς οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ μὲν 10
διαλεκτικὸς ἐκ τῶν ἐνδόξων ὁ δ' ἐριστικὸς ἐκ τῶν φαινομένων μέν,
μὴ ὄντων δέ.

ὁ μετὰ τέχνης πειράζων ὁ διαλεκτικός, ὁ δὲ τέχνην μὲν ἀγνοῶν 172a
τὰ δ' ἑπόμενα εἰδὼς ἐριστικός. 35

Reliqua desunt in codd., quos inspicere mihi licuit.

A. Urbinas 35.
B. Marcianus 201.
C. Coislinianus 330.
D. Coislinianus 170. (? v. p. 11.)
E. Vaticanus 247.
F. Vaticanus 209.
G. Laurentianus 72, 17.
K. Vaticanus 241.
M. Marcianus App. IV, 51.
N. Laurentianus 72, 18.
P. Vaticanus 207.
T. Laurentianus 72, 12.
a. Angelicus C, 3, 13.
b. Angelicus C, 3, 16.
c. Vaticanus 1024.
d. Laurentianus 72, 5.
e. Laurentianus 72, 3.
f. Marcianus App. IV, 5.
g. Laurentianus 71, 35.
h. Marcianus App. IV, 53.
i. Laurentianus 72, 15.
m. Ambrosianus Q, 87.
n. Ambrosianus L, 93.
o. Marcianus 204.
p. Ambrosianus M, 89.
q. Ambrosianus M, 71.
u. Basileensis F. II, 21.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

Ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ ed. Bkk. p. 1 τοὔνομα λόγος ἕτερος, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος· ἐὰν γάρ τις ἀποδιδῷ τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. συνώνυμα δὲ λέγεται ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον, καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδώσει. παρώνυμα δὲ λέγεται ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος.

Codices *ABCdenu* (*fg*, *h* ab initio, *i* inde a cap. 8, quibusdam locis *abEG*).

Tit *δέκα κατηγορίαι Vat* 1314 *Ambros Q* 87, *αἱ δέκα κατηγορίαι Vat* 242, *κατηγορίαι δέκα u Vat* 247 *Palat* 74, *περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν Urb* 55, *ἀρχὴ σὺν θεῷ τῶν δέκα κατηγοριῶν g*, *τοῦτό τινες ἐπιγράφουσιν οὕτως· τὰ πρὸ τῶν τόπων Vat* 1021, *κατηγορίαι ἤτοι περὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν Vat* 244 et *C* omisso *ἤτοι.*

1a1 *κατ' οὔνομα e.* — 2, 4, 6 et 9 *λόγος*] *λόγος τῆς οὐσίας* codices excepto *e*, qui 4 et 6 omisit *τῆς οὐσίας.* — 2 *τῆς οὐσίας λόγος C*, vs 6 idem habet *g.* — 4 *κατὰ τοὔνομα* om *e.* — *ἂν ACdeh.* — *ἀποδιδῷ τις unfg.* — 5 et 11 *ἀποδίδωσι n.* — 6 *ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος* codices. — 7 *οἷον τὸ ζῷον. ὁ γὰρ ἄνθρωπος e.* — *ὁ γὰρ . . . βοῦς*] *τούτων γὰρ ἑκάτερον nf*, *τούτων γὰρ ἑκατέρων* rec *a*, *ταῦτα γὰρ g.* — 8 *ὁ* om *e.* — *ζῷα u.* — 9 *δὲ* rec *h*, om *ACadg.* — 10 *ἑκατέρῳ αὐτῶν Ceg.* — 11 *ἀποδώσει λόγον g.* — 14 *ὁ* om *g.*

2 Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δ' ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν οἷον ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ· τὰ δ' ἄνευ συμπλοκῆς οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι· τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν), οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δ' οὐδενὸς λέγεται, καὶ τὸ τὶ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ μὲν τῷ σώματί ἐστιν (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι), καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς· τὰ δὲ οὔτ' ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς ἵππος· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται. ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι· ἡ γάρ τις γραμματικὴ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί.

3 Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῷον.

νικᾷ, τρέχει dh. — 21 οἷον ὁ ἄνθρ. g. — 22 δὲ] δέ γε ne. — 27 τουτὶ τὸ g. — 28 πᾶν f. — ἐστὶ τῷ σώματι fg. — 29 δὲ καὶ καθ' e. — τε om e.

1b4 λέγεται] τινὸς λέγεται ng. — καὶ] ἢ ufg. — 6 ὑποκ. τινὸς λέγεται u. — 7 ὑποκειμένου] μὲν ὑποκειμένου ug, ὑποκειμένου μὲν C. — 8 ἔνια αὐτῶν οὐδὲν e. — κωλύει αὐτῶν εἶναι Cg. — 8 ἐστὶ] μέν ἐστι Cdh, rec A, ἐστί, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται ACdefgh, rec B. — οὐδενὸς λέγεται om d. — λέγεται fort pr om h. — 10 καθ' om g. — 11 πάν in voce πάντα corr h, τοσαῦτα e, ταῦτα u, om g. — 12 οἷον ὁ ἄνθρωπος g, pr C. — κατὰ om C. — 14 τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται Cufg, τὸ ζ. ἄρα κατηγορηθ. n. — 15 καὶ ἄνθρωπος om e.

Τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης· ζῴου μὲν γὰρ διαφοραὶ οἷον τό τε πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπους εἶναι. τῶν δέ γε ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι· τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται, ὥστε ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται.

Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἤτοι 4
οὐσίαν σημαίνει ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ κεῖσθαι ἢ ἔχειν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. ἔστι δὲ οὐσία μὲν ὡς τύπῳ εἰπεῖν οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δὲ οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δὲ οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν p. 2
Λυκείῳ· ποτὲ δὲ οἷον ἐχθές, πέρυσιν· κεῖσθαι δὲ οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δὲ οἷον ὑποδέδεται, ὥπλισται· ποιεῖν δὲ οἷον τέμνει, καίει· πάσχειν δὲ οἷον τέμνεται, καίεται. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ δοκεῖ κατάφασις ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ.

---

16 ἑτερογενῶν *ABCdeg*, pr *nh*. — 18 γὰρ] γὰρ αἱ *d*. — οἷον om *Aeunfg*. — τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ ἔνυδρον *A*, τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *Cdh*, τό τε πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *n*. — 20 τῷ] τὸ *d*, pr *h*. — γε om *f*. — 23 τοῦ pr et post] κατὰ τοῦ *n*. — τοσαῦται om *d* et pr *h*. — 27 μὲν om *e*. — 29 οἷον om pr *A*. — γραμματικόν, λευκόν *e*.

2a1 ἥμισυ om *d*, pr *B*. — ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ *Adenh*. — ἐν ἀγορᾷ rc *h*, om *d*. — λυκίῳ *d*, pr *B*. — 2 χθές *Cdnufg*. — 3 ὑποδέδυται *g*, ὑποδεθέσθαι (sic) corr *h*. — ὑποδεδέσθαι ὡπλίσθαι fort pr *d*. — ὡπλίσθαι *h*. — 4 τέμνειν, καίειν *ABCundefgha*. — τέμνεσθαι, καίεσθαι *BCuegha*. — 5 ἑαυτὸ *n*. — ἐν om *e*. — 6 ἢ ἀποφάσει om *e*. — τῇ] ἢ ἀποφάσει τῇ codd excepto *e*. — ἀποφάσει λέγεται τῇ *f*. — 7 ἢ ἀπόφασις post καταφ. add codd excepto *e*. — γίγνεται *n*. — δοκεῖ post κατάφασις *e*, post alt ἀπόφασις *f*. — καταφ. καὶ ἀπόφασις *ABCdfh*, καταφ. ἢ ἀποφ. *mg*. — 8 κατὰ μηδεμίαν δὲ *C*. — 9 οὐδὲ ἓν *e*, οὐθὲν *u*. — λευκός *Cf*.

5 Οὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται μήτ' ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἢ ὁ τὶς ἵππος. δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι, ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῷον· δεύτεραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, καὶ κατηγορεῖταί γε τοὔνομα· τὸν γὰρ ἄνθρωπον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι. ὥστε καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. τῶν δ' ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων οὔτε τοὔνομα οὔθ' ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον, οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου (λευκὸν γὰρ σῶμα λέγεται), ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λευκοῦ οὐδέποτε κατὰ σώματος κατηγορηθήσεται. τὰ δ' ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων, οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ

---

11 δὲ om *e*, pr *g*. — τε om *u*. — 13 τινί om *e*. — ἢ] καὶ *ng*. — alt ὁ om *a*. — 14 ἐν] τὰ εἴδη ἐν *g*. — 15 λεγόμεναι οὐσίαι *unfa*. — 17 τοῦ ἀνθρώπου *g*. — δευτέρως *n*. — 18 λέγονται αὗται *u*. — τε om *e*. — 21 τὸ ὑποκείμενον pr *u*. — ὁ om *Cu*. — 22 λέγεται] μὲν λέγεται *Ccfg*. — καὶ om pr *C*. — γε om *u*. — καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται καὶ τοὔνομα *g*. — 23 τοῦ] κατὰ τοῦ *BCufgdea* et *h* qui correxit κατὰ, καὶ κατὰ τοῦ *n*. — 24 δὲ et τοῦ om *e*. — alt ὁ om *n*. — 26 ἐστι] ἐστι καὶ ζῷον *Cdeufgh*, rc *ABn*. — καὶ ὁ λόγος καὶ τοὔνομα *a*. — κατὰ om *e*. — κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου *f*. — 27 κατηγορεῖται *nc*. — 29 τοῦ] κατὰ τοῦ *g*. — μὲν om *u*. — 30 ποτε om *Budea*, pr *h*. — τοῦ ὑποκειμένου om *ea*. — 33 ὁ om *na*. — κατὰ] τοῦ *e*. — κατὰ τοῦ σώματος *udfh*. — 34 ὑποκειμένου *f*. — λέγεται ante 35 ἢ *g*. — 35 φανερὸν δὲ τοῦτο *g*. — 36 κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον *Cfea*.

τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ ἀνθρώπου ὅλως. b πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι· οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι· εἰ γὰρ μὴ ἐν τινὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους· ἔγγιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει τὸ εἶδος ἀποδιδοὺς ἤπερ τὸ γένος, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἂν ἀποδοίη ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἀποδώσει δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν ταύταις εἶναι διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑπόκειται γὰρ τὸ εἶδος τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. αὐτῶν δὲ τῶν εἰ-

---

38 τὸ ζ. κατηγ. *fa.* — τινὸς pr om *e.* — κατηγορηθήσεται τὸ ζ. om *Cne.*
2b1 οὔτε *uf.* — κατὰ] κατὰ τοῦ *f.* — 2 σώματί τινι *g.* — 3 μηδὲ ἐν *d*, fort *h.* — 4 ἤτοι om *e.* — λέγεται ante 5 ἢ *ug.* — λέγεται post οὐσιῶν *Cnah*, τῶν πρ. οὐσιῶν rc *h* ubi locus paucioribus. — λέγ.... οὐσιῶν] τούτων λέγεται *d.* — 6 τι τῶν ἄλλων *nfu.* — post εἶναι *ABCuagnef* addunt haec: πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τούτων λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν, ὥστε μὴ οὐσῶν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. — 7 τὸ εἶδος οὐσία *a.* — 8 γένους ἐστὶν ἔγγιον *e.* — 9 καὶ οἰκειότερον om *u.* — 10 εἶδος] εἶδος μᾶλλον *ue.* — ἀποδιδοὺς post γένος *dhf.* — ἢ *uef.* — οἷον τὸν] τὸν γὰρ *f.* — 11 ἀποδιδοὺς ante 12 ἢ *g*, om *u.* — ἀποδιδούς τις γνωρ. *f.* — ἂν ἀποδοίη] ἀποδώσει ἂν *e*, ἀποδώσει *a*, ἀποδώσει τις *u.* — ἀποδοίη τις ἄνθρωπον *Cg.* — ἄνθρωπον ... ἀποδιδούς] οἰκειότερον ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *ne*, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *u.* — 12 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *Cf.* — ἀποδιδοὺς om *g.* — μᾶλλον post 13 ἄνθρ. *e.* — 14 γνωρ. καὶ οἰκειότερον ἀποδ. *Cu.* — ἂν ἀποδοίη *f.* — ἀποδιδοὺς...δένδρον pr om *h.* — alt ἀποδιδοὺς] καὶ οἰκειότερον *e.* — 15 ἔτι δὲ αἱ *Cdfh.* — πᾶσιν *uf.* — 16 τὰ ἄλλα πάντα *ue.* — 17 αὐταῖς *Aegh.* — οὐσίαι] οὐσίαι πρῶται *degkn.* — δέ γε] οὖν *e.* — 18 πάντα τὰ ἄλλα *a*, τἄλλα *n*, πάντα om *nu.* — 19 γάρ πως τὸ *Cfg.* — 20 κατὰ om *Cnef.*

δῶν ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσεις κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἢ ὁ τὶς βοῦς.

Εἰκότως δὲ μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας μόνα τῶν ἄλλων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς οἰκείως ἀποδώσει καὶ γνωριμώτερον ποιήσει ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τῶν δ' ἄλλων ὅ τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς, οἷον λευκὸν ἢ τρέχει ἢ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε εἰκότως τῶν ἄλλων ταῦτα μόνα οὐσίαι λέγονται. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι κυριώτατα οὐσίαι
p. 3 λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται,

---

23 μή] μὲν μή e. — 24 γὰρ] γὰρ μᾶλλον n. — ἀποδώσει nu. — 25 τὸν] ἢ τὸν e. — 27 ἑτέρου οὐσία om e. — οὐδὲ Aef. — 28 οὐσία ἐστὶν ἢ Ceg. — τὶς] τὶς ἵππος ἢ e. — 29 δὲ] οὖν g. — 32 τὸ μὲν] ἢ τὸ e. — ἀποδῷ n. — 33 οἰκειότερον ue. — καὶ] καὶ γὰρ n. — 34 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον e. — εἴ τι g. — 35 ἀποδῷ dh. — οἷον ἢ λευκὸν g. — 36 τρέχειν A, τρέχον e. — ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων Cneg, μόνα ταῦτα τῶν ἄλλων u. — 37 ἔτι δὲ αἱ n. — 38 ὑποκεῖσθαι πᾶσι n. — post ὑποκεῖσθαι editi add: καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν αὐταῖς εἶναι et sic habet a, sed ταύταις pro αὐταῖς, item gu omissis ἢ . . . εἶναι. — κυριώταται udg.

3a1 γε om c. — 2 οὕτω καὶ τὰ g. — τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη Ce. — pr λοιπὰ] ἄλλα e. — γὰρ ἅπαντα C. — alt πάντα ante 4 τον e. — οὔτε καθ' ὑποκ. λέγεται οὔτε ἐν ὑποκ. ἐστίν ne. — 9 ὑποκ. τινὸς λέγεται g. — 10 οὐκ εἰσὶν] οὐδεμία e, οὐδεμία ἐστὶν u, corr C. — 11 λέγεται ante τοῦ u.

ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῷον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῷον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι δὲ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ τὸν τοῦ ζῴου ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο οὐσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν ἢ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγηται ἡ διαφορά, οἷον εἰ τὸ πεζὸν κατὰ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μή ποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι· οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως ἀπὸ τούτων λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπ' αὐτῶν κατηγορίαι ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας οὐδεμία ἐστὶ κατηγορία· κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγο-

---

12 οὐκ] οὐδενὶ u. — 14 μὲν om e. — 15 δὲ] δὲ καὶ g, om e. — 16 ποτὲ κατηγορεῖσθαι n. — τοῦ ὑποκειμένου ποτὲ g. — 17 alt δὲ] δέ γε nu. — 18 pr καὶ] τοὔνομα καὶ n. — κατὰ om e. — καὶ τοὔνομα om n. — 20 ὡσαύτως om g, pr n. — ὥστε corr n. — ἡ om une. — οὐσία om e. — 21 τοῦτο τῆς οὐσίας pr A. — τοῦτο post οὐσίας fgnuae. — 22 ὑποκειμένων h. — τὸ] τὸ μὲν e. — 23 μὲν om ne. — τοῦ] τοῦ τινὸς fg. — 24 οὐδὲ γὰρ fg. — ἐν ὑποκειμένῳ τὸ δίπουν f. — 25 τὸ δίπουν ἐστὶ Ce. — ἢ] οὐδὲ nug. — 26 λέγεται h, pr n. — 27 κατὰ] κατὰ τοῦ ACeugh, τοῦ corr h. — λέγεται] κατηγορεῖται e. — alt ὁ om n. — 28 ὁ om C. — 29 ὑμᾶς ue. — 30 μὴ] σώμασι μὴ u. — 32 τὰ] ἀλλὰ τὰ μὲν e. — τινι] τινι, ἀλλὰ τὰ μὴ ὡς μέρη g. — 34 ἀπ'] τὰ ἀπ' Ce. — ἀπ' αὐτῶν A. — 35 pr κατὰ om e. — ἢ] ἢ καὶ u. — 36 τῆς] τῶν ἀτόμων e. — κατηγορία ἐστὶ g. — 38 τῶν ἀτόμων u.

A. **Urbinas 35.**
B. **Marcianus 201.**
C. **Coislinianus 330.**
D. **Coislinianus 170. (? v. p. 11.)**
E. **Vaticanus 247.**
F. **Vaticanus 209.**
G. **Laurentianus 72, 17.**
K. **Vaticanus 241.**
M. **Marcianus App. IV, 51.**
N. **Laurentianus 72, 18.**
P. **Vaticanus 207.**
T. **Laurentianus 72, 12.**
a. **Angelicus C, 3, 13.**
b. **Angelicus C, 3, 16.**
c. **Vaticanus 1024.**
d. **Laurentianus 72, 5.**
e. **Laurentianus 72, 3.**
f. **Marcianus App. IV, 5.**
g. **Laurentianus 71, 35.**
h. **Marcianus App. IV, 53.**
i. **Laurentianus 72, 15.**
m. **Ambrosianus Q, 87.**
n. **Ambrosianus L, 93.**
o. **Marcianus 204.**
p. **Ambrosianus M, 89.**
q. **Ambrosianus M, 71.**
u. **Basileensis F. II, 21.**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

Ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος· ἐὰν γάρ τις ἀποδιδῷ τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. συνώνυμα δὲ λέγεται ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, οἷον ζῷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον, καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδώσει. παρώνυμα δὲ λέγεται ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος. ed. Bkk. p. 1

Codices *ABCdenu* (*fg*, *h* ab initio, *i* inde a cap. 8, quibusdam locis *abEG*).

Tit *δέκα κατηγορίαι Vat* 1314 *Ambros Q* 87, *αἱ δέκα κατηγορίαι Vat 242*, *κατηγορίαι δέκα u Vat* 247 *Palat* 74, *περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν Urb* 55, *ἀρχὴ σὺν θεῷ τῶν δέκα κατηγοριῶν g*, *τοῦτό τινες ἐπιγράφουσιν οὕτως· τὰ πρὸ τῶν τόπων Vat* 1021, *κατηγορίαι ἤτοι περὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν Vat* 244 et *C* omisso *ἤτοι*.

1a1 *κατ' οὔνομα e*. — 2, 4, 6 et 9 *λόγος*] *λόγος τῆς οὐσίας* codices excepto *e*, qui 4 et 6 omisit *τῆς οὐσίας*. — 2 *τῆς οὐσίας λόγος C*, vs 6 idem habet *g*. — 4 *κατὰ τοὔνομα* om *e*. — *ἂν ACdeh*. — *ἀποδιδῷ τις unfg*. — 5 et 11 *ἀποδίδωσι n*. — 6 *ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος* codices. — 7 *οἷον τὸ ζῷον. ὁ γὰρ ἄνθρωπος e*. — *ὁ γὰρ . . . βοῦς*] *τούτων γὰρ ἑκάτερον nf*, *τούτων γὰρ ἑκατέρων* rec *a*, *ταῦτα γὰρ g*. — 8 *ὁ* om *e*. — *ζῷα u*. — 9 *δὲ* rec *h*, om *ACadg*. — 10 *ἑκατέρῳ αὐτῶν Ceg*. — 11 *ἀποδώσει λόγον g*. — 14 *ὁ* om *g*.

2 Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δ' ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν οἷον ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ· τὰ δ' ἄνευ συμπλοκῆς οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι· τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν), οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δ' οὐδενὸς λέγεται, καὶ τὸ τὶ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ μὲν τῷ σώματί ἐστιν (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι), καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς· τὰ δὲ οὔτ' ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ὁ τὶς ἵππος· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται. ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι· ἡ γάρ τις γραμματικὴ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί.

3 Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῷον.

νικᾷ, τρέχει dh. — 21 οἷον ὁ ἄνθρ. g. — 22 δὲ] δέ γε ne. — 27 τουτὶ τὸ g. — 28 πᾶν f. — ἐστὶ τῷ σώματι fg. — 29 δὲ καὶ καθ' e. — τε om e.

1b4 λέγεται] τινὸς λέγεται ng. — καὶ] ἢ ufg. — 6 ὑποκ. τινὸς λέγεται u. — 7 ὑποκειμένου] μὲν ὑποκειμένου ug, ὑποκειμένου μὲν C. — 8 ἔνια αὐτῶν οὐδὲν e. — κωλύει αὐτῶν εἶναι Cg. — 8 ἐστὶ] μέν ἐστι Cdh, rec A, ἐστί, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται ACdefgh, rec B. — οὐδενὸς λέγεται om d. — λέγεται fort pr om h. — 10 καθ' om g. — 11 πάν in voce πάντα corr h, τοσαῦτα e, ταῦτα u, om g. — 12 οἷον ὁ ἄνθρωπος g, pr C. — κατὰ om C. — 14 τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται Cufg, τὸ ζ. ἄρα κατηγορηθ. n. — 15 καὶ ἄνθρωπος om e.

Τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης· ζῴου μὲν γὰρ διαφοραὶ οἷον τό τε πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπους εἶναι. τῶν δέ γε ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι· τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται, ὥστε ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται.

Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἤτοι 4
οὐσίαν σημαίνει ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ κεῖσθαι ἢ ἔχειν ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν. ἔστι δὲ οὐσία μὲν ὡς τύπῳ εἰπεῖν οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δὲ οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δὲ οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν p. 2
Λυκείῳ· ποτὲ δὲ οἷον ἐχθές, πέρυσιν· κεῖσθαι δὲ οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δὲ οἷον ὑποδέδεται, ὥπλισται· ποιεῖν δὲ οἷον τέμνει, καίει· πάσχειν δὲ οἷον τέμνεται, καίεται. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ δοκεῖ κατάφασις ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ.

---

16 ἑτερογενῶν *ABCdeg*, pr *nh*. — 18 γὰρ] γὰρ αἱ *d*. — οἷον om *Aeunfg*. — τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ ἔνυδρον *A*, τό τε πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *Cdh*, τό τε πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν *n*. — 20 τῷ] τὸ *d*, pr *h*. — γε om *f*. — 23 τοῦ pr et post] κατὰ τοῦ *n*. — τοσαῦται om *d* et pr *h*. — 27 μὲν om *e*. — 29 οἷον om pr *A*. — γραμματικόν, λευκόν *e*.

2a1 ἥμισυ om *d*, pr *B*. — ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ *Adenh*. — ἐν ἀγορᾷ rc *h*, om *d*. — λυκίῳ *d*, pr *B*. — 2 χθές *Cdnufg*. — 3 ὑποδέδυται *g*, ὑποδεθέσθαι (sic) corr *h*. — ὑποδεδέσθαι ὡπλίσθαι fort pr *d*. — ὡπλίσθαι *h*. — 4 τέμνειν, καίειν *ABCundefgha*. — τέμνεσθαι, καίεσθαι *BCuegha*. — 5 ἑαυτὸ *n*. — ἐν om *e*. — 6 ἢ ἀποφάσει om *e*. — τῇ] ἢ ἀποφάσει τῇ codd excepto *e*. — ἀποφάσει λέγεται τῇ *f*. — 7 ἢ ἀπόφασις post καταφ. add codd excepto *e*. — γίγνεται *n*. — δοκεῖ post κατάφασις *e*, post alt ἀπόφασις *f*. — καταφ. καὶ ἀπόφασις *ABCdfh*, καταφ. ἢ ἀποφ. *nug*. — 8 κατὰ μηδεμίαν δὲ *C*. — 9 οὐδὲ ἓν *e*, οὐθὲν *u*. — λευκός *Cf*.

5 Οὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται μήτ' ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἢ ὁ τὶς ἵππος. δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι, ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῷον· δεύτεραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, καὶ κατηγορεῖταί γε τοὔνομα· τὸν γὰρ ἄνθρωπον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι. ὥστε καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. τῶν δ' ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων οὔτε τοὔνομα οὔθ' ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον, οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου (λευκὸν γὰρ σῶμα λέγεται), ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λευκοῦ οὐδέποτε κατὰ σώματος κατηγορηθήσεται. τὰ δ' ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων, οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ

---

11 δὲ om *e*, pr *g*. — τε om *u*. — 13 τινί om e. — ἢ] καὶ *ng*. — alt ὁ om *a*. — 14 ἐν] τὰ εἴδη ἐν *g*. — 15 λεγόμεναι οὐσίαι *unfa*. — 17 τοῦ ἀνθρώπου *g*. — δευτέρως *n*. — 18 λέγονται αὗται *u*. — τε om e. — 21 τὸ ὑποκείμενον pr *u*. — ὁ om *Cu*. — 22 λέγεται] μὲν λέγεται *Ccfg*. — καὶ om pr *C*. — γε om *u*. — καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται καὶ τοὔνομα *g*. — 23 τοῦ] κατὰ τοῦ *BCufgdea* et *h* qui correxit κατὰ, καὶ κατὰ τοῦ *n*. — 24 δὲ et τοῦ om e. — alt ὁ om *n*. — 26 ἐστι] ἐστι καὶ ζῷον *Cdeufgh*, rc *ABn*. — καὶ ὁ λόγος καὶ τοὔνομα *a*. — κατὰ om e. — κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου *f*. — 27 κατηγορεῖται *nc*. — 29 τοῦ] κατὰ τοῦ *g*. — μὲν om *u*. — 30 ποτε om *Budea*, pr *h*. — τοῦ ὑποκειμένου om *ea*. — 33 ὁ om *na*. — κατὰ] τοῦ e. — κατὰ τοῦ σώματος *udfh*. — 34 ὑποκειμένου *f*. — λέγεται ante 35 ἢ *g*. — 35 φανερὸν δὲ τοῦτο *g*. — 36 κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον *Cfea*.

τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται τὸ ζῷον· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ ἀνθρώπου ὅλως. πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι· οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι· εἰ γὰρ μὴ ἐν τινὶ τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους· ἔγγιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει τὸ εἶδος ἀποδιδοὺς ἤπερ τὸ γένος, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἂν ἀποδοίη ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδοὺς γνωριμώτερον ἀποδώσει δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν ταύταις εἶναι διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑπόκειται γὰρ τὸ εἶδος τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. αὐτῶν δὲ τῶν εἰ-

---

38 τὸ ζ. κατηγ. *fa*. — τινὸς pr om *e*. — κατηγορηθήσεται τὸ ζ. om *Cne*.
2b1 οὔτε *uf*. — κατὰ] κατὰ τοῦ *f*. — 2 σώματί τινι *g*. — 3 μηδὲ ἐν *d*, fort *h*. — 4 ἤτοι om *e*. — λέγεται ante 5 ἢ *ug*. — λέγεται post οὐσιῶν *Cnah*, τῶν πρ. οὐσιῶν rc *h* ubi locus paucioribus. — λέγ.... οὐσιῶν] τούτων λέγεται *d*. — 6 τι τῶν ἄλλων *nfu*. — post εἶναι *ABCuagnef* addunt haec: πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τούτων λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστίν, ὥστε μὴ οὐσῶν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. — 7 τὸ εἶδος οὐσία *a*. — 8 γένους ἐστὶν ἔγγιον *e*. — 9 καὶ οἰκειότερον om *u*. — 10 εἶδος] εἶδος μᾶλλον *ue*. — ἀποδιδοὺς post γένος *dhf*. — ἢ *uef*. — οἷον τὸν] τὸν γὰρ *f*. — 11 ἀποδιδοὺς ante 12 ἢ *g*, om *u*. — ἀποδιδούς τις γνωρ. *f*. — ἂν ἀποδοίη] ἀποδώσει ἂν *e*, ἀποδώσει *a*, ἀποδώσει τις *u*. — ἀποδοίη τις ἄνθρωπον *Cg*. — ἄνθρωπον ... ἀποδιδούς] οἰκειότερον ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *ne*, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *u*. — 12 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον *Cf*. — ἀποδιδοὺς om *g*. — μᾶλλον post 13 ἄνθρ. *e*. — 14 γνωρ. καὶ οἰκειότερον ἀποδ. *Cu*. — ἂν ἀποδοίη *f*. — ἀποδιδοὺς...δένδρον pr om *h*. — alt ἀποδιδοὺς] καὶ οἰκειότερον *e*. — 15 ἔτι δὲ αἱ *Cdfh*. — πᾶσιν *uf*. — 16 τὰ ἄλλα πάντα *ue*. — 17 αὐταῖς *Aegh*. — οὐσίαι] οὐσίαι πρῶται *deghn*. — δέ γε] οὖν *e*. — 18 πάντα τὰ ἄλλα *a*, τἄλλα *n*, πάντα om *nu*. — 19 γάρ πως τὸ *Cfg*. — 20 κατὰ om *Cnef*.

δῶν ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσεις κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἢ ὁ τὶς βοῦς.

Εἰκότως δὲ μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας μόνα τῶν ἄλλων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς οἰκείως ἀποδώσει καὶ γνωριμώτερον ποιήσει ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τῶν δ' ἄλλων ὅ τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς, οἷον λευκὸν ἢ τρέχει ἢ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε εἰκότως τῶν ἄλλων ταῦτα μόνα οὐσίαι λέγονται. ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι κυριώτατα οὐσίαι
p. 3 λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται,

---

23 μή] μὲν μή e. — 24 γάρ] γὰρ μᾶλλον n. — ἀποδώσει nu. — 25 τὸν] ἢ τὸν e. — 27 ἑτέρου οὐσία om e. — οὐδὲ Aef. — 28 οὐσία ἐστὶν ἢ Ceg. — τὶς] τὶς ἵππος ἢ e. — 29 δὲ] οὖν g. — 32 τὸ μὲν] ἢ τὸ e. — ἀποδῷ n. — 33 οἰκειότερον ue. — καὶ] καὶ γὰρ n. — 34 ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον e. — εἴ τι g. — 35 ἀποδῷ dh. — οἷον ἢ λευκὸν g. — 36 τρέχειν A, τρέχον e. — ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων Cneg, μόνα ταῦτα τῶν ἄλλων u. — 37 ἔτι δὲ αἱ n. — 38 ὑποκεῖσθαι πᾶσι n. — post ὑποκεῖσθαι editi add: καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι ἢ ἐν αὐταῖς εἶναι et sic habet a, sed ταύταις pro αὐταῖς, item gu omissis ἢ . . . εἶναι. — κυριώταται udg.

3a1 γε om c. — 2 οὕτω καὶ τὰ g. — τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη Ce. — pr λοιπὰ] ἄλλα e. — γὰρ ἅπαντα C. — alt πάντα ante 4 τον e. — οὔτε καθ' ὑποκ. λέγεται οὔτε ἐν ὑποκ. ἐστὶν ne. — 9 ὑποκ. τινὸς λέγεται g. — 10 οὐκ εἰσὶν] οὐδεμία e, οὐδεμία ἐστὶν u, corr C. — 11 λέγεται ante τοῦ u.

ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῷον καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῷον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι δὲ τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ τὸν τοῦ ζῴου ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο οὐσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν ἢ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ᾽ οὗ ἂν λέγηται ἡ διαφορά, οἷον εἰ τὸ πεζὸν κατὰ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μή ποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι· οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως ἀπὸ τούτων λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπ᾽ αὐτῶν κατηγορίαι ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας οὐδεμία ἐστὶ κατηγορία· κατ᾽ οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγο-

12 οὐκ] οὐδενὶ *u*. — 14 μὲν om *e*. — 15 δὲ] δὲ καὶ *g*, om *e*. — 16 ποτὲ κατηγορεῖσθαι *n*. — τοῦ ὑποκειμένου ποτὲ *g*. — 17 alt δὲ] δέ γε *nu*. — 18 pr καὶ] τοὔνομα καὶ *n*. — κατὰ om *e*. — καὶ τοὔνομα om *n*. — 20 ὡσαύτως om *g*, pr *n*. — ὥστε corr *n*. — ἡ om *une*. — οὐσία om *e*. — 21 τοῦτο τῆς οὐσίας pr *A*. — τοῦτο post οὐσίας *fgnuae*. — 22 ὑποκειμένων *h*. — τὸ] τὸ μὲν *e*. — 23 μὲν om *ne*. — τοῦ] τοῦ τινὸς *fg*. — 24 οὐδὲ γὰρ *fg*. — ἐν ὑποκειμένῳ τὸ δίπουν *f*. — 25 τὸ δίπουν ἐστὶ *Ce*. — ἢ] οὐδὲ *nug*. — 26 λέγεται *h*, pr *n*. — 27 κατὰ] κατὰ τοῦ *ACeugh*, τοῦ corr *h*. — λέγεται] κατηγορεῖται *e*. — alt ὁ om *n*. — 28 ὁ om *C*. — 29 ὑμᾶς *ue*. — 30 μὴ] σώμασι μὴ *u*. — 32 τὰ] ἀλλὰ τὰ μὲν *e*. — τινι] τινι, ἀλλὰ τὰ μὴ ὡς μέρη *g*. — 34 ἀπ᾽] τὰ ἀπ᾽ *Ce*. — ἀπ᾽ αὐτῶν *A*. — 35 pr κατὰ om *e*. — ἢ] ἢ καὶ *u*. — 36 τῆς] τῶν ἀτόμων *e*. — κατηγορία ἐστὶ *g*. — 38 τῶν ἀτόμων *u*.

ρεῖται, τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τοῦ εἴδους καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. b ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. καὶ τὸν λόγον δὲ ἐπιδέχονται αἱ πρῶται οὐσίαι τὸν τῶν εἰδῶν καὶ τὸν τῶν γενῶν, καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸν τοῦ γένους· ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχεται τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα.. συνώνυμα δέ γε ἦν ὧν καὶ τοὔνομα κοινὸν καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν διαφορῶν συνωνύμως λέγεται.

Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθές ἐστιν ὅτι τόδε τι σημαίνει (ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν), τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπον ἢ ζῷον, οὐ μὴν ἀληθές γε, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ τὸ λευκόν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ λευκὸν ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος καὶ τὸ γένος περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν ἐπὶ πλεῖον περιλαμβάνει ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον.

---

39 καὶ om n. — τῶν εἰδῶν κ. κ. τῶν ἀτόμων u. — ἀτόμου κ. κ. τοῦ εἴδους e.

3b1 δὲ om e. — sec καὶ om ABef. — 3 οὐσίαι τὸν om g. — εἰδῶν et γενῶν loc mut nu. — τὸν bis om u. — 5 λέγεται om e. — καὶ] πάντα καὶ ACgh, τοσαῦτα καὶ dnuf. — κατηγορηθήσεται u. — 6 ἐπιδέχονται ga. — τά τε εἴδη Bn, fort pr d. — τὰ εἴδη καὶ] καὶ τὰ ὀνόματα e, om a. — 7 γε om A. — κοινὸν om e. — 8 pr ὁ om a. — ὥστε καὶ πάντα dh. — 9 τὰ ἀπὸ om nga. — τῶν om g. — συνώνυμα f. — 10 τι om u. — 11 ἀληθέστατον ὅτι e. — 12 σημαίνειν pr g. — 13 τῶν δὲ] ἐπὶ δὲ τῶν ACcfnug. — 14 τόδε] ὅτι τόδε e. — σημαίνει e. — εἴπῃς e. — 15 γε ἀληθὲς g. — 17 λέγεται om Cu. — 18 τι om nu. — 19 οὐθὲν u, οὐδὲ f. — ἄλλο] ἄλλο τι ef. — λευκὸν] συμβεβηκὸς e. — ἢ τὸ ποιόν e. — οὐδὲν ... λευκὸν rc mg h. — 20 γένος καὶ τὸ εἶδος Ce. — 21 δηλοῖ οὐσίαν e. — 22 ποιεῖται] εἰπὼν ποιεῖται h, pr d. — ὁ om g. — γὰρ om e. — πλέον u. — παραλαμβάνει Ag. — 23 ὁ om e.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντίον εἶναι. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον. οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ ζῴῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ· τῷ γὰρ διπήχει ἢ τριπήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τοῖς δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί, εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδὲν οὐδενὶ ἐναντίον ἐστίν.

Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον οὐσία καὶ ἧττον οὐσία (τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἔστιν), ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν αὕτη ἡ οὐσία ἄνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ οὔτε ἕτερος ἑτέρου· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος, ὥσπερ τὸ λευκὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλόν ἐστι λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον p. 4 ἑτέρου μᾶλλον καλὸν καὶ ἧττον λέγεται. καὶ αὐτὸ δὲ αὑτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὂν μᾶλλον λευκὸν εἶναι λέγεται νῦν ἢ πρότερον, καὶ θερμὸν ὂν μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία οὐδὲν μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται, οὐδέ γε τῶν ἄλλων

---

24 ἐναντίον αὐταῖς *n.* — 25 ἐναντίον εἴη *e.* — 26 ἢ... ζῴῳ] ἢ τὸ ζῷον pr *C*, om *efnu.* — οὐδὲν ... ἐναντίον om *b.* — γὰρ om *ue*, pr *C.* — ἔστιν] ἔστιν ἀλλὰ καὶ *f.* — 27 ἢ] οὐδὲ *n.* — ἐστιν ἐναντίον] ἐναντίον ἐστὶν *e*, om *g.* — 28 τοῦτο τῆς οὐσίας *Aef.* — τῆς om *A.* — ἀλλὰ] ἔστιν ἀλλὰ *aeg.* — γὰρ om *efna.* — 29 τὸ *h.* — ἢ τῷ τριπήχει *C*, om *Bbdfhnu.* — γε ante seq τῶν *fu*, om *ABabdh.* — 31 εἶναι ἐναντίον *a.* — μέγα] μέρος pr *u.* — 32 οὐδενὶ οὐδὲν *a.* — ἐστιν ἐναντίον οὐδενὶ *g.* — 33 οὐκ *enu.* — 34 pr οὐσία om *e.* — οὐσία καὶ ἧττον om *Cg.* — 35 μὲν om *e.* — 37 οἷον...ἧττον om *u.* — αὐτὴ *deau.* — ἡ om *a.* — οὐσία ὁ ἄνθρ. *n.* — ἔστι *Cna.*

4a1 ἐστιν ante ἕτερον *Cnuefg.* — ἐστι] ἐστι καὶ ἧττον *fg*, rc *A.* — καὶ καλὸν ... λέγεται om *C.* — 2 καλὸν om *e.* — καὶ ... λέγεται om *n.* — λέγεται] καλὸν *g.* — 3 δὲ om *e.* — ἑαυτοῦ *neg.* — λέγεται om *e.* — 4 λέγεται εἶναι *g.* — εἶναι om *n.* — 5 ὂν om *e.* — θερμὸν post ἧττον *dn*, om *h.* — φαίνεται *u.* — 6 καὶ ἧττον λέγεται] οὐσία λέγεται οὐδὲ ἧττον *g*, λέγεται οὐδὲ ἧττον οὐσία *f*, καὶ ἧττον *hnd*, καὶ ἧττον φαίνεται *u*, λέγεται *e.* — οὐδὲν *f.* — γὰρ ὁ ἄνθρωπος *Cnfg.* — 7 νῦν μᾶλλον *n.* — λέγεται ἢ πρότερον *Ce.* — γε post 8 ὅσα *u*, om *BCebdnuh.*

οὐδέν, ὅσα ἐστὶν οὐσία. ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν, οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐκ ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτο προενεγκεῖν, ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι, ὃ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν, οἷον τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται λευκὸν καὶ μέλαν, οὐδ' ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι. ἡ δέ γε οὐσία ἓν καὶ ταὐτὸν ἀριθμῷ ὂν δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ὁτὲ μὲν λευκὸς ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται, καὶ θερμὸς καὶ ψυχρός, καὶ φαῦλος καὶ σπουδαῖος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον, εἰ μή τις ἐνίσταιτο τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων τῶν τοιούτων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἀληθὴς καὶ ψευδὴς εἶναι δοκεῖ, οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ψευδὴς ἔσται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης· εἰ γάρ τις ἀληθῶς δοξάζοι τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ ψευδῶς δοξάσει, τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλὰ τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν αὐτὰ μεταβάλλοντα δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἐστί·

---

8 οὐδέν] οὐθέν *A*, οὐδὲ ἓν *g*, om pr *d*, οὐδὲν ἔσται *n*. — ἡ οὐσία pr om *g*. — 9 καὶ τὸ ἧττον *Cufghabde*. — post ἧττον addit *n*: οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι αὐτὴν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ γὰρ τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. — 10 δοκεῖ ante ἴδιον *Ce*. — 12 οὐκ] οὐδενὸς *naeg*. — τὸ τοιοῦτο] τοῦτο *e*, om *C* et pr *Bdn*. — τοιοῦτον *h*. — προσενεγκεῖν *ue*. — 13 ἐστιν οὐσία *Cng*. — ὂν om *e*. — δεκτικὸν τῶν ἐναντίων *ng*. — 14 τῷ om *Cn*. — ἐστι *Cef*, λέγεται *n*. — 15 οὔθ' *Ceh*. — τῷ fort pr om *h*. — 16 οὐκ del *n*. — ἐστι *n*. — 17 ὅσαι *Ad*. — ἔστιν *fn*. — οὐσία *ng*. — ταὐτὸν καὶ ἓν *e*. — 18 ἀριθμῷ] τῷ ἀρ. *efg*. — δεκτικὴ *Ch*. — 20 θερμός γε καὶ *n*. — φαῦλός τε γίνεται καὶ *Ceh*. — 21 οὐδαμῶς *e*. — 22 μὴ ἄν τις *g*, μὴ ἄρα τις *Ceh*. — ἐνίσταται *Ceh*, *n* incert. — 23 τοιούτων] ἐναντίων *Cdcfhn*, τοιούτων ἐναντίων *g*. — ἀληθής τε καὶ *Cnuefh*. — 24 δοκεῖ εἶναι *Ceung*. — τὸ] τοῦ *g*, om *Ce* et pr *h*. — 25 οὗτος om *Ceha*. — λόγος post ψευδὴς *Ceh*, om *na*. — 26 ἂν *g*. — ἀληθὲς *g*. — 27 δοξάζῃ *g*, δοξάζει *e*, pr *n*. — τὸ] τοῦ *g*. — ψεῦδος *C*. — δοξάσει] ὁ αὐτὸς οὗτος δοξάζει *nh*. — 28 τὴν] ὁ τὴν *g*. — ἔχων om *e*. — δὴ *n*. — 29 παρέχοιτο *e*. — 30 τῶν ἐναντ. δεκτικά εἰσι *g*. — εἰσί corr *h*.

ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γενόμενον μετέβαλεν (ἠλλοίωται γάρ) καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον αὐτῶν μεταβολὴν δεχόμενον τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντῃ πάντως διαμένει, τοῦ δὲ πράγματος κινουμένου τὸ ἐναντίον περὶ αὐτὰ γίνεται· ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει ὁ αὐτὸς τὸ καθῆσθαί τινα, τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος ὁτὲ μὲν ἀληθὴς ὁτὲ δὲ ψευδὴς λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ τρόπῳ γε ἴδιον ἂν εἴη τῆς οὐσίας τὸ κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. εἰ δή τις καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα οὐ τῷ αὐτὰ δέχεσθαί τι τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται, οὐ τῷ αὐτὰ δεκτικὰ εἶναι τῶν ἐναντίων. * ἁπλῶς γὰρ οὐθὲν ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ὁ λόγος κινεῖται οὔτε ἡ δόξα, ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων μηδενὸς ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία τῷ αὐτὴ τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων εἶναι λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγίειαν δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχομένη τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται. ὥστε ἴδιον ἂν οὐσίας εἴη τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν δεκτι-

---

31 γινόμενον *Cdeh*. — μετέβαλλεν *Bu*. — 32 pr καὶ om *e*. — 33 αὐτὸ *Cghn*. — 34 τοῦ ἐναντίου *n*. — ἐστὶ δεκτικὸν *Cgh*. — 36 τὰ ἐναντία *Cehg*. — 37 ὁ om *e*. — τὸ] τοῦ *e*.

4b2 post γε litura unius verbi *C*. — δὲ et γε om *e*. — 3 αὐτῆς *Ceh*. — 4 δέ *efgu*, corr *Cn*. — καὶ ante τις *a*, om *en*. — ταῦτα om *e*. — παρέχοιτο *e*. — τὸν om *n*. — τὴν δόξαν καὶ τὸν λόγον *an*. — 5 δεκτικὰ] φάσκειν δεκτικὰ *u*. — ἐστιν] ἐστι δὲ *na*, pr *C*, fort pr *B*. — 6 δεδέχθαι *n*. — 8 τὸ post τι om *Aef*, pr *a*. — γίνεσθαι *Ch*. — 9 τοῦτο *e*. — ἢ ψευδὴς om *n*. — 10 αὐτὸς δεκτικὸς *gn*, fort pr *B*, αὐτὸν δεκτικὸν *f*. — τοῦ ἐναντίου *n*. — 11 οὐθὲν] οὐδὲν *e*. — οὐθὲν post οὐδενὸς *f*, post λόγος *n*, om *a*. — ὑπ' οὐθενὸς (lit...) οὐθὲν οὐδὲ *d*. — οὐδὲ *An*, οὐδέποτε οὔτε *a*. — ὁ om *A*. — 12 οὐκ ἂν] κἂν *e*. — γιγνομένου *n*. — 13 πάθους pr om *n*. — γε om *e*, pr *n*. — αὐτὴν *ne*. — δέχεσθαι] ἔχειν ἐν *e*. — 14 εἶναι om *ne*. — 15 ἐπιδέχεται *k*. — 16 αὕτη *n*. — 17 οὐσίας ἂν *e*. — δεκτικὴν *fga*. — δεκτικὸν ... 18 ἐναντίων post μεταβολὴν *fganu*.

κὸν εἶναι τῶν ἐναντίων κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολήν. περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

6 Τοῦ δὲ ποσοῦ τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές, καὶ τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὸ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν. ἔστι δὲ διωρισμένον μὲν οἷον ἀριθμὸς καὶ λόγος, συνεχὲς δὲ οἷον γραμμὴ ἐπιφάνεια σῶμα,. ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα χρόνος καὶ τόπος. τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ, οἷον τὰ πέντε εἰ ἔστι τῶν δέκα μόριον, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ τρία γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὅτι μὲν γὰρ ποσόν ἐστιν ὁ λόγος, φανερόν· καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. λέγω δὲ αὐτὸν τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γιγνόμενον. πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἔστι κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν.
p. 5 ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι γὰρ λαβεῖν κοινὸν ὅρον πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν, καὶ τῆς ἐπιφανείας γραμμήν· τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἃ τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων· ὁ γὰρ νῦν χρόνος συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα. πάλιν ὁ τόπος τῶν

---

18 τῶν ἐναντίων εἶναι g. — κατὰ] καὶ κατὰ e. — ἑαυτοῦ B, αὐτῆς Ch. — περὶ] καὶ περὶ nu. — περὶ ... εἰρήσθω om g. — 19 οὖν om nuh. — 21 τὰ μὲν Cdg. — αὐτοῖς Cedhn. — 22 ὑφέστηκε e. — τὰ ACdgfa. — ἐξ οὐκ BCdefgh. — 23 οἷον om n. — καὶ ὁ λόγος C. — οἷον om Anudeba. — 25 κοινῶς b. — 27 μόρια g. — οὐδένα γὰρ κοινὸν Bd, pr C. — 28 ἀλλ' ἀεὶ bn. — γε] δὲ e, om u. — 29 οὐδένα γε κ. b. — οὔτε n. — 30 ἔχοις ἂν ἐπ' e. — λαβεῖν κοινὸν ὅρον bn. — ὅρον rc h. — 31 ἀεὶ om AB. — 32 ἐστίν om e. — 34 μακρᾷ καὶ βραχείᾳ Cnhb. — 35 γινόμενον ndh, κινούμενον b. — τὰ μόρια αὐτοῦ nb. — 36 ἔστι ... ὅρος] κοινὸν λαβεῖν ὅρον e.

5a1 συνεχές Cneh. — ἐστιν om e. — 6 ὃν Ch, ἣν n. — 7 τε om An.

συνεχῶν ἐστί· τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου μόρια, ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος· πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει.

Ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν, οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που, καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι οὗ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά· ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ἕκαστον οὗ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τοῦ τόπου. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐπιδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα ἢ κεῖταί που, ἢ ποῖά γε πρὸς ἄλληλα συνάπτει τῶν μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου· ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων· ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου τὸ δ' ὕστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὡσαύτως τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν· καὶ οὕτω τάξιν τινὰ ἂν ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως· οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων αὐτοῦ, ἀλλ' εἴρηταί τε καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τοῦτο λαβεῖν, ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐτοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. τὰ μὲν οὖν ἐκ θέσιν ἐχόντων τῶν μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν.

Κυρίως δὲ ποσὰ ταῦτα μόνα λέγεται τὰ εἰρημένα,

---

10 τοῦ pr om *d*. — 13 συνεχὲς *Chn*. — 14 ἕνα om *e*. — συνάπτει τὰ μόρια *Ch*. — 15 δὲ om *nfge*. — δὲ καὶ τὰ *Ch*. — 16 αὐτοῖς *denu*. — ἐξ οὐκ *Cgu*, corr *d*. — 17 ἔχοι *AB*, pr *Ch*. — 18 ἔχοι ἂν λαβεῖν *e*. — 19 ποῦ *g*. — 21 ἂν om *d*. — ἕκαστον ἀποδ. *e*. — 23 alt τοῦ rc *h*, om *d*. — δέ γε corr *n*. — 26 τὰ] γε τὰ *e*. — 28 τινὰ post ἔχοι *Ch*, om *e*. — ἀλλὰ] τῶν μορίων ἀλλὰ *en*. — 30 ἐπὶ om *e*. — τῷ...τῶν] τὸ πρότερον ἀριθμῆσαι τὸ ἓν τῶν *e*. — 31 τὸ ἓν ante τῶν *n*. — 32 ἄν τινα *en*. — ἔχῃ *e*. — 33 δὲ om *e*. — 34 ἔτι ante ἔστι *n*, om *e*. — 36 συνέστηκε τῶν μορίων *en*. — 37 ἐξ οὐκ *Cehu*. — 38 ταῦτα πόσα *nf*.

τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ συμβεβηκός· εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες καὶ τἆλλα ποσὰ λέγομεν, οἷον πολὺ τὸ λευκὸν λέγεται τῷ τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι, καὶ ἡ πρᾶξις μακρὰ τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι, καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόση τις ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ, ἐνιαυσιαίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδοὺς τῇ ἐπιφανείᾳ ὁριεῖ· ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια ᾖ, τοσοῦτον καὶ τὸ λευκὸν φήσεις εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ καθ' αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα, τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ συμβεβηκός.

Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οἷον τῷ διπήχει ἢ τριπήχει ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ ἢ τῶν τοιούτων τινί· οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν ἐναντίον, εἰ μὴ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσὸν ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι· οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, οἷον ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη τῷ τὴν μὲν τῶν ὁμογενῶν μείζον' εἶναι, τὸ δὲ ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν. οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορά, ἐπεὶ εἴγε καθ' αὑτὸ μικρὸν ἢ μέγα ἐλέγετο, οὐκ ἄν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι, ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους πολλαπλασίους αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ

5b1 βλέποντες καὶ ἄλλα e. — τὰ ἄλλα h. — 5 ὁπόση e. — ὁριεῖ] θείη e. — ἐνιαυσίαν n, ἐνιαυσιαία Au. — 6 καὶ...ἀποδιδοὺς om e. — 7 ἂν εἴη ἡ ἐπιφ. n. — 8 τὸ om n. — φήσειεν Af, φήσει hda, corr C, φησιν nuE. — ἂν ante εἶναι adi A. — κυρίως om u. — ποσὰ καθ' αὑτὰ] καὶ καθ' αὑτὰ ποσὰ Aefn et u omisso καί. — ἑαυτὰ g. — 9 τὰ εἰρημένα] ταῦτα μόνα f. — οὐθὲν nub. — αὐτὸ om ACdefh. — καθ' ἑαυτὸ g. — 10 εἰ] ἢ ABCbefhnug, pr d. — κατὰ om pr Aa. — 11 οὐθὲν n. — ἐναντίον ἐστίν u. — ἐπὶ...ἐναντίον om e. — 12 οὐδενὶ n. — 13 ἢ] ἢ τῷ enu. — οὐθὲν bn. — 14 αὐτοῖς nuf, αὐτῷ g, om a. — αὐτῶν ἐστὶν nubf. — μὴ] μὴ ἄρα Afg. — τῷ ὀλίγῳ τὸ πολὺ a. — 15 τις] τις ἂν en, om u. — τὸν pr B. — μέγαν f, pr B. — μικρῷ τῷ f. — 16 οὐθὲν n. — τῶν] μᾶλλον τῶν ufg. — αὐτῶν e. — 17 τῷ om enu. — ἀναφέρεται enu. — 19 τῷ τὸ μὲν edu. — μείζων pr B, μείζον' corr B, μεῖζον den, pr Ca, μείζω h, corr Ca. — εἶναι μεῖζον u. — ἔλασσον nb, ἐπ' ἔλαττον e. — 21 μέγα ἢ μικρὸν n. — τὸ om u. — 23 πολλούς φαμεν nu. — 24 πολλαπλασίους corr h.

πολλούς, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους πολλῷ πλείους ὄντας. ἔτι τὸ μὲν δίπηχυ καὶ τρίπηχυ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων ποσὸν σημαίνει, τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσὸν ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι ταῦτα τῶν πρός τί ἐστιν. ἔτι ἐάν τε τιθῇ τις ταῦτα ποσὰ εἶναι ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν· ὃ γὰρ μή ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν φαίη τις τούτῳ τι ἐναντίον; ἔτι δὲ εἰ ἔσται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς εἶναι ἐναντία. συμβαίνει γάρ ποτε ἅμα τὸ αὐτὸ μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι· ἔστι γὰρ πρὸς μὲν τοῦτο μικρόν, πρὸς ἕτερον δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μέγα καὶ μικρὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει· ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· δεκτικὴ p. 6 μὲν τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι, ἀλλ' οὔτι γε ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει. ἀλλ' οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν ἐστιν ὃ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δ' ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτό ἐστιν ἅμα μέγα καὶ μικρόν, αὐτὸ ἑαυτῷ εἴη ἂν ἐναντίον. ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτῷ εἶναι ἐναντίον. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει.

---

28 τὸ om *u*. — 29 καὶ] ἢ *u*, om pr *C*. — τὸ om pr *Cu*. — 30 ἂν pr *u*. — τιθείη *n*. — αὐτὰ *enu*. — 32 ἀναφέροντα *h*, pr *Cnd*, ἀναφέρονται pr *B*. — φαίη τις] εἴη *nubefE*. — 33 δὲ om *eu*. — ἐστι *ne*. — 34 τἀναντία *n*, ἐναντίον *u*. — δέχεσθαι *e*. — 35 ποτε post 36 αὐτὸ sed del *n*, om *ef*. — 36 τε om *eu*. — εἶναι om pr *B*. — 37 pr τὸ] γε *u*. — 38 pr καὶ...εἶναι] μικρὸν εἶναι καὶ μέγα κατὰ τ. α. χρ. *u*. — 39 ὡς *e*.

6a2 εἶναι δοκεῖ *ae*. — οὐχὶ corr *n*. — οὔτε ἅμα *u*. — νοσεῖ] νοσείων *h*, νοσεῖ τις *n*. — 3 ἀλλ' ...ἀλλ' om *a*. — ἀλλ' bis om *nue*. — 4 οὐθὲν *n*. — ἐστιν ὃ om *nga*. — τἀναντία *n*. — 5 αὐτοῖς *B*. — εἶναι ἐναντία *d*. — ἐστι om *f*. — 6 δ' om *fg*. — ἅμα] ἅμα καὶ *Buag*, καὶ *f*. — καὶ om *d*. — 7 αὐτὸ] καὶ αὐτο *Cdegh*. — ἂν εἴη *ng*, εἴη ἂν εἶναι *h*. — ἀλλὰ...ἐναντίον om *a*. — 8 τι ante εἶναι adi *ng*, post εἶναι *Af*. — 9 εἰ καὶ] κἂν *n*. — 10 τῶν om *e*. — αὐτὰ *f*.

Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες διὰ τὸ πλείστην τῷ μέσῳ διάστασιν πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν· τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία ὁρίζονται.

Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οἷον τὸ δίπηχυ· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ· οὔτε ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τὰ τρία τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ τρία, οὐδὲ τὰ τρία τῶν τριῶν. οὐδέ γε χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος εἶναι λέγεται. οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε καὶ τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται, οἷον σῶμα καὶ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται, καὶ ἀριθμὸς καὶ ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται καὶ χρόνος καὶ ἴσος καὶ ἄνισος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων ἕκαστον ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μή ἐστι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξαι ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι, οἷον ἡ διάθεσις οὐ πάνυ ἴση τε καὶ ἄνισος λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία, καὶ τὸ λευκὸν ἴσον

---

13 *δοκεῖ εἶναι n.* — *τῷ] τὸ e, πρὸς τὸ n, πρὸς τὸν E.* — 14 *τὸ] τὴν* pr *A.* — *τῶν μέσων e.* — 15 *διάστασιν τοῦ μέσου a.* — 16 *ἐναντίον* pr *A.* — 18 *διωρίζονται* (sic) *g.* — 20 pr *τὸ* om *A.* — 21 *οὐδ᾽ ἐπὶ Afgnu.* — *τοῦ* om *E.* — *οὐδὲν ... τρία* pr om *g.* — 22 *πέντε ἢ] τὰ A,* om *CehdnE Ambros Q* 87 *Marc* 211, *πέντε ἢ* marg *g,* supra vs *a.* — *τρία] τρία λέγεται au,* marg *g, τρία λέγεται ἢ Ambros Q* 87, *ἢ τρία λέγεται Marc* 211, *τρία τῶν πέντε λέγεται bn,* sed *τῶν πέντε* corr *n.* — alt *τρία] πέντε ACdeghnuEab Marc* 211. — *γε] γε ὁ abngE,* om *ACdeh.* — 23 *χρόνος* om *bu.* — *εἶναι* om *unfg.* — 24 *ὅλως* ante *τὸ f,* om *E.* — 25 pr *καὶ* om *uf,* pr *n.* — 27 *ποσῶν] ποσῶν καὶ ACfengu.* — *τε* om *efngu.* — 28 *οἷον τὸ σῶμα ἴσον τε καὶ a,* om *Ambros Q* 87 *Marc* 211. — *ἴσον καὶ ἄνισον] ἀριθμὸς g, καὶ ἀριθμὸς Marc* 211, om *Ambros Q* 87. — *λέγεται* post seq *ἄνισος fg Ambros Q* 87 *Marc* 211. — 29a *καὶ ἀριθμὸς καὶ χρόνος καὶ u, καὶ χρόνος καὶ ἀριθμὸς καὶ f.* — *καὶ* ante *ἴσος* om *be.* — *λέγεται ... ἄνισος* om *eufg.* — *καὶ ὁ χρόνος an.* — *καὶ χρ. ... ἄνισος* om *b.* — 29b *ἄνισος] ἄνισος λέγεται n.* — *ἄλλων* om *u.* — 30 *ἕκαστον* ante *λέγεται bn.* — *τε* om *e.* — 31 *μή ἐστι] ἐστιν οὐ Cdh, ἐστι μὴ nu.* — *δόξαιεν Marc* 211 *da, δόξῃ eu Ambros Q* 87. — *ἴσον τε καὶ ἄνισον ABCbefgahn.* — 32 *οὐ πάνυ* ante *λέγεσθαι nu,* ante *λέγεται b.* — *τε* om *u.* — *ἴση ... ἄνισος] τι e.* — 33 *ὁμοία καὶ ἀνομοία ab,* corr *u.*

τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ, ἀλλ᾽ ὅμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

7 Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον τὸ μεῖζον τοῦθ᾽ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται· μεῖζον τινὸς γὰρ λέγεται μεῖζον· καὶ τὸ διπλάσιον τοῦθ᾽ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἄλλα b τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τι οἷον ἕξις διάθεσις αἴσθησις ἐπιστήμη θέσις. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται καὶ οὐκ ἄλλο τι· ἡ γὰρ ἕξις τινὸς ἕξις λέγεται καὶ ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη καὶ ἡ θέσις τινὸς θέσις, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστὶν ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον· πρός τι γὰρ μέγα λέγεται τὸ ὄρος· καὶ τὸ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται, καὶ τὰ ἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως πρός τι λέγεται. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ καθέδρα θέσεις τινές, ἡ δὲ θέσις τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι ἢ ἑστάναι ἢ καθῆσθαι αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγεται.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον ὂν τῶν πρός τι, καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον· τῷ γὰρ διπλασίῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τῷ τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί.

Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι· ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἴσον καὶ ἀνισαίτερον, ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός

---

34 τε om *nub.* — *πάνυ*] *πάνυ λέγεται Cdha*, *πάνυ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται f.* — *ἀλλ᾽*] *ἀλλὰ μᾶλλον ef.* — 35 *τε* om *be.* — 36 *τοιάδε n.* — 38 pr *λέγ.... μεῖζον*] *ἑτέρου τινὸς μεῖζον λέγεται e.* — *μεῖζον* om *Cefghnu.* — *μεῖζον λέγεται nu.* — 39 *ἑτ. λεγ.* ante *τοῦθ᾽ nu.*

6b1 *διπλάσιον*] *ἑτέρου διπλ. e.* — 2 *τοιάδε en.* — 3 *πάντα*] *ταῦτα d.* — 4 *ταῦθ᾽ ἅπερ d*, *τοῦθ᾽ ὅπερ en.* — *εἶναι* om *n.* — 5 *λέγ.*] *εἶναι λέγ. e.* — 7 *εἶναι* pr om *n.* — 9 *πρός*] *ὄρος πρός n.* — pr *τὸ* om *f.* — *τινὶ*] *δέ τινι f.* — 10 alt *τὰ* om *e.* — 11 *ἔτι dgh*, *εἰσὶ g*, rc *A.* — *αἱ δὲ θέσεις g.* — *ἀνακέκλισθαι* corr *A.* — 14 *προειρημένων λέγονται θέσεων e.* — *λέγονται fn.* — 16 *ἀρετῇ κακία C.* — *ὂν* post *τι en.* — *τῶν*] *αὐτῶν n.* — 17 *ἐναντία ὑπάρχει e.* — 19 *οὐδενὶ*] *τινὶ Cue.* — 20 pr *καὶ* om *e.* — *τὸ* om *n.* — 21 *καὶ ἀνόμοιον* om *n.* — 22 *ἀνισαίτερον*] *ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται ABCdfghu* et *n* qui

τι ὄν· τό τε γὰρ ὅμοιον τινὶ ὅμοιον λέγεται καὶ τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον. οὐ πάντα δὲ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· τὸ γὰρ διπλάσιον οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν.

Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης, καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ, καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν, καὶ ἡ αἴσθησις αἰσθητοῦ αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς, οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ. οὐ γὰρ οἰκείως τὸ
p. 7 πρῶτον ἀποδέδοται πτερὸν ὄρνιθος· οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτοῦ λέγεται, ἀλλ' ᾗ πτερωτόν ἐστι· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥστε ἐὰν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει, οἷον τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν καὶ τὸ πτερωτὸν πτερῷ πτερωτόν. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον ᾖ ὄνομα πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη, οἷον τὸ πηδάλιον πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια. διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον. ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν ἡ ἀπόδοσις εἴη, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον πηδαλιωτοῦ πη-

---

pr habuit ἄνισον καὶ ἴσον. — τῶν om ABCdghnu. — 23 τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον] τὸ ἀνόμοιον τινὶ ἀνόμοιον Adfgh, e prius habuit τὸ ἀνισαίτερον τινὶ ἀνισαίτερον; τὰ ἀνισαίτερα ἑτέρων τινῶν ἴσων ἀνισαίτερα b et pr n qui bis ἄνισα corr, τὸ ἀνόμοιον τινὶ ἀνόμοιον καὶ τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον Cu, qui ἀνισαίτερον bis corr. — 24 δὲ] δὲ τὰ πρός τι Ccfghub, corr a. — ἐπιδέχονται ef. — καὶ τὸ ἧττον Cdefgabu. — 25 οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ (τὸ Cdf) ἧττον, οὐδὲ ACdf. — 29 λέγ. δοῦλος en. — 30 δεσπότης] δεσπ. λέγεται eg, δεσπ. λέγ. εἶναι d. — ἡμίσεως pr BCd. — διπλάσιον] διπλ. λέγεται e. — 33 τὴν pr om d. — 34 ἡ om e. — 37 ἂν en.

7a1 ἀποδίδοται eg. — 2 αὐτῆς gn, corr A. — 3 ὄρνιθος Ag. — ὄρνιθες οἷον νυκτερίς. ὥστε f. — ὥστ' ἂν n, ὥστε ἂν C. — 7 πλοίου] τοῦ πλοίου ACdfgh. — ἂν n. — ἀποδοθείη e. — 8 γίνεται om enf. — 10 πηδάλιον ne. — διὸ καὶ οὐκ n. — 12 πως om e. — ἀποδοθῇ e.

δάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον ἡ κεφαλὴ οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἢ ζῴου ἀποδιδομένη· οὐ γὰρ ᾗ ζῷον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων κεφαλὴν οὐκ ἔχει. οὕτω δὲ ῥᾷστα ἂν ἴσως τις λαμβάνοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι τιθείη τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν. πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάν περ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δὲ ὅτι οὐδὲ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ ἀλλ' ἀνθρώπου ἢ δίποδος ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσίς ἐστιν. ἔτι δ' ἐὰν μέν τι οἰκείως ἀποδεδομένον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται, πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ὅσα συμβεβηκότα ἐστί, καταλειπομένου δὲ μόνου τούτου πρὸς ὃ ἀπεδόθη οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται, οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν πρὸς δεσπότην λέγηται, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ, οἷον τὸ δίποδι εἶναι καὶ τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ καὶ τὸ ἀνθρώπῳ, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέ-

---

13 γὰρ αὐτοῦ οὐ C. — 16 οἰκείως e. — ἢ] κεφαλὴ ἢ e. — 18 λάβοι τις ἴσως e, τις λάβοι ἴσως n. — 19 λάβοι AGdefgh. — λάβοι τις u. — 20 ἃ] αὐτὰ ACdghn, corr B. — 21 ἐπὶ] ἀπὸ e. — 23 λέγονται e, pr d. — 24 ἂν n. — αὐτὸ om e. — 27 ἀντισrρέφει οὐδὲν e. — 28 μὴ ᾖ πρὸς n. — αὐτὰ ἃ n. — 29 ἀποδοθῇ δεσπότου e. — ἀποδοθῇ δοῦλος ἀλλ' n. — ὁτιοῦν dn. — 31 ἔτι δὲ corr C, ἔστιν en omissis δ' et τι. — δὲ ἂν d. — ἂν C. — εἴη C. — 32 πάντων] τῶν ἄλλων e. — 33 λειπομένου pr n. — μόνου post τούτου en, om d. — ἃ u. — 35 ἐὰν om n. — λέγεται n. — τῶν] δὲ τῶν e, om n. — ἄλλων om n. — 36 ἁπάντων] πάντων e, om C. — ἐστὶ συμβεβ. e. — 36 et 37 τὸ] τῷ ter d. — 37 δίποδα g. — καὶ bis om ne, pr u. — δεκτικὸν g. — ἄνθρωπον g. — τῷ ἀνθρώπῳ pr AC. — 39 λέγεται δοῦλος ef, δοῦλος ῥηθήσεται BCd, corr e.

b γεται. ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται, περιαιρουμένων μὲν τῶν ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος, καὶ περιῃρήσθω τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεσπότῃ αὐτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου οὐδὲ δοῦλός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ ὄρνιθος περιῃρήσθω τὸ πτερωτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πτερωτοῦ οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. ὥστε δεῖ μὲν ἀποδιδόναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως λέγεται. κἂν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· μὴ ὄντος δὲ ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα ῥηθήσεται.

Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν. ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος ὄντος διπλάσιόν ἐστι· καὶ δεσπότου ὄντος δοῦλός ἐστι, καὶ δούλου ὄντος δεσπότης ἐστίν· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα. καὶ συναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου οὐκ ἔστιν ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος οὐκ ἔστι διπλάσιον· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν δόξειεν εἶναι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν· ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἂν ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. ἔτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ· ἐπιστητοῦ μὲν γὰρ μὴ ὄντος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη (οὐδενὸς γὰρ ἔτι ἔσται ἐπιστήμη), ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης οὐδὲν

7b1 γε om *eu*. — 3 μόνου om *e*. — 4 ὁ om *c*. — καὶ] δοῦλος καὶ *e*. — 5 δεσπότην αὐτὸν *ACdefgh*. — 5 et 8 περιηρείσθω (sic) *e*. — 7 οὐδὲ ὁ δοῦλος ἔσται *a*. — δὲ om *gh*. — καὶ ἐπὶ τοῦ *a*. — 8 τὸ corr *A*. — πτερωτὸν *Cag*, pr *bf*. — πτερωτὸν αὐτὸ εἶναι *u*. — 10 καὶ ἐὰν *n*. — ἐὰν μὲν ᾖ τὸ ὄνομα κειμ. *e*. — 14 λέγεται *ACdgh*. — 16 ἐστιν, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐκ ἀληθές *C*. — 17 ἥμισύ ἐστι καὶ *n*. — ἐστι om *e*. — δεσπότου ... καὶ om *en*. — 19 τἄλλα *en*. — δὲ] γε *e*. — 20 ὄντος γὰρ *e*. — 23 τῆς ἐπιστήμης ante 24 εἶναι *ABCdfgu*. — 26 ἂν bis om *nu*, alt ἂν om *B*. — 29 μὲν om *ACdg*. — ἔσται *AC*. — 30 ἔτι om *ACdg*.

κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι, οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς εἴγε ἔστιν ἐπιστητόν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸς δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. ἔτι ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τῶν δ' ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν, ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα καὶ ἐν σώματί εἰσιν, αἰσθητοῦ δὲ ἀναιρεθέντος ἀνῄρηται καὶ τὸ σῶμα (τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα), p. 8 σώματος δὲ μὴ ὄντος ἀνῄρηται καὶ ἡ αἴσθησις, ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ· ζῴου γὰρ ἀναιρεθέντος αἴσθησις μὲν ἀνῄρηται, αἰσθητὸν δὲ ἔσται, οἷον σῶμα, θερμόν, γλυκύ, πικρόν, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα ἐστὶν αἰσθητά. ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται· ἅμα γὰρ ζῷόν τε γίνεται καὶ αἴσθησις· τὸ δέ γε αἰσθητόν ἐστι καὶ πρὸ τοῦ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ζῷον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ὅλως εἶναι ἢ αἴσθησιν, ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν.

Ἔχει δὲ ἀπορίαν πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ ὅλα οὔτε τὰ μέρη πρός τι λέγεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ τὶς βοῦς τινός τις βοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ

31 οἷόν τι καὶ Cd. — καὶ om eu. — 32 γε pr om n. — 33 οὔπω e. — αὐτὸ Bnue. — δὲ] δὲ τὸ Cdf. — ἔτι τοῦ ζῴου e. — 34 ἔστιν e, corr n. — 35 ἔχει post δὲ n. — 39 περὶ τὸ σῶμα e. — ἀναιρεῖται ACdg.

8a1 τὸ om n. — τῶν ... σῶμα om e. — alt καὶ om Ade, pr g. — 2 ἀναιρεῖται ACdg. — 4 συναναιρεῖ om n. — γὰρ] μὲν γὰρ a. — ἀναιρ. ἡ αἴσθ. e. — 5 ἀναιρεῖται ACdgnu. — ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ οὔ corr C. — ἔσται] ἔστι bd, pr C. οὔ. αἰσθητὸν δὲ ἔστι f, οὔ. ἔστι δὲ αἰσθητόν a. — σῶμα ante οἷον Cdug, om a, οἷον τὸ σῶμα f. — 6 τὰ ἄλλα nug. — ἅπερ e. — αἰσθητὰ om C. — ἡ] εἰ e. — 7 αἰσθητῷ corr g. — ζῷόν τε] τῷ ζῴῳ ACdg, ζῷον f, pr u. — 8 καὶ] καὶ ἡ ng, pr om g. — 9 τοῦ ζῷον εἶναι ἢ αἴσθησιν (ἢ αἴσθησιν εἶναι Ag) ACfg. — 10 καὶ om u. — συνέστηκεν f. — συνίσταται τὸ αἰσθητόν, ἔστι pr B. — ὅλως ζῷον n. — 18 pr τὶς om e.

γάρ τις χεὶρ οὐ λέγεται τινός τις χεὶρ ἀλλά τινος χείρ, καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλὴ ἀλλά τινος κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπί γε τῶν πλείστων, οἷον ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ βοῦς τινὸς βοῦς, οὐδὲ τὸ ξύλον τινὸς ξύλον, ἀλλά τινος κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι· ἐπ᾽ ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν, οἷον ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ τινὸς λέγεται χεὶρ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται· εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ᾽ ἔστι τὰ πρός τι οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς αὐτά. ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι, οὐ μὴν τοῦτό γέ ἐστι τὸ πρός τι αὐτοῖς εἶναι τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν μὲν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐστίν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι ὅτι ἔστι τῶν πρός τι, ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ πρός τί πως ἔχειν, κἀκεῖνο οἶδε πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει· εἰ γὰρ οὐκ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει, οὐδ᾽ εἰ πρός τί πως ἔχει εἴσεται. καὶ ἐπὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦτον, οἷον τόδε τι εἰ οἶδε ἀφωρισμένως ὅτι ἔστι διπλάσιον, καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως οἶδεν· εἰ γὰρ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων εἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ᾽ εἰ διπλάσιόν ἐστιν ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ ταῦτα. οὐκ ἀο-

---

22 et 23 ὁ om *n*. — 26 οἷον εἰ ἡ *C*. — 28 ἂν om *e*. — 30 τὸ λῦσαι ὡς *n*. — 32 τῷ] τὸ *A*, pr *d*. — 33 ταῦτα *buef*. — 34 τοῦτο corr *AC*, pr *g*, ταὐτό *B*, ταὐτόν *df*. — γέ om *f*. — τὸ corr *Ab*, pr *d*. — 35 τῷ *f*, corr *b*, pr *C*. — 36 ἂν *n*. — 38 αὐτοῦ *n*. — 39 pr ἔστι post τι *en*. — ταὐτὸ *n*. — τῷ] τὸ *A*.

8b2 μὴ *en*. — 4 εἰ] εἴ τις *Cf*. — 6 μή τινος *n*. — 7 ἔσται διπλάσιον *e*, ἔστι διπλ. *n*, ἔστιν αὐτὸ διπλ. *f*. — 8 ἐστιν ἀφωρισμένως καὶ *C*. — 9 εὐθὺς om *enf*. — ἀναγκαῖον...ταῦτα] οἶδεν, ἀναγκαῖον γάρ ἐστι διὰ ταῦτα ἀφωρισμένως εἰδέναι *f*.

ρίστως δὲ εἴσεται ὅτι τουτό ἐστι χείρονος κάλλιον· ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτο γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐ γὰρ ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι ἐστὶ χείρονος κάλλιον. εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ἀφωρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ἀφωρισμένως εἰδέναι. τὴν δέ γε κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, αἵ εἰσιν οὐσίαι, αὐτὸ μὲν ὅπερ ἐστὶν ὡρισμένως ἔστιν εἰδέναι, πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον· τίνος γὰρ αὕτη ἡ κεφαλὴ ἢ τίνος ἡ χείρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῶν πρός τι, ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τί ἐστιν. ἴσως δὲ χαλεπὸν ὑπὲρ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον· τὸ μέντοι διηπορηκέναι ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

Ποιότητα δὲ λέγω καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. 8
ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως τῷ πολυχρονιώτερον εἶναι καὶ μονιμώτερον. τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ἀρεταί· ἥ τε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονίμων εἶναι καὶ δυσκινήτων, ἐὰν καὶ μετρίως τις ἐπιστήμην λάβῃ, ἐάν περ μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι οὐδ' εὐμετάβολον. διαθέσεις δὲ λέγονται ἅ ἐστιν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα, οἷον θερμότης καὶ κατάψυξις καὶ νόσος καὶ ὑγίεια καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· διάκειται μὲν γὰρ

---

10 εἴσεται om *n*. — 11 τοιοῦτον *Cen*. — ἔτι om *c*. — εἴσεται ἀκριβῶς *en*. — 12 ἐστὶ om *e*. — 14 ὃ] ὅτι *B*. — ἐὰν *ABd*. — ὡρισμένως *uen*, id 15 *en*. — 15 εἰδέναι] ἀναγκαῖον εἰδέναι *ABCdug*. — 16 ἃ *ACd*. — 20 εἰ ... τι om *e*. — ταῦτα om *n*. — 21 δὲ] δὲ καὶ *d*. — περὶ *en*. — 22 ἀποφ. σφοδρῶς *e*. — ἐπεσκεμμένων *g*, pr *C*, ἐπεσκεμμένους *e*. — 23 μέντοι] μὲν *e*. — ἑκάστῳ *e*. — 25 εἶναι om *ne*. — 26 πολλαχῶς *e*. — 27 λεγέσθω corr *B*. — 28 μονιμώτερον καὶ πολυχρονιώτερον εἶναι *Ceanu*. — 29 pr τε om *en*. — 30 ἐὰν καὶ] ἐάν τε καὶ *B*, ἐὰν *Ag*, καὶ corr *C*, ἐάνπερ καὶ *b*, ἐὰν γὰρ *a*. — 31 λάβοι *e*. — μεταβολὴ μεγάλη *i*. — 32 γίνηται *g*. — 33 tert ἡ om *n*. — 36 μεταβάλλονται *e*. — θερμότης ψυχρότης *i*. — 37 τἄλλα *i*, om *e*.

πως κατὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γινόμενος καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νο- p. 9 σεῖν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγχάνοι διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη πεφυσιωμένη καὶ ἀνίατος ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη προσαγορεύσοι. φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἅ ἐστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα· τοὺς γὰρ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ κατέχοντας ἀλλ' εὐκινήτους ὄντας οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν, καίτοι διάκεινταί γέ πως κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως τῷ τὸ μὲν εὐκίνητον εἶναι, τὸ δὲ πολυχρονιώτερόν τε καὶ δυσκινητότερον. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις· οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες καὶ διάκεινταί γέ πως κατ' αὐτάς, οἱ δὲ διακείμενοι οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν.

Ἕτερον δὲ γένος ποιότητος καθ' ὃ πυκτικοὺς ἢ δρομικοὺς ἢ ὑγιεινοὺς ἢ νοσώδεις λέγομεν, καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί γέ πως ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥαδίως ἢ μηδὲν πάσχειν, οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται οὐ τῷ διακεῖσθαί πως ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥαδίως, ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥαδίως, νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μὴ

---

38 καταυτὰς (sic) *B*, κατ' αὐτὰς *fi*. — 39 γενόμενος *ACdf*.
9a2 τυγχάνει *Ceng*. — πλείονος ἤδη pr *g*. — πεφυσιωμένος *e*. — 3 ἀκίνητος ἢ *ne*. — τις ὡς *n*. — 4 ἤδη om *g*. — προσαγορεύσει *a Vat* 238, corr *A*, προσαγορεύοι *Cn*, προσαγορεύει *eu*, προσαγορεύσῃ *dgi*. — βούλεται *d*. — 5 γὰρ τὰ τῶν rc *C*. — 6 ὄντας om *C*. — 7 ἔχειν] εἰπεῖν *e*. — 9 τὴν μὲν ἕ. ἕ. τὴν δὲ πολυχρονιωτέραν τε καὶ δυσκινητοτέραν *Afg*. — τε om *e*. — 11 ἔχοντες ἕξεις *e*. — 12 γε om *Cenuf*. — κατὰ ταύτας *BCdiu*. — 13 ἕξεις *u*. — 14 δεύτερον *dif*. — δὲ γένος] εἶδος *e*. — 14 et 15 ἢ] καὶ *u*. — λέγομεν om *d*. — 16 λέγονται *Ceu*. — τὸ *A*, pr *d*. — 17 γέ om *Cenuf*. — λέγεται] ποιὸν λέγεται *A*, ποιὰ λέγονται *g*. — τὸ *d*. — 18 τοῦ] ἢ ἀδυναμίαν τοῦ *ABCfg*. — ἢ ... πάσχειν] τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥαδίως ἀλλὰ ποιῆσαί τι ῥαδίως *Vat* 238 omissis 20 τοῦ ... φυσικὴν. — 19 παθεῖν *C*. — οἷον οἱ πυκτικοὶ καὶ δρ. *Vat* 238. — λέγονται ante 20 ἀλλὰ *Ag*. — 20 ἀλλὰ τῷ δύναμιν] τῷ δὲ *di*. — φύσιν *d*, om *C*. — 21 ῥαδίως ἢ μηδὲν πάσχειν ὑγ. pr *B*. — δὲ] γὰρ *A*, τε *B*. — 23 τῷ] διὰ τὸ *Ad*. — δύνα-

πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει· τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ μαλακὸν τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

Τρίτον δὲ γένος ποιότητος παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. ἔστι δὲ τὰ τοιάδε οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης καὶ στρυφνότης καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ, ἔτι δὲ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ λευκότης καὶ μελανία. ὅτι μὲν οὖν αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν· τὰ γὰρ δεδεγμένα αὐτὰ ποιὰ λέγεται κατ' αὐτάς, οἷον τὸ μέλι τῷ γλυκύτητα δεδέχθαι γλυκὺ λέγεται καὶ τὸ σῶμα λευκὸν τῷ λευκότητα δεδέχθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι· οὔτε γὰρ τὸ μέλι τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκύ, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης παθητικαὶ ποιότητες λέγονται οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι, τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικὴν παθητικαὶ ποιότητες λέγονται· ἥ τε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία καὶ αἱ ἄλλαι χροιαὶ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις ἐρυθρὸς ἐγένετο καὶ φοβηθεὶς

μιν i. — φυσικὴν pr om n. — μηδὲν ABdeg, corr Cn, om i. — φυσικὴν τοῦ μηδὲν] τοῦ αὐτοῦ τούτου τῷ e. — 24 πάσχειν corr C. — ῥᾳδίως om C. — ὑπὸ τῶν τυχόντων] τοῦ αὐτοῦ τούτου rec g qui pr del, om Bdi. — 25 alt τὸ om e. — 26 τῷ] τὸ Bd. — τοῦ] φυσικὴν τοῦ f. — 27 τῷ] τὸ ABd. — 28 δὲ om e. — 29 τὰ om e. — τε rc f, om C. — alt καὶ om C. — πικρότης om Vat 238. — 30 πάντα...συγγενῆ] τὰ τοιαῦτα e. — δὲ] δὲ καὶ C. — 31 καὶ λευκότης καὶ μελανία post 30 στρυφνότης e. — αὗται παθητικαὶ ποιότητες C. — 32 εἰσι om e. — τὰ γὰρ] αὐτὰ γὰρ τὰ f. — αὐτὰς e, om Bdi. — 33 λέγονται Cf. — κατὰ ταύτας Cn, om e. — 33 et 34 τῷ] τὸ pr A. — 33 et 34 δέχεσθαι di. — λέγεται γλυκὺ Cefn. — 35 δὲ om n. — ἔχει om C.

9b1 οὐ om e. — 2 οὐδὲ Ad. — 3 τούτοις om d. — ἡ bis om c. — alt ἡ om g. — 4 ποιότητες om en. — οὐ...7 λέγονται om i. — 4 τὸ e. — 7 τε om C. — περὶ e. — τὴν om i. — 9 αἱ bis om ei. — 11 ὑπὸ c. — γεγενῆσθαι Cefnu. — 12 πάθους de.

ὠχρὸς καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴ τις φύσει τῶν τοιούτων τι παθῶν πέπονθεν, ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκός ἐστιν ἔχειν αὐτόν· ἥτις γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγένετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἄν, ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν γίγνεσθαι. ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γεγένηται, ποιότητες λέγονται (ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα), εἴτε διὰ νόσον μακρὰν ἢ διὰ καῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβέβηκεν ὠχρότης ἢ μελανία, καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίστανται ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι, ποιότητες καὶ αὗται λέγονται· ὁμοίως γὰρ ποιοὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως διαλυομένων καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται· οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κατὰ ταύτας. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχυνθῆναι ἐρυθρίας λέγεται, οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβηθῆναι ὠχρίας, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη λέγεται. ὅσα τε γὰρ ἐν τῇ γενέσει εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν γεγένηται, ποιότητες λέγονται, οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκ-
p. 10 στασις καὶ ἡ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας

---

14 τῶν] ἐκ τῶν *e*. — 15 τι post 14 τις *g*. — τι] τι συμπτωμάτων ἢ *n* omissis ἐκ ... συμπτ. — τι ... συμπτ.] συμπτωμάτων τούτων τι τῶν παθῶν πέπονθε *e*. — φυσικῶν om *g*. — 16 αὐτὸν ἔχειν ἐστίν *n*, ἔχειν αὐτόν ἐστιν *e*. — εἴ τις corr *B*. — 17 νῦν om *e*. — 18 ἂν διάθεσις, ὥστε *Ce*. — 19 γίνεσθαι *den*, γενέσθαι *u*. — 21 ποιότητες] παθητικαὶ ποιότητες *ACfgua*. — 23 γένηται *Cef*, corr *i*. — ποιότης λέγεται *Cenu*. — κατ' αὐτὰς *i*. — 24 ἢ] εἴτε *d*. — αὐτὸ τοῦτο] τοιοῦτον *C Vat* 238, αὐτὸ *e*. — 27 αὗται *C*. — 29 γίνονται *g*. — λέγονται *gi*, del *A*. — οὐ] ποιότητες δὲ οὔ· οὐ *Cgu*, corr *A*, οὐ ποιότητες· οὐ *e*. — 30 ποιοί τινες] ποιότητες *e*. — κατ' αὐτὰς *ag*, καθ' αὐτὰς *f*, κατὰ ταῦτα *Cen*. — 31 τὸ φοβεῖσθαι *nueg*, τὸν φόβον *f Vat* 238. — 32 ὠχριάσας *Vat* 238. — ἀλλὰ] λέγεται ἀλλὰ *e*. — μᾶλλον τῷ πεπονθέναι *ABCubgi*, τῷ τι μᾶλλον πεπονθέναι *a*, μᾶλλον τὸ πεπονθέναι *d*. — 33 λέγονται *Caf*. — 34 καὶ τὰ κατὰ *af*. — τὴν om *ab Vat* 238. — λέγονται *Cafbnug* et *e* qui ante πάθη pos. — 35 ὅσα τε] ὅσα *Adfi*, ὅσα μὲν *Bb*, ὅσαι τε *nu*. — γενήσει *B*. — εὐθὺς om *ACdi*. — παθῶν] παθῶν δυσκινήτων *Aaefgui*. — 36 γεγένηνται *Cebu*, γένηται *i*. — λέγονται καὶ αὗται οἷον *C*.

10a1 ἡ om *eg*. — ταῦτα *e*, αὐτὰς *f*.

λέγονται, ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαί, ἀλλ' ἀπό τινων ἄλλων συμπτωμάτων γεγένηνται δυσαπάλλακτοι ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, οἷον εἰ λυπούμενός τις ὀργιλώτερός ἐστιν· οὐ γὰρ λέγεται ὀργίλος ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα, ποιότητες δ' οὔ.

Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εὐθύτης καὶ καμπυλότης, καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιόν ἐστιν. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται· τῷ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι ποιόν τι λέγεται, καὶ τῷ εὐθὺ ἢ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν μορφὴν δὲ ἕκαστον ποιόν τι λέγεται. τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν, ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως· θέσιν γὰρ μᾶλλόν τινα φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν. πυκνὸν μὲν γὰρ τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις, μανὸν δὲ τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων· καὶ λεῖον μὲν τῷ ἐπ' εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι, τραχὺ δὲ τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν τὸ δὲ ἐλλείπειν.

Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότητος, ἀλλ' οἵ γε μάλιστα λεγόμενοι σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσιν.

Ποιότητες μὲν οὖν εἰσὶν αἱ εἰρημέναι, ποιὰ δὲ τὰ κατὰ ταύτας παρωνύμως λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐ-

---

2 λεγόμεθα di. — λεγ. οἷον ὀργ. nge. — τε om e. — alt καὶ om i. — ὅσαι] ὅσαι ἄλλαι Cg. — 3 ἄλλων om d. — 4 γεγένηνται om d. — ἄλλως Bid. — 5 καὶ τὰ τοιαῦτα om g. — ποιοὶ] λέγονται· ποιοὶ dfi. — γὰρ] γὰρ καὶ C. — ταῦτα df, αὐτὰς g. — λέγονται ὀργίλοι τε καὶ μανικοὶ ὅσα B. — 6 ἀπὸ] ἀπὸ ῥᾳδίως καὶ Cefgu, corr Bn. — καθισταμένων ABCdi. — γίνονται e. — 7 γρ. θυμούμενος g. — τις om Bu, pr n. — ἐστιν] γένηται Cg, corr en, γίνεται f. — οὐ] οὐδὲ Ci. — 8 ὁ] ὡς i. — μᾶλλον τῷ πεπονθέναι Cdgi. — 9 λέγονται Ci. — 11 δὲ om e. — 13 τι] τι ἄλλο en. — ἐστιν om e. — 14 et 15 τῷ] τὸ ABCegu. — 14 pr γὰρ om di. — 15 ποιόν τι λέγεται om e. — ἢ] ἢ καὶ C. — καμπύλον εἶναι καὶ ABudi. — 16 δὲ om eg. — τι om Cneg. — 17 τὸ bis om gen, etiam tert om ne. — 18 μὲν om igf. — τι om Adi. — τὰ τοιαῦτα ἀλλότρια d. — 19 μᾶλλον post τινα en, om C. — 20 ἕκαστον C. — γὰρ] γὰρ λέγεται C, om e. — 21 μανὸν τὸ i. — 25 ἂν om d. — ἄν τις om Cde. — 26 οὗτοι Ad. — 27 κατ' αὐτὰς Cf.

τῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύμως λέγεται, οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος λευκὸς καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης δίκαιος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπ' ἐνίων δὲ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα οὐκ ἐνδέχεται παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι, οἷον δρομικὸς ἢ πυκτικὸς ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος ἀπ' οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέγεται· οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι καθ' ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται, ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις καθ' ἃς πυκτικοὶ ἢ παλαιστρικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται· πυκτικὴ γὰρ λέγεται ἐπιστήμη καὶ παλαιστρική, ποιοὶ δ' ἀπὸ τούτων παρωνύμως οἱ διακείμενοι λέγονται. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὴν ποιὸν λεγόμενον, οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν σπουδαῖος λέγεται, ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. ποιὰ τοίνυν λέγεται παρωνύμως τὰ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν, οἷον δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον καὶ λευκότης μελανίᾳ καὶ τἆλλα δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιὰ λεγόμενα, οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τὸ τοιοῦτον· τῷ γὰρ πυῤῥῷ ἢ ὠχρῷ ἢ ταῖς τοιαύταις χροιαῖς οὐδὲν ἐναντίον ποιοῖς οὖσιν. ἔτι δέ, ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον προχειριζομένῳ τὰς ἄλλας κατηγορίας, οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη, ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγο-

---

30 λευκὸς] ὁ λευκὸς *Cnef*, sic infra ὁ γραμματικὸς et ὁ δίκαιος, ὁ δρομικὸς et ὁ πυκτικὸς *Cnef*. — 32 διὰ τὸ] ἐκ τοῦ *e*. — 33 ἐνδέχεται τὰ λεγόμενα παρωνύμως *n*. — 34 ὁ om *e*.

10b1 ὄνομα *n*. — 2 ἃ *i*. — ὥσπερ καὶ ταῖς *Cn*. — 3 post λέγονται paene duorum vss litura *C*. — 4 ἐπιστήμη λέγεται *Cn*. — 5 διάθεσιν ἔχοντες et ante λέγονται litura unius verbi *C*. — δὲ om *i*. — 9 τοίνυν] οὖν *Cng*. — 10 τὰ παρωνύμως *Cgnu*. — 11 ὁπωσοῦν ἄλλως om pr *n*. — 13 τὰ ἄλλα *e*. — 14 δὲ om *Cn*, post ὡσαύτως pos *g*. — καὶ om *e*. — κατὰ ταύτας *B*. — αὐτὰς δὲ ποιὰ *nu*, αὐτὰς δὲ λεγόμενα ποιὰ *C*. — 16 τοιοῦτον] τοιοῦτο *ABdfgu*, τοιοῦτον συμβαίνει *n*. — 17 οὐδέν ἐστιν ἐναντίον *Cn*. — δὲ om *C*, pr *n*. — ἂν *i*. — 19 δῆλον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχ. *C*. — 21 ἄρα om *n*. — οὐδὲ γὰρ μία *e*.

ριῶν ἐφαρμόσει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε τὸ ποσὸν οὔτε τὸ πρός τι οὔτε ποῦ οὔθ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων.

Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται, καὶ δίκαιον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον. καὶ αὐτὸ δὲ ἐπίδοσιν λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὂν ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι. οὐ πάντα δέ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀπορήσειεν ἄν τις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων. ἔνιοι γὰρ διαμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων· δικαιοσύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ φασὶ δεῖν λέγεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδὲ ὑγίειαν ὑγιείας, ἧττον μέντοι ἔχειν ἕτερον ἑτέρου ὑγίειαν, καὶ δικαιοσύνην ἕτερον ἑτέρου, ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν καὶ τὰς ἄλλας p. 11 διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τά γε κατὰ ταύτας λεγόμενα ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου λέγεται καὶ ὑγιεινότερος καὶ δικαιότερος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεσθαι, οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν. τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τοῦ τριγώνου λόγον ἢ τὸν τοῦ κύκλου πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσί, τῶν δὲ μὴ ἐνδεχομένων οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου ῥηθήσεται· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν· οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου

---

23 *ἐφαρμόζει gu.* — pr *οὔτε*] *οἷον οὔτε Cf, οὔτε γὰρ Af.* — *τὸ* bis om *nu.* — 24 *ποῦ*] *τὸ ποῦ Cbefg.* — *οὐδ' ABedbifn.* — *τι* om *Cafu.* — *ἢ*] *ἢ τὸ C.* — 26 *δὲ*] *δὲ καὶ BCbfn*, om *e.* — 27 *καὶ ἧττον* om *Bdbei.* — *καὶ ... μᾶλλον* om *abdi.* — 28 *δικαιότερον Ae.* — *ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον*] *μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου λέγεται B, ἕτερον ἑτέρου (λέγεται C) μᾶλλον καὶ ἧττον Cgf.* — *αὐτὰ agf, ταῦτα C.* — *δὲ* om *u.* — *ἐπίτασιν Cu.* — 29 *ἐνδέχεται ἔτι C.* — *γίνεσθαι g.* — 30 *γὰρ*] *μὲν γὰρ a.* — 31 *λέγοιτο Bibdu*, corr *g.* — *καὶ*] *δικαιοσύνη καὶ g.* — *καὶ ἧττον* om *B* et pr *A.* — *ἂν* om *u.* — 33 *δικαιοσύνη Bb.* — 34 *φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεσθαι Cefnu.* — *οὐδὲ*] *οὐδέ γε f.* — 35 *ὑγίειαν ... ἑτέρου*] *ὑγίειάν φασι καὶ δικαιοσύνην (δικαιοσύνην φ. καὶ ὑγ. f) ἧττον ἕτερον ἑτέρου ἔχειν Cef.* — *καὶ*] *φασὶ καὶ ug.* — *ἕτερον ἑτέρου* om *u.*

11a1 *ἑτέρου ἔχειν ὡσαύτως n.* — *καὶ* om *u.* — *γραμμ. γραμματικῆς καὶ Ce.* — 3 alt *τὸ* om *Bifn.* — 4 *δικαιότερος καὶ ὑγιεινότερος Cenu.* — 6 *μᾶλλον καὶ (τὸ C) ἧττον ἐπιδεχ. Ce.* — 7 *τοῦ* om *e.* — 8 pr *ἢ*] *καὶ Ce*, corr *n.* — *τὸν* om *ne.* — 9 *δὲ* om *e.* — *μᾶλλον* ante *ῥηθήσεται Cn.* — 11 *ἔσται n.*

λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχηται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν τὰ ποιὰ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν ἴδιον ποιότητος, ὅμοια δὲ καὶ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται· ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδὲν ἢ καθ' ὃ ποιόν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη τῆς ποιότητος τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεσθαι κατ' αὐτήν.

Οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι, μή τις ἡμᾶς φήσῃ ὑπὲρ ποιότητος τὴν πρόθεσιν ποιησαμένους πολλὰ τῶν πρός τι συγκαταριθμεῖσθαι· τὰς γὰρ ἕξεις καὶ διαθέσεις τῶν πρός τι εἶναι ἐλέγομεν. σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων τὰ γένη πρός τι λέγεται, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται (τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται), τῶν δὲ καθ' ἕκαστα οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται, οἷον ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματικὴ οὐδ' ἡ μουσικὴ τινὸς μουσική. ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ τὸ γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται, οἷον ἡ γραμματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική, καὶ ἡ μουσικὴ τινὸς ἐπιστήμη λέγεται, οὐ τινὸς μουσική. ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. λεγόμεθα δὲ ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα· ταύτας γὰρ καὶ ἔχομεν· ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔχειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινά. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιότητες εἴησαν, αἱ καθ' ἕκαστα, καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα· αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. ἔτι εἰ τυγχάνοι τὸ αὐτὸ πρός τι καὶ ποιὸν ὄν, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς γένεσιν αὐτὸ καταριθμεῖσθαι.

Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὸ γὰρ θερμαίνειν

---

14 ἐπιδέχ. τὰ ποιὰ *Cfen.* — alt τὸ om *n.* — 16 καὶ] ἢ *Cn.* — 17 ἑτέρου *fe.* — οὐκ ἔστι ante ἕτερον *Ce.* — 18 τῆς om *Cenf.* — καὶ] ἢ *Cen.* — 19 κατ' αὐτὴν om *f.* — 20 φήσει *Bb*, φῇ *uf*, corr *n.* — 22 συναριθμ. *a.* — καὶ τὰς δ. *Caeng.* — 23 ἐλέγομεν rec marg *n*, ante εἶναι *Bbg*, om *d* et pr *C.* — πασῶν τῶν τοιούτων (sic) ποιοτήτων τῶν πρός *Cf.* — 24 πρός] τῶν πρός *e.* — ἕκαστον *Ceifgnu.* — μὲν om *Adiu.* — 26 γὰρ om *g.* — δὲ] δέ γε pr *n.* — ἕκαστον *g.* — 28 εἰ] ἢ *ueg*, corr *ABCd.* — 31 λέγεται om *Cen.* — 34 ἐπιστήμην *e.* — τινάς *Ci*, corr *A.* — 35 ἂν αὗται *e.* — ἃ *i.* — 36 ποτε pr om *n.* — 37 ἔτι δὲ εἰ *f.* — τυγχάνει *enf*, τύχοι *u.* — ποιὸν καὶ πρός τι *enug.* — ὂν om *ABi.* — 38 αὐτὸ τοῖς γένεσιν *Cg.* — αὐτὸ] αὐτὸ τοῦτο *u.*

11b1 δὲ om *enig.* — pr καὶ om *e.*

τῷ ψύχειν ἐναντίον καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι, ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα. καὶ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔστι, καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον. ἐπιδέχεται οὖν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν.

Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα λέγεται· εἴρηται δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῶν θέσεων λέγεται. ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν, τοῦ τε ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ καὶ τοῦ ἔχειν, διὰ τὸ προφανῆ εἶναι οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγεται ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐῤῥέθη, ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι, τὸ δὲ ποῦ οἷον ἐν Λυκείῳ, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐῤῥέθη.

10 Ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων, ποσαχῶς εἴωθεν ἀντικεῖσθαι, ῥητέον. λέγεται δὲ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετραχῶς, ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὡς τύπῳ εἰπεῖν ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει, ὡς δὲ τὰ ἐναντία, οἷον τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ, ὡς δὲ τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις, ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον κάθηται - οὐ κάθηται.

Ὅσα μὲν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων λέγεται ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά, οἷον τὸ διπλάσιον, αὐτὸ ὅπερ ἐστίν, ἑτέρου διπλάσιον λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ τῷ ἐπιστητῷ ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ λέγεταί γε ἡ ἐπιστήμη αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιστητοῦ. καὶ τὸ ἐπιστητὸν δὲ αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ πρὸς τὸ ἀν-

---

5 δὲ om *Ced.* — καὶ τὸ ἧττον *Cednf*, corr *i.* — 6 ἧττον καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπ. *Cfe.* — 7 οὖν καὶ τὸ *f*, corr *n.* — tert τὸ del *f.* — 8 δὲ] οὖν *g.* — 11 τοῦ om *f* et pr *n.* — εἶναι] λίαν εἶναι *f.* — τούτων *f.* — 12 ὅσον *i.* — ἐῤῥήθη *nu* et sic vs 14, εἶπον *f.* — τὸ om *nif.* — 13 τὸ δὲ ποῦ] ποῦ δὲ *f.* — οἷον ... δὲ om *f.* — 14 post ἐῤῥέθη *Bd* add τέλος τῶν ι' κατηγοριῶν. Sequentia *d* inscribit περὶ τῶν ἀντικειμένων. — 17 ἑτέρου *i.* — ἀντικεῖσθαι ἑτέρῳ *e.* — 18 et 21 τἀναντία *n.* — 20 οἷον διπλάσιον καὶ ἥμισυ *e.* — 21 οἷον om *g.* — τὸ et τῷ om *f.* — 22 δὲ om *u.* — τὰ om *Cdngu.* — στέρησις καὶ ἕξις *u.* — οἷον] ὡς *ABCdi.* — 25 λέγονται *C.* — 26 αὐτὸ] τοῦ ἡμίσεος αὐτὸ *Cfe*, corr *n.* — διπλάσιον om *n.* — 28 καὶ om *e.* — γε] δὲ *ABiedg.* — 29 πρὸς τὸ] πρὸς *Ade.*

τικείμενον λέγεται, τὴν ἐπιστήμην· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν τινὶ λέγεται ἐπιστητόν, τῇ ἐπιστήμῃ.

Ὅσα οὖν ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεται ἢ ὁπωσδήποτε πρὸς ἄλληλα λέγεται. τὰ δὲ ὡς τὰ ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται, ἐναντία μέντοι ἀλλήλων λέγεται· οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθόν, ἀλλ' ἐναντίον, οὔτε τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος λευκόν, ἀλλ' ἐναντίον. ὥστε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων. ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν p. 12 ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν, τούτων οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον πάντως, οἷον νόσος καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζῴου πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον ὑπάρχειν τῷ τοῦ ζῴου σώματι, ἢ νόσον ἢ ὑγίειαν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον ἀριθμοῦ κατηγορεῖται, καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν, ἢ περιττὸν ἢ ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας οὔτε περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν σώματι πέφυκε γίνεσθαι, καὶ οὐκ ἀναγκαῖόν γε θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώματι· οὐ γὰρ πᾶν ἤτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἐστίν. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ' ἀνθρώπου καὶ κατὰ ἄλλων πολλῶν, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν ἂν κατηγορῆται· οὐ γὰρ πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά ἐστιν. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον, οἷον τοῦ μὲν λευκοῦ καὶ μέλανος τὸ φαιὸν καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα, τοῦ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου τὸ οὔτε φαῦλον οὔτε

---

32 γοῦν *f*. — ἀντίκειται post τι *f*. — ἑτέρων] τῶν ἀντικειμένων *fg*, in marg *B*, in contextu lacuna est, quam explevisse videtur εἶναι, quod *b* habet. — 33 λέγεται om *ug*. — ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς *n*. — 34 τὰ om *n*. — λέγεται om e. — 35 ἀλλήλοις e. — 36 τοῦ om *i*. — 37 τοῦ ... λευκὸν om e.

12a1 γίγνεσθαι *n*. — 2 θάτερον αὐτῶν e. — οὐδὲν αὐτῶν ἐστιν *n*. — 3 γε om *n*. — ἀνὰ μέσον τι *n*. — 4 ζῴου om *i*. — 11 ἐν τῷ σώματι *C*. — γίγνεσθαι *n*. — 12 γε om *ne*. — αὐτῶν post ὑπάρχειν *n*, om e. — 13 πᾶν] πᾶν σῶμα *eni*. — 14 pr καὶ om e. — 15 οὐκ] καὶ οὐκ *n*. — 16 ἂν om *u*. — κατηγορεῖται *n*. — 17 γέ τι om e. — τούτων τι *n*. — 18 καὶ τοῦ μέλανος *Cn*. — alt τὸ om *n*. — 19 καὶ τοῦ σπουδαίου *n*.

σπουδαῖον. ἐπ' ἐνίω ν μὲν οὖν ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον, οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος τὸ φαιὸν καὶ τὸ ὠχρὸν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα [χρώματα]· ἐπ' ἐνίων δὲ ὀνόματι μὲν οὐκ εὔπορον τὸ ἀνὰ μέσον ἀποδοῦναι, τῇ δ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσει τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται, οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν καὶ οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον.

Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταὐτόν τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν· καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἡ ἕξις πέφυκε γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδόν τε γὰρ λέγομεν οὐ τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας, καὶ τυφλὸν οὐ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν· τινὰ γὰρ ἐκ γενετῆς οὔτε ὄψιν ἔχει οὔτε ὀδόντας, ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε νωδὰ οὔτε τυφλά. τὸ δὲ ἐστερῆσθαι καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν οὐκ ἔστι στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις, στέρησις δὲ ἡ τυφλότης· τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν οὐκ ἔστιν ὄψις, οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης. στέρησις γάρ τις ἡ τυφλότης ἐστίν, τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι ἐστερῆσθαι, οὐ στέρησίς ἐστιν. ἔτι εἰ ἦν ἡ τυφλότης ταὐτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ· ἀλλὰ τυφλὸς μὲν λέγεται ὁ ἄνθρωπος, τυφλότης δὲ οὐδαμῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος. ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις· ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός· ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται.

Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν καὶ κατά-

---

21 pr τὸ . . . χρώματα corr *u.* — alt τὸ et καὶ . . . χρώματα om *n.* — 22 τοιαῦτα om *nu.* — δὲ] μὲν *e.* — 23 δοῦναι *i.* — 25 καὶ om *e.* — 26 δὲ] μὲν *e.* — 27 τύφλωσις *e.* — καθόλου] καὶ καθόλου *n.* — 28 ᾧ] ᾧ ἂν *ABdegi.* — πέφυκεν ἡ ἕξις *Cfgnu.* — γίγνεσθαι *n.* — καὶ θάτερον corr *B*, fort pr *u.* — 29 αὐτῶν] αὐτῶν γίνεσθε (sic) *n.* — 30 καὶ] μὴ ὑπάρχειν καὶ *e.* — ὑπάρχῃ] ἔχει *e*, om *i.* — 33 ἔνια γὰρ *n.* — ἔκ γε τῆς *i.* — 34 ἔχει ante ἀλλ' *n.* — alt οὔτε om *n.* — οὐδὲ *n.* — 35 ἔχειν τὴν ἕξιν *Cen.* — 36 δέ ἐστιν ἡ *i.* — 37 οὔτε τὸ *n.* — 38 τις om *ni.* — 39 εἶναι] εἶναι ἢ *ei.* — οὐ] ὄψεως οὐ *i.* — ἐπεὶ εἰ *n.* — 40 κατηγοροῖτο *e.* — 41 ὁ ἄνθρωπος λέγεται *n.*

12b1 δὲ ὁ ἄνθρ. οὐδαμῶς λ. *n.* — 2 τὴν om *e.* — 6 τὰ corr *B.* — κατάφ. καὶ ἀπόφ. *n.*

φασιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις· ἡ μὲν γὰρ κατάφασις λόγος ἐστὶ καταφατικὸς καὶ ἡ ἀπόφασις λόγος ἀποφατικός, τῶν δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν οὐδέν ἐστι λόγος. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ὁ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἀντίκειται, οἷον τὸ κάθηται τῷ οὐ κάθηται, οὕτω καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται, τὸ καθῆσθαι τῷ μὴ καθῆσθαι.

Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, φανερόν· οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀντικειμένου. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις, οὐδ' ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγοιτ' ἂν τυφλότης ὄψεως, ἀλλὰ στέρησις μὲν ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται. ἔτι τὰ πρός τι πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ὥστε καὶ ἡ τυφλότης εἴπερ ἦν τῶν πρός τι, ἀντέστρεφεν ἂν κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις.

Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον, ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί· τούτων γὰρ οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἦν ἀναγκαῖον τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν, οἷον ἐπὶ νόσου καὶ ὑγιείας καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δὲ ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον· οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν· τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ τούτων ἦν τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν

---

7 καταφ. καὶ ἀπόφ. *Cn.* — 8 καὶ ... ἀποφ. om *e.* — καὶ ἡ] ἡ δὲ *f.* — λόγος ἐστὶν ἀποφ. *n.* — 9 ἀπόφ. ἢ κατάφ. *g.* — καὶ ἀπόφ. om *e.* — καὶ] ἢ *Cn.* — οὐδ' ἓν corr *B*, οὐδ' corr *A*, οὐδεὶς *edu.* — 10 λόγος] λόγος ἀλλὰ πρᾶγμα *gn.* — 13 τῷ] πρὸς τὸ *n.* — 14 ἐφ' *e.* — τῷ] τινα πρὸς τὸ *n.* — 16 δὲ καὶ ἡ *C.* — ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρ. *na.* — 19 λέγεται πρὸς αὐτὸ *e.* — 21 λέγεται οὐδ' ὄψις τυφλότητος. ἔτι rc *C.* — 22 λέγονται *i.* — 27 γὰρ om *e.* — 28 οὐδὲν *en.* — ἐν] ἢ ἐν *i.* — οἷς *n.* — 29 γίγνεσθαι *n.* — ὑπάρχ. αὐτῶν *e.* — 30 ἀναγκαῖον ἦν *Cn.* — 32 τι pr om *n.* — 34 ψυχρὸν οὔτε θερμόν *Ce.* — 36 ἦν θάτερον ὑπάρχειν *Cnied.*

ἦν τῷ δεκτικῷ, εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ. ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν. ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνον οἷς φύσει p. 13
τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἀληθές· οὔτε γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν οὔτε τυφλὸν οὔτε ὄψιν ἔχον λέγεται, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν τοιούτων ἐναντίων ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ἀλλ' οὐδ' ὧν τι ἔστιν ἀνὰ μέσον· ἀναγκαῖον γάρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται, καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ τυφλὸν ἢ ἔχον ὄψιν εἶναι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ἐναντίων, ὧν ἔστι τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἦν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισί, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἕν. ὥστε δῆλον ὅτι κατ' οὐδέτερον τῶν τρόπων ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα.

Ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ θερμῷ εἶναι· καὶ γὰρ τὸ ὑγιαῖνον δυνατὸν νοσῆσαι καὶ τὸ λευκὸν μέλαν γενέσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμόν, καὶ ἐκ σπουδαίου γε φαῦλον καὶ ἐκ

38 ἐπὶ] εἶναι ἐπὶ e. — 39 καὶ] τῷ δεκτικῷ καὶ e. — 40 τὸ] ἂν τὸ n. — 41 ἀναγκαῖον e.

13a3 οὐθ' ἕτερον n. — 4 οὐδὲ Agn. — 5 μὴ g. — 6 ἔχον] ἔχειν ante ὥστε g. — 7 τὰ τοιαῦτα a. — ταῦτα τὰ ὡς στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα τῶν d. — μηδὲν n. — 7 et 8 ἔστιν] ἐστί τι a. — 8 ἀνὰ μέσον ἐστίν Abed. — ὧν τι et γάρ corr n. — ποτε om dieg et pr C, del B. — 9 ὑπάρχειν αὐτῶν e. — ἤδη om e. — 10 ἔχ. ὄψιν bis Cn. — 12 οὐ . . . ἔτυχεν om e. — ἀναγκαίως corr C. — ὄψιν ἔχον Cdin. — εἶναι] ῥηθήσεται C. — 13 γε om ACdcfui. — τι om ABbdni. — 15 τούτων e. — ὅτι] τὸ e. — 16 ἕξιν καὶ στέρησιν n. — 18 ὄντος Bb. — 19 γίνεσθαι nui. — 20 ὑπάρχῃ d, ὑπάρχειν g, in fin corr B. — πυρὶ] πυρὶ τὸ en, corr A, rec BC. — θερμὸν Bbdei. — εἶναι] ὑπάρχειν C. — καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ· καὶ γὰρ f. — 21 δύναται n. — τὸ θερμὸν ψυχρὸν καὶ λευκὸν f. — 22 θερμὸν ψυχρόν d. — ante καὶ litura duorum vbb a. — γε] δὲ an.

φαύλου σπουδαῖον δυνατὸν γενέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος εἰς βελτίους διατριβὰς ἀγόμενος καὶ λόγους κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὰν ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἢ τελέως ἂν μεταβάλοι ἢ πάνυ πολλὴν ἐπίδοσιν λάβοι· ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται, κἂν ἡντινοῦν ἐπίδοσιν εἰληφὼς ἐξ ἀρχῆς ᾖ, ὥστε καὶ πλείω εἰκὸς ἐπίδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον τελείως εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαθίστησιν, ἐάν περ μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. ἐπὶ δέ γε τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις πάλιν ἀνέβλεψεν, οὔτε φαλακρὸς ὢν πάλιν κομήτης ἐγένετο, οὔτε νωδὸς ὢν ὀδόντας ἔφυσεν.

Ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φανερὸν ὅτι κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων ἀντίκειται· ἐπὶ γὰρ μόνων τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν ἀληθὲς τὸ δὲ ψεῦδος αὐτῶν εἶναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς εἶναι θάτερον δὲ ψεῦδος, οὔτε ἐπὶ τῶν πρός τι, οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως. οἷον ἡ ὑγίεια καὶ ἡ νόσος ἐναντία, καὶ οὐδέτερόν γε οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος. οὐδέ γε τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. ὅλως δὲ τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδός ἐστιν· πάντα δὲ τὰ

---

23 δυνατὸν σπουδαῖον i. — 24 γέ] τέ f. — τοι Cd. — 25 εἰς τὸ] ἐπὶ τὸ n, ἐπὶ τὸ εἰς g. — βέλτιον e, pr n. — ἐὰν δὲ] αἴτε γὰρ rc A, ἄν τε γὰρ g, ἂν δὲ f. — κἂν om nugf. — 26 φανερόν ἐστιν ὅτι C. — ὅτι om e. — τελείως ἂν μεταβάλλοι n. — πολλὴν ἂν ἐπίδοσιν n. — 27 λάβῃ i. — αἰεὶ C. — 28 ἥντινα οὖν nc. — ἐξ ἀρχῆς ante εἰληφὼς C, post ᾖ n. — 29 αὐτὸν pr om n. — ἀεὶ om C. — γιγνόμενον n. — 30 ἂν C. — περ om c. — 31 γε om Auaf. — τῆς στερ. καὶ τῆς ἕξεως nug. — 32 γίγνεσθαι u, γίνεσθαι i. — 33 γίνεται ἐπὶ στέρησιν C. — 35 τις ante 34 τυφλὸς C, post τυφλὸς ae. — τις οὐδεὶς πάλιν f. — ἔβλεψεν nf. — ἀνέβλεψεν εἰ μήτι (μήτοι rc A, μήτε g) γε θείᾳ δυνάμει Aedi, marg u, del vult g, ἀνέβλεψεν εἰ μήτινι θείᾳ προνοίᾳ aC (δυνάμει C qui rc supra ἐξηγητοῦ). — πάλιν post 36 ὢν gn, ante ἔφυσεν i, om. f. — κομίτης di.

13b1 τρόπων] τρόπον (A) τῶν εἰρημένων ug (προειρημένων g). — 2 ἐπὶ] ἐπὶ μὲν e. — μόνων γὰρ Cnug. — 3 et 4 ψευδὲς di. — 4 θάτερον μὲν ἀληθὲς Cn. — 5 alt τῆς om Cdln, del f. — 5 et 6 ἡ om n. — 6 prius οὔτε om C. — 8 οὐκ ἔστιν] ἕκαστον e. — 9 οἷον] λεγόμενα οἷον n. — ἡ τυφλότης καὶ ὄψις C. — 10 δὲ τῶν] τῶν γὰρ i, τῶν pr d. — 11 ἅπαντα n.

εἰρημένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν Σωκράτην τῷ νοσεῖν Σωκράτην ἐναντίον ἐστίν. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος εἶναι. ὄντος μὲν γὰρ Σωκράτους ἔσται τὸ μὲν ἀληθὲς τὸ δὲ ψεῦδος, μὴ ὄντος δὲ ἀμφότερα ψευδῆ· οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖν Σωκράτην οὔτε τὸ ὑγιαίνειν ἐστὶν ἀληθὲς αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως μὴ ὄντος τε ὅλως οὐδέτερον ἀληθές, ὄντος τε οὐκ ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος· τὸ γὰρ ὄψιν ἔχειν Σωκράτην τῷ τυφλὸν εἶναι Σωκράτην ἀντίκειται ὡς στέρησις καὶ ἕξις, καὶ ὄντος τε οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος (ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψευδῆ), μὴ ὄντος τε ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕτω ψευδῆ ἀμφότερα, καὶ τὸ ὄψιν ἔχειν καὶ τὸ τυφλὸν αὐτὸν εἶναι. ἐπὶ δέ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως ἀεί, ἐάν τε ᾖ ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ ἕτερον ἔσται ψεῦδος καὶ τὸ ἕτερον ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτην καὶ τὸ μὴ νοσεῖν Σωκράτην, ὄντος τε αὐτοῦ φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, καὶ μὴ ὄντος ὁμοίως· τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν μὴ ὄντος ψεῦδος, τὸ δὲ μὴ νοσεῖν ἀληθές. ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων ἴδιον ἂν εἴη τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται.

Ἐναντίον δέ ἐστιν ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῷ μὲν κακόν· τοῦτο δὲ δῆλον τῇ καθ' ἕκαστον ἐπαγωγῇ, οἷον ὑγιείᾳ νόσος καὶ ἀνδρείᾳ δειλία, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. κακῷ δὲ p.14
ὁτὲ μὲν ἀγαθὸν ἐναντίον, ὁτὲ δὲ κακόν· τῇ γὰρ ἐνδείᾳ κακῷ

---

12 δόξειε ἂν n. — 13 τοιοῦτον C. — λεγομένων ἐναντίων i. — 14 Σωκράτη ut solent Bfn. — τὸ d. — 16 εἶναι post ἀληθὲς C. — γὰρ om e. — 19 ἐστὶν om n. — 20 τε] μὲν Buf, γε n, δὲ i. — 21 τε] δὲ ABufg. — θάτερον post ἀεὶ rc marg B. — θάτερον δὲ ψεῦδος om Adi. — δὲ om e. — 22 τὸ] τῷ di. — τὸ dni. — alt Σωκράτην om f. — 23 τε] γε ABCdefgnu. — 24 θάτερον ante 23 οὐκ u. — 25 ἀμφότερα ἔχειν e. — τε] δὲ n. — 26 ὄψιν αὐτὸν ἔχειν Cen. — 27 αὐτὸν om n. — 28 τῆς om i — ἐάν τε ᾖ om e. — alt ἐάν τε om i. — τὸ μὲν ἕτερον n. — 29 καὶ τὸ] τὸ δὲ n. — 30 Σωκράτην om C. — 31 ἢ] τὸ δὲ ἕτερον Cng, om A. — καὶ] ἐστιν, καὶ gn. — ὄντος] ὄντος τε uf. — 32 μὴ νοσεῖν δὲ u. — 36 δὲ] μὲν e. — ἐξ ἀνάγκης ante κακόν n. — νόσος καὶ τῇ (καὶ τῇ om e, τῇ om n) δικαιοσύνῃ (ἡ g) ἀδικία καὶ Cgen.

14a1 δὲ om i. — 2 ἐναντίον ἀγαθὸν Cde. — ὁτὲ] ἔστιν ὁτὲ n.

ὄντι ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον κακὸν ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἐναντία ἑκατέρῳ, οὖσα ἀγαθόν. ἐπ' ὀλίγων δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἴδοι τις, ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἀεὶ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστίν.

Ἔτι ἐπὶ τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὑγιαινόντων μὲν γὰρ ἁπάντων ὑγίεια μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ· ὁμοίως δὲ καὶ λευκῶν ὄντων ἁπάντων λευκότης μὲν ἔσται, μελανία δὲ οὔ. ἔτι εἰ τὸ Σωκράτην ὑγιαίνειν τῷ Σωκράτην νοσεῖν ἐναντίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι· ὄντος γὰρ τοῦ Σωκράτην ὑγιαίνειν οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτην.

Δῆλον δὲ ὅτι καὶ περὶ ταὐτὸν ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζῴου, λευκότης δὲ καὶ μελανία ἁπλῶς ἐν σώματι, δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου.

Ἀνάγκη δὲ πάντα τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶναι. λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει (χρῶμα γὰρ αὐτῶν τὸ γένος), δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν (τοῦ μὲν γὰρ ἀρετή, τοῦ δὲ κακία τὸ γένος)· ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινῶν ὄντα.

12 Πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς, πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃ πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται· τῷ γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι καὶ πρεσβύτερον καὶ παλαιότερον λέγεται. δεύτερον δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, οἷον τὸ ἓν τῶν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν γὰρ ὄντων ἀκολουθεῖ εὐθὺς τὸ ἓν εἶναι, ἑνὸς δὲ ὄντος οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι, ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἡ ἀκολούθησις τοῦ εἶ-

---

3 ὂν om *C*. — 4 ἐπ'] ἔστιν ἐπ' *e*. — 7 ἐπὶ om *Cn*. — ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἐὰν *Ce*. — 8 μὲν om *n*. — 10 τῷ *eg*. — 11 τὸ *Ae*. — 13 εἶναι] ὑπάρχειν *C*. — 14 ὑγιαίνειν Σωκράτη *n*. — 15 τὸ αὐτὸ *Cdn*, αὐτὸ *e*. — 16 et 17 γίγνεσθαι *n*. — 16 ἐν om *G*. — 17 ζῴου] ζῴου πέφυκε γίνεσθαι *Au*. — 18 ἀνθρώπου om *u*. — 19 ἀναγκαῖον *Cefu*. — ἅπαντα *Cu*. — τὰ om *d*. — 21 μὲν om *e*. — 26 πρότερον δὲ ἕτ. *e*. — πρῶτα *e*. — μὲν γὰρ καὶ *enu*. — καὶ om *A*. — 27 κυριώτατον *gu*. — κατὰ τὸν χρόνον *A*. — καθὸ *ACeg*. — ὂν *n*. — 28 καὶ] λέγομεν καὶ *f*, omisso λέγεται. — 31 δυεῖν *AB*, δυοῖν corr *n* (εῖ supra), δυοῖν *e*. — μὲν om *i*. — ὄντοιν *Ce*.

ναι τὸ λοιπόν. πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις.

Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν πρότερον λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει (τὰ γὰρ στοιχεῖα πρότερα τῶν διαγραμμάτων τῇ τάξει, καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα πρότερα τῶν συλλαβῶν), ἐπί τε τῶν λόγων ὁμοίως· τὸ γὰρ προοίμιον τῆς διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν.

Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον πρότερον εἶναι τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν προτέρους φάσκειν παρ' αὐτοῖς εἶναι. ἔστι μὲν δὴ καὶ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν τρόπων οὗτος.

Οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι τρόποι τοῦ προτέρου σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσιν. δόξειε δ' ἂν παρὰ τοὺς εἰρημένους καὶ ἕτερος εἶναι προτέρου τρόπος· τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δ' ἔστι τινὰ τοιαῦτα, δῆλον· τὸ γὰρ εἶναι ἄνθρωπον ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ ἀντιστρέφει γε· εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, τὸ μέντοι πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον τοῦ εἶναι ἀληθῆ τὸν λόγον· τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ μὴ ἀληθὴς ὁ λόγος ἢ ψευδὴς λέγεται. ὥστε κατὰ πέντε τρόπους πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται.

13 Ἅμα δὲ λέγεται ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ

---

34 λοιπόν] λοιπὸν τὰ δύο e. — 35 ἀντιστρέφῃ e. — 36 δὲ] δὲ ὃ n, δὲ ὁ g. — τινα] τὴν pr A. — τάξιν τὸ πρότ. Adeiu, corr B. — 39 σημεῖα et supra vs γὰρ στοιχεῖα e. — πρότερον n.

14b1 καὶ] ἅνπερ ἀρχαὶ πρότεραι τῶν θεωρημάτων τῇ τάξει καὶ i, ante καὶ lacuna unius vs d. — πρότερα τὰ στοιχεῖα d, sed in marg τὰ στ. πρ. — τὰ] δὲ τὰ e. — 2 τε] δὲ d, τε γὰρ e. — 4 προειρημένα g. — alt τὸ om en. — 5 εἴωθε g. — 7 παρ' αὐτοῖς φάσκειν u. — παρ' αὐτοῖς εἶναι om C. — 9 τοῦ πρ. τρόποι en. — σχεδὸν om n, post 10 εἰσι pos Laur 71, 11. — δόξει e. — ἄν τις παρὰ Cn. — καὶ ante παρὰ n. — 11 εἶναι τοῦ προτέρου C. — 12 τοῦ pr om d. — 17 εἰ] ὁ e. — ὁ om e. — 18 ἄνθρ. καὶ ἔστιν ἄνθρ. n. — 19 ἀληθὴς om C. — 23 λέγοιτ' ἂν n.

γένεσίς ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ· οὐδέτερον γὰρ πρότερον οὐδὲ ὕστερόν ἐστιν αὐτῶν. ἅμα δὲ κατὰ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται. φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν, οἷον ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος· ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα, διπλασίου μὲν γὰρ ὄντος ἔστιν ἥμισυ καὶ ἡμίσεος ὄντος διπλάσιον ἔστιν, οὐδέτερον δὲ οὐδετέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστιν.

Καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις ἅμα τῇ φύσει λέγεται. ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, οἷον τὸ πτηνὸν τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιῄρηται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· τὸ γὰρ ζῷον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ πτηνὸν καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον, καὶ οὐδέν γε τούτων πρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαιρεθείη δ' ἂν καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων εἰς εἴδη πάλιν, οἷον τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔσται οὖν κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσίν ἐστιν. τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν ἀεὶ πρότερά ἐστιν· οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος ἔστι ζῷον, ζῴου δὲ ὄντος οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι.

Ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ τοῦ εἶναί ἐστι, καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις· ἁπλῶς δὲ ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

14 Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ, γένεσις, φθορά, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, ἡ κατὰ τόπον μεταβολή.

---

25 γένησίς i. — ἐστιν om n. — οὐδέτερον et οὐδὲ] ἢ bis Laur 71, 11. — γὰρ] γὰρ τῶν τοιούτων n. — 26 ἐστιν ante 25 οὐδὲ n. — λέγεται ταῦτα e. — 27 ἅμα] ταῦτα e. — ὅσα ἀντιστρέφει μὲν om Laur 71, 11. — 28 τοῦ εἶναι om i. — 29 ἡμίσεως pr AB. — μὲν om ACdefgiG. — 30 γὰρ] δὲ f, om nu. — μὲν om Afgn. — ἥμισύ ἐστιν n. — 31 ἡμίσεως G, pr AB. — 32 τοῦ εἶναι om g. — 34 ἀντιδιαιρεῖσθαι C. — δὲ om i. — λέγεται τῇ φύσει ἀλλήλοις G. — 36 ταῦτα . . . γένους om Laur 71, 11. — ἀντιδιαιρεῖται C. — 37 γένους ὄντα τὸ BCun. — εἴς τε om n. — 38 πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν n. — γε om e.

15a1 τοιαῦτα] αὐτὰ G. — ἕκαστον τούτων Ceg. — τούτων ἕκαστον n. — 2 πτηνὸν καὶ (καὶ om i) τὸ πεζὸν iG. — 3 ἔστι e. — 4 ἀεὶ τῶν εἰδῶν C. — 5 ἀεὶ] ἐστιν ἀεὶ g. — ἐστιν om en. — 6 μὲν] μὴ i. — 8 μὲν om g. — 9 τὸ om ni. — 10 αὐτοῦ δὲ γένους C. — 11 ἅμα λέγεται ὧν C, ἅμα ἐστὶν ὧν e. — 14 ἡ] καὶ ἡ Ce, om pr n.

Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις φανερὸν ὅτι ἕτεραι ἀλλήλων εἰσίν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ γένεσις φθορὰ οὐδέ γε ἡ αὔξησις μείωσις οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι· ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἔχει τινὰ ἀπορίαν, μή ποτε ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον κατά τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές ἐστι· σχεδὸν γὰρ κατὰ πάντα τὰ πάθη ἢ τὰ πλεῖστα ἀλλοιοῦσθαι συμβέβηκεν ἡμῖν οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινήσεων κοινωνοῦσιν· οὔτε γὰρ αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κινούμενον οὔτε μειοῦσθαι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὥσθ' ἑτέρα ἂν εἴη παρὰ τὰς ἄλλας κινήσεις ἡ ἀλλοίωσις· εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον εὐθὺς καὶ αὔξεσθαι ἢ μειοῦσθαι ἤ τινα τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον ἤ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον ἀλλοιοῦσθαι ἔδει· ἀλλ' ἔστι τινὰ αὐξανόμενα ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται, οἷον τὸ τετράγωνον γνώμονος περιτεθέντος ηὔξηται μέν, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥσθ' ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν κίνησις ἠρεμίᾳ ἐναντίον, ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα αἱ καθ' ἕκαστα, γενέσει μὲν φθορά, αὐξήσει δὲ μείωσις, τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία. μάλιστα δ' ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἡ πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτωθεν ἡ ἄνω, τῇ δὲ ἄνωθεν ἡ κάτω. τῇ δὲ λοιπῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι τί ποτέ ἐστιν ἐναντίον, ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον, εἰ μή τις καὶ ἐπὶ ταύτης τὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιθείη ἢ τὴν εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολήν,

---

16 γε om *Bdei.* — 17 κατὰ τὸν τόπον *g.* — δὲ om *g.* — 20 ἀλλοιώσεων ὑπάρχειν *G.* — 21 ἢ κατὰ τὰ *e.* — τά γε πλεῖστα *n.* — 22 οὐδεμιᾷ pr *C.* — κοινωνούσης *Afgdu.* — 26 ἢ] καὶ *e.* — 27 τινι corr *n.* — 28 τὸν *C.* — αὐξόμενον *n.* — 29 ἔδει rc add *n.* — 30 ἀλλοιοῦνται *C.* — τετραγ. τοῦ γνώμ. *A*, τοῦ rc. — περιτιθέντος *e*, παρατεθέντος *g.* — 31 εἶεν *di.*

15b1 ἔτι *i.* — μὲν] τῇ μὲν *fg*, om *e.* — κινήσει *fgu.* — ἠρεμία *Cefi*, om *g.* — ἐαντία *ACdefgi.* — 2 γένεσις μὲν φθορᾷ *G.* — φθορὰ ἐναντίον αὐξήσει *f.* — 4 δ' om *fn.* — ἡ] καὶ ἡ *ABdeibufgG*, καὶ εἰ ἄρα del vult ante ἡ *n.* — πρὸς] εἰς *n.* — ἐναντίον ante 5 οἷον *g.* — 5 τῇ ἄνω ἡ κάτω *g.* — ἄνω] ἄνωθεν *i.* — τῇ δὲ] καὶ τῇ *f*, τῇ *n.* — 6 ῥᾴδιόν ἐστιν ἀποδ. *f.* — 7 οὐδὲ *C.* — εἶναι] εἶναί τι *Cf.* — ταύτῃ *f.* — 9 ἀντιτιθείη *u*, τιθείη *g.* — ἢ om *ABue*, del *Cd.* — τῇ εἰς τ. ε. τ. π. μεταβολῇ *ABeuiG*, pr *dn.*

καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν· ἔστι γὰρ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιόν. ὥστε ἀντικείσεται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή, οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι τῷ μέλαν γίνεσθαι· ἀλλοιοῦται γὰρ εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

15 Τὸ δὲ ἔχειν κατὰ πλείονας τρόπους λέγεται. ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην τινὰ ἔχειν καὶ ἀρετήν. ἢ ὡς ποσόν, οἷον ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος· λέγεται γὰρ τρίπηχυ μέγεθος ἔχειν ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χιτῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ἢ ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυροὺς ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον· οἶνον γὰρ ἔχειν τὸ κεράμιον λέγεται, καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς· ταῦτ᾽ οὖν πάντα ἔχειν λέγεται ὡς ἐν ἀγγείῳ. ἢ ὡς κτῆμα· ἔχειν γὰρ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λεγόμεθα.

Λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα· ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ ἔχειν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν ἢ ὅτι συνοικεῖ.

Ἴσως δ᾽ ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι· οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

---

12 ἀντίκειται ACdcfguinG. — 13 ἡ...ἢ pr om n. — 14 ἢ om iG et pr d. — ἡ om ABCefdgu. — τῷ λευκὸν ie. — γίγνεσθαι fn. — 15 τὸ μέλαν dei. — γίγνεσθαι n. — 16 γιγνομένης n, γενομένης i. — 17 δὲ om ng. — πλείους nf. — 19 γὰρ] γὰρ καὶ Cinu, δὲ g. — τινὰ om nu. — ὡς τὸ ποσόν f. — 21 τὰ pr om n. — τὸ σῶμα τί G, τῷ σώματι e. — 24 ἢ] καὶ f. — ἢ...πυροὺς om e. — 25 λέγεται post γὰρ u. — τοὺς om nu. — 26 τοιαῦτ᾽ i. — ἔχειν πάντα u. — ὡς] ἢ ὡς i. — ἢ ἐν κτήματι G. — 27 ἢ] καὶ C. — λεγόμεθα ἢ ἀγρόν u, ἢ ἀγρόν corr. — 28 καὶ om g. — ἡ om C. — γυνὴ δὲ ἄνδρα u. — 29 νῦν om g. — ἔχειν] ἔχειν εἶναι efgu. — οὐθὲν n. — 30 γὰρ... τοῦ ἔχειν γυναῖκα, ἄλλο ἔχειν σημ. e. — τὸ iG. — τὸ γυναῖκα ἔχειν g. — σημαίνει i. — 31 ἂν om ue. — τινὲς... ἔχειν om g. — τρόποι ante τινὲς f. — φανεῖεν e, corr C. — 32 εἰώθασι i. — λέγεσθαι... κατηρίθμ.] ἐῤῥέθησαν g, qui statim incipit commentarium in libr. περὶ ἑρμηνείας. — πάντες uf.

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ὄνομα καὶ τί ῥῆμα, ἔπειτα τί p.16 ἐστιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις καὶ ἀπόφανσις καὶ λόγος.

Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ. καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί· ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, ταὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη ταὐτά. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ πραγματείας. ἔστι δ', ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὁτὲ μὲν νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὁτὲ δὲ ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν θάτερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ· περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι, οἷον τὸ ἄνθρωπος ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδος οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἐὰν μὴ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον.

Ὄνομα μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην 2
ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον·

Codices *ABCdenuf* (*g* ab initio, *i* ubi non recens suppletus est, quibusdam locis *ab* et *EKG*).

Tit περὶ ἑρμηνείας ἤτοι περὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου *E*.

16a5 οὐδὲ] οὕτως (del vult *n*) οὐδὲ *Cefn*. — 6 σημεῖα ταῦτα *C*. — πρῶτον *dG*. — τὰ αὐτὰ *f*, corr *n*. — 8 τὰ αὐτὰ *ng*. — οὖν om *e*. — 9 γὰρ] γὰρ ταῦτα *fn*, γὰρ τοῦτο *g*. — πραγματείας τοῦτο. ἔστι *de*. — 12 pr καὶ] τε καὶ *E*. — τε καὶ] καὶ *Ag*, pr *n*. — αὐτὰ om *n*. — 14 καὶ] ἢ καὶ *Een*, ἢ *n* suprascripto καὶ, ἢ *fgu*. — 14 et 15 τὸ] τῷ *f*. — 15 τὸ rc *n*. — ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος *g*. — 17 μέντοι *e*. — ἢ] τι ἢ *g*. — ἂν *e*, pr *n*. — 18 μὴ] τὸ μὴ *g*. — 19 συνθήκην corr *A*. — 20 μηθὲν *Ce*, pr *n*.

ἐν γὰρ τῷ Κάλλιππος τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς πεπλεγμένοις· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ τὸ μέρος οὐδαμῶς σημαντικόν, ἐν δὲ τούτοις βούλεται μέν, ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένου, οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης τὸ κέλης οὐδέν. τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅταν γένηται σύμβολον, ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα.

Τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ κεῖται ὄνομα ὅ τι δεῖ καλεῖν αὐτό· οὔτε γὰρ λόγος οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον, τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι
b καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά, ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δὲ ὄνομα ἀεί· οἷον Φίλωνός ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γάρ πω οὔτε ἀληθεύει οὔτε ψεύδεται.

3 Ῥῆμα δέ ἐστι τὸ προσσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρίς, καὶ ἔστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον, οἷον ὑγίεια μὲν ὄνομα, τὸ δὲ ὑγιαίνει ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν. καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν, οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ.

Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει καὶ τὸ οὐ κάμνει οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει,

---

21 Κάλιππος corr A. — αὐτὸ om gf et pr n. — σημαίνει καθ' αὑτὸ g. — αὐτὸ fn. — 22 τὸ d, pr C. — 23 νοήμασιν, οὕτως f. — 24 συμπεπλεγμένοις nuf. — οὐδαμῶς τὸ μέρος nfe, οὐδαμῶς ἐστι τὸ μέρος g. — σημαντικόν] ἐστι σημαντικόν Ce. — 25 τούτοις] τοῖς διπλοῖς f. — 26 οἷον ἐν τῷ corr d. — οὐδέν om fEednuG. — οὐδέν] οὐδὲν (οὐδέν τι g) σημαίνει καθ' ἑαυτό Ag. — 29 οἷον corr d. — 30 οὐ. . .ὅ τι rc d ubi locus paucioribus. — κεῖταί γε ὄνομα CEcg. — 31 οὐδὲ pr n. — οὐδὲ g, corr n. — ἀπόφανσις g. — 32 ἐστιν om g. — τὸ] ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν (ὁτῳοῦν e) ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. τὸ Cefug, rc marg d. — ἢ] καὶ G.

16b1 ὅσα] ὅσα ἄλλα C. — πτῶσις A. — ὀνομάτων f. — λόγος . . . ψεύδεται post 5 ψεύδεται pos g. — 2 αὐτῶν E, supra vs g. — ἢ ἔσται ἢ ἦν f. — 4 ἐστιν ἐστιν ἢ A. — 6 δὲ om g. — οὐθὲν de. — 7 καὶ om n. — 9 ὑγιαίνω e, ὑγιαίνειν G. — γὰρ om c. — ὑπάρχει e. — 10 ἐστιν ante ἀεὶ C. — 11 ὑποκειμένῳ] ὑποκειμένῳ ὄντων Ceg. — 12 καὶ τὸ et λέγω om E. — 13 μὲν om E.

τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐ κεῖται· ἀλλ' ἔστω ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγίανεν ἢ τὸ ὑγιανεῖ οὐ ῥῆμα ἀλλὰ πτῶσις ῥήματος· διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος, ὅτι τὸ μὲν τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον, τὰ δὲ τὸν πέριξ.

Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα ὀνόματά ἐστι καὶ σημαίνει τι (ἵστησι γὰρ ὁ λέγων τὴν διάνοιαν, καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν), ἀλλ' εἰ ἔστιν ἢ μή, οὔπω σημαίνει· οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἂν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ψιλόν. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι, προσσημαίνει δὲ σύνθεσίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι.

Λόγος δέ ἐστι φωνὴ σημαντική, ἧς τῶν μερῶν 4 τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις. λέγω δέ, οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἔσται κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἐάν τι προστεθῇ. ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ μῦς τὸ ῦς σημαντικόν, ἀλλὰ φωνή ἐστι νῦν μόνον. ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς σημαίνει μέν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό, ὡς προείρηται.

Ἔστι δὲ λόγος ἅπας μὲν σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον p. 17 δέ, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, κατὰ συνθήκην. ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει, οἷον ἡ εὐχὴ λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς οὔτε ψευδής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείσθωσαν· ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτέρα ἡ σκέψις· ὁ δὲ ἀποφαντικὸς τῆς νῦν θεωρίας.

Ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς κατάφασις, 5 εἶτα ἀπόφασις· οἱ δ' ἄλλοι πάντες συνδέσμῳ εἷς. ἀνάγκη

---

14 διαφορᾷ δὲ *enf*. — 15 ὅτι pr om *d*. — ὁτῳοῦν *e*. — 16 τὸ οὐχ ὑγιανεῖ ἢ οὐχ ὑγίανεν *e*, τὸ ὑγιανεῖ καὶ τὸ ὑγίανεν *C*. — ἢ] καὶ *Eg*. — ἀλλὰ] λέγω ἀλλὰ *ef*. — 17 πτώσεις (*d*) εἰσὶ ῥήματος *G*. — 18 τὸ *Ee*. — τοὺς *E*. — 19 αὑτὰ *efn*. — τὰ ῥήματα pr om *g*. — 20 τὴν διάνοιαν ὁ λέγων *C*. — 21 εἰ] ἢ *G*. — 22 γὰρ om *C*. — 23 ἐὰν *d*. — αὐτὸ om *gn*. — καθ' αὑτὸ *gn*, om *e*. — 25 οὐκ ἔστι] ἀδύνατον *g*. — 26 ἧς] κατὰ συνθήκην, ἧς *Ad*. — 28 ἢ ἀπόφασις add *Af* post κατάφασις. — 29 μὲν om *ABGdfgn*. — ἀλλ' ... προστεθῇ om *e*. — 30 οὐχ ἡ *dfg*, corr *A*. — 31 ὗς *e*. — 33 ἑαυτό *C*. — ὥσπερ εἴρηται *CEe*.

17a1 ἅπας λόγος *f*. — μὲν ante ἅπας *E*, ante οὐχ *f*. — 2 ὡς προείρηται *A*. — 3 οὐκ ... ὑπάρχει om *f* et pr *d*. — 4 πᾶσι *e*. — ἡ om *g*. — 9 πάντες om *n*.

δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν ἐκ ῥήματος εἶναι ἢ πτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν μὴ τὸ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται ἤ τι τοιοῦτον προστεθῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός. δι' ὅ τι δὲ ἕν τί ἐστιν ἀλλ' οὐ πολλὰ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν — οὐ γὰρ δὴ τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι εἷς ἔσται, ἔστι δὲ ἄλλης πραγματείας τοῦτο εἰπεῖν. ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς ἢ ὁ ἓν δηλῶν ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς, πολλοὶ δὲ οἱ πολλὰ καὶ μὴ ἓν ἢ οἱ ἀσύνδετοι. τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ ῥῆμα φάσις ἔστω μόνον, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὕτω δηλοῦντά τι τῇ φωνῇ ὥστε ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός τινος, ἢ μή, ἀλλ' αὐτὸν προαιρούμενον. τούτων δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἐστὶν ἀπόφανσις, οἷον τὶ κατά τινος ἢ τὶ ἀπό τινος, ἡ δὲ ἐκ τούτων συγκειμένη οἷον λόγος τις ἤδη σύνθετος. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται·

6 κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος. ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. ἐπεὶ δὲ ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους ὡσαύτως, ἅπαν ἂν ἐνδέχοιτο καὶ ὃ κατέφησέ τις ἀποφῆσαι καὶ ὃ ἀπέφησε καταφῆσαι. ὥστε δῆλον ὅτι πάσῃ καταφάσει ἐστὶν ἀπόφασις ἀντικειμένη καὶ πάσῃ ἀποφάσει κατάφασις. καὶ ἔστω ἀντίφασις τοῦτο, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὴν τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, μὴ ὁμωνύμως δέ, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοιούτων προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

---

11 ἐὰν] λόγος, ἐὰν codices. — ἔσται ἢ ἦν nf. — ante ἦν et 12 ἔσται add τὸ g. — τοιοῦτο Bu. — 13 διότι codices. — δὲ] δὴ Afun, corr B, del Gd, om Eeg. — 14 τὸ G, pr g. — 15 τοῦτο πραγματείας efn. — ἔστι δὲ corr A. — ἢ om e. — 17 ἢ καὶ οἱ e. — οἱ om C. — ἢ] καὶ τὸ γρ. ἢ n. — ἢ τὸ ῥῆμα Ce. — 18 ἐπεὶ en. — τινα e. — 20 ἐστὶν om g. — ἀπόφασις Cg. — 21 alt τι om G. — 22 μὲν om ACdfGg, ἡ μὲν om u. — ἀπόφασις C. — 23 ὑπάρχει bis pr n. — τι om g. — ὡς ... διῄρηνται om G. — 25 κατὰ ... 26 pr τινος pr om n. — 26 ἐστιν om Cbf. — καὶ om g. — 27 pr μὴ] οὐχ eg. — 29 δὲ om g. — 30 χρόνον BCEG. — καὶ om g. — 31 τις ante καταφῆσαι add n. — 32 ἔσται g. — 34 καὶ] δὲ καὶ e. — 35 κατὰ τὰ τοῦ C. — 36 πρὸς om pr C.

7 Ἐπεὶ δ' ἔστι τὰ μὲν καθόλου τῶν πραγμάτων τὰ δὲ καθ' ἕκαστον (λέγω δὲ καθόλου μὲν ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, καθ' ἕκαστον δὲ ὃ μή, οἷον ἄνθρωπος μὲν τῶν καθόλου, Καλλίας δὲ τῶν καθ' ἕκαστον)· ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινί, ὁτὲ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον. ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηται ἐπὶ τοῦ καθόλου ὅτι ὑπάρχει τι ἢ μή, ἔσονται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις. λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι, τὰ μέντοι δηλούμενα ἔστιν εἶναι ἐναντία ποτέ. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου, οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἄνθρωπος οὐχ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάνσει· τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει ἀλλ' ὅτι καθόλου. ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου κατηγορεῖν τὸ καθόλου οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδεμία γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται, ἐν ᾗ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖται, οἷον ἔστι πᾶς ἄνθρωπος πᾶν ζῷον. ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀντιφατικῶς τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῷ αὐτῷ ὅτι οὐ καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· ἐναντίως δὲ τὴν τοῦ καθόλου κατάφασιν καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀπόφασιν, οἷον πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος - οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. διὸ ταύτας μὲν οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, τὰς δὲ ἀντικειμένας αὐταῖς ἐνδέχε-

---

39 ἕκαστα *e.* — πέφυκε] ἐστὶ *G.*

17b1 alt δὲ] δὴ *b*, fort pr *B.* — 2 ὑπάρχειν *g.* — 3 ἕκαστα *e.* — οὖν om *nge*, del *d.* — 4 ἐπὶ τῶν *b.* — ὅτι] ὡς *e.* — ἔσονται αὗται ἐναντίαι *uf.* — 5 αἱ om *BCGbnug.* — ἀπόφανσιν *BCg.* — τῶν *g.* — ἀποφαίνεσθαι...πᾶς om *G.* — 6 οὐδεὶς] οὐ πᾶς *e.* — 7 αὗται μὲν om *g.* — μὲν om *G.* — 8 δηλούμενα ἐξ αὐτῶν ἔστιν *e.* — ποτε ante ἐναντία *befg*, om *n.* — 11 χρῆται *n*, κέχρηνται *d.* — ἀποφάσει *b*, pr *n.* — 12 οὐχὶ *i.* — 13 τὸ ante pr καθόλου *udcfGgi*, pr *Bn*, ante κατηγορεῖν *C*, καθόλου τὸ καθόλου τὸ καθόλου κατηγορεῖν *b.* — 14 ἀληθὴς marg *B.* — 25 κατηγορηθήσεται *n.* — 17 λέγω om *e.* — ἀποφατικῶς *G.* — 18 ἄνθρωπος...20 λευκός corr *u* ubi pauciora. — 19 ἔστι om *Cb.* — 20 ἐναντίας *b.* — 21 οἷον] οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός - οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός *Aeg*, rc *du.* — πᾶς] ἢ πᾶς pr *n.* — 22 οὐδεὶς] τῇ οὐδεὶς pr *n.* — διὸ καὶ ταύτας *i.* — 23 ἅμα om *b* et fort pr *C.* — εἶναι ἀληθεῖς *g.* — ταύταις *CEu* et *e* isque ante ἀντικειμένας.

ται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, οἷον οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός καὶ ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ὅσαι μὲν οὖν ἀντιφάσεις τῶν καθόλου εἰσὶ καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ, καὶ ὅσαι ἐπὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα, οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός - οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός· ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, οὐκ ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθὴς ἡ δὲ ψευδής. ἅμα γὰρ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ἔστιν ἄνθρωπος καλὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρός, καὶ οὐ καλός· καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστιν. δόξειε δ᾽ ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι σημαίνειν τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἅμα καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τὸ δὲ οὔτε ταὐτὸν σημαίνει οὔθ᾽ ἅμα ἐξ ἀνάγκης.

Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ μία ἀπόφασις μιᾶς καταφάσεως· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ ἀποφῆσαι τὴν ἀπόφασιν ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ τῶν καθ᾽ ἕκαστά τινος ἢ p. 18 ἀπὸ τῶν καθόλου τινός, ἢ ὡς καθόλου ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ οἷον ἔστι Σωκράτης λευκός - οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἢ ἀπ᾽ ἄλλου τὸ αὐτό, οὐχ ἡ ἀντικειμένη ἀλλ᾽ ἔσται ἐκείνης ἑτέρα. τῇ δὲ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, τῇ δὲ τὶς ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ἡ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός.

Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἄλλαι, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα

---

25 ἐνδέχεται] ἐνδέχεταί ποτε ACefnu, rc Bd, post αὐτοῦ ponunt gi. — ταὐτοῦ n. — οἷον] ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, οἷον A. — ἀληθεύειν, οἷον Ce, rc d, συναληθεύειν, οἷον Fg, corr f. — καὶ om gi. — 27 εἰσὶν ὡς καθόλου ei. — ἢ ψευδῆ εἶναι d. — 28 ὅσα G. — 28 et 29 λευκὸς Σωκράτης g. — 29 δὲ om g. — 30 ἀεὶ μὲν ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς G. — 31 ἐστιν ante ἀληθές g, om e. — 32 alt καὶ et 34 καὶ om G. — 34 δ᾽ om g. — ἂν om i. — 35 φαίνεσθαι ταὐτὸν σημαίνειν eg. — 36 ὅτι] τὸ e, τὸ αὐτὸ g. — τὸ αὐτὸ ei. — 39 τὸ] ἐστί· τὸ Aeg, ἔσται· τὸ uf, pr C. — 40 τοῦ αὐτοῦ, ἢ om i.

18a1 alt ἢ om f, del BG. — ἢ ὡς μὴ καθόλου om C. — μὴ ὡς pr n. — 2 λευκὸς Σωκράτης bis g. — 3 αὐτὸ μὴ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οὐχ C. — 4 ἀλλ᾽ ἔσται] ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἔστιν f. — δὲ] μὲν i. — 8 μιᾷ καταφάσει μία ἀπόφασις Anu. — 9 καὶ ὅτι . . . αὗται rc supra vs g. — αἱ om e. — 10 καὶ] καὶ ὑπεναντίαι καὶ g. — αὗται εἴρηται· καὶ ABCdefnubg.

ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἀντίφασις, καὶ διὰ τί, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψευδής.

Μία δέ ἐστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς 8 σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὄντος καθόλου ἢ μὴ ὁμοίως, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν - οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός - οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός - ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός, εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνει. εἰ δὲ δυοῖν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μή ἐστιν ἕν, οὐ μία κατάφασις, οἷον εἴ τις θεῖτο ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ, τὸ ἔστιν ἱμάτιον λευκόν, αὕτη οὐ μία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ἔστιν ἵππος καὶ ἄνθρωπος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν ἔστιν ἵππος λευκὸς καὶ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι καὶ εἰσὶ πολλαί, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πρώτη ἤτοι πολλὰ ἢ οὐδὲν σημαίνει· οὐ γάρ ἐστιν ὁ τὶς ἄνθρωπος ἵππος. ὥστε οὐδ' ἐν ταύταις ἀνάγκη τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι ἀντίφασιν.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ γενομένων ἀνάγκη τὴν κα- 9 τάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου ὡς καθόλου ἀεὶ τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, ὥσπερ εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων οὐκ ἀνάγκη· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων οὐχ ὁμοίως. εἰ γὰρ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς ἢ ψευδής, καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε εἰ ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις

---

13 ἀπόφασις καὶ κατάφασις *b*. — καὶ μία ἀπόφ. *e*. — 14 ἢ ὡς καθόλου *eg*. — ὁμοίως om *g*. — 16 οὐδεὶς . . . ἔστι ante 17 εἰ *f*. — 17 εἰ] ἐστιν, εἰ *e*. — 18 δυεῖν *B*. — οὐδεμία *u*, pr *n*. — οὐ μία . . . μία om *b*. — 19 οἷον] οὐδὲ ἀπόφασις, οἷον *Ceu*, οὐδὲ ἀποφ. μία, οἷον *Adgi*. — θεῖτο corr *B*, θείη τὸ *E*, rc *d*, θεῖτο τὸ pr *d*. — 20 οὔτε *A*. — οὐδὲ ἡ ἀπόφ. *e*. — 21 τοῦτο] τοῦτο τοῦ *gf*, rc *d*, τοῦ *bi*. — ἢ] ἢ ὅτι *BC*, ὅτι *u*, del *n*, om *Edif*. — 22 ἄνθρωπος καὶ ἵππος *i*. — 23 ἵππος et ἄνθρωπος loc mut *f*. — pr λευκὸς om *C*. — 24 pr καὶ corr *n*. — 25 ἤτοι] ἢ *d*. — οὐ] οὐδὲ *f*. — ὁ om *BCEdefginu*. — 26 ταύταις ὁμώνυμον ἐχούσαις τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸν ὑποκείμενον ἀνάγκη *g*. — 27 ἀντίφ. εἶναι *gfn*, sed εἶναι del *n*. — 28 γινομένων *g*. — 29 καὶ om *de*. — μὲν] δὲ *e*. — 30 ὡς καθόλου pr om *n*. — μὲν ἀνάγκη ἀληθῆ *g*. — 31 εἶναι om *n*. — ὡς *ef*. — 32 ληφθέντων *An*, δὲ ληφθέντων *E*. — λέχθ. μὴ καθόλου *e*. — 34 ἢ] καὶ *An*. — 35 ὥστε εἰ] εἰ γὰρ *ef*. — 37 ἀληθεύειν ἀνάγκη *g*. — τὸ ἕτερον

ἀληθὴς ἢ ψευδής. ἄμφω γὰρ οὐχ ὑπάρξει ἅμα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι λευκὸν ἢ ὅτι οὐ
b λευκόν ἐστιν, ἀνάγκη εἶναι λευκὸν ἢ οὐ λευκόν, καὶ εἰ ἔστι λευκὸν ἢ οὐ λευκόν, ἀληθὲς ἦν φάναι ἢ ἀποφάναι· καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται, καὶ εἰ ψεύδεται, οὐχ ὑπάρχει, ὥστε ἀνάγκη ἢ τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. οὐδὲν ἄρα οὔτε ἔστιν οὔτε γίνεται οὔτε ἀπὸ τύχης οὔθ' ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα καὶ οὐχ ὁπότερ' ἔτυχεν. ἢ γὰρ ὁ φὰς ἀληθεύει ἢ ὁ ἀποφάς. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐγίνετο ἢ οὐκ ἐγίνετο· τὸ γὰρ ὁπότερ' ἔτυχεν οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ μὴ οὕτως ἔχει ἢ ἕξει. ἔτι εἰ ἔστι λευκὸν νῦν, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον ὅτι ἔσται λευκόν, ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁτιοῦν τῶν γενομένων ὅτι ἔσται. εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν ἢ ἔσται, οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ εἶναι οὐδὲ μὴ ἔσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε μὴ γενέσθαι, ἀδύνατον μὴ γενέσθαι· ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ γενέσθαι, ἀνάγκη γενέσθαι. ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀναγκαῖον γενέσθαι. οὐδὲν ἄρα ὁπότερ' ἔτυχεν οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἔσται· εἰ γὰρ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς οὐδέτερόν γε ἀληθὲς ἐνδέχεται λέγειν, οἷον ὅτι οὔτε ἔσται οὔτε οὐκ ἔσται. πρῶτον μὲν γὰρ οὔσης τῆς καταφάσεως ψευδοῦς ἡ ἀπόφασις οὐκ ἀληθής, καὶ ταύτης ψευδοῦς οὔσης τὴν κατάφασιν συμβαίνει μὴ ἀληθῆ εἶναι. καὶ πρὸς τούτοις, εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι λευκὸν καὶ μέγα, δεῖ ἄμφω ὑπάρχειν, εἰ δὲ ὑπάρξει εἰς αὔριον, ὑπάρξειν εἰς αὔριον. εἰ δὲ μήτε ἔσται μήτε μὴ ἔσται αὔριον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οἷον ναυμαχία· δέοι γὰρ ἂν μήτε γενέσθαι ναυμαχίαν μήτε μὴ γενέσθαι.

---

pr *u*, θάτερον *f*. — εἰ...ψευδής corr *d*. — κατάφ.] κατάφ. καὶ ἀπόφασις *A*, κατ. ἢ (ἡ *C*, ἢ rc *d*,) ἀπόφασις *CEfgabd*, rec *u*, κατάφ. ἢ ἀπόφ. ἢ *e*. — 38 ὑπάρχει *g*.

18b1 ὅτι om *AEcf*. — ἔστιν om *e*. — ἢ μὴ *f*. — 2 ἢ μὴ *e*. — 3 ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ *E*. — οὐχ] καὶ οὐχ *i*. — 4 ἢ] ἀεὶ *f*, om *BEa*. — κατάφ. et ἀπόφ. loc mut *E*. — εἶναι ἀληθῆ *E*. — 5 ἔσται *i*. — 6 οὔτε *f*. — 7 ἀληθεύσει *AC*. — 8 ἂν om *e*. — ἐγίγνετο bis *n*. — 9 ἔτι δὲ εἰ *fi*. — 10 ἐστὶ *e*. — 11 γινομένων *nu*. — ἔσται] ἔστιν ἢ ἔσται *ef*, rc adi *B*, pr *C*. — 12 εἰπεῖν om *i*, pr *d*. — 13 οὐδὲ] ἢ *f*, pr *d*. — 15 ἀνάγκη *f*. — 16 ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα· εἰ *AEi*, ἔσται, ἀλλὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης· εἰ *f*. — 20 συμβαίνει rc marg *u*. — καὶ πρὸς] πρὸς δὲ *n*. — 21 καὶ] ἅμα καὶ *ue*. — μέγα δεῖ] μέλαν *i*. — 22 δὲ ὑπάρξειν *fn*. — ὑπάρξει εἰς *CEgn*, corr *B*, ὑπάρχειν εἰς *du*. — 23 ἔσται εἰς αὔριον *CEeu*. — 24 γενέσθαι corr *n*. — μήτε] αὔριον μήτε *Ai*.

Τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα, εἴπερ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ἐπὶ τῶν καθόλου λεγομένων ὡς καθόλου ἢ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀνάγκη τῶν ἀντικειμένων εἶναι τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ, μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἐν τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἂν οὔτε πραγματεύεσθαι, ὡς ἐὰν μὲν τοδὶ ποιήσωμεν, ἔσται τοδί, ἐὰν δὲ μὴ τοδί, οὐκ ἔσται τοδί. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ εἰς μυριοστὸν ἔτος τὸν μὲν φάναι τοῦτο ἔσεσθαι τὸν δὲ μὴ φάναι, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν τότε. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο διαφέρει, εἴ τινες εἶπον τὴν ἀντίφασιν ἢ μὴ εἶπον· δῆλον γὰρ ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι ὁ δὲ ἀποφήσῃ· οὐ γὰρ διὰ τὸ ἀποφαθῆναι ἢ καταφαθῆναι ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, οὐδ' εἰς μυριοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ ἐν ὁποσῳοῦν χρόνῳ. ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι p.19
χρόνῳ οὕτως εἶχεν ὥστε τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι, ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο γενέσθαι, καὶ ἕκαστον τῶν γενομένων ἀεὶ οὕτως εἶχεν ὥστε ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι. ὅ τε γὰρ ἀληθῶς εἶπέ τις ὅτι ἔσται, οὐχ οἷόν τε μὴ γενέσθαι· καὶ τὸ γινόμενον ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεὶ ὅτι ἔσται.

Εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα — ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἔστιν ἀρχὴ τῶν ἐσομένων καὶ ἀπὸ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ ἀπὸ τοῦ πρᾶξαί τι, καὶ ὅτι ὅλως ἔστιν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὥστε καὶ τὸ γενέσθαι καὶ τὸ μὴ γενέσθαι. καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα, οἷον ὅτι τουτὶ τὸ ἱμάτιον δυνατόν ἐστι διατμηθῆναι καὶ οὐ διατμηθήσεται, ἀλλ' ἔμπροσθεν κατατριβήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διατμηθῆναι δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν ὑπῆρχε τὸ ἔμπροσθεν αὐτὸ κατα-

27 καὶ ἀπόφ. om i. — 28 λεγομένων ante ἢ C. — ἕκαστα CEcfn. — 30 γινομένοις defi. — 31 γίγνεσθαι gnE. — 33 τοδί rec n. — 35 ὁπότερον ἂν εἰ, ὁπότερον ἦν fd. — αὐτὸν C. — ἦν om nf, del d. — 36 οὐδὲν fort pr A. — εἴ] οἵ e. — 38 τι om en. — οὐδὲ γὰρ i. — 39 ἀποφανθῆναι ἢ καταφανθῆναι ABCdfi, καταφαθῆναι ἢ ἀποφαθῆναι nu, ἀποφάναι ἢ καταφάναι ἢ ἔσεσθαι E, καταφάναι ἢ ἀποφάναι a, ἢ ἀποφ. e omisso καταφ.

19a2 χρόνῳ] τῷ χρόνῳ C, pr n. — ὥστε ἐξ ἀνάγκης τὸ i. — 3 γινομένων e. — 4 εἴ τε i. — τις εἶπέ τι ὅτι i. — 5 γενόμενον enu, corr B. — 8 ἀπὸ τοῦ om n. — 10 ὁμοίως corr n. — μὴ· ὁμοίως AB. — 11 τὸ pr om n. — καὶ om i. — 13 ἐστι om e. — 15 ἂν pr om A. — αὐτῷ f. — κατατριβῆναι αὐτὸ n.

τριβῆναι, εἴγε μὴ δυνατὸν ἦν τὸ μὴ διατμηθῆναι. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενέσεων, ὅσαι κατὰ δύναμιν λέγονται τὴν τοιαύτην. φανερὸν ἄρα ὅτι οὐχ ἅπαντα ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἔστιν οὔτε γίνεται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθής, τὰ δὲ μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θάτερον, οὐ μὴν ἀλλ' ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ θάτερον, θάτερον δὲ μή.

Τὸ μὲν οὖν εἶναι τὸ ὂν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη· οὐ μὴν οὔτε τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶναι οὔτε τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὸ ὂν ἅπαν εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὅτε ἔστι, καὶ τὸ ἁπλῶς εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως ὁ αὐτὸς λόγος. εἶναι μὲν ἢ μὴ εἶναι ἅπαν ἀνάγκη, καὶ ἔσεσθαί γε ἢ μή· οὐ μέντοι διελόντα γε εἰπεῖν θάτερον ἀναγκαῖον. λέγω δὲ οἷον ἀνάγκη μὲν ἔσεσθαι ναυμαχίαν αὔριον ἢ μὴ ἔσεσθαι, οὐ μέντοι ἔσεσθαί γε αὔριον ναυμαχίαν ἀναγκαῖον οὐδὲ μὴ γενέσθαι· γενέσθαι μέντοι ἢ μὴ γενέσθαι ἀναγκαῖον. ὥστ' ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς ὥσπερ τὰ πράγματα, δῆλον ὅτι ὅσα οὕτως ἔχει ὥστε ὁπότερ' ἔτυχε καὶ τὰ ἐναντία ἐνδέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσιν. τούτων γὰρ ἀνάγκη μὲν θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος, οὐ μέντοι τόδε ἢ τόδε ἀλλ' ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ μᾶλλον μὲν ἀληθῆ τὴν ἑτέραν, οὐ μέντοι ἤδη ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἀνάγκη πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν ἀντικειμένων τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων δυνατῶν δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται.

---

16 ἦν om *d*. — μὴ om *i*. — καὶ om *d*. — 19 γίγνεται *n*. — 20 ἡ om *e*. — τὰ] ἢ ψευδής, τὰ *f*. — 22 οὗ *f*. — 24 μέντοι *ena*. — οὔτε om *a*. — ἀνάγκη ἅπαν *i*. — εἶναι om *a*, locus longe pluribus. — 25 ὂν ἀνάγκη μὴ *e*. — οὔτε *i*. — 26 καὶ corr *n*. — τὸ om *d*. — 27 ὁ αὐτὸς λόγος om *n*. — 29 οὐ μὴν δ. *f*. — 30 μὲν] μὲν ἢ *n*. — ἔσεσθαι μὲν *e*. — 31 ἔσεσθαί γε] γενέσθαι γε *n*, γενέσθαι γε ἢ ἔσεσθαι *e*, γε ἔσεσθαί γε *f*, γε ἔσεσθαι *C*, γενέσθαι *E*. — ναυμαχίαν ante αὔριον *En*, ante οὐδὲ *C*. — 33 οἱ λόγοι ὁμοίως *Cn*. — 34 ὁπόσα *C*. — καὶ] εἶναι καὶ *eu*. — τἀναντία *defi*. — 35 ὁμοίως ἀνάγκη *C*. — 36 οὖσιν...μὴ] οὐκ *i*, om *A*. — μὴ οὖσιν corr *n*. — 37 ψευδὲς *Aeu*, corr *C*. — 38 ὁπότερον *Bdi*. — 39 ψευδῆ εἶναι. ὥστε *Ae*.

19b1 τῶν ἀντικ. om *b*. — 3 μὲν post μὴ ὄντων add *deu*, rc *AB*. — 4 alt εἶναι om *e*.

Ἐπεὶ δέ ἐστί τι κατά τινος ἡ κατάφασις σημαίνουσα, 10 τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα ἢ τὸ ἀνώνυμον, ἓν δὲ δεῖ εἶναι καὶ καθ' ἑνὸς τὸ ἐν τῇ καταφάσει (τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀνώνυμον πρότερον· τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος ὄνομα μὲν οὐ λέγω ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα· ἕν γάρ πως σημαίνει καὶ τὸ ἀόριστον. ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει οὐ ῥῆμα ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα), ἔσται πᾶσα κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἢ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος. ἄνευ δὲ ῥήματος οὐδεμία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις· τὸ γὰρ ἔστιν ἢ ἔσται ἢ ἦν ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ῥήματα ἐκ τῶν κειμένων ἐστί· προσσημαίνει γὰρ χρόνον. ὥστε πρώτη ἔσται κατάφασις καὶ ἀπόφασις τὸ ἔστιν ἄνθρωπος – οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, εἶτα ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος – οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, πάλιν ἔστι πᾶς ἄνθρωπος – οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος – οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς δὲ χρόνων ὁ αὐτὸς λόγος. ὅταν δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορῆται, ἤδη διχῶς λέγονται αἱ ἀντιθέσεις. λέγω δὲ οἷον ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι ὄνομα ἢ ῥῆμα ἐν τῇ καταφάσει. ὥστε διὰ τοῦτο τέτταρα ἔσται ταῦτα, ὧν τὰ μὲν δύο πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν ὡς αἱ στερήσεις, τὰ δὲ δύο οὔ. λέγω δ' ὅτι τὸ ἔστιν ἢ τῷ ἀνθρώπῳ προσκείσεται ἢ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ, ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις. τέτταρα οὖν ἔσται. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· ἀπόφασις τούτου, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα καὶ τὸ οὐκ ἔστι τῷ ἀνθρώπῳ προσκείσεται καὶ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, οὕτω τέτακται. ὁμοίως δὲ ἔχει κἂν καθόλου τοῦ ὀνόματος ᾖ ἡ κατά-

5 *τι κατά τινος* post *σημαίνουσα i.* — 6 pr *ἢ* om *Ce*, pr *d.* — *καὶ*] *ἢ μὴ εἶναι καὶ* sed *καὶ* rc *n*, om *a.* — 7 *τὸ*] *καὶ τὸ b.* — *καταφάσει* corr *n.* — *τὸ δὲ . . . καὶ τὸ*] *editi plerique τί δὲ . . . καὶ τί.* — 9 *καὶ* om *n.* — *τὸ* rc *n.* — *ἀόριστον ὄνομα ὥσπερ e.* — *τὸ* om *i.* — 10 *ῥῆμα λέγω ἀλλ' e.* — *ἀλλ' ἀ. ῥῆμα* rc supra vs *n.* — *ἔσται*] *ἔσται γὰρ e*, *ἔσται οὖν i.* — 11 *καὶ ἀπόφασις* om *en.* — *ἢ ἔσται* post *γίνεται ei.* — 15 *ἔσται* om *en.* — 16 tert *οὐκ* rc mg *A.* — 19 *δὲ* om *n.* — 19 *προσκατηγορηθῇ n.* — 20 *ἤδη* om *n.* — 21 *ἄνθρ. δίκαιος f.* — 22 *φάσει e.* — *ταῦτ' ἔσται e.* — 24 *ὅτι* om *e.* — 25 et 30 *ἀνθρώπῳ*] *δικαίῳ* codices. — *πρόσκειται* pr *d.* — 26 *νοῶμεν Cf.* — 27 *τούτου ἀπόφασις ef.* — 30 *πρόσκειται* ante *ταῦτα n*, ib *προσκείσεται CKe.* — *καὶ*] *ἢ Kf.* — 31 *λέγεται* codices. — 32 *ἕξει e.*

φασις, οἷον πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος. ἀπόφασις τούτου, οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος. πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος- οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πλὴν οὐχ ὁμοίως τὰς κατὰ διάμετρον ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δὲ ποτέ. αὗται μὲν οὖν δύο ἀντίκεινται, ἄλλαι δὲ πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος ὡς ὑποκείμενόν τι προστεθέντος· ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος - οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος- p. 20 οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος. πλείους δὲ τούτων οὐκ ἔσονται ἀντιθέσεις. αὗται δὲ χωρὶς ἐκείνων αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἔσονται, ὡς ὀνόματι τῷ οὐκ ἄνθρωπος προσχρώμεναι. ἐφ' ὅσων δὲ τὸ ἔστι μὴ ἁρμόττει, οἷον ἐπὶ τοῦ ὑγιαίνει καὶ βαδίζει, ἐπὶ τούτων τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτω τιθέμενον ὡς ἂν εἰ τὸ ἔστι προσήπτετο, οἷον ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος - οὐχ ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος-οὐχ ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. οὐ γάρ ἐστι τὸ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λεκτέον, ἀλλὰ τὸ οὔ, τὴν ἀπόφασιν, τῷ ἄνθρωπος προσθετέον. τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε, ὑγιαίνει ἄνθρωπος - οὐχ ὑγιαίνει ἄνθρωπος, ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος - οὐχ ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος. ταῦτα γὰρ ἐκείνων διαφέρει τῷ μὴ καθόλου. ὥστε τὸ πᾶς ἢ μηδεὶς οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν. τὰ δὲ ἄλλα τὰ αὐτὰ δεῖ προστιθέναι.

Ἐπεὶ δὲ ἐναντία ἀπόφασίς ἐστι τῇ ἅπαν ἐστὶ ζῷον δίκαιον ἡ σημαίνουσα ὅτι οὐδέν ἐστι ζῷον δίκαιον, αὗται μὲν φανερὸν ὅτι οὐδέποτε ἔσονται οὔτε ἀληθεῖς ἅμα οὔτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀντικείμεναι ταύταις ἔσονταί ποτε, οἷον οὐ πᾶν ζῷον δίκαιον καὶ ἔστι τι ζῷον δίκαιον. ἀκολουθοῦσι δὲ αὗται, τῇ μὲν πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν ἡ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δί-

33 δίκαιος ἄνθρ. n, bis K. — τούτου om n. — 36 συναληθεύεσθαι B, ἀληθεύειν a, ἀληθεύεσθαι n, συναληθεύειν ἀλλήλαις K. — 37 οὖν αἱ δύο u. — οὖν om b. — ἀντίκειται B, ἀντίκεινται ἀλλήλαις, ἄλλαι deuf. — 37 δὲ] δὲ δύο BCaKuefd, δύο rec d. — 38 προστεθέν in fin corr ABd, προστεθέντες abeun, rc f. — ἔστι] οἷόν ἐστι ub, corr n, οἷόν ἐστι οἷον rec f. — ἔστι . . . ἄνθρωπος om C et pr d.

20a2 εἰσὶν n — ἐκείνων χωρὶς n. — αὐτὰς en. — 3 ἔσονται corr n. — χρώμεναι ACdfn. — 4 ἐφαρμόττει A. — οὐχ ἁρμόττει K. — ὑγιαίνειν καὶ βαδίζειν CKdfnu. — τὸ pr om n. — 5 τιθέμενας corr u, pr n. — 6 ante οἷον plura vbb del n. — οἷον] οἷόν ἐστιν d. — 9 τῷ ἀνθρώπῳ C. — 12 καθόλου εἶναι. ὥστε Ae, rec d. — 13 ἢ οὐδεὶς A, ἢ τὸ μηδεὶς Ceu. — οὐθὲν u. — 14 pr ἢ pr om n. — καταφήσειν ἢ ἀποφήσειν e. — ταὐτὰ n. — 17 ζῷόν ἐστι n. — 18 ἀληθεῖς οὔτε f. — ταὐτοῦ n. — 20 ἡ μὲν (τῇ μὲν b) οὐδεὶς ἄνθρ. δίκαιος τῇ (ἡ b) πᾶς ἐστὶν ἄνθρ. οὐ δίκ. nb.

καιος, τῇ δὲ ἔστι τις ἄνθρωπος δίκαιος ἡ ἀντικειμένη ὅτι οὐ πᾶς ἄνθρωπός ἐστιν οὐ δίκαιος· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινα. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθ᾽ ἕκαστον, εἰ ἀληθὲς ἐρωτηθέντα ἀποφῆσαι, ὅτι καὶ καταφῆσαι ἀληθές· οἷον ἆρά γε Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου οὐκ ἀληθὴς ἡ ὁμοίως λεγομένη, ἀληθὴς δὲ ἡ ἀπόφασις, οἷον ἆρά γε πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός· τοῦτο γὰρ ψεῦδος. ἀλλὰ τὸ οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφὸς ἀληθές· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀντικειμένη, ἐκείνη δὲ ἡ ἐναντία.

Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα, οἷον ἐπὶ τοῦ μὴ ἄνθρωπος καὶ μὴ δίκαιος, ὥσπερ ἀποφάσεις ἄνευ ὀνόματος καὶ ῥήματος δόξαιεν ἂν εἶναι. οὐκ εἰσὶ δέ· ἀεὶ γὰρ ἀληθεύειν ἀνάγκη ἢ ψεύδεσθαι τὴν ἀπόφασιν, ὁ δ᾽ εἰπὼν οὐκ ἄνθρωπος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ ἧττον ἠλήθευκέ τι ἢ ἔψευσται, ἐὰν μή τι προστεθῇ. σημαίνει δὲ τὸ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος οὐδεμιᾷ ἐκείνων ταὐτόν, οὐδὲ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ ἡ οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος· τὸ δὲ πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος τῷ οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος ταὐτὸν σημαίνει.

Μετατιθέμενα δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ταὐτὸν b σημαίνει, οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ γὰρ μὴ τοῦτό ἐστι, τοῦ αὐτοῦ πλείους ἔσονται ἀποφάσεις. ἀλλ᾽ ἐδέδεικτο ὅτι μία μιᾶς. τοῦ μὲν γὰρ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος ἀπόφασις τὸ οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· τοῦ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, εἰ μὴ ἡ αὐτή ἐστι τῇ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται ἀπόφασις ἤτοι τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκὸς ἢ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ἀλλ᾽ ἡ ἑτέρα μέν ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός, ἡ ἑτέρα δὲ τοῦ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὲν οὖν μετατιθεμένου τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος ἡ αὐτὴ γίνεται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, δῆλον.

---

22 δίκ. ἄνθρ. n. — πᾶς ἐστὶν ἄνθρ. Cn. — 23 ἔστιν om e. — δὲ] οὖν f. — δὴ corr C. — 24 καὶ ὅτι An. — καὶ om CKe. — ἕκαστα Be, corr d. — 29 ἆρα fort pr om n. — 30 δέ] δέ γε n. — 31 ἀντικείμενα ante 32 οἷον e. — 33 δόξειεν ABCGf, δόξειαν e, δόξαιαν e, δόξαιεν corr K. — 34 ἀνάγκη ἀληθεύειν e. — 35 οὐθὲν n. — εἰπόντος post τοῦ add Afu, rc K, post ἄνθρωπος e. — 40 οὐκ ἄνθρ. om n.

20b4 ἀλλὰ δέδεικται ef. — ὅτι om e. — 7 ἔσται] ἔσται ἡ n. — 8 λευκὸς ἄνθρωπος AKGdeuf.

11 Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν ἢ πολλὰ καθ' ἑνὸς καταφάναι ἢ ἀποφάναι, ἐὰν μὴ ἕν τι ᾖ τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλούμενον, οὐκ ἔστι κατάφασις μία οὐδὲ ἀπόφασις. λέγω δὲ ἓν οὐκ ἐὰν ὄνομα ἓν ᾖ κείμενον, μὴ ᾖ δὲ ἕν τι ἐξ ἐκείνων, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἴσως ἐστὶ καὶ ζῷον καὶ δίπουν καὶ ἥμερον, ἀλλὰ καὶ ἕν τι γίνεται ἐκ τούτων· ἐκ δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βαδίζειν οὐχ ἕν. ὥστε οὔτ' ἐὰν ἕν τι κατὰ τούτων καταφήσῃ τις μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία καταφάσεις δὲ πολλαί, οὔτε ἐὰν καθ' ἑνὸς ταῦτα, ἀλλ' ὁμοίως πολλαί. εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ ἀποκρίσεώς ἐστιν αἴτησις, ἢ τῆς προτάσεως ἢ θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως, ἡ δὲ πρότασις ἀντιφάσεως μιᾶς μόριον, οὐκ ἂν εἴη ἀπόκρισις μία πρὸς ταῦτα· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐρώτησις μία, οὐδ' ἐὰν ᾖ ἀληθής. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς Τοπικοῖς περὶ αὐτῶν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ τί ἐστιν ἐρώτησίς ἐστι διαλεκτική· δεῖ γὰρ δεδόσθαι ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἑλέσθαι ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μόριον ἀποφήνασθαι· ἀλλὰ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα προσδιορίσαι πότερον τόδε ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἢ οὐ τοῦτο.

Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν κατηγορεῖται συντιθέμενα ὡς ἓν τὸ πᾶν κατηγόρημα τῶν χωρὶς κατηγορουμένων, τὰ δ' οὔ, τίς ἡ διαφορά; κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ χωρὶς ζῷον καὶ χωρὶς δίπουν, καὶ ταῦτα ὡς ἕν, καὶ ἄνθρωπον καὶ λευκόν, καὶ ταῦθ' ὡς ἕν. ἀλλ' οὐχί, εἰ σκυτεὺς καὶ ἀγαθός, καὶ σκυτεὺς ἀγαθός. εἰ γάρ, ὅτι ἑκάτερον ἀληθές, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συνάμφω, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔσται. κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἄνθρωπος ἀληθὲς καὶ τὸ λευκόν, ὥστε καὶ τὸ ἅπαν. πάλιν εἰ τὸ λευκόν, αὐτὸ καὶ τὸ ἅπαν, ὥστε ἔσται ἄνθρωπος λευκὸς λευκός, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν
p. 21 μουσικὸς λευκὸς βαδίζων· καὶ ταῦτα πολλάκις πεπλεγμένα. ἔτι εἰ ὁ Σωκράτης Σωκράτης καὶ ἄνθρωπος, καὶ Σωκρά-

---

13 ἢ] ἢ καὶ *n*. — φάναι *e*. — 16 pr ἓν ante ὄνομα *fn*, om *C*, pr *dG*. — ἓν ᾖ] ᾖ ἓν *K*. — 17 ὁ om *e*. — 18 γίγνεται *n*. — τοῦ bis om *n*. — 19 οὔτε ἂν *ACnf*. — καταφῇ *n*. — 24 μιᾶς ἐστι μόριον *C*. — μία ἀπόκρισις *n*. — 25 ἂν *An*. — 28 ἑλέσθαι] καὶ ἑλέσθαι *e*. — 30 τοῦτο] τόδε *e*. — 34 ταῦτα rc mg *n*. — ult καὶ om *e* et pr *d*. — 35 οὐχὶ corr *n*. — 36 διότι *ef*. — εἶναι δεῖ] ἐστι *n*. — 39 αὐτὸ om *fn*. — πᾶν *d*. — ἔσται ὁ ἄνθρωπος *e*.
21a1 πολλὰ pr *n*. — συμπεπλεγμένα *f*. — 2 ἔτι] εἰς ἄπειρον ἔτι *AKu*, rec *d*. — εἰ om *n*. — ὁ Σωκράτης om *e*. — alt καὶ . . . ἄνθρωπος et tert καὶ . . . δίπους om *K*. — καὶ Σωκράτης Σωκράτης ἄνθρωπος *CKd*.

της ἄνθρωπος. καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους, καὶ ἄνθρωπος δίπους.

Ὅτι μὲν οὖν εἴ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα, δῆλον· ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν. τῶν δὴ κατηγορουμένων, καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθαι συμβαίνει, ὅσα μὲν λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, ταῦτα οὐκ ἔσται ἕν, οἷον ἄνθρωπος λευκός ἐστι καὶ μουσικός, ἀλλ' οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν· συμβεβηκότα γὰρ ἄμφω τῷ αὐτῷ. οὐδ' εἰ τὸ λευκὸν μουσικὸν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ἔσται τὸ μουσικὸν λευκὸν ἕν τι· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ τὸ μουσικὸν λευκόν, ὥστε οὐκ ἔσται τὸ λευκὸν μουσικὸν ἕν τι. διὸ οὐδ' ὁ σκυτεὺς ἁπλῶς ἀγαθός, ἀλλὰ ζῷον δίπουν· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός. ἔτι οὐδ' ὅσα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις οὔτε ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν ἢ δίπουν· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν. ἀληθὲς δέ ἐστιν εἰπεῖν κατὰ τοῦ τινὸς καὶ ἁπλῶς, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἄνθρωπον ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον λευκόν· οὐκ ἀεὶ δέ, ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ προσκειμένῳ τῶν ἀντικειμένων τι ἐνυπάρχῃ ᾧ ἕπεται ἀντίφασις, οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ ψεῦδος, οἷον τὸν τεθνεῶτα ἄνθρωπον ἄνθρωπον εἰπεῖν, ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, ἀληθές. ἢ ὅταν μὲν ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ οὐκ ἀληθές, ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, οὐκ ἀεὶ ἀληθές, ὥσπερ Ὅμηρός ἐστί τι, οἷον ποιητής. ἆρ' οὖν καὶ ἔστιν, ἢ οὔ; κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ κατηγορεῖται τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν· ὅτι γὰρ ποιητής ἐστιν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό, κατηγορεῖται κατὰ τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν. ὥστε ἐν ὅσαις κατηγορίαις μήτε ἐναντιότης ἔνεστιν, ἐὰν λόγοι ἀντ' ὀνομάτων λέγωνται, καὶ καθ' ἑαυτὰ κατηγορῆται καὶ

---

3 εἰ om nu. — καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος δίπους Kd, pr C. — 5 πλοκὰς e. — 6 λέγειν rec d. — 9 ταὐτοῦ n. — 10 οἷον ὁ ἄνθρωπος e. — 11 τὸ om n. — συμβέβηκε et ταὐτῷ n. — 12 ἔστι CK. — 13 λευκὸν μουσικὸν bis en. — γάρ ἐστι μουσικὸν τὸ λ. Vat 1022. — 14 λευκὸν καὶ μουσικὸν B, μουσικον λευκὸν f. — διότι GK. — ὁ om Cnf. — 16 ἔτι] ἔτι δὲ e. — ὑπάρχει K. — 17 alt ἄνθρωπος om Bf. — ἐστιν ἢ om n. — 18 δίπουν καὶ τὸ ζῷον n. — 19 ἐστιν pr om n. — 20 ἢ] εἰπεῖν e. — ἄνθρωπον ἄνθρωπον λευκόν ABdeu, ἄνθρωπον ἄνθρωπον καὶ λευκόν C, ἄνθρωπον λευκὸν ἄνθρωπον KGf. — 21 προκειμένῳ pr C. — 22 οἷς e. — 23 τὸν om pr C. — alt ἄνθρωπον om n. — 24 ὑπάρχῃ e. — 27 τοῦ] κατὰ τοῦ C. — τὸ ἔστι τοῦ Ὁμ. n. — ὅτι...28 τὸ ἔστιν om pr C. — 28 κατὰ marg C. — 29 ἐστίν e. — 30 αὐτὰ fn. — κατηγορεῖται d.

μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἐπὶ τούτων τὸ τὶ καὶ ἁπλῶς ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν. τὸ δὲ μὴ ὄν, ὅτι δοξαστόν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὄν τι· δόξα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν οὐχ ὅτι ἔστιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν.

12 Τούτων δὲ διωρισμένων σκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ ἀποφάσεις καὶ καταφάσεις πρὸς ἀλλήλας αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου τε καὶ ἀναγκαίου· ἔχει γὰρ ἀπορίας τινάς. εἰ γὰρ τῶν συμπλεκομένων αὗται ἀλλήλαις ἀντίκεινται ἀντιφάσεις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται, οἷον τοῦ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον, καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, τὸ ξύλον ἔσται ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως, καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ προστίθεται, τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ ἀντὶ τοῦ εἶναι λεγόμενον, οἷον τοῦ ἄνθρωπος βαδίζει οὐ τὸ οὐκ ἄνθρωπος βαδίζει ἀπόφασις ἔσται, ἀλλὰ τὸ οὐ βαδίζει ἄνθρωπος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν ἄνθρωπον βαδίζειν ἢ ἄνθρωπον βαδίζοντα εἶναι. ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ, καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασις ἔσται τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. δοκεῖ δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι ἢ βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν καὶ μὴ τέμνεσθαι δυνατόν. λόγος δέ, ὅτι ἅπαν τὸ οὕτω δυνατὸν οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ, ὥστε ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ ἀπόφασις· δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικὸν καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις· οὐκ ἄρα τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασίς ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἅμα καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ προστιθέμενα γίνεσθαι φάσεις καὶ ἀποφάσεις. εἰ οὖν ἐκεῖνο ἀδύνατον, τοῦτ' ἂν εἴη αἱρετόν.

---

32 ἔσται om *n*. — οὐκ] οὐκ ἔστιν *e*, ἔστιν, οὐκ *f*. — 33 αὐτοῦ οὐκ ἔστιν *ACdn*. — 34 καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις *f*. — 35 εἶναι om *e*.

21b4 τὸ] ἀληθεύει τὸ *e*. — 5 εἰπεῖν ἀληθὲς *n*. — δὴ *Cfn*. — τοῦτο om *n*. — 11 ἔσται om *n*. — 12 δύνασθαι καὶ om *e*. — καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι *d*. — 13 τέμνεσθαι καὶ μὴ βαδίζειν *n*. — 15 αὐτῷ] τὸ αὐτῷ αὐτῷ *e*. — αὐτοῦ καὶ del vult *n*. — 18 τοῦ . . . μὴ εἶναι] αὕτη *n*. — 19 ἔσται *u*. — 20 alt καὶ om *edf* et pr *n*. — 21 γίγνεσθαι *n*.

ἔστιν ἄρα ἀπόφασις τοῦ δυνατὸν εἶναι τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι· καὶ γὰρ τούτου ἀπόφασις τὸ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοιοτρόπως, οἷον ἀναγκαίου τε καὶ ἀδυνάτου. γίνεται γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι προσθέσεις, τὰ δ' ὑποκείμενα πράγματα τὸ μὲν λευκὸν τὸ δ' ἄνθρωπος, οὕτως ἐνταῦθα τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι ὡς ὑποκείμενον γίνεται, τὸ δὲ δύνασθαι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι προσθέσεις διορίζουσαι, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ [illegible], ὁμοίως αὗται ἐπὶ τοῦ εἶναι δυνατὸν καὶ εἶναι οὐ δυνατόν. τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀπόφασις τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. [illegible] ἀκολουθεῖν ἂν δόξαιεν ἀλλήλαις· τὸ γὰρ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· οὐ γὰρ ἀντιφάσεις ἀλλήλων αἱ τοιαῦται, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύονται· ἀντίκεινται γάρ. οὐδέ γε τὸ p. 22
[illegible] μὴ εἶναι καὶ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι οὐδέποτε ἅμα ἐπὶ [illegible] ἀληθεύονται. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἀπόφασις οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τοῦ δὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. [illegible] ἀδύνατον εἶναι οὐ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ [illegible] εἶναι· τοῦ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ [illegible] καθόλου δέ, ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι δεῖ τιθέναι ὡς τὰ ὑποκείμενα, κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ταῦτα ποιοῦντα πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συντάττειν.

---

23 εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ (οὐ *Kf*) τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ὁ *CKf*. — 26 γίγνεται *n*. — 27 alt τὸ om *cf* et pr *n*. — 28 λευκὸς pr *n*. — 29 καὶ τὸ μὴ *C*. — καὶ μὴ εἶναι om *eG* et pr *dn*. — ὑποκείμενα *C*. — γίγνεται *n*. — 30 alt τὸ om *n*. — προσθέσεις εἰσὶ διορ. *f*. — 31 καὶ τὸ μὴ *Cef*. — καὶ τὸ ψεῦδος pr om *n*. — 32 μὴ *fu*. — 34 τὸ] οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ *AKe*, rec marg *B*. — μὴ εἶναι] μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ (οὐ *f*) τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι *Cf Vat* 1022. — 35 διὸ] καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐ τὸ (οὐ το οὐ *A Vat* 1022) δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. διὸ *Ae Vat* 1022, rc marg *B*. — δόξειεν *ABGf*, corr *d*, δόξειαν *C*. — δόξειεν ἂν *e*. — ἀλλήλαις] ἀλλήλαις αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι *CKefnu*, rec *d*, sed τοῦ in his om *nu* et καὶ om *enu*. — τὸ . . . 36 μὴ εἶναι om *eu*. — 36 εἶναι] καὶ εἶναι *d*. — εἶναι . . . εἶναι rec *d*. — 37 ἀλλὰ] (ἀλλὰ *K*) τὸ (τὸ om *u*) δυνατὸν εἶναι καὶ (καὶ om *eu*) δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ *AKefu*. — καὶ τὸ μὴ *n*.

22a1 ἅμα ante ἐπὶ *n*. — ἀληθεύεται *n*, ἀληθεύσονται *e*. — ἀντίκειται *C*. — 2 μὴ bis om *e*. — ἐπὶ . . . ἀληθεύονται om *n*. — 3 εἶναι κατάφασις *e*. — 4 εἶναι ἀπόφασις ἀλλὰ *e*. — 6 alt μὴ] οὐκ *e*. — 8 pr καὶ om *n*. — 9 φάσιν *n*. — 10 καὶ τὸ μὴ pr *f*. — συνάπτειν *e*, pr *n*.

καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶναι τὰς ἀντικειμένας φάσεις, δυνατόν - οὐ δυνατόν, ἐνδεχόμενον - οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον - οὐκ ἀδύνατον, ἀναγκαῖον - οὐκ ἀναγκαῖον, ἀληθές - οὐκ ἀληθές.

13 Καὶ αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται οὕτω τιθεμένοις· τῷ μὲν γὰρ δυνατῷ εἶναι τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ ἀντιστρέφει, καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τῷ δὲ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τῷ δὲ μὴ δυνατῷ εἶναι καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ εἶναι τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι, τῷ δὲ μὴ δυνατῷ μὴ εἶναι καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὡς λέγομεν.

δυνατὸν εἶναι	οὐ δυνατὸν εἶναι
ἐνδεχόμενον εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι
οὐκ ἀδύνατον εἶναι	ἀδύνατον εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι	ἀναγκαῖον μὴ εἶναι
δυνατὸν μὴ εἶναι	οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι	ἀδύνατον μὴ εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι	ἀναγκαῖον εἶναι.

Τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀδύνατον τῷ ἐνδεχομένῳ καὶ δυνατῷ καὶ οὐκ ἐνδεχομένῳ καὶ μὴ δυνατῷ ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς, ἀντεστραμμένως δέ· τῷ μὲν γὰρ δυνατῷ

11 φάσεις pr om n. — 14 αἱ om C. — γίγνονται n. — τιθεμένων e. — 15 et 17 δυνατὸν Ke. — 16 τούτῳ ἐκεῖνο u. — 17 et 19 ἐνδεχόμενον Ke. — 18 τό τε μὴ n. — ἀναγκαῖον] δυνατὸν et οὐκ ἀδύνατον] μὴ ἀναγκαῖον corr d. — alt τὸ om n. — μὴ pr om n. — 19 δυνατὸν Ke. — ἀναγκαῖον μὴ et 20 ἀδύνατον loc mut corr d. — 20 δυνατὸν Ke, pr C. — 21 ἐνδεχόμενον CKe. — ἀναγκαῖον et 22 ἀδύνατον μὴ loc mut corr d. — 22 ὡς] ὃ ef, corr n. — 24—31 in marg disposita sunt ut supra, in contextu vero uno tenore δυνατὸν εἶναι, ἐνδεχόμενον εἶναι....οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐ δυνατὸν εἶναι...ἀναγκαῖον εἶναι ABCGafnu, e sic disposuit:

δυνατὸν εἶναι	ἐνδεχόμενον εἶναι	οὐ δυνατὸν εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον ε.
οὐκ ἀδύν. εἶναι	οὐκ ἀναγκαῖον ε.	ἀδύνατον εἶναι	ἀναγκαῖον μὴ εἶν.
ἀδύνατον μὴ εἶναι		οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι	
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι		οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι	
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι		ἀδύνατον μὴ εἶναι	
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι		ἀναγκαῖον μὴ εἶναι,	

sed fol seq tabula ita disposita invenitur ut in reliqq codd. — 33 καὶ οὐ n. — ἀκολουθοῦσι n. — 34 δυνατὸν Ke. — δυνατῷ...ἀκολουθεῖ corr n.

εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀδυνάτου, τῇ δὲ ἀποφάσει ἡ κατάφασις· τῷ γὰρ οὐ δυνατῷ εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι· κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον εἶναι, τὸ δ' οὐκ ἀδύνατον ἀπόφασις. τὸ δ' ἀναγκαῖον πῶς, ὀπτέον. φανερὸν δὴ ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' αἱ ἐναντίαι ἕπονται· αἱ δ' ἀντιφάσεις χωρίς. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἀνάγκη μὴ εἶναι τὸ οὐκ ἀνάγκη εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἀκολουθεῖν ὁμοίως τοῖς ἑτέροις, ὅτι ἐναντίως τὸ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται, τὸ αὐτὸ δυνάμενον. εἰ γὰρ ἀδύνατον εἶναι, ἀναγκαῖον τοῦτο οὐχὶ εἶναι ἀλλὰ μὴ εἶναι· εἰ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀνάγκη εἶναι· ὥστε εἰ ἐκεῖνα ὁμοίως τῷ δυνατῷ καὶ μή, ταῦτα ἐξ ἐναντίας, ἐπεὶ οὐ σημαίνει γε ταὐτὸν τό τε ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀδύνατον, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, ἀντεστραμμένως. ἢ ἀδύνατον οὕτω κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαίου ἀντιφάσεις; τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι δυνατὸν εἶναι· εἰ γὰρ μή, ἡ ἀπόφασις ἀκολουθήσει· ἀνάγκη γὰρ ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι· ὥστ' εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνατον εἶναι· ἀδύνατον ἄρα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν τῷ γε δυνατὸν εἶναι τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι ἀκολουθεῖ, τούτῳ δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε συμβαίνει τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ εἶναι, οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· τῷ μὲν γὰρ ἄμφω ἐνδέχεται συμβαίνειν, τούτων δὲ ὁπότερον ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκέτι ἔσται ἐκεῖνα ἀληθῆ. ἅμα γὰρ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· εἰ δ' ἀνάγκη εἶναι ἢ μὴ εἶναι, οὐκ ἔσται δυνατὸν ἄμφω. λείπεται τοίνυν τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. τοῦτο γὰρ ἀληθὲς καὶ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. καὶ γὰρ αὕτη γίνεται ἀντίφασις τῇ ἑπομένῃ τῷ οὐ δυνα-

---

35 τῇ] ἀκολουθεῖ τῇ AKe, ἡ οὐκ ἀδύνατον εἶναι τῇ nf. — 36 δυνατὸν Ke. — τὸ rec n. — 37 εἶναι ante ἀπόφασις add AKe. — 38 ἔχει ante ὀπτέον pos n.

22b3 τοῦ] τὸ τοῦ τὸ corr n. — ἀκολουθεῖν] ἀκολ. τὸ ἀναγκαῖον AGefu, rec BC. — 4 ταῖς ἑτέραις efu. — 5 et 6 εἰ] ὃ ef, corr d. — 6 τοῦτο οὐκ Adef. — 7 ὥσπερ ἐκεῖνα ὁμοίως ἀκολουθεῖ τῷ e. — 9 τε om e. — ὡς f. — 11 τῷ f. — 12 pr ἢ om Ce et pr d. — 13 εἰ τὸ μὴ e. — alt εἶναι om d. — 14 τὸ G. — γε om e. — 15 pr τὸ] τῷ G. — 17 alt εἶναι om e. — 18 δυνατὸν nu. — τὸ μὲν e. — 19 σημαίνει e, σημαίνειν df. — ἂν om e. — 20 ἀληθῆ καὶ μὴ εἶναι ἅμα e. — γὰρ] γὰρ ἄμφω f. — 21 ἀνάγκη ἢ εἶναι C. — 24 γίγνεται n. — τῆς ἑπομένης n. — δυνατὸν Cenu.

τῷ εἶναι· ἐκείνῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὗ ἡ ἀπόφασις τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ἀκολουθοῦσί τε ἄρα καὶ αὗται αἱ ἀντιφάσεις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει τιθεμένων οὕτως.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν εἶναι ἕπεται. εἴ τε γὰρ μὴ ἕπεται, ἡ ἀντίφασις ἀκολουθήσει, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι· καὶ εἴ τις ταύτην μὴ φήσειεν εἶναι ἀντίφασιν, ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ἅπερ ἄμφω ψευδῆ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ εἶναι δοκεῖ δυνατὸν τέμνεσθαι καὶ μὴ τέμνεσθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ὥστε ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ψεῦδος. φανερὸν δὴ ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ εἶναι ἢ βαδίζειν καὶ τὰ ἀντικείμενα δύναται, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀληθές, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ λόγον δυνατῶν, οἷον τὸ πῦρ θερμαντικὸν καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον. αἱ μὲν οὖν μετὰ λόγου p.23 δυνάμεις αἱ αὐταὶ πλειόνων καὶ τῶν ἐναντίων, αἱ δ' ἄλογοι οὐ πᾶσαι, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, τὸ πῦρ οὐ δυνατὸν θερμαίνειν καὶ μή, οὐδ' ὅσα ἄλλα ἐνεργεῖ ἀεί. ἔνια μέντοι δύναται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἅμα τὰ ἀντικείμενα δέξασθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τούτου χάριν εἴρηται, ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμένων, οὐδ' ὅσαι λέγονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. ἔνιαι δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσιν. τὸ γὰρ δυνατὸν οὐχ ἁπλῶς λέγεται, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅτι ἀληθὲς ὡς ἐνεργείᾳ ὄν, οἷον δυνατὸν βαδίζειν ὅτι βαδίζει, καὶ ὅλως δυνατὸν εἶναι ὅτι ἤδη ἔστι κατ' ἐνέργειαν ὃ λέγεται εἶναι δυνατόν, τὸ δὲ ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν, οἷον δυνατὸν εἶναι βαδίζειν ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὕτη μὲν ἐπὶ τοῖς κινητοῖς ἐστὶ μόνοις ἡ δύναμις, ἐκείνη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκινήτοις. ἄμφω δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι βαδίζειν ἢ εἶναι, καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν καὶ τὸ βα-

---

25 καὶ τὸ ἀναγκαῖον e. — καὶ ... 27 ἄρα rc f in litura, ubi loc paucioribus. — 26 ἡ om AGdfenu. — 27 τε om Cdnu, del A. — αἱ om d. — 30 τε om e, del d. — ἀκολουθεῖ G. — ἀπόφασις n. — 31 μὴ ταύτην C. — φήσῃ n. — ἀπόφασιν n, corr G. — 32 λέγειν om n. — post τὸ del aliquid B. — ἅπερ] δὲ post ἄμφω n. — 33 εἶναι. ὥστε τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δυνατὸν ἕπεται. ἀλλὰ C. — δοκεῖ εἶναι Cn. — 34 alt καὶ] δυνατὸν καὶ e. — 35 ἔσται post εἶναι e. — δὴ] δὲ e, γὰρ G.

23a2 γρ. πασῶν supra vs f. — 3 ἀεὶ ἔστ' ἂν ᾖ τὸ ὑποκείμενον ἔνια e. — δύνανται A. — 4 τἀντικείμενα n. — δέξασθαι om n. — 8 ἐνέργεια Cu, pr n. — ὂν om CGd et pr An. — 10 et 11 εἶναι om n. — 13 τὸ δυνατὸν ef. — 14 καὶ τὸ ἐνεργοῦν BGeu. — τὸ del A.

διστικόν. τὸ μὲν οὖν οὕτω δυνατὸν οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ἁπλῶς εἰπεῖν, θάτερον δὲ ἀληθές. ὥστε ἐπεὶ τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου ἕπεται, τῷ ἐξ ἀνάγκης ὄντι ἕπεται τὸ δύνασθαι εἶναι, οὐ μέντοι πᾶν. καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, καὶ τὰ ἄλλα ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα ἐπισκοπεῖν δεῖ.

Φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης ὂν κατ' ἐνέργειάν ἐστιν, ὥστε εἰ πρότερα τὰ ἀΐδια, καὶ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα. καὶ τὰ μὲν ἄνευ δυνάμεως ἐνέργειαί εἰσιν, οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι, τὰ δὲ μετὰ δυνάμεως, ἃ τῇ μὲν φύσει πρότερα τῷ δὲ χρόνῳ ὕστερα, τὰ δὲ οὐδέποτε ἐνέργειαί εἰσιν ἀλλὰ δυνάμεις μόνον.

14 Πότερον δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει ἢ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει, καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἢ τὸ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος, οἷον ἔστι Καλλίας δίκαιος - οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος - Καλλίας ἄδικός ἐστι· ποτέρα δὴ ἐναντία τούτων; εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐκεῖ δὲ ἐναντία δόξα ἡ τοῦ ἐναντίου, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος τῇ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεων ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα ἐναντία ἐστίν, οὐδὲ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ εἰρημένη ἀπόφασις. ὥστε σκεπτέον ποία δόξα ἀληθὴς ψευδεῖ δόξῃ ἐναντία, πότερον ἡ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἡ τὸ ἐναντίον εἶναι δοξάζουσα. λέγω δὲ ὧδε. ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἄλλη δὲ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ψευδής, ἑτέρα δὲ ὅτι κακόν. ποτέρα δὴ τούτων b
ἐναντία τῇ ἀληθεῖ; καὶ εἰ ἔστι μία, καθ' ὁποτέραν ἡ ἐναντία; τὸ μὲν δὴ τούτῳ οἴεσθαι τὰς ἐναντίας δόξας ὡρίσθαι, τῷ τῶν ἐναντίων εἶναι, ψεῦδος· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν καὶ τοῦ κακοῦ ὅτι κακὸν ἡ αὐτὴ ἴσως καὶ ἀληθὴς ἔσται, εἴτε πλείους εἴτε

---

16 τὸ ἐν μέρει τῷ G. — 18 μέντοι τὸ πᾶν dfu, corr A. — 20 τἄλλα Ge. — 12 πρότερον e. — ἴδια G, pr C. — καὶ] καὶ ἡ ef. — 25 χρόνῳ δὲ n. — 30 ἢ ὁ τὸ e, pr C. — δικαίως... ἄνθρ. om f. — οἷον] ἐστιν n. — 31 K. δίκαιός ἐστι n. — 32 δὴ corr C, δὲ ef, om n. — 34 ὅτι] ἡ f. — 36 μηδὲ C. — 37 ἐστὶν n. — ἐναντία ἔσται e. — 38 ψευδὴς ἀληθεῖ eu, corr B. — δόξει C. — 39 εἶναι et 40 τις om e.

23b1 ἄλλη n. — δὲ f. — 2 κατὰ ποτέραν ἐναντία n. — 3 τῷ om e. — 5 ἔσται om Cn.

μία ἐστίν. ἐναντία δὲ ταῦτα. ἀλλ' οὐ τῷ ἐναντίων εἶναι ἐναντία, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐναντίως. εἰ δὴ ἔστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν δόξα, ἄλλη δ' ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἔστι δὲ ἄλλο τι ὃ οὐχ ὑπάρχει οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι, τῶν μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θετέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχον δοξάζουσιν οὔθ' ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον (ἄπειροι γὰρ ἀμφότεραι, καὶ ὅσαι ὑπάρχειν δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον), ἀλλ' ἐν ὅσαις ἐστὶν ἡ ἀπάτη. αὗται δὲ ἐξ ὧν αἱ γενέσεις. ἐκ τῶν ἀντικειμένων δὲ αἱ γενέσεις, ὥστε καὶ αἱ ἀπάται. εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός (συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακῷ εἶναι), μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἡ καθ' ἑαυτό, καὶ ψευδής, εἴπερ καὶ ἀληθής. ἡ μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν τοῦ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχοντος ψευδής, ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τοῦ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε μᾶλλον ἂν εἴη ψευδὴς τοῦ ἀγαθοῦ ἡ τῆς ἀποφάσεως ἢ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα. διέψευσται δὲ μάλιστα περὶ ἕκαστον ὁ τὴν ἐναντίαν ἔχων δόξαν· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν πλεῖστον διαφερόντων περὶ τὸ αὐτό. εἰ οὖν ἐναντία μὲν τούτων ἡ ἑτέρα, ἐναντιωτέρα δὲ ἡ τῆς ἀντιφάσεως, δῆλον ὅτι αὕτη ἂν εἴη ἐναντία. ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τὸ ἀγαθὸν συμπεπλεγμένη ἐστί· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἀνάγκη ἴσως ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτόν. ἔτι δέ, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ ἂν δόξειε καλῶς εἰρῆσθαι· ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἢ οὐδαμοῦ. ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία, περὶ τούτων ἔστι μὲν ψευδὴς ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη, οἷον ὁ τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἄνθρωπον οἰόμενος διέψευσται. εἰ οὖν αὗται ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀντιφάσεως. ἔτι ὁμοίως ἔχει ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, καὶ πρὸς ταύταις ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν. τῇ οὖν τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν

---

6 εἶναι ἐναντίαι n. — 7 μὲν om e. — ἐστὶν om n. — 8 ἄλλη] ἔστιν n. — δέ τι ἄλλο pr n. — 9 δὴ om n. — οὐδὲ μίαν C. — 10 μὴ] οὐχ ante ὑπάρχειν n. — ὅσαι in αι corr n. — 11 μὴ ... τὸ] ὑπάρχει n. — ἀμφότεροι u. — 13 δὲ] δέ εἰσιν u. — 16 αὐτὸ n. — 17 αὐτὸ Cefn. — 18 μὲν om e. — 19 αὐτὸ Cen. — 21 δόξα rec n. — 23 αὐτὸ γένος. εἰ C. — 24 ἀποφάσεως C. — 25 ἂν om e. — εἴη] εἴη ἡ bdfn. — 27 εἰ om n et pr C. — καὶ εἰ e. — 28 ταύτην e, pr B. — 29 τὸ] δύναται τὸ e. — τὸ et ἀντιφάσεως in ἀντι corr n. — 30 ἡ pr om n. — 31 μὴ n. — ἄνθρ. εἶναι οἰόμενος f. — 32 καὶ] ἐναντίαι καὶ n. — αἱ rec n qui alt αἱ om. — 34 πρὸς] πρός γε n.

ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ τίς ἂν εἴη ἡ ἐναντία; οὐ γὰρ δὴ ἡ λέγουσα ὅτι
κακόν· ἅμα γὰρ ἄν ποτε εἴη ἀληθής, οὐδέποτε δὲ ἀληθὴς ἀλη-
θεῖ ἐναντία· ἔστι γάρ τι μὴ ἀγαθὸν κακόν, ὥστε ἐνδέχεται ἅμα
ἀληθεῖς εἶναι. οὐδ' αὖ ἡ ὅτι οὐ κακόν· ἀληθὴς γὰρ καὶ αὕτη·
ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα ἂν εἴη. λείπεται οὖν τῇ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ
ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἐναντία ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ψευδὴς p. 24
γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τῇ τοῦ ἀγα-
θοῦ ὅτι ἀγαθόν. φανερὸν δὲ ὅτι οὐδὲν διοίσει οὐδ' ἂν καθόλου
τιθῶμεν τὴν κατάφασιν· ἡ γὰρ καθόλου ἀπόφασις ἐναντία
ἔσται, οἷον τῇ δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν ἀγα-
θόν ἐστιν ἡ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ
ὅτι ἀγαθόν, εἰ καθόλου τὸ ἀγαθόν, ἡ αὐτή ἐστι τῇ ὅτι ὃ ἂν ᾖ
ἀγαθὸν δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθόν. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ
ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ
ἀγαθοῦ. ὥστε εἴπερ ἐπὶ δόξης οὕτως ἔχει, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ b
καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, δῆ-
λον ὅτι καὶ καταφάσει ἐναντία μὲν ἀπόφασις ἡ περὶ τοῦ
αὐτοῦ καθόλου, οἷον τῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἢ ὅτι πᾶς ἄν-
θρωπος ἀγαθὸς ἡ ὅτι οὐδὲν ἢ οὐδείς, ἀντιφατικῶς δὲ ὅτι ἢ οὐ
πᾶν ἢ οὐ πᾶς. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται
ἐναντίαν εἶναι οὔτε δόξαν οὔτε ἀντίφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ
περὶ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ταῦτα δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν
αὐτόν· ἅμα δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ.

---

36 ἂν εἴη ἡ om n. — alt ἡ] ἥ γε n. — 37 εἶεν ἀληθεῖς n. — 38 μὴ ἀγαθὸν corr B. — 39 ἡ] εἰ e, om d. — 40 οὖν] δὴ n.

24a1 pr ὅτι … ψευδὴς rc A in litura. — ἀγαθόν· ψευδὴς corr C, ψευδὴς ἀληθὴς γὰρ Bn (ἀληθὴς corr n), ἀληθὴς γὰρ A. — 2 τῇ] εἴη ἂν ἐναντία τῇ u. — 5 ὃ ἂν ᾖ om n. — ἀγαθὸν ᾖ …. a. — 6 ἔσται d, om n. — ἡ] ἔστιν ἡ u. — ἡ γὰρ … ὅτι om A. — 7 εἰ] εἰ γὰρ a. — τῇ πᾶν ὅ τι Ad et pr B; τῇ ὅπερ ἂν e. — ὃ om Cdfn. — 8 ὅτι ἀγαθόν] ἀγαθόν ἐστιν ante δοξαζούσῃ u. — 9 εἴη u. — δὲ om d.

24b3 μὲν] μὲν ἡ n. — 4 τῇ om BCdu et pr An. — 5 ἀντιφαντικῶς A, ἀντιφατικὸν n. — ἢ ὅτι a. — ὅτι ἢ … πᾶς] ἡ (ἡ ὅτι c) οὐ πᾶν καὶ ἡ οὐ πᾶς Cfe, ἡ ὅτι οὐ πᾶν d. — 6 πᾶς ἢ οὐ πᾶν nu. — ὅτι καὶ df. — ἀληθεῖ ἀληθῆ Cnu. — 7 ἀπόφασιν f. — 8 τὰ αὐτὰ e.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ Α.

---

p. 24 *Πρῶτον εἰπεῖν περὶ τί καὶ τίνος ἐστὶν ἡ σκέψις, ὅτι περὶ ἀπόδειξιν καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς· εἶτα διορίσαι τί ἐστι πρότασις καὶ τί ὅρος καὶ τί συλλογισμός, καὶ ποῖος τέλειος καὶ ποῖος ἀτελής, μετὰ δὲ ταῦτα τί τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τόδε τῷδε, καὶ τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς ἢ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι.*

Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικὸς τινὸς κατά τινος. οὗτος δὲ ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, ἐν μέρει δὲ τὸ τινὶ ἢ μὴ τινὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἀδιόριστον δὲ τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἄνευ τοῦ καθόλου ἢ κατὰ μέρος, οἷον τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἢ τὸ τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν. διαφέρει δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ πρότασις τῆς διαλεκτικῆς, ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ λῆψις θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν (οὐ γὰρ ἐρωτᾷ ἀλλὰ λαμβάνει ὁ ἀποδεικνύων), ἡ δὲ διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἀντιφάσεώς ἐστιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ γενέσθαι τὸν ἑκατέρου συλλογισμόν· καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων καὶ ὁ ἐρωτῶν συλλογίζεται λαβών τι κατά τινος ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις ἁπλῶς κατάφασις ἢ ἀπόφασίς τινος κατά τινος τὸν εἰρημένον τρό-

---

Codices *ABC,d* et *n* ubi scriptura antiquior (*fumac* quibusdam locis, *i*, in quo 28b14—29a21 et 33a14—34a36 recentia sunt, ab initio).

Titulo adi *C περὶ γενέσεως συλλογισμῶν.* — *περὶ ἀναλυτικῶν Laur* 72, 12, *περὶ γενέσεως συλλογισμῶν ἀναλυτικῶν προτέρων τὸ πρῶτον τῇ τάξει τμῆμα πρῶτον Laur* 72, 19.

24a10 *ἡ σκέψις ἐστίν n.* — 13 *ταῦτα δὲ m.* — 18 *λέγω] τέσσαρες δέ εἰσιν οἱ προσδιορισμοί. λέγωμεν n.* — 21 *τὴν αὐτὴν] μίαν* ante *εἶναι fn.* — 26 *καὶ γὰρ καὶ ὁ Marc* 231. — 28 *ἐστὶ m.* — 29 *ἢ ἀπόφασις* om pr *C.* — *τὸν] ἤ τινος ἀπό τινος τὸν fn.* — *κατὰ τὸν m.*

που, ἀποδεικτικὴ δέ, ἐὰν ἀληθὴς ᾖ καὶ διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων εἰλημμένη, διαλεκτικὴ δὲ πυνθανομένῳ μὲν ἐρώ- b
τησις ἀντιφάσεως, συλλογιζομένῳ δὲ λῆψις τοῦ φαινομένου καὶ ἐνδόξου, καθάπερ ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἴρηται. τί μὲν οὖν ἐστὶ πρότασις, καὶ τί διαφέρει συλλογιστικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ καὶ διαλεκτική, δι' ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ῥηθήσεται, πρὸς δὲ τὴν παροῦσαν χρείαν ἱκανῶς ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, οἷον τό τε κατηγορούμενον καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. τέλειον μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν τὸν μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον παρὰ τὰ εἰλημμένα πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον, ἀτελῆ δὲ τὸν προσδεόμενον ἢ ἑνὸς ἢ πλειόνων, ἃ ἔστι μὲν ἀναγκαῖα διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων, οὐ μὴν εἴληπται διὰ προτάσεων. τὸ δὲ ἐν ὅλῳ εἶναι ἕτερον ἑτέρῳ καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θατέρου θάτερον ταὐτόν ἐστιν. λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ λαβεῖν τῶν τοῦ ὑποκειμένου, καθ' οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται· καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς ὡσαύτως.

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ **2**
ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τούτων δὲ αἱ p. **25**
μὲν καταφατικαὶ αἱ δὲ ἀποφατικαὶ καθ' ἑκάστην πρόσρησιν, πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν αἱ μὲν καθόλου αἱ δὲ ἐν μέρει αἱ δὲ ἀδιόριστοι, τὴν μὲν ἐν τῷ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὴν ἀνάγκη τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν, οἷον εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, οὐδ' ἀγαθὸν οὐδὲν ἔσται ἡδονή· τὴν δὲ κα-

---

24b13 *τίνι nm.* — *καὶ διαλεκτική* om *n.* — 16 *ἀναλύεται n.* — 17 *τὸ* om *m.* — pr *ἢ* om *i.* — 18 *καὶ*] *ἢ Cifnm.* — 19 *τινῶν . . . ἀνάγκης* rc *d* supra lituram. — *τι . . . ἀνάγκης* rc *A* supra lituram. — *τῶν κειμένων* rc *B* supra vs. — 20 *δὲ τὸ u.* — *τῷ Cifnm.* — 21 *συμβαίνειν* om *f.* — *τῷ δὲ ACmuf.* — *τὸ . . . συμβαίνειν* om *i.* — *συμβαίνειν* om *n.* — *τοῦ n.* — *ἔξω f.* — 24 *τὸν δεόμενον* Marc 231. — 26 *διὰ*] *διὰ τῶν f.* — *ἐν . . .* 29 *ᾖ* rc *A* supra lit. — 27 *ἕτερον ἐν ἑτέρῳ BCfm.* — 28 *θάτερον θατέρου nmf.* — 28 *ἐστιν*] *σημαίνει fm.* — *λέγω n.* — 29 *κατηγορεῖσθαι* om *m.* — *λαβεῖν* ante 30 *καθ' imnf.* — *τῶν* om *BCdifnum.*

25a3 *καθ'*] *καὶ καθ' n.* — 4 *καὶ ἀποφατικῶν* om *n.* — *μέν εἰσι καθόλου nmf.*

τηγορικὴν ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν καθόλου ἀλλ' ἐν μέρει, οἷον εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι εἶναι ἡδονήν· τῶν δὲ ἐν μέρει τὴν μὲν καταφατικὴν ἀντιστρέφειν ἀνάγκη κατὰ μέρος· εἰ γὰρ ἡδονή τις ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι ἔσται ἡδονή, τὴν δὲ στερητικὴν οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ εἰ ἄνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ, καὶ ζῷον οὐχ ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ.

Πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὴ καθόλου ἡ *ΑΒ* πρότασις. εἰ οὖν μηδενὶ τῶν *Β* τὸ *Α* ὑπάρχει, οὐδὲ τῶν *Α* οὐδενὶ ὑπάρξει τὸ *Β*. εἰ γάρ τινι, οἷον τῷ *Γ*, οὐκ ἀληθὲς ἔσται τὸ μηδενὶ τῶν *Β* τὸ *Α* ὑπάρχειν· τὸ γὰρ *Γ* τῶν *Β* τί ἐστιν. εἰ δὲ παντὶ τὸ *Α* τῷ *Β*, καὶ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Α* ὑπάρχει. εἰ γὰρ μηδενί, οὐδὲ τὸ *Α* οὐδενὶ τῷ *Β* ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ κατὰ μέρος ἐστὶν ἡ πρότασις. εἰ γὰρ τὸ *Α* τινὶ τῶν *Β*, καὶ τὸ *Β* τινὶ τῶν *Α* ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μηδενί, οὐδὲ τὸ *Α* οὐδενὶ τῶν *Β*. εἰ δέ γε τὸ *Α* τινὶ τῶν *Β* μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Α* μὴ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν *Β* ἐστὶ ζῷον, τὸ δὲ *Α* ἄνθρωπος· ἄνθρωπος μὲν γὰρ οὐ παντὶ ζῴῳ, ζῷον δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

3 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων. ἡ μὲν γὰρ καθόλου στερητικὴ καθόλου ἀντιστρέφει, τῶν δὲ καταφατικῶν ἑκατέρα κατὰ μέρος. εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸ *Α* τῷ *Β* μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη καὶ τὸ *Β* τῷ *Α* μηδενὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τινὶ ἐνδέχεται, καὶ τὸ *Α* τῷ *Β* τινὶ ἐνδέχοιτο ἄν. εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ *Α* παντὶ ἢ τινὶ τῷ *Β* ὑπάρχει, καὶ τὸ *Β* τινὶ τῷ *Α* ἀνάγκη ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη, οὐδ' ἂν τὸ *Α* τινὶ τῶν *Β* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοι. τὸ δ'

---

9 ἀγ. τί ἐστιν (ἔσται *f*, om *m*) ἡδονή *fmn*. — 10 κατηγορικὴν *infm*. — 11 ἐστιν *n*. — 12 οὐ γὰρ εἰ] εἰ γὰρ pr *C*, fort pr *A*. — εἰ ὁ ἄνθρ. *nm*. — 13 καὶ τὸ ζῷον *infm*. — 14 ἡ τοῦ αβ *f*. — 15 γοῦν *n*, γὰρ *ifm*. — τῷ β *inm*, pr *C*. — τῶν . . . β] τὸ β οὐδενὶ ὑπάρξει (ὑπάρχει *n*) τῷ α *nm*. — 16 γὰρ τὸ τινὶ *Marc* 231. — 17 τῷ *m*, corr *B*. — τῶν β post ὑπάρχειν *n*. — ἐστιν. ἔστω οὖν τὸ β τινὶ τῶν α ὑπάρχειν *Vat* 209. — 18 pr τῷ] τῶν *fi*, corr *A*. — τῶν α *n*. — ὑπάρξει *ifnm*. — μή, οὐδὲ *n*. — τῷ] τῶν corr *A*. — τῷ β] τῶν β οὐδενὶ *if*. — 21 τῷ bis *mf*. — τῷ α *i*. — ἀνάγκη ὑπάρχειν] ὑπάρχει *C*. — 22 τῷ *imf*. — εἰ] ὑπάρξει. εἰ *imf*. — 23 τῷ *m*. — τῶν *Cif*, corr *A*. — 30 τῶν *if*, corr *AC*. — μηθενὶ bis *i*. — καὶ om *ACd*. — τῷ α τὸ β *m*. — τῶν *if*, corr *A*. — 31 τῶν *Cif*, corr *A*. — 32 ἂν om *f*. — 32 et 33 τῶν *Ci*, corr *A*. — 34 τῶν] τῷ *dmu*. — ὑπάρχῃ corr *A*.

ἐν μέρει στερητικὸν οὐκ ἀντιστρέφει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δι' ἣν καὶ πρότερον ἔφαμεν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων, ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐνδέχεσθαι (καὶ γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον καὶ τὸ δυνατὸν ἐνδέχεσθαι λέγομεν), ἐν μὲν τοῖς καταφατικοῖς ὁμοίως ἕξει κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν ἐν ἅπασιν. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ ἢ τινὶ τῷ Β ἐνδέχεται, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἐνδέχοιτο ἄν· εἰ γὰρ μηδενί, οὐδ' ἂν τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β· δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον. ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικοῖς οὐχ ὡσαύτως, ἀλλ' ὅσα μὲν ἐνδέχεσθαι λέγεται τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὁμοίως, οἷον εἴ τις φαίη τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἵππον ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. τούτων γὰρ τὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, καὶ ὁμοίως ἀντιστρέφει ἡ πρότασις· εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππον, καὶ ἄνθρωπον ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἵππῳ· καὶ εἰ τὸ λευκὸν ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἱματίῳ, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐγχωρεῖ μηδενὶ λευκῷ· εἰ γάρ τινι ἀνάγκη, καὶ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἔσται ἐξ ἀνάγκης· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν μέρει ἀποφατικῆς. ὅσα δὲ τῷ ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ τῷ πεφυκέναι λέγεται ἐνδέχεσθαι, καθ' ὃν τρόπον διορίζομεν τὸ ἐνδεχόμενον, οὐχ ὁμοίως ἕξει ἐν ταῖς στερητικαῖς ἀντιστροφαῖς, ἀλλ' ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ πρότασις οὐκ ἀντιστρέφει, ἡ δὲ ἐν μέρει ἀντιστρέφει. τοῦτο δὲ ἔσται φανερόν, ὅταν περὶ τοῦ ἐνδεχομένου λέγωμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω πρὸς τοῖς εἰρημένοις δῆλον, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἢ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καταφατικὸν ἔχει τὸ σχῆμα· τὸ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται, τὸ δὲ ἔστιν, οἷς ἂν προσκατηγορῆται, κατάφασιν ἀεὶ ποιεῖ καὶ πάντως, οἷον τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν ἢ ἔστιν οὐ λευκὸν ἢ ἁπλῶς τὸ ἔστιν οὐ τοῦτο. δειχθήσεται δὲ καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἑπομένων. κατὰ δὲ τὰς ἀντιστρόφας ὁμοίως ἕξουσι ταῖς ἄλλαις.

---

36 εἴπομεν m Marc 231. — 38 ἐνδεχόμενον Marc 231. — καὶ γὰρ καὶ τὸ m.
25b1 τῶν β AC. — τῶν α C. — 2 μηδενὶ m. — τῶν C. — 4 τῷ τε ἐξ i. — ἀνάγκης] ἀνάγκης μὴ Cmdui, μὴ rc supra vs AB. — 5 τὸν ἄνθρ. φαίη m. — 8 ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν C, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει m. — ἐπὶ τὸ πολὺ Cmi (τὸ supra vs i), corr d. — 16 ἐν et 17 στερητικὴ om m. — 19 τοσοῦτον] καὶ τοῦτο post ἡμῖν m. — 21 pr τὸ om m.

4 *Διωρισμένων δὲ τούτων λέγομεν ἤδη διὰ τίνων καὶ πότε* καὶ πῶς γίνεται πᾶς συλλογισμός· ὕστερον δὲ λεκτέον περὶ ἀποδείξεως. πρότερον δὲ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον ἢ περὶ ἀποδείξεως διὰ τὸ καθόλου μᾶλλον εἶναι τὸν συλλογισμόν· ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις συλλογισμός τις, ὁ συλλογισμὸς δὲ οὐ πᾶς ἀπόδειξις.

Ὅταν οὖν ὅροι τρεῖς οὕτως ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους ὥστε τὸν ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ καὶ τὸν μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη τῶν ἄκρων εἶναι συλλογισμὸν τέλειον. καλῶ δὲ μέσον μὲν ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἐστίν, ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον· ἄκρα δὲ τὸ αὐτό τε ἐν ἄλλῳ ὂν καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β καὶ τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ, ἀνάγκη τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι· πρότερον γὰρ εἴρηται πῶς τὸ κατὰ παντὸς λέγομεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν Α κατὰ p. 26 μηδενὸς τοῦ Β, τὸ δὲ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ μὲν πρῶτον παντὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχει, τὸ δὲ μέσον μηδενὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι· καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν, ὥστε οὔτε τὸ κατὰ μέρος οὔτε τὸ καθόλου γίνεται ἀναγκαῖον· μηδενὸς δὲ ὄντος ἀναγκαίου διὰ τούτων οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ζῷον - ἄνθρωπος - ἵππος, τοῦ μηδενὶ ζῷον - ἄνθρωπος - λίθος. οὐδ' ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ μήτε τὸ μέσον τῷ ἐσχάτῳ μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ἐπιστήμη - γραμμή - ἰατρική, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἐπιστήμη - γραμμή - μονάς. καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅτι ὄντος τε συλλογισμοῦ τοὺς ὅρους ἀναγκαῖον ἔχειν ὡς εἴπομεν, ἂν θ' οὕτως ἔχωσιν, ὅτι ἔσται συλλογισμός.

Εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸν ἕτερον, ὅταν μὲν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, τὸ δὲ ἐν μέρει πρὸς τὸ ἔλαττον κατηγορικόν, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον, ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἢ

---

26 *λέγωμεν* corr *d*. — 28 *δὲ*] *γὰρ* *m*. — 30 *ὁ*] *ἐστιν, ὁ* *C*, *ἐστι* *m*, om *u*. — 35 *μὲν* et *καὶ αὐτὸ* om *Marc* 231.

26a2 *ὑπάρχει*] *ἀκολουθεῖ* et 3 *ὑπάρχειν* *Marc* 231. — 13 *οὖν* om *C*.

καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀδύνατον. λέγω δὲ μεῖζον μὲν ἄκρον ἐν ᾧ τὸ μέσον ἐστίν, ἔλαττον δὲ τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ. οὐκοῦν εἰ ἔστι παντὸς κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθέν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· ὥρισται γὰρ καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς πῶς λέγομεν· ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ ΒΓ, κατηγορικὸν ὄν· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος. ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τὸ καθόλου τεθῇ ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οὔτε ἀποφατικοῦ οὔτε καταφατικοῦ τοῦ ἀδιορίστου ἢ κατὰ μέρος ὄντος, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ἀγαθόν-ἕξις-φρόνησις, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἀγαθόν-ἕξις-ἀμαθία. πάλιν εἰ τὸ μὲν Β μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Β ἢ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι λευκόν-ἵππος-κύκνος, λευκόν-ἵππος-κόραξ. οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ εἰ τὸ ΑΒ ἀδιόριστον. οὐδ' ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ καθόλου γένηται ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικόν, τὸ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ μή, ἢ εἰ μὴ παντὶ ὑπάρχει· ᾧ γὰρ ἂν τινι μὴ ὑπάρχῃ τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει τὸ πρῶτον. ὑποκείσθωσαν γὰρ οἱ ὅροι ζῷον-ἄνθρωπος-λευκόν· εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, εἰλήφθω κύκνος καὶ χιών· οὐκοῦν τὸ ζῷον τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται, τοῦ δὲ οὐδενός, ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός. πάλιν τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπαρ-

---

24 παντὸς] πάντως κατὰ παντὸς *C*, κατὰ παντὸς *di*, sed *i* ante τὸ seq. — 29 ὄν om *C*. — 31 pr ἢ om *C*. — 32 οὔτε] ἢ bis *m*. — καταφατικοῦ οὔτε ἀποφ. *mf*. — τοῦ] οὔτε codices excepto *f*. — 33 ἢ] τοῦ *Cf*, corr *B*, οὔτε *m*, corr *d*. — ὄντος om *Angel C*, 3, 13. — τῶν *i*, corr *A*. — 36 ἢ om *i*. — 37 pr ἢ om *C*. — alt ἢ...ὑπάρχει om *i*. — 38 ὅροι] ὅροι τοῦ παντὶ (παντὶ] μὲν *C*, om *u*) ὑπάρχειν *Cfiu*. — κύκνος] κύκνος· τοῦ δὲ (δὲ om *u*) μηδενὶ (μὴ *C*) ὑπάρχειν *Cif*, *u* supra vs, *f* ὑπάρχειν om. — 39 ἀδιόριστον εἴη *Ci*.

26b1 γένηται] τεθῇ *i*. — 2 τὸ ἔλαττον *i*. — οὐκ...ληφθέντος rc *A* ubi pauciora. — 3 ἀδιορίστου...ληφθέντος pr om *d*. — τε καὶ] τοῦ *Marc* 231. — μὲν om *i*. — 4 μὴ] μὴ ὑπάρχει *Ci*. — εἰ om *C*. — 7 οἱ om *C*. — 8 et 13 κατηγορῆται pr *A*. — 10 ὑπαρχέτω τῷ β *C*.

χέτω, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπαρχέτω· καὶ οἱ ὅροι ἔστωσαν ἄψυχον - ἄνθρωπος - λευκόν. εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, κύκνος καὶ χιών· τὸ γὰρ ἄψυχον τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται, τοῦ δὲ οὐδενός. ἔτι ἐπεὶ ἀδιόριστον τὸ τινὶ τῷ Γ τὸ Β μὴ ὑπάρχειν, ἀληθεύεται δέ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει καὶ εἰ μὴ παντί, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει, ληφθέντων δὲ τοιούτων ὅρων ὥστε μηδενὶ ὑπάρχειν οὐ γίνεται συλλογισμός (τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον), φανερὸν οὖν ὅτι τῷ οὕτως ἔχειν τοὺς ὅρους οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἦν γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται κἂν τὸ καθόλου τεθῇ στερητικόν. οὐδ' ἂν ἄμφω τὰ διαστήματα κατὰ μέρος ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, ἢ τὸ μὲν κατηγορικῶς τὸ δὲ στερητικῶς λέγηται, ἢ τὸ μὲν ἀδιόριστον τὸ δὲ διωρισμένον, ἢ ἄμφω ἀδιόριστα, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων ζῷον - λευκόν - ἵππος, ζῷον - λευκόν - λίθος.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατὰ μέρος, ὅτι ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν ὡς εἴπομεν· ἄλλως γὰρ ἐχόντων οὐδαμῶς γίνεται. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοὶ τέλειοί εἰσι· πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ληφθέντων. καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται διὰ τούτου τοῦ σχήματος· καὶ γὰρ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενὶ καὶ τὸ τινὶ καὶ τὸ μή τινι ὑπάρχειν. καλῶ δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα πρῶτον.

5 Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἢ ἑκατέρῳ παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ δεύτερον, μέσον δὲ ἐν αὐτῷ λέγω τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν, ἄκρα δὲ καθ' ὧν λέγεται τοῦτο, μεῖζον δὲ ἄκρον τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον, ἔλαττον δὲ τὸ πορρωτέρω τοῦ μέσου. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, πρῶτον δὲ τῇ θέσει.
p.27 τέλειος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, δυνατὸς δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν

---

18 οὖν om *f*. — 19 τὸ *d*. — τῷ ... ὅρους] οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων *C*. — γίνεται συλλ. *f*. — ἦν] οὐδαμῶς *i*, οὐδαμῶς ἦν *u*. — 20 δὲ] γὰρ *i*. — κἂν] καὶ εἰ *Cif*. — 21 τεθείη codices excepto *a*. — οὐδέ γε ἂν *Cm* (γ' rc add *A*), οὐδὲ ἐὰν *df*. — μέρος ἢ *u*, μέρος ᾖ ἢ *Cf*. — 23 λέγεται *u*. — 24 ἀδιορίστου *u*. — 28 ὥσπερ *Marc* 231. — ἄλλως] καὶ ἐὰν οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀνάγκη γενέσθαι συλλογισμόν· ἄλλως marg *u*. — 32 alt τὸ om *ABdimu*. — τινὶ καὶ τὸ μὴ corr *B*. — 38 ἔλαττον ... μέσου om pr *B*.

ὅρων ὄντων. καθόλου μὲν οὖν ὄντων ἔσται συλλογισμός, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἂν πρὸς ὁποτερῳοῦν ᾖ τὸ στερητικόν· ἄλλως δ' οὐδαμῶς. κατηγορείσθω γὰρ τὸ Μ τοῦ μὲν Ν μηδενός, τοῦ δὲ Ξ παντός. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ Μ ὑπάρξει τὸ Ν· τὸ δέ γε Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπέκειτο· ὥστε τὸ Ν οὐδενὶ τῷ Ξ· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. πάλιν εἰ τὸ Μ τῷ μὲν Ν παντὶ τῷ δὲ Ξ μηδενί, οὐδὲ τῷ Ξ τὸ Ν οὐδενὶ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ Μ μηδενὶ τῷ Ξ, οὐδὲ τὸ Ξ οὐδενὶ τῷ Μ· τὸ δέ γε Μ παντὶ τῷ Ν ὑπῆρχεν· τὸ ἄρα Ξ οὐδενὶ τῷ Ν ὑπάρξει· γεγένηται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Ν οὐδενὶ τῷ Ξ ὑπάρξει, ὥστ' ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός. ἔστι δὲ δεικνύναι ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγοντας. ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, φανερόν, ἀλλ' οὐ τέλειος· οὐ γὰρ μόνον ἐκ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιτελεῖται τὸ ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ Μ παντὸς τοῦ Ν καὶ τοῦ Ξ κατηγορῆται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν οὐσία - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν οὐσία-ζῷον-ἀριθμός· μέσον οὐσία. οὐδ' ὅταν μήτε τοῦ Ν μήτε τοῦ Ξ μηδενὸς κατηγορῆται τὸ Μ. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν γραμμή - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν γραμμή - ζῷον - λίθος. φανερὸν οὖν ὅτι ἂν ᾖ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν· ἄλλως γὰρ ἐχόντων οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτερον ᾖ καθόλου τὸ μέσον, ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γένηται καθόλου ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, πρὸς δὲ τὸν ἐλάττω κατὰ μέρος καὶ ἀντικειμένως τῷ καθόλου (λέγω δὲ τὸ ἀντικειμένως, εἰ μὲν τὸ καθόλου στερητικόν, τὸ ἐν μέρει καταφατικόν· εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου, τὸ ἐν μέρει στερητικόν), ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στερητικὸν κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τὸ Μ τῷ μὲν Ν μηδενὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ

27a3 οὖν] μὲν *Cfi*. — ἔσται] τῶν ὅρων ἔσται *Cfi Marc* 231. — 4 τὸ δὲ pr *B*. — μηθενὶ *i*, οὐδενὶ *C*. — ἐὰν *C*, κἂν *fi*. — 7 τὸ μ ... τῷ ν *Angel C*, 3, 13. — γε om *m*. — 9 πρότερον] πρότερον. εἰ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ (ν *C*) οὐδὲ τὸ ξ (ν *C*) οὐδενὶ τῷ μ *C*, deleta volunt *AB*. — τὸ μὲν μ *Marc* 231. — 10 pr οὐδὲ . . . 11 παντὶ τῷ rc supra lit *A*. — 10 τῷ ξ τὸ ν rc *A*, τὸ ν τῷ ξ *miu*, τὸ ξ τῷ ν *BCdf*, sed τῷ ξ corr *B* qui τῷ ν del vult. — τὸ ξ οὐδενὶ τῷ ν *Marc* 231. — εἰ... 11 τῷ μ om *Bd*. — 11 τῷ ν ὑπέκειτο *i*. — τὸ ἄρα] ὥστε τὸ *Cfi*. — 12 τὸ *u*. — 15 ἀπάγοντας *Cidfu*. — 21 μηδενὸς] μηδὲ *Marc* 231. — 24 ante ὄντων lit plur litterarum *C*. — 30 καθόλου τὸ κατηγορικὸν *i*.

ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Ν τινὶ τῷ Ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ Μ ὑπάρξει τὸ Ν· τὸ δέ γε Μ ὑπέκειτο τινὶ τῷ Ξ ὑπάρχειν· ὥστε τὸ Ν τινὶ τῷ Ξ οὐχ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. πάλιν εἰ τῷ μὲν Ν παντὶ τὸ Μ, τῷ δὲ Ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Ν τινὶ τῷ Ξ μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, κατηγορεῖται δὲ καὶ τὸ Μ παντὸς τοῦ Ν, ἀνάγκη τὸ Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ Μ τῷ μὲν Ν παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Ξ μὴ παντί, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι οὐ παντὶ τῷ Ξ τὸ Ν· ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν Ξ παντὸς τοῦ δὲ Ν μὴ παντὸς κατηγορῆται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι ζῷον - οὐσία - κόραξ, ζῷον - λευκόν - κόραξ. οὐδ' ὅταν τοῦ μὲν Ξ μηδενός, τοῦ δὲ Ν τινός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - οὐσία - μονάς, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - οὐσία - ἐπιστήμη.

Ὅταν μὲν οὖν ἀντικείμενον ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, εἴρηται πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὅταν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, οἷον ἀμφότεραι στερητικαὶ ἢ καταφατικαί, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον τὸ Μ τῷ μὲν Ν μηδενὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ Ξ τὸ Ν ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν μέλαν - χιών - ζῷον· τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ Μ τῷ Ξ τινὶ μὲν ὑπάρχει τινὶ δὲ μή. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Ξ τὸ Ν, τὸ δὲ Μ μηδενὶ τῷ Ν, τὸ Μ οὐδενὶ τῷ Ξ ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ λαβεῖν ὅρους, ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον· ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ Μ τῷ Ξ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος οὐκ ἦν συλλογισμός, φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. πάλιν ἔστωσαν κατηγορικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως, οἷον τὸ Μ τῷ μὲν Ν παντὶ τῷ δὲ Ξ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ τὸ Ν τῷ Ξ καὶ

34 ὑπάρχει *m*. — 35 ὑπόκειται *BCu*. — alt τῷ] τῶν *AB*. — ὑπάρχει *C*, ὑπάρχειν *i*. — 37 τὸ *i*. — ν et μ loc mut *mfi*. — τῷ *f*, pr *C*. — τὸ *f*. — ξ] ξ τὸ μ *m*. — ὑπάρχῃ corr *AB*. — 38 ὑπάρξει *Cfi*.

27b4 παντὸς τὸ μ τοῦ *C*. — 5 οὐκ] τὸ μ οὐκ *u*, rc *d*. — 7 τοῦ δὲ μὴ *Ci*. — 14 τὸ δὲ *A*. — 17 εἰ] ὅρους, εἰ *Ciu*. — 18 μὴ ὑπάρχει. εἰ *Ci*. — οὐδενὶ *Ci*. — 19 ὑπάρχει *C*. — τινὶ] τινὶ μὴ *Ci*. — 20 ἀορίστου pr *d*.

παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν λευκόν-κύκνος-λίθος· τοῦ δὲ παντὶ οὐκ ἔσται λαβεῖν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ πρότερον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. εἰ δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐστί, καὶ τὸ Μ τῷ μὲν Ξ μηδενὶ τῷ δὲ Ν τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸ Ν τῷ Ξ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-κόραξ, τοῦ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-λίθος-κόραξ. εἰ δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις, ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-κύκνος. φανερὸν οὖν, ὅταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις καὶ ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ἀλλ' οὐδ' εἴ τινι ἑκατέρῳ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν τῷ δὲ μή ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων λευκόν-ζῷον-ἄνθρωπος, λευκόν-ζῷον-ἄψυχον.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἐάν τε οὕτως ἔχωσιν οἱ p. 28 ὅροι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης, ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί (πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν, ἃ ἢ ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης ἢ τίθενται ὡς ὑποθέσεις, οἷον ὅταν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικνύωμεν), καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος, ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου καὶ οἱ κατὰ μέρος.

Ἐὰν δὲ τῷ αὐτῷ τὸ μὲν παντὶ τὸ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, 6 ἢ ἄμφω παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ τρίτον, μέσον δ' ἐν αὐτῷ λέγω καθ' οὗ ἄμφω τὰ κατηγορούμενα, ἄκρα δὲ τὰ κατηγορούμενα, μεῖζον δ' ἄκρον τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου, ἔλαττον δὲ τὸ ἐγγύτερον. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμὸς οὐδ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, δυνατὸς δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων πρὸς τὸ μέσον. καθόλου μὲν οὖν ὄντων, ὅταν καὶ τὸ Π καὶ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ

---

27 τὸ C. — 32 εἰ δὲ] ἐπειδὴ d. — 33 χιὼν ... ζῷον om pr C. — 34 τοῦ] τοῦ δὲ rc C. — ὅτι ἐὰν C, ὅτι ἂν d. — 35 ὑπόκειται d. — 37 ἢ μὴ ὑπάρχει om u et pr B. — μέν τινι τῷ i. — μηδετέρῳ ABCdfm, μηδ' ἑκατέρῳ i.

28a3 ἐὰν Ci. — 4 ὅτι καὶ Cd. — 9 ἀλλ' ἅπαντες C. — 10 ὅταν δὲ d. — 11 τοιοῦτο B. — 12 ἄμφω κατηγορεῖται Marc 231. — 13 πορρωτέρω ... ἐγγυτέρω n. — 17 μὲν ὄντων τῶν ὅρων C. — 18 ὅταν] τῶν ὅρων, ὅταν n.

ὑπάρχῃ, ὅτι τινὶ τῷ Ρ τὸ Π ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ Σ τινὶ τῷ Ρ, ὥστ' ἐπεὶ τῷ μὲν Σ παντὶ τὸ Π, τῷ δὲ Ρ τινὶ τὸ Σ, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῷ ἐκθέσθαι ποιεῖν τὴν ἀπόδειξιν· εἰ γὰρ ἄμφω παντὶ τῷ Σ ὑπάρχει, ἂν ληφθῇ τι τῶν Σ οἷον τὸ Ν, τούτῳ καὶ τὸ Π καὶ τὸ Ρ ὑπάρξει, ὥστε τινὶ τῷ Ρ τὸ Π ὑπάρξει. καὶ ἂν τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Π μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τὸ Π τινὶ τῷ Ρ οὐχ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως ἀντιστραφείσης τῆς ΡΣ προτάσεως. δειχθείη δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν Ρ μηδενὶ τὸ δὲ Π παντὶ ὑπάρχῃ τῷ Σ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἵππος - ἄνθρωπος, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - ἄψυχον - ἄνθρωπος. οὐδ' ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ Σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἵππος - ἄψυχον, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἄνθρωπος - ἵππος - ἄψυχον· μέσον ἄψυχον. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀμφότεροι οἱ ὅροι ὦσι κατηγορικοί, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ὅταν δὲ στερητικοί, οὐκ b ἔσται. ὅταν δ' ὁ μὲν ᾖ στερητικὸς ὁ δὲ καταφατικός, ἐὰν μὲν ὁ μείζων γένηται στερητικὸς ἅτερος δὲ καταφατικός, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ, ἐὰν δ' ἀνάπαλιν, οὐκ ἔσται.

Ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοῖν ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν, ἂν ὁποτεροσοῦν ᾖ καθόλου τῶν ὅρων. εἰ γὰρ τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ τὸ δὲ Π τινί, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει τὸ Σ τινὶ τῷ Π, ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Σ τινὶ τῷ

---

19 ὅτι] ἔστι (ἔσται *u*) συλλογισμὸς ὅτι *nu*. — 23 τῷ] τοῦ *n*, corr *C*, τὸ *i*. — 24 ἐὰν *Cn*. — 25 et 26 ὑπάρχει *Ad*. — 26 ὑπάρχει τὸ π *n*. — ἐὰν *Cn*. — μὲν τὸ *n*. — 27 ὑπάρξει *n*. — ὑπάρχει *n*. — 28 αὐτὸς ἔσται τρόπος *i*. — τρόπος ἔσται τῆς *C*. — 30 τῶν] τοῦ *C*. — μηθενὶ *i* qui solet etiam οὐθεὶς scribere. — 31 τὸ] τὸ σ τὸ *C*, τῷ σ τὸ *i*. — 34 ἔστι *d*. — 35 τοῦ ... ἄψυχον pr om *d*. — 38 τεθῶσι *Ci*.

28b2 ὁ ἕτερος *ACf*, ὁ δὲ ἕτερος *mi*. — 5 περὶ τὸ *f*. — 8 σ ὑπάρχει τὸ *C*.

Π, καὶ τὸ Ρ τινὶ τῷ Π ὑπάρξει· ὥστε τὸ Π τινὶ τῷ Ρ. πάλιν εἰ τὸ μὲν Ρ τινὶ τῷ Σ τὸ δὲ Π παντὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρχειν· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων. ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ κατηγορικὸς ὁ δὲ στερητικός, καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός, ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Π τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ Π τινὶ τῷ Ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντί, καὶ τὸ Ρ παντὶ τῷ Σ καὶ τὸ Π παντὶ τῷ Σ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἐπαγωγῆς, ἐὰν ληφθῇ τι τῶν Σ ᾧ τὸ Π μὴ ὑπάρχει. ὅταν δ' ὁ μείζων ᾖ κατηγορικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οἷον εἰ τὸ μὲν Π παντὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ μὴ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ἔμψυχον - ἄνθρωπος - ζῷον. τοῦ δὲ μηδενὶ οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους, εἰ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ Σ τὸ Ρ, τινὶ δὲ μή· εἰ γὰρ παντὶ τὸ Π τῷ Σ ὑπάρχει, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ, καὶ τὸ Π τινὶ τῷ Ρ ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον ληπτέον· ἀδιορίστου γὰρ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχον ἀληθὲς εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν· μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος οὐκ ἦν συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δ' ὁ στερητικὸς ᾖ καθόλου τῶν ὅρων, ὅταν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικὸς ὁ δὲ ἐλάττων κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Π μηδενὶ τῷ Σ, τὸ δὲ Ρ τινὶ ὑπάρχει τῷ Σ, τὸ Π τινὶ τῷ Ρ οὐχ ὑπάρξει· πάλιν γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς ΡΣ προτάσεως ἀντιστραφείσης. ὅταν δὲ ὁ ἐλάττων ᾖ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἄνθρωπος - ἄγριον, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - ἐπιστήμη - ἄγριον· μέσον ἐν ἀμφοῖν τὸ ἄγριον. οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν, ᾖ δ' ὁ μὲν καθόλου ὁ δ' ἐν μέρει. ὅροι ὅταν ὁ ἐλάττων ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ζῷον - ἐπιστή- p. 29

11 ὥστε καὶ τὸ *Cim*, corr *B*. — 13 τὸ] καὶ τὸ *i*. — 15 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ *C*. — πρότερον *u*. — 20 ὑπῆρχε παντί. δείκνυται *C*. — 22 κατηγορικός, ὁ δ' ἐλάττων μερικὸς στερητικός, οὐκ *m*, rec *AB*. — 23 ὑπάρχῃ corr *A*, om *d*. — 24 μηδενὸς *Marc* 231. — 25 τὸ σ τῷ ρ *i*. — 28 ἀορίστου *A*. — 29 μὴ] μηδενὶ *u*. — ὑπάρχειν corr *A*. — 30 ὑπάρχοντι pr *C*. — οὐκ ἦν συλλογισμὸς om *C*. — ην] ἔσται *Marc* 231. — 31 οὖν om *ABdfu*. — 32 ὁ δὲ ἐλάττων (ὁ δὲ ἕτερος *d*) κατηγορικὸς om *Af*, rc supra vs *d*. — 38 ἐν om *Cm*.

29a1 ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν *Cf*, rc *A*, ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ὅταν *m*. — τὸ ἔλαττον *f*. — ἐλάσσων *C*.

μη-ἄγριον, ζῷον-ἄνθρωπος-ἄγριον· ὅταν δ' ὁ μείζων, τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν κόραξ-χιών-λευκόν. τοῦ δ' ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ Ρ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ Σ, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ Π παντὶ τῷ Ρ, τὸ δὲ Ρ τινὶ τῷ Σ, καὶ τὸ Π τινὶ τῷ Σ· ὑπέκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. οὐδ' ἂν ἑκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ ἢ μὴ ὑπάρχῃ, ἢ ὁ μὲν ὑπάρχῃ ὁ δὲ μὴ ὑπάρχῃ, ἢ ὁ μὲν τινὶ ὁ δὲ μὴ παντί, ἢ ἀδιορίστως, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων ζῷον-ἄνθρωπος-λευκόν, ζῷον-ἄψυχον-λευκόν.

Φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅτι ἐχόντων τε τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης, ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί (πάντες γὰρ τελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν) καὶ ὅτι συλλογίσασθαι τὸ καθόλου διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔσται, οὔτε στερητικὸν οὔτε καταφατικόν.

7 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν, ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμός, κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων ὄντων τῶν ὅρων οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον, κατηγορικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ἢ τινί, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ· ἀντιστρεφομένων γὰρ τῶν προτάσεων ἀνάγκη τὸ Γ τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων· ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς συλλογισμός. δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει τιθέμενον τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς ἢ διὰ τοῦ

---

2 ἄγριον τοῦ ὑπάρχειν ζῷον C. — μείζων ᾗ καθόλου Cu. — 6 σ ὑπάρξει. ὑπέκειτο C. — ἀορίστου A. — ἐὰν Bdu. — 7 ἢ ὁ . . . μὴ ὑπάρχῃ om BCmfu. — 9 δὲ] δὲ πάντων Angel C, 3, 13, om u. — 12 τε om d. — 13 ἐὰν C. — 16 τὸ καθόλου συλλογίσασθαι C. — 17 ἔστιν C. — οὐδὲ A. — 19 ὅτι καὶ C. — ὅτι om d. — γένηται dm. — 21 ὄντων ἀμφοτέρων f. — τῶν ὅρων ὄντων καὶ ἐπὶ μέρους οὐδὲν Angel C, 3, 13, ὄντων καὶ ἐπὶ μέρους τῶν ὅρων οὐδὲν C, τῶν ὅρων καὶ ἐπὶ μέρους οὐδὲν fm Marc 231. — ὄντων ἐπὶ μέρους τῶν rc A. — 25 γὰρ] δὲ u. — 26 καὶ ἐπὶ C. — 27 ὅτι καὶ Cdi. — 29 ποιεῖ C. — 30 ὅτι καὶ C.

ἀδυνάτου περαίνονται πάντες· ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, δεικτικῶς μὲν τελειουμένων, ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες, ἡ δ' ἀντιστροφὴ τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα, διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δεικνυμένων, ὅτι τεθέντος τοῦ ψευδοῦς ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, οἷον ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι, εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Α· ἀλλ' ἦν παντί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων τελειοῦνται, πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες, ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου τοῦ στερητικοῦ ἀντιστραφέντος, τῶν δ' ἐν μέρει ἑκάτερος διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, οἱ κατὰ μέρος, ἐπιτελοῦνται μὲν καὶ δι' αὐτῶν, ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας, οἷον εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Γ. εἰ γὰρ μηδενί, τῷ δὲ Β παντί, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ ἴσμεν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στερητικοῦ ἔσται ἡ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει· εἰ γὰρ παντί, τῷ δὲ Β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα. ὥστ' ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς, οἱ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρώτῳ εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων εὐθὺς ἐπιτελοῦνται δι' ἐκείνων τῶν συλλογισμῶν, ὅταν δ' ἐν μέρει ληφθῶσι, διὰ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· οὗτοι δὲ ἀνήχθησαν εἰς ἐκείνους, ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

---

34 *ἐποίει τὸ πρῶτον σχ. i.* — 35 *δὲ* pr om *d.* — *τοῦ ψευδοῦς τεθέντος u.* — *ψεύδους C.* — 36 *ἐν τῷ . . . τῷ β* rc *A* supra lit.

29b6 *οἱ*] *σχήματι, οἱ Marc* 231. — 9 *τινὶ τῷ γ* pr om *d.* — *γ ὑπάρξει. εἰ Ci.* — *μηδενὶ ὑπάρξει τὸ α τῷ γ τῷ i.* — 20 *τρίτῳ συλλογισμοὶ καθόλου C.* — 22 *σχήματι ἀνάγονται εἰς τοὺς καθόλου· οὗτοι C.* — 24 *οἱ* om *Bu.*

Οἱ μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύντες εἴρηνται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' αὐτοὺς οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐκ τῶν ἑτέρων σχημάτων.

8 Ἐπεὶ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν (πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μέν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης· τὰ δ' οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔθ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν), δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀναγκαίων, ὁ δ' ἐξ ὑπαρχόντων, ὁ δ' ἐξ ἐνδεχομένων.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων σχεδὸν ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων· ὡσαύτως γὰρ τιθεμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός, πλὴν διοίσει τῷ p. 30 προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. τό τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι καὶ τὸ κατὰ παντὸς ὁμοίως ἀποδώσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις τὸν αὐτὸν τρόπον δειχθήσεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν· ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου καταφατικὸν τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν, καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν τὸ μὲν καθόλου κατηγορικὸν τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν, οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκθεμένους ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει, κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν· ἔσται γὰρ ἀναγκαίως ἐπὶ τούτων· εἰ δὲ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἐστὶν ἀναγκαῖος, καὶ κατ' ἐκείνου τινός· τὸ γὰρ ἐκτεθὲν ὅπερ ἐκεῖνό τί ἐστιν. γίνεται δὲ τῶν συλλογισμῶν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

9 Συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τῷ Β ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τῷ Γ ὑπάρχον μόνον· οὕτως γὰρ εἰλημμένων τῶν

27 ἑαυτοὺς *im.* — 28 ἄλλους *A*, pr *Bd.* — σχημάτων om *d.* — 38 καὶ ἐν τῷ *u.*

30a1 προκεῖσθαι *A*, pr *C.* — 5 τὸ] ὅτι τὸ *C.* — ὅνπερ *u.* — 6 τὸ μὲν καθόλου *Ci.* — 7 ὅταν ᾖ τὸ *C.* — 10 ὑπάρχῃ *d*, corr *A.* — τοῦτο *C.* — 11 ἀναγκαῖος *du*, ἀναγκαίος *AB*, corr *Cm.* — δὲ καὶ κατὰ *C.* — 16 τὸν om *C.*

προτάσεων ἐξ ἀνάγκης τὸ *Α* τῷ *Γ* ὑπάρξει ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ *Β* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει τὸ *Α*, τὸ δὲ *Γ* τι τῶν *Β* ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ *Γ* ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων. εἰ δὲ τὸ μὲν *ΑΒ* μή ἐστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ *ΒΓ* ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γάρ ἔστι, συμβήσεται τὸ *Α* τινὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης διά τε τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ *Β* ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ *Α* μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔτι καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, οἷον εἰ τὸ μὲν *Α* εἴη κίνησις, τὸ δὲ *Β* ζῷον, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ *Γ* ἄνθρωπος· ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐστί, κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης, οὐδ' ὁ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ *ΑΒ*· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὲν *Α* παντὶ τῷ *Β* ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ *Β* τινὶ τῷ *Γ* ὑπαρχέτω μόνον· ἀνάγκη δὴ τὸ *Α* τινὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ *Γ* ὑπὸ τὸ *Β* ἐστί, τῷ δὲ *Β* παντὶ ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι κίνησις - ζῷον - λευκόν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, εἰ δ' ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* μηδενὶ ἐνδεχέσθω, τῷ **10**

20 ἢ οὐχ ὑπάρξει om *d*.— 21 γὰρ τὸ α παντὶ *Cf*. — 22 τὸ α om *Cfi*. — τῶν] τοῦ *m*. — ἐστι τῶν β *u*. — καὶ τὸ *diu*, corr *B*. — 23 εἰ] ἢ καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν. εἰ *f*.— 24 ἔστι *d*. — τὸ om *C*.— 25 ἔσται *Cfi*. — τῶν *f*. — 30 alt τὸ pr om *d*. — 35 οὐκ] οὔκουν *d*. — 36 στερητικῆς ... τῆς et 38 τῷ ... b1 συλλογισμὸς rc supra lit *A*. — 39 δὲ *d*. — 40 δέ γε β rc *A*. — παντὶ] παντὶ τὸ α codd excepto *B*; *dfu* adi τὸ α b1 post ἀνάγκης.

30b1 ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν et ὁμοίως γὰρ καὶ rc *A*.

δὲ Γ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, ὥστ' οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β ἐνδέχεται· τὸ γὰρ Γ ὑπὸ τὸ Α ἐστίν. ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθῇ τὸ στερητικόν· εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Α ἐγχωρεῖ· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, ὥστ' οὐδενὶ τῶν Β τὸ Γ ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ Β τῷ Γ· ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως. εἰ δὲ ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ Γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τὸ μεῖζον στερητικῆς οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ Γ τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ Β τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ Γ τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. τὸ δέ γε Β τινὶ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν, εἴπερ καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν. ὥστε τὸ Γ ἀνάγκη τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ Α τοιοῦτον ληφθῆναι ᾧ παντὶ τὸ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἔτι κἂν ὅρους ἐκθέμενον εἴη δεῖξαι ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων ὄντων ἀναγκαῖον. οἷον ἔστω τὸ Α ζῷον, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, τὸ δὲ Γ λευκόν, καὶ αἱ προτάσεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν· ἐνδέχεται γὰρ τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐχ ὑπάρξει δὴ οὐδ' ὁ ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον γενέσθαι λευκόν, οὐ μέντοι ἕως ἂν ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τούτων μὲν ὄντων ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον.

p. 31 Ὁμοίως δ' ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἡ στερητικὴ πρότασις καθόλου τ' ᾖ καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ ἡ κατηγορικὴ καθόλου, ἡ δὲ στερητικὴ κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται τὸ

---

14 καὶ codices. — 17 ἄρα δὲ οὐδὲ *C*. — 23 τῷ μείζονι *C*. — 27 μηδενὶ *d*. — 28 γε om *Bufi*. — 30 τινὶ pr om *d*. — 31 τῷ pr *ABd*. — 33 ἀναγκαίων pr *Bi*. — 35 λευκὸν *B*, pr *A*.

31a2 τ' pr om *B*. — 4 ἡ] τε ᾖ καὶ ἀναγκαία, ἡ *u*.

συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν· τὸ δέ γε Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Γ οὐχ ὑπάρξει τὸ Β. πάλιν ἔστω ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ κείσθω πρὸς τῷ Β τὸ κατηγορικόν. εἰ δὴ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ὅτι μὲν οὐχ ὑπάρξει τὸ Β τινὶ τῷ Γ φανερόν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν οἵπερ ἐπὶ τῶν καθόλου συλλογισμῶν. ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει ληφθέν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι καθόλου μὲν ὄντων τῶν 11
ὅρων πρὸς τὸ μέσον καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἂν ὁποτερονοῦν ᾖ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ᾖ στερητικὸν τὸ δὲ κατηγορικόν, ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον. ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι κατηγορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις, καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, ἀναγκαῖον δ' ἔστω τὸ ΑΓ. ἐπεὶ οὖν τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ὑπάρξει διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, ὥστ' εἰ παντὶ τῷ Γ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει καὶ τὸ Γ τῷ Β τινί, καὶ τῷ Β τινὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τὸ Α· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ ΒΓ ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ Γ τῷ Α τινί, ὥστ' εἰ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, καὶ τῷ Α τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ΑΓ στερητικόν, τὸ δὲ ΒΓ καταφατικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ στερητικόν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τινὶ τῷ Β τὸ Γ, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ Β τινὶ ὑπάρξει ἐξ

5 δὲ i. — 9 τινὶ τῷ ACim. — ὑπάρξει d. — 10 ὑπάρχει fort A. — 20 ὁποτεροσοῦν ᾖ ἀναγκαῖος n. — 21 κατηγ. τὸ δὲ στερητικὸν n. — 26 ὑπάρχει om n. — 27 τῷ καθόλου τὸ Cn. — 29 τινί, ἀναγκαῖον καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν n. — ὑπάρχειν om u. — 30 γίγνεται n. — σχῆμα om d. — 31 ὁμοίως] πάλιν ὁμοίως ni. — 32 γ καὶ τῷ α Adn, pr C. — 33 τὸ pr B. — ὑπάρχει i. — 36 οὐδὲ] ὥστε οὐδὲ n.

ἀνάγκης τὸ Α· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ ΒΓ κατηγορικὸν καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ΑΓ στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, ὥστ' εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Γ τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, τὸ Α τινὶ τῶν Β οὐχ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἔτι κἂν διὰ τῶν ὅρων εἴη φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἀγαθόν, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β ζῷον, τὸ δὲ Γ ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ζῷον ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ζῷόν τι μὴ εἶναι ἀγαθόν, εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶναι ἀγαθόν. ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ καθεύδειν ὅρον θετέον· ἅπαν γὰρ ζῷον δεκτικὸν τούτων.

Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσίν, εἴρηται πότε ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου γένηται ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ πρότερον· ἀντιστρέφει γὰρ καὶ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. εἰ οὖν ἀνάγκη τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν, ἀνάγκη τὸ Β τινὶ τῷ Α ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ Β τῷ Α τινί, καὶ τὸ Α τῷ Β τινὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γάρ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ΑΓ εἴη ἀναγκαῖον καθόλου ὄν· τὸ γὰρ Β ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ ΒΓ ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, μὴ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα, καὶ ἡ μὲν καθόλου πρότασις οὐκ ἀναγκαία, ἡ δ' ἐν μέρει ἀναγκαία. ὅτε δ' οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, οὐκ ἦν τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἐγρήγορσις, τὸ δὲ Β δίπουν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Γ

37 τὸ α ante 36 ἐξ ni. — 38 ἔστι τὸ d. — 41 alt τὸ om pr d, post μὲν pos i. — τῶν] τῷ B.
31b5 ἐφ' ᾧ om n. — 6 ἵππῳ pr om d. — 8 ἢ εἰ] εἰ δὲ n. — ἢ] ἢ τὸ n. — 11 οἱ om A. — 15 ἣ] ἢ n. — 19 εἰ καὶ dnu. — 24 γίγνεται n.

ζῷον. τὸ μὲν οὖν Β τινὶ τῷ Γ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ τὸ Α τῷ Β οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη δίπουν τι καθεύδειν ἢ ἐγρηγορέναι. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ ΑΓ εἴη ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον. εἰ δ' ὁ μὲν κατηγορικὸς ὁ δὲ στερητικὸς τῶν ὅρων, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν τε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ τὸ Α τῷ Γ μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ Α τινὶ τῷ Β ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον τεθῇ, ἢ καθόλου ὂν ἢ ἐν μέρει, ἢ τὸ στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ταὐτὰ ἃ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον ἐροῦμεν, ὅροι δ' ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις - ζῷον - ἄνθρωπος, μέσον ἄνθρωπος, ὅταν δ' ἐν μέρει τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρή- p. 32 γορσις - ζῷον - λευκόν· ζῷον μὲν γὰρ ἀνάγκη τινὶ λευκῷ ὑπάρχειν, ἐγρήγορσις δ' ἐνδέχεται μηδενί, καὶ οὐκ ἀνάγκη τινὶ ζῴῳ μὴ ὑπάρχειν ἐγρήγορσιν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἐν μέρει ὂν ἀναγκαῖον ᾖ, δίπουν - κινούμενον - ζῷον, ζῷον μέσον.

12 Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν ὑπάρχειν οὐκ ἔστι συλλογισμός, ἐὰν μὴ ἀμφότεραι ὦσιν αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν, τοῦ δ' ἀναγκαίου ἔστι καὶ τῆς ἑτέρας μόνον ἀναγκαίας οὔσης. ἐν ἀμφοτέροις δέ, καὶ καταφατικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν εἶναι τῷ συμπεράσματι. λέγω δὲ τὸ ὁμοίαν, εἰ μὲν ὑπάρχον, ὑπάρχουσαν, εἰ δ' ἀναγκαῖον, ἀναγκαίαν. ὥστε καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα οὔτ' ἀναγκαῖον οὔθ' ὑπάρχον εἶναι μὴ ληφθείσης ἀναγκαίας ἢ ὑπαρχούσης προτάσεως.

13 Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀναγκαίου, πῶς γίνεται καὶ τίνα διαφορὰν ἔχει πρὸς τὸ ὑπάρχον, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς· περὶ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου μετὰ ταῦτα λέγομεν πότε καὶ πῶς καὶ διὰ τίνων ἔσται συλλογισμός. λέγω δ' ἐνδέχεσθαι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν

---

29 α] α παντὶ rc *di*. — 30 καὶ] ὑπάρχειν καὶ *u*. — 31 ἢ ἐγρηγορέναι om *n*. — 36 β] $\overset{\beta}{\gamma}$ et γ] $\overset{\gamma}{\beta}$ *n*. — 39 τὰ αὐτὰ καὶ *n*. — 40 προτέρων *Ci*, ἑτέρων supra vs rc *d*. — καθόλου τὸ *n*. — 41 μέσον δὲ ἄνθρωπος *C*.
32a5 ὂν om *d*. — κίνησις *m*. — ζῷον μέσον] δίπουν, μέσον ζῷον *Ad*, ζῷον rc supra *d*, δίπουν μέσον *n*, μέσον ζῷον *C*, om *u*. — alt ζῷον in lit. *B*. — 8 μόνης *u*. — 15 γίγνεται *n*. — 17 λέγωμεν *BCifn*.

ἔσται διὰ τοῦτ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστι τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν καταφάσεων τῶν ἀντικειμένων· τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ ἀδύνατον ὑπάρχειν καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν ἤτοι ταὐτά ἐστιν ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις, ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἤτοι ταὐτὰ ἔσται ἢ ἀκολουθοῦντα ἀλλήλοις· κατὰ παντὸς γὰρ ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασίς ἐστιν. ἔσται ἄρα τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον ἐνδεχόμενον. συμβαίνει δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δὲ οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς ἀποφατικαῖς, ἀλλ' ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, οἷον τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ καὶ μὴ παντί, καὶ τὸ τινὶ τῷ μὴ τινί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι, εἰ ἐνδέχεται τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων· ἡ γὰρ αὐτὴ
b ἀπόδειξις. εἰσὶ δ' αἱ τοιαῦται προτάσεις κατηγορικαὶ καὶ οὐ στερητικαί· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι τῷ εἶναι ὁμοίως τάττεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

Διωρισμένων δὲ τούτων πάλιν λέγομεν ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι κατὰ δύο λέγεται τρόπους, ἕνα μὲν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι καὶ διαλείπειν τὸ ἀναγκαῖον, οἷον τὸ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον ἢ τὸ αὐξάνεσθαι ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πεφυκὸς ὑπάρχειν (τοῦτο γὰρ οὐ συνεχὲς μὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι ἄνθρωπον, ὄντος μέντοι ἀνθρώπου ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν), ἄλλον δὲ τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ

---

20 ἀναγκαῖον ὂν ὁμων. n. — 22 καὶ τῶν καταφ. om n. — 25 τούτοις om n. — 25 et 26 καὶ τὸ οὐκ C. — 26 ἤτοι] ἢ n. — 27 ἡ] ἢ ἡ mf, ἢ u, corr A. — 28 κατάφασις Cdnuif. — ἡ om u. — ἐστιν om Cdnu. — 33 τὸ pr A. — 34 καὶ τῷ μὴ n. — 35 ante τῷ lit duarum litterarum B. — 40 δὲ om BCu. — καὶ ἐπὶ Bumif.

32b4 λέγωμεν Bif, corr n. — 5 τῷ ὡς n. — 7 αὔξεσθαι n. — 9 εἶναι τὸν ἄνθρωπον C. — 10 ἄλλο n, corr A. — δὲ τρόπον τὸ i.

οὕτως καὶ μὴ οὕτως δυνατόν, οἷον τὸ βαδίζειν ζῷον ἢ τὸ βαδίζοντος γενέσθαι σεισμόν, ἢ ὅλως τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οὕτως πέφυκεν ἢ ἐναντίως. ἀντιστρέφει μὲν οὖν καὶ κατὰ τὰς ἀντικειμένας προτάσεις ἑκάτερον τῶν ἐνδεχομένων, οὐ μὴν τὸν αὐτόν γε τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν πεφυκὸς εἶναι τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν (οὕτω γὰρ ἐνδέχεται μὴ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον), τὸ δ' ἀόριστον τῷ μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως. ἐπιστήμη δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς τῶν μὲν ἀορίστων οὐκ ἔστι διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον, τῶν δὲ πεφυκότων ἔστι, καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις γίνονται περὶ τῶν οὕτως ἐνδεχομένων· ἐκείνων δ' ἐγχωρεῖ μὲν γενέσθαι συλλογισμόν, οὐ μὴν εἴωθέ γε ζητεῖσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν διορισθήσεται μᾶλλον ἐν τοῖς ἑπομένοις· νῦν δὲ λέγομεν πότε καὶ τίς ἔσται συλλογισμὸς ἐκ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν — ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν· τὸ γάρ, καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α ἐνδέχεσθαι τούτων σημαίνει θάτερον, ἢ καθ' οὗ λέγεται τὸ Β ἢ καθ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι — τὸ δέ, καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α ἐνδέχεσθαι ἢ παντὶ τῷ Β τὸ Α ἐγχωρεῖν οὐδὲν διαφέρει, φανερὸν ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ Α τῷ Β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ καθ' οὗ τὸ Γ τὸ Β ἐνδέχεται, καὶ καθ' οὗ τὸ Β τὸ Α, τίς ἔσται καὶ ποῖος συλλογισμός· οὕτω γὰρ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι λαμβάνονται κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, ὅταν δὲ καθ' οὗ τὸ Β ὑπάρχει τὸ Α ἐνδέχηται, ἡ μὲν ὑπάρχουσα ἡ δ' ἐνδεχομένη. ὥστ' ἀπὸ τῶν ὁμοιοσχημόνων ἀρκτέον, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

14 Ὅταν οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν οὕτως ἐλέγομεν. ὁμοίως δὲ καὶ p. 33
εἰ τὸ μὲν Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ὅτι τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ· τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ Β ἐνδέ-

---

11 alt τὸ om *Cin*. — 18 ἐκείνως ἔχειν ἢ ἕξειν. ἐπιστήμη *i*. — 21 ἐκείνως *Buif*, corr *d*. — 23 οὖν om *C*. — 24 λέγωμεν *Bfdn*. — καὶ πῶς καὶ *Bfui*. — 29 τῷ β *u*. — 30 ἐγχωρεῖν] ἐνδέχεσθαι pr *u*. — 31 ὅτι] οὖν ὅτι *u*. — 33 pr τὸ] τῷ corr *n*. — 34 γὰρ καὶ αἱ *m*. — 33 ὑπάρχῃ *B*, fort *A*. — 37 ὁμοιοσχήμων pr *A*. — καὶ om *m*.
33a1 λέγομεν *n*.

χεται, τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἦν, τὸ μηδὲν ἀπολείπειν τῶν ὑπὸ τὸ Β ἐνδεχομένων. ὅταν δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται, τὸ δὲ Β ἐνδέχηται μηδενὶ τῷ Γ, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ΒΓ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι γίνεται ὁ αὐτὸς ὅσπερ πρότερον. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν· τοῦτο δ' εἴρηται πρότερον. ὥστ' εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δ' Α παντὶ τῷ Β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἡ ἀπόφασις τεθείη μετὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι. λέγω δ' οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Β καὶ τὸ Β μηδενὶ τῶν Γ· διὰ μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀντιστρεφομένων δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται ὡς καὶ πρότερον. φανερὸν οὖν ὅτι τῆς ἀποφάσεως τιθεμένης πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός, ἢ γίνεται μὲν ἀλλ' οὐ τέλειος· ἐκ γὰρ τῆς ἀντιστροφῆς γίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

Ἐὰν δ' ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐν μέρει ληφθῇ, πρὸς μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον κειμένης τῆς καθόλου συλλογισμὸς ἔσται τέλειος. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἐνδέχεσθαι παντί. πάλιν εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α ἐνδέχεσθαί τινι τῶν Γ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ στερητικὴ ληφθῇ ἡ ἐν μέρει πρότασις, ἡ δὲ καθόλου καταφατική, τῇ δὲ θέσει ὁμοίως ἔχωσιν, οἷον τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχηται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχηται μὴ ὑπάρχειν, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐ γίνεται φανερὸς συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ἐν μέρει καὶ τεθέντος τοῦ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα ὃ καὶ πρότερον, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς. ἐὰν δ' ἡ πρὸς τὸ μεῖζον

---

4 *μὴ* om *n*. — 9 *ὥσπερ Adn*, *ἔσται ὅσπερ m*, *ὅσπερ καὶ i*, pr *Cf*, *ὥσπερ καὶ* corr *C*. — 11 *ἐπεὶ Bfiu*. — 12 *γενήσεται f*. — 14 *μηδενὶ ἐνδέχεται τῷ β f*. — 15 *τῷ γ u*. — 17 *ὅσπερ Bfu*, *ὥσπερ n Laur* 72, 4. — *καὶ* supra vs *B*. — 20 *γίνεται*] *περαίνεται fn*, corr *A*. — 22 *τὸ μὲν u*. — 25 *τοῦ κατὰ παντὸς* (rc supra vs *d*) *ἐνδέχεσθαι* (del vult *d*) *m Laur* 72, 4. — *παντί*] *αβγ' ABC Laur* 72, 4 et 12, qui, ut *B*, deleto *αβγ* suprascr. *παντί*, om *Angel C*, 3, 13, *αβγ* corr *n* qui pr *β* habuit. — 26 *τῷ γ Cn*. — 29 *ἐνδέχεται* codices. — 30 *ἐνδέχεται* codd exc *n*. — 31 *φανερὸς* om *u*.

ἄκρον ἐν μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον καθόλου, ἐάν τ' ἀμφότεραι καταφατικαὶ τεθῶσιν ἐάν τε στερητικαὶ ἐάν τε μὴ ὁμοιοσχήμονες ἐάν τ' ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ κατὰ μέρος, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Β ὑπερτείνειν τοῦ Α καὶ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐπ' ἴσων· ᾧ δ' ὑπερτείνει τὸ Β τοῦ Α, εἰλήφθω τὸ Γ· τούτῳ γὰρ οὔτε παντὶ οὔτε μηδενὶ οὔτε τινὶ οὔτε μή τινι ἐνδέχεται τὸ Α ὑπάρχειν, εἴπερ ἀντιστρέφουσιν αἱ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις καὶ τὸ Β πλείοσιν ἐνδέχεται ἢ τὸ Α ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν· οὕτω γὰρ ἐχουσῶν τῶν προτάσεων τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον - λευκόν - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - ἱμάτιον. φανερὸν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων ὅτι οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι πᾶς ἐστὶ συλλογισμός. τοῦ μὲν οὖν ὑπάρχειν καὶ τοῦ ἀναγκαίου φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ καταφατικὸς ἀναιρεῖται τῷ στερητικῷ, ὁ δὲ στερητικὸς τῷ καταφατικῷ. λείπεται δὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι εἶναι· τοῦτο δ' ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων καὶ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ τὸ πρῶτον ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ κατηγορικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων, πλὴν κατηγορικῶν μὲν τέλειος, στερητικῶν δὲ ἀτελής. δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν μὴ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

Ἐὰν δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται 15
τῶν προτάσεων, ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τέλειοί τ' ἔσονται πάντες οἱ συλλογισμοὶ καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν, ὅταν δ' ἡ πρὸς τὸ

37 μὴ rc *u*. — ὁμοσχήμονες *AB*. — 39 τοῦ] τὸ *ABdnmu*, pr *C*. — ἴσων corr *A*. — ᾧ corr *B*. — 40 τὸ α *nm*.
33b7 δὲ om *u*. — 14 τῶν ὅρων pr om *d*. — 18 ὄντων τῶν ὅρων pr *d*. — 21 μὲν] μὲν ὄντων *n*. — 22 μὴ τὸ ἐν *d*. — 27 συμβαίνῃ corr *n*.

ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῶν συλλογισμῶν οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαί φαμεν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ *A* παντὶ τῷ *B*, τὸ δὲ *B* παντὶ τῷ *Γ* κείσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ὑπὸ τὸ *B* ἐστὶ τὸ *Γ*, τῷ δὲ *B* παντὶ ἐνδέχεται τὸ *A*, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ *Γ* παντὶ ἐνδέχεται. γίνεται δὴ τέλειος συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς *AB* προτάσεως, τῆς δὲ *BΓ* καταφατικῆς, καὶ τῆς μὲν ἐνδέχεσθαι τῆς δ' ὑπάρχειν λαμβανούσης, τέλειος συλλογισμὸς ὅτι τὸ *A* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν.

p. 34 Ὅτι μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν τιθεμένου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τέλειοι γίνονται συλλογισμοί, φανερόν· ὅτι δ' ἐναντίως ἔχοντος ἔσονται συλλογισμοί, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτέον. ἅμα δ' ἔσται δῆλον καὶ ὅτι ἀτελεῖς· ἡ γὰρ δεῖξις οὐκ ἐκ τῶν εἰλημμένων προτάσεων. πρῶτον δὲ λεκτέον ὅτι εἰ τοῦ *A* ὄντος ἀνάγκη τὸ *B* εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ *A* δυνατὸν ἔσται τὸ *B* ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ *A* δυνατόν, τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ *B* ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατόν, ὅτε δυνατὸν εἶναι, γένοιτ' ἄν, τὸ δ' ἀδύνατον, ὅτ' ἀδύνατον, οὐκ ἂν γένοιτο, ἅμα δ' εἰ τὸ *A* δυνατὸν καὶ τὸ *B* ἀδύνατον, ἐνδέχοιτ' ἂν τὸ *A* γενέσθαι ἄνευ τοῦ *B*, εἰ δὲ γενέσθαι, καὶ εἶναι· τὸ γὰρ γεγονός, ὅτε γέγονεν, ἔστιν. δεῖ δὲ λαμβάνειν μὴ μόνον ἐν τῇ γενέσει τὸ ἀδύνατον καὶ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι καὶ ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως ἕξει. ἔτι τὸ ὄντος τοῦ *A* τὸ *B* εἶναι, οὐχ ὡς ἑνός τινος ὄντος τοῦ *A* τὸ *B* ἔσται δεῖ ὑπολαβεῖν· οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν ἐξ ἀνάγκης ἑνός τινος ὄντος, ἀλλὰ δυοῖν ἐλαχίστοιν, οἷον ὅταν αἱ προτάσεις οὕτως ἔχωσιν ὡς ἐλέχθη κατὰ τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ τὸ *Γ* κατὰ τοῦ *Δ*, τὸ δὲ *Δ* κατὰ τοῦ *Z*, καὶ τὸ *Γ* κατὰ τοῦ *Z*

29 τε om *C*. — 34 παντὶ om *n*. — 36 δὴ *n*. — 38 λαμβανομένης *Bmfnu*, corr *Ad*. — 39 τέλειος ἔσται συλλογισμὸς *Bfdmnu*. — ὅτι... ὑπάρχειν om *n*.

34a2 ἄκρον om *n*. — γίγνονται *n*. — 3 ἔχοντες *u*, pr *A*. — 4 ὅτι καὶ *d*. — 6 ἔσται καὶ τὸ *dn*. — 7 ἐχόντων τῶν ὅρων corr *A*. — 9 ὅτι *A*. — ὅτ' ἀδ.] ὅταν δυνατόν pr *Bd*. — 14 pr καὶ om *C*. — 18 δυεῖν *B*. — ἐλάχιστον corr *B*.

ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἰ δυνατὸν δ' ἑκάτερον, καὶ τὸ συμπέρασμα δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἴ τις θείη τὸ μὲν Α τὰς προτάσεις, τὸ δὲ Β τὸ συμπέρασμα, συμβαίνοι ἂν οὐ μόνον ἀναγκαίου τοῦ Α ὄντος καὶ τὸ Β εἶναι ἀναγκαῖον, ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ δυνατόν.

Τούτου δὲ δειχθέντος, φανερὸν ὅτι ψεύδους ὑποτεθέντος καὶ μὴ ἀδυνάτου καὶ τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν ψεῦδος ἔσται καὶ οὐκ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ Α ψεῦδος μέν ἐστι μὴ μέντοι ἀδύνατον, ὄντος δὲ τοῦ Α τὸ Β ἐστί, καὶ τὸ Β ἔσται ψεῦδος μέν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται ὅτι εἰ τοῦ Α ὄντος τὸ Β ἔστι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ Α ἔσται τὸ Β δυνατόν, ὑπόκειται δὲ τὸ Α δυνατὸν εἶναι, καὶ τὸ Β ἔσται δυνατόν· εἰ γὰρ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον.

Διωρισμένων δὴ τούτων ὑπαρχέτω τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω· ἀνάγκη οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κείσθω ὡς ὑπάρχον· τοῦτο δὲ ψεῦδος μέν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν Α μὴ ἐνδέχεται τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ ὑπάρχει τῷ Γ, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἀνάγκη ἄρα τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι· ψεύδους γὰρ τεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου τὸ συμβαῖνόν ἐστιν ἀδύνατον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον, θέντας τῷ Γ τὸ Β ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, κἂν τῷ Γ παντὶ ἐνδέχοιτο τὸ Α. ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐγχωρεῖν.

Δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ παντὶ ὑπάρχον μὴ κατὰ χρόνον ὁρίσαντας, οἷον νῦν ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἁπλῶς· διὰ τοιούτων γὰρ προτάσεων καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιοῦμεν, ἐπεὶ κατά γε τὸ νῦν λαμβανομένης τῆς προτάσεως οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει ποτὲ καὶ παντὶ κινουμένῳ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, οἷον εἰ μηδὲν ἄλλο κινοῖτο· τὸ δὲ

21 δ' om *C.* — 24 ὄντος ἅμα καὶ *Bn.* — 28 δὲ τοῦ ... ἐστί, καὶ rc supra lit *A.* — 29 μέντοι γε *n.* — 30 δυνατὸν τὸ β *C.* — 31 τὸ ἄρα β *n.* — 35 ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν ἀνάγκη *u.* — 36 ὑπάρχον *i.* — 38 μὲν om *d.* — τῷ] παντὶ τῷ *n.* — 41 ἄρα pr om *d.*

34b1 ὑποτεθέντος *nu.* — 5 κἂν] καὶ *ABCfiu*, ὑπάρχειν καὶ *m.* — παντὶ ἂν ἐνδ. *n.* — ἐνδέχεται *d.* — 7 ὑπάρχειν *n.* — 11 καὶ om *Cn.*

κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ· ἀλλ' ἄνθρωπον οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται. ἔτι ἔστω τὸ μὲν πρῶτον ζῷον, τὸ δὲ μέσον κινούμενον, τὸ δ' ἔσχατον ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν προτάσεις ὁμοίως ἕξουσι, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου ληπτέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας.

Πάλιν ἔστω στερητικὴ πρότασις καθόλου ἡ ΑΒ, καὶ εἰλήφθω τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν τῷ Γ. τούτων οὖν τεθέντων ἀνάγκη τὸ Α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω, τὸ δὲ Β τῷ Γ κείσθω ὑπάρχον, καθάπερ πρότερον. ἀνάγκη δὴ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστ' ἐνδέχοιτ' ἂν τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ· ψεύδους γὰρ τεθέντος ἀδύνατον τὸ συμβαῖνον. οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντίφασις τῆς γενομένης ὑποθέσεως· ἐτέθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς τῆς ἀντικειμένης ἐστὶν ἀντιφάσεως. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α κόραξ, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β διανοούμενον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἄνθρωπος. οὐδενὶ δὴ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ διανοούμενον κόραξ. τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδέχεται τῷ Γ· παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ διανοεῖσθαι. ἀλλὰ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ Γ· οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἀλλ' οὐδ' ἀναγκαῖον ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α κινούμενον, τὸ δὲ Β ἐπιστήμη, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ ἄνθρωπος. τὸ μὲν οὖν Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ'
p. 35 οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμά ἐστι τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ληπτέον δὲ βέλτιον τοὺς ὅρους.

Ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαῖνον, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ

13 **παντὶ τῷ ἵππῳ** *n*. — 18 ἁπλῶς] **ἀορίστως** *C*. — **διορίζοντι** *ABd*, **διορίζοντας** corr *C*. — 28 **ἐστιν** pr om *d*. — 29 **ὑπετέθη** *n*. — 31 **φάσεως** *inu*, corr *AC*. — 33 **μὲν ἐφ' ᾧ α** *n*. — 36 pr **τὸ**] **ἐνδέχεται τὸ** *n*.
35a1 **οὐκ** rc *u*. — **ὅτι** om *d*. — **τοῦ**] **τὸ** *u*.

ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων οὐδὲν ἔσται ἀναγκαῖον· ἐὰν δ' ἀντιστραφῇ τὸ ΒΓ καὶ ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμὸς ὥσπερ πρότερον· ὁμοίως γὰρ ἔχουσιν οἱ ὅροι τῇ θέσει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ στερητικῶν ὄντων ἀμφοτέρων τῶν διαστημάτων, ἐὰν τὸ μὲν ΑΒ μὴ ὑπάρχῃ, τὸ δὲ ΒΓ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ· δι' αὐτῶν μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων οὐδαμῶς γίνεται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχον, τὸ δὲ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Γ. διὰ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, ἡ δὲ ΑΒ πρότασις ὁμοίως ἔχῃ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς, οὔτε στερητικῆς οὔσης οὔτε καταφατικῆς τῆς ΑΒ προτάσεως. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι λευκόν-ζῷον-πίττα.

Φανερὸν οὖν ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, καὶ τῆς μὲν ὑπάρχειν τῆς δ' ἐνδέχεσθαι λαμβανομένης τῶν προτάσεων, ὅταν ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται πρότασις, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, πλὴν ὁτὲ μὲν ἐξ αὐτῶν ὁτὲ δ' ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως. πότε δὲ τούτων ἑκάτερος καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἰρήκαμεν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τὸ δ' ἐν μέρει ληφθῇ τῶν διαστημάτων, ὅταν μὲν τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθῇ καὶ ἐνδεχόμενον, εἴτ' ἀποφατικὸν εἴτε καταφατικόν, τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν καὶ ὑπάρχον, ἔσται συλλογισμὸς τέλειος, καθάπερ καὶ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ καθόλου μὲν ᾖ τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ὑπάρχον δὲ καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, θάτερον δ' ἐν μέρει καὶ ἐνδεχόμενον, ἐάν τ' ἀποφατικαὶ ἐάν τε καταφατικαὶ τεθῶσιν ἀμφότεραι, ἐάν τε

6 καθάπερ ... 15 ἔσται om *A*. — 8 τῶν *Cnu*. — 10 ἐνδέχεσθαι om *n*. — 13 ὑπάρχειν *n*. — σημαίνειν et συμβαίνειν corr *d*. — 14 οὐδαμῶς om *n*. — 16 post συλλογισμός adi αβγ *n*. — ὑπάρχειν *C*. — 17 ἐνδεχέσθω *n*. — 21 παντὶ om *n*. — alt μὴ del *C*. — 22 οὔσης om *u*. — 27 λαμβάνῃ *n*. — 29 τῆς om *d*.

μὴ ὑπάρχειν· ἥ τε γὰρ πρότασις οὕτως ἐλήφθη ἡ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἄκρου, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν· εἰ γὰρ ὑποτεθείη τὸ Α τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τούτων ἀδύνατον. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ στερητικόν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ὅταν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ' ὅταν ἄμφω μὲν τεθῇ στερητικά, μὴ ᾖ δ' ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δ' οἱ αὐτοί, τοῦ μὲν ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - χιών, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - πίττα.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῶν Γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῶν Γ τὸ Β ἐνδέχεται. ἀλλ' ὑπέκειτό τινι ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ ΒΓ, ἢ τὸ καθόλου ἐν τῷ κατηγορικῷ, οἷον τὸ ΑΒ, οὐκ ἔσται τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καταφατικὸν ἢ στερητικόν, ἐνδεχόμενον, τὸ δ' ἐν μέρει ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον - λευκόν - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - ἱμάτιον. ὅταν δ' ἀναγκαῖον ᾖ τὸ καθόλου, τὸ δ' ἐν μέρει ἐνδεχόμενον, στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὅροι ζῷον - λευκόν - κόραξ, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - πίττα, καταφατικοῦ δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - κύκνος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - χιών. οὐδ' ὅταν ἀδιόριστοι ληφθῶσιν αἱ προ-

---

21 ἡ om *n*. — 22 ἀπαγαγεῖν *Cf*. — εἰ] ἐάν τε *f*. — 23 τινὶ] μηδενὶ *ABCdfnu*. — καὶ] καὶ τὸ α corr *B*. — 24 μηδενὶ ἐνδέχεσθαι *d*. — 29 πρὸς τῷ *d*. — 33 ὅταν μὲν γὰρ *Cn*. — 34 τῷ *C*. — β ἀνάγκη ὑπάρχειν *d*. — 35 τῷ *Cn*. — 36 δὲ del *A*. — 37 τῷ α pr om *d*. — 39 ante ὅταν add αβγ *n*. — 40 τὸ β . . . οἷον om *A*.

36b1 ἐν] τὸ ἐν *dn*. — 2 καὶ om *C*. — 4 ἢ στερητικὸν ἢ *d*. — 5 πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ ante οὐκ adi *BCnu*. — 9 ὅροι om *C*.

τάσεις ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον-λευκόν-ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ τινὶ καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. κἀπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως, ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός, πλὴν κατὰ μὲν τὸ ὑπάρχειν τιθεμένης τῆς στερητικῆς προτάσεως τοῦ ἐνδέχεσθαι ἦν ὁ συλλογισμός, κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοὶ καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

17 Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι λαμβάνωσιν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, οὔτε κατηγορικῶν οὔτε στερητικῶν τιθεμένων, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος· ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης οὐδέποτ' ἔσται, τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου ἀεί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται τῶν προτάσεων. δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Πρῶτον οὖν δεικτέον ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικόν, οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Α. κείσθω γὰρ τοῦτο, καὶ ἐνδεχέσθω τὸ Β μηδενὶ τῷ Α ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι καὶ αἱ ἀντικείμεναι, τὸ δὲ Β τῷ Α ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ Β τῷ Α ὑπάρ- p.37
χειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος· οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται,

20 alt τε] τι u, om n. — 21 τοῦ C. — 22 ὁ om n. — 24 ὅτι καὶ C. — ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ C. — 27 λαμβάνωνται m, marg n, corr C. — 31 alt τῆς om C. — 33 προτάσεων. ὅσα γὰρ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἐνδεχομένου εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων ῥηθήσεται. δεῖ d. — 34 ὥσπερ καὶ ἐν C. — πρότερον περὶ τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. πρῶτον C. — 36 τῶν Bdnu, corr A. — 37 καὶ om d. — τῶν C. — 38 τῶν n.

37a1 ἂν ἐνδέχοιτο Cn. — ἂν om Ad. — τὸ β om Cdn.

καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον· ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. ἔτι δ' οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν Α τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Α ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν (καὶ γὰρ ὑπάρχειν), ἄνθρωπον δ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ· πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται ἀντιστρέφον, οἷον εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ Β τῷ Α μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτ', ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α τὸ Β ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β. τοῦτο δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ εἰ μὴ ἐνδέχεται μηδενὶ τὸ Β τῷ Α, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ διχῶς λέγεται, τὸ μὲν εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει, τὸ δ' εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α μὴ ὑπάρχον οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται τὸ Γ τῷ Δ παντὶ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτό, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, διὰ τοῦτό φαμεν οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀντίκειται καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ διωρίσαμεν, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. τούτου δὲ ληφθέντος οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον, ὥστ' οὐ γίνεται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

Τούτου δὲ δειχθέντος κείσθω τὸ Α τῷ μὲν Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί. διὰ μὲν οὖν τῆς ἀντιστροφῆς οὐκ ἔσται

3 οὐκ] οὐκ ἂν Ad. — ἀντιστρέφοι n, pr B, corr A. — 6 ὑπάρχει C. — 12 κατάφασις γὰρ C. — 13 ἐξ] καὶ ἐξ B, καὶ τὸ ἐξ fi. — ὑπάρχειν τὸ β um, ὑπάρχει τὸ β n, ὑπάρχειν Bd, ὑπάρξειν τὸ β C. — 14 τῷ β m. — 15 τῶν α Cif. — ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει C. — τινὶ om i. — τὸ] εἰ μόνον τινὶ (τινὶ μόνον i) ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ παντί. τὸ if. — 16 εἰ om pr B. — 16 et 17 ὑπάρχειν u, pr C. — 16 ὑπάρχει] τῶν α i. — ὑπάρχει...17 τινὶ om A. — 22 ἀλλ'] εἰ τύχοι (τύχῃ u), ἀλλ' nu. — ἐν om dn. — 25 pr ὑπάρχειν om d. — τὸ ἐξ corr C. — 26 τὸ pr C. — 28 μόνον om AC. — post τινὶ del aliquid n. — καὶ om Af.

συλλογισμός· εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη πρότασις. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τοῦ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ Α τῷ Γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμός, δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι ἂν εἴη διὰ τὸ μηδετέραν τῶν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ οὗτος ἢ καταφατικὸς ἢ στερητικός· οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ. καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος δειχθήσεται διὰ τῶν ὅρων ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, στερητικοῦ δέ, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἐνδεχόμενον ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἵππος. τὸ δὴ Α, τὸ λευκόν, ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ Β τῷ Γ οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἂν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν ἢ στερητικαί· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος ἢ ἀδιόριστοι, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις· ἀεὶ γὰρ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. φανερὸν οὖν ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τιθεμένων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

Εἰ δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνει, τῆς **18**
μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθείσης τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι οὐδέποτ' ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τῶν ὅρων οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν δ' ἡ μὲν καταφατικὴ ἐνδέχεσθαι ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει·

---

36 οὐδενὶ pr n. — 38 ἐπεὶ n.
37b8 ἄνθρ. ἵππος d. — ἐνδέχεται n. — 11 κἂν n, ἂν om d. — καὶ A. — 13 ἐστὶν d. — 15 μεταβάλλειν Ad, μεταβαλεῖν C. — 16 ὅτι om d. — 19 σημαίνοι C. — 20 τιθεμένης C. — 26 ἀντιστρέφοντος d. — ὑπάρχει ABdfu.

τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο· γίνεται δὴ συλλογισμὸς ὅτι ἐνδέχεται τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἀμφότεραι μὲν ὦσι στερητικαί, σημαίνῃ δ' ἡ μὲν μὴ ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐδὲν συμβαίνει ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως γίνεται συλλογισμὸς ὅτι τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δ' ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαί, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὑγίεια - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ὑγίεια - ἵππος - ἄνθρωπος.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καταφατικὸν ὑπάρχον, εἴτε καθόλου
p. 38
εἴτ' ἐν μέρει ληφθέν, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός (τοῦτο δ' ὁμοίως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρότερον), ὅταν δὲ τὸ στερητικόν, ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. πάλιν ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διαστήματα στερητικὰ ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν προτάσεων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφέντος δὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικόν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οὔτε καταφατικῆς οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀδιόριστοι ἢ καταφατικαὶ ἢ ἀποφατικαὶ ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

19 Ἐὰν δ' ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης ἔσται συλλογισμός, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐκ ἔσται. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς στερητικῆς οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο·

---

29 δὲ om *C*. — 30 post ὦσι lit duarum litt *B*. — 31 μὴ ὑπάρχειν om *ACdnu*. — 33 γίγνεται *n*. — 35 πάλιν om *du*.

38a6 τὸ om *d*. — 8 δὲ μὴ ὑπάρχον *A*. — 10 ἑτέρας om *d*. — ἀπροσδιόριστοι *d*. — 11 ἢ ἀποφατικαὶ pr om *A*. — 17 τὸ δὲ *d*. — 19 ὑπάρχει *n*. — ἐνδέχεται *f*.

γίνεται δὴ πάλιν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ὁ συλλογισμὸς ὅτι τὸ *Β* τῷ *Γ* ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδ' ὑπάρχει τὸ *Β* οὐδενὶ τῶν *Γ*. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν· οὐκοῦν εἰ τὸ *Α* τῷ *Β* μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ *Β* ὑπάρχει τινὶ τῶν *Γ*, τὸ *Α* τῶν *Γ* τινὶ οὐκ ἐνδέχεται· ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται καὶ εἰ πρὸς τῷ *Γ* τεθείη τὸ στερητικόν. πάλιν ἔστω τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, θάτερον δ' ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* ἐνδεχέσθω μηδενί, τῷ δὲ *Γ* παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· συμβαίνει γὰρ τὸ *Β* τῷ *Γ* ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν *Α* λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ *Β* ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ *Γ* κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δ' ἐνδέχεται μηδενί· καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὅτι μὲν οὖν τοῦ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔστι συλλογισμός, φανερόν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀναγκαίου· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συνέβαινεν. ἔτι δὲ καὶ ἐγχωρεῖ τούτων κειμένων τὸ *Β* τῷ *Γ* ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν *Γ* ὑπὸ τὸ *Β* εἶναι, τὸ δὲ *Α* τῷ μὲν *Β* παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ *Γ* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν *Γ* εἴη ἐγρηγορός, τὸ δὲ *Β* ζῷον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ *Α* κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι ἐξ ἀνάγκης κίνησις, ζῴῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται· καὶ πᾶν τὸ ἐγρη- b
γορὸς ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων, ὥστ' οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφατικῆς. ἐὰν δ' ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰλήφθω γὰρ τὸ *Α* τῷ μὲν *Β* ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἀντιστραφεισῶν οὖν τῶν προ-

---

20 ὁ om *C*. — 22 ὑπάρξει *Cn*. — τῷ γ *u*. — ὑπάρχον *f*. — 26 τὸ μὲν κατ. *n*. — 27 δ'] δὲ στερητικὸν καὶ *n*. — 30 τῶν *d*. — 31 alt τὸ et 32 pr τὸ om *d*. — 41 ἐγρήγορσις *n*. — 42 ᾧ τὸ α *Cn*.
38b4 φάσεων codices excepto *n*. — 6 ὁμοσχήμονες *n*, pr *AB*.

ἡ μὲν ἀποφατικὴ ἡ δὲ καταφατική, πάντως ἔσται συλλογισμὸς ἀτελής. πλὴν οἱ μὲν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσονται, οἱ δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἔσται δὲ συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθεῖσα σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὖσα τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ, οἷον εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ ΒΓ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι γίνεται συλλογισμός. ὅταν δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν λαμβάνῃ ἡ κατὰ μέρος τεθεῖσα, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-χιών, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν λευκόν-ζῷον-πίττα· διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου ληπτέον τὴν ἀπόδειξιν. ἐὰν δὲ τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὸ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸ μεῖζον, ἐάν τε στερητικὸν ἐάν τε καταφατικὸν ἐάν τ' ἐνδεχόμενον ἐάν θ' ὑπάρχον ὁποτερονοῦν, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστοι τεθῶσιν αἱ προτάσεις, εἴτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσαι εἴθ' ὑπάρχειν εἴτ' ἐναλλάξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ κἀπὶ τῶν πρότερον. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον-λευκόν-ἱμάτιον. φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθέντος ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, τοῦ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον οὐδέποτ' οὐδενός.

16 Ὅταν δ' ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον· τὸ δὲ συμπέρασμα κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τιθεμένων, ἐὰν δ' ᾖ τὸ μὲν καταφατικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν

---

40 δειχθήσονται corr A.
35b1 δὲ καὶ διὰ Cu, corr d. — τῆς om f. — 2 δὲ] γὰρ i. — 4 τὸ ὑπάρχον ACd, pr f. — ἢ μὴ ὑπάρχειν om ACdn. — 5 ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν C. — 10 ζῷον-λευκόν-πίττα d. — 11 ἀορίστου Ad. — τὸ om C. — 17 ἣ] ἥπερ Cn. — καὶ ἐπὶ d, ἐπὶ n. — 20 καθόλου om u. — 23 alt ἡ] ἢ μὴ ὑπάρχειν ἡ dn, rec u. — 27 τῶν ὅρων om d. — 28 pr καὶ om d. — τιθεμένων ante alt καὶ u.

ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν δὲ τὸ στερητικόν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. τὸ δ' ἐνδέχεσθαι ἐν τῷ συμπεράσματι τὸν αὐτὸν τρόπον ληπτέον ὅνπερ ἐν τοῖς πρότερον. τοῦ δ' ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἕτερον γὰρ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν.

Ὅτι μὲν οὖν καταφατικῶν ὄντων τῶν ὅρων οὐ γίνεται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ Γ. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ἀτελὴς ὅτι ἐνδέχεται τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ὅτι δ' ἀτελής, ἐκ τῆς ἀποδείξεως δῆλον· τὸν αὐ- p. 36
τὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται ὅνπερ κἀπὶ τῶν πρότερον. πάλιν τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλ' οὐχ ὅτι ὑπάρχει, καὶ τέλειος, ἀλλ' οὐκ ἀτελής· εὐθὺς γὰρ ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς προτάσεων. εἰ δὲ μὴ ὁμοιοσχήμονες αἱ προτάσεις, ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν Α μηδενὶ ἐνδεχέσθω τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη δὴ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν ἢ παντὶ ἢ τινί· τῷ δὲ Β ὑπέκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ Α τῷ Γ ἢ παντὶ ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχειν· ὥστ' οὐδενὶ ἢ οὐ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ παντὶ ἐξ ἀρχῆς. φανερὸν δ' ὅτι καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμός, εἴπερ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν ἔστω ἡ καταφατικὴ πρότασις ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῶν Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ' οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἀλλὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι

30 δὲ ἢ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον καὶ *C*. — 32 καὶ μὴ καθόλου om *u*. — 34 ὅνπερ καὶ ἐν *Cn*. — 37 τὸ om *C*. — 38 τὸ α pr om *d*. — τὸ μὲν α *Cnm*. — 40 ἔσται δὴ] ἔσται *A*, ἔσται δὲ *i*, ὑπάρχειν *C*. — συλλ. ἀτελὴς om *C*. — ὅτι δ' ἐνδέχεται *um*. — ὅτι ... ἀτελὴς om *i*.

36a2 καὶ ἐπὶ *C*. — 7 ὁμοσχήμονες pr *An*. — αἱ] εἶεν αἱ *i*. — 8 μηδενὶ ὑπαρχέτω τῷ *d*. — 9 τῶν β corr *A*. — ἐξ ἀνάγκης om *Cn*. — 11 ὑπάρχον *n*. — τὸ Α, pr *C*. — 14 οὐ om *n*. — 15 δ'] οὖν *f*. — καὶ om *f*. — 16 γίγνεται *n*. — ἐπείπερ *n*. — μὴ pr om *d*. — 18 τῷ β *C*.

μὴ ὑπάρχειν· ἥ τε γὰρ πρότασις οὕτως ἐλήφθη ἡ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἄκρου, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν· εἰ γὰρ ὑποτεθείη τὸ Α τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τούτων ἀδύνατον. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ στερητικόν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ὅταν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ᾽ ὅταν ἄμφω μὲν τεθῇ στερητικά, μὴ ᾖ δ᾽ ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δ᾽ οἱ αὐτοί, τοῦ μὲν ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - χιών, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν λευκόν - ζῷον - πίττα.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῶν Γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ᾽ εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῶν Γ τὸ Β ἐνδέχεται. ἀλλ᾽ ὑπέκειτό τινι ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ ΒΓ, ἢ τὸ καθόλου ἐν τῷ κατηγορικῷ, οἷον τὸ ΑΒ, οὐκ ἔσται τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. ἀπόδειξις δ᾽ ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καταφατικὸν ἢ στερητικόν, ἐνδεχόμενον, τὸ δ᾽ ἐν μέρει ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ζῷον - λευκόν - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - ἱμάτιον. ὅταν δ᾽ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ καθόλου, τὸ δ᾽ ἐν μέρει ἐνδεχόμενον, στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὅροι ζῷον - λευκόν - κόραξ, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - πίττα, καταφατικοῦ δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον - λευκόν - κύκνος, τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ζῷον - λευκόν - χιών. οὐδ᾽ ὅταν ἀδιόριστοι ληφθῶσιν αἱ προ-

---

21 ἡ om *n.* — 22 ἀπαγαγεῖν *Cf.* — εἰ] ἐάν τε *f.* — 23 τινὶ] μηδενὶ *ABCdfnu.* — καὶ] καὶ τὸ α corr *B.* — 24 μηδενὶ ἐνδέχεσθαι *d.* — 29 πρὸς τῷ *d.* — 33 ὅταν μὲν γὰρ *Cn.* — 34 τῷ *C.* — β ἀνάγκη ὑπάρχειν *d.* — 35 τῷ *Cn.* — 36 δὲ del *A.* — 37 τῷ α pr om *d.* — 39 ante ὅταν add αβγ *n.* — 40 τὸ β . . . οἷον om *A.*

36b1 ἐν] τὸ ἐν *dn.* — 2 καὶ om *C.* — 4 ἢ στερητικὸν ἢ *d.* — 5 πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ ante οὐκ adi *BCnu.* — 9 ὅροι om *C.*

τάσεις ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ζῷον-λευκόν-ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ζῷον-λευκόν-ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ τινὶ καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. κἀπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως, ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός, πλὴν κατὰ μὲν τὸ ὑπάρχειν τιθεμένης τῆς στερητικῆς προτάσεως τοῦ ἐνδέχεσθαι ἦν ὁ συλλογισμός, κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοὶ καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι λαμβάνωσιν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, 17
οὔτε κατηγορικῶν οὔτε στερητικῶν τιθεμένων, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος· ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης οὐδέποτ' ἔσται, τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου ἀεί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται τῶν προτάσεων. δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Πρῶτον οὖν δεικτέον ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικόν, οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Α. κείσθω γὰρ τοῦτο, καὶ ἐνδεχέσθω τὸ Β μηδενὶ τῷ Α ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι καὶ αἱ ἀντικείμεναι, τὸ δὲ Β τῷ Α ἐνδέχεται μηδενὶ
ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ Β τῷ Α ὑπάρ- p. 37
χειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος· οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται,

20 alt τε] τι u, om n. — 21 τοῦ C. — 22 ὁ om n. — 24 ὅτι καὶ C. — ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ C. — 27 λαμβάνωνται m, marg n, corr C. — 31 alt τῆς om C. — 33 προτάσεων. ὅσα γὰρ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἐνδεχομένου εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων ῥηθήσεται. δεῖ d. — 34 ὥσπερ καὶ ἐν C. — πρότερον περὶ τῆς ἀντιστροφῆς τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. πρῶτον C. — 36 τῶν Bdnu, corr A. — 37 καὶ om d. — τῶν C. — 38 τῶν n.

37a1 ἂν ἐνδέχοιτο Cn. — ἂν om Ad. — τὸ β om Cdn.

καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον· ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. ἔτι δ' οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν Α τῷ Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τὸ δὲ Β τινὶ τῶν Α ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν (καὶ γὰρ ὑπάρχειν), ἄνθρωπον δ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ· πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται ἀντιστρέφον, οἷον εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ Β τῷ Α μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτ', ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α τὸ Β ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β. τοῦτο δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ εἰ μὴ ἐνδέχεται μηδενὶ τὸ Β τῷ Α, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ διχῶς λέγεται, τὸ μὲν εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει, τὸ δ' εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α μὴ ὑπάρχον οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται τὸ Γ τῷ Δ παντὶ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτό, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, διὰ τοῦτό φαμεν οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀντίκειται καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ διωρίσαμεν, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀναγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. τούτου δὲ ληφθέντος οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον, ὥστ' οὐ γίνεται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

Τούτου δὲ δειχθέντος κείσθω τὸ Α τῷ μὲν Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί. διὰ μὲν οὖν τῆς ἀντιστροφῆς οὐκ ἔσται

3 οὐκ] οὐκ ἂν *Ad*. — ἀντιστρέφοι *n*, pr *B*, corr *A*. — 6 ὑπάρχει *C*. — 12 κατάφασις γὰρ *C*. — 13 ἐξ] καὶ ἐξ *B*, καὶ τὸ ἐξ *fi*. — ὑπάρχειν τὸ β *um*, ὑπάρχει τὸ β *n*, ὑπάρχειν *Bd*, ὑπάρξειν τὸ β *C*. — 14 τῷ β *m*. — 15 τῶν α *Cif*. — ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει *C*. — τινὶ om *i*. — τὸ] εἰ μόνον τινὶ (τινὶ μόνον *i*) ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ παντί. τὸ *if*. — 16 εἰ om pr *B*. — 16 et 17 ὑπάρχειν *u*, pr *C*. — 16 ὑπάρχει] τῶν α *i*. — ὑπάρχει ...17 τινὶ om *A*. — 22 ἀλλ'] εἰ τύχοι (τύχῃ *u*), ἀλλ' *nu*. — ἐν om *dn*. — 25 pr ὑπάρχειν om *d*. — τὸ ἐξ corr *C*. — 26 τὸ pr *C*. — 28 μόνον om *AC*. — post τινὶ del aliquid *n*. — καὶ om *Af*.

συλλογισμός· εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη πρότασις. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τοῦ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ Α τῷ Γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμός, δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι ἂν εἴη διὰ τὸ μηδετέραν τῶν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ οὗτος ἢ καταφατικὸς ἢ στερητικός· οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ. καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος δειχθήσεται διὰ τῶν ὅρων ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, στερητικοῦ δέ, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἐνδεχόμενον ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἵππος. τὸ δὴ Α, τὸ λευκόν, ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ Β τῷ Γ οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἂν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν ἢ στερητικαί· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος ἢ ἀδιόριστοι, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις· ἀεὶ γὰρ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. φανερὸν οὖν ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τιθεμένων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

18 Εἰ δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνει, τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθείσης τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι οὐδέποτ' ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τῶν ὅρων οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν δ' ἡ μὲν καταφατικὴ ἐνδέχεσθαι ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει·

36 οὐδενὶ pr *n*. — 38 ἐπεὶ *n*.
37b8 ἄνθρ. ἵππος *d*. — ἐνδέχεται *n*. — 11 κἂν *n*, αν om *d*. — καὶ *A*. — 13 ἐστὶν *d*. — 15 μεταβάλλειν *Ad*, μεταβαλεῖν *C*. — 16 ὅτι om *d*. — 19 σημαίνοι *C*. — 20 τιθεμένης *C*. — 26 ἀντιστρέφοντος *d*. — ὑπάρχει *ABdfu*.

τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο· γίνεται δὴ συλλογισμὸς ὅτι ἐνδέχεται τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἀμφότεραι μὲν ὦσι στερητικαί, σημαίνῃ δ' ἡ μὲν μὴ ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐδὲν συμβαίνει ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως γίνεται συλλογισμὸς ὅτι τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δ' ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαί, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὑγίεια - ζῷον - ἄνθρωπος, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ὑγίεια - ἵππος - ἄνθρωπος.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καταφατικὸν ὑπάρχον, εἴτε καθόλου
p. 38 εἴτ' ἐν μέρει ληφθέν, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός (τοῦτο δ' ὁμοίως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρότερον), ὅταν δὲ τὸ στερητικόν, ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. πάλιν ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διαστήματα στερητικὰ ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν προτάσεων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφέντος δὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικόν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ, οὐκ ἔσται συλλογισμός, οὔτε καταφατικῆς οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀδιόριστοι ἢ καταφατικαὶ ἢ ἀποφατικαὶ ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

19 Ἐὰν δ' ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης ἔσται συλλογισμός, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐκ ἔσται. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς στερητικῆς οὐδὲ τὸ Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνεδέχετο·

29 δὲ om C. — 30 post ὦσι lit duarum litt B. — 31 μὴ ὑπάρχειν om ACdnu. — 33 γίγνεται n. — 35 πάλιν om du.

38a6 τὸ om d. — 8 δὲ μὴ ὑπάρχον A. — 10 ἑτέρας om d. — ἀπροσδιόριστοι d. — 11 ἢ ἀποφατικαὶ pr om A. — 17 τὸ δὲ d. — 19 ὑπάρχει n. — ἐνδέχεται f.

γίνεται δὴ πάλιν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ὁ συλλογισμὸς ὅτι τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδ' ὑπάρχει τὸ Β οὐδενὶ τῶν Γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν· οὐκοῦν εἰ τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β ὑπάρχει τινὶ τῶν Γ, τὸ Α τῶν Γ τινὶ οὐκ ἐνδέχεται· ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται καὶ εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν. πάλιν ἔστω τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, θάτερον δ' ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐνδεχέσθω μηδενί, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· συμβαίνει γὰρ τὸ Β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β ἄνθρωπος, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Γ κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δ' ἐνδέχεται μηδενί· καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὅτι μὲν οὖν τοῦ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔστι συλλογισμός, φανερόν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀναγκαίου· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συνέβαινεν. ἔτι δὲ καὶ ἐγχωρεῖ τούτων κειμένων τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Γ ὑπὸ τὸ Β εἶναι, τὸ δὲ Α τῷ μὲν Β παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν Γ εἴη ἐγρηγορός, τὸ δὲ Β ζῷον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Α κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι ἐξ ἀνάγκης κίνησις, ζῴῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται· καὶ πᾶν τὸ ἐγρηγορὸς ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων, ὥστ' οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ὁμοίως ἀποδειχθήσεται καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφατικῆς. ἐὰν δ' ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰλήφθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἀντιστραφεισῶν οὖν τῶν προ-

20 ὁ om *C*. — 22 ὑπάρξει *Cn*. — τῷ γ *u*. — ὑπάρχον *f*. — 26 τὸ μὲν κατ. *n*. — 27 δ'] δὲ στερητικὸν καὶ *n*. — 30 τῶν *d*. — 31 alt τὸ et 32 pr τὸ om *d*. — 41 ἐγρήγορσις *n*. — 42 ᾧ τὸ α *Cn*.
38b4 φάσεων codices excepto *n*. — 6 ὁμοσχήμονες *n*, pr *AB*.

τάσεων τὸ μὲν Β τῷ Α οὐδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται· γίνεται δὴ τὸ πρῶτον σχῆμα. κἂν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν, ὡσαύτως. ἐὰν δὲ κατηγορικαὶ τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται διὰ τὸ μὴ εἰλῆφθαι στερητικὴν πρότασιν μήτ' ἐν τῷ ὑπάρχειν μήτ' ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ οὕτως ἐχόντων τὸ Β τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τεθείη λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β κύκνος, τὸ δὲ Γ ἄνθρωπος. οὐδέ γε τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων, ἐπεὶ δέδεικται τὸ Β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμὸς ὅλως.

Ὁμοίως δ' ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν· ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν (ἀπόδειξις δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς), ὅταν δὲ τὸ καταφατικόν, οὐδέποτε· τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαί· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἣ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαί, καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαία ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἐὰν δ' ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς τῆς καθόλου τιθεμένης ἀναγκαίας ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐδέποτε· καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων ἔν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς
p. 39 ὑπάρχουσι γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. δῆλον

---

11 ὑπάρχει ACdn. — 16 et 17 μηδ' A. — 17 ἐν om u. — 21 ἀποφάνσεων BCum, corr A, ἀντιφάσεων d, ἀντιφάνσεων pr A, ἀποφάσεων f, καταφάσεων καὶ ἀποφάσεων n. — ἐπειδὴ C. — 24 καὶ ἐπὶ C. — 25 γὰρ om d. — 30 αὐτὴ om u. — 33 τὸ pr om d. — 42 ἐν] τῶν ὅρων ἐν u.

δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοί, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

20 Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι καὶ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων καὶ τῆς ἑτέρας ἔσται συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνωσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐνδέχεσθαι ἡ δ' ὑπάρχειν. ὅταν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία, ἐὰν μὲν ᾖ καταφατική, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα οὔτε ἀναγκαῖον οὔθ' ὑπάρχον, ἐὰν δ' ᾖ στερητική, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ληπτέον δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον.

Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμεναι, καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν ἐπὶ μέρους, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐνδέχοιτ' ἄν. ὥστ' εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ εἰ τὸ μὲν Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθείησαν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον, ἀντιστραφεισῶν δὲ τῶν προτάσεων ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ τὸ Α καὶ τὸ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ὁ μέν ἐστι καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς ἐν μέρει προτάσεως ἀντιστραφείσης· εἰ

39a3 εἰρημένων d. — 10 ἡ Cnu. — τοῦ] καὶ τοῦ C. — 11 πρότερον αβγ. ληπτέον Cn. — 14 πρότερον C. — 16 τὸ δὲ] καὶ τὸ Cf. — 18 τῷ β d. — καὶ] ἀνάγκη, καὶ Cn. — καὶ ... β om A. — 19 ἐνδέχεσθαι Cn. — γίγνεται n. — 20 β] β ἐνδέχοιτο Cn. — 21 τῶν β Cn. — 23 ἐὰν ... τεθῶσι C. — 26 β παντὶ τῷ C. — 27 τὸ βγ εἰς ἐνδέχεσθαι C. — μὴ om codd excepto n. — 32 τινὶ τῶν Cn.

γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β, τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδέχεται. καὶ εἰ πρὸς τῷ ΒΓ τεθείη τὸ καθόλου, ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΑΓ στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ ΒΓ καταφατικόν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δ' ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθείησαν, ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημ-
b μένων οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφεισῶν δ' ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη τὸ Α τῷ Β καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν ζῷον - ἄνθρωπος - λευκόν, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἵππος - ἄνθρωπος - λευκόν, μέσον λευκόν.

21 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ὅτι ἐνδέχεται καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει, συλλογισμὸς δ' ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων τοῖς πρότερον. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί, καὶ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα, καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐνδέχεται τὸ Α τινὶ τῶν Β ὑπάρχειν· ὅτε γὰρ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαίνοι ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ ὑπάρχειν τὸ δὲ ΑΓ ἐνδέχεσθαι, καὶ εἰ τὸ μὲν ΑΓ στερητικὸν τὸ δὲ ΒΓ κατηγορικόν, ὑπάρχοι δ' ὁποτερονοῦν, ἀμφοτέρως ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, δέδεικται δ' ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. εἰ δὲ τὸ στερητικὸν τεθείη πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καὶ ἄμφω ληφθείη στερητικά, δι' αὐτῶν μὲν τῶν κειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἀντιστραφέντων δ' ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Εἰ δ' ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν οὐσῶν ἀμφοτέρων, ἢ τῆς μὲν καθόλου

34 τῷ Cf. — 35 τὸ βγ Cdfn. — 38 τεθῶσιν C.
39b4 ὅροι] αβγ. ὅροι n. — 5 λευκός Ad. — τοῦ ... μέσον λευκόν rc mg n. — 10 τοῖς] ὃν καὶ ἐν τοῖς ABdum, ὡς ἐν τοῖς C. — 12 παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω C. — 14 τῷ C. — 16 ἦν om A. — 22 τὸ] τὸ ἐνδεχόμενον codd exc n.

στερητικῆς τῆς δ' ἐν μέρει καταφατικῆς, ὁ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῶν συλλογισμῶν· πάντες γὰρ περαίνονται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερὸν ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ δ' ἡ μὲν καταφατικὴ καθόλου ἡ δὲ στερητικὴ ἐν μέρει, διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α ἐνδεχέσθω τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη δὴ τὸ Α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κεῖται ὑπάρχειν, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν.

Ὅταν δ' ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν ἀμφότεραι, p. 40
οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Εἰ δ' ἐστὶν ἡ μὲν ἀναγκαία τῶν προτάσεων ἡ δ' ἐνδεχομένη, κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων ἀεὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ἔσται συλλογισμός, ὅταν δ' ᾖ τὸ μὲν κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν δὲ τὸ στερητικόν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· τοῦ δ' ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν οὐκ ἔσται συλλογισμός, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν. ἔστωσαν δὴ κατηγορικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι, καὶ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἀνάγκη, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐνδέχεται, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐνδεχόμενον ἔσται καὶ οὐχ ὑπάρχον· οὕτω γὰρ συνέπιπτεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ τεθείη ἀναγκαῖον, τὸ δὲ ΑΓ ἐνδεχόμενον. πάλιν ἔστω τὸ μὲν κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ κατηγορικόν· καὶ τὸ μὲν Α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· καὶ γὰρ ἡ στερη-

22

31 ὁ om *AC*. — 33 τῷ μὲν pr *n*. — 34 τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι *C*. — 36 ὑπάρχοι *n*. — κεῖται marg *d*.

40a1 ἀόριστοι *A*, pr *u*. — 9 μὴ ὑπάρχειν ante καὶ om *n*. — 11 ἑτέροις corr *d*. — δὴ] γὰρ *u*, γὰρ δὴ *d*. — 13 παντὶ] τῷ γ παντὶ *A*, παντὶ τῷ γ *nm*. — 20 τῷ γ *Cnm*. — παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω *C*.

τικὴ πρότασις ἐνδέχεσθαι σημαίνει. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· ὅτε γὰρ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. εἰ δ' ἡ στερητικὴ πρότασις ἀναγκαία, τὸ συμπέρασμα ἔσται καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ ΒΓ καταφατικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα, καὶ ἀναγκαία ἡ στερητικὴ πρότασις. ὅτε δ' οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, συνέβαινε τὸ Α τῷ Γ καὶ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε καὶ τὸ Α τῷ Β ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς μεταληφθείσης τῆς προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἐὰν δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται· καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν ὕπνος - ἵππος καθεύδων - ἄνθρωπος, τοῦ μηδενὶ ὕπνος - ἵππος ἐγρηγορὼς - ἄνθρωπος.

Ὁμοίως δ' ἕξει καὶ εἰ ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων ὁ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸ μέσον· κατηγορικῶν μὲν γὰρ ὄντων ἀμφοτέρων τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καὶ ὅταν τὸ μὲν στερητικὸν ληφθῇ τὸ δὲ καταφατικόν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ καταφατικόν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς δείξεως καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος τελειοῦσθαι τοὺς συλλογισμούς, ὥστε καθάπερ ἐν ἐκείνοις, καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμπίπτειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν καθόλου ληφθὲν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ἐὰν δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε καὶ πῶς ἔσται συλλο-

25 τὸ] καὶ τὸ C. — 28 παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι C. — 29 καὶ] καὶ γὰρ C. 30 εἶχον nfm. — συμβαίνει d. — 31 καὶ μὴ ὑπάρχειν om A. — 32 καὶ om C. — 37 ἵππος - καθεύδων ἄνθρ. et 38 ἵππ. - ἐγρηγορὼς ἄνθρ. ABCdu. — 37 τοῦ δὲ μηδενὶ C.

40b5 ἔσται om f. — ἀποδείξεως m. — καὶ καθόλου rc marg C. — καὶ ... καὶ μὴ] ὥσπερ καὶ n. — καὶ μὴ καθόλου om Adfu et pr BCd, post 6 ὄντων ponit m.

γισμός, καὶ πότε τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ πότε τοῦ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογι- 23
σμοὶ τελειοῦνταί τε διὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμῶν καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δ' ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὕτως ἕξει, νῦν ἔσται φανερόν, ὅταν δειχθῇ πᾶς γινόμενος διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

Ἀνάγκη δὴ πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν ἢ ὑπάρχον τι ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύναι, καὶ τοῦτο ἢ καθόλου ἢ κατὰ μέρος, ἔτι ἢ δεικτικῶς ἢ ἐξ ὑποθέσεως. τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως μέρος τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. πρῶτον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν· τούτων γὰρ δειχθέντων φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον καὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως.

Εἰ δὴ δέοι τὸ *Α* κατὰ τοῦ *Β* συλλογίσασθαι ἢ ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον, ἀνάγκη λαβεῖν τι κατά τινος. εἰ μὲν οὖν τὸ *Α* κατὰ τοῦ *Β* ληφθείη, τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔσται εἰλημμένον. εἰ δὲ κατὰ τοῦ *Γ*, τὸ δὲ *Γ* κατὰ μηδενός, μηδ' ἄλλο κατ' ἐκείνου, μηδὲ κατὰ τοῦ *Α* ἕτερον, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· τῷ γὰρ ἓν καθ' ἑνὸς ληφθῆναι οὐδὲν συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. ὥστε προσληπτέον καὶ ἑτέραν πρότασιν. ἐὰν μὲν οὖν ληφθῇ τὸ *Α* κατ' ἄλλου ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ *Α*, ἢ κατὰ τοῦ *Γ* ἕτερον, εἶναι μὲν συλλογισμὸν οὐδὲν κωλύει, πρὸς μέντοι τὸ *Β* οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων. οὐδ' ὅταν τὸ *Γ* ἑτέρῳ, κἀκεῖνο ἄλλῳ, καὶ τοῦτο ἑτέρῳ, μὴ συνάπτῃ δὲ πρὸς τὸ *Β*, οὐδ' οὕτως ἔσται πρὸς τὸ *Β* συλ- p. 41
λογισμός. ὅλως γὰρ εἴπομεν ὅτι οὐδείς οὐδέποτε ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ' ἄλλου μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ὃ πρὸς ἑκάτερον ἔχει πως ταῖς κατηγορίαις· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐκ προτάσεών ἐστιν, ὁ δὲ πρὸς

---

14 ἐνδέχεται *C*. — 17 οὖν om *d*. — 18 τε om *Adfu*. — καθόλου rc supra vs *n*. — 19 ἄγονται *A*, pr *d*. — 24 τι] τινὶ *n*. — 25 τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως pr om *n*. — 26 μέρος ἐστὶ τὸ *Cn*. — τὸ] ὁ *f*. — τοῦ om *Vat* 199. — 27 τούτων γὰρ δειχθέντων om *C*. — 30 δὲ *f*. — ἢ] ὡς *f*. — 31 ἢ μὴ ὑπάρχον om pr *A*. — 33 δὲ τὸ α κατὰ *C*. — 35 τὸ *C*, pr *A*.
41a2 ὅλως] τοῦ α. ὅλως *Bfu*. — εἴπωμεν pr *A*, corr *B*.

τόδε συλλογισμὸς ἐκ τῶν πρὸς τόδε προτάσεων, ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε διὰ τῶν τοῦδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον δὲ πρὸς τὸ Β λαβεῖν πρότασιν μηδὲν μήτε κατηγοροῦντας αὐτοῦ μήτ' ἀπαρνουμένους, ἢ πάλιν τοῦ Α πρὸς τὸ Β μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγοροῦντας ἢ ἀπαρνουμένους. ὥστε ληπτέον τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, εἴπερ ἔσται τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός. εἰ οὖν ἀνάγκη μέν τι λαβεῖν πρὸς ἄμφω κοινόν, τοῦτο δ' ἐνδέχεται τριχῶς (ἢ γὰρ τὸ Α τοῦ Γ καὶ τὸ Γ τοῦ Β κατηγορήσαντας, ἢ τὸ Γ κατ' ἀμφοῖν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ Γ), ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα, φανερὸν ὅτι πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ εἰ διὰ πλειόνων συνάπτοι πρὸς τὸ Β· ταὐτὸ γὰρ ἔσται σχῆμα καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικτικοὶ περαίνονται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν· ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνοντες τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀντιφάσεως τεθείσης, οἷον ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ ἴσα τοῖς ἀρτίοις συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις συλλογίζεται, τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἐξ ὑποθέσεως δείκνυσιν, ἐπεὶ ψεῦδος συμβαίνει διὰ τὴν ἀντίφασιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὥστ' ἐπεὶ τοῦ ψεύδους γίνεται συλλογισμὸς δεικτικὸς ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγομένοις, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται, τοὺς δὲ δεικτικοὺς πρότερον εἴπομεν ὅτι διὰ τούτων περαίνονται τῶν σχημάτων, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοὶ διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως· ἐν ἅπασι γὰρ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον, τὸ

6 τόδε] τοῦτο bis *f*. — 7 τόνδε διὰ pr *B*. — 9 αὐτῶν *f*. — 12 ὃς *Au*. — 15 κατηγορήσαντες *C*. — 16 φανερὸν οὖν ὅτι pr *C*. — 17 ὡς *d*. — γενέσθαι *d*. — 18 εἰ om pr *C*. — 19 τὸ αὐτὸ *f*. — 21 οἱ om *d*. — διὰ] πάντες διὰ *f*. — 28 γενέσθαι *f*. — 36 φανερὸν οὖν ὅτι pr *B*. — καὶ om *f*.

δ' ἐξ ἀρχῆς περαίνεται δι' ὁμολογίας ἤ τινος ἄλλης ὑποθέσεως. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τριῶν τῶν προειρημένων σχημάτων. τούτου δὲ δειχθέντος δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἐν τούτῳ καθόλου συλλογισμούς.

24 Ἔτι τε ἐν ἅπαντι δεῖ κατηγορικόν τινα τῶν ὅρων εἶναι καὶ τὸ καθόλου ὑπάρχειν· ἄνευ γὰρ τοῦ καθόλου ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμὸς ἢ οὐ πρὸς τὸ κείμενον, ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται. κείσθω γὰρ τὴν μουσικὴν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν. εἰ μὲν οὖν ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· εἰ δὲ τινὰ ἡδονήν, εἰ μὲν ἄλλην, οὐδὲν πρὸς τὸ κείμενον, εἰ δ' αὐτὴν ταύτην, τὸ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς διαγράμμασιν, οἷον ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς ἴσαι αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κέντρον ἠγμέναι αἱ ΑΒ. εἰ οὖν ἴσην λαμβάνοι τὴν ΑΓ γωνίαν τῇ ΒΔ μὴ ὅλως ἀξιώσας ἴσας τὰς τῶν ἡμικυκλίων, καὶ πάλιν τὴν Γ τῇ Δ μὴ πᾶσαν προσλαβὼν τὴν τοῦ τμήματος, ἔτι ἀπ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν καὶ ἴσων ἀφῃρημένων ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς [τὰς ΕΖ], τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται, ἐὰν μὴ λάβῃ ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσων ἀφαιρουμένων ἴσα λείπεσθαι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπαντι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν, καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου ἐξ ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται, τὸ δ' ἐν μέρει καὶ οὕτως κἀκείνως, ὥστ' ἐὰν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους ἀνάγκη καθόλου εἶναι, ἐὰν δ' οἱ ὅροι καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν ἀνάγκη γίνεσθαι τῷ συμπεράσματι. λέγω δ' οὐ μόνον τῷ καταφατικὴν

---

40 ἄλλης τινὸς d.

41b2 τῶν τριῶν τῶν Cf. — 6 ὅτι n. — τε om d. — δὲ ἐν ἅπασι m. — 7 γὰρ ἂν τοῦ C. — τοῦ] τῆς d. — 8 προκείμενον Cf. — 10 προσθῇς pr B, προστιθεὶς f. — 12 προκείμενον Cdf. — 16 λαμβάνει Cf, λαμβάνῃ d. — 17 τὰς om d. — 18 ἔτι] ἔτι δ' C. — 19 καὶ τῶν ἀφῃρ. n. — 20 τὰς πρὸς τοῖς εζ n, τὰς ἐξ pr d. — 21 λαμβάνῃ f. — τῶν om d. — alt ἴσων om Af. — 22 λείπεσθαι ἴσα f. — τὸ om f. — 24 ὥστε ἂν A. — 27 καθόλου εἶναι marg corr d. — ὅτι καὶ f. — 28 ἀνάγκη ὁμοίως d. — 29 μόνον τὸ n.

εἶναι ἢ στερητικήν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκαίαν ἢ ὑπάρχουσαν ἢ ἐνδεχομένην. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας.

Φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός, καὶ πότε δυνατὸς καὶ πότε τέλειος, καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος ἀναγκαῖον ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων.

25 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις ἔσται διὰ τριῶν ὅρων καὶ οὐ πλειόνων, ἐὰν μὴ δι' ἄλλων καὶ ἄλλων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα γίνηται, οἷον τὸ Ε διά τε τῶν ΑΒ καὶ διὰ τῶν ΓΔ, ἢ διὰ τῶν ΑΒ καὶ ΑΓ καὶ ΒΓ· πλείω γὰρ μέσα τῶν αὐτῶν οὐδὲν εἶναι κωλύει. τούτων δ' ὄντων οὐχ εἷς ἀλλὰ p. 42 πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί. ἢ πάλιν ὅταν ἑκάτερον τῶν ΑΒ διὰ συλλογισμοῦ ληφθῇ, οἷον τὸ Α διὰ τῶν ΔΕ καὶ πάλιν τὸ Β διὰ τῶν ΖΘ. ἢ τὸ μὲν ἐπαγωγῇ τὸ δὲ συλλογισμῷ. ἀλλὰ καὶ οὕτως πλείους οἱ συλλογισμοί· πλείω γὰρ τὰ συμπεράσματά ἐστιν, οἷον τό τε Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ. εἰ δ' οὖν μὴ πλείους ἀλλ' εἷς, οὕτω μὲν ἐνδέχεται γενέσθαι διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ὡς δὲ τὸ Γ διὰ τῶν ΑΒ, ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τὸ Ε συμπεπερασμένον ἐκ τῶν ΑΒΓΔ. οὐκοῦν ἀνάγκη τι αὐτῶν ἄλλο πρὸς ἄλλο εἰλῆφθαι, τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ' ὡς μέρος· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον, ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ ἀναγκαῖον οὕτως τινὰς ἔχειν τῶν ὅρων. ἐχέτω οὖν τὸ Α οὕτως πρὸς τὸ Β. ἔστιν ἄρα τι ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. οὐκοῦν ἤτοι τὸ Ε ἢ τῶν ΓΔ θάτερον ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ Ε, ἐκ τῶν ΑΒ μόνον ἂν εἴη ὁ συλλογισμός, τὰ δὲ ΓΔ εἰ μὲν ἔχει οὕτως ὥστ' εἶναι τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ' ὡς μέρος, ἔσται τι καὶ ἐξ ἐκείνων, καὶ ἤτοι τὸ Ε ἢ τῶν ΑΒ θάτερον ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ Ε ἢ τῶν ΑΒ θάτερον, ἢ πλείους ἔσονται οἱ συλλογισμοί, ἢ ὡς ἐνεδέχετο ταὐτὸ διὰ πλειόνων ὅρων περαίνεσθαι συμβαίνει· εἰ δ' ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, πλείους ἔσονται καὶ ἀσύναπτοι οἱ συλλογισμοὶ πρὸς ἀλλή-

30 στερητικὴν εἶναι, ἀλλὰ *f*. — τῷ om *n*. — 31 δεῖ om *n*. — 34 τινας pr *d*. — 37 αὐτὸ om *f*. — 39 καὶ αγ rc supra vs *Bu*, om *A*. — αβ καὶ αγ καὶ διὰ τῶν βγ corr *A*: — ἢ διὰ τῶν αβ καὶ αγ καὶ διὰ τῶν βγ *Vat* 199. — 40 οὐχὶ *C*.

42a3 θ corr *n*. — 6 γίνεσθαι *Cdn*. — 9 alt ἄλλο pr om *AB*. — 12 ἄρα] πάντως *d*. — 14 αβ] δύο *n*. — μόνων *C*, corr vult *A*, ut vs 31. — 15 ὁ pr om *d*. — 21 πλείους τε ἔσονται *C*. — οἱ om *ABdu*.

λους. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοι τὸ Γ πρὸς τὸ Δ ὥστε ποιεῖν συλλογισμόν, μάτην ἔσται εἰλημμένα, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς ἢ κρύψεως ἢ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων χάριν. εἰ δ' ἐκ τῶν ΑΒ μὴ τὸ Ε ἀλλ' ἄλλο τι γίνεται συμπέρασμα, ἐκ δὲ τῶν ΓΔ ἢ τούτων θάτερον ἢ ἄλλο παρὰ ταῦτα, πλείους τε οἱ συλλογισμοὶ γίνονται καὶ οὐ τοῦ ὑποκειμένου· ὑπέκειτο γὰρ εἶναι τοῦ Ε τὸν συλλογισμόν. εἰ δὲ μὴ γίνεται ἐκ τῶν ΓΔ μηδὲν συμπέρασμα, μάτην τε εἰλῆφθαι αὐτὰ συμβαίνει καὶ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὸν συλλογισμόν. ὥστε φανερὸν ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς συλλογισμὸς ἔσται διὰ τριῶν ὅρων μόνον.

Τούτου δ' ὄντος φανεροῦ, δῆλον ὡς καὶ ἐκ δύο προτάσεων καὶ οὐ πλειόνων· οἱ γὰρ τρεῖς ὅροι δύο προτάσεις, εἰ μὴ προσλαμβάνοιτο, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν συλλογισμῶν. φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρτιαί εἰσιν αἱ προτάσεις δι' ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα τὸ κύριον (ἔνια γὰρ τῶν ἄνωθεν συμπερασμάτων ἀναγκαῖον εἶναι προτάσεις), οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν.

Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν, ἅπας ἔσται συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων μὲν ἀρτίων ἐξ ὅρων δὲ περιττῶν· ἑνὶ γὰρ πλείους οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα ἡμίση τῶν προτάσεων. ὅταν δὲ διὰ προσυλλογισμῶν περαίνηται ἢ διὰ πλειόνων μέσων συνεχῶν, οἷον τὸ ΑΒ διὰ τῶν ΓΔ, τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὡσαύτως ἑνὶ ὑπερέξει τὰς προτάσεις (ἢ γὰρ ἔξωθεν ἢ εἰς τὸ μέσον τεθήσεται ὁ παρεμπίπτων ὅρος· ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἑνὶ ἐλάττω εἶναι τὰ διαστήματα τῶν ὅρων), αἱ δὲ προτάσεις ἴσαι τοῖς διαστήμασιν· οὐ μέντοι αἰεὶ αἱ μὲν ἄρτιαι ἔσονται οἱ δὲ περιττοί, ἀλλ' ἐναλλάξ, ὅταν μὲν αἱ προτάσεις ἄρτιαι, περιττοὶ οἱ ὅροι, ὅταν δ' οἱ ὅροι ἄρτιοι, περιτταὶ αἱ προτάσεις· ἅμα γὰρ τῷ ὅρῳ μία προστίθεται πρότασις, ἂν ὁποθενοῦν προστεθῇ ὁ ὅρος. ὥστ'

---

22 ἔχει m. — τῷ δ n. — 25 γίγνεται n, γένηται d. — δὲ corr n. — 26 τοῦτο θάτ. B. — 28 τοῦ] τὸ pr A. — τῶν αβ corr n. — 31 μόνων C, corr n. — 34 ἐλέχθη om A.

42b2 ἐστὶ d. — 6 μέσων μὴ συνεχῶν codd excepto n. — 11 ἀεὶ C. — αἱ μὲν om A et pr d. — 14 ἐὰν n.

ἐπεὶ αἱ μὲν ἄρτιαι οἱ δὲ περιττοὶ ἦσαν, ἀνάγκη παραλλάττειν τῆς αὐτῆς προσθέσεως γινομένης. τὰ δὲ συμπεράσματα οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἕξει τάξιν οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις· ἑνὸς γὰρ ὅρου προστιθεμένου συμπεράσματα προστεθήσεται ἑνὶ ἐλάττω τῶν προϋπαρχόντων ὅρων· πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον οὐ ποιεῖ συμπέρασμα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας, οἷον εἰ τῷ ΑΒΓ πρόσκειται τὸ Δ, εὐθὺς καὶ συμπεράσματα δύο πρόσκειται, τό τε πρὸς τὸ Α καὶ τὸ πρὸς τὸ Β. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων. κἂν εἰς τὸ μέσον δὲ παρεμπίπτῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον· πρὸς ἕνα γὰρ μόνον οὐ ποιήσει συλλογισμόν. ὥστε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἔσται καὶ τῶν προτάσεων.

26 Ἐπεὶ δ' ἔχομεν περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί, καὶ ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ ποσαχῶς δείκνυται, φανερὸν ἡμῖν ἐστὶ καὶ ποῖον πρόβλημα χαλεπὸν καὶ ποῖον εὐεπιχείρητον· τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων περαινόμενον ῥᾷον, τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι καὶ δι' ἐλαττόνων δυσεπιχειρητότερον. τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυται μόνου, καὶ διὰ τούτου μοναχῶς· τὸ δὲ στερητικὸν διά τε τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ μέσου, καὶ διὰ μὲν τοῦ πρώτου μοναχῶς, διὰ δὲ τοῦ μέσου διχῶς· τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου, μοναχῶς μὲν διὰ τοῦ πρώτου, τριχῶς δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ κατὰ μέρος ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται, πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἅπαξ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ ἐν τῷ μὲν διχῶς ἐν τῷ δὲ τριχῶς. φανε-
p. 43 ρὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου κατηγορικὸν κατασκευάσαι μὲν χαλεπώτατον, ἀνασκευάσαι δὲ ῥᾷστον. ὅλως δ' ἐστὶν ἀναιροῦντι μὲν τὰ καθόλου τῶν ἐν μέρει ῥᾴω· καὶ γὰρ ἢν μηδενὶ καὶ ἢν τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, ἀνῄρηται· τούτων δὲ τὸ μὲν τινὶ μὴ ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται, τὸ δὲ μηδενὶ ἐν τοῖς δυσίν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἀπὶ τῶν στερητικῶν· καὶ γὰρ εἰ παντὶ καὶ εἰ τινί, ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· τοῦτο δ' ἦν ἐν δύο σχή-

---

22 προσκείσεται n. — 23 καὶ ἐπὶ n. — 24 ποιεῖ d. — 27 οἱ] εἰσὶ οἱ n. — καὶ ποῖον . . . 28 ἡμῖν ἐστὶ om A. — 30 πτώσεων corr B. — 36 καταφατικὸν καὶ διὰ Bu. — 39 μοναχῶς, ἐν δὲ n.

43a1 τὸ om A. — 2 ῥᾷον n. — 3 et 4 εἰ corr d. — 4 μὴ τινὶ n. — 7 δυσὶ n.

μασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει μοναχῶς, ἢ παντὶ ἢ μηδενὶ δείξαντα ὑπάρχειν. κατασκευάζοντι δὲ ῥᾴω τὰ ἐν μέρει· καὶ γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων. ὅλως τε οὐ δεῖ λανθάνειν ὅτι ἀνασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἔστι καὶ τὰ καθόλου διὰ τῶν ἐν μέρει καὶ ταῦτα διὰ τῶν καθόλου, κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῶν κατὰ μέρος τὰ καθόλου, δι' ἐκείνων δὲ ταῦτ' ἔστιν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἀνασκευάζειν ἐστὶ τοῦ κατασκευάζειν ῥᾷον.

Πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ προτάσεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας, ἔτι δὲ ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ ποῖον ἐν πλείοσι καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. **27** πῶς δ' εὐπορήσομεν αὐτοὶ πρὸς τὸ τιθέμενον ἀεὶ συλλογισμῶν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, νῦν ἤδη λεκτέον· οὐ γὰρ μόνον ἴσως δεῖ τὴν γένεσιν θεωρεῖν τῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιεῖν.

Ἁπάντων δὴ τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι τοιαῦτα ὥστε κατὰ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς καθόλου, οἷον Κλέων καὶ Καλλίας καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ αἰσθητόν, κατὰ δὲ τούτων ἄλλα (καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ἑκάτερος τούτων ἐστί)· τὰ δ' αὐτὰ μὲν κατ' ἄλλων κατηγορεῖται, κατὰ δὲ τούτων ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται· τὰ δὲ καὶ αὐτὰ ἄλλων καὶ αὐτῶν ἕτερα, οἷον ἄνθρωπος Καλλίου καὶ ἀνθρώπου ζῷον. ὅτι μὲν οὖν ἔνια τῶν ὄντων κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον· τῶν γὰρ αἰσθητῶν σχεδὸν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον ὥστε μὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ μηδενός, πλὴν ὡς κατὰ συμβεβηκός· φαμὲν γάρ ποτε τὸ λευκὸν ἐκεῖνο Σωκράτην εἶναι καὶ τὸ προσιὸν Καλλίαν. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω πορευομένοις ἵσταταί ποτε, πάλιν ἐροῦμεν· νῦν δ' ἔστω τοῦτο κείμενον. κατὰ μὲν οὖν τούτων οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενον ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν, ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἄλλων· οὐδὲ τὰ καθ' ἕκαστα κατ' ἄλλων, ἀλλ' ἕτερα κατ' ἐκείνων. τὰ δὲ μεταξὺ δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχεται· καὶ γὰρ αὐτὰ κατ'

---

9 δείξαντι n, corr A. — 10 ἐν om Cu. — 13 alt τῶν] τῆς pr d. — 27 pr καὶ om m. — 28 ἑκατέρας n, ἑκάτερον m. — 34 κατὰ om Af.

ἄλλων καὶ ἄλλα κατὰ τούτων λεχθήσεται, καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις εἰσὶ μάλιστα περὶ τούτων.

b Δεῖ δὴ τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν, ὑποθέμενον αὐτὸ πρῶτον καὶ τοὺς ὁρισμούς τε καὶ ὅσα ἴδια τοῦ πράγματός ἐστιν, εἶτα μετὰ τοῦτο ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δ' αὐτὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐκληπτέον διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. διαιρετέον δὲ καὶ τῶν ἑπομένων ὅσα τε ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ὅσα ὡς ἴδια καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται, καὶ τούτων ποῖα δοξαστικῶς καὶ ποῖα κατ' ἀλήθειαν· ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλειόνων τοιούτων εὐπορῇ τις, θᾶττον ἐντεύξεται συμπεράσματι, ὅσῳ δ' ἂν ἀληθεστέρων, μᾶλλον ἀποδείξει. δεῖ δ' ἐκλέγειν μὴ τὰ ἑπόμενα τινί, ἀλλ' ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται, οἷον μὴ τί τινὶ ἀνθρώπῳ ἀλλὰ τί παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται· διὰ γὰρ τῶν καθόλου προτάσεων ὁ συλλογισμός. ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος ἄδηλον εἰ καθόλου ἡ πρότασις, διωρισμένου δὲ φανερόν. ὁμοίως δ' ἐκλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται ὅλοις, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. αὐτὸ δὲ τὸ ἑπόμενον οὐ ληπτέον ὅλον ἕπεσθαι, λέγω δ' οἷον ἀνθρώπῳ πᾶν ζῷον ἢ μουσικῇ πᾶσαν ἐπιστήμην, ἀλλὰ μόνον ἁπλῶς ἀκολουθεῖν, καθάπερ καὶ προτεινόμεθα· καὶ γὰρ ἄχρηστον θάτερον καὶ ἀδύνατον, οἷον πάντα ἄνθρωπον εἶναι πᾶν ζῷον ἢ δικαιοσύνην ἅπαν ἀγαθόν. ἀλλ' ᾧ ἕπεται, ἐπ' ἐκείνου τὸ παντὶ λέγεται. ὅταν δ' ὑπό τινος περιέχηται τὸ ὑποκείμενον ᾧ τὰ ἑπόμενα δεῖ λαβεῖν, τὰ μὲν τῷ καθόλου ἑπόμενα ἢ μὴ ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον ἐν τούτοις — εἴληπται γὰρ ἐν ἐκείνοις· ὅσα γὰρ ζῴῳ, καὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται, καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως, τὰ δὲ περὶ ἕκαστον ἴδια ληπτέον· ἔστι γὰρ ἄττα τῷ εἴδει ἴδια παρὰ τὸ γένος· ἀνάγκη γὰρ τοῖς ἑτέροις εἴδεσιν ἴδια ἄττα ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου ἐκλεκτέον οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον, οἷον ζῴῳ οἷς ἕπεται ἄνθρωπος· ἀνάγκη γάρ, εἰ

42 δειχθήσεται n. — 43 περὶ τούτων εἰσὶ μάλιστα C. — μάλιστά εἰσι d.

43b1 δὲ m. — ἕκαστον τούτων οὕτως nm. — 2 ὑποτιθέμενον corr Bu. — 6 ἔτι ληπτέον n. — 7 ὡς om ABCdun. — 10 ἂν om C. — 11 ἀληθέστερον pr B. — 12 ὅλῳ om n. — 13 τί τῷ παντὶ C, corr d, qui τί pr omisit. — 23 προκείμενον n. — 29 δεῖ corr d. — 30 ζῷον d. — γὰρ] μὲν γὰρ n.

ἀνθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῷον, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀκολουθεῖν. οἰκειότερα δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκλογῆς. ληπτέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμενα καὶ οἷς ἕπεται· τῶν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προβλημάτων καὶ ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων, ἢ πασῶν ἢ τινῶν· ὅμοιον γὰρ ἑκάστου τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι τὰ πᾶσιν ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον· οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν. δι' ἣν δ' αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται δῆλον.

Κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένοις κατά τινος ὅλου 28 τοῦ μὲν κατασκευαζομένου βλεπτέον εἰς τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενον, οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι, ὅσα τούτῳ ἕπεται· ἂν γάρ τι τούτων ᾖ ταὐτόν, ἀνάγκη θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν. ἢν δὲ μὴ ὅτι παντὶ ἀλλ' ὅτι τινί, οἷς ἕπεται ἑκάτερον· εἰ γάρ τι τούτων ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. p. 44 ὅταν δὲ μηδενὶ δέῃ ὑπάρχειν, ὃ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι· ἢ ἀνάπαλιν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι, ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα. τούτων γὰρ ὄντων τῶν αὐτῶν ὁποτερωνοῦν, οὐδενὶ ἐνδέχεται θατέρῳ θάτερον ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ ὁτὲ μὲν ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμός, ὁτὲ δ' ὁ ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ᾧ μὲν μὴ ὑπάρχειν, οἷς ἕπεται, ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν· εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἔσται τῶν λεγομένων ἕκαστον φανερόν. ἔστω γὰρ τὰ μὲν ἑπόμενα τῷ Α ἐφ' ὧν Β, οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' ὧν Γ, ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν Δ· πάλιν δὲ τῷ Ε τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ οἷς Ζ, οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' οἷς Η, ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' οἷς Θ. εἰ μὲν οὖν ταὐτό τι ἔσται τῶν Γ τινὶ τῶν Ζ, ἀνάγκη τὸ Α παντὶ τῷ Ε ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ Ζ παντὶ τῷ Ε, τῷ

39 μὲν om *A*. — 40 κατηγορουμένου corr *B*. — 42 κἂν corr *d*.
44a2 ᾧ *codd* excepto *m*. — οὐ] μὴ corr *B*, om *m*. — εἰς ἃ] εἰς τὰ ἑπόμενα, ὃ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν εἰς ἃ codd, sed ᾧ δὲ δ. μ. ὑπ. pr *A*. — 3 μὴ pr om *d*. — ἐνδέχηται *Ad*. — αὐτὸ *u*. — ὃ μὲν οὐ δεῖ ὑπ. *m*. — μὴ om pr *ABu*. — 5 pr εἰς om *ACdu*, pr *B*. — ἐνδέχηται *d*. — ᾧ pr *C*. — μὴ supra vs *C* pr manu. — μὴ] δεῖ *m*, δεῖ μὴ *C Laur* 72, 12, del *B*. — ὃ δὲ μὴ corr *A*. — 6 ὁποτέρων *ABdfum Laur* 72, 12, pr *C*. — 9 μὲν μὴ] μὲν δεῖ corr *B*, pr *C*, μὲν δεῖ μὴ *nmf Laur*. — 14 ἃ ... ἐνδέχεται corr *u*. — 15 ἐφ' ὧν corr *B*. — 17 ταὐτόν *C*. — pr τῶν] τῷ corr *u*.

δὲ Γ παντὶ τὸ Α, ὥστε παντὶ τῷ Ε τὸ Α. εἰ δὲ τὸ Γ καὶ τὸ Η ταὐτόν, ἀνάγκη τινὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρχειν· τῷ μὲν γὰρ Γ τὸ Α, τῷ δὲ Η τὸ Ε παντὶ ἀκολουθεῖ. εἰ δὲ τὸ Ζ καὶ τὸ Δ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει ἐκ προσυλλογισμοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν καὶ τὸ Ζ τῷ Δ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ζ ὑπάρξει τὸ Α, τὸ δὲ Ζ παντὶ τῷ Ε. πάλιν εἰ τὸ Β καὶ τὸ Θ ταὐτόν, οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει· τὸ γὰρ Β τῷ μὲν Α παντί, τῷ δ' ἐφ' ᾧ τὸ Ε οὐδενὶ ὑπάρξει· ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ Θ, τὸ δὲ Θ οὐδενὶ τῶν Ε ὑπῆρχεν. εἰ δὲ τὸ Δ καὶ τὸ Η ταὐτόν, τὸ Α τινὶ τῶν Ε οὐχ ὑπάρξει· τῷ γὰρ Η οὐχ ὑπάρξει, ὅτι οὐδὲ τῷ Δ· τὸ δὲ Η ἐστὶν ὑπὸ τὸ Ε, ὥστε τινὶ τῶν Ε οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τῷ Η τὸ Β ταὐτόν, ἀντεστραμμένος ἔσται συλλογισμός· τὸ μὲν γὰρ Ε τῷ Α ὑπάρξει παντί — τὸ γὰρ Β τῷ Α, τὸ δὲ Ε τῷ Β (ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ Η)· τὸ δὲ Α τῷ Ε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ δ' ἀνάγκη διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τῇ καθόλου κατηγορίᾳ τὴν κατὰ μέρος.

Φανερὸν οὖν ὅτι εἰς τὰ προειρημένα βλεπτέον ἑκατέρου καθ' ἕκαστον πρόβλημα· διὰ τούτων γὰρ ἅπαντες οἱ συλλογισμοί. δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον, εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰ καθόλου μάλιστα βλέπειν, οἷον τοῦ μὲν Ε μᾶλλον εἰς τὸ ΚΖ ἢ εἰς τὸ Ζ μόνον, τοῦ δὲ Α εἰς τὸ ΚΓ ἢ εἰς τὸ Γ μόνον. εἰ μὲν γὰρ τῷ ΚΖ ὑπάρχει τὸ Α, καὶ τῷ Ζ καὶ τῷ Ε ὑπάρχει· εἰ δὲ τούτῳ μὴ ἕπεται, ἐγχωρεῖ τῷ Ζ ἕπεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ὧν αὐτὸ ἀκολουθεῖ σκεπτέον· εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεται, εἰ δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἐγχωρεῖ.

Δῆλον δὲ καὶ ὅτι διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων ἡ σκέψις, καὶ διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. δείκνυται γὰρ ὑπάρχειν μὲν παντὶ τῷ Ε τὸ Α, ὅταν τῶν Γ καὶ Ζ ταὐτόν τι ληφθῇ. τοῦτο δ' ἔσται

20 ταὐτό *n*. — 21 τῷ...ε rc ante εἰ *u*. — 26 τῷ δ' corr *Af*, τὸ δ' *Bdun*. — 27 ἦν τὸ *B*, pr *u*. — ὑπάρχειν *n*. — 29 ὑπάρξει τὸ α, ὅτι *Cf*. — 30 ὑπάρξει τὸ α. εἰ *Laur* 72, 12. — τὸ η τῷ *m*. — 31 ἀντεστραμμένως γίνεται ὁ συλλ. *f*. — ἔσται ὁ συλλ. *dnm*. — ε] η *fm*, pr *Bdn*, *u* incert. — 32 pr α corr *B*. — ὑπάρχει *C*. — τὸ μὲν γὰρ *C*. — α] α παντί· ταὐτὸ γὰρ τὸ η τῷ β *m*. — β παντί, ταὐτὸ *C*. — 33 η] η τὸ β *m*. — 34 τὴν καθόλου κατηγορίαν τῇ *Bu*. — 39 alt τὰ om *n*.

44b9 καὶ τῶν ζ *C*.

μέσον, ἄκρα δὲ τὸ Α καὶ Ε· γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. τινὶ δέ, ὅταν τὸ Γ καὶ τὸ Η ληφθῇ ταὐτόν. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ Η γίνεται. μηδενὶ δέ, ὅταν τὸ Δ καὶ Ζ ταὐτόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα καὶ τὸ μέσον, τὸ μὲν πρῶτον ὅτι οὐδενὶ τῷ Ζ ὑπάρχει τὸ Α, εἴπερ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, τὸ δὲ Ζ παντὶ τῷ Ε, τὸ δὲ μέσον ὅτι τὸ Δ τῷ μὲν Α οὐδενὶ τῷ δὲ Ε παντὶ ὑπάρχει. τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ Δ καὶ Η ταὐτὸν ᾖ. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Α οὐδενὶ τῷ Η ὑπάρξει, τὸ δὲ Ε παντὶ τῷ Η. φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες, καὶ ὅτι οὐκ ἐκλεκτέον ὅσα πᾶσιν ἕπεται, διὰ τὸ μηδένα γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ ὅλως οὐκ ἦν ἐκ τῶν ἑπομένων, ἀποστερεῖν δ' οὐκ ἐνδέχεται διὰ τοῦ πᾶσιν ἑπομένου· δεῖ γὰρ τῷ μὲν ὑπάρχειν τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι αἱ ἄλλαι σκέψεις τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἄχρειοι πρὸς τὸ ποιεῖν συλλογισμόν, οἷον εἰ τὰ ἑπόμενα ἑκατέρῳ ταὐτά ἐστιν, ἢ εἰ οἷς ἕπεται τὸ Α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ Ε, ἢ ὅσα πάλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τούτων. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἑπόμενα ταὐτά, οἷον τὸ Β καὶ τὸ Ζ, τὸ μέσον γίνεται σχῆμα κατηγορικὰς ἔχον τὰς προτάσεις· εἰ δ' οἷς ἕπεται τὸ Α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ Ε, οἷον τὸ Γ καὶ τὸ Θ, τὸ πρῶτον σχῆμα στερητικὴν ἔχον τὴν πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον πρότασιν. εἰ δ' ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ, οἷον τὸ Δ καὶ τὸ Θ, στερητικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ἢ ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οὕτως δ' οὐδαμῶς συλλογισμός.

Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ὁποῖα ταὐτὰ ληπτέον τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ οὐχ ὁποῖα ἕτερα ἢ ἐναντία, πρῶτον μὲν ὅτι τοῦ μέσου χάριν ἡ ἐπίβλεψις, τὸ δὲ μέσον οὐχ ἕτερον ἀλλὰ ταὐτὸν δεῖ λαβεῖν. εἶτα ἐν ὅσοις καὶ συμβαίνει γί- p. 45

---

13 καὶ τὸ ζ Cd. — πρ. ἔσται σχ. n. — 14 pr τὸ] καὶ τὸ C. — 21 γίνεσθαι n. — ἐξ αὐτῶν (quae del vult) διὰ τῶν d. — 23 τῶν πασῶν ἑπομένων C. — 26 ἀχρεῖοι Cdu. — ποιῆσαι d. — 31 τὰς] ἀμφοτέρας τὰς n. — 33 pr τὸ pr om A. — 36 οὐδαμῶς ἔσται συλλ. n. — 38 ὅτι om ABCdufnm. — ταῦτα pr BC. — τὰ om corr C. — 39 καὶ] καὶ ὁποῖα ἕτερα καὶ u. — ἕτερα om u. — 40 ἐπίσκεψις C.

45a1 καὶ om n.

νεσθαι συλλογισμὸν τῷ ληφθῆναι ἐναντία ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἅπαντα αναχθήσεται τρόπους, οἷον εἰ τὸ B καὶ τὸ Z ἐναντία ἢ μὴ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἔσται μὲν γὰρ τούτων ληφθέντων συλλογισμὸς ὅτι οὐδενὶ τῶν E τὸ A ὑπάρχει, ἀλλ' οὐκ ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἐκ τοῦ προειρημένου τρόπου· τὸ γὰρ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E οὐδενὶ ὑπάρξει, ὥστ' ἀνάγκη ταὐτὸ εἶναι τὸ B τινὶ τῶν Θ. πάλιν εἰ τὸ B καὶ H μὴ ἐγχωρεῖ τῷ αὐτῷ παρεῖναι, ὅτι τινὶ τῶν E οὐχ ὑπάρξει τὸ A· καὶ γὰρ οὕτως τὸ μέσον ἔσται σχῆμα· τὸ γὰρ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E οὐ τινὶ ὑπάρξει, ὥστ' ἀνάγκη τὸ B ταὐτόν τινι εἶναι τῶν Θ. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ B καὶ τὸ H τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ B τῶν Θ τινὶ ταὐτὸν εἶναι· πάντα γὰρ εἴληπται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ E ὑπάρχειν.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐξ αὐτῶν μὲν τούτων τῶν ἐπιβλέψεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός, ἀνάγκη δ' εἰ τὸ B καὶ τὸ Z ἐναντία, ταὐτόν τινι εἶναι τὸ B τῶν Θ καὶ τὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι διὰ τούτων. συμβαίνει δὴ τοῖς οὕτως ἐπισκοποῦσι προσεπιβλέπειν ἄλλην ὁδὸν τῆς ἀναγκαίας διὰ τὸ λανθάνειν τὴν ταὐτότητα τῶν B καὶ τῶν Θ.

29 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχουσι καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγοντες συλλογισμοὶ τοῖς δεικτικοῖς· καὶ γὰρ οὗτοι γίνονται διὰ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπίβλεψις ἐν ἀμφοῖν· ὃ γὰρ δείκνυται δεικτικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔστι συλλογίσασθαι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, καὶ ὃ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ δεικτικῶς, οἷον ὅτι τὸ A οὐδενὶ τῶν E ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τινὶ ὑπάρχειν· οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ B παντὶ τῷ A, τὸ δὲ A τινὶ τῶν E, τὸ B τινὶ τῶν E ὑπάρξει· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν ὅτι τινὶ ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν E τὸ A, τὸ δὲ E παντὶ τῷ H, οὐδενὶ τῶν

---

3 ἅπαν d, pr B, ἅπαντ' n, ἅπαντας mfu, corr B. — ἀπαναχθήσεται pr A, ἀχθήσεται u. — 4 alt τὸ om n. — 6 ε τὸ om d. — 8 ταὐτὸν C. — 9 καὶ τὸ η C. — ἐγχωρῇ Ad. — 11 γὰρ καὶ οὕτως C. — 12 ε] η ACdmf, corr Bu. — οὐ τινὶ] οὐδενὶ codd. — 14 τινὶ τὸ αὐτὸ d. — 17 οὖν] μὲν οὖν m. — τούτων del m. — 18 ἀνάγκη δ' εἰ] ἐὰν δὲ ACdfm. — alt τὸ et 19 τὸν om n. — 20 γίγνεσθαι n. — δὲ n. — 21 προεπιβλέπειν Af, pr B, προβλέπειν u. — περίοδον d. — 24 γὰρ] γὰρ καὶ C. — 26 ἐπίσκεψις ἐπ' C, ἐπίσκεψις ἐν n. — 27 διὰ] καὶ διὰ n. — 30 τῷ ε τὸ n.

ἢ ὑπάρξει τὸ Α· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων· ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις ἐκ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ καθ' ἕκαστον πρόβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίσασθαι καὶ εἰς ἀδύνατον ἀγαγεῖν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις, οἷον εἰ δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ Ε τὸ Α, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον· ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν Ε μηδενὶ τῷ δὲ Α παντὶ ὑπάρχειν τὸ Β, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τῷ Ε τὸ Α ὑπάρξει. πάλιν εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ Α τῷ Ε μηδενὶ ὑπάρχειν, ὑποθεμένοις ὑπάρχειν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται οὐδενὶ ὑπάρχον. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασι γὰρ ἀνάγκη κοινόν τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῶν ὑποκειμένων, πρὸς ὃν ἔσται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός, ὥστ' ἀντιστραφείσης ταύτης τῆς προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσται ὁ συλλογισμὸς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. διαφέρει γὰρ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ κατ' ἀλήθειαν ἀμφότεραι τίθενται αἱ προτάσεις, ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον ψευδῶς ἡ μία.

Ταῦτα μὲν οὖν ἔσται μᾶλλον φανερὰ διὰ τῶν ἑπομένων, ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω δῆλον, ὅτι εἰς ταὐτὰ βλεπτέον δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίζεσθαι καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅσοι κατὰ μετάληψιν ἢ κατὰ ποιότητα, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις ἔσται ἡ σκέψις, ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ἐπιβλέψεως. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ διελεῖν ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως.

Δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων οὕτως, ἔστι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ἔνια συλλογίσασθαι τούτων, οἷον τὰ καθόλου διὰ τῆς κατὰ μέρος ἐπιβλέψεως ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὰ Γ καὶ τὰ Η ταὐτὰ εἴη, μόνοις δὲ ληφθείη τοῖς

37 εἰς τὸ ἀδ. n. — 41 φανερὸν γὰρ ὅτι pr n.
45b3 διὰ] τινὶ διὰ Bu. — 4 ἀνάγκη τοῖς δι' ἀδυνάτου κοινὸν n. — 7 δεικτικῶς d. — 8 pr ὁ om C. — 11 ψευδὴς d. — 12 μᾶλλον φανερώτερα Cd. — 14 ταυτα codices, ταὐτὰ corr C. — βουλομένοις n. — 15 ἄγειν n. — 20 δὲ pr om n. — δεῖ om A. — 24 τα] τὸ bis n.

Η τὸ Ε ὑπάρχειν, παντὶ ἂν τῷ Ε τὸ Α ὑπάρχοι· καὶ πάλιν εἰ τὰ Δ καὶ Η ταὐτά, μόνων δὲ τῶν Η τὸ Ε κατηγοροῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῶν Ε τὸ Α ὑπάρξει. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ οὕτως ἐπιβλεπτέον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἐνδεχομένων· ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται τῇ τάξει τοῦ τ' ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ ὑπάρχειν ὁ συλλογισμός. ληπτέον δ' ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα δυνατὰ δ' ὑπάρχειν· δέδεικται γὰρ ὅτι καὶ διὰ τούτων γίνεται ὁ τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν.

Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων οὐ μόνον ὅτι ἐγχωρεῖ διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς συλλογισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δι' ἄλλης ἀδύνατον. ἅπας μὲν γὰρ συλλογισμὸς δέδεικται διά τινος τῶν προειρημένων σχημάτων γινόμενος, ταῦτα δ' οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἄλλων συσταθῆναι πλὴν διὰ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον· ἐκ τούτων γὰρ
p. 46 αἱ προτάσεις καὶ ἡ τοῦ μέσου λῆψις, ὥστ' οὐδὲ συλλογισμὸν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι δι' ἄλλων.

30 Ἡ μὲν οὖν ὁδὸς κατὰ πάντων ἡ αὐτὴ καὶ περὶ φιλοσοφίαν καὶ περὶ τέχνην ὁποιανοῦν καὶ μάθημα· δεῖ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα καὶ οἷς ὑπάρχει περὶ ἑκάτερον ἀθρεῖν, καὶ τούτων ὡς πλείστων εὐπορεῖν, καὶ ταῦτα διὰ τῶν τριῶν ὅρων σκοπεῖν, ἀνασκευάζοντα μὲν ὡδί, κατασκευάζοντα δὲ ὡδί, κατὰ μὲν ἀλήθειαν ἐκ τῶν κατ' ἀλήθειαν διαγεγραμμένων ὑπάρχειν, εἰς δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς συλλογισμοὺς ἐκ τῶν κατὰ δόξαν προτάσεων. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν καθόλου μὲν εἴρηνται, ὃν τρόπον τ' ἔχουσι καὶ ὃν τρόπον δεῖ θηρεύειν αὐτάς, ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μηδ' εἰς ταὐτὰ κατασκευάζοντες καὶ ἀνασκευάζοντες, μηδὲ κατασκευάζοντές τε κατὰ παντὸς ἢ τινὸς καὶ ἀνασκευάζοντες ἀπὸ πάντων ἢ τινῶν, ἀλλ' εἰς ἐλάττω καὶ ὡρισμένα, καθ' ἕκαστον δὲ ἐκλέγειν τῶν ὄντων, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ ἐπιστήμης. ἴδιαι δὲ καθ' ἑκάστην αἱ πλεῖσται. διὸ τὰς

---

26 τὰ] το *Af*. — καὶ τὸ η *f*. — μόνον *Cd*. — τὸ] τὰ *n*. — 31 ὁ om *n*. — 35 δὲ] δ' ἕξει *nf*.

46a3 μέθοδος *n*. — 5 ἕκαστον *um*. — 12 πάντα *C*. — 13 αὐτὰ *A*. — καὶ ἀνασκευάζοντες om *A*. — 14 τε] τὸ *n*. — 16 καθ'] καὶ καθ' *n*. — 17 ἰδίᾳ codices. — δὲ καὶ καθ' *B*, pr *C*. — ἕκαστον *n*. — αἱ] εἰσὶν αἱ codices.

μὲν ἀρχὰς τὰς περὶ ἕκαστον ἐμπειρίας ἐστὶ παραδοῦναι. λέγω δ' οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης· ληφθέντων γὰρ ἱκανῶς τῶν φαινομένων οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ ἀποδείξεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἄλλην ὁποιανοῦν ἔχει τέχνην τε καὶ ἐπιστήμην. ὥστε ἂν ληφθῇ τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἕκαστον, ἡμέτερον ἤδη τὰς ἀποδείξεις ἑτοίμως ἐμφανίζειν. εἰ γὰρ μηδὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν παραλειφθείη τῶν ἀληθῶς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν, ἕξομεν περὶ ἅπαντος οὗ μὲν ἔστιν ἀπόδειξις, ταύτην εὑρεῖν καὶ ἀποδεικνύναι, οὗ δὲ μὴ πέφυκεν ἀπόδειξις, τοῦτο ποιεῖν φανερόν.

Καθόλου μὲν οὖν, ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις ἐκλέγειν, εἴρηται σχεδόν· δι' ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

Ὅτι δ' ἡ διὰ τῶν γενῶν διαίρεσις μικρόν τι μόριόν 31 ἐστι τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν· ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός· ὃ μὲν γὰρ δεῖ δεῖξαι αἰτεῖται, συλλογίζεται δ' ἀεί τι τῶν ἄνωθεν. πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας, καὶ πείθειν ἐπεχείρουν ὡς ὄντος δυνατοῦ περὶ οὐσίας ἀπόδειξιν γίνεσθαι καὶ τοῦ τί ἐστιν. ὥστ' οὔτε ὅτι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι διαιρουμένους ξυνίεσαν, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνεδέχετο ὥσπερ εἰρήκαμεν. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, δεῖ τὸ μέσον, δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμός, καὶ ἧττον ἀεὶ εἶναι καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου b τῶν ἄκρων· ἡ δὲ διαίρεσις τοὐναντίον βούλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ ζῷον ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ θνητὸν ἐφ' οὗ Β, καὶ ἀθάνατον ἐφ' οὗ Γ, ὁ δ' ἄνθρωπος, οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ Δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· τοῦτο δ' ἐστίν, ὃ ἂν ᾖ Α, ἅπαν εἶναι ἢ Β ἢ Γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀεὶ διαιρούμενος τίθεται ζῷον εἶναι, ὥστε κατὰ τοῦ Δ τὸ Α λαμβάνει ὑπάρ-

18 ἔκ. δι' ἐμπ. d. — 19 ἀστρονομικὴν Cd. — μὲν om Cd. — τῇ ἀστρολογικῇ ἐπιστήμῃ Ad, pr C. — 22 ὥστ' ἐὰν dfnm. — 25 παραληφθῇ pr d, παραληφθείη pr n. — 26 παντὸς n. — 28 μὲν om d. — 29 ἐληλύθαμεν pr d. — 30 διαλεκτήν A. — 36 ante ὡς lit trium litt B. — γενέσθαι n. — 37 ὅ τι codices. — ἐνδέχεσθαι d. — 38 διαιρούμενοι ABCdfu. — συνίεσαν C. — 39 δέηται ABCdu, pr m.

46b3 ἐφ'] μὲν ἐφ' fnm. — 5 τὸν ὅρον n. — τὸ om n. — 7 ἀεὶ om n.

χειν. ὁ μὲν οὖν συλλογισμός ἐστιν ὅτι τὸ Δ ἢ Β ἢ Γ ἅπαν ἔσται, ὥστε τὸν ἄνθρωπον ἢ θνητὸν μὲν ἢ ἀθάνατον ἀναγκαῖον εἶναι, ζῷον θνητὸν δὲ οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' αἰτεῖται· τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει συλλογίσασθαι. καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν Α ζῷον θνητόν, ἐφ' οὗ δὲ τὸ Β ὑπόπουν, ἐφ' οὗ δὲ τὸ Γ ἄπουν, τὸν δ' ἄνθρωπον τὸ Δ, ὡσαύτως λαμβάνει τὸ μὲν Α ἤτοι ἐν τῷ Β ἢ ἐν τῷ Γ εἶναι (ἅπαν γὰρ ζῷον θνητὸν ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἐστί), κατὰ δὲ τοῦ Δ τὸ Α (τὸν γὰρ ἄνθρωπον ζῷον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν)· ὥσθ' ὑπόπουν μὲν ἢ ἄπουν εἶναι ζῷον ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον, ὑπόπουν δ' οὐκ ἀνάγκη, ἀλλὰ λαμβάνει· τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιρουμένοις τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν, καθ' οὗ δ' ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς ἄκρα. τέλος δέ, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος ἢ ὅ τι ποτ' ἂν ᾖ τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφές, ὥστ' ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν ἄλλην ὁδὸν ποιοῦνται πᾶσαν, οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες ὑπάρχειν. φανερὸν δ' ὅτι οὔτ' ἀνασκευάσαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἔστιν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτ' ἐν οἷς ἀγνοεῖται τὸ πότερον ὡδὲ ἢ ὡδὲ ἔχει, οἷον ἆρ' ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος. ἐὰν γὰρ λάβῃ ὅτι ἅπαν μῆκος ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον, ἡ δὲ διάμετρος μῆκος, συλλελόγισται ὅτι ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἡ διάμετρος. εἰ δὲ λήψεται ἀσύμμετρον, ὃ ἔδει συλλογίσασθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ἔστι δεῖξαι· ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς αὕτη, διὰ ταύτης δ' οὐκ ἔστιν. τὸ ἀσύμμετρον ἢ σύμμετρον ἐφ' οὗ Α, μῆκος Β, διάμετρος Γ. φανερὸν οὖν ὅτι οὔτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ τρόπος, οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τούτοις ἐστὶ χρήσιμος.

Ἐκ τίνων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται καὶ πῶς, καὶ εἰς ὁποῖα βλεπτέον καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν

---

9 ἢ β pr om d. — 10 μὲν] ἢ ἀθάνατον δεῖ λαβεῖν θνητὸν μὲν n. — 16 τοῦ] τὸ pr A. — 20 καὶ om Bu. — δὲ C. — αἰεὶ u. — 21 αὐτοὺς n. — δ' ἔδει] δὲ δεῖ Cd, δὲ B, δὲ δέοι n, corr m. — 23 post οὐδὲν del alqd n. — 27 ἢ] τι ἢ n. — λογίσασθαι pr d. — 28 ὡδὶ Bu, ὅτι ὡδε A Laur 72, 12. — ἢ ὡδε om A. — 29 ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος Bm, σύμμ. ἢ ἀσύμμ. f Laur, ἢ συμμ. ἢ ἀσ. nu. — 31 ὅτι ἢ ἀσ. n. — ἡ διάμετρος om n. — 33 αὐτὴ n. — 34 ἔστιν] ἔστι δεῖξαι Cn. — συμμ. ἢ ἀσύμμ. Cn. — 35 β] ἐφ' οὗ β C. — γ] ἐφ' οὗ γ, αβγ C, γ, αβγ n.

ἐκ τῶν εἰρημένων· πῶς δ' ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς 32 τὰ προειρημένα σχήματα, λεκτέον ἂν εἴη μετὰ ταῦτα· p.47 λοιπὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ τήν τε γένεσιν τῶν συλλογισμῶν θεωροῖμεν καὶ τοῦ εὑρίσκειν ἔχοιμεν δύναμιν, ἔτι δὲ τοὺς γεγενημένους ἀναλύοιμεν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα, τέλος ἂν ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. συμβήσεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦσθαι καὶ φανερώτερα εἶναι, ὅτι οὕτως ἔχει, διὰ τῶν νῦν λεχθησομένων· δεῖ γὰρ πᾶν τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμολογούμενον εἶναι πάντῃ.

Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις ἐκλαμβάνειν τοῦ συλλογισμοῦ (ῥᾴω γὰρ εἰς τὰ μείζω διελεῖν ἢ τὰ ἐλάττω, μείζω δὲ τὰ συγκείμενα ἢ ἐξ ὧν), εἶτα σκοπεῖν ποτέρα ἐν ὅλῳ καὶ ποτέρα ἐν μέρει, καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἰλημμέναι εἶεν, αὐτὸν τιθέντα τὴν ἑτέραν. ἐνίοτε γὰρ τὴν καθόλου προτείναντες τὴν ἐν ταύτῃ οὐ λαμβάνουσιν, οὔτε γράφοντες οὔτ' ἐρωτῶντες· ἢ ταύτας μὲν προτείνουσι, δι' ὧν δ' αὗται περαίνονται, παραλείπουσιν, ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσιν. σκεπτέον οὖν εἴ τι περίεργον εἴληπται καί τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν θετέον τὸ δ' ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθῃ εἰς τὰς δύο προτάσεις· ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν τοὺς οὕτως ἠρωτημένους λόγους. ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ ἐνδεές, ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ δοκοῦσι συλλογίζεσθαι διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, οἷον εἰ ληφθείη μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης μὴ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν, ἐξ ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρουμένων, καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεσθαι· τούτων γὰρ τεθέντων ἀναγκαῖον μὲν τὸ οὐσίας μέρος εἶναι οὐσίαν, οὐ μὴν συλλελόγισται διὰ τῶν εἰλημμένων, ἀλλ' ἐλλείπουσι προτάσεις. πάλιν εἰ ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη ζῷον εἶναι καὶ ζῷου οὐσίαν, ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι· ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται· οὐ γὰρ

47a2 τοῦτο τὸ τῆς *ABdu* et pr *Cm* (τὸ del volunt. *Bu*). — 3 θεωροῦμεν *d*. — 11 ῥᾷον *nm*, ῥάω pr *C*, corr vult *u*. — 12 ἢ εἰς τὰ *m*. — ἢ τὰ ἐξ *nm*. — ὧν] ὧν σύγκειται corr *A*. — 14 τιθέναι *C* fort corr. — 15 προτείναντας τὸ ἐν τούτῳ *d*. — τὴν corr *AB*. — αὐτῇ corr *B*. — 16 pr οὔτε ...περαίνονται rc supra lit *A*. — 18 οὖν] δὲ *n*. — 19 καὶ εἴ τι *n*. — 20 εἰς] τις εἰς *Cdfnm*. — 21 ἀγαγεῖν *Adnu*, ἀναγαγεῖν corr *Cm*. — 22 δὲ] δὲ ἡ ἀπάτη γίνεται *n*. — 23 τι post δοκοῦσι *n*. — 25 μὴ] οὐκ *C*. — 28 λείπουσι *n*.

ἔχουσιν αἱ προτάσεις ὡς εἴπομεν. ἀπατώμεθα δ' ἐν τοῖς τοιούτοις διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον ἢ ὁ συλλογισμός· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς ἀναγκαῖον, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν συλλογισμός. ὥστ' οὐκ εἴ τι συμβαίνει τεθέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν εὐθύς, ἀλλὰ πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις, εἶθ' οὕτω διαιρετέον εἰς τοὺς ὅρους, μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων τὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον· ἀνάγκη γὰρ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῇ καὶ κατηγορῆται τὸ μέσον, ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ, ἄλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆται, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· ἐὰν δὲ καὶ κατηγορῇ καὶ ἀπαρνῆται ἀπό τινος, τὸ μέσον· ἐὰν δ' ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται, ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆται, τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἶχεν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται ταὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐ γὰρ εἴληπται μέσον. ἐπεὶ δ' ἔχομεν ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τῶν προβλημάτων, καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει, φανερὸν ὡς οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον, ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅσα δ' ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆμα.

33 Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει περὶ τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ἐνίοτε δὲ παρὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. οἷον εἰ τὸ *A* κατὰ τοῦ *B* λέγεται καὶ τὸ *B* κατὰ τοῦ *Γ*· δόξειε γὰρ ἂν οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων εἶναι συλλογισμός, οὐ γίνεται δ' οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδὲν οὔτε συλλογισμός. ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ *A* τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐφ' ᾧ δὲ *B* διανοητὸς Ἀριστομένης, τὸ δ' ἐφ' ᾧ *Γ* Ἀριστομένης. ἀληθὲς δὴ τὸ *A* τῷ *B* ὑπάρχειν· ἀεὶ γάρ ἐστι διανοητὸς Ἀριστομένης.

---

33 ἀναγκαῖός *Cd.* — 34 ὁ . . . συλλογισμὸς rc supra lit *A.* — πᾶς om *n.* — post πᾶς lit duarum litt *B.* — ἀναγκαῖος *C.* — 38 τὸν ὅρον τὸν ἐν *Cf.*

47b1 κατηγοροίη καὶ *d.* — μὲν κατηγοροίη *u.* — 2 ἔστω *d.* — 3 καὶ om *mf.* — κατηγοροίη *AC.* — 8 λέγηται *ACd.* — ταὐτὸν *C.* — 17 θέσεως τῶν ὅρων *C.* — 21 α] τὸ α *A.* — 23 ἐστιν ὁ διανοητὸς *n.*

ἀλλὰ καὶ τὸ Β τῷ Γ· ὁ γὰρ Ἀριστομένης ἐστὶ διανοητὸς Ἀριστομένης. τὸ δ' Α τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει· φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἀλλ' ἔδει καθόλου τὴν ΑΒ ληφθῆναι πρότασιν. τοῦτο δὲ ψεῦδος, τὸ ἀξιοῦν πάντα τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι, φθαρτοῦ ὄντος Ἀριστομένους. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ἐφ' ᾧ Γ Μίκκαλος, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β μουσικὸς Μίκκαλος, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Α τὸ φθείρεσθαι αὔριον. ἀληθὲς δὴ τὸ Β τοῦ Γ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ Μίκκαλός ἐστι μουσικὸς Μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ Α τοῦ Β· φθείροιτο γὰρ ἂν αὔριον μουσικὸς Μίκκαλος. τὸ δέ γε Α τοῦ Γ ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταὐτόν ἐστι τῷ πρότερον· οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου, Μίκκαλος μουσικὸς ὅτι φθείρεται αὔριον· τούτου δὲ μὴ ληφθέντος οὐκ ἦν συλλογισμός.

Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται ἐν τῷ παρὰ μικρόν· ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τῷδε ὑπάρχειν ἢ τόδε
τῷδε παντὶ ὑπάρχειν, συγχωροῦμεν. πολλάκις δὲ διαψεύ- 34
δεσθαι συμπεσεῖται παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς p. 48
κατὰ τὴν πρότασιν ὅρους, οἷον εἰ τὸ μὲν Α εἴη ὑγίεια, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β νόσος, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἄνθρωπος. ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν (οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει), καὶ πάλιν ὅτι τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει (πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δεκτικὸς νόσου). δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον τὸ μὴ καλῶς ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν, ἐπεὶ μεταληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις οὐκ ἔσται συλλογισμός, οἷον ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας εἰ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον, ἀντὶ δὲ τῆς νόσου τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ νοσοῦντι τὸ ὑγιαίνειν ὑπάρξαι. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ μὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι· τοῦτο δ' οὐκ ἀδύνατον· ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ὑγίειαν. πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος ὁμοίως ἔσται τὸ ψεῦδος· τὴν γὰρ ὑγίειαν νόσῳ μὲν οὐδεμιᾷ

25 δ'] δέ γε m, supra vs B, sed pr manu. — 26 οὐκ ἄρα n. — 27 δεῖ n. — ληφθῆναι τὴν αβ m. — 29 Ἀριστομένη B. — 30 Μίκαλλος d, Μίκαλος u, ut solent. — 34 γε τὸ α m. — ψεῦδος αβγ. τοῦτο n. — 38 ἐν om Cdu et pr AB.

48a3 δὲ om B.

ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὥστ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ νόσον. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος. καὶ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον καὶ ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν καὶ ὅλως τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλήλοις δ' ἀδύνατον. τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον τοῖς προειρημένοις· ὅτε γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω ἐνεδέχετο ὑπάρχειν, ἐνεδέχετο καὶ ἀλλήλοις.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις ἡ ἀπάτη γίνεται παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν· μεταληφθέντων γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἕξεις οὐδὲν γίνεται ψεῦδος. δῆλον οὖν ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας προτάσεις ἀεὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἀντὶ τῆς ἕξεως μεταληπτέον καὶ θετέον ὅρον.

35 Οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι· πολλάκις γὰρ ἔσονται λόγοι οἷς οὐ κεῖται ὄνομα. διὸ χαλεπὸν ἀνάγειν τοὺς τοιούτους συλλογισμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται διὰ τὴν τοιαύτην ζήτησιν, οἷον ὅτι τῶν ἀμέσων ἐστὶ συλλογισμός. ἔστω τὸ Α δύο ὀρθαί, τὸ ἐφ' ᾧ Β τρίγωνον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ ἰσοσκελές. τῷ μὲν οὖν Γ ὑπάρχει τὸ Α διὰ τὸ Β, τῷ δὲ Β οὐκέτι δι' ἄλλο· καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, ὥστ' οὐκ ἔσται μέσον τοῦ ΑΒ ἀποδεικτοῦ ὄντος. φανερὸν γὰρ ὅτι τὸ μέσον οὐχ οὕτως ἀεὶ ληπτέον ὡς τόδε τι, ἀλλ' ἐνίοτε λόγον, ὅπερ συμβαίνει κἀπὶ τοῦ λεχθέντος.

36 Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ καὶ τοῦτο τῷ ἄκρῳ οὐ δεῖ λαμβάνειν ὡς αἰεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων ἢ ὁμοίως τό τε πρῶτον τοῦ μέσου καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν δ' ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ εἶναι λέγεται καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἴεσθαι χρὴ σημαίνειν καὶ τὸ ὑπάρχειν. οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ Α τὸ μίαν εἶναι ἐπιστήμην, τὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐφ' οὗ Β. τὸ δὴ Α

---

18 νόσοι d. — τῷ om pr A. — 20 τῷ] παντὶ τῷ n. — 21 ἂν ὁμολογούμενον Bn. — 22 ἐνδέχοιτο n. — 27 κατὰ τὴν ἕξιν] ἕξιν μὴ ἔχον rc supra lit A, μετέχον rc adi B. — 30 διὸ] διὸ καὶ n. — 33 ἐστὶ] ἔσται n. — pr τὸ om d. — τὸ δ' ἐφ' C. — 34 δὲ τὸ γ A. — 35 τῷ ante δὲ corr A. — 37 ἀποδεικτικοῦ Adnm, pr BC. — γὰρ] οὖν corr C. — 40 τὸ μέσον pr B. — 41 ἀεὶ dm, corr C.

48b6 τὰ δ' ἐναντία nm, corr A. — ἐναντία τοῖς (quod del volunt) ἀλλήλοις AB. — οὗ τὸ β d.

τῷ Β ὑπάρχει οὐχ ὡς τὰ ἐναντία τὸ μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην.

Συμβαίνει δ' ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ μέσου τὸ πρῶτον λέγεσθαι, τὸ δὲ μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου μὴ λέγεσθαι, οἷον εἰ ἡ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, ἡ δὲ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη. ὁτὲ δὲ τὸ μὲν μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου λέγεται, τὸ δὲ πρῶτον ἐπὶ τοῦ μέσου οὐ λέγεται, οἷον εἰ τοῦ ποιοῦ παντός ἐστιν ἐπιστήμη ἢ ἐναντίου, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον καὶ ποιόν, συμπέρασμα μὲν ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη οὐδὲ τὸ ποιὸν οὐδὲ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ταῦτα. ἔστι δὲ ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ τρίτου ὁτὲ μὲν λεγομένου ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου. οἷον εἰ οὗ ἐπιστήμη ἐστίν, ἔστι τούτου γένος, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος. κατηγορεῖται δ' οὐδὲν κατ' οὐδενός. εἰ δ' οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τοῦτο, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τἀγαθόν ἐστι γένος. κατὰ μὲν δὴ τοῦ ἄκρου κατηγορεῖται τὸ πρῶτον, κατ' ἀλλήλων δ' οὐ λέγεται. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε τῷδε μὴ εἶναι τόδε τόδε, ἀλλ' ἐνίοτε τὸ μὴ εἶναι τόδε τοῦδε ἢ τόδε τῷδε, οἷον ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις ἢ γενέσεως γένεσις, ἡδονῆς δ' ἔστιν· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις. ἢ πάλιν ὅτι γέλωτος μὲν ἔστι σημεῖον, σημείου δ' οὐκ ἔστι σημεῖον, ὥστ' οὐ σημεῖον ὁ γέλως. ὁμοίως δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἀναιρεῖται τὸ πρόβλημα τῷ λέγεσθαί πως πρὸς αὐτὸ τὸ γένος. πάλιν ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι χρόνος δέων· θεῷ γὰρ καιρὸς μὲν ἔστι, χρόνος δ' οὐκ ἔστι δέων διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ὅρους μὲν γὰρ θετέον καιρὸν καὶ χρόνον δέοντα καὶ θεόν, τὴν δὲ πρότασιν ληπτέον κατὰ τὴν τοῦ ὀνόματος πτῶσιν. ἁπλῶς γὰρ τοῦτο λέγομεν κατὰ πάντων, ὅτι τοὺς μὲν ὅρους ἀεὶ θετέον κατὰ

---

12 ἐστὶν ἐπ. . . . ὅτι τοῦ rc supra lit *A*. — alt ἐπιστήμη om *df*. — συμπέρασμα . . . ἐπιστήμη om *m*. — 20 ὅτε om *Adn*, pr *Bu*. — alt τοῦ om *Cf*. — 26 τὸ ἀγαθόν *n*. — 29 τόδε τῷδε *n*. — 37 ὠφέλιμα *n*. — 40 ὅτι] οἷον *m*.

τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων, οἷον ἄνθρωπος ἢ ἀγαθὸν ἢ ἐναν-
p. 49 τία, οὐκ ἀνθρώπου ἢ ἀγαθοῦ ἢ ἐναντίων, τὰς δὲ προτάσεις ληπτέον κατὰ τὰς ἑκάστου πτώσεις· ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ, οἷον τὸ ἴσον, ἢ ὅτι τούτου, οἷον τὸ διπλάσιον, ἢ ὅτι τοῦτο, οἷον τὸ τύπτον ἢ ὁρῶν, ἢ ὅτι οὗτος, οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἢ εἴ πως ἄλλως πίπτει τοὔνομα κατὰ τὴν πρότασιν.

37 Τὸ δ' ὑπάρχειν τόδε τῷδε καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε κατὰ τοῦδε τοσαυταχῶς ληπτέον ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι διῄρηνται, καὶ ταύτας ἢ πῇ ἢ ἁπλῶς, ἔτι ἁπλᾶς ἢ συμπεπλεγμένας· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἐπισκεπτέον δὲ ταῦτα καὶ διοριστέον βέλτιον.

38 Τὸ δ' ἐπαναδιπλούμενον ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον, οὐ πρὸς τῷ μέσῳ. λέγω δ' οἷον εἰ γένοιτο συλλογισμὸς ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν, τὸ ὅτι ἀγαθὸν ἢ ᾗ ἀγαθὸν πρὸς τῷ πρώτῳ θετέον. ἔστω γὰρ τὸ Α ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ Β ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ Γ δικαιοσύνη. τὸ δὴ Α ἀληθὲς τοῦ Β κατηγορῆσαι· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ τὸ Β τοῦ Γ· ἡ γὰρ δικαιοσύνη ὅπερ ἀγαθόν. οὕτω μὲν οὖν γίνεται ἀνάλυσις. εἰ δὲ πρὸς τῷ Β τεθείη τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται· τὸ μὲν γὰρ Α κατὰ τοῦ Β ἀληθὲς ἔσται, τὸ δὲ Β κατὰ τοῦ Γ οὐκ ἀληθὲς ἔσται· τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης ψεῦδος καὶ οὐ συνετόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν δειχθείη ὅτι ἔστιν ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν, ἢ τραγέλαφος ᾗ μὴ ὄν, ἢ ὁ ἄνθρωπος φθαρτὸν ᾗ αἰσθητόν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ἐπικατηγορουμένοις πρὸς τῷ ἄκρῳ τὴν ἐπαναδίπλωσιν θετέον.

Οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῶν ὅρων, ὅταν ἁπλῶς τι συλλογισθῇ καὶ ὅταν τόδε τι ἢ πῇ ἢ πῶς, λέγω δ' οἷον ὅταν τἀγαθὸν ἐπιστητὸν δειχθῇ καὶ ὅταν ἐπιστητὸν ὅτι ἀγαθόν· ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ἐπιστητὸν δέδεικται, μέσον θετέον τὸ ὄν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, τὸ τὶ ὄν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἐπιστήμη ὅτι τὶ ὄν, ἐφ' ᾧ δὲ Β ὄν τι, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ ἀγαθόν. ἀλη-

41 κλίσεις *ABu*. — οἷον . . . ἐναντίων om *m*. — τἀναντία *n*.
49a3 pr ὅτι om *n*. — 4 ἢ τὸ ὁρῶν *n*. — 8 ἔτι] ἔτι ἢ *n*. — 12 δ' ὅτι εἰ *ABdu*. — 14 ἢ om pr *C*. — 20 ἔσται om *C*. — 23 ἔστιν om *n*. — 24 ᾗ] δοξαστὸν ᾗ corr *Bd*, μὴ ὂν ᾗ *n*. — ὁ om *nf*. — 28 καὶ . . . πῇ rc supra vs *n*. — 29 τὸ ἀγαθὸν *Cn*. — ὅτι] τι ὅτι *ABCfum*. — 32 τὶ post ὅτι corr *B*.

θὲς δὴ τὸ *Α* τοῦ *Β* κατηγορεῖν· ἦν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄντος ὅτι τὶ ὄν. ἀλλὰ καὶ τὸ *Β* τοῦ *Γ*· τὸ γὰρ ἐφ' ᾧ *Γ* ὄν τι. ὥστε καὶ τὸ *Α* τοῦ *Γ*· ἔσται ἄρα ἐπιστήμη τἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἦν γὰρ τὸ τὶ ὂν τῆς ἰδίου σημεῖον οὐσίας. εἰ δὲ τὸ ὂν μέσον ἐτέθη καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τὸ ὂν ἁπλῶς καὶ μὴ τὸ τὶ ὂν ἐλέχθη, οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς ὅτι ἔστιν ἐπιστήμη τἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι ὄν, οἷον ἐφ' ᾧ τὸ *Α* ἐπιστήμη ὅτι ὄν, ἐφ' ᾧ *Β* ὄν, ἐφ' ᾧ *Γ* ἀγαθόν. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς οὕτως ληπτέον τοὺς ὅρους.

39 *Δεῖ* δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ δύναται, ὀνόματα ἀντ' ὀνομάτων καὶ λόγους ἀντὶ λόγων καὶ ὄνομα καὶ λόγον, καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ λόγου τοὔνομα λαμβάνειν· ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις. οἷον εἰ μηδὲν διαφέρει εἰπεῖν τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑποληπτόν τι τὸ δοξαστόν (ταὐτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον), ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέντος τὸ ὑποληπτὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον.

40 Ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν, οὐχ ὁμοίως θετέον τοὺς ὅρους, ἀλλ' εἰ μέν ἐστιν ὁ συλλογισμὸς ὅτι ἡ ἡδονὴ τἀγαθόν, τὸ ἀγαθόν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, ἀγαθόν. οὕτως κἀπὶ τῶν ἄλλων.

41 Οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν οὔτ' εἶναι οὔτ' εἰπεῖν, ὅτι ᾧ τὸ *Β* ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ *Α* ὑπάρχει, καὶ τὸ εἰπεῖν τὸ ᾧ παντὶ τὸ *Β* ὑπάρχει, καὶ τὸ *Α* παντὶ ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ *Β* τῷ *Γ* ὑπάρχειν, μὴ παντὶ δέ. οἷον ἔστω τὸ *Β* καλόν, τὸ δὲ *Γ* λευκόν. εἰ δὴ λευκῷ τινὶ ὑπάρχει καλόν, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τῷ λευκῷ ὑπάρχει καλόν· ἀλλ' οὐ παντὶ ἴσως. εἰ μὲν οὖν τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχει, μὴ παντὶ δὲ καθ' οὗ τὸ *Β*, οὔτ' εἰ παντὶ τῷ *Γ* τὸ *Β*, οὔτ' εἰ μόνον ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ *Α* οὐχ ὅτι οὐ παντί, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν. εἰ δὲ καθ' οὗ ἂν τὸ *Β* λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ ὑπάρχει, συμβήσεται τὸ *Α*, καθ' οὗ παντὸς τὸ *Β* λέγεται, κατὰ

---

33 δὴ] ἂν *n*. — ἦν] ἡ *n*. — 35 ὥστε...γ om *d*. — 36 ἀγαθόν] τὶ ὂν corr vult *B*. — ἰδίας *du*. — 38 τοῦ ἀγαθοῦ *Cu*. — 39 οἷον om *Acfu*. — τὸ om *df*.

49b5 ῥᾷον *n*. — 8 τὸ] τόδε pr *B*. — 8 et 10 ταὐτὸ *C*. — 8 γάρ τι τὸ *n*. — 9 ληφθέντος *n*. — 11 τἀγαθόν *nu*. — 12 τἀγαθόν, εἰ *dfunm*. 13 οὕτως δὲ κἀπὶ *n*. — 16 τῷ β pr *B*. — καὶ...ὑπάρχει om pr *B*. — 18 γ τὸ λευκόν *ABuf*. — 19 τῷ om *n*. — 22 εἰ] τῷ γ. εἰ *n*. — 23 παντὶ τὸ α ὑπάρχει *u*, pr *B*.

τούτου παντὸς λέγεσθαι. εἰ μέντοι τὸ Α λέγεται, καθʼ οὗ ἂν τὸ Β λέγηται κατὰ παντός, οὐδὲν κωλύει τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ Β, μὴ παντὶ δὲ τὸ Α ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ἐν δὴ τοῖς τρισὶν ὅροις δῆλον ὅτι τὸ καθʼ οὗ τὸ Β παντὸς τὸ Α λέγεσθαι, τοῦτʼ ἔστι, καθʼ ὅσων τὸ Β λέγεται, κατὰ πάντων λέγεσθαι καὶ τὸ Α. καὶ εἰ μὲν κατὰ παντὸς τὸ Β, καὶ τὸ Α οὕτως· εἰ δὲ μὴ κατὰ παντός, οὐκ ἀνάγκη τὸ Α κατὰ παντός.

Οὐ δεῖ δʼ οἴεσθαι παρὰ τὸ ἐκτίθεσθαί τι συμβαίνειν ἄτοπον· οὐδὲν γὰρ προσχρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι, ἀλλʼ ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν καὶ εὐθεῖαν τήνδε καὶ ἀπλατῆ εἶναι λέγει οὐκ οὔσας, ἀλλʼ οὐχ οὕτως χρῆται ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος. ὅλως γὰρ ὃ μή ἐστιν ὡς ὅλον πρὸς μέρος καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἐξ οὐδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων, ὥστε οὐδὲ γίνεται
p. 50 συλλογισμός. τῷ δʼ ἐκτίθεσθαι οὕτω χρώμεθα ὥσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, τὸν μανθάνοντα λέγοντες· οὐ γὰρ οὕτως ὡς ἄνευ τούτων οὐχ οἷόν τʼ ἀποδειχθῆναι, ὥσπερ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός.

42 Μὴ λανθανέτω δʼ ἡμᾶς ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα διʼ ἑνὸς σχήματός εἰσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τούτου τὸ δὲ διʼ ἄλλου. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰς ἀναλύσεις οὕτω ποιητέον. ἐπεὶ δʼ οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν ἅπαντι σχήματι ἀλλʼ ἐν ἑκάστῳ τεταγμένα, φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον.

43 Τούς τε πρὸς ὁρισμὸν τῶν λόγων, ὅσοι πρὸς ἕν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ, πρὸς ὃ διείλεκται, θετέον ὅρον, καὶ οὐ τὸν ἅπαντα λόγον· ἧττον γὰρ συμβήσεται ταράττεσθαι διὰ τὸ μῆκος, οἷον εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν, τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ ὅρους θετέον.

44 Ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς οὐ πειρατέον ἀνάγειν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ τῶν κειμένων ἀνάγειν. οὐ γὰρ διὰ

26 κωλύει εἰ τῷ γ ὑπάρχει C. — 27 ἢ pr om Cn. — δὲ C. — 28 pr τὸ om A. — 29 πάντων τούτων λέγεσθαι corr C. — 32 παντὸς αβγ ABCcun Laur 72, 12, παντὸς τοῦ γ d. — 35 καὶ τὴν εὐθεῖαν n, pr C. — τήνδε εἶναι καὶ n. — 36 εἶναι om Cnm. — οὖσαν df, corr B. — οὐχ] οὐδʼ f, pr BC, οὐδʼ ante ὡς n, om A. — οὕτως om cm.

50a3 τούτου ACfn. — 6 ἐστιν n. — 7 καὶ om ACfn. — 9 τεταγμένον Bun. — 11 ὁρισμοὺς n, pr Cf. — 15 ὑγρὸν] οὐ n.

συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσίν, ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένοι πάντες. οἷον εἰ ὑποθέμενος, ἂν δύναμίς τις μία μὴ ᾖ τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην μίαν εἶναι, εἶτα διαλεχθείη ὅτι οὐκ ἔστι πᾶσα δύναμις τῶν ἐναντίων, οἱονεὶ τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους· ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, ἐπιδέδεικται, ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν, οὐ δέδεικται. καίτοι ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τοῦτον μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν, ὅτι δ' οὐ μία δύναμις, ἔστιν· οὗτος γὰρ ἴσως καὶ ἦν συλλογισμός, ἐκεῖνο δ' ὑπόθεσις.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένων· οὐδὲ γὰρ τούτους οὐκ ἔστιν ἀναλύειν, ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴν ἔστι (συλλογισμῷ γὰρ δείκνυται), θάτερον δ' οὐκ ἔστιν· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται. διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν, οἷον ἂν δειχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμην εἶναι τὴν αὐτήν· ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι διὰ τὸ φανερὸν εἶναι τὸ ψεῦδος, οἷον τεθείσης τῆς διαμέτρου συμμέτρου τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις.

Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οὓς ἐπισκέψασθαι δεῖ καὶ διασημῆναι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ
διαφοραὶ τούτων, καὶ ποσαχῶς γίνεται τὸ ἐξ ὑποθέσεως, b
ὕστερον ἐροῦμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμούς. καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

45
Ὅσα δ' ἐν πλείοσι σχήμασι δείκνυται τῶν προβλημάτων, ἂν ἐν θατέρῳ συλλογισθῇ, ἔστιν ἀναγαγεῖν τὸν συλλογισμὸν εἰς θάτερον, οἷον τὸν ἐν τῷ πρώτῳ στερητικὸν εἰς τὸ δεύτερον καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ εἰς τὸ πρῶτον, οὐχ ἅπαντας

---

19 ἂν post τις u. — μὴ ᾖ μία n. — 20 μὴ om pr C. — διαλεχθῇ C. — 21 μία rc ABC, πᾶσα pr Bc, πάντων corr A. — οἷον εἰ τοῦ ABd, οἷον ἡ τοῦ cnmu. — τοῦ ὑγιαίνειν κ. τ. νοσεῖν m, καὶ νοσώδους καὶ ὑγ. d. — 22 τοῦ om f. — 24 ἐπιδέδεικται pr Ac, ἀποδέδεικται dfm, corr Ac. — 26 τοῦτο Cfn. — ἀνάγειν Cf. — δ' οὐδὲ n. — 30 οὐκ om n. — 37 οἷον] οἷον ὅτι C. — 40 οὖν] τούτων C. — αἱ om n.
50b1 τὸ pr om n. — 6 ἵν' pr B, εἰ corr B. — 8 καὶ τὸ ἐν n.

δὲ ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα, ἐὰν δ' ἀντιστραφῇ τὸ στερητικόν, τὸ μέσον ἔσται· τὸ γὰρ Β τῷ μὲν Α οὐδενί, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἀλλ' ἐν μέρει ὁ συλλογισμός, οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ τὸ μέσον ἔσται σχῆμα.

Τῶν δ' ἐν τῷ δευτέρῳ συλλογισμῶν οἱ μὲν καθόλου ἀναχθήσονται εἰς τὸ πρῶτον, τῶν δ' ἐν μέρει ἅτερος μόνον. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ τὸ κατηγορικὸν ᾖ πρὸς τῷ Β, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ Γ, πρῶτον ὅρον θετέον τὸ Γ· τοῦτο γὰρ οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β· ὥστ' οὐδενὶ τῷ Β τὸ Γ. οὐδ' ἄρα τὸ Β τῷ Γ οὐδενί· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἐν μέρει ᾖ ὁ συλλογισμός, ὅταν μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, ἀναχθήσεται εἰς τὸ πρῶτον, οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινί· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ. ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται, οἷον εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β παντί, τῷ δὲ Γ οὐ παντί· οὔτε γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ΑΒ, οὔτε γενομένης ἔσται συλλογισμός.

Πάλιν οἱ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι οὐκ ἀναλυθήσονται πάντες εἰς τὸ πρῶτον, οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες εἰς τὸ τρίτον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ. οὐκοῦν ἐπειδὴ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ Γ τινὶ τῷ Β· τὸ δὲ Α παντὶ ὑπῆρχεν, ὥστε γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὡσαύτως· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν, ὥστε τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ τινὶ ὑπάρξει.

p.51 Τῶν δ' ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν εἷς μόνος οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ πρῶτον, ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ

---

9 ἐνίους] ἐπ' ἐνίων ἐνίοτε n. — 18 μόνος BCufm. — 27 ἀναλυθήσεται corr B. — 33 ἐν om A. — 34 οἱ δ'] οὐδ' οἱ Bu, pr A. — 36 τὸ] καὶ τὸ n. — 37 ὥστε] τῷ β, ὥστε n.

τὸ στερητικόν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἀναλύονται. κατηγορείσθω γὰρ παντὸς τοῦ Γ τὸ Α καὶ τὸ Β· οὐκοῦν ἀντιστρέψει τὸ Γ πρὸς ἑκάτερον ἐπὶ μέρους· ὑπάρχει ἄρα τινὶ τῷ Β. ὥστ' ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β. καὶ εἰ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινί, ὁ αὐτὸς λόγος· ἀντιστρέφει γὰρ πρὸς τὸ Γ τὸ Β. ἐὰν δὲ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, πρῶτος ὅρος θετέος τὸ Β· τὸ γὰρ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α, ὥστε τὸ Β τινὶ τῷ Α. ἐπεὶ δ' ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ὁμοίως ληπτέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενί· οὐκοῦν τινὶ τῷ Β ὑπάρξει τὸ Γ, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῷ Γ, ὥστ' ἔσται μέσον τὸ Γ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν καθόλου, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν μέρει· τὸ μὲν γὰρ Α οὐδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Β ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικόν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις, οἷον εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ ΒΓ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα ἡ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ πρότασις ἀντιστρεπτέα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχήμασι· ταύτης γὰρ μετατιθεμένης ἡ μετάβασις ἐγίνετο.

Τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ σχήματι ἅτερος μὲν ἀναλύεται, ἅτερος δ' οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ τρίτον. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινί, ἀμφότερα ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ Α, ὥστε τὸ μὲν Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Γ τινί· μέσον ἄρα τὸ Α. ὅταν δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις· οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς καθόλου.

Καὶ οἱ ἐκ τοῦ τρίτου δὲ σχήματος ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν, οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινὶ ἢ παντί. καὶ γὰρ τὸ Γ τῷ μὲν Α

51a7 τινὶ τῷ β C. — 8 τὸ β τὸ γ C, corr An. — 9 πρῶτον ὅρον θετέον C, corr A. — 14 τινὶ τῶν β n. — 18 ἔστιν pr A. — 19 ὑπάρχηι (ut solet) B. — 25 γίνεται C. — 30 τὸ δὲ corr n. — 34 δὲ om ABmuf.

οὐδενί, τῷ δὲ Β τινὶ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους ᾖ τὸ στερητικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν.

Φανερὸν οὖν ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμασιν οἵπερ οὐδ' εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο, b καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν συλλογισμῶν ἀναγομένων οὗτοι μόνοι διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνονται.

Πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

46 διαφέρει δέ τι ἐν τῷ κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν τὸ ὑπολαμβάνειν ἢ ταὐτὸν ἢ ἕτερον σημαίνειν τὸ μὴ εἶναι τοδὶ καὶ εἶναι μὴ τοῦτο, οἷον τὸ μὴ εἶναι λευκὸν τῷ εἶναι μὴ λευκόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν σημαίνει, οὐδ' ἔστιν ἀπόφασις τοῦ εἶναι λευκὸν τὸ εἶναι μὴ λευκόν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν. λόγος δὲ τούτου ὅδε. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύναται βαδίζειν πρὸς τὸ δύναται οὐ βαδίζειν τῷ ἔστι λευκόν πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ τὸ ἐπίσταται τἀγαθόν πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἐπίσταται τἀγαθόν ἢ ἔστιν ἐπιστάμενος τἀγαθόν οὐδὲν διαφέρει, οὐδὲ τὸ δύναται βαδίζειν ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα, οὐ δύναται βαδίζειν - οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. εἰ οὖν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν ταὐτὸ σημαίνει καὶ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν ἢ μὴ βαδίζειν, ταῦτά γε ἅμα ὑπάρξει ταὐτῷ (ὁ γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν, καὶ ἐπιστήμων τἀγαθοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἐστί)· φάσις δὲ καὶ ἀπόφασις οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι ἅμα τῷ αὐτῷ. ὥσπερ οὖν οὐ ταὐτό ἐστι τὸ μὴ ἐπίστασθαι τἀγαθὸν καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν, οὐδ' εἶναι μὴ ἀγαθὸν καὶ μὴ εἶναι ἀγαθὸν ταὐτόν. τῶν γὰρ ἀνάλογον ἐὰν θάτερα ᾖ ἕτερα, καὶ θάτερα. οὐδὲ τὸ εἶναι μὴ ἴσον καὶ τὸ μὴ εἶναι ἴσον· τῷ μὲν γὰρ ὑπόκειταί τι, τῷ ὄντι μὴ ἴσῳ, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνισον, τῷ δ' οὐδέν. διόπερ ἴσον μὲν ἢ ἄνισον οὐ πᾶν, ἴσον δ' ἢ οὐκ ἴσον πᾶν. ἔτι τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ξύλον

51b3 τοὺς λόγους n. — 7 τοδὶ] τόδε corr n. — 12 et 13 τὸ ἀγαθὸν u. — πρὸς τὸ ἐπίστασθαι B. — 19 τῷ αὐτῷ n. — 20 καὶ] καὶ ὁ pr n. — ἐπιστήμην Cn. — ἐστί] ἔχειν C, corr n. — 21 ἅμα om B. — 22 ταὐτόν C. — 24 ἀναλόγων corr B, ἀνὰ λόγον nm. — 25 alt τὸ om n.

καὶ οὐκ ἔστι λευκὸν ξύλον οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γάρ ἐστι ξύλον οὐ λευκόν, ἔσται ξύλον· τὸ δὲ μὴ ὂν λευκὸν ξύλον οὐκ ἀνάγκη ξύλον εἶναι. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ἔστιν ἀγαθόν τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν ἀπόφασις. εἰ οὖν κατὰ παντὸς ἑνὸς ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις ἀληθής, εἰ μή ἐστιν ἀπόφασις, δῆλον ὡς κατάφασις ἄν πως εἴη. καταφάσεως δὲ πάσης ἀπόφασίς ἐστι· καὶ ταύτης ἄρα τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν. ἔχει δὲ τάξιν τήνδε πρὸς ἄλληλα. ἔστω τὸ εἶναι ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Β, τὸ δὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Γ, ὑπὸ τὸ Β, τὸ δὲ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθὸν ἐφ' οὗ Δ, ὑπὸ τὸ Α. παντὶ δὴ ὑπάρξει ἢ τὸ Α ἢ τὸ Β, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ· καὶ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. καὶ ᾧ τὸ Γ, ἀνάγκη τὸ Β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐ λευκόν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν p. 52
ἀληθές· ἀδύνατον γὰρ ἅμα εἶναι λευκὸν καὶ εἶναι μὴ λευκόν, ἢ εἶναι ξύλον οὐ λευκὸν καὶ εἶναι ξύλον λευκόν, ὥστ' εἰ μὴ ἡ κατάφασις, ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει. τῷ δὲ Β τὸ Γ οὐκ ἀεί· ὃ γὰρ ὅλως μὴ ξύλον, οὐδὲ ξύλον ἔσται οὐ λευκόν. ἀνάπαλιν τοίνυν, ᾧ τὸ Α, τὸ Δ παντί. ἢ γὰρ τὸ Γ ἢ τὸ Δ. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τε ἅμα εἶναι μὴ λευκὸν καὶ λευκόν, τὸ Δ ὑπάρξει. κατὰ γὰρ τοῦ ὄντος λευκοῦ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λευκόν. κατὰ δὲ τοῦ Δ οὐ παντὸς τὸ Α· κατὰ γὰρ τοῦ ὅλως μὴ ὄντος ξύλου οὐκ ἀληθὲς τὸ Α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λευκόν. ὥστε τὸ Δ ἀληθές, τὸ δ' Α οὐκ ἀληθές, ὅτι ξύλον λευκόν. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὸ ΑΓ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ καὶ τὸ Β καὶ τὸ Δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι.

Ὁμοίως δ' ἔχουσι καὶ αἱ στερήσεις πρὸς τὰς κατηγορίας ταύτῃ τῇ θέσει. ἴσον ἐφ' οὗ τὸ Α, οὐκ ἴσον ἐφ' οὗ Β, ἄνισον ἐφ' οὗ Γ, οὐκ ἄνισον ἐφ' οὗ Δ.

Καὶ ἐπὶ πολλῶν δέ, ὧν τοῖς μὲν ὑπάρχει τοῖς δ' οὐχ ὑπάρχει ταὐτό, ἡ μὲν ἀπόφασις ὁμοίως ἀληθεύοιτ' ἄν, ὅτι οὐκ ἔστι λευκὰ πάντα ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον· ὅτι δ'

---

31 φανερὸν ὅτι om *n*. — 33 ἢ ἡ ἀπόφασις *n*.
52a1 pr ὅτι] ὅτι ἐστὶν *n*. — 3 οὐ ante λευκὸν *n*. — 4 pr ἡ om *Bn*. — τῷ] τὸ pr *A*. — 9 πάντως *f*, pr *BC*. — 10 α corr *C*, del *A*, γ pr *B*. — 11 οὐ add post ξύλον *A*, δ' rc supra vs *B*, del *C*. — ὥστ' εἰ τὸ *f*. — δ' om *nf*. — 17 β] τὸ β *A*. — 19 ταὐτόν *Bn*.

ἐστὶν οὐ λευκὸν ἕκαστον ἢ πάντα ἐστὶν οὐ λευκά, ψεῦδος. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν οὐ τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ἅπαν ζῷον ἀπόφασις (ἄμφω γὰρ ψευδεῖς), ἀλλὰ τὸ οὐκ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν. ἐπεὶ δὲ δῆλον ὅτι ἕτερον σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκόν καὶ οὐκ ἔστι λευκόν, καὶ τὸ μὲν κατάφασις τὸ δ' ἀπόφασις, φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ δεικνύναι ἑκάτερον, οἷον ὅτι ὃ ἂν ᾖ ζῷον, οὐκ ἔστι λευκὸν ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν, καὶ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν· τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν ἔστι λευκόν εἴτε μὴ λευκόν ὁ αὐτὸς τρόπος· κατασκευαστικῶς γὰρ ἄμφω διὰ τοῦ πρώτου δείκνυται σχήματος· τὸ γὰρ ἀληθὲς τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται· τοῦ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν ἀπόφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν. εἰ δὴ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, μουσικὸν εἶναι ἢ μὴ μουσικὸν εἶναι, ὃ ἂν ᾖ ζῷον ληπτέον ἢ εἶναι μουσικὸν ἢ εἶναι μὴ μουσικόν, καὶ δέδεικται. τὸ δὲ μὴ εἶναι μουσικὸν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, ἀνασκευαστικῶς δείκνυται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους τρεῖς.

Ἁπλῶς δ' ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ Α καὶ τὸ Β ὥσθ' ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι, παντὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης θάτερον, καὶ πάλιν τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ἕπηται δὲ τῷ Γ τὸ Α καὶ μὴ ἀντιστρέφῃ, καὶ τῷ Β τὸ Δ ἀκολουθήσει καὶ οὐκ ἀντιστρέψει· καὶ τὸ μὲν Α καὶ Δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ, τὸ δὲ Β καὶ Γ οὐκ ἐνδέχεται. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τῷ Β τὸ Δ ἕπεται, ἐνθένδε φανερόν. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῶν ΓΔ θάτερον ἐξ ἀνάγκης, ᾧ δὲ τὸ Β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ Γ διὰ τὸ συνεπιφέρειν τὸ Α, τὸ δὲ Α καὶ Β μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ αὐτῷ, φανερὸν ὅτι τὸ Δ ἀκολουθήσει. πάλιν ἐπεὶ τῷ Α τὸ Γ οὐκ ἀντιστρέφει, παντὶ δὲ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, ἐνδέχεται τὸ Α καὶ τὸ Δ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. τὸ δέ γε Β καὶ τὸ Γ οὐκ ἐνδέχεται διὰ τὸ συνακολουθεῖν τῷ Γ τὸ Α· συμβαίνει γάρ τι ἀδύνατον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τῷ Δ τὸ Β ἀντιστρέφει, ἐπείπερ ἐγχωρεῖ ἅμα τὸ Δ καὶ τὸ Α ὑπάρχειν.

---

29 τὸ] τοῦ *n*. — 31 κατασκευαστικὸς corr *n*. — 32 τάσσεται *C*. — 35 ὃς *n*. — ἐὰν *ABu*. — 36 alt εἶναι om *Bu*. — 37 ἀνασκευαστικῶς corr *n*. — 39 οὕτως ὅταν *C*.

52b1 alt τὸ om *n*. — δὲ fort pr om *A*. — 2 ἀντιστρέφει *Bu*. — 4 καὶ τὸ γ *C*. — 5 ἕπεται τὸ δ c. — φανερὸν ἔσται. ἐπεὶ *C*. — 8 τὸ α τῷ *Bc*, pr *An*. — 9 δὲ] δὲ ἢ *n*.

Συμβαίνει δ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τῶν ὅρων ἀπατᾶσθαι διὰ τὰ μὴ τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν ὀρθῶς, ὧν ἀνάγκη παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β μὴ ἐνδέχεται ἅμα τῷ αὐτῷ, ἀνάγκη δ' ὑπάρχειν, ᾧ μὴ θάτερον, θάτερον· καὶ πάλιν τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ᾧ δὲ τὸ Γ, παντὶ ἕπεται τὸ Α. συμβήσεται γὰρ ᾧ τὸ Δ, τὸ Β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. εἰλήφθω γὰρ ἀπόφασις τῶν ΑΒ ἡ ἐφ' ᾧ Ζ, καὶ πάλιν τῶν ΓΔ ἡ ἐφ' ᾧ Θ. ἀνάγκη δὴ παντὶ ἢ τὸ Α ἢ τὸ Ζ· ἢ γὰρ τὴν φάσιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. καὶ πάλιν ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Θ· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. καὶ ᾧ τὸ Γ, παντὶ τὸ Α ὑπόκειται. ὥστε ᾧ τὸ Ζ, παντὶ τὸ Θ. πάλιν ἐπεὶ τῶν ΖΒ παντὶ θάτερον καὶ τῶν ΘΔ ὡσαύτως, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ Ζ τὸ Θ, καὶ τῷ Δ ἀκολουθήσει τὸ Β· τοῦτο γὰρ ἴσμεν. εἰ ἄρα τῷ Γ τὸ Α, καὶ τῷ Δ τὸ Β. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἀνάπαλιν γὰρ ἦν ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἡ ἀκολούθησις. οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τὸ Α ἢ τὸ Ζ, οὐδὲ τὸ Ζ ἢ τὸ Β· οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ Α τὸ Ζ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἀπόφασις· οὐ ταὐτὸ δ' ἐστὶ τὸ οὐκ ἀγαθὸν τῷ οὔτ' ἀγαθὸν οὔτ' οὐκ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ΓΔ· αἱ γὰρ ἀποφάσεις αἱ εἰλημμέναι δύο εἰσίν.

B.

Ἐν πόσοις μὲν οὖν σχήμασι καὶ διὰ ποίων καὶ πόσων προτάσεων καὶ πότε καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, ἔτι δ' εἰς ποῖα βλεπτέον ἀνασκευάζοντι καὶ κατασκευάζοντι, καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν περὶ τοῦ προκειμένου καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον, ἔτι δὲ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, ἤδη διεληλύθαμεν. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν καθόλου τῶν συλλογισμῶν εἰσὶν οἱ δὲ κατὰ μέρος, οἱ μὲν καθόλου πάντες αἰεὶ πλείω συλλογίζονται, τῶν δ' ἐν μέρει οἱ μὲν

p. 53 (margin, beside "καθ' ὁποιαν-")

15 τὰ rc supra vs *n.* — ᾧ pr *A.* — 19 ἕπηται *ABn.* — γὰρ om *AB.* — 25 pr ζ corr *A.* — θ παντὶ τὸ ζ corr *B.* — 26 τὸ ζ pr *A.* — τὸ ζ τῷ corr *B.* — 27 ἄρα τὸ pr *A.* — 32 ταὐτὸν *C.* — τὸ οὐκ ἀγαθὸν rc *n.* — 32 et 33 post ἀγαθὸν adi ἐστιν *m.* — 33 οὐκ ἀγαθόν] κακὸν καὶ τὸ οὐκ ἀγαθόν pr *n.*

Tit Ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν προτέρων τὸ δεύτερον *C.*

53a3 ἐπεὶ] πρότερον. ἐπεὶ *n.* — 5 ἀεὶ *Cnu.*

κατηγορικοὶ πλείω, οἱ δ' ἀποφατικοὶ τὸ συμπέρασμα μόνον. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι προτάσεις ἀντιστρέφουσιν, ἡ δὲ στερητικὴ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ δὲ συμπέρασμα τὶ κατά τινός ἐστιν. ὥσθ' οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ πλείω συλλογίζονται, οἷον εἰ τὸ Α δέδεικται παντὶ τῷ Β ἢ τινί, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· καὶ εἰ μηδενὶ τῷ Β τὸ Α, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α. τοῦτο δ' ἕτερον τοῦ ἔμπροσθεν. εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν· ἐνδέχεται γὰρ παντὶ ὑπάρχειν.

Αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία, τῶν τε καθόλου καὶ τῶν κατὰ μέρος· ἔστι δὲ περὶ τῶν καθόλου καὶ ἄλλως εἰπεῖν. ὅσα γὰρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον ἢ ὑπὸ τὸ συμπέρασμά ἐστιν, ἁπάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός, ἐὰν τὰ μὲν ἐν τῷ μέσῳ τὰ δ' ἐν τῷ συμπεράσματι τεθῇ, οἷον εἰ τὸ ΑΒ συμπέρασμα διὰ τοῦ Γ, ὅσα ὑπὸ τὸ Β ἢ τὸ Γ ἐστίν, ἀνάγκη κατὰ πάντων λέγεσθαι τὸ Α· εἰ γὰρ τὸ Δ ἐν ὅλῳ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Δ ἔσται ἐν τῷ Α. πάλιν εἰ τὸ Ε ἐν ὅλῳ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Ε ἐν τῷ Α ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος τὸ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα μόνον ἔσται συλλογίσασθαι, οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί· συμπέρασμα ὅτι οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. εἰ δὴ τὸ Δ ὑπὸ τὸ Γ ἐστί, φανερὸν ὅτι οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ Β. τοῖς δ' ὑπὸ τὸ Α ὅτι οὐχ ὑπάρχει, οὐ δῆλον διὰ τοῦ συλλογισμοῦ. καίτοι οὐχ ὑπάρχει τῷ Ε, εἰ ἔστιν ὑπὸ τὸ Α. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ Β διὰ τοῦ συλλογισμοῦ δέδεικται, τὸ δὲ τῷ Α μὴ ὑπάρχειν ἀναπόδεικτον εἴληπται, ὥστ' οὐ διὰ τὸν συλλογισμὸν συμβαίνει τὸ Β τῷ Ε μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον (οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμός, ὅταν αὕτη ληφθῇ ἐν μέρει), τῶν δ' ὑπὸ τὸ μέσον ἔσται πάντων, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, οἷον εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ· τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ Γ τεθέντος οὐκ ἔσται συλλογισμός, τοῦ δ' ὑπὸ τὸ Β ἔσται, ἀλλ' οὐ διὰ τὸν προγεγενημένον. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων

8 τὶ corr *n*. — 10 ἢ . . . β marg rc *n*. — καὶ] ἢ *n*. — 11 τῷ α τινὶ *C*. — 15 τε corr *B*. — 22 ἐν ὅλῳ τῷ bis *n*. — 24 ἐν ὅλῳ τῷ *Bu*. — 26 ἐστὶ *C*. — συλλογισμὸς *A*. — 30 εἰ] ὃ *n*, corr *A*. — 36 αὐτὴ *C*.

σχημάτων· τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔσται, θατέρου δ' ἔσται, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, ᾗ καὶ ἐν b τοῖς καθόλου ἐξ ἀναποδείκτου τῆς προτάσεως τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο· ὥστ' ἢ οὐδ' ἐκεῖ ἔσται ἢ καὶ ἐπὶ τούτων.

2 Ἔστι μὲν οὖν οὕτως ἔχειν ὥστ' ἀληθεῖς εἶναι τὰς προτάσεις δι' ὧν ὁ συλλογισμός, ἔστι δ' ὥστε ψευδεῖς, ἔστι δ' ὥστε τὴν μὲν ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ. τὸ δὲ συμπέρασμα ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης. ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐκ ψευδῶν δ' ἔστιν ἀληθές, πλὴν οὐ διότι ἀλλ' ὅτι· τοῦ γὰρ διότι οὐκ ἔστιν ἐκ ψευδῶν συλλογισμός· δι' ἣν δ' αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις λεχθήσεται.

Πρῶτον μὲν οὖν ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐχ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, τοῦ Β μὴ ὄντος ἀνάγκη τὸ Α μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθές ἐστι τὸ Α, ἀνάγκη τὸ Β ἀληθὲς εἶναι, ἢ συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ οὐκ εἶναι· τοῦτο δ' ἀδύνατον. μὴ ὅτι δὲ κεῖται τὸ Α εἷς ὅρος, ὑποληφθήτω ἐνδέχεσθαι ἑνός τινος ὄντος ἐξ ἀνάγκης τι συμβαίνειν· οὐ γὰρ οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμά ἐστι, δι' ὧν δὲ τοῦτο γίνεται ἐλαχίστων, τρεῖς ὅροι, δύο δὲ διαστήματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθές, ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, τὸ Α παντί, ᾧ δὲ τὸ Γ, τὸ Β, ᾧ τὸ Γ, ἀνάγκη τὸ Α ὑπάρχειν καὶ οὐχ οἷόν τε τοῦτο ψεῦδος εἶναι· ἅμα γὰρ ὑπάρξει ταὐτὸ καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ οὖν Α ὥσπερ ἓν κεῖται, δύο προτάσεις συλληφθεῖσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν ἔχει· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ ἀληθῶν δεῖξαι ψεῦδος.

Ἐκ ψευδῶν δ' ἀληθὲς ἔστι συλλογίσασθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν καὶ τῆς μιᾶς, ταύτης δ' οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν ἀλλὰ τῆς δευτέρας, ἐάνπερ ὅλην λαμβάνῃ ψευδῆ· μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ἔστιν ὁποτερασοῦν. ἔστω γὰρ τὸ Α ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχον, τῶν δὲ Β μηδενί, μηδὲ τὸ Β τῷ Γ. ἐνδέχεται δὲ τοῦτο, οἷον λίθῳ

53b1 ἡ (sic) *A*, ἢ *Bf*, corr *C*. — 9 οὐ] οὐ τοῦ *n*, corr *Bu*. — οὐδ' ὅτι pr *A*. — 10 δειχθήσεται *n*, ῥηθήσεται *m*. — 12 συλλογίσασθαι om *n*. — 16 δὲ κεῖται corr *A*. — ὑποληφθῇ τῷ pr *ABfu*. — 17 ἑνός] ὡς ἑνός *m*. — 19 ἐλάχιστον *C*. — 20 καὶ] αἱ *C*. — 21 ὑπάρχειν *C*. — 23 ἓν κεῖται] ἔκκειται pr *B*. — 25 ἀληθείας *C*. — 26 ἀλήθειαν *C*. — 27 τῶν om *ABCcm*. — προτάσεων om *m*. — 28 ἀλλὰ τῆς δευτέρας om *Bu*.

οὐδενὶ ζῷον, οὐδὲ λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει, ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν ψευδῶν ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ζῷον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ στερητικόν. ἔστι γὰρ τῷ Γ μήτε τὸ Α ὑπάρχειν μηδενὶ μήτε τὸ Β, τὸ μέντοι Α τῷ Β παντί, οἷον ἐὰν τῶν αὐτῶν ὅρων ληφθέντων μέσον τεθῇ ὁ ἄνθρωπος· λίθῳ γὰρ οὔτε ζῷον οὔτε ἄνθρωπος οὐδενὶ ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ζῷον. ὥστ' ἐὰν ᾧ μὲν ὑπάρχει, λάβῃ μηδενὶ ὑπάρχειν, ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχειν, ἐκ ψευδῶν ἀμφοῖν ἀληθὲς ἔσται τὸ συμ-
p. 54 πέρασμα. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἐὰν ἐπί τι ψευδὴς ἑκατέρα ληφθῇ. ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής, τῆς μὲν πρώτης ὅλης ψευδοῦς οὔσης, οἷον τῆς ΑΒ, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές, τῆς δὲ ΒΓ ἔσται. λέγω δ' ὅλην ψευδῆ τὴν ἐναντίαν, οἷον εἰ μηδενὶ ὑπάρχον παντὶ εἴληπται ἢ εἰ παντὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί. ἂν δὴ τὴν μὲν ΒΓ πρότασιν λάβω ἀληθῆ, τὴν δὲ τὸ ΑΒ ψευδῆ ὅλην, καὶ παντὶ ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Α, ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ὑπῆρχε τῶν Γ, εἴπερ ᾧ τὸ Β, μηδενὶ τὸ Α, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ. ὁμοίως δ' οὐδ' εἰ τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει καὶ τὸ Β τῷ Γ παντί, ἐλήφθη δ' ἡ μὲν τὸ ΒΓ ἀληθὴς πρότασις, ἡ δὲ τὸ ΑΒ ψευδὴς ὅλη, καὶ μηδενὶ ᾧ τὸ Β, τὸ Α, τὸ συμπέρασμα ψεῦδος ἔσται· παντὶ γὰρ ὑπάρξει τῷ Γ τὸ Α, εἴπερ ᾧ τὸ Β, παντὶ τὸ Α, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ. φανερὸν οὖν ὅτι τῆς πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψευδοῦς, ἐάν τε καταφατικῆς ἐάν τε στερητικῆς, τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψευδοῦς ἔσται. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Γ παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Β τινί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ λευκῷ δὲ τινί, τὸ δὲ λευκὸν παντὶ κύκνῳ, ἐὰν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει

---

36 ἔστω *C*. — 39 ὥστε ἂν *u*. — ἐὰν μὲν ᾧ *C*. — 40 λάβῃ] παντὶ λάβῃ *Cnu*, παντὶ λάβωμεν *m*. — μὴ ὑπάρχῃ pr *A*. — 41 ἐκ] τεθῇ ἐκ *n*.
54a5 οἷον ἢ *n*. — 6 et 8 ὑπάρχον *n*. — 7 ἐὰν *n*. — 8 τὸ om *BCmu* et pr *f*. — 12 παντὶ om *Anm*. — ληφθῇ *Bu*, ληφθείη *m*. — τὸ om *u* et pr *f*. — ἀληθὲς pr *B*. — 13 τὸ om *nmu*. — ὧν *AB*. — sec τὸ] τῷ corr *B*. — 21 ἐὰν] ἐὰν οὖν *nf*. — 22 γ καὶ τὸ *C*. — τὸ α...γ om *Af*.

ἀληθῶς· πᾶς γὰρ κύκνος ζῷον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ ΑΒ· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον τινὶ λευκῷ χιόνι δ' οὐδεμιᾷ, λευκὸν δὲ πάσῃ χιόνι. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ὅλη ληφθῇ ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ὅλη ψευδής, ἔσται συλλογισμὸς ἀληθής· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ Β καὶ τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους εἴδη μὴ ὑπ' ἄλληλα· τὸ γὰρ ζῷον καὶ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, ἵππος δ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς ὅλης οὔσης τῆς ΒΓ προτάσεως. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι τὸ γένος· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε μουσικῇ οὔτ' ἰατρικῇ ὑπάρχει, οὐδ' ἡ μουσικὴ ἰατρικῇ. ληφθέντος οὖν τοῦ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τοῦ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ εἰ μὴ ὅλη ψευδὴς ἡ ΒΓ ἀλλ' ἐπί τι, καὶ οὕτως ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ παντὶ πεζῷ, ὁ δ' ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ληφθείη, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει· ὅπερ ἦν ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε φρονήσει οὐδεμιᾷ ὑπάρχει οὔτε θεωρητικῇ, ἡ δὲ φρόνησις τινὶ θεωρητικῇ. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν ἀληθές.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐνδέχεται καὶ τῆς πρώτης προτάσεως ὅλης οὔσης ψευδοῦς τῆς δ' ἑτέρας ἀλη-

---

23 ἀληθές ACfm. — 37 τὸ α om C. — μηδὲ] μήτε ABCcfmu. — 38 τὸ] ἕτερον n, τὸ ἕτερον m. — 39 μουσικὴ οὔτ' ἰατρικὴ A.
54b4 alt καὶ om pr A. — 7 ὁ... πεζῷ om pr A. — 10 γὰρ ἅμα τὸ n.

θοῦς ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα, καὶ ἐπί τι ψευδοῦς οὔσης τῆς πρώτης τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, καὶ τῆς μὲν ἀληθοῦς τῆς δ' ἐν μέρει ψευδοῦς, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινί, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινί, οἷον ζῷον οὐδεμιᾷ χιόνι λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει, καὶ ἡ χιὼν λευκῷ τινί. εἰ οὖν μέσον τεθείη ἡ χιών, πρῶτον δὲ τὸ ζῷον, καὶ ληφθείη τὸ μὲν Α ὅλῳ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, ἡ μὲν ΑΒ ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ΒΓ ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει, λευκῷ δὲ τινὶ οὐχ ἕπεται, ὁ δ' ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ὑπάρχει, ὥστ' εἰ μέσου τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου ληφθείη τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς ΑΒ προτάσεως. καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ ΑΒ πρότασις, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον τινὶ καλῷ καὶ τινὶ μεγάλῳ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, p.55 ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ἐπί τι ψευδὴς ἔσται, ἡ δὲ ΒΓ ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ προτάσεως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται καὶ ὡσαύτως κείμενοι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. πάλιν εἰ ἡ μὲν ΑΒ ἀληθὴς ἡ δὲ ΒΓ ψευδής, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινί, καὶ τὸ Β τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ μέλανι δὲ τινί, κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη παντὶ τῷ Β τὸ Α καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα ψευδοῦς ὄντος τοῦ ΒΓ. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς λαμβανομένης τῆς ΑΒ προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ

---

20 πρώτης] αβ *m*. — τῆς...pr ἀληθοῦς om *fn*. — ἑτέρας] βγ *m*, ἑτέρας ὅλης *nf*. — μὲν] μὲν αβ *m*, μὲν μείζονος *C*. — 21 δ'] δὲ βγ *m*. — ἐν μέρει om *m*. — 22 καὶ...τινί om *n*. — 24 alt ἡ om *n*. — 28 οὔσης ὅλης τῆς *Bu*. — 35 τὸ om *ABfnmu*. — 37 καὶ...ὑπάρχειν om *nu*. — alt τὸ rc supra vs *n*.

55a6 τῷ δὲ] τὸ δὲ *A*. — 11 στερητικῆς οὔσης λαμβ. *n*.

τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς αὑτοῦ εἴδεσι· τὸ γὰρ ζῷον ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ ὑπάρχει λευκῷ δὲ τινί, ὁ δ' ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμός, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἦν ἀληθές· καὶ ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ψευδής. καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ ΑΒ, ψευδὴς δὲ καὶ ἡ ΒΓ, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ Β τινὶ καὶ τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον εἰ ἐναντίον τὸ Β τῷ Γ, ἄμφω δὲ συμβεβηκότα τῷ αὐτῷ γένει· τὸ γὰρ ζῷον τινὶ λευκῷ καὶ τινὶ μέλανι ὑπάρχει, λευκὸν δ' οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ στερητικῆς δὲ λαμβανομένης τῆς ΑΒ ὡσαύτως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι καὶ ὡσαύτως τεθήσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. καὶ ἀμφοτέρων δὲ ψευδῶν οὐσῶν ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς εἴδεσι τοῖς αὐτοῦ· ζῷον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ἄμφω ψευδεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ΑΒ. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ μέλανι δὲ τινὶ οὐχ ὑπάρχει, κύκνος δ' οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς.

3 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάντως ἐγχωρεῖ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψευδῶν λαμβανομένων καὶ ἐπί τι ἑκατέρας, καὶ τῆς

---

12 μὲν om C. — 14 ἑαυτοῦ n, αὐτοῦ f, corr AC. — 16 οὖν om Bu. — 17 τὸ α ... γ om A. — τινὶ] τὶ n. — 21 pr τινὶ om n. — 28 ψευδῶν ὅλων οὐσῶν n. — 29 τὸ α om n. — 32 αὐτοῦ f, corr C. — 34 οὖν om C.
55b1 ὑπάρξει C. — 3 μέσῳ] δευτέρῳ C.

μὲν ἀληθοῦς τῆς δὲ ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς τιθεμένης, [καὶ εἰ ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς,] καὶ εἰ ἡ μὲν ἁπλῶς ἀληθὴς ἡ δ' ἐπί τι ψευδής, [καὶ εἰ ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἐπί τι ἀληθής,] καὶ ἐν τοῖς καθόλου καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Γ παντί, οἷον ζῷον λίθῳ μὲν οὐδενὶ ἵππῳ δὲ παντί, ἐὰν ἐναντίως τεθῶσιν αἱ προτάσεις καὶ ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενί, ἐκ ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ Α· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. πάλιν εἰ ἡ μὲν ἑτέρα ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθής· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ γένος τοῖς μὴ ὑπ' ἄλληλα εἴδεσιν. τὸ γὰρ ζῷον καὶ ἵππῳ παντὶ καὶ ἀνθρώπῳ, καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵππος. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἔσται ἡ δ' ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς πρὸς ὁποτερῳοῦν τεθέντος τοῦ στερητικοῦ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ παντί, τὸ μέντοι Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον λευκῷ μὲν τινὶ κόρακι δὲ παντί, καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΒ πρότασις ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ΑΓ ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ μετατιθεμένου δὲ τοῦ στερητικοῦ ὡσαύτως· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ πρότασις ἐπί τι ψευδής, ἡ δὲ στερητικὴ ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον τὸ ζῷον λευκῷ μὲν τινὶ πίττῃ δ' οὐδεμιᾷ, καὶ τὸ λευκὸν οὐδεμιᾷ πίττῃ. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὸ Α ὅλῳ τῷ Β ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ μηδενί, ἡ μὲν ΑΒ ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ΑΓ ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β μηδενὶ τῷ Γ, οἷον ζῷον καὶ

7 pr εἰ] αἱ n. — 19 τοῖς rc supra vs n. — 20 post ληφθῇ add τὸ ζῷον A. — 24 ὅλη om C. — 27 τῷ] τὸ α τῷ ACn. — μὲν om C. — 35 ἂν A.

λευκῷ τινὶ καὶ μέλανί τινι, τὸ δὲ λευκὸν οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν p.56 ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ μηδενί, ἄμφω μὲν αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ λευκῷ δὲ τινί, ἄνθρωπος δὲ τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχειν, ἡ μὲν καθόλου πρότασις ὅλη ψευδής, ἡ δ' ἐν μέρει ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς ΑΒ· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ, λευκῷ δὲ τινί, καὶ τὸ ἄψυχον οὐχ ὑπάρξει τινὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΒ πρότασις, ἡ καθόλου, ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ΑΓ ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ τῆς μὲν καθόλου ἀληθοῦς τεθείσης, τῆς δ' ἐν μέρει ψευδοῦς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Α μήτε τῷ Β μήτε τῷ Γ οὐδενὶ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ οὐδ' ἀψύχῳ, καὶ ὁ ἀριθμὸς τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ἕπεται. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινί, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ἀληθὲς καὶ ἡ καθόλου πρότασις, ἡ δ' ἐν μέρει ψευδής. καὶ καταφατικῆς δὲ τῆς καθόλου τιθεμένης ὡσαύτως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ἕπεσθαι, οἷον τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ ὅλῳ πεζῷ ἕπεται, ἄνθρωπος δ' οὐ παντὶ πεζῷ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν καθόλου πρότασις ἀληθής, ἡ δ' ἐν μέρει ψευδής, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές, εἴπερ ἐνδέχεται τὸ Α καὶ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Β τινὶ τῷ Γ μὴ ἕπεσθαι. ληφθέντος γὰρ τοῦ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ τινὶ

56a4 μετα adi rc mg n. — 13 καὶ ... ὑπάρχειν om m. — 14 τὸ om m. — 15 καὶ] οὐχ ὑπάρχει, καὶ m, οὔ (rc), καὶ C. — 20 μηδενὶ ἕπ. n. — 24 πρότασις ἀληθής, ἡ Afc. — 29 ἐὰν n. — 35 ἕπεσθαι, οἷον τὸ ζῷον

ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως, τῆς δ' ἐν μέρει στερητικῆς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ τῷ δὲ Γ παντὶ ἕπεσθαι, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον ἐπιστήμῃ μὲν οὐδεμιᾷ ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἕπεται, ἡ δ' ἐπιστήμη οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ.
b ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α τῷ μὲν Β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ἕπεσθαι, αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές.

4 Ἔσται δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι διὰ ψευδῶν ἀληθές, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων καὶ ἐπί τι ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἀληθοῦς ὅλης τῆς δ' ἑτέρας ψευδοῦς, καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς τῆς δ' ὅλης ἀληθοῦς, καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. οὐδὲν γὰρ κωλύει μήτε τὸ Α μήτε τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, οἷον οὔτ' ἄνθρωπος οὔτε πεζὸν οὐδενὶ ἀψύχῳ ἕπεται, ἄνθρωπος μέντοι τινὶ πεζῷ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ὅλαι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν στερητικῆς τῆς δὲ καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α παντί, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ μέλαν οὐδενὶ κύκνῳ, ζῷον δὲ παντί, καὶ τὸ ζῷον οὐ παντὶ μέλανι. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενί, τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς. καὶ εἰ ἐπί τι ἑκατέρα ψευδής, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ στερητικῆς δὲ τῆς ΑΓ τιθεμένης ὁμοίως. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Α τινὶ τῷ Γ μὴ

οὐδενὶ ἀνθρώπῳ, ζῷόν τινι ἐπιστήμῃ, ἄνθρωπός τινι ἐπιστήμῃ οὐχ ὑπάρχει. ληφθέντος n.

56b4 τῷ om u. — 5 ἀληθές...οὐσῶν om Cm. — καὶ δι' ἀμφοτέρων A. — 7 καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς om B. — 9 alt τὸ] τῷ n. — 16 τῶν β n. — 18 ἐὰν n.

ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τῷ Β μὴ παντὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ λευκὸν τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, ἀμφότεραι μὲν αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν ὅλης ψευδοῦς τῆς δ' ὅλης ἀληθοῦς λαμβανομένης. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, οἷον ζῷον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἕπεται, τὸ μέντοι ζῷον οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τεθέντων οὖν ὅρων τοιούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἔσται ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ὅλη ψευδής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν ΒΓ ψεῦδος, τὸ δὲ ΑΓ ἀληθές· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν [μέλαν - κύκνος - ἄψυχον]. ἀλλὰ καὶ εἰ ἀμφότεραι p. 57 *λαμβάνοιντο καταφατικαί. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ἕπεσθαι, τὸ δὲ Α ὅλως μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, οἷον κύκνῳ παντὶ ζῷον, μέλαν δ' οὐδενὶ κύκνῳ, καὶ τὸ μέλαν ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ. ὥστ' ἂν ληφθῇ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ὅλη ψευδής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ΑΓ ληφθείσης ἀληθοῦς· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. πάλιν τῆς μὲν ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δ' ἐπί τι ψευδοῦς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τινί, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β, οἷον δίπουν μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, καλὸν δ' οὐ παντί, καὶ τὸ καλὸν τινὶ δίποδι ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΒΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΑΓ ἐπί τι ψευδής, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μὲν ΑΓ ἀληθοῦς τῆς δὲ ΒΓ ψευδοῦς ἐπί τι λαμβανομένης· μετατεθέντων γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ τῆς μὲν στερητικῆς τῆς δὲ καταφατικῆς οὔσης. ἐπεὶ γὰρ ἐγχωρεῖ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α*

---

29 ***οἷον καὶ τὸ*** corr *n*. — ***λευκὸν*** et ***καλὸν*** loc mut *ABufn*, pr *m*. — 37 ***τούτων*** *ACnm*. — 41 ***οἱ γὰρ*****]** ***καὶ οἱ*** *Cf*. — ***αὐτοὶ*****]** ***τοιοῦτοι*** *f*, corr *C*.

57a3 ***ὅλῳ*** *ACfn*. — 4 ***μὲν*** post ***κύκνῳ*** add *AC*. — 13 ***τινὶ τῷ δίποδι*** *An*. — pr ***καὶ*** om *u*. — ***καὶ τῷ β*** pr *A*. — 16 pr ***γ*** corr *A*. — ***ἐπί τι*** ante ***ψευδοῦς*** *n*, om *f* et pr *C*.

τινί, καὶ ὅταν οὕτως ἔχωσιν, οὐ παντὶ τῷ Β τὸ Α, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α μηδενί, ἡ μὲν στερητικὴ ἐπί τι ψευδής, ἡ δ' ἑτέρα ὅλη ἀληθὴς καὶ τὸ συμπέρασμα. πάλιν ἐπεὶ δέδεικται ὅτι τοῦ μὲν Α μηδενὶ ὑπάρχοντος τῷ Γ, τοῦ δὲ Β τινί, ἐγχωρεῖ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ τῆς μὲν ΑΓ ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δὲ ΒΓ ἐπί τι ψευδοῦς, ἐγχωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, ἡ μὲν ΑΓ ὅλη ἀληθής, ἡ δὲ ΒΓ ἐπί τι ψευδής.

Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅτι πάντως ἔσται διὰ ψευδῶν ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ληπτέοι καὶ ὅταν καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις, οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς κατηγορικοί, οἱ δ' ἐν τοῖς στερητικοῖς στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μηδενὶ ὑπάρχοντος παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν, καὶ τινὶ ὑπάρχοντος καθόλου λαβεῖν ὑπάρχειν πρὸς τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἂν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ἀνάγκη, ἐξ ὧν ὁ λόγος, ψευδῆ εἶναι ἢ πάντα ἢ ἔνια, ὅταν δ' ἀληθές, οὐκ ἀνάγκη ἀληθὲς εἶναι οὔτε τὶ οὔτε πάντα, ἀλλ' ἔστι μηδενὸς ὄντος ἀληθοῦς τῶν ἐν τῷ συλλογισμῷ τὸ συμπέρασμα ὁμοίως εἶναι ἀληθές, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. αἴτιον δ' ὅτι ὅταν δύο ἔχῃ οὕτω πρὸς ἄλληλα ὥστε θατέρου ὄντος ἐξ ἀνάγκης εἶναι θάτερον, τούτου μὴ ὄντος μὲν οὐδὲ θάτερον ἔσται, ὄντος δ' οὐκ ἀνάγκη εἶναι θάτερον. τοῦ δ' αὐτοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ἀδύνατον ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸ αὐτό. λέγω δ' οἷον τοῦ Α ὄντος λευκοῦ τὸ Β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης, καὶ μὴ ὄντος λευκοῦ τοῦ Α τὸ Β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος λευκοῦ τοῦ Α τοδὶ ἀνάγκη μέγα εἶναι τὸ Β, μεγάλου δὲ τοῦ Β ὄντος τὸ Γ μὴ λευκόν, ἀνάγκη, εἰ τὸ Α λευκόν, τὸ Γ μὴ εἶναι λευκόν. καὶ ὅταν δύο ὄντων θατέρου ὄντος ἀνάγκη θάτερον εἶναι, τούτου μὴ ὄντος ἀνάγκη τὸ Α μὴ

20 ἐὰν οὖν ληφθῇ Cfn. — 23 πάλιν] ἀληθές. πάλιν Cm, ἔσται ἀληθές. πάλιν f. — 24 τοῦ γ B. — τινὶ] παντὶ corr A. — 25 γ corr A. — 32 κατηγορικοί et στερητικοί om n. — 34 καὶ εἴ τινι ὑπῆρχεν n. — ὑπάρχειν om n. — 36 ἐὰν n. — ψευδές B. — 38 ἀληθῆ ante εἶναι corr n. — 39 τῷ λόγῳ τὸ n.

57b2 τούτου δὲ μὴ n. — μὲν om n. — 5 et 6 μέγα om ABmf et pr u. — 7 λευκοῦ οἷον τοῦ Cn. — εἶναι οἷον τὸ Cn. — 8 μὴ ᾖ λευκόν C. — 10 ἀνάγκη ᾖ θάτερον n.

εἶναι. τοῦ δὴ Β μὴ ὄντος μεγάλου τὸ Α οὐχ οἷόν τε λευκὸν εἶναι. τοῦ δὲ Α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη τὸ Β μέγα εἶναι, συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης τοῦ Β μεγάλου μὴ ὄντος αὐτὸ τὸ Β εἶναι μέγα. τοῦτο δ' ἀδύνατον. εἰ γὰρ τὸ Β μὴ ἔστι μέγα, τὸ Α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης. εἰ οὖν μὴ ὄντος τούτου λευκοῦ τὸ Β ἔσται μέγα, συμβαίνει, εἰ τὸ Β μή ἐστι μέγα, εἶναι μέγα, ὡς διὰ τριῶν.

Τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι τὸ διὰ 5
τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν συμπεράνασθαι τὴν λοιπήν, ἣν ἐλάμβανεν ἐν θατέρῳ συλλογισμῷ. οἷον εἰ ἔδει δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχει, ἔδειξε δὲ διὰ τοῦ Β, πάλιν εἰ δεικνύοι ὅτι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει, λαβὼν τὸ μὲν Α τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ δὲ Γ τῷ Β, καὶ τὸ Α τῷ Β· πρότερον δ' ἀνάπαλιν ἔλαβε τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχον. ἢ εἰ ὅτι τὸ Β τῷ Γ δεῖ δεῖξαι ὑπάρχον, εἰ λάβοι τὸ Α κατὰ τοῦ Γ, ὃ ἦν συμπέρασμα, τὸ δὲ Β κατὰ τοῦ Α ὑπάρχειν· πρότερον δ' ἐλήφθη ἀνάπαλιν τὸ Α κατὰ τοῦ Β. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι. εἴτε γὰρ ἄλλο μέσον λήψεται, οὐ κύκλῳ· οὐδὲν γὰρ λαμβάνεται τῶν αὐτῶν· εἴτε τούτων τι, ἀνάγκη θάτερον μόνον· εἰ γὰρ ἄμφω, ταὐτὸ ἔσται συμπέρασμα, δεῖ δ' ἕτερον. ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ ἀντιστρέφουσιν ἐξ ἀναποδείκτου τῆς ἑτέρας προτάσεως γίνεται ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τούτων τῶν ὅρων ὅτι τῷ μέσῳ τὸ τρίτον ὑπάρχει ἢ τῷ πρώτῳ τὸ μέσον. ἐν δὲ τοῖς ἀντιστρέφουσιν ἔστι πάντα δεικνύναι δι' ἀλλήλων, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλοις. δεδείχθω γὰρ τὸ ΑΓ διὰ μέσου τοῦ Β, καὶ πάλιν τὸ ΑΒ διά τε τοῦ συμπεράσματος καὶ διὰ τῆς ΒΓ προτάσεως ἀντιστραφείσης, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ΒΓ διά τε τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ΑΒ προτάσεως ἀντεστραμμένης. δεῖ δὲ τήν τε ΓΒ καὶ τὴν ΒΑ p. 58
πρότασιν ἀποδεῖξαι· ταύταις γὰρ ἀναποδείκτοις κεχρήμεθα μόναις. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Α, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ Β πρὸς τὸ Α. πάλιν

---

11 δή corr n. — 12 εἶναι μέγα C. — 13 μὴ om n. — 14 ἔσται C. — 21 ἐν n. — 22 παντὶ τῷ γ C. — 23 δεικνύει C. — 24 καὶ . . . β om n. — 25 ὑπάρχειν fm, pr A. — 31 ταὐτὸν n. — 40 τε om n.
58a1 ἔδει pr n.

ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β, παντὶ τῷ Β τὸ Γ ἀνάγκη ὑπάρχειν. ἐν ἀμφοτέροις δὴ τούτοις τοῖς συλλογισμοῖς ἡ ΓΑ πρότασις εἴληπται ἀναπόδεικτος· αἱ γὰρ ἕτεραι δεδειγμέναι ἦσαν. ὥστ' ἂν ταύτην ἀποδείξωμεν, ἅπασαι ἔσονται δεδειγμέναι δι' ἀλλήλων. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Α ὑπάρχειν, ἀμφότεραί τε αἱ προτάσεις ἀποδεδειγμέναι λαμβάνονται, καὶ τὸ Γ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μόνοις τοῖς ἀντιστρέφουσι κύκλῳ καὶ δι' ἀλλήλων ἐνδέχεται γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὡς πρότερον εἴπομεν. συμβαίνει δὲ καὶ ἐν τούτοις αὐτῷ τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὸ μὲν γὰρ Γ κατὰ τοῦ Β καὶ τὸ Β κατὰ τοῦ Α δείκνυται ληφθέντος τοῦ Γ κατὰ τοῦ Α λέγεσθαι, τὸ δὲ Γ κατὰ τοῦ Α διὰ τούτων δείκνυται τῶν προτάσεων, ὥστε τῷ συμπεράσματι χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

Ἐπὶ δὲ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν ὧδε δείκνυται ἐξ ἀλλήλων. ἔστω τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῶν Β· συμπέρασμα ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεράνασθαι ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β, ὃ πάλαι ἔλαβεν, ἔσται τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β· οὕτω γὰρ ἀνάπαλιν ἡ πρότασις. εἰ δ' ὅτι τὸ Β τῷ Γ δεῖ συμπεράνασθαι, οὐκέθ' ὁμοίως ἀντιστρεπτέον τὸ ΑΒ· ἡ γὰρ αὐτὴ πρότασις, τὸ Β μηδενὶ τῷ Α καὶ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ἀλλὰ ληπτέον, ᾧ τὸ Α μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ Β παντὶ ὑπάρχειν. ἔστω τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμπέρασμα· ᾧ δὲ τὸ Α μηδενί, τὸ Β εἰλήφθω παντὶ ὑπάρχειν· ἀνάγκη οὖν τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ὥστε τριῶν ὄντων ἕκαστον συμπέρασμα γέγονε, καὶ τὸ κύκλῳ ἀποδεικνύναι τοῦτ' ἔστι, τὸ συμπέρασμα λαμβάνοντα καὶ ἀνάπαλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν τὴν λοιπὴν συλλογίζεσθαι.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἑτέρων, τὴν δὲ κατὰ μέ-

6 τὸ γ ἀνάγκη παντὶ τῷ β n. — 14 ὡς om n. — 22 ὑπάρχον f. — 23 τῷ β Cm. — τῷ γ nm. — δὲ m. — 24 δέοι n. — τῷ β nm. — 25 ἔστω n. — τῶν γ Bf. — 27 ἡ ... τῷ α fort pr marg mn. — 29 ᾧ τῷ γ τὸ u. — 30 ἔστω] τῷ γ ἔστω u. — 31 τῷ β A. — 32 pr ὑπάρχειν] ὑπάρχον corr A. — τῷ γ παντὶ C. — 33 τῷ n. — 34 τὸ] τοῦ τὸ pr B.

ρος ἔστιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι τὴν καθόλου, φανερόν· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου, τὸ δὲ συμπέρασμα οὐκ ἔστι καθόλου, δεῖ δ' ἐκ τοῦ συμπεράσματος δεῖξαι καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως. ἔτι ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως· ἐν μέρει γὰρ b
ἀμφότεραι γίνονται αἱ προτάσεις. τὴν δ' ἐπὶ μέρους ἔστιν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ διὰ τοῦ Β. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α καὶ τὸ συμπέρασμα μένῃ, τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ τὸ Α μέσον. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστι δεῖξαι, δι' ὃ καὶ πρότερον ἐλέχθη· τὴν δ' ἐν μέρει ἔστιν, ἐὰν ὁμοίως ἀντιστραφῇ τὸ ΑΒ ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου, οἷον ᾧ τὸ Α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ Β τινὶ ὑπάρχειν· ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τὸ ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ἐν μέρει πρότασιν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὸ μὲν καταφατικὸν οὐκ 6
ἔστι δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ τρόπου, τὸ δὲ στερητικὸν ἔστιν. τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν οὐ δείκνυται διὰ τὸ μὴ ἀμφοτέρας εἶναι τὰς προτάσεις καταφατικάς· τὸ γὰρ συμπέρασμα στερητικόν ἐστι, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐξ ἀμφοτέρων ἐδείκνυτο καταφατικῶν. τὸ δὲ στερητικὸν ὧδε δείκνυται. ὑπαρχέτω τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί· συμπέρασμα τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α ὑπάρχον, ἀνάγκη τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ τὸ δεύτερον σχῆμα, μέσον τὸ Β. εἰ δὲ τὸ ΑΒ στερητικὸν ἐλήφθη, θάτερον δὲ κατηγορικόν, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ Γ παντὶ τῷ Α, τὸ δὲ Β οὐδενὶ τῷ Γ, ὥστ' οὐδενὶ τῷ Α τὸ Β· οὐδ' ἄρα τὸ Α τῷ Β. διὰ μὲν οὖν τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς μιᾶς προτάσεως οὐ γίνεται συλλογισμός, προσληφθείσης δ' ἑτέρας ἔσται. ἢν δὲ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἡ μὲν ἐν ὅλῳ πρότασις οὐ δείκνυται

---

41 οὐδὲ ὅλως *C*.

58b1 προτάσεως] ἑτέρας in litura *A*. — 2 ἐπιδεδείχθω *n*. — 5 pr τὸ om *n*. — 7 διὸ codices. — 9 ἔστιν om *Cu*. — post ἐὰν add μὲν *Ccmf*, rc *An*, οὖν rc add *B*. — καθόλου] καθόλου, οὐκ ἔστι, διὰ προσλήψεως δ' ἔστιν codices, exceptis *A* qui haec om, et *B* qui rec add. — 10 ᾧ om pr *A*. — ὑπάρχῃ pr *A*. — τῷ *m*. — 16 γὰρ] μὲν *m*. — 19/20 τῷ γ μηδενί *n*. — 20 τῷ δὲ γ μηδενί post ὑπάρχον add *Cm*, rc marg adi *B*. — 24 γὰρ supra vs *B*. — pr γ rc *u*. — 27 εἰ *ABCnu*. — 28 ᾖ om *n*.

διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ εἴπομεν καὶ πρότερον, ἡ δ' ἐν μέρει δείκνυται, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μὴ παντί· συμπέρασμα ΒΓ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Α, τῷ δὲ Γ οὐ παντί, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει· μέσον Β. εἰ δ' ἐστὶν ἡ καθόλου στερητική, οὐ δειχθήσεται ἡ ΑΓ πρότασις ἀντιστραφέντος τοῦ ΑΒ· συμβαίνει γὰρ ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν γίνεσθαι ἀποφατικήν, ὥστ' οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τὸ Β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ Α τινὶ ὑπάρχειν.

7 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι δι' ἀλλήλων· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου, τὸ
p.59 δ' ἐν τούτῳ συμπέρασμα ἀεὶ κατὰ μέρος, ὥστε φανερὸν ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος τὴν καθόλου πρότασιν. ἐὰν δ' ἡ μὲν ᾖ καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει, ποτὲ μὲν ἔσται ποτὲ δ' οὐκ ἔσται. ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι καὶ τὸ καθόλου γένηται πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἔσται, ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ, οὐκ ἔσται. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινί· συμπέρασμα τὸ ΑΒ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Α ὑπάρχειν, τὸ μὲν Γ δέδεικται τινὶ τῷ Β ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ οὐ δέδεικται. καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ Γ τινὶ τῷ Β, καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐ ταὐτόν ἐστι τόδε τῷδε καὶ τόδε τῷδε ὑπάρχειν· ἀλλὰ προσληπτέον, εἰ τόδε τινὶ τῷδε, καὶ θάτερον τινὶ τῷδε. τούτου δὲ ληφθέντος οὐκέτι γίνεται ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ὁ συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, ἔσται δεῖξαι τὸ ΑΓ, ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τινί. εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· μέσον τὸ Β. καὶ ὅταν ᾖ ἡ μὲν κατηγορικὴ ἡ δὲ στερητική, καθόλου δ' ἡ κατηγορική, δειχθήσεται ἡ ἑτέρα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ

---

30 καθόλου τὸ m. — τὸ om B et pr ACcu. — 31 βγ] τὸ βγ n. — 32 οὐ] μὴ n. — 33 ὑπάρξει nf. — μέσον τὸ β n. — 38 ὑπάρχῃ n, pr A. — 41 pr τὸ] τὴν καθόλου πρότασιν· τὸ A.

59a8 ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β, τὸ C. — 12 εἰ] ὅτι, εἰ n. — 15 pr τὸ] τὸ μὲν A.

δὲ Α τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· συμπέρασμα ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν προσληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· μέσον τὸ Β. ὅταν δ' ἡ στερητικὴ καθόλου γένηται, οὐ δείκνυται ἡ ἑτέρα, εἰ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρότερον, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τοῦτο τινὶ μὴ ὑπάρχει, θάτερον τινὶ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β τινί· συμπέρασμα ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ, ᾧ τὸ Α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ Γ τινὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Γ τινὶ τῶν Β ὑπάρχειν. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἀντιστρέφοντα τὴν καθόλου πρότασιν δεῖξαι τὴν ἑτέραν· οὐδαμῶς γὰρ ἔσται συλλογισμός.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι' ἀλλήλων δεῖξις διά τε τοῦ τρίτου καὶ διὰ τοῦ πρώτου γίνεται σχήματος. κατηγορικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμπεράσματος διὰ τοῦ πρώτου, στερητικοῦ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου· λαμβάνεται γάρ, ᾧ τοῦτο μηδενί, θάτερον παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ καθόλου μὲν ὄντος τοῦ συλλογισμοῦ δι' αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ὅταν δ' ἐν μέρει, δι' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ δι' αὐτοῦ πάντες. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τῷ μέσῳ οἱ μὴ δι' αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοὶ ἢ οὐκ εἰσὶ κατὰ τὴν κύκλῳ δεῖξιν ἢ ἀτελεῖς.

Τὸ δ' ἀντιστρέφειν ἐστὶ τὸ μετατιθέντα τὸ συμπέρασμα 8 b
ποιεῖν τὸν συλλογισμὸν ὅτι ἢ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρξει ἢ τοῦτο τῷ τελευταίῳ. ἀνάγκη γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος καὶ τῆς ἑτέρας μενούσης προτάσεως ἀναιρεῖσθαι τὴν λοιπήν· εἰ γὰρ ἔσται, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται. διαφέρει δὲ τὸ ἀντικειμένως ἢ ἐναντίως ἀντιστρέφειν τὸ συμπέρασμα· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς ἑκατέρως ἀντιστραφέντος· δῆλον δὲ τοῦτ' ἔσται διὰ τῶν ἑπομένων. λέγω δ' ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, ἐναντίως δὲ τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ Α κατὰ τοῦ Γ διὰ μέσου τοῦ Β. εἰ δὴ τὸ Α ληφθείη μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τῷ

22 alt ὑπάρχειν] ὑπάρχον ἦν .... τὸ α .... τῷ β in lit rc *A*. — 26 ὑπάρχῃ *Cn*, pr *A*. — 27 τῶν β *Bu*. — 28 μὴ om pr *A*. — ὑπάρχῃ *Cn*. — 29 pr τὸ] τούτῳ τὸ *C*. — τῷ β *n*. — 37 καὶ ... 38 τε] καὶ διὰ τοῦ πρώτου, ἐν μέρει δὲ δι' αὐτοῦ rc marg *m*. — 38 σχήματος καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου, ὅταν *ABcu*. — 40 pr τῷ om *C*.
59b4 ἀντιστρέφοντος *A*. — 6 ἀντιστραφεῖν *B*. — 8 ἀντιστρέφοντος *C*.

δὲ Β παντί, οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει τὸ Β. καὶ εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β καὶ οὐχὶ ὅλως οὐδενί· οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ ἐσχάτου σχήματος. ὅλως δὲ τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου διὰ τῆς ἀντιστροφῆς· ἀεὶ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· ἀνάγκη γὰρ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὡσαύτως. δεδείχθω γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχον διὰ τοῦ Β. οὐκοῦν ἂν ληφθῇ τὸ Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β μηδενί, οὐδενὶ τῶν Γ τὸ Β ὑπάρξει. καὶ εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Β· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν.

Ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ συμπέρασμα, καὶ οἱ συλλογισμοὶ ἀντικείμενοι καὶ οὐ καθόλου ἔσονται. γίνεται γὰρ ἡ ἑτέρα πρότασις ἐν μέρει, ὥστε καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται κατὰ μέρος. ἔστω γὰρ κατηγορικὸς ὁ συλλογισμός, καὶ ἀντιστρεφέσθω οὕτως. οὐκοῦν εἰ τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ, τῷ δὲ Β παντί, τὸ Β οὐ παντὶ τῷ Γ· καὶ εἰ τὸ μὲν Α μὴ παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντί, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β μηδενί, τὸ Β τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει, οὐχ ἁπλῶς οὐδενί· καὶ εἰ τὸ μὲν Α τῷ Γ τινί, τὸ δὲ Β παντί, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη, τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅταν μὲν ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ὅταν δ' ἐναντίως, οὐδετέρα. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου, ἀναιρεῖν ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, ἀλλ' οὐδ' ὅλως
p.60 ἀναιρεῖν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ. οὐκοῦν ἂν ληφθῇ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινί, τὸ Α τῷ Β τινὶ οὐχ ὑπάρξει· καὶ εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ, τῷ δὲ Β παντί, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. ὥστ' ἀναιροῦνται ἀμφότεραι.

---

15 οὐχ ἁπλῶς n. — 19 τὸ ἄκρον τὸ ἔσχατον C. — 21 τῷ γ ὑπάρχειν Cnf, ὑπάρχον τῷ γ m. — ἐὰν n. — 29 οὐ] μὴ n. — 34 ὑπάρξει καὶ οὐχ n. — 40 ἀφαιρεῖν n. — 41 οὐδ' om n.
60a1 ἀναιρεῖν οὐκ ἐνδέχεται ἡ συζυγία τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ β τινὶ τῷ γ. δεδείχθω n. — τῶν γ n. — 3 τινὶ τῷ β C.

ἐὰν δ' ἐναντίως ἀντιστραφῇ, οὐδετέρα. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β παντί, τὸ Β τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀναιρεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τῆς δὲ καθόλου, τῆς ΑΒ, ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμός· εἰ γὰρ τὸ μὲν Α τινὶ τῶν Γ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ ὑπάρχει, οὐδετέρα καθόλου τῶν προτάσεων. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός· εἰ μὲν γὰρ ληφθήσεται τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι, εἰ δὲ τινί, οὐδετέρα. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι 9
ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἐναντίως, ὁποτερωσοῦν τῆς ἀντιστροφῆς γινομένης· ἀεὶ γὰρ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, καθόλου δ' οὐκ ἦν ἐν τούτῳ συλλογισμός. τὴν δ' ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ ἀντιστροφῇ. λέγω δὲ τὸ ὁμοίως, εἰ μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφεται, ἐναντίως, εἰ δ' ἀντικειμένως, ἀντικειμένως. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί· συμπέρασμα ΒΓ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν καὶ τὸ ΑΒ μένῃ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ δὲ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β· σχῆμα τὸ ἔσχατον. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ ΒΓ, ἡ μὲν ΑΒ ὁμοίως δειχθήσεται, ἡ δὲ ΑΓ ἀντικειμένως. εἰ γὰρ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρξει. πάλιν εἰ τὸ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β, τὸ Α τινὶ τῷ Γ, ὥστ' ἀντικειμένως γίνεται ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ ἀνάπαλιν ἔχοιεν αἱ προτάσεις. εἰ δ' ἔστιν ἐπὶ μέρους ὁ συλλογισμός, ἐναντίως μὲν ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, καθάπερ οὐδ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἀντικειμένως δ' ἀμφότεραι. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ τινί· συμπέρασμα ΒΓ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν καὶ τὸ ΑΒ μένῃ, συμπέρασμα ἔσται ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ

5 τῶν n. — 9 οὐ Cm, οὐδεὶς n. — 10 τῷ γ nm. — 11 εἰ] ὅτε C. — 22 βγ] τὸ βγ n. — 26 σχῆμα δὲ τὸ n. — 28 alt τῷ] τῶν n. — 29 et 30 τῶν γ n. — ἀντικείμενος cu, pr A. — 38 ὑπάρξει C.

ὑπάρχειν. πάλιν εἰ τὸ Β τινὶ τῷ Γ καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Γ, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων. b ὥστ᾽ οὐκ ἀναιρεῖται τὸ ΑΒ. ἐὰν δ᾽ ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α μηδενὶ τῷ Β, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Α· ἦν δὲ τινί. πάλιν εἰ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ, τινὶ τῷ Β τὸ Α. ἡ αὐτὴ δ᾽ ἀπόδειξις καὶ εἰ τὸ καθόλου κατηγορικόν.

10 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος ὅταν μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται κατ᾽ οὐδένα τῶν συλλογισμῶν, ὅταν δ᾽ ἀντικειμένως, ἀμφότεραι καὶ ἐν ἅπασιν. δεδείχθω γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχον, μέσον δ᾽ εἰλήφθω τὸ Γ, ἔστωσαν δὲ καθόλου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ Α καὶ τοῦ Γ. οὐδ᾽ εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ παντί, οὐκ ἔσται τοῦ Β καὶ τοῦ Γ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀνάγκη κατὰ μέρος εἶναι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι· οὕτω δ᾽ οὐκ ἦν συλλογισμὸς οὔτ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι οὔτ᾽ ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δ᾽ ἀντικειμένως ἀντιστρέφωνται, αἱ προτάσεις ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ· πάλιν εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει· εἰ δὲ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενί, τῷ δὲ Γ παντί, οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. δεδείχθω γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχον, ἔστω δὲ κατηγορικὸν μὲν τὸ ΒΓ, ἀποφατικὸν δὲ τὸ ΑΓ· οὕτω γὰρ ἐγίνετο ὁ συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ληφθῇ τῷ συμπεράσματι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, οὐκ ἦν συλλογισμὸς τοῦ Α καὶ τοῦ Γ. οὐδ᾽ εἰ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, οὐκ ἦν τοῦ Β καὶ τοῦ Γ συλλογισμός.

60b4 γ ἔσται τινὶ τῶν β n. — 5 κατηγορικὸν εἴη. ἐπὶ n. — 9 et 11 τῶν n. — 13 τῶν μὲν Auf. — παντὶ n. — 15 ἀμφοτέρας post μέρος C. — 24 pr τῷ] τῶν n. — 24 τὸ α τινὶ τῷ γ om A, rc supra vs n. — 31 pr α] βα pr u. — τινὶ τῶν n. — 31 et 32 καὶ] κατὰ Bu.

ὥστε οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις. ὅταν δὲ τὸ ἀντικείμενον, ἀναιροῦνται. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τῷ Γ, τὸ Α παντὶ τῷ Γ· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως δὲ δείκνυται καὶ εἰ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις. γίνεται γὰρ τὸ ΑΓ καθόλου τε καὶ στερητικόν, θάτερον δ' ἐπὶ μέρους καὶ κατηγορικόν. εἰ μὲν οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ, τὸ Α τινὶ τῷ Γ συμβαίνει· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. εἰ δὲ τὸ Α τινὶ τῷ Β καὶ τὸ p. 61 Β τινὶ τῷ Γ, οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐδ' εἰ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, οὐδ' οὕτως. ὥστ' ἐκείνως μὲν ἀναιροῦνται, οὕτω δ' οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις.

Φανερὸν οὖν διὰ τῶν εἰρημένων πῶς ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός, καὶ πότ' ἐναντίως τῇ προτάσει καὶ πότ' ἀντικειμένως, καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ μέσου καὶ τοῦ ἐσχάτου γίνονται οἱ συλλογισμοί, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου ἀναιρεῖται, ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ ἐσχάτου· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐσχάτου, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ ἐσχάτου· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ μέσου, καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ μείζονι διὰ τοῦ πρώτου ἀεί, ἡ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι διὰ τοῦ μέσου.

Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἀντιστρέφειν καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι καὶ τίς γίνεται συλλογισμός, φανερόν. ὁ δὲ διὰ 11 τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς δείκνυται μέν, ὅταν ἡ ἀντίφασις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις, γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν· ὅμοιον γάρ ἐστι τῇ ἀντιστροφῇ, πλὴν διαφέρει τοσοῦτον ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν γεγενημένου συλλογισμοῦ καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων, ἀπάγεται δ' εἰς ἀδύνατον οὐ προομολογηθέντος

39 καὶ om n.
61a1 ἔκειτο δὲ τινὶ post τῷ γ add Cn. — 1 et 3 τῶν β n. — 2 τῶν γ n. — 7 ἐναντίος et ἀντικείμενος An. — 11 post καὶ supra vs διὰ add n, pr m. — 12 καὶ om ACn. — 14 alt διὰ om f. — alt καὶ om AC. — 16 διὰ] ἀεὶ διὰ n. — 23 συλλ.] τοῦ συλλ. n.

τοῦ ἀντικειμένου πρότερον, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δ' ὅροι ὁμοίως ἔχουσιν ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἡ αὐτὴ λῆψις ἀμφοτέρων. οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ Γ, ἐὰν ὑποτεθῇ τὸ Α ἢ μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντί, ὅπερ ἦν ἀληθές, ἀνάγκη τὸ Γ τῷ Β ἢ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν· ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων· ὅσα γὰρ ἀντιστροφὴν δέχεται, καὶ τὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμόν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι, τὸ δὲ καθόλου κατηγορικὸν ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τῷ τρίτῳ δείκνυται, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ Α τῷ Β μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, καὶ προσειλήφθω ἄλλη πρότασις ὁποτερωθενοῦν, εἴτε τῷ Α παντὶ ὑπάρχειν τὸ Γ εἴτε τὸ Β παντὶ τῷ Δ· οὕτω γὰρ ἂν εἴη τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν οὖν ὑπόκειται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β, οὐ γίνεται συλλογισμὸς ὁποτερωθενοῦν τῆς προτάσεως λαμβανομένης, εἰ δὲ μηδενί, ὅταν μὲν ἡ ΒΔ προσληφθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται τοῦ ψεύδους, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Δ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Δ. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον· ψεῦδος ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ἐὰν δ' ἡ ΓΑ προσληφθῇ, οὐ γίνεται συλλογισμός, οὐδ' ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν. ὥστε φανερὸν ὅτι τὸ παντὶ ὑπάρχειν οὐ δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ ἀδυνάτου. τὸ δέ γε τινὶ καὶ τὸ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β εἰλήφθω παντὶ ἢ τινὶ τῷ Γ. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ Α μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον — ἔστω γὰρ ἀληθὲς καὶ φανερὸν ὅτι παντὶ ὑπάρχει τῷ Γ τὸ Α — ὥστ' εἰ τοῦτο ψεῦδος, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ Α ληφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσματι ὑποτεθῇ, οἷον τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ ἀντικείμενον

---

28 pr ἢ om *n*. — 39 **τῷ β παντὶ τὸ Β.**
61b2 alt **μὲν** om **C.** — 5 **ἔσται C.** — 12 et 15 **τῶν n.** — 16 **τὸ Α, τῷ** corr ***f.***

ὑποθετέον. πάλιν ὑποκείσθω τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τὸ Γ παντὶ τῷ Α. ἀνάγκη οὖν τὸ Γ τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν ἐλήφθη τὸ ΓΑ. εἰ δ' ἡ πρὸς τῷ Β εἴληπται πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν. ὑποκείσθω γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α, καὶ τὸ Γ τῷ Α εἰλήφθω παντί. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὔπω γε ἀναγκαῖον, εἰ μὴ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Β ληφθείη ἡ ἑτέρα πρότασις· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐκ ἀναιρεῖται δ' ἡ ὑπόθεσις, ὥστε τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ δεῖξαι ὑπάρχον τῷ Β τὸ Α, ὑποθετέον παντὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Α, τὸ Γ παντὶ τῷ Β, ὥστ' εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Β ἐλήφθη ἡ ἑτέρα πρότασις. καὶ εἰ στερητικὸν ἦν τὸ ΓΑ, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται συλλογισμός. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ Β ᾖ τὸ στερητικόν, οὐδὲν δείκνυται. ἐὰν δὲ μὴ παντὶ ἀλλὰ τινὶ ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυται ὅτι οὐ παντὶ ἀλλ' ὅτι οὐδενί. εἰ γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Α, τινὶ τῷ Β τὸ Γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τοῦτ' ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ p. 62
ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Α, ὥστ' ἀληθὲς τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος προσαναιρεῖται τὸ ἀληθές· τὸ γὰρ Α τῷ Β τινὶ μὲν ὑπῆρχε, τινὶ δ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἔτι οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· ψεῦδος γὰρ ἂν εἴη, εἴπερ ἐξ ἀληθῶν μὴ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι· νῦν δ' ἐστὶν ἀληθές· ὑπάρχει γὰρ τὸ Α τινὶ τῷ Β. ὥστ' οὐχ ὑποθετέον τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ Β

---

20 τῶν β n. — 23 γα] γα. ἡ γὰρ μείζων ἔσται οὕτως C, quibus n adi haec: (ἡ δὲ ἐλάττων rc mg) μερικὴ ἐν πρώτῳ σχήματι. — 26 α] α ὑπάρχειν An. — 27 pr τῷ om ABCm. — 30 κἂν n. — ληφθῇ C. — 34 pr παντὶ] τὸ παντὶ n. — 35 alt τὸ...β fort pr mg mn. — 37 αγ C. — 39 ᾖ om C. — οὐδὲ δείκνυται n.

62a4 οὐ] οὐδὲ n. — 5 ψευδὴς nm, corr B. — γὰρ om pr ABCc, del u. — εἴη in fin corr B. — 6 ἀληθής m. — 7 ὑπάρχειν τὸ α n. — τῶν β n. — τινὶ...12 ὑποθετέον om m.

τὸ *A* δεικνύοιμεν· εἰ γὰρ ταὐτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἡ αὐτὴ ἀμφοῖν ἀπόδειξις.

Φανερὸν οὖν ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τὸ ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τὸ ἀξίωμα ἔνδοξον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις, δειχθέντος ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἀληθεύεσθαι. πάλιν εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύεσθαι τὴν κατάφασιν, ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι τὴν ἀπόφασιν. τὸ δ' ἐναντίον οὐδετέρως ἁρμόττει ἀξιοῦν· οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές, οὔτ' ἔνδοξον ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου, τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν οὐ δείκνυται.
12 ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ καὶ τοῦτο δείκνυται. κείσθω γὰρ τὸ *A* μὴ παντὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τῷ *Γ* παντὶ ὑπάρχειν τὸ *A*. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν *B* μὴ παντί, τῷ δὲ *Γ* παντί, οὐ παντὶ τῷ *B* τὸ *Γ*. τοῦτο δ' ἀδύνατον· ἔστω γὰρ φανερὸν ὅτι παντὶ τῷ *B* ὑπάρχει τὸ *Γ*, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ μὴν δείκνυται τὸ προτεθέν. εἰ γὰρ τὸ *A* μηδενὶ τῷ *B*, τῷ δὲ *Γ* παντί, οὐδενὶ τῷ *B* τὸ *Γ*. τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὥστε ψεῦδος τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τοῦτο ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ὅτε δὲ τινὶ τῷ *B* ὑπάρχει τὸ *A*, ὑποκείσθω τὸ *A* μηδενὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* παντὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* μηδενὶ τῷ *B*. ὥστ' εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἀνάγκη τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ταὔτ' ἔσται ἅπερ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. πάλιν ὑποκείσθω τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, τῷ δὲ *Γ* μηδενὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* τινὶ τῷ *B* μὴ ὑπάρχειν. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν, ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν· οὐδενὶ ἄρα τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρξει. ὅτε δ' οὐ παντὶ τὸ *A* τῷ *B*, ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν, τῷ
b δὲ *Γ* μηδενί. ἀνάγκη οὖν τὸ *Γ* μηδενὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. τοῦτο

---

9 ταὐτὸν *n*. — 12 τὸ] τό τε *n*. — 13 ἢ] ἡ *m*. — 14 ἢ ἡ ἀπόφασις *Cnm*. — 20 τῷ om *C*. — 21 δείκνυνται *C*. — 27 ὑπάρχειν pr *n*. — 32 ὅτι *ABCucfn*. — 34 τῷ] τὸ pr *A*. — 38 τὸ β pr *A*. — 38 et 39 τῶν β *n*. — 40 ὅτι *ABucfn*, εἰ *C*.

δ' ἀδύνατον, ὥστ' ἀληθὲς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος.

Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. κείσθω γὰρ τὸ Α 13
τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Γ παντί· τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. εἰ οὖν τοῦτ' ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ὥστ' ἀληθὲς τὸ παντί. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν· ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, ταὐτ' ἔσται ἅπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ. εἰ οὖν τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ὅτε δ' οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρχει τὸ Α, ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἀνάγκη τῷ Γ τινὶ τὸ Α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν, ὥστε ψεῦδος τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α, οὐ δείκνυται τὸ προτεθέν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β, τὸ Α ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ. τοῦτο δὲ οὐκ ἦν, ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ ὑπάρχειν. εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μὴ παντί. ἐὰν δ' ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν, ταὐτ' ἔσται ἃ καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοῖς τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δείκνυταί πως τὸ καταφατικὸν καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου.

Διαφέρει δ' ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς δεικτικῆς 14
τῷ τιθέναι ὃ βούλεται ἀναιρεῖν, ἀπάγουσα εἰς ὁμολογούμενον ψεῦδος· ἡ δὲ δεικτικὴ ἄρχεται ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων. λαμβάνουσι μὲν οὖν ἀμφότεραι δύο προτάσεις ὁμολογουμένας· ἀλλ' ἡ μὲν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ἡ δὲ μίαν μὲν τούτων, μίαν δὲ τὴν ἀντίφασιν τοῦ συμπεράσματος.

62b10 τὸ παντὶ προτεθέν *C*. — ταὐτὰ *n*. — 12 τῷ δὲ γ pr *B*. — 13 τὸ β pr *AB*, τῶν β *n*. — 14 ὅτι *ABCun*. — 16 τὸ γ τινὶ τῷ *cf*, pr *B*, corr *An*. — 21 pr τινὶ] παντὶ *Acnm*, pr *BC*. — α . . . γ] γ . . . α *Cfn*. — ὑπάρξει τινὶ τὸ *f*. — 23 ταὐτὰ *n*. — 29 δὴ εἰς *n*. — 31 θέσεων] θέσεων ἀληθῶν *A*.

καὶ ἔνθα μὲν οὐκ ἀνάγκη γνώριμον εἶναι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ προϋπολαμβάνειν ὡς ἔστιν ἢ οὔ· ἔνθα δὲ ἀνάγκη ὡς οὐκ ἔστιν. διαφέρει δ' οὐδὲν φάσιν ἢ ἀπόφασιν εἶναι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει περὶ ἀμφοῖν. ἅπαν δὲ τὸ δεικτικῶς περαινόμενον καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται, καὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτικῶς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν μὲν γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώ-
p. 63 τῳ σχήματι γένηται, τὸ ἀληθὲς ἔσται ἐν τῷ μέσῳ ἢ τῷ ἐσχάτῳ, τὸ μὲν στερητικὸν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν τῷ ἐσχάτῳ. ὅταν δ' ἐν τῷ μέσῳ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων. ὅταν δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ μέσῳ, τὰ μὲν καταφατικὰ ἐν τῷ πρώτῳ, τὰ δὲ στερητικὰ ἐν τῷ μέσῳ. ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ *A* μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ *B* διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν τὸ *A*, τὸ δὲ *Γ* ἐλαμβάνετο τῷ μὲν *A* παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ *B* οὐδενί· οὕτω γὰρ ἐγίνετο ὁ συλλογισμὸς καὶ τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα, εἰ τὸ *Γ* τῷ μὲν *A* παντὶ τῷ δὲ *B* μηδενὶ ὑπάρχει. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι οὐδενὶ τῷ *B* ὑπάρχει τὸ *A*. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ παντὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσίς ἐστι παντὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ *Γ* ἐλαμβάνετο τῷ μὲν *A* παντί, τῷ δὲ *B* οὐ παντί. καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάνοιτο τὸ *ΓA*, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μέσον σχῆμα. πάλιν δεδείχθω τινὶ ὑπάρχον τῷ *B* τὸ *A*. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ *B* ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ *Γ* ὑπάρχειν καὶ τὸ *A* ἢ παντὶ ἢ τινὶ τῷ *Γ*· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα, εἰ τὸ *A* καὶ τὸ *B* παντὶ τῷ *Γ*. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι ἀνάγκη τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ τῷ *Γ* ληφθείη ὑπάρχον τὸ *B* ἢ τὸ *A*.

Πάλιν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεδείχθω τὸ *A* παντὶ τῷ *B* ὑπάρχον. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν μὴ παντὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *A* παντὶ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* παντὶ

---

37 φάσιν εἶναι ἢ ἀπόφ. *f*. — ἢ ἀπόφασιν rc supra lit *A*. — 38 παρὰ ἀμφοῖν corr *n*. — 40 δεικτικῶς καὶ διὰ *n*.
63a1 ἢ ... μέσῳ pr om *mu*. — 3 ὁ] ἢ ὁ *Acf*. — 4 ἐν] ἔσται ἐν *n*. — 11 ὁ om *C*. — 15 ὑπάρχον τὸ α. ἡ *A*. — 24 ἢ τὸ α om *n*.

τῷ *B*· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον σχῆμα, τὸ *A* παντὶ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* παντὶ τῷ *B*. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἦν μηδενὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *A* παντὶ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* τινὶ τῷ *B*. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ἡ μὲν ὑπόθεσις τὸ *A* τινὶ τῷ *B*, εἴληπται δὲ τὸ *A* μηδενὶ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* παντὶ τῷ *B*, ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμός, ἀλλὰ τὸ *A* τινὶ τῷ *B* δέδεικται μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ παντὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *A* μηδενὶ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* τινὶ τῷ *B*· οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

Πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι δεδείχθω τὸ *A* παντὶ τῷ *B* ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν μὴ παντὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *Γ* παντὶ τῷ *B* καὶ τὸ *A* παντὶ τῷ *Γ*· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον σχῆμα. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ἐπί τινος ἡ ἀπόδειξις· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις μηδενὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *Γ* τινὶ τῷ *B* καὶ τὸ *A* παντὶ τῷ *Γ*. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὑπόθεσις μὲν τὸ *A* τινὶ τῷ *B* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *Γ* τῷ μὲν *A* μηδενί, τῷ δὲ *B* παντί· τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ὑπόθεσις μὲν γὰρ ἔσται παντὶ τῷ *B* τὸ *A* ὑπάρχειν, εἴληπται δὲ τὸ *Γ* τῷ μὲν *A* μηδενί, τῷ δὲ *B* τινί· τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα.

Φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς ἔστι δεικνύναι τῶν προβλημάτων ἕκαστον. ὁμοίως δ' ἔσται καὶ δεικτικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν εἰς ἀδύνατον ἀπάγειν ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀντικειμένη πρότασις τῷ συμπεράσματι ληφθῇ. γίνονται γὰρ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ τοῖς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ὥστ' εὐθὺς ἔχομεν καὶ τὰ σχήματα δι' ὧν ἕκαστον ἔσται. δῆλον οὖν ὅτι πᾶν πρόβλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διά τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ δεικτικῶς, καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον.

---

29 σχῆμα, εἰ τὸ n. — 33 β] β ὑπάρχειν n. — 38 τῷ γ τινὶ τὸ β pr *A*. — γὰρ] δὲ n. — 41 ὑπάρχον n. — ἦν om n. — τὸ β τῷ pr *A*.
63b8 δὴ pr *B*. — 13 ἕκαστον] ἕκαστον καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου *Bnu*.

15 Ἐν ποίῳ δὲ σχήματι ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι καὶ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὧδ' ἔσται φανερόν. λέγω δ' ἀντικειμένας εἶναι προτάσεις κατὰ μὲν τὴν λέξιν τέτταρας, οἷον τὸ παντὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί, κατ' ἀλήθειαν δὲ τρεῖς· τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον. τούτων δ' ἐναντίας μὲν τὰς καθόλου, τὸ παντὶ τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν, οἷον τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι σπουδαίαν τῷ μηδεμίαν εἶναι σπουδαίαν, τὰς δ' ἄλλας ἀντικειμένας.

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμός, οὔτε καταφατικὸς οὔτε ἀποφατικός, καταφατικὸς μὲν ὅτι ἀμφοτέρας δεῖ καταφατικὰς εἶναι τὰς προτάσεις, αἱ δ' ἀντικείμεναι φάσις καὶ ἀπόφασις, στερητικὸς δὲ ὅτι αἱ μὲν ἀντικείμεναι τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῦσι καὶ ἀπαρνοῦνται, τὸ δ' ἐν τῷ πρώτῳ μέσον οὐ λέγεται κατ' ἀμφοῖν, ἀλλ' ἐκείνου μὲν ἄλλο ἀπαρνεῖται, αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται· αὗται δ' οὐκ ἀντίκεινται.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν. ἔστω γὰρ
p.64 ἀγαθὸν μὲν ἐφ' οὗ Α, ἐπιστήμη δὲ ἐφ' οὗ Β καὶ Γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν ἔλαβε καὶ μηδεμίαν, τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει καὶ τῷ Γ οὐδενί, ὥστε τὸ Β τῷ Γ οὐδενί· οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη ἐπιστήμη ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πᾶσαν λαβὼν σπουδαίαν τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε· τῷ μὲν γὰρ Β παντὶ τὸ Α, τῷ δὲ Γ οὐδενί, ὥστε ἡ τὶς ἐπιστήμη οὐκ ἔσται ἐπιστήμη. καὶ εἰ τῷ μὲν Γ παντὶ τὸ Α, τῷ δὲ Β μηδενί, ἔστι δὲ τὸ μὲν Β ἐπιστήμη, τὸ δὲ Γ ἰατρική, τὸ δὲ Α ὑπόληψις· οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην ὑπόληψιν λαβὼν εἴληφε τινὰ ἐπιστήμην εἶναι ὑπόληψιν. διαφέρει δὲ τοῦ πάλαι τῷ ἐπὶ τῶν ὅρων ἀντιστρέφεσθαι· πρότερον μὲν γὰρ πρὸς τῷ Β, νῦν δὲ πρὸς τῷ Γ τὸ καταφατικόν. καὶ ἂν ᾖ δὲ μὴ κα-

---

22 συλλογίσασθαι προτάσεων C. — 25 et 26 τὸ] τῷ quater B. — 28 μὲν λέγομεν τὰς A. — τῷ B. — οὐδενὶ n. — 30 μηδεμίαν ἐπιστήμην εἶναι n. — 34 φάσεις καὶ ἀποφάσεις Au. — 38 αὐτὸ] τὸ αὐτὸ B. — 41 γίγνεσθαι n.

64a1 καὶ om C. — 6 τὸ α] τω (sic) A. — 10 ἐπιστήμην om n. — ὑπόληψιν. ἡ γὰρ ἰατρικὴ τὶς ἐπιστήμη ἐστίν, ἥ τις ἐλήφθη εἶναι ὑπόληψις. διαφέρει n. — 12 ἐὰν n. — δὲ om C.

θόλου ἡ ἑτέρα πρότασις, ὡσαύτως· ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον ἐστὶν ὃ ἀπὸ θατέρου μὲν ἀποφατικῶς λέγεται, κατὰ θατέρου δὲ καταφατικῶς. ὥστ' ἐνδέχεται τἀντικείμενα περαίνεσθαι, πλὴν οὐκ ἀεὶ οὐδὲ πάντως, ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ὥστ' ἢ ταὐτὰ εἶναι ἢ ὅλον πρὸς μέρος. ἄλλως δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσονται οὐδαμῶς αἱ προτάσεις οὔτ' ἐναντίαι οὔτ' ἀντικείμεναι.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφατικὸς μὲν συλλογισμὸς οὐδέποτ' ἔσται ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, ἀποφατικὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἔστω γὰρ ἐπιστήμη ἐφ' οὗ τὸ Β καὶ Γ, ἰατρικὴ δ' ἐφ' οὗ Α. εἰ οὖν λάβοι πᾶσαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην καὶ μηδεμίαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, τὸ Β παντὶ τῷ Α εἴληφε καὶ τὸ Γ οὐδενί, ὥστ' ἔσται τις ἐπιστήμη οὐκ ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἂν μὴ καθόλου ληφθῇ ἡ ΒΑ πρότασις· εἰ γάρ ἐστί τις ἰατρικὴ ἐπιστήμη καὶ πάλιν μηδεμία ἰατρικὴ ἐπιστήμη, συμβαίνει ἐπιστήμην τινὰ μὴ εἶναι ἐπιστήμην. εἰσὶ δὲ καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων ἐναντίαι αἱ προτάσεις, ἐὰν δ' ἐν μέρει ἅτερος, ἀντικείμεναι.

Δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι ἐνδέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν, ὥσπερ εἴπομεν πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν εἶναι καὶ πάλιν μηδεμίαν, ἢ τινὰ μὴ σπουδαίαν· ὅπερ οὐκ εἴωθε λανθάνειν. ἔστι δὲ δι' ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι θάτερον, ἢ ὡς ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἐλέχθη λαβεῖν. ἐπεὶ δὲ τῶν καταφάσεων αἱ ἀντιθέσεις τρεῖς, ἑξαχῶς συμβαίνει τἀντικείμενα λαμβάνειν, ἢ παντὶ καὶ μηδενί, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντί, ἢ τινὶ καὶ μηδενί, καὶ τοῦτο ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων, οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενί, ἢ τῷ b Γ παντί, τῷ δὲ Β μηδενί, ἢ τῷ μὲν παντί, τῷ δὲ μὴ παντί, καὶ πάλιν τοῦτο ἀντιστρέψαι κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος. ὥστε φανερὸν ὁσαχῶς τε

---

15 τὰ ἀντικείμενα *C*. — 17 ταῦτα *B*. — ἢ τὸ μὲν ὅλον τὸ δὲ μέρος *Cn*. — 20 μὲν ὁ συλλ. *n*. — 23 ἔστι *n*. — 25 καὶ ... ἐπιστήμην fort pr marg *mn*. — 26 τῷ γ *u*, pr *B*. — 28 αβ *uf*. — 32 θάτερος *n*. — 36 ἔστι] τοὺς προσδιαλεγομένους. ἔστι *n*. — δὲ καὶ δι' *m*. — 37 τοῖς om *A*. — 38 καταφατικῶν *n*. — 39 τὰ ἀντικείμενα *Cnm*. — alt ἢ ... μηδενί fort pr marg *m*.

64b3 τοῦτον pr *B*.

καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται διὰ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων γενέσθαι συλλογισμόν.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐκ ψευδῶν μὲν ἔστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων οὐκ ἔστιν· ἀεὶ γὰρ ἐναντίος ὁ συλλογισμὸς γίνεται τῷ πράγματι, οἷον εἰ ἔστιν ἀγαθόν, μὴ εἶναι ἀγαθόν, ἢ εἰ ζῷον, μὴ ζῷον, διὰ τὸ ἐξ ἀντιφάσεως εἶναι τὸν συλλογισμὸν καὶ τοὺς ὑποκειμένους ὅρους ἢ τοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ τὸν μὲν ὅλον τὸν δὲ μέρος. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς παραλογισμοῖς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν, οἷον εἰ ἔστι περιττόν, μὴ εἶναι περιττόν. ἐκ γὰρ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων ἐναντίος ἦν ὁ συλλογισμός· ἐὰν οὖν λάβῃ τοιαύτας, ἔσται τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασις. δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι οὕτω μὲν οὐκ ἔστιν ἐναντία συμπεράνασθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ, ὥστ' εἶναι τὸ συμπέρασμα τὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐὰν μὴ εὐθὺς ἡ πρότασις τοιαύτη ληφθῇ, οἷον πᾶν ζῷον λευκὸν εἶναι καὶ μὴ λευκόν, τὸν δ' ἄνθρωπον ζῷον. ἀλλ' ἢ προσλαβεῖν δεῖ τὴν ἀντίφασιν, οἷον ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη ὑπόληψις, εἶτα λαβεῖν ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη μέν ἐστιν, οὐδεμία δ' ὑπόληψις, ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται, ἢ ἐκ δύο συλλογισμῶν. ὥστε δ' εἶναι ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ εἰλημμένα, οὐκ ἔστιν ἄλλον τρόπον ἢ τοῦτον, καθάπερ εἴρηται πρότερον.

16 Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν ἔστι μέν, ὡς ἐν γένει λαβεῖν, ἐν τῷ μὴ ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον, τοῦτο δ' ἐπισυμβαίνει πολλαχῶς· καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται, καὶ εἰ δι' ἀγνωστοτέρων ἢ ὁμοίως ἀγνώστων, καὶ εἰ διὰ τῶν ὑστέρων τὸ πρότερον· ἡ γὰρ ἀπόδειξις ἐκ πιστοτέρων τε καὶ προτέρων ἐστίν. τούτων μὲν οὖν οὐδέν ἐστι τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν δι' αὑτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι τὰ δὲ δι' ἄλλων (αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ δι' αὑτῶν, τὰ δ' ὑπὸ τὰς ἀρχὰς δι' ἄλλων), ὅταν μὴ τὸ δι'

---

9 ὁ ἐναντίος C. — 11 μὴ εἶναι ζῷον n. — 13 δῆλον (ου supra) n. — 16 τοιαύτας ἀντικειμένας ἔσται n. — 18 συμπεραίνεσθαι C. — 22 ἢ om C. — προλαβεῖν n. — 23 καὶ οὐχ ὑπόληψις ante εἶτα add codices, sed rc supra vs Bn. — 24 ἢ] ἀεὶ ἢ fort pr m, supra vs n. — 25 τὰ εἰλημμένα κατ' ἀλήθειαν C. — 30 συμβαίνει n. — 33 τε om A. — 34 αὐτῶν ABnm, pr C. — 35 αὐτῶν B, pr C, αὐτά n. — 36 τὸ μὴ nf, corr cu.

αὐτοῦ γνωστὸν δι' αὐτοῦ τις ἐπιχειρῇ δεικνύναι, τότ' αἰτεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς. τοῦτο δ' ἔστι μὲν οὕτω ποιεῖν ὥστ' εὐθὺς ἀξιῶσαι τὸ προκείμενον, ἐνδέχεται δὲ καὶ μεταβάντας ἐπ' ἄλλα ἄττα τῶν πεφυκότων δι' ἐκείνου δείκνυσθαι διὰ τούτων ἀποδεικνύναι τὸ ἐξ ἀρχῆς, οἷον εἰ τὸ Α δεικνύοι διὰ τοῦ p. 65 Β, τὸ δὲ Β διὰ τοῦ Γ, τὸ δὲ Γ πεφυκὸς εἴη δείκνυσθαι διὰ τοῦ Α· συμβαίνει γὰρ αὐτὸ δι' αὐτοῦ τὸ Α δεικνύναι τοὺς οὕτω συλλογιζομένους. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οἰόμενοι γράφειν· λανθάνουσι γὰρ αὐτοὶ ἑαυτοὺς τοιαῦτα λαμβάνοντες, ἃ οὐχ οἷόν τε ἀποδεῖξαι μὴ οὐσῶν τῶν παραλλήλων. ὥστε συμβαίνει τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις ἕκαστον εἶναι λέγειν, εἰ ἔστιν ἕκαστον· οὕτω δ' ἅπαν ἔσται δι' αὑτοῦ γνωστόν· ὅπερ ἀδύνατον.

Εἰ οὖν τις ἀδήλου ὄντος ὅτι τὸ Α ὑπάρχει τῷ Γ, ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ Β, αἰτοῖτο τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α, οὔπω δῆλον εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον· οὐ γὰρ ἀρχὴ ἀποδείξεως τὸ ὁμοίως ἄδηλον. εἰ μέντοι τὸ Β πρὸς τὸ Γ οὕτως ἔχει ὥστε ταὐτὸν εἶναι, ἢ δῆλον ὅτι ἀντιστρέφουσιν, ἢ ὑπάρχει θάτερον θατέρῳ, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται. καὶ γὰρ ἄν, ὅτι τῷ Β τὸ Α ὑπάρχει, δι' ἐκείνων δεικνύοι, εἰ ἀντιστρέφοι. νῦν δὲ τοῦτο κωλύει, ἀλλ' οὐχ ὁ τρόπος. εἰ δὲ τοῦτο ποιοῖ, τὸ εἰρημένον ἂν ποιοῖ καὶ ἀντιστρέφοι διὰ τριῶν. ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ Β τῷ Γ λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἄδηλον ὂν καὶ εἰ τὸ Α, οὔπω τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' οὐκ ἀποδείκνυσιν. ἐὰν δὲ ταὐτὸν ᾖ τὸ Α καὶ Β ἢ τῷ ἀντιστρέφειν ἢ τῷ ἕπεσθαι τῷ Β τὸ Α, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τί δύναται, εἴρηται ἡμῖν, ὅτι τὸ δι' αὑτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον.

Εἰ οὖν ἐστὶ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι τὸ δι' αὑτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ μὴ δεικνύναι, ὅταν

---

37 αὑτοῦ bis *ABn*, pr *C*. — 40 ἄττα om *n*. — ἐκείνων *ABcf*, ἐκείνου τῶν ἐξ ἀρχῆς *u*.

65a1 δεικνύοιτο *cnmf*, δεικνύοι τὸ *C*. — 3, 8, 24, 25 seqq αὑτοῦ *An*. — 5 αὑτοῦς (sic) *n*. — 13 γάρ ἐστιν ἀρχὴ *n*. — 14 ἢ] εἰ *f*, corr *AC*, ἢ corr *f*. — 17 ἀντιστρέφει *m*. — 18 ποιεῖ *Cu*, corr *A*. — ποιῇ *u*, corr *AC*. — 19 ἀντιστρέφῃ corr *C*. — ὡς ante διὰ rc add *Cn*. — 20 δῆλον pr *B*. — τὸ α τῷ γ, οὔπω *mu*. — 21 αἰτεῖται post ἀρχῆς adi *ACf*. — 22 pr τῷ] τὸ *C*. — τὸ α pr om *n*.

ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τοῦ δεικνυμένου καὶ δι' οὗ δείκνυσιν ἢ τῷ ταὐτὰ τῷ αὐτῷ ἢ τῷ ταὐτὸν τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἐν μὲν τῷ μέσῳ σχήματι καὶ τρίτῳ ἀμφοτέρως ἂν ἐνδέχοιτο τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐν δὲ κατηγορικῷ συλλογισμῷ ἔν τε τῷ τρίτῳ καὶ τῷ πρώτῳ. ὅταν δ' ἀποφατικῶς, ὅταν τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, διὰ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους κατὰ τοὺς ἀποφατικοὺς συλλογισμούς. ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι ἐν μὲν ταῖς ἀποδείξεσι τὰ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα, ἐν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς τὰ κατὰ δόξαν.

17 Τὸ δὲ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος, ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν, πρῶτον μέν ἐστιν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς, ὅταν πρὸς ἀντίφασιν ᾖ τούτου ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφήσας ἐρεῖ τὸ οὐ παρὰ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῶν πρότερον, οὔτ' ἐν τῇ δεικνυούσῃ· οὐ γὰρ τίθησιν ὃ ἀντίφησιν. ἔτι δ' ὅταν ἀναιρεθῇ τι δεικτικῶς διὰ τῶν ΑΒΓ, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ παρὰ τὸ κείμενον γεγένηται ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ παρὰ τοῦτο γίνεσθαι τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τούτου μηδὲν ἧττον περαίνηται ὁ συλλογισμός, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως οὐδ' ὁ πρὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ παρὰ τοῦτο, καὶ ὅταν οὕτως ἔχῃ πρὸς τὸ ἀδύνατον ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις, ὥστε καὶ οὔσης καὶ μὴ οὔσης ταύτης οὐδὲν ἧττον συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον.

Ὁ μὲν οὖν φανερώτατος τρόπος ἐστὶ τοῦ μὴ παρὰ τὴν θέσιν εἶναι τὸ ψεῦδος, ὅταν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ἀσύναπτος ᾖ ἀπὸ τῶν μέσων πρὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός, ὅπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς Τοπικοῖς. τὸ γὰρ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι τοῦτό ἐστιν, οἷον εἰ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμε-

---

28 τοῦ] τοῦ δὲ *C*. — δείκνυται *Am*, corr c. — 29 τῷ corr *n*. — αὐτῷ λαμβάνειν ἢ *AC*, pr *n*, corr c. — τῷ om *Cn*. — ἐν] λαμβάνῃ ἐν *n*. — 30 μὲν corr *u*. — καὶ τῷ τρίτῳ *C*. — 32 τε om *Bm*. — ὅταν δ'] ἐὰν δὲ ᾖ rc *m*, lit *n*. — alt ὅταν] δὲ ὅταν rec *n*. — 33 καὶ corr *n*, om *C*. — 34 μὴ rc supra vs *n*. — 35 κατὰ pr om c.

65b1 οὔτε] ἀπαγωγῇ. οὔτε rc *u*. — γὰρ ὁ μὴ *A*. — ἀντι...φήσας *Bm*. — 2 ἐρεῖ] τὶς ἐρεῖ *u*, rc *n*. — οὐ] μὴ *m*. — 3 ὃ ἀντίφησιν corr *A*, pr *Cu*, litt η corr *B*, ὃ ἀντίφησεν corr *u*, ὁ ἀντιφήσων pr *A*, ἀντίφασιν *n* omisso ὃ, τὴν ἀντίφασιν *mf*. — 16 τοῖς om *ACf*, rc adi *f*. — alt τὸ om *B*.

τρος ἡ διάμετρος, ἐπιχειροίη τὸν Ζήνωνος λόγον, ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι, καὶ εἰς τοῦτο ἀπάγοι τὸ ἀδύνατον· οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς. ἄλλος δὲ τρόπος, εἰ συνεχὲς μὲν εἴη τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι δι' ἐκείνην συμβαίνοι. τοῦτο γὰρ ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἐπὶ τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές, οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β κεῖται ὑπάρχον, τὸ δὲ Β τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τῷ Δ, τοῦτο δ' εἴη ψεῦδος, τὸ τὸ Β τῷ Δ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ Α μηδὲν ἧττον ὑπάρχοι τὸ Β τῷ Γ καὶ τὸ Γ τῷ Δ, οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ἢ πάλιν εἴ τις ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές, οἷον εἰ τὸ μὲν Α τῷ Β, τῷ δὲ Α τὸ Ε καὶ τῷ Ε τὸ Ζ, ψεῦδος δ' εἴη τὸ ὑπάρχειν τῷ Α τὸ Ζ· καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον ἀναιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως. ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους συνάπτειν τὸ ἀδύνατον· οὕτω γὰρ ἔσται διὰ τὴν ὑπόθεσιν, οἷον ἐπὶ μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχὲς πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῶν ὅρων· εἰ γὰρ ἀδύνατον τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ Α οὐκέτι ἔσται τὸ ψεῦδος. ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ' οὗ κατηγορεῖται· εἰ γὰρ τῷ Β μὴ ἐγχωρεῖ τὸ Ζ ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ Β οὐκέτι ἔσται τὸ ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῶν τῶν συλλογισμῶν ὄντων.

Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ ἀδυνάτου μὴ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς p. 66
ὅρους ὄντος οὐ παρὰ τὴν θέσιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ἢ οὐδ' οὕτως αἰεὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔσται τὸ ψεῦδος; καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ Β ἀλλὰ τῷ Κ ἐτέθη τὸ Α ὑπάρχειν, τὸ δὲ Κ τῷ Γ καὶ τοῦτο τῷ Δ, καὶ οὕτω μένει τὸ ἀδύνατον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους, ὥστ' ἐπεὶ καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου συμβαίνει τὸ ἀδύνατον, οὐκ ἂν εἴη παρὰ τὴν θέσιν. ἢ τὸ μὴ ὄντος τούτου μηδὲν ἧττον γίνεσθαι τὸ ψεῦδος οὐχ οὕτω ληπτέον ὥστ' ἄλλου τιθεμένου συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον, ἀλλ' ὅταν ἀφαιρεθέντος τούτου διὰ τῶν λοιπῶν προτάσεων ταὐτὸ περαίνηται ἀδύνατον, ἐπεὶ ταὐτό γε ψεῦ-

---

18 ἡ διάμετρος marg *n*. — δεικνύναι post λόγον adi *A*. — 19 ἀπαγάγοι corr *n*. — 30 alt τῷ corr *n*. — 34 τῷ κάτω *B*, fort pr *A*.
66a2 ὅρους om pr *C*. — λαμβάνει *A*. — 3 ἀεὶ *Cmf*. — 5 τούτῳ *B*. — 7 τοῦτο pr *C*, om *m*. — συμβαίνοι *Bf*.

δος συμβαίνειν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων οὐδὲν ἴσως ἄτοπον, οἷον τὰς παραλλήλους συμπίπτειν καὶ εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτὸς καὶ εἰ τὸ τρίγωνον ἔχει πλείους ὀρθὰς δυεῖν.

18 Ὁ δὲ ψευδὴς λόγος γίνεται παρὰ τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἢ γὰρ ἐκ τῶν δύο προτάσεων ἢ ἐκ πλειόνων πᾶς ἐστὶ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν δύο, τούτων ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἢ καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς· ἐξ ἀληθῶν γὰρ οὐκ ἦν ψευδὴς συλλογισμός. εἰ δ' ἐκ πλειόνων, οἷον τὸ μὲν Γ διὰ τῶν ΑΒ, ταῦτα δὲ διὰ τῶν ΔΕΖΗ, τούτων τι ἔσται τῶν ἐπάνω ψεῦδος, καὶ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος· τὸ γὰρ Α καὶ Β δι' ἐκείνων περαίνονται. ὥστε παρ' ἐκείνων τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ ψεῦδος.

19 Πρὸς δὲ τὸ μὴ κατασυλλογίζεσθαι παρατηρητέον, ὅταν ἄνευ τῶν συμπερασμάτων ἐρωτᾷ τὸν λόγον, ὅπως μὴ δοθῇ δὶς ταὐτὸν ἐν ταῖς προτάσεσιν, ἐπειδήπερ ἴσμεν ὅτι ἄνευ μέσου συλλογισμὸς οὐ γίνεται, μέσον δ' ἐστὶ τὸ πλεονάκις λεγόμενον. ὡς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστον συμπέρασμα τηρεῖν τὸ μέσον, φανερὸν ἐκ τοῦ εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο δ' ἡμᾶς οὐ λήσεται διὰ τὸ εἰδέναι πῶς ὑπέχομεν τὸν λόγον.

Χρὴ δ' ὅπερ φυλάττεσθαι παραγγέλλομεν ἀποκρινομένους, αὐτοὺς ἐπιχειροῦντας πειρᾶσθαι λανθάνειν. τοῦτο δ' ἔσται πρῶτον, ἐὰν τὰ συμπεράσματα μὴ προσυλλογίζωνται ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων ἄδηλα ᾖ, ἔτι δὲ ἂν μὴ τὰ σύνεγγυς ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄμεσα. οἷον ἔστω δέον συμπεραίνεσθαι τὸ Α κατὰ τοῦ Ζ· μέσα ΒΓΔΕ. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν εἰ τὸ Α τῷ Β, καὶ πάλιν μὴ εἰ τὸ Β τῷ Γ, ἀλλ' εἰ τὸ Δ τῷ Ε, κἄπειτα εἰ τὸ Β τῷ Γ, καὶ οὕτω
b τὰ λοιπά. κἂν δι' ἑνὸς μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός, ἀπὸ τοῦ μέσου ἄρχεσθαι· μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω λανθάνοι τὸν ἀποκρινόμενον.

---

13 παραλλήλας pr *An*. — συμπίπτειν in medio corr *n*. — 14 ἔχοι *ABnu*. — 15 δυοῖν *mu*. — 16 πρῶτον om *B*. — 17 ἔσται *C*. — 19 εἶναι ψευδῆς pr *A*. — 21 δὲ om *m* et pr *AC*. — 22 λόγος ψευδής· τὸ *n*. — 23 περαίνεται *C*. — 27 ταῖς θέσεσιν *n*. — 31 δ'] δεῖ pr *n*. — 35 προσσυλλογίζωνται *B*. — 36 δ' ἐὰν *n*. — 37 ante alt τὰ del alqd *u*. — ἄμεσα pr *B*, corr *C*, τὰ μέσα *cmf*.

Ἐπεὶ δ' ἔχομεν πότε καὶ πῶς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνεται συλλογισμός, φανερὸν καὶ πότ' ἔσται καὶ πότ' οὐκ ἔσται ἔλεγχος. πάντων μὲν γὰρ συγχωρουμένων, ἢ ἐναλλὰξ τιθεμένων τῶν ἀποκρίσεων, οἷον τῆς μὲν ἀποφατικῆς τῆς δὲ κατηγορικῆς, ἐγχωρεῖ γίνεσθαι ἔλεγχον. ἦν γὰρ συλλογισμὸς καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων, ὥστ' εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον· ὁ γὰρ ἔλεγχος ἀντιφάσεως συλλογισμός. εἰ δὲ μηδὲν συγχωροῖτο, ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον· οὐ γὰρ ἦν συλλογισμὸς πάντων τῶν ὅρων στερητικῶν ὄντων, ὥστ' οὐδ' ἔλεγχος· εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι, συλλογισμοῦ δ' ὄντος οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ μηδὲν τεθείη κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐν ὅλῳ· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ. **20**

21 Συμβαίνει δ' ἐνίοτε, καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῶν ὅρων ἀπατώμεθα, καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην, οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτοις ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὲν λεληθέναι τινὰ καὶ οἴεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ εἰδέναι. ἔστω γὰρ τὸ *Α* τῷ *Β* καὶ τῷ *Γ* καθ' αὑτὰ ὑπάρχον, καὶ ταῦτα παντὶ τῷ *Δ* ὡσαύτως. εἰ δὴ τῷ μὲν *Β* τὸ *Α* παντὶ οἴεται ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τῷ *Δ*, τῷ δὲ *Γ* τὸ *Α* μηδενί, καὶ τοῦτο τῷ *Δ* παντί, τοῦ αὐτοῦ κατὰ ταὐτὸν ἕξει ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν. πάλιν εἴ τις ἀπατηθείη περὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας, οἷον εἰ τὸ *Α* ὑπάρχει τῷ *Β*, τοῦτο δὲ τῷ *Γ* καὶ τὸ *Γ* τῷ *Δ*, ὑπολαμβάνοι δὲ τὸ *Α* παντὶ τῷ *Β* ὑπάρχειν καὶ πάλιν μηδενὶ τῷ *Γ*· ἅμα γὰρ εἴσεταί τε καὶ οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν. ἆρ' οὖν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ἐκ τούτων ἢ ὃ ἐπίσταται, τοῦτο μὴ ὑπολαμβάνειν; ἐπίσταται γάρ πως ὅτι τὸ *Α* τῷ *Γ* ὑπάρχει διὰ τοῦ *Β*, ὡς τῇ καθόλου τὸ κατὰ μέρος, ὥστε ὅ πως ἐπίσταται, τοῦτο ὅλως ἀξιοῖ μὴ ὑπολαμβάνειν· ὅπερ ἀδύνατον. ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος, εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τὸ μέσον, καθ' ἑκάτε-

---

66b7 καταφατικῆς τῆς δὲ ἀποφ. *f*. — 8 καταφατικῆς *Acfmn*. — γὰρ] γὰρ ὁ *n*. — 10 ἢ codices excepto *m* et rc *n*. — 12 γενέσθαι *n*. — 13 οὕτων rc *n*. — 20 πρώτως *m*, corr *BC*. — 22 γὰρ om *ACcfm* et pr *n*. — α καὶ τῷ *m*. — αὐτὸ *m*, corr *B*. — 23 τὸ] τῷ pr *A*. — 24 δ] δ παντὶ *C*. — τῷ ... 25 παντὶ om *C*. — 25 κατ' αὐτὸν *Bn*. — 27 et 35 συστοιχείας pr *n*. — 32 διὰ τοῦ β rc add *n*. — ὡς τῇ corr *A*. — τῇ] τῷ corr *n*.

ρον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις οὐκ ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν, οἷον τὸ Α τῷ μὲν Β παντί, τῷ δὲ Γ μηδενί, ταῦτα δ' ἀμφότερα παντὶ τῷ Δ. συμβαίνει γὰρ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίαν λαμβάνεσθαι τὴν πρώτην πρότασιν. εἰ γὰρ ᾧ τὸ Β ὑπάρχει, παντὶ τὸ Α ὑπολαμβάνει
p.67 ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τῷ Δ οἶδε, καὶ ὅτι τῷ Δ τὸ Α οἶδεν. ὥστ' εἰ πάλιν, ᾧ τὸ Γ, μηδενὶ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν, ᾧ τὸ Β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ Α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ᾧ τὸ Β, πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ᾧ τὸ Β, ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίον ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν, καθ' ἑκάτερον δὲ τὴν μίαν ἢ κατὰ θάτερον ἀμφοτέρας οὐδὲν κωλύει, οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β καὶ τὸ Β τῷ Δ, καὶ πάλιν τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ. ὁμοία γὰρ ἡ τοιαύτη ἀπάτη καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει, οἷον εἰ τῷ Β παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί, τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν ὅτι τὸ Α, ᾧ τὸ Β, ὑπάρχει παντί, οἶδε καὶ ὅτι τῷ Γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ Γ ὅτι ἔστιν, οἷον εἰ τὸ μὲν Α δύο ὀρθαί, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β τρίγωνον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Γ αἰσθητὸν τρίγωνον. ὑπολάβοι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ Γ, εἰδὼς ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, ὥσθ' ἅμα εἴσεται καὶ ἀγνοήσει ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι πᾶν τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς οὐχ ἁπλοῦν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ τὴν καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην, τὸ δὲ τὴν καθ' ἕκαστον. οὕτω μὲν οὖν ὡς τῇ καθόλου οἶδε τὸ Γ ὅτι δύο ὀρθαί, ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον οὐκ οἶδεν, ὥστ' οὐχ ἕξει τὰς ἐναντίας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μάθησις ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην ὥσπερ ἀναγνωρίζοντας. ἔνια γὰρ εὐθὺς ἴσμεν, οἷον ὅτι δύο ὀρθαῖς, ἐὰν εἰδῶμεν ὅτι τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

---

37 οἷον εἰ τὸ *n*. — 38 τῷ δ παντί *n*. — 39 πρώτην rc add *n*.
67a2 ᾧ pr om *n*. — γ παντί, μηδενὶ *C*. — 3 τοῦτο pr *n*. — 6 ὑπολαμβάνειν *m*. — καθ' rc *n*. — θάτερον] τὸ ἕτερον *n*. — καθεκάτερον *Auf*, pr *Bc*. — 7 β παντὶ τῷ *m*. — 9 τὰ] τὰς *ABCucfnm*. — τῷ] ᾧ τὸ *Bun*. — 11 alt τὸ] τῷ *n*, pr *A*. — ὑπάρξει *n*. — 14 τὸ corr *B*. — ᾧ] οὗ *ACc*. — 18 τῷ om *ACcfm* et pr *n*. — ἔχει pr *m*. — 19 ὀρθαῖς *n*. — 24 ὥσπερ εἰ γνωρίζοντας pr *n*. — 24 ἰδόντες adi post γὰρ *ufm*, ante ἴσμεν vs. 25 *n*. — 25 οἷον om *C* et pr *m*. — ἴδωμεν *Cfnm*, pr *u*, corr *A*.

Τῇ μὲν οὖν καθόλου θεωροῦμεν τὰ ἐν μέρει, τῇ δ' οἰκείᾳ οὐκ ἴσμεν, ὥστ' ἐνδέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι περὶ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐναντίως, ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ τῇ κατὰ μέρος. ὁμοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων· οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸ μέσον ἀπάτη τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμῃ, οὐδ' ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψις. οὐδὲν δὲ κωλύει εἰδότα καὶ ὅτι τὸ *Α* ὅλῳ τῷ *Β* ὑπάρχει καὶ πάλιν τοῦτο τῷ *Γ*, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ *Α* τῷ *Γ*, οἷον ὅτι πᾶσα ἡμίονος ἄτοκος καὶ αὕτη ἡμίονος οἴεσθαι κύειν ταύτην· οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι τὸ *Α* τῷ *Γ*, μὴ συνθεωρῶν τὸ καθ' ἑκάτερον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ εἰ τὸ μὲν οἶδε τὸ δὲ μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται· ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθόλου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἔξω τῆς αἰσθήσεως γενόμενον ἴσμεν, οὐδ' ἂν ᾐσθημένοι τυγχάνωμεν, εἰ μὴ ὡς τῷ καθόλου καὶ τῷ ἔχειν τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς τῷ ἐνεργεῖν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι λέγεται τριχῶς, ἢ ὡς τῇ καθόλου ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ ἢ ὡς τῷ ἐνεργεῖν, ὥστε καὶ τὸ ἠπατῆσθαι τοσαυταχῶς. οὐδὲν οὖν κωλύει καὶ εἰδέναι καὶ ἠπατῆσθαι περὶ ταὐτό, πλὴν οὐκ ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τῷ καθ' ἑκατέραν εἰδότι τὴν πρότασιν καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ πρότερον. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην, οὐδ' αὖ διὰ τὴν ὑπόληψιν ἐναντίαν ἀπάτην τῇ ἐπιστήμῃ· συλλογισμὸς γὰρ ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου.

Ὁ δ' ὑπολαμβάνων τὸ ἀγαθῷ εἶναι κακῷ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθῷ εἶναι ἐφ' οὗ *Α*, τὸ δὲ κακῷ εἶναι ἐφ' οὗ *Β*, πάλιν δὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἐφ οὗ *Γ*. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ *Β* καὶ τὸ *Γ*, καὶ εἶναι τὸ *Γ* τὸ *Β* ὑπολήψεται, καὶ πάλιν τὸ *Β* τὸ *Α* εἶναι ὡσαύτως, ὥστε καὶ τὸ *Γ* τὸ *Α*. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν ἀληθές, καθ' οὗ τὸ *Γ*, τὸ *Β*, καὶ καθ' οὗ τὸ *Β*, τὸ *Α*, καὶ κατὰ τοῦ *Γ* τὸ *Α* ἀληθὲς ἦν, οὕτω καὶ

---

27 τὰ] τὸ *n*. — 29 μὲν om *B* et pr c. — 32 καθ' ἕτερον *A*, κάτερον pr *m*. — 35 αὕτη ἡ ἡμίονος *Ac*. — 36 ταύτην rc *m*. — 37 ἑκάτερον λῆμμα. ὥστε *A*, λῆμμα rc supra vs *u*. — 39 καθόλου προτάσεις πρὸς *A*.
67b3 ὡς τὸ *f*, pr *ABu*. — 5 ὡς om *f* et pr *n*. — τὸ pr *A*. — ἀπατᾶσθαι *n*. — 8 μὴ pr om *n*. — 11 γάρ ἐστιν ἡ *C*. — 12 pr τὸ] τῷ *f*, το corr *AC*. — 13 τὸ corr *AC*. — 18 οὗ γ *n*.

ἐπὶ τοῦ ὑπολαμβάνειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι· ταὐτοῦ γὰρ ὄντος τοῦ Γ καὶ Β, καὶ πάλιν τοῦ Β καὶ Α, καὶ τὸ Γ τῷ Α ταὐτὸν ἦν. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζειν ὁμοίως. ἆρ' οὖν τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον, εἴ τις δώσει τὸ πρῶτον; ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ψεῦδος, τὸ ὑπολαβεῖν τινὰ κακῷ εἶναι τὸ ἀγαθῷ εἶναι, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦθ' ὑπολαμβάνειν. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο βέλτιον.

22 Ὅταν δ' ἀντιστρέφῃ τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιστρέφειν πρὸς ἄμφω. εἰ γὰρ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ διὰ τοῦ Β ὑπάρχει, εἰ ἀντιστρέφει καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ Α, παντὶ τὸ Γ, καὶ τὸ Β τῷ Α ἀντιστρέφει, καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ Α, παντὶ τὸ Β διὰ μέσου τοῦ Γ, καὶ τὸ Γ τῷ Β ἀντιστρέφει διὰ μέσου τοῦ Α. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως, οἷον εἰ τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχει, τῷ δὲ Β τὸ Α οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ Α τῷ Γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὴ τὸ Β τῷ Α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Γ τῷ Α ἀντιστρέψει. ἔστω γὰρ τὸ Β μὴ ὑπάρχον τῷ Α· οὐδ' ἄρα τὸ Γ· παντὶ γὰρ τῷ Γ τὸ Β ὑπῆρχεν. καὶ εἰ τῷ Β τὸ Γ ἀντιστρέφει, καὶ τῷ Α ἀντιστρέφει· καθ' οὗ γὰρ ἅπαντος τὸ Β, καὶ τὸ Γ. καὶ εἰ τὸ Γ πρὸς τὸ Α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Β ἀντιστρέφει. ᾧ γὰρ τὸ Β, τὸ Γ· ᾧ
p. 68 δὲ τὸ Α, τὸ Γ οὐχ ὑπάρχει. καὶ μόνον τοῦτο ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος ἄρχεται, τὰ δ' ἄλλα οὐχ ὁμοίως ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ. πάλιν εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β ἀντιστρέφει, καὶ τὸ Γ καὶ τὸ Δ ὡσαύτως, ἅπαντι δ' ἀνάγκη τὸ Α ἢ τὸ Γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β καὶ Δ οὕτως ἕξει ὥστε παντὶ θάτερον ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ᾧ τὸ Α, τὸ Β, καὶ ᾧ τὸ Γ, τὸ Δ, παντὶ δὲ τὸ Α ἢ τὸ Γ καὶ οὐχ ἅμα, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ Β ἢ τὸ Δ παντὶ καὶ οὐχ ἅμα. οἷον εἰ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον καὶ τὸ ἄφθαρτον ἀγένητον, ἀνάγκη τὸ γενόμενον φθαρτὸν καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι· δύο γὰρ συλ-

---

22 τὸ α *n.* — ἄρ' *A.* — 24 ὑπολαμβάνειν *nf.* — τὸ] καὶ *Bu.* — 30 ὑπάρξει *n.* — 31 ἀντιστρέψει *n.* — 35 ἀντιστρέφει *n.* — 36 γὰρ rc supra vs *n.* — τῷ corr *n.* — 37 τὸ β τῷ pr *ABn*, corr *C.* — καὶ . . . ἀντιστρ. pr om *n.* — τὸ *cu*, pr *AB.* — α] α τὸ γ *m.* — ἀντιστρ. τὸ β· καθ' *f.* — 38 ἂν παντὸς *nfmu.* — 39 πρὸς τὸ α ante ᾧ add *f*, *C* rc supra vs habet πρὸς τὸ α δηλονότι.

68a1 τὸ γ, τὸ α *Cnmf*, pr *AB.* — 2 ὡς om *ABCf.* — 5 καὶ τὸ δ *n.* — οὕτως ἕξει rc *m.* — 8 καὶ οὐχ ἅμα in marg ut schol sed pr manu *n.* — 9 ἀγέννητον bis *C.* — pr τὸ] τῷ *B.*

λογισμοὶ σύγκεινται. πάλιν εἰ παντὶ μὲν τὸ Α ἢ τὸ Β καὶ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει, εἰ ἀντιστρέφει τὸ Α καὶ τὸ Γ, καὶ τὸ Β καὶ τὸ Δ ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ Β, ᾧ τὸ Δ, δῆλον ὅτι τὸ Α ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ Α, καὶ τὸ Γ· ἀντιστρέφει γάρ. ὥστε ἅμα τὸ Γ καὶ Δ. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ὅταν δὲ τὸ Α ὅλῳ τῷ Β καὶ τῷ Γ ὑπάρχῃ καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορῆται, ὑπάρχῃ δὲ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, ἀνάγκη τὸ Α καὶ Β ἀντιστρέφειν· ἐπεὶ γὰρ κατὰ μόνων τῶν ΒΓ λέγεται τὸ Α, κατηγορεῖται δὲ τὸ Β καὶ αὐτὸ αὑτοῦ καὶ τοῦ Γ, φανερὸν ὅτι καθ' ὧν τὸ Α, καὶ τὸ Β λεχθήσεται πάντων πλὴν αὐτοῦ τοῦ Α. πάλιν ὅταν τὸ Α καὶ τὸ Β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχῃ, ἀντιστρέφῃ δὲ τὸ Γ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν· ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ Γ τὸ Α, τὸ δὲ Γ τῷ Β διὰ τὸ ἀντιστρέφειν, καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρξει. ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν τὸ Α τοῦ Β αἱρετώτερον ᾖ, ὄντων ἀντικειμένων, καὶ τὸ Δ τοῦ Γ ὡσαύτως, εἰ αἱρετώτερα τὰ ΑΓ τῶν ΒΔ, τὸ Α τοῦ Δ αἱρετώτερον. ὁμοίως γὰρ διωκτὸν τὸ Α καὶ φευκτὸν τὸ Β· ἀντικείμενα γάρ. καὶ τὸ Γ τῷ Δ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀντίκειται. εἰ οὖν τὸ Α τῷ Δ ὁμοίως αἱρετόν, καὶ τὸ Β τῷ Γ φευκτόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ ὁμοίως, φευκτὸν διωκτῷ. ὥστε καὶ τὰ ἄμφω τὰ ΑΓ τοῖς ΒΔ. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον, οὐχ οἷόν τε ὁμοίως· καὶ γὰρ ἂν τὰ ΒΔ ὁμοίως ἦσαν. εἰ δὲ τὸ Δ τοῦ Α αἱρετώτερον, καὶ τὸ Β τοῦ Γ ἧττον φευκτόν· τὸ γὰρ ἔλαττον τῷ ἐλάττονι ἀντίκειται. αἱρετώτερον δὲ τὸ μεῖζον ἀγαθὸν καὶ ἔλαττον κακὸν ἢ τὸ ἔλαττον ἀγαθὸν καὶ μεῖζον κακόν· καὶ τὸ ἅπαν ἄρα, τὸ ΒΔ, αἱρετώτερον τοῦ ΑΓ. νῦν δ' οὐκ ἔστιν. τὸ Α ἄρα αἱρετώτερον τοῦ Δ, καὶ τὸ Γ ἄρα τοῦ Β ἧττον φευκτόν. εἰ δὴ ἕλοιτο πᾶς ὁ ἐρῶν κατὰ τὸν ἔρωτα τὸ Α τὸ οὕτως ἔχειν ὥστε χαρίζεσθαι, καὶ τὸ μὴ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Γ, ἢ τὸ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Δ, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ Β, δῆλον ὅτι b τὸ Α τὸ τοιοῦτον εἶναι αἱρετώτερόν ἐστιν ἢ τὸ χαρίσασθαι. τὸ

15 καὶ τὸ δ Cn. — 18 καὶ τὸ β n. — 20 ἑαυτοῦ n. — 25 ὑπάρξει om n. — τὸ] οἷον τὸ corr n, ὧν τὸ fort pr n. — 28 γὰρ] τε γὰρ n. — 29 τῷ] καὶ τὸ corr n. — 31 τὰ del n. — 32 τοῖς] καὶ τὰ pr n. — 33 βγ C. — δὴ n. — 35 τὸ n. — 37 τὸ βδ om C. — 40 καὶ τὸ] τὸ δὲ n. — 41 pr τὸ] δὲ n. — tert τὸ om n.
68b1 τὸν μὴ n. — χαρίσασθαι n. — 2 χαρίζεσθαι Amf.

ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας αἱρετώτερον κατὰ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας ἢ τοῦ συνεῖναι. εἰ δὲ μάλιστα τούτου, καὶ τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως ἢ τοῦ φιλεῖσθαι ἕνεκεν· καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ τέχναι οὕτως.

23 Πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι κατὰ τὰς ἀντιστροφὰς καὶ τὸ φευκτότεροι ἢ αἱρετώτεροι εἶναι, φανερόν. ὅτι δ' οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ διὰ τῶν προειρημένων γίνονται σχημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ καὶ ἁπλῶς ἡτισοῦν πίστις καὶ καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον, νῦν ἂν εἴη λεκτέον. ἅπαντα γὰρ πιστεύομεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς.

Ἐπαγωγὴ μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμὸς τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι, οἷον εἰ τῶν ΑΓ μέσον τὸ Β, διὰ τοῦ Γ δεῖξαι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχον· οὕτω γὰρ ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς. οἷον ἔστω τὸ Α μακρόβιον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Β τὸ χολὴν μὴ ἔχον, ἐφ' ᾧ δὲ Γ τὸ καθ' ἕκαστον μακρόβιον, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τῷ δὴ Γ ὅλῳ ὑπάρχει τὸ Α· πᾶν γὰρ τὸ ἄχολον μακρόβιον, ἀλλὰ καὶ τὸ Β, τὸ μὴ ἔχειν χολήν, παντὶ ὑπάρχει τῷ Γ. εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ Γ τῷ Β καὶ μὴ ὑπερτείνει τὸ μέσον, ἀνάγκη τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν. δέδεικται γὰρ πρότερον ὅτι ἂν δύο ἄττα τῷ αὐτῷ ὑπάρχῃ καὶ πρὸς θάτερον αὐτῶν ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὅτι τῷ ἀντιστρέφοντι καὶ θάτερον ὑπάρξει τῶν κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ Γ τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθ' ἕκαστον συγκείμενον· ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ διὰ πάντων.

Ἔστι δ' ὁ τοιοῦτος συλλογισμὸς τῆς πρώτης καὶ ἀμέσου προτάσεως· ὧν μὲν γάρ ἐστι μέσον, διὰ τοῦ μέσου ὁ συλλογισμός, ὧν δὲ μή ἐστι, δι' ἐπαγωγῆς. καὶ τρόπον τινὰ ἀντίκειται ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ· ὁ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρον τῷ τρίτῳ δείκνυσιν, ἡ δὲ διὰ τοῦ τρίτου

---

3 κατὰ] ἐστι κατὰ n. — 4 ἐστὶ] ἐπὶ n. — τῆς συνουσίας n. — 5 τέλος τούτου m. — 6 ἕνεκα n. — 7 οὕτως] οὕτω γίνονται αβγδ A, pr n. — 9 τῷ nu. — φευκτότεροι ἢ καὶ αἱρετώτεροι C, αἱρετώτερον ἢ φευκτότερον mf, αἱρετώτεροι ἢ φευκτότεροι corr n. — 10 διάλεκτοι pr A. — 13 πιστοῦμεν C. — 18 ὑπάρχον om C. — 19 τὸ δ' ... 22 μακρόβιον om m. — 19 τὰ καθ' ἕκαστα οἷον μακρόβια ἄνθρ. n, sed οἷον del vult. — 22 post ἄχολον del γ n. — 25 ἅττα ABC. — 32 post ἐστι del οἱ vel αἱ n.

τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ. φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνωριμώτερος ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός, ἡμῖν δ' ἐναργέστερος ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

Παράδειγμα δ' ἐστὶν ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρ- 24
χον δειχθῇ διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ. δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον εἶναι ὑπάρχον. οἷον ἔστω τὸ *Α* κακόν, τὸ δὲ *Β* πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον, ἐφ' ᾧ δὲ *Γ* τὸ Ἀθηναίους πρὸς Θηβαίους, τὸ δ' p. 69
ἐφ' ᾧ *Δ* Θηβαίους πρὸς Φωκεῖς. ἐὰν οὖν βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι τὸ Θηβαίοις πολεμεῖν κακόν ἐστι, ληπτέον ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολεμεῖν κακόν. τούτου δὲ πίστις ἐκ τῶν ὁμοίων, οἷον ὅτι Θηβαίοις ὁ πρὸς Φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους κακόν, τὸ δὲ πρὸς Θηβαίους πρὸς ὁμόρους ἐστί, φανερὸν ὅτι τὸ πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ *Β* τῷ *Γ* καὶ τῷ *Δ* ὑπάρχει, φανερόν (ἄμφω γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον), καὶ ὅτι τὸ *Α* τῷ *Δ* (Θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος)· ὅτι δὲ τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχει, διὰ τοῦ *Δ* δειχθήσεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν εἰ διὰ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γίνοιτο τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἄκρον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ ταὐτό, γνώριμον δὲ θάτερον. καὶ διαφέρει τῆς ἐπαγωγῆς, ὅτι ἡ μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς τὸ ἄκρον οὐ συνῆπτε τὸν συλλογισμόν, τὸ δὲ καὶ συνάπτει καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων δείκνυσιν.

Ἀπαγωγὴ δ' ἐστὶν ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον δῆ- 25
λον ᾖ ὑπάρχον, τῷ δ' ἐσχάτῳ τὸ μέσον ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν ἢ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, ἔτι ἂν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τοῦ ἐσχάτου καὶ τοῦ μέσου· πάντως γὰρ ἐγγύτερον εἶναι συμβαίνει τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἔστω τὸ *Α* τὸ διδακτόν, ἐφ' οὗ *Β* ἐπιστήμη, τὸ *Γ* δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ὅτι

35 οὖν om *C*. — καὶ γνωριμώτερος rc mg *n*. — 39 δεῖ . . . 40 τρίτῳ om *C*. — 40 γνωριμώτερον *n*.

69a1 τὸ δ' om *n*. — 6 κακόν . . . ὁμόρους rc mg *n*. — 7 τὸ pr om *n*. — 11 τῷ β τὸ α *C*. — 12 καὶ *n*. — γένοιτο *Cn*. — 13 οὖν om *C*. — 15 εἴη ὑπὸ τὸ αὐτό *C*. — 16 γνωριμώτερον *n*. — 25 οὗ δὲ β *C*. — το δὲ γ *C*.

διδακτόν, φανερόν· ἡ δ' ἀρετὴ εἰ ἐπιστήμη, ἄδηλον. εἰ οὖν ὁμοίως ἢ μᾶλλον πιστὸν τὸ ΒΓ τοῦ ΑΓ, ἀπαγωγή ἐστιν· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ ἐπίστασθαι διὰ τὸ προσειληφέναι τὴν ΑΓ ἐπιστήμην πρότερον οὐκ ἔχοντας. ἢ πάλιν εἰ ὀλίγα τὰ μέσα τῶν ΒΓ· καὶ γὰρ οὕτως ἐγγύτερον τοῦ εἰδέναι. οἷον εἰ τὸ Δ εἴη τετραγωνίζεσθαι, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Ε εὐθύγραμμον, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Ζ κύκλος· εἰ τοῦ ΕΖ ἓν μόνον εἴη μέσον, τὸ μετὰ μηνίσκων ἴσον γίνεσθαι εὐθυγράμμῳ τὸν κύκλον, ἐγγὺς ἂν εἴη τοῦ εἰδέναι. ὅταν δὲ μήτε πιστότερον ᾖ τὸ ΒΓ τοῦ ΑΓ μήτ' ὀλίγα τὰ μέσα, οὐ λέγω ἀπαγωγήν. οὐδ' ὅταν ἄμεσον ᾖ τὸ ΒΓ· ἐπιστήμη γὰρ τὸ τοιοῦτον.

26 Ἔνστασις δ' ἐστὶ πρότασις προτάσει ἐναντία. διαφέρει δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι τὴν μὲν ἔνστασιν ἐνδέχεται εἶναι ἐπὶ μέρους, τὴν δὲ πρότασιν ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται ἢ οὐκ ἐν τοῖς
b καθόλου συλλογισμοῖς. φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς καὶ διὰ δύο σχημάτων, διχῶς μὲν ὅτι ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις, ἐκ δύο δὲ σχημάτων ὅτι ἀντικείμεναι φέρονται τῇ προτάσει, τὰ δ' ἀντικείμενα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ τρίτῳ σχήματι περαίνονται μόνοις. ὅταν γὰρ ἀξιώσῃ παντὶ ὑπάρχειν, ἐνιστάμεθα ὅτι οὐδενὶ ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει· τούτων δὲ τὸ μὲν μηδενὶ ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, τὸ δὲ τινὶ μὴ ἐκ τοῦ ἐσχάτου. οἷον ἔστω τὸ Α μίαν εἶναι ἐπιστήμην, ἐφ' ᾧ τὸ Β ἐναντία. προτείναντος δὴ μίαν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην, ἢ ὅτι ὅλως οὐχ ἡ αὐτὴ τῶν ἀντικειμένων ἐνίσταται, τὰ δ' ἐναντία ἀντικείμενα, ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, ἢ ὅτι τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία· τοῦτο δὲ τὸ τρίτον· κατὰ γὰρ τοῦ Γ, τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ μίαν αὐτῶν ἐπιστήμην εἶναι ψεῦδος. πάλιν ἐπὶ τῆς στερητικῆς προτάσεως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ μὴ εἶναι μίαν τῶν ἐναντίων, ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμένων ἢ ὅτι τινῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγομεν, οἷον ὑγιεινοῦ

---

28 προειληφέναι C. — 31 τετράγωνον γνωρίζεσθαι n. — pr δ' om C. — 32 ἐφ' ᾧ om Bu. — 34 πιστώτερον n. — εἴη C. — 35 εἴη n, om C. — 36 τοιοῦτο A.

69b1 δὲ corr n. — διχῶς τε καὶ C. — 2 μὲν corr n. — 3 ἐκ] διὰ Cd. — 6 ὅτι] ἢ ὅτι n. — ὅτι . . . ὑπάρχει] ἢ ὅτι τινὶ ἢ ὅτι οὐδενὶ μὴ ὑπάρχει C. — 8 ἔστιν d. — 9 ὧν B, οὗ C. — τὸ om C. — τῶν ἐναντίων μίαν εἶναι C. — 10 ὅτι om d. — 11 γίνεσθαι m. — 15 ἀξιοῦνται A, ἀξιοῦντες Bd, pr cu. — 16 γὰρ τοῦ μὴ C. — 17 λέγωμεν B.

καὶ νοσώδους· τὸ μὲν οὖν πάντων ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ τινῶν ἐκ τοῦ τρίτου σχήματος. ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὲν ἐνιστάμενον ἀνάγκη πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν, οἷον εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἀξιοῖ τῶν ἐναντίων πάντων, εἰπόντα τῶν ἀντικειμένων μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ πρῶτον εἶναι σχῆμα· μέσον γὰρ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐν μέρει δέ, πρὸς ὅ ἐστι καθόλου καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις, οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τὴν αὐτήν· τὰ γὰρ ἐναντία καθόλου πρὸς ταῦτα. καὶ γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον, οἷον τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἄγνωστον. ἐξ ὧν γὰρ ἔστι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ἐπιχειροῦμεν λέγειν. διὸ καὶ ἐκ μόνων τούτων τῶν σχημάτων φέρομεν· ἐν μόνοις γὰρ οἱ ἀντικείμενοι συλλογισμοί· διὰ γὰρ τοῦ μέσου οὐκ ἦν καταφατικῶς. ἔτι δὲ κἂν λόγου δέοιτο πλείονος ἡ διὰ τοῦ μέσου σχήματος, οἷον εἰ μὴ δοίη τὸ *A* τῷ *B* ὑπάρχειν διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ *Γ*. τοῦτο γὰρ δι' ἄλλων προτάσεων δῆλον· οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα ἐκτρέπεσθαι τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθὺς φανερὰν ἔχειν τὴν ἑτέραν πρότασιν. διὸ καὶ τὸ σημεῖον ἐκ μόνου τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν.

Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων, οἷον περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ κατὰ δόξαν, καὶ εἰ τὴν ἐν μέρει ἐκ τοῦ πρώτου ἢ τὴν στερητικὴν ἐκ τοῦ μέσου p. 70
δυνατὸν λαβεῖν.

Εἰκὸς δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν 27
εἰκός ἐστι πρότασις ἔνδοξος· ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον ἢ μὴ γινόμενον ἢ ὂν ἢ μὴ ὄν, τοῦτ' ἐστὶν εἰκός, οἷον τὸ μισεῖν τοὺς φθονοῦντας ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους. σημεῖον δὲ βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἀναγκαία ἢ ἔνδοξος· οὗ γὰρ ὄντος ἔστιν ἢ οὗ γενομένου πρότερον ἢ ὕστερον γέγονε τὸ πρᾶγμα, τοῦτο σημεῖόν ἐστι τοῦ γε-

---

19 ἅπασι *C*. — 20 ἐνισταμένων *ABdfnm*. — τῷ προτεινομένῳ *ABcdn*, pr *u*. — 25 γνωστὸν καὶ ἄγνωστον τοῦ μὴ *n*, sed μὴ del vult. — 28 τὸ om *Cdn*. — τὰ ἐναντία *C*. — 30 ἐκ om d. — σχημάτων, τουτέστι τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου, φέρομεν *C*. — 32 καταφατικός *C*. — δέηται d. — ἢ] εἰ *C*. — 35 εἰς ἄλλα ἐκτρ. rc mg *n*. — 38 οἷον καὶ περὶ τοῦ ἐναντίου *C*. — 39 ἐπὶ τῶν *n*. — κατὰ τὴν δόξαν *n*.
70a2 λαμβάνειν δυνατόν *n*, δεῖ λαβεῖν *m*. — 5 οὕτω om *n*. — 8 ἢ ἀναγκαία ἢ *Cdn*. — 9 τοῦτο om *dn*.

γονέναι ἢ εἶναι. ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων, λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον τριχῶς, ὁσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν· ἢ γὰρ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ ἢ ὡς ἐν τῷ τρίτῳ, οἷον τὸ μὲν δεῖξαι κύουσαν διὰ τὸ γάλα ἔχειν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ Α κύειν, τὸ Β γάλα ἔχειν, γυνὴ ἐφ' ᾧ Γ. τὸ δ' ὅτι οἱ σοφοὶ σπουδαῖοι, Πιττακὸς γὰρ σπουδαῖος, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐφ' ᾧ Α τὸ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ Β οἱ σοφοί, ἐφ' ᾧ Γ Πιττακός. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β τοῦ Γ κατηγορῆσαι· πλὴν τὸ μὲν οὐ λέγουσι διὰ τὸ εἰδέναι, τὸ δὲ λαμβάνουσιν. τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρά, διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται εἶναι· ἐπεὶ γὰρ ἕπεται ταῖς κυούσαις τὸ ὠχρόν, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ταύτῃ, δεδεῖχθαι οἴονται ὅτι κύει. τὸ ὠχρὸν ἐφ' οὗ τὸ Α, τὸ κύειν ἐφ' οὗ Β, γυνὴ ἐφ' οὗ Γ. ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία λεχθῇ πρότασις, σημεῖον γίνεται μόνον, ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός, οἷον ὅτι Πιττακὸς ἐλευθέριος· οἱ γὰρ φιλότιμοι ἐλευθέριοι, Πιττακὸς δὲ φιλότιμος. ἢ πάλιν ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοί· Πιττακὸς γὰρ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ σοφός. οὕτω μὲν οὖν γίνονται συλλογισμοί, πλὴν ὁ μὲν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ἄλυτος, ἂν ἀληθὴς ᾖ (καθόλου γάρ ἐστιν), ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθόλου μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν συλλογισμόν· οὐ γὰρ εἰ Πιττακὸς σπουδαῖος, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκη σοφούς. ὁ δὲ διὰ τοῦ μέσου σχήματος ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος· οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων· οὐ γὰρ εἰ ἡ κύουσα ὠχρά, ὠχρὰ δὲ καὶ ἥδε, κύειν ἀνάγκη ταύτην. ἀληθὲς μὲν οὖν ἐν ἅπασιν ὑπάρξει τοῖς σημείοις, διαφορὰς δ' ἔχουσι τὰς εἰρημένας.

b Ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τὸ σημεῖον, τούτων δὲ τὸ μέσον

---

10 μὲν οὖν] δὲ Cn. — ἐξ] ἀτελὴς ἐξ m, pr C. — 11 ἢ] ἢ καὶ C, ἢ ἐκ n. — 15 α] α τὸ et β] β τὸ C. — 16 ἐφ' ᾧ] δὲ ἐφ' ᾧ τὸ C. — 17 ᾧ τὸ α C. — ᾧ τὸ β ACcdnm. — 18 ᾧ τὸ γ C. — 23 κύει ἡ γυνή. τὸ C. — alt τὸ om m. — tert τὸ om n. — β] τὸ γ C. — 24 γ] τὸ γ C. — ἡ μία] ἡμῖν pr C. — λεχθείη C. — 25 δὲ καὶ corr n. — 26 ὅτι] ὅτι ὁ C. — ἐλεύθερος et ἐλεύθεροι d. — 29 πλὴν corr f, πάλιν C. — 31 ἀληθὴς pr n. — 33 ἀνάγκη ante διὰ C. — 34 ἀνάγκη εἶναι σοφούς d. — 38 post σημείοις, quod corr, del un vb C.

70b1 ἤδη An, pr c, εἰ δὴ C, ἢ εἰ δὴ d.

τεκμήριον ληπτέον (τὸ γὰρ τεκμήριον τὸ εἰδέναι ποιοῦν φασὶν εἶναι, τοιοῦτο δὲ μάλιστα τὸ μέσον), ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων σημεῖον λεκτέον, τὰ δ' ἐκ τοῦ μέσου τεκμήριον· ἐνδοξότατον γὰρ καὶ μάλιστα ἀληθὲς τὸ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Τὸ δὲ φυσιογνωμονεῖν δυνατόν ἐστιν, εἴ τις δίδωσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ὅσα φυσικά ἐστι παθήματα· μαθὼν γὰρ ἴσως μουσικὴν μεταβέβληκέ τι τὴν ψυχήν, ἀλλ' οὐ τῶν φύσει ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οἷον ὀργαὶ καὶ ἐπιθυμίαι τῶν φύσει κινήσεων. εἰ δὴ τοῦτό τε δοθείη καὶ ἓν ἑνὸς σημεῖον εἶναι, καὶ δυναίμεθα λαμβάνειν τὸ ἴδιον ἑκάστου γένους πάθος καὶ σημεῖον, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ γάρ ἐστιν ἰδίᾳ τινὶ γένει ὑπάρχον ἀτόμῳ πάθος, οἷον τοῖς λέουσιν ἀνδρεία, ἀνάγκη καὶ σημεῖον εἶναί τι· συμπάσχειν γὰρ ἀλλήλοις ὑπόκειται. καὶ ἔστω τοῦτο τὸ μεγάλα τὰ ἀκρωτήρια ἔχειν· ὃ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν γένεσι μὴ ὅλοις ἐνδέχεται. τὸ γὰρ σημεῖον οὕτως ἴδιόν ἐστιν, ὅτι ὅλου γένους ἴδιόν ἐστι πάθος, καὶ οὐ μόνου ἴδιον, ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτό, καὶ ἔσται ἀνδρεῖος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄλλο τι ζῷον. ἕξει ἄρα τὸ σημεῖον· ἓν γὰρ ἑνὸς ἦν. εἰ τοίνυν ταῦτ' ἐστί, καὶ δυνησόμεθα τοιαῦτα σημεῖα συλλέξαι ἐπὶ τούτων τῶν ζῴων ἃ μόνον ἓν πάθος ἔχει τι ἴδιον, ἕκαστον δ' ἔχει σημεῖον, ἐπείπερ ἓν ἔχειν ἀνάγκη, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ δὲ δύο ἔχει ἴδια ὅλον τὸ γένος, οἷον ὁ λέων ἀνδρεῖον καὶ μεταδοτικόν, πῶς γνωσόμεθα πότερον ποτέρου σημεῖον τῶν ἰδίᾳ ἀκολουθούντων σημείων; ἢ εἴ τε ἄλλῳ μὴ ὅλῳ τινὶ ἄμφω, καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερον, ὅταν τὸ μὲν ἔχῃ τὸ δὲ μή· εἰ γὰρ ἀνδρεῖος μὲν ἐλευθέριος δὲ μή, ἔχει δὲ τῶν δύο τοδί, δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λέοντος τοῦτο σημεῖον τῆς

---

3 τοιοῦτον C. — 4 σημεῖα C. — τὸ C. — 5 καὶ] ὃ d. — τὸ om Bu. — 8 ἐστὶ φυσικὰ C. — 9 ἴσως τις μουσικὴν C. — 10 τὸ] τι d. — 12 δυνάμεθα Bum. — λαβεῖν d. — 13 πάθος τε καὶ n. — δυνησόμεθα καὶ φυσιογνωμονεῖν C. — 15 ἀνδρία C. — post καὶ del τὸ n. — 17 ἀκροτήρια n. — 19 τὸ ante πάθος adi C, del n. — 20 ἐν om C. — τοῦτο, καὶ Cn. — 23 τῶν rc n. — 24 ἃ καὶ μόνον C. — 25 ἐπεὶ γὰρ d. — ἓν rc n. — 28 εἴ τε om f. — τε om Cn, del m. — τινὶ μὴ ὅλῳ Cn. — 30 εἰ... δὲ μή rc supra vs Bcu. — 31 σημεῖον τοῦτο ἀνδρίας ἐστίν. ἔστι C.

ἀνδρείας. ἔστι δὴ τὸ φυσιογνωμονεῖν τῷ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὸ μέσον τῷ μὲν πρώτῳ ἄκρῳ ἀντιστρέφειν, τοῦ δὲ τρίτου ὑπερτείνειν καὶ μὴ ἀντιστρέφειν, οἷον ἀνδρεία τὸ Α, τὰ ἀκρωτήρια μεγάλα ἐφ' οὗ Β, τὸ δὲ Γ λέων. ᾧ δὴ τὸ Γ, τὸ Β παντί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις. ᾧ δὲ τὸ Β, τὸ Α παντὶ καὶ οὐ πλείοσιν, ἀλλ' ἀντιστρέφει· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἑν ἑνὸς σημεῖον.

---

32 δὲ m. — τῷ] τὸ Cn, corr c, qui pr τῷ habuit, τῶν ABuf. — 33 τῷ corr n. — πρῶτον τῷ ἄκρῳ n. — 36 τὸ corr B. — ἄλλοις] ἄλλας A. — δὲ corr n. — τὸ α] τῷ α corr n.

COMMENTARIUS.

CATEGORIAE.

Titulum *Κατηγορίαι* optimi codd. praebent. Gumposch (Ueber die Logik und logischen Schriften des Aristoteles Lpz. 1839 p. 53) *Περὶ τῶν δέκα γενῶν* librum inscribi maluit, quamquam ex iis ipsis Simplicii, Boethi, Davidis et interpretis anonymi locis, quos adscripsit, patet *Κατηγορίαι* verum ab illis habitum esse titulum, quem iure laudat Davides (Schol. coll. Brandis 18 b 10): *αἱ τοιαῦται ἐπιγραφαὶ δραστικώτερον παριστῶσι τὸ σύγγραμμα.* Tituli varietatem iam commemorat Porphyrius (*κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν* fol. 2 b): *ἄλλοι μὲν πρὸ τῶν Τοπικῶν ἐπέγραψαν, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν δέκα γενῶν.* Leo Magentenus (v. quae collegimus scholia p. 30 init.) librum inscribi dicit „*δέκα κατηγορίαι*". Titulus *πρὸ τῶν Τοπικῶν*, quem Adrastus Aphrodisiensis libro praefixisse dicitur (v. Krugii de Cat. Prolusionem Lips. 1809 p. 4), fortasse originem habuit inde, quod quae in altera parte Categoriarum de oppositis dicantur ad dialecticam magis pertinere videantur quam ad ipsam de categoriis doctrinam; cf. Simpl. schol. 88 a 32 — 34 et Brandis Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon in Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 266 et 268, qui titulum *πρὸ τῶν Τοπικῶν* Adrasto antiquiorem esse ostendit p. 273, 277. Praeterea veteres interpretes, quum hunc librum afferunt, scribere solent *ἐν Κατηγορίαις, ἐν τῷ συγγράμματι τῶν Κατηγοριῶν* al. huiusmodi (v. schol. 115 b 34, 116 a 3, 136 a 45, 48) neglectis reliquis titulis: quare non dubito, quin ab Aristotele ipso inscriptus sit *Κατηγορίαι*, quamquam singula capita non ab eo inscripta esse iis verbis, quae nunc in codd. paene omnibus sicut in ed. Bipont. iis praeposita sunt, quum auctorem habemus Simplicium (schol. 66 b 33), tum ex iis colligimus, quae habet Davides (schol. 60 a 31): dubitat enim, quid inscribendum sit ei

parti, qua agitur περὶ τῶν πρός τι: titulum igitur ab Aristotele ipso profectum esse non putavit: Boethius vero (v. comm. de Cat. lib. III. prooem.) etiam hos titulos ad Aristotelem auctorem referendos esse iudicavit. — De divisione libri v. schol. 33 b 35. — Verum quidem est librum Categoriarum ab Aristotele non nominatim afferri — nam quae habentur 1028 a 11 ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς non cum Rittero (Gesch. der Ph. III p. 25 not. 2) de Categoriis intelligenda esse, sed de libro V met. 1017 a 23 sqq., recte monuit Trendelenburg (Prolusio de Aristot. Categ. Berol. 1833), cf. Heydemann Die Kategorieen des Arist. übersetzt und erläutert Berl. 1835 p. 31: ad eundem enim respicit etiam 1024 b 13 τὰ μὲν γὰρ τί ἐστι σημαίνει τῶν ὄντων, τὰ δὲ ποιόν τι, τὰ δ' ὡς διῄρηται πρότερον· οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀναλύεται εἰς ἄλληλα οὔτ' εἰς ἕν τι. Quare etiam Theophrasti liber περὶ τοῦ ποσαχῶς vel περὶ τοῦ πολλαχῶς, cuius mentionem facit Alexander (schol. 266 b 14 et 284 a 28), libro V met. similior videtur fuisse quam Categoriis, v. Brandis Rh. Mus. 1827 p. 281 c. not. 87 — sed tamen pluribus locis ad divisionem categoriarum ita respicit, ut eum aliquid scripsisse de ea appareat: 178 a 5 ἐπείπερ ἔχομεν τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, cf. 179 a 9, quamquam haec ad ea referenda videntur, quae tradidit 103 b 20; cf. tamen 49 a 7 ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι διῄρηνται, 319 a 11 ταῦτα δὲ διώρισται ταῖς κατηγορίαις· τὰ μὲν γὰρ τόδε τι σημαίνει, τὰ δὲ τοιόνδε, τὰ δὲ ποσόν. Tum in Topicis plures sunt loci, quibus in usum convertisse videtur quae in libro Categoriarum disputavit: sic 142 a 29 novam definitionem τῶν πρός τι, quam proposuit 8 a 32, adoptat: 144 b 14 dicit οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα ... ἢ οὐκ ἀδύνατον ... ἀλλὰ προσθετέον, μηδ' ἄμφω ὑπὸ ταὐτὸν ὄντων, in quibus respicere videtur ad ea, quae dixit 1 b 16 seqq.; cf. quae adscripsimus ad 11 a 37. Quod vero de contrariis (14 a 19) tertium additur ἢ αὐτὰ γένη εἶναι, quod in Topicis omittitur, ex eo vix elici poterit Topica prius quam Categorias conscripta esse, propterea quod quae feruntur Postpraedicamenta ab ipso Aristotele Categoriis adiecta esse haud probabile est. Quare illud argumentum, quod attulit Brandis (Abhh. der Berl. Akad. l. l. p. 257), minus grave est. Deinde quum maximi momenti esse divisionem categoriarum pateat ex iis locis, quos iam adscripturi sumus, Aristotelem non nisi obiter de iis egisse haud verisimile est: 225 b 5 εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ τῷ ποῦ καὶ τῷ

ποτὲ καὶ τῷ πρός τι καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, cf. 226 a 23: divisione igitur categoriarum nituntur quae disputat in sequentibus de motu. 201 a 1 κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδὲν ἔστι λαβεῖν, ὥς φαμεν, ὃ οὔτε τόδε οὔτε ποσὸν οὔτε ποιὸν οὔτε τῶν ἄλλων κατηγορημάτων οὐθέν. ὥστ' οὐδὲ κίνησις οὐδὲ μεταβολὴ οὐθενὸς ἔσται παρὰ τὰ εἰρημένα μηδενός γε ὄντος παρὰ τὰ εἰρημένα, cf. 1068 a 8, ubi praeter κεῖσθαι et ἔχειν etiam ποτὲ omissum est. Ut quaestionem instituat de anima, primo constituendam putat categoriam, ad quam referenda sit: 402 a 23 πρῶτον δ' ἴσως ἀναγκαῖον διελεῖν ἐν τίνι τῶν γενῶν καὶ τί ἐστι, λέγω δὲ πότερον τόδε τι καὶ οὐσία ἢ ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ καί τις ἄλλη τῶν διαιρεθεισῶν κατηγοριῶν, cf. 410 a 14. Ubi de definitionibus agit, ante omnia categoriam inveniendam esse docet, quae genus sit rei definiendae, 96 b 19. Categoriarum divisionem ita comparatam esse, ut nihil extra eam cadat, ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν Aristotelem docuisse auctor est Dexippus (schol. 48 a 46); quidam interpretes ipsum librum Categoriarum ἐν τοῖς ὑπομνηματικοῖς numeraverunt, v. schol. 44 a 18, cf. ib. 24 b 3 sqq. — Ritter l. l. p. 77 „Unter Kategorieen versteht Aristoteles die allgemeinsten Arten dessen, was durch das einfache Wort bezeichnet wird", cf. Heydemann p. 37. Trendelenb. Elementa logices Aristotelicae Berol. 1842 p. 53. Hegel (Wke XIV p. 402) categorias vocat „die einfachen Wesenheiten, die allgemeinen Bestimmungen"; Biese, die Philosophie des Aristoteles in ihrem inneren Zusammenhange Berl. 1835 I p. 52 „Diejenigen Aussagen, welche kurz die nothwendigen Punkte namhaft machen, auf welche es für das Kennenlernen des sinnlich Wahrnehmbaren ankommt, werden von Aristoteles κατηγορίαι genannt, kurze, bestimmte Angaben, welche bei der Untersuchung des Thatbestandes besonders zu berücksichtigen sind". Quintil. III, 6, 23 „Aristoteles elementa decem constituit, circa quae versari videatur omnis quaestio". De discrimine, quod sit inter categoriam et categorema, Simplicius fol. 3 b (Basil. 1551) ἡ μὲν λέξις κατηγορία λέγεται, ὡς κατὰ τοῦ πράγματος ἀγορευομένη (cf. Aristot. 1129 b 14 οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων), τὸ δὲ πρᾶγμα κατηγόρημα. Idem interest inter αἴσθημα et αἴσθησιν: Ar. 460 b 3 καὶ ἀπελθόντος τοῦ θύραθεν αἰσθητοῦ ἐμμένει τὰ αἰσθήματα αἰσθητὰ ὄντα: cf. 232 a 8 εἴη ἂν ἡ κίνησις οὐκ ἐκ κινήσεων ἀλλ' ἐκ κινημάτων καὶ τὸ κεκινῆσθαί τι μὴ κινούμενον. 241 a 3 οὔτε γὰρ ὁ χρόνος ἐκ τῶν

νῦν οὐθ' ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν οὐθ' ἡ κίνησις ἐκ κινημάτων. Discrimen, quod est inter κατηγόρημα et κατηγορίαν, non observari videtur 201 a 1, 1028 a 33, ubi κατηγόρημα idem est quod κατηγορία: si quis tamen discrimen aliquod statuere velit, dicendum erit κατηγόρημα plerumque propius accedere ad τὸ κατηγορούμενον: cf. 20 b 32, 1053 b 19. Iam κατηγορία et significat quodcunque praedicatur, v. 83 b 15, 103 b 20 τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν. 107 a 3 τὰ γένη τῶν κατὰ τοὔνομα κατηγοριῶν. 1026 a 36 σχήματα τῆς κατηγορίας. 1024 b 13 σχῆμα κατηγορίας τοῦ ὄντος. 181 b 27 οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωριζομένας καθ' αὑτὰς τὰς κατηγορίας, 3 a 35 sq., 41 a 4 et 12, et genera eorum quae praedicantur sicut 1093 b 19 ἐν ἑκάστῃ γὰρ τοῦ ὄντος κατηγορίᾳ ἐστὶ τὸ ἀνάλογον. 639 a 30 ἕτερα δὲ ἴσως ἐστὶν οἷς συμβαίνει τὴν μὲν κατηγορίαν ἔχειν τὴν αὐτήν, διαφέρειν δὲ τῇ κατ' εἶδος διαφορᾷ, et ipsam praedicandi rationem, 44 a 34; 57 b 19, ubi τὸ ἀνάπαλιν τῆς κατηγορίας vocatur ea praedicandi ratio, qua subiectum orationis cum praedicato commutatur: quare hoc loco κατηγορία idem est quod σχῆμα κατηγορίας. Denique 52 a 15 κατηγορία idem est quod propositio simplex (categoricam dicunt nostro tempore artis periti), cui opponitur vel ἡ ἐκ μεταθέσεως vel ἡ στερητικὴ πρότασις: nam κατηγορία h. l. idem est quod 19 b 23 κατάφασις καὶ ἀπόφασις (ἡ ἁπλῆ sc.), unde κατηγορούμενα 136 a 14 significant τὰ καταφατικῶς λεγόμενα et κατηγορία καὶ εἶδος coniuncta opponuntur στερήσει, 318 b 16 τὸ μὲν θερμὸν κατηγορία τις καὶ εἶδος, ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις: in his κατηγορία significat τὸ καταφάσει δηλούμενον, sicut πρότασις κατηγορικὴ appellatur ἡ καταφατική. Quietis notionem involvere κατηγορίαν docet 192 b 17 ᾗ μὲν τετύχηκε τῆς κατηγορίας ἑκάστης καὶ καθ' ὅσον ἐστὶν ἀπὸ τέχνης, οὐδεμίαν ὁρμὴν ἔχει μεταβολῆς ἔμφυτον: categoria enim in his nihil significat nisi proprium quod cuique rei inditum est nomen. — Divisioni categoriarum opponitur alia eorum, quae praedicantur καθ' αὑτὸ et quae κατὰ συμβεβηκός, 74 b 11 ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα, cf. 83 b 12, Biese I p. 63 not. 1, schol. 49 b 3 sqq., de coel. 298 b 28 τῶν φύσει λεγομένων τὰ μέν ἐστιν οὐσίαι, τὰ δ' ἔργα καὶ πάθη τούτων: sic substantia (τὸ ὑπομένον) opponitur reliquis categoriis. — Grammaticis potissimum rationibus ductum Aristotelem divisionem categoriarum constituisse Trendelenburgius ostendit in Prolusione. Kantii et Hegelii de ea sententiam

v. in eiusd. Elem. log. Arist. p. 53 not. 1. Plotini de Categoriis dubia v. Ennead. IV lib. 1; quae ex Aristotelis libro in suum usum converterit videre licet coll. lib. 3. — Aristotelis Cat. ed. E. A. Lewald Hdlb. 1824 nihil novi habent: quae codices praeberent auctor parum curavit. Salomon Maimon Categorias de latino in patrium sermonem vertit „Die Kathegorieen (sic) des Aristoteles mit Anmerkungen erläutert und als Propädeutik zu einer neuen Theorie des Denkens dargestellt. Berl. 1794. Librum melius intelliget qui Aristotelem prius intellexerit.

Cap. 1. *De Homonymis, vs.* 6 *de Synonymis*, 11 *de Paronymis.*

1a1 De usu vocis *ὁμώνυμος* apud Aristotelem v. Trendelenburg Platonis de ideis et numeris doctrina ex Aristot. illustrata p. 38 sqq., id. ad Aristot. de anima p. 334, Biese, die Philosophie des Aristoteles I p. 50 not. 1. De cura, quam Aristoteles posuerit in homonymis investigandis et exponendis ib. II p. 626 not. Aristot. 248 b 7 *ὅσα μὴ ὁμώνυμα πάντα συμβλητά. οἷον διὰ τί οὐ συμβλητὸν πότερον ὀξύτερον τὸ γραφεῖον ἢ ὁ οἶνος ἢ ἡ νήτη; ὅτι ὁμώνυμα, οὐ συμβλητά.* 209 a 23 *εἰσί τε τῶν ὁμωνυμιῶν αἱ μὲν πολὺ ἀπέχουσαι, αἱ δὲ ἔχουσαί τινα ὁμοιότητα, αἱ δ' ἐγγὺς ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ, διὸ οὐ δοκοῦσιν ὁμωνυμίαι εἶναι οὖσαι.* 1034 a 22 *τρόπον τινὰ πάντα γίνεται ἐξ ὁμωνύμου, ὥσπερ τὰ φύσει, ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου, οἷον ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας.* ib. vs. 33 *ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φύσει συνιστάμενα τούτοις ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὥσπερ τὰ ἀπὸ τέχνης· ἔχει γὰρ δυνάμει τὸ εἶδος, καὶ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα ἐστί πως ὁμώνυμον.* Opponuntur 322 b 31 *ὁμωνύμως* et *κυρίως*: quare dicitur praedicari *ὁμωνύμως* quod praedicatur *κατὰ συμβεβηκὸς* vel *παρὰ φύσιν* 245 b 16 *καὶ οὐ μόνον οὕτως ἀλλὰ καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν χαλκὸν λέγομεν, ὁμωνύμως τῷ πάθει προσαγορεύοντες τὴν ὕλην.*

1a2, 4, 6 et 9 eiecimus *τῆς οὐσίας* post *λόγος* et vs. 6 *κατὰ τοὔνομα*: ac vs. 2 quidem et 4 *τῆς οὐσίας* omnes codd. addunt, non habuerunt Andronicus Rhodius et Boethus Sidonius, Andronici discipulus, retinet Porphyrius Hermini auctoritatem secutus, Dexippus et Simplicius et in suis exemplaribus invenerunt *τῆς οὐσίας* et in plerisque exstare asserunt (schol. 41 b 46, 42 a 6 — 33): vs. 6 Porphyrius servandum censuit *τῆς οὐσίας*, reiecit Iamblichus, qui in nonnullis libris etiam verba *κατὰ τοὔ-*

νομα omissa esse refert, utrumque autem in nonnullis deesse Porphyrius auctor est. Syrianus Iamblicho adstipulatur, Alexander Aegaeus servavit τῆς οὐσίας, omisit κατὰ τοὔνομα, Simplicii vero tempore lectio vulgaris, quam etiam versio Boethiana praebet, habebat utrumque (schol. 42 b 25 — 43 a 4). Apparet ex his antiquissimos interpretes ea non agnovisse, quae e contextu eiecimus, quamquam non defuerunt in recentioribus libris plerisque, nostrorum ne in uno quidem. Si quis autem vs. 2 et 4 omittat verba τῆς οὐσίας, eadem vix poterunt non deesse vs. 6 et 9: synonymorum enim definitio ἐκ παραλλήλου est definitioni homonymorum. Quod vero nostro loco factum est, ut lectio antiquior ne in uno quidem libro recentiori servata sit, idem 1 b 9 factum esse videbimus. Ceterum tutius utique est delere quae olim non adiecta fuerunt, quam recipere quae omissa fuerunt, nisi alia ratio sit, qua probabile fiat aliquid eiectum esse e contextu. At erit fortasse qui dicat talem rationem huic loco non deesse; Speusippus enim (schol. 41 b 30) satis habuit dicere ὁ δὲ λόγος ἕτερος, ut verisimile sit verba τῆς οὐσίας ab iis deleta esse, qui Speusippum sequerentur. Quod si concedimus, mirum certe est, quod iidem illi, qui τῆς οὐσίας delevisse putantur, non deleverint quod praecessit κατὰ τοὔνομα, neque enim haec verba in definitionem homonymorum Speusippus recepit. Saepius quidem Aristoteles, ut definitionem significet, dicit ὁ λόγος τῆς οὐσίας, e. g. 97 a 19, 695 b 18, 1037 a 24, aliis locis λόγος et οὐσία iuxta ponuntur, ut quae idem fere significent, 1035 b 26 ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία, 652 b 18 τὴν γὰρ οὐσίαν ἔχει τοῦτο καὶ τὸν λόγον, vel alio modo coniunguntur, sicut 412 b 19 αὕτη γὰρ οὐσία ὀφθαλμοῦ ἡ κατὰ τὸν λόγον, de quo quidem usu mox videbimus, sed quum λόγος, ubi ponitur nudus ab Aristotele, idem esse solet quod ὁρισμός, tum maxime, ubi opponitur τῷ ὀνόματι, nudus poni solet, cf. 184 b 10 πολλὰ γὰρ περιλαμβάνει ὡς μέρη τὸ καθόλου. πέπονθε δὲ ταὐτὸ τοῦτο τρόπον τινὰ καὶ τὰ ὀνόματα πρὸς τὸν λόγον, et quae nostro loco valde similia sunt 107 a 20 ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος αὐτῶν. 148 a 24 συνώνυμα γὰρ ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος: neque tamen quae ultimo loco adscripsimus nos moverunt, ut verba κατὰ τοὔνομα vs. 6 in contextum reciperemus: obstat enim et antiquissimorum interpretum auctoritas et ipsa Aristotelis consuetudo, qua, ubi plures definitiones proponit, non repetit quae ex

prima definitione facile intelliguntur de iis, quae sequuntur: cf. definitiones, quas tradit 16a19, b6 ibique intpp., coll. quae dicemus ad 16b26.

1a2 *οἷον ζῷον*, sic, ait, animal ambiguum est, quum et de homine praedicatur et de animali picto: nomen manet, quod intelligitur diversum est.

1a4 dedimus *ἐὰν* cum edd. prioribus e codd. *Bnu.*

1a5 *τὸ ζῴῳ εἶναι.* Dativum non tam positum esse propter *ἑκατέρῳ*, quod praecessit, quam ut eo sensu iungatur cum infinitivo, quo iungere solet Aristoteles, ut significet *τὴν οὐσίαν* vel *τὸ τί ἐστιν*, bene notavit Trendelenbg. Rhein. Museum 1828 p. 464, quo loco quae disputavit de hac dicendi formula videnda sunt.

1a6 *συνώνυμοι* dicuntur species, quatenus eidem generi subiectae generis nomine appellantur. Gumposch, über die Logik und die logischen Schriften des Aristoteles Lpz. 1839 p. 7: „Boethius irrt sich gewaltig, wenn er glaubt, Gattungen und Arten seyen synonym... Es ist das Unterscheidende der Synonyma nicht, dafs sie gleichen Namen, sondern gleiche Definition haben." In Gumposchium cadere quod in Boethium contulit ostendit ipse Aristoteles 123a29 *συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος*: nam eodem sensu genus et species praedicari debent, de quibus praedicantur, cf. 124b28: siquidem dicuntur *συνώνυμα* quae eodem nomine appellata eandem naturam habent, v. 234a9 *πᾶν γὰρ τὸ συνεχὲς τοιοῦτον ὥστ' εἶναί τι συνώνυμον μεταξὺ τῶν περάτων* coll. 721a3, 314a20 al. Tamen *συνώνυμα* etiam ea vocantur, quae nihil nisi nomen commune habent, 987b10 *κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ* (intell. *τὰ αἰσθητά*) *τῶν συνωνύμων τοῖς εἴδεσιν* (alia ratio est 1006b18 *οὕτω γε κἂν τὸ μουσικὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἄνθρωπος ἓν ἐσήμαινεν, ὥστε ἓν ἅπαντα ἔσται· συνώνυμα γάρ*: nam in his *συνώνυμα* dicuntur quorum et nomen idem est et natura eadem, plane ut convenit definitioni propositae: dicit enim „synonyma esse deberent musicum, album, homo, neque tamen sunt synonyma, quamquam de eodem homine *κατὰ τοὔνομα* praedicantur et musicum et album et homo"): quod si aliquando verum est, quid est quod differunt *συνώνυμα* et *ὁμώνυμα*? In promtu est: *ὁμώνυμος* enim dicitur **vox**, quae ad duas res relata duplicem sensum admittit, *συνώνυμα* vocantur *τὰ πράγματα*, quae vocabulo homonymo appellantur. Apparet inde,

cur vs. 1 seqq. adiectum sit *κατὰ τοὔνομα*: definit enim vocum et homonymiam et synonymiam, non rerum. Etiam nostrum sensum vocis *συνώνυμος* Simplicius in Aristotele invenit (schol. 43 a 13): *ἐν τῷ περὶ Ποιητικῆς* (imo in rhetorica) *συνώνυμα εἶπεν εἶναι ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα, λόγος δὲ ὁ αὐτός*. Locus, quem in mente habet, est 1405 a 1 *λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα οἷον τὸ πορεύεσθαι καὶ τὸ βαδίζειν. ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις*.

1 a 9 *δὲ* recte servavit Bkk., quamquam *καὶ* praecessit. Sic 64 a 12 *καὶ ἂν ᾖ δέ*, ubi male *δέ* deleverunt Iul. Pacius et Buhle, nihil enim frequentius apud Aristotelem, cf. 11 b 27, 12 a 6, 14 b 33, 22 a 14, 51 a 34, 55 b 30, 1120 a 16 sq., 1018 b 34.

1 a 11 *παρώνυμα*: eodem sensu 245 b 11 *παρωνυμιάζοντες*, alio 207 b 9 *ὁ δ' ἀριθμός ἐστιν ἕνα, πλείω καὶ πόσ' ἄττα, ὥστ' ἀνάγκη στῆναι ἐπὶ τὸ ἀδιαίρετον· τὰ γὰρ δύο καὶ τρία παρώνυμα ὀνόματά ἐστιν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἕκαστος*: unitas enim quasi fons est numerorum omnium, a quo manant sicut a nomine *τὰ παρώνυμα*.

Cap. 2. Omnia aut praedicantur de aliis, aut in aliis insunt, aut et praedicantur et insunt, aut neque insunt neque praedicantur.

1 a 16 *τῶν λεγομένων*. Hegel (Geschichte d. Phil. Wke Bd. XIV p. 403): „*λέγειν* bezeichnet mehr als das bloſse Sagen (quare Biese I p. 56 not.: „*τὰ λεγόμενα* ist nicht das, was beliebig ausgesagt wird, sondern was durch den Begriff seine Bestimmung erhält"). Hier ist es dem Homonymen u. s. w. des ersten Capitels entgegengesetzt", quod minime verum est: expresse enim dixit Aristoteles *ὁμώνυμα λέγεται, συνώνυμα λέγεται, παρώνυμα λέγεται*, quare vix probandum erit quod ille vertit *τὰ λεγόμενα* „bestimmte Begriffe": longe simplicius videtur esse quod Aristoteles dicit: „quaecunque pronuntiantur aut proferuntur coniuncta, ut orationem efficiant, aut seiuncta," Aristotelem autem ea potissimum in mente habuisse, ex quibus simplex enuntiatio consistat, exempla docent, quae adiecit, neque tamen video, quomodo evinci possit eum non nisi de his cogitavisse.

1 a 20 *τὰ ὄντα* Hegel putat opponi *τοῖς λεγομένοις* („den subiectiven Beziehungen") dicens: „Diese *ὄντων τὰ μὲν* gehören unter das Erste der Eintheilung (*κατὰ συμπλοκήν*) — item

Zell. (Uebersetzung des Organon. Stuttg. 1837 p. 7) cap. 2 et 3 Aristotelem de iis agere putavit, quae κατὰ συμπλοκὴν dicantur, in sequentibus vero inde a cap. 4 de iis, quae ἄνευ συμπλοκῆς: quis est vero, qui Aristotele non indignum iudicet, quod de compositis prius egerit quam de simplicibus, praesertim quum res ipsa doceat iam non de compositis sermonem esse? Nihil enim tradit hoc loco nisi regulas quasdam de ratione, quae obtineat inter singula genera eorumque differentias, inter ea quae praedicentur de aliis et ea quae in aliis inhaereant: quae quomodo connectenda sint, ut exeat oratio, ne verbo quidem significavit. Quod si quis non concedendum putet, cap. 2 et 3 aliunde intrusa esse dicendum erit: nobis vero ne ea quidem quae leguntur 1b10—15 ab hoc loco videntur aliena esse, quae, quamquam de iis dicta sunt quae ad orationem coniuncta proferuntur, tamen facile eo excusantur, quod commode cum iis coniungi videbantur quae praecesserunt; satis arcte enim cum iis cohaerent — „und sind allerdings Beziehungen überhaupt, Solcher, die sind, für sich; also ist die Beziehung nicht an ihnen selbst, sondern subjectiv oder aufser ihnen. Alsdann von den οὖσι sagt er sogleich τῶν ὄντων τὰ μὲν λέγεται καθ' ὑποκειμένου τινός, und so gebraucht er weiter auch immer von den οὖσι λέγεται und setzt ihm das ἐστί entgegen, so dafs λέγεται von einer Gattung in der Beziehung auf ihr Besonderes gesetzt wird — hingegen ἐστί von einem Allgemeinen, das nicht Idee, sondern Einfaches ist", quare vertit ὄντα „Bestimmtheiten". Vides, quam vixerit Hegelius in distinguendo: ab Aristotele certe alienae sunt tales argutiae, quod ut probemus incorrupte integreque iudicanti vix operae pretium erit: patet enim non opponi εἶναι et λέγεσθαι, sed ut copula „Est" non significat existentiam, ita τὰ ὄντα et ἐστί hoc loco non res significant quae subsistunt, sed promiscue (ὁμωνύμως) omnia, sive dicuntur, sive sunt, sive non sunt sive non dicuntur, quaecunque animo concipiuntur tanquam aliquid. Haec vero et εἶναι dici et λέγεσθαι sine discrimine apparet e. g. 43a25 τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι τοιαῦτα ὥστε . . . κατηγορεῖσθαι: λέγεσθαι igitur vel κατηγορεῖσθαι et εἶναι in his non distinguuntur, non sunt enim nisi quatenus dicuntur, non dicuntur, nisi quatenus sunt. Eodem sensu, quo εἶναι et λέγεσθαι sine discrimine ponuntur, 161a31 τὰ μὴ ὄντα opponuntur τοῖς ἀληθέσιν: quare Gumposch, qui

l. l. p. 8 „Das Ungewöhnliche dieses λέγεσθαι erkannte auch unter den Neueren z. B. Hegel", rectius dixisset novum esse usum vocis ὄντα, quippe quae hoc loco non solum de iis intelligenda sit, quae subsistant, sed etiam de omnibus, quae quo modo cunque praedicentur.

Τὸ ὑποκείμενον quid significet apud Aristotelem, exposuit Trdlbg. ad Ar. de an. p. 324, v. eiusdem Elementa logices Aristotelicae. Berol. 1842 p. 51 not., Biese I. p. 51 not. 1, p. 247 not. 3, Arist. 1038 b 5 *διχῶς ὑπόκειται ἢ τόδε τι ὄν, ὥσπερ τὸ ζῷον τοῖς πάθεσιν, ἢ ὡς ἡ ὕλη τῇ ἐντελεχείᾳ* (quare *ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως*, punctum, a quo motus originem habet, ut quod *δυνάμει* in se inclusum habeat motum, vocatur *τὸ ὑποκείμενον τῆς κινήσεως*: 709 b 27 *ἅπαντα γὰρ εἰς τὸ ὑποκείμενον μέχρι τινὸς καὶ οἷον εἰς ὑπεῖκον προέρχεται*). 191 a 8 *ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις ἐπιστητὴ κατ' ἀναλογίαν. ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς ἢ πρὸς κλίνην ξύλον ἢ πρὸς τῶν ἄλλων τι τῶν ἐχόντων μορφὴν ἡ ὕλη καὶ τὸ ἄμορφον ἔχει πρὶν λαβεῖν τὴν μορφήν, οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὸ τόδε τι καὶ τὸ ὄν.* 1028 b 36 *τὸ δ' ὑποκείμενόν ἐστι καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δὲ αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου ... μάλιστα γὰρ δοκεῖ εἶναι οὐσία τὸ ὑποκείμενον πρῶτον.* 1067 b 18 *λέγω δὲ ὑποκείμενον τὸ καταφάσει δηλούμενον*, unde 190 a 18 sqq. *τὰ ὑποκείμενα* vocat *ὑπομένοντα*, quibus opponuntur *τὰ συμβεβηκότα*, ut quae non consistant. Pugnare cum his videtur quod dicit 1058 a 23 *ἡ γὰρ ὕλη ἀποφάσει δηλοῦται.* Difficultas tollitur eo, quod materia, quatenus est *τὸ δυνάμει ὄν*, quod nondum pervenit ad *ἐντελέχειαν*, negatio dici potest ipsius rei naturae, quatenus vero rei ita subiecta est, ut res esse non possit, nisi illa stet et maneat, affirmatione profertur. 189 a 30 *τὴν δ' ἀρχὴν οὐ καθ' ὑποκειμένου δεῖ λέγεσθαί τινος. ἔσται γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχή, καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι.* 79 a 7 *τὰ γὰρ μαθήματα περὶ εἴδη ἐστίν· οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός· εἰ γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ γεωμετρικά ἐστιν* (*ὑποκείμενα* enim dicuntur quaecunque scientiae subiecta esse possunt, cf. 982 a 23 *οὗτος γὰρ* — intell. *ὁ μάλιστα ἔχων τὴν καθόλου ἐπιστήμην* — *οἶδέ πως πάντα τὰ ὑποκείμενα*), *ἀλλ' οὐχ ᾗ γε καθ' ὑποκειμένου.* 982 b 4 *τὰ ὑποκείμενα* opponuntur *τοῖς πρώτοις καὶ αἰτίοις*, dicit enim *οὐ ταῦτα* (*γνωρίζεται*) *διὰ τῶν ὑποκειμένων.* Cf. quae dicemus ad 19 b 14 et ad 45 b 17 extr.

Discrimen, quod interest inter τὸ καθ' ὑποκειμένου et τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, 12 a 1 expressit verbis: ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται. De eo quod dicitur ἐν ὑποκειμένῳ v. schol. Io. Itali, quod supra dedimus e cod. Marc. ad 2 b 5. Hegel l. l.: „In einem Subjecte heifst: nicht als Theil in ihm seyn, aber nicht seyn können ohne ein Subject ... Man sieht, Aristoteles hat den Unterschied von Gattung, Allgemeinem und Einzelnem im Sinne". Melius hoc quam clarius. Divisit enim Aristoteles τὰ ὄντα in quatuor genera, quorum duo (τὰ ἐν ὑποκειμένῳ καθ' ὑποκειμένου δ' οὐδενός et τὰ οὔτ' ἐν ὑποκειμένῳ οὔτε καθ' ὑποκειμένου) res individuas complectuntur: nam hoc positum est in natura rerum singularum, ut non praedicentur de aliis (cf. 71 a 24); reliqua duo genera complectuntur universalia, quorum alia proprie dicuntur genera (τὰ καθ' ὑποκειμένου ἐν ὑποκειμένῳ δ' οὐδενί), alia vero, quippe quae et praedicentur de aliis et in natura aliorum inhaereant, non proprie appellantur genera: quam quidem veram mentem esse Aristotelis ostendunt etiam ea quae de individuis dicuntur b 6 — 9: quare dicit b 8 ἔνια οὐδὲν κωλύει: ex iis enim quae inhaerent in aliis ἄτομα sunt quaecunque non praedicari possunt.

1 a 22 τοῦ τινός. ὁ τὶς, quod substantivo praeponitur, ex more Aristotelis significat id quod nos vocare solemus „concretum": quare iungitur 991 a 5 ἐπὶ ταύτης καὶ τῆς τινός. Etiam omisso substantivo dicitur 21 a 31 τὸ τὶ „tale praedicatum quodcunque", 85 a 34 τὰ τινά, quod idem est atque τὰ καθ' ἕκαστα. Alia ratio est 1302 a 6 ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ τέλος κακόν τι, in quibus nihil esset quod offenderet, si verba sic collocavisset: τὸ τέλος εἰς κακόν τι.

1 a 25 χωρὶς εἶναι. χωρὶς opponitur τῷ ἅμα, v. quae dicemus ad 14 b 24, τῷ κοινῇ 763 b 21: εἴρηται καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ πάντων, cf. 778 a 11. De voce χωριστὸν v. Trdlbg. ad Ar. de an. p. 324 sq., ib. p. 527 sq., Biese I. p. 57 not., ib. p. 424 not. 2, Aristot. 1028 a 33 τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατηγορημάτων οὐδὲν χωριστόν, αὕτη δὲ μόνη (ἡ οὐσία). 185 a 31 οὐθὲν γὰρ τῶν ἄλλων χωριστόν ἐστι παρὰ τὴν οὐσίαν· πάντα γὰρ καθ' ὑποκειμένου τῆς οὐσίας λέγεται. Cf. 317 b 28 et 33. 1039 a 7 ἡ γὰρ ἐντελέχεια χωρίζει. 1048 b 15 τὸ δ' ἄπειρον οὐχ οὕτω δυνάμει ἐστὶν ὡς ἐνεργείᾳ ἐσόμενον χωριστόν, ἀλλὰ γνώσει:

quare etiam 1042a29 pro simplici χωριστὸν dicitur τῷ λόγῳ χωριστόν. Quomodo differat τὸ χωριστὸν ab eo quod dicitur ἐξ ἀφαιρέσεως, v. Biese I. p. 448 not. 1, Ritter Gesch. der Phil. III. p. 204 not. 1: „τὰ χωριστά, das Uebersinnliche, von dem Sinnlichen Abstrahirte, τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως s. τὰ ἐν ἀφαιρέσει ὄντα, λεγόμενα, die abstracten Erscheinungsweisen, welche keine Form sind und worunter er hauptsächlich das Mathematische versteht". Mathematica enim, ut quae non sint οὐσίαι, non dicuntur χωριστά, neque quidquam τῶν φθαρτῶν: 1059b13, 1064a33. 403b14 τῶν δὲ μὴ χωριστῶν μέν, ᾗ δὲ μὴ τοιούτου σώματος πάθη καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως, ὁ μαθηματικός, ᾗ δὲ κεχωρισμένα, ὁ πρῶτος φιλόσοφος: quamquam sensu minus presso χωριστὰ dici possunt τὰ μαθηματικά: 195b33 διὸ καὶ χωρίζει (ὁ μαθηματικός)· χωριστὰ γὰρ τῇ νοήσει κινήσεώς ἐστι, καὶ οὐδὲν διαφέρει, οὐδὲ γίνεται ψεῦδος χωριζόντων· λανθάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες καὶ οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες· τὰ γὰρ φυσικὰ χωρίζουσιν ἧττον ὄντα χωριστὰ τῶν μαθηματικῶν, cf. 1040b28. Alio enim sensu dicitur quod per se χωριστὸν vocatur, alio id quod χωριστὸν vocatur respectu habito alius rei, a qua non potest seiungi: sed hoc sensu vel additur aliquid, sicut 1092a19 χωριστὰ τόπῳ, vel dicitur χωριζόμενον, non χωριστόν, v. 197b33 μάλιστα δ' ἐστὶ χωριζόμενον (es stellt sich am reinsten dar) τὸ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς φύσει γινομένοις, cf. 1036a35.

1b6 ἓν ἀριθμῷ, Biese I. p. 51 not. 2, ib. p. 60 not. 2, Aristot. 999b33 τὸ γὰρ ἀριθμῷ ἓν ἢ τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν διαφέρει οὐθέν. οὕτω γὰρ λέγομεν τὸ καθ' ἕκαστον τὸ ἀριθμῷ ἕν, καθόλου δὲ τὸ ἐπὶ τούτων. 1016b31 τὰ μὲν κατ' ἀριθμόν ἐστιν ἕν, τὰ δὲ κατ' εἶδος, τὰ δὲ κατὰ γένος, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν, ἀριθμῷ μὲν ὧν ἡ ὕλη μία, εἴδει δ' ὧν ὁ λόγος εἷς, γένει δ' ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας, κατ' ἀναλογίαν δὲ ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. 103a9 ἀριθμῷ μὲν (ταὐτὰ) ὧν ὀνόματα πλείω, τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν ... εἴδει δὲ ὅσα πλείω ὄντα ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι ... γένει ταὐτὰ ὅσα ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἐστίν. Ib. 25 εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο (τὸ ἓν ἀριθμῷ) ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς, κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως ὅταν ὀνόματι ἢ ὅρῳ τὸ ταὐτὸν ἀποδοθῇ ... δεύτερον δ' ὅταν τῷ ἰδίῳ ... τρίτον δ' ὅταν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. Opponitur etiam τὸ λόγῳ ἕν: 262a20 τριῶν γὰρ ὄντων ἀρχῆς μέσου τελευτῆς, τὸ μέσον πρὸς ἑκάτερον ἄμφω ἐστί, καὶ τῷ μὲν

ἀριθμῷ ἓν τῷ λόγῳ δὲ δύο. 190 a 16 τὸ γὰρ εἴδει λέγω καὶ λόγῳ ταὐτόν. 467 b 25 ἀριθμῷ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἓν εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ μόριον, τῷ δ' εἶναι πλείω καὶ ἕτερα. 447 b 24 φαίνεται γὰρ τὸ μὲν τῷ ἀριθμῷ ἓν ἡ ψυχὴ οὐδενὶ ἑτέρῳ λέγειν ἀλλ' ἢ τῷ ἅμα, τὸ δὲ τῷ εἴδει ἓν τῇ κρινούσῃ αἰσθήσει καὶ τῷ τρόπῳ. Opponit etiam τὸ εἴδει ἓν τῷ ἑνὶ ἀριθμῷ ut δύναμιν ἐντελεχείᾳ: 411 b 1 coll. 413 b 18. Propria et principali significatione accipit, quum dicit 415 b 4 μηδὲν ἐνδέχεσθαι τῶν φθαρτῶν ταὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ διαμένειν. Eodem sensu dicit ἀδιάφορον et ἀδιαίρετον: 1016 a 18 ἀδιάφορα δ' ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἴσθησιν, cf. 430 b 14. Cum iis quae dicit 242 b 3 γένει δ' ἡ αὐτὴ κίνησις ἡ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ τῆς οὐσίας ἢ τοῦ γένους, εἴδει δὲ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῷ εἴδει εἰς ταὐτὸ τῷ εἴδει, οἷον ἡ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν, pugnare videntur quae leguntur 1058 a 18 ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει, ὅσα μὴ ἔχει ἐναντίωσιν ἄτομα ὄντα (nam ἄτομα hic non ita accipienda esse, ut significent τὰ ἄτομα εἴδει, docent quae dicit 486 a 16): conciliantur autem per ea quae habemus 227 b 12 εἰ δ' ἐστὶν ἅτθ' ἃ καὶ γένη ἅμα καὶ εἴδη ἐστί, δῆλον ὡς εἴδει μία ἔσται (κίνησις), ἁπλῶς δὲ μία εἴδει οὔ: quare sensu latiori dicit 133 b 1 ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος. De iis quae sunt ἕτερα τῷ γένει v. 1024 b 10, 1054 b 28.

1 b 9 μὲν ante ἐστὶ in multis codd. iisque optimis aut deest aut defuit, etiam quae sequuntur in ed. Bkk. καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται in nonnullis omissa sunt. Aliena manu haec addita esse satis apertum videtur: idem enim hoc loco Aristoteles diceret de eodem exemplo, quod iam exposuit 1 a 26, ipsi autem libri mss. ostendunt primum quidem intrusa esse verba καθ' ὑποκ.... λέγεται, deinde μὲν quoque ante ἐστὶ additum esse, quod illis verbis adiectis vix deesse posse videbatur.

Cap. 3. Si B praedicatur de C, A vero de B, praedicatur A de C; vs. 16 Diversa sunt quae diversorum generum species distinguunt.

1 b 16 ἑτέρων γενῶν in aliis libris exstare, in aliis ἑτερογενῶν refert Philoponus (schol. 46 a 41), Simplicius (ib. b 14) illud praeferendum esse monet, quod etiam Herminus et Porphyrius videntur habuisse, quorum continuo facit mentionem. Idem habet Magentenus (v. supra schol. p. 30 extr.) et vetus interpres latinus (ed. 25. Oct. 1481 per Philippum Venetum),

quo Buhlius usus est. Ceterum hoc probandum esse etiam e vs. 20 patet, quo opponuntur *τὰ ὑπ' ἄλληλα γένη* iis quae vs. 16 dixit *ἕτερα γένη*. 107 b 19, qui locus nostro est simillimus, Bkk. quoque ex optimis codd. recepit *ἑτέρων γενῶν*.

De genere v. 1024 a 29 *γένος λέγεται τὸ μὲν ἐὰν ᾖ ἡ γένεσις συνεχὴς τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό... τὸ δὲ ἀφ' οὗ ἂν ὦσι πρώτου κινήσαντος εἰς τὸ εἶναι...ἔτι δὲ ὡς τὸ ἐπίπεδον τῶν σχημάτων γένος τῶν ἐπιπέδων .. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς* (quod ib. b 8 vocat *ὡς ὕλη*, cf. 1058 a 22 *τὸ δὲ γένος ὕλη οὗ λέγεται γένος*). *ἔτι ὡς ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον, ὃ λέγεται ἐν τῷ τί ἐστι τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται αἱ ποιότητες*. 102 a 31 *γένος δ' ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον* (cf. 108 b 23). *ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι τὰ τοιαῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἀποδοῦναι ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον*: quare 1033 a 4 *καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γένος εἰς ὃ πρῶτον τίθεται*. 144 a 31 *τὸ γένος ἐπὶ πλεῖστον πάντων λέγεται*. Cic. Top. c. 7. §. 31 „Genus est notio ad plures differentias pertinens. Forma (*τὸ εἶδος* dicit) est notio, cuius differentia ad caput generis et quasi fontem referri potest". Aristot. 998 b 3 *ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν λόγων οὐκ ἂν εἴησαν αἱ ἀρχαὶ τὰ γένη τῶν ὄντων· ᾗ δ' ἕκαστον μὲν γνωρίζομεν διὰ τῶν ὁρισμῶν, ἀρχαὶ δὲ τὰ γένη τῶν ὁρισμῶν εἰσίν, ἀνάγκη καὶ τῶν ὁριστῶν ἀρχὰς εἶναι τὰ γένη. κἂν εἰ ἔστι τὴν τῶν ὄντων λαβεῖν ἐπιστήμην τὸ τῶν εἰδῶν λαβεῖν καθ' ἃ λέγονται τὰ ὄντα, τῶν γε εἰδῶν τὰ γένη ἀρχαί εἰσιν*. 999 a 21 *ἀλλὰ μὴν εἰ διὰ τοῦτο* (intell. *εἰ ἀρχὰς θετέον τὰ γένη διὰ τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι αὐτὰ καὶ κατὰ πάντων*), *τὰ μᾶλλον καθόλου μᾶλλον θετέον ἀρχάς· ὥστε ἀρχαὶ τὰ πρῶτ' ἂν εἴησαν γένη*. Preller (Historia philosophiae graecoromanae ex font. locc. contexta p. 256) ex iis quae leguntur 999 b 1—8 praepropere colligit „Aristotelem aliud generale statuendum putavisse, quod esset extra individuum"; nam met. B c. 4 et 6 quaerit tantum, num exsistant genera et species *παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα*, non affirmat: loci certe, quos adscribemus ad 2 a 13, satis ostendent longe aliter statuisse Aristotelem atque Prellerus opinatus est. 1003 a 8 *εἰ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ ἔσονται οὐσίαι· οὐθὲν γὰρ τῶν κοινῶν τόδε τι σημαίνει, ἀλλὰ τοιόνδε, ἡ δ' οὐσία τόδε τι*, cum quibus cf. quae ex Aristotele de secundis substantiis adscribemus paulo infra.

249 a 22 καὶ σημαίνει ὁ λόγος οὗτος ὅτι τὸ γένος οὐχ ἕν τι, ἀλλὰ παρὰ τοῦτο λανθάνει πολλά. 998 b 22 οὐχ οἷόν τε δὲ τῶν ὄντων οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν εἶναι γένος. 1024 b 15 οὐδὲ γὰρ ταῦτα (τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν) ἀναλύεται οὔτ' εἰς ἄλληλα οὔτ' εἰς ἕν τι.

1 b 17 αἱ διαφοραί. 1057 b 7 ἐκ γὰρ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν τὰ εἴδη. 140 a 28 δεῖ γὰρ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Apparet inde διαφορὰν Aristotelem vocare (accuratius εἰδοποιὸν διαφορὰν 143 b 8) quam scholastici philosophi dicebant differentiam specificam (cf. schol. 53 b 8, 16—24, 52 b 16): quare dicit 153 a 17 κατηγορεῖται δ' ἐν τῷ τί ἐστι τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. Eodem sensu accipit 228 b 29 οὐκ εἴδη κινήσεως οὐδὲ διαφοραὶ τάχος καὶ βραδυτής, ὅτι πάσαις ἀκολουθεῖ ταῖς διαφόροις κατ' εἶδος. 145 a 8 καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου. Quae dicit 122 b 16 οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι (cf. 144 a 21) pugnare videntur cum iis quae legimus 1038 a 8 φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος, et ib. 19 φανερὸν ὅτι ἡ τελευταία διαφορὰ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος ἔσται καὶ ὁ ὁρισμός, coll. 998 b 23 ἀνάγκη μὲν γὰρ τὰς διαφορὰς ἑκάστου γένους καὶ εἶναι καὶ μίαν εἶναι ἑκάστην, ἀδύνατον δὲ κατηγορεῖσθαι ἢ τὰ εἴδη τοῦ γένους ἐπὶ τῶν οἰκείων διαφορῶν ἢ τὸ γένος ἄνευ τῶν αὐτοῦ εἰδῶν. Alterum cum altero ita conciliatur, ut differentia ipsa quidem non sit substantia, sed, quum rei definitionem conficiat, ipsam rei naturam exprimere recte dicatur. 122 b 22 δῆλον οὖν ὅτι οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. Ib. 39 ἀεὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τοῦ εἴδους λέγεται. 1037 b 19 τὸ γὰρ γένος οὐ δοκεῖ μετέχειν τῶν διαφορῶν. De natura differentiae videamus 1054 a 32 τὰ δ' ἐναντία διάφορα, καὶ ἡ ἐναντίωσις διαφορά τις. 1058 a 7 λέγω γὰρ γένους διαφορὰν ἑτερότητα ἢ ἕτερον ποιεῖ τοῦτο αὐτό. ἐναντίωσις τοίνυν ἔσται αὕτη. Ib. b 1 ὅσαι μὲν ἐν τῷ λόγῳ εἰσὶν ἐναντιότητες εἴδει ποιοῦσι διαφοράν, ὅσαι δ' ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ οὐ ποιοῦσιν. 643 a 24 ἔστι δ' ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ. De iis quae dicuntur πρῶται διαφοραί v. Biese I. p. 522 not. 2, Aristot. 1055 a 3 ἐπεὶ δὲ διαφέρειν ἐνδέχεται ἀλλήλων τὰ διαφέροντα πλεῖον καὶ ἔλαττον, ἔστι τις καὶ μεγίστη διαφορά, καὶ ταύτην λέγω ἐναντίωσιν. Ib. 16

ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐναντιότης ἐστὶ διαφορὰ τέλειος, ἐκ τούτων δῆλον. 97 a 1 πρώτη δὲ διαφορά ἐστι ζῴου, εἰς ἣν ἅπαν ζῷον ἐμπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου. Latius patet, ubi idem fere est atque τὸ εἶδος, quocum coniungitur, 205 b 32 τόπου δὲ εἴδη καὶ διαφοραὶ τἄνω καὶ κάτω καὶ ... 100 a 22 πρῶτον οὖν ῥητέον τί ἐστι συλλογισμὸς καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί. 1284 b 41 δεῖ δὲ πρῶτον διελέσθαι πότερον ἓν τὸ γένος ἐστὶν αὐτῆς ἢ πλείους ἔχει διαφοράς. Iam supra cum nostro loco contulimus quae dicit 144 b 14 sqq.

1 b 18 οἷον τό τε πεζόν. Adiecimus οἷον e cod. B, quem quum in iis quae proxime sequuntur Bkk. probaverit, eundem in his deserere nolui, praesertim quum versio Boethiana cum eo conveniat. Deletum videtur οἷον ab iis, qui animadverterent modo praecessisse eadem verba διαφοραὶ οἷον. Nihil inusitati habere vocem οἷον inde patet, quod Aristoteles saepe ea ita utitur, ut explicet („scilicet, nempe"), non ut exempla afferat: 326 a 27 τὰ μὲν γὰρ διαλύεται ῥᾳδίως, οἷον τὰ μεγάλα. 266 a 15 τρία γάρ ἐστι, τὸ κινοῦν, τὸ κινούμενον, τὸ ἐν ᾧ τρίτον, ὁ χρόνος. ταῦτα δὲ ἢ πάντα ἄπειρα ἢ πάντα πεπερασμένα ἢ ἔνια, οἷον τὰ δύο ἢ τὸ ἕν. 773 a 9 ἓν δ' εἶναι τὸ ζῷον τὸ τερατῶδες ἢ πλείω συμπεφυκότα δεῖ νομίζειν κατὰ τὴν ἀρχήν, οἷον εἰ τοιοῦτόν ἐστιν ἡ καρδία μόριον, τὸ μὲν μίαν ἔχον καρδίαν ἓν ζῷον. (In his enim οἷον non est „exempli gratia", quia aliud exemplum praeter cor afferri nequit: etenim cor est ἀρχὴ ista, de qua locutus est.) Sic etiam 69 b 27 οἷον, quamquam exemplum exponit, tamen, quia idem exemplum iam commemoratum est vs. 25, ut de alio sermo esse non possit, vim explicandi habet. Praeterea cf. quae dicemus de usu vocis οἷον ad 4 b 23. — Animalia 454 b 15 dividit in πλωτὰ καὶ πτηνὰ καὶ πεζά, item 743 b 34, 746 a 23, 771 b 10. 589 a 10 sqq. dividuntur in πεζὰ et ἔνυδρα. Nostro loco τὸ δίπουν videtur additum esse, quo patefiat non solum de primis differentiis intelligendam esse regulam, quam proposuit, sed eandem etiam valere in reliquis: quare, quum ne eiusdem quidem ordinis sint differentiae, quarum exempla attulit, quod recepimus οἷον nihil certe habebit quod offendat. Namque in eadem divisione 14 b 38 omissum est τὸ δίπουν, quamquam adiicitur 143 b 1, ut aut differentias, quae non eiusdem ordinis sint, simul enumerari dicendum sit aut nihil relictum sit, nisi ut τὸ πεζὸν idem significare dicas, quod τὸ τετράπουν.

Cap. 4. Categoriarum enumeratio.

2a1 Lectionem, quam habuerunt edd. priores, ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ e codd. reduximus.

2a2 τοῦ κεῖσθαι, quod, ubi categoriae recensentur, saepius ab Aristotele omitti iam observavimus, exemplum est 1042a19 τὰ δὲ θέσει (διαφέρει) οἷον οὐδὸς καὶ ὑπέρθυρον· ταῦτα γὰρ τῷ κεῖσθαί πως διαφέρει. Ib. 26 οὐδὸς γάρ ἐστιν ὅ τι οὕτως κεῖται, καὶ τὸ εἶναι τὸ οὕτως αὐτὸ κεῖσθαι σημαίνει, καὶ τὸ κρύσταλλον εἶναιτὸ οὕτω πεπυκνῶσθαι.

2a6 ἢ ἀποφάσει post λέγεται, vs. 7 ἢ ἀπόφασις ante γίνεται et καὶ ἀπόφασις ante ἤτοι omisimus codicem *e* secuti, qui solus congruit cum lectione, quam et Simplicius habuit et Ammonius (schol. 49b17 — 28). Ad verba Simplicii (ed. Basil. 1581 fol. 11 δ) iam annotavit Iust. Velsius: „Hinc itaque patet Simplicium aliter hunc textum legisse, quam hodie in impressis exemplaribus habeatur".

2a7 δοκεῖ Aristoteles videtur addidisse, quia non huius loci erat quidquam docere de enuntiatione. De re ipsa v. 16a12 et quae dicemus ad h. l.

Cap. 5. De substantia. vs. 19 *Quae praedicantur, eorum et nomen et definitio de aliis enuntiatur:* 27 *quae autem in aliis inhaerent, eorum nomen aliquando praedicatur de illis.* 34 *De primis substantiis omnia aut praedicantur aut in iis inhaerent.* 2b7 *Species magis substantia est quam genus. vs.* 15 *Exponitur, cur individua dicantur primae substantiae et species magis substantiae quam genus.* 22 *Individuum individuo, species specie non magis est substantia.* 29 *Non est secunda substantia praeter species et genera.* 3a7 *Substantia non inhaeret in aliis,* 21 *quamquam hoc non proprium est substantiae.* 23 *Substantiae et differentiae* συνωνύμως *utique praedicantur.* 3b10 *Substantia per se sola consistit* (τόδε τι). 24 *Substantiae nihil contrarium est.* 33 *Substantia, quatenus per se sola consistit, non dicitur magis vel minus esse substantia.* 4a10 *Substantiae proprium est, quod contraria in se suscipit (alia ratio est orationis et opinionis).*

2a11 de substantia v. Trdlbg. de an. p. 323 — 327, H. Rassow Aristotelis de notionis definitione doctrina. Berol. 1843. p. 51 — 54. Hoc loco substantia non nisi negatione definitur. Aristot.

1017 b 23 *συμβαίνει δὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν οὐσίαν λέγεσθαι, τό θ' ὑποκείμενον ἔσχατον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλου λέγεται, καὶ ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν ᾖ· τοιοῦτον δὲ ἑκάστου ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος*: quare iungit 379 b 26, 1050 a 5 *εἶδος καὶ οὐσίαν*. 1028 a 29 *δῆλον οὖν ὅτι διὰ ταύτην κἀκείνων (τῶν ἄλλων κατηγοριῶν) ἕκαστόν ἐστιν*, cf. 185 a 31, quem locum adscripsimus ad 1 a 25. 1042 a 26 *ἔστι δ' ἡ οὐσία τὸ ὑποκείμενον, ἄλλως μὲν ἡ ὕλη* (quare dicit 1044 a 15 *ὑλικὴ οὐσία*, 1049 a 36 *ὕλη καὶ οὐσία ὑλική*) ... *ἄλλως δ' ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή, ὃ τόδε τι ὂν τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστιν* (quare opponuntur *οὐσία* et *ὕλη* 390 a 6: *ἡ δ' οὐσία οὐθὲν ἄλλο ἢ ὁ λόγος*, cf. ib. b 17—19. Eodem sensu *οὐσία* capienda est 693 b 13 *τῷ δ' ὄρνιθι ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ πτητικόν ἐστιν*). *τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων*, cf. 414 a 15. Quomodo triplex sensus *τῆς οὐσίας*, quem modo exposuit, conveniat cum altero loco (v. supra), quo non nisi duplicem agnovit, facile est ad intelligendum. Addamus 1070 a 9 *οὐσίαι δὲ τρεῖς, ἡ μὲν ὕλη τόδε τι οὖσα τῷ φαίνεσθαι (ὅσα γάρ ἐστιν ἁφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον), ἡ δὲ φύσις τόδε τι, εἰς ἣν καὶ ἕξις τις· ἔτι τρίτη ἡ ἐκ τούτων ἡ καθ' ἕκαστα, οἷον Σωκράτης ἢ Καλλίας*. 1039 b 21 *λέγω δ' ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν οὐσία σὺν τῇ ὕλῃ συνειλημμένος ὁ λόγος* (quod vocare solet *τὸ σύνολον*, v. quae dicemus ad 17 a 39), *ἡ δ' ὁ λόγος ὅλως*. 1032 b 2 *εἶδος δὲ λέγω τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου καὶ τὴν πρώτην οὐσίαν*. 1037 a 29 *ἡ οὐσία γάρ ἐστι τὸ εἶδος τὸ ἐνόν, ἐξ οὗ καὶ τῆς ὕλης ἡ σύνοδος λέγεται οὐσία*: quare iunguntur 91 b 8 *τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία*. 1050 b 2 *ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐνέργειά ἐστιν*. De coniunctione *τῆς οὐσίας* et *τοῦ τί ἐστιν* v. Trdlbg. de an. p. 192. Iam clarum erit, quomodo fieri possit, ut *οὐσία* idem significet, quod definitio: 96 b 10 *εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ τριάδι εἶναι. ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου εἶναι ἡ ἐπὶ ταῖς ἀτόμοις ἔσχατος τοιαύτη κατηγορία*. Ib. a 33 *τὰ δὴ τοιαῦτα (τὰ ἐπὶ πλέον ὑπάρχοντα) ληπτέον μέχρι τούτου, ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον, ὧν ἕκαστον μὲν ἐπὶ πλεῖον ὑπάρξει, ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον. ταύτην γὰρ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι τοῦ πράγματος*. 92 b 12 *δι' ἀποδείξεώς φαμεν ἀναγκαῖον εἶναι δείκνυσθαι ἅπαν ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ οὐσία εἴη. τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν*. De coel. 298 a 29 de iis quae ib. b 3 vocantur *φυσικαὶ οὐσίαι* haec habemus:

λέγω δ' οὐσίας μὲν τά τε ἁπλᾶ σώματα, οἷον πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτοις καὶ ὅσα ἐκ τούτων, οἷον τόν τε σύνολον οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ καὶ πάλιν τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια τούτων. Etiam quae leguntur 318b35 τὴν ὕλην διαφέρειν ἢ τῷ οὐσίαν εἶναι ἢ τῷ μή facile intelligentur collatis iis quae praecesserunt, μᾶλλον τόδε τι καὶ εἶδος ταῦτα (πνεῦμα καὶ ἀὴρ) τῆς γῆς. — Georg. Pachymeres (epit. log. Oxon. 1666. p. 22.) de nostro loco haec habet: ταῦτα δέ φησι διὰ Πλάτωνα μᾶλλον οὐσίαν καὶ πρώτην τὰς ἰδέας λέγοντα, ἅ ἐστι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη. — De ratione, quae obtinet inter οὐσίαν, φύσιν, γένεσιν, v. Trdlbg. de an. p. 188. Aristot. 641a26 τῆς φύσεως διχῶς λεγομένης καὶ οὔσης τῆς μὲν ὡς ὕλης τῆς δ' ὡς οὐσίας . . . 1015a14 ἡ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν ἡ οὐσία ἡ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς ᾗ αὐτά· ἡ γὰρ ὕλη τῷ ταύτης δεκτικὴ εἶναι λέγεται φύσις καὶ αἱ γενέσεις καὶ τὸ φύεσθαι τῷ ἀπὸ ταύτης εἶναι κινήσεις. 640a18 ἡ γὰρ γένεσις ἕνεκα τῆς οὐσίας ἐστίν, ἀλλ' οὐχ ἡ οὐσία ἕνεκα τῆς γενέσεως, cf. 778b7. 1077a19 τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι, τῇ οὐσίᾳ δ' ὕστερον. 646a25 ἐναντίως ἐπὶ τῆς γενέσεως ἔχει καὶ τῆς οὐσίας· τὰ γὰρ ὕστερα τῇ γενέσει πρότερα τὴν φύσιν ἐστίν. 1343a13 οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστον ἔστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία τυγχάνει αὕτη οὖσα. Ponitur etiam vox οὐσία ita, ut nihil significet nisi ipsam rem, cuius est οὐσία: 693b6 τῶν γὰρ ἐναίμων ἡ τοῦ ὄρνιθος οὐσία. Sic etiam γένος et φύσις ponuntur, ut nullam fere vim habeant: 716a15 τὴν τῆς γῆς φύσιν ὡς θῆλυ καὶ μητέρα νομίζουσιν. 678a28 (τὰ μαλάκια καὶ μαλακόστρακα) τὴν τῶν σπλάγχνων ἅπασαν οὐκ ἔχει φύσιν. Ib. 31 ἐξ οὗ γὰρ συνέστηκεν ἡ τῶν σπλάγχνων φύσις, cf. 783b35 τὴν τῶν τριχῶν φύσιν. 690b8 τὸ δὲ τῶν ὀνύχων γένος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν ἔχουσιν. 516a26 ἐν δὲ ταῖς σιαγόσιν ἔνεστι τὸ τῶν ὀδόντων γένος. Idem est 359b13 στυπτηρίας γὰρ καὶ κονίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων γίνεται πλήρης δ υ ν ά μ ε ω ν, cf. 776a30, de coel. 297b15 φανερὸν ὅτι σφαιροειδὴς ἡ γ έ ν ε σ ι ς αὐτῆς (τῆς γῆς). — Cur ἡ οὐσία prima sit categoriarum, pluribus locis exponit; v. quem supra habuimus 185a31, deinde 190a34 καὶ γὰρ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ πρὸς ἕτερον καὶ ποτὲ καὶ ποῦ γίνεται ὑποκειμένου τινὸς διὰ τὸ μόνην τὴν οὐσίαν μηθενὸς κατ' ἄλλου λέγεσθαι ὑποκειμένου, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ τῆς

οὐσίας. **317b9** *ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει οὐσία μηδὲ τόδε δῆλον ὡς οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεμία κατηγοριῶν.* **1038b28** *οὔτε λόγῳ γὰρ οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει οἷόν τε τὰ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι πρότερα. ἔσται γὰρ χωριστά,* cf. **1088b4**: quare omnibus categoriis, ut *τοῖς συμβεβηκόσι* (v. Biese I. p. 82 not. 5) opponitur *ἡ οὐσία*: **73b7** *ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει οὐχ ἕτερόν τι ὄντα ἐστὶν ὅπερ ἐστίν. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου καθ' αὑτὰ λέγω, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου συμβεβηκότα,* cf. **83a24** seqq.; *τοῖς καθ' αὑτὸ συμβεβηκόσιν* opponitur *ἡ οὐσία* **193b27**, **203b33**. Non componi *οὐσίαν* neque *ἐξ οὐσιῶν* neque *ἐκ μὴ οὐσιῶν* edocemur **1041a4** *ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐθὲν οὐσία, οὔτ' ἐστὶν οὐσία οὐδεμία ἐξ οὐσιῶν δῆλον.* **1088b3** *ἄτοπον οὖν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ οὐσίας μὴ οὐσίαν ποιεῖν στοιχεῖον καὶ πρότερον.* **218a2** *τὸ δ' ἐκ μὴ ὄντων συγκείμενον ἀδύνατον ἂν εἶναι δόξειε μετέχειν οὐσίας.* Tamen de partibus substantiae loquitur in Categoriis, e. g. **3a29**: quae quidem difficultas tollitur observato discrimine, quod mox indicabimus: causa in eo est, quod in Categoriis non de ipsa rerum natura et veritate exponit, sed res tales capit, quales apparent in communi vita homini philosophia non imbuto, unde fit, ut in Categoriis alia sit *πρώτη οὐσία* atque in prima philosophia: illa enim partes habet, haec vero non componitur ex partibus. Ubi singulae categoriae enumerantur, saepius *τί ἐστι* ponitur pro *οὐσίᾳ*, e. g. **1054a15**, **83b21**, **103b22**: apparet autem ex iis quae dicit **103b27** seqq., *τὸ τί ἐστι* significare posse categoriam quamcunque. — Et quae sensibus subiecta sunt (quae **1059b8**, **1063a22**, de coel. **269b15** vocantur *τὰ δεῦρο*; **1059b26**, **1143a33** *τὰ ἔσχατα*: quare coniungitur **451a26** *τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐσχάτῳ*, v. Zell. ad Ethic. Nicomach. VI, 8, 2; **1077a21** *τὰ ἐνταῦθα*) *πρῶται οὐσίαι* dicuntur ut in Categoriis et quae a sensibus quam maxime remota sunt, v. quae supra habuimus **1032b2** coll. **23a24** et **1037a28**, **b3** *λέγω δὲ πρώτην ἣ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι καὶ ὑποκειμένῳ ὡς ὕλῃ.* Quomodo hoc fieri possit, patebit e duplici sensu vocis *πρῶτος*, quem explicabimus ad **71b21**.

2a15 *δεύτεραι οὐσίαι.* Has ne *οὐσίας* quidem appellandas esse docet **1035b29** *καθόλου δ' οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου.* **767b33** *γεννᾷ δὲ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ*

καθ' ἕκαστον· τοῦτο γὰρ ἡ οὐσία. **644 a 24** *οὐσίαι μὲν εἰσι τὰ ἔσχατα εἴδη, ταῦτα δὲ κατὰ τὸ εἶδος ἀδιάφορα, οἷον Σωκράτης Κορίσκος,* quibus opponuntur in seqq. *τὰ καθόλου.* **179 a 8** *φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τόδε τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἤτοι ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποσὸν ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνειν,* cf. 3 b 13 seqq. Inde videtur explicandum quod dubitavit Trdlbg. de an. p. 327. Dicit enim Aristoteles **1028 b 34** *λέγεται δ' ἡ οὐσία, εἰ μὴ πλεοναχῶς, ἀλλ' ἐν τέτταρσί γε μάλιστα. καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος οὐσία δοκεῖ εἶναι ἑκάστου καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον.* Quadruplex hoc loco dicitur *οὐσία*, quum iis locis, quos supra adscripsimus, triplex sit. Caute autem dixit *λέγεται* et *δοκεῖ*, non *ἔστι*: revera enim *ἡ δευτέρα οὐσία* (*τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος*) non est *οὐσία*, tertiam vero *οὐσίαν*, quam 1043 a 18 et 28 *τὴν τρίτην* vocat *καὶ τὴν ἐκ τούτων* (*ἐξ ὕλης* intell. *καὶ εἴδους*), non nominavit, quia non nisi earum mentionem faceret, quae ab omnibus vocari solerent *οὐσίαι.* Comprobatur quod diximus coll. **1138 b 2** *λέγεται δ' ὥσπερ τὸ ὑποκείμενον οὐσία εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ἐκ τούτων καὶ τὸ καθόλου. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν εἴρηται... δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθόλου αἴτιόν τισιν εἶναι μάλιστα καὶ εἶναι ἀρχὴ τὸ καθόλου· διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου.* Ib. 35 *φανερὸν ὅτι οὐθὲν τῶν καθόλου ὑπαρχόντων οὐσία ἐστί, καὶ ὅτι οὐθὲν σημαίνει τῶν κοινῇ κατηγορουμένων τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε.*

2 a 20 Hegel (l. c. p. 407): „Vom Untergeordneten wird Name und Verhältnifs (*λόγος*, Gattung) des Allgemeinen praedicirt"; *τὸ καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι* est quod vocare solet *τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι.* **122 a 6** *πάντα γὰρ τὰ ἐπάνω γένη κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν,* cf. 102 a 32, quem locum adscripsimus ad 1 b 16. Idem etiam nude appellatur *κατηγορεῖσθαι* sensu proprio **83 a 14** *εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν κατηγορεῖν, τὸ δ' ἐκείνως* (si nomen quidem praedicatur, res vero, quam significat, non praedicatur) *ἤτοι μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν.* — Dicit Aristoteles et *κατηγορεῖσθαι τινὸς* et *κατά τινὸς* et *ἐπί τινὸς* (122 a 31, 2 a 29; 121 b 8 *ἐπ' ἴσων λέγεται*) et *περὶ τινὸς* (107 a 25) et *ἐπί τινι* (179 a 9): quare 999 a 7, 1000 a 1 *τὸ ἐπὶ τούτων* idem est quod *τὸ γένος* vel *τὸ κατηγορούμενον,* 87 b 31 *τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν.*

2a26 *καὶ ζῷον* ante *ὥστε* omisimus optimos codices secuti.

2b6 Quae in nostris codd. adiiciuntur, ea iam Simplicius habuit, v. schol. 51b38.

2b7 *μᾶλλον οὐσία* alio sensu occurrit 318b15 *ἧς μὲν γὰρ μᾶλλον αἱ διαφοραὶ τόδε τι σημαίνουσι, μᾶλλον οὐσία, ἧς δὲ στέρησιν, μὴ ὄν, οἷον τὸ μὲν θερμὸν κατηγορία τις καὶ εἶδος, ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις.*

2b17 *ἐν ταύταις* dedimus cum edd. prioribus. — *ὥς δέ γε*... ut ad primas substantias omnia referuntur (nam aut de iis praedicantur aut in iis insunt), sic genera referuntur ad species; non consistunt enim nisi per has.

2b22 *αὐτῶν δὲ τῶν*... ea dicit, quae appellare solet *τὰ ἄτομα τῷ εἴδει* s. *κατ' εἶδος*, cf. 96b16.

2b29 Hegel l. c.: „Auch sind die Arten und Gattungen vor dem Uebrigen (Eigenschaften, Accidenzen)" (imo, sola e reliquis) „zweite Substanzen zu nennen; der Begriff Mensch vor dem, dafs er weifs ist oder läuft". De reliquis categoriis aliquid adiicere non dignatus est Hegelius, neque quid eum moverit, ut silentio eas praeterierit, nos scire voluit.

2b33 Verba *καὶ*...*ἀποδιδούς* suspicionem movent: est enim alienum ab hoc loco, quod species magis quam genus individui naturam exprimit, si quidem id agitur, ut ostendatur species et genera sola ex omnibus, quae praedicentur, primae substantiae naturam posse exprimere: utrum ei propius sit, iam exposuit: quare e vs. 11 ista verba repetita videntur. Ceterum quinque versibus septies occurrere verbum *ἀποδίδωμι* haud parvam negligentiam prodit, qua fortasse etiam ista repetitio satis excusari poterit. Similis negligentia inest in repetitione verborum *ἴσον τε καὶ ἄνισον* 6a26—35.

3a3 *τὰ λοιπὰ πάντα* exceptis primis substantiis complectuntur omnia, quae neque species sunt neque genera eorum, de quibus praedicantur, sed *συμβεβηκότα καὶ ἀλλοτρίως ἀποδεδομένα*, cf. 2b35. Sic „grammaticus" et de individuo (quodam homine) praedicatur et de specie (homine universo) et de genere (animali).

3a10 Secundas substantias non inhaerere in aliis duobus modis probat, tum exemplis propositis, quibus hoc sua sponte appareat (*φανερὸν μὲν καὶ οὕτως*), tum (v. 15) diversa exposita ratione, qua secundae substantiae et qua quae in aliis inhaereant praedicentur.

3a21 Articulum ante *οὐσίας* et vs. 27 ante *ἀνθρώπου* omisimus. Ne quis putet addendum esse *τῆς* vs. 21, quia in eadem locutione adiectum sit 3b28, adscribamus quaedam exempla, unde appareat legem quandam et regulam vix posse constitui, ex qua, num articulus in his vel adiiciendus sit vel omittendus, diiudicari possit. 407a8 *ταῦτα δὲ τὸ ἐφεξῆς ἕν, ὡς ἀριθμός, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ μέγεθος.* 185b2 *ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆται, ἀλλ' οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ τῷ ποιῷ.* 766a8 *οὔθ' ἡ ὄψις ἄνευ ὀφθαλμῶν, οὔτ' ὀφθαλμὸς τελειοῦται ἄνευ ὄψεως.* 4a11 *ἓν ἀριθμῷ*, quamquam ib. 14 seq. *ἓν τῷ ἀριθμῷ.* 897b36 *ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑγρᾷ μᾶλλον (τροφῇ χρῆται) ἢ τῇ ξηρᾷ*, cf. ib. 38. 1283b6 *ἡ μὲν (πολιτεία διαφέρει) τῷ διὰ πλουσίων, ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι.* Articuli omissi exempla, quae nostro loco prae ceteris convenire videntur, collegimus haec: 987a18 *αὐτὸ τὸ ἓν οὐσίαν εἶναι (ᾠήθησαν) τούτων ὧν κατηγοροῦνται, διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἁπάντων.* 981a18 *οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων . . . ἀλλὰ Καλλίαν.* 915b3 *ἀνάγκη καὶ τὴν γραμμὴν τοιαύτην εἶναι, ἣ ἴσον διαιρεῖ τὸν τόπον ἔνθεν καὶ ἔνθεν· τοιαύτη δέ ἐστιν εὐθεῖα.* 658b2 *τὴν δὲ κεφαλὴν ἄνθρωπός ἐστι τῶν ζῴων δασύτατον.* Aliis locis melius abesset articulus: 872b4 et 875b9 *διὰ τί τοῖς μεθύουσιν ἐνίοτε πολλὰ φαίνεται τὸ ἓν ὁρῶσιν*, quae si conferantur cum 958b15, 959a10, 13, 16, *τὸ ἕν*, quod additum est 958a25, non recte delendum putavisse Bkkum apparebit. Praeterea de adiecto articulo cf. 227b2 *τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχει εἴρηται.* Idem fere est 226b20. 952b20 *τὸν κλέψαντα ταῖς μείζοσι ζημίαις ἐκόλασε τῶν ἐξ οἰκίας τινὸς ἀφελομένων.* 855a6 *ὅσῳ γὰρ ἂν ὀξύτερος γένηται ὁ ῥόμβος, ἡ μὲν διάμετρος ἡ ἐλάττων γίνεται, ἡ δὲ ΒΓ μείζων*, quem locum corruptum esse satis apertum videtur: bene habebunt omnia, si scribimus *διάμετρος ΑΔ ἐλάττων*: 901b32 verborum collocatio effecit, ut articulus adiici deberet: *διὰ τὴν τραχύτητα προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος ἧττον γίνεται μία.* Idem est 1283b11 *τίνα δεῖ διελεῖν τὸν τρόπον*, cf. 5a15 *τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων.*

3a29 Monet ne quis partes substantiae (de quibus v. Biese I. p. 58 not. 2) — manus hominis dicit, pedes, alia — inhaerere putet in ea, quia quae inhaereant (*ὡς ἐν ὑποκειμένῳ*) sua sponte et per se non consistant: quare qui partes in substantia

inhaerere putat, is substantias eas esse negare debebit: neque enim eo sensu accepimus *τὰ ἐν ὑποκειμένῳ* (1a24), ut partes sint.

3a33 *ταῖς οὐσίαις*, intell. *ταῖς δευτέραις*: primae enim omnino non praedicantur (vs. 36).

3a34 *ἀπὸ τούτων*, Bkk. *ἀπ' αὐτῶν*: quo iure, patebit toto loco exposito. Quae praedicantur *συνωνύμως*, eorum et nomina et definitiones praedicantur de iisdem (v. 109b6 *πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν τὰ εἴδη*): duae sunt igitur argumentationis partes: una (vs. 34 — b2) probatur nomina praedicari, altera (b2 — 7) definitiones quoque praedicari. Prior pars dividitur: nam et substantiae nomen (vs. 34 — 39) et differentiae nomen (b1 sq.) de iisdem praedicari ostendendum est. Iam si legimus *αὐτῶν* vs. 34, hoc et de substantiis et de differentiis dictum erit, si *τούτων*, de substantiis solis. Utrumque locum habere posse apparet, sed alterum videtur praeferendum esse, non tam quia melioribus argumentis defendi possit (perpendenti enim aequalia fere apparebunt utraque) quam propter librorum et mss. et edd. auctoritatem. Praeterea lectio *ἀπὸ τούτων* maiorem difficultatem videtur habere, *ἀπ' αὐτῶν* vero propter alterum *ἀπ' αὐτῶν*, quod praecessit, mendo similius est.

3a36 Excipit primam substantiam, a qua nulla categoria derivatur s. a qua nihil fluit, quod praedicari possit: nam ne ipsa quidem praedicatur.

3b1 et 6 servavimus quod habuerunt edd. priores. Vs. 5 ipsa lectionis diversitas *πάντα* aliunde intrusum esse nobis persuasit.

3b7 Utraque argumentationis parte confecta colligit ex ambabus.

3b10 Quatenus *ἡ οὐσία* sola dicatur *τόδε τι*, ostendit 1049a28 *τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι*. 767b35 (*τὸ γινόμενον*) *τόδε τι καὶ τοῦθ' ἡ οὐσία*: quare coniungitur 416b13, 1060b1 *τόδε τι καὶ οὐσία*, ib. 21 opponuntur *τὸ τοιόνδε* (*τὸ καθόλου*) et *τόδε τι*, cf. 434a16 — 19. Biese I. p. 62 not. 2 et 3. Verbo quidem latius patere videtur *τὸ τόδε τι* quam *ἡ οὐσία*, quare dicit 73b7 *ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει*, re vera idem est. Ceterum cf. quae de simili locutione *ὅπερ τι* dicemus ad 49a18.

3b13 *τῶν δὲ* scripsimus pro *ἐπὶ δὲ τῶν*: solet enim Aristoteles praepositionem, quae praecessit, non repetere, v. Zellii comm.

ad Ethic. Nicomach. p. 442: quare ἐπὶ δὲ τῶν correctionis speciem habet: 1316 a 19 πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι ἢ τὴν σύνεγγυς. 1334 b 27 ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν (ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι) τῆς ὀρέξεως τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς. 940 b 16 διὰ τὸ αὐτὸ ὃ καὶ οἱ εὔριποι ῥέουσιν, cf. 692 b 20. 421 a 7 περὶ δὲ ὀσμῆς καὶ ὀσφραντοῦ ἧττον εὐδιόριστόν ἐστι τῶν εἰρημένων. 349 b 5 ἢ πάντας (ποταμοὺς) ἐκ μιᾶς (κοιλίας ῥεῖν) ἢ ἄλλον ἄλλης, cf. 787 a 14. 161 a 27 οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. 159 a 5 ὅταν δ' ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεγῆναι ἢ τὴν θέσιν. 1279 b 1 πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστά τὴν πολεμικήν, h. e. πρὸς τὴν πολεμικὴν πλείους ἠκριβῶσθαι ἐνδέχεται, quod ex praecedentibus repetendum esse apparet.

3b22 ποιεῖται. Subiectum omissum est, quae quidem omissio satis frequens est apud Aristotelem, v. Zell. ad Ethic. Nic. III, 1, 6. Aristot. 65 a 1 et 17 b 2, 66 a 26, 70 b 30. Ut τὶς omittitur, sic etiam τὶ non adiici ubi minus accurate loquitur observavit Trdlbg. Elem. logices p. 71. Sic subiectum orationis omissum est 11 a 16.

3b24, v. 189 a 29 οὐθενὸς γὰρ ὁρῶμεν τῶν ὄντων οὐσίαν τἀναντία, cf. ib. 33. 225 b 10 κατ' οὐσίαν δ' οὐκ ἔστι κίνησις διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ τῶν ὄντων ἐναντίον. οὐδὲ δὴ τῷ πρός τι.

3b26 ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ videntur adiecta esse ex analogia versus sequentis, quod etiam eo vel magis fit verisimile, quod verba ὁ τὶς vel τὸ τὶ, quibus individuum significare Aristotelem supra notavimus, non coniungi solent nisi cum εἴδει ἀτόμῳ: quare et rectius dicitur et Aristotelis stilo magis conveniens ὁ τὶς ἄνθρωπος quam τὸ τὶ ζῷον, genus enim (τὸ ζῷον) longius remotum est ab individuo quam species individua (ἄνθρωπος): neque tamen optimorum codicum auctoritati fidem habere noluimus.

3b30 εἰ μή τις ... quem refutabit infra 5 b 14 sqq.

3b36 ἀλλ' ὅτι ἑκάστη ... natura substantiae gradum non admittit: id ipsum quod est substantia neque augetur neque minuitur. Nemo erit, opinor, qui cum hoc loco pugnare putet quae dicit 138 a 1 τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Nam μᾶλλον πῦρ h. l. non dixit quasi aliquid re vera esse possit vel magis ignis vel minus, sed non

dixit nisi exempli gratia: neque tamen alienum est a stilo Aristotelis, ut dicat *μᾶλλον πῦρ* id quod ignis naturam et speciem magis referat quam aliud, e. g. *φλὸξ μᾶλλον πῦρ ἢ τέφρα*. Simile est quod habemus 932 b 2 *πυκνότερον ἡ θάλαττα καὶ μᾶλλον σῶμα*, quod eo excusatur, quod *σῶμα* h. l. idem est quod *στερεόν τι*, cf. 438 a 18 *ἐν τοῖς πάμπαν ἐμβρύοις*.

3 b 37 *αὕτη*, edd. priores *ἡ αὐτή*, quamquam Iul. Pacius vertit ac si legisset *αὕτη*, quod et sensus postulat et codices praebent.

4 a 8 *οὐσία* omnes codd. praebent et Aristotelis usus loquendi confirmat: 192 b 33 *ἔστι πάντα ταῦτα οὐσία*. 1017 b 13 *ἅπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία*. 919 b 3 *αἱ δὲ πράξεις ἤθους σημασία ἐστίν*. 920 a 3 *διὰ τί οἱ ῥυθμοὶ καὶ τὰ μέλη φωνὴ οὖσα ἤθεσιν ἔοικεν, οἱ δὲ χυμοὶ οὔ;* 871 b 17 *σημεῖον δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν αἱ γινόμεναι βοήθειαι*. 1308 a 16 *ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι*. Alia ratio est ubi numerus pluralis non poterat non poni: 506 a 6 *τὸ διάζωμα ὃ καλοῦνται φρένες*. 853 a 21 *ὁ σφὴν δύο μοχλοί εἰσιν*.

4 a 11 *δεκτικὸν* dicitur (v. 12 a 30) *τὸ ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν τι* vel *ὃ καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν*. Hoc igitur sensu 226 b 15 *τὴν ἠρεμίαν* vocat *στέρησιν τοῦ δεκτικοῦ*, h. e. *στέρησιν τοῦ κινεῖσθαι πεφυκότος*. 453 b 28 *ἀεὶ γὰρ τὰ ἐναντία ... ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ φαίνεται γινόμενα*. 414 a 10 *ἡ μὲν ἐπιστήμη τε καὶ ὑγίεια μορφή καὶ εἶδός τι καὶ λόγος καὶ οἷον ἐνέργεια τοῦ δεκτικοῦ, ἡ μὲν τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἡ δὲ τοῦ ὑγιαστικοῦ*.

4 a 12 *ὅσα* refertur ad *τῶν ἄλλων*, *ὃ* ad *τὸ τοιοῦτο*. Similis est constructio 1017 a 21, ubi exponit cur *συμβεβηκότα* dicantur quae cum ipsa rerum natura non coniuncta sint, cuius rei rationem reddit hanc: *ὅτι αὐτό ἐστιν ᾧ ὑπάρχει οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται*: opponit in his *τὸ καθ' αὐτὸ κατηγορούμενον*, quod voce *αὐτὸ* significavit, *τῷ συμβεβηκότι*, quare sensus est hic „quia res ipsa, cui *ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός*, talis est, qualem exprimit *τὸ καθ' αὐτὸ κατηγορούμενον*", cf. de coel. 311 a 25 *εἴη ἄν τι ἕτερον, ὃ φέρεται ἐπὶ τὸ ἔσχατον, ὃ πᾶσι τοῖς φερομένοις ἐπιπολάζει*.

4 a 15 *οὐδ' ἡ αὐτή... οὐκ ἔσται*. Similem pleonasmum habebimus 21 a 12, 50 a 30, cf. 915 a 28 *τρίγωνον δὲ οὐδὲ πολύγωνον οὔτε ὅλον οὔτε μόριόν ἐστιν*. 865 b 21 *δεῖ γὰρ ἢ μὴ ὑπάρχειν μηθὲν περίττωμα ἢ ...* 952 a 33 *οὐκ ἔξεστιν οὐθένα κωλῦσαι οὔτε εἰσιέναι οὔτε εἰσελθόντα... θέσθαι*. 250 a 22 *οὐδὲ δὴ το-*

σοῦτον μόριον, ὅσον ἂν κινήσειε τοῦ ὅλου, εἰ εἴη καθ' αὑτὸ τοῦτο, οὐ κινεῖ. 265 a 18 τὸ γὰρ οὕτως ἄπειρον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' οὐδ' εἰ ἦν, ἐκινεῖτ' ἂν οὐδέν. 253 b 28 ἀνάγκη δὲ εἰς ὑγίειαν μεταβάλλειν καὶ μὴ εἰς ἄλλο μηθέν. 74 a 2 οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον. Aliud est quod habemus 347 a 32 φορτίον φέρουσα πλέον ἢ ἀνάγουσα θερμότης ἢ καθ' αὑτὴν οὐ δύναται μετεωρίζειν (un plus grand poids qu' elle ne peut soulever).

4 a 23 Cur τοιούτων reiectum sit a Bkko non video, quum b 16 nihil habeat quod offendat, ἐναντίων vero explicationis gratia positum esse probabile sit.

4 a 29 τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. Etiam si quis concedat orationem et opinionem contraria in se suscipere, certe modus suscipiendi contraria non idem erit atque in substantiis, si quidem substantiae contraria suscipiunt, quatenus ipsae mutantur, oratio et opinio, quatenus res mutantur, de quibus proferuntur. Quid? quod ne hoc quidem (pergit b 4) recte dicitur: nam oratio et opinio contraria omnino non suscipiunt (nihil enim patiuntur ab iis, sed eaedem manent, quum utrum verae sint an falsae, ex ipsis rebus pendeat, ad quas referantur), substantiae vero ipsae mutantur.

4 b 4 Dedimus δὴ e codd. pro lectione vulgari eaque faciliori δέ: nam quae sequuntur sic melius cohaerere videntur cum iis quae praecesserunt; vs. 10 quoque praetulimus quod e correctione natum esse non verisimile est: quamquam enim vs. 9 λόγον tantum nominavit, tamen vs. 10, ut vs. 5, scripsit αὐτὰ δεκτικά, quia et λόγον et δόξαν in mente habuit. Tantum abest ut genus neutrum aliquid habeat, quod offendat, ut Aristotelis stilo maxime conveniat, v. Zell. ad Ethic. Nicom. I, 5, 5 et ad I, 19, 10, cf. 920 a 3, quem locum dedimus ad 4 a 8. 1327 a 32 ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον (praecessit enim ἐμπόριον) καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα ... 927 a 19 δεῖ δὲ τὴν τροφὴν ἔχειν τοῦτο (χλισχρότητα). 924 b 9 δεῖν γίνεσθαι τοῦτο (τὰς ῥίζας) πρῶτον. 438 a 7 τοῦτο (ἡ ἔμφασις) μὲν γὰρ συμβαίνει, ὅτι τὸ ὄμμα λεῖον. 1025 b 15 τοῦτο γὰρ (ἡ ψυχὴ) οὐσία τοῦ ἐμψύχου. 503 b 35 πτέρυγας (ἔχει ὄρνις) ἴδιον πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα. (Non idem est 1340 a 27 ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν (h. e. ἐκείνου τὴν θεωρίαν) οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι.) Quare neque quod legimus 4 b 17, ubi a neutro genere

19 *

subito transit ad femininum, non ferendum erit, coll. 6b16 ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον. 111b16 ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις. 117b19 οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. 878b11 ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὁδὸς ἡδύ ἐστιν, ἐὰν ᾖ αἰσθητή. 727a16 οὔτε φλεβώδεις ὁμοίως (αἱ γυναῖκες) γλαφυρώτερά τε καὶ λειότερα τὰ θήλεα: quae quum ita sint, ab Aristotelis stilo abhorrere non putaverim quod habetur 850a34 ἢ ὅτι αἴτιόν ἐστιν ὁ μοχλός, ζυγὸν ὢν κάτωθεν ἔχον τὸ σπαρτίον καὶ εἰς ἄνισα διῃρημένον, in quibus Bkk. vocem ὢν uncinis inclusit.

Cap. 6. Quod quantum est id vel discretum esse (numerus, oratio) vel continuum (linea, superficies, corpus; tempus, spatium) exemplis demonstratur. 5a15 *Linea, superficies, corpus et spatium constant e partibus positionem quandam inter se habentibus, non ita numerus, tempus et oratio.* 38 *Sola quae nominavimus proprie dicuntur quanta, reliqua omnia non nisi quatenus ad illa reducuntur.* b11 *Ei quod quantum est, nihil contrarium: tollitur difficultas quam habet magni et parvi similiumque oppositio.* 6a12 *Quod in spatio contrarium est id maxime in quantitatem convenit.* 19 *Gradum non admittit quantitas.* 26 *Aequalitas et inaequalitas maxime propriae sunt quantitatis.*

4b20 τοῦ δὲ ποσοῦ. 1020a7 ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ ὑπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. πλῆθος μὲν οὖν ποσόν τι ἂν ἀριθμητὸν ᾖ, μέγεθος δὲ ἂν μετρητὸν ᾖ. λέγεται δὲ πλῆθος μὲν τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ, μέγεθος δὲ τὸ εἰς συνεχῆ. μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς μῆκος, τὸ δ' ἐπὶ δύο πλάτος, τὸ δ' ἐπὶ τρία βάθος. τούτων δὲ πλῆθος τὸ πεπερασμένον μὲν ἀριθμός, μῆκος δὲ γραμμή, πλάτος δὲ ἐπιφάνεια, βάθος δὲ σῶμα. ἔτι τὰ μὲν λέγεται καθ' αὑτὰ ποσὰ ἄττα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. Opponuntur τὸ ποσὸν et τὸ ποιόν 1063a27: τοῦτο δὲ (τὸ ποιὸν) τῆς ὡρισμένης φύσεως, τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀορίστου. — 1016a5 συνεχὲς δὲ (de quo v. Biese II p. 226) λέγεται οὗ κίνησις μία καθ' αὑτὸ καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως· μία δ' οὗ ἀδιαίρετος, ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. καθ' αὑτὰ δὲ συνεχῆ ὅσα μὴ ἁφῇ ἕν. 1069a5 τὸ δὲ συνεχὲς ὅπερ ἐχόμενόν τι ἢ ἁπτόμενον. λέγω δὲ συνεχές, ὅταν ταὐτὸ γένηται καὶ ἓν τὸ ἑκάτερον πέρας οἷς ἅπτονται καὶ συνέχονται, ὥστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχὲς ἐν τούτοις ἐξ ὧν ἕν τι πέ-

φυκε γίγνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν. Eadem fere dicit copiosius 227 a 10—32. 231 a 24 ἀδύνατον ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναί τι συνεχές. Ib. b 16 φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πᾶν συνεχὲς διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. Idem est de coel. 268 a 6. Notione continui exposita facile erit ad intelligendum quod dicit 65 b 20 οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς, h. e. quod absurdum exit e demonstratione id non cohaeret per continuam ratiocinationem cum eo de quo disputatur et quod ad demonstrandum propositum est. Alio sensu dicit 629 b 19 τὸ δὲ δρόμημα (τοῦ λέοντος) συνεχῶς ὥσπερ κυνός ἐστι κατατεταμένον, h. e. leo tolutim incedit.

4 b 22 De collocatione vocum οὐ et μή v. 445 b 14 et 989 b 21 οὐκ ἐξ αἰσθητῶν. 188 b 1 οὐκ ἐκ μουσικοῦ. 225 a 5 οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, quod ib. vs. 9 dicit ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. Idem est 1067 b 16. 1136 a 8 ὅ τε ἀκρατὴς οὐχ ἃ οἴεται δεῖν πράττειν πράττει. 901 b 32 προσπίπτουσα ἡ φωνὴ οὐ πρὸς λεῖον τὸ ἔδαφος. 75 a 4 μὴ ἐξ ἀληθῶν. 1364 b 38 ὃ πάντες αἱροῦνται (κάλλιόν ἐστι) τοῦ μὴ ὃ πάντες. 1068 a 29 μεταβεβληκὸς ἔσται... εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀεί. 717 b 33 διά τε τὸ μὴ εὖ ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον μόνον οὐκ ἔχει τοῦτο τὸ μόριον. 538 b 9 τὰ δὲ μὴ τρίχας ἔχοντα. 722 b 22 οὔτε γὰρ μὴ ψυχὴν ἔχοντα οὔτε μὴ ζωήν τινα δύναιτ' ἂν σώζεσθαι. 250 b 18 μὴ κινήσεως οὔσης. 191 b 9 τὸ μὴ ἐξ ὄντος γίγνεσθαι, cf. ib. 24.

4 b 23 οἷον videtur omissum esse in quibusdam codd., quia Aristoteles non exempla quaedam afferret, sed omnia enumeraret et quae discreta essent et quae continua, neque tamen propterea delendum est: eodem enim modo adiectum est 24 b 16, quamquam praeter id quod praedicatur et id de quo praedicatur nihil est quod terminus appellari possit. Idem est 201 a 11, ubi omnia motus genera percensentur. Ceterum v. quae diximus ad 1 b 18. — De numero et tempore difficultas nascitur inde, quod in Phys. tempus definitur ὁ ἀριθμὸς τῆς κινήσεως: quare aut discreta erunt et tempus et numerus aut continua ambo: quam quidem difficultatem quomodo tollendam iudicaverit Aristoteles, equidem decernere non ausim.

4 b 25 οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, non est terminus, qui alteram partem cum altera ita connectat, ut communis sit utrique et ad utramvis referri possit.

5 a 5 Simplicius (schol. 56 b 35) ἔστι δὲ ὅπου „καὶ ἐπιφάνεια"

γέγραπται: quum non dicat utrum praeferendum sit, codices secuti sumus.

5a7 *πρός τε τὸν* dedimus cum edd. prioribus eadem ratione adducti qua 16a12.

5a15 *θέσιν ἔχειν* dicuntur ea quorum partes simul intuemur ac si oculis subiectae essent; quae, dum fluunt, manent et quorum quasi imagines ita animo repraesentantur, ut quae praeterierint mente repeti possint simul cum iis, quae praesto sint: ex horum autem numero non est oratio, quae, simulac dicta est, praeteriit, ut id ipsum quod praeterierit repeti et quasi resuscitari nequeat.

5b8 *φήσεις*, Bkk. *φήσειεν ἄν*, quod longius est quam ut suspicionem non moveat, praesertim quum *ἄν* in omnibus codd. omissum sit excepto *A*: quare et in his et in sequentibus codicem *B* maxime sequendum duximus. Quod transitur a tertia verbi persona ad secundam, id non inusitatum Aristoteli: 134a20 *ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἄλλο τι ἴδιον ἀποδῷς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται, ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῇς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μέν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῷ τὸ κεχρῶσθαι.* 875a19 *ὅταν γὰρ ὑπερβάλλοντι χρῶνται ἐν τῷ σώματι, πολλὴ οὖσα ἡ θερμότης ἢ ἀποσβέννυσιν ἢ ἀσθενῆ ποιεῖ τὴν οἰκείαν θερμότητα ᾗ ἰσχύομεν*: quamquam ferri vix potest quod habetur 210b8 *οὔτε δὴ ἐπακτικῶς σκοποῦσιν οὐδὲν ὁρῶμεν ἐν ἑαυτῷ*, scribere enim voluit quod est 216a26 *καθ' αὑτὸ δὲ σκοποῦσι φανείη ἄν...*

5b9 scripsimus *οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό*, quia *αὐτὸ* non adiectum videbatur aliena manu, sed deletum propter ea quae proxime praecesserunt *κυρίως ποσὰ καθ' αὑτά*, in quibus lectio Bkki correctionis speciem habet. Qui pleonasmum nostrae lectionis reprehendat ut Aristotelis stilo indignum, videat 6b39 *οἰκείως τὸ πρῶτον* et quae congessimus ad 61b7.

5b10 Recepimus quod coniecit Bkk. *ἀλλ' εἰ ἄρα*, quamvis ne *ἀλλ' ἢ ἄρα* quidem ferri omnino nequeat, quod codd. praebent omnes excepto *d*. Boethius autem nihil videtur habuisse nisi *ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός*: vertit enim „sed per accidens"; *ἀλλ' ἢ* apud Aristotelem plane idem est quod *πλήν*, v. 185a14 *οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκει ἀλλ' ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται.* 1305b15 *εἰ πατήρ, υἱὸν μὴ μετέχειν, μηδ' εἰ πλείους ἀδελφοί, ἀλλ' ἢ* (h. e. *οὐδένα πλὴν*) *τὸν*

πρεσβύτατον, cf. 1173 b 23 οὐ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις ἡδέα ἐστίν, οἰητέον αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι (intell. ἄλλοις) πλὴν τούτοις. Pleonasmus est quod habetur 981 a 18 πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. 563 b 22 ἔτι δὲ οὐδὲ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἔοικεν ἱέρακι, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα περιστερᾷ μᾶλλον· ἀλλ' ἢ κατὰ τὸ χρῶμα μόνον προσέοικεν ἱέρακι.

5 b 14 Bkk. αὐτοῖς invitis codd. omnibus, quamquam 123 b 10 οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτου ἐν γένει ἔσται. Alia constructio est 894 b 22 ἐναντίως δ' οἱ ταῦροι καὶ οἱ κριοὶ τὰ κέρατα ἴσχουσι. Ut dicitur ἐναντίος τινός, sic etiam 131 a 19 τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ et ἴδιον τινὸς (136 b 20 sq.) et τινί.

5 b 16 αὐτὸ καθ' αὐτό, cui opponitur τὸ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, vs. 9 opponebatur τὸ κατὰ συμβεβηκός, 233 a 33 opponitur τὸ καθ' ἕτερον: ἀνάγκη δὲ καὶ τὸ νῦν τὸ μὴ καθ' ἕτερον ἀλλὰ καθ' αὐτὸ καὶ πρῶτον λεγόμενον ἀδιαίρετον εἶναι. 234 a 16 ἡ γὰρ διαίρεσις οὐ καθ' αὐτό. Quid significet τὸ καθ' αὐτὸ exponitur 1022 a 25: ἓν μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ... ἓν δὲ ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει ... ἔτι δὲ εἰ ἐν αὐτῷ δέδεικται πρώτῳ ἢ τῶν αὐτοῦ τινί ... ἔτι οὗ μή ἐστιν ἄλλο αἴτιον ... ἔτι ὅσα μόνῳ ὑπάρχει καὶ ᾗ μόνον· διὸ τὸ κεχωρισμένον καθ' αὐτό: hoc sensu enim dicit 654 a 34 καὶ οὔτε ὀστοῦν ἐστὶν αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐδέν, ἀλλ' ἢ μόριον ὡς συνεχοῦς ἢ ἁπτόμενον καὶ προσδεδεμένον: quare αὐτὸς καθ' αὑτὸν etiam est „solus, aliis non adiuvantibus": 853 b 4 ἔλαττον γὰρ ἔτι ἡ ἑτέρα ἕλκει, εἰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἷλκεν. 881 a 6 ἢ ὅτι μᾶλλον εἰσδύεται τὸ ἔλαιον μετὰ τοῦ ὕδατος; ἐὰν δὲ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ᾖ, οὐχ ὁμοίως παρεισδύνει. 73 a 34 καθ' αὑτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει τε ἐν τῷ τί ἐστιν ... καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι ... ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός ... ἔτι δ' ἄλλον τρόπον τὸ μὲν δι' αὐτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ καθ' αὐτό. 1029 b 29 ἢ τὸ οὐ καθ' αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ τούτου ἐστὶ τὸ μὲν ἐκ προσθέσεως, τὸ δὲ οὔ.

5 b 19 Dedimus μεῖζον', quippe ex qua lectione reliquas omnes ortas esse appareat: quam cur non ferendam putaverit Bkk. non video, quum dederit 601 b 4 ἀλλ' οὐθέν, 253 a 6 ἀλλ' ἀπορεῖ, 364 a 9 ἐκεῖν' ὑπό, 197 a 22 αἴτι' ἄν.

5 b 26 Multum et paullum, magnum et parvum non quantitatem exprimere, sed relationem quandam significare probavit (inde a vs. 15) eo, quod non nisi respectu habito alius rei magna

vel parva dicantur: iam aliud argumentum affert hoc, quod e. g. τὸ δίπηχυ et τρίπηχυ significent certam magnitudinem (ἀφωρισμένως), quam aliquid habeat, magnum vero et parvum minime indicent quam magnitudinem aliquid habeat, sed non exprimant nisi quomodo se habeat aliud ad aliud. Adhuc probavit magnum et parvum non quantitatis esse signa. Verum hoc in medio relinquamus (pergit vs. 30), ei certe, quod ipsum non subsistit, sed non consistit nisi in comparatione quadam, nihil poterit esse contrarium. Sin autem sumamus magnum et parvum esse contraria, duo inde consequuntur quae absurda sunt, unum, quod in eadem re contraria simul inerunt, alterum, quod res, in qua inerunt, sibi ipsa erit contraria (quod docet 6 a 5—11).

6 a 1 ἐπὶ τῆς οὐσίας, quod substantiae accidit: saepius coniungitur ab Aristotele substantivum cum praepositione, quasi adverbii loco, ubi nudum substantivum sufficeret suo casu positum: sic nostro loco exspectabas οἷον ἡ οὐσία, cf. vs. 21 ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ. 440 a 20 ἐπὶ μὲν οὖν τῶν παρ' ἄλληλα κειμένων ἀνάγκη ὥσπερ καὶ μέγεθος λαμβάνειν ἀόρατον, οὕτω καὶ χρόνον ἀναίσθητον. 443 a 22 καὶ πάντες ἐπιφέρονται ἐπὶ τοῦτο περὶ ὀσμῆς (exspectabas τὴν ὀσμήν). 692 a 19 ὑπὲρ οὗ τὴν αἰτίαν καθόλου πρότερον εἰρήκαμεν. 471 a 8 τὸ μὲν ἐκπνοή ἐστι, τὸ δ' εἰσπνοή· περὶ ἧς οὐθὲν λέγουσι, τίνα τρόπον ἐκπνέουσι. 1326 b 26 παραπλησίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. περὶ μὲν γὰρ τοῦ ποίαν τινά, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν.

6 a 8 τὶ ante ἐναντίον recepit Bkk. e cod. *A*, de cuius omissione v. quae diximus ad 3 b 22. — αὐτὸ nude positum apud Aristot. nihil habet quod offendat, v. 10 b 28, 1017 a 21, quem locum habuimus ad 4 a 12. 142 b 16 ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. Idem est 147 b 16, 25, cf. 8 a 38: nam pronomen αὐτὸ cum emphasi positum idem est quod αὐτὸ τὸ πρᾶγμα: cf. tamen quae diximus ad 48 b 34.

6 a 14 τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγ. 212 a 25 ἐπεὶ τὸ μὲν κοῦφον τὸ ἄνω φερόμενόν ἐστι φύσει, τὸ δὲ βαρὺ τὸ κάτω, τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας κάτω ἐστί, καὶ αὐτὸ τὸ μέσον, τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄνω, καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατον, cf. 205 b 27. De coel. 268 b 21 λέγω δ' ἄνω μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ μέσου (κίνησιν), κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον, cf. 269 a 23, 308 a 16, 29. 286 a 20 ἀνάγκη τοίνυν γῆν εἶναι· τοῦτο γὰρ ἠρεμεῖ ἐπὶ τοῦ μέσου.

6a19 οὐ δοκεῖ δὲ ... Causa in eo est quod dicit 229a2 τὸ δ' ἧττον μῖξις ἀεὶ τοῦ ἐναντίου: contrarii vero nihil inesse in quantitate demonstravit.

6a22 Quem sensum habere possit lectio quam dedit Bkk. non video. Loco corrupto lucem affert Boethius (schol. 59a18—22), qui lectionem codicis *B* confirmat, quae sola sensum praebet qui huic loco conveniat. Veterem interpretem latinum (Ven. 1481) eandem exprimere voluisse patet, habet enim haec: „neque in numero, ut ternarius et quaternarius (leg. quinarius). nihil enim magis ternarius dicitur quam quinarius, nec tria potius quam tria dicuntur". Idem habuisse videtur Magentenus, quamquam ordinem membrorum orationis in explicatione mutavit, v. supra p. 33. Numerus, ait, non dicitur magis vel minus esse numerus: neque enim alius numerus alio magis est numerus, neque idem numerus gradum admittit, ut modo magis modo minus dici possit numerus. Omnis loci difficultas est in verbis πέντε ἢ τρία, pro quibus si scriptum exstitisset τρία ἢ πέντε, locum non conturbatum esse verisimile est: diceret enim hoc. Tria non magis sunt tria quam quinque sunt quinque, h. e. utrum maior sit numerus an minor, non refert, quatenus numerus: nam natura numeri eadem manet. Quum vero dixerit πέντε ἢ τρία, locus vix aliter videtur explicari posse quam ita, ut verba πέντε ἢ τρία nihil significent nisi certos numeros quorum sint exempla: exempla igitur posuit pro eo cuius sunt exempla (das Concrete statt des Abstracten): quare quod dicit est hoc: „siquidem tria non magis quam quinque certus numerus (πέντε ἢ τρία) est, neque tria ipsa magis quam tria". Qui obscuritatem nostrae lectionis reprehendat, is neque ab Aristotelis stilo hoc abhorrere neque ab hoc loco alienum esse perpendat, quia locus clarus et planus non facile corrumpitur. — Eundem codicem sequendum duximus vs. 21: dedimus igitur οὔτε, cui respondet οὐδέ γε vs. 22.

6a29 et 31 Quum codices omnes Bkki conspirent in ea lectione quam dedimus, eam recipere non dubitavimus: nam quae dedit Bkk., ea ne cod. *A* quidem habet, quem sequi voluit. ἴσον τε καὶ ἄνισον habent*) et edd. ante Pacianam omnes et vet.

*) Monendum est supra p. 96 in nota ad vs. 31 pro „ἴσον τε καὶ ἀνι-

intp., quod non improbabit, opinor, qui contulerit quae notavimus ad 3 b 22 et ad 4 a 8: posuit enim singularem numerum, quia in mente habuit aut singula exempla quae in sequentibus affert, διάθεσιν dico et λευκόν, aut quod praecessit ἕκαστον, unde τὶ elicere licebit.

6 a 32 οὐ πάνυ, non omnino, non proprie, cf. 5 a 32. 500 a 21 ἔχει δὲ καὶ ἡ θήλεια τοὺς μαστοὺς μικροὺς παντελῶς... ὥστ' ἐκ τοῦ πλαγίου μὴ πάνυ ὁρᾶν.

Cap. 7. Relata dicuntur quae quod significant non significant nisi respectu habito alius rei. 6 b 15 *Nonnullis eorum est aliquid contrarium,* 20 *nonnulla gradum admittunt.* 27 *Relata convertuntur,* 37 *si referuntur ad ea ad quae referuntur proprie.* 7 a 5 *Si ea, ad quae proxime referuntur, nomina non habent, nova vocabula iis imponenda sunt.* b 15 *Quae ad se invicem referuntur natura sunt simul,* 19 *ut alterum simul tollat alterum, quamquam quaedam excipienda sunt.* 8 a 13 *Prima substantia non refertur ad aliud,* 25 *ex secundis nonnullae videntur referri ad alia,* 33 *quae quidem difficultas tollitur nova definitione τῶν πρός τι, ex qua patet simul sciri quod referatur et id ad quod referatur,* b 15 *quod non convenit in secundas substantias.*

6 a 36 Quod categoria τοῦ πρός τι tertium locum occupat, quum 1 b 26 quartum teneat, difficultatem non habet. Sic regni genera 1285 b 20 alio ordine enumerat quam quo de iis egit 1285 a 14, 16, 30, b 4, et causas tyrannidis alio ordine recenset 1314 a 15 sqq. quam ib. vs. 28. De ipsa categoria τοῦ πρός τι v. 1096 a 21 τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρός τι· παραφυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος. 1088 a 23 τὸ δὲ πρός τι πάντων ἥκιστα φύσις τις ἢ οὐσία τῶν κατηγοριῶν ἐστί, καὶ ὑστέρα τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ· καὶ πάθος τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρός τι, ὥσπερ ἐλέχθη, ἀλλ' οὐχ ὕλη, εἴ τι ἕτερον. καὶ τῷ ὅλως κοινῷ πρός τι καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσιν. οὐθὲν γάρ ἐστιν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν, οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὐθ' ὅλως πρός τι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν πολὺ ἢ ὀλίγον ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἢ πρός τι ἐστίν. σημεῖον δ' ὅτι ἥκιστα οὐσία τις καὶ ὄν τι τὸ πρός τι τὸ μόνον μὴ εἶναι γένεσιν αὐτοῦ μηδὲ φθορὰν μηδὲ κίνησιν

σον *ABCbefgahn*" legendum esse „ἴσα τε καὶ ἄνισα *du Marc.* 21 *Ambros.* Q 87".

... ἀνάγκη τε ἑκάστου ὕλην εἶναι τὸ δυνάμει τοιοῦτον ὥστε καὶ οὐσίας· τὸ δὲ πρός τι οὔτε δυνάμει οὐσία οὔτε ἐνεργείᾳ. 125 a 33 τῶν πρός τι λεγομένων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα οἷον ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ συμμετρία ... τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ, οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχή ... τὰ δ' ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. 200 b 29 τοῦ δὲ πρός τι τὸ μὲν καθ' ὑπεροχὴν λέγεται καὶ κατ' ἔλλειψιν, τὸ δὲ κατὰ τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικόν, καὶ ὅλως κινητικόν τε καὶ κινητόν. 1021 a 27 τὰ μὲν οὖν κατ' ἀριθμὸν καὶ δύναμιν λεγόμενα πρός τι πάντα ἐστὶ πρός τι τῷ ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι αὐτὸ ὅ ἐστιν, ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλο πρὸς ἐκεῖνο· τὸ δὲ μετρητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν καὶ τὸ διανοητὸν τῷ ἄλλο πρὸς αὐτὸ λέγεσθαι πρός τι λέγονται: ad quam divisionem respicit 1056 b 35 διῄρηται δ' ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι διχῶς λέγεται τὰ πρός τι, τὰ μὲν ὡς ἐναντία, τὰ δ' ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, τῷ λέγεσθαί τι ἄλλο πρὸς αὐτό. 1057 a 37 τῶν δὲ πρός τι ὅσα μὴ ἐναντία οὐκ ἔχει μεταξύ. αἴτιον δ' ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστίν.

6 a 37 ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως, quod explicatur b 8 sqq.

6 a 38 retinendum putavi μεῖζον ante τινός, quia a scribentibus ut supervacaneum omissum esse ubi non legitur probabile est: dicit enim hoc: „nam aliquo maius dicitur quod dicitur maius."

6 b 11 recepimus ἔστι cum edd. prioribus omnibus, quod non ferendum putavit Bkk., quamquam simili modo numerus mutatur vs. 13 sq. εἰσὶ θέσεις — λέγεται, cf. quae diximus ad 4 a 8.

6 b 22 Ammonius locum non integrum esse suspicatus est (schol. 62 b 45), quia aequale et inaequale non recte dicantur magis esse aequale et minus aequale. Argumentum satis leve; nam non verisimile est ab aliis adiecta esse exempla, quae rei parum apta sint: quis est enim qui de suo aliquid addat, quo Aristoteles fiat difficilior? Quare ipsa difficultas, quam invenit Ammonius, videtur ostendere haec verba non esse intrusa. Simplicius et Iamblichus habuerunt ἀνισαίτερον (schol. 62 b 23, 28, 32) neque alius lectionis mentionem faciunt: quare et hanc restituendam duximus e cod. *e* ut difficiliorem et in sequentibus recipienda esse putavimus quae idem codex praebet. Omissis igitur verbis μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται vs. 23 scripsimus αὐτῶν τῶν πρός (τῶν enim facile praeteriri poterat

propter *αὐτῶν* quod praecedit) et vs. 24 *τὸ ἄνισον τινὶ ἄνισον*, quam quidem lectionem etiam versio Boethiana exhibet. Sin autem verum est quod dedimus *ἀνισαίτερον*, Ammonii difficultas, de qua diximus, tollitur: videtur enim Aristoteles innuere, quod aequalitatis quidem non sint gradus, inaequalitas vero et augeri possit et minui. — Cur verba *τὰ πρός τι* vs. 24 non omiserit Bkk., non perspicio; mihi quidem videntur supposita esse.

6 b 39 *οἰκείως* idem exprimit quod *τὸ πρῶτον*: ala enim proxime et proprie non refertur ad avem, sed prius refertur ad alatum: nam avis alam non habet nisi quatenus alata est. De significatione vocis *πρῶτον* v. quae dicemus ad 66 b 20 et ad 71 b 21.

7 a 7 articulum ante *πλοίου* omisimus, quod in simili constructione factum videmus vs. 16 et 29.

7 a 12 verba *εἰ οὕτω πως* et vs. 13 *ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως* ostendunt vocem *πηδαλιωτὸν* non in usu fuisse, quamquam *ἀπήδαλον* non inusitatum erat Aristoteli, v. 710 a 8.

7 a 19 Scripsimus *λαμβάνοι* pro *λάβοι* propter *τιθείη* quod sequitur. Facillime, ait, invenientur quibus nova nomina danda sint, si quis investiget ea ad quae alia referantur iisque imponat nomina derivata ab iis ad quae prima et proxima referantur. Vs. 20 restituimus *ἃ* pro *αὐτὰ* ex edd. prioribus, quo articulus *τοῖς* vim pronominis demonstrativi nanciscitur; cf. 7 b 2, 1313 b 20 *ὅπως μήτε φυλακὴ τρέφηται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν*. 317 a 23 *οἱ δὲ οἴονται ἀλλοίωσιν πᾶσαν εἶναι τὴν τοιαύτην μεταβολήν· τὸ δὲ διαφέρει*.

7 a 25 Ne ea ipsa quidem, quibus nomina indita sunt et quae ita comparata sunt, ut manifesto referantur ad alia, recte referuntur ad alia et haec ad ipsa, nisi haec nominentur iis nominibus quae illis quam maxime respondeant iisque proxima sint. Ab eo autem (vs. 31), ad quod proprie aliquid refertur, ita ut converti cum eo possit quod referatur ad ipsum et ut semper ad illud referatur, remota esse debent et seiuncta omnia, quae ad ipsam eius naturam non pertinent: si vero de eo (b 1), ad quod aliquid non refertur proprie et proxime, seiunctis omnibus quae ad ipsam rei, ad quam referebatur altera, naturam non pertineant, nihil relinquatur praeter id ad quod referri dicebatur alterum, iam illud ad hoc non amplius poterit referri.

7 b 5 *δεσπότῃ αὐτῷ* dedimus pro *δεσπότην αὐτόν*: eodem enim modo habemus vs. 8 *τὸ πτερωτῷ εἶναι*.

7b7 et 14 Codicum auctoritatem cum Boethii auctoritate coniunctam secuti sumus.

7b23 „Scibile enim scientia prius naturaliter esse videtur" Boethius. Item collocata haec verba affert Simplicius (schol. 89 a 37). Idem habent edd. priores, quas et hic secuti sumus et vs. 30.

8a1, 2, 5, 7 et 9 quae recepimus confirmantur versione Boethiana: quare etiam 7b39 ex iisdem codicibus restituendum putavimus *ἀνῄρηται*: 8a9 autem verba *ζῷον ἤ* aliena manu addita esse satis apertum est.

8a6 *ἔτι ἡ μὲν*... Addit aliam rationem qua probet sublatis rebus quae sub sensum cadant tolli sensum, sensu sublato non tolli illas.

8a28 *εἰ μὲν οὖν*... Si recte definivimus *τὰ πρός τι*, ut sint ea quae, quum pronuntientur, ad alia utique referantur, nonnullae substantiae in numero *τῶν πρός τι* non haberi non poterunt: sin autem definitio ita corrigenda est, ut *τὰ πρός τι* sint ea quae non sint nisi quatenus referantur ad alia (qua definitione utitur 142 a 29, v. supra p. 266 et 146 b 3 *παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον*), refelli poterit qui quasdam substantias in numero *τῶν πρός τι* ducendas esse putet (nam verba *πρὸς ταῦτα* significant *τὴν ἀμφισβήτησιν* quam commemoravit vs. 26): siquidem prior ista definitio conveniet quidem omnibus quae sunt *πρός τι* et praedicari de iis poterit, neque tamen naturam eorum ita exprimit, ut satisfactum sit iis, quae ad perfectam definitionem requirantur. Gumposch l. c. p. 59: „Man sieht, dafs die alte Definition auch bereits jene Identität des Relatums und des Bestehens des Seins in Affection ausspricht". Quis est, quaeso, qui hoc videat? Imo manifestum est quod in priori definitione non sermo est de ipsa re, sed de ratione qua praedicari debeat, per alteram vero ipsius rei natura exprimitur.

8a29 *ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν*. Similis est loquendi forma 1340 b 24 *ἕν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστί*. 642 b 6 *τῇ μὲν οὐ ῥᾴδιον τῇ δ' ἀδύνατον*. 1085 a 29 *οὐ ῥᾴδιον λῦσαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον*, cf. 436 b 20. 877 a 13 *εἴτε ἀδύνατον μὴ θερμῶν ὄντων ἀφροδισιάσαι εἴτε χαλεπόν*. 185 a 30 *εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατον*.

8a34 Se locum non intellexisse sermone patrio explicare voluit Buhle: dicit enim „Etwas kann in Beziehung auf ein anderes

relativ seyn, ohne dafs es darum selbst von dem andern praedicirt wird". De lectione notamus Bkkum dedisse ταὐτόν γέ ἐστι τῷ. Optimi codices habent τό, quod si verum est, ταὐτόν stare vix poterit. Nostra lectio et versione Boethiana commendatur et vetere intp. lat., ταὐτόν vero in quibusdam libris correctum videtur propterea, quod occurrit vs. 39. Eandem loquendi formulam habemus 41 a 30 sq. coll. 38 a 35.

8 a 35 ἐκ δὲ τούτων ... Si vera est altera definitio, ut τὰ πρός τι sint ea quae non consistant nisi in eo, ut referantur ad alia, patet eum qui sciat aliquid τῶν πρός τι etiam id scire debere ad quod illud referatur: natura enim utriusque ita quasi coaluit, ut alteram ab altero seiungi nequeat. 641 b 1 τῆς γὰρ αὐτῆς περὶ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ θεωρῆσαι, εἴπερ πρὸς ἄλληλα καὶ ἡ αὐτὴ θεωρία τῶν πρὸς ἄλληλα πάντων, καθάπερ καὶ περὶ αἰσθήσεως καὶ τῶν αἰσθητῶν.

8 a 37 φανερὸν μὲν ... Manifestum hoc est et ex ipsa re (ἐξ αὐτῶν, von selbst, v. ad 6 a 8, definitionem intelligit quam proposuit) et in rebus singularibus (b 3).

8 b 10 Qui pulchrius deteriore pulchrius esse dicit (ἀορίστως), is scientiam quidem non habet, sed opinionem incertam, quae non defixa est in una re, quacum comparetur quod pulchrius est, quamquam sine comparatione hoc cogitari nequit: nam si accidit, ut nihil exsistat illa re deterius, quam quis pulchriorem dixit deteriore, ille certe nihil de ea scit. De ὑπολήψει dicemus ad 66 b 19. — Vs. 12 εἰ ἔτυχεν simili modo positum est atque 166 a 19 ἑκάτερον μὲν γάρ, εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει, τὸ ἐπίσταται καὶ τὰ γράμματα: idem enim significat quod ἴσως, σχεδόν, al. de quibus v. quae dicemus ad 32 a 16.

8 b 16 Scripsimus αἴ. Similia collegimus ad 67 a 35. Vs. 19 ad ἔστιν intell. ἀναγκαῖον.

8 b 22 Gumposch l. c. p. 60 hunc sensum in his deprehendere sibi visus est: „Vielleicht ist es anmafsend, wenn auch ein Neuling über dergleichen aburtheilt, aber spezielle Zweifel darüber sind nicht unnütz". Fortasse hoc verum, sed haud scio an Aristoteles nihil dicat nisi hoc. Non cunctanter haec diiudicare, ut nihil dubii relinquatur, difficile est, nisi quis ut penitus cognoscat saepius in ea inquirere longioremque disputationem instituere velit, at certe non inutile est praemonere quaedam de iis quae dubia sunt.

Cap. 8. Qualitatis prima species habitus est et affectio, quae quomodo differant exponitur, 9 a 14 *altera facultates complectitur et quae his sunt contraria,* 28 *tertia eas quae in patiendo consistunt* (36 *faciunt enim ut sensus, sub quem cadant, patiatur aliquid,* b 9 *exceptis solis coloribus, qui inde gignuntur, quod res in qua insunt aliquid patitur.* 19 *Colores et qualitates esse possunt et πάθη,* 33 *item animi motus et qualitates et πάθη*), 10 a 11 *quarta figuram et formam.* 27 *Ab his igitur qualitatibus παρωνύμως vocantur quales.* b 12 *Qualitati, quamquam non omni, est aliquid contrarium.* 17 *Si e duobus contrariis alterum est quale, alterum quoque quale erit.* 26 *Gradum plerumque admittit qualitas.* 11 a 15 *Similia et dissimilia non dicuntur nisi quatenus sunt qualia; hoc enim proprium est qualitatis.* 20 *Difficultati occurrit, quae inde nascitur, quod habitus et affectio et in relatis et in qualitatibus numerentur.*

8 b 25 De qualitate v. 1020 b 13 σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἕνα τὸν κυριώτατον· πρώτη μὲν γὰρ ποιότης ἡ τῆς οὐσίας διαφορά. ταύτης δέ τι καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος· διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν, ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων ἢ οὐχ ᾗ κινούμενα. τὰ δὲ πάθη τῶν κινουμένων ᾗ κινούμενα, καὶ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τι, cf. 226 a 27 — 29.

8 b 28 Dedimus πολυχρονιώτερον ex optimis libris. Comparativus huius vocabuli satis frequens est apud Aristotelem: v. 465 b 28, 584 b 20, 1296 a 14, 1299 a 7: sic 891 b 29 ὀλιγοχρονιώτερον. 940 a 7 πολυκενώτερος. 1321 b 25 πολυανθρωπότερος: occurrit tamen etiam χρονιώτερος, v. c. 1175 b 14.

8 b 35 De διαθέσει et ἕξει v. Biese I. p. 75 not. 1. 1022 b 1 διάθεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη τάξις, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ δύναμιν ἢ κατ' εἶδος· θέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ ἡ διάθεσις. ἕξις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου... ἄλλον δὲ τρόπον ἕξις λέγεται διάθεσις καθ' ἣν ἢ εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον, καὶ ἢ καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο... ἔτι ἕξις λέγεται ἂν ᾖ μόριον διαθέσεως τοιαύτης. Maxime ἕξιν appellari διάθεσιν φύσει συνεστῶσαν e nostro loco apparet. 872 a 6 οἱ μὲν θερμοὶ ὄντες καὶ ξηροί, ἡ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς ἕξις τοιαύτη. 1335 b 9 πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον

ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις. Quomodo *ἕξις* habeat ad *ἐνέργειαν* et *δύναμιν* exposuit Trendlbg. de an. p. 310 sqq., quid significet in Ethicis Ritter Gesch. der Phil. III. p. 331 not. 4 coll. p. 326 not. 2. Facile abesse posset 711a6 *ἄχρηστος αὐτοῖς ἡ τῶν πτερύγων ἕξις*, h. e. *ἄχρηστοι αἱ πτέρυγες*. Similia habuimus ad 2a11 p. 283.

9a4 Dedimus *προσαγορεύσοι*, quippe ex qua lectione reliquae natae videantur: equidem malim *προσαγορεύσαι*. Vs. 9 recepimus quae et codicum auctoritate et loquendi usu Aristotelis commendantur: v. enim quae diximus ad 4b4. Vs. 12 *καταταυτας*, ut vs. 33, mendum esse verisimile est, v. quae dixit Zell. ad Ethic. Nicom. I, 1, 2 de usu demonstrativo pronominis indefiniti apud Aristotelem.

9a16, cf. 385a11 *εἴπωμεν δὲ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅσα κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν λέγεται. ἔστι δὲ τάδε πηκτὸν ἄπηκτον, τηκτὸν ἄτηκτον, μαλακτὸν ἀμάλακτον, τεγκτὸν ἄτεγκτον, καμπτὸν ἄκαμπτον, κατακτὸν ἀκάτακτον, θραυστὸν ἄθραυστον, θλαστὸν ἄθλαστον, πλαστὸν ἄπλαστον, πιεστὸν ἀπίεστον, ἑλκτὸν ἄνελκτον, ἐλατὸν ἀνήλατον, σχιστὸν ἄσχιστον, τμητὸν ἄτμητον, γλίσχρον ψαθυρόν, πιλητὸν ἀπίλητον, καυστὸν ἄκαυστον, θυμιατὸν ἀθυμίατον*.

9a17 *ποιὸν* ante *λέγεται* eodem iure omittitur atque in seqq. vs. 20, 21, 26 sq.; vs. 18 autem post *φυσικὴν* verba *ἢ ἀδυναμίαν* vel e vs. 16 vel e vs. 23 videntur suppleta esse ab iis qui Aristotelem emendando explicare quam in integrum restituere mallent: neque enim apte ista coniunguntur cum sequentibus (*τοῦ ποιῆσαι ... πάσχειν*); quae est enim quae dicitur *ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως*, cuius ne exemplum quidem dedit? de morbo certe hoc accipi non potest: deinde quid est quod illi *ἀδυναμίᾳ τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως* opponitur? an *ἡ ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι μόλις*, de qua ne verbum quidem dicit? Quamquam enim recte dicitur *δύναμις τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως*, qua facilitas agendi significatur (namque latet iam in voce *δυνάμεως* quod exprimitur addito *ῥᾳδίως*), tamen *ἀδυναμία τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως* sensum vix habet.

9a23 Dedimus *μή*, quod habuisse videntur Simplicius et Ammonius (schol. 71b45, 72a2).

9a28, cf. 1022b15 *πάθος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ποιότης καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται ... ἕνα δὲ αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις*

καὶ κινήσεις καὶ μάλιστα αἱ λυπηραὶ βλάβαι. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν πάθη λέγεται.

9a32 Primum ostendit *ποιότητας* esse dicendas quas nominavit, deinde (vs. 36) *παθητικὰς ποιότητας* appellandas esse probat. *παθητικαὶ* autem dicuntur, ait, non quia ea patiantur aliquid in quibus insint, sed quia sensus illis affecti aliquid patiuntur.

9b5 *τῷ δὲ* — exspectabas *ἀλλὰ τῷ*. Similia sunt 409b28 *οὐκ ἔστι δὲ μόνα ταῦτα, πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα...τὰ ἐκ τούτων.* 1006b3 *εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ.* 749b7, quem locum adscribemus ad 17b1; ib. 10 *τὰ μὲν γαμψώνυχα οὔτ' ὀχευτικά ἐστιν οὔτε πολυγόνα, τὰ δὲ βαρέα καὶ τῶν πτητικῶν, ὅσων τὰ σώματα ὀγκώδη* (intell. *ἔστιν ὀχευτικά*). In ultimo exemplo *δὲ* excusatur praecedente *μέν*, quamquam dicit 1321b28 *περὶ τῶν αὐτῶν μὲν γὰρ* (*ἐστὶν αὕτη ἡ ἀρχή*), *ἀ λ λ ὰ περὶ τὴν χώραν ἐστί...* Saepius etiam ponitur *ἀλλὰ* ubi *δὲ* magis convenire videtur: 752a31 *τὸ γινόμενον ὄστρακον τὸ πρῶτον μαλακὸς ὑμήν ἐστιν, ἀλλὰ τελεωθέντος γίνεται σκληρὸν καὶ κραῦρον.* 755b19 *εἴπερ ἦν θῆλυ τὸ γένος πᾶν, ἀλλ' ἄτεκνοί τινες αὐτῶν.* 992a21 *τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετο Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῷ δόγματι, ἀλλ' ἐκάλει ἀρχὴν γραμμῆς.* 675a20 *διὰ τὸ ἐνδεεστέρως* (in quo negatio latet ad quam refertur *ἀλλὰ* quod sequitur) *ἔχειν τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἐργασίαν, ἀλλ' ἄπεπτα διαχωρεῖν.* 697a23 *ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὸ αὐτὸ ἀναπνεῖν καὶ βράγχια ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄφεσιν τοῦ ὕδατος ἔχουσι τὸν αὐλόν.* 695a1 *ἰσχίον δ' ἔχουσι μὲν οἱ ὄρνιθες πάντες, ἢ οὐκ ἂν δόξαιεν ἔχειν, ἀλλὰ δύο μηροὺς διὰ τὸ τοῦ ἰσχίου μῆκος.*

9b15 Biese I. p. 76 non satis clare de hoc loco disseruit. Commate transposito omnia perspicua sunt. Dicit enim hoc. Colores mutantur prouti res, quae iis praeditae sunt, variis modis afficiuntur: quare verisimile est, ut, si quis n a t u r a affectus sit certo modo, is secundum n a t u r a e leges quasdam (*ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων*) etiam habeat similem colorem — eundem scilicet atque is, qui semel ita afficitur, ut ipsa affectio colorem quendam gignat. Colligit igitur Aristoteles colores qui maneant naturales causas habere manentes, quia qui non maneant naturales causas habeant non manentes: nam eadem causa, ait, quae semel rubrum colorem erubescentis subito genuit, eadem, si corpus ita constitutum est, ut haec causa maneat, etiam efficiet, ut color maneat: quare (vs. 19) quae-

cunque nascuntur e causis permanentibus, ea in qualitatibus numeranda sunt, e. g. colòres dicendi sunt qualitates, si causas habent nobis innatas et stabiles, et si (vs. 24) originem habuerunt a morbo vel simili quodam malo, quod naturam nostram ita mutavit, ut mutatio permaneat; quorum vero colorum (v. 28) causae facile pereunt, ii dicuntur *πάθη*.

9b21 *παθητικαὶ* ante *ποιότητες* omisimus, quod explicandi causa additum videtur, item *ποιότητες δὲ οὔ* v. 29 post *λέγεται*: negligentia enim, qua scripsit *κατὰ ταύτας* vs. 30, quamquam non praecesserit *ποιότητες*, ad quas pronomen *ταύτας* referatur, optime convenire videtur stilo Aristotelis memori eorum quae scripsit vs. 27 (*κατὰ ταύτας*).

9b35 Recepimus *ὅσα τε γάρ*, quamquam non sequitur *καὶ* quod respondeat particulae *τε* quae praecessit, sed iam obversabantur Aristotelis animo quae dicturus erat 10a2: *ποιότητες* dicuntur et quae nobiscum nascuntur et quibus postea ita afficimur, ut iis liberari non possimus: quare particulam *τε* non solum ferendam putavimus, sed etiam probandam. Delevimus autem *δυσκινήτων* post *παθῶν*, quippe quod explicationis gratia adiectum sit: nam ex Aristotelis sententia iis quae nobis innata sunt liberari omnino non possumus: quare *δυσκινήτων* ne ferri quidem potest, nisi quis dicere velit *τὸ ἀκίνητον* hoc loco vocari *δυσκίνητον*.

10a14 *τὸ γὰρ* dedit Bkk., quod mihi quidem ab Aristotelis stilo omnino videtur alienum esse: nam non *τὸ εἶναι τρίγωνον λέγεται ποιόν τι*, sed *τὸ τρίγωνον*: quare aut omittendum erat *εἶναι* aut *ποιόν τι* mutandum in *ποιότης* aut *τὸ* in *τῷ*, quod quum nonnulli codices praebeant, praetulimus: nemo erit enim, opinor, qui verba iungenda putet in hunc modum: *τὸ τρίγωνον λέγεται ποιόν τι εἶναι*, quod (quamquam ferri posset) huic loco non convenire ipsa docet verbi *εἶναι* collocatio. Quod vs. 14 mutavimus id etiam vs. 15 corrigendum fuisse patet.

10a26 *τοσοῦτοι* restituimus, quod est in plurimis edd. prioribus et in versione Boethiana.

10b10 Dedimus lectionem difficiliorem *παρωνύμως τὰ* pro *τὰ παρωνύμως* quod ex correctione ortum videtur: opponuntur enim *παρωνύμως* et *ὁπωσοῦν ἄλλως*, verba *τὰ ἀπὸ*... *λεγόμενα* autem addita sunt, ut explicetur quae dicantur *παρωνύμως*. Similem in articulo ponendo negligentiam, vel ut ita dicam asperitatem habuimus 4b21, cf. 189b23 *ἅμα δὲ καὶ ἀδύ-*

νατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας. Vs. 16 scripsimus τοιοῦτον quod eodem modo positum fuit vs. 9.

10b23 γὰρ ante τὸ ποσὸν omisimus optt. codd. et Boethium secuti.

10b27 Et alia qualitas cum alia comparata gradum admittit et una eademque per se spectata (καὶ αὐτὸ δὲ vs. 28) augeri potest et minui.

11a10 ῥηθήσεται intell. τρίγωνον ἢ κύκλος.

11a20 οὐ δεῖ ταράττεσθαι intell. τῷ δοκεῖν τὸ αὐτὸ πρός τι λέγεσθαι καὶ ποιόν: in utroque enim numeravit ἕξιν et διάθεσιν, v. 8b27 et 6b2. Verbum ταράττειν eandem vim habet 3a29 μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς, cf. 261b15 οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι ὅτι τὸ αὐτὸ πλείοσιν ἔσται ἐναντίον. 174a20 ταραττόμενοι γὰρ ἧττον δύνανται φυλάττεσθαι πάντες. 185b25 ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστεροι. De coel. 293b9 οὐθὲν αὐτοὺς δεῖ θορυβεῖσθαι περὶ τὸ πᾶν.

11a29 Singulae ἕξεις et διαθέσεις non sunt τῶν πρός τι, nisi quatenus eorum genus de iis praedicatur, scientia de grammatica et quae his similia sunt.

11a37 οὐδὲν ἄτοπον... 126b7 ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖναι. 124b15 ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρός τι... εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος...ἢ οὐδὲ τὸ πρότερον ῥηθὲν ἀληθὲς ἂν δόξειεν. ἡ γὰρ ἀρετὴ ὅπερ καλὸν καὶ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ τῶν πρός τι, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν οὐ τῶν πρός τι ἀλλὰ ποιά, cum quibus cf. 1096a29 οὐ γὰρ ἂν ἐλέγετ' ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις (τὸ ἀγαθόν), ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ.

Cap. 9. Facere et pati et contrarium aliquid habent et gradum admittunt. 8 Reliquae categoriae recensentur, Iacere, Quando, Ubi et Habere.

11b8 εἴρηται. Respicit ad 6b11 sqq.

Cap. 10. Oppositorum quattuor sunt genera. 24 Quae opposita sunt ut τὰ πρός τι necessario ad se invicem referuntur: 33 non ita quae contraria sunt, quorum alia medium aliquid habent inter se, alia non habent. 12a26 Habitus (ἕξις) et privatio non dicuntur nisi relata ad eandem rem (τὸ δεκτικόν) quae suscipere potest utrumque. 35 Praeditum esse et privatum aliqua re differunt ab ipso habitu et privatione, b1 quamquam sibi opponuntur ut habitus et privatio.

12 b 6 *Quod affirmatur vel negatur differt ab ipsa affirmatione et negatione, quamquam alterum alteri opponitur ut affirmatio negationi.* 16 *Habitus et privatio alio modo sibi opponuntur atque ea quae ad se invicem referuntur,* 26 *neque opponuntur ut contraria.* 13 a 37 *Affirmationi et negationi proprium est, quod altera utique vera est, altera falsa.*

11 b 16 Simplicius (schol. 81 a 36 sq., b 16) habet *ἀντιτίθεσθαι* pro *ἀντικεῖσθαι*, quod omnibus codd. invitis mutare non ausi sumus. De oppositis v. 1018 a 20 *ἀντικείμενα λέγεται ἀντίφασις καὶ τἀναντία καὶ τὰ πρός τι καὶ στέρησις καὶ ἕξις καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα οἷον αἱ γενέσεις καὶ φθοραί· καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ταῦτα ἀντικεῖσθαι λέγεται ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστίν.* Quae ultimo loco nominavit non duo sunt oppositorum genera a quattuor generibus, quae antea commemoravit, diversa, sed signa sunt vel notae, ex quibus cognosci possint quae sint opposita. Cic. Top. c. 11 §. 47 „Contrariorum autem genera sunt plura. Unum eorum quae in eodem genere plurimum differunt... appellantur diversa (adversa? sic certe eadem vocat in seqq.). Sunt enim alia contraria quae privantia licet appellemus latine ... alia quoque sunt contrariorum genera, velut ea quae cum aliquo conferuntur: ut duplum simplum, multa pauca... Sunt etiam illa valde contraria quae appellantur negantia". Ad eandem contrariorum divisionem Aristoteles respicit 1055 a 38 et 1054 a 24. Alio sensu dicuntur *ἀντικείμενα* quae sensibus subiecta sunt, *τὰ ὑποκείμενα τῇ αἰσθήσει*: 415 a 20 ad quem locum v. Trdlbg. de an. p. 351 sq. — Ubi *ἀντικείμενα* commemorat certam eorum speciem in mente habere solet: sic 402 b 15 *τὰ πρός τι*, v. Trdlbg. de an. p. 202. 411 a 5 *ἱκανὸν γὰρ θάτερον μέρος τῆς ἐναντιώσεως ἑαυτό τε κρίνειν καὶ τὸ ἀντικείμενον*, intell. *τὸ ἐναντίον*: quare etiam 362 a 15 *τὴν ἀντικειμένην ὥραν* idem significat quod dicit 364 a 33 *τὰς ὥρας τὰς ἐναντίας*. De coel. 284 b 22 *τὸ πρόσθεν καὶ τὸ ἀντικείμενον* (*τὸ ἐναντίον* intell.). Deinde etiam *τὰ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενα* nude vocantur *ἀντικείμενα*: 240 a 28 *ἔσται μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἐν θατέρῳ τῶν ἀντικειμένων*: quare *τὸ ἀντικεῖσθαι* opponitur *τῷ ἐναντίον εἶναι*: 36 b 39 *καὶ αἱ ἐναντίαι* (*προτάσεις*) *καὶ αἱ ἀντικείμεναι*. 59 a 9 *λέγω δ' ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, ἐναντίως δὲ τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν*

Aliis locis distinguit ut 221 a 8 *τὰ δ' ἀντικείμενα τά τε ἐναντία καὶ τὰ κατὰ ἀντίφασιν*: quare 63 b 24 iis propositionibus quas *ἀντικειμένας* vocat continentur etiam *αἱ ἐναντίαι*, quas vs. 28 illis opponit: nam vs. 30 *ἀντικειμένας* intelligit *τὰς κατ' ἀντίφασιν*.

11 b 34 *τὰ ἐναντία*. 226 b 32 *ἐναντίον δὲ κατὰ τόπον* (ab hoc enim etiam reliqua *ἐναντία* dicta esse tradidit 6 a 16) *τὸ κατ' εὐθεῖαν ἀπέχον πλεῖστον*. 363 a 30 *ὑποκείσθω δὲ πρῶτον ἐναντία κατὰ τόπον εἶναι τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα κατὰ τόπον, ὥσπερ κατ' εἶδος ἐναντία τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα κατ' εἶδος. πλεῖστον δ' ἀπέχει κατὰ τόπον τὰ κείμενα πρὸς ἄλληλα κατὰ διάμετρον*. Hoc sensu igitur etiam comparativo uti potest: 855 a 24 *καὶ ὅσῳ ἂν ἀμβλυτέρα ἡ γωνία ᾖ, ἐναντιώτεραι αἱ φοραὶ γίνονται· εὐθυτέρα γὰρ ἡ γραμμὴ γίνεται*: nam *τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα* latius patent quam *τὰ ἐναντία*: quare dicit 1055 a 9 *τὸ δὲ τῶν ἐσχάτων διάστημα μέγιστον, ὥστε καὶ τὸ τῶν ἐναντίων*. 1018 a 25 *ἐναντία λέγεται τά τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ τὸ γένος, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει* (quibus adiicit 1055 a 25 *τῶν τε γὰρ γένει διαφερόντων οὐκ ἔστιν ἐξωτέρω λαβεῖν καὶ τῶν εἴδει*), *καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν ταὐτῷ δεκτικῷ* (causam addit 1055 a 30 *ἡ γὰρ ὕλη ἡ αὐτὴ τοῖς ἐναντίοις*), *καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν* (1055 a 32 *καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος ἡ μία, ἐν οἷς ἡ τελεία διαφορὰ μεγίστη*) *καὶ ὧν ἡ διαφορὰ μεγίστη ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος*. 1011 b 16 *ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύεσθαι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι οὐδὲ τἀναντία ἅμα ὑπάρχειν ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ*: nam affirmatio et negatio, quia altera alteram utique excludit, latius patent quam contraria. Aliis locis, sicut 66 b 10 *ὥστ' εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον* et 67 a 5, *τὸ ἐναντίον* nihil significat nisi id quod repugnat ei quod positum est, sive *κατ' ἀντίφασιν* opponitur, sive contrarium est. 894 a 22 *ἐναντίως δ' οἱ ταῦροι καὶ οἱ κριοὶ τὰ κέρατα ἴσχουσι, διότι καὶ τὰ θήλεα ἐναντίως αὐτῶν ἔχει*. — *ἐναντίος συλλογισμὸς τῷ πράγματι* (64 b 16 ubi *τῷ πράγματι* facile intelligitur e vs. 9) dicitur is, quo concluditur quod veritati repugnat, sive *κατ' ἀντίφασιν* est oppositum sive quod proprie dicitur *ἐναντίον*. — Propositiones autem quae ab interpretibus vocantur *ὑπεναντίαι*

(subcontrariae), quas Aristoteles significat 17 b 29 ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, eas ἐναντίας appellat 59 b 10, 60 a 5, 61 b 17, quamquam easdem non proprie dici ἐναντίας docet 63 b 27: τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον: vocabula ὑπεναντίον, ὑπεναντίωσις et ὑπεναντίωμα autem non nisi de iis intelligit quae repugnantiam in se continent, v. Biese I. p. 100 not. 2. Aristot. 685 a 13, de coel. 299 a 4 al. — Ad ea quae disputaverit de contrariis ipse respicit 1004 a 2: τεθεωρήσθω δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων. 1054 a 30 ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν.

12 a 2. Quae in his vocat ἀνὰ μέσον, ea appellat 243 a 15 ἀναμεταξύ, plerumque μεταξύ, de quibus v. 1057 a 21 μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν εἰς ὅσα μεταβάλλειν ἀνάγκη πρότερον τὸ μεταβάλλον. Ib. 26 μεταβάλλειν δ' ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός ... ἀνάγκη ἄρα τὰ μεταξὺ καὶ αὐτοῖς καὶ ὧν μεταξύ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι. Ib. b 29 ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερα πρότερα ὁμογενῆ τῶν ἐναντίων, ἅπαντ' ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων εἴη τὰ μεταξύ: quare dicit 224 b 32 ἔστι γάρ πως τὸ μεταξὺ τὰ ἄκρα: quae quam vim habeant in doctrina Aristotelis physica videmus inter alia 661 a 10 ὁρίζουσι δ' ἑκατέρους (τούς τε προσθίους καὶ τοὺς γομφίους) οἱ κυνόδοντες, μέσοι τὴν φύσιν ἀμφοτέρων ὄντες· τό τε γὰρ μέσον ἀμφοτέρων μετέχει τῶν ἄκρων. 226 b 23 μεταξὺ δὲ εἰς ὃ πέφυκε πρῶτον ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον ἢ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν συνεχῶς μεταβάλλον (in quibus delevimus comma ante ἤ, quia πρῶτον h. l. idem est quod πρότερον: iungendum est enim πρῶτον ἤ. Item 69 a 22 ὀλίγα comparativi notionem habet: „si numerus terminorum mediorum, quibus secundus cum tertio coniungitur, minor est quam numerus eorum quibus primus cum secundo connectitur"). ἐν ἐλαχίστοις δ' ἐστὶ τὸ μεταξὺ τρισίν· ἔσχατον μὲν γάρ ἐστι τῆς μεταβολῆς τὸ ἐναντίον. 234 b 19 οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον ἐν ὁποτερῳοῦν εἶναι τῶν ἄκρων. 324 a 8 φανερὸν ὅτι παθητικὰ καὶ ποιητικὰ ἀλλήλων ἐστὶ τά τ' ἐναντία καὶ τὰ μεταξύ· καὶ γὰρ ὅλως φθορὰ καὶ γένεσις ἐν τούτοις. 230 a 7 ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία, τούτων μεταβολὴ μέν ἐστιν ἀντικειμένη ἡ ἐξ αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτό, κίνησις δ' οὐκ ἔστιν, οἷον ἡ ἐξ ὄντος τῇ εἰς ὄν. καὶ μονὴ μὲν τούτων οὐκ ἔστιν, ἀμεταβλησία δέ. 440 b 18 τὸ μεταξὺ τῆς αἰσθήσεως vocat id

quod interpositum inter sensum et rem, quae sub sensum cadit, illum cum hac ita coniungit, ut sensus quodam modo afficiatur. Idem 447 a 9 appellat τὸ μεταξὺ τοῦ αἰσθητηρίου. 173 b 29 sqq. τὸ μεταξὺ (intell. τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος) genus neutrum significat.

12 a 22 τοιαῦτα omiserunt edd. priores cum Boethio, habent codices optimi: verisimile est autem e correctione nata esse ὅσα ἄλλα χρώματα coll. vs. 18: quare nobis quidem vera lectio videtur ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, quum probabile sit χρώματα his additum esse explicationis gratia, deinde deletum etiam esse τοιαῦτα, ut haec similia essent iis quae habuimus vs. 18. Sic 19 b 13 addit ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.

12 a 26 στέρησις δὲ... 1022 b 22 στέρησις λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἂν μὴ ἔχῃ τι τῶν πεφυκότων ἔχεσθαι, κἂν μὴ αὐτὸ ᾖ πεφυκὸς ἔχειν... ἕνα δὲ ἂν πεφυκὸς ἔχειν, ἢ αὐτὸ ἢ τὸ γένος, μὴ ἔχῃ... ἔτι ἂν πεφυκὸς καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μὴ ἔχῃ... ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ᾧ ἂν ᾖ καὶ καθ' ὃ καὶ πρὸς ὅ, καὶ ὥς ἂν μὴ ἔχῃ πεφυκός. ἔτι ἡ βιαία ἑκάστου ἀφαίρεσις στέρησις λέγεται. καὶ ὁσαχῶς δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἀποφάσεις λέγονται... ἔτι καὶ τῷ μικρὸν ἔχειν... τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ φαύλως πως ἔχειν. ἔτι τῷ μὴ ῥᾳδίως ἢ τῷ μὴ καλῶς... ἔτι τῷ πάντῃ μὴ ἔχειν. Cf. 1046 a 32. In his igitur στέρησις latius patet quam nostro loco: quare non mirum est, quod nostro loco distinguit quattuor oppositorum genera, in Metaphys. autem rerum causis bene perpensis omnem rerum contrariarum oppositionem a privatione repetit: 1055 a 33 πρώτη δὲ ἐναντίωσις ἕξις καὶ στέρησίς ἐστιν (189 b 23 ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας, ib. 26 ἀεὶ γὰρ ἐν ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσίς ἐστι, πᾶσαί τε αἱ ἐναντιώσεις ἀνάγεσθαι δοκοῦσιν εἰς μίαν)· οὐ πᾶσα δὲ στέρησις (πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἡ στέρησις), ἀλλ' ἥτις ἂν τελεία ᾖ. τὰ δ' ἄλλα ἐναντία κατὰ ταῦτα λεχθήσεται, τὰ μὲν τῷ ἔχειν, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν ἢ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ λήψεις εἶναι καὶ ἀποβολαὶ τούτων ἢ ἄλλων ἐναντίων. εἰ δὴ ἀντίκειται μὲν ἀντίφασις καὶ στέρησις καὶ ἐναντιότης καὶ τὰ πρός τι, τούτων δὲ πρῶτον ἀντίφασις, ἀντιφάσεως δὲ μηθέν ἐστι μεταξύ, τῶν δὲ ἐναντίων ἐνδέχεται, ὅτι μὲν οὐ ταὐτὸν ἀντίφασις καὶ τἀναντία δῆλον, ἡ δὲ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστιν... εἰ δὴ αἱ γενέσεις τῇ ὕλῃ ἐκ τῶν ἐναντίων, γίγνονται δὲ ἢ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τοῦ εἴδους ἕξεως ἢ ἐκ στερήσεώς τινος τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορ-

φῆς, δῆλον ὅτι ἡ μὲν ἐναντίωσις στέρησις ἄν τις εἴη πᾶσα, ἡ δὲ στέρησις ἴσως οὐ πᾶσα ἐναντιότης. 73 b 21 ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ στέρησις ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει. Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 148 not. 1) comparato eo loco quem modo adscripsimus (1055 a 33) cum iis quae dicit Met. V, 2 (?) στέρησίς ἐστιν ἕξις πως et 193 b 19 ἡ δέ γε μορφὴ καὶ ἡ φύσις διχῶς λέγεται· καὶ γὰρ ἡ στέρησις εἶδός πώς ἐστιν dicit: „Est ist merkwürdig, wie Aristoteles zuweilen mit den Worten spielt". Vix ludere in his Aristotelem dixerim. Quomodo tollatur difficultas monstrant quae sequuntur: addit enim εἰ δ' ἐστὶν ἡ στέρησις καὶ ἐναντίον τι περὶ τὴν ἁπλῆν γένεσιν ἢ μή ἐστιν ὕστερον ἐπισκεπτέον: namque quum στέρησις quodammodo habeat ἕξεως speciem (nam στέρησις ἁπλῆ s. αὐτὴ καθ' αὑτὴν cogitari quidem potest — est enim absentia qualitatis cuiuscunque, τὸ ὅλως μὴ ὄν — verbis exprimi non potest, quia, si quid enuntiatur, aliud aut praedicatur de alio aut negatur: unde fit ut ipsa στέρησις in sermone ἕξεως quandam speciem non induere non possit), num revera sit ἕξις an non sit, prima philosophia diiudicare debebit. Confirmantur haec iis quae habemus 1032 b 3 τῆς γὰρ στερήσεως οὐσία ἡ οὐσία ἡ ἀντικειμένη, οἷον ὑγίεια νόσου· ἐκείνης γὰρ ἀπουσίᾳ δηλοῦται ἡ νόσος, 1058 b 27 στέρησις γὰρ ἀδυναμία διωρισμένη: quum enim στέρησις opponatur τῇ μορφῇ (191 a 14) ut ἡ ἀπουσία τῇ παρουσίᾳ (ib. vs. 7), patet eam dicendam esse ἀσχημοσύνην vel ἀμορφίαν vel ἀταξίαν (190 b 15), quamquam ipsa quidem nihil est, ut appareat ἕξεως speciem eam habere, simulac de ea non cogitamus solum, sed etiam loquimur: quare duo sunt principia inter se contraria, quae formant et fingunt materiam (τὸ ὑποκείμενον), ἡ μορφὴ s. τὸ εἶδος et ἡ στέρησις (190 b). 1013 b 12 ταὐτὸ ἐνίοτε τῶν ἐναντίων ἐστὶν (αἴτιον)· ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τουδί, τοῦτ' ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου ... ἄμφω δέ, καὶ ἡ παρουσία καὶ ἡ στέρησις, αἴτια ὡς κινοῦντα. De coel. 286 a 25 τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις. 374 b 13 τὸ μέλαν οἷον ἀπόφασίς ἐστιν: ex quibus intelligitur quid dicat 430 b 20 ἡ δὲ στιγμὴ καὶ πᾶσα διαίρεσις καὶ τὸ οὕτως ἀδιαίρετον, δηλοῦται ὥσπερ ἡ στέρησις (negatione). καὶ ὅμοιος ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον πῶς τὸ κακὸν γνωρίζει ἢ τὸ μέλαν· τῷ ἐναντίῳ γάρ πως γνωρίζει. Trdlbg. ad h. l. „Quod privatione continetur, non per se, sed eo ipso, quo privatum est, cognoscitur."

12b21 ἔτι τὰ πρός τι... Aliud argumentum affert hoc. Etiam si quis concedat recte dici τυφλότητα ὄψεως, tamen, quia haec non ita convertuntur, ut etiam dicatur ὄψις τυφλότητος, ea non opponi ut τὰ πρός τι apparet: convertuntur enim τὰ πρός τι.

12b27 Ratiocinatur hoc modo. Quae contraria sunt aut se excludunt invicem aut medium aliquid habent. Contrariorum quae se invicem excludunt alterum adesse oportet iis quae alterum eorum suscipere possunt: eorum vero (vs. 32) quae medium aliquid admittunt in plerisque utrumvis (ὡς ἔτυχεν) inesse potest, quamquam (vs. 35) excipienda sunt nonnulla, quae ita comparata sunt, ut in quibusdam rebus — ut calor in igne — non utrumvis inesse possit, sed alterum in iis inesse debeat (ἀφωρισμένως). Iam videamus (13a3) num de habitu et privatione idem valeat quod modo de contrariis diximus. Habitum autem et privationem non sibi opponi ut contraria quae medium non habeant inde patet, quod non in omnibus, quae habitum et privationem admittunt, alterum eorum necessario inest: nam catuli, qui oculos nondum habent apertos, neque caeci dicuntur neque videntes, quare caecum esse et videre non sibi opponuntur ut contraria. Neque sibi opponuntur habitus et privatio (vs. 8) ut contraria quae medium aliquid habent: nam quae habitum vel privationem in se suscipiunt, in iis aut alterum inesse debet aut alterum, sed utrumvis, non alterum ἀφωρισμένως: quod aliter habet (vs. 13) in contrariis quae medium aliquid habent. Horum enim alterum utrum ut insit non necese est, iis exceptis quorum natura ita comparata est, ut alterum ἀφωρισμένως (non utrumvis) in iis insit. Ex his igitur apparet habitum et privationem neque sibi opponi ut contraria quae se invicem excludant neque ut contraria quae medium aliquid admittant.

12b29 αὐτῶν supervacaneum est; refertur enim ad ἐναντίων quod praecessit. Similia habemus 11b11 ὑπὲρ αὐτῶν. 755b9 οἴονται γὰρ διαφέρειν τῶν νομιζομένων ἀῤῥένων τοὺς θήλεις αὐτῶν ὥσπερ τῶν φυτῶν ἐν ὅσοις... 655b19 περὶ τούτων.. ὕστερον ἅμα τοῖς ἀνομοιομερέσι θεωρητέον τὴν αἰτίαν αὐτῶν. 894b1 τοῖς δὲ ἀνθρώποις γίνεται διάλευκα τὰ δέρματα καὶ αἱ τρίχες αὐτῶν. 1323b8 πᾶν δὲ τὸ χρήσιμόν ἐστιν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηθὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν τοῖς ἔχουσιν. 693a1 τὰ μὲν γὰρ εἰ εἶχε βραχὺν (αὐχένα) ἐπὶ σκέλεσι μακροῖς, οὐκ ἂν ὑπηρέτει αὐ-

τοῖς δ αὐχὴν πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς γῆς νομήν, τοῖς δ', εἰ μακρὸς ἦν ἐπὶ βραχέσιν. 395 b 20 ποῖοι δὲ χυμοὶ ἐκ ποίων γίνονται κράσεων, εἴρηταὶ περὶ αὐτῶν χωρὶς ἐν ἄλλοις. 4 b 26 τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδεὶς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. 152 a 2 ὅσα γὰρ ἁπλῶς ταὐτά, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταί. 243 a 13 ὅσα μὲν οὖν αὐτὰ ἀφ' αὑτῶν κινεῖται, φανερὸν ἐν τούτοις, ὅτι ἅμα τὸ κινούμενον καὶ τὸ κινοῦν ἐστίν. 1315 b 32 ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν ἑπτακαίδεκα ἔτη τούτων ἐτυράννευσεν. 756 b 31 ἡ γαλῆ καθάπερ τἆλλα τετράποδα τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει ἐκείνοις τὰς ὑστέρας. Simili constructione posuit ὅτι 47 b 8, quo ὡς quod praecessit in mentem nobis revocaret ostendens simul membrum orationis demonstrativum hic incipere: dicit enim: φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται ταὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γίνεται συλλογισμός. Idem esset, si pro ὅτι scripsisset ἐν τούτῳ.

13 a 4 Scripsimus οὔτε, quod et optimi codices habent et ipsa res postulat. Quum enim praecesserit οὐδέτερον, sequi debet οὔτε — οὔτε. Alterum οὔτε ab Aristotele omissum esse longiore interposito orationis membro non est quod miremur. Quod in animo habuerit apertum est: namque scripturus erat οὔτε γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ (τῆς στερήσεως καὶ ἕξεως) ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐναντίων ὧν οὐδὲν ἀνὰ μέσον ἐστίν, οὔτε ὡς ἐπὶ τῶν ἐναντίων ὧν ἔστι τι ἀνὰ μέσον ἐνδέχεται ἢ μηδέτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ ἢ τισὶν ἀφωρισμένως θάτερον, sed alterum orationis membrum, quo clarius fieret quod sibi vellet, pluribus verbis exponere voluit, unde factum est, ut constructionem verborum non observaverit.

13 a 8 Erit fortasse cui delendum videatur ποτε, quod etiam in versione Boethiana omittitur: sed hoc vix posse deesse intelliget qui rationem habuerit exempli quod modo dedit de catulis, quos aut caecos aut videntes dici necesse est, quum ad eam aetatem pervenerint qua oculos apertos habere solent.

13 a 18 Denique aliud argumentum affert, quo habitum et privationem alio modo sibi opponi doceat atque contraria: nam horum alterum utrum in contrarium mutari potest (exceptis iis quae cum ipsa rei natura coniuncta sunt — haec enim non mutantur in contraria), privatio vero in habitum reverti nequit, quamquam ex habitu fiat privatio.

13a19 Pro γίνεσθαι dedimus γενέσθαι quod reiecit Buhle, qui etiam vs. 21 et 32 omnibus edd. prioribus et mss. invitis correxit γίνεσθαι. Vs. 13 recepimus δέ γε, quod etiam Bkk. dedit et vs. 31 et b21 in plerisque edd. prioribus legitur. Item vs. 20 omisso τὸ ante θερμῷ pristinam lectionem restituimus.

13a25 κἂν „etiamsi, quamvis" per ellipsin explicandum est: ἐὰν δὲ ἅπαξ λάβῃ ἐπίδοσιν, καὶ ἂν μικρὰν λάβῃ. Idem est vs. 24 ἐπιδοίη ἄν, κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη, cf. quae dicemus ad 65a19.

13a37 Quum ostenderit non eodem modo inter se opponi contraria et τὰ πρός τι (11b34), deinde probaverit privationem et habitum neque sibi opponi ut τὰ πρός τι (12b16) neque ut contraria (12b26), restat ut demonstret etiam oppositionem affirmationis et negationis diversam esse ab iis de quibus adhuc egit: quod si factum erit, patebit quattuor esse modos, quibus alterum alteri opponatur.

13b2 ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν . . . 1057a33 τῶν δ' ἀντικειμένων ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀντίφασις, ἀντίθεσις ἧς ὁτῳοῦν θάτερον μόριον πάρεστιν οὐκ ἐχούσης οὐθὲν μεταξύ, cf. 1011b22.

13b10 ὅλως δὲ τῶν . . . cf. 16a10 seqq.

13b13 τὸ τοιοῦτο intell. τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος. Etenim quum demonstraverit in reliquis oppositorum generibus non utique verum esse alterum nude prolatum, iam probat neque ad orationem connexa cum aliis ista ita comparata esse, ut alterum non possit non falsum esse, alterum non verum: hoc enim locum non habet nisi in affirmatione et negatione.

Cap. 11. *Plerumque contrarium est malo bonum, interdum etiam malum malo.* 14a7 *Eorum quae contraria sunt alterum si exsistit, non necesse est ut exsistat etiam alterum,* 10 *imo interdum fieri nequit ut alterum exsistat cum altero.* 15 *Contraria inesse solent iis quae vel specie vel genere eadem sunt.* 19 *Contraria aut in eodem genere sunt, aut in contrariis aut ipsa sunt genera.*

14a3 Similia habemus 1108b11 τριῶν δὲ διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν . . . μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινταί πως· αἱ μὲν γὰρ ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν, ἡ δὲ μέση ταῖς ἄκραις. 1106b36 ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς

ἡμᾶς, ὡρισμένη λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν. μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν κατ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι.

14 a 17 *πέφυκε γίνεσθαι* ante *λευκότης* omisimus ut quae ab interprete profecta esse manifestum sit.

Cap. **12.** *Prius alterum altero dicitur tempore, tum id ex quo non consequitur alterum, quamquam ipsum est consequens illius,* 36 *deinde quod ordine prius, denique quod melius est et praestantius.* b 9 *Praeterea id quod causa est alterius, quamquam alterum utrum consequatur ex altero.*

14 a 26 De priori v. 1018 b 9 *πρότερα καὶ ὕστερα λέγεται ἔνια μὲν ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει, τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινὸς ὡρισμένης, ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ὑπό τινων, οἷον τὰ μὲν κατὰ τόπον... τὰ δὲ κατὰ χρόνον ... τὰ δὲ κατὰ κίνησιν... τὰ δὲ κατὰ δύναμιν... τοιοῦτον δ' ἔστιν οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν θάτερον καὶ τὸ ὕστερον, ὥστε μὴ κινοῦντός τε ἐκείνου μὴ κινεῖσθαι καὶ κινοῦντος κινεῖσθαι... τὰ δὲ κατὰ τάξιν... ἄλλον δὲ τρόπον τὸ τῇ γνώσει πρότερον ὡς καὶ ἁπλῶς πρότερον* (de quibus v. quae dicemus ad 71 b 21)... *καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον... ἔτι πρότερα λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη, οἷον εὐθύτης λειότητος... τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐνδέχεται ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ τούτων μή... ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι πολλαχῶς, πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον πρότερον, διὸ ἡ οὐσία πρότερον, ἔπειτα ἄλλως τὰ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐντελέχειαν.* Haec satis docent, opinor, non premendam esse divisionem, quam nostro loco tradidit: apparet enim, quod iam supra observavimus, non id agi in his, ut ipsa rerum natura exploretur et pervestigetur, sed ut quae usus ferat sermonis quotidiani distinguantur alterum ab altero et explicentur. Plerumque sibi opponuntur quae habemus 742 a 20 *τὸ δὲ πρότερον ἤδη πολλαχῶς ἐστίν. τό τε γὰρ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τούτου ἕνεκα διαφέρει, καὶ τὸ μὲν τῇ γενέσει πρότερον αὐτῶν ἐστί, τὸ δὲ τῇ οὐσίᾳ*, cf. 645 b 30 *εἴ τινες πρότεραι καὶ τέλος ἑτέρων πράξεων τυγχάνουσιν οὖσαι.* De coel. 286 b 22 *τὸ τέλειον πρότερον τοῦ ἀτελοῦς.* Tres modos, quibus dicatur *τὸ πρότερον*, commemorat 260 b 18: *λέ-*

γεται δὲ πρότερον οὗ τε μὴ ὄντος οὐκ ἔσται τἆλλα, ἐκεῖνο δ' ἄνευ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ τῷ χρόνῳ καὶ τὸ κατ' οὐσίαν. Idem est 265 a 22 πρότερον δὲ καὶ φύσει καὶ λόγῳ (h. e. οὐσίᾳ) καὶ χρόνῳ τὸ τέλειον μὲν τοῦ ἀτελοῦς, τοῦ φθαρτοῦ δὲ τὸ ἄφθαρτον: quare 227 a 20 numeri dicuntur πρότεροι τῷ λόγῳ quam ea quae continua sunt, quia τὸ ἐφεξῆς, quod numerus habet, latius patet quam τὸ ἁπτόμενον quod locum habet in continuo. Sensum τοῦ προτέρου quem quarto loco (14 b 4) posuit habemus 208 b 34 θαυμαστή τις ἂν εἴη ἡ τοῦ τόπου δύναμις καὶ προτέρα πάντων. 1453 b 3 ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. Praeterea cf. quae dicit 916 a 18 ubi quaerit πῶς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον δεῖ λαβεῖν;

14 a 27 dedimus quod etiam 14 b 26 habemus κατὰ τὸν χρόνον cum edd. prioribus, vs. 36 τὸ omissum Aristotelis stilo magis convenire videbatur. Etenim pronomen indefinitum saepius ab eo omittitur (v. quae diximus ad 3 b 22), quod qui non viderent facile sibi persuaserunt adiiciendum esse articulum.

14 a 30 τὸ μὴ ἀντιστρέφον, quod consequens est alterius, quamvis ex ipso non consequatur alterum. De verbo ἀντιστρέφειν v. quae dicemus ad 25 a 6.

14 a 37 ἔν τε γὰρ ταῖς... in demonstrationibus propositiones conclusione priores sunt: 84 b 22 αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις στοιχεῖα ἢ πᾶσαι ἢ αἱ καθόλου.

14 a 39 στοιχεῖα rectius videtur explicare Ammonius ad h. l. (schol. 89 a 9) quam in commentario ad librum περὶ ἑρμηνείας (schol. 98 a 6), ubi prioris explicationis videtur plane oblitus esse. Cf. 1014 a 35 παραπλησίως δὲ (τοῖς τῶν σωμάτων στοιχείοις) καὶ τὰ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεται, καὶ ὅλως τὰ τῶν ἀποδείξεων. αἱ γὰρ πρῶται ἀποδείξεις καὶ ἐν πλείοσιν ἀποδείξεσιν ἐνυπάρχουσαι, αὗται στοιχεῖα τῶν ἀποδείξεων λέγονται· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν τριῶν δι' ἑνὸς μέσου. καὶ μεταφέροντες δὲ στοιχεῖον καλοῦσιν ἐντεῦθεν, ὃ ἂν ἓν ὂν καὶ μικρὸν ἐπὶ πολλὰ ᾖ χρήσιμον. Biese I. p. 381 not. 5: „Das Wort στοιχεῖα bezieht sich gewöhnlich auf die elementaren Grundbestandtheile des Materiellen, wird aber von Aristoteles auch von den Principien des Intelligibeln gebraucht. Vgl. Trendelenb. Platonis de ideis etc. p. 46 und dessen commentar. ad Arist. de an. p. 228". 1014 b 10 στοιχεῖα τὰ γένη λέγουσί τινες. 1396 b 21 τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν· στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμή-

ματος τὸ αὐτό, coll. 1403 a 18. Eodem sensu haec vox plus semel occurrit in Topicis. 1295 a 35 ἡ δὲ κρίσις περὶ ἁπάντων τούτων ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν: nam ex eodem fonte manat ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ καὶ ἡ πολιτική: de quo loco v. Biese II. p. 291. 988 b 35 στοιχειωδέστατον dicitur quod elementi speciem quam maxime prae se fert.

14 b 7 αὐτοῖς, Bkk. αὑτοῖς, v. quae dicemus ad 55 a 14.

Cap. **13.** *Simul esse dicuntur et quae eodem tempore sunt et quorum alterum utrum alterius est consequens,* 33 *et quae, ut species eiusdem generis, ex eadem divisione nata eundem ordinem tenent.*

14 b 24 ἅμα. 226 b 21 ἅμα μὲν οὖν λέγεται ταῦτ' εἶναι κατὰ τόπον, ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐστὶ πρώτῳ, χωρὶς δὲ ὅσα ἐν ἑτέρῳ.

14 b 30 διπλασίου μὲν γὰρ . . . Recepimus μέν, quod neque in optimis libris omittitur neque intrusum esse probabile est: ferri certe poterit remotis uncinis, quibus Bkk. usus est: explicantur enim his quae praecesserunt ἀντιστρέφει μὲν γάρ. Simili negligentia repetitum habuimus ἂν 13 a 25, ἀλλὰ 198 b 18 ἔχει δ' ἀπορίαν τί κωλύει τὴν φύσιν μὴ ἕνεκά του ποιεῖν μηδ' ὅτι βέλτιον, ἀλλ' ὥσπερ ὕει ὁ Ζεὺς οὐχ ὅπως τὸν σῖτον αὐξήσῃ ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, cf. 1407 b 3 τύχοι γὰρ ἄν τις μᾶλλον ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον ἢ πόσα ἔχει. 963 a 40 συμβαίνει δὲ μάλιστα ἀπὸ καταψύξεως ἐκ ῥίγους καὶ λύπης καὶ φαρμακείας τῆς ἄνω μάλιστα γίνεσθαι. Cf. quae dicemus ad 21 b 29, 24 a 7.

Cap. **14.** *Sex motus sunt genera.* **15 b 1** *Quid cuique generi contrarium sit exponitur.*

15 a 13 De motu v. Biese I. p. 88. et p. 461 not. 4. Aristot. 201 a 12 ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ᾗ τοιοῦτον κίνησίς ἐστιν (das Heraustreten des Möglichen in die Wirklichkeit). In sequentibus eadem motus genera agnoscit quae nostro loco commemorat. Patet autem sine discrimine poni ab Aristotele μεταβολὴν et κίνησιν, quod ipse dicit 218 b 19 μηδὲν δὲ διαφερέτω λέγειν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι κίνησιν ἢ μεταβολήν, cf. 709 a 31 τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τόπον ἐκ τόπου μεταβάλλουσιν. Ubi sensu proprio accipit utramque, differre dicit alteram ab altera (229 a 31): quid intersit patebit ex iis quae adscribemus, ut paucis complectamur Aristotelis de motu doctrinam. Simplicius (schol. 92 b 9) haesit in eo, quod non decem

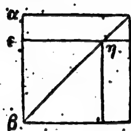
motus genera enumeraverit, quum (201 a 8) dixerit *κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστὶν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος*. Difficultas tollitur eo, quod ubi hoc dicit subtiliorem de motu doctrinam nondum tradidit: quare dicit „videntur quidem tot motus genera quot categoriarum, quamquam re accuratius et diligentius perpensa apparebit non fieri posse motum secundum quasdam categorias", quod manifestum erit ex iis quae sequuntur. 225 a 7 *ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων τρεῖς εἶναι μεταβολάς, τήν τε ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον, καὶ τὴν ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. ἡ γὰρ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολὴ διὰ τὸ μὴ εἶναι κατ' ἀντίθεσιν· οὔτε γὰρ ἐναντία οὔτε ἀντίφασίς ἐστιν. ἡ μὲν οὖν οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴ κατ' ἀντίφασιν γένεσίς ἐστιν . . . ἡ δ' ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον φθορά.* Ib. vs. 34 *ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις μεταβολή τις, μεταβολαὶ δὲ τρεῖς αἱ εἰρημέναι, τούτων δὲ αἱ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσεις, αὗται δ' εἰσὶν αἱ κατ' ἀντίφασιν, ἀνάγκη τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴν κίνησιν εἶναι μόνην . . . εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ τῷ ποῦ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ πρός τι καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, τήν τε τοῦ ποιοῦ* (quae de coel. 310 a 24 dicitur *ἡ κατ' εἶδος κίνησις*) *καὶ τὴν τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν κατὰ τόπον.* 226 a 5 *ἐν ἑκάστῳ γὰρ ἐστι τούτων ἐναντίωσις. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω . . . ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσόν, τὸ μὲν κοινὸν ἀνώνυμον, καθ' ἑκάτερον δ' αὔξησις καὶ φθίσις, ἡ μὲν εἰς τὸ τέλειον μέγεθος αὔξησις, ἡ δ' ἐκ τούτου φθίσις. ἡ δὲ κατὰ τόπον καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀνώνυμος, ἔστω δὲ φορὰ καλουμένη τὸ κοινόν*, cf. 243 a 6, 406 a 12 seq. Quare etiam 1088 a 30—33 *τῇ κινήσει*, ut quae fiat *κατὰ τὸ ποσόν, κατὰ τὸ ποιόν* et *κατὰ τόπον*, opponitur *κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ ἁπλῆ γένεσις καὶ φθορά.* Adiiciamus his quae dicit ubi motum non infinitum esse docet 243 a 28 *τῶν μὲν κατ' ἀντίφασιν (κινήσεων) ἡ φάσις καὶ ἡ ἀπόφασις πέρας, οἷον γενέσεως μὲν τὸ ὄν, φθορᾶς δὲ τὸ μὴ ὄν, τῶν δ' ἐν τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐναντία. ταῦτα γὰρ ἄκρα τῆς μεταβολῆς, ὥστε καὶ ἀλλοιώσεως πάσης· ἐξ ἐναντίων γάρ τινων ἡ ἀλλοίωσις. ὁμοίως δὲ καὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως· αὐξήσεως μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τελείου μεγέθους, φθίσεως δὲ ἡ τούτου ἔκστασις. ἡ δὲ φορὰ οὕτω μὲν οὐκ ἔσται*

πεπερασμένη· οὐ γὰρ πᾶσα ἐν ἐναντίοις. **260a27** τριῶν δ' οὐσῶν κινήσεων, τῆς τε κατὰ μέγεθος καὶ τῆς κατὰ πάθος (quare 15a23 τὸ ἀλλοιούμενον appellat τὸ κατὰ πάθος κινούμενον) καὶ τῆς κατὰ τόπον (cf. 465b31), ἣν καλοῦμεν φοράν, ταύτην ἀναγκαῖον εἶναι πρώτην. — 323a15 καὶ γὰρ τὸ κινοῦν ποιεῖν τί φασι καὶ τὸ ποιοῦν κινεῖν... ἀλλὰ τὸ κινεῖν ἐπὶ πλέον τοῦ ποιεῖν ἐστίν. 324a24 τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ὑποληπτέον εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ὅνπερ καὶ περὶ τοῦ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι. διχῶς γὰρ λέγεται καὶ τὸ κινοῦν· ἐν ᾧ τε γὰρ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, δοκεῖ τοῦτο κινεῖν... καὶ πάλιν τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ κινούμενον καὶ τὴν γένεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ποιοῦντος... τὸ μὲν οὖν πρῶτον κινοῦν οὐδὲν κωλύει ἐν μὲν κινήσει ἀκίνητον εἶναι ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ ἀναγκαῖον· τὸ δ' ἔσχατον ἀεὶ κινεῖν κινούμενον. **406a5** καθ' ἕτερον δὲ λέγομεν (κινεῖσθαι), ὅσα κινεῖται τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι, οἷον πλωτῆρες· οὐ γὰρ ὁμοίως κινοῦνται τῷ πλοίῳ· τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ κινεῖται, οἱ δὲ τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι. **226a19** κινεῖται τὸ κινούμενον πᾶν τριχῶς, ἢ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ τῷ μέρος τι ἢ τῷ καθ' αὑτό... τὴν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀφεῖμεν πάλαι: quo quidem loco non ἀλλοίωσιν Aristotelem intelligere, de qua 317a25 dicit ὅταν δ' ἐν τοῖς πάθεσι καὶ κατὰ συμβεβηκός (ᾖ ἡ μεταβολή), ἀλλοίωσις, non est quod moneamus. Ceterum de ἀλλοιώσει v. 145a8 καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου. 319b10 ἀλλοίωσις μέν ἐστιν, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου αἰσθητοῦ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσιν ἢ ἐναντίοις οὖσιν ἢ μεταξύ, coll. 331a10 et quae de reliquis mutationibus dicuntur 319b15 seqq. et 31 seqq.; disputat enim de discrimine quod habeant singula mutationis genera. Voluptates et dolores 666a11 vocantur κινήσεις τῶν ἡδέων καὶ τῶν λυπηρῶν.

15a17 Buhle adiecit ἀλλοίωσις post οὐδὲ ἡ ex auctoritate veteris intp. lat. Iure non recepit Bkk.: nam in sequentibus ἀλλοίωσις opponitur reliquis omnibus quae commemoravit motus generibus, ut doceat hanc diversam esse a reliquis. Etenim verba ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι „item autem etiam reliquae" (γένεσιν dicit, φθοράν, αὔξησιν, μείωσιν et μεταβολὴν κατὰ τόπον) hanc vim habent: „item autem, si binae sumantur reliquae, nullam earum eandem esse cum alia manifestum erit": quare etiam verba οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή alium sensum

vix admittunt nisi hunc: „neque ἡ φορὰ eadem est cum quocunque quattuor motus generum quorum modo facta est mentio". Nam quum haec scriberet, iam videtur in mente habuisse quae sequuntur ὡσαύτως δὲ . . .; quae si recte explicuimus, probabile quoque erit Aristotelem τὴν κατὰ τόπον μεταβολὴν non uni reliquorum motus generum opponere voluisse, sed quattuor reliquis. In Aristotele autem, qui a limatiori dicendi genere ita alienus est, ut Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 21) severior Aristotelis quam Platonis iudex a se impetrare potuerit, ut diceret: „Wenn wir nach den uns erhaltenen Schriften allein urtheilen sollten, so würden wir im Ganzen und bloſs in Rücksicht auf die Darstellung den Aristoteles für einen schlechten Schriftsteller halten müssen" (cf. quae dicit p. 93; tantum enim de laudibus Aristotelis detrahit, ut hoc aegre ferre nemo non possit qui exsolvere velit quae debeantur. Platonem amamus, admiramur Aristotelem), aliquando accidit ut magis quaerendum sit quid dicere voluerit quam quid dixerit: scribendi enim impatiens inceptam orationem non persequitur, properat ad ea quae mente excogitata iam cohibere non potest, relinquit igitur quod incepit, conturbat orationis ordinem, quia quae adhuc in mente habet tanta sunt, ut lente et paullatim procedere orationem non amplius patiantur.

15 a 28 γνώμων indicem horologii solarii significat, v. 912 a 39, b 7. Alium sensum habet 577 a 20 τούτους δὲ γνώμονας καλοῦσι, τοὺς τετάρτους (τοῦ ὄνου ὀδόντας). Quo melius intelligantur quae dicit Simplicius (schol. 91 b 30 seqq.) et quae in iis corrigenda esse indicavimus p. 28, figuram adiecimus.

Ios. Blancanus (Aristotelis loca mathematica ex universis ipsius opp. collecta et explicata. Bonon. 1615 p. 35) habet haec: „Gnomon vox graeca inter alia significat instrumentum illud quod Latini tum amussim tum normam appellant, Itali vero Squadra, ad cuius similitudinem geometrae denominarunt figuram quandam." Quid significet γνώμων in arithmetica, cuius theoremata geometrica constructione illustrabant veteres, ex ipsa figura satis apparet. Cf. Simplic. et cod. Reg. 1947 ad 203 a 14 (schol. p. 362).

15 b 1 Codices secuti dedimus *κίνησις ἠρεμίᾳ ἐναντίον*. De voce *ἐναντίον* genere neutro posita v. 10 b 13 et quae diximus ad 4 b 4: accedit quod etiam edd. priores habent *ἐναντίον*.

15 b 4 et 9 Cum codd. *Cn* etiam Boethius congruit, quos secuti sumus. Lectiones enim quas praebent reliquis praestare manifestum est: *ἀντιθείη* etiam edd. priores habent, quare fortasse mendum est quod in ed. Bkki legitur *ἀντιτιθείη*, quamquam idem etiam in eiusd. ed. minori (Berol. 1843) legitur. Vs. 12 *ἀντικείσεται* praetulimus cum Boethio: *ἀντίκειται* enim scribentium negligentiae deberi verisimile est.

Cap. 15. De multiplici potestate verbi habendi.

15 b 17 *τὸ δὲ ἔχειν* . . . 1023 a 8 *τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν . . . ἕνα δ' ἐν ᾧ ἄν τι ὑπάρχῃ ὡς δεκτικῷ . . . ἕνα δ' ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα . . . ἔτι τὸ κωλῦον κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν τι κινεῖσθαι ἢ πράττειν . . . καὶ τὸ ἔν τινι δὲ εἶναι ὁμοιοτρόπως λέγεται καὶ ἑπομένως τῷ ἔχειν*, cf. Trdlbg. de Categg. prolusio p. 17 seqq.

15 b 19 omisimus *καὶ* ante *ἐπιστήμην* et codicum et Boethii auctoritate moti: item vs. 25 articulum adiecimus et vs. 30 restituimus *ἔχειν*, quod cur Bkk. non ferendum esse iudicaverit non assequor: *ἔχει* autem e coniectura dedit.

HERMENEUTICA.

De voce *ἑρμηνεία* Biese I. p. 89 „Der Satz ist der Ausdruck (*ἑρμηνεία*) des reflectirenden Denkens, welches trennt und verbindet". Boethius comm. in lib. de intp. prooem. „Interpretatio (*ἑρμηνεία*) est vox significativa per se ipsam aliquid significans": ad quae recte Thomas Aquinas (opp. ed. Ven. 1495) fol. 2, a: „Nomen et verbum magis interpretationis principia esse videntur quam interpretatio". Latius patet *ἑρμηνεία* quam *λέξις*: dicit enim 1450 b 14 *λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας ἑρμηνείαν*. (Vox explanabilis quaecunque *λέξις* est, v. 875 b 21 *ἡ γλῶττα σφαλλομένη πταίει καὶ οὐ δύναται τὴν λέξιν διαρθροῦν*: unde fit, ut 63 b 24 *κατὰ μὲν τὴν λέξιν* et *κατ' ἀλήθειαν δὲ* opponantur, eodem sensu quo opponuntur *κατὰ τοὔνομα* et *κατὰ τὸν λόγον*, in speciem (e verbis magis quam e re iudicanti) et re vera. Biese II. p. 628 *λέξιν* recte intelligit de elocutione vertens „rednerischer Stil," ib. p. 686 „Diction". Etiam *ὀρχηστικωτέρᾳ* poesi *λέξις* opponitur 1449 a 23 *λέξεως δὲ γενομένης αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρεν· μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστιν*.) Ubi minus premitur significatio vocis *ἑρμηνεία* idem fere est quod *διάλεκτος*: 420 b 19 *τῇ γλώττῃ* (*καταχρῆται ἡ φύσις*) *ἐπί τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν διάλεκτον, ὧν ἡ μὲν γεῦσις ἀναγκαῖον, ἡ δ' ἑρμηνεία ἕνεκα τοῦ εὖ*. 476 a 19 *τῇ γλώττῃ* (*χρῆται ἡ φύσις*) *πρός τε τοὺς χυμοὺς καὶ πρὸς τὴν ἑρμηνείαν*. Nam sensu proprio *ἡ ἑρμηνεία* complectitur signa externa per quaecunque exprimuntur et cum aliis communicantur quae animum afficiunt: quare dicit 660 a 35 *χρῶνται τῇ γλώττῃ* (*οἱ ὄρνιθες*) *καὶ πρὸς ἑρμηνείαν ἀλλήλοις πάντες μέν, ἕτεροι δὲ τῶν ἑτέρων μᾶλλον*. Non ab omni igitur parte verum est quod dicitur schol. 94 a 1 (cf. ib. 10, 19 et 97 a 3 — 9) *οὐδὲν διαφέρει*

ἐπιγράψαι περὶ ἑρμηνείας ἢ περὶ ἀποφαντικοῦ λόγου: est enim ἑρμηνεία quod nos „sprachliche Mittheilung". Cf. 139 b 15 ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς μέρη δύο, ἓν μὲν τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι· δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. Vix erit, opinor, cui non iniquus iudex videatur Gumposch, qui p. 91 de libro περὶ ἑρμηνείας haec habet: „In dieser kleinen Schrift . . . sind die Zitationen und entlehnten Stellen die Grundsäulen des Ganzen, und fast nichts ist in der ganzen Schrift enthalten, was wir nicht schon anderswo finden, so dafs der Verfasser nur unter die Rahme des Urtheils alte Dinge gebracht". Titulum libri plane ineptum iudicat, quem equidem ferri posse putaverim, quum ἑρμηνεία de communicatione sermonis intelligatur, cuius principia in hoc libro tradantur. De divisione libri v. schol. 97 extr., de difficultatibus, quas habet, satis est dicere quod fuerunt qui eum explicari omnino non posse arbitrarentur (schol. 122 a not., cf. 126 a not.).

Cap. 1. *Quae prima exponenda sint*, 3 *quam rationem habeant quae animum afficiant et quae horum signa sint externa.* 9 *Verum et falsum ut in animo sic in oratione non in singulis sunt, sed in iis quae coniuncta proferuntur.*

16a3 τὰ ἐν τῇ φωνῇ non verba intelligit, sed quaecunque proferuntur per linguam. Cf. 535 a 28 φωνὴ καὶ ψόφος ἕτερόν ἐστι καὶ τρίτον τούτων διάλεκτος. φωνεῖ μὲν οὖν οὐδενὶ τῶν ἄλλων μορίων οὐδὲν πλὴν τῷ φάρυγγι· διὸ ὅσα μὴ ἔχει πνεύμονα οὐδὲ φθέγγεται· διάλεκτος δ' ἡ τῆς φωνῆς ἐστι τῇ γλώττῃ διάρθρωσις. τὰ μὲν οὖν φωνήεντα ἡ φωνὴ καὶ ὁ λάρυγξ ἀφίησιν, τὰ δ' ἄφωνα ἡ γλῶττα καὶ τὰ χείλη· ἐξ ὧν ἡ διάλεκτός ἐστιν. διὸ ὅσα γλῶτταν μὴ ἔχει ἢ μὴ ἀπολελυμένην οὔτε φωνεῖ οὔτε διαλέγεται· ψοφεῖν δ' ἔστι καὶ ἄλλοις μορίοις.

16a4 σύμβολα. 165 a 6 οὐκ ἔστιν αὐτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι φέροντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις. 431 a 15 τῶν δ' ὀνομάτων ἕκαστον σύμβολόν ἐστιν, quamquam dicit 1404 a 21 τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν, h. e. voces non solum interpretantur et quasi repraesentant ea quibus animus afficitur, sed etiam imitantur: qui locus quomodo intelligendus sit et conciliandus cum reliquis v. apud Biesium I. p. 94 not. 1, ubi pro rhet. 3, 6 legendum est rhet. 3, 1. Ut sibi opponuntur σύμβολα et μιμήματα sic etiam ση-

μεῖα et ὁμοιώματα, eo tamen discrimine, ut illa sint κατὰ συνθήκην (pendent enim ab iis de quibus homines inter se convenerunt), haec vero in rebus ipsis posita sint (das σύμβολον ist ein subjectives σημεῖον, das ὁμοίωμα ein objectives μίμημα): 1340 a 33 οὐκ ἔστι ταῦτα (τὰ σχήματα) ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον τὰ γιγνόμενα σχήματα καὶ χρώματα τῶν ἠθῶν. Ib. vs. 39 ἐν δὲ τοῖς μέλεσιν αὐτοῖς ἐστὶ μιμήματα τῶν ἠθῶν. 985 b 27 ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις. Alio sensu quam nostro loco σύμβολον posuit 331 a 24 ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολα πρὸς ἄλληλα, ταχεῖα τούτων ἡ μετάβασις, ὅσα δὲ μὴ ἔχει βραδεῖα, v. ib. vs. 34, 360 a 26: in his enim σύμβολα vocat quae 333 a 19 seqq. συμβλητὰ στοιχεῖα, quae cognationem quandam habent s. quae ita composita sunt, ut aliquid commune insit in utroque.

16 a 4 τὰ γραφόμενα. 895 a 10 ἔστι δὲ ὁ λόγος οὐ τὸ τῇ φωνῇ σημαίνειν, ἀλλὰ τοῖς πάθεσιν αὐτῆς καὶ μὴ ὅτι ἀλγεῖ ἢ χαίρει. τὰ δὲ γράμματα πάθη ἐστὶ τῆς φωνῆς. Quae igitur nostro loco dicit τὰ γραφόμενα non eadem sunt atque τὰ γράμματα, nam illa (elementa scripta) sunt σύμβολα, quorum haec (elementa voce expressa) sunt πάθη.

16 a 6 τὰ σύμβολα, ut quae sint arbitraria, non omnibus eadem sunt, τὰ παθήματα vero, quorum sunt indicia prima, et res ipsae, quas repraesentant et quarum sunt imagines, eaedem sunt. πρώτως ex usu Aristotelis fieri dicitur id quod ex ipsis et solis naturae legibus alicuius rei efficitur, ut alia re, quae media interponatur inter causam efficientem et id quod efficitur, non indigeat: 414 a 13 ἡ ψυχὴ δὲ τοῦτο ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως. 413 b 2 τὸ μὲν οὖν ζῆν διὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπάρχει τοῖς ζῶσι, τὸ δὲ ζῷον διὰ τὴν αἴσθησιν πρώτως. 667 b 24 τὸ μόριον ἓν τὸ ταύτην (τὴν αἰσθητικὴν ψυχὴν) ἔχον πρώτως. Sic etiam dicitur 324 b 12, 700 a 20 τὸ πρώτως κινοῦν pro eo quod frequentius est apud Aristotelem τὸ πρῶτον κινοῦν. Nos reddimus πρώτως „unmittelbar, ursprünglich, primitiv". Fluit inde alius usus adverbii πρώτως, quo significat id quod cum rei natura ita coniunctum est, ut in eius notione proprie accepta comprehendatur: quo quidem sensu πρώτως haud multum differt a κυρίως: 1045 b 27 περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτως ὄντος . . . 1049 b 13 τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν. — Lectionem

vulgarem et codices tuentur omnes et vet. intp. lat.: quare neque obtemperandum erit Alexandro pro *ταῦτα* vs. 7 scribenti *ταὐτά*, neque Hermino *ταὐτὰ* vs. 6 mutanti in *ταῦτα* (Boeth. in schol. 101 b not.): altero utro enim admisso locum depravari nemo est quin videat. Namque si Herminum sequimur, tollitur membrorum oppositio, quam particula *μέντοι* indicat, si Alexandrum, universe proferuntur (*καὶ ὧν ταὐτὰ ὁμοιώματα*) quae hoc loco non nisi de iis quibus animus afficiatur (*περὶ τῶν παθημάτων τῆς ψυχῆς*) et dicta esse debent et re vera dicta sunt. In priori ed. comm. (Basil. 1570 p. 218) Boethius aut minus accurate lectionis varietatem indicavit aut aliam lectionem habuit quam in altera ed.; dicit enim „Est alia quoque scriptura hoc modo se habens „„Quorum autem hae primum notae, hae omnibus passiones animae sunt, et quorum hae similitudines, res etiam hae"". Idem mendum, ut *ταῦτα* scriptum sit pro *ταὐτά*, habemus 45 b 14.

16 a 8 *περὶ τούτων*, intell. *παθημάτων τῆς ψυχῆς*, v. Trdlbg. de an. p. 116. Locus ad quem Aristoteles respicit est de an. III,6.

16 a 12 *σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν* . . . Affirmationem et negationem significat. Eundem sensum habent 24 b 17 verba *ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου*, ubi v. quae diximus. Cf. 1457 a 28 et 1027 b 21 quae adscribemus ad 17 a 15. Biese I. p. 91 not. 5. 1051 b 12 *τὸ μὲν εἶναί ἐστι τὸ συγκεῖσθαι καὶ ἓν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι τὸ μὴ συγκεῖσθαι, ἀλλὰ πλείω εἶναι.* Non recte hunc locum expressit Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 79) „Ja Aristoteles geht so weit, dafs er das Sein und das Nicht-Sein für nichts anderes anerkennt als nur für Verbundensein oder Nicht-Verbundensein des Subjects mit dem Prädicate": nos enim quum dicimus „das Sein", de ipsa rerum natura (de *οὐσίᾳ*) cogitamus, quam in coniunctione ponere Aristotelem nemo erit qui contendat. Bene haberent omnia, si dixisset „Aristoteles erklärt Sein und Nicht-Sein für Verbundensein und Nicht-Verbundensein", quae quidem sententia et Aristoteli placebit et ipsi veritati (v. 16 b 22 et quae ibi diximus): patet enim ex iis quae praecesserunt *εἶναι* h. l. non significare *τὴν οὐσίαν* s. *τὸ τί ἐστιν*, sed nihil nisi copulam, quae dicitur, qua alterum de altero praedicari indicatur: quare recte Biese I. p. 95 not. 3 „Bei Aristoteles hat also das Verbum *εἶναι* nicht die Bedeutung eines *ῥῆμα*, weil es nicht einen bestimmten Gegenstand bezeichnet, sondern sich auf die Verbindung des Sub-

jectes und Prädicates zu einem Ganzen bezieht": 430 a 26 ἡ μὲν οὖν τῶν ἀδιαιρέτων νόησις ἐν τούτοις, περὶ ἃ οὐκ ἔστι τὸ ψεῦδος· ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, σύνθεσίς τις ἤδη νοημάτων ὥσπερ ἓν ὄντων. — Lectionem ψεῦδός τε καὶ habent et edd. priores omnes et codd. meliores excepto *A*, quare eam servavimus, praesertim quum hoc loco τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθὲς ita coniuncta esse debeant, ut in unam notionem eamque ἀνώνυμον quasi coaluisse videantur: dicit enim „Quod est verum falsumve (ἡ ἀπόφανσις) non inest in oratione nisi per σύνθεσιν et διαίρεσιν".

16 a 16 σημεῖον δὲ sequente γὰρ usitatissimum Aristoteli: 1312 b 21, 1318 b 17, 1328 a 1. Item τεκμήριον δὲ sequente γὰρ 1335 a 15 et μαρτύριον 771 b 8. Alia structura est 1450 a 35 ἔτι σημεῖον ὅτι..., eadem 939 b 25, 941 a 14, alia quam non nisi in Meteorologicis inveni 372 b 28 σημεῖον δὲ τούτου διότι... 350 b 28 τό τε ὑπὸ τοῖς ὄρεσιν ἔχειν τὰς πηγὰς μαρτυρεῖ διότι..., alia 87 b 1 τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ, cf. ib. vs. 3, alia 604 a 19 σημεῖον δὲ τῆς ἀῤῥωστίας τὰ ὦτα καταβάλλουσι, eadem ib. vs. 30, b 4, 8, 13, 15 al., alia denique 755 b 2 σημεῖον τὸ καὶ τοὺς ζῳοτοκοῦντας τῶν ἰχθύων ... ᾠοτοκεῖν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, eadem est 945 b 16. — De hircocervo Stallb. ad Plat. remp. p. 488 (Steph.) videre iubet Eustath. ad Il. α p. 102 ed. Rom. Hemsterhus. ad Lucian. Prometh. §. 7. p. 239. T. I. ed. Lehm.

16 a 18 κατὰ χρόνον quod opponitur τῷ ἁπλῶς h. e. τῷ ἀορίστως, temporis ratione non habita: κατὰ χρόνον cum emphasi dictum est; significat enim κατὰ χρόνον τινὰ ὡρισμένον. Similia 592 b 14 πάντα δὲ ταῦτα τρία ὄντα (quamquam tria animalia sunt diversa) ὅμοια τὰς ὄψεις καὶ σαρκοφάγα πάντα. 688 b 19 διὰ τὸ δύο εἶναι (diversa intell.) τό τ' ἀριστερὸν καὶ τὸ δεξιόν. De coel. 312 a 7 τὸ βαρὺ καὶ τὸ κοῦφον δύο ἐστίν. 1313 b 31 τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων, de quo loco cf. quae dicemus ad 68 b 5.

Cap. 2. Definitur nomen. 21 Nominis partes sive simplicis sive compositi nihil per se significant. 30 Nomen cum negatione coniunctum non est nomen. 33 Casus nominis a nomine eo differunt, quod cum verbo εἶναι coniuncti nihil veri vel falsi habent.

16 a 19 *ὄνομα*. 1457 a 10 *ὄνομα δ' ἐστὶ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ σημαντικόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ σημαῖνον οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρον οὐ σημαίνει*. De sequentibus cf. ib. vs. 31 *ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν (ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται, οἷον γῆ) τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος καὶ ἀσήμου, τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν καὶ πολλαπλοῦν ὄνομα*.

16 a 23 Dedimus *πεπλεγμένοις* quod etiam 21 a 1 habemus.

16 a 25 *βούλεται μὲν σημαντικὸν εἶναι, ἀλλὰ κεχωρισμένον οὐδενὸς σημαντικόν ἐστιν*. Iul. Pacius difficultatem in his inesse putavit, quod e. g. in *Κάλλιππος* altera pars nominis (*τὸ ἵππος*) significet aliquid: quare monemus non hoc dicere Aristotelem, quod singulae partes nominum compositorum nihil significent (quod aperte negat eo loco, quem modo e Poet. adscripsimus), sed in ipso nomine composito singulas partes non ita accipi dicit, ut per se solae aliquid significent (v. 16 b 32 sq.): nam in nomine *Κάλλιππος* inest quidem *τὸ ἵππος*, neque tamen *Κάλλιππος* equum significat.

16 a 26 Post *οὐδέν* Bkk. e cod. *A* recepit *σημαίνει καθ' ἑαυτό*, quae, quum aliunde intrusa esse appareat, delere non dubitavi: nam *ἐστὶ* quod deest facile intelligitur. Insolentius est quod dicit 771 b 29 *τὸ μὲν οὖν ἕλκειν φάναι τοὺς τόπους τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα καὶ διὰ τοῦτο πλείω γίνεσθαι . . . οὐθέν ἐστιν*. 253 b 3 *αἱ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐνστάσεις . . . οὐδέν εἰσι*. 402 b 7 *τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐθέν ἐστιν ἢ ὕστερον*; cf. 18 a 25.

16 a 27 Reliquam definitionis partem explicat.

16 a 32 Quae post *ἀόριστον* quidam codices addunt videntur irrepsisse ex sequentibus (b 15): certe non video quomodo negligi potuerint, si reperta fuissent, neque enim obscuritatem habent neque verba ipsa ita comparata sunt, ut similitudine quadam litterarum talis negligentia probabilis fiat. Aristoteli autem vix dandum videtur, quod eandem rem eamque haud difficilem ad intelligendum tam brevi spatio interiecto iisdem verbis bis explicuerit.

16 b 1 *πτώσεις*. 1457 a 18 *πτῶσις δ' ἐστὶν ὀνόματος ἢ ῥήματος ἡ μὲν τὸ κατὰ τούτου ἢ τούτῳ σημαίνουσα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ ἢ πολλοῖς, οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά, οἷον κατ' ἐρώτησιν ἢ ἐπίταξιν· τὸ*

γὰρ ἐβάδισεν ἢ βάδιζε πτῶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστίν. Significat etiam πτῶσις quaecunque derivantur sive a nomine sive a verbo quo modo cunque, cf. 1a13: quae proprie appellantur σύστοιχα; πτώσεις vero quae dicuntur his continentur, v. 114a32—38 coll. Leo. Mag. in nostris scholiis ad 114a27: quare saepius iunguntur αἱ πτώσεις καὶ τὰ σύστοιχα 151b30, 153b25, 124a10 al. Adverbium numeratur in πτώσεσιν 118a33, 106b29. Ea quoque quae non differunt nisi genere dicuntur πτώσεις 133b36: eundem sensum habet κλῆσις 182a18 ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος ἄῤῥενος ἔχει κλῆσιν. Ut brevis sit, etiam casum rectum πτῶσιν vocat 136b16, quem nostro loco aperte distinguit a casibus: profertur enim casu recto ipsum nomen. Eodem sensu 48b41 τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων opposuit ταῖς πτώσεσιν, 49a2 casum rectum obliquis; πτώσεις etiam appellat 42b30, quos interpretes vocare solent τρόπους, singulos cuiusque figurae modos syllogismorum. — λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ „Bedeutung und Verhältnifs — das Wesen davon ist..." λόγος ὀνόματι opponitur sic ut 2a20, ubi v. quae diximus. αὐτοῦ refertur ad τὸ δὲ Φίλωνος ἢ Φίλωνι, quamquam proxime praecessit numerus pluralis, ad quem quum αὐτοῦ non commode possit referri, ut hoc idem incertum maneat, vertendum erit „davon". Similia satis frequentia sunt apud Aristotelem, cf. 17a20 τούτων, quod intelligendum est de λόγοις ἀποφαντικοῖς, quos singulari numero commemoravit vs. 15. 952b26 διὸ καὶ ὁ νομοθέτης μείζους αὐτοῖς (τοῖς κλέψασιν intell., quum v. 19 praecesserit τὸν κλέψαντα) ζημίας ἐνέγραψεν. De mutatis numeris v. quae collegimus ad 69b3.

16b4 Post ἀεὶ Pacius addit διαφέρει, quod explicationi quidem bene inservit, sed a contextu alienum est. — οὐδὲν ἀληθεύει: sic 222b24 φθείρεται δὲ καὶ μηδὲν κινούμενον. 231b20 διαιρεῖσθαι εἰς ἀδιαίρετα ἢ μηθέν. 145a23 συμμεταβάλλουσι (αἱ τρίχες) τῷ δέρματι τὰς χρόας... οἱ δ' ὀδόντες οὐθέν. 894b13 τὰ μὲν χαλεπά ἐστι μετὰ τὸν τόκον, οἷον κύων καὶ ὗς, τὰ δὲ οὐδὲν ἐπιδήλως.

Cap. 3. Verbi definitio, quae per partes explicatur. 12 Neque verbum ipsum cum negatione coniunctum verbum est, neque casus verbi. 19 Verbum per se spectatum nomen est, non significat aliquid veri vel falsi nisi coniunctum cum nominibus.

16b6 ῥῆμα. 1457a14 ῥῆμα δὲ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτό, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων· τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἢ λευκὸν οὐ σημαίνει τὸ πότε, τὸ δὲ βαδίζει ἢ βεβάδικε προσσημαίνει τὸ μὲν τὸν παρόντα χρόνον, τὸ δὲ τὸν παρεληλυθότα.

16b10 Ammonius e Porphyrio aliam lectionem affert (schol. 106a26) ὑπαρχόντων pro καθ' ἑτέρου λεγομένων, omissis ἢ ἐν ὑποκειμένῳ. In lectione vulgari consentiunt codices ad unum omnes, quam etiam Porphyrius probavisse videtur et Stephanus, cuius schol. v. supra p. 39 *): ὑπαρχόντων fortasse correctum est e vs. 13.

16b13 ὑπάρχειν κατά τινος etiam habemus 67b28. 72a13 τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις.

16b18 τὸν πέριξ, quod dicit 19b18 τοὺς ἐκτὸς χρόνους et plenius 17a30 τοὺς ἐκτὸς τοῦ νῦν χρόνους.

16b19 ὀνόματά ἐστι: convenit enim singulis verbis nominis definitio quam dedit a19; namque perpetuum animi motum sistit qui loquitur eumque in aliqua re defigit, neque qui audivit animum vagari patitur ab alia re ad aliam, sed quiescentem tenet et defixum in una. 956a39 ἡ αἴσθησις καὶ ἡ διάνοια τῷ ἠρεμεῖν τὴν ψυχὴν ἐνεργεῖ· ὃ καὶ ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι ὅτι τὴν ψυχὴν ἵστησιν· κινουμένης γὰρ καὶ φερομένης οὔτε αἰσθέσθαι οὔτε διανοηθῆναι δυνατόν. διὸ καὶ τὰ παιδία καὶ οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μαινόμενοι ἀνόητοι et quae seq. 135a26 αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας, ipse secum reputans.

16b22 οὐδὲ γὰρ... 92b13 τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. In mentem venit placitum Hegelii quamquam alia ratione accipiendum „Das Seyn ist Nichts". τὸ εἶναι, ait Aristoteles, nihil significat, nisi si connectit et copulat alterum cum altero. Lectio quam Ammonius e Porphyrio affert (schol. 107a18) non videtur diversa esse ab ea quam nos habemus: negligentiae enim veterum interpretum in adscribendis ex Aristotele locis, quam multis exemplis comprobare licet e scholiis (v. quae diximus in Praefat.), hoc tribuendum videtur, ut auctoris verba aliquando minus accurate reddiderint, siquidem ex memoria plerumque adscribunt quae e libris sumere debebant.

---

*) Namque legendum est „Steph." pro „Id.", quod p. 39 ad schol. 16b10 adiectum est.

Cap. 4. Definitur oratio. 17 a 1 *De enuntiatione in sequentibus agetur omissis reliquis orationis generibus.*

16 b 26 λόγος. 1457 a 23 λόγος δὲ φωνὴ συνθετὴ σημαντική, ἧς ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι· οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷον ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει, οἷον ἐν τῷ βαδίζει Κλέων ὁ Κλέων. 1404 b 26 ὄντων δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκεν. Duas igitur Aristoteles partes orationis (Lersch Sprachphilosophie der Alten p. 11—21), quibus tamen (Poet. c. 20) σύνδεσμον et ἄρθρον adiicere videtur, ut quattuor exstent. Difficultas eo tollitur, quod ubi de primis iisque necessariis orationis quae proprie dicitur (h. e. τοῦ πρώτου λόγου ἀποφαντικοῦ, qui simplicis nominis et verbi coniunctione continetur) partibus loquitur, duas tantum partes agnoscit, ubi vero orationis partem dicit quodcunque in sermone profertur, quattuor partes distinguit. Simile quidquam Ammonius videtur in mente habuisse (schol. 99 a 10) μέρη δὲ οὐκ ἂν λέγοιτο δικαίως ἅ γε μὴ δύνανται συντεθέντα καθ' ἑαυτὰ πλείω ἐργάσασθαι λόγον. λόγου μὲν οὖν ταῦτα (σύνδεσμοι καὶ ἄρθρα καὶ προθέσεις καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιῤῥήματα) οὐ μέρη, λέξεως δὲ μέρη, ἧς καὶ ὁ λόγος αὐτὸς μέρος, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς (l. l.) εἴρηται. — Oratio quum consistat e nominibus et verbis, necesse est, quia partes sunt κατὰ συνθήκην, ipsa sit κατὰ συνθήκην: brevitati autem, qua Aristoteles uti solet, parum convenit ut expresse dicat quod facile intelligatur, praesertim quum ne in definitione quidem verbi (vs. 6.) hoc adiiciendum putaverit. Praeterea verba κατὰ συνθήκην neque versio Boethiana habet neque Ammonius, qui ista ab Aristotele praetermissa esse dicit (schol. 108 a 4): quare etiam nos reiecimus: recepta autem videntur in contextum propter ea quae leguntur 17 a 2. Item vs. 28 verba ἢ ἀπόφασις aliena manu addita videntur e vs. 30: quare cum Ammonio et vet. intp. lat. ea omisimus eosdem codices secuti, quamquam retinet versio Boethiana (schol. 108 a not. 1). Quid Alexander et Porphyrius habuerint, ex quorum commentariis Boethius multa affert, incertum est.

16 b 30 ἀλλ' οὐχὶ τοῦ... neque tamen quantacunque pars orationis significat aliquid: neque enim una syllaba sola vocabuli

ἄνθρωπος dictio est, sed, ut syllaba *υς* in *μῦς*, vox est, non dictio (*φάσις*).

17 a 1 *ὡς ὄργανον*, cui opponitur *κατὰ συνθήκην*, ex convento 1133 a 29, 1134 b 35. Quod e naturae legibus pendet (*ὄργανον φυσικόν*) ei opponitur quod in conventione positum est: quare maxime continetur discrimen eorum quae Plato et quae Aristoteles de sermonis origine disputavit, v. Biese I. p. 92 sq.

17 a 2 Priorum edd. lectionem e codicibus revocavimus.

Cap. 5. *Enuntiatio aut simplex est aut composita: sine verbo esse non potest.*

17 a 8 *πρῶτος*: reliqui enim omnes ex hoc originem habent, ut ex simplici id quod compositum est: affirmatio autem prior est negatione, v. 86 b 33 *ἡ δὲ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα· διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος, καὶ προτέρα ἡ κατάφασις ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι*. De coel. 286 b 25 *τῆς στερήσεως πρότερον ἡ κατάφασις*.

17 a 10 *ἐκ ῥήματος εἶναι*, quod ipse et interpretatur et demonstrat 19 b 12.

17 a 11 Boethius in priori ed. comm. p. 219 (Basil. 1570) „Etenim hominis ratio si non est.... Aristotelis in Graeco textus non habet ita ut nos supra posuimus, sed hoc modo: „Etenim hominis si non aut est aut erit aut fuit..." subintelligendum relinquente philosopho quod de ratione diceret i. e. de definitione, quam Graeci *λόγον* dicunt. Sed cum supra de oratione tractasset, quae apud illos similiter *λόγος* vocatur... communione vocabuli usus ad *λόγον*, de quo superius tractabat, retulit, ut non orationem intelligeremus, sed potius rationem". In altera ed. Boethius nihil tradit de lectionis varietate. Invitis codicibus vocabulum *λόγος* e contextu eiecimus: consensus enim codicum nihil probat nisi emblematis antiquitatem.

17 a 13 Scripsimus *δι' ὅ τι*, quamquam codd. omnes praebent *διότι*, quae quid differant dicemus ad 58 b 7. Versio Boethiana „quare autem", sed paullo post Boethius (ed. pr. p. 230) „Cur autem una sit oratio nunc, inquit, dicere intermittemus" et „Cur autem una sit, alterius est hoc tractare negotii". Si legis *διότι*, vix id aliter poterit explicari quam hoc modo: *διὰ τὸ ἑνός τινος* (*τοῦ ἀνθρώπου* intell.) *εἶναι τὸν λόγον*,

quae nequaquam exprimi poterunt ex iis quae praecesserunt: imo et quae sequuntur Aristotelis verba et quae apud interpretes leguntur in eo consentiunt, quod Aristoteles causam cur hominis definitio una sit oratio hoc loco non indicet, quippe a quo haec expositio aliena sit. Apparet igitur non ferendum esse quod tulerunt edd. omnes διότι δὴ „quare igitur", sed scribendum esse δι' ὅ τι δὲ „cur autem". Unum est quod offendit, δὲ quod repetit vs. 15, quamquam plane supervacaneum est: sed quomodo factum sit ut iterato δὲ orationem turbaverit, in promtu est: quum enim orationem interruperit interpositis verbis οὐ γὰρ δὴ... ἔσται, prioris membri oblitus apodosin non fecit talem qualis conveniret iis quae praecesserunt, v. quae diximus ad 14 b 30 et ad 17 b 1. — Quaestionem igitur quam proposuit reservat τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ. Resolvit eam Met. Z. c. 12, cf. Δ. c. 6.

17 a 14 οὐ γὰρ δὴ... Uberius hoc exponit init. cap. 11.

17 a 15 εἷς λόγος. 1457 a 28 εἷς δ' ἐστὶ λόγος διχῶς· ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμων, οἷον ἡ Ἰλιὰς μὲν συνδέσμῳ εἷς, ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τῷ ἓν σημαίνειν. Idem dicit iisdem fere verbis 93 b 35. Vix est quod moneamus non pugnare cum his quae dicit 112 a 16 πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν: nam quamvis multa sint alicuius rei consequentia, res ipsa una manet. 1016 b 8 τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἓν ὧν ἡ οὐσία μία. μία δὲ ἢ συνεχείᾳ ἢ εἴδει ἢ λόγῳ, cf. 1027 b 18 — 28, quem locum, quia plura habet quae arcte coniuncta sunt cum iis quae nunc tractamus, totum exscribamus. τὸ δὲ ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ περὶ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, τὸ δὲ σύνολον περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως. τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῷ συγκειμένῳ ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῷ διῃρημένῳ, τὸ δὲ ψεῦδος τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν. πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος. λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρὶς ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀληθές, τὸ δὲ κακὸν εὐθὺς ψεῦδος, ἀλλ' ἐν διανοίᾳ· περὶ δὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν οὐδ' ἐν τῇ διανοίᾳ.

17 a 19 Sive quis ad quaestionem factam respondet uno verbo sive sponte sua sententiam proponit. Quae quum facit, uno

quidem verbo enuntiat quod vult, sed plura sunt quae in isto verbo latent, quia praetermissa intelliguntur.

17a22 μὲν ab iis videtur omissum esse, qui ea quae cap. seq. leguntur non coniuncta esse putarent cum iis quae in hoc cap. habentur: quum vero Aristoteles singulos libros non diviserit in capita, μὲν servandum videtur.

17a24 ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται, cf. 16a18 ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ χρόνον, prouti temporis ratio habetur.

Cap. 6. Enuntiatio aut affirmat aut negat: omni affirmationi opponi potest negatio, quae eam tollit.

17a33 De ἀντιφάσει v. quae diximus ad 11b16 et 13b2, quibus adde 72a12 ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. Sic 227a9, ubi ἀντίφασιν opponit τοῖς ἐναντίοις (coll. 241a27), dicit ἀντιφάσεως δ' οὐδὲν ἀνὰ μέσον: quare 235b13, 240a27 mutationem ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν fieri dicit κατ' ἀντίφασιν. Appellatur etiam ἀντίφασις τὸ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενον 61a19, 66b11, 69b21; 255b5 ἐνεργεῖ καὶ θεωρεῖ ἢ ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει καὶ ἀγνοίᾳ.

17a35 καὶ ὅσα ἄλλα... Usitata haec dictio Aristoteli: 1005b21 καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἄν, ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας, ib. 27 προσδιωρίσθω δ' ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα.

Cap. 7. Quid sit enuntiatio universalis, quid particularis, exponitur. b12 *Quod praedicatur non debet universum sumi.* 16 *Quae sint enuntiationes repugnantes,* 20 *quae contrariae.* 23 *Contrariae simul verae esse non possunt, quae contrariis repugnant aliquando possunt.* 26 *E repugnantibus altera utique vera est, altera falsa.* 29 *Subcontrariae simul verae esse possunt:* 34 *nam indefinita negatio non idem valet quod universalis.* 38 *Unius affirmationis una utique est negatio.*

17a39 καθόλου, h. e. καθ' ὅλου, quod ut intelligatur, prius videamus quid sit τὸ ὅλον. 1023b26 ὅλον λέγεται οὗ τε μηθὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα, ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα. τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἕν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον ὡς ὅλον τι ὄν, οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ' ἕκαστον καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον. 1024a1 sqq. exponit quo-

modo differant τὸ ὅλον et τὸ πᾶν. 386 a 20 ἔστι δὲ θλάσις μὲν ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις ὤσει ἢ πληγῇ, τὸ δ' ὅλον ἁφῇ, h. e. totum autem (πᾶσα ἡ θλάσις) in tactu positum est. 1455 b 33 ἡ μὲν πεπλεγμένη (τραγῳδία), ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις: eodem sensu τὸ σύνολον 1447 a 16 ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις ... πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον, et διόλου 1459 b 16 ἀναγνώρισις γὰρ διόλου καὶ ἠθική. Aliis locis Bkk. scribit δι' ὅλου sine discrimine, v. 663 b 12, 387 b 28, 500 a 6, quod idem fere est quod διὰ παντός 478 a 19, 685 b 21. τὸ σύνολον opponi solet τῇ ὕλῃ et τῇ μορφῇ ut tertium aliquid quod ex his fiat: 1029 a 3 τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην οἷον τὸν χαλκόν, τὴν δὲ μορφὴν τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας, τὸ δ' ἐκ τούτων τὸν ἀνδριάντα τὸ σύνολον. 1035 b 19 καθόλου δ' οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου, coll. 1039 b 20—22. 409 b 31 τὸ σύνολον significat τὸ τί ἐστι καὶ ἐξ ὧν ἐστίν. 995 b 35 λέγω δὲ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, quae, quamquam per se obscuriora sunt, iam clara erunt ex iis quae adscripsimus. Ad notionem vocis καθόλου proxime accedit τὸ ὅλως quod ita ponitur, ut quod modo de singulis prolatum sit magis universale fiat, e. g. ubi de pari pedum numero locutus est 704 a 15 addit ὅλως δ' οἷς κινεῖται σημείοις, ἄρτια ταῦτ' ἐστίν. 403 a 7 ὀργίζεσθαι θαῤῥεῖν ἐπιθυμεῖν, ὅλως αἰσθάνεσθαι, cf. 1039 b 22. Ei quod nostro loco de voce καθόλου dicit simile est quod habetur 644 a 27 τὰ δὲ καθόλου κοινά· τὰ γὰρ πλείοσιν ὑπάρχοντα καθόλου λέγομεν. 185 a 25 τὸ δὲ καθόλου ὅλον τί ἐστιν. Biese I. p. 390 not. 5, p. 242 not. 2 coll. p. 328 not. 4. Alia ratione definit τὸ καθόλου in Anal. post. 73 b 26 καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. Ib. 32 τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. 1017 b 35 τὰ γὰρ καθόλου καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐ καθ' αὑτὰ ἀλλ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἁπλῶς λέγεται.

17 b 1 δὲ apodosin indicat, cuius usus quos auctores affert Zell v. ad Ethic. Nicom. I, 1, 4. 769 a 12 ἂν δ' ἴσον ἔλθῃ (σπέρμα) ἀφ' ἑκατέρου, τοῦτο δ' οὐδετέρῳ (φασὶ) γίγνεσθαι ὅμοιον. 729 a 2 ἐν ὅσοις δὲ τῶν γενῶν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν, ἐν δὲ τούτοις ἀφ' ἑνὸς σπέρματος ἐνδέχεται πολλὰ γίνεσθαι ζῷα. 743 a 13 ὅσα δὲ γεηρὰ λίαν ... ταῦτα δὲ ψυχό-

μενα... γίνεται σκληρά. 383 a 30 ὅσα δὲ διὰ ψύξιν (πήγνυται)... ταῦτα δὲ ἄλυτα. In quibus δὲ in apodosi positum excusatur quodammodo altero δὲ quod praecessit. 649 b 29 τὰ μὲν θερμὰ καὶ ὑγρὰ χωριζόμενα δὲ πήγνυται καὶ ψυχρὰ φαίνεται, οἷον τὸ αἷμα, τὰ δὲ θερμὰ καὶ πάχος ἔχοντα, καθάπερ ἡ χολή, χωριζόμενα δ' ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἐχόντων τοὐναντίον πάσχει. 455 b 20 ἐπειδὴ λέγομεν τὴν φύσιν ἕνεκά του ποιεῖν, τοῦτο δ' ἀγαθόν τι, τὴν δ' ἀπάπαυσιν παντὶ τῷ πεφυκότι κινεῖσθαι, μὴ δυναμένῳ δ' ἀεὶ καὶ συνεχῶς κινεῖσθαι, μεθ' ἡδονῆς ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ὠφέλιμον, τῷ δ' ὕπνῳ δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν προσάπτουσι τὴν μεταφορὰν ταύτην ὡς ἀναπαύσει ὄντι (in quibus perspicuitatis gratia comma adiecimus ante verba μεθ' ἡδονῆς). 948 b 39 ἔξωθεν οὖν γινομένων τῶν τε ὑπὸ τῆς ἀγωνίας φόβων καὶ τῶν τοιούτων... ἐκθερμαινόμενοι δὲ οἱ περὶ τὴν κοιλίαν τόποι καὶ τὴν κύστιν διαλύονται. Eodem modo occurrit δὴ in apodosi 23 b 9, de coel. 276 a 15, et οὖν 26 b 18, 766 a 4 ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν δύναται τὸ δ' ἀδυνατεῖ ἐκκρῖναι τὸ περίττωμα καθαρόν ... τῷ μὲν οὖν ἡ ὑστέρα, τῷ δ' ὁ περίνεός ἐστιν. 361 a 20 ἐπεὶ δὲ πλεῖστον μὲν καταβαίνει ὕδωρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ... εὐλόγως ἂν οὖν ἐντεῦθεν γίγνοιτο τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα τῶν πνευμάτων. Eadem fere vis est particulae οὖν 749 b 7: indicat enim iam redire orationem unde degressa sit. Namque quum dixerit γίνεται δὲ ταῦτα (τὰ ὑπηνέμια) τοῖς μὴ πτητικοῖς μηδὲ γαμψώνυξι τῶν ὀρνίθων, ἀλλὰ τοῖς πολυγόνοις..., τοῖς δὲ γαμψώνυξιν exspectabas ut adderet οὐ γίνεται ταῦτα: imo longiore oratione interiecta pergit ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ τῶν πτερῶν φύσις καὶ ἡ τοῦ σπέρματος γίνεται ἐκ περιττώσεως, οὐ δύναται ἡ φύσις ἐπ' ἀμφότερα πολυχοεῖν. Quibus quidem exemplis bene consideratis non recte fecisse videbitur Bkk., qui 1355 a 10 δ' e contextu eiiciendum putavit, quum sensum turbare videretur. ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐστιν ὅτι ... δῆλον δ' ὅτι quae sex versibus interpositis apodosin incipiunt: quum enim longius esset prius orationis membrum, factum est ut incepta constructio neglecta sit. In similem errorem Bekkerum particula δὲ videtur induxisse 722 a 19: scripsit enim εἰ μὲν γάρ, ἀπ' ἐκείνων ..., quum scribendum sit deleto commate εἰ μὲν γὰρ ἀπ' ἐκείνων μόνον, ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ταῦτα τοῖς γονεῦσι τὰ ἀνομοιομερῆ: nam verbis εἰ μὲν ... respondent vs. 23 εἰ δ' ἀπὸ τῶν ἀνομοιομερῶν μόνον et vs. 27 εἰ δ' ἀπ'

ἀμφοτέρων. Locus autem explicandus videtur per *ἀνακολουθίαν*: quamquam enim incepit orationem per *εἰ μὲν γὰρ* . . ., apodosin non addidit nisi repetita conditione vs. 21 *εἴπερ οὖν μηδὲ ταῦτα τῷ ἀπὸ παντὸς ἀπελθεῖν, τί κωλύει* . . . Nostro loco (17 b 1) aut dicendum erit *δὲ* in apodosi positum esse aut incipere apodosin vs. 4 a verbo *ἔσονται*, particulam *οὖν* vero vs. 3 in priorem partem enuntiationis irrepsisse per scribentis negligentiam, qui inceptae constructionis oblitus sit: nobis quidem prior explicandi ratio praestare videtur.

17 b 3 *ἐὰν μὲν οὖν* . . . Si de notione universali (v. c. de homine) universe (de omni homine igitur) aliquid praedicatur.

17 b 7 *μὴ καθόλου δέ*. Si non de universo praedicatur, sed omittuntur *οἱ προσδιορισμοὶ* „omnis" vel „nullus".

17 b 8 *ἔστιν εἶναι ἐναντία ποτέ*: contraria enim erunt, si quis de omnibus accipi velit quod revera non nisi de parte (indefinite) dedit, vel si de eadem parte neget, de qua idem affirmavit, vel si quod praedicatur non praedicatur nisi de eo, de quo pronuntiatum est, h. e. si quod praedicatur non latius patet quam id de quo praedicatur.

17 b 12 Quum additur „omnis", non id de quo praedicatur universale esse significatur, sed de re aliqua universa aliquid praedicari indicatur. *ἐπὶ δὲ τοῦ* . . . Si vero quod praedicatur, quum universale est, universum praedicatur, enuntiatio exit non vera: quare dicit 77 b 30 *τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν*.

17 b 17 Pro *ἀντιφατικῶς* etiam scribi *ἀποφαντικῶς* Ammonius refert (schol. 115 a 20), quod si habuissent Boethius et vet. intp. lat., non vertissent „contradictorie", sed „enuntiative". Altera lectio et a re et a codicibus aliena est. — Repugnantes appellat enuntiationes, quarum altera omni id tribuit, quod altera non omni, aut nulli quod altera alicui, contrarias, quarum altera de omni affirmat quod altera negat de omni. Enuntiationes quas nos diximus repugnantes Appuleius vocat alterutras (Periherm. 637 ed. Flor.) „Propositiones et quantitate et qualitate contrariae alterutrae nominentur, quod iam necesse est alterutram veram esse, quae dicitur perfecta pugna et integra", quas nos contrarias, Appuleius incongruas sive subneutras (638 ed. Flor.), quae vero subcontrariae vocari solent, eas ille subpares.

17 b 21 Post *οἷον* addi solent haec: *πᾶς ἄνθρωπος λευκός — οὐ-*

δεὶς ἄνθρωπος λευκός. Sed duo exempla enuntiationum contrariarum, quorum alterum ab altero non differt nisi in eo quod praedicatur, idem faciunt quod unum: alterum enim nihil nos docet quod alterum non doceat. Aliter res se habebat in enuntiationibus repugnantibus, quae cur duobus exemplis illustranda erant ex ipsa earum natura patet; sed hoc loco alterum exemplum plane supervacaneum est, a Bkko autem servatum videtur, ne quid auctoritati codicis *A* detraheretur. Deest in versione Boethiana et in vet. intp. lat. Quod vero vs. 25 exemplum proponitur οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, inde certe non licet colligere etiam vs. 21 retinendum esse exemplum hominis albi: nam exempla non dantur nisi ut illustrentur quae universe dicta sunt. Sic 64 b 19—24 tria exempla adhibuit, quamvis quod exponitur facilius intelligeretur, si uno eodemque usus esset: sed difficultatis parum rationem habens copiam pro more suo cum brevitate coniungere maluit.

17 b 25 Omisimus ποτε ante ἐπὶ et ἅμα ἀληθεῖς εἶναι post αὐτοῦ, ut locus talis exstaret qualis affertur ab Alexandro in comm. in Anal. pr. fol. 88 a (ed. Iunt. 1521.-4.) et ab Ammonio (v. schol. 124 b 40). Quod vs. 24 dicit exemplis illustrat 20 a 16—20, ubi quamquam (vs. 19) legitur ἔσονταί ποτε, tamen nostro loco non tulimus ἐνδέχεταί ποτε, quia in ipsa natura τοῦ ἐνδεχομένου positum est, ut non s e m p e r fiat, sed a l i q u a n d o. Pro ἅμα ἀληθεῖς εἶναι Pacius cum edd. plerisque dedit συναληθεύειν, omisit Boethius.

17 b 26 ἀντιφάσεις καθόλου τῶν καθόλου. Universalia quae universe (omnino) sibi repugnant dicuntur enuntiationes, quarum προσδιορισμοὶ sibi repugnant (omnis — non omnis; nullus — aliquis): altera enim omnino tollit quod altera ponit, ut se invicem excludant. De constructione v. quae dabimus ad 52 a 29 et de usu pronominis relativi ad 49 b 37.

17 b 36 τὸ δὲ οὔτε . . . Appuleius (632 ed. Flor.) „Indefinita pro particulari semper valet, quia tutius est id ex incerto accipere quod minus est".

17 b 40 ἢ τῶν καθ' ἕκαστά τινος h. e. ἢ ἀπό τινος τῶν καθ' ἕκ. sive de singula quadam re, sive de notione universali: et de universalibus quidem aut universe (de omnibus quae iis continentur) aut non universe.

18 a 10 Omisimus εἴρηται post αὗται, quia defuit in codd. Ammonii (schol. 116 a 40).

18a11 ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἀντίφασις brevius dicit (cf. vs. 27) pro ἀντίφασις τὴν μὲν ἀεὶ ἔχουσα ἀληθῆ τὴν δὲ ψευδῆ: respicit enim ad ea quae dixit 17b26—30.

Cap. 8. Una est et affirmatio et negatio, in quibus unum de uno pronuntiatur et quae vocem aequivocam non habent.

18a14 ἢ καθόλου ... vel de universa notione universali vel non de universa ut in secundo exemplo quod sequitur.

18a19 Ante οἷον addi solent verba οὐδὲ ἀπόφασις μία, quae omisimus: addita enim videntur ob ea quae leguntur vs. 21. Erit fortasse qui scribendum putet θείη τό, quum etiam schol. 126b30 habeatur θείη τὸ ἱμάτιον ὄνομα, sed simile est quod occurrit 649a16 οἷον εἴ τις θεῖτο ὄνομα ὕδατι ἢ σιδήρῳ θερμῷ. 1031b29 εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο τῶν τί ἦν εἶναι.

Cap. 9. Aliter atque in rebus praesentibus et praeteritis res se habet in futuris. 34 Si enim de futuris aut affirmatio vera est aut negatio, casus omnino tollitur, b17 neque non tollitur casus, si neutram veram esse dicas. 26 Quid absurdi sequatur casu sublato ostenditur. 19a7 Multa sunt quae non fiunt necessario, sed ex casu pendent. 23 Solvit quaestionem eo, quod de rebus futuris et incertis alterutrum quidem verum esse debeat (aut affirmatio aut negatio), alterum verum esse non necesse sit.

18a34 Si omnis affirmatio — h. e. non solum ea quae de rebus praesentibus et praeteritis profertur, sed etiam quae de futuris — aut vera est necessario aut falsa, item necesse erit ut res ipsae tales eveniant quales eventuras esse diximus: et si quis recte dixerit rem aliquam eventuram esse, iam necesse erit ut eventus veritatem comprobet. Bkk. in his unum codicem *A* secutus est, quamquam et edd. omnes et mss. reliqui de nostra lectione cum Boethio et scholiis consentiunt: praeterea b4 tulit ἢ quod nostro loco non ferendum censuit: quare restituimus pristinam lectionem. Vs. 35 Thomas Aq. (Lib. I. Lect. 13, C) lectionem habuit codicum *ef*. Vs. 37 post κατάφασις omisimus verba καὶ ἀπόφασις, et quia facile mente repetuntur ex iis quae praecesserunt et quia ipsa lectionum diversitas in voce καὶ suspicionem movet mendum in his inesse.

*18b7 Pluribus modis Aristoteles repetit et inculcat, quod, si aut affirmatio aut negatio necessario sit vera de rebus futuris, item

e veritate in dicendo colligi possit quomodo res ipsae evenire debeant atque ex ipsis rebus iudicetur quid sit verum, quid falsum: etenim si certum est et definitum utrum verum sit, utrum falsum in iis quae de rebus futuris pronuntiantur, praestituta sunt omnia et quae eveniunt necessario eveniunt. — De lectione notamus, quod praetulimus ἀληθεύει, quod etiam Boethius exhibet: namque si legimus ἀληθεύσει, non ex animo Aristoteles defendere videbitur sententiam, quam ut refutaret hoc loco veram esse posuit et suam fecit. Futurum tempus ἀληθεύσει non aliter videtur explicari posse quam ita, ut Aristoteles dicat „Si igitur ponimus praestitutum esse quid verum sit in rebus futuris, quid falsum (quod equidem non concedo), aut qui affirmat aut qui negat recte dicet, h. e. aut affirmantem aut negantem recte dicere concedendum erit". Quoniam autem habuimus tempus praesens vs. 3 et 5, quod longe maiorem vim habet, idem hic quoque retinere non dubitavimus.

18b8 ὁμοίως γὰρ ... Idem enim et evenire posset et non evenire, daretur igitur casus, si non necessario verum esset quod alter eorum asserit.

18b9 Addit aliud argumentum, quo omnem casum tolli demonstret. Quod album est, id, antequam fuit album, verum erat dicere album fore: sin autem semper verum erat dicere album fore, necesse erat ut fieret album.

18b11 Post ὅτι addi solent verba ἔστιν ἢ, quae et a Boethio omittuntur et ab hoc loco aliena sunt: dicit enim hoc. „Quodcunque factum est, id, antequam factum erat, futurum dicere licebat": quomodo vero praesens id dici possit non assequor: quare ista verba delenda esse censui, quippe quae illata esse viderentur ex sequentibus. Aliter res se habet in iis quae sequuntur: pergit enim sic. „Si quid autem omni tempore recte dicebatur sive praesens esse sive futurum, id non poterit non esse vel non futurum esse". Docet igitur in his ad futura transferri posse id quod manifestum est in rebus praesentibus: nam ut casum tolli ostenderet, a rebus futuris argumentum petere debebat, non a praesentibus.

18b17 Adhuc exposuit casum tolli, si omnis ἀντιφάσεως altera pars vera sit, altera falsa: neque haec difficultas (sic pergit in argumentatione) ita removeri poterit, ut quis neque affirmationem neque negationem veram esse de rebus futuris contendat: primum enim si inde, quod altera non admittatur, col-

ligere non liceat, ut altera locum habeat, dari debebit aliquid tertium inter affirmationem et negationem, quod nemo erit qui concedat; deinde, etiamsi daretur, tamen si quid recte dicitur album et magnum esse, non amplius ex casu pendet num album sit et magnum, ut appareat vel sic tamen tolli casum: namque quod neque fit neque non fit, id non fit vel non fit casu et fortuitu. De casu v. quae dicit 337 b 5 ὃ μὲν γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται, δεῖ τοῦτο εἶναί ποτε ἀληθὲς ὅτι ἔστιν· ὃ δὲ νῦν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι μέλλει, οὐδὲν κωλύει μὴ γενέσθαι· μέλλων γὰρ ἂν βαδίζειν τις οὐκ ἂν βαδίσειεν. ὅλως δ' ἐπεὶ ἐνδέχεται ἔνια τῶν ὄντων καὶ μὴ εἶναι, δῆλον ὅτι καὶ τὰ γινόμενα οὕτως ἕξει καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης τοῦτ' ἔσται. Casum non tollendum esse copiosius docet 1065 a 6 sqq., 1027 a 29 — b 16. Quid Stoici statuerint de iis, quae de rebus futuris affirmantur et negantur, v. schol. 88 a 8 sqq. — Post utrumque εἰ δὲ Pacius intelligi vult ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι, quod durius est. Quod si voluisset Aristoteles, certo dixisset εἰ δὲ ὅτι ὑπάρξει . . . et εἰ δὲ ὅτι μήτε . . . Verum his non opus est. Brevius enim dixit εἰ δὲ ὑπάρξει pro εἰ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρξει: nam alterum utrum ex altero consequitur: namque quod fit, id recte dicitur fieri, et fit quod recte dicitur fieri: unde patet quomodo factum sit, ut Aristoteles, quum dicturus erat „Quodcunque fieri recte dicitur, id evenire debebit sic ut recte dictum est", dixerit quod inde consequitur „Quodcunque evenit tale necessario esse debebit quale erit". Unde apparet ferri non posse ὑπάρξει quod dedit Bkk. vs. 22 optimorum codicum neglecta auctoritate. Nostra lectio (ὑπάρξειν) et in versione Boethiana est, cum qua etiam αὔριον vs. 24 post ναυμαχίαν delevimus, et in vet. intp. lat. Praeterea ante εἰ vs. 21 comma posuimus perspicuitatis gratia: nam δεῖ repetendum erit ad ὑπάρξειν ex antecedentibus.

18 b 29 μηδὲν δὲ . . . Explicantur his quae dixit vs. 26 ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα.

18 b 31 Si necessaria sunt omnia, absurdum est nos e nostro arbitrio quidquam agere velle vel efficere, ut hoc eveniat, si illud faciamus, vel si omittamus, ut non eveniat (e nostro autem arbitrio quaedam pendere ut concessum sumit, quare 1112 a 18 sqq. non quaerit πότερον ἔστι βουλὴ ἢ οὔ; sed quaerit βουλεύονται δὲ πότερα περὶ πάντων καὶ πᾶν βουλευτόν ἐστιν ἢ περὶ ἐνίων

οὐκ ἔστι;): nam quum nihil impediat, quin alius post mille annos hoc eventurum esse dicat, alius neget, alterum necessario verum erat, alterum falsum: veramtamen ad res ipsas, quae eventurae sunt, nihil attinet num quis affirmaverit an negaverit: non propterea enim res eveniunt, quod vel affirmatae vel negatae sunt (cf. 14 b 19 — 22), attamen quod verum fuit in dicendo, id revera etiam eveniat necesse est.

19 a 10 καὶ μὴ ὁμοίως h. e. καὶ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι ὁμοίως. Quid differant δυνατὸν et ἐνδεχόμενον v. ad 31 b 8.

19 a 17 δύναμιν τὴν τοιαύτην h. e. τὴν τοῦ ἐνδεχομένου.

19 a 20 τὰ δὲ . . . in aliis vero alterum est verisimilius et solet evenire, neque tamen necessario evenit.

19 a 23 Quum aliquid est, necesse est id esse tale quale est: quoniam enim tale est, non potest cogitari ut non sit tale, neque tamen propterea necessario sunt omnia qualia sunt: namque esse dici poterunt (ita intell. ut „esse" non tempus praesens sed aoristum significet) et quaecunque aliquando facta sunt et quaecunque unquam sunt futura, necessitas vero non est nisi in rebus praesentibus, et in his non nisi tum quum exsistunt. Quae quum ita sint, aut affirmationem aut negationem veram esse necesse erit, quia res ipsa aut futura est aut futura non est, neque tamen dirimentem alteram ab altera unam veram dicere licebit, alteram falsam, adhuc enim incertum est quod eventurum sit. Aristotelis verba plana sunt, nisi quod infinitivus vs. 29 διελόντα γε εἰπεῖν duplicem explicandi rationem admittit: etenim aut ita positus est, ut 1360 b 6 τουτέστιν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μόρια. 101 a 19 καθόλου δ' εἰπεῖν. 116 b 19 ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, cf. 75 b 23 τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποδείξεως, in quibus adverbii locum tenet, aut (quod magis placet) pendet ex ἔστιν, quod facile intelligitur, οὐ μέντοι διελόντα γε ἔστιν εἰπεῖν . . . Alia ratio est 1281 b 27 τὸ μὲν γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων οὐκ ἀσφαλὲς (διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ δι' ἀφροσύνην τὰ μὲν ἀδικεῖν ἂν τὰ δ' ἁμαρτάνειν αὐτούς), τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι μηδὲ μετέχειν φοβερόν: indicare enim videtur particula ἂν eum in mente habuisse εἰκὸς ἂν εἴη vel aliud quid huiusmodi, quod quamquam non poterit elici e verbis οὐκ ἀσφαλές, tamen, quia similis structura et praecessit et sequitur, infinitivi, quamquam habent quod offendat, ferri poterunt. Maiorem difficultatem habet infinitivus 478 b 21, quia neque quae

antecedunt neque quae sequuntur indicant unde pendere possit: quare, si nihil excidit, non video quomodo explicari possit, nisi Aristotelem alterius sententiam referre dicas.

19a34 Quae ex casu pendent et esse possunt et non esse: quare in his affirmatio et negatio (ἡ ἀντίφασις), quum nihil praestitutum sit, eodem iure verae vel falsae pronuntiantur (ὁμοίως ἔχει): altera utra enim admittenda erit, neque tamen altera alteri praeferenda, tanquam sit destinatum et certum quod eventurum sit: quamvis enim alteram veram fore magis sit probabile quam alteram (μᾶλλον ἀληθῆ vs. 38), nondum vera est, donec eventus eam comprobaverit.

19b3 Omisimus μὲν post μὴ ὄντων, quod neque Boethius expressit neque optimi codices habent: quum autem δὲ quod sequitur postulare videatur μέν, hoc additum esse aliena manu verisimile est: quis est enim qui delendum putaverit, si in libris exstitisset? Quod vero μὲν ab Aristotele omissum sit facile eo excusatur, quod duplex est membrorum oppositio: tum enim opponuntur ἐπὶ τῶν ὄντων — ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων, tum μὴ ὄντων — δυνατῶν δέ. Aristoteles igitur quum scriberet verba ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων, non in mente habuit τὰ δυνατά, quorum continuo facit mentionem, sed non nisi de iis cogitavit quae praecesserunt ἐπὶ τῶν ὄντων.

Cap. 10. *Enuntiationis partes.* 15 *Quales sint primae enuntiationes ostenditur.* 19 *Si copula, quae dicitur, adiicitur, quattuor exstant propositiones, quae quam rationem inter se habeant exponitur:* 31 *exstant quattuor aliae, si alterum de altero universo praedicatur:* 37 *aliae, si quod enuntiationi subiectum est sumitur infinitum.* 20a3 *In quibus enuntiationibus „est" non exprimitur, latet in verbo.* 16 *Docet quomodo enuntiatio negans convertatur in affirmantem.* 31 *Nomen vel verbum cui adiungitur negatio non est enuntiatio.* 20b1 *Mutato vocabulorum ordine non mutatur enuntiatio.*

19b6 ἀνώνυμον vocat τὸ ἀόριστον ὄνομα (v. 16a32, b14), quod ex sequentibus apparet, quamquam τὸ ἀνώνυμον alium sensum habere solet apud Aristotelem; plenius enim dicit 623b5 ὃ ἑνὶ μὲν ὀνόματι ἀνώνυμόν ἐστιν, 490a13 ἀνώνυμα ἑνὶ ὀνόματι, quae non uno nomine generali complecti licet, 74a21 διὰ τὸ μὴ εἶναι ὠνομασμένον τι πάντα ταῦτα ἕν. Sic 418a27 ὁρατὸν δ' ἔστιν χρῶμά τε καὶ ὃ λόγῳ μὲν ἔστιν εἰπεῖν, ἀνώνυ-

μον δὲ τυγχάνει ὄν. 644 b 5 *εἴ τι ἄλλο ἐστὶν ἀνώνυμον μέν, τῷ γένει δ' ὁμοίως περιέχει τὰ ἐν αὐτῷ εἴδη.* Quaedam virtutes medium locum inter contraria vitia tenentes *ἀνώνυμοι* sunt, v. 1125 b 17, 26; 1127 a 14. Etiam comparativus occurrit 525 b 6 *οἱ δ' ἄλλοι ἐλάττους καὶ ἀνωνυμώτεροι*, h. e. minores sunt eorumque nomina minus nota: nisi melius hoc explicatur eodem modo atque 381 b 15 *ἀνωνυμώτερον δέ* pro *ἀνώνυμον δὲ τάχ' ἂν εἴη.*

19 b 14 *ἐκ τῶν κειμένων*, secundum definitionem verbi quam proposuimus: *κείμενον* enim s. *ὑποκείμενον* satis frequenti usu apud Aristotelem idem est quod *ὑποτεθέν* s. *ὑπόθεσις*, cf. 43 a 37, 62 a 27: quare iuxta ponit *τεθέντων* et *κειμένων* 24 b 19. *τούτων δὲ ὑποκειμένων* est loquendi formula Aristoteli tritissima, v. 1317 b 17, 1381 a 3, 211 a 6, cf. *ὑποκείσθω* 219 a 30 al.

19 b 22 *διὰ τοῦτο* bene explicat Ammonius *διὰ τὸ διχῶς λέγεσθαι τὰς ἀντιθέσεις*, quae quid sibi velint patebit ex sequentibus. Vs. 23 et 24 quantum vexaverint interpretes videre licet ex Ammonio (schol. 122 a 12 sqq.), qui in re desperata lamentationibus Aristotelem persequitur. Plana erunt omnia, si locum Analyticorum bene perspexerimus 51 b 36 — 52 a 17, ubi haec uberius exponuntur. Res sic se habet. *κατὰ τὸ στοιχοῦν* secundum seriem, quam illae enuntiationes faciunt, h. e. *κατ' ἀκολουθίαν*, secundum ordinem, quo altera alteri consequitur eaque continetur. Iam in Analyticis hoc tradit. Sit *Α τὸ εἶναι ἴσον*, *Β τὸ μὴ εἶναι ἴσον*, *Γ τὸ εἶναι μὴ ἴσον*, *Δ τὸ μὴ εἶναι μὴ ἴσον*. In his igitur *Β* consequens est *τοῦ Γ*, et *Δ* consequens *τοῦ Α*. Deinde docet (52 a 15), si *γ* sit *τὸ εἶναι ἄνισον* et *δ τὸ μὴ εἶναι ἄνισον*, item esse *Β* consequens *τοῦ γ*, et *δ* consequens *τοῦ Α*: est igitur quod nostro loco dicit *τὰ μὲν δύο* (*Γ* et *Δ*) *πρὸς τὴν κατάφασιν* (*Α*) *καὶ ἀπόφασιν* (*Β*) *ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν* (namque *Β* consequens est *τοῦ Γ*, et *Δ* consequens *τοῦ Α*) *ὡς αἱ στερήσεις* (*γ* et *δ*: nam etiam *Β* consequens est *τοῦ γ*, et *δ* consequens *τοῦ Α*). Ut signis mathematicis utar, est proportio $\Gamma : B = \gamma : B$ et $\Delta : A = \delta : A$. Nam ut *Γ* est antecedens *τοῦ Β* sic etiam *γ* (*ἡ στέρησις*) est antecedens *τοῦ Β*, et ut *Δ* est consequens *τοῦ Α*, sic etiam *δ* (*ἡ στέρησις*) est consequens *τοῦ Α*. Addit vs. 24 *τὰ δὲ δύο οὔ*: nam *Α* et *Β* non eandem rationem habent ad *Δ* et *Γ*, quam habent *δ* et *γ* ad *Δ* et *Γ*, quod ut demonstremus non opus est.

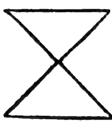
19b25 et 30. Omnes codices habent δικαίῳ pro ἀνθρώπῳ et οὐ δικαίῳ pro οὐκ ἀνθρώπῳ. Nostram lectionem in multis libris exstare Ammonius tradit (schol. 122b47), Boethius et ipse eandem habuit et Herminum, Porphyrium et Alexandrum habuisse auctor est: unde apparet lectionem ἀνθρώπῳ et οὐκ ἀνθρώπῳ antiquiorem esse et in contextum recipiendam propter ipsam difficultatem quam habeat, si ferri possit. Alexandri auctoritas fecisse videtur, ut in codicibus nostris non reperiatur: hic enim primus eam reiecit et ita correxit, ut omnem difficultatem sustulerit. Ammonius et Boethius alteram lectionem ita defendunt ut utrumque ferri posse dixerint, quia, quum Aristoteles exempla afferat, nihil intersit num legatur δικαίῳ an ἀνθρώπῳ: quae quidem explicandi ratio minus probanda videtur propterea quod iam vs. 20 mentionem fecit enuntiationis ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, quare vs. 25 et 30 vix cogitari licebit de alia enuntiatione, in qua ἄνθρωπος sit id quod praedicetur, non id quod orationi subiectum sit. Nobis quidem haec alia ratione explananda videntur. Quae legimus exempla vs. 15—18 duo terminos habebant (ἔστιν et ἄνθρωπος), in iis quae nunc proponuntur ἔστι tertium est quod adiicitur. Iam hos tres terminos (ἄνθρωπος, δίκαιος et ἔστι) non sic distinxit Aristoteles ut nos solemus: non dixit unum orationi subiectum esse, alterum praedicari, tertium copulare priores, imo de hoc discrimine nostro loco eum ne cogitavisse quidem ipsa verborum collocatio docet ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, quum dicendum fuisset ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι vel ἄνθρωπός ἐστι δίκαιος, si discrimen quod est inter terminos enuntiationis in mente habuisset: apparet igitur ἔστι ab Aristotele hoc loco poni non ut copulam, sed ut tertiam quandam eamque veram enuntiationis partem. Quod si concedis, eadem plane erit ratio verbi ἔστι in iis exemplis quae habuimus vs. 15—18 (ἔστιν ἄνθρωπος) atque in iis quae iam proponit ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου (ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος): nam naturam verbi esse in coniungendo positam et copulando Aristotelem parum perspexisse aperte docent quae legimus 21a25 sqq. — quamquam aliis locis (v. quae diximus ad 16a12 et b22) optime eam cognitam habuisse videbatur: quare etiam 19b19, 25b22 τὸ ἔστιν recte dicit non κατηγορεῖσθαι, sed προσκατηγορεῖσθαι, v. comm. ad 24b17 — unde fit ut quod dicat τὸ ἔστι καὶ τὸ οὐκ ἔστι (quod vs. 25 dicit καὶ ἡ ἀπόφασις) τῷ ἀνθρώπῳ

προσκείσεται καὶ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ sic intelligendum sit, „verbum ἔστι et οὐκ ἔστι coniungitur cum reliquis duobus terminis aut affirmatis aut negatis": qui quidem sensus facile invenietur in istis verbis, si a nobis impetraverimus, ut ἔστι non pro copula habeamus sed pro vera et integra enuntiationis parte: quod si recte habet, δίκαιος arctius coniungitur cum ἄνθρωπος, sicut cum substantivo coniungi solet adiectivum. Enuntiatio igitur ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος non idem est quod „homo est iustus", sed verbum e verbo „est — iustus homo". Quae quum ita sint, patet Aristotelem in his non observavisse quid interesit inter esse et exsistere, quod, quum Graecorum unum sit verbum εἶναι, non est quod miremur. Iam si datur hoc discrimen ab Aristotele hic neglectum esse, nemo erit, opinor, quin nostram lectionem admittendam censeat: sumsit enim Aristoteles vocem δίκαιος pro adiectivo quod substantivo suo (τῷ ἀνθρώπῳ) adhaereat, non pro eo quod de homine praedicetur, unde factum est ut brevitatis causa diceret vs. 25 et 30 ἀνθρώπῳ pro δικαίῳ ἀνθρώπῳ: δικαίῳ enim adiicere noluit, quippe quod facile intelligeretur e vs. 21; quae quidem in scribendo negligentia haud levis est, neque tamen ab Aristotelis stilo abhorret. Excusatur autem eo, quod ἀνθρώπῳ quam δικαίῳ scribere maluerit, quia in enuntiatione ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος adiectivum δίκαιος non per se consistere ei videbatur, sed ita cohaerere cum substantivo, ut non per verbum ἔστι cum eo copularetur, sed etiam omisso verbo, quod non nisi cum ἄνθρωπος coniungeretur, ei adhaereret. Ceterum in dictione nihil est quod offendat, praeterquam quod τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ non eo sensu accipitur quo poni solet ab Aristotele, ut in unam quasi notionem coalescat „Non-homo", sed significat τῷ οὐ τοιούτῳ ἀνθρώπῳ, quod hoc loco ferendum putavi, quoniam praecessit τῷ ἀνθρώπῳ (= τῷ δικαίῳ ἀνθρώπῳ), quod cur hunc sensum habeat exposuimus.

19 b 26 ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. Indicant haec verba aliter disposita fuisse sequentia atque nunc leguntur in codd. et edd. Sic 22 a 22, antequam tabulam ipsam apposuit, dicit θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὡς λέγομεν. Similem figuram etiam nostro loco adscribendam esse et probat quod dixit vs. 24 κατὰ τὸ στοιχοῦν (bene hoc observatum est in schol. quod dedimus p. 41 seq. e cod. Laurent. et ab Ammonio fol. 35 a extr. Ald. 1503. fol. ἐκτιθέμενος οὖν (ὁ Ἀριστοτέλης) ἐπὶ διαγράμματος

τὰς προτάσεις, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὑπετάξαμεν) et quae habemus vs. 35 τὰς κατὰ διάμετρον (de quibus v. Trdlbg. Elem. log. p. 69 seq.): etenim si uno tenore scribuntur omnia, non poterit explicari quid sit τὸ κατὰ διάμετρον. Quae figura adscribenda sit patet e vs. 31; locus enim Analyticorum quem dicit est 51 b 38, ubi τὸ Γ (τὸ εἶναι μὴ δίκαιον) ponitur ὑπὸ τὸ Β (τὸ μὴ εἶναι δίκαιον) et τὸ Δ (τὸ μὴ εἶναι μὴ δίκαιον) ὑπὸ τὸ Α (τὸ εἶναι δίκαιον). Tabula igitur hoc modo disponenda erit:

οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. — οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος.

ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. — ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος.

Iam apparet quae sit duplex cuiusque enuntiationis oppositio quam commemoravit vs. 20: unamquamque enim enuntiationem lineis ductis coniunximus cum utrisque quae ei opponuntur. Figuram ipsam in contextum recipere noluimus, ne enuntiationum ordinem (vs. 28 seq. et vs. 34) immutare coacti essemus (quod enim dicit τούτου ἀπόφασις, id certe non impedit, quin ordo mutetur, quia τούτου referri potest et ad id quod praecessit et ad id quod sequitur), praesertim quum, si vs. 27 et 33 ipsas quas in contextu habemus enuntiationes ita disposuimus ut figura postulat, idem etiam vs. 38 sqq. faciendum sit, ubi hoc factum esse ab Aristotele non indicatur. Quod si autem nihil mutamus in contextu, aperte pugnare videntur inter se quae dicit ταῦτα μὲν . . . οὕτω τέτακται: nam non eodem ordine disposita sunt quae praecesserunt atque in Analyticis (51 b 38 sqq.): quae quidem difficultas alia ratione vix poterit tolli quam ut aut ordo enuntiationum vs. 28 sq. mutetur aut verba ταῦτα μὲν... τέτακται e contextu eiiciantur. Quum alterum utrum ut facerem a me impetrare non potuerim, Aristotelis in scribendo negligentiae hoc tribuendum esse mihi persuasi, ut figuram, quam addere voluerit vs. 30 ante ταῦτα, ut ostenderet qualis esse deberet ordo enuntiationum, omiserit. Difficultas omnis remota esset, si pro τέτακται scriptum exstaret τετάχθω. — Praeterea notandum est Io. Philoponum (schol. 186 b 1) habuisse εἴρηται vs. 31, quod et Stephanum legisse probabile est (v. supra p. 42. ad 19 b 31) et versio Boethiana praebet: quare recepimus licet invitis codicibus. Premit enim Philoponus ver-

bum εἴρηται et ex eo concludit Analytica prius ab Aristotele conscripta esse quam librum περὶ ἑρμηνείας: ab iis vero, qui hoc cum recepto librorum ordine pugnare viderent, εἴρηται in λέγεται mutatum esse videtur. Altera tabula priori similis haec est.

πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος.		οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος δίκαιος.
οὐ πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος.		πᾶς ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος.

19b36 ἐνδέχεται δὲ ποτέ, quod de particularibus quae προσδιορισμὸν habent τὸν „οὐ πᾶς" intelligendum esse patet. Idem valet de indefinitis quae sunt κατὰ διάμετρον in priori tabula.

19b37 δύο post δὲ omisimus cum codd. *An*, Boethio et Ammonio (schol. 123b40 seqq. et not.), quem etiam in eo sequendum duximus, quod habet προστεθέντος, quod bene explicat. Ac primum quidem προστεθέν, quod etiam Boethius habet, non video quem sensum habere possit, non dico bonum, sed tolerabilem. Iul. Pacius vertit „Aliae autem similiter binae inter se opponuntur, quae pertinent ad non homo, tanquam ad subiectum quoddam additum", quod ut ex istis verbis recte eliceretur, primum quidem articulus deesse non posset ἄλλαι δὲ δύο αἱ πρὸς . . ., deinde praepositio πρός, quamquam fortasse ferri possit eo sensu accepta, quo saepius posita est in Analyt., e. g. 35a27, tamen suspicionem movet, quia pendere videtur a participio προστεθέν quocum, si Pacium sequeris, non iungitur, denique προστεθέν accipi quidem poterit de eo quod praedicatur, non poterit de eo quod orationi subiectum est: subiectum enim dici deberet τεθέν vel ὑποτεθέν, non προστεθέν. Buhle vertit „Reliquae duae vero ratione τοῦ Non homo, ut subiecti cuiusdam appositi opponuntur", quod aut non intelligo aut ineptum est: nam quae sequuntur enuntiationes vs. 38 sq. idem habent subiectum τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ut „ratione habita τοῦ Non-homo" non oppositae sint, sed eaedem. Ceterum etiam optimorum codicum vestigia veram lectionem produnt: dicit enim hoc. „Aliae autem opponuntur adiecto alio termino, qui praedicetur, ad Non-hominem, qui tanquam subiectum sumitur". Quod iam saepius habuimus in Aristotele, deest pronomen indefinitum: neque esset, opinor,

qui haereret, si ille scripsisset *προστεθέντος τινὸς πρὸς τὸ*... vel ne quid omissum esse videatur, *προστεθέντος* explicare licet per *προσθέσεως γενομένης*. Genitivi absoluti nude positi saepius occurrunt apud Aristotelem: 160 a 11 *ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ*. 174 b 16 *ἀνάγκη γὰρ... δόντος μὲν ἔλεγχον (γίνεσθαι), μὴ δόντος δὲ μηδὲ δοκεῖν φάσκοντος ἄδοξον, μὴ δόντος δὲ δοκεῖν δ' ὁμολογοῦντος ἐλεγχοειδές*. 965 a 1 *τὰ σώματα θιγγανόντων ψυχεινότερά ἐστι τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος*. 1281 b 13 *τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι ... τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἕν, ἐπεὶ κεχωρισμένων γε κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου τουδὶ μὲν τὸν ὀφθαλμόν, ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον*. De coel. 299 a 8 *οὕτω δ' ἐχόντων οὐκ ἀνάγκη τὸ τῆς γραμμῆς μέρος γραμμὴν εἶναι*.

20 a 1 *πλείους οὐκ ἔσονται*, si iis quas Aristoteles nominavit etiam adiunxerimus eas quae *πᾶς* et *οὐ πᾶς* cum subiecto Non-homine coniungant. Quae autem inde nascuntur enuntiationes re vera a prioribus illis diversae sunt et nequaquam ex illis suspensae (*χωρὶς ἐκείνων*). Vs. 3 pristinam lectionem *προσχρώμεναι* restituimus, item vs. 13 ubi priores edd. omnes habent *μηδείς*.

20 a 4 *τὸ αὐτὸ ... ὡς ἂν εἰ* non sic sibi respondent ut usus loquendi postulat: sensus enim hic est. *ἐπὶ τούτων τὸ ὑγιαίνει καὶ βαδίζει τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτω τιθέμενον ὅπερ ἂν ἐποίει τὸ ἔστιν, εἰ προσήπτετο*. Cf. 21 b 6. Similia occurrunt 352 a 15 *ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτου τοῦ τόπου συμβέβηκεν ὄντος μικροῦ, ταὐτὸ δεῖ νομίζειν τοῦτο συμβαίνειν καὶ περὶ μεγάλους τόπους καὶ χώρας ὅλας*. 756 a 17 *ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ τῶν ὀρνέων γένος ἐν ἐνίοις ἴσχει μὲν ᾠὰ ἄνευ κυήσεως, ὀλίγα δὲ καὶ ὀλιγάκις ..., τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων, ἧττον δέ*. 370 b 11 *τὸν αὐτὸν γίνεται τρόπον ὥσπερ ὅταν πάλιν εἰς τοὐναντίον ὁρμήσῃ*.

20 a 8 Verba *τὸ οὗ* suspicionem movent: explicant enim quod et facile intelligitur et aliis locis explicatione non dignum ab Aristotele habitum est: cf. 19 b 25 *ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις*.

20 a 10 *δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε*. Manifestum est ex enuntiationibus indefinitis, quarum sequuntur exempla, negationem in ea enuntiatione quam proposuit vs. 7 non coniungendam esse cum voce *πᾶς*, sed cum eo quod subiectum est, *ἄνθρωπος*: etenim ut sibi respondent Homo sanus est et Homo non est sanus, sic quoque Non-homo sanus est et Non-homo non est sanus.

20 a 13 Verborum collocatio locum difficilem reddidit: dicturus οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ ὅτι καθ' ὅλου τοῦ ὀνόματός ἐστιν ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις scripsit οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, ὅτι καθόλου εἰσίν. Reliquae vero enuntiationis partes adiecto vel πᾶς vel μηδεὶς eaedem manent, unde patet quod probare voluit, vs. 8 non dicendum fuisse οὐ πᾶς ἄνθρωπος, sed πᾶς οὐκ ἄνθρωπος.

20 a 20 Exemplis ostendit enuntiationem negantem et universalem et particularem consequentem esse posse enuntiationis affirmantis.

20 a 24 Veram lectionem e cod. *B* revocavimus, cum quo Boethius consentit: etenim ut scribatur ὅτι καί, non καὶ ὅτι, aperte postulat quod vs. 25 habetur ὅτι καί: iteravit Aristoteles ut nobis in mentem revocaret alterum ὅτι καὶ quod praecessit, quam quidem in scribendo usitatam Aristotelis negligentiam parum perspiciens Buhle uncinis inclusit ὅτι vs. 25. — Quae de singulis negantur, ea etiam affirmando ita exprimere licet, ut negatio non referatur ad verbum „est", sed ad id quod praedicatur. Non ita in universalibus: nam si sapientia non omnibus tribuitur, tamen omnes non sapientes esse minime consequitur: quare in enuntiationibus universe negantibus negationem coniungere non licet cum eo quod praedicatur: quod si autem coniungitur cum hoc, enuntiatio exibit contraria (nam enuntiationi „omnes sapientes sunt" contraria est „nemo est sapiens" s. quod idem est „omnes sunt non sapientes"), non quae repugnat („non omnes sapientes sunt").

20 a 31 αἱ δὲ . . . Ammonius (schol. 125 b 34) mente intelligendum putat φωναί, quod unde elici possit non video. Constructio eadem ratione explicanda est qua 67 a 35 ad quem locum similia colligemus. In mente Aristoteles habuit quod sequitur ἀποφάσεις, quasi dicturus αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ἀποφάσεις οὐκ εἰσὶν ἀποφάσεις ὡς ἀληθῶς: quamquam igitur res ipsa non patitur, ut ἀντικείμεναι referatur ad ἀποφάσεις (quod in sequentibus ab Aristotele ostenditur), tamen verba ita comparata sunt, ut, nisi ex ἀποφάσεις φάσεις elicere malis, ad nihil aliud possit referri. Clarius dixisset ἃ ἀντίκειται pro αἱ ἀντικείμεναι. Sententia haec est. Si quis vel verbum vel nomen nudum pronuntiat cum negatione, neque verum est neque falsum quod dicit (v. 16 a 12 sqq.); enuntiationem enim non protulit, imo quod dicit vel minus poterit verum appellari aut

falsum quam quod dicit qui sine negatione pronuntiat nomen vel verbum, quia nomen cum negatione coniunctum (16 b 15) ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. — Vs. 33 οὐκ εἰσὶ δέ: sumitur enim in his τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ut dixit 19 b 32, ut res una quaedam orationi subiecta. — Quod dicit vs. 37, id iam significavit vs. 2.

20 a 33 Dedimus δόξαιεν, quod nonnulli codd. cum Ammonio (schol. 125 b 36) praebent: error enim quem meliores codd. commiserunt, qui habent δόξειεν, sic levior est quam si cum Bkko scribas δόξειαν, quod ille propterea videtur praetulisse, quod in sequenti ἄν vitii originem deprehendere sibi visus est. Nobis alterum magis placuit, in quo etiam edd. prr. consentiunt. Utriusque formae exempla in Aristotele reperiuntur. 1297 a 4 ὑπομείνειαν, 1323 a 35 συγχωρήσειαν, sed 1283 b 15 δόξαιεν, 1287 a 41 ζητήσαιεν, quae Bkk. recepit.

20 a 35 εἰπόντος post τοῦ, quum explicationis gratia additum videatur, cod. *B* secuti omisimus.

20 b 4 sqq. Demonstratio quam Aristoteles dedit non ab omni parte bene habet. Demonstraturus enim enuntiationem ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος eandem esse quam ἔστιν ἄνθρωπος λευκός tamquam concessum sumit (vs. 9) enuntiationem οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός repugnare ei quae dicit ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος: sumit igitur enuntiationem οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός eandem vim habere atque alteram οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, quod vix dabit qui affirmationes diversas esse contendat. — Bene notavit Iul. Pacius quod vs. 7 τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός Aristoteles sumserit pro exemplo alius enuntiationis cuiuscunque, qua quis negari enuntiationem ἔστιν ἄνθρωπος λευκός ponere velit. — Vs. 10 ἔσονται δύο μιᾶς: namque enuntiationis ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος negatio erit et οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος (vs. 5) et οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός (vs. 9).

Cap. **11.** *Si ex pluribus partibus componitur vel quod praedicatur vel de quo, enuntiatio non una est, nisi res est una quae pluribus verbis proferri debet:* 22 *exemplo est quaestio dialectica et responsio.* 31 *Quae separata praedicantur, ea non utique etiam coniuncta:* 21 a 5 *coniuncta non praedicantur quae non pertinent ad ipsam rei naturam,* 16 *deinde quae insunt in altero non praedicantur coniuncta cum illo.* 18 *Quae separata praedicare liceat exponitur.*

20b15 *λέγω δὲ ἓν* . . . 1006a32 *λέγω δὲ τὸ ἓν σημαίνειν τοῦτο· εἰ τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἂν ᾖ τι ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι. διαφέρει δ' οὐθὲν οὐδ' εἰ πλείω τις φαίη σημαίνειν μόνον δὲ ὡρισμένα· τεθείη γὰρ ἂν ἐφ' ἑκάστῳ τῷ λόγῳ ἕτερον ὄνομα. λέγω δ' οἷον εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ, ὧν ἑνὸς μὲν εἷς λόγος, τὸ ζῷον δίπουν. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλείους, ὡρισμένοι δὲ τὸν ἀριθμόν· τεθείη γὰρ ἂν ἴδιον ὄνομα καθ' ἕκαστον τῶν λόγων. εἰ δὲ μὴ τεθείη, ἀλλ' ἄπειρα σημαίνειν φαίη, φανερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη λόγος*, et quae seq. Quod nostro loco dicit *οὐκ ἐὰν* . . . hoc est. Non dico unum esse, si uno nomine complectamur quae non unam rem, sed plures significent quae nullo alio vinculo inter se coniunctae sint nisi quod uno nomine appellentur.

20b22 *ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ* . . . 72a9 *διαλεκτικὴ μὲν πρότασις ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν*, quod 77a36 dicit *ἐρώτημα συλλογιστικὸν καὶ πρότασις ἀντιφάσεως*, cf. 24a25: quare nostro loco dicit *ἢ τῆς προτάσεως ἢ* . . . sive petitur ut propositio prolata ipsa concedatur, sive ut detur altera utra enuntiationum oppositarum — namque hoc discrimen est inter *πρότασιν* et *πρόβλημα*, v. 101b29 sqq. — nihil enim interest utrum locum habeat, quoniam e respondente pendet quid affirmare velit, quid negare. 104a8 *ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος*. Ib. 12 *εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια καὶ τἀναντία κατ' ἀντίφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι προτεινόμενα*. 158a14 *οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι, οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ποσαχῶς λέγεται τἀγαθόν; ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτικὴ πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνασθαι ναὶ ἢ οὔ*. Idem significat nostro loco vs. 27. — Id autem (sic pergit vs. 24) quod respondetur ad quaestionem dialecticam non una erit enuntiatio, quia neque quod quaesitum est unum erat, quamquam quod respondetur uno verbo saepius exprimitur, de quo iam vs. 20 cogitavisse videtur, ubi dicit *φωνὴ μὲν μία*. Iul. Pacius et Buhle ad vs. 26 conferri volunt Top. VIII, 7, quod minime convenit: respicit enim ad prima capita Topicorum libri VIII: nam quod dicit vs. 26 *περὶ αὐτῶν* non est *περὶ τοῦ μὴ μίαν εἶναι μήτε τὴν ἐρώτησιν τὴν διαλεκτικὴν μήτε τὴν ἀπόκρισιν*, quem sensum qui in istis verbis deprehendere sibi videatur ad sophisticos elenchos (167b38 coll. 169a6) potius quam ad To-

pic. VIII Aristotelem hoc loco respicere putare debebit (cf. supra p. 42 schol. cod. Marc. ad 20b26): imo *περὶ αὐτῶν* nihil est nisi hoc: *ἤγουν περὶ τῆς ἐρωτήσεως τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς ἀποκρίσεως.*

20b26 *ἅμα δὲ δῆλον* . . . Si quis vero quaerit ita, ut quod responderi debeat unum quidem sit, sed definitione data exponendum, unum quidem est et quod quaeritur et quod respondetur, quaestio vero non dialectica, quoniam quaestione dialectica non interrogatur quae sit hominis definitio, sed utrum haec sit hominis definitio an non sit: in causa est quod dicit 79a29 *ἡ τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμη καταφάσεως*, dialectica vero propositio *ἀντιφάσεως μόριον ὁποτερονοῦν.*

20b31 Delevimus comma ante *ὡς*, quia coniungenda videntur *τὰ μὲν τῶν χωρὶς κατηγορουμένων.* Eodem modo nominativus pluribus verbis interpositis separatus est a genitivo qui ex eo pendet 989a4 *οὐθεὶς γοῦν τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ ἓν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον.* 205a26 *οὐθεὶς τὸ ἓν καὶ ἄπειρον πῦρ ἐποίησεν οὐδὲ γῆν τῶν φυσιολόγων.* Similia habemus 865b10 *ἔνοπτρον γίνεται ἅπαν μᾶλλον ὑγρὸν χρόας ὀλίγον ἢ πολὺ ὄν.* 1294a16 *ἡ μῖξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων πλούτου καὶ ἐλευθερίας.* 1026a3 *οὐθενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως ὁ λόγος αὐτῶν.* 345b7 *οὐδ' ἂν ἡ σκιὰ πρὸς τοῖς ἄστροις εἴη τῆς γῆς.* 751b5 *τὴν μὲν ἀρχὴν τὸ ζῷον λαμβάνει ἐκ τοῦ λευκοῦ τῆς γενέσεως.* 347b27 *τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐξατμίσαντος ἐκ τῆς γῆς τὸ ὑγρὸν πυρός.* 361a10 *γίνεται προσιόντος μὲν ἡ ἀναθυμίασις τοῦ ὑγροῦ.*

20b35 *ἀλλ' οὐχί, εἰ* . . . Sophisma enim esset *παρὰ τὴν διαίρεσιν.* Idem exemplum habet 177b14.

20b39 Iul. Pacius vertit „Rursus si idem est album, etiam totum". Sensus apertus est et loco conveniens, neque tamen video quomodo exprimi possit e verbis Aristotelis: nam *τὸ λευκὸν αὐτό* certe non idem est quod *λευκὸν τὸ αὐτό.* Boethiana versio omittit *αὐτό*, in commentario vero II. p. 420 (ed. Basil. 1570) „Quare, etsi haec iungas et ut unum praedices, verum est dicere de aliquo homine, quoniam homo albus est, sed homo qui albus est, verum est dicere de eo, quoniam albus est, quare etiam si haec iungas, erit praedicatio Socrates homo albus est", quibuscum cf. schol. 128b7—9. Hunc verum loci sensum esse nemo negabit, qui ut exiret, comma non ponendum erat post *αὐτό*, sed ante *αὐτό*, quod fecimus.

Licebit igitur Aristotelis verba supplere in hunc modum: πάλιν εἰ τὸ λευκὸν ἀληθὲς χωρὶς κατηγορούμενον, ἀληθὲς ἔσται καὶ συντιθέμενον αὐτὸ (τὸ λευκὸν) καὶ τὸ ἅπαν (τὸ ἄνθρωπος λευκός), ὥστε . . .

21 a 2 Verba εἰς ἄπειρον ex antecedentibus ante ἔτι addita esse explicationis gratia facile nobis persuasimus. In sequentibus optimos codd. secuti sumus: abundabat enim et alterum Σωκράτης vs. 3 et alterum ἄνθρωπος vs. 4: nam quod orationi subiectum est ὁ Σωκράτης mente repetitur ex antecedentibus. Dicit hoc. „Si de Socrate praedicatur et Socrates et homo, coniuncta quoque de eo praedicantur Socrates homo, et si de Socrate et homo praedicatur et bipes, etiam coniuncta de Socrate homo bipes". Praetermisit quod inde colligitur, quoniam manifestum est, quod de Socrate praedicantur coniuncta Socrates homo bipes; hoc vero, quum omnia quae praedicantur iam eo contineantur de quo praedicantur, absurdum est. Haud mala est lectio quam Buhle exhibuit secutus vet. intp. lat. qui nihil habet nisi haec: „Amplius si enim Socrates est et homo et bipes et Socrates homo bipes est", verumtamen invitis codd. eam recipere non ausi sumus. Nostram lectionem Ammonius quoque videtur habuisse (schol. 128 b 19 — 26). Edd. priores omiserunt vs. 4 alterum ἄνθρωπος, quod ferri non posse docet explicatio quam dedimus (subiectum enim non est homo, sed Socrates), servaverunt alterum Σωκράτης vs. 3.

21 a 5 εἴ τις ἁπλῶς, si quis dicat coniuncta praedicari quaecunque seorsum, sine exceptione. Hac significatione τῷ ἁπλῶς (cf. Mich. Ephes. in nostris schol. ad 166 b 37) opponitur τὸ ἔστιν ὥς: 856 a 38 οὐκουν τὸ αὐτὸ κινεῖ ἁπλῶς, ἀλλ' ἔστιν ὥς; quare ἁπλῶς est „utique, omnino": 455 a 9 ἀδύνατον δ' ἐστὶν ἁπλῶς. 115 b 29 τὸ δ' ἁπλῶς ἐστὶν ὃ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ἐστιν ἢ τὸ ἐναντίον. Quare τὸ ἁπλοῦν 317 b 35 opponitur τῷ κατὰ μέρος, singulis rebus id quod dicitur „in abstracto". 317 b 5 τὶς μὲν γὰρ γένεσις ἐκ μὴ ὄντος τινός, οἷον ἐκ μὴ λευκοῦ ἢ μὴ καλοῦ, ἡ δὲ ἁπλῆ ἐξ ἁπλῶς μὴ ὄντος, v. Biese I. p. 54 not., schol. p. 45 b 3, 11 b 34, 20 b 31.

21 a 9 ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, v. exemplum vs. 10; ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, v. exemplum vs. 12.

21 a 16 διὸ οὔτε τὸ . . . Quare neque plus semel praedicatur idem ut albus (20 b 40), neque de homine homo animal vel homo bipes: alterum enim iam continetur altero.

21 a 18 *ἀληθὲς δέ ἐστιν* . . . Optime Boethius p. 422 „Ordo autem se sic habet, dubitans enim dixit. Verum est autem aliquid dicere de aliquo composite et connexe et rursus simpliciter, ut quendam hominem hominem aut quendam album hominem, an certe non semper", et paullo ante „Hoc autem quasi dubitans dixit. Ita enim legendum est, quasi si dubitans diceret sic. Verum est autem dicere de aliquo compositum coniunctumque aliquid, ut de aliquo homine hominem aut de aliquo albo album, ita ut extra horum aliquid simpliciter praedicetur, an certe non semper". Ex altero loco igitur colligi posse videtur Boethium vs. 20 legisse *ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον* omissis verbis *ἄνθρωπον λευκόν*, quae addi solent, ex altero autem *ἢ τὸν τινὰ λευκὸν λευκόν*. Utrumque conciliabitur, si legimus, quod vs. 20 e cod. *n* dedimus *ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον λευκόν*; sin autem vulgarem lectionem servamus, exemplum ipsum ei plane contradicit quod probare debet: sententia enim haec est. At certe erit aliquid quod de singulis rebus etiam seorsum praedicari poterit, ut homo de homine quodam vel de albo quodam homine album. Quare non video quomodo lectio vulgaris ferri possit: exempla enim probare debent, quod aliquid seorsum praedicari possit. Verisimile quidem est etiam alterum *ἄνθρωπον* delendum esse, quod non ausi sumus, ne quid audacius mutavisse videamur. Lectio vulgaris vero inde videtur originem habuisse, quod quis alterum exemplum ei quod praecessit simile esse debere putaret: quam quidem similitudinem ut efficeret, alterum *ἄνθρωπον* videtur addidisse. — De pronomine indefinito cum articulo coniuncto v. quae diximus ad 1 a 22.

21 a 21 Verumtamen seorsum aliquid praedicare non licet, si in eo quod subiecto orationis adiicitur, inest aliquid quod praedicato ita oppositum est, ut inde sequatur repugnantia quaedam, e. g. si mortuus homo dicatur homo. Vel exceptio (vs. 24), quam modo fecimus, rectius ita exprimitur, ut, si quae repugnantia sit inter id quod praedicetur et id de quo praedicetur, semper sit falsa enuntiatio, si non insit repugnantia, non utique vera: nam si e. g. dicitur Homerus est poeta, duo sunt quae de Homero praedicantur, „est" et „poeta", neque tamen illud nudum de eo praedicatur, sed non nisi quatenus poeta esse dicitur.

21 a 29 Colligit ex iis quae praecesserant. In quibus non inest

repugnantia, si definitiones sumuntur pro nominibus et si quae praedicantur ita praedicantur, ut cum natura rei coniuncta sint, in iis quod quomodocunque praedicatur etiam seorsum praedicatur.

21 a 32 Sophismati cuidam occurrit. Vs. 33 secuti sumus edd. priores et cod. *B*, qui praebent quod magis convenire videtur stilo Aristotelis.

Cap. 12. *De negationibus* τοῦ δυνατὸν εἶναι, ἐνδεχόμενον εἶναι *et similium.*

21 a 38 εἰ γὰρ . . . Deest apodosis. Quod in mente habuerit apparet b 10, ubi verbis ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ complexus quae in priori parte orationis dicturus erat apodosin addit.

21 b 3 εἰ γὰρ . . . ἢ ἡ ἀπόφασις. Probat τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον non esse negationem τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον eo, quod absurdum sit lignum dici μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. Hoc autem colligitur ex propositione maiore quam expressit verbis εἰ γὰρ . . . ἀπόφασις et minore quam reticuit καὶ εἰ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον ἀπόφασις τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον.

21 b 5 εἰ δὲ τοῦτο οὕτως, h. e. εἰ δὲ αὗται ἀλλήλαις ἀντίκεινται ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται.

21 b 6 τὸ αὐτό, intell. ὅπερ ἐποίει τὸ εἶναι ὅσοις προστίθεται.

21 b 12 cf. de coel. 282 a 5 ἐπεὶ δ' ἡ ἀπόφασις τοῦ μὲν ἀεὶ δυναμένου εἶναι τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον εἶναι, τὸ δ' ἀεὶ δυνάμενον μὴ εἶναι ἐναντίον, οὗ ἀπόφασις τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον μὴ εἶναι, ἀνάγκη τὰς ἀποφάσεις ἀμφοῖν τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ εἶναι μέσον τοῦ ἀεὶ ὄντος καὶ τοῦ ἀεὶ μὴ ὄντος τὸ δυνάμενον εἶναι καὶ μὴ εἶναι· ἡ γὰρ ἑκατέρου ἀπόφασίς ποτε ὑπάρξει, εἰ μὴ εἴη ἀεί. ὥστε καὶ τὸ μὴ ἀεὶ μὴ ὂν ἔσται ποτὲ καὶ οὐκ ἔσται, καὶ τὸ μὴ ἀεὶ δυνάμενον εἶναι δηλονότι, ἀλλά ποτε ὄν· ὥστε καὶ μὴ εἶναι. τὸ αὐτὸ ἄρ' ἔσται δυνατὸν εἶναι καὶ μή, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀμφοῖν μέσον. λόγος δὲ καθόλου ὅδε. 1047 b 21 ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι μὴ εἶναι δέ, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι εἶναι δέ et quae seq. 1050 b 11 τὸ ἄρα δυνατὸν εἶναι ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

21 b 19 ἢ τὸ αὐτὸ . . . αὐτοῦ, intell. εἰ μὲν τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασίς ἐστι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι (vs. 12). — Vs. 20 ἢ μὴ κατὰ . . . ἀποφάσεις, intell. εἰ δὲ τὸ αὐτὸ δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι

καὶ εἰ ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις. — Vs. 21 κατὰ...προστιθέμενα, h. e. κατὰ (per) τὰς προσθέσεις τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

21b23 Ritter (Gesch. der Phil. III. p. 90) „Dem Möglich-sein widerspricht nicht das Möglich-nicht-sein, sondern das Nicht-möglich-sein, welches sehr richtig daraus abgeleitet wird, dafs in den Sätzen, welche vom Möglichen handeln, das Sein nicht das Prädicat bildet, sondern zum Subject gehört und das Mögliche das Prädicat", quod aut falsum est aut valde obscurum. Fefellit Ritterum quod Aristoteles dicit vs. 29 ὡς ὑποκείμενον γίνεται, neque hoc recte intellexit Biese I. p. 115 „immer mufs man den Theil des Satzes „dafs es ist" (vertit enim δυνατὸν εἶναι „möglich dafs es ist") und „dafs es nicht ist" als Subject ansehen": sed verba ὡς ὑποκείμενον γίνεται non hoc sibi volunt quod εἶναι et μὴ εἶναι pro subiectis habenda sint, sed ita intelligenda sunt, ut iam cum verbis εἶναι et μὴ εἶναι non coniungenda sit negatio, sicut in aliis enuntiationibus omnibus non coniungi debebat cum subiecto orationis: negatio ita collocatur, ac si εἶναι et μὴ εἶναι subiecta essent orationis: quare 22a9 dicit τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι δεῖ τιθέναι ὡς τὰ ὑποκείμενα... In quem errorem Aristoteles in hac re incurrerit exponemus ad 22a14.

21b29 γίνεται, quod supervacaneum est, non posuit nisi ut in mentem nobis revocaret alterum γίνεται quod habuimus vs. 26, quod longius remotum est ab iis ad quae refertur. In sequentibus orationem turbavit, ut clarior fieret: bene procederet oratio, si omissa essent ὥσπερ... μὴ εἶναι vs. 31 et ὁμοίως οὐ δυνατόν vs. 32, quae, quamquam in iis quae modo dixit iam continentur, tamen expresse addidit, ut bene intelligerentur memoriaque comprehenderentur. Praestare autem videtur alia hanc structuram explicandi ratio: comparationis quam fecit per ὥσπερ et οὕτως immemor de integro sermonem orditur inde a vs. 30, ita ut οὕτως quod praecessit non pertineat ad ea quae vs. 30 sqq. leguntur, quamvis μὲν et δὲ quae sibi respondent hoc postulare videantur. Quod si igitur εἰσί, quod cod. *f* adiecit, in mente habemus, iam nihil orationem turbare videbitur praeter verba ὁμοίως αὗται vs. 32, quae cur addita sint in promtu est: abessent enim, si verba ἐπὶ τοῦ εἶναι δυνατὸν καὶ εἶναι οὐ δυνατόν eum locum tenerent qui iis convenit ante προσθέσεις vs. 30: addidit igitur ὁμοίως αὗται (in-

tell. *αἱ προσθέσεις, τὸ δύνασθαι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι*), ut patefaceret de quibus dicta essent quae sequuntur *ἐπὶ τοῦ . . . οὐ δυνατόν*.

21 b 34 Si Aristoteli tribuimus quae leguntur in edd. prioribus, mira in his inest loquacitas, quam quum Aristotele indignam iudicaverimus, non potuimus non uti auctoritate codicis *B*, qui vs. 34 et post *ἀπόφασις* non habet verba *οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι ἀλλὰ* et post *μὴ εἶναι* omisit verba *καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι*. Utraque servavit etiam Bkk., nobis iure videntur omitti: nam quae dicuntur de eo quod oppositum sit enuntiationi *δυνατὸν εἶναι*, ea copiosius exposuit inde a vs. 18; quae cur hoc loco repetantur idonea causa inveniri vix poterit. Quid? quod ferri haec repetitio omnino non posse videtur propterea, quod particula *δὲ* vs. 34 aliter non poterit intelligi, nisi ut indicet iam transire Aristotelem ab iis quae dixerit de negatione enuntiationis *δυνατὸν εἶναι* (vs. 23 sqq.) ad ea quae dicenda sint de negatione enuntiationis *δυνατὸν μὴ εἶναι*.

21 b 35 Post *ἀλλήλαις* addi solent verba *αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι*, quae per negligentiam excidisse in optimis libris non magis verisimile est quam vs. 33 post *ἀπόφασις* verba *οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι ἀλλά*: nihil enim in propinquo adest, quod scribentem probabile reddat ita erravisse, ut ista verba praeterierit. Deinde quum et ex iis quae statim sequuntur et ex iis quae iam dixit (cf. vs. 12) pateat de quibus enuntiationibus loquatur, brevitati qua uti solet convenire videtur quod ista verba omiserit: si vero et haec servantur et vs. 37 *τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι* post *τοιαῦται*, quis est qui haec excuset etiam in homine verboso?

22 a 10 *ταῦτα*, h. e. *τὸ δυνατὸν καὶ μὴ δυνατόν, τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον κ. τ. λ.*

22 a 13 *ἀληθές . . . οὐκ ἀληθές*. Haec addit, quia quod verum est in dicendo, id recte dicitur esse, quod falsum, non esse; v. 18 a 39 coll. 19 a 4: quare dicit 52 a 32 *τὸ ἀληθὲς τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται*, unde factum est, ut iungat 48 b 3 *τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο*.

Cap. 13. Quae valeat consequentia inter τὸ δυνατόν, ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον et *ἀναγκαῖον exponitur.* b 29 *Non quodcunque fieri potest, potest etiam non fieri.*

22 a 14 Ad τιθεμένοις Magentenus fol. 16 b (Ald. 1503) ἐντεῦθεν τὸ διάγραμμα τῶν τεσσάρων σελίδων παραδίδωσιν. Tamen locum tabulae, quum reliqui intpp. de eo conspirent, mutare noluimus. In sequentibus Bkk. ubi codd. praebent τῷ δυνατῷ εἶναι s. μὴ εἶναι (vs. 15, 17, 19, 20, 34, 36, b 18, 24) et ἐνδεχομένῳ (a 17, 19, 21) servavit δυνατὸν et ἐνδεχόμενον invitis codd. optimis, qui in hac loquendi formula non habent δυνατὸν nisi b 14 et 23, ἀναγκαῖον b 29. Idem fecit Iul. Pacius, Buhle dativum ubique posuit. Equidem non video cur talis congruentia aequalitasque in his debeat inesse, quae aliis locis ab Aristotele minime observari soleat: v. 78 b 24 ἔστω τὸ Α ζῷον, ἐφ' οὗ τὸ Β τὸ ἀναπνεῖν, ἐφ' ᾧ Γ τοῖχος, in quibus equidem non assequor quid sit quod Aristotelem moverit, ut scripserit τὸ Α, deinde ἐφ' οὗ τὸ Β, denique ἐφ' ᾧ Γ. At causa in talibus rebus non debet quaeri, ne disputatio subtilior fiat et doctior quam verior. Codices igitur in his secuti sumus. Accedit quod quae Aristoteles tradidit de negatione τοῦ δυνατὸν εἶναι et similium in capite praecedenti stare non possunt. Etenim ambiguum est τὸ δυνατὸν εἶναι: nam aut infinitivus εἶναι pendet e voce δυνατόν, ut τὸ δυνατὸν εἶναι idem sit quod τὸ εἶναι δυνάμενον, „id quod fieri potest" (idem quod significat τὸ δυνατὸν etiam omisso εἶναι), aut δυνατὸν et εἶναι ita coniuncta sunt in δυνατὸν εἶναι ut ἄνθρωπος et εἶναι in ἄνθρωπον εἶναι, quo quidem sensu τὸ δυνατὸν εἶναι idem est quod τὸ δύνασθαι εἶναι, „fieri posse". Hanc ambiguitatem Aristoteles quum non viderit, factum est, ut tradiderit de negatione τοῦ δυνατὸν εἶναι quae legimus cap. 12. Error in quem incurrit facile apparet, si pro δυνατὸν εἶναι scribimus δυνατόν ἐστιν: patet enim negationem enuntiationis τὸ Α ἐστὶ δυνατόν non esse τὸ Α ἐστὶν οὐ δυνατόν, sed τὸ Α οὐκ ἔστι δυνατόν. Miror neque Ritterum neque Biesium ambiguitatem vidisse et errorem qui ex ea nasci debebat: namque alter δυνατὸν εἶναι utique vertit „Möglich-sein", alter „möglich daſs es ist". Utrum admiseris, evitatur ambiguitas quam Aristotelis verba habent: optime, ni fallor, redditur „möglich zu sein". Error, quo Aristoteles se decipi passus est, effecit, ut cap. 13 non animadverterit quod interest inter τῷ δυνατῷ εἶναι et τῷ δυνατὸν εἶναι: namque patet ex iis quae diximus δυνατῷ non poni ex more Atticorum, quod Buhle voluit (hoc enim, quamquam 23 b 17 dicit

συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακῷ εἶναι; neque usus loquendi, qui apud Aristotelem obtinet, postulat (cf. 1143 a 29 ἐν τῷ κριτικὸς εἶναι), neque Atticorum more scribit 1031 b 7 τὸ τί ἦν εἶναι ἐκείνῳ et id genus alia: cui quidem constructioni similis est quam nostro loco habent qui δυνατῷ scribendum putant), sed non posse dativum non poni, si articulus τῷ non coniungitur cum εἶναι, sed cum δυνατῷ ex quo infinitivus εἶναι pendet, quia τῷ δυνατῷ εἶναι plane idem est quod τῷ δυνατῷ. Quae quum ita sint, ex Aristotelis errore, quem modo exposuimus, apparet optime nostro loco convenire, quod τῷ δυνατῷ εἶναι et τῷ δυνατὸν εἶναι sine discrimine posita sint, quare servandum in his duximus quod codd. praebent. Eundem errorem etiam prodit quod οὐ et μὴ sine discrimine in his posita sunt, quamquam μὴ ad infinitivum referri debet, οὐ vero ad id ex quo pendet infinitivus.

22 a 34 ἀντεστραμμένως quid significet ipse explicat τῇ καταφάσει ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει.

22 a 38 οὐχ οὕτως ἔχει: repugnantes enim utique ex adverso positae sunt iis solis exceptis quae habent τὸ ἀναγκαῖον, in his vero αἱ ἐναντίαι ἕπονται, h. e. earum quae ex adverso positae sunt (repugnantium) consequentes sunt contrariae: quas quamquam simul veras esse posse ostendet b 2, contrarias appellat, ut 59 b 10, 61 b 17 etiam propositionem de parte affirmantem contrariam vocat ei quae de parte negat, quamquam simul verae esse possunt. Contrarias autem eas appellat quum propterea, quod non est aliud nomen quod iis melius conveniat, tum maxime propter locos quos occupant in tabula quam adscripsit: nam in hac ἐξ ἐναντίας (v. 6, 8) collocatae sunt οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι et ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι et ἀναγκαῖον εἶναι. — αἱ δ' ἀντιφάσεις χωρίς: nam οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι et ἀναγκαῖον εἶναι quam maxime distant in tabula.

22 b 3 Causam exponit, cur οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι et ἀναγκαῖον εἶναι in tabula non e regione posita sint, sicut reliqua quae sibi repugnant. — Vs. 6 cum edd. prioribus dedimus οὐχί.

22 b 7 ἐκεῖνα intell. quae habent τὸ ἀδύνατον, vs. 8 ταῦτα intell. quae habent τὸ ἀναγκαῖον.

22 b 10 At dispositio enuntiationum quam fecimus hanc difficultatem habet, quod δυνατὸν dici debebit quod ἀναγκαῖον est. Namque si τὸ δυνατὸν consequens esse τοῦ ἀναγκαίου nega-

mus, *τὸ ἀδύνατον* erit consequens *τοῦ ἀναγκαίου*, quod absurdum est. Si contra concedimus *τὸ δυνατὸν* esse consequens *τοῦ ἀναγκαίου*, ex prima serie nostrae tabulae apparet *τὸ οὐκ ἀδύνατον* et *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον* esse consequentia *τοῦ δυνατοῦ*: erit igitur *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον* consequens *τοῦ ἀναγκαίου*, quod haud minus absurdum. Haec igitur difficultas luculenter ostendit tabulam nostram non recte se habere. Iam ut quod in ea lateat vitium patefiat, exploremus quae enuntiatio ex iis in quibus inest *τὸ ἀναγκαῖον*, possit esse consequens *τοῦ δυνατὸν εἶναι*: apparet enim ex iis quae modo exposuimus *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι* non recte habitum esse pro consequenti *τοῦ δυνατὸν εἶναι*. Pergit igitur sic vs. 17. Consequens autem *τοῦ δυνατοῦ* neque *τὸ ἀναγκαῖον εἶναι* esse potest neque *τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι*, quia illud (*τὸ δυνατόν*) et esse potest et non esse, horum vero (*τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι* et *τοῦ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι*) si alterum utrum verum est, non amplius incertum est utrum res sit an non sit. Quum igitur neque haec neque *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι* consequentia esse posse *τοῦ δυνατὸν εἶναι* demonstratum sit, reliquum est ut *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι* sit consequens: nihil enim absurdi exit, si *τὸ ἀναγκαῖον* est *δυνατόν* et si *τὸ δυνατὸν* dicitur *οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι*, imo tollitur etiam diversitas quam habebat consequentia *τοῦ ἀναγκαίου* quae exposita est a 38 sq. Enuntiatio enim, quam nunc ponendam demonstravimus sub *τὸ δυνατὸν εἶναι* (*τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι* dicit), repugnat ei quae est consequens *τοῦ οὐ δυνατὸν εἶναι*: ut in reliquis igitur sic etiam in iis quae habent *τὸ ἀναγκαῖον*, repugnantes repugnantium sunt consequentes et e regione collocatae. Vix est quod expresse notemus *τοῦ δυνατὸν μὴ εἶναι* sic fieri consequens *τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι*. — Vs. 25 *ἐκείνῳ* est *τῷ οὐ δυνατὸν εἶναι*.

22 b 29 Nova difficultas inde oritur, quod, si quis neget *τὸ δυνατὸν* esse consequens *τοῦ ἀναγκαίου*, concedat necesse est negationem *τοῦ δυνατοῦ* esse consequens, ut aut *τὸ οὐ δυνατὸν* contendat consequens esse *τοῦ ἀναγκαίου*, quod absurdum est, aut *τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι* (si hoc negationem esse dicat *τοῦ δυνατὸν εἶναι*), quod non minus absurdum est; *τὸ ἀναγκαῖον* enim dicitur *ἀδύνατον μὴ εἶναι*: sin aiat (vs. 33), *τὸ ἀναγκαῖον* erit *δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι*; demonstravimus enim etiam non fieri posse quod possit fieri. Utrum

igitur sumat, absurdi aliquid sequitur. Quae quidem difficultas ita tollitur, ut non omnia quae fieri possint, ea etiam non fieri posse dicamus.

22 b 38 *πρῶτον μὲν* ... Primum id quod rationis est expers, deinde quod dicitur fieri posse, quia iam factum est. Nihil sequitur quod respondeat voci *πρῶτον*, alterum vero orationis membrum quod per istam vocem promittitur incipit 23 a 6 *ἔνιαι δὲ* ... — *κατὰ λόγον δυνατῶν*. 1046 a 36 *ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐνυπάρχουσιν ἀρχαὶ τοιαῦται, αἱ δ' ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ἐν ψυχῇ καὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, δῆλον ὅτι καὶ τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἔσονται ἄλογοι, αἱ δὲ μετὰ λόγου* ... *καὶ αἱ μὲν μετὰ λόγου πᾶσαι τῶν ἐναντίων αἱ αὐταί, αἱ δ' ἄλογοι μία ἑνός, οἷον τὸ θερμὸν τοῦ θερμαίνειν μόνον, ἡ δὲ ἰατρικὴ νόσου καὶ ὑγιείας. αἴτιον δὲ ὅτι λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ὁ δὲ λόγος ὁ αὐτὸς δηλοῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν, πλὴν οὐχ ὡσαύτως καὶ ἔστιν ὡς ἀμφοῖν, ἔστι δ' ὡς τοῦ ὑπάρχοντος μᾶλλον*, cf. 1047 b 31 sqq., 1050 b 31 — 34. Ceterum quid sit *δύναμις* apud Aristotelem v. met. *Δ*, 12. Trdlbg. de an. p. 295 sqq., Biese I. p. 474 sq., 479 sqq. Quibus adiicimus quod *δύναμις* saepius ita ponitur, ut idem sit quod *φύσις*: 681 a 11 *οὗτοι γὰρ* (*οἱ σπόγγοι*) *πάμπαν ἔχουσι φυτοῦ δύναμιν*. 756 a 1 *ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μὴ ἐν παντὶ γένει ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζωοτόκοις τὸ μὲν ἄῤῥεν τὸ δὲ θῆλυ*, quod explicatur 765 b 9 *τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ διώρισται δυνάμει τινὶ καὶ ἀδυναμίᾳ*. 761 b 25 *ἡ δὲ τῶν ὀστρακοδέρμων συνίσταται φύσις τῶν μὲν αὐτομάτως, ἐνίων δὲ προϊεμένων τινὰ δύναμιν ἀφ' αὑτῶν*. Alium locum, quo *δύναμις* non additum est nisi ut circumscribat ipsam rem cuius est *δύναμις*, dedimus ad 2 a 11.

23 a 3 *ἔνια μέντοι* ... Recte hoc intellexit Iul. Pacius de patiendi facultate, cuius exemplum dedit 22 b 34: nam quae pati possunt, ea idem etiam possunt non pati. 1046 a 19 *φανερὸν οὖν ὅτι ἔστι μὲν ὡς μία δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν* ... *ἔστι δ' ὡς ἄλλη. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ ἀρχὴν καὶ εἶναι καὶ τὴν ὕλην ἀρχήν τινα πάσχει τὸ πάσχον καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου* ... *ἡ δ' ἐν τῷ ποιοῦντι, οἷον τὸ θερμὸν καὶ ἡ οἰκοδομική*. Quum igitur loquatur de facultate patiendi, non mirum est quod de coel. 281 b 20 dicitur *δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ εἶναι*, ubi *δύναμιν ἔχειν* non sensu pro-

prio accipi debebit de facultate aliqua, sed nihil est nisi quod simplicius dicitur *δύνασθαι*.

23a5 *ἀλλὰ τοῦτο μέν*. Quod 22b38 dicere videbatur de omnibus facultatibus quae rationis expertes sunt, id non de omnibus intelligendum est, sed non dictum est nisi ut exemplum proponeretur, *ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμένων*, neque enim de iis omnibus accipiendum est quae sunt *κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος*. Quid hoc sit patet ex iis quae sequuntur: opponuntur enim quae *ὁμωνύμως* dicuntur *δυνάμεις*, h. e. quae non proprie dicuntur facultates; nam si quid factum est, id non proprie dicitur *δυνατόν*: quare *κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος* dicuntur *δυνατά* quae veram et propriam *τοῦ δυνατοῦ* speciem nondum exuerunt s. quae nondum pervenerunt ad *ἐνέργειαν*.

23a11 *καὶ αὕτη* ... Quod proprie dicitur *δυνατόν*, id locum non habet nisi *ἐν τοῖς φθαρτοῖς*: quod dicitur *δυνατὸν ὡς ἐνεργοῦν* etiam in iis quae necessario eveniunt (*ἐν τοῖς ἀϊδίοις*, 203b30 *ἐνδέχεσθαι γὰρ ἢ εἶναι οὐδὲν διαφέρει ἐν τοῖς ἀϊδίοις*): quare *τὸ δυνατὸν* latius patet quam *τὸ ἀναγκαῖον* et est eius consequens, sed quoniam etiam ea complectitur quae non perveniunt ad *ἐνέργειαν*, non universum consequitur. 32a20 *τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν*.

23a13 Ammonius (schol. 134b12) et *μὴ ἀδύνατον* in codd. reperit et *δυνατόν*. Utrumque eodem fere redit: nostros igitur libros secuti sumus. Psellus (fol. 17 extr. Ald. 1503) nostram lectionem alteri praetulit.

23a18 Delibat quaedam de prima philosophia, unde factum est, ut quasi dubitans adiecerit *ἴσως*.

23a24 *πρώτην οὐσίαν* non eam intelligit quam in Categoriis, sed quam in Metaphys. 1037a28, 1032b2, quem loc. v. ad 2a11, cf. schol. 33a36 sqq.

Cap. 14. Contrarias enuntiationes eas esse docet, quae idem de eodem affirment et negent.

Ad ea quae hoc capite exposuit respicere videtur in Metaphys. 1005b28, ubi pro concesso sumit quod *ἐναντία ἐστὶ δόξα δόξῃ ἡ τῆς ἀντιφάσεως* et in Top. 104a33 *ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται*: neque tamen inde colligere licebit, quod suo loco collocata sint quae in hoc capite disputat. Iustam causam cur assentiendum sit interpretibus (schol.

135 b 11 sqq.), qui hoc caput non ab Aristotele profectum putaverunt, non video.

23 b 2 Ut singula intelligantur, rationem et viam persequamur quam Aristoteles ipse ingressus est. Enuntiationi A est bonum una contraria esse debet, quae aut erit A non est bonum aut A est malum. Quaeritur utra sit. Ac primum quidem tenendum est enuntiationem A est malum non propterea esse priori contrariam, quod in ea praedicatur quod contrarium est (malum), sed contrariam eam potius dicendam esse, in qua contraria ratione praedicatur. Iam si (vs. 7) sumimus enuntiationem Bonum est bonum, alteram Bonum non est bonum, nihil attinet num exsistat aliud quid quod de bono non possit praedicari (v. c. malum); sed quoniam nihil nisi id agimus, ut inveniamus enuntiationem contrariam, si est enuntiatio alia falsa qualiscunque, ea non pertinet ad id quod quaerimus: eae igitur dicendae erunt contrariae, ex quibus (ἐν ὅσαις v. 13) deceptio originem habet: nascitur autem error ex iis, quorum est generatio (ἐν τοῖς φθαρτοῖς): quae quum fiat ex oppositis, oppositio quasi fons est unde error manat.

23 b 15 Quod per se verum vel falsum est, id magis verum vel falsum est quam quod per aliud (μᾶλλον ἀληθής eodem sensu dictum est quo μᾶλλον ἐπιστητός, cf. 85 a 23 μᾶλλον δ' ἐπιστάμεθα ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτὸ ἢ ὅταν κατ' ἄλλο): quare quia bonum non est malum propterea, quod non est non bonum, et enuntiationi Bonum est bonum, quae per se vera est, falsa opponitur Bonum non est bonum, enuntiatio Bonum non est bonum magis erit falsa quam altera Bonum est malum; maxime est autem utique falsum quod veritati contrarium est: contraria igitur enuntiatio, quam quaerimus, erit Bonum non est bonum. — Genitivus τοῦ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχοντος non pendet e voce ψευδής, sed ita explicatur, ut dicat ἡ μὲν οὖν δόξα ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν ψευδής ἐστι δόξα τοῦ καθ' ἑ. ὑπ. et quae seq. Sic etiam vs. 20 dicit ψευδὴς τοῦ ἀγαθοῦ, h. e. falsa de bono opinio.

23 b 27 Aut omni enuntiationi contraria erit ea qua negatur quod affirmatum est, aut nulli: in iis igitur quibus nihil est contrarium (e. g. homini). res item se habebit atque in iis quae contrarium aliquid habent, h. e. contraria utique esse debebit enuntiatio quae negat quod in altera affirmatum est: namque si quid nihil habet contrarium, enuntiatio contraria non potest

ea esse, qua quod contrarium est praedicatur. — Alterum membrum orationis quod promisit per particulam μὲν v. 30 omissum est; quod si quis supplere velit, sic faciendum videtur: *ἔστι μὲν ψευδὴς ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη, ἐναντία δὲ αὐτῇ οὐκ ἔστιν οὕτως ὥστε κατηγορεῖσθαι τὸ ἐναντίον.*

23 b 32 Denique negationem contrariam esse affirmationi demonstrat ex eo, quod etiam enuntiationi Non bonum est non bonum alia non possit esse contraria nisi quae dicit Non bonum est bonum.

23 b 39 Ammonius (schol. 138 b 20) Alexandrum praeter nostram lectionem aliam habuisse refert: *οὐκ ἀληθὴς γὰρ αὕτη*, quam ab Ammonio non recte explicari patet. Sive enim nostram servas sive alteram praefers, illa verba de enuntiatione Non bonum non est malum intelligenda erunt, quae et vera dici poterit de iis quae neque bona sunt neque mala (quare, quum simul cum illa vera sit enuntiatio altera Non bonum non est bonum, huic non potest esse contraria) et non vera de iis quae mala sunt (sed neque haec poterit esse quam quaerimus enuntiatio contraria, quia simul cum altera enuntiatione Non bonum non est bonum vera esse potest, si in utraque Non bonum intelligitur de iis quae neque bona neque mala sunt). Apparet ex iis quae diximus non sine artificio quodam alteram lectionem explicari posse, quae si vera esset, non possem non mirari, quod non dixisset *οὐκ ἀληθὴς μὲν γὰρ αὕτη, ἅμα δὲ καὶ ταῦτα ἂν εἴη.*

24 a 3 Quod docuit de enuntiationibus indefinitis ad universales transfert.

24 a 4 *ἐναντία*, intell. *τῇ καθόλου καταφάσει.*

24 a 7 Servavimus *ὅτι*, quamquam repetitur vs. 8: nam stilo Aristotelis haec negligentia videtur convenire. Ammonius (schol. 139 a 8) scribit *ὅ τι ἂν εἴη*, quae, quamvis placerent, si essent in codd., in contextum recipere noluimus.

24 b 7 Quod dedimus *ἀντίφασιν* etiam Ammonius videtur habuisse, v. schol. 139 b 13. — Sententia eorum quae sequuntur haec est. Contrariae enuntiationes repugnantia praedicant de eodem, enuntiationes veras autem (*ταῦτα δέ*, h. e. *τὰ ἀληθῆ*) simul asserere licet: quum igitur verae enuntiationes simul pronuntiari possint sine repugnantia, contrariae non simul possint, vera enuntiatio verae non erit contraria.

ANALYTICA PRIORA.

Ios. Blancanus (Aristot. loca mathem. Bonon. 1615. p. 36) allata Pappi (lib. VII. collect. math.) definitione „Resolutio est via a quaesito tamquam concesso per ea quae ex ipso consequuntur ad aliquod certum et concessum" Analytica inscripta dicit ab Aristotele Euclidis exemplum sequente, „quod tradant methodum qua valeamus quaesitum quodvis resolvere, i. e. ex quaesito tamquam vero investigare aliquam veritatem, per quam deinde propositae quaestionis rationem methodo compositiva reddamus": cum quibus conveniunt quae habet Aristoteles 49 a 19: *ἀνάλυσιν* enim dicit fieri, quum singulos terminos investigamus eosque ita disponimus, ut inde colligatur data conclusio: eodem sensu 47 a 4 plenius dicit *τοὺς γεγενημένους* (*συλλογισμοὺς*) *ἀναλύειν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα*. Latius patere doctrinam Analyticam voluit Kantius (Kritik der reinen Vernunft p. 60) dicens: „Die allgemeine Logik löst nun das ganze formale Geschäft des Verstandes und der Vernunft in seine Elemente auf, und stellt sie als Principien aller logischen Beurtheilung unserer Erkenntnifs dar. Dieser Theil der Logik kann daher Analytik heifsen" et quae seq. p. 65 „Die Analytik ist die Zergliederung unseres gesammten Erkenntnisses a priori in die Elemente der reinen Verstandeserkenntnifs". De nomine et fine Analyticorum v. Trdlbg. Elem. logices p. 47 sq. — Etiam a Brandisio (Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon. Abhh. der Berl. Akad. 1833. Hist.-phil. Kl. p. 261 not. et p. 263), qui *πρότερα* et *ὕστερα* Analytica putat inscripta esse inde, quod Aristoteles Anal. post. II, 12 dicat *δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις*, titulus *Ἀναλυτικὰ* Aristoteli vindicatur. Plerumque *πρότερα* appellantur ab intpp., hic illic etiam *πρῶτα*, v. Philop. in schol. 38 b 3. Gumposch (Ueber die Logik und logischen Schriften des Arist. Lpz. 1839) priora Analytica

inscribenda putat περὶ συλλογισμοῦ. At primum quidem obstat veterum intpp. auctoritas: nam Alexander, Philoponus, alii aperte dicunt ἐπέγραψεν Ἀναλυτικά, Davides (schol. 17a24) ἔγραψεν Ἀναλυτικὰ βουλόμενος περὶ συλλογισμῶν ἐπιγράψαι, ἐπειδὴ περὶ συλλογισμοῦ διαλαμβάνει ἐκεῖ. Deinde haud probabile est titulum facilem ad intelligendum et perspicuum περὶ συλλογισμοῦ ita mutatum esse in titulum obscurum et difficilem Ἀναλυτικά, ut ne vestigium quidem exstet unde colligi liceat alterum esse antiquiorem. Quod vero ipse Aristoteles 73a14 et 77a33 ad Analytica priora respicit, quae significat verbis ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ, id non tantam auctoritatem habet, ut titulus mutandus sit. Etenim non video cur Analytica magis inscribenda sint περὶ συλλογισμοῦ quam ἀνάλυσις περὶ τὰ σχήματα, quod habetur 91b13: nam verba ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ non significant librum qui „De syllogismo" inscriptus sit, sed nihil sibi volunt nisi hoc „in iis quae de syllogismo disputavimus". Accedit quod Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 21 not. 1) probavit eundem librum non eodem semper titulo Aristotelem significare. Sic 539a20 dicit ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ περὶ φυτῶν, 467b4 ἐν τοῖς περὶ φυτῶν. 456a29 ἐν τοῖς προβληματικοῖς, 470a18, 747b5 ἐν τοῖς προβλήμασιν. 1067a9 ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ τῶν φυσικῶν, 1062b31, 267b21 ἐν τοῖς φυσικοῖς, 983a33, 985a12 τὰ περὶ φύσεως, 257b1 ἐν τοῖς καθόλου περὶ φύσεως. 194a36 ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας, 700b9 ἐν τοῖς περὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας. Quare ex ipsis Aristotelis verbis vix quidquam colligere licebit de titulis librorum, praesertim quum non totius libri titulum nominare soleat, ubi ad alia scripta nos delegat, sed vel partes, quas non inscripsit, nominet vel ipsam rem, de qua in alio libro disputaverit.

Lib. I. Cap. 1. *Qua de re disputetur in Analyticis.* 16 *Quid sit propositio. Eius species.* b16 *Quid sit terminus*, 18 *quid syllogismus*, 22 *perfectus et imperfectus.* 26 *Quid dicatur in toto*, 28 *de omni*, 30 *de nullo.*

24a10 πρῶτον εἰπεῖν. Similiter infinitivus ponitur 1308b11—19 κοινὸν δὲ καὶ . . . ἐν πάσῃ πολιτείᾳ μηθ' αὐξάνειν λίαν μηθένα παρὰ τὴν συμμετρίαν, h. e. ὅτι οὐ χρὴ αὐξάνειν, et quae seq. 1297b6 τοῦ δὲ τιμήματος τὸ πλῆθος ἁπλῶς μὲν ὁρισαμένους οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρχειν, ἀλλὰ σκεψαμένους τὸ ποῖον ἐπιβάλλει μακρότατον . . . τοῦτο τάτ-

τειν, ubi δεῖ repetitur ex eo quod praecessit οὐκ ἔστιν. — σκέψις τινὸς aut est quaestio de aliqua re instituta aut quaestio ab aliquo vel instituta vel instituenda, quod hic locum habet. Primum, inquit, dicendum est de qua re et cuius sit quaestio, h. e. ad quem pertineat sive a quo habenda sit. Eandem vim genitivus habet 68 b 4 μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας ἢ τοῦ συνεῖναι: non recte igitur Pacius τίνος vertit „cuius causa", neque Zell „worauf diese Betrachtung geht und was ihr Gegenstand ist". Meliora edoceri poterant ab Alexandro qui Aristotelis sententiam interpretatur εἶναι περὶ μὲν ὑποκείμενον ἀπόδειξιν θεωρούσης δὲ ταύτην τῆς ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης: unde patet reiiciendam esse alteram lectionem quam commemorat ἐπιστήμην ἀποδεικτικήν.

24 a 16 πρότασις. De voce ipsa v. schol. 96 b 28, Trdlbg. Elem. log. p. 52, Biese I. p. 128 not. 2, Appulei. Periherm. 631 (ed. Flor.) „Est una inter has (orationes) ad propositum potissima quae pronuntiabilis appellatur, absolutam sententiam comprehendens sola ex omnibus veritati aut falsitati obnoxia, quam vocat Sergius effatum, Varro proloquium, Cicero enuntiatum, Graeci πρότασιν, tum ἀξίωμα, ego verbum e verbo tum protensionem tum rogamentum, familiarius tamen dicetur propositio". Apparet non satis distinxisse Appuleium inter ἀπόφανσιν et πρότασιν. Ib. 643 dicit „Acceptio est propositio quae conceditur a respondente" et paullo ante „dico illationem" (conclusionem intell.) „quod ex acceptionibus colligitur et infertur". Stoici ἀξίωμα appellabant quod Aristoteles πρότασιν. Varro, cuius magister Aelius librum scripsit de proloquiis, reddidit „profatum, proloquium", Cicero „pronuntiatum", quoad melius, inquit, invenero. Praeterea Gellius XVI, 8 tradit definitionem Varronis „Proloquium est sententia in qua nihil desideratur" et aliam, quam in graecis libris invenisse dicit „λεκτὸν αὐτοτελὲς ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ". Aristot. 101 b 29 διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ: nam illud profertur per duplicem quaestionem, haec per simplicem (alium sensum τρόπος habet 1147 a 1, ubi δύο τρόπους τῶν προτάσεων distinguit, τὴν καθόλου et τὴν κατὰ μέρος. Differt ab his qui dicitur τρόπος τῆς προτάσεως ab Ammonio (schol. 130 a 29): idem est enim quod appellari solet ὕλη τῆς προτάσεως, v. schol. 113 a 29 et Georg. Pachymer. epitomen log. Oxon. 1666 p. 38). Aristoteles ubi actionem e syllogismo

quodam oriri docet, propositionem minorem vocat vel *ἑτέραν πρότασιν* 1143 b 3, vel 1147 b 9 *τελευταίαν πρότασιν*, quippe qua ad singula descendimus eaque universali propositioni subiecta esse cognoscimus; v. Ritter et Preller Histor. philosophiae graeco-romanae ex fontium locis context. Hamb. 1838 p. 253. Ex propositionibus nascitur conclusio, quod quomodo intelligendum sit videmus 1013 b 20 *αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτια.* De propositione nostro loco prius agit quam de termino, quia *ὅρος* vox nova est et Aristoteli propria, quae legentibus obscurior esse debebat: quare etiam dicit b 16 *ὅρον δὲ καλῶ εἰς ὃν διαλύεται πρότασις.*

24 a 19 Pro *μὴ τινὶ* clarius dixisset *τινὶ μή*. Idem est 26 b 32 coll. 59 b 10, 163 b 26 seq. Sibi opponuntur *τινὶ ὑπάρχειν* et *μὴ τινὶ ὑπάρχειν*, ut *μὴ* referendum sit ad *ὑπάρχειν*: namque nemo haereret, si scripsisset *τινὶ ὑπάρχειν ἢ μὴ τινὶ ἢ μὴ παντί.* Quare Zell 32 a 35 recte vertit „nicht jedem", non recte nostro loco „nicht einigen", imo dicendum erat „einigen nicht": nam *τινὶ μὴ* idem est quod *οὐ παντί*, v. 26 a 37, b 4, schol. 154 a 44. Propositionem particularem dicit eam, qua enuntiatur aliquid aut „de aliquo" aut „de aliquo non" sive de „non omni". In exemplis propositionis indefinitae vs. 21, quae idem valet quod particularis, articulos *τῶν* et *τὴν*, si omissi essent, nemo desideraret.

24 a 25 Dialectica propositio e quaestione gignitur. Demonstrativam **sumit** qui demonstrat, dialecticam **accipit** quam vult alter, v. quae diximus ad 20 b 22. *ἐρώτησις* similiter positum est pro iis quae e quaestione nascuntur, sicut *διαιρέσεις* 1002 a 19 pro iis quae sunt *ἐξ διαιρέσεως*. Sic *ἀντίφασις* significat ea quae sunt *κατ' ἀντίφασιν* 17 b 26, 1018 a 20; *ἐναντίωσις* 422 b 23 ea quae sunt *ἐναντία*; *ἐπαναδίπλωσις* 717 a 33, 718 a 11 et 16 *τὰ ἐπαναδιπλούμενα*; *σύνθεσις* 722 a 30 et 33 *τὰ συντιθέμενα*; *σύνδεσμος* 1457 a 29 *τὰ συνδεδεμένα*; *σύστασις* 654 b 30, de coel. 269 a 31 *τὰ συνεστῶτα*, Biese I. p. 76 not. 3 „die innere Vereinigung der einzelnen Theile des Organismus", imo partes ipsas significat quae coniunctae sunt. — *οὐδὲν δὲ διοίσει* ... Ad ipsum syllogismum non attinet, quid intersit inter dialecticam propositionem et demonstrativam, quia ut syllogismus fiat, non quaeritur quo iure praedicetur alterum de altero, sed nihil requiritur, nisi ut praedicetur: quare *ἁπλῶς* (vs. 28) interpretari licet „ganz allgemein", h. e. discriminis quod est

inter dialecticam propositionem et demonstrativam non habita ratione.

24 a 30 *αἱ ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεις* **sunt** *ἀξιώματα*, **quorum veritas, quum demonstrari nequeat, per se manifesta est, v. 72 a 17** *ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον ἀξίωμα (καλῶ).*

24 b 16 *ὅρον δὲ καλῶ.* **Biese I. p. 128 „Die Umgrenzung, welche der Begriff durch die ihm eigenthümlichen Momente in sich enthält, wird ὅρος genannt". Iul. Pacius melius, quamquam minus docte, ita explicat, ut ὅρος dictus sit a terminando propositionem, quae saepius ab Aristotele appelletur** *διάστημα*: **nam ut puncta lineam, sic** *ὅροι* **propositionem definiunt, ut propositio terminis contineatur itaque circumscribatur, tanquam certis finibus** (*τοῖς ἄκροις*), **v. Trdlbg. Elem. log. p. 85. De partibus propositionis monendum est, quod Appuleius (634 ed. Flor.) eas ita distinguit, ut unam dicat subiectivam „velut subditam", alteram declarativam. Eo sensu quo cepit Biese ὅρος idem est quod** *ὁρισμός*, **v. 101 b 39, 1030 a 8: quare dicitur** *ὅρος τῆς οὐσίας* **1449 b 23, quod idem est quod** *λόγος τῆς οὐσίας*. **Unde fit, ut ὅρος appelletur quodcunque cum natura alicuius rei coniunctum est, Biese I. p. 286 not. „eine wesentliche Bestimmung, die sich aus dem Begriffe des Gegenstandes ergiebt": 1294 a 10** *ἀριστοκρατίας ὅρος ὁ πλοῦτος.* **766 a 32** *τῆς δὲ δυνάμεως ὅρος καὶ τῆς ἀδυναμίας τὸ πεπτικὸν εἶναι ἢ μὴ πεπτικὸν τῆς ὑστάτης τροφῆς.* **Significat igitur ὅρος rem vel conditionem, sine qua aliquid fieri nequit. 732 b 32** *τῆς δὲ θερμότητος τῆς φυσικῆς ὅρος ὁ πλεύμων.* **1271 a 35** *ὅρος τῆς πολιτείας οὗτός ἐστιν αὐτοῖς τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν μὴ μετέχειν αὐτῆς.* **Idem est** *διορισμός* **66 b 17. Principali significatione ὅρος idem est quod** *τὸ ὁρίζον*: **4 b 26** *τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος.* **261 a 34** *γενέσει μὲν καὶ φθορᾷ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὅροι*: **unde factum est, ut ὅρος idem sit quod** *τέλος* **et sensu proprio acceptum et** *κατὰ μεταφοράν*: **923 b 3** *πᾶσιν ὅρος ἡ τοῦ σπέρματος τελείωσις*, **et quod** *σημεῖον* **1294 b 15** *τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν*, **cf. 1326 b 32; deinde certam legem significat secundum quam aliquid instituitur 639 a 13** *δῆλον ὅτι καὶ τῆς περὶ φύσιν ἱστορίας δεῖ τινὰς ὑπάρχειν ὅρους τοιούτους πρὸς οὓς ἀναφέρων ἀποδέξεται τὸν τρόπον τῶν δεικνυμένων*, **denique modum et rationem,**

quo quid determinatur 1300 a 11 *εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ ἐν τρισὶν ὅροις, ὧν συντιθεμένων ἀναγκαῖον πάντας εἰλῆφθαι τοὺς τρόπους.* 1314 a 25 *εἰς οὓς μὲν οὖν ὅρους ἀνάγεται τὰ βουλήματα τῶν τυράννων, οὗτοι τρεῖς τυγχάνουσιν ὄντες.*

24 b 17 *ἢ προστιθεμένου ἢ* . . . Optime de hoc loco disseruit Alexander, qui vs. 18 fortasse habuit lectionem codicis *C* (schol. 146 b 32 sq.): praetulimus alteram, quam optimi libri praebent, quum illa non satis confirmata videatur. Terminos, dicit Aristoteles, appello in quos propositio dissolvitur sive adiecto sive demto esse et non esse, h. e. sive termini coniunguntur adiecto verbo esse sive disiunguntur verbo non esse: nam verbum esse eam vim habet, ut vel coniungat vel disiungat, v. 1027 b 20, quem locum adscripsimus ad 17 a 15, coll. iis quae diximus 16 a 12. Sic 1062 b 3 *διῃρημένον* dicitur quod, quum seiunctum sit ab aliqua re, de ea negatur: eodem sensu quo *προστίθεσθαι* et *διαιρεῖσθαι* etiam opponuntur *λέγεσθαι κατά τινος* et *λέγεσθαι ἀπό τινος* 64 a 14, 65 a 33. Negligentius adiecit *καὶ μὴ εἶναι*: nam satis erat dicere *προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι*, quum *τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι* nihil significet nisi copulam.

24 b 18 *συλλογισμός.* 165 a 1 *ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ τινῶν ἐστὶ τεθέντων, ὥστε λέγειν ἕτερόν τι ἐξ ἀνάγκης τῶν κειμένων διὰ τῶν κειμένων.* 161 b 29 *ἐνίοτε γὰρ πλείω λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων ὥστε οὐ τῷ ταῦτ' εἶναι γίνεται ὁ συλλογισμός*: quare non recte Hegel (Wke XIV. p. 408) „Der *συλλογισμὸς* ist ein Grund (*ἐστὶ λόγος*, Begründen), in welchem, wenn Einiges gesetzt ist, ein Anderes als das Gesetzte nach der Nothwendigkeit folgt"; neglexit enim verba *τῷ ταῦτα εἶναι* bene expressa a Biesio I. p. 130 „so dafs sich dieses an jene unmittelbar anschliefst", neque recte vertit *λόγον*, quem haud scio an optime reddamus Gallico vocabulo utentes „raisonnement" (raison, *λόγος*). Eandem syllogismi definitionem habemus 100 a 25. Gellius XV, 26 *τεθέντα* et *κείμενα* vertit „consensa" et „concessa", sed illa latius patent, v. Trdlbg. Elem. log. p. 84 sq., cf. quae ib. p. 82. de syllogismo disputantur. Appuleius (644 ed. Flor.) „Secundum Aristotelem commodissime potest ita definiri: Oratio in qua concessis aliquibus aliud quiddam praeter illa, quae concessa sunt, necessario evenit, sed per illa ipsa concessa". Deinde ubi de singulis partibus definitionis disserit, addit „„Concessis aliquibus" pluraliter

ideo dictum est, quia ex una acceptione non fit collectio: licet Antipatro Stoico contra omnium sententiam videatur plena conclusio esse Vides, vivis igitur". Aliam esse syllogismi notionem apud Hermogenem Iul. Pacius notavit: ἔστι γὰρ συλλογισμὸς ἀγράφου πράγματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις εἰς ταὐτὸν συνάγοντός τινος τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ. οἷον τὸν ἐξ ἑταίρας μὴ λέγειν ἐκ πόρνου τινὰ γεγονότα. Apud Aristotelem συλλογισμὸς et opponitur συμπεράσματι, ubi significat coniunctionem plurium syllogismorum, qui ad unum finem tendunt, ut 50 a 5, et idem est quod συμπέρασμα 44 a 31, cf. Nicephor. Blemm. epit. log. Lips. 1784 p. 139 ποτὲ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα καλεῖται συλλογισμός, ὡς τὰ διεστῶτα ἐν τοῖς λόγοις . . . συνάγον ὁμοῦ καὶ ὡς συλλέγον τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὅροις διεσπαρμένην ἀπόδειξιν. Actionem non solum comparat cum syllogismo, quod dicit Biese II. p. 284, sed etiam ex syllogismo originem habere ostendit (cf. Kant Krit. d. prakt. Vft. Sämmtl. Wke ed. Rosenkranz et Schubert VIII. p. 219) 1147 a 25 ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἡ δ' ἑτέρα περὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὧν αἴσθησις ἤδη κυρία· ὅταν δὲ μία γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερασθὲν ἔνθα μὲν φάναι τὴν ψυχήν, ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς, οἷον εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τουτὶ δὲ γλυκὺ ὡς ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ κωλυόμενον ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν. 701 a 8 ἔοικε παραπλησίως συμβαίνειν καὶ περὶ τῶν ἀκινήτων διανοουμένοις καὶ συλλογιζομένοις. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν θεώρημα τὸ τέλος (ὅταν γὰρ τὰς δύο προτάσεις νοήσῃ, τὸ συμπέρασμα ἐνόησε καὶ συνέθηκεν) ἐνταῦθα δ' ἐκ τῶν δύο προτάσεων τὸ συμπέρασμα γίνεται ἡ πρᾶξις. Ib. 22 ὅτι μὲν οὖν ἡ πρᾶξις τὸ συμπέρασμα φανερόν· αἱ δὲ προτάσεις αἱ ποιητικαὶ διὰ δύο εἰδῶν γίνονται, διά τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διὰ τοῦ δυνατοῦ. 1139 a 21 ἔστι δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τοῦτ' ἐν ὀρέξει δίωξις καὶ φυγή. 453 a 10 τὸ ἀναμιμνήσκεσθαί ἐστιν οἷον συλλογισμός τις· ὅτι γὰρ πρότερον εἶδεν ἢ ἤκουσεν ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθε, συλλογίζεται ὁ ἀναμιμνησκόμενος, καὶ ἔστιν οἷον ζήτησίς τις. τοῦτο δ' οἷς καὶ τὸ βουλευτικὸν ὑπάρχει φύσει μόνοις συμβέβηκεν· καὶ γὰρ τὸ βουλεύεσθαι συλλογισμός τίς ἐστιν. — 1034 a 31 ἐν τοῖς συλλογισμοῖς πάντων ἀρχὴ ἡ οὐσία, ἐκ γὰρ τοῦ τί ἐστιν οἱ συλλογισμοί εἰσιν, cf. 1078 b 24. πρῶτον συλλογισμὸν appellat 1357 a 17 et 1014 b 2, qui fit e tribus terminis, quorum

unus interponitur medius. 162 a 15 ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, ἐπιχείρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικός, σόφισμα δὲ συλλογισμὸς ἐριστικός, ἀπόρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἀντιφάσεως. Verbum συλλογίζεσθαι latius patet 1448 b 16 διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι τί ἕκαστον. Forma perfecti passive etiam usurpatur 1357 a 8 ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν τὰ μὲν ἐκ συλλελογισμένων πρότερον, τὰ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων.

24 b 20 λέγω δὲ τῷ . . . Definitionis datae singulas partes explicare solet, v. 1449 b 28. Ne quis coniiciat scribendum esse τὸ pro τῷ, cf. 467 b 20 λέγω δ' ἀμφοτέρων τοῦ τε ζῷον εἶναι καὶ τοῦ ζῆν. — Vs. 22 vertit Zell „um als nothwendig zu erscheinen", recte, si abesset τὸ ante ἀναγκαῖον. Non dicit „ut syllogismus appareat necessarius", sed „ut quod necessarium sit inde eluceat". — Perfectum syllogismum non recte explicat Biese I. p. 135 „Dieser Schlufs entspricht seinem Zwecke, daher ihn Aristoteles vollkommen nennt". τέλειος συλλογισμὸς eodem sensu dicitur, quo modo habuimus πρῶτον συλλογισμόν: τέλειον enim dicitur τὸ αὔταρκες, v. 1055 a 12 τέλειον οὗ μή ἐστιν ἔξω λαβεῖν τι δυνατόν.

24 b 25 ἃ ἔστι μὲν . . . Quae necessaria quidem sunt, quia consequuntur e ratione quam termini inter se habent, neque tamen in ipsis propositionibus expressa sunt.

24 b 28 ταὐτόν ἐστιν, sed ἀντεστραμμένως. Non τὸ ἐν ὅλῳ ὂν et τὸ κατὰ παντὸς κατηγορούμενον eadem sunt, sed τὸ ἐν ὅλῳ ὂν idem est quod τὸ οὗ κατὰ παντὸς κατηγορεῖται.

Cap. 2. Propositionum conversiones exemplis illustrantur, vs. 14 demonstrantur.

25 a 3 καθ' ἑκάστην πρόσρησιν, v. Trdlbg. Elem. log. p. 71 extr. Zell reddit „in dem, was sie aussprechen", imo „je nach der Beschaffenheit der Copula": nam πρόσρησις idem est quod πρόσθεσις 21 b 27. Eodem sensu habuimus προστίθεσθαι 24 b 17.

25 a 6 τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν, v. Trdlbg. Elem. log. p. 72, de an. p. 408. Termini propositionis dicuntur ἀντιστρέφειν 31 a 31, 51 a 4, 52 b 8, 57 b 35 sqq., quorum alter in alterius locum substitui potest, propositio dicitur ἀντιστρέφειν, cuius termini convertuntur, ut ἀντιστροφὴ sit integra propositionis conversio, quem sensum habet 50 b 32. Latius patet ubi accipitur de iis propositionibus quae mutantur in contrarias, v. 45 b 6. Sic

80b25 propositio dicitur *ἀντιστρέφεσθαι*, quae vel ex affirmante facta est negans vel e negante affirmans non conversis terminis, cf. 32b43. Etiam eam propositionem dici *ἀντιστρέφειν*, quae non nisi per accidens convertitur, ut dicunt scholastici philosophi — quam quidem conversionem Appuleius in mente habet ubi dicit (642 ed. Flor.) „simplex conversio in conclusionum illationibus reflexio nominatur" (veränderte Umkehrung) — e nostro loco ipso colligere licet 25a8; idem fere significat *μετατίθεσθαι* 51a24. Alium sensum, quem habeant *ἀντιστρέφειν* et *μετατιθέναι*, exponit 59b1. Non de terminorum conversione cogitandum est 64a11 et 40: nam *ἀντιστρέφεσθαι* et *ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων* in his significant de priori termino dicendum esse quod antea de altero, de altero autem quod antea de priori, cf. 14a30. *ἀντίστροφον* dicitur quod alius rei quasi partes agit eamque repraesentat, v. 1292b7. 661a27 *ἐν μὲν οὖν τούτοις τοῖς ζῴοις ἡ γλῶττα τοιαύτη τὴν φύσιν ἐστίν, ὥσπερ ἀντιστρόφως ἔχουσα τῷ μυκτῆρι τῷ τῶν ἐλεφάντων*: in his igitur *ἀντιστρόφως* idem est quod *ἀνάλογον*: *ἀντίστροφος* etiam dicitur res contraria alteri, quam potestate aequiparat, 743b28 *τὸ ψυχρὸν συνίστησιν ἀντίστροφον τῇ θερμότητι τῇ περὶ τὴν καρδίαν τὸν ἐγκέφαλον.*

25a17 *τὸ γὰρ Γ τῶν Β τί ἐστιν.* Obscurius hoc dixit: nam demonstrandum est B de nullo A praedicari posse, si A praedicetur de nullo B. Si enim B de aliquo A, eam partem notionis A, de qua praedicatur B, appellemus C. Iam habemus duas propositiones, unam C est A (C enim pars est notionis A), alteram C est B. A igitur et B unam partem habent communem, eam intell. quae vocatur C, h. e. A et B conveniunt in termino C. Verum igitur erit dicere et aliquod A (intell. C) est B, quod nunc praetermittimus, et aliquod B (intell. C) est A, quod hypothesi repugnat, quae fuit nullum B est A. Aristoteles hoc non tam demonstravit, quam quomodo demonstrari possit innuit; quae quidem demonstratio fieri debet per *ἔκθεσιν* (v. quae dicemus ad 26b7): haud temere enim adiecit *τὶ* vs. 17, quo significaret non de indefinita quadam parte generis A sermonem esse, sed de *ἀτόμοις*. Eodem sensu 28a24 *τὶ τῶν Σ* dictum est. Demonstrationem ipsam exposuimus, ne quis loci obscuritate inductus opinetur conversionem propositionis universe negantis probari conversa propositione affirmante de parte (schol. 149a35), quod circulus esset in de-

monstrando, quum conversio propositionis affirmantis de parte non demonstretur nisi per conversionem propositionis negantis de toto.

25 a 20 κατὰ μέρος, quod vs. 10 dixit ἐν μέρει. Utrisque significat propositionem particularem; ἐν μέρει eodem sensu positum est 989 b 12, 1003 a 22. ἐν μέρει συλλογισμοὶ dicuntur quibus colligitur aliquid de rebus singularibus (περὶ τῶν καθ' ἕκαστα). 1317 b 2 et 20 ἐν μέρει ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν „pro rata parte regi et regere", κατὰ μέρος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν 1317 b 16, 1252 a 15, 1288 a 36 „in parte s. partim regi partim regere". δικαιοσύνην ἐν μέρει ἀρετῆς 1130 a 14 appellat iustitiam quae virtutis pars est: opponitur enim ei, quae sensu latiori accipitur pro virtute universa. Ib. vs. 15 κατὰ μέρος eundem sensum habet. Quum dicitur ἐν μέρει, praepositio ἐν aliam plane habet vim, quam quum dicitur ἐν ὅλῳ: hoc enim dicitur de subiecto orationis quod inest in praedicato, sicut species in genere, illud de praedicato quod subiecto quodammodo inhaeret. Cf. 1325 b 8 ἐν τῷ μέρει, 1287 a 17 ἀνὰ μέρος, 1261 b 4 παρὰ μέρος.

Cap. 3. Quomodo convertantur propositiones necessariae, 37 *quomodo possibiles*, b 4 *et quae possibiles dicuntur, quia vel necessariae sunt vel simpliciter aliquid asserunt*, 14 *et quae possibiles dicuntur*, *quia verisimiles sunt.*

25 a 31 Demonstrationem ab Aristotele non confectam esse recte observavit Pacius: causa in eo est, quod eodem modo fit (per ἔκθεσιν) atque ea, quam habuimus vs. 17; τὸ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται (b 21, cf. 21 b 30). Quum igitur demonstratum sit, quomodo convertantur propositiones simplices, haud difficile erit demonstrationem transferre ad propositiones necessarias et possibiles: quare 25 b 2 dicit δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον, quibus verbis respicit ad ea quae dixit de conversione propositionum simplicium.

25 a 37 ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων ... Iul. Pacius cum omnibus qui Aristotelem latine interpretati sunt τὸ ἐνδεχόμενον vertit „contingens", Biese „zufällig", Zell non nisi cap. 13 huius libri bis vertit: „möglich (zufällig)". Miror hoc ita factum esse. Patet enim idem ab Aristotele discrimen factum esse quod Kant statuit inter eas propositiones quae ab asserendo et eas quae a problemate et eas quae ab ἀποδεικτικῇ dictae

sunt. Ac de simplicibus quidem (die assertorischen) egit cap. 2, de iis in quibus alterum de altero necessario praedicatur (die apodiktischen) initio cap. 3 exposuit, restat igitur, ut explicet conversiones earum, in quibus num alterum de altero praedicandum sit incertum est (die problematischen): quas quidem propositiones si quis appellare velit contingentes, equidem non contradico, quoniam nova non dici possunt nisi vocabulis insitatis: sin autem sermone patrio vocet „zufällige", id prorsus improbandum erit. Quis est enim qui ignoret quod nos vocamus „zufällig" id graece dici *τυχόν* vel *αὐτόματον*? *τὸ ἐνδεχόμενον* autem *τῷ δυνατῷ* propius est quam *τῷ τυχόντι*, quod ut probem exemplis vix opus est, cf. tamen 658 b 31 *κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον*. 25 b 10 *ἐγχωρεῖ* scripsit pro *ἐνδέχεται* quibuscum cf. quae dixit 29 b 30—32. Quomodo autem differant *τὸ δύνασθαι* et *τὸ ἐνδέχεσθαι*, facile apparet ex oppositis. Illi enim opponitur *τὸ ἐνεργεῖν*, huic *τὸ ὑπάρχειν*: quare quod *δυνατὸν* dicitur ita comparatum esse debet, ut in rerum natura nihil obstet quin sit, sed suppeditent omnia quae illud evenire patiantur, *τὸ ἐνδεχόμενον* vero est id, quod si asserimus, nobismet ipsi non contradicimus, quod cum se ipso ita conspirat et (ut ita dicam) concordat, ut cum eius notione nihil coniunctum sit quod repugnantiam aliquam habeat: *τὸ δυνατὸν* pendet ex causis externis, *τὸ ἐνδεχόμενον* ex causis internis: alterum est quod nos dicimus das physisch Mögliche, alterum das logisch Mögliche, Problematische. Non mirum est, quod Aristoteles saepius alterum cum altero confundit, quum ne a nostris quidem philosophis satis distinguantur (Realgründe — Erkenntnifsgründe, Ursache — Grund, Wirkung — Folge). Hoc apparet e. g. 1047 a 24 *ἔστι δὲ δυνατὸν τοῦτο, ᾧ ἐὰν ὑπάρξῃ ἡ ἐνέργεια οὗ λέγεται ἔχειν τὴν δύναμιν οὐθὲν ἔσται ἀδύνατον*: quare etiam in iis quae seq. *δυνατὸν* et *ἐνδεχόμενον* sine discrimine ponuntur. 1019 b 32 *ἕνα δὲ* (*τρόπον τὸ δυνατὸν σημαίνει*) *τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι*. Sic 19 a 10, 13, 15, 17, 21 nihil interest inter *δυνατὸν* et *ἐνδεχόμενον*: unde factum est, ut eandem fere proponat definitionem *τοῦ ἐνδεχομένου* 32 a 18 quam habemus *τοῦ δυνατοῦ* 1047 a 24. Iulium Pacium hoc discrimen non vidisse apparet ex iis quae leguntur in eius commentario p. 1216 (ed. Francof. 1597) „cum Socrates non currit, recte dicitur contingit Socratem currere, atque hoc tantum proprie dicitur

contingens". Quae ne sensu prorsus destituta sint, ἐνδέχεται et ἐνδεχόμενον scribendum erit pro contingit et contingens: nam quod dicere voluit est hoc. Quum Socrates non currit, cogitari tamen potest (ἐνδέχεται) Socratem currere. Biese I. p. 137 not. 1 „Das Zufällige kann auf das Nothwendige bezogen werden, insofern dieses aus materiellen Ursachen entsteht, welchen der Zweck äufserlich bleibt . . . Es liegt ein tiefer Sinn in dieser Aufzählung der Bedeutungen des Zufälligen". Equidem ingenue fateor me non intelligere, quomodo quod necessarium sit dici possit contingens. Nam contingens non dicitur id cuius causas ignoramus, sed id cui sufficientem causam subesse negamus, quatenus vocamus contingens, aut quod, quatenus causa aliqua effectum sit, omnino non consideramus. Oportuit fieri quod evenisse intelligimus ex iis, quorum alius non poterat esse eventus, contigit, cui nihil obfuisse putamus, quin accideret aliter. Quare Biesio, qui more ἡρακλειτιζόντων, quorum scholae addictus est, subtilitatem laudat ubi obscuritatem reprehendere debebat, adstipulari non possum. Restat ut exponamus quae sequuntur vs. 38. Dicitur ἐνδέχεσθαι et quod fieri oportet — 22 b 11 τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι δυνατὸν εἶναι — et quod non oportet, h. e. et quod est, quamquam non oportuit fieri, et quod fieri potest, quamquam num fiat adhuc incertum est. In convertendis propositionibus affirmantibus non refert quo sensu accipiatur τὸ ἐνδέχεσθαι, quamquam non ita est in convertendis negantibus. Nam ubi (b 4 ὅσα μέν, quibus respondent ὅσα δὲ vs. 14) τὸ ἐνδεχόμενον intelligendum est vel de eo quod necesse est, vel de eo quod est simpliciter, patet etiam conversiones easdem esse atque earum propositionum, in quibus alterum de altero praedicatur vel necessario vel simpliciter (ὑπαρχόντως): nam in his τὸ ἐνδέχεσθαι non ea notione accipitur quae ei propria est, sed locum tenet τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι et τοῦ ὑπάρχειν μέν, μὴ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν: quorum enim locum tenet, eorum vim habet. Ubi vero (b 14) τὸ ἐνδέχεσθαι significationem principalem et propriam habet, conversionis non eadem ratio est. Clarum est autem ex iis quae diximus tres modos τοῦ ἐνδέχεσθαι, quos commemoravit vs. 38 sq., eosdem esse quos consideravit b 4 sq. et 14, ut τὸ δυνατὸν (vs. 39) sit idem quod τὸ ὡς ἐπὶ πολὺ καὶ τῷ πεφυκέναι λεγόμενον (v. 32 b 5 sqq.). Quae quum ita sint, quo iure μὴ post ἀνάγκης

(b 4) a nobis deletum sit manifestum est: adiectum autem videtur propter ea quae sequuntur. At agit de conversione propositionum negantium (vs. 3). Tamen μὴ non ferendum est, et quia quae habemus b 4 sq. respondent iis quae legimus a 38 et quia, si μὴ adiicitur vs. 4, quoniam de propositionibus negantibus sermo sit, etiam vs. 5 dicendum erit τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. Vs. 4 et 5 priores duos modos proponit, quibus accipi possit τὸ ἐνδέχεσθαι, hos vs. 6 exemplis accommodat propositionum negantium, de quarum conversione agit: quare prius exemplum dicitur ἐνδέχεσθαι τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, alterum τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν: nam non satis accurate dixit vs. 8 οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, quum dicendum fuisset οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν quae quidem negligentia eo excusatur, quod τὸ οὐκ ἀναγκαῖον et esse potest et non esse. Erit fortasse qui praeferendam putet lectionem codicis C τὸ δὲ (τὸ λευκὸν) οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν (παντὶ ἱματίῳ), sed altera et negligentia in scribendo, ex qua orta est (cf. quae dicemus ad 27 b 27), et codicum auctoritate commendatur.

25 b 13 ὁμοίως, similiter atque in iis de quibus adhuc dictum est, h. e. similiter atque in iis quae necessario et in iis quae simpliciter praedicantur.

25 b 14 τῷ ὡς ἐπὶ πολὺ . . . 663 b 28 ἢ γὰρ ἐν τῷ παντὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ κατὰ φύσιν ἐστίν. 727 a 21 ἐν γὰρ τοῖς μὴ ἀδυνάτοις ἄλλως ἔχειν ἀλλ' ἐνδεχομένοις τὸ κατὰ φύσιν ἐστί, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Quare iungit 1357 a 27 τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα. 1026 b 27 ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καὶ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης ἀλλ' ἣν λέγομεν τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως, τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης μὲν οὐκ ἔστιν οὐδ' ἀεί, ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολύ, αὕτη ἀρχὴ καὶ αὕτη αἰτία ἐστὶ τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός· ὃ γὰρ ἂν ᾖ μήτ' ἀεὶ μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τοῦτό φαμεν συμβεβηκὸς εἶναι. Quare iungit 1027 a 17 τὸ ὁπότερ' ἔτυχε καὶ κατὰ συμβεβηκός: unde patet, quomodo differat τὸ ἐνδεχόμενον ab eo quod dicitur contingens. — Erit fortasse qui nostro loco scribendum putet ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, quippe quod postulet usus loquendi qui apud Aristotelem obtineat, sed et 196 b 11 τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως γινόμενα, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ πολύ coll. vs. 13 et 20 optimi codices praebent, et 496 a 13 ἔχει (ἡ καρδία) τὸ ὀξὺ σαρκῶδες ἐπὶ πολύ, et 902 a 10

ὡς μὲν ἐπὶ πολὺ τὰ πλείω τε τῶν γινομένων γίνεται κατὰ φύσιν. Similia sunt quae legimus 951 b 30 τὸ δὲ ἀδίκως ἐγκαλεῖν ὡς τὸ πολὺ ἐκ προνοίας ἐστίν. 360 b 27 μετά τε τοὺς ὄμβρους ἄνεμος ὡς τὰ πολλὰ γίνεται, et quod pleonasmus est 750 a 15 δύο ὡς τὰ πολλὰ τίκτειν εἴωθεν, cf. 451 b 24. 725 b 17 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰπεῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ἀφροδισιασμῶν ἔκλυσις καὶ ἀδυναμία. 721 a 13 ἀφίησι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν τὸ ἄῤῥεν εἰς τὸ θῆλυ οὐδὲν μόριον. 358 b 15 διόπερ ἰσάζει ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν, unde etiam 386 b 23 scribendum erit ὡς μέντοι ἐπίπαν (ἐπὶ πᾶν Bkk.) εἰπεῖν ἀντιστρέφει, quamquam 573 a 28, 466 b 14 habetur ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν. — Vs. 15 addit καθ' ὃν τρόπον διορίζομεν, quia nova est haec significatio verbi ἐνδέχεσθαι.

25 b 18 ὅταν περὶ τοῦ . . . In mente habet quae dicit capp. 13 et 17.

25 b 25 ταῖς ἄλλαις, intell. τῶν καταφατικῶν.

Cap. 4. Ipsam de syllogismo doctrinam aggreditur. 32 Qualis sit oratio et quae nomina terminorum in prima figura, exponit. 37 Syllogismus ex utraque propositione universali, 26 a 17 ex altera universali, altera particulari. b 21 De coniunctione binarum propositionum particularium. 26 De iis quae primae figurae propria sunt.

25 b 26 διωρισμένων δὲ τούτων. Locutio Aristoteli valde familiaris, qua utitur, ut ab alia re quam pertractavit ad aliam transeat cum priori coniunctam, v. 21 a 34, 317 a 32, 416 b 32.

25 b 33 τὸν ἔσχατον, terminum minorem qui dicitur ἔσχατος, quia τῷ ἀτόμῳ propior est: ἔσχατα enim appellari τὰ καθ' ἕκαστα notavimus ad 2 a 11 sub fin. Quare ut synonyma coniunguntur 451 a 26 τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐσχάτῳ et 433 a 16 τὸ δ' ἔσχατον ἀρχὴ τῆς πράξεως. Inde τὸ ὑποκείμενον ἔσχατον 1016 a 23 et 1017 b 24 dicitur id quod alicui rei ita subiectum est, ut analysi perfecta praeter illud nihil relinquatur: 339 b 2 εἰς ὃ ἀναλύονται ἔσχατον. 1029 a 24 τὸ ἔσχατον καθ' αὑτὸ οὔτε τὶ οὔτε ποσὸν οὔτε ἄλλο οὐθέν ἐστιν (ἡ ὕλη). Deinde ἔσχατον dicitur quod proxime accedit ad id cuius causa factum est vel in cuius naturam convertitur: 766 b 8 τὸ μὲν σπέρμα ὑπόκειται περίττωμα τροφῆς ὂν τὸ ἔσχατον. ἔσχατον δὲ λέγω τὸ πρὸς ἕκαστον φερόμενον. Sic 678 a 7, 456 a 34 ἐσχάτη τροφὴ appellantur alimenta quae in sanguinem conversa ita confecta

sunt, ut iam in singula membra digerantur quae cuique apta sint, cf. 469 a 1 *τὸ αἷμα τοῖς ἐναίμοις ἐστὶ τελευταία τροφή* coll. 726 b 11. Eodem sensu dicitur *ὑστάτη τροφή* 728 a 20, a qua non diversum est quod dicitur *πρώτη τροφή* 744 b 14 *ἐκ τῆς πεπεμμένης καὶ καθαρωτάτης καὶ πρώτης τροφῆς*: nam quae ultima fiunt ex cibis confectis per concoctionem, ea prima sunt quibus alimur. Colorem vocat 439 a 28 *τοῦ ἐν τοῖς σώμασι διαφανοῦς τὸ ἔσχατον*, finem materiae pellucidae qua corpora circumdata sint, cf. 418 a 31 *πᾶν δὲ χρῶμα κινητικόν ἐστι τοῦ κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῦ ἡ φύσις*. 419 a 13 *τὸ μὲν χρῶμα κινεῖ τὸ διαφανές, οἷον τὸν ἀέρα, ὑπὸ τούτου δὲ συνεχοῦς ὄντος κινεῖται τὸ αἰσθητήριον*. Color igitur quum sit *ἀρχὴ τῆς κινήσεως τοῦ διαφανοῦς* secundum Aristotelem, apparet quo sensu dicatur *τὸ ἔσχατον τοῦ διαφανοῦς*.

25 b 35 *καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ*. Negligentius hoc, quam si dixisset *καὶ ἐν ᾧ ἄλλο*, sed clarius: dicendum erat *καὶ ἐν ᾧ τὸ τρίτον*; sed ista constructio satis frequens est apud Aristotelem, v. 81 b 39 *ὃ μηδενὶ ὑπάρχει ἑτέρῳ ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ* coll. 82 a 1, b 1, 3. 990 a 4 *ὅσον αἰσθητόν ἐστι καὶ περιείληφεν ὁ καλούμενος οὐρανός*. 694 a 7 *οἷς ὁ βίος ἐπίγειος καὶ ἔστι καρποφάγα ἢ πλωτὰ καὶ περὶ ὕδωρ βιοτεύουσιν*. 1317 a 4 *λέγω δὲ τοὺς συνδυασμούς, οὓς δεῖ μὲν ἐπισκοπεῖν, οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν*. 1450 b 31 *μέσον δὲ ὃ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον*. 494 a 17 *τοῦ δὲ ποδὸς ὅσοις τὸ ἐντὸς παχὺ καὶ μὴ κοῖλον, ἀλλὰ βαίνουσιν ὅλῳ, πανοῦργοι*. 708 a 24 *ὅσα δὲ χρῆται μὲν ἄλσει μή ἐστι δ' αὐτοῖς αὐτάρκης αὕτη ἡ κίνησις*. — Vs. 36 *τὸ* referendum esse ad *ὄν*, non ad *αὐτό*, vix est quod moneamus.

25 b 37 Ordo terminorum, quo Aristoteles utitur, naturae rei longe aptior est quam quo nos uti solemus: vis enim quam habet medius terminus, quippe qui iungat extrema, non solum nomine, sed etiam collocatione declaranda est.

Nos:	Omne B est A Omne C est B ——— Omne C est A	Aristoteles:	*τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β* *τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ* ——— *τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ.*

Quod quum viderit Appuleius in hunc errorem se induci passus est, ut propositionum ordinem immutaverit: dicit enim (658 ed. Flor.) eundem syllogismum quem modo proposuimus retro talem esse:

Omne C B
Omne B A
Omne C A.

26a4 ἀναγκαῖον συμβαίνει. Accuratius dixisset ἀναγκαίως, ut 30a11: nam non quod sequitur necessarium est, sed necessario consequitur propositionibus concessis. — Vs. 6 melius dixisset οὔτε τὰ καθόλου οὔτε τὸ κατὰ μέρος: nam si ne de parte quidem aliquid colligitur, nihil de toto colligi posse consequitur. — Vs. 8 per exempla allata probat (v. 25a25) quod demonstrare debebat ex ipsa ratione quam singuli termini inter se habeant: est enim proprium artis logicae, ut terminorum rationem cognoscat, dum res ignoret. Num de Caio praedicetur animal nescit, scit de Caio praedicari animal, si animal de homine et homo de Caio praedicetur.

26a15 Terminos, si fiat syllogismus, sic se habere ut exposuit, inde colligit, quod omnes modos et rationes contemplatus sit, qui locum habere possint inter duos terminos, quorum alter de altero universo praedicetur.

26a17 Nullam, quae fieri possit, coniugationem — „coniugatio propositionum dicitur ipsa connexio earum per aliam communem particulam, qua inter se copulantur: ita enim possunt ad unam conclusionem consentire". Appulei. 642 (ed. Flor.) — ab Aristotele praetermissam esse inde apparet, quod primum (vs. 23) maiorem propositionem facit universalem sive affirmantem sive negantem, minorem affirmantem, deinde (v. 39.) maiorem universalem sive affirmantem sive negantem cum minore negante coniungit. De iis vero coniunctionibus, quae minorem habent universalem, maiorem particularem, loquitur inde a vs. 30. Appuleius 660 (ed. Flor.) „Quatuor sunt propositiones: duae particulares, duae universales. Harum unaquaeque, ut ait Aristoteles, ut sit subiecta sibi et aliis tribus proponatur, quaterne scilicet coniungitur, atque ita senae denae coniugationes in singulis formulis erunt." De coniugationum, quae fieri possint, numero v. M. W. Drobisch Neue Darstellung der Logik Lpz. 1836. §. 71 sqq. — Vs. 18 verba ὅταν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον obscuritatem quandam habent. Zell vertit „wenn dann das Allgemeine dem Oberbegriffe beigelegt oder abgesprochen wird", non recte: nihil enim praedicatur de termino maiore, sed terminus maior de universo medio: quare eadem ratione hoc vertendum erat

atque fecit vs. 31 „wenn nun aber das Allgemeine mit dem Unterbegriffe in Verbindung gebracht wird": nam quod dicit in his πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον et πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον non ipsum terminum significat, de quo universo aliquid praedicetur, sed propositionem indicat universalem esse, quae illum terminum habeat. — ἄκρα appellari terminum maiorem et minorem iam vidimus 25 b 34, cf. 46 b 22. Terminus maior dicitur τὸ πρῶτον τῶν ἄκρων 46 b 1, vel etiam simpliciter τὸ ἄκρον 49 a 37, 59 b 2, 68 b 34 sq.; terminus minor τὸ ἔσχατον ἄκρον 59 b 19, etiam simpliciter τὸ ἄκρον 48 a 41, b 26. Alio sensu dicitur in Phys. 229 b 20 τὸ γὰρ μέσον πρὸς ἑκάτερον λέγεταί πως τῶν ἄκρων: nam e. g. τὸ φαιόν, quod medium locum tenet inter album et nigrum, utrique quodammodo contrarium est.

26 a 32 Apparet Aristotelem h. l. exponere coniugationem propositionis minoris universalis sive affirmantis sive negantis cum particulari maiore sive affirmante sive negante: quare quem sensum habere possit lectio Bekkeri, equidem nescio. Quod alii dederint videre licet apud Buhlium (ed. Bipont. Voll. II. p. 623). Nostram lectionem etiam vet. intp. lat. habuit, cuius versio ms. exstat in cod. Gothan. membr. I no. 94 (de codice ipso v. Iacobs und Ukert Beiträge zur älteren Litteratur p. 207): nam latine hunc locum reddit „nec cum indiffinita affirmativa sit vel particularis". Nemo erit, opinor, qui verba οὔτε ἀποφατικοῦ ... ὄντος de propositione maiore dicta esse neget: quare recte Alexander, qui nostram lectionem videtur habuisse, fol. 24 b (ed. Iunt. 1521) „τοῦ δὲ κατὰ μέρος" εἶπεν ἀντὶ τοῦ τῆς μείζονος. αὕτη γὰρ γίνεται κατὰ μέρος, unde si quis colligere velit, quod verba ἀδιορίστου ἢ post Alexandri tempora contextui superscripta vel inserta sint, me quidem non habebit contradicentem: neque enim in exemplis quae sequuntur propositionis indefinitae fit mentio, neque veri dissimile est ista verba addita esse ab interprete quodam qui, quum in mente adhuc haberet τὸ ἀδιόριστον vs. 28, Aristotelem corrigere quam intelligere maluerit. Si scriptum exstaret τοῦ κατὰ μέρος ὄντος ἢ τοῦ ἀδιορίστου, mentio propositionis indefinitae nihil haberet quod offenderet, quamquam b 3 suspicionem non movet, quod dixit ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος, quia iam vs. 2 propositionem minorem particularem esse indicavit, ut ista verba non adiecerit, nisi ut signifi-

caret nihil interesse utrum indefinita sit an particularis, cf. 26 a 30.

26 b 7 Terminum A de ea parte termini C, de qua B non praedicetur, et de universa posse praedicari et de universa non praedicari, per ἔκθεσιν demonstratur, quam 28 a 23 Zell bene vertit „unmittelbare Nachweisung". Fit enim ἔκθεσις, si unius termini duae sunt partes, quarum altera ab altera separari debet, ut demonstretur quod propositum est. Sic in termino λευκὸν (v. exemplum vs. 7) latet et τὸ λευκὸν quod de nive et quod de cycno dicitur, quae quidem notionis albi partes separari debent singulaeque promi, ut fiat demonstratio per ἔκθεσιν, v. quae dicemus ad 28 a 23.

26 b 14 Ex earundem propositionum, de quibus modo dixit, coniunctione non fieri syllogismum etiam alio modo probat. Propositionem particularem appellat ἀδιόριστον, quoniam non definitur num de altera parte tantum vera sit, de altera falsa, an de parte tantum accipiatur quod praedicetur, quamvis de toto verum sit. Plerumque autem propositio ἀδιόριστος dicitur, quae accuratius appellaretur ἀπροσδιόριστος, v. enim de προσδιορισμῷ schol. 113 a 44. ἀδιόριστον est quod certis finibus non circumscriptum est: 184 b 11, 816 b 7; ἀόριστον, quod nullis finibus circumscriptum est: 452 b 8 ἢ μέτρῳ ἢ ἀορίστως, cf. ἀόριστον ὄνομα et ῥῆμα 16 a 32, b 14. 1007 b 29 τὸ γὰρ δυνάμει ὂν καὶ μὴ ἐντελεχείᾳ τὸ ἀόριστόν ἐστιν, quamquam etiam ἀόριστον appellatur quod certos fines non habet: 1027 b 34 τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ μὲν (intell. τοῦ συμβεβηκότος) ἀόριστον. 442 a 15 εἴτε κατ' ἀριθμούς τινας τῆς μίξεως καὶ κινήσεις εἴτε καὶ ἀορίστως, in quibus ἀόριστον est id quod mensionem non admittit, non quod sit immensum, sed quoniam est irrationale, quod mathematici vocant. 1010 a 3 ἐν δὲ τούτοις πολλὴ ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις ἐνυπάρχει, h. e. in iis quae sub sensus cadunt multa sunt quae geometrica subtilitate doceri nequeunt: quare 1049 b 2 τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη vocat ἀόριστα. Alio sensu ἀδιόριστον dicitur etiam id quod non eo loco definiendum est quo commemoratur: 639 a 22 ἄδηλον γὰρ καὶ ἀδιόριστόν ἐστι λέγειν νῦν περὶ τούτων. — Sententia nostri loci haec est. Quoniam demonstratum est non fieri syllogismum e maiore universali vel affirmante vel negante et minore universali eaque negante, syllogismus fieri non poterit, si minor est particularis negans: nam particularis,

negans consequens est universalis negantis et in ea continetur, ut, si haec syllogismum non efficiat, illa vel minus efficere valeat: quare si e binis propositionibus quibuscunque nihil colligitur, neque altera ita mutata, ut ex universali fiat particularis, quidquam colligetur. — Vs. 16 ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει iungendum est cum ἀληθεύεται δέ. — Scholion Alexandri ad vs. 19 (schol. 152 b 47) brevius fecit Brandis. Nam ad συλλογιστική mente intelligendum est συζυγία τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἔχουσα ἀποφατικὴν κατὰ μέρος.

26 b 20 Codices meliores omnes κἂν τὸ καθόλου τεθείη, solus Angelicus τεθῇ quod in contextum recepimus. Namque modi verborum in codd. ita inter se permiscentur, ut saepius non operae pretium sit haec annotare, quod neque Bekkerum fecisse video neque ipse semper feci: quare quod codd. habent κἂν pro καὶ εἰ certius est quam τεθείη pro τεθῇ. Accedit quod Aristoteles et in iis quae praecesserunt et in iis quae sequuntur, ubi singulas propositiones commemorat, ut consideret num ex iis syllogismus fiat necne, uti solet particula ὅταν vel ἄν, quibus adiungitur modus coniunctivus. Occurrit etiam εἰ cum indicativo 27 b 1 et 36, cuius constructionis alia ratio est 27 a 38, 28 a 24, b 7, ubi praecessit ὅταν vel ἐὰν cum coniunctivo, quod deinde explicatur per εἰ γὰρ cum indicativo. Quae quum ita sint, καὶ εἰ cum modo optativo coniunctum, quod Bkk. dedit, nostro loco non ferendum videbatur.

26 b 30 Sylburgius dedit ἐπιτελειοῦνται, quamquam codd. praebent ἐπιτελοῦνται et h. l. et 28 a 5, 29 b 6, 20 al. τελειοῦνται habemus 29 a 16 et 31, b 3, 39 a 2; ἀποτελειοῦται 576 b 7. τελέω et τελειόω sine discrimine ponuntur, v. 752 b 8, 10, 21, 753 a 10, 12, 17, quamquam τελεόω magis videtur in usu fuisse Aristoteli aut certe iis qui codd. descripserunt. — Vs. 32 optimi codices omiserunt alterum τό, quod cum Bkk. servavimus, quia alterum cum quarto aut delendum erit aut retinendum, cf. 422 b 13 μεταξὺ δὲ τούτων τό τε δριμὺ καὶ τὸ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν καὶ ὀξύ et quae collegimus ad 3 a 21.

26 b 33 σχήματα, figuras syllogismorum, quae dicuntur (Appuleius „formulas" vocat), ab Aristotele appellatas esse Iul. Pacius putat, quia figuris geometricis adscriptis syllogismi ab eo illustrati sint. Equidem hanc vocem non tam a geometris petitam quam de ipso ordine terminorum accipiendam putaverim, quem σχῆμα appellari licebit, etiam si de geometricis

figuris non cogitetur: sic enim iam supra commemoravimus p. 268 τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας vel τῶν κατηγοριῶν, v. 1017 a 23, 1024 b 13, 1051 a 35, sic dicit 1029 a 4 τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας. 1456 b 9 τὰ σχήματα τῆς λέξεως, cf. 1408 b 21 τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι μήτε ἄῤῥυθμον. Ib. 28 ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμός ἐστιν. 1318 b 26 δεῖ νομίζειν καὶ τοῦτ' εἶναι σχῆμά τι δημοκρατίας. Cf. ὁμοιοσχήμων 27 b 11 et quae diximus ad 36 a 7. Biese I. p. 77 not. et quae nos ad 26 b 34. — Adscribimus tabulam, qua omnes modi syllogismorum, qui fiunt et in prima figura et in reliquis, continentur. Servavimus ordinem, quem Aristoteles in exponendis syllogismis secutus est, quamquam ipsum in sequentibus non eundem semper ordinem observavisse videbimus. Ut intelligantur quae sequuntur, tabula in memoria haerere debebit.

I α'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,	β'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,
τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ.	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.
γ'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,	δ'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,
τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.
II α'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,	β'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,
τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.	τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ.
γ'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Β,	δ'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β,
τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ,	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ,
τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ.
III α'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	β'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.
γ'. τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ,	δ'. τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ,
τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β.
ε'. τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Γ οὔ,	ϛ'. τὸ Α κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ,
τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ,	τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ,
τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.	τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β οὔ.

Tenendum est ultimum modum secundae et quintum tertiae figurae non demonstrari nisi deductione facta ad absurdum. Appuleius in explicanda prima figura Theophrastum sequitur, qui novem modos proposuit. Namque ex quattuor modis, quos

Aristoteles agnoscit, septem fiunt conversis conclusionibus syllogismorum I α', β' et γ'. (Aristoteles vero eosdem syllogismos putavit, qui ex iisdem propositionibus nascerentur sive recta sive conversa conclusione, v. 27 a 14). Octavus fit conclusione universali I β' mutata in particularem, nonus fit ex I δ' mutatis terminis sic: τὸ *A* κατὰ τινὸς τοῦ *B*, τὸ *B* κατὰ μηδενὸς τοῦ *Γ* — τὸ *A* κατὰ τινὸς τοῦ *Γ* οὔ. Appuleii librum nullius fere pretii esse facile inde coniicitur, quod ubi de prima figura disputat Theophrastum imitatur in convertendis propositionibus, in tertia vero eum reprehendit, quod opinatus sit duos modos nasci ex conversione conclusionis. Praeterea non probandum esse, quod in omnibus syllogismis propositiones ita transposuerit, ut minor maioris locum teneat, maior minoris, notavit Cornel. Martinus in animadvv. ad Geverhartum Elmenhorstium scriptis, v. Appul. ed. Bosscha II. p. 282. Quod quomodo factum sit, explicuimus ad 25 b 37. Haud alienum a nostro loco videtur inserere quae leguntur apud Appuleium 659 (ed. Flor.) „Stoici porro pro literis numeros usurpant: ut „Si primum, secundum: atqui primum, secundum igitur." Verum Aristoteles in prima formula quattuor solos indemonstrabiles prodit. Theophrastus et ceteri quinque enumerant. Nam propositionem iungentes indefinitam colligunt quoque illationem indefinitam. Hoc supervacaneum est tradere ... Aristo autem Alexandrinus et nonnulli Peripatetici iuniores quinque alios modos praeterea suggerunt universalis illationis: in prima formula tres, in secunda duos, pro quibus illi particulares inferunt: quod perquam ineptum est, cui plus concessum sit, minus concludere."

Cap. 5. *De secunda figura.* 27 a 3 *De coniugationibus propositionum universalium.* 26 *De coniugationibus, quae fiant ex altera universali, altera particulari, si altera affirmet, altera neget,* b 10 *vel si aut utraque affirmet aut utraque neget.* 36 *De iis quae sint e binis particularibus.* 28 a 1 *Exponuntur quae propria sint secundae figurae.*

26 b 34 Quod dicit de secunda figura, id non pro definitione habendum est cum Iul. Pacio, sed pro signo, ex quo secunda figura cognosci possit. Non proponi definitionem tum ex eo patet, quod nihil dicitur de particularibus propositionibus, tum inde, quod σχῆμα hoc loco latius patet, siquidem non significat

figuram syllogismi, sed rationem quae inter propositiones intercedat, sive fit syllogismus sive non fit. Eundem sensum haec vox habet 39 a 3, ad quem locum bene Alexander: σχημάτων εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ συζυγιῶν καὶ συμπλοκῶν.

26 b 37 Maior terminus appellatur in secunda figura qui medio propior, minor qui remotior est ab eo. Non recte hunc locum intellexit Georg. Pachymeres qui (epit. log. Oxon. 1666 p. 64) haec habet: ἐλάττων δὲ ὁ πορρώτερος τοῦ μέσου, οὐ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει, παρόσον αὐτὸς ἀεὶ ὑπόκειται, καὶ ἐν τῇ προτάσει καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι: apparet enim ex iis quae adiecit eum verba πορρωτέρω τοῦ μέσου ita intellexisse, quasi Aristoteles diceret πορρωτέρω ἢ τὸ μέσον, longius a sensibus remotum quam terminus medius. Sed et quae praecesserunt et quae sequuntur πρῶτον δὲ τῇ θέσει (h. e. medius terminus in secunda figura primum locum tenet, quum Aristoteles propositiones incipiat ab eo quod praedicatur, non ab eo de quo praedicatur) satis ostendunt de positione terminorum Aristotelem loqui, non de ratione quae inter ipsos terminos obtineat: nam quae colliguntur in II α′ eadem etiam colligi possunt in I β′, si qui terminus fuit maior, in minoris locum substituitur et qui fuit minor, in locum maioris. Ne quis igitur negligentius factum putet ab Aristotele, quod maiorem a minore positione tantum distinguendum dixerit, hoc et in secunda et in tertia figura fieri aliter non posse monemus. Causa in eo est, quod ordo et positio terminorum in una prima figura naturae conveniens est, quippe in qua maior a minore non positione solum, sed re ipsa differt: unde fit, ut syllogismi secundae et tertiae figurae in primam converti debeant, si quis intelligere velit quae sit vera ratio quae inter terminos obtineat et quomodo conclusio ex propositionibus conficiatur.

27 a 10 Scripsimus τῷ Ξ τὸ N, vulgo τὸ Ξ τῷ N, quod, quamquam recte colligi videmus vs. 12, tamen non ferendum putavimus, quia vera huius syllogismi conclusio, quam hoc loco Aristotelem proponere manifestum est, non exprimere debet, num terminus minor Ξ praedicetur de maiore N, sed num maior de minore praedicetur: nam ut syllogismus conficiatur, ipse docet conclusionem ΞN convertendam esse in NΞ (vs. 13). Non recte habere vulgarem lectionem Trendelenburgius vidit (Elem. log. p. 8. coll. p. 90 not.), qui scribi voluit

τὸ *N* τῷ *Ξ*. Nostram lectionem et propter emendationis facilitatem et propter codicum vestigia, quae secuti sumus, praetulimus: Bekkerus in ed. minore Berol. 1843 Trendelenburgii emendationem recepit.

27 a 14 Haec (dicit II α′ et II β′) etiam demonstrantur deductione facta ad absurdum, qua quod conclusioni repugnat coniungitur cum propositione maiore, ut concludatur quod repugnet propositioni minori: fit autem deductio syllogismi II α′ per I δ′, deductio syllogismi II β′ per I γ′.

27 b 2 De eadem σνζυγίᾳ loquitur de qua a 37, licet aliter expressa propositione minore.

27 b 17 Quid sit quod vitiosi aut certe imperfecti habeat haec demonstrandi ratio, qua exemplis expositis non fieri syllogismum probatur, hoc loco apparet. Nam ut colligat quod vult, Aristoteles coactus est ad aliam rationem confugere, qua fidem faciat ei quod contendit (vs. 20). Quod quidem antequam aggreditur, deductione facta ad absurdum (vs. 18) ostendit terminos τοῦ παντὶ ὑπάρχειν inveniri non posse.

27 b 20 ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. Male Zell „Es ist dasselbe nun noch von unbestimmt ausgedrückten Vordersätzen nachzuweisen", quamquam recte 29 a 26 „Man mufs diefs aus der Natur des Unbestimmten zeigen". Namque ἐκ τοῦ ἀδιορίστου est ἐκ τοῦ ἀδιόριστον εἶναι τὴν κατὰ μέρος πρότασιν. Quum terminis expositis probari non possit non fieri syllogismum, alia demonstratione opus est. Eandem iam habuimus 26 b 14 sqq.

27 b 27 τοῦ δὲ παντὶ οὐκ ἔσται λαβεῖν. Explicemus quod Aristoteles innuit, ut patefiant etiam ea quae praecesserunt, si cui minus clare ab Aristotele exposita esse videantur. Namque si ponimus N praedicari de omni X, M autem de omni N praedicari concessum erat, sequitur M praedicari de omni X, quod hypothesi repugnat, qua M non nisi de parte termini X praedicari diximus. — Apparet inde ambiguitas, in quam Aristoteles incidit, quum propositionem particularem indefinitam appellaret. Etenim si et in iis quae demonstravit vs. 18 sq. et in iis quae nos modo diximus particularis non acciperetur sensu proprio, ut esset ea quae de altera parte affirmaret quod de altera negandum esset, sed idem valeret quod indefinita, ut de altera quidem parte affirmaret quod fortasse non negaret de altera, omnis haec demonstrandi ratio vana esset et

inanis. Quibus expositis clarum est, cur codd. *Ci* vs. 19 scriptum habeant *τινὶ μὴ ὑπάρχειν*, quod longe praestaret, nisi altera lectio et ipsa Aristotelis in scribendo negligentia et ambiguitate commendaretur, qua particularem propositionem hoc loco eam dixit, quae de altera parte affirmet quod de altera neget, ut eandem fere vim habeant *τὸ τινὶ ὑπάρχειν* et *τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν*. — In demonstratione pergimus vs. 28 *ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον*. Quia M de aliquo X praedicari dicitur, non solum quum de aliquo quidem praedicatur, de aliquo non praedicatur, sed etiam quum de omni praedicatur, et quia non fit syllogismus, quum M de omni N et de omni X praedicatur, apparet non fieri syllogismum, etiam quum M de omni N et de aliquo X praedicatur.

27 b 37 Dedimus *μηδ' ἑτέρῳ* pro *μηδετέρῳ*. Zell vulgarem lectionem vertit „wenn keiner von beiden allgemein ist", quod si sibi voluisset Aristoteles, certe dixisset *ἢ μηδετέρῳ παντὶ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει*. Etenim quum proxime praecessisset *ἢ τῷ μὲν* (intell. *ὑπάρχει τινί*) *τῷ δὲ μή* (intell. *ὑπάρχει τινί*), ad verba *ἢ μηδετέρῳ παντί* non poterit mente intelligi *ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει*, sed nihil nisi *ὑπάρχει*: quare si legimus *ἢ μηδετέρῳ παντί*, hoc vix aliter poterit reddi quam „oder wenn keiner von beiden allgemein bejahend ist", quod ab hoc loco plane alienum est, quia non nisi de coniugationibus propositionum particularium sermo est: nam si neutra dicitur universe affirmare, hoc et de iis accipi poterit quae de parte vel affirmant vel negant et de iis quae universe negant. Quid? quod, etiam si quis verba *μηδετέρῳ παντί* ita interpretari velit, ut significent utramque propositionem negantem de parte, ne hoc quidem ferri poterit, quum eandem propositionum coniugationem iam significaverit verbis *ἢ μὴ ὑπάρχει*, quae praecesserunt. Quod si autem legimus *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί* cum cod. *n*, hoc idem erit, ac si diceret *ἢ τῷ ἑτέρῳ μὴ παντί*: *τὸ μὴ παντὶ* autem Aristoteli idem est quod *τὸ τινὶ μή* (v. quae diximus ad 24 a 19), ut verba *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί* idem plane significent quod *τῷ δὲ μή*, quae proxime praecesserunt. Confirmatur nostra explicandi ratio iis quae habemus 29 a 8 *ἢ ὁ μὲν τινί, ὁ δὲ μὴ παντί*, quibus verbis quin idem significetur de tertia figura quod nostro loco de secunda verbis *ἢ μηδ' ἑτέρῳ παντί*, vix erit qui dubitet: eadem enim sunt et quae praecedunt et quae sequuntur: quare

planius dixisset nostro loco ἢ τῷ μὲν τινὶ τῷ δὲ μὴ παντί, sed brevius est ἢ τῷ ἑτέρῳ μὴ παντί, quum adhuc in mente habuerit alterum orationis membrum ἢ τῷ μὲν (intell. ὑπάρχει τινί). Deinde nostram emendationem comprobant etiam quae habuimus 27 b 2, ubi earundem propositionum coniunctionem considerat, quam habuit 27 a 37, nisi quod μὴ παντί posuit pro τινὶ μή. Quod si quis scribendum putet ἢ μηδετέρῳ παντί, haec verba, ut ferri possint, non poterunt non poni illico post μὴ ὑπάρχει quod praecessit.

28 a 3 ἀνάγκη τοὺς ὅρους . . . quia nullam συζυγίαν praetermisit quae e binis propositionibus fieri potest, v. quae ex Appuleio adscripsimus ad 26 a 17.

28 a 6 ἃ ἢ ἐνυπάρχει . . . quae aut elici possunt e rationibus, quas termini inter se habent (conversiones propositionum intelligit), aut ponuntur ut novae ὑποθέσεις, quas 27 a 17 nudo vocabulo ἄλλα significavit. Numerum pluralem τίθενται posuit, quamquam praecessit ἐνυπάρχει: in mente enim habebat quod sequi debebat ὑποθέσεις. Similis est constructio 996 a 32 τῶν σοφιστῶν τινὲς οἷον Ἀρίστιππος προεπηλάκιζεν αὐτάς. Minus offendit quod legitur 981 b 3 τοὺς δ' ὥσπερ καὶ τῶν ἀψύχων ἔνια ποιεῖν μέν (νομίζομεν intell.), οὐκ εἰδότα δὲ ποιεῖν ἃ ποιεῖ οἷον καίει τὸ πῦρ. De facilitate qua Aristoteles ab altero numero transit ad alterum v. quae congessimus ad 69 b 3.

Cap. 6. De tertia figura. 18 *Syllogismi qui fiunt e binis propositionibus universalibus exponuntur.* b 5 *De coniugationibus universalis propositionis cum particulari, si utraque affirmat,* 15 *si altera affirmat, altera negat,* 38 *si utraque negat.* 29 a 6 *De coniunctione propositionum particularium.* 11 *De iis quae colligere licet de tertia figura universa.*

28 a 19 et 27 ὅτι, ut vs. 39, non causam indicare, cur fiat syllogismus, sed ipsum syllogismum qui fiat explicare, non monerem, nisi Zell reddidisset per „weil". Idem fecit 29 a 37.

28 a 23 διὰ τοῦ ἀδυνάτου: Si falsum esse ponimus P praedicari de aliquo R, verum erit P de nullo R, erat autem R de omni S. P igitur de nullo S praedicabitur, quod repugnat hypothesi. Demonstratio, quam τῷ ἐκθέσθαι fieri dicit, haec est. Si et P et R de omni S praedicantur, promatur (ἐκτιθέσθω) aliqua pars eorum quae sunt S, ita ut P et R in hac

parte, quam vocamus N, conveniant: etenim de quacunque parte termini S praedicatur P, de ea etiam R, ut termini P et R commune habeant quod littera N notavimus: quare P praedicabitur de aliquo R; praedicatur enim de eo quod est N.

28a29 *διὰ τοῦ ἀδυνάτου*: Si P de omni R praedicari ponimus, quum R de omni S praedicari concessum sit, P quoque de omni S praedicabitur, quod hypothesi repugnat.

28b13 *ὁ γὰρ αὐτὸς* ... Eadem est demonstrandi ratio, quia in eo posita est, ut propositio particularis convertatur: differt autem in eo, quod in illa maior, in hac minor convertitur, in illa duabus conversionibus, in hac una opus est. — Exempli gratia exponamus, quomodo syllogismus III *δ' τῇ ἐκθέσει* (vs. 14) probetur. Sit P de omni S, R de aliquo. Ea pars de qua praedicatur R appelletur N. De eadem igitur praedicabitur P, quia de omni S. Participes sunt igitur invicem P et R alter alterius, nam quum uterque inhaereat in N, inter se cohaereant necesse est.

28b25 *οὐκ ἔστι λαβεῖν* . . . Eodem modo haec explicantur atque quae habuimus 27b27.

28b28 Eadem, ait, his conveniet demonstratio *ἐκ τοῦ ἀδιορίστου* quam iam habuimus 27b20; *λαμβάνειν* h. l., ut 1359a30, de quaestione instituenda dictum est: quare Zell verba magis quam rem expressit dicens „Man mufs diesen Fall ebenso nehmen wie die ähnlichen früheren".

28b32 Quum Aristoteles vs. 15—38 agat de coniugationibus propositionis affirmantis cum negante, quarum altera universalis sit, altera particularis, non opus est adiicere, qualis sit altera propositio, si maiorem negantem esse dixerit: quare ut verba quae habent rc. *AB* vs. 22, sic etiam quae vs. 32 in codd. *Adf* omissa sunt explicationis gratia videntur addita esse, praesertim quum etiam vs. 36 post *ὅταν δέ*, quae respondent verbis *ὅταν μέν* vs. 32, nihil additum sit de propositione maiore. Tamen vs. 32 verba *ὁ δὲ ἐλάττων κατηγορικός* delere non ausi sumus, quia scribentium negligentia haec omissa esse haud improbabile est.

28b38 Dedimus *ἐν ἀμφοῖν* ex codicibus: medium locum, inquit, inter utrumque terminum tenet *τὸ ἄγριον*.

29a7 *ἢ ὁ* ... *μὴ ὑπάρχῃ* non omittenda esse similitudo suadet huius loci cum iis quae habuimus 27b36 sqq. Praeterea etiam quae praecesserunt *ὑπάρχῃ ἢ μὴ ὑπάρχῃ* facile ista per negligentiam omitti potuisse docent.

Cap. 7. Si altera propositio affirmat, altera universe negat, semper fit conclusio, in qua terminus minor de maiore praedicatur. 30 *Imperfecti syllogismi omnes reduci possunt ad primam figuram.* b 1 *Ad I α′ et β′ reducuntur et syllogismi secundae figurae,* 6 *et syllogismi I γ′ et δ′,* 20 *et syllogismi figurae tertiae.*

29 a 21 Zell et Biese (I. p. 146 vs. 4) lectionem codicis *C* probaverunt, quam non recepimus, quia coniunctiones binarum propositionum vel affirmantium vel negantium opponuntur coniunctionibus propositionis affirmantis cum negante, sive universales sunt sive particulares: quare verba *καὶ ἐπὶ μέρους* non ferenda sunt. Dicit enim hoc. Si ex coniunctione quacunque propositionum *ὁμοιοσχημόνων* non fit unus eorum syllogismorum quos adhuc exposuimus, nihil omnino ex ea colligitur; etiamsi autem ex coniunctione propositionum *ἀνομοιοσχημόνων*, quae alteram habet universe negantem, non fit unus ex iis syllogismis quos exposuimus, tamen ex ea elici potest conclusio, in qua terminus minor de maiore praedicatur. Quos quidem concludendi modos scholastici philosophi appellaverunt syllogismos indirectos. — Latius patere *τὸ ἀναγκαῖόν τι γίνεσθαι* quam *τὸ συλλογισμὸν γίνεσθαι* et probant quae legimus 47 a 22—35 et ipsa syllogismi definitio 24 b 18: quare quod nostro loco dicit *οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον* hoc est: non solum non fit syllogismus, sed nihil omnino est quod inde consequatur necessario.

29 a 26 *ὁμοίως δὲ κἀπὶ* ... Indirecti syllogismi qui fiunt in reliquis figuris tres sunt. In secunda sic. A de aliquo B, sed de nullo C: C igitur de nullo et B de aliquo A, quare (III ς′) C de aliquo B non praedicatur. In tertia duo modi restant. A vel de omni vel de aliquo C, B de nullo C, ex quibus conversis fit C de nullo B, sed de aliquo A: B igitur de aliquo A non praedicatur (II γ′).

29 a 27 Alexander causam, cur *τὸ ἀδιόριστον* hoc loco de affirmativa propositione particulari sola dictum sit, nimis quaesivit: est autem in eo, quod, quum Aristoteles non agat nisi de coniunctione propositionum *ἀνομοιοσχημόνων*, quarum altera universe neget, altera, si est *ἀδιόριστος*, non potest non affirmare de parte.

29 a 31 *δεικτικῶς περαίνεσθαι* dicuntur syllogismi, qui nihil novi assumunt, sed ex ipsa ratione, quam termini inter se habent,

demonstrant quod propositum est, sive recta via sive propositionibus conversis. Opponitur τῷ δεικτικῶς τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου: nam ut fiat deductio ad absurdum, nova hypothesi opus est, quae non contineatur iis quae data sunt. Zell p. 228 not. „Diese Schlüsse, hier bei Aristoteles δεικτικοὶ (zeigende) genannt, sind solche, welche unser logischer Sprachgebrauch jetzt kategorische nennt". Minime: nam categorici syllogismi, qui dicuntur, hypotheticis opponi solent et disiunctivis, τὸ δεικτικὸν vero τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένῳ.

29 b 6 Ostendit syllogismos I γ' et δ' reduci ad secundam figuram, cuius syllogismi quum omnes reducantur ad I α' et β', etiam I γ' et δ' ad I α' et β' reduci apparet.

29 b 18 οἱ κατὰ μέρος, intell. οἱ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι.

29 b 28 Meliores codices prius habuerunt ἄλλους pro ἀλλήλους, vet. intp. „et ad alios (illos cod. Goth.) qui ex aliis vel ad se invicem", unde Buhle καὶ πρὸς ἄλλους οἱ ἐκ τῶν ἑτέρων καὶ πρὸς ἀλλήλους. Exsultat, quod invenerit lectionem, qua tollantur difficultates quibus locus impeditus fuerit. Versio Boethiana similia habet: „et ad invicem et ad eos, qui ex aliis sunt figuris". Mihi quidem longe difficilius videtur quod ille recepit. Namque exposuit Aristoteles et quomodo fiant syllogismi in singulis figuris (cap. 4—6) et quomodo secunda figura et tertia ad primam reducatur (cap. 7). Iis verbis autem, de quibus nunc dicimus, summam totius disputationis quae praecessit complectitur, quod item fecit ex more in fine cuiusque figurae: quare si dicit se exposuisse et quomodo fiant singuli syllogismi et quam rationem inter se habeant, omnia plana sunt. Quod Boethius habet et vet. intp. „vel ad se invicem" hoc ita natum puto, ut quis deleverit quod in fine adiectum erat σχημάτων, in cuius locum substituit ἢ πρὸς ἀλλήλους, ut verba πρὸς ἀλλήλους in alio codice inventa pro verbis πρὸς ἄλλους in contextum recipienda esse significaret.

Cap. 8. Alii syllogismi sunt τοῦ ὑπάρχειν, alii τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, alii τοῦ ἐνδέχεσθαι. 36 De syllogismis qui fiunt e binis propositionibus necessariis.

29 b 29 Triplex est aliquid de aliquo praedicandi ratio: quare quum syllogismus totus pendeat e ratione, qua alterum de altero praedicetur, patet diversos exire syllogismos, si illa ratio diversa sit. Iam quum egerit de syllogismis qui fiant ex iis

propositionibus, in quibus simpliciter aliquid asseratur (die assertorischen), restat ut dicat de iis, quorum propositiones aliam habeant praedicandi rationem. Quae quidem ratio aut ita comparata est, ut in utraque propositione necessario praedicetur alterum de altero (apodiktische), aut ita, ut in utraque dubium sit, utrum alterum de altero affirmandum sit an negandum (problematische), aut ita, ut non eadem in utraque propositione praedicandi ratio obtineat (μῖξις). In iis autem syllogismis, de quibus Aristoteles in sequentibus disputat, apparet non opus esse, ut etiam eas propositionum coniugationes retractet, ex quibus simpliciter sumtis non fieri syllogismum demonstravit. Nam e ratione praedicandi quae in propositionibus obtinet, non pendet, num fiat conclusio an non fiat, sed nihil ex ea pendet nisi ratio, qua praedicandum est quod praedicatur in conclusione, h. e. pendet ex ea qualis fiat conclusio, τὸ ἢ ὑπάρχον εἶναι ἢ ἀναγκαῖον ἢ ἐνδεχόμενον τὸ συμπέρασμα.

29 b 33 καὶ οὐχ ὁμοίως . . . quum neque termini eandem inter se rationem habeant atque in iis syllogismis, de quibus adhuc diximus.

30 a 8 οὐχ ὁμοίως . . . Syllogismi II δ′ et III ε′ non ut in simplicibus demonstrantur deductione facta ad absurdum. Nam ut fiat deductio, id ponendum est quod conclusioni repugnat. Conclusioni autem, quae statuit B de aliquo C necessario non praedicari (syllogismum II δ′ intelligimus), contradicimus, si B de omni C praedicari posse affirmamus. Quod sive cum maiore sive cum minore propositione coniungitur, conclusio certe non erit necessaria ex altera propositione necessaria, altera incerta. Demonstratio igitur per ἔκθεσιν haec erit. A de aliquo C necessario non praedicatur: de qua igitur parte termini C necessario negatur A, ea appellatur D, ut A de omni D necessario negetur. Quum autem A de omni B necessario affirmetur, sequitur (II β′) B de nullo D posse praedicari, B igitur de aliquo C necessario non praedicabitur. Ex iis quae diximus perspicuum est, quomodo etiam syllogismus III ε′ per ἔκθεσιν demonstrandus sit: quam demonstrationem qui confecerit videbit verba ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει non de III ε′ dicta esse, sed de syllogismo II δ′ solo, quippe in quo terminus C is est, ad quem verba ᾧ . . . ὑπάρχει respiciunt: nam ei parti termini C, quam D appellavimus, neutrum convenit, h. e. neque A neque B

de D praedicari possunt. Ut et de II δ' et de III ε' dicta essent quae Aristoteles non nisi de altero syllogismo solo dixit, scribendum fuisset ἐκθεμένους ἢ ᾧ τινὶ ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει (II δ') ἢ ᾧ τινὶ θάτερον μὲν (terminus minor) ὑπάρχει, θάτερον δὲ (terminus maior) μὴ ὑπάρχει (III ε'). Etiam quae sequuntur vs. 10 κατὰ . . . συλλογισμόν de II δ' solo accipienda sunt, quum in syllogismo III ε' τὸ ἐκτιθέμενον non est pars termini minoris ut in II δ', sed pars medii termini, qui a conclusione utique alienus est.

30 a 11 Servavimus cum Bekkero ἀναγκαίως, quamquam expeditior esset oratio, si scriptum exstaret ἀναγκαῖος. Difficiliorem lectionem et codicum vestigia, qui habent ἀναγκαίος, videntur comprobare et quae adiecta sunt ἐπὶ τούτων: namque sententia haec est. Sequetur enim aliquid necessario terminis sic se habentibus ut diximus. Similia sunt quae habentur 30 b 24, 31 b 27 al.

30 a 13 ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι, in ea figura quam positio terminorum indicat.

Cap. 9. De syllogismis primae figurae, qui fiunt ex coniunctione propositionis necessariae cum propositione simplici. 17 De syllogismis universalibus, 33 de particularibus.

30 a 22 τὸ δὲ Γ τι τῶν Β ἐστί. Imitans ἔκθεσιν in ipso syllogismo in locum termini B terminum C substituit, quippe qui contineatur altero: scilicet optime Aristoteles perspexit omnem ratiocinandi vim in eo esse, quod alterum in altero insit ut pars in toto. Etenim syllogismus de iisdem universis est, de quibus singulis ἔκθεσις. — Bekkerus invitis codicibus dedit καὶ τὸ Γ, quod quem sensum habere possit non video. Nam quum Aristoteles dixerit „Quum de omni B necessario praedicari vel non praedicari sumserimus terminum A, C autem insit in termino B", necesse est sequatur conclusio „A de omni C necessario praedicabitur vel necessario non praedicabitur": quare bene Zell „so ist nothwendig, dafs auch für C das Eine oder das Andere stattfinden mufs". Nam quod addit ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων haud scio an aliter explicari nequeat quam ἐξ ἀνάγκης ἔσται ἢ τὸ ὑπάρχειν ἢ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

30 a 25 ἔστι optimi codd. cum Boethio tuentur: ἔσται refecimus, quia correctionis speciem habet.

30 a 26 Quomodo fiat demonstratio in prima figura docuit Philo-

ponus (v. schol. ad h. l.). In tertia demonstratio eadem est non conversa propositione minore (III α′).

30 a 40 τὸ γὰρ Γ... Eam partem termini Γ intelligit, de qua praedicatur τὸ Β. Quod vs. 22 expressit per pronomen indefinitum τὶ, idem nunc significat per praepositionem ὑπό. Post παντὶ addi solet τὸ Α, quod suspicionem movet: in aliis codicibus enim transpositum est, in aliis omissum. Certe verisimilius est additum esse aliena manu explicationis gratia, quam deletum esse, si repertum fuisset.

30 b 4 οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον... Nihil enim, ait, consequitur quod absurdum sit, si conclusionem ponimus non necessariam, sicut etiam in universalibus syllogismis nihil absurdi sequebatur, si conclusionem, quae fiebat ex propositione maiore simplici et minore necessaria, fecimus non necessariam. Namque (quod vidimus 30 a 23—28) tantum abest, ut aliquid absurdi eveniat, si conclusionem, quae fiat e maiore propositione simplici et minore necessaria, non necessariam faciamus, ut aliquid absurdi exeat, si eam ponamus necessariam esse: quare etiam in particulari syllogismo, qui est e maiore propositione simplici et minore necessaria, conclusio esse debebit non necessaria: quod si non verum esset, absurdi aliquid sequi deberet conclusione facta non necessaria. Non ab omni parte probandam esse hanc demonstrationem equidem non nego, sed quum iam quaeratur, quid dixerit Aristoteles, non quid recte dixerit, quid non, nihil mutandum erit. Excusari certe poterit iis quae diximus ad 29 b 29 extr.: collegit enim κατ' ἀναλογίαν talem esse debere conclusionem syllogismi particularis, qualis fuerit conclusio universalis syllogismi, qui particulari respondeat, quia praedicandi ratio, e qua sola pendeat qualis fiat conclusio, in utroque eadem sit.

Cap. 10. *De syllogismis secundae figurae, qui fiunt ex coniunctione propositionis necessariae et simplicis.* 9 *De universalibus syllogismis, qui fiunt aut ex propositione necessaria negante et simplici affirmante,* 18 *aut e necessaria affirmante et simplici negante.* 31 a 1 *De particularibus syllogismis.*

30 b 14 κἂν dedimus ex coni. propter verbum τεθῇ quod sequitur, v. 31 b 37. Idem mendum in codd. occurrit 34 b 5.

30 b 20 Omisso syllogismo II α′ statim agit de II β′: nam alter nihil habet proprii: siquidem conversa propositione maiore fit

I β', in quo conclusio non fit necessaria, si maior simplex est et minor necessaria. Neque syllogismi II β' conclusionem necessariam fieri, si propositio necessaria affirmet, tribus modis probat: ac primum quidem per conversionem propositionis minoris, deinde v. 25 deductione facta ad impossibile, denique vs. 31 per expositionem terminorum.

30 b 25 *συμβαίνει τὸ Γ* . . . Nam hoc hypothesi repugnat, qua sumsimus A de nullo C praedicari quidem, neque tamen necessario praedicari de nullo C, unde sequitur etiam C praedicari de nullo A, neque tamen necessario non praedicari de aliqua parte eius.

30 b 26 *μηδενὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης* ambiguum est: potest enim et de eo accipi, quod de nullo praedicatur et necessario quidem de nullo (quod vs. 10 dixit *μηδενὶ ἐνδέχεσθαι*), et de eo, quod necessario quidem non praedicatur de ullo, sed *ὑπαρχόντως* vel *ἐνδεχομένως* de nullo vel de omni vel de non omni. Eadem est ambiguitas, si verbo *ἐνδέχεσθαι* negatio adiicitur: significat enim *τὸ ἐνδέχεται μηδενί* „non potest fieri, ut de aliquo praedicetur, h. e. de nullo praedicatur et necessario quidem de nullo" aut „fieri potest, ut de nullo praedicetur" (v. 33 a 2): nam *τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι* aut est *μὴ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν ᾡτινιοῦν* aut *ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν μηδενί.* Priori sensu accipitur et *τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης* et *τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι,* ubi sermo est de propositionibus necessariis. Bene cavit ne quid ambigui haberet oratio 30 a 27.

30 b 33 *τούτων ὄντων.* In mente habet quae dixit vs. 7—9, quare Zell „unter den angegebenen Bedingungen". Vs. 37 sq. explicat, quid sibi velint verba *τούτων ὄντων.* Docet enim conclusionis necessitatem suspensam esse ex propositione negante: nam quum propositio de toto negat, etiam conclusio non negans esse non poterit. Quae quidem Aristotelis verba suspicionem movent, quod hoc loco necessitatem, qua conclusio colligitur ex propositionibus, non satis distinxerit a necessitate ipsius conclusionis: conclusio enim non fit necessaria, etiam si necessario colligitur. Verbis *τούτων ὄντων ἀναγκαῖον* significat id quod dicere solet *ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον* (de quo v. Biese I. p. 129 not. 4), cf. 336 a 15 *ἔτι δὲ ἐπεὶ ἡ κατὰ τὴν φορὰν κίνησις δέδεικται ὅτι ἀΐδιος, ἀνάγκη τ ο ύ τ ω ν ὄ ν τ ω ν καὶ γένεσιν εἶναι συνεχῶς.* — Vs. 34 *ὁμοίως* est „item ac modo habuimus in syllogismo II β'.

31 a 1 *ὁμοίως δ' ἕξει* . . . Ut syllogismi II α' et β' conclusionem

necessariam habebant, si propositio universalis negativa est necessaria, sic etiam II γ′ et δ′. Eius coniugationis, quae in syllogismo II γ′ minorem habet necessariam, maiorem simplicem, mentionem omnino non fecit: apparet autem ex iis quae de prima figura dixit conversa propositione maiore non fieri conclusionem necessariam.

31 a 4 Locum explicans Zell vertit „Wenn aber der bejahende Vordersatz allgemein und nothwendig ist, der verneinende aber partikulär und nicht nothwendig"; non recte. Nam Aristotelis verba etiam de ea propositionum coniunctione accipi poterunt, de qua agit vs. 15 seq., non ita quae dedit Zell.

31 a 9 Dedimus *A τινὶ τῶν* ut in iis quae proxime sequuntur et b 1.

31 a 14 Satis habet terminis propositis comprobare, quod conclusio non fiat necessaria.

Cap. 11. *De syllogismis tertiae figurae, quorum altera propositio necessaria est, altera simplex:* 24 *de syllogismo III α′*, 34 *de syllogismo III β′*. b 12 *De particularibus syllogismis:* 16 *de syllogismis III γ′ et δ′*, 33 *de syllogismis III ε′ et ϛ′*.

31 b 1 *τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν B*, intell. *ἐξ ἀνάγκης*.

31 b 3 *μὴ ἀναγκαίας οὔσης*. Non ita hoc expressit 30 a 33. Sed quod dicit non de prima figura universa intelligendum est, sed non nisi de quarto eius syllogismo, de quo solo hic loquitur.

31 b 5 *τὸ δ' ἐφ' ᾧ B* non idem est quod *τὸ δὲ B*: hoc enim terminum significat, illud rem ad quam terminus refertur, quamquam hoc discrimen non semper observatur ab Aristotele, e. g. 215 b 23, 27, 28 sine discrimine ponuntur *ἐφ' οὗ H*, *ἐφ' οὗ τὸ H*, *ἐφ' ᾧ τὸ Z*. 854 a 26 *τὸ μὲν ἕτερον ἄκρον ἐφ' ᾧ τὸ A*, *τὸ δὲ ἕτερον τὸ B*, cf. 52 a 16 sq. 34 a 7 dicitur *ἐφ' ᾧ τὸ A*, ne quid ambigui oratio habeat: nam *ἔστω τὸ A δυνατόν* et significare potest „Ponamus rem A fieri posse" et „Ponatur terminus A = *δυνατόν*"; quare dicit *ἔστω τὸ ἐφ' ᾧ τὸ A δυνατόν* „Ponamus id quod termino A notatur fieri posse".

31 b 6 *ἐνδέχεται μηδενὶ* quo sensu accipiendum sit (et hic et 32 a 3) docet vs. 8.

31 b 8 Discrimen *τοῦ ἐνδεχομένου* et *τοῦ δυνατοῦ*, quod indicavimus ad 25 a 37, Aristoteles ipse hic comprobat. Nam quum *δυνατὸν* dicatur, cui, quin sit, rerum natura non repugnet, *ἐνδεχόμενον*, cui, quin cogitari possit, rei notio non repugnet, quod

Aristoteles dicit est hoc. Bonum quominus de omni animali praedicetur neque boni neque animalis notio impedit, h. e. non contradicit notio boni notioni omnis animalis, quum autem certis terminis expositis (h. e. ex ipsa rerum natura) probandum sit conclusionem non fieri necessariam ex propositione maiore simpliciter negante et minore necessario affirmante, exemplum quod sumsimus non satis aptum est: nam rerum natura nos docet fieri non posse, quin omne animal bonum sit, quamquam cogitari certe potest. De discrimine *τοῦ ἐνδεχομένου* et *τοῦ δυνατοῦ* v. 736 b 7 *δεῖ προθυμεῖσθαι κατὰ δύναμιν λαβεῖν καὶ καθ' ὅσον ἐνδέχεται.* 915 a 34 *ἡ φύσις ἐκ τῶν ἐνδεχομένων πάντα ποιεῖ ὡς δυνατὸν ἄριστα καὶ κάλλιστα.* 1047 a 21 *ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι μὴ εἶναι δέ, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι εἶναι δέ.* 1050 b 13 *τὸ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἐνδέχεται μὴ εἶναι.* 1088 b 19 *τὸ δυνατὸν ἐνδέχεται καὶ ἐνεργεῖν καὶ μή.* 1049 b 13 *τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν*: quare 700 a 3 *τὸ γὰρ ὅλως ἀκίνητον ὑπ' οὐδενὸς ἐνδέχεται κινηθῆναι* et de coel. 274 b 13 *ἀδύνατον γὰρ γίνεσθαι ὃ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι.* Apparet ex his, quomodo fieri possit, ut quod 66 b 20 dicatur *ἐνδεχόμενον* ib. vs. 34 dici possit *ἀδύνατον* et vs. 36 *οὐκ ἐγχωρεῖ*: nam quamquam cogitari potest, ut fiat, tamen rerum natura impedit, quominus fieri possit; v. quae dicemus ad 66 b 18.

31 b 17 *τὸ δὲ Α ὑπὸ τὸ Γ ἐστίν*, h. e. *τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α ὑπάρχει μόνον διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὴν κατὰ μέρος.* — *ἀνάγκη τὸ Β*... Clarius dixisset *καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης.* Nam non est quod probet necessario fieri conclusionem, sed colligi id quod necessarium est: colligitur *τὸ ἀναγκαῖον*, non *τὸ ἀναγκαίως συμβαίνειν.*

31 b 35 De syllogismo III ϛ' prius agit quam de III ε'. — Vs. 38 verba *καθόλου* et *τὸ στερητικὸν κατὰ μέρος* ad III ε' spectant, verba *ἐν μέρει* ad III ϛ'.

31 b 39 *τὰ μὲν γὰρ ἄλλα* ... Causae, ex quibus fit, ut conclusio non sit necessaria, eaedem sunt quas in reliquis figuris exposuimus. Nam de III ε' eadem valet demonstrandi ratio quam de II δ' habuimus 31 a 10 — 17, ita tamen, ut demonstratio tertiae figurae adaptanda sit: III ϛ' autem conversa propositione minore ad I δ' redigitur.

32 a 35 Dedimus *ζῷον μέσον*, non *μέσον ζῷον* ut Bkk., quia et Alexander et codices nostri fere omnes antiquam lectionem

fuisse probant *δίπουν μέσον*: hanc enim habuit *B*, habet *n*, videntur habuisse libri ex quibus *ifm* descripti sunt. Ex hac igitur lectione videtur ortum esse quod praebent *A d δίπουν μέσον ζῷον* (quamquam *d* corrigendum putavit *ζῷον μέσον*): probabile est enim eum, qui legeret *δίπουν μέσον*, perspicientem quod lateret vitium ex sua opinione in fine *ζῷον* adiecisse. Deinde ut scriberem *ζῷον μέσον* etiam hoc me movit, quod verisimile est ab iterato vocabulo *ζῷον* depravationis originem repetendam esse.

Cap. 12. Comparat simplices syllogismos cum necessariis.

32a6 Biese I. p. 147 „Vergleicht man diese Modalschlüsse mit den aus einfachen Urtheilen gebildeten, so sind sie darin verschieden, dafs die letzteren die positive Aussage, dafs etwas ist, nur dann im Schlufssatze enthalten, wenn beide Vordersätze bejahend sind, dagegen ...”; sic etiam Iul. Pacius *τὸ ὑπάρχειν* de affirmatione intellexit, quamquam meliora edoceri poterant ab Alexandro: opponitur enim in sequentibus *τὸ ὑπάρχειν τῷ ἀναγκαῖον εἶναι*, ut syllogismi simplicitas necessitati opposita (der assertorische Schlufs gegenüber dem apodiktischen) significetur: etenim neque reliquae locum explicandi rationes admittendae sunt quas Alexander proponit, neque huic loco convenit, ut dicatur de conclusione affirmante. Aperte igitur Aristoteles dicit non esse conclusionem simpliciter asserentem aliquid nisi ex propositionibus simplicibus. At modo ostendit simplicem conclusionem interdum etiam colligi ex altera propositione necessaria, altera simplici. Tamen recte dicit simplicem conclusionem non fieri nisi ex propositionibus simplicibus. Namque *τὸ ἀναγκαῖον* maiorem quasi dignitatem habet et vim quam quod simpliciter asseritur, *τὸ ἐνδεχόμενον* vero dignitate superatur ab eo quod asseritur simpliciter. Quare *τὸ ἀναγκαῖον* dici poterit *ὑπάρχον* et *ἐνδεχόμενον*, neque tamen vice versa *τὸ ἐνδεχόμενον* vel *τὸ ὑπάρχον* dici poterunt *ἀναγκαῖον*: nam quod necessarium est, id et fit et fieri potest, sed *τὸ ὑπάρχον* et *τὸ ἐνδεχόμενον*, ut recte dicerentur necessario fieri, ad altiorem quasi, quem per se non habent, dignitatis gradum promoveri deberent. (Comprobant nostram sententiam et quae Aristoteles dixit 29b30—32 et quae Trdlbg. disseruit de ratione quae obtineat inter *δύναμιν* et *ἐντελέχειαν* de an. lib. II init., Biese I. p. 475.) Quae quum

ita sint, quamquam conclusionem simplicem colligere licet et e binis propositionibus necessariis et ex altera necessaria, altera simplici, tamen, quia hoc per se intelligitur, conclusionem simplicem non fieri dicit, nisi utraque propositio simplex sit. Scilicet necessaria interdum exit conclusio, etiam si altera propositio inferiorem quasi gradum tenet, h. e. si simpliciter aliquid asserit, simplex vero non exit, nisi utraque propositio simpliciter saltem asserit.

32a16 et b20 σχεδόν, vocabulum Aristoteli hoc sensu valde familiare, quo non dubitantis est, sed modeste loquentis. Plerumque adiicitur iis verbis, quae gradum vel numerum significant: etiam aliis additum reperitur eodem sensu 677a8 σχεδὸν γὰρ οἷς ταῦτα συμβαίνει, h. e. πᾶσιν οἷς τ. σ. 652a24 περὶ δ' ἐγκεφάλου σχεδόν ἐστιν ἐχόμενον εἰπεῖν: in quibus σχεδὸν cum indicativo modo coniunctum eandem fere habet vim quam ἂν cum optativo. 1311a23 καθάπερ οὖν σχεδὸν ἐλέχθη. Quamquam igitur modestiam quandam habet, tamen ubi de rebus certis disputatur, de quibus dubitare inepti hominis esset, non sine ironia quadam usurpatur, v. 43a33, quem locum Iul. Pacius non recte ita interpretatur, ut res singulae quae sensibus subiectae sint non sensu proprio praedicari possint de aliqua re; cf. ἴσως vs. 22, quod Pacius modeste loquentis esse putat. Similia sunt 1282a33 ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς. 1284b24 ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τοῦτο φανερόν. 1287b26 ἄτοπον δ' ἴσως ἂν εἶναι δόξειεν. De coel. 306a9 δεῖ γὰρ ἴσως (doch wohl) τῶν μὲν αἰσθητῶν αἰσθητὰς ... εἶναι τὰς ἀρχάς. Ne quid incerti confidentius affirmet, etiam dicit 959a30 τάχα δὲ ἴσως. Eandem vim habet quod saepius addit ὡς εἰπεῖν: 689b11 τούτων δ' αἰτία μία τίς ἐστιν ὡς εἰπεῖν ἁπάντων, cf. σχεδόν ib. vs. 3. 687b21 ἄχρηστοι ὡς εἰπεῖν οἱ ἄλλοι ἄνευ τούτων, cf. 1282a5, 1299a29. 568b3 ἐν ἡμέρᾳ ὡς εἰπεῖν (fere). 1039b7 ἄπειρα ὡς ἔπος εἰπεῖν. 659b2 ὥστε δ' εἰπεῖν μυκτῆρας, εἰ μὴ διὰ τὸ ἔργον, οὐκ ἔχουσι φανερῶς διηρθρωμένους· ἀλλ' ἤ γε ὄρνις ὥστε μηθὲν ἂν εἰπεῖν ἔχειν ῥῖνας, in quibus ὥστε quod praecessit orationem quamquam turbat, infinitivum ἔχειν excusat. Coniungit etiam σχεδὸν et ὡς εἰπεῖν: 79a20 ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ὀπτικὴ καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ὅσαι τοῦ διότι ποιοῦνται τὴν σκέψιν. 1310b14 σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων γεγόνασιν ἐκ δημαγωγῶν ὡς εἰπεῖν. 1382b28 σχε-

δὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν. Quod dicit 1323 a 34 ὥσπερ πάντες ἂν συγχωρήσειαν idem est quod σχεδὸν πάντες ἂν σ. Similem usum vocis πολλάκις 198 a 25 notavit Ritter (Gesch. d. Phil. III. p. 165 not.), qui (ib. p. 200) Aristotelem reprehendit, quod confidenter enuntiare saepe noluerit (cf. quae dicemus ad 49 a 5) quae ipsi minime dubia viderentur, sed certissima. Utinam caderet in nostros philosophos haec reprehensio!

Cap. 13. *Definitio τοῦ ἐνδέχεσθαι proponitur et confirmatur.* 29 *De conversione propositionum possibilium.* b 4 *Duo modi τοῦ ἐνδέχεσθαι,* 13 *quorum neque conversio eadem est*, 18 *neque utilitas quam habent in scientia.* 25 *Praeparat quaestionem de syllogismis possibilibus instituendam.*

32 a 17 Solet Aristoteles breviter repetitis iis quae pertractavit proponere quaestionem, de qua disputaturus est: quod quidem facit per adiectivum verbale ληπτέον, σκεπτέον al. huiusmodi vel per modum coniunctivum. Sic e. g. 1290 b 23, 1294 a 32, 1366 a 23 λέγωμεν, 1373 b 1 διέλωμεν. Tamen nostro loco indicativum λέγομεν praetulimus ut difficiliorem: neque enim desunt similia exempla apud Aristotelem, v. 1005 b 19 τίς δ' ἔστιν αὕτη μετὰ ταῦτα λέγομεν. 21 a 7 ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν. Item servavimus λέγομεν 32 b 4: dicit enim hoc. Iam vero duos modos distinguimus, quibus dicitur τὸ ἐνδέχεσθαι, cf. 315 b 2 οὔτε γὰρ περὶ αὐξήσεως οὐδεὶς οὐδὲν διώρισεν, ὥσπερ λέγομεν, ὅ τι μὴ κἂν ὁ τυχὼν εἴπειεν. Sic etiam 32 b 24. Nunc autem quaestio de eo est, quando fiat et qualis syllogismus...

32 a 20 τὸ γὰρ ἀναγκαῖον . . . Nam quod necessarium est, id ambigue dicitur fieri posse: dubitari enim nequit, quin possit fieri. ὁμωνύμως intelligendum est de duplici sensu verbi ἐνδέχεσθαι: nam ὁμωνύμως magis referendum est ad ἐνδέχεσθαι quam ad ἀναγκαῖον quod praecedit: quare Zell recte locum explicans vertit „Wenn man auch von dem Nothwendigen sagt, dafs es möglich ist, so ist letzteres Wort nur homonymisch gebraucht". Quid est autem quod sibi vult particula γάρ? Dicit hoc. Vocamus ἐνδεχόμενον quod sumimus esse nobismet ipsi non contradicentes: definimus enim hoc loco non quod ambigue, sed quod proprie dicitur ἐνδεχόμενον; quare τὸ ἀναγκαῖον, quod fieri posse ambigue dicitur, definitione quam dedimus non comprehendendum est.

32a21 ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστι ... Quod vero haec definitio vera est definitio eius quod proprie dicitur ἐνδεχόμενον ...

32a26 οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν. Aliam harum enuntiationum consequentiam habuimus 22a27, ubi τὸ ἐνδεχόμενον εἶναι et τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι, τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι et τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι in eadem serie posita sunt, quippe quod alterum alterius sit consequens. Sed in sequentibus enuntiationum ordinem ita mutandum esse demonstravit, ut cum nostro loco plane conveniat; v. quae diximus ad 22b10.

32a28 Dedimus φάσις ex optimis codicibus. κατάφασις et φάσις, ubi distinguuntur ab Aristotele, ita differunt, ut illud sit enuntiatio affirmans aliquid de aliqua re (cf. 17a25. 72a13 μόριον δ' ἀντιφάσεως τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις), φάσις vero quodcunque pronuntiatur, v. 16b27—30. Non observavit hoc discrimen 430b26 ἔστι δ' ἡ μὲν φάσις τὶ κατά τινος, ὥσπερ ἡ κατάφασις, καὶ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς πᾶσα, quamquam paullo post 431a8 bene distinxit τὸ μὲν οὖν αἰσθάνεσθαι ὅμοιον τῷ φάναι μόνον καὶ νοεῖν· ὅταν δὲ ἡδὺ ἢ λυπηρὸν οἷον καταφᾶσα ἢ ἀποφᾶσα διώκει ἢ φεύγει, cf. 1051a24 τὸ μὲν θιγεῖν καὶ φάναι ἀληθές (οὐ γὰρ ταὐτὸ κατάφασις καὶ φάσις), τὸ δ' ἀγνοεῖν μὴ θιγγάνειν· ἀπατηθῆναι γὰρ περὶ τὸ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. Tamen φάσις haud raro ab Aristotele ponitur pro κατάφασις: 1008a34 ἔτι εἰ, ὅταν ἡ φάσις ἀληθὴς ᾖ, ἡ ἀπόφασις ψευδής. 21b21 φάσεις καὶ ἀποφάσεις, et sic φάναι pro καταφάναι: 1012a4 ὅταν μὲν ὡδὶ συνθῇ φᾶσα ἢ ἀποφᾶσα, ἀληθεύει.

32a29 τὸ μὴ ἀναγκαῖον. Modo habuimus οὐκ ἀναγκαῖον, quod erat praedicatum orationis: nunc vero, quum subiectum sit, dixit τὸ μὴ ἀναγκαῖον, quasi adiectum sit ὄν vel aliud quid huiusmodi. — Vs. 30 dixit τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις sicut supra vs. 7 αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν.

32a32 κατὰ τὴν ἀντίθεσιν. Substantivum ἀντίθεσις respondet verbo ἀντικεῖσθαι: dicitur enim de omnibus quattuor modis oppositionis, de quibus v. quae diximus ad 11b16. 113b15 ἐπεὶ δ' αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες. 72a12 ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. 163a16 τἀναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, quod nihil aliud est quam simplex τἀναντία. 64a38 τῶν καταφάσεων (h. e. τῶν καταφατικῶν προσδιορισμῶν)

αἱ ἀντιθέσεις τρεῖς. Apparet ex his τὴν ἀντίθεσιν non minus late patere quam τὸ ἀντικεῖσθαι.

32a35 τῶν ἄλλων, quae enumeravit vs. 23—26.

32b3 ἐλέχθη πρότερον, v. 25b21.

32b8 τοῦτο γὰρ ... Eius quod fieri solet non continuo consequens est τὸ ἀναγκαῖον: etenim quod necessarium est, eius causae ita connexae sunt, ut aliter habere nequeant. Alia ratio est eius quod fieri solet: nam hoc non positum est in eadem causarum serie continua, ex qua nascitur illud: quare quod fieri solet aut omnino non est necessarium aut non simpliciter (ἁπλῶς) necessarium, sed ἐξ ὑποθέσεως, h. e. ut necessarium sit, alia re indiget, ex qua pendeat ipsius necessitas.

32b12 τὸ ἀπὸ τύχης. Non definit τὸ ἐνδεχόμενον, sed exemplo illustrat. Nam quum τὸ ἐνδεχόμενον latius pateat quam τὸ γινόμενον, quod apparet ex iis quae congessimus ad 31b8, etiam latius patebit quam τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον. Aristoteles hoc loco non satis distinxit doctrinam logicam a physica. Nam illustranti utrumque modum verbi ἐνδέχεσθαι exemplis e rerum natura sumtis accidit, ut τὸ ἐνδεχόμενον confuderit cum τῷ δυνατῷ.

32b13 ἀντιστρέφει μὲν οὖν καὶ ... Convertitur in propositionem negantem: nam quomodo convertantur propositiones affirmantes τοῦ ἐνδέχεσθαι in alias quae affirmationis speciem servent κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, docuit 32a30 sqq. Ad haec igitur respiciens addidit καὶ vs. 14.

32b16 τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. Difficultas hoc loco oritur ex eo, quod τὸ πεφυκὸς εἶναι τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν idem esse dicit, quum 25b5 (4 ὅσα μὲν ... 14 ὅσα δέ) ut plane diversum ab eo seiunxerit. Equidem non video qua ratione hoc explanari possit, nisi Aristotelem ipsum, quippe qui (25b18) totam quaestionem de ἐνδεχομένῳ instituendam in aliud tempus differat, rem nondum satis perspectam habuisse dixeris, quum scripserit ea quae cap. 3 leguntur: apparet enim τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν eodem iure dici ἀντιστρέφον τῷ πεφυκότι εἶναι quo dici possit ἀντιστρέφον τῷ ἐνδεχομένῳ ἀορίστῳ, eo solo discrimine, quod alterum (τὸ πεφυκός) veri similius sit eventurum quam non eventurum esse, quamquam non necessario fiat, alterum vero (τὸ ἀόριστον) eventurum esse neque magis neque minus probabile sit quam non eventurum esse: τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν autem utrique modo τοῦ ἐνδεχομένου commune est.

32 b 19 *ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον*, incertum, non stabile. **1065 a 25** *τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ἀόριστον* (*ἐστί*), *λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός· τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἴτια*: unde clarum erit quae dicat *τεταγμένα καὶ ὡρισμένα ἔργα τῆς φύσεως* 778 b 3, cf. 1064 b 32 *πᾶν δή φαμεν εἶναι τὸ μὲν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης* (*ἀνάγκης δ' οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης, ἀλλ' ᾗ χρώμεθα ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀποδείξεις*), *τὸ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ' οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔτ' ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν*. 1065 a 4 *ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα τοῦ ἀεὶ ὄντος ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν οὐδετέρῳ τούτων ἐστίν*. 87 b 22 *πᾶς γὰρ συλλογισμὸς ἢ δι' ἀναγκαίων ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων*. 1040 a 1 *εἰ οὖν δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις*. 1051 b 13 *περὶ μὲν οὖν τὰ ἐνδεχόμενα ἡ αὐτὴ γίγνεται ψευδὴς καὶ ἀληθὴς δόξα καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, καὶ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι*.

32 b 22 *οὐ μὴν* ... intell. *διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογισμὸν ἀποδεικτικόν*.

32 b 26 *διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν* ... Aut de quo praedicatur alterum, de eo potest praedicari alterum, aut de quo praedicari potest. Erit fortasse qui miretur, quod in his propositionibus Aristoteles distinxerit quod omisit in necessariis. Namque quod dicimus „A necessario praedicatur de termino B", id duplicem sensum admittit, siquidem significat aut praedicari A de quo necessario praedicetur B, aut necessario praedicari A de quo necessario praedicetur B. Causa in eo est, quod discrimen modo expositum non ad unam propositionem spectat, sed ad conclusionem, quatenus utramque propositionem, ex qua facta est, in se continet et complectitur. Apparet hoc vs. 40 *τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ*: nam verbis *καθ' οὗ τὸ B* 33 a 3 sicut 32 b 33 et 35 significat *τὸ Γ*. Quare sententiam Aristotelis non recte interpretatus est Biese I. p. 149 „Zu bemerken ist noch die zwiefache Bedeutung des Urtheils „es ist zufällig, dafs diefs diesem zukommt", welches theils bezeichnet, dafs das Subiect, theils aber auch, dafs das Prädicat das Zufällige ist". Imo discrimen in eo positum est, ut *ἐνδεχόμενον* dicatur aut quod praedicetur aut non solum quod praedicetur, sed etiam id de quo praedicetur.

Cap. 14. *Syllogismi qui fiunt e binis propositionibus possibilibus universalibus*, 33 a 21 *ex altera universali, altera particulari.* 34 *Quae sint propositionum coniugationes inutiles.* b 18 *Quae lex in his syllogismis obtineat.*

Quum propositionum possibilium fiat conversio *κατὰ τὴν ἀντίθεσιν* (32 a 32), non solum de iis propositionum coniunctionibus Aristoteles agit, ex quibus simpliciter sumtis syllogismus fieret, sed omnes sedecim coniugationes consideravit, quae e binis propositionibus fieri possunt: nam per illam conversionem his propositionibus propriam ex *συζυγίᾳ* non syllogistica interdum fit syllogismus.

33 a 3 *τὸ γὰρ καθ' οὗ* ... Si enim, ait, terminum A posse non praedicari dicimus de eo, de quo praedicari possit B, hoc est, si terminum A praedicari posse dicimus de nullo B eo sensu, quem modo exposuimus (32 b 26), idem est, ac si dicimus iis, de quibus terminus A possit non praedicari, nihil deesse eorum, quae termino B contineri possint: neque igitur deerit C, quippe quod contineri possit termino B. Quare substitui poterit terminus C in locum termini B, ut fiat conclusio A posse non praedicari de termino C. Non recte igitur Zell p. 179 not. hunc syllogismum explicat „d. i. wenn der Untersatz aus einem verneinenden zu einem bejahenden gemacht wird". Tenendum est, quod *τὸ ἐνδέχεται μηδενί* et hic et in sequentibus (e. g. vs. 9) ita accipiendum est, ut sit „potest fieri, ut non praedicetur de ullo", *τὸ οὐδενὶ ἐνδέχεται* vero b 5 idem est ac *ἀδύνατόν ἐστι τινὶ ὑπάρχειν*. Eodem modo differunt (v. 34 b 28 et 36) *τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης* et *τὸ ἐξ ἀνάγκης οὐδενί*, quamquam vero non semper hoc discrimen ab Aristotele observatur, tamen singulorum semper locorum ratio satis indicabit, quem sensum ista verba habeant.

33 a 7 *οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός*, quia neque ex propositionibus simplicibus fit syllogismus, si maior universe affirmat, minor universe negat.

33 a 9 Dedimus *ὥσπερ*, in quo non erit quod offendat coll. vs. 17 et iis quae diximus ad 20 a 4.

33 a 25 Restituimus *ἐνδέχεσθαι παντί*, quod correxit cod. *B*: meliores enim codices omnes post *ἐνδέχεσθαι* aliquid additum fuisse ostendunt, quamquam quod praebent *αβγ* non habet quo defendatur. Ante Bekkerum scribebatur *παντὶ ἐνδέχεσθαι*. *παντὶ* suspicionem movisse videtur Sylburgio, quia de

conclusione particulari agitur, non de universali. Immerito: etenim aut *παντὶ* una cum verbis *τοῦ ἐνδέχεσθαι* delendum erit aut retinendum cum illis. Nam ut 32b40 sic hic quoque sermo est non de definitione quam dedit 32a18, sed de iis quae dixit 32b26—30. His enim nituntur et universalis syllogismus et particularis. E definitione autem *τοῦ ἐνδέχεσθαι παντί* conclusio sic sequitur (cf. 33a4): *τὸ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἦν τὸ καθ' οὗ τὸ Β* (h. e. *τινὶ τῷ Γ*) *τὸ Α ἐνδέχεσθαι.*

33a27 *ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή.* Sic: *τὸ γὰρ Α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Β τοῦτ' ἦν τὸ καθ' οὗ ἂν τὸ Β ἐνδέχηται κατηγορεῖσθαι* (h. e. *κατὰ τινὸς τοῦ Γ*) *κατὰ τούτου ἐνδέχεσθαι μὴ κατηγορεῖσθαι τὸ Α.*

33a29 et 30 Invitis codd. paene omnibus vulgarem lectionem, quam Bkk. reiecit, restituimus: nam modus indicativus ferri vix poterit, nisi pro *οἷον* scribatur *οἷον εἰ.*

33a34 Neglexit coniunctionem propositionis maioris universe et minoris de parte negantis, quippe cuius eadem ratio sit quam eius, de qua modo dixit.

33a38 *οὐδὲν γὰρ κωλύει . . .* Potest enim accidere, ut, quamvis et A et C minus late pateant quam terminus B eique subiecti sint, tamen nihil habeant inter se commune. Nam praedicari quidem poterit A de aliqua parte termini B et B de omni C, neque tamen inde colligere licebit terminos A et C ita posse habere, ut aliquid sit in quo conveniant, siquidem B de pluribus praedicari potest quam A. Ex his igitur, de quibus pluribus praedicatur B quam A (*ᾧ ὑπερτείνει τὸ Β τοῦ Α*), si sumitur C, non fit syllogismus. — Quod iam de una propositionum coniunctione demonstravimus facile erit transferre ad reliquas.

33b11 *ὁ μὲν γὰρ . . .* Nam contraria concludi possunt, quorum altero posito tollitur alterum.

33b17 *οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.* Quod necessarium est, id non eo sensu dicitur *ἐνδεχόμενον*, quo in his syllogismis accipiendum est *τὸ ἐνδέχεσθαι*, v. vs. 22.

Cap. 15. *De syllogismis primae figurae, qui fiunt ex altera propositione simplici, altera possibili.* 33 *De uno syllogismo perfecto,* 34a2 *de imperfectis:* 5 *Si B est consequens τοῦ Α, et si A fieri potest, etiam B fieri potest.* 13 *De qui-*

bus et quomodo hoc accipiendum sit. 25 *E falsa hypothesi eaque non impossibili nihil colligitur impossibile.* 34 *De syllogismo qui minorem habet possibilem affirmantem, maiorem affirmantem simplicem.* b 7 *Quod universe enuntiatur, id temporis ratione non habita prefertur.* 19 *De syllogismo qui habet maiorem simplicem negantem, minorem possibilem affirmantem,* 35 a 3 *de iis qui minorem habent possibilem negantem, maiorem simpliciter affirmantem* 11 *vel negantem,* 20 *de iis qui habent minorem simpliciter negantem, maiorem possibilem.* 25 *Lex quam sequuntur syllogismi universales.* 30 *De particularibus qui fiunt, si propositio maior universalis est.* b 11 *Si maior est particularis, non fit syllogismus,* 15 *neque ex utraque particulari fit syllogismus.*

33 b 30 Id ex cuius positione nihil fluit quod esse nequeat (*τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον*) ab eo quod non necessarium est ita differt, ut quod non necessarium sit tamen ita comparatum esse possit, ut fieri nequeat. Cur autem conclusio non fiat *τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου*, sed eius quod non necessarium sit, ex his patebit. Quum fiunt syllogismi negativi per deductionem ad absurdum, per deductionem ipsam, si rem ad vivum resecas, non id ipsum probatur quod vult conclusio, sed contrarium eius quod sumtum est ut contrarium conclusioni (premit hoc 34 b 28 *αὕτη γάρ ἐστιν* ...). Erit fortasse qui nimis argute hoc dictum putet: namque si conclusionem, quae per deductionem ad absurdum probanda est, vocamus A, sumit deductio esse non A, ex quo alia propositione adiecta, quae iam concessa est, concludit aliquid quod adversarius ipse verum esse negat: unde consequitur falsum esse quod sumsimus, contrarium igitur verum. Contrarium autem erat ipsa conclusio A. Sic se habet deductio. Omnis igitur demonstrandi vis in eo posita est, ut quod sumatur ut repugnans conclusioni, id revera cum ea pugnet: quare demonstravimus conclusionem A veram esse, si recte sumsimus quod conclusioni contrarium est (A — Non - A). Patebit autem non factum esse nimis argute quod distinximus ab ipsa conclusione id quod repugnet ei quod cum conclusione pugnet: namque si deductione facta ad absurdum alius exit sensus conclusionis, hoc indicat, id quod ei contrarium erat non eodem sensu acceptum esse, quo conclusionem intelleximus. Si igitur non fit syllogismus *τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου*,

patet propositioni τὸ *A* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *Γ*, si ἐνδέχεται sensu proprio accipiatur, non recte opponi propositionem τὸ *A* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τινὶ τῷ *Γ*, neque propositioni τὸ *A* ἐνδέχεται παντὶ τῷ *Γ* revera repugnare propositionem τὸ *A* τινὶ τῷ *Γ* ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει. Causa in eo est, quod propositiones τὸ *A* ἐνδέχεται παντὶ τῷ *Γ* et τὸ *A* ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ *Γ* inter se convertuntur (32 a 30) et simul verae sunt: quare propositio quae cum altera pugnaret, etiam cum altera pugnare deberet, quod fieri nequit. Apparet inde τῷ ἐνδέχεσθαι quidem recte opponi τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, neque tamen propter conversionem quam diximus inveniri posse propositionem quae pugnet ὡρισμένως cum iis quae significent τὸ ἐνδέχεσθαι ἢ παντὶ ἢ μηδενὶ ἢ τινὶ ἢ τινὶ μή. Consequitur, ubicunque fiat demonstratio propositionis possibilis per deductionem ad absurdum, non eo sensu accipiendum esse τὸ ἐνδέχεσθαι quo convertantur τὸ παντὶ et μηδενί, sed ita, ut non alia eius vis sit quam ut neget necessitatem — bene hoc expressit Biese I. p. 150 „denn der apagogische Beweis erfordert das Gegentheil, welches zu dem zufälligen in der eigentlichen Bedeutung nicht vorhanden ist, sondern nur, wenn es das Nichtnothwendige bezeichnet". Quod cur Aristoteles non nisi in syllogismis negativis locum habere dicat, non video, quia non in ipsa negatione conclusionis res posita est, sed in eo quod deductio ad absurdum fieri nequit, si quod conclusioni contrarium esse sumitur, non solum conclusioni, sed etiam alii propositioni cuicunque contrarium est. Tenendum est numerum coniunctionum, quae fieri possunt e binis propositionibus, quarum altera simplex est, altera possibilis, non esse sedecim ut in iis syllogismis, quorum propositiones similes sunt, sed triginta duo: quas quidem omnes Aristoteles in sequentibus pertractat, et de iis quidem ex quibus nihil colligeretur, si propositiones simplices essent, agit 35 a 3 — 24.

34 a 5 Quaedam interponit, quibus indiget ad probanda ea quae sequuntur. Quod hic tradit, id etiam habemus in met. 1047 b 15 — 26, ubi 20 ἔστω . . . 22 *B* ἄρα cum cod. A^b omittenda esse puto, quia non video quem sensum habere possint. Demonstrandi ratio qua nostro loco utitur clarior est et planior. Altera enim, ut decet doctrinam metaphysicam, argumenta petit ex ipsa notione τοῦ δυνατοῦ (hanc enim a 24 traditam premit verbis 18 οὐκοῦν . . . 19 συνέβαινεν), haec colligit, quod vult, ex iis

quae consequantur, si revera fieri ponamus quod fieri posse sumserimus.

34 a 13 τὸ δυνατὸν locum habet non solum in iis quae generantur, sed etiam in iis quae subsistunt et quae, ut oratio vera vel falsa sit, efficiunt, h. e. in quibus aliquid de aliqua re vel recte vel falso praedicatur.

34 a 14 καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ... Nihil enim attinet quo sensu accipiatur τὸ δυνατόν. Eadem igitur argumenta valebunt in omnibus.

34 a 17 οὐ γάρ ἐστιν ... Respicit ad h. l. 40 b 35, 73 a 8 ἑνὸς μὲν οὖν κειμένου δέδεικται ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη τι εἶναι ἕτερον (λέγω δ' ἑνός, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς οὔτε θέσεως μιᾶς τεθείσης) ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. 94 a 24 τό τε γὰρ οὗ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον. Cf. Herbart Allg. Metaphys. §. 178.

34 a 22 ὥσπερ οὖν εἰ explicandum videtur per ellipsin, οὕτως οὖν ἔχει ὥσπερ εἴ τις θείη ... Nam ὥσπερ in his non tam comparationem indicat quam exemplum afferri significat, ut vertendum sit „exempli gratia". Alia ratio est verborum ὥσπερ οὖν εἰ 1290 b 25: sequitur enim vs. 37 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, quod respondet praecedenti ὥσπερ. Uno tenore scribenda videntur ὡσπερανεί, καθαπερανεί et quae his similia sunt, si dissimilia conferuntur, quae inter se non congruunt nisi in una re cuius fit comparatio. Vertere solemus „quodammodo, quasi". Sic 682 a 11 τὸ καλούμενον κέντρον ὡσπερανεὶ σύνθετον καὶ ἔχον γλώττης καὶ χειλῶν ἅμα δύναμιν. Ib. vs. 20 δι' οὗ καθαπερεὶ διὰ ῥίζης δέχεται τὴν τροφήν. 687 a 20 ἔστι γὰρ ὡσπερεὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων. 430 b 13 οἱονεὶ μήκη, sed recte 1334 a 30 οἷον εἴ τινες ... Quare scribendum arbitror 666 a 21 ἐν γὰρ τοῖς ἐμβρύοις εὐθέως ἡ καρδία φαίνεται κινουμένη τῶν μορίων καθαπερεὶ ζῷον. 659 a 2 χρῆται (τῷ μυκτῆρι) καθαπερανεὶ χειρί. 409 b 27 τίθενται γὰρ γνωρίζειν τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὡσπερανεὶ τὴν ψυχὴν τὰ πράγματα τιθέντες. 1074 b 18 ἔχει ὡσπερανεὶ ὁ καθεύδων. 463 b 16 ὅσων ὡσπερανεὶ λάλος ἡ φύσις ἐστὶ καὶ μελαγχολική. 710 a 31 καθαπερανεὶ πλοίου πρῴρα λεμβώδους. 192 a 22 τοῦτ' ἔστιν ἡ ὕλη ὡσπερανεὶ θῆλυ ἄῤῥενος καὶ αἰσχρὸν καλοῦ. De coel. 297 a 13 ὡσπερανεὶ γιγνομένης. Quamquam 723 b 31 (cf. 20 a 4) retinendum putaverim ὥσπερ κἂν εἰ ἀπὸ τῶν ὑποδημάτων:

nam Aristoteles videtur scribere voluisse *νῦν δ' ὅμοιον λέγουσιν, ὡσπερανεὶ καὶ ἀπὸ τῶν ὑποδημάτων ἀπιόντος*: etenim *καί*, quod latet in particula *κἄν*, cum sequentibus coniungendum est.

34 a 40 *διὰ τοῦ τρίτου σχ.*, h. e. per syllogismum III ε': nam propositio maior quam habuimus vs. 38 *τὸ μὲν . . . Γ* de parte negat: quare cod. *n παντὶ* addidit ante *τῷ*. — Vs. 41 *παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν*: nam *τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν* consequens est *τοῦ ὑπάρχειν*, quod sumsimus vs. 34.

34 b 3 *ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον.* Non facit deductionem ad absurdum qualis fieri solet posito eo, quod conclusioni repugnat, h. e. posita propositione *τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ*, sed ex iis ipsis propositionibus quas initio habuimus, ita tamen sumtis, ut falsum sit quod edicant neque tamen fieri nequeat, concludit. Ex his igitur colligitur *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι*, quod quamquam falsum esse potest, *ἀδύνατον* esse non potest. Iam ut fieret deductio, sumendum erat *τὸ Α μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ*, quod *ἀδύνατον* esse patet, quia *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι* non *ἀδύνατον* esse intelleximus: sin autem illud *ἀδύνατον*, apparet conclusionem esse debere *τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι.* — Sic excusanda certe videtur demonstratio, qua in his usus est: in errorem induxit Aristotelem duplex oppositio *τοῦ ἀδυνάτου*, cui opponitur et *τὸ δυνατὸν* et *τὸ ἀναγκαῖον.* Namque si A est *ἀδύνατον*, non sequitur Non-A esse *ἀναγκαῖον*, sed nihil sequitur nisi Non-A esse *οὐκ ἀδύνατον* s. *δυνατόν.*

34 b 7 Quum Aristoteles hic doceat omni tempore easdem esse debere propositiones, ex quibus fiat syllogismus, ut quod edicant non suspensum sit ex causis externis, mirum est, quod non intellexit quam dubia et incerta sit ea demonstrandi ratio, qua magis exponit quam colligit, quod vult, terminis allatis, qui eam inter se rationem habeant quam res postulet.

34 b 10 *οὐκ ἔσται συλλογισμός*, quamquam ex propositionibus quae non nisi de praesenti tempore intelligantur, conclusionem fieri de tempore praesenti nemo erit qui neget. Quum autem *τὸ ἐνδέχεσθαι, τὸ παντὶ ὑπάρχειν* et quae his similia sunt temporis rationem non admittant, sed in cogitatione sola posita sint (sie sind etwas rein Logisches), apparet etiam conclusionem quae inde fiat temporis rationem excludere.

34 b 24 *τῷ Β ὑπάρχειν*, intell. *ἐξ ἀνάγκης*, quod non addidit,

quia, etiam si non necessarium sit quod concludatur, tamen repugnet propositioni maiori. — διὰ τοῦ τρ. σχ., h. e. per syllogismum III γ'.

34 b 29 ὑπόθεσιν appellat quod sumsit vs. 22., ut deduceret ad absurdum.

35 a 2 ληπτέον δὲ ... Cur non sumsit igitur meliores terminos? Satis levi brachio hi libri videntur conscripti esse.

35 a 16 Recepimus ὑπάρχον ex optimis codd. Nam quum Bekkerus dederit 57 b 26 δεῖξαι ὑπάρχον, cf. 45 b 3, 39, 58 b 20 ἐὰν οὖν ληφθῇ ... ὑπάρχον, 80 a 35 ἂν γὰρ τῷ μὲν Α παντὶ ληφθῇ ὑπάρχον, 120 a 1 εἰ δέ τινι μὴ ὑπάρχον κεῖται, non video, cur et nostro loco et 57 b 25, 59 b 21, 68 b 18 meliorum codd. auctoritatem neglexerit.

35 a 21 καὶ μὴ (intell. ληφθῇ) ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. Dicit hoc. Si τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ Β παντὶ τῷ Γ sumitur ita, ut non id significet quod possit tantum negari, sed quod re vera et simpliciter negetur ... quod in exemplis quae sequuntur fieri videmus. Apparet inde non probandam esse lectionem codicis *C*: nata est enim ex eo, quod priori μὴ male intellecto et coniuncto cum verbo ἐνδέχεσθαι alterum ferri non posse videbatur. Praeterea nostram explicationem veram esse etiam inde elucet, quod, quum dixerit de sex coniugationibus, quae e binis propositionibus universalibus fieri possint, duae restant, quae quales esse debeant facile intelligetur ex iis quas iam consideravit.

35 a 30 Brevius agit de viginti quattuor coniugationibus quae reliquae sunt, quarum sedecim sunt ex altera universali, altera particulari, octo ex utraque particulari.

35 a 31 ὅταν μὲν τὸ ... Demonstratio syllogismorum VII et VIII tabulae sequentis in eo posita est, quod ea pars termini C, de qua in conclusione praedicatur A, inest in termino B, de quo A praedicatur in propositione maiore.

35 a 40 πλὴν οἱ μὲν ... Hoc solo, ait, discrimine, ut syllogismi IX et X probentur deductione facta ad absurdum — et IX quidem sic. Ponamus A non posse praedicari de ullo C: quum autem A de omni B praedicari concessum sit, sequitur (II β') B non posse praedicari de ullo C, quod pugnat cum propositione minore; X autem hoc modo. Ponamus A necessario praedicari de omni C, iam quum propositio maior A de nullo B praedicari concessa sit, sequitur (II α') B non posse prae-

dicari de ullo C, quod pugnat cum propositione minore — XI vero et XII per syllogismos IX et X conversa propositione minore: unde patet non opus esse particula *καὶ* quam Philoponus (schol. 165 a 24) adiici vult.

35 b 2 Ex iis quae sequuntur apparet sermonem esse de syllogismis XI et XII, de quibus verba *οἱ δὲ . . . ἐνδέχεσθαι* vs. 1 intelligenda erant: quare non probandum est quod Zell vertit „auch dann wird ein Schlufs", quum dicendum sit „es wird nämlich ein Schlufs". Difficultatem habet *καὶ* extr. vs. 2 positum, quod Iul. Pacius, quamquam in contextu habet, in versione praetermisit. Mihi quidem difficultas ita tollenda videtur, ut Aristoteles scripserit *καί*, quia duo syllogismos in mente habebat (XI dico et XII), de quibus seorsum acturus erat: namque sententia quam exprimere voluit, haec est: *καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθεῖσα σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὖσα τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ, καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐν μέρει ἡ αὐτή*: sed oblitus particulae *καὶ* quae praecessit vs. 4 adiecit *ἢ μὴ ὑπάρχειν*, quum scribere deberet *καὶ ὅταν τὸ μὴ ὑπάρχειν*. Quae quidem explicandi ratio si vera est, non poterimus non retinere lectionem vulgarem vs. 4, quamquam, si legimus *ὑπάρχον* omissis verbis *ἢ μὴ ὑπάρχειν*, hoc et de affirmatione et de negatione accipi posset, quia verbo *ὑπάρχειν* hoc loco non affirmatio, sed simplex propositio significatur. Locus ipse autem ostendit, quam facile accidere potuerit, ut verba *ἢ μὴ ὑπάρχειν* omitterentur.

35 b 8 *ὅταν δὲ τὸ . . .* Quae huic hypothesi respondent coniugationes quattuor sunt:

α'. το Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Β, *τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.*	*β'. τὸ Α οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Β,* *τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.*
γ'. τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, *τὸ Β οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.*	*δ'. τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β,* *τὸ Β οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.*

Termini quos dedit vs. 10 ostendunt Aristotelem non cogitavisse de coniugationibus *α'* et *β'*, sed de *γ'* solum et *δ'*. Comprobant hoc etiam quae sequuntur *ἐὰν δὲ τὸ καθόλου . . .* quibus verbis edocemur Aristotelem adhuc non nisi de iis coniugationibus locutum esse, quae maiorem propositionem habeant universalem. Ne igitur Aristoteles bis idem dixisse videatur, ad verba *ὅταν δὲ . . . τεθεῖσα* vs. 8 mente repetendum erit e vs. 3 *καὶ ὅταν ἡ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον τεθῇ*; haec

enim Aristoteles vs. 8 adhuc videtur in animo habuisse. Praeterea de coniugationibus α′ et β′ eum non cogitavisse etiam probant quae dicit vs. 11 *διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου* . . . quae quidem demonstrandi ratio (v. 27 b 20) non locum habet nisi in coniunctionibus γ′ et δ′ hoc modo. Quum verum sit B de aliquo C non praedicari, etiam si de omni non praedicetur, neque tamen, si hoc poneremus, fieret syllogismus, clarum est neque fieri syllogismum, si B de aliquo C non praedicetur. Coniunctiones α′ et β′ autem hoc modo demonstrari non possunt, quia, si de omni praedicatur quod propositio maior de parte tantum edicit, fient syllogismi IV et VI. — Verbis *ἐὰν δὲ τὸ καθόλου* . . . vs. 11 complectitur reliquas octo coniugationes alterius propositionis universalis cum altera prrticulari, quae syllogismum non faciunt.

35 b 21 *ἀεὶ γίνεται συλλογισμός.* Praetermisit exceptionem. Nam vidimus non fieri syllogismum ex propositione maiore universali, quae incerte sive neget sive affirmet, et propositione minore particulari, quae simpliciter neget, v. supra sub γ′ et δ′. Adiicimus conspectum syllogismorum, qui hoc capite expositi sunt.

I. *τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.

II. *τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.

III. *τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.

IV. *τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.

V. *τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.

VI. *τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.

VII. *τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.

VIII. *τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.

IX. *τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.

X. *τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.

XI. *τὸ Α ὑπάρχει παντὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.

XII. *τὸ Α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Β,*
τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή,
τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.

Tenendum est *τὸ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν* et *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν* in his ita accipienda esse, ut significent

„fieri posse, ut alterum de altero non omni praedicetur" vel „ut omni non praedicetur". Eundem sensum servavimus etiam in sequenti tabula, in qua, ut ambiguitatem evitaremus, quam habet τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι (v. ad 33 a 3), τὸ ἀνάγκη μηδενὶ (h. e. praedicatur de nullo idque necessario) in eius locum substituimus, quod Aristotelem ipsum non fecisse miror.

Cap. **16.** *De lege, qua teneantur syllogismi primae figurae, qui fiant ex altera propositione necessaria, altera possibili.* **37** *De syllogismis universalibus, qui utramque propositionem habeant affirmantem,* **36 a 7** *de iis qui habeant alteram affirmantem, alteram negantem,* **28** *de coniunctione propositionis negantis cum negante.* **32** *De particularibus syllogismis.* **b 19** *Conferuntur syllogismi cap.* **16.** *cum syllogismis cap.* **15.**

I. τὸ A ἀνάγκη παντὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	II. τὸ A ἐνδέχεται παντὶ τῷ B, τὸ B ἀνάγκη παντὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.
III. τὸ A ἀνάγκη μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ, τὸ A ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ.	IV. τὸ A ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἀνάγκη παντὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ.
V. τὸ A ἀνάγκη παντὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ.	VI. τὸ A ἀνάγκη μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ, τὸ A ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ.
VII. τὸ A ἀνάγκη παντὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	VIII. τὸ A ἐνδέχεται παντὶ τῷ B, τὸ B ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.
IX. τὸ A ἀνάγκη μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ, τὸ A οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.	X. τὸ A ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, τὸ A ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή.
XI. τὸ A ἀνάγκη παντὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, τὸ A ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ.	XII. τὸ A ἀνάγκη μηδενὶ τῷ B, τὸ B ἐνδέχεται τινὶ τῷ Γ μή, τὸ A οὐχ ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ.

35 b 24 *τὸν αὐτὸν τρόπον*. Qua in re differant indicat **36 b 21.**

35 b 4 *δή*, quod non habent *AC*, vix poterit omitti: solet enim Aristoteles, quum praecessit imperativus vel coniunctivus, quibus indicatur, de qua re agendum vel ex qua concludendum sit, uti particula quae significet, qua ratione coniungenda sint quae praecesserint cum iis quae sequantur.

36 a 1 *τὸν αὐτὸν τρόπον*, eundem quem habuimus **34 a 34.**

36 a 7 *μὴ ὁμοιοσχήμονες*. Biese I. p. 149 not. 5 „diefs Wort wird

auch gebraucht in Bezug auf Bejahung und Verneinung beider Vordersätze". Imo, ni fallor, semper hanc vim habet, ut utramque propositionem negantem esse vel utramque affirmantem significet: circumscripsit igitur 29 a 20 quod uno verbo exprimere licebat *κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων ὄντων τῶν ὅρων*. Sic ab interpretibus propositio dicitur *ἀνομοιοσχήμων* (e. g. schol. 187 a 20) affirmationis et negationis respectu habito.

36 a 9 Verba *ἐξ ἀνάγκης*, si deessent, nemo esset qui requireret, quia propositionem maiorem necessario negantem esse verbis *μηδενὶ ἐνδεχέσθω* iam indicavit. Pleonasmus similis est ei quem habemus 337 b 13 *οὐχ οἷόν τε μὴ ἐνδέχεσθαι*. Alia eiusdem generis collegimus ad 61 b 7. Adiecta videntur verba *ἐξ ἀνάγκης*, ne quis *τὸ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι* eo sensu dictum putet quo significat „posse aliquid praedicari de nullo", quamquam ne hoc fieret iam satis cautum est iis quae praecesserunt *ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία*. — Praeterea in sequentibus bene attendendum est, quo sensu ponatur *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί* vel *οὐ παντί* vel *μή τινί*, quippe quae et necessariam (v. 14) et possibilem propositionem significent (vs. 18): nam altero sensu convertuntur *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* et *τὸ ἐνδέχεσθαι παντί*, altero inter se pugnant.

36 a 18 Cur Bkk. non scripserit *τῶν*, quod vs. 34—38 codicum auctoritate motus praetulit, non video.

36 a 21 *ἥ τε γὰρ πρότασις* ... Pendet enim conclusio ex propositione maiore, si in minore B de omni C affirmatur: nam C inest in termino B ut pars in toto. Qua ratione igitur A praedicatur de termino B, eadem etiam de C.

36 a 23 Lectio *μηδενὶ* et Alexandri et codicum auctoritate commendatur, ut recipienda sit, si habeat quo explicetur. Alexander locum ita interpretatur, ut verba *εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν* accipienda sint de propositione *τὸ A ὑπάρχει μηδενὶ τῷ Γ*, quae deductione facta ad absurdum demonstrari non possit. Mihi quidem haec explicatio videtur stare non posse: nam ferri non posset Aristotelis negligentia, si syllogismi (v. 23), ex quo absurdum colligeretur, quod efficere vellet, propositionem maiorem omisisset (*τὸ A τῷ Γ τινὶ ὑπάρχει*); nam oratio hac loquendi ratione tam obscura esset, ut sententia divinanda esset, non intelligenda. Deinde ad absurdum duci ab Aristotele dicitur id, cuius veritas probatur posito eo quod contrarium est.

Sin autem lectionem μηδενὶ cum Alexandri explicatione admittimus, sumit Aristoteles falsam conclusionem (τὸ A τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν), omittit quod sumi debebat eius contrarium, adiicit propositionem minorem quae iam concessa est. Quid mirum igitur, si nihil absurdi exit, quum sumatur quod falsae conclusioni contrarium est? Nonne hoc indignum Aristotelis acumine? At fortasse falsa est explicatio quam Alexander proposuit et vera mens Aristotelis haec est, ut dicat „deductio ad absurdum in hoc syllogismo locum non habet: nam si quis dicat veram conclusionem non esse τὸ A τῷ Γ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, sed τὸ A τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, nihil absurdi colligi poterit ex hac conclusione". Sed ne haec quidem interpretatio admitti potest: aperte enim falsum esset quod Aristoteles diceret. Nam ex propositionibus τὸ A μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ Γ et τὸ A τῷ B ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν colligitur (v. cap. 15. syll. VI), conversa propositione AΓ, τὸ Γ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ B ὑπάρχειν, quod repugnat propositioni minori (vs. 19) quam concessimus. His expositis iam clarum est, quo iure servaverimus lectionem quam Bkk. dedit vet. interpretis lat. et Boethii auctoritatem secuti, qua lectio τινὶ pro μηδενὶ commendatur (v. Buhle animadvv. critt.). Sententia autem haec est vs. 20—24: „Conclusio erit τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, non τοῦ μὴ ὑπάρχειν: nam in propositione maiore sumsimus τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, et deductione quidem ad absurdum haec conclusio (τοῦ ἐνδέχεσθαι μηδενί) probari nequit. Etenim si quis poneret quod conclusioni contrarium est τὸ A τῷ Γ τινὶ ὑπάρχειν intell. ἐξ ἀνάγκης (quod intelligendum esse aperte docent quae praecesserunt), quum concessum sit τὸ A τῷ B ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, nihil inde colligeretur quod absurdum esset."

36 a 26 ὅταν μὲν . . . Significat syllogismum V. — Vs. 27 ὅταν δὲ . . . Sin autem B necessario praedicatur de nullo C, A vero potest praedicari de omni B.

36 a 28 οὐδ' ὅταν . . . Tangit syllogismum VI, quamquam non exponit: sin autem propositiones huius syllogismi transponantur, ut altera alterius locum occupet, non fieri syllogismum terminis expositis demonstrat.

36 a 32 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Eodem modo res se habet in syllogismis particularibus, quia in prima et secunda figura syl-

logismi particulares ex universalibus fiunt, si in his propositio minor pro universali sumitur particularis, ut in particularibus de parte concludatur quod in universalibus de toto. Quare tabulas syllogismorum capp. 15 et 16 ita disposuimus, ut ex ordine universalis syllogismus particulari respondeat, primus septimo, octavo secundus et sic porro.

36a33 καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται, intell. dummodo fiat syllogismus: namque non semper fit, si propositio negans est necessaria. Loquitur autem de syllogismis IX et XII.

36a39 ὅταν δὲ ... Haec dicta sunt de syllogismo X, vs. 40 ἢ τὸ καθόλου ... de syllogismis VII et XI. Non commemoravit modum VIII, quem ut complecteretur, vs. 40 post ἢ adiicere poterat τὸ ἐν τῷ κατηγορικῷ ἢ τὸ ἐν et quae seq.

36b3 Reliquum est, ut demonstret non fieri syllogismum, si propositio minor sit universalis, maior particularis, vel utraque particularis. Praeterea monendum est duas coniugationes ex quibus non fit syllogismus ab Aristotele praetermissas esse, quae minorem habent necessario negantem de parte, maiorem incerte vel affirmantem vel negantem de toto.

36b5 Delenda putavimus verba πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ cum Boethio: nam quamquam πρὸς cum casu dativo hoc sensu coniungitur, v. 39a35 et 61b16, cf. 37b29, 38a26, ubi Bkk. hoc non ferendum putavit (quamquam idem tulit 61b23 et 26, 49a37, 36a25, b3 et 5), tamen, si ista verba servantur, et constructio offendit, quia praecessit πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, quod ex optimis libris restituimus vs. 3, et verba ipsa supervacanea sunt; facile enim, si omissa sunt, intelliguntur, ut aliena manu explicationis gratia addita esse videantur.

36b7 ὅταν δ' ἀναγκαῖον ... Observata eadem conditione, ut propositio minor sit universalis.

36b19 Propositiones coniugationum, quas consideravimus cap. 15 et 16, similiter se habere debent, ut fiat syllogismus. Similitudo autem in eo est, quod ex syllogismis, de quibus cap. 15 dictum est, fiunt syllogismi capitis 16, si ὑπάρχειν mutatur in ἀναγκαῖον εἶναι, hoc solo, ait, discrimine, ut in illis (v. IV, VI, X et XII cap. 15) conclusio fiat possibilis, si propositio maior simpliciter neget, in his vero (v. III, VI, IX et XII cap. 16) conclusio non incerte, sed simpliciter neget, si maior necessario neget.

Cap. 17. Indicat quae tribus capp. sequentibus expositurus est. 35 Termini propositionis possibilis negativae non convertuntur; 37 a 9 namque eos converti ne deductione quidem facta ad absurdum demonstrari potest. 32 E binis propositionibus possibilibus in secunda figura non fit syllogismus, sive universales sunt, b 13 *sive particulares.*

36 b 30 Non adiecit τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι, sicut 37 b 20, quia in secunda figura alteram propositionem negantem esse per se intelligitur.

36 b 31 *τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον.* Nam quem locum in illis tenet *τὸ ὑπάρχον*, ut diximus, eum in his *τὸ ἀναγκαῖον.*

37 a 4 Postquam deductione facta ad absurdum probavit non converti terminos propositionis *τὸ A ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ B*, idem etiam alia ratione demonstrat. Etenim si quando fit, ut B necessario negetur de aliquo A, non recte dicitur, si *τὸ ἐνδέχεσθαι* sensu proprio accipiatur, B posse praedicari de nullo A (hoc est enim quod dicit vs. 8 *τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον*), quia quod de nullo, id etiam de omni praedicari potest.

37 a 9 *ἀλλὰ μὴν* . . . Namque sunt fortasse qui deductione facta ad absurdum conversionem demonstrari posse putent.

37 a 15 *οὐ γὰρ εἰ μὴ* . . . Demonstrationem modo propositam vs. 10—14 refutat, sed causam, cur non admittenda sit, non satis videtur perspexisse: unde factum est, ut obscurius de ea disputaverit. Diximus supra omnem vim deductionis in eo positam esse, ut quod sumatur re vera repugnet ei propositioni quae probanda sit: quare, si quid ambigui inest in ipsa propositione vel in eo quod propositioni repugnet, deductio fieri non poterit (v. quae diximus ad 33 b 30). Apparet autem vs. 11 *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* sensu proprio poni, ut sit „posse praedicari de nullo": convertuntur igitur *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* et *τὸ ἐνδέχεσθαι παντί*, ut quod alteri repugnet etiam alteri repugnare debeat. Iam *τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί* opponitur *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν*, *τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ* vero opponitur *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν*: quare si *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ* demonstrari potest per deductionem, absurdi aliquid provenire debebit, et si sumimus *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν* et si sumimus *τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν*. Si illud sumimus, fit deductio quam habemus vs. 10—14; si hoc, nihil absurdi consequitur (vs. 29 *τούτου*, h. e. *τοῦ ἐξ*

ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν): quare deductio in his locum habere nequit. His expositis clarum erit, quomodo res ipsa se habeat: restat, ut Aristotelis verba exponamus. Duplex, inquit, sensus est τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί (imo, triplex: nam etiam de eo quod ἐνδέχεται τινὶ vel οὐ παντὶ enuntiare licebit τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί): dicitur enim et de eo quod necessario praedicatur de aliquo et de eo quod necessario de aliquo non praedicatur. Ac illud quidem clarum est, hoc vero (quod dicatur de eo quod necessario negetur de aliquo) inde apparet, quod non proprie dicitur „praedicari posse" id quod praedicari debet: quare, si quid de aliquo debet non praedicari (h. e. si necessario non praedicatur), de eo non licebit dicere ἐνδέχεσθαι μηδενί (posse tantum fieri, ut praedicetur de nullo), sed dicendum erit μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί, sicut etiam in iis quae affirmantur „posse de omni praedicari" non dicitur id quod necessario praedicatur de aliquo. Argutius hoc Aristoteles quam verius. Non nego quidem inesse in illis verbis ambiguitatem quam Aristoteles dicit, quis autem, quaeso, erit qui altero sensu accipiat? Quis erit qui τὸ *A* μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ *B* dictum putet pro τὸ *A* ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν τινὶ τῷ *B*? Idem esset enim, si quis τὸ *A* μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ *B* ita accipere velit, ut A de omni quidem B praedicari nequeat, sed de aliquo B necessario praedicetur.

37 a 26 δῆλον οὖν ... Haec verba sensu omnino destituta sunt, nisi vs. 28 lectionem codicis *B* cum Boethio recipias. Namque si servas lectionem Bekkeri, non video quid sit, unde appareat non nisi alterum sensum τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι admitti posse: quid est enim, quod, si sensus duplex est, alter alteri praeferendus sit? Si quid ambiguum est in deductione, cur non liceat definita ambiguitate duplicem facere deductionem? Hoc certe faciendum erat Aristoteli, ut deductionem ad absurdum fieri non posse demonstraret, et hoc est quod fecit. Argumentatur enim hoc modo. Duplicem sensum habet τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί, quod si altero sensu accipitur, fit deductio, sin autem altero, non fit: quare, quum et fiat deductio et non fiat, hanc demonstrandi rationem hoc loco admitti non posse intelligitur.

37 a 35 τεθέντος γὰρ ... Explicabimus hoc, ne quis per intpp. in errorem inducatur. Quia conclusio fieri utique deberet τοῦ ἐνδέχεσθαι (ut docet vs. 38), si quid colligitur, aut colligitur

τὸ B παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν aut *τὸ B ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν.* Iam si re vera colligeretur *τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί*, absurdi aliquid consequi deberet, si quis poneret *τὸ ἐνδέχεσθαι παντὶ* veram esse conclusionem: unde quum nihil absurdi exeat, aut utrumque colligitur aut neutrum: nihil igitur omnino colligitur.

37 a 36 *ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν* . . . Hoc esset enim quod colligeretur ex propositionibus *AB* et *BΓ*.

37 b 13 Particularem syllogismum non fieri inde patet, quod non fit universalis: v. quae diximus ad 36 a 32. Ex eodem fonte fluit demonstratio quam habuimus 26 b 14, 27 b 20 al. *ἐκ τοῦ ἀδιορίστου.*

Cap. 18. *De syllogismis secundae figurae universalibus, qui alteram propositionem habent simplicem, alteram possibilem,* 39 *de particularibus syllogismis.*

Ex octo coniugationibus propositionum universalium sunt quattuor quae syllogismum faciunt. Duas commemorat vs. 25 et 29, reliquas vs. 30: unde qui fiant particulares syllogismi apparebit, si propositionem minorem sumimus particularem pro universali.

37 b 29 *ὁμοίως δὲ* . . . hoc tamen discrimine, ut conversa propositione simplici non fiat conclusio *τοῦ BΓ*, sed *τοῦ ΓB*; colligitur enim *ὅτι τὸ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ B.* Eadem conclusio fit etiam ex altera coniugatione quae utramque propositionem habet negantem (vs. 30): nam propositio possibilis negans, ut fiat syllogismus, in affirmantem converti debet.

Cap. 19. *De syllogismis secundae figurae, qui alteram propositionem necessariam habent, alteram possibilem.* 16 *Exponitur, quomodo res se habeat, si altera affirmet, altera neget, primum si necessaria neget,* 26 *deinde si necessaria affirmet;* b 6 *si utraque neget,* 13 *vel utraque affirmet.* 24 *De syllogismis particularibus.* 38 *Conferuntur syllogismi capitis* 18 *et* 19.

38 a 30 *συμβαίνει γὰρ* . . . Accidit enim aliquando, ut conclusio *BΓ* necessaria sit, quod probat non fieri syllogismum: nam si fit syllogismus, conclusio non erit *τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι*, sed non poterit non esse *τοῦ ἐνδέχεσθαι.* Causam indicat vs. 36 sq.

38 a 35 *οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον*, h. e. *οὐκ ἦν τὸ αὐτὸ τῷ ἐνδεχομένῳ.*

38 a 37 *ἢ ἐξ ἀμφ.*, v. quae habuimus 30 b 7—9: nam si conclusio necessaria ex altera propositione simplici, altera necessaria non

fit, nisi propositio necessaria neget, sequitur eidem conditioni satisfaciendum esse, si pro simplici propositione sumatur possibilis, quia propositio possibilis longius abest a necessitate quam propositio simplex: quare ut exeat aliquid necessarii ex eo quod sumtum est ut possibile, iisdem certe conditionibus satisfaciendum erit quae obtinerent, si, quod sumtum est ut possibile, poneretur simpliciter. Quamquam iam ex iis quae diximus satis apparet non fieri syllogismum, tamen (vs. 38 *ἔτι δὲ . . .*) etiam probat non fieri conclusionem *τοῦ ὑπάρχειν*. Namque quum demonstraverit neque *τοῦ ἐνδέχεσθαι* neque *τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι* fieri posse syllogismum, aliis terminis allatis, secundum quos conclusio esse deberet *τοῦ παντὶ ὑπάρχειν*, ostendit colligi non posse *τὸ μὴ ὑπάρχειν*, h. e. *τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν*: nam *τὸ παντὶ ὑπάρχειν* non concludi apparet ex terminis *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, quos dedit vs. 31. Praeterea notandum est, quod vs. 40 scripsit *παντὶ ἐνδέχεσθαι*: exspectabas enim *μηδενὶ ἐνδέχεσθαι*, quod quum eandem vim habeat, non est quod miremur alterum in alterius locum substitutum esse.

38b3 *οὐδὲ δὴ τῶν . . .* Sententiam Aristotelis ex ipsa qua usus est demonstrandi ratione intelligere licet. Ex quibuscunque propositionibus non fieri syllogismum probatum erit, si ostendimus non posse concludi neque *τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν* neque *τὸ ὑπάρχειν* neque *τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, neque *τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν* neque *τὸ μὴ ὑπάρχειν* neque *τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*. His enim continentur quaecunque poterunt concludi. Sin autem invenimus terminos, secundum quos conclusio esse deberet *τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, demonstratum erit non posse colligi quae quarto, quinto et sexto loco posuimus, contra si exsistunt termini qui conclusionem esse volunt *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, probatum erit non posse colligi quae primo, secundo et tertio loco collocavimus. Apparet igitur non fieri syllogismum, si inveniantur termini et *τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* et *τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν*, ut dubium esse non possit quae dicantur *αἱ ἀντικείμεναι φάσεις*. Patet inde, qua ratione explicanda sit lectio quam Bkk. recepit: quae, quamquam bene habere videatur, tamen a nobis non servata est. Nam lectionem *φάσεων* non solum ignorat Alexander, quamquam Philoponus duplicem lectionem agnoscit, sed etiam ex ipso scholio quod scripsit orta videtur lectio quam

codices nostri praebent omnes excepto n, qui cum Alexandro et Boethio habet καταφάσεων. Hanc igitur lectionem praetulimus et propter antiquitatem qua commendatur et propter maiorem difficultatem quam habet: quare veri similius est καταφάσεων mutatum esse in φάσεων quam eum qui repererit φάσεων scribendum putavisse καταφάσεων. Idem est vs. 21: nam vet. intp. vertit „oppositis affirmationibus", Boethius „oppositarum affirmationum", cum quibus convenit quod habuit Alexander. Accedit quod facile est ad explicandum, quomodo in contextum irrepserint quae codices praebent. Videlicet καταφάσεων mutatum est in ἀποφάνσεων ab iis qui non tam de affirmationibus quam de enuntiationibus Aristotelem loqui putarent; quam quidem opinionem etiam Alexandrum habuisse videmus, qui vs. 3 καταφάσεων pro φάσεων dictum esse putat: e lectione vulgari per mendum nata est lectio ἀποφάσεων (f), dum alii pro enuntiatione ipsa eius genera nominanda putarent, ut scriberent καταφάσεων καὶ ἀποφάσεων (n), unde alii denique correxerunt ἀντιφάσεων. Nostram lectionem vs. 4 et 21 retinendam esse, si habeat quo explicetur, nemo erit, opinor, quin concedat; et vs. 21 quidem lectio καταφάσεων non solum sensu non caret, sed optimum sensum praebet. Dixit enim vs. 14 sq. neque fieri syllogismum τοῦ μὴ ὑπάρχειν neque τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, vs. 18 probavit neque conclusionem esse posse τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν: quare vs. 21 sic pergit: „neque vero affirmationum oppositarum (h. e. τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τοῦ ὑπάρχειν et τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν) syllogismus fieri poterit, quoniam demonstratum est esse terminos, secundum quos τὸ ΒΓ esse deberet ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχον, quo tres illae affirmationes tolluntur". Quae quum ita sint, dubium esse vix poterit, quomodo lectio καταφάσεων vs. 4 explicanda sit et defendenda. Postquam enim ostendit vs. 2 non fieri syllogismum τοῦ μὴ ὑπάρχειν, adiicit neque igitur concludi posse affirmationes oppositas (intell. τῷ μὴ ὑπάρχειν): nam a 30 sq. iam terminos proposuit, qui ostendunt nihil posse colligi quod affirmet.

38 b 5 ἀνάπαλιν, h. e. si propositio maior sumitur necessario affirmans.

38 b 13 τὸ στερητικόν, h. e. τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. Est discrimen inter στερητικὸν et ἀποφατικόν. Nam quidquid profertur cum negatione, id dicitur στερητικόν (v. e. g. 39 b 22),

ἀποφατικὸν autem est id quod opponitur *τῷ καταφατικῷ* ut affirmationi negatio. Illud igitur pro hoc poterit usurpari, non vice versa hoc pro illo.

38 b 18 *ἐξ ἀνάγκης γὰρ* . . . Nam si utraque propositio affirmat, licebit invenire terminos ita comparatos, ut B de C praedicari nequeat.

38 b 41 *καὶ ὅτι* . . . 39 a 3 *σχημάτων* omissa sunt in versione Zellii, quamquam de causis, ob quas hoc factum sit, ne verbum quidem dicitur.

38 b 42 *τὸν αὐτὸν τρόπον* . . . Idem de prima figura tradidit 36 b 19 sqq.

Cap. 20. *Quid agatur in tribus capitibus quae sequuntur.* 14 *De syllogismis universalibus tertiae figurae, qui fiunt ex utraque propositione possibili,* 28 *de iis qui fiunt ex altera universali, altera particulari.* b 2 *De coniunctione propositionis particularis cum particulari.*

39 a 27 Secuti sumus lectionem codicis *n*, quam etiam Boethius habuit „si transmutatur contingere non inesse". Eandem iure Sylburgius restituit ex edd. antiquiss. Nam *μεταλαμβάνεσθαι* est „aliter sumi" (v. quae dicemus ad 41 a 39), non „sumi loco alterius rei": quare aut dicendum erat *ἐὰν μεταληφθῇ εἰς τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν*, quod sensisse videtur auctor lectionis quam exhibet cod. *C*, aut quod nos dedimus *ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν*.

39 a 35 Cur hoc loco Bkk. non tulerit *τῷ*, quum aliis locis similia ferenda putaverit, nescio; v. quae diximus ad 36 b 5.

39 a 36 *ὡσαύτως*. Hoc tamen discrimine, ut duabus conversionibus opus sit.

Cap. 21. *De syllogismis tertiae figurae, qui alteram propositionem habent simplicem, alteram possibilem:* 10 *de universalibus,* 26 *de particularibus.* 40 a 1 *Ex utraque particulari non fit syllogismus.*

39 b 22 Omisimus quod addi solet *ἐνδεχόμενον* ante *στερητικόν*, quod neque Alexander habuit neque Philoponus neque agnoscit codex *n*. Certe facile fieri poterat, ut intruderetur, quia re vera non de eo cogitandum est quod simpliciter asseritur, sed de *ἐνδεχομένῳ*: nam omnino non fit syllogismus, si propositio minor simpliciter negat; unde factum est, ut Aristoteles, quoniam

brevius agit de his syllogismis, omiserit vocem ἐνδεχόμενον, quippe quae etiam non expressa facile intelligatur. Quum igitur in his codicem *n* ceteris praestare viderimus, non dubitavimus eundem etiam sequi vs. 10; solus enim omisit verba ὂν καὶ ἐν quae ante τοῖς adiici solent. Alia ab aliis recepta sunt (v. Buhlii animadvv. critt.), quorum varietas mendum subesse prodit. Accedit quod aliena manu verba ὂν καὶ ἐν adiecta quam in scribendo omissa esse veri similius est.

39 b 31 ἔσται ὁ συλλογισμός. Lectionem vulgarem e codd. reduximus. Bkk. omisit articulum.

40 a 2 ἐν τοῖς καθόλου. At ubi egit de universalibus syllogismis nihil dixit de iis coniugationibus ex quibus non fiat syllogismus. Namque res se habet item atque cap. 20, quod innuit 39 b 10. Quamvis igitur dicas verba ἐν τοῖς καθόλου respicere ad initium capitis 21, tamen non offendit, quod exempla ipsa quibus comprobatur non fieri syllogismum, reperiuntur in capite praecedenti: quare emendatione non opus erit, quam Zell ab Alexandro propositam Iulio Pacio probatam necessariam putavit, ᾗ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων.

Cap. 22. De syllogismis tertiae figurae universalibus, qui alteram propositionem necessariam habent, alteram possibilem, 11 *si utraque propositio affirmat,* 18 *si maior negat, minor affirmat,* 33 *si minor negat, maior vel affirmat vel negat.* 39 *De particularibus syllogismis.* b 12 *Quae communia sint syllogismis tertiae figurae, quorum vel utraque vel altera propositio sit possibilis.*

40 a 9 Omitterem prius μὴ ὑπάρχειν cum cod. *n*, nisi Alexandrum habuisse ex scholiis (169 a 3) appareret.

40 a 13 Quum differant codices *A* et *n* in loco quo collocandum sit τῷ *Γ*, quod Bkk. habet post τὸ δὲ *B*, reliqui vero codd. plane praetermiserint, e contextu illud eiecimus, praesertim quum facile intelligatur.

40 a 21 καὶ γὰρ ἡ στερητικὴ ... Ante haec verba Zell addidit „und der Schlufssatz wird nur als möglich, nicht aber schlechthin ausgedrückt erscheinen", quae, si in contextum inferenda putavit, male, si explicationis causa adiecit, bene habent. Difficultatem enim habet particula γάρ, quae si abesset, Aristoteles diceret hoc. „Erit prima figura, in qua, quum propositio negans significet τὸ ἐνδέχεσθαι, conclusionem quoque

esse τοῦ ἐνδέχεσθαι apparet". Quod ita esse in coniugationibus propositionis affirmantis cum negante vidimus 36 a 20. Nemo certe haereret, si verba καὶ γὰρ vs. 21 ... 22 σημαίνει collocata essent post ἐνδεχόμενον vs. 23: nam istis verbis non continetur causa eorum quae praecesserunt, sed potius eorum quae sequuntur. Turbavit orationem ingenii celeritas. Aristoteles, quamvis nondum satis expresserit quae praecedere debebant, iam de iis cogitans quae sequuntur ad alia properat: animus enim praeoccupatur in causis investigandis, dum res ipsa, in cuius causas inquirit, nondum satis expressa est.

40 a 30 συνέβαινε, v. syll. IX cap. 16, in quo, quum conclusio fuerit τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ *A* τινὶ τῷ *Γ*, iam quia propositio *BΓ* conversa est, ut prima figura exeat, *B* substituendum erit in locum termini *Γ*, ut conclusio sit τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ *A* τινὶ τῷ *B*.

40 a 33 ὅταν δὲ ... Complectitur his verbis praeter coniunctiones minoris propositionis negantis cum maiore affirmante etiam eas quae utramque negantem habent: unde patet, quamquam non expresse dixit, in iis quae praecesserunt non agi nisi de iis coniugationibus quae maiorem habeant negantem, minorem affirmantem.

40 a 37 Invitis codicibus servavimus lectionem quam et Bkk. dedit et vet. intp. (cod. Gothan.) habet, quamquam cum codicibus et Boethius consentit et Philoponus, ut ex scholiis apparet: Philoponum autem male intellexisse hunc locum iam inde patet, quod primae figurae syllogismum fecit, quum de tertia agatur. Tamen fortasse erit qui codicum lectionem restituendam putet, si habeat quo explicetur. Si quis igitur dicat terminorum esse hunc ordinem, ut *A* sit ὕπνος, *B* καθεύδων (s. ἐγρηγορὼς) ἄνθρωπος, *Γ* ἵππος, qui ut terminus medius in tertia figura recte secundum locum occupet, quia sit is, de quo in propositione maiore praedicetur *A*, bene habere videntur omnia, nisi quod obstat ipsa consuetudo Aristotelis: solet enim in syllogismis tertiae figurae terminos ita collocare, ut medius ultimum locum occupet, v. 39 b 5 sq., 31 b 41 — 32 a 5 al., quare, quamquam ferri posset quod codices praebent, tamen levem mutationem facere quam usum loquendi qui apud Aristotelem obtinet non servare maluimus.

Cap. 23. Demonstrandum est confici posse quodcunque colligatur per universales syllogismos primae figurae. 23 *Generatim componuntur quaecunque colligi possunt.* 30 *Ut proveniat simplex conclusio, duabus propositionibus opus est* 37 *iisque coniunctis per terminum medium:* 41 a 13 *quae quidem coniunctio triplex est.* 22 *Eadem ratio eorum est, quae deductione facta ad absurdum demonstrantur,* 37 *et quaecunque conficiuntur ἐξ ὑποθέσεως.* b 1 *Colligitur quod hoc cap. demonstratum est.*

40 b 17 Quum adhuc nos edocuerit, quibus positis quae fiat conclusio et qua ratione fiat, iam demonstrat praeter eos quos exposuit modos non dari alium quo quid possit colligi: quod si probatum erit, sequitur prioribus duobus modis primae figurae posse demonstrari quodcunque demonstretur. Apparet inde, quam inepte Philoponus hanc partem libri inscripserit *περὶ τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν.*

40 b 24 *ἢ ὑπάρχον τι ἢ* ... Verbum *ὑπάρχειν* hoc loco latius patet: nam accipiendum est non solum de iis quae simpliciter praedicantur, sed etiam de iis quae incerte et quae necessario. — Num affirmet conclusio an neget, num de toto an de parte aliquid praedicet, nihil facit ad id quod demonstrandum Aristoteles hoc loco sibi proposuit, omnes syllogismos reduci ad universales syllogismos primae figurae; nam ipsa demonstrandi ratio eadem manet: alia est, si recta via argumentatio procedit, alia, si deducitur ad impossibile. Hoc erit igitur ad quod respicere debebimus, si ostendere volumus quod propositum est.

40 b 25 *ἐξ ὑποθέσεως.* Hypothetica dicitur demonstratio quae non recta pergit a propositionibus sumtis ad id quod colligi debet, sed quae, ut efficiat quod vult, alia quaedam praeter ipsas propositiones, ut sibi concedantur, postulat: quae cum ex alterius arbitrio pendeant, demonstratio dicitur hypothetica, quippe quae non admittatur nisi ea conditione, ut quae postulentur dentur ab altero. Apparet inde, et quo iure deductio ad impossibile appelletur demonstratio hypothetica — namque ut fiat, necesse est sumere quod conclusioni repugnet, quod si re vera repugnare et cum eo cui repugnet simul consistere non posse negetur ab altero, deductio locum non habet, cf. quae dicemus ad 41 a 24 — et quid intersit inter syllogismum hypotheticum quem vocat Aristoteles et eum quem nos hoc

nomine appellare solemus: siquidem quem nos dicimus, non nisi forma differt a syllogismo categorico, quem vero Aristoteles, reapse ab illo diversus est. Eadem ratione qua syllogismi differunt verba τιθέναι et ὑποτιθέναι: quare in definitione syllogismi simplicis 24 b 19 dixit τεθέντων τινῶν. Neque tamen ubique hoc discrimen observat: dicit enim 1013 b 20 αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, ut ipsas propositiones significet ex quibus fiat syllogismus. 195 a 18 αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστιν. Opponi solent ab Aristotele τὸ ἐξ ὑποθέσεως et τὸ ἁπλῶς, id quod simpliciter dicitur ei quod non sine quadam conditione profertur. 1278 a 5 οἱ μὲν ἁπλῶς, οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως πολῖται μὲν γάρ εἰσιν ἀλλ' ἀτελεῖς. 1332 a 10 λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως τἀναγκαῖα, τὸ δ' ἁπλῶς τὸ καλῶς, quod sic intelligendum est. Beata vita est summum bonum: quare omnia alia fieri debent propter illam. Beata vita (τὸ καλὸν) igitur per se (ἁπλῶς) expetenda est, reliqua omnia, quippe quae necessaria sint propter illam, fiunt ἐξ ὑποθέσεως. 1288 b 28 ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως (intell. ἀρίστην πολιτείαν οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν νομοθέτην): namque prima erat respublica quae per se spectata est optima (das Ideal), altera erat optima omnium quae fieri possint in terris, tertia denique est ea qua melior exsistere non potest, si omnium rerum, ex quibus certae reipublicae conditio pendeat (τῶν ὑποτεθέντων), iusta habeatur ratio, cf. πρὸς τὴν ὑπόθεσιν 1296 a 32. Biese II. p. 444 et 496. Alio sensu dicitur 1317 a 40 ὑπόθεσις μὲν οὖν τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας ἐλευθερία: idem enim hic significat ὑπόθεσις quod al. dicere solet ὅρον. Ceterum ὑπόθεσιν dici quodcunque orationi subiectum sit, de quo disputetur, non est quod exemplis comprobemus. Minus late patet Anal. post. 72 a 20, et 76 b 29, quibus locis quae dicit inter se videntur pugnare. Nam altero loco hypothesin facit alteram partem θέσεως, quam paullo ante (72 a 15) ita definivit, ut sit propositio quae, quamvis ipsa demonstrari nequeat, initium faciat syllogismi et de qua discentem certum esse non necesse sit, altero loco vero ὑποτίθεσθαι ea dici decernit quae, quamvis demonstrari possint, ponantur non demonstrata ut veri similia ei qui discat. Difficultas tollitur, si spectamus naturam ὑποθέσεως, quae non in eo est quod vel demonstrari possit vel non possit, sed in eo quod qui discat, quamquam nihil habeat certi, tamen ponat,

non ut certum quidem, imo ne ut veri simile quidem, sed ponat quodcunque sit eo consilio, ut quod inde consequatur perspiciat.

40 b 30 Exponit, qualia esse debeant ex quibus fiat syllogismus.

40 b 32 τὸ ἐξ ἀρχῆς ... Quod ab initio ad demonstrandum propositum est, sumetur, quasi esset demonstratum, h. e. fiet petitio principii, quam dicunt: nam ἀρχή (principium) hoc loco est id cuius causa quaestio instituitur, id quod demonstratio assequi vult, τὸ αἴτιον τελικόν, quod dicunt intpp. ad Anal. post. II init.: male igitur Zell „so ist diefs eine Annahme des Grundes".

40 b 33 Praedicetur igitur A de termino C; iam si C de nullo alio, neque alius de termino C, neque de termino A alius, nihil colligi poterit, quia ex propositione AC sola nihil consequitur. Si igitur (vs. 37) sumsimus A praedicari de termino C, ut fiat syllogismus, etiam alia propositio assumenda erit, quae cum illa ita possit coniungi, ut aliquid inde consequatur. Quod si fieri volumus, necesse est, ut aut A de alio termino aut de termino A alius aut alius de termino C aut C de alio praedicetur. Apparet autem, quamvis fiat syllogismus, nihil posse confici ex iis ipsis quae sumsimus, si altera propositio ita comparata sit, ut vel primae vel secundae vel tertiae conditioni satisfaciat (nam premenda sunt verba οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων vs. 39, h. e. non erit perfectus syllogismus, quo recta via a propositionibus ad conclusionem procedere liceat): restat igitur, ut C praedicetur de alio termino. Nam huic uni conditioni si satisfactum erit, continuo proveniet conclusio. Iam si C (vs. 40) non praedicatur de termino B, sed de quocunque alio, non fit conclusio AB, quam conficere volebamus; sed haec quidem non exibit, nisi C aut praedicetur de ipso termino B aut de alio, qui praedicetur de termino B.

41 a 6 ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε, syllogismus qui tendit ab altero termino (a maiore) ad alterum (ad minorem): monstrat enim viam qua pervenimus ab altero ad alterum a priori distantem. Verba ὁ δὲ τοῦδε ... 7 προτάσεων a Zellio plane omissa video, quamquam exempla quae afferuntur vs. 8 sq. illa optime habere probant: nam priori exemplo proponitur ὁ πρὸς τόδε συλλογισμός, altero ὁ τοῦδε πρὸς τόδε.

41 a 16 ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρ. σχ., Trdlbg. Elem. log. p. 95 (cf. not.) „Qui terminorum naturam spectant, eos tria figurarum

genera, qui externam enunciationum formam, eos quatuor constituere necesse est. Quare Galenus non addidit, ut vulgo putant, quartam tribus prioribus, sed tres Aristotelis in quatuor novas convertit; nituntur enim plane alio dividendi fundamento". Unde apparet, quam iniquum sit quod dixit Gumposch p. 119 „Bei dieser Schrift darf man nicht vergessen den Empirismus und den Zweck des Aristoteles. So hätte er bestimmt auch die vierte Figur des Galenos herausgehoben, wären die Schlüsse dieser Figur so häufig als die der andern" et Ritter Gesch. der Phil. III. p. 93 not. 2 „Diefs mufs dem Aristoteles allerdings als Fehler angerechnet werden, weil er zu beweisen sucht, dafs nur in den drei Figuren geschlossen werden könne". Cf. 47 a 40—b 5.

41 a 18 Non refert utrum plures sumantur medii termini an unus: eadem enim manet demonstrandi ratio, quamvis conclusionum numerus augeatur.

41 a 24 Quod ad demonstrandum propositum est (τὸ ἐξ ἀρχῆς) probatur ea conditione (ἐξ ὑποθέσεως), ut aliquid admittendum sit quod concedi nequeat, si ponatur contrarium (intell. τοῦ ἐξ ἀρχῆς).

41 a 26 διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ ... Ios. Blancanus (Aristotelis loca mathematica coll. et explicata. Bonon. 1615) hunc locum silentio praeteriit. Iul. Pacius in comm. p. 153 b init. nos delegat ad Alexandri explicationem, quam confusam et perplexam Brandis inter scholia collecta non recepit: et nos quidem Alexandri locum non corrigimus, quamquam ex iis quae dicemus patebit, quomodo restituendus sit. Siquidem explanatio quam ille proposuit haec est. Quadrati $\alpha\beta\gamma\delta$ sit diametros $\beta\gamma$, latus $\alpha\beta$. Iam si sumimus σύμμετρον (rationalem, quod dicunt) esse diametrum et latus, duo numeri inveniri poterunt, qui rationem exprimant quam diametros et latus inter se habeant: quare erit $\beta\gamma : \alpha\beta = a : b$. Numeri autem a et b ita comparati esse debebunt, ut aut uterque sit impar, aut unus par, alter impar: nam si uterque esset par, dimidiae partes eorum, quae eandem rationem exprimerent, sumendae essent. Quod ut signis declaremus, proportionem scribamus hoc modo:

$$\beta\gamma : \alpha\beta = \begin{cases} (2n+1) : 2m \\ 2n : (2m+1) \\ (2n+1) : (2m+1) \end{cases}$$

Quum autem numerorum quadratorum parium dimidiae partes utique sint numeri pares (etenim numerorum quadratorum radices aut pares sunt aut impares: si radix est numerus par, numerus quadratus erit $(2n)^2 = 4n^2$; si impar, numerus quadratus erit $(2n + 1)^2 = 4n^2 + 4n + 1$, unde apparet omnem numerum quadratum aut imparem esse aut etiam dimidiam eius partem esse numerum parem), $\beta\gamma^2$ autem exprimi debeat numero pari, quia $\beta\gamma^2 = 2\alpha\beta^2$: consequitur $\alpha\beta^2 = \frac{1}{2}\beta\gamma^2 = 2n$; erit igitur $\beta\gamma : \alpha\beta = 2n : 2m$ (quum enim viderimus numerum quadratum parem esse, si radix par sit, $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ non poterunt non exprimi numeris paribus), neutiquam vero ratio quam habeant lineae $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ exprimi poterit sive binis numeris imparibus sive altero pari altero impari. Hanc proportionem si conferimus cum ea quam supra habuimus, ubi rationem linearum $\beta\gamma$ et $\alpha\beta$ aut binis numeris paribus aut altero pari altero impari exprimendam esse diximus, numerum imparem pari aequalem dicere coacti sumus, quod absurdum est. De veritate huius demonstrationis disputare, praesertim quum quid statuendum sit de ea satis facile sit ad intelligendum, non est huius loci; nobis enim hoc loco nihil propositum est nisi ut veram mentem Aristotelis patefaciamus.

41a32 διὰ τὴν ἐξ . . . per eam hypothesin quam sumsimus ab initio deductionis ad impossibile: unde colligit a syllogismo qui recta procedat deductionem non ipsa concludendi ratione differre, sed eo quod demonstretur: illo enim probatur quod verum est, hac quod aperte falsum est ex eo quod, licet falsum, positum est tanquam verum.

41a39 τὸ μεταλαμβανόμενον Alexander optime ita explicat, ut quod positum sit sumatur aliter quam positum sit. Quomodo hoc fiat, exemplo proposito ostendit: nam quod cum conditione prolatum est, id iam conditione omissa pronuntiatur. Si igitur Aristoteles in omnibus syllogismis hypotheticis conclusionem fieri dicit πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον, hoc nihil aliud est, quam si diceret in conclusione sine conditione simpliciter (ὑπαρχόντως) proferri quod antea cum conditione prolatum sit: v. c. Si voluntas non pendet ex corpore, corpus non movetur per se solum: voluntas non pendet ex corpore (τὸ μεταλαμβανόμενον), corpus igitur non movetur per se solum.

Iam si fit syllogismus, fiat πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον necesse est, h. e. sin autem syllogismus in his locum habet, nihil hoc syllogismo demonstrari poterit nisi τὸ μεταλαμβανόμενον, e. g. hoc modo. Quod e mente pendet non pendet ex corpore, voluntas pendet e mente, voluntas igitur non pendet ex corpore — hoc esse quod Aristoteles sibi velit patet ex usu praepositionis πρός, quae aliam huius loci interpretationem non admittit: eandem vim praepositio habebat 29 a 23, 40 b 39, 41 a 6 sq. Id vero, pergit, quod demonstrandum est (τὸ ἐξ ἀρχῆς, corpus non moveri per se solum) e concessione suspensum est: ὁμολογία quam dicit haec est, „corpus non moveri per se solum, si voluntas non pendeat ex corpore" — ne quis putet τὸ μεταλαμβανόμενον Aristotelem dicere περαίνεσθαι δι' ὁμολογίας, monemus, quod illud quidem syllogismo categorico confici posse dixerit, e concessione vero suspensum dicat ipsum nexum causalem, qui obtineat inter conditionem et id quod ex ea colligatur: quare addit aut concedi debere hunc nexum, ut fiat syllogismus, aut, si non concedatur, alia hypothesi opus esse, unde colligi possit τὸ ἐξ ἀρχῆς, v. c. si quis dicat corpus moveri posse per se solum, etiam si voluntas non pendeat ex corpore, nova hypothesi opus erit, qua probetur corpus non moveri per se solum, e. g. hac: „si mens movetur per se, corpus non per se". Recte Zell „Bei allen diesen ist der Schlufs auf das gerichtet was als Grund des bedingten Satzes (τὸ μεταλαμβανόμενον) angenommen worden ist", quamquam hoc non est vertere, sed simile quidquam aliis verbis exprimere; ostendit autem nota adiecta non recte Zellium intellexisse sensum huius verbi: dicit enim τὸ μεταλαμβανόμενον eam propositionem significare quae cum conditione profertur, quam Alexander expresse dicit vocari τὸ προσλαμβανόμενον, non τὸ μεταλαμβανόμενον. Obscurius Biese I. p. 155 „Der Schlufs wird hier angewandt nur auf das, was an die Stelle des zu beweisenden Satzes angenommen ist; ist dieses zugegeben, so wird, wenn es sich wirklich so verhält, daraus jener Satz gefolgert; oder wird jenes nicht zugestanden, so geht man von einer andern Annahme aus". Nos locum in sermonem patrium vertimus ita: „In allen hypothetischen Schlüssen nämlich geht der Schlufs nur auf das verändert Angenommene (auf die Bedingung, die nicht mehr bedingt, son-

dern kategorisch ausgesprochen wird), die anfängliche Behauptung aber wird durchgeführt vermittelst eines Zugeständnisses oder einer andern (neuen) Annahme". — Confirmatur hoc loco quod diximus ad 40 b 25, latius patere hypotheticum syllogismum apud Aristotelem quam apud nos, siquidem hypotheticum dicit eum, in quo aliquid ponitur, quod, dummodo concedatur, quo iure ponatur non quaeritur: quare 45 b 23 *ἐξ ὑποθέσεως* dicitur colligi, si quod de singulis partibus demonstratum est de toto demonstratum esse sumitur, cf. Philop. in schol. 179 a 33. Quae quum ita sint, non possum non mirari, quod Aristoteles reprehendi soleat, quod nihil tradiderit de syllogismis hypotheticis, praesertim quum cap. 44. (quo confirmatur explicatio huius loci quam modo exposuimus) appareat quaestionem de his syllogismis eum alienam iudicavisse ab Analyticis: etenim quae non conficiuntur nisi *δι' ὁμολογίας*, ea certe scientiae nihil fere utilitatis afferre poterunt, quamvis haud negligenda sint in arte dialectica. Consilio igitur praetermisit in Analyticis quodcunque iustam et perfectam demonstrationem non admittit, sed ex concessione pendet et ex arbitrio alterius: quare quae probantur *ἐξ ὑποθέσεως*, ea non dicuntur *ἀποδείκνυσθαι*, sed *περαίνεσθαι*, v. 50 b 29: optime igitur Alexander schol. 185 a 7 *συλλογισμοὺς μὲν ἁπλῶς οὐ λέγει τοὺς ὑποθετικοὺς εἶναι, περαίνειν μέντοι καὶ αὐτοὺς λέγει.*

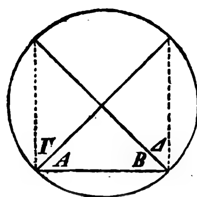
Cap. 24. Omnis syllogismus habere debet et universalem alteram propositionem et affirmantem. 23 *Conclusio universalis non fit nisi ex utraque universali, quamquam ex utraque universali aliquando non fit nisi particularis.* 27 *Altera propositio similis utique est conclusioni.* 32 *Paucis complectitur quae adhuc exposuit.*

41 b 6 Quum demonstraverit omnes a se syllogismos expositos esse qui fieri possint, non opus erat, ut nova demonstratione probaret omnis syllogismi alteram propositionem universalem esse: apparet enim hoc ita esse consideratis singulis syllogismis quos exposuit omnibus. Unde factum est, ut non de integro demonstraverit alteram propositionem utique esse affirmantem et quaecunque alia colligere licet de rationibus quae inter singulos terminos et propositiones syllogismorum obti-

neant: quae, quum disputaverit de omnibus syllogismis qui fieri possint, breviter tantum recenset vs. 22—35.

41 b 9 Quum interpretes hunc locum difficultatibus obstruxerint quibus non laborat, breviter eum explanemus. Qui colligere vult voluptatem musicam honestam esse propositionem maiorem, si non universalem sumit, aut hanc facit: „Voluptas honesta est" (cui quidem propositioni, quia indefinita est, si adiicitur minor: „Voluptas musica est voluptas", nihil ex utraque consequitur: nam indefinita idem valet quod particularis), aut hanc: „Quaedam voluptas honesta est", quam si ita sumit, ut „quandam voluptatem", de qua loquatur, dicat aliam quam voluptatem musicam, de musica certe nihil colliget; sin autem ita, ut musicam ipsam prae ceteris intelligat, petitionem principii, quae dicitur, admittit. — Iul. Pacius (p. 155 a) petitionem principii rectius dici petitionem quaesiti monet: nos vero servavimus vocem „principii", ut quae melius respondeat ei quod Aristoteles vocat *τὸ ἐξ ἀρχῆς*. Accedit quod artis vocabula retinenda putavimus, quum in re difficili etiam iusta mutatio obscuritatem pariat.

41 b 15 Confusae huius loci interpretum graecorum explicationes in scholia a Brandisio coll. non transscriptae sunt. Non meliores autem esse eas quas dederunt recentiores Zellii exemplum ostendit, qui quid sibi voluerit divinandum relinquo iis qui rerum mathematicarum peritiores sunt. Dicit enim inter alia „Wenn man nun diese beiden zuletzt genannten Winkel von den ebenfalls gleichen Linien HCD und IDC abzieht, so bleiben als gleiche Reste übrig die Winkel..." Anguli demuntur a lineis, restant anguli! Buhle in animadvv. figura adscripta contentus est scientiae, ut solet, speciem prae se ferens, quamquam et figura ipsa et locus, quo collocata est, ignorantiam eius produnt. Caput rei Iul. Pacius perspexit, quem etiam Ios. Blancanus secutus videtur, nisi quod litteras figurae adscriptas mutandas esse censuit: neque tamen explicatio quam dedit omni difficultate libera est: loquitur enim de angulis mixtis e linea recta et curva, qui, quamquam a geometria Graecorum non omnino alieni sunt, tamen huic loco non videntur convenire. Mihi certe res longe simpliciorem interpretationem admittere videtur. Res enim sic se habet. Demonstratur angulos ad basin trianguli aequilateri adiacentes aequales esse.

Sit punctum, in quo latera trianguli aequilateri conveniunt, centrum circuli, cuius radius sit aequalis lateri trianguli. Iam si latera trianguli per centrum ad circumferentiam producuntur et lineae ducuntur a punctis A et B ad ea puncta, in quibus illae lineae productae cum circumferentia conveniunt, erunt anguli $A+\Gamma = B+\Delta$: nam angulus quem efficiunt $A+\Gamma$ item atque angulus quem efficiunt $B+\Delta$ semicirculo nititur, deinde erit angulus $\Gamma = \Delta$, quia uterque nititur eadem portione circumferentiae. Ergo si aequalia demuntur ab aequalibus, erit angulus $A = B$, quod erat demonstrandum. Sic omnia optime habent exceptis iis quae uncinis inclusimus, τὰς EZ; patet enim angulos reliquos eos ipsos esse, quos litteris A et B notavimus: nam ista ab interprete quodam praepostere addita esse et res ipsa docet et lectionis varietas quam praebent codd. *n* et *d*, quorum ille a vulgari lectione recedit, hic prius habuit τὰς ἐξ, quod natum videtur ex iis quae proxime sequuntur, τὸ ἐξ, unde corruptionem ortam esse veri simile est. Neque tamen cum nostra explicatione pugnat, si quis servet quae vulgo leguntur τὰς EZ, sed dicendum erit his litteris denotari eos angulos qui restent, si ab angulis $A+\Gamma$ et $B+\Delta$ demantur Γ et Δ; nihil enim impedit quin aliis litteris notati sint ab Aristotele, quamquam re vera iidem sunt qui A et B, praesertim quum ab initio non angulis, sed lateribus trianguli aequilateri litteras A et B apposuerit. Cum iis quae diximus convenire videntur quae habet Philoponus: dicit enim (fol. 62a ed. Ven. 1536) Γ et Δ esse τὰς τοῦ τμήματος γωνίας, $A\Gamma$ et $B\Delta$ τὰς τοῦ ἡμικυκλίου, E et Z τὰς τοῦ ἰσοπλεύρου, quamquam figura (ut in cod. *d*) non eadem est.

Iam singula exponamus, quo patefiat (quod Aristoteles hoc exemplo ostendere vult) non fieri demonstrationem, nisi si quid sumatur universale. Si quis sumeret (dicit vs. 16) angulum $A+\Gamma = B+\Delta$ non universe admittens angulos omnes aequales esse quos complectatur semicirculus, deinde si poneret $\Gamma = \Delta$ non universe assumens omnes angulos esse aequales qui eadem portione circumferentiae nitantur, denique si ab illis aequalibus angulis (in hac figura sola) aequales restare sumeret demtis aequalibus, neque tamen universe concederet aequalia restare aequalibus demtis ab aequalibus, prin-

cipii petitionem faceret. Quod quo magis eluceat quae modo verbis enuntiavimus signis exprimamus. Si quis ponat $A + \Gamma = B + \Delta$, $\Gamma = \Delta$ et $A + \Gamma - \Gamma = B + \Delta - \Delta$, sumit quod quaeritur. Etenim ultima conditio, quam prioribus duabus adiunximus, nihil aliud postulat quam quod demonstrandum est. Si vero sumtis prioribus istis conditionibus adiungatur una sola propositio universalis „Aequalia restare aequalibus demtis ab aequalibus", iam non petitur quod demonstrandum est, sed probatur: quod ut indicet Aristoteles verba ἐὰν μὴ λάβῃ ... vs. 21 collocavit post verba τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται et hanc ultimam conditionem, qua sola opus est, ut recte aliquid colligatur, expressit particula ἐάν, non participio ut vs. 17 (ἀξιώσας) et 18 (προσλαβών).

41b24 καὶ οὕτως κἀκείνως, sive utraque propositio universalis est, ut in tertia figura, sive altera sola.

41b31 τὰς ἄλλας κατηγορίας, h. e. τοὺς ἄλλους τρόπους τῆς κατηγορίας, varios modos et rationes quibus alterum de altero praedicari possit: quos, quum nihil proprii habeant, silentio praeterit.

41b33 δυνατὸς hoc loco idem est quod ἀτελής: opponitur enim τῷ τελείῳ. Namque syllogismus δυνατὸς dicitur cuius conclusio ex propositionibus non recta via provenit et quasi sponte sua, ut in prima figura, sed ita occulta est, ut artificio quodam elici velit.

Cap. 25. Quodcunque demonstratur per tres terminos demonstratur (non per plures), 42a32 qui binis utique propositionibus continentur. b5 De numero terminorum, propositionum et conclusionum in syllogismis compositis.

41b36 Omnis demonstratio fit per tres terminos, quamquam eadem conclusio interdum colligi potest et ex propositionibus AB et ex propositionibus CD: siquidem non quaeritur, num quod demonstretur etiam aliis terminis sumtis possit demonstrari, sed num, si quid demonstretur, ex tribus terminis utique colligi debeat: nam erunt plures syllogismi, non unus, si pluribus modis idem demonstretur.

41b39 Revocavimus lectionem vulgarem, quam et Alexander habuit et Philoponus (cuius scholion a Brandisio non receptum est inter scholia collecta) videtur habuisse. Codicem *B* prius omisisse verba καὶ *ΑΓ* haud magni momenti est, quia sequi-

tur *καὶ ΒΓ*, unde facile poterat accidere, ut ista praetermitterentur propter similitudinem. Quod cod. *A* prius habuerit nescimus. Sed quod recepimus et versione Boethiana commendatur et re ipsa: namque quod Aristoteles dicit est hoc. Conclusio E probari potest et propositionibus plane diversis (AB et CD) et propositionibus ita se habentibus, ut altera communis sit: quod patet non solum ita fieri, ut propositio B sit eadem, sicut in demonstrationibus quae fiunt per coniugationes AB et BC, sed etiam ita, ut maneat propositio A, quod evenit, si conclusio E demonstratur per coniugationem propositionum AC. Verba igitur *καὶ ΑΓ* servanda sunt, neque tamen cum Alexandro de secunda figura explicanda videntur neque AB accipienda erunt de prima neque BC de tertia: nam qua figura syllogismus fiat nihil refert.

42a1 Sin autem conclusio C fit ex propositionibus AB, quae ipsae colliguntur ex aliis, ne sic quidem unus syllogismus pluribus terminis constitui dicendus erit quam tribus; sunt enim plures syllogismi, non unus, qui fiunt. De *ἐπαγωγῇ* (inductione vs. 3) v. 68b15.

42a6 *εἰ δ' οὖν* . . . Zell „Wenn hier aber auch nicht mehrere Schlüsse, sondern nur e i n Schlufs ist, so kann doch der eine Schlufssatz vermittelst mehrerer Begriffe gebildet seyn": imo hoc ipsum est quod Aristoteles expresse negat. De sorite tamen cum Pacio hoc recte explicat Zellius, qui, si Aristotelem ita vertere voluit, ut simul explicaret, dicere debebat: „Wenn man das nun doch nicht mehrere Schlüsse nennen will, sondern e i n e n, so gebe ich zu, dafs ein und derselbe Schlufssatz aus mehr als zwei Vordersätzen gefolgert werden könne". Si quis dicat unum syllogismum pluribus propositionibus effici quam duabus, aut e diversis propositionibus eadem conclusio fiet aut cogetur per prosyllogismos, hoc vero fieri nequit, ut eadem conclusio quae e duabus propositionibus proveniat, eadem ratione etiam prodeat ex pluribus (namque verbis *ὡς δὲ τὸ Γ διὰ τῶν ΑΒ* vs. 7 Aristoteles circumscribere coactus erat, quod nos uno verbo exprimere possumus „unmittelbar", quamquam aliis locis aliter hoc expressit, v. quae dicemus ad 44b6). Quod ut probet, Aristoteles hanc viam insistit. Postulat ipsa syllogismi natura, ut terminorum sit ea ratio quam habent pars et totum: quare si fit conclusio E ex propositionibus ABCD, obtinere debebit in iis terminorum ratio quam diximus. Fiet igitur

syllogismus et ex propositionibus AB et ex propositionibus CD: quare erit conclusio quae fit ex AB aut E aut C aut D aut alia quaelibet propositio ab his diversa: item quod concluditur ex CD erit aut E aut A aut B aut alia propositio ab his diversa, aut nihil omnino inde concludatur necesse est. Primum igitur ponamus conclusionem quae fiat ex AB esse E (nam hanc conditionem in mente habere debemus vs. 18), conclusionem quae conficiatur ex CD aut esse E aut A aut B. Erunt igitur plures syllogismi aut unus non nisi eo sensu, quo unum ex pluribus fieri posse ostendimus: namque fit aut prosyllogismus ex CD aut fit eadem conclusio (E) e diversis propositionibus coniunctis — quare non recte Zell ὡς ἐνεδέχετο „was ja gleichfalls statthaben kann": nam haec verba non dicta sunt ut in parenthesi, sed coniungenda cum sequente ταὐτό: est enim ταὐτὸ ὡς ἐνεδέχετο (cf. vs. 6 οὕτω μὲν ἐνδέχεται . . . τὸ αὐτὸ συμπ.) syllogismus eo sensu unus, quo unum esse posse syllogismum ex pluribus quam tribus terminis supra exposuit: namque opponuntur ταὐτὸ et πλείους quod praecessit. Deinde si (vs. 20) ex AB fit conclusio E, ex CD vero neque E neque A neque B, sed quaecunque alia, apparet syllogismum non esse unum. Denique si (vs. 22) ex CD nihil colligitur, ex AB autem conclusio E, ad ipsum syllogismum nihil certe faciunt propositiones CD. Secundo si (vs. 24) ex AB non concluditur E, sed aliud quid, ex CD vero aut A aut B (τούτων θάτερον vs. 26) aut alia propositio quaecunque, non unus syllogismus erit, sed plures, neque conclusum id quod demonstrandum erat. Sin autem (vs. 28) ex AB non concluditur E, sed aliud quid, ex CD vero nihil omnino colligitur, neque necessariae sunt propositiones CD ad conclusionem quam facimus neque concluditur quod propositum est. Satis plana videtur demonstratio quam exposuimus, neque quidquam obscuri habet, modo teneatur hoc, ut vs. 14 — 24 ponatur ex AB fieri conclusionem E, vs. 24 — 30 vero ponatur ex AB fieri conclusionem ab E diversam. Iam facili negotio removebitur difficultas, qua Alexander (schol. 174 a 40 — 44) et qui eius vestigia premit Philoponus (schol. 174 a 13 — 18, ubi γραφῆς scribendum erit pro γράφεται, et ib. vs. 46 — b 3) hunc locum impediri putaverunt: scribi enim voluerunt *ΑΒ* pro *ΓΔ* vs. 28, quia Aristoteles silentio praetermiserit, cur non fiat unus syllogismus ex propositionibus ABCD, si ex AB nihil cogatur,

ex CD vero fiat conclusio. Respondendum est non solum hoc Aristotelem praetermisisse, sed etiam non exposuisse, cur non fiat unus syllogismus, si ex AB fiat conclusio diversa ab E, ex CD vero cogatur E. Causa in eo est, quod ex iis quae exposuit per se patet quomodo res se habeat, si haec ratio intercedat inter AB et CD: namque nihil faciendum est, nisi ut litterae AB in locum litterarum CD substituantur et vice versa: demonstratio enim eadem via procedet. Buhle Philoponi auctoritatem secutus locum minus recte intellexit quam Iul. Pacius. Quae disputavit Biese I. p. 158, ut saepius, non satis clara sunt: nam quae brevissime dixit Aristoteles, ea ille etiam brevius dicere voluit.

42a 34 *εἰ μὴ προσλαμβάνοιτο*, nisi confici debeat syllogismus propositionibus conversis.

42a 37 *ἔνια γάρ*, de quibus dixit vs. 1—5. In his enim, quum etiam conclusiones quae ex prosyllogismis colligantur fiant propositiones ex quibus ultima conclusio conficitur, propositionum numerus utique par erit.

42a 39 *ἐρωτᾶν* vocabulum artis, „quaerere ita, ut e responsis adversarius convincatur", cf. quae diximus ad 20b 22. 263a 4 *ἐρωτῶντας τὸν Ζήνωνος λόγον*, ubi coniungitur cum *ἀξιοῦν*, a quo ita differt, ut alterum sit „petere ut aliquid concedatur, etiam sine interrogatione" (eodem enim sensu opponitur *τῷ ἐρωτᾶν τὸ ἀποκρίνεσθαι*, ita ut hoc non sit „respondere interroganti", sed „concedere, dare", cf. 66a 26 et 33), alterum „non petentem ponere aliquid ut verum et certum, licet non concedatur". Apparet inde quid sit *ἐρώτημα* 64a 36. 77a 38 *ἐρώτημα ἐπιστημονικὸν ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην (ἐπιστήμην) οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός*, h. e. *ὁ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν*.

42b 5 *ὅταν δὲ* respondent verbis *κατὰ μὲν* vs. 1. Namque dixit de simplicibus syllogismis, iam agit de iis qui per prosyllogismos et de soritis qui pluribus mediis terminis iisque continuis cogantur. Melius Buhlio qui dicit „operarum peccato excidisse *μὴ* (vs. 26) in ed. Duvall." Iul. Pacius locum intellexit. Si servatur *μή*, de prosyllogismis accipiendum erit quod de soritis dictum esse indicavimus, et *ἢ* quod praecessit ita explicari debebit, ut sit „sive, quod idem est". Sed ex iis quae sequuntur, praesertim e vs. 11 (nam quantuscunque est numerus prosyllogismorum, numerus propositionum quibus constituuntur utique par erit, terminorum numerus impar, non *ἐναλλάξ*) et

18 sq. satis apparet de soritis esse sermonem: quare μὴ delendum erit. Alexander (ed. Iunt. 1521 fol. 115 b) de hoc loco haec habet: τὸ δὲ „διὰ πλειόνων μέσων [μὴ] συνεχῶν" ἐστιν, ὅταν συνεχεῖς ἐφεξῆς προτάσεις πλείονας λαβόντες μηκέτι τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ἐκλαμβάνοντες τούτοις ὡς δεικτικοῖς τοῦ προκειμένου χρησόμεθα (leg. χρησώμεθα). Ipsa Alexandri explicatio ostendit et de soritis Aristotelem loqui et tollendum esse μή, quod etiam fol. 116 a bis recte omissum est: res enim quae ibi explicatur plane eadem est. Vet. intp. cod. Goth. retinet μή. De prosyllogismis autem nihil adiicit, quoniam clarum est horum eandem esse rationem atque syllogismorum simplicium, de quibus modo dixit (etenim primus prosyllogismus habebit tres terminos in duabus propositionibus, reliqui autem prosyllogismi qui adiiciuntur omnes in binis propositionibus binos terminos inferent novos: nam tertius terminus idem esse debebit atque unus eorum qui praecesserunt), nisi quis ipsas propositiones ex quibus sorites efficiatur προσυλλογισμοὺς ab Aristotele appellari dicat. Restat igitur, ut explicemus quod de soritis tradit. Si conclusio AB colligitur terminis mediis CD interpositis, poterit terminus D qui novus adiicitur (ὁ παρεμπίπτων ὅρος) collocari aut extra terminos AB, qui per terminum C coniunguntur, aut intra eos. Sed quemcunque locum occupat, numerus coniugationum quae e binis terminis fiunt (τὰ διαστήματα) semper unitate minor erit numero terminorum, si omnis coniugatio incipit ab altero termino coniugationis praecedentis: siquidem numerus coniugationum idem manet, sive dicas AC, CD, DB sive DA, AC, CB. Patet inde quid intersit inter πρότασιν et διάστημα: namque πρότασις exprimit certam praedicandi rationem, διάστημα nihil nisi coniugationem signorum quae terminorum locos tenent: quare προτάσεις *AB* et *BA* diversae sunt, quamquam διάστημα *AB* et *BA* idem est: 202 a 19 τὸ αὐτὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες· ταῦτα γὰρ ἓν μέν ἐστιν, ὁ μέντοι λόγος οὐχ εἷς. Occurrit etiam διάστημα eo sensu positum, quem habere solet διάστασις (v. 208 b 14) 209 a 4 διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία, μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται σῶμα πᾶν. — Erit fortasse qui explicationem quam dedimus hac difficultate laborare dicat, quod, si terminus D ponatur extra terminos AB, ut coniugationes sint DA, AC, CB vel AC, CB, BD, non fiat conclusio AB, vel, si

fiat, supervacaneus sit terminus D. Hoc quidem verum est, sed Aristoteles ubi dicit (vs. 9) numerum terminorum unitate superare numerum propositionum, nihil dicit de conclusione, num bene habeat necne. Numerus διαστημάτων, inquit, neque augetur neque minuitur, sive terminus D medium locum occupat, sive etiam (quod in sorite quidem non debet fieri) primum vel ultimum.

42b11 Dedimus αἰεὶ ex optimis codd. et hic et 48a41, quod etiam Bkk. saepius retinuit, v. 207a3, 6; 1333a21, 29.

42b13 Alexander vocem περιτταὶ omittendam censuit, quam, quum ferri possit, invitis codicibus e contextu eiicere non ausi sumus.

42b16 τὰ δὲ συμπεράσματα . . . Conclusionum autem non eadem ratio erit atque terminorum et propositionum: nam numerus conclusionum, quae novo termino adiecto fiunt, unitate minor est quam numerus omnium terminorum qui iam antea dati erant.

42b23 ὁμοίως δὲ . . . Eodem modo conclusionum numerus augebitur, si plures alii termini adduntur. — κἂν εἰς τὸ . . . Si novus terminus non in fine adiicitur, sed interiicitur iis qui iam dati erant, numerus conclusionum, quae inde nascuntur, idem erit, ac si in fine adiectus esset, sed in conclusionibus hoc discrimen erit, quod una propositio demonstratur, quae antea non demonstrata sumta erat. Si in sorite AB, BC, CD post primam propositionem adiicitur terminus M, series propositionum exit haec: AB, BM, MC, CD: conclusiones igitur accedunt hae: AM, BC, MD.

42b25 ὥστε πολὺ . . . Numerus conclusionum multo maior erit numero terminorum. Hoc quidem certum est, sed miror, quod in numerum conclusionum non amplius inquisivit. Apparet autem ex tribus propositionibus, quae soritem constituant, fieri tres conclusiones, ex quattuor fieri sex, ex quinque decem: colliguntur enim ex propositionibus AB, BC, CD, DE, EF conclusiones AC, AD, AE, AF; BD, BE, BF; CE, CF; DF. Crescit igitur numerus conclusionum secundum numeros triangulos (Trigonalzahlen). Sit numerus propositionum $= n$, numerus terminorum $= n + 1$, erit numerus conclusionum $= \frac{n(n-1)}{1.2}$. Fient igitur e viginti propositionibus quae soritem faciunt conclusiones centum et nonaginta, quarum undeviginti a termino A incipiunt, octodecim a termino B et sic porro.

Cap. **26.** ***Exponitur quae problemata sint difficiliora et quae faciliora quum ad demonstrandum tum ad refutandum.***
43 a 16 ***Paucis repetit quae adhuc pertractata sint.***

Edocemur hoc capite et sequentibus quomodo ars dialectica cohaereat cum demonstrandi arte, Topica cum Analyticis. Ostendit autem Aristoteles cap. 27 seqq. maiorem vel minorem demonstrandi difficultatem non solum ex numero modorum pendere quibus aliquid probari possit, sed praecipue e numero mediorum terminorum et e difficultatibus quibus obstructa sit eorum inventio.

42 b 38 *πτώσεων*, **de quibus v. quae diximus ad 16 b 1. Quae sequuntur explicatione non indigebunt, si conferatur tabula syllogismorum simplicium, quam dedimus p. 385.**

43 a 4 *ἀνῄρηται*, **intell.** *τὸ καθόλου κατηγορικόν*, **quod commemoravit vs. 1.**

43 a 7 *τοῦτο*, **h. e.** *τὸ ἐξ ἀρχῆς*, *τὸ καθόλου στερητικόν*: **male igitur Zell „beides", intelligit enim** *τὸ παντὶ* **et** *τὸ τινὶ ὑπάρχειν*, **quod si sibi voluisset Aristoteles, certe dixisset** *ταῦτα*.

Cap. **27.** *De inventione et constructione syllogismorum.*
43 a 25 *Alia non praedicantur, alia ita comparata sunt, ut nihil de iis praedicetur, alia denique (de quibus omnis fere est quaestio) ita, ut ipsa de aliis et alia de ipsis praedicentur.*
b 1 *De his igitur quomodo propositiones habere debeant, ut quid colligatur, exponitur.*

43 a 25 Res singulares (*τὰ καθ' ἕκαστα*, *τὰ ἄτομα*) non praedicantur de aliis, de summis generibus autem non praedicantur alia: nihil est enim quod summis generibus prius sit (*πρότερον* vs. 30, de quo v. quae diximus ad 14 a 26 et ad 66 b 20 extr.), sed his continentur omnia iisque subiecta sunt. Hoc fundamento nititur categoriarum divisio.

43 a 34 *κατὰ συμβεβηκὸς* **dicitur praedicari quod non proprie de aliqua re enuntiatur, quod accidit, si quod orationi subiectum est latius patet quam quod praedicatur, cuius locum occupare deberet:** *κατὰ συμβεβηκὸς* **igitur praedicatur id cui, quamquam non deberet praedicari respectu habito rationis quae inter ipsos terminos obtinet, tamen accidit (*συμβαίνει*) ut praedicetur, licet contra naturam; cf. quae dicit Philoponus schol. 175 a 27 sqq. Sic 418 a 20** *κατὰ συμβεβηκὸς* **dicitur aliqua res sentiri, si non ipsa sensum afficit, sed in causa est, ut sen-**

sus certo modo afficiatur, v. c. tabulam non video, sed quum non nisi colorem videam quem habet, tabulam ipsam non video nisi κατὰ συμβεβηκός: κατὰ συμβεβηκὸς igitur dicitur quod non nisi cum abusu quodam vocabuli dicitur. 102 b 4 συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστί, μήτε ὅρος μήτε ἴδιον μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν... ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων.

43 a 36 ἐπὶ τὸ ἄνω opponitur τῷ ἐπὶ τὸ κάτω ut 65 b 23: namque res singulares infimo loco positae sunt, genera, de quibus nihil praedicatur, summo. 82 a 23 λέγω δ' ἄνω τὴν ἐπὶ τὸ καθόλου μᾶλλον, κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος: quare dicit 1005 a 34 ἔστιν ἔτι τοῦ φυσικοῦ τις ἀνωτέρω. 999 a 12 ἐν δὲ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον: nam res singulares eiusdem ordinis sunt omnes. 1095 a 31 μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν λόγοι καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ἀρχάς. Praedicandi esse fines, ultra quos progredi non liceat, demonstrabit Anal. post. I. cap. 22, nunc sumit. Alium sensum habent τὸ ἄνω et τὸ κάτω in rebus physicis: 994 a 19 ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπὶ τὸ κάτω οἷόν τ' εἰς ἄπειρον ἰέναι τοῦ ἄνω ἔχοντος ἀρχήν. Nam ut in logicis ultimum et infimum est id de quo quam plurima praedicantur, quod ita omnibus numeris determinatum est, ita plenum et quasi refertum, ut nihil amplius admittat et in se recipiat quod nondum definitum sit certa qualitate, sic in physicis infimum locum tenent ea, quae secundum naturae ordinem sunt novissima, s. quae ex elementis composita gignuntur ultima, elementa autem, utpote simplicia et priora non tempore solum, sed natura sua et ordine rerum, appellantur τὰ ἄνω: quare dicit 338 a 7 οὐκ εἰς εὐθὺ οἷόν τε (τὴν γένεσιν ἄπειρον εἶναι intell.) διὰ τὸ μηδαμῶς εἶναι ἀρχήν, μήτ' ἂν κάτω, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσομένων, λαμβάνωμεν (λαμβάνομεν Bkk. e codd.), μήτ' ἄνω (μήτ' ἂν ἄνω opinor), ὡς ἐπὶ τῶν γενομένων (γινομένων Bkk., γεινομένων cod. *E*). — Ei quod in infinitum producitur opponitur τὸ ἵστασθαι. 72 b 11 εἴ τε ἵσταται καὶ εἰσὶν ἀρχαί. 332 b 12 δεῖ μὲν γὰρ στῆναι καὶ μὴ εἰς ἄπειρον τοῦτο ἰέναι ἐπ' εὐθείας ἐφ' ἑκάτερα. 1000 b 28 καὶ εἰ ἵσταται καὶ εἰ βαδίζει εἰς ἄπειρον.

43 a 39 πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν, nisi in speciem. 323 b 27 πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. πλὴν εἰ μὴ pleonasmus est, qui ta-

men ferri potest, quum πλὴν saepius non excipiendi vim habeat, sed definiendi et limitandi, quo sensu habuimus 42b39, cf. 119b22 ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν, πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως ἀμφότερα, ἐκ δὲ τοῦ ἧττον κατασκευάζειν μόνον. Similis pleonasmus est 1034b19 ἀλλ' ἢ δυνάμει μόνον. — De δόξῃ v. Biese I. p. 163 not. 4. Aristotel. 1112a8 δοξάζομεν ἃ οὐ πάνυ ἴσμεν: quare quamquam non datur scientia τῶν ἀορίστων διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον (v. 32b19), tamen eorundem datur δόξα, cf. Ritter Gesch. d. Phil. III. p. 54. 254a29 ἡ γὰρ φαντασία καὶ ἡ δόξα κινήσεις τινὲς εἶναι δοκοῦσιν. 427b17—24 δόξαν a φαντασίᾳ ita distinguit, ut illa non e nostro arbitrio pendeat, quippe quae necessario aut vera sit aut falsa, deinde etiam eo, quod per illam aliquid patiamur e. c. timentes, haec vero imaginibus suis animum non perturbet, cf. 428a19 sqq., ib. 22 πάσῃ μὲν δόξῃ ἀκολουθεῖ πίστις, πίστει δὲ τὸ πεπεῖσθαι, πειθοῖ δὲ λόγος. Ib. 27 δῆλον ὅτι οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν ἡ δόξα, ἀλλ' ἐκείνου ἐστὶν οὗ καὶ αἴσθησις. b1 τὸ οὖν φαίνεσθαί ἐστι τὸ δοξάζειν ὅπερ αἰσθάνεται μὴ κατὰ συμβεβηκός. Quam arcto vinculo coniunctae sint δόξα et αἴσθησις, quae opponuntur ipsi veritati, ostendit 43b8 sq. et 318b27 συμβαίνει δὴ κατὰ δόξαν καὶ κατ' ἀλήθειαν ἄλλως τὸ γίνεσθαί τε ἁπλῶς καὶ τὸ φθείρεσθαι· πνεῦμα γὰρ καὶ ἀὴρ κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ἧττόν ἐστιν . . . κατὰ δ' ἀλήθειαν μᾶλλον τόδε τι. Apparet αἴσθησιν positam esse pro δόξῃ, utpote quae ex illa nascatur (opponuntur enim δόξα et ἀλήθεια ut διαλεκτικὴ et ἀποδεικτική, v. 46a10.): 458b12 οὐ γὰρ μόνον τὸ προσιόν φαμεν ἄνθρωπον ἢ ἵππον εἶναι, ἀλλὰ καὶ λευκὸν ἢ καλόν· ὧν ἡ δόξα ἄνευ αἰσθήσεως οὐδὲν ἂν φήσειεν οὔτ' ἀληθῶς οὔτε ψευδῶς. 459a6 ὁτὲ μὲν ἡ δόξα λέγει ὅτι ψεῦδος τὸ ὁρώμενον, ὥσπερ ἐγρηγορόσιν, ὁτὲ δὲ κατέχεται καὶ ἀκολουθεῖ τῷ φαντάσματι. 413b27 τὰ δὲ λοιπὰ μόρια τῆς ψυχῆς φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι οὐκ ἔστι χωριστά, καθάπερ τινές φασιν· τῷ δὲ λόγῳ ὅτι ἕτερα, φανερόν· αἰσθητικῷ γὰρ εἶναι καὶ δοξαστικῷ ἕτερον, εἴπερ καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦ δοξάζειν. Quam rationem habeat δόξα ad ὑπόληψιν v. 89a2, quem locum adscribemus ad 66b19.

43b5 οἷς δ' αὐτὸ . . . Ea de quibus aliquid non praedicatur non debent sumi, quia eadem sunt atque ea quae de ipso non praedicantur: illis igitur propter conversionem non opus erit.

43b7 Invitis codicibus melioris notae omnibus servavimus ὡς

ante ἴδια cum Boethio, quod vix videtur deesse posse, nisi quis scribat ἰδίᾳ.

43 b 11 Deinde non ea investiganda sunt quae non nisi de parte alicuius rei praedicantur, de qua aliquid probandum est, sed quae praedicantur de re universa.

43 b 14 Propositio indefinita ubi sumitur, accipi debet pro particulari, quamquam fieri potest, ut etiam de toto verum sit quod de parte acceptum est, cf. 26 b 14: quare nihil indefinite proferendum est, sed definiendum utrum de toto accipiatur an de parte.

43 b 17 Non universum sumi debere quod praedicetur docuit 17 b 12—16, de quo loco v. quae disputavit Ammonius.

43 b 22 ὅταν δ' ὑπὸ . . . 32 ἐκλογῆς. Locus est impeditior. Tradit Aristoteles quae non sumenda sint, ut fiat syllogismus. Si tres termini ita habent, ut A complectatur terminum B et B terminum C, ut sumantur ea quae cum termino C (τῷ ὑποκειμένῳ) necessario connexa sint (τὰ ἑπόμενα) — sive affirmentur sive negentur —, non sumi debet A, h. e. non sumi debent ea quae necessario vel coniuncta sunt vel non coniuncta cum termino B (τῷ καθόλου): continentur enim haec in illis, nam in termino B inest terminus A, quippe qui de eo praedicetur; imo sumenda sunt ea quae propria sunt termino B (τῷ εἴδει): omnis enim species, quae alicui generi subiecta est, habere debebit aliquid proprii (differentiam specificam quam dicunt), quo et a genere differat et a reliquis quae eidem generi subdita sint. — Monendum est, quod non ab omni parte verum est quod dixit vs. 26 καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως: nam τὸ γελαστικόν, quamquam non praedicatur de animali, de homine praedicatur; siquidem accuratius dixisset οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν pro μὴ ὑπάρχει. — Minus clara sunt quae sequuntur vs. 29, quare Zell recte vertit servata obscuritate „Ebenso mufs man für das Allgemeine nicht das nehmen ..." Iul. Pacius ita: „Neque vero quasi universalis antecedentia eligenda sunt ea, quibus consequens est quod sub eo continetur". Ad quae Buhle: „Qui haec intelligat is mihi erit Apollo!" Vereor ut deus operae pretium facturus sit, si descendat: nam Pacius ipse in commentario et suscepit Apollinis partes et peregit. Difficultas posita est in casu dativo τῷ καθόλου, qui significat „respectu habito τοῦ καθόλου", quod hoc loco idem est ac si dixisset εἰ δεῖ λαβεῖν οἷς ἕπεται

τὸ καθόλου. Hunc esse verum istorum verborum sensum ita docent quae sequuntur, ut dubitare de eo non liceat, quamquam non nego ipsis verbis τῷ καθόλου haud clare expressa esse quae sub iis latere diximus, ut vix sit qui hunc sensum ex iis elicere possit, si omissa essent quae sequuntur. Insolentius certe haec dicta sunt neque tamen abhorrent a stilo Aristotelis. Simili modo positum habemus nominativum ut in oratione ἀσυνθέτῳ 709 b 32 τοῖς δ', ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἐν ταῖς καμπαῖς τοῦ σώματός ἐστιν ἡ ἀρχὴ τῆς κάμψεως, et genitivum cum praepositione 459 a 29 καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν φερομένων τοῦ κινήσαντος οὐκέτι θιγγάνοντος κινεῖται, et genitivum simplicem 3 a 9 τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν φανερὸν μὲν καὶ οὕτως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. Quum nostro loco scriberet τῷ καθόλου, in mente habuit οἷς ἕπεται, quae, quamquam bis ponenda erant, semel omisit. Quod scribere voluit videtur hoc fuisse: οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου οὕτως ἐκλεκτέον τὰ οἷς ἕπεται ὥστε ἐκλέγειν οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον. Nemo certe haereret, si haec haberemus. Sensus in promtu est. Ut sumamus ea quibuscum necessario coniunctus sit A (τὸ καθόλου, e. g. ζῷον) s. ut sumamus „antecedentia" termini A, non sumendus erit C (e. g. ὁ τὶς ἄνθρωπος), h. e. non sumenda erunt ea quibuscum necessario coniunctus sit terminus B: hunc enim vocat τὸ περιεχόμενον (e. g. ἄνθρωπος), intell. ὑπὸ τοῦ καθόλου, τοῦ A. Etenim (pergit Aristoteles) necesse quidem est, ut animalia sint quaecunque contineantur termino B (homine), sed haec (quae sub hominem cadunt, h. e. singuli homines) rectius sumerentur, si non investiganda essent quibuscum animal necessario coniunctum sit (antecedentia animalis), sed quibuscum homo: nam propiora (οἰκειότερα) sunt homini quam animali.

43 b 36 τὰ πᾶσιν ἑπόμενα. Quae praedicantur de utroque termino (maiorem et minorem intell.) non investiganda sunt, quum in secunda figura, cuius speciem habere deberent propositiones, ex affirmantibus nihil cogatur.

Cap. 28. Exponitur quae esse debeat terminorum ratio, ut demonstretur propositio affirmans vel universalis vel particularis: 44 a 2 quae esse debeat, ut demonstretur propositio negans vel universalis vel particularis. 12 Eadem expositio comprobatur per terminos. 38 Etiam eorum ratio habenda est

quae maxime universalia sunt. b 6 *Ostendit ad unam trium figurarum reduci quodcunque probetur terminis sic se habentibus ut exposuit*, 25 *si aliter habeant*, *nihil omnino colligi.* 38 *Non investigandum est qua in re termini discrepent et contrarii sint*, *sed in qua conveniant.*

43 b 39 De medio termino datae conclusioni inveniendo ita disserit, ut (secundum id quod dixit vs. 11 sqq.) propositionum universalium coniugationes solas consideret, quae primos duo syllogismos cuiusque figurae faciant. Iam igitur ut concludatur alterum de altero universo praedicari, patet ex primo syllogismo primae figurae medium terminum ita se habere debere, ut praedicetur de subiecto conclusionis, de ipso autem praedicetur id quod in conclusione praedicetur: quare alterum de altero universo praedicari colligetur, si invenerimus terminum unum et eundem, de quo praedicetur quod in conclusione praedicari debeat (*τὸ κατασκευαζόμενον*) et qui ipse praedicetur de eo quod in conclusione subiectum sit (*οἷ δεῖ κατηγορεῖσθαι*). — Item alterum de alterius aliqua parte praedicari concluditur per primum syllogismum tertiae figurae: quam quidem conclusionem habebimus invento aliquo termino, de quo praedicatur (*οἷς ἕπεται*) et quod in conclusione subiectum sit et quod in ea praedicetur.

44 a 2 Ut alterum de altero universo non praedicari colligatur, et secundo modo primae figurae et duobus primis secundae uti possumus; sed quia convertitur propositio universalis negans, primo modo secundae idem probatur quod secundo primae figurae et eadem ratione: conditiones igitur erunt eaedem, ex quibus pendet uterque, unde factum est, ut alterius ab Aristotele hoc loco (vs. 8) non facta sit mentio, quamquam etiam hunc commemorat b 13. Quod conclusioni subiectum est significatur verbis *ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν*, quod praedicatur in conclusione verbis *ὃ δεῖ μὴ ὑπάρχειν*: quae si tenemus, facilia sunt omnia. — De lectione notamus, quod codicum auctoritatem Alexandro postposuimus: nam quae codices praebent vs. 3 explicationis gratia addita videntur. Idem quod codd. graeci etiam vet. intp. cod. Gothan. exhibet, qui vs. 4 *ἢ ἀνάπαλιν* ... 5 *παρεῖναι* omisit.

44 a 9 Denique ut colligatur alterum non praedicari de parte alterius, quod fit per secundum syllogismum tertiae figurae, investigari debebunt et ea quorum consequens sit subiectum

conclusionis (ᾧ μὲν μὴ ὑπάρχειν) et ea de quibus praedicari nequeat quod praedicetur in conclusione (ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν). Vix opus est ut corrigamus Zellii versionem, qui vs. 11 ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν vertit „so mufs dieses nothwendig dasjenige seyn was in dem aufgestellten Satze einem Theile des Subjectes nicht zukommt": apparet enim verba τι τούτων εἴη ταὐτόν non posse intelligi de eo quod praedicetur in conclusione, quod Zellius videtur putavisse, sed non posse non intelligi de termino medio. — Mendum est, quod vs. 19 ed. Bkk. habetur τῷ *Α* pro τὸ *Α*.

44a22 ἐκ προσυλλογισμοῦ. Quamquam non video, cur hoc loco prosyllogismi mentionem fecerit, quum nihil de eo dixerit in reliquis quae eundem prosyllogismum habent (v. Philop. schol. 177a6 sqq.), tamen vix poterit alius prosyllogismus intelligi quam hic: „*Α* praedicatur de nullo *Δ*, *Δ* idem terminus est qui *Z*, ergo *Α* de nullo *Z* praedicabitur." At hoc quidem non est prosyllogismum facere qui proprie dicitur, sed alterum terminum in alterius locum substituere.

44a26 Zellius Iul. Pacium, ut solet, secutus eandem lectionem vertit quam Bkkerus dedit, „Denn B kommt allem A zu, E aber wird keinem B zukommen". Eodem modo vs. 29 ὅτι οὐδὲ τῷ *Δ* „da auch D dem H nicht zukommt", quod sensui omnino adversatur: sed quis, quaeso, est, qui hoc ex Aristotelis verbis exprimat? Rei quidem convenit quod dedit Zellius vs. 26: nam si B de omni A et E de nullo B praedicatur, efficitur A praedicari de nullo E (conversa propositione altera), quod Aristoteles inde colligi dicit; quamquam ne hoc quidem ab omni difficultate liberum est: propositiones enim sic sumtae essent, ut deceret in quarta figura, quam Aristoteles ignorat et quae hoc loco altera propositione conversa reduceretur ad secundam. Quae quum ita sint, non dubitavimus Buhlii lectionem servare et Boethio et nonnullis codicibus probatam, quam praeferendam esse res ipsa docet. Eandem etiam habet vet. intp. cod. Gothan.

44a30 Denique addit aliam conditionem, sub qua fiat συλλογισμὸς ἀντεστραμμένος, syllogismus cuius conclusio converti debet, ut efficiatur quod volumus. De voce ἀντεστραμμένος v. 712a4 ἀνάγκη γὰρ κάμπτειν ἢ ἐπὶ τὸ κοῖλον καὶ τὰ πρόσθια καὶ τὰ ὀπίσθια . . . ἢ ἐπὶ τοὐναντίον ἐπὶ τὸ κυρτόν . . . ἢ ἀντεστραμμένως καὶ μὴ ἐπὶ τὰ αὐτά, cf. quod habuimus

22a34. 215b31 ἀντεστραμμένως δίεισι τῷ τάχει, ratione inversa celeritatis, ut mathematici dicunt. 784b16 ὥσπερ γὰρ ἀντεστραμμένον τῇ πάχνῃ ὁ εὐρώς ἐστιν (gleichsam das Umgekehrte). — Vs. 31 scripsimus *E* pro *H*, quod manifesto postulat sensus: nam sibi opponuntur vs. 31 τὸ μὲν γὰρ *E* τῷ *A* ὑπάρξει παντὶ et vs. 33 τὸ δὲ *A* τῷ *E* παντὶ μὲν ... Deinde remotis uncinis vs. 32, quibus verba τὸ γὰρ *B* τῷ *A* inclusa erant et apud Bkk. et in edd. prioribus, apparet conclusionem „E praedicari de omni A" demonstrari ex iis propositionibus quas iam commemorat, „B praedicari de omni A" et „E de omni B". Retinendum esset igitur *E* pro *H*, etiam si non accederet codicum auctoritas. Tamen reiectum est et a Iul. Pacio et a Buhlio. Nostram lectionem etiam Alexander videtur habuisse fol. 126, b (Iunt. 1521. 4.) τὸ γὰρ *E* κατὰ τοῦ *A* παντός, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοῦ *H* παντός, τὸ δὲ *H* κατὰ παντὸς τοῦ *A* ταὐτόν γε ὂν τῷ *B* τινὶ ἃ εἵπετο τῷ *A*. Quae quidem demonstratio, quum minus perspicua sit quam demonstratio quam Aristoteles proposuit, fortasse in causa fuit, ut *E* in codicibus mutaretur in *H*. Cf. cum his quae habet Philoponus fol. 71, b (Ven. 1536. fol.) εἰ τὸ *B* παντὶ τῷ *A*, ταὐτὸν δὲ τὸ *B* τῷ *H*, καὶ τὸ *H* παντὶ τῷ *A*. πάλιν ἐπειδὴ τὸ *E* παντὶ τῷ *H*, τὸ δὲ *H* ταὐτὸν τῷ *B*, καὶ τὸ *E* ἄρα παντὶ τῷ *B*. τὸ δὲ *B* παντὶ τῷ *A*, καὶ τὸ *E* ἄρα παντὶ τῷ *A*. Quod quam perplexum sit nemo non videt: mihi quidem Philoponi animum videtur turbavisse, quod in libris invenerit lectionem *H* vs. 31 pro *E*, quam ut rite explicaret frustra laboravit. — Quod de reliquis modis quibus cogi possit alterum de parte alterius praedicari Aristoteles nihil dixerit, Zellius (p. 258 not.) ita excusat, ut dicat fore, ut facili negotio ad reliquos syllogismos transferat qui perspecta habeat quae de quibusdam ab Aristotele exposita sint. Vera causa in eo est, quod non propositum fuit Aristoteli, ut doceat quomodo cuiuscunque syllogismi terminus medius inveniatur, sed ut exponat, qua ratione efficienda sit data conclusio — problema quodcunque, h. e. sive affirmans sive negans, sive de toto sive de parte — investigato medio termino, figurae et modi, quo fiat syllogismus, non habita ratione.

44a38 Ut inveniatur medius terminus, et in iis quae praedicantur et in iis de quibus praedicatur investigari debent quae sint prima, h. e., ut Aristoteles ipse explicat, ea quae sint

quam maxime universalia: namque littera K in KZ et $K\Gamma$ nihil aliud significat quam καθόλου: unde patet non probandam esse explicandi rationem quam Iul. Pacius ingressus, Zellius autem, ut solet, secutus est: putat enim litteris KZ et $K\Gamma$ binas species eiusdem generis notari. Neque quod disputavit Biese I. p. 168 ab omni parte bene habet. Quum igitur vs. 17 exposuerit, qui fiat syllogismus, si sit $\Gamma = Z$, nostro loco hoc adiicit. Etiam si Γ et Z non sint eadem, tamen fieri potest, ut eodem genere contineantur ($KZ = K\Gamma$), quod si investigavimus, inventus erit, quem quaerimus, terminus medius: nam si de hoc genere (KZ), quod praedicatur de termino E, praedicatur A, etiam de E praedicetur A necesse est; sin autem (b 2) A non praedicatur de KZ, fieri quidem potest, ut praedicetur de eius specie Z et Z de E (unde etiam A de E), sed hoc ita esse minime necessarium est. Est igitur hoc quod dicit. Ut inveniatur medius terminus, investiganda sunt quae maxime universalia sunt: nam quorum diversae sunt species, ea in universalibus (genere) aliquando conveniunt.

44 b 3 ὁμοίως δὲ ... Item indaganda sunt ea de quibus maxime universalibus praedicatur terminus A, h. e. $K\Gamma$: nam si $K\Gamma = KZ$, praedicabitur A de genere KZ et de specie Z et de termino E qui ea continetur; sin autem A non praedicatur de genere KZ, tamen fieri aliquando potest, ut praedicetur de specie Z. Exemplum de quo loquitur vs. 3—5 ab eo quod habuimus 1—3 non differt nisi eo, quod vs. 1 sumsit genus speciei Z, vs. 3 vero genus speciei Γ: genus ipsum autem idem est.

44 b 6 διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων, quibus verbis syllogismum simplicem significat, quem 1357 a 17 et 1014 b 2 vocat τὸν πρῶτον συλλογισμόν; cf. 49 b 28. Sic 86 b 7 διά τε ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο.

44 b 21 πᾶσιν, h. e. ὁποτεροφοῦν, et maiori termino et minori. — Vs. 22 κατασκευάζειν μὲν γὰρ ... namque si sumuntur quae sunt consequentia et maioris termini et minoris, syllogismus fieri deberet in secunda figura, in qua conclusio affirmans esse nequit. — Vs. 23 ἀποστερεῖν δ' οὐκ ... nam ut conclusio negans exeat, etiam altera propositio negare debet.

44 b 25 Sequitur ut demonstret non fieri syllogismum, si medius terminus ad maiorem et minorem quamcunque aliam rationem habeat quam eas quas exposuit a 17—35; restat enim, ut vel

B et *Z* ponantur eadem esse vel *Γ* et *Θ* vel *Δ* et *Θ*. Quo magis perspiciatur nihil ab Aristotele praetermissum esse in hac re, totam rem paucis complectamur. Si aliquid (*A*) de aliqua re (*E*) concludendum est ex propositionibus universalibus, binis propositionibus opus est quae per terminum aliquem medium coniunctae esse debent. Propositio universalis autem quae terminum *A* habet aut ita comparata est, ut de omni *A* praedicetur alter terminus (*AB*), aut ita, ut *A* de altero termino praedicetur universo (*AΓ*), aut alter terminus de nullo *A* (*AΔ*), aut *A* de altero termino universo non praedicetur (*AΔ*): nam quia propositio universalis negans convertitur, propositio *AΔ* et tertiae et quartae conditioni quas proposuimus satisfacit. Item quaecunque propositio universalis habet terminum *E* aut erit *EZ* aut *EH* aut *EΘ*: quare omnes modos quibus binae propositiones universales coniungi possunt, quarum altera habet terminum *A*, altera terminum *E*, hac tabula complecti licebit:

AB	*EZ* —	*AΓ*	*EZ* I α′.	*AΔ*	*EZ* I β′, II α′.
	EH I α′ (syll. conversus).		*EH* III α′.		*EH* III β′.
	EΘ II β′.		*EΘ* —		*EΘ* —

Coniugationes neque plures neque minores esse posse res ipsa docet: nostro loco autem ex prima coniugatione seriei primae (*AB*, *EZ*) et ex ultimis reliquarum (*AΓ*, *EΘ* et *AΔ*, *EΘ*) nihil colligi posse demonstrat. Elementorum, quibus hoc cap. usus est Aristoteles, vim et rationem recte et perspicue expressit Biese I. p. 166 not. 1.

44 b 38 Optime fecit Bkk., quod ὅτι in codicibus omissum in locum suum restituit. Philoponus non habuisse videtur vocem ὅτι, quam et sensus flagitat (nam quod dicit est hoc: δῆλον δὲ καὶ ὅτι ληπτέον ὁποῖα ταὐτά ἐστιν) et Alexander in libris suis habuit, quamquam non ab omni parte verum est quod Philoponus (schol. 177 b 30) de lectionis varietate ex Alexandro enotavit: nam Alexandri verba sunt haec: ἡ δὲ λέξις ἐνδεῶς ἔχει. λείπειν γὰρ δοκεῖ τῷ „καὶ ὁποῖα ἕτερα ἢ ἐναντία" τὸ μὴ εἶναι μέντοι τὴν τούτων ἐκλογὴν χρήσιμον προηγουμένως πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν προτάσεων. Coniicit Alexander addendum esse οὐχ ante ὁποῖα vs. 39, neque tamen hoc in libris suis habuit. Nobis quidem lectio Bkki tam certa visa est, ut mutationem non admittat quamcunque. Namque exponit Aristoteles, cur investigari debeant quae eadem sint, non quae

diversa et contraria: cuius rei causa duplex est, una, quod terminus medius est qui quaeritur, altera, quod, etiam si diversa sumuntur et contraria, reducuntur ad eandem demonstrandi rationem quam modo nobis tradidit. Quod ut demonstret, exemplum affert (45 a 4). Si iis quae praedicantur (*B*) de termino *A* ea quae praedicantur (*Z*) de termino *E* ita contraria sunt, ut de eodem pronuntiari nequeant, terminus *B* idem erit qui *Θ*. Nam *Z* praedicatur de *E*, *B* igitur non praedicabitur de *E*: quae autem non possunt edici de termino *E*, ea appellavimus *Θ*: quare erit $B = \Theta$.

45 a 9 Locus multis difficultatibus obstructus ab interpretibus vel magis confusus. E verbis Alexandri (schol. 178 a 19) patet vs. 12 eum aliquid secus habuisse atque reperitur in nostris libris: quod nihil aliud esse potest quam terminus *H*, pro quo codd. *Bu* prius habuerunt *E*; quam quidem lectionem restituere non dubitavimus: quamquam enim Alexander eam reiecisse videtur, tamen pristinam eam fuisse et inde colligi potest, quod post Alexandrum qui eius auctoritati fidem haberent codices *Bu* corrigendum iudicaverint *H* pro *E*, et ex iis quae legimus apud Alexandrum: *ἀλλ' ἔσται συναγόμενον τὸ A τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ E ἐν δευτέρῳ σχήματι τῷ τὸ B τῷ μὲν A παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ E τινὶ μή ... ἐπεὶ δὲ ἀληθές ἐστι τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν καὶ διὰ τὸ καθόλου ἀποφατικόν ... κειμένου δὴ τοῦ B τῷ μὲν A παντὶ τῷ δὲ E τινὶ μή, γίνεται συζυγία ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεικνύουσα τὸ A τῷ E μὴ ὑπάρχον. αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ τινὶ μὴ τὸ μηδενὶ ἔλαβε διὰ τὰ εἰρημένα.* Aliam explicationem Alexandri v. in schol. 178 a 9, ubi pro *τινὶ οὐχ* sine dubio legendum erit *οὐδενί*, quod apparet ex iis quae proxime praecedunt verba a Brandisio exscripta (fol. 129, b Iunt. 1521): *εἰ εἴη κείμενον ᾧ τῷ* (leg. *τὸ*) *H τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ μηδενὶ τὸ B, ἔσται τὸ μὲν B τῷ Θ ταὐτὸν καὶ καθόλου ἀποφατικὴ ἡ BE πρότασις καὶ τὸ συμπέρασμα ὁμοίως τὸ AE καθόλου ἀποφατικόν.* Namque si servamus lectionem quam Alexander habuit vs. 12 *E οὐδενί*, aut dicendum erit *τινὶ οὐχ* vs. 10 positum esse pro *οὐδενί* aut *οὐδενὶ* vs. 12 pro *τινὶ οὔ*. Sententia Aristotelis haec est. Ponamus terminos *B* et *H* ita comparatos esse, ut de eodem praedicari nequeant: praedicatur autem *E* de omni *H*, unde etiam *H* de aliquo *E*, *B* igitur (quippe quod negetur de eodem de quo

edicatur H) de ea parte termini E negabitur, de qua praedicatur H: ergo B, quod praedicatur de omni A, negatur de aliquo E, unde concluditur (II δ'), quod A negatur de aliquo E, ut dicit Aristoteles vs. 10. His expositis iam reliqua plana sunt; patet autem vocem οὐδενὶ vs. 12 neutiquam ferri posse: nam falsum plane esset, si Aristoteles diceret B praedicari de nullo E: clarum est enim ex iis quae diximus praedicari de aliquo posse, de aliquo non posse. Erit fortasse qui statuat Aristotelem in hac re erravisse, neque ipse ab hac opinione abhorrerem, nisi certum esset vs. 11 sq. verbis τὸ γὰρ B ... ὑπάρξει propositiones tradi, ex quibus in secunda figura colligatur conclusio quam legimus vs. 10 ὅτι τινὶ τῶν E οὐχ ὑπάρξει τὸ A: quae quidem quomodo ex illis elici possit non video, nisi, licet invitis codicibus, tacentibus interpretibus, οὐδενὶ mutaverimus in οὐ τινί, de quo v. quae diximus ad 24a19. Haec emendatio certe facilior est quam ea quam faciendam putaverunt Philoponus, qui habuit H οὐδενὶ vs. 12, et auctor scholii cod. Marc. 201, v. supra p. 46 sq. Uterque enim $B\Theta$ nostro loco per errorem scriptum putat pro ΔH: quod ne cui probandum videatur, paucis exponamus quae leguntur vs. 13—15. Complectitur terminus Θ quaecunque de termino E praedicari nequeunt, H autem praedicatur de aliquo E, de eadem igitur parte termini E de qua praedicatur H, B praedicari non potest (διὰ τὸ μὴ ἐγχωρεῖν τὸ B καὶ H τῷ αὐτῷ παρεῖναι vs. 9): unde patet terminum B contineri termino Θ. — Lectio H οὐδενὶ vs. 12 non video qua ratione defendi possit, nisi ita, ut his verbis causa exprimatur eorum quae sequuntur ὥστ' ἀνάγκη τὸ B..., sed quum causam, cur B idem sit τινὶ τῶν Θ, vs. 13—15 exponi appareat, verbis τῷ ... ὑπάρξει vs. 12 nihil aliud expressum esse poterit quam altera propositio syllogismi, cuius conclusionem habuimus vs. 10. Patet autem ex iis quae diximus non ante Alexandri tempora scriptum esse H (quod iam Philoponum in libris reperisse videmus) pro E vs. 12.

45a18 Recepimus lectionem codicum *Bnu*, quam etiam vet. intp. cod. Gothan. exhibet, tum quia ἂν δ' εἰ in mss. facile mutari poterat in ἂν δὲ vel ἐὰν δὲ ab homine compendii non satis perito, tum quia infinitivi qui sequuntur non haberent unde penderent, quum praecesserit ὅτι. Deinde etiam res ipsa nostram lectionem confirmat: sententia enim haec est. Si sumimus non quae eadem sunt, sed quae diversa et contraria,

ex iis quidem ipsis quae sumsimus non fit syllogismus, quamquam colligitur aliquid quod necessario consequitur et fit syllogismus per ambages, h. e. quamquam non fit syllogismus recta via, tamen περαίνεταί τι: nam ut opponitur τὸ συλλογίζεσθαι τῷ περαίνεσθαι (v. 41a23 sqq. et quae diximus ad 41a39 extr.), sic nostro loco ἐξ αὐτῶν μὲν τούτων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός et ἀνάγκη δὲ ... Quare vs. 21 ἀναγκαίας Alexander recte explicat per συλλογιστικῆς, h. e. aliam viam quam rectam investigare debebimus.

Cap. 29. *Eadem terminum medium inveniendi ratio etiam in iis syllogismis obtinet qui ad absurdum deducunt,* b15 *et in reliquis syllogismis hypotheticis,* 21 *et in iis qui de toto colligunt* ἐξ ὑποθέσεως, *quod non nisi de parte re vera cogitur.* 28 *Eadem ratio erit syllogismorum necessariorum, possibilium et simplicium:* 36 *unde patet omnem qui fieri possit syllogismum hac demonstrandi ratione contineri.*

45a26 Quae recta via demonstrantur ea iisdem terminis adhibitis etiam per deductionem ad absurdum probantur et vice versa. Pugnare hoc videtur cum iis quae supra habuimus: nam syllogismos II δ′ et III ε′ recta (δεικτικῶς) demonstrari non posse supra tradidit. Tollitur difficultas eo, quod hoc loco non agitur de singulis modis syllogismorum, sed de ratione qua inveniatur medius terminus. Hoc est enim quod exposuit cap. 28, in quo non nisi de binis syllogismis prioribus omnium figurarum sermo est: quare iam non id agit Aristoteles, ut probet recta via demonstrari quaecunque per deductionem ad absurdum demonstrentur et vice versa, sed ei propositum est, ut doceat iisdem terminis nobis opus esse, sive recta demonstrare aliquid velimus sive deductione facta ad absurdum, v. vs. 36 sqq.

45a31 οὐδενὶ ὑπῆρχεν, h. e. B de nullo E praedicabatur: nam ut demonstraretur A praedicari de nullo E, poni debebat (44a25) $B = \Theta$, quod non praedicatur de termino E.

45a33 παντὶ ὑπῆρχεν (τὸ A τῷ H intell.): nam ut A de aliquo E praedicari colligeretur, dare debebamus $\Gamma = H$ (44a20).

45a38 ἐκ γὰρ τῶν ... Continua demonstratio et deductio ad absurdum modo demonstrandi quidem differunt, terminorum vero habita ratione et propositionum, ex quibus fiunt, non dif-

ferunt: quod ita probat Aristoteles, ut demonstret, quomodo servatis iisdem terminis altera ad alteram redigatur. Exempli causa, ait, si A praedicari de nullo E deductione facta ad absurdum demonstratum est eo, quod fieri non potest, quin B de aliquo E praedicetur, quia, si hoc detur, tollatur quod ab initio concessimus (namque si A de aliquo E, consequitur etiam B de aliquo E, quod fieri nequit, quia sumsimus $B = \Theta$ 44 a 25), clarum est deductionem niti iisdem propositionibus, ex quibus fiat continua demonstratio: continua enim exit, si B de nullo E et de omni A praedicari ponimus, deductio autem sumsit fieri non posse, quin B de aliquo E praedicetur, quod idem est. Brevius hoc dixit Aristoteles: est enim cautus et consideratus in rebus excogitandis, sed in dicendo praeceps haud raro et praeproperus, dum rem ipsam perspectam habeat. Ut deductionem reduximus ad continuam demonstrationem iisdem propositionibus nixam, sic etiam continua demonstratio redigitur ad deductionem (45 b 1—3) non nova quadam propositione assumta, sed ea quae conclusionem falsam esse dicit.

45 b 3 *τινὶ* ante *διὰ* omisimus codices secuti qui cum Boethio conspirant, quia veri similius est illud adiectum esse quam praetermissum, si repertum fuisset: neque enim ab Aristotelis usu alienum est, ut omittat quod postulet quidem orationis perspicuitas, ita tamen, ut ex contrario quod praecesserit facile eliciatur, si non adiectum sit. Sic 53 b 40 omisit *παντί*. — Vs. 4 *ἐν ἅπασι* recte explicat cod. *n* cum Alexandro *τοῖς δι' ἀδυνάτου*.

45 b 5 *ὅρον ἄλλον*, in nostro exemplo terminum B, quem de aliquo E praedicari contendit falsa deductionis conclusio: quae quidem conclusio si convertitur in propositionem repugnantem (B de nullo E praedicatur), et si cum hac coniungitur eadem propositio (AB) quam etiam deductio sumere debebat, e deductione ad absurdum fit continua demonstratio.

45 b 14 Correximus *ταὐτὰ* cum cod. C, quod fecissemus, etiam si ne in uno quidem libro exstaret: est enim emendatio et levis et necessaria. Namque apparet Aristotelem hoc loco repetere summam eorum quae modo exposuit; omnis autem disputatio quae praecessit in eo erat, ut eodem termino medio inveniendo et deductionem et continuam demonstrationem niti doceretur.

45 b 17 Praeter syllogismos qui fiunt per deductionem ad impossibile aliam speciem syllogismorum hypotheticorum com-

memorat, syllogismos *κατὰ μετάληψιν* dictos vel *κατὰ ποιότητα*. Quid sit *μετάληψις* explicuimus ad 41 a 39: syllogismi autem *κατὰ ποιότητα* aut iidem sunt atque qui dicuntur *κατὰ μετάληψιν* aut ex numero eorum, quia quod Aristoteles dicit vs. 18 ad utrosque pertinet. Nihil clari de iis tradunt veteres intpp.; videtur autem syllogismus „secundum qualitatem" appellari quo aliquid colligitur de gradu qualitatis alicuius rei. Nam Philoponus (schol. 178 b 9) eos syllogismos appellatos esse dicit *κατὰ ποιότητα*, *ὅσοι ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπιχειροῦσιν ἢ ἐκ τοῦ ἧττον ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου*. Falsum certe est quod dicit Zell (p. 266 not.), eosdem syllogismos etiam appellatos esse *κατὰ πρόσληψιν*: aperte enim contradicit Philoponus schol. 178 b 7, qui a Stoicis *πρόσληψιν* eodem sensu dictam [illegible]fert quo *μετάληψιν* a Peripateticis. Quos Theoph[illegible]pellaverit *συλλογισμοὺς κατὰ πρόσληψιν* videbimus [illegible] His igitur syllogismis, ait Aristoteles, si quaeritur medius terminus, quaestio eadem ratione instituenda est atque in categoricis: nam categorice etiam in his profertur medius terminus, siquidem quaestio non vertitur *ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς*, h. e. non in iis quae cum conditione enuntiata sunt, sed in iis quae accepta sunt et concessa tanquam fundamentum syllogismi (*ἐν τοῖς ὑποκειμένοις*). — De iis syllogismis, quorum et utraque propositio et conclusio cum conditione profertur, non cogitavisse videtur Aristoteles: ostendunt certe quae dicit vs. 20 quo tempore haec scripsit eum nondum satis inquisivisse in naturam syllogismorum hypotheticorum.

45 b 21 Tangit aliam concludendi rationem, qua alterum de altero universo praedicari colligitur in tertia figura conditione quadam assumta. Etenim si ponimus $Γ = H$, praedicabitur A de omni $Γ$ et E de omni $Γ$, unde, si assumimus E non praedicari nisi de solo termino H (sive $Γ$), colligere licebit A praedicari de omni E: nam quia E de solo $Γ$, consequitur $Γ$ de omni E, quocum si coniungitur A de omni $Γ$, consequitur A de omni E. — Reprehendit Philoponus, quod non dixerit *μόνον* vs. 24, sed reprehendit quod non satis intellexit: etenim si H est *ἄνθρωπος*, E *γελαστικόν*, bene habent omnia. — Deinde si est $Δ = H$ et E de solo H praedicatur, unde etiam H de omni E, consequitur A de nullo E: nam A praedicatur de nullo $Δ$ et $Δ$ (H) de omni E.

45 b 34 *ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν*. Similiter res se habet, si

quaecunque alia ratione alterum de altero praedicatur. Exempla v. 22a12 sq. et quae his sunt similia: nam de decem generibus categoriarum non cogitandum esse per se intelligitur.

Cap. 30. Demonstrationis inveniendae ratio modo exposita ad omnes artes et disciplinas pertinet, quarum unaquaeque experientia edocta demonstrationis principia suppeditare debet, ex quibus quae consequantur patefacere doctrinae Analyticae propositum est.

Docet hoc capite Aristoteles logicae usum esse eundem in omnibus artibus et disciplinis, eundem in rebus veris atque in falsis vel etiam in incertis, quia logica non res ipsas, sed rationem et viam exponat, qua progrediendum sit ab altero ad alterum termino medio interposito: docet igitur artem logicam non pertinere ad res quae demonstrationi subiectae sint (ad materiam), sed ad ipsam demonstrandi rationem (ad formam).

46a5 Invitis codicibus Bkk. dedit lectionem vulgarem: nos codicum auctoritatem secuti praetulimus ἑκάτερον: nam sermo est de subiecto et praedicato conclusionis, quae supra litteris *A* et *E* notata sunt. Quae praedicentur, inquit, de subiecto et de praedicato conclusionis et de quibus ipsa praedicentur investiganda sunt.

46a8 ἐκ τῶν κατ' ..., h. e. ἐκ τῶν διαγεγραμμένων ὥστε κατ' ἀλήθειαν ὑπάρχειν, ex iis quae ita descripta (disposita) sunt, ut veritati conveniant. Infinitivus ὑπάρχειν pendet e διαγεγραμμένων: nam alia ratio est infinitivi ἐκλέγειν vs. 16, ubi pergit in praeceptis quae interrupit vs. 10. Verbum διαγράφειν a mathematicis petitum est: termini enim et propositiones (τὰ διαστήματα) sic ordinari debent et inter se coniungi ut postulat demonstratio quae ex iis conficienda est.

46a10 αἱ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν sunt propositiones ita coniunctae per medium terminum, ut ex iis fiat syllogismus. 88b4 ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ προτάσεις, cf. 1394a28, 43a21, b36. Sensum magis premit ubi dicit: ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως πρότασις ἄμεσος. 72a7, ib. 36. 76a31 λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅτι ἔστι μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. 77b5 περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ, ᾗ γεωμέτρης. 88b27 αἱ γὰρ ἀρχαὶ διτταί, ἐξ ὧν τε καὶ περὶ ὅ· αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν κοιναί, αἱ δὲ περὶ ὃ ἴδιαι. De usu vocis ἀρχὴ apud Aristotelem v. Trdlbg. de anim. p. 187. 1012a34 ἀρχὴ

λέγεται ἡ μὲν ὅθεν ἂν τις τοῦ πράγματος κινηθείη πρῶτον . . . ἡ δὲ ὅθεν ἂν κάλλιστα γένοιτο ἕκαστον . . . ἡ δὲ ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος (quam αὐξήσεως ἀρχὴν dicit 735a16: eodem sensu dictum est 455b34 αἰσθήσεως ἀρχή sive 468b4 αἰσθητικὴ ἀρχή: quare 402a6 animam appellat ἀρχὴν τῶν ζῴων, quamquam 468a21 τῆς θρεπτικῆς ἀρχὴν ψυχῆς etiam ipsius animae ἀρχὴν esse dicit) . . . ἡ δὲ ὅθεν γίγνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή (sic 368a34 αἴτια ταῦτα μὲν ἄμφω ὡς ὕλη, τὸ δὲ πνεῦμα ὡς ἀρχή, h. e. ὡς ἀρχὴ τῆς κινήσεως, 751b23 ἔχει γὰρ ἐξ οὗ ἑκάτερον ἔσται τῶν μορίων καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ καὶ ὅθεν ἡ τροφή) . . . ἡ δὲ οὗ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα . . . ἀρχαὶ λέγονται καὶ αἱ τέχναι καὶ τούτων αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ μάλιστα. ἔτι ὅθεν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα πρῶτον, καὶ γὰρ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος οἷον τῶν ἀποδείξεων αἱ ὑποθέσεις (quo sensu vocem et supra habuimus et habemus 747b6 οὐδ᾽ ὅλως ἐκ γνωρίμων ποιούμενος τὰς ἀρχάς, ubi ἀρχαὶ sunt causae ex quibus aliquid explicatur). ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἴτια λέγεται· πάντα γὰρ τὰ αἴτια ἀρχαί. Idem quod αἰτία significat ἀρχή 360b30 ταῦτα γὰρ ἀνάγκη συμβαίνειν διὰ τὰς εἰρημένας ἀρχάς. 1002b24 αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων. 1025b3 αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων. Cf. 324a27 ἡ γὰρ ἀρχὴ πρώτη τῶν αἰτίων, unde patet ἀρχὴν et αἴτιον ita differre, ut illa sit per se prima et absoluta, hoc autem ex aliis pendere possit: quare ἀρχὴ et αἴτιον non sunt eadem, nisi si αἰτία proprie dicatur de causa prima, v. 847b16 πάντων δὲ τῶν τοιούτων ἔχει τῆς αἰτίας τὴν ἀρχὴν ὁ κύκλος. 252b4 τῶν μέντοι ἀρχῶν οὐκ ἔστιν ἕτερον αἴτιον ἀϊδίων οὐσῶν. 788a14 τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀρχὴν εἶναι τὸ αὐτὴν μὲν αἰτίαν εἶναι πολλῶν, ταύτης δ᾽ ἄλλο ἄνωθεν μηθέν: cum quibus conspirant quae dicit 1450b27 ἀρχὴ δ᾽ ἐστὶν ὃ αὐτὸ μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης μετ᾽ ἄλλο ἐστί, μετ᾽ ἐκεῖνο δ᾽ ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι. 188a27 δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς μήτε ἐξ ἀλλήλων εἶναι μήτε ἐξ ἄλλων, καὶ ἐκ τούτων πάντα. Aliis locis ita coniungitur cum voce στοιχεῖον, ut idem fere significare appareat, cf. 1025b5 τῶν μαθηματικῶν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια. 329a5 ὅτι μὲν οὖν τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα καλῶς ἔχει λέγειν ἔστω συνωμολογημένον, ἐξ ὧν μεταβαλλόντων ἢ κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ἢ κατ᾽

ἄλλην μεταβολὴν συμβαίνει γένεσιν εἶναι καὶ φθοράν: ultima verba satis ostendunt de elementis agi et de materia, non de principio movente, cf. 189 a 30 τὴν δ' ἀρχὴν οὐ καθ' ὑποκειμένου δεῖ λέγεσθαί τινος. ἔσται γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς (cf. 100 b 16)· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχὴ καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι. 1060 a 1 ἀρχὴ γὰρ τὸ συναναιροῦν.

46 a 17 Scripsimus ἴδιαι pro ἰδίᾳ, quod et usus loquendi postulat et Alexandrum habuisse constat ex scholiis: Boethius quoque et vet. intp. cod. Gothan. legit ἴδιαι. Etiam vocem εἰσὶν post ἑκάστην omisimus Alexandrum secuti, ex cuius explicatione vox εἰσὶν in contextum videtur irrepsisse. Particulam δὲ in γὰρ mutare noluimus, quia quae legimus schol. 179 b 31 docent mendum esse, quod vs. praecedente scriptum sit γάρ.

46 a 19 Negligentius hoc scripsit: exspectabas enim, ut pergeret sic: λέγω δ' οἷον τῆς ἀστρολογικῆς ἐμπειρίας (ἐστὶ παραδοῦναι) τὰς τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης. Quod dixit sic intelligendum videtur: λέγω δ' οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν (παραδοῦναι τὰς ἀρχὰς) τῆς ἀστρ. ἐπιστ. Sententia clara est. Omnis ars et omnis scientia ab experientia incipit: nam ut certae leges inveniantur, quibus quae fiant adstricta sint, ante omnia ea ipsa quae fiunt nobis constare debent et comperta esse: postquam autem res ipsae quae sub sensus cadunt ita observatae sunt, ut non solum nihil incerti reliquum sit, sed etiam nihil non sit animadversum quod observari possit, omnia nobis parata sunt quibus firmum scientiae fundamentum exstrui possit. — De ἱστορίᾳ, quam commemorat vs. 24, v. Trdlbg. de anim. p. 187. 491 a 12 οὕτω γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιεῖσθαι τὴν μέθοδον ὑπαρχούσης τῆς ἱστορίας τῆς περὶ ἕκαστον. 1359 b 32 ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένων ἱστορικὸν εἶναι. 757 b 35 διόπερ οὐδ' ἱστορικῶς οὐδὲ ταύτῃ φαίνονται λέγοντες οἱ φάσκοντες τοὺς ἰχθῦς πάντας εἶναι θήλεις, ubi 758 a 3 ἡ ἀπειρία opponitur τῇ ἱστορίᾳ. De coel. 298 b 2 τὴν πλείστην συμβαίνει τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας περὶ σωμάτων εἶναι.

Cap. 31. De divisionum usu et abusu in ratiocinando: etenim fuerunt qui quid sit unaquaeque res divisionibus factis demonstrari posse opinarentur.

46a37 Dedimus ὅτι pro ὅ τι (quocum convenit versio Boethiana et vet. intp. cod. Gothan.) et vs. 38 διαιρουμένους pro διαιρούμενοι cum codd. nm. Alexandrum habuisse ὅ τι et διαιρουμένους ex scholiis constat: quare locum interpretatur hoc modo: „et imbecillum quendam fieri e divisionibus syllogismum et sic fieri posse syllogismum per divisiones ut diximus, ignorabant", quod ineptum est: est enim mera ταὐτολογία. Quam ob rem erit, opinor, cui arrideat lectio διαιρούμενοι, quae et optimorum codicum auctoritate nititur et sensum habet a nostro loco non alienum: etenim sensus exit hic: „et quod colligere licet, quod non, ignorabant, quum dividebant (nam e divisionibus quid sit res ipsa evincere sibi videbantur), et imbecillum quidem inde fieri posse syllogismum nesciebant". Neque tamen hoc ab omni parte probandum est: nam non solum lectionis, quam Alexandrum habuisse constat, maior est auctoritas quam eius quam nostri codices praebent, sed etiam, si aliam explicandi rationem adoptamus, sensus exit nostro loco plane conveniens. Nemo erit enim qui dubitet quin sibi opponantur οὔτε ξυνίεσαν ὅτι ἐνδέχεται, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνδέχεται. Scribendum erit igitur ὅτι pro ὅ τι vs. 37, ut quod Aristoteles dicat sit hoc: „et aliquid colligi posse divisione facta ignorabant et sic colligi posse ut diximus", intell. per syllogismum quendam imbecillum et per petitionem quaesiti.

46a40 In syllogismo simplici — primae figurae intell., δι' οὗ (σχήματος) αἵ τε ἀποδείξεις αἱ κυρίως καὶ τὸ παντὶ καὶ καθόλου ἄλλῳ ἄλλο ὑπάρχειν δείκνυται Alex. fol. 138a ed. Iunt. — medius terminus superari debet a maiore termino, quo continetur, sed si fit syllogismus per divisionem, a medio superatur ille.

46b5 οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν: nam qui ex ipsa divisione aliquid colligunt, quid sit res quam terminus minor significet colligere opinantur. Quare duobus exemplis allatis demonstrat ex ipsa divisione non concludi hominem esse animal mortale vel etiam, si hoc concedatur, non concludi hominem esse animal pedestre.

46b20 Et sic semper iis accidit, ut dividentes medium terminum faciant eum qui maxime universalis sit.

46b24 τὴν ἄλλην ὁδὸν . . . ὁδὸς h. l. idem est quod μέθοδος, sive quod appellat vs. 36 τὸν τρόπον τῆς ζητήσεως. Nihil proferunt perspicui quod necessitatem arguat: etenim totam viam frustra persequuntur quae reliqua est ab alia divisione ad aliam progredientes, qua in re ita occupati sunt, ut ne cogi-

tent quidem de ratione demonstrandi a nobis exposita, quae doceat et quomodo comparatus esse debeat syllogismus et quomodo inveniatur.

46 b 34 Nihil dico de misera corruptione quam huic loco et sano et satis perspicuo Buhlius attulit, qui miratur, quod interpretes silentio eum praeterierint. Inductus est in errorem falsa interpunctione quam invenit in vet. intp. et interpolatione quae verba σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον repetita vs. 35 ante διάμετρος in contextum introduxit.

Cap. 32. *Reliquum est ut doceatur, quomodo omnis syllogismus reducatur ad unam trium figurarum.* 47 a 10 *Ac primum quidem propositiones investigandae sunt et num quid desit in iis quod requiratur ad syllogismum rite faciendum, vel num quid adiectum sit quod deesse possit:* 22 *deinde num quid consequatur quidem necessario, neque tamen rite conclusum sit.* b 1 *Distinguuntur tres figurae e varia quam quaeque prae se fert specie, unde cognoscitur figura quae cuique problemati conveniat.*

47 a 11 Non video, cur Bkk. non receperit ῥᾴω quod omnes codices praebent, quum ῥᾷον ex illo correctum esse videatur. Sic 182 b 7 ῥᾴους κατιδεῖν, ib. 27 ῥᾴους ἰδεῖν. In his Bkk. nimis adhaesit lectioni vulgari, quam respuit vs. 21, quo eam revocandam duximus. Nam Aristoteles, quum de reductione syllogismorum ad singulas figuras loquitur, non verbo simplici ἄγειν utitur, sed composito ἀνάγειν. Ferendum putarem ἀγαγεῖν, si adiectum esset εἰς τὰς δύο προτάσεις vel aliud quid huiusmodi. — τὰ μείζω vs. 11 propositiones dicit, τὰ ἐλάττω terminos.

47 a 17 δι' ὧν δ' αὗται περαίνονται: namque si demonstrationem admittunt propositiones ex quibus colligitur, ipsae aliis adhibitis, quibus nituntur, demonstrandae sunt. — De pronomine τὶς quod post ἔλθῃ v. 20 omisimus codicum auctoritatem secuti v. quae diximus ad 3 b 22.

47 b 1 Singularis est usus verbi κατηγορεῖν (v. Trdlbg. Elem. log. p. 94): namque verba ἢ αὐτὸ μὲν . . . ἀπαρνῆται dicta esse patet de secundo syllogismo primae figurae, de cuius propositione minore accipienda sunt verba ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ: terminus medius igitur dicitur κατηγορεῖν, quod apparet hoc loco idem esse quod κατηγόρημα εἶναι, „locum praedicati te-

nere, praedicari". Iam si verbi passivi ea vis est, ut significet aliquem pati id ab alio quod eum efficere indicavit verbum activum, κατηγορεῖσθαι dicetur. id quod patitur ab eo quod locum praedicati teneat s. de ipso praedicetur, ut κατηγορούμενον appelletur quod orationi subiectum sit. Ne multa: κατηγορεῖν significat „praedicato exornare aliquid" et κατηγορεῖσθαι „exornari praedicato, definiri praedicato adiecto": qui quidem verborum sensus quamquam usui plane adversatur, tamen alium subesse non posse res ipsa aperte docet. Accedit quod vs. 4, ubi de tertia figura agitur, verbum κατηγορεῖσθαι non amplius eum sensum habet quem modo explicuimus, sed eum quo poni solet. Simili constructione verbum intransitivum γίνεσθαι vel εἶναι exspectabas pro transitivo ποιεῖν de coel. 313 b 3 ἔδει δ' ἐν τῷ ἀέρι ἔτι μᾶλλον τοῦτο ποιεῖν: nam subiectum orationis omissum est, de qua omissione v. Zellium ad Ethic. Nicomach. I, 2, 1, ad verba 1094 a 20 πρόεισι γὰρ οὕτω γ' εἰς ἄπειρον.

47 b 11 Cur modo τίνι modo ποίῳ scripserit nescio, nisi negligentiam in scribendo arguere liceat.

Cap. 33. *Etiam si terminorum ea ratio est quam syllogismus postulat, tamen interdum non rite fit syllogismus, nisi etiam quantitatis propositionum ratio habeatur.*

47 b 16 διὰ τὸ ἀναγκαῖον, quod re vera aliquid conclusum esse nobis persuadet.

47 b 20 Exspectabas ut diceret οὔτε συλλογισμὸς οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδέν, quia quod necessarium est latius patet quam syllogismus.

47 b 26 Lectionem vulgarem quam codices exhibent οὐ γὰρ Bkk. immerito reiecit. Buhle quamquam non recepit οὐκ ἄρα, tamen melius esse putavit. Mihi quidem alterum arridet, quum difficilius sit: neque enim repetitum γὰρ habet quod offendat, quum ter positum sit 745 a 5 — 8 (sic ὅτι 74 b 18 sqq. ter ponitur), quater 45 a 11 — 15, ubi sequente semper orationis membro indicatur causa eius quod in praecedente dictum est, neque improbandum est propterea, quod bis positum diverso sensu referatur ad idem orationis membrum. Scilicet quod dicit est hoc: „*A* non praedicatur de termino *Γ*, h. e. non fit conclusio *AΓ*: nam mortalis est Aristomenes: non fiebat enim syllogismus terminis sic se habentibus". Una causa quam affert, cur *A* non praedicetur de termino *Γ*, posita est in rerum natura (nam *A* erat „aeternum", *Γ* vero „Aristomenes mortalis"),

altera petita est e legibus et regulis concludendi: una est naturalis, altera rationalis, unde factum est, ut utraque, quum ad eandem rem pertineat, particula γὰρ expressa sit. Cf. 673 a 27 ἔτι δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῴων διὰ τίν' αἰτίαν οὐ γίνεται (τὸ γαργαλίζεσθαι); τὸ μὲν γὰρ τοῦ γέλωτος πληγειςῶν τῶν φρενῶν εἰκότως· οὐδὲν γὰρ γελᾷ τῶν ἄλλων. 677 a 7 sq. γὰρ ad diversas orationis partes refertur: nam prius γὰρ sententiam Anaxagorae exponit, alterum cur falsa sit explicat.

47 b 38 ἐν τῷ παρὰ μικρὸν cf. 169 b 11, 15; 197 a 27, 29 τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ.

Cap. 34. Aliud vitium quod in ratiocinando admittitur in eo est, quod termini non sic sumuntur ut decet.

48 a 13 τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, intell. τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ νοσοῦντι ὑπάρξαι τὸ ὑγιαίνειν. Sententia haec est. Sin autem non sumatur τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι (quippe quod manifesto falsum sit), h. e. si non sumatur sanum fieri non posse eum qui aegrotet, sed si sumatur τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, h. e. si sumatur fieri posse, ut non sanetur qui aegrotet, aut non fit syllogismus aut fit syllogismus τοῦ ἐνδέχεσθαι hoc modo (vs. 13) — quare etiam Alexander fol. 146, a explicat vs. 10 οὐκ ἔσται συλλογισμός verbis: ὅτι τοῦ μὲν ἀναγκαίου συλλογισμὸς οὐκ ἔσται, τοῦ δὲ ἐνδεχομένου ἔσται. Fieri potest, ut nemo sanetur qui aegrotet, omnes homines aegrotare possunt: consequitur fieri posse, ut sanitas de nullo homine praedicetur.

48 a 18 Aliter res se habet in tertia figura: nam in prima et secunda quod admissum erat vitium in ratiocinando detegi poterat aliis terminis sumtis qui rei magis convenirent (si pro sanitate sumatur id quod sanum sit, pro morbo quod aegrotet); in tertia figura vero vitium non in eo positum est, quod termini non recte sumti sint, sed in eo, quod propositiones, quae ἐνδεχομένως proferri debebant, ὑπαρχόντως enuntiatae sunt (κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος).

48 a 21 τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον . . . Hoc non consentaneum esse dicit iis quae antea docuerit: ostendit enim 39 a 14 sqq. fieri syllogismum primo modo tertiae figurae, si utraque propositio sit ἐνδεχομένη, quod falsum esse arguunt quae hoc loco tradit. Non addit quomodo haec difficultas superetur, sed satis habet indicare quid reliquum sit negotii, si quis incepta persequi velit. Idem fecit 45 b 20, 41 b 31, cf. 49 a 10, 50 a 40,

67 b 26, 69 b 38 et quae habuimus 8 b 22 et 10 a 25. Neque sibi neque aliis dissimulat quid in suo opere imperfectum sit, sed quid deficiat ingenue fatetur, ut et ipse et alii bene perspiciant qua via progrediendum sit.

Cap. 35. *Singuli termini uno verbo interdum exprimi nequeunt.*

48 a 32 Si quis in omnibus syllogismis medium terminum uno verbo complecti velit, peccabit interdum in eo, quod opinabitur fieri posse syllogismum *τῶν ἀμέσων*, h. e. in eo, quod quaeret medium terminum, quo concludat quae non possunt concludi per medium terminum uno verbo expressum, sed colligi non possunt nisi definitione interposita, quae illius locum occupet.

48 a 35 *καθ' αὑτὸ γὰρ* . . . 73 b 38 *τὸ δ' ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί, τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινὰ οὐ καθ' αὑτό· οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον.*

48 a 37 *ἀποδεικτοῦ ὄντος*. Quamquam demonstrari potest propositio *AB* — *εἰ τὸ τρίγωνον οὕτως ὁρίζομεν ὥστε ταῖς ἐφεξῆς ἴσον εἶναι αὐτὸ καὶ τὰς ἐφεξῆς οὕτως ὥστε δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι* —, tamen medius terminus qui uno verbo exprimatur non exsistit. Invitis codicibus cum Bekkero praetulimus *ἀποδεικτοῦ*: nam *ἀποδεικτικὸν* est quod ad demonstrationem pertinet, quod demonstrationem conficit, *ἀποδεικτὸν* quod demonstrationi subiectum est. 1049 b 14 *οἷον λέγω οἰκοδομικὸν τὸ δυνάμενον οἰκοδομεῖν, καὶ ὁρατικὸν τὸ ὁρᾶν καὶ ὁρατὸν τὸ δυνατὸν ὁρᾶσθαι.* 438 b 22 *ὃ γὰρ ἐνεργείᾳ ἡ ὄσφρησις τοῦτο δυνάμει τὸ ὀσφραντικόν*: non satis accurate igitur Biese II. p. 142 *τὸ αἰσθητικὸν* reddit „das auf der Empfindung beruhende sinnliche Leben", cf. 402 b 13: est enim *τὸ αἰσθητικὸν* ipsa sentiendi facultas, non vita quae pendeat ex hac facultate et ex iis quae sensibus subiecta sint.

Cap. 36. *Ut fiat syllogismus, non necesse est alterum de altero praedicari casu recto.* b 10 *Aut propositio minor casum obliquum habere potest,* 15 *aut maior,* 20 *aut utraque.* 27 *Syl-*

logismorum negantium eadem ratio est. 39 *Termini semper proferri debent casu recto, propositiones interdum obliquos habent.*

48 a 40 Quum A praedicari dicitur de termino B et B de C, hoc non ita utique accipiendum est, ut alterum de altero enuntietur ut praedicatum, neque ita, ut A eadem ratione praedicetur de B qua B praedicetur de C, sed quod dicimus praedicari id latius patet: nam quocunque modo duo termini coniunguntur per verbum esse et quocunque sensu verum est quod terminis ita coniunctis profertur, eodem modo et sensu alterum de altero dicitur praedicari, v. c. si una scientia (A) praedicatur de rebus contrariis (B), hoc non significat ipsas res contrarias unam esse scientiam (vs. 7: quare delendum erat comma post *ἐναντία* a Bekkero positum), sed significat rerum quae sibi contrariae sint unam esse scientiam, sive verum esse de rebus contrariis, si quis dicat unam et eandem earum esse scientiam.

48 b 12 Post alterum *σοφία* addidimus *ἐπιστήμη*, quod, licet importunum, tuentur et codices et intpp. graeci. *Α ἐπιστήμη*, *Β σοφία*, *Γ τὸ ἀγαθόν*. Praedicatur *Α* de *Β* casu recto, *Β* de *Γ* casu obliquo (sapientia versatur in bono cognoscendo): colligitur praedicari *Α* de *Γ* — scientiam versari in bono cognoscendo. Propositionum expositio difficilior redditur adiecta voce *ἐπιστήμη*, quia terminus maior a propositione minore alienus est. Dicit autem hoc: „Sapientia est de bono (refertur ad bonum), scilicet ut scientia eius". Fatendum est vocem *ἐπιστήμη*, quam in contextum reduximus, perspicuitati obesse, quamquam sensum non plane turbet, sed hoc ipsum est quod nos movit, ut istam vocem retinendam censuerimus, quam ne cod. *A* quidem videtur omisisse: nam quae recens in illo superscripta sunt inde nata esse veri simile est, quod verba *τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία ἐπιστήμη*, quae in eandem vocem desinunt atque ea quae proxime praecesserunt, per negligentiam scribentis praetermissa erant.

48 b 13 *τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν* . . . quare id de quo alterum praedicatur in conclusione non profertur casu recto, sed id de quo praedicatur in propositione maiore. — In exemplo quod sequitur vs. 16 est *Α ἐπιστήμη*, *Β ποιὸν καὶ ἐναντίον*, *Γ τὸ ἀγαθόν*.

48b18 οὐκ ἔστι δὲ τὸ . . . neque conclusio neque propositio maior casum rectum habet, sed minor sola.

48b21 ὁτὲ μὲν λεγομένου: exemplo est τἀγαθόν ἐστι γένος vs. 26; ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου: exemplo est τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος vs. 23. Iidem termini sunt in utroque exemplo *A* γένος, *B* ἐπιστήμη, *Γ* τὸ ἀγαθόν. Accidit in his Aristoteli quod ipse cavendum esse praemonuit: peccavit enim παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς ὅρους: namque medius terminus non unus est et idem in maiore et in minore propositione, siquidem in illa (vs. 22 et 24) terminus *B* est τὸ οὗ ἐστιν ἐπιστήμη, h. e. τὸ ἐπιστητόν, in hac vero ἡ ἐπιστήμη.

48b27 τὸν αὐτὸν δὴ . . . Ut praedicatur alterum de altero non solum casu recto, sed etiam obliquo, sic etiam negatur et recto casu et obliquo.

48b30 οὐκ ἔστι κινήσεως κ., v. 225b15 οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις οὐδὲ γενέσεως γένεσις οὐδ' ὅλως μεταβολὴ μεταβολῆς, quod exponitur iis quae sequuntur. Generationem esse speciem motus vidimus 15a13, ubi cf. quae diximus. Colligitur vs. 31 primo modo secundae figurae, vs. 32 secundo eiusdem figurae. Docent haec exempla melius quam ea de quibus diximus ad vs. 21 conclusionem habere posse casum rectum, quamquam utraque propositio habeat obliquum. — Vs. 31 ἡδονῆς δ' ἔστιν, nam ἡδονή ἐστι κίνησις τῶν ἡδέων, v. 666a11.

48b34 Eodem modo res se habet ubicunque in conclusione negatur alterum de altero, quod genus (medius terminus) certam quandam rationem (cf. 49a2—5) habet ad ea de quibus praedicatur: nam αὐτὸ vs. 35 refertur quidem ad πρόβλημα quod praecessit, sed intelligendum est de terminis qui conclusionem (τὸ πρόβλημα) constituunt. Sic pronomen αὐτό, ut dicit H. Rassow Aristotelis de notionis definitione doctrina, Berol. 1843 p. 55 not. 1, „etsi genere vetitum sit, ad ἐπιφάνειαν referendum est" 1029b19 ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναι. διὰ τί; ὅτι πρόσεστιν αὐτό: quare non probanda erit lectio αὕτη, quam plurimi codices habent. 750b8 πᾶσι γὰρ τούτοις γίνεται (ἡ τῶν καταμηνίων ἀπόκρισις), τοῖς μὲν πλείων, τοῖς δ' ἐλάττων, τοῖς δὲ τοσαύτη τὸ πλῆθος ὥστε ὅσον γε ἐπισημαίνειν. Cf. quae diximus ad 4b4, ad 6a8 et ad 16b1 sub fin. Alexander recte explicuit τὸ γένος per τὸ μέσον, neque tamen quidquam videtur mutandum esse: nam sermo est de syllogismis secundae figurae, in qui-

bus medius terminus praedicatur de extremis. Aristoteles dicit hoc: *λέγεταί πως πρὸς αὐτὸ τὸ μέσον, τὸ γένος δηλονότι.*

48 b 35 Exemplum est secundi syllogismi figurae tertiae: *Α χρόνος δέων, Β καιρός, Γ θεός.*

49 a 5 *εἴ πως ἄλλως πίπτει*, si non profertur simplici casu, sed cum praepositionibus, vel quocunque alio modo ratio exprimitur quae inter terminos intercedit. — Talia Aristoteles addere solet, ut caveatur ne quid praetermissum sit, quod non nominatim dixerit, etiam si ipse nihil in mente habeat quod adiiciendum sit, cf. 56 b 8: namque semper sibi cavet Aristoteles, ne quid confidentius dicat quod non satis constet, v. 408 b 9 *τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἢ τοιοῦτον ἴσως ἢ ἕτερόν τι.*

Cap. 37. Ratio habenda est in ratiocinando modorum omnium, quibuscunque alterum de altero enuntiari potest.

49 a 7, cf. 1017 a 22 *καθ' αὑτὰ δὲ εἶναι λέγεται ὅσαπερ σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας· ὁσαχῶς γὰρ λέγεται, τοσαυταχῶς τὸ εἶναι σημαίνει.*

Cap. 38. Quod iteratur in propositionibus cum termino maiore coniungendum est. 27 Non item sumendi sunt termini, si quid universe et simpliciter colligitur et si quid cum adiunctione quadam.

49 a 11 *ἐπαναδιπλούμενον* dicitur in oratione quod accedit, praesertim si ita accedit, ut sensus aut leviter aut omnino non mutetur. 1003 b 28 *καὶ οὐχ ἕτερόν τι δηλοῖ κατὰ τὴν λέξιν ἐπαναδιπλούμενον τὸ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἔστιν ἄνθρωπος . . . ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τούτοις ταὐτὸ δηλοῖ.* 91 a 21 *εἰ δὲ μὴ οὕτω τις λήψεται διπλώσας*, h. e. nisi quis propositiones ita sumat, ut in utraque alterum *ἐν τῷ τί ἐστι* praedicetur. 910 b 27 *ἐπαναδιπλοῦσθαι* significat „ad integrum redire".

49 a 16 Notandum est verbo *κατηγορεῖν*, quod Philoponus (schol. 182 a 29) non nisi de eo dici notavit, quod casu recto praedicetur, hic ita uti Aristotelem, ut etiam de casu obliquo accipiatur.

49 a 18 *ὅπερ*. Hoc pronomine utitur Aristoteles, ut significet aliquam rem ita coniunctam esse cum alterius rei natura, ut eam complectatur sicut genus speciem. 83 a 30 *ὅπερ γὰρ ζῷόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος.* 116 a 26 *οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γέ-*

νος, ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν. 83 a 7 οὔτε λευκὸν ὂν οὐθ' ὅπερ λευκόν τι ἐγένετο ξύλον, cf. ib. 14, ib. 24 τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα ὅπερ ἐκεῖνο ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ κατηγορεῖται et quae seq. 185 a 33 ἀνάγκη δὴ λαβεῖν μὴ μόνον ἓν σημαίνειν τὸ ὄν, καθ' οὗ ἂν κατηγορηθῇ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὂν καὶ ὅπερ ἕν. Ib. b 1 οὐ δὴ ἔσται ἄλλῳ ὑπάρχον τὸ ὅπερ ὄν, ib. 8 οὐθὲν γὰρ ὂν ὃ οὐχ ὅπερ ὄν. 1051 b 30 ὅσα δή ἐστιν ὅπερ εἶναί τι καὶ ἐνεργείᾳ, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ νοεῖν ἢ μή, cf. 49 b 7, Biese I. p. 60 not. 1.

49 a 23 *Α ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν, Β ἀγαθόν, Γ ὑγιεινόν.*

49 a 24 δοξαστὸν post τραγέλαφος eiecimus: nam et deest in codicibus et Philoponus illud omissum esse aperte dicit et Alexandrum non habuisse ex ipsius verbis apparet. Non dubitavimus igitur vocem δοξαστὸν e contextu eiicere, praesertim quum praecesserit ἐπιστητόν, unde quid in mente habere debeamus eo loco, quo legebatur δοξαστόν, facile intelligitur: δοξαστὸν autem ab iis additum videtur, qui Aristotelis verba ex interpretibus corrigerent. Ipsum syllogismum recte exposuit Alexander: in sequente autem syllogismo est *Α φθαρτὸν ᾗ αἰσθητόν, Β αἰσθητόν, Γ ὁ ἄνθρωπος.*

49 a 29 Aristoteles adhuc loquitur de ἐπαναδιπλώσει: quare sensum non habet quod vulgo legitur ἐπιστητόν τι ὅτι, quum legendum sit ἐπιστητὸν ὅτι: dicit enim „aliud est, si demonstratur τἀγαθὸν ἐπιστητόν, aliud, si demonstratur τἀγαθὸν ἐπιστητὸν ὅτι ἀγαθόν", quod re vera Aristotelem demonstrare voluisse apparet vs. 35, ubi ipsam conclusionem adiicit. Accedit quod pronomen τὶ non exprimitur in versione Boethiana et quod litterarum similitudo ἐπιστητόντιότι monstrat, quam facile fieri potuerit, ut τὶ per negligentiam scribentis in contextum illatum sit: quamquam haud scio an veri similius sit τὶ additum esse ab iis, qui Aristotelem male intellectum emendare vellent: in quem quidem errorem coniecti videntur et eo quod habemus vs. 28 τόδε τι et ipso termino medio quem sumit τὸ τὶ ὄν. Namque, ut dicit vs. 36, omnis haec demonstratio in eo posita est, quod τὸ τὶ ὂν (gerade dieses individuell Bestimmte) oppositum ei quod universale est (τῷ ὄντι) significat proprietatem naturae eius rei, ad quam scientia pertinet, unde fit, ut ἐπιστήμη ὅτι τὶ ὂν significet scientiam certae rei cuiuscunque, e. g. boni, ἐπιστήμη ὅτι ὂν scientiam quod exsistat aliquid, quod quid sit et quale ignoramus.

49 b 2 ἐν μέρει vocat eos, qui non ἁπλῶς τι, sed τόδε τι concludunt. Quare recte Biese I. p. 179 not. 2 „Weil in dem Zusatze eine besondere Bestimmung enthalten ist, so werden diese Schlüsse auch οἱ ἐν μέρει συλλογισμοί genannt".

Cap. 39. In analysi syllogismorum termini ita semper sumendi sunt et mutandi, ut sint quam maxime simplices et perspicui.

Cap. 40. Terminis adiiciendus est articulus vel non adiiciendus prouti conclusio postulat.

Cap. 41 Quum dicimus καθ' οὗ τὸ B κατὰ παντὸς τὸ A λέγεσθαι, hoc, quamquam per se non idem est quod καθ' οὗ παντὸς τὸ B, κατὰ τούτου παντὸς καὶ τὸ A, tamen de terminis qui syllogismum faciunt ita accipimus, ut de quocunque praedicetur B, de eo omni etiam praedicetur A. 33 *Certis terminis non utimur, ut cogamus quod demonstrandum sit, sed ut illustremus.*

49 b 14 Differunt propositiones τὸ B ὑπάρχει τῷ Γ et τὸ B ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ. Si diversis propositionibus adiungis eandem, coniunctae propositiones non idem valebunt: quare si dicis τὸ A ὑπάρχει παντὶ τῷ B, τὸ B ὑπάρχει τῷ Γ (quod etiam sic exprimere licet: τὸ A παντὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ B ὑπάρχει), hoc non idem est ac si dicis τὸ A ὑπάρχει παντὶ τῷ B, τὸ B ὑπάρχει παντὶ τῷ Γ (quod sic exprimi potest: τὸ A παντὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ B παντὶ ὑπάρχει).

49 b 20 Si propositio maior (*AB*) non est universalis, h. e. si *A* non latius patet quam *B*, sive si *A* non praedicatur de omnibus, quibus tribuitur *B*, neque universalis erit conclusio neque omnino erit conclusio, sive minor (*BΓ*) universalis est sive particularis: sin autem *A* praedicatur de omnibus, quibus re vera tribuitur *B* (ἀληθῶς λέγεσθαι vs. 23 est praedicari sensu proprio sicut genus de specie, quare quod ἀληθῶς praedicatur id dicitur κατὰ παντός: opponitur τὸ κατὰ συμβεβηκὸς s. παρὰ φύσιν, sicut pulchrum de albo vs. 18) et utraque propositio universalis erit et conclusio. — De verbis καθ' οὗ bene annotat Alexander fol. 155 a οὐκ ἔστιν ἴσον τῷ καθ' ὅτου. τὸ μὲν γὰρ καθ' ὅτου διωρισμένον ἐστὶ δηλωτικὸν ὂν τοῦ καθόλου . . . τὸ δὲ καθ' οὗ ἀδιόριστον.

49 b 25 Si servamus comma post λέγηται vs. 26, sententia haec

est. Si vero propositio minor (*ΒΓ*) non universalis est, conclusio aut non fit aut non universalis. Sin autem hoc est quod Aristoteles dicit, mirum est quod non viderit syllogismum non fieri tertio modo primae figurae (*Α χρῶμα, Β λευκόν, Γ καλόν*) minime propterea, quod propositio minor particularis est, sed quia *τὸ Β κατὰ τοῦ Γ οὐκ ἀληθῶς λέγεται*: neque enim fiet syllogismus, si propositio minor universalis est (*Α χρῶμα, Β λευκόν, Γ κύκνος*). Quod si quis Aristotelem ignoravisse negaverit, alia quaerenda erit hunc locum explanandi ratio. Accedit quod hoc loco non agit de sophismatis detegendis et evitandis, sed de ratione, qua data conclusione inveniantur propositiones, unde illa collecta sit: quare hic exponit, quales sumi debeant propositiones, quales non debeant, ut conclusio sit universalis. Dicendum erit igitur verba *εἰ μέντοι . . . 27 ὑπάρχειν* iis quae praecesserunt perspicuitatis gratia ab Aristotele addita esse, quippe quae aliis verbis idem exprimant quod habuimus vs. 20, nisi hoc discrimen velis statuere (quod satis leve est), ut vs. 20 agatur de propositione particulari, nunc vero de indefinita. Fecit hoc Iul. Pacius, quem non possum non mirari quod hunc locum recte intellexit, quamquam falsam interpunctionem servavit, quae explicationem ab ipso propositam non admittit: reiecta enim Philoponi interpretatione hoc unum nobis relictum est, ut deleto commate vs. 26 post *λέγηται* locum ita intelligamus, ut sibi respondeant *εἰ μὲν* vs. 20 et *εἰ δὲ* vs. 22, *εἰ μέντοι* vero vs. 25 repetat aliis verbis quod iam dictum sit vs. 20 per *εἰ μὲν* . . . Quod dicit est hoc. Si vero *Α* praedicatur, de quo omni *Β*, nihil quidem impedit quin *Β* praedicetur de termino *Γ* (sive de omni sive de aliquo tantum), *Α* autem aut non de omni *Γ* praedicetur aut omnino non praedicetur de termino *Γ*: namque verba *καθ' οὗ ἂν τὸ Β λέγηται κατὰ παντός* eundem sensum habent, quem vs. 23 verba *καθ' οὗ ἂν τὸ Β λέγηται ἀληθῶς*. Philoponum quidem, quamquam rem non recte explicat, eadem verba habuisse quae nos patet ex schol. 184 a 17—21. Quae apud Alexandrum leguntur (fol. 155 b ed. Iunt.) ita perplexa sunt, ut valde corrupta esse videantur. Etenim iisdem verbis (*οὐδὲν κωλύει τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ Β . . . ὑπάρχειν*), quae etiam nos habemus, ex Aristotele adscriptis addit *καί ἐστιν αὕτη* (*ἡ πρότασις*) *ἡ αὐτὴ τῇ ἐν ἀρχῇ εἰρημένῃ*, quamquam postea hunc locum ita affert, ut legisse videatur *οὐδὲν*

κωλύει, εἰ τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Β μὴ παντὶ δέ, τὸ Α ὅλως μὴ ὑπάρχειν.

49b28 Si igitur per tres terminos fit conclusio universalis, τὸ λέγεσθαι τὸ Α (κατὰ τούτου) καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός (comma ante παντὸς vs. 28 delendum fuisse patet: nam quod addidit παντὸς non significat terminum Α de alio praedicari universo, sed terminum Β praedicari de universo Γ. Confirmat hoc veram mentem Aristotelis a nobis expositam esse in iis quae praecesserunt: nam quum hic paucis complectatur summam eorum quae modo disputavit, apparet non fuisse sermonem de coniunctione maioris propositionis universalis cum minore particulari, sed de maiore indefinita quam cum minore vel universali vel particulari ad syllogismum faciendum coniunctam putare possit qui non recte intelligat τὸ λέγεσθαι τὸ Α καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός: qua quidem loquendi formula utitur e. g. 51 b 41), significat terminum Α praedicari de omnibus quae contineantur termino Β: quare de quo Β universo, de eo universo etiam Α praedicatur, de quo autem non universo Β, de eo universo etiam terminum Α praedicari, quamquam aliquando verum est, certe non concluditur: namque τὸ λέγεσθαι τὸ Α καθ' οὗ τὸ Β κατὰ παντός hanc vim habet, ut significet eandem esse praedicandi rationem termini Α et termini Β. Explicatione igitur, quam hoc capite dedit Aristoteles, opus erat, quia verba τὸ καθ' οὗ τὸ Β παντὸς τὸ Α λέγεσθαι ambigua sunt; incertum enim manet utrum παντὸς coniungendum sit cum iis quae praecesserint an cum iis quae sequantur.

49b34 ἀλλ' ὥσπερ . . ., h. e. ἀλλὰ χρώμεθα τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει καὶ τῷ τόδε τι εἶναι, ὥσπερ . . . Per exempla non demonstramus quod probandum est, sed monstramus.

49b36 Invitis codicibus optimis vulgarem lectionem ἀλλ' οὐχ οὕτως servavimus, quae et ab ipso Aristotele confirmatur 76 b 39 οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν, λέγοντες ὡς οὐ δεῖ τῷ ψεύδει χρῆσθαι, τὸν δὲ γεωμέτρην ψεύδεσθαι λέγοντα ποδιαίαν τὴν οὐ ποδιαίαν ἢ εὐθεῖαν τὴν γεγραμμένην οὐκ εὐθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ τήνδε εἶναι γραμμήν, ἣν αὐτὸς ἔφθεγκται, ἀλλὰ τὰ διὰ τούτων δηλούμενα (cf. 1078 a 20 οὐδ' — h. e. οὐδὲ ψεύδεται — ὅταν ἐν τῇ γῇ γράφῃ καὶ τὴν ποδιαίαν φῇ μὴ ποδιαίαν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ψεῦδος), et ab Alexandro (fol. 156 a ed. Iunt. 1521; eandem etiam exhi-

bet vet. intp. Goth.), qui verba *ἀλλ' οὐχ* vs. 36 . . . *συλλογιζόμενος* sic exprimit: *οὐδὲ τοῖς καταγεγραμμένοις προσχρώμενος δείκνυσιν αὐτῷ τὸ προκείμενον, ἀλλὰ τούτοις σημείοις χρῆται οὐδὲν συντελοῦσιν ἢ συνεισφέρουσι πρὸς τὸ δεικνύμενον.* Reiecimus autem quod vulgo legebatur *οὖσαν*, quippe quod correctum videretur ab eo qui participium non nisi ad *ἀπλατῆ* referendum putaret: loquitur autem Aristoteles non de una linea, quae, quamvis neque pedalis sit neque recta neque latitudine careat, tamen a geometra sumatur pedalis recta sine latitudine, sed de tribus, quod et ipse indicavit eo loco quem adscripsimus et Alexander significat verbis: *οὔτε τὴν ποδιαίαν ποδιαίαν λαμβάνων οὔτε τὴν εὐθεῖαν εὐθεῖαν.* Quae sequuntur *ἀλλ' οὐχ οὕτως* . . . difficultatem habent: sensu certe non destituta sunt, sive omittitur *οὐχ* sive servatur. Iam si omittitur, sententia haec est. Exemplis ratiocinantes utimur, non ut demonstremus, sed ut illustremus quod volumus idem facientes quod geometra, qui rectam dicit lineam quae recta non est, sed figuris utitur ad ratiocinandum, quasi re vera tales sint quales non sunt, sed quales vult geometra et quales re vera eas esse ipse fingit: nam nisi quid sumatur universale, nihil colligi poterit. Sin autem servamus particulam *οὐχ*, quod Aristoteles dicit est hoc. Exemplis utimur in ratiocinando ut geometra figuris: namque geometra nihil colligit ex iis ipsis figuris quas descripsit: nihil enim colligitur e re singulari, sed universali propositione opus est. Apparet alteram explicationem minus artificiosam esse: nam pronomen demonstrativum *τούτων* vs. 37 rectius intelligitur de rebus singularibus, quae ad ratiocinandum inutiles sint, quam de universalibus propositionibus, sine quibus demonstratio esse nequeat: quare negatio *οὐχ* servanda erit. At difficultatem habet particula *ἀλλὰ* vs. 36: exspectabas enim, si haec verba sic interpretanda sunt ut modo diximus, ut Aristoteles diceret *καὶ γὰρ οὐχ οὕτως χρῆται* . . . Ipsa difficultas nos movit, ut lectionem *ἀλλ' οὐχ οὕτως* praeferendam duxerimus. Quomodo excusetur particula *ἀλλά*, facile est ad intelligendum, si non tam eius quod Aristoteles expresserit rationem habeamus quam eius quod in mente habuerit: siquidem dicturus erat hoc: *οὐδὲν προσχρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι, ἀλλὰ χρώμεθα τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει ὥσπερ ὁ γεωμέτρης χρῆται μὲν τοῖς διαγράμμασιν* (hunc enim sensum esse verborum *ὥσπερ* vs. 35 . . . *οὐκ οὖσαν* nemo erit,

opinor, qui neget), ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται ὡς συλλογιζόμενος ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν διαγραμμάτων.

49b37 ὃ μή ἐστιν. Clarius dixisset εἰ μή ἐστί τι. Similem constructionem habuimus 8b14 ὃ ἂν εἰδῇ τις. Contra ubi exspectabas pronomen relativum, particula εἰ est modeste loquentis, v. 695b9 οἷόν ἐστι (h. e. οἷον γίνεται ἡ αὔξησις) νάρκαις καὶ τρυγόσι καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο σέλαχός ἐστιν. 439b13 αὐτῶν δὲ τῶν διαφανῶν, οἷον ὕδατος καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Item 18b11 propter τοῦτο quod sequitur clarius scripsisset ὅ τι pro εἰ. — De particula ὡς Alexander fol. 156b haec habet: τὸ ὡς προστιθεὶς ὅτι μήτε πάντως ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ πλέον, μήτε πᾶν τὸ ἐπὶ πλέον τινὸς ὂν ὡς μέρους αὐτοῦ ὑπερέχει.

50a2 τὸν μανθάνοντα (τῷ ἐκτίθεσθαι καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι χρῆσθαι) λέγοντες: namque discentem tantum terminorum expositione et sensibus in ratiocinationibus uti debere apparet. De constructione cf. 189b33 φαμὲν γὰρ γίνεσθαι ἐξ ἄλλου ἄλλο καὶ ἐξ ἑτέρου ἕτερον ἢ τὰ ἁπλᾶ λέγοντες ἢ τὰ συγκείμενα.

Cap. 42. Singulae compositorum syllogismorum conclusiones non semper ex eadem figura sunt, sed ipsa conclusio in qua figura facta sit monstrat.

50a9 τεταγμένα. In unaquaque figura non nisi certa quaedam concluduntur secundum ordinem: nam in secunda conclusio affirmans esse non potest, in tertia non potest esse universalis. Cf. quae diximus ad 32b19.

Cap. 43. De resolutione syllogismorum qui definitionem cogere volunt.

50a11 Non recte hunc locum intellexit Iul. Pacius Philoponum secutus (schol. 185a44. Monendum est autem et hoc scholion et quod legitur 185b4—11 non referenda esse ad pag. 51. ed. Bkk. quae in marg. adscripta est, sed ad pag. 50. Item schol. 187a12 in marg. scribendum erit 51a40 pro 52a40, 185b47 autem legendum erit ἀποφαντικὸς): dicit enim pertinere hoc caput ad syllogismos qui definitionem evertant. At διαλέγεσθαι πρός τι hic non est „disserere contra aliquid", sed „disputare de aliqua re": nam si Aristoteles doceret quomodo definitio everteretur, id huius loci non esset, quia ἀνάλυσιν syllogismorum tradit, non artem dialecticam: quare hic exponit

quomodo, si definitio coacta sit, inveniantur propositiones ex quibus collecta sit. Similem usum praepositionis πρός notavimus ad 41 a 39: dicitur enim συλλογίζεσθαι πρός τι, ὁ τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός, cf. 45 b 5; 42 a 39 πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. Sic dicit 59 b 19 in tertia figura sumi propositiones πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον: nam quod praedicatur in iis quasi contendit ad terminum minorem, cf. 79 b 17 καταφατικὴν γὰρ δεῖ τὴν πρὸς τοῦτο γίνεσθαι πρότασιν. 159 a 4 et 7 Iul. Pacius διαλέγεσθαι πρός τι ipse vertit „disserere de aliqua re". Ceterum de praepositione πρός cf. 183 a 21 — 26. Sententia nostro loco expressa haec est. Quod attinet ad eas ratiocinationes, quae definitionis conficiendae causa institutae ad partem definitionis (ἕν τι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ) demonstrandam exstructae sunt, in his non definitio integra pro termino sumenda est, sed ea ipsa pars definitionis de qua conclusum est: v. c. si quis proponat definitionem „aquam esse humorem potabilem", ἀνάλυσις ita facienda est, ut terminus maior modo sit „humor" modo „potabile".

Cap. 44. De resolutione syllogismorum hypotheticorum 29 *et eorum qui ducant ad impossibile.* 39 *Reliquam de hypotheticis syllogismis disputationem in aliud tempus differt.*

50 a 21 Recepimus πᾶσα quod et optimorum codicum auctoritate commendatur et ab Alexandro confirmatur (schol. 184 b 20). Quod Bkk. dedit μία correctionis speciem habet coll. vss. 19 et 23. Si Aristoteles scripsisset μία vs. 21, oratio ambigua esset (nam οὐ μία idem est quod οὐδεμία), quamquam vs. 23, ubi adiecit πάντων, nihil ambigui inest: quare nostro loco dixit οὐ πᾶσα, quod etiam sensus postulat. Conditio haec erat (vs. 19), ut, si quae facultas non esset contrariorum, eorum neque una esset scientia: quare qui hoc colligere vult probare debet aliquam facultatem non esse facultatem contrariorum, h. e. non omnem facultatem esse contrariorum. Restituimus οἱονεὶ quod codices optimi habent cum Iul. Pacio. In reliquis edd. legitur ἢ pro εἰ. Cur scripserimus οἱονεί, non οἷον εἰ, diximus ad 34 a 32.

50 a 24 Dedimus ἐπιδέδεικται ex optimis codd., quod cur Bkk. reiecerit non assequor: namque ἐπιδεικνύναι non est demonstrare, sed potius ratiocinando patefacere, quod huic loco optime convenit: nam allato exemplo τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους

non tam demonstravit quam patefecit quod efficere voluit. De usu verbi ἐπιδεικνύναι cf. 185a15, 186a5, 213a25, 85a27.

50a29 Exemplum syllogismi ducentis ad impossibile, quod affert vs. 37, exposuimus ad 41a26. Ponitur in his syllogismis propositio falsa, quae tanquam vera concessa est, concluditur quod manifesto absurdum est. Resolutio eorum fieri nequit, quia ipsa ratiocinatione tollitur id ex quo concesso syllogismus confectus est.

Cap. 45. Reducuntur syllogismi I β′ et δ′ ad II α′ et γ′; 17 *II α′, β′ et γ′ ad I β′ et δ′;* 30 *II δ′ non reducitur ad I;* 33 *reducuntur syllogismi I γ′ et δ′ ad III δ′ et ϛ′;* 51a1 *III α′, β′, γ′ et δ′ ad I γ′ et δ′;* 18 *III ε′ non reducitur ad I.* 22 *Lex cui adstricta est resolutio primae figurae in tertiam et tertiae in primam.* 26 *Syllogismus II γ′ ad III ϛ′ reducitur;* 31 *II δ′ non reducitur ad III;* 34 *III β′ et ϛ′ ad II γ′;* 37 *III ε′ non reducitur ad II.* 40 *Quae consequantur ex iis quae exposuit declarat.* b3 *Summam eorum complectitur quae disputavit inde a cap. 32.*

50b18 Plerique codd. cum vet. intp. cod. Gothan. exhibent μόνος, sed nos cum Bkkero praetulimus, quod etiam Boethius habuit, μόνον, quippe quod minus usitatum videatur, quamquam eundem usum vocis μόνον habemus 438a11 διὰ τί ὁ ὀφθαλμὸς ὁρᾷ μόνον, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἐν οἷς ἐμφαίνεται τὰ εἴδωλα. 891a35 διὰ τί ἄνθρωπος μόνον ἴσχει λευκήν; 583a1 λεῖον γὰρ ὁ ἄνθρωπός ἐστι μόνον. 341a20 ἱκανή ἐστι παρασκευάζειν καὶ ἡ τοῦ ἡλίου φορὰ μόνον, quamquam aliis locis (v. 1311a11, 320a11, 710b8) dicit μόνως. Adiectivi μόνος autem singularis est usus apud Aristotelem: nam poni solet non in eo genere quod habet ipsum substantivum ad quod refertur, sed in genere eius vocabuli quod vel genus vel speciem indicat ex qua illud excipitur: 508b11 ὃν καλοῦσι σκάρον, ὃς δὴ καὶ δοκεῖ μόνος ἰχθὺς μηρυκάζειν. 511a16 τὰ μὲν γὰρ ἄλλα γένη τῶν ὄφεων ᾠοτοκεῖ, ἔχις δὲ ζῳοτοκεῖ μόνον. 489b21 τῶν ζῴων . . . τὰ μὲν δύο πόδας ἔχει, οἷον ἄνθρωπος καὶ ὄρνις μόνα, τὰ δὲ τέτταρας. 1332b5 τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζῴων μάλιστα μὲν τῇ φύσει ζῇ, μικρὰ δ' ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄνθρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον. 784b13 ὁ εὐρὼς μόνον τῶν σαπρῶν ὡς εἰπεῖν λευκόν ἐστιν. 780b5 τῶν δ' ἄλλων ἵππος μόνον ἐπιδήλως γηρά-

σκων λευκαίνεται. 776 a 10 μόνον ὑστερικόν ἐστι γυνὴ τῶν ἄλλων ζῴων. 710 b 10 ἄνθρωπος μόνον ὀρθὸν τῶν ζῴων ὤν. Inusitatum igitur est Aristoteli quod habemus 960 a 12 οἱ ἄνθρωποι μόνοι τῶν ἄλλων ζῴων, 949 a 5 autem apparet legendum esse μόνον e codd. X^a Y^a pro μόνων quod dedit Bkk. τὰ μὲν τῶν εἰσενεχθέντων μόνον λυτικά, τὰ δὲ καὶ ἑτέραν σύντηξιν ποιεῖ, h. e. οὐ μόνον λύσιν ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ...

50 b 34 οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες, omnes scilicet quorum conclusiones ita comparatae sunt, ut et in prima et in tertia figura confici possint: intelligit enim tertium et quartum syllogismum primae figurae: nam de primo et secundo sermo esse non potest, quia quod per hos cogitur, id in tertia figura cogi nequit.

51 a 2 ὅταν μὴ ... quintum modum dicit, de quo agit vs. 18 sqq.

51 a 24 Vox μετατιθεμένης (h. e. ἀντιστρεφομένης) Zellium in errorem induxit, qui quomodo excusari possit non video: dicit enim (p. 300 not.): „Aufser dem in der Uebersetzung ausgedrückten Sinne kann der Sinn der Stelle auch folgender seyn: Zuweilen läfst sich auch der Obersatz umkehren (wie in Disamis); aber dann ist zuerst der Obersatz zu dem Untersatz zu machen; und wenn so der letztere versetzt (umgesetzt) ist, läfst sich die Auflösung vornehmen". At quis, quaeso, erit qui haec eliciat ex Aristotelis verbis vel etiam extorqueat? — Alium sensum quam nostro loco, quamquam eundem quem etiam habet τὸ ἀντιστρέφειν, τὸ μετατιθέναι habet 59 a 1.

51 a 40 οἱ αὐτοί, quartus modus secundae et quintus tertiae figurae.

Cap. 46. Quid intersit inter „esse non A" et „non esse A" exponitur: 31 *Quae sit oppositio et quae consequentia propositionum indefinitarum „esse A" „non esse A", „esse non A" „non esse non A".* 52 a 18 *Quid intersit quo loco in propositionibus definitis collocetur particula negans.* 39 *Si A consequens est termini B, non B erit consequens termini non A, poterunt autem praedicari de eodem A et non B, non A et B non poterunt.* b 14 *Fallimur autem in his, si terminos non ita sumsimus, ut semper aut A aut non A verum sit, aut B aut non B.*

51 b 10 Discrimen quod statuit inter τὸ μὴ εἶναι τοδί et τὸ εἶναι μὴ τοῦτο ostendit per exempla in quibus discrimen quod ex-

positurus est facilius perspiciatur. His ad eandem praedicandi rationem redactis sumit quae repugnant vs. 15: in quibus quum intersit quo loco ponatur negatio, apparet non idem esse τὸ μὴ εἶναι τοδί et τὸ εἶναι μὴ τοῦτο. Ipsam argumentationem Aristoteles pro more suo non persequitur ut decet: satis habet singula quaeque indicare, unde argumenta fluant, neque tamen ordine ea explanat. Nam postquam proposuit negationes quae exemplis allatis repugnant, sic pergere debebat (vs. 16—22): Iam si nihil interesset quo loco collocaretur negatio, de eodem homine recte dicere liceret, quod posset non ambulare et quod non posset ambulare: sequeretur igitur affirmationem et negationem simul veras esse de eodem: nam quum quod ambulare potest possit etiam non ambulare, posse autem non ambulare idem esse sumserimus quod non posse ambulare, consequitur (quod aperte falsum est) eundem posse ambulare et non posse. Hanc demonstrationem Aristotelem in mente habuisse manifestum est, sed nemo erit, opinor, quin videat quam male eam exposuerit.

51 b 14 οὐδὲν διαφέρει cum particula ἢ occurrit saepius: v. 994 a 16 οὐθὲν δὲ διαφέρει ἓν ἢ πλείω εἶναι. 1017 a 28 οὐθὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἐστὶν ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει. Eadem ratione explicatur quod habemus 80 b 35 ληπτέαι γὰρ ἐναντίως ἢ ὡς ἔχουσιν αἱ προτάσεις. 685 a 13 τοῖς μαλακίοις οἱ πόδες τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον καὶ ὑπεναντίως ἢ τοῖς ἄλλοις. Alia est constructio verbi διαφέρειν 486 b 5 διαφέρει δὲ σχεδὸν τὰ πλεῖστα τῶν μορίων ἐν αὐτοῖς παρὰ τὰς τῶν παθημάτων ἐναντιώσεις, cf. 584 b 26 τὸ δὲ πλῆθος τῶν τόκων τῆς τελειώσεως παρὰ τἆλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ταύτην ἔχει τὴν διαφοράν, alia 320 a 26 ἡ μεταβολὴ διαφέρει οὐ μόνον περὶ ὅ (h. e. τῷ περὶ ὅ) ἀλλὰ καὶ ὥς (h. e. τῷ ὥς) τοῦ τε γινομένου καὶ ἀλλοιουμένου καὶ αὐξανομένου.

51 b 24 Restituimus ἀνάλογον ex codicibus, quod iam dedit Iul. Pacius. Etiam Bkk. scribit ἀνάλογον, ubi hoc adverbii loco ponitur, v. 645 b 6 πολλὰ κοινὰ πολλοῖς ὑπάρχει τῶν ζῴων, τὰ μὲν ἁπλῶς οἷον πόδες ... τὰ δ' ἀνάλογον. 362 b 32 δῆλον ὡς ἀνάλογον ἕξει τά τ' ἄλλα καὶ τῶν πνευμάτων ἡ στάσις. 768 b 31 ὥστ' ἀνάλογον αὔξειν καὶ διαμένειν ὁμοίαν τὴν μορφήν. 468 a 9 ἀνάλογον γάρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τοῖς φυτοῖς καὶ τὸ καλούμενον στόμα τοῖς ζῴοις, cf. 321 b 29, 1448 b 38. Etiam articulum adverbio ἀνάλογον adiectum reperimus: v.

455 b 32 ἢ ταὐτὰ ἢ τὰ ἀνάλογον. 469 b 6 ἐν τῷ ἀνάλογον μορίῳ: quare non opus erit correctione codicis *B*, quam Buhle recepit, ἀναλόγων, quamquam etiam adiectivum ἀνάλογος in usu est Aristoteli, v. e. g. 1303 b 30. Similia exempla, in quibus adverbium adiectivi vel substantivi locum tenet, frequentissima sunt in Aristotele: namque dicere solet οἱ πρότερον (1338 a 14), οἱ ὕστερον, quamquam 1333 b 11 ad τῶν ὕστερόν τινες adiectum est γραψάντων; cf. 136 b 24 ἐπὶ τῶν πρότερον τόπων. 1326 b 20 ἐν τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν, quod quomodo explicandum sit docet quod habemus 1270 a 17 συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν. 1366 b 31 τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα. Dicitur ἀνάλογον id quod alienum locum ita tenet, ut alia quasi persona induta huius partes peragat eamque repraesentet; v. 645 b 9 καὶ τοῖς μὲν αἷμα, τοῖς δὲ τὸ ἀνάλογον τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν ἥνπερ τοῖς ἐναίμοις τὸ αἷμα. 333 a 28 εἴη δ' ἂν καὶ μὴ τῷ τοῦ ποσοῦ μέτρῳ συμβάλλεσθαι τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν: quare ἀναλογίζεσθαι est de aliqua re ex similibus aliquid colligere, v. 353 a 4, 1320 b 20.

51 b 26 et 28 Alia argumenta affert, quibus probet discrimen quod indicavit: concludit orationem vs. 31; sed quae colligit non continuo fluunt ex iis quae praecesserunt: nam adhuc demonstravit non idem esse τὸ μὴ εἶναι τοδί et τὸ εἶναι μὴ τοῦτο. Quum autem haec ita comparata sint, ut simul vera esse possint, consequitur alterum non negare id quod alterum affirmet.

51 b 38 Disponi haec vult hoc modo:

A τὸ εἶναι ἀγαθόν. *B* τὸ μὴ εἶναι ἀγαθόν.
Δ τὸ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθόν. *Γ* τὸ εἶναι μὴ ἀγαθόν.

51 b 41 sqq. Explicat haec Ammonius in schol. 121 a 26 sqq. Latius patet *B* quam *Γ* et *Δ* quam *A*: quare praedicatur *B* de *Γ*: nam quum de *Γ*, sicut de unaquaque re, verum sit edicere aut *A* aut *B* (aut affirmationem aut negationem), *A* autem de *Γ* edici non posse appareat, praedicatur de *Γ* quod repugnat τῷ *A*, τὸ *B*. *Γ* autem de *B* non utique praedicatur: si enim ξύλον λευκὸν ponimus pro ἀγαθόν, propositio *B* dicta esse poterit de eo quod lignum omnino non est, propositio *Γ* vero non nisi de eo quod lignum quidem est, sed lignum non album. Eodem modo de *A* quum aut *Γ* praedicetur aut *Δ*, *Δ* praedicari apparet, neque tamen vice versa

A de omni *Δ*: nam de eo quod lignum non est non dici poterit *A*, h. e. dici non poterit esse lignum album (unde apparet delendum fuisse *οὐ* post *ξύλον* 52a11, quod neque mss. libri neque edd. praebent excepto uno cod. *A*: quare cur Bkk. retinuerit non intelligo: equidem, si codices exhiberent *οὐ*, non haberem quomodo explicarem. Vet. intp. cod. Gothan. omissis verbis *τὸ A* vs. 10 lectionem codicis *f* habet vs. 11), sed dici poterit non esse lignum non album.

52a13 *ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ*: siquidem quod non est lignum id dici poterit et non esse lignum album et non esse lignum non album.

52a15 Etiam si propositiones *Γ* et *Δ* per privationem exprimuntur, h. e. si *ἄνισον* (*κακόν*) ponitur pro *μὴ ἴσον* (*μὴ ἀγαθόν*) in propositionibus *Γ* et *Δ*, eandem quam modo exposuimus rationem habent ad eas, in quibus simpliciter praedicatur alterum de altero, h. e. ad propositiones *A* et *B*. Innuit hoc magis quam exposuit 19b23—26. Rem explanavimus ad 19b22.

52a28 Propositionem *ὃ ἂν ᾖ ζῷον ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν* Alexander (schol. 186b45) *καθόλου ἀποφατικὴν ἀναγκαίαν* dicit, quod falsum esse apparet. Exemplum enim quod Aristoteles proponit hoc est. Omne animal non est album vel, ait, fieri certe potest, ut non sit album.

52a29 Edd. ante Bkk. omnes *ἀλλὰ τοῦ μέν*, quod longe facilius est, neque tamen rectius. Similem constructionem habuimus 44b38, 50a11. 751b21 *τὰ δὲ τῶν ὀρνέων καὶ τὰ ὑπηνέμια ἔχει ταύτην τὴν δίχροιαν*. 76b5 *ταῦτα* (*τὰ σημεῖα* intell. *καὶ τὰς γραμμάς*) *γὰρ λαμβάνουσι* (*οἱ γεωμέτραι*) *τὸ εἶναι καὶ τοδὶ εἶναι*. Similem negligentiam produnt quae habuimus 19b19 sq. *τὰ μὲν ... τὰ δὲ* ... cf. 852a15 *διὰ τί τὰ διὰ τῶν μειζόνων κύκλων αἰρόμενα καὶ ἑλκόμενα ῥᾷον καὶ θᾶττον κινοῦμεν; οἷον καὶ αἱ τροχιλέαι αἱ μείζους τῶν ἐλαττόνων καὶ αἱ σκυτάλαι ὁμοίως*. Usitatissima est Aristoteli haec constructio in enuntiationibus relativis, v. 50b5, 47b13, 650a16 *τὸ στόμα τῆς ἀκατεργάστου τροφῆς πόρος ἐστὶ καὶ τὸ συνεχὲς αὐτῷ μόριον ὃ καλοῦσιν οἰσοφάγον, ὅσα τῶν ζῴων ἔχει τοῦτο τὸ μόριον*. 653a18 *διὸ πλεῖον ἀθροιζόμενον* (*τὸ θερμὸν*) *ἐπὶ τὸν κάτω τόπον ἀπεργάζεται τὸν ὕπνον, καὶ τὸ δύνασθαι ἑστάναι ὀρθὰ ἀφαιρεῖται, ὅσα τῶν ζῴων ὀρθὰ τὴν φύσιν ἐστί*. De coel. 284b32 *αἰεὶ ἐν ἅπαντι σώ-*

ματι τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν καὶ τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, ἀλλ' ὅσα ἔχει κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔμψυχα ὄντα. 956 b 18 δεῖ τοῦ κριτάς, ἃ παρὰ διάνοιάν ἐστιν, ἢ μηθὲν χείρους τῶν ἀγωνιστῶν εἶναι ἢ κρείττους.

52 a 34 Ex iis quae exposuit colligit quod usum praebet in analysi syllogismorum.

52 a 37 Philoponus legit μὴ εἶναι μὴ μουσικόν: praestat quod et Alexander habuit et nostri codd. praebent.

52 a 39 Exempli gratia sit *A* χρῶμα, *B* οὐ χρῶμα, *Γ* λευκόν, *Δ* οὐ λευκόν.

52 b 5 Dedimus quod omnes codices habent τὸ *Δ* ἕπεται. Argumentatio autem haec est. *Δ* praedicatur de *B* (vs. 5—8), quia de *B* aut *Γ* aut *Δ* praedicari debet, *Γ* vero non potest, quia, si *Γ*, etiam *A*, quod repugnat τῷ *B*. Deinde (vs. 8—10) de omnibus aut *Γ* praedicatur aut *Δ*, *A* autem, quippe quod latius pateat quam *Γ*, praedicatur de quibusdam, quibus non tribuitur *Γ*: de quibusdam igitur praedicatur *A*, de quibus etiam *Δ*. *B* et *Γ* de iisdem praedicari nequeunt (vs. 10—12), quia de quibuscunque *Γ* praedicatur, etiam *A* praedicatur, cui *B* ita repugnat, ut alterum utique tollat alterum. Denique *B* et *Δ* interdum non simul de iisdem praedicantur (vs. 12 sq.): demonstravimus enim *A* et *Δ* interdum praedicari de iisdem, *A* et *B* autem sibi repugnant.

52 b 8 Non dedimus quod codices praebent τὸ *A* τῷ, quia hoc adversatur usui loquendi qui ab Aristotele observatur: nam eum terminum alteri dicit ἀντιστρέφειν, de quo alter praedicatur, v. 2 b 21 τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει, h. e. τὰ δὲ εἴδη τοῖς γένεσιν οὐκ ἀντιστρέφει ὥστε κατ' αὐτῶν κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ τὰ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν: quare Aristoteles non dicit τὰ γένη τοῖς εἴδεσι μὴ ἀντιστρέφειν, quamquam res eadem esset, sed τὰ εἴδη τοῖς γένεσιν, cf. 51 a 4, 31 a 32 al.: unde hoc loco dicit μὴ ἀντιστρέφειν τῷ *A* τὸ *Γ* (quod etiam versio Boethiana habet), h. e. id de quo praedicetur non posse substitui in locum eius quod praedicetur. Eandem ob causam etiam 67 b 37 servavimus quod dedit Bkk. τῷ *B* τὸ . . .

52 b 14 Terminis non recte sumtis interdum in his fallimur. *A* ἀγαθόν, *B* οὐκ ἀγαθόν, *Z* οὔτ' ἀγαθὸν οὔτ' οὐκ ἀγαθόν, *Γ* ὑγιεινόν, *Δ* οὐχ ὑγιεινόν, *Θ* οὔθ' ὑγιεινὸν οὔθ' οὐχ ὑγιεινόν. Facile autem accidit, ut sumamus *Z* pro *B*, h. e. pro

eo quod repugnat τῷ *Α*: nam quum *B* latius pateat quam *Z*, quod neque bonum est neque non bonum, facile nobis persuademus esse non bonum. Idem valet de *Δ* et *Θ*. Si igitur hoc peccamus, ut terminum *Z* substituamus in locum termini *B* et *Θ* in locum termini *Δ*, consequens erit terminum *B* (vs. 19) necessario praedicari de omni *Δ*, quod contra habere modo demonstravimus: nam *Δ* quidem praedicari debet de omni *B* (τὸ οὐ λευκὸν κατὰ παντὸς ὃ μὴ χρῶμά ἐστιν), non vice versa. Demonstratio sic procedit (vs. 22). Terminis sic se habentibus ut supra indicavimus (ita scilicet, ut *Z* tollat et *Α* et *B*, *Θ* autem et *Γ* et *Δ*) sumantur sibi repugnare *Α* et *Z*, *Γ* et *Θ*, *Α* autem praedicari de omni *Γ*. Quae si ita sumuntur, sequitur ex iis quae modo exposuimus (a 39—b 13), *Θ* praedicari de omni *Z*. Deinde (vs. 25) etiam terminos *ZB* et *ΘΔ* inter se pugnare concedendum erit (sumsimus enim repugnantes esse *Α* et *Z*, *Γ* et *Θ*; apparet autem eandem esse rationem termini *B* ad *Z* quae est termini *Α* ad *Z*, quia posito termino *Z* et *Α* tollitur et *B*. Idem valet de terminis *Γ*, *Δ* et *Θ*), demonstravimus autem *Θ* praedicari de omni *Z*: quare si in hos terminos transferimus quod exposuimus a 39—b13, consequens erit *B* praedicari de omni *Δ*, quod aperte falsum est. Qua in re peccatum sit indicavimus: in eo scilicet (vs. 29) quod sumsimus *Α* et *Z* ita sibi opponi, ut se invicem excludant, quare etiam *BZ* sibi repugnare concedendum erat.

52b19 γὰρ servandum duximus. Eodem modo adiicitur in apodosi 65b31, quamquam praecessit οἷον εἰ, sicut nostro loco. Eadem ratio est particulae ἄρα 437a28, quae in apodosi abesse solet: εἰ γὰρ μὴ ἔστι λανθάνειν αἰσθανόμενον καὶ ὁρῶντα ὁρώμενόν τι, ἀνάγκη ἄρ' αὐτὸν ἑαυτὸν ὁρᾶν τὸν ὀφθαλμόν, particulae δή 1061a22 ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ ἐναντία πάντα τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι, λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν . . ., περὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τὴν στέρησιν δεῖ τιθέναι. De particulis οὖν, δή, δέ eadem ratione positis cf. quae diximus ad 17b1.

Lib. II. Cap. 1. Paucis complectitur quae in priori libro tradidit. 53a3 *Omnes syllogismi excepto syllogismo negante particulari per conversionem conclusionis plura concludunt.* 16 *In universalibus syllogismis conclusio valet non solum de termino minore, sed de omnibus quae termino medio et minore continentur:* 34 *in particularibus valet de omnibus quae termino medio continentur, quamquam per eundem syllogismum de his nihil concluditur.*

53a15 *αὕτη μὲν οὖν* ... Conclusionis conversio causa est, ob quam plura concluduntur, omnibus syllogismis communis.

53a17 *συμπέρασμα* non significat conclusionem, sed terminum ad quem tendit conclusio, *πρὸς ὃ συμπεραίνεται.* — Idem syllogismus, ait, pertinet ad omnia quae sive medio sive minori termino subiecta sunt.

53a24 *ὁμοίως δὲ καὶ* ... Namque concluditur *A* non praedicari de iis quae terminus *B* et quae terminus *Γ* complectatur.

53a29 *οὐ δῆλον διὰ τοῦ* ... Si *E* inest in termino *A*, syllogismus quidem quem fecimus vs. 27 non patefacit *B* non praedicari de *E*, sed hoc ita esse conversa propositione maiore apparet.

53a34 Ex universalibus syllogismis non commemoravit secundum figurae secundae, cuius eadem ratio est, nisi quod nihil in eo concluditur de iis quae medio termino subiecta sunt. Causa in promtu est. Syllogismi particulares autem nihil concludunt de iis quae termino minore continentur, de quibus universis ut fieret syllogismus, terminus maior de universis praedicari deberet: nam si propositio maior, cuius locum occupare deberet conclusio, ut colligeretur de iis quae termino minore continentur, est particularis, non fit syllogismus in prima figura (vs. 36 *αὕτη* est conclusio quae propositionis maioris loco sumitur): quodcunque vero medio termino subiectum est, de eo valet eadem conclusio, quamquam non per eundem syllogismum; excepti sunt (quod Aristoteles praetermisit) syllogismi II *δ'*, III *γ'* et *ε'*: nam ut colligeretur in syllogismo II *δ'* conclusionem valere etiam de iis quae termino medio subiecta essent, propositio maior coniungi deberet cum ea, quae medium terminum de omnibus quae ei subiecta essent praedicari diceret: haberemus igitur utramque propositionem affirmantem universalem in secunda

figura, unde non fit syllogismus. Eadem ratio est syllogismi II β'. In syllogismis III γ' et ε' autem, ut conclusio valeret de iis quae termino medio continerentur, propositio maior coniungenda esset cum ea propositione quae terminum medium de omnibus praedicari diceret quae ei subiecta essent, unde non fieri syllogismum apparet, quia in prima figura propositio maior particularis esse nequit.

53b1 ἢ καὶ ἐν τοῖς ... Item atque in universalibus syllogismis e non demonstrata propositione maiore concludebatur de iis quae medio termino subiecta sunt.

Cap. 2. E veris propositionibus falsa conclusio fieri nequit, e falsis vera potest. 26 *In universalibus syllogismis primae figurae vera conclusio fieri potest e binis falsis propositionibus, sive sunt veris contrariae sive ex parte falsae.* 54a2 *Si maior verae propositioni contraria sumitur, minor vera, conclusio vera esse non potest:* 18 *potest, si maior est falsa ex parte, minor vera:* 28 *potest vera esse, si maior vera, minor sive contraria verae sive* (b2) *falsa ex parte.* b17 *In particularibus syllogismis si maior est sive contraria verae propositioni sive* (35) *ex parte falsa, conclusio vera esse potest:* 55a4 *item si minor falsa sumitur.* 19 *Si utraque falsa est, sive ex parte maior sive* (28) *contraria verae propositioni, conclusio vera esse potest.*

53b9 οὐ διότι ἀλλ' ὅτι. Namque concluditur quidem aliquid verum esse neque tamen concluditur verum esse propterea, quod verae sint propositiones ex quibus conclusio facta est. At iam non disserit Aristoteles de ipsa concludendi ratione (de forma syllogismi, quam dicimus), num vera sit an falsa, sed de veritate rerum (de materia), ad quas conclusio pertineat. Tamen quod agit ab arte concludendi minime alienum est: apparet enim e via et ratione qua exempla proponit, quibus veram conclusionem e falsis propositionibus fieri posse doceat, id ei propositum esse, ut patefaciat quales propositiones, etiam si nihil ex iis concludatur, cum quali conclusione stare possint: quod si inventum erit, hanc utilitatem habebit, quod in retexendis syllogismis facile erit perspicere quae propositio falsa sumta esse possit, quae non; e. c. si scimus conclusionem „A de omni C" stare posse cum propositionibus „A de nullo B" et „B de nullo C", quamquam conclusio rite

facta sit, tamen retexenti syllogismum in ipsas propositiones inquirendum erit, num concedendae sint necne, quum compertum habeamus veram conclusionem non utique fieri ex propositionibus veris. Unde factum est, ut in his exponendis Aristoteles eam viam ingressus sit, ut primum exemplis allatis ostendat quales propositiones cum quali conclusione stare possint, deinde adiiciat quomodo verum e non veris colligi possit.

53 b 12 *εἰ γὰρ τοῦ Α . . .* Exemplum habes 113 b 20 *τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται, τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον οὔ, ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ οὐκ ἄνθρωπος.* Cf. 200 a 19 *ἐν δὲ τοῖς γινομένοις ἕνεκά του ἀνάπαλιν, εἰ τὸ τέλος ἔσται ἢ ἔστι, καὶ τὸ ἔμπροσθεν ἔσται ἢ ἔστιν· εἰ δὲ μή, ὥσπερ ἐκεῖ μὴ ὄντος τοῦ συμπεράσματος ἡ ἀρχὴ οὐκ ἔσται, καὶ ἐνταῦθα τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· ἀρχὴ γὰρ καὶ αὕτη, οὐ τῆς πράξεως ἀλλὰ τοῦ λογισμοῦ.*

53 b 16 *μὴ ὅτι δὲ . . .* Similiter 1448 b 35 *μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν· μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν.*

53 b 17 *ἑνός τινος*, cf. quae diximus ad 34 a 17.

53 b 23 *τὸ οὖν Α . . .* Terminum *Α* vs. 12 sqq. eo sensu cepimus, ut non unam rem, sed binas propositiones significet.

53 b 28 *ἀλλὰ τῆς δευτέρας*, quae omissa sunt in codd. *Bu*, suspicionem movent. Quam facile haec addi poterant apparet ex eo quod 54 a 2—4 explicatur, quomodo de singulis accipiendum sit quod hoc loco universe dicitur; accedit quod haud veri simile est per negligentiam ista omissa esse. Attamen quum etiam Boethius ea retineat, nihil mutare voluimus.

53 b 30 Praeponitur conclusio, sequuntur propositiones: *Α ζῷον, Β λίθος, Γ ἄνθρωπος.*

54 a 1 *ἐπί τι ψευδὴς . . .* si de omni affirmatur quod non nisi de aliquo praedicari debebat vel si de omni negatur quod non nisi de parte negari debebat. Primi syllogismi exemplum hoc est: *Α ἄνθρωπος, Β λευκόν, Γ γελαστικόν*; secundi: *Α ἄνθρωπος, Β λευκόν, Γ ὄρνις.*

54 a 7 In syllogismis I *α'* et *β'* si falsa sumitur propositio maior eaque contraria propositioni verae, fieri non potest, ut conclusio vera exeat: nam syllogismus qui fit ex propositionibus falsis formae tantum satisfacit, non veritati: quare si propositionibus secundum veritatem sumtis fit syllogismus qui et for-

mae satisfaciat et veritati, cuius conclusio autem repugnet ei conclusioni quae provenit ex propositionibus falsis, apparet fieri non posse, ut etiam ex his eveniat vera conclusio. Licebit igitur de his syllogismis hanc regulam proponere: Conclusio vera e falsis propositionibus non fit, nisi si ex iisdem propositionibus secundum veritatem sumtis aut nihil concludi potest aut idem quod e falsis (accidit hoc II α′ et β′): v. c. in syllogismo I α′, si propositio maior sumitur falsa eaque vero contraria, conclusio vera esse non potest, quia exinde fieret conclusio universalis negans per syllogismum I β′: quae quidem conclusio vera esse non potest, quia adversatur ei quae per syllogismum I α′ provenire debet ex iisdem propositionibus secundum veritatem sumtis.

54 a 8, 12 et 13 τὸ ante *AB* et *BΓ* Bkk. e codd. reduxit: quod quamvis sensum turbare videatur, tamen haud raro sic adiicitur ab Aristotele. 57 b 37, 38, 40, 58 a 27 τὸ certe nihil habet quod offendat: namque in mente habere possumus διάστημα vel simile quid, quamquam haud scio an non cogitandum sit de aliquo substantivo certo: similia nostro loco legimus 215 b 8 ἐν διπλασίῳ χρόνῳ τὴν τὸ *B* δίεισιν ἢ τὴν τὸ *Δ*, ubi *B* et *Δ* lineas significant. 231 b 27 τὸ μὲν δὴ *A* ἐκινήθη τὸ *Ω* τὴν τὸ *Δ* κινούμενον κίνησιν, τὸ δὲ *B* τὴν τὸ *E*, καὶ τὸ *Γ* ὡσαύτως τὴν τὸ *Z*, cf. 232 a 1, 851 a 22. 262 b 10 εἰ γὰρ εἴη ἡ τὸ *E* τῇ *Z* ἴση: quare nostro loco ne hoc quidem offendit, quod vs. 7 dicit τὴν μὲν *BΓ*, vs. 8 vero τὴν δὲ τὸ *AB*: habemus enim 94 a 31 αὕτη μὲν γὰρ (ἡ γωνία) τῇ *A* ἴση, ἡ δὲ τὸ *Γ* τῇ *B*. Quomodo explicanda sit haec loquendi ratio facile intelligitur: nam ἡ τὸ *Γ* idem est quod ἡ γωνία ἐφ' ᾗ κεῖται τὸ *Γ*, minus accurate vero dicitur ἡ *Γ*, quia *Γ* non est angulus, sed signum quo angulus notatur.

54 a 11 οὐδ' εἰ a Buhlio valde reprehenditur, quippe quod sensum plane turbet: nobis quidem negligentiae Aristotelis in scribendo videtur optime convenire: namque quum scriberet οὐδ' εἰ, in mente habuit quae praecesserunt vs. 9 οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι δυνατόν, εἰ . . ., postea vero priori orationis parte longiore facta eorum oblitus quae in mente habebat aliam apodosin addidit vs. 13 τὸ συμπέρασμα ψεῦδος ἔσται.

54 b 20 ὅλης post ἑτέρας omittitur et in optimis codicibus et a Boethio et a vet. intp. cod. Gothan. Accedit quod etiam sen-

sus postulat, ut omittatur: etenim notandum est in propositionibus particularibus non idem esse discrimen atque in universalibus, quia propositio universalis, si falsa est, aut vero contraria est (ὅλη ψευδής) aut ex parte falsa (ἐπί τι ψευδής, de qua v. quae diximus ad 54 a 1), particularis vero simpliciter aut vera est aut falsa: nam quum non detur propositio particulari contraria (subcontrariae enim simul verae esse possunt), si sumitur propositio particulari opposita, ea utique sumi debet quae particulari repugnat: in quibus igitur propositionibus de una parte affirmari debet quod de altera negandum est, in eas non cadit discrimen quod in universalibus locum habebat τῆς ὅλης ψευδοῦς προτάσεως et τῆς ἐπί τι ψευδοῦς. Quae quum ita sint, si propositio particularis vera est, ut proferatur propositio falsa (quae semper erit falsa ex parte tantum), universalis sumi debebit quae utrum neget an affirmet non refert: nam utram sumseris, falsa erit ex parte. Item si propositio universalis vera est, ut proferatur propositio ex parte falsa, non refert utrum sumas affirmantem de parte an negantem: nam utramlibet sumseris non ab omni parte verum erit quod dicis, sed ex parte falsum. Haec bene tenenda sunt et hic et in sequentibus, ut vera mens Aristotelis perspiciatur.

55 a 14 et 32 Vulgarem lectionem αὑτοῦ pro αὐτοῦ ex optimis codd. reduximus. Sensus quidem clarior est, si scribitur αὑτοῦ, neque tamen servato αὐτοῦ ambiguum est quod dicitur, quoniam, si quis dubitaret de utrius generis accidente sermo esset, lecto exemplo quod sequitur dubium tolleretur. Si scriptum exstaret τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ, corrigendum putarem αὑτοῦ, sed scripsit τοῖς αὐτοῦ εἴδεσιν et vs. 32 τοῖς εἴδεσι τοῖς αὐτοῦ. Idem est 59 a 37—40, ubi Iul. Pacius scribendum putavit αὑτοῦ et αὑτῶν. Occurrunt quidem loci quibus pronomen reflexivum definiti locum tenere videatur (cf. 955 b 24 ὁ θεὸς ὄργανα ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν δέδωκε δύο. 684 a 7 ἀργοτέρους ἔχουσι τοὺς πόδας αὑτῶν πρὸς τὴν πορείαν), sed definitum pro reflexivo poni usu receptum est Aristoteli: 952 b 17 καταφανεῖς γὰρ μάλιστα διὰ τῶν τοιούτων (intell. τῶν ἐν τῷ κοινῷ εὐταξιῶν) καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. 159 b 1 ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον θέμενον ἤτοι ἔνδοξον ἢ ἄδοξον θέσιν . . . τῳδί τινι ἢ αὐτῷ ἢ ἄλλῳ. 532 a 7 ἣν (γλῶτταν) καὶ τὰ ὀστρακόδερμα ἔχει πάντα,

ᾗ καὶ γεύεται καὶ εἰς αὑτὸ τὴν τροφὴν ἀναςπᾷ. 1009 b 8 καὶ αὑτῷ δὲ ἑκάστῳ πρὸς αὑτὸν οὐ ταὐτὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀεὶ δοκεῖν. 1006 b 9 ἀνῄρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὑτόν. 1000 a 10 πάντες ὅσοι θεολόγοι μόνον ἐφρόντισαν τοῦ πιθανοῦ τοῦ πρὸς αὑτούς, ἡμῶν δ' ὠλιγώρησαν: quare etiam 417 b 6 retinendum putaverim εἰς αὑτό, quamquam eo ipso sensu accipiendum propter quem Trendelenburgius de an. p. 366 emendandum censuit εἰς αὐτό.

55 a 15 Res ipsa postulare videtur, ut scribamus τινὶ οὔ vel οὐ παντί pro τινί: nam termini sunt *A* ζῷον, *B* ἀριθμός, *Γ* λευκόν. Syllogismus est quartus figurae primae, cuius propositio minor falsa sumi debet, quod ipse dicit vs. 5 et 19, vs. 15 autem in exemplo, ut solet, propositiones secundum veritatem exhibet ultimo loco ponens eam quae in ipso syllogismo falsa sumitur: maior τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ, conclusio τὸ ζῷον οὐ παντὶ λευκῷ, minor ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ, quae in ipso syllogismo mutatur in hanc: ὁ ἀριθμὸς τινὶ τῷ λευκῷ, ut falsa sumatur. Accedit quod exemplum vs. 15 propositum terminis vs. 12 expositis plane respondet, unde apparet verbis τῷ δὲ *Γ* τινὶ μὴ ὑπάρχειν vs. 12 non convenire propositionem τὸ ζῷον λευκῷ τινί, sed dicendum fuisse vs. 15 τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρχει. Miror silentio hoc praeteriisse Iulium Pacium, perspicacissimum Aristotelis interpretem. Codices de vulgari lectione consentiunt, quam cur servandam duxerimus explicabimus ad 56 a 15.

Cap. 3. In secunda figura verum e falsis cogi potest, 10 *si utraque propositio vero contraria est,* 16 *si altera vero contraria, altera vera,* 23 *si altera ex parte falsa, altera vera,* 38 *si utraque ex parte falsa:* 56 a 5 *in particularibus syllogismis, si maior vero contraria, minor vera,* 18 *si maior vera, minor falsa,* 32 *si utraque falsa.*

55 b 3 In secunda figura vera conclusio e falsis fieri potest quocunque modo propositiones inter se habent: quare Aristoteles exponit quam rationem habere possint in singulis coniugationibus, unde verum e falsis concludere liceat. Quae quidem coniugationes hae sunt. Aut utraque propositio vero contraria est, aut utraque ex parte falsa (aut una vero contraria, altera ex parte falsa — de qua quidem coniugatione ab Aristotele

praetermissa dicemus paullo infra), aut una vera, altera vero contraria, aut una vera, altera falsa ex parte. Eundem hunc ordinem Aristoteles et secutus est cap. 2 et sequetur cap. 4, cf. 56 b 5, 21. Sin autem praeter eas coniugationes, quas modo commemoravimus, non datur alia, apparet verba *καὶ εἰ ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς* vs. 7 supervacanea esse: nam in his nihil inest nisi mera repetitio eius quod iam dictum est verbis *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* (si utraque propositio falsa sumitur ex parte), quae si ita interpretari velis, ut *ἑκατέρα* non sit „utraque", sed „alterautra", ut verba *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* non de ea coniugatione dicta sint, quae utramque propositionem habeat ex parte falsam, sed alteram vero contrariam (*ὅλην ψευδῆ*), alteram falsam ex parte, ne haec quidem explicandi ratio admitti poterit, quia de ea coniugatione, qua propositio vero contraria coniungitur cum propositione falsa ex parte, non solum in hoc capite nihil dicitur, sed ne cogitavisse quidem de ea videtur Aristoteles, quippe quam etiam cap. 2 et 4 praetermiserit: quare verba *καὶ ἐπί τι ἑκατέρας* hunc sensum habere non possunt, ea autem quae uncinis inclusimus vs. 7 e contextu videntur eiicienda. Eandem suspicionem movent verba *καὶ εἰ ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἡ δ' ἐπί τι ἀληθής*. Etenim primum de his idem dicendum erit quod modo diximus: namque percensuit Aristoteles omnes coniugationes de quibus acturus est in sequentibus, ut ea coniugatio quae his verbis declaretur aut iam commemorata sit in antecedentibus aut in ipsa syllogismorum expositione quae sequitur silentio praetermissa sit. Iam videamus qualis sit coniugatio quae his verbis significetur, siquidem constat ex propositione vero contraria et propositione quae sit *ἐπί τι ἀληθής*. Nihil dico de ipsis verbis *ἐπί τι ἀληθής*, quae apud interpretes quidem saepius hunc sensum habeant, apud Aristotelem haud scio an non habeant: namque *πρότασις ἐπί τι ἀληθής*, cum qua nemo certe erit, opinor, qui conferat quod 19 a 38 appellatur *μᾶλλον ἀληθές* (nam magis verum dicitur 19 a 38 quod vero propius est s. veri similius quam aliud), nihil aliud est, ni fallor, quam propositio quae, quamquam aliquid veri habet, tamen non integram veritatem profert, h. e. propositio qua de parte tantum praedicatur (sive affirmatur sive negatur) quod de toto praedicari debebat, qualem Aristoteles appellat *ἐπί τι ψευδῆ*. Haec autem si coniungitur cum propositione vero contraria (vs. 8), exit ea coniuga-

tio de qua ne verbum quidem ab Aristotele dictum esse supra notavimus. Hoc solum igitur relictum est, ut discrimen quoddam statuamus inter πρότασιν ἐπί τι ἀληθῆ et πρότασιν ἐπί τι ψευδῆ. Quod si admittimus, haud parvam Aristoteli exprobrare debebimus negligentiam. Nam si est discrimen, in enumerandis falsarum propositionum coniugationibus tam male versatus est, ut tres plane praetermiserit: nam quum eam solam commemoraverit, qua propositio vero contraria coniungitur cum ea quae est ἐπί τι ἀληθής, omnino neglexit coniunctionem propositionis ἐπί τι ἀληθοῦς et cum propositione vera et cum propositione ex parte falsa et cum propositione quae est ἐπί τι ἀληθής. Quicunque autem tantam negligentiam in Aristotelem conferre non audeat aliunde intrusa esse ista verba non concedere non poterit. — Reliquum est, ut Aristotelem excusemus, quod neglexerit coniugationem propositionis vero contrariae et propositionis ex parte falsae. Quod quamquam non recte ab eo factum esse nemo erit qui neget, tamen de illa coniugatione seorsum agere non opus erat propterea, quod propositio vero contraria continet et complectitur propositionem ex parte falsam, ut propositio universalis particularem et ut propositio simplex possibilem: quare in his similis — quae sit similitudo quam dicimus apparebit ex iis quae dicemus ad 56a5 — lex obtinebit atque ea quam tradidimus ad 26b14 p. 384 init. et ad 38a37, hanc dico. Ex coniugationibus quae alteram propositionem habent falsam ex parte fit conclusio vera, si ex iisdem coniugationibus verum colligeretur sumta propositione vero contraria pro propositione falsa ex parte: unde patet eandem utique esse rationem coniugationum quae ex utraque propositione vero contraria constent et earum quae alteram habeant vero contrariam, alteram ex parte falsam (quarum Aristoteles non fecit mentionem). Accedit quod in omnibus figuris veram conclusionem provenire posse ex altera propositione vero contraria, altera falsa ex parte etiam inde patet, quod in omnibus vera esse potest conclusio et ex utraque propositione vero contraria et ex utraque falsa ex parte.

55b20 τὸ ζῷον post ληφθῇ et 27 τὸ *A* post ληφθῇ omisimus cum codd. *Bfmun*. Talia enim, quum facilius adiiciantur quam negligantur in scribendo, aliena manu explicationis gratia addita esse veri simile est.

55b23 πρὸς ὁποτεροφοῦν τεθέντος . . ., sive primo modo sive

secundo fiat syllogismus. Dixit Aristoteles de vera conclusione quae fiat ex altera propositione vera, altera vero contraria, et dedit quidem exemplum verae propositionis affirmantis coniunctae cum falsa propositione negante, praetermisit autem eam coniugationem qua vera propositio negans coniungitur cum affirmante eaque falsa, quod recte notavit Philoponus: neque tamen (quod patet ex iis quae diximus ad 26a15, 17, 28a3, 40b17, 41b6: namque Aristoteles et complecti voluit omnes syllogismos qui fieri possent et re vera complexus est) inde colligere licebit quod dicit Zell (p. 217 not.) „Eine absolute Vollständigkeit in der Aufzählung aller Combinationen wurde aber von Aristoteles nicht beabsichtigt". Quod si verum esset, Aristotelis de rebus logicis doctrina contemnenda esset et pro nihilo fere ducenda; imo quod praetermisit (v. e. c. 31a1, 33a34, 36b3, 53a34, 55b38, 56a5) excusatione plerumque vix eget: scripsit enim ita, ut etiam in praetermittendo quo fuerit ingenii acumine appareat. Nam in syllogismis exponendis eos aut tangit tantum aut praeterit, qui quomodo comparati sint facile appareat ex *ἀναλογίᾳ* cum antecedentibus. — Exemplum quod et primo et secundo modo convenit est *Α ζῷον, Β ἀριθμός, Γ τρίγωνον*, ex quibus, etiam si altera propositio sumitur vero contraria, conclusio fit vera.

55b30 *καὶ μετατιθεμένου* . . . nam mutatis in exemplo terminis *Β* et *Γ* secundus modus exit.

55b38 Bene observavit Philoponus praetermissam esse ab Aristotele coniugationem primi modi, cuius maior propositio sit vera, minor falsa ex parte: mutatis autem terminis huic modo idem exemplum convenit quod modo de secundo proposuit.

56a5 Brevior est in exponendis syllogismis particularibus: non omnes coniugationes pertractat quae fieri possunt, si vel altera vel utraque propositio falsa est, sed non nisi de iis agit, ex quibus (quia, si propositio vero contraria admittit conclusionem veram, etiam propositio falsa ex parte, quippe quae illa contineatur, non prohibebit, quominus conclusio vera exeat) coniecturam capere liceat, quomodo res se habeat in reliquis.

56a15 Lectio vulgaris, quam neque vet. intp. neque Boethius neque codd. agnoscunt, post *δὲ τινί* addit *οὐχ ὑπάρχει*. Sensum quidem hoc requirere manifestum est. Tamen, quum res item habeat ac 55a15, ubi negationem addere invitis codicibus non ausi sumus, quia Aristotelis in scribendo negligentiae

hoc tribui posse videbatur, codicum auctoritatem sequendam duximus: nam propositionibus particularibus nostro loco sensu proprio utitur, ita scilicet, ut quod de parte praedicetur idem de universo praedicari non possit et quod de parte non praedicetur idem non possit praedicari de nullo: unde quod de altera parte praedicetur id de altera parte non praedicetur necesse est. Patet igitur *τὸ τινὶ ὑπάρχειν* (non nisi de parte praedicari) idem esse in his quod *τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν*: difficultas enim sic tollitur, ut *τὸ τινὶ* non significet *τὸν καταφατικὸν ἐν μέρει προσδιορισμόν*, sed universum *τὸν ἐν μέρει προσδιορισμὸν* et affirmantem et negantem (idem habuimus 27 b 19). Quod si cui displiceat, et 56 a 15 servandum erit *οὐχ ὑπάρχει* et adiiciendum erit *οὐ* 55 a 15. Similis negligentia est, quod *μὴ* omissum est 25 b 8, de quo v. quae diximus ad 25 a 37 extr. Item 64 a 38 *κατάφασις* non significat propositionem affirmantem, sed propositionem, in qua alterum de altero simpliciter praedicetur, sive affirmantem sive negantem.

56 a 24 *ἀληθής* post *πρότασις* omisimus et meliores codices secuti et similitudinem eorum quae habemus 57 a 23.

56 a 34 Buhle hunc locum corrigere voluit fretus et Philoponi auctoritate et ipsa re, qua aliam lectionem praeter eam quam ipse proposuit non admitti contendit. Sed quae dicit Philoponus aut corrupta sunt aut ita perplexa, ut altero interprete *φιλοπόνῳ* indigeant: nam exemplum quod affert rei quam illustrare vult parum convenit, imo plane repugnat. Quamquam autem exemplum non quadrat, eandem lectionem eum habuisse quam nos patet ex iis quae dicit schol. 188 b 33 — 35. Mirum est quod cod. *n* addit exemplum simillimum ei quod Philoponus habet, neque tamen quidquam mutat in contextu, unde a Philoponi perversitate fluxisse suspicor quodcunque in libris mutatum est de lectione vulgari, e. g. id quod dedit Boethius „siquidem contingit A et B et C, huic quidem omni illi vero nulli inesse". Quod vero dicit Buhle rem ipsam aliam lectionem non admittere, verba sunt.

Cap. 4. *In tertia figura*, 9 *si utraque propositio vero contraria sumitur*, 20 *vel utraque ex parte falsa*, 33 *vel altera vero contraria, altera vera*, 57 a 9 *vel altera vera, altera falsa ex parte*, *fit conclusio vera primis duobus modis.* 29 *Iidem termini etiam reliquis modis conveniunt.* 36 *Paucis complecti-*

tur quod colligitur ex iis quae praecesserunt. b3 *Si B necessario sequitur ex A, idem etiam ex non A necessario sequi non potest.*

56b8, cf. quae diximus ad 49a5.

56b37 τοιούτων longe rectius quam τούτων: namque nihil demonstrat Aristoteles de iis ipsis terminis quos proponit (cf. 49b33 sqq.), sed hanc conclusionem provenire ostendit, si termini tales sint quales in exemplo proposuit.

57a1 Verba μέλαν-κύκνος-ἄψυχον non ab eadem manu profecta esse qua scripta sunt quae proxime antecesserunt facile intelligitur: nam modo dictum est manere eosdem terminos, etiam si minor falsa sit et maior vera; tamen alii termini illico adiiciuntur, quos ex Alexandri — hic enim non sine causa Aristotelem reprehendit, quod etiam huic modo eosdem terminos convenire opinatus sit — commentario deperdito, in quo hoc exemplum legebatur, quamquam diverso terminorum ordine μέλαν-ἄψυχον-κύκνος (nam hoc ordine terminorum etiam Aristoteles in tertia figura uti solet), petitos esse apparet ex schol. 189a5—11. Boethius autem eundem exhibet terminorum ordinem: „nigrum, inanimatum, cygnus".

57a4 Omisimus μὲν post κύκνῳ cum codd. *Bfnu* et Boethio: solet enim omitti ab Aristotele in exemplis quae affert, v. 56b13, 29 al. Accedit quod μὲν alieno loco intrusum est: nam ut sibi responderent μὲν . . . δέ, non scribendum erat κύκνῳ μὲν παντὶ ζῷον, sed ζῷον μὲν παντὶ κύκνῳ.

57a23 δέδεικται, v. 54a1: nam si in secundo syllogismo primae figurae utramque propositionem sumimus falsam ex parte, plane easdem propositiones habebimus.

57a33 οὐδὲν γὰρ διαφέρει . . . Conclusio quum non pendeat e veritate vel falsitate propositionum, sed e modo praedicandi qui in iis obtinet, eadem erit, sive pro vero sumitur quod ex parte falsum est sive quod vero contrarium: quare non refert utrum quod de nullo praedicari debeat an quod de aliquo sumamus praedicari de omni: nam utique sumimus propositionem affirmantem de omni. Item sumimus propositionem de omni negantem, sive secundum veritatem affirmari debet de non omni sive etiam de omni. Sin autem ex iisdem propositionibus sive veris sive falsis eadem conclusio provenit, iisdem terminis uti licebit et in universalibus et in particularibus syllogismis, hoc solo discrimine, ut quod in particularibus ex parte falsum sumatur id in universalibus vero contra-

rium sit. — Praeterea notandum est, quod Aristoteles liberius utitur genitivis absolutis: exspectabas enim, ut diceret *τὸ μηδενὶ ὑπάρχον παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν καὶ τὸ τινὶ ὑπάρχον*... Similia habemus 148a3 *ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λεγομένου κατὰ στέρησιν στερήσει ὡρίσατο.* 764a15 *εἰ γὰρ πεπλασμένων τῶν ζῴων, τοῦ μὲν τὰ μόρια ἔχοντος τὰ τοῦ θήλεος πάντα, τοῦ δὲ τὰ τοῦ ἄῤῥενος, καθάπερ εἰς κάμινον εἰς τὴν ὑστέραν τεθείη.* 783b2 *πρεσβυτέρων γιγνομένων τοῖς μὲν τρίχας ἔχουσι σκληρότεραι γίγνονται αἱ τρίχες, τοῖς δὲ*... 904a23 *διὰ τί τῆς φωνῆς... φύσιν ἐχούσης ἄνω φέρεσθαι μᾶλλόν ἐστιν εὐήκοος ἄνωθεν κάτω ἢ κάτωθεν ἄνω;* 892a10 *ἤδη γεγενημένων πειρῶνται μικροὺς ποιεῖν.* 1306a3 *καὶ ἐλθόντων διεστασίασεν αὐτοὺς πρὸς τοὺς εὐπόρους.* 711a21 *πᾶσιν ὅσοις ὑπάρχει κατὰ φύσιν ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ τοῖν σκελοῖν, ἑστῶτος μὲν ἑκάστου τὸ βάρος ἐν τούτῳ ἐστὶ* (exspectabas *ἑστῶτι*), *κινουμένοις δ' εἰς τὸ πρόσθεν δεῖ τὸν πόδα τὸν ἡγούμενον τῇ θέσει κοῦφον εἶναι.* De coel. 312b17 *φέρεται δὲ κάτω τὰ δύο ὑποσπωμένων.*

57b1 Explicatur cur conclusio vera, quamquam fieri possit e falsis propositionibus, tamen non necessario ex iis proveniat. Etenim si eadem conclusio vera quae necessario colligitur e veris propositionibus etiam e falsis fieri potest, sequitur e falsis non concludi necessario, quia non idem manare potest e repugnantibus, h. e. quia idem colligi non potest ex A et ex non A (vs. 3 sqq.): hoc igitur est quod Aristoteles in sequentibus demonstrat. Iam singula explanemus. Si A et B ita habent (vs. 1), ut B sit necessario, si sit A, sequitur non esse A, si non sit B (cf. 53b13), non sequitur esse A, si sit B. Fieri autem nequit (vs. 3—6), ut unum et idem, e. g. B consequatur, et si ponamus esse A et si ponamus non esse A. Hoc igitur ut demonstretur, duo sunt quae Aristoteles in mentem nobis revocat: unum est forma syllogismi hypothetici quam *ὡς ἐν τύπῳ* hic adiicit (vs. 6—9) — ponamus *B* esse magnum, si *A* sit album, et *Γ* esse non album, si *B* sit magnum: sequitur *Γ* esse non album, si *A* sit album; alterum est quod iam commemoravit vs. 2, necessario non esse *A* (vs. 9—11), si *B* non sit, ita scilicet habentibus terminis, ut sit *B*, si sit *A*. Haec si tenemus, facilia sunt reliqua: consequitur enim conversa propositione maiore syllogismi hypothetici quem habuimus *A* non esse album, si *B* non sit magnum (vs. 11):

sin autem necesse est *B* esse magnum, si *A* album non sit (vs. 12) — nam quum posuerimus vere et necessario concludi *B* esse magnum, si *A* sit album, deinde autem fieri posse sumserimus, ut etiam e falsis propositionibus vera conclusio necessario proveniat, concedere debebimus, quod necessario concludi possit *B* esse magnum, etiam si *A* album non sit — efficitur ex his propositionibus ad syllogismum hypotheticum qualem supra habuimus coniunctis *B* esse magnum, si *B* magnum non sit, quod absurdum est (vs. 13 sq.). Habuimus enim (vs. 14—17) *A* necessario non esse album, si *B* non sit magnum; si igitur (quod deinde sumsimus) *B* est magnum, si *A* album non est, *B* esse magnum, si non sit magnum, colligitur *ὥς διὰ τριῶν* (quod non recte explicuit Philoponus), h. e. eodem modo cogitur per duos terminos *AB* atque per tres terminos *ABΓ* syllogismus hypotheticus quem exposuimus vs. 6—9. Cf. quae diximus ad 44 b 6.

Cap. 5. Circulo demonstratur, si altera propositio concluditur ex conclusione coniuncta cum altera propositione conversa. 32 *Vere non demonstratur circulo nisi per terminos qui inter se convertuntur,* 58 a 15 *sed ne per hos quidem aliter demonstratur, quam ut pro concesso sumatur quod ad demonstrandum propositum sit.* 21 *Secundo modo primae figurae utraque propositio demonstratur circulo, sed diverso modo.* 36 *In particularibus syllogismis maior non demonstratur, minor demonstratur, sed alia ratione in quarto modo atque in tertio.*

57 b 18 Respicit ad hunc locum 73 a 14 sqq., qui locus cum nostro conferendus est inde a 72 b 32.

57 b 25 Dedimus *ὑπάρχον* pro *ὑπάρχειν*, de quo v. quae diximus ad 35 a 16.

58 a 14 *ὥς πρότερον εἴπομεν*, conversis propositionibus quas convertere non licet.

58 a 15 *τούτοις*, h. e. *τοῖς ἀντιστρέφουσιν*.

58 a 22 Restituimus quod meliores codices praebent omnes *ὑπάρχειν* pro *ὑπάρχον*.

58 a 27 *οὐκέθ' ὁμοίως ἀντιστρεπτέον* . . . Ut demonstremus propositionem *BΓ*, non item convertenda erit propositio *AB* atque modo convertimus propositionem *BΓ* (integram enim convertimus), ut demonstretur *AB*: nam ut cogatur *B* praedicari de omni *Γ*, sumendum est *B* praedicari de eo omni, de quo

nullo praedicetur A: hoc vero non est demonstrare, sed sumere quod demonstrari debeat, quoniam id de quo nullo praedicatur A nihil aliud est quam Γ: discrimen certe non in re est, sed in verbis.

58b7 Codices praebent *διό*, nos scripsimus *δι' ὅ*, quod sensus aperte postulat: nam ineptum esset, si Aristoteles diceret „Propositio universalis demonstrari nequit, quia iam antea hoc diximus", imo „demonstrari nequit ob eam caușam quam supra indicavimus": v. vs. 29 *διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἥνπερ εἴπομεν καὶ πρότερον*. Iul. Pacius recte vertit „ob id quod", neque tamen correxit *δι' ὅ*, quod iure emendavit Buhle. Idem est 938b1 *ἡ δὲ αὐτὴ αἰτία καὶ δι' ὅ τι τὰ ἐλώδη τοῦ χειμῶνος ψυχρά*, ubi *διότι*, quod Bkk. dedit e codd., ferri vix poterit. Sic etiam 954a9 scribendum erit *δι' ὅ τι δὲ οὐδὲ πάντες οἱ μελαγχολικοὶ σκληροὶ . . . ἄλλος λόγος*: nam loco valde simili 854b19 dicitur *ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ διὰ τί τὸ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς φερόμενον ἐλάττω διέρχεται*: quare scribendum videtur *δι' ὅ τι*, si interrogetur *διὰ τί;* cur aliquid fiat, *διότι* (quoniam), si causa vel ratio afferatur, ob quam aliquid factum sit. Quod si verum est, 849b21 legendum erit *δι' ὅ τι δὲ τὰ μὲν μείζω ζυγὰ ἀκριβέστερά ἐστι τῶν ἐλαττόνων φανερὸν ἐκ τούτων*. 752a9 *δι' ὅ τι μὲν οὖν τὰ μὲν μονόχροα τὰ δὲ δίχροα τῶν ᾠῶν εἴρηται*. Idem est de coel. 270b1, 26 et 736a36, ubi Bkk. dedit *δι' ὅτι*, quamquam 744b10 recte habet *δι' ὅ τι*. Interdum etiam *διότι* nihil aliud significat quam simplex *ὅτι* (quod), cuius rei duo exempla dedimus ad 16a16: frequentiora sunt in Topicis: 110b2, 122a23, 128b32, 134b10, 13, 154b28, 155a3, 160b37.

58b8 sq. Reiecta lectione vulgari, quam etiam Biese probavit (v. I. p. 192 not.), pristinam restituimus ex optimis codicibus et ex intp. cod. Goth.: nam satis manifestum est id quod vulgo legebatur ab iis profectum esse qui Theophrastum secuti sint. Interpres anonymus (schol. 189b43) docet syllogismos quales et hic habemus et 58a30, b37 a Theophrasto appellatos esse *συλλογισμοὺς κατὰ πρόσληψιν*, non ab Aristotele: etenim ex eo quod dicit *ὅπερ Θεόφραστος καλεῖ κατὰ πρόσληψιν*, colligi poterit non ab Aristotele illud nomen his syllogismis inditum esse: quare alienum esse debet a nostro loco. Accedit quod in iis quae sequuntur *πρόσληψις* eo sensu posita non occurrit, quamquam hac voce, praesertim quum nova sit, certo

usus esset Aristoteles ubi de talibus syllogismis agit, si ipse novo sensu in linguam graecam eam induxisset: imo alium sensum habet προσλαμβάνεσθαι 58 b 27, 59 a 12 et 22: dicitur enim de propositione quae conversa sumitur, quamquam non conversa data sit. Eundem sensum verbi προσλαμβάνεσθαι iam habuimus 42 a 34. Neque Philoponi auctoritate lectio vulgaris defendi poterit: nam quod adiicit (schol. 190 a 31) εἰ μὴ ἄρα διὰ προσλήψεως πάλιν, ex eo minime licebit elicere, quod in contextu aliquid habuerit de προσλήψει, siquidem et haec verba et quae habentur schol. 190 a 40 ἀλλὰ διὰ προσλήψεως μόνη ἡ ἐλάττων δείκνυται Philoponi sententiam exprimere videntur, quippe quae non addiderit, ut Aristotelem explicaret, sed ut quod de hac re ipse sentiret exponeret: sed ne si recte quidem colligeretur ex iis quae Philoponus dicit lectionem vulgarem eum habuisse, sequeretur hanc lectionem esse probandam, quum veri simile sit locum corruptum esse pluribus saeculis ante Philoponum ab iis qui Theophrastum sectarentur. — Reliquum est, ut explicemus quod in contextum recepimus. Quarto modo figurae primae demonstratur propositio minor, si maior convertitur, ὡς κἀπὶ τῶν καθόλου, h. e. item atque factum est in secundo modo qui a quarto non nisi eo differt, quod et conclusionem et propositionem minorem habet universales, quas modus quartus habet particulares: quare secundum modum licebit dicere καθόλου respectu habito modi quarti. Vox ἀντιστραφῇ non debebit premi (item 22 a 39 ἐναντίας appellavit propositiones quae proprie non dicuntur contrariae: tamen hac voce usus est, ut quid sibi vellet facilius intelligeretur): verum in secundo modo non convertebatur propositio *AB*, sed reducebatur ad hanc: ᾧ τὸ *A* μηδενί, τὸ *B* παντὶ ὑπάρχει, quod, quum idem efficiat quod in reliquis conversio, hoc loco conversionem vocat. Quod dicit est hoc. Demonstratur propositio particularis, si propositio *AB* eadem ratione transformatur atque factum est in secundo modo. Accedit quod 59 a 30 ἀντιστρέφειν eundem sensum habet: dicit enim propositionem τὸ *A* μηδενὶ τῷ *Γ* ὑπάρχει non aliter posse converti quam in hanc: ᾧ τὸ *A* τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ *Γ* τινὶ ὑπάρχει, si quis sexto modo figurae tertiae propositionem minorem circulo demonstrare velit. Si cui displiceat quod ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου de modo secundo intelligendum putaverimus, quum non accipi possit nisi de conversione

propositionum universalium, unde nostram lectionem falsam esse pateat, hoc certe nobis dabitur, ista verba vs. 8 eadem ratione explicanda esse atque vs. 37 *δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου*, quae de ea demonstrandi ratione quam habuimus 58a31 dicta esse patet ex iis quae addit vs. 38: quare qui lectionem vulgarem probat hanc difficultatem habebit, quod, quum vss. 8—10 eadem ratione explicandos esse appareat atque vss. 34—38, in illis dicat Aristoteles *ἐὰν ὁμοίως ἀντιστραφῇ ὥσπερ κἀπὶ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστι δεῖξαι*, in his vero *ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου*: aperte igitur sibi ipse contradicit Aristoteles: nos hanc difficultatem habemus, quod vs. 8 demonstrari conversione dicit id ipsum in quo conversionem locum habere negat vs. 34: quod quomodo explanandum sit indicavimus.

Cap. 6. In universalibus syllogismis secundae figurae propositio affirmans non demonstratur, demonstratur negans: 27
in particularibus propositio particularis sola demonstratur.

58b15 *οὐ δείκνυται*, intell. *διὰ τούτου τοῦ τρόπου*, in secunda figura, in qua, quum conclusio quae, si circulo demonstratur, propositionis alterius locum tenet utique neget, utraque certe propositio, ex qua circulo demonstrandum sit, non erit affirmans: miror Aristotelem non hanc rationem potius attulisse, quod quum in secunda figura conclusio affirmans esse nequeat, ne circulo quidem demonstrari possit propositio affirmans in secunda figura. Quamquam, quominus alia ratione propositio minor primi syllogismi figurae secundae circulo demonstrari possit, nihil impedit: nam quum conclusum sit *τὸ Β κατὰ μηδενὸς τοῦ Γ*, si sumitur *ᾧ τὸ Β μηδενί, τὸ Α παντὶ ὑπάρχειν*, consequens est *τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ*: neque tamen Aristoteles hoc videtur perspectum habuisse.

58b20 Post *ὑπάρχον* omisimus quod vulgo legebatur *τῷ δὲ Γ μηδενί* optimos codices secuti: namque conclusio quam haec verba significant, quum non convertatur, sed talis sumatur ad demonstrationem qualis facta est, facile intelligitur, etiam si non expressa sit. Idem factum videmus 59a8.

58b25 *διὰ μὲν οὖν* . . . Demonstratio propositionis maioris primi modi non fit, ut in antecedentibus, ex conclusione et conversa altera propositione, sed praeter has, quia non colligitur *Α* non praedicari de *Β*, sed *Β* non praedicari de *Α*, etiam alia de-

bebit assumi: nam ut habeamus quod volumus, assumi debebit conversio conclusionis *BA*, cf. 59 a 10—12.

58 b 29 *πρότερον* respicit ad 58 a 39.

58 b 35 Adiecit *ἢ τὴν ἑτέραν*, ut significet non fieri conclusionem affirmantem, etiam si quis concedat alteram propositionem converti posse in affirmantem.

Cap. 7. In tertia figura non demonstrantur circulo propositiones ex quibus fiunt duo primi modi: 59 a 3 in tertio syllogismo ut in reliquis omnibus propositio particularis sola demonstratur, sed in quarto conversa tantum, 18 in quinto recta, in sexto conversa. 32 Complectitur summam eorum quae tribus capp. exposuit.

58 b 40 *οὐκ ἐνδέχεται*, intell. *διὰ τοῦ τρίτου σχήματος*, quod adiicit 59 a 2.

59 a 33 *διά τε τοῦ τρίτου*. Quomodo fiat in tertia figura explicat vs. 35 *λαμβάνεται γὰρ* ... Erravit in his Aristoteles: nam quamquam sumitur *ᾧ τὸ A μηδενί, τὸ B παντί*, quod figurae tertiae speciem habet, tamen non fit syllogismus in tertia figura, imo non fit syllogismus, siquidem non fit syllogismus ubi quod cogi videtur e binis propositionibus (*τὸ A μηδενί* — intell. *τῷ Γ*; et *τὸ B παντί* — intell. *τῷ Γ*) alio termino substituto efficitur: nam quum concessum esset *τὸ A μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν* (58 a 30), propositio minor syllogismi I β′ ita demonstratur, ut in locum verborum *ᾧ τὸ A μηδενί* substituatur id quod circumscribunt, *τὸ Γ*, propositionis maioris *τὸ A μηδενὶ τῷ B* ratione omnino non habita. Simili modo demonstrare licebit, scilicet si hoc est demonstrare (cf. quae diximus ad 58 a 27), propositionem quamcunque, v. c. minorem syllogismi III α′, si sumis *ᾧ τὸ A τινί, τοῦτο τῷ Γ παντί*, vel etiam maiorem, si sumis *ὃ τῷ B τινί, τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν* vel *ᾧ τὸ B παντί, καὶ τὸ A παντὶ ὑπάρχειν*.

59 a 37 *διὰ τοῦ πρώτου*, v. 58 b 23.

59 a 38 *καὶ τοῦ ἐσχάτου*, quod dictum est de syllogismo quem exposuit 58 b 33—38, de quo idem valet quod modo exposuimus ad vs. 33.

59 a 40 *οἱ μὴ δι' αὐτῶν*. Eos syllogismos intelligit quorum ipsa conclusio converti debet (quos exposuit 58 b 22 — 27 et 59 a 6 — 14). Hos ait aut non demonstrari circulo aut imperfecte. Particula *ἢ* „aut certe" (cf. 58 b 35) restringit quod dictum est,

ut saepius apud Aristotelem, v. 1340 b 24 ἓν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστὶ μὴ κοινωνήσαντας τῶν ἔργων κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους.

Cap. 8. *Conversio syllogismi fieri dicitur, quum altera propositio tollitur per syllogismum posita propositione quae conclusioni contraria est*, 25 *vel posita quae repugnat.* 37 *In particularibus syllogismis primae figurae si sumitur repugnans, utraque propositio tollitur, si contraria (subcontraria), neutra.*

59 b 1 De verbo ἀντιστρέφειν v. quae diximus ad 25 a 6.

59 b 5 εἰ γὰρ ἔσται, h. e. εἰ γὰρ οὐκ ἀναιρεῖται ἡ λοιπή.

59 b 17 οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου. Quod propositioni maiori contrarium est conversione syllogismi probari nequit.

59 b 21 Dedimus ἂν, sicut 60 a 1.

59 b 39 οὐ γὰρ ἔτι . . . Nam in his non tollitur altera propositio, ut in universalibus syllogismis, in quibus tollebatur etiam particulari sumta propositione eaque conclusioni repugnante: nam conclusio dicitur ἐλλείπειν κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, quum pro universali conclusione sumitur particularis repugnans, quae minus late patet quam contraria, ut de ambitu aliquid ei detractum esse videatur. Res sic se habet. Si in particularibus syllogismis sumitur quod conclusioni contrarium (subcontrarium) est, propositio maior non tollitur, quia e binis propositionibus particularibus omnino non fit syllogismus, minor non tollitur, quia, si fit syllogismus, conclusio particularis est, quae non tollit minorem, quum particularis sit.

Cap. 9. *In universalibus syllogismis non cogitur quod propositioni maiori contrarium est, sed quod ei repugnat: cogitur quod minori contrarium est vel quod repugnat, prouti sumitur vel quod conclusioni contrarium est vel quod repugnat.* 33 *In particularibus, si ponitur quod conclusioni contrarium est, neutra propositio tollitur; si quod repugnat, utraque.*

60 a 16 ἀνελεῖν ἐναντίως, tollere propositionem conclusione facta quae ei contraria est.

60 a 27 Erit fortasse quem turbet oppositio membrorum quam μὲν . . . δὲ indicant, quum et quod propositioni AB repugnet concludatur et quod propositioni $A\Gamma$, ut utriusque plane eadem ratio esse videatur. Cur igitur opposuit alterum alteri? Res sic se habet. Dixit propositionem maiorem non ita tolli posse, ut co-

gatur quod ei contrarium sit, sed utique colligi quod ei repugnet. Aliam regulam tradidit de propositione minore: hanc enim dixit tolli per contrariam, si conclusio sumta sit contraria, per repugnantem, si repugnans. Ad hanc igitur diversitatem respiciens dicit propositionem *AB* quidem item atque in antecedentibus (vs. 25) per repugnantem tolli (namque non tollitur nisi per repugnantem), propositionem *AΓ* vero tolli per repugnantem, non item atque in antecedentibus: nam vs. 23 conclusum est quod propositioni minori contrarium est (*A* praedicari de omni *Γ*), nunc vero (vs. 30) concluditur quod ei repugnat.

60 a 31 et b 5 Primum et quartum syllogismum commemorat, non exponit.

Cap. 10. *In tertia figura, si sumitur quod conclusioni contrarium est, neutra propositio tollitur; si quod repugnat, utraque.* 61 a 5 *Ex iis quae disputavit colligit in quibus figuris cuiusque syllogismi propositiones tollantur.*

60 b 14 et 32 *τοῦ B καὶ τοῦ Γ* est *τοῦ B πρὸς τὸ Γ*: namque fit syllogismus quarto (vs. 14) vel tertio (vs. 32) modo secundae figurae, quorum conclusio quum non convertatur, nihil prodest: quare 61 a 3 (*οὐδ' οὕτως*) ex talibus propositionibus syllogismum fieri omnino negat: namque eum syllogismum intelligit quo tollatur propositio *BΓ*.

60 b 16 *ἢ τὸ καθόλου* . . . Aut utraque propositio particularis erit aut propositio universalis, sive est *AΓ* sive *BΓ*, in eo syllogismo, quem iam ad evertendam propositionem alteram exstruimus, minoris locum tenebit, quum propositio *AB*, quae est conclusio in tertia figura, propositionis maioris locum utique occupare debeat: habet enim terminum maiorem, sive in prima figura fit syllogismus, in qua maior est *A*, sive in secunda, in qua maior est *B*. Utrumcunque igitur accidit, conclusio universalis esse non poterit.

60 b 19 Codices consentiunt in lectione *ἀντιστρέφωνται*: non assequor quid sibi velit numerus pluralis, qui haud scio an profectus sit ab eo qui, quamquam *ἀντιστρέφηται* invenerit, verbum coniungendum putaverit cum substantivo quod sequitur *αἱ προτάσεις*: quod quam falsum sit ipsa res docet (v. quae dixit vs. 6—9, 61 a 5): etenim propositiones non convertuntur, sed servantur quales datae sunt, conclusio vero convertitur: quare

comma quod delevimus post προτάσεις posuimus ante αἱ. Numerum verbi mutare non ausi sumus: hoc autem videtur unum relictum esse, ut pluralem, si bene habet, de omnibus conclusionibus intelligamus quae in tertia figura fiant.

60b22 καὶ εἰ ἡ ἑτέρα ... Adhuc egit de primo modo. Pergit ad quartum, inde a vs. 25 de secundo loquitur, vs. 37 quintum et tertium attingit, vs. 38 sextum exponit.

Cap. 11. *Quomodo fiat deductio ad absurdum et quid intersit inter deductionem et syllogismi conversionem.* 34 *In prima figura propositio universalis affirmans non demonstratur per absurdum,* b10 *demonstratur particularis affirmans et* 19 *universalis negans, ita tamen utraque, ut non quod conclusioni contrarium sit, sed quod repugnet ponendum sit.* 33 *Demonstratur etiam particularis negans,* 39 *in qua demonstratione, si sumitur quod conclusioni contrarium (subcontrarium) est, tollitur quod demonstrandum est.* 62a11 *Explicatur cur non sumendum sit quod conclusioni contrarium est, sed quod repugnat.*

61a19 δείκνυται μὲν ... Exspectabas ut pergeret διαφέρει δὲ ... Similiter constructionem inceptam deseruit 8a38 φανερὸν μὲν οὖν, cui respondent quae sequuntur b3. 662a27 τὰ μὲν καρχαρόδοντα πάντα ἀνεῤῥωγότα: alterum orationis membrum quod in mente habuit adiicit vs. 32, postquam prius membrum in mentem revocavit his verbis: ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων οἱ δηκτικοὶ καὶ σαρκοφάγοι τοιοῦτον στόμα (ἀνεῤῥωγός intell.), οἱ δὲ μὴ σαρκοφάγοι μύουρον. 746b16 ἔστι δὲ τὸ πρόβλημα καθόλου μέν, διὰ τίν' αἰτίαν ἄγονον ἢ ἄῤῥεν ἢ θῆλύ ἐστιν: pergit in constructione vs. 21 τὰ δ' αἴτια τῆς ἀγονίας ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πλείω συμβαίνει (h. e. neque tamen una in omnibus est causa καθόλου): alterum μὲν vs. 21 quid sibi velit videmus 747a23 ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, κατὰ μέρος ἡ τοιαύτη συμβαίνει πήρωσις, τὸ δὲ τῶν ἡμιόνων γένος ὅλον ἄγονόν ἐστιν. Obscurius dixit 772b16 τότε γὰρ συμβαίνει μὲν μόριον μεῖζον τῶν ἄλλων ἔχειν, cui respondere videntur quae habemus vs. 22 προσφύεται δὲ μάλιστα ... Facilius est quod habemus 690b21 αἴτιον δ' ὅτι τρόπον μέν τινα ἅμα χερσαῖος καὶ ἔνυδρός ἐστιν: nam mixtae sunt duae constructiones, siquidem aut dicere voluit τρόπον τινὰ ἅμα χερ-

σαῖος καὶ ἔνυδρός ἐστιν aut τρόπον μέν τινα χερσαῖος τρόπον δ' ἄλλον ἔνυδρος. Alterum orationis membrum quod habere debebat particulam δέ omnino reticuit 23 b 30, ubi v. quae diximus. — De ἀντιφάσει v. quae diximus ad 17 a 33.

61 a 22 sqq. Discrimen, ait, in eo est quod fit conversio, postquam factus est syllogismus ex propositionibus concessis, deductio ad absurdum non item ex concessione oppositi, ut quae ex alterius arbitrio pendeat, sed sumto opposito utpote manifesto. Obscurius haec dicta sunt: sensus hic est. Primum conversio a deductione ita differt, ut illa binis syllogismis contineatur, haec uno: deinde in conversione, quippe quae probet alteram propositionem falsam esse, dari debet quod conclusioni repugnat, in deductione vero concessione opus non est, sed si non datur conclusio, sumitur ut manifestum quod conclusioni repugnat (v. 62 a 13—17): nam qui negat conclusionem, ab eo non petimus ut concedat quod conclusioni repugnet, sed hoc iam sumimus ipsi, quippe quod manifesto sit id quod ille verum esse contendat. Hoc quidem est discrimen quod Aristoteles statuit, sed quod maximum est videtur praetermisisse, ut quod nemo non videat: namque est hoc, quod per conversionem evertitur altera propositio concessa, per deductionem comprobatur conclusio quae iam facta est: conversio consistit in propositione evertenda, deductio longius progreditur, ad conclusionem probandam.

61 a 30 Rectius scripsisset ἢ μὴ παντὶ ἢ μηδενί, ut quae iis responderent quae habuimus vs. 28: syllogismus enim fit aut secundo aut quarto modo secundae figurae; et secundo quidem per absurdum demonstratur *A* praedicari de aliquo *B*, quarto *A* praedicari de omni *B*: secundum igitur, quum in solo quarto colligatur quod volumus, addidit exempli causa: nam qui negat conclusionem *A* praedicari de omni *B* sumat necesse est *A* praedicari non de omni *B*, h. e. aut non nisi de aliquo aut de nullo, quamquam utrum sumendum sit in incerto relinquitur. — Ut facilius intelligantur quae sequuntur, breviter exponamus viam et rationem, qua Aristoteles usus est capp. 11—13 in explicanda deductione ad absurdum. Quum in propositione quae probanda est per deductionem aut alterum de altero universo praedicetur aut negetur, aut de parte praedicetur aut negetur, profert singulas propositiones quae in singulis figuris demonstrandae sunt. Sumit aut quod iis repugnat aut quod

contrarium est, assumit aliam propositionem, quae ita comparata esse debet, ut, si iungatur priori, fiat syllogismus — qui quidem syllogismus si fieri debet in prima figura, propositio assumta aut incipere debet a termino *B* aut desinere in terminum *A*; si in secunda, incipere debet ab *A*; si in tertia, desinere debet in *B*. Denique id quod cogitur absurdum esse ponitur, unde colligitur falsum fuisse quod ab initio sumtum est.

61 a 39 Quum in prima figura syllogismum universalem affirmantem non probari per absurdum demonstraturus sit, assumit propositiones, ex quibus cum *AB* coniunctis fieri possit syllogismus in prima figura.

61 b 7 *οὐδ' ὅταν ... ὑπάρχειν.* Facile his careremus, si abessent, quum hanc propositionum coniugationem iam complexus sit vs. 1 *ὁποτερωθενοῦν τῆς πρ. λαμβ.*, neque tamen propterea e contextu eiicienda sunt: nam Aristoteles (quod vidimus ad 36 a 9) quamquam brevis esse solet, tamen interdum plura dicit quam quae satis sunt: 1295 b 30 *οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ τῆς τῶν πλουσίων οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν.* 920 b 25 *ἐν δὲ τῷ ᾄδειν τὸ ὀξὺ δυνάμεως σημεῖον. τὸ μὲν γὰρ σφοδρῶς φερόμενον ταχὺ φέρεται, δι' ὃ* (*διὸ* Bkk.) *τὸ ὀξὺ δυνάμεως σημεῖον.* 783 b 12 *τοιοῦτον δέ τι πάθος καὶ ἡ φαλακρότης ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσοις συμβαίνει φαλακροῦσθαι.* 740 b 2 *τὸ αἷμα μὲν τροφή ἐστιν, ἡ δὲ καρδία πρώτη γίνεται ἔναιμος οὖσα, τὸ δ' αἷμα τροφή, ἡ δὲ τροφὴ θύραθεν.* 755 b 20 *νῦν δ' οἱ μὲν ἔχουσι θορικὰ οἱ δ' ὑστέρας, καὶ ἐν ἅπασιν ἔξω δυοῖν, ἐρυθρίνου καὶ χάννης, αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά· οἱ μὲν γὰρ θορικὰ ἔχουσιν οἱ δ' ὑστέρας.* 760 a 13 *οἱ μὲν γὰρ ἡγεμόνες μεγέθει μὲν ὅμοιοί εἰσι τοῖς κηφῆσι τῷ δὲ κέντρον ἔχειν ταῖς μελίτταις. αἱ μὲν οὖν μέλιτται κατὰ τοῦτ' ἐοίκασιν αὐτοῖς, οἱ δὲ κηφῆνες κατὰ τὸ μέγεθος.* Ultima quattuor exempla libros de generatione animalium satis levi brachio exaratos esse ostendunt: cf. 724 a 14 *ἀρχὴ δὲ καὶ ταύτης τῆς σκέψεως καὶ τῶν ἑπομένων πρῶτον λαβεῖν περὶ σπέρματος τί ἐστιν.* 744 a 7 *ἔπειτα ἐνεργείᾳ γινόμενα ὕστερον.* 747 b 12 *ἀμφοτέρως ἄῤῥενος καὶ θήλεος ὁποτερουοῦν ὄντος.* — 680 b 19 *κατὰ διάμετρον γὰρ ἂν ἦν διὰ τὸ ὁμοίως δεῖν ἔχειν τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, εἰ ἦν ἄρτια καὶ κατὰ διάμετρον.* 688 a 8 *ὁ γὰρ πέμπτος ὥσπερ ὁ τῆς χειρὸς*

γίνεται ὁ μέγας πέμπτος. 1416 a 8 ἢ οὐ μέγα ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος. 1284 a 17 διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. 1292 b 9 περὶ ἧς τελευταίας εἴπαμεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις. 1319 a 33 ὅπου δὲ καὶ συμβαίνει τὴν χώραν τὴν θέσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε τὴν χώραν πολὺ τῆς πόλεως ἀπηρτῆσθαι. 314 b 9 οἰκεῖος ὁ λόγος αὐτῶν τῇ ὑποθέσει οὕτω φάναι. 349 b 12 ἀενάους εἶναι διὰ τέλους. 617 b 31 ἀεὶ πᾶσαν ὥραν. 252 b 17 πολὺ δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτον ἐπὶ τῶν ἐμψύχων εἶναι φανερόν. 440 b 3 ὅλως πάντῃ πάντως (μῖξίς ἐστι τῶν σωμάτων). 992 b 25 οὐθὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντα πρότερον. 321 b 26 οὐχ ὁτῳοῦν (nisi legendum est ὁτιοῦν) παντὶ προσγίνεται. 1326 b 27 τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν. 353 a 25 δι' ὅ τι (διότι Bkk.) μὲν οὖν . . . καὶ διὰ τίν' αἰτίαν ταῦτα συμβαίνει. 366 a 31 διὰ τὸ πλῆθος τῆς θαλάττης πολλῆς προσφερομένης. His exemplis allatis non premi debere videntur singula verba, quum Aristoteles dicit 406 a 11 (v. Trendelenbg. de an. I, 3 §. 3) ἐπισκοποῦμεν περὶ ψυχῆς εἰ καθ' αὑτὴν κινεῖται καὶ μετέχει κινήσεως: neque enim quidquam mutandum erit neque in discrimen inquirendum quod habeant τὸ κινεῖσθαι et τὸ μετέχειν κινήσεως.

61 b 11 ὑποκείσθω γὰρ . . . Ut probetur *A* de aliquo *B* praedicari, sumatur quod repugnat. Assumatur, ut demonstratio fiat in prima figura, propositio quae incipiat a termino *B*, ut *B* fiat medius.

61 b 13 ἔστω γὰρ . . . τὸ *A* uncinis inclusimus deleto commate vs. 14 post ἀληθές, quo sententia fiat magis perspicua. Sumimus enim, ait, pro vero et concesso *A* praedicari de omni *Γ*: etenim licet talia sumere, quum de via et ratione hic agatur qua fiat deductio, non de veritate rei quae probetur: quare quum, ut concessis repugnet quod concludatur, deductio postulet, ponimus hoc ita esse.

61 b 15 ἐὰν δὲ πρὸς τῷ *A* . . . Namque ut fiat deductio in prima figura, propositio quae cum falsa conclusione ad novum syllogismum coniungitur aut ita sumitur, ut terminus *B* fiat medius, quod habuimus vs. 11 sq., aut ita, ut *A* sit medius. Scripsimus τῷ, quod eodem sensu habetur vs. 23 et 36, codices potiores secuti.

62a5 ψευδὴς et 6 ἀληθὴς ut legatur sensus requirere videtur: nam haec verba dicta esse de ὑποθέσει quum ipsa res aperte docet, tum maxime quae habentur vs. 7 ὑπάρχει γὰρ τὸ *A* τινὶ τῷ *B*, h. e. re vera enim praedicatur *A* de aliquo *B*. Sed hoc ipsum est quod nos movit, ut alteram lectionem praeferremus: nam ex correctione nata videntur ψευδὴς et ἀληθής, ut quae faciliora sint. Buhle reiecit quidem lectionem ψευδὴς et ἀληθής, sed locum ita intellexit, ut vix futurus sit qui cum eo consentiat: dicit enim „Male vulgo ψευδής, quod referri non poterat ad antecedens ἀδύνατον", vertit autem „falsum enim existeret; cum tamen ex veris falsum colligi nequeat; nunc autem verum est". Quae quem sensum habeant non assequor. Accedit quod εἴπερ reddi non potest per „cum tamen", quod sensum plane turbaret. — Quod exponitur hoc est. Ut probetur conclusio „*A* non praedicatur de omni *B* s. de aliquo *B* non praedicatur", sumsit Aristoteles propositionem contrariam (subcontrariam) „*A* praedicatur de aliquo *B*". Demonstravit per absurdum (61b41—62a2) hanc falsam esse. Verum erit igitur *A* praedicari de nullo *B*, conclusio autem, quae demonstrari debebat, erat *A* praedicari de aliquo *B* et de aliquo non praedicari: non probavimus igitur quod demonstrandum erat, imo sustulimus: quare non sumendum erat quod sumsimus (intell. propositionem conclusioni contrariam). Deinde (ἔτι vs. 4) etiam propterea sumendum non erat, quia quod deductione facta ad absurdum demonstrandum erat (*A* de aliquo *B* non praedicari), id re vera non est consequens eius quod sumsimus (*A* praedicari de aliquo *B*): sumsimus enim quod simul verum esse et stare potest cum propositione quae demonstranda est: sin autem ex ipsa hypothesi colligeretur aliquid falsi vel absurdi, hypothesis falsa esse deberet, siquidem quod falsum est non cogitur nisi e falsis. — Vs. 5 exspectabas ut diceret ψεῦδος γὰρ ἂν ἦν. Idem est 240b27 μεριστὸν γὰρ ἂν εἴη.

62a13 ἀξίωμα ἔνδοξον appellat quod 61a25 dixit manifesto verum esse, ut non pendeat ex concessione, sed non dari nequeat.

Cap. 12. *In secunda figura propositio universalis affirmans demonstratur per absurdum, si sumitur quod ei repugnat, non demonstratur, si sumitur quod contrarium est.* 32 *Ea-*

dem ratio est propositionis de parte affirmantis, 37 *negantis de toto*, 40 *negantis de parte.*

62 a 37 ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος et b 24 ἐπὶ τῶν προειρημένων ad ea respiciunt quae dicta sunt 61 b 39—62 a 8.

62 a 39 ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν et b 17 ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. Haec enim concessa erant, unde patet aliquid absurdi coactum esse. Locum tenent haec verba eorum quae facto syllogismo addere solet τοῦτο δ' ἀδύνατον.

Cap. 13. *In tertia figura et propositiones affirmantes* 14 *et negantes per absurdum demonstrantur.* 25 *Complectitur quae colligere liceat ex capp.* 11—13.

62 b 11 πρὸς τὸ τινὶ et πρὸς τὸ μὴ παντί. Ut concludatur propositio de parte affirmans, *AB* sumi debet universalis negans, ut concludatur negans de parte, sumi debet universalis affirmans.

62 b 27 δείκνυταί πως. Per absurdum demonstratur in secunda figura propositio affirmans, quae per simplicem syllogismum secundae figurae probari non poterat: item in tertia universalis, quam per simplicem tertiae figurae syllogismum colligere non licebat.

Cap. 14. *Discrimen demonstrationis rectae et deductionis ad absurdum.* 38 *Quod ad absurdum deducitur in prima figura, id recta demonstratur in secunda, si propositio demonstranda est negans, in tertia, si affirmans.* 63 a 25 *Quod in secunda ad absurdum deducitur, id recta demonstratur in prima;* 40 *quod in tertia, in prima demonstratur, si affirmat quod demonstrandum est, in tertia, si negat.* b 12 *Quodcunque igitur per absurdum probatur etiam recta demonstratur et vice versa.*

62 b 32 ἀληθῶν ante λαμβάνουσι, quum et explicationis et oppositionis causa (ψεῦδος vs. 31) intrusum videatur, eiecimus: neque enim verum est τὴν δεικτικὴν ex propositionibus veris utique colligere quod velit: nam demonstratum est capp. 2—4 etiam e falsis fieri posse veram conclusionem; neque verba ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων ἀληθῶν ita interpretari licebit, ut significent propositiones quae pro veris concessae sint, etiam si non sint verae: nam in hac re non differunt, sed conveniunt deductio et demonstratio. Unum igitur relictum est, ut dica-

mus discrimen quod expositurus sit ab initio quidem non satis accurate eum definivisse. Dicit enim: altera, quae deducit ad id quod absurdum esse concessum est, sumit quae evertere vult, altera ex concessis argumentatur. Iam videt ipse discrimen non satis accurate expressum esse: quare addit „sumit quidem utraque non nisi ea quae concessa sunt" . . . Quod quum egregie conveniat stilo Aristotelis, facile mihi persuasi vocem *ἀληθῶν* a contextu alienam esse debere.

62 b 35 Non necesse est ut altera (*ἡ δεικτική*) conclusionem faciat manifestam (nam in secunda et tertia figura conclusio non manifesta est ex ipso syllogismo), neque ut praevideatur qualis conclusio fieri debeat, altera vero concludit quod manifesto falsum est.

62 b 41 Omisimus quae vulgo legebantur ante *ὅταν*: *οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ σχήμασιν* codices secuti et vet. intp. cod. Gothan. Ab interprete quodam haec videntur profecta esse. Verum quidem est particulam *γάρ* quae sequitur maiorem vim habere, si ista verba servamus, sed ne minima quidem nascitur difficultas, si tolluntur: nam quod de omnibus syllogismis dictum est id iam explicatur in singulis figuris: in quibus exponendis particula *γάρ*, licet alio sensu posita, suum locum iure tenebit. Praeterea in sequentibus Aristoteles non id agit, ut omnes figuras et modos exponat, in quibus et recta via et per absurdum idem demonstretur: nam saepius ubi pluribus modis idem demonstrare licet non nisi unum commemorat, v. c. contra regulam quam tradit 63 a 1 sq. fit deductio in prima figura, qua probatur propositio negans, quae recta demonstratur in tertia figura, e. c. *τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρχει* recta demonstratur sexto modo tertiae figurae, ad absurdum deducitur non solum in secunda (quod vult regula), si quod repugnat conclusioni coniungitur cum propositione maiore, sed etiam contra regulam in prima, si sumitur *τὸ Α παντὶ τῷ Β*, *τὸ Β τινὶ τῷ Γ*, ergo *τὸ Α τινὶ τῷ Γ*, quod absurdum est: verum est igitur *τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν*. Unde apparet hoc loco non id egisse Aristotelem, ut complecteretur omnes modos et figuras in quibus idem probari posset et deductione facta et demonstratione recta, sed non nisi hoc propositum habuisse, ut quomodo per eosdem terminos idem colligi posset utraque via patefaceret: quare etiam 63 b 12 non figurarum mentionem facit, sed terminos tantum commemo-

rat: unde patet, cur verba οὐκ ... σχήμασιν vs. 41 delenda censuerimus. — Monendum est autem per συλλογισμὸν in sequentibus intelligi deductionem ad absurdum (quare etiam ad δεδειγμένον 63a7 intell. διὰ τοῦ ἀδυνάτου), per ἀληθὲς rectam demonstrationem.

63a8 ἢ μὴ παντὶ ... Persequitur hoc vs. 14. Via quam insistit et in his et in sequentibus haec est. Proponit quod demonstrandum est, deinde hypothesin s. propositionem repugnantem, a qua incipere debet deductio, denique propositiones, ex quibus recta demonstratur quod probandum est, quarum altera coniuncta cum hypothesi concluditur quod contradicit altera. Ceterum hunc servat ordinem, ut universales prae particularibus, affirmantes prae negantibus exponat.

63a11 ὁ συλλογισμὸς καὶ τὸ ἀδύνατον, h. e. ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἀδυνάτου, cf. vs. 21, 28, b2: cogitur enim ex hypothesi et altera propositione quod admitti non posse docet altera.

63a16 καὶ εἰ στερητικὸν ... Idem est, si recta demonstratio fit tertio modo secundae figurae: unde apparet propositionem minorem non sumendam esse negantem de parte, sed affirmantem de parte.

63a21, 28, b2 τοῦτο δέ, h. e. τὸ ἀληθές, recta demonstratio.

63a24 Erit fortasse qui cum cod. *n* delenda putet verba ἢ τὸ *A*: significant enim tertium modum tertiae figurae, quem iam innuit vs. 20 verbis ἢ τινί, quare vs. 24 hoc unum relictum videtur, ut mentionem faciat quarti modi. Ut retineremus verba ἢ τὸ *A* movit nos tum quod vs. 22 primum modum solum commemoravit, ut haud incommode vs. 24 et tertium et quartum attingat, tum quod similem repetitionem habuimus 61b7.

63b12 Demonstravit adhuc quomodo quae ad absurdum deducta sint etiam recta via demonstrentur. Quare iam addit „Manifestum est igitur quod quaecunque per absurdum, etiam recta demonstrantur et quaecunque recta (vs. 14), eadem etiam per absurdum". Apparet inde quo iure vet. intp. cod. Goth. secuti omiserimus verba καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου vs. 13 post ἕκαστον, quae si adiiciuntur, non dicit manifestum esse quod quaecunque ad absurdum deducantur ea etiam recta probare liceat per eosdem terminos, sed manifestum dicit quod fieri possit, ut quod velimus et recta via demonstretur et per absurdum. Quem quidem sensum si admittimus, insulsa inerit repetitio in iis quae dicit vs. 14 ὁμοίως ... 15 ὅροις.

Cap. **15.** *De propositionum oppositione.* **31** *In prima figura non concluditur ex oppositis propositionibus,* **40** *in secunda concluditur ex oppositis* **(64 a 20)** *et in tertia.* **33** *Altera propositio aliunde probari solet.* **38** *Sexies copulantur propositiones oppositae.* **67** *Vera conclusio ex iis fieri non potest.* **13** *E repugnantibus colligitur quod hypothesi repugnat.* **17** *Ut repugnantia praedicentur de eodem in conclusione, aut pluribus syllogismis opus est aut in ipsis propositionibus inesse debet repugnantia.*

63 b 24 *ἀντικειμένας*, v. quae diximus ad 11 b 16 extr.

63 b 33 *καταφατικὸς μὲν* . . . Negationem additam exspectabas. Simile est quod habemus 746 b 29 *ταῖς μὲν οὐ γίνεται καταμήνια, τοῖς δὲ γονή*, cf. 1010 b 27, quem locum adscripsimus ad 64 b 26, et 1279 b 1, quem habuimus ad 3 b 13.

63 b 35 *ὅτι αἱ μὲν* . . . Ex propositionibus repugnantibus non fit conclusio negans in prima figura, quia unum idemque de eodem altero et praedicatur et negatur, quod ipsi rationi, qua propositiones in prima figura coniungi debent, adversatur. Apparet autem hoc idem argumentum ut in negantibus, ita etiam in affirmantibus syllogismis valere.

63 b 40 E repugnantibus propositionibus concluditur in primis duobus modis, in reliquis, quos exemplis non illustrat, sed tangit tantum 64 a 12, ex contrariis, si sumitur *B* = *Γ*.

64 a 1 *εἰ δὴ πᾶσαν* . . . Explicationis gratia haec addita sunt: nam terminus *A*, *τὸ ἀγαθόν*, consequens est eius quod sumtum est, *τοῦ σπουδαίου*.

64 a 4 *ὁμοίως δὲ* . . . Item si sumimus terminos *A τὸ ἀγαθόν*, *B τὴν ἐπιστήμην*, *Γ τὴν ἰατρικήν* (*τὴν τινὰ ἐπιστήμην* vs. 6).

64 a 10 *διαφέρει δὲ* . . . Discrimen indicat primi modi et secundi.

64 a 17 *ἢ ὅλον πρὸς μέρος*: nam quod de toto praedicatur, id de parte negari nequit et quod de parte praedicatur, id de toto negari nequit: quod patefecit per exemplum *ἐπιστήμης* et *ἰατρικῆς*.

64 a 21 *διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν*, v. 63 b 33.

64 a 24 *A* terminum medium, *B* minorem significat, quod patet ex sequentibus: quare vs. 28, ubi de sexto modo tertiae figurae loquitur, praeferenda erit lectio *BA*, quam optimi codices cum vet. intp. cod. Goth. praebent. Quinti modi non fecit mentionem. Quae autem addidit vss. 30—32 ea et de secunda et de tertia figura dicta sunt.

64 a 36 ἔστι δὲ . . . Etenim vix erit qui simul concedat et ipsam propositionem et quod ei repugnet, sed alterum interpositis aliis interrogationibus, quae non ad ipsum syllogismum pertinere videantur, eliciendum erit.

64 a 37, v. Topic. lib. VIII. Scripsimus ἐν τοῖς Τοπικοῖς adiecto articulo, quem Aristoteles in his non omittere solet. Idem habuimus 24 b 12, 20 b 26, cf. 267 b 21, 1062 b 31, 1073 a 32 ἐν τοῖς φυσικοῖς. 456 a 29 ἐν τοῖς προβληματικοῖς. 470 a 18, 747 b 5, 772 b 12, 775 b 37 ἐν τοῖς προβλήμασιν. 1369 b 29, 1391 b 21 ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς.

64 b 3 ὁμοίως δὲ . . . Item res se habet in tertia figura, quae non differt a secunda nisi conclusione, si ex oppositis propositionibus concluditur: nam propositiones ipsae sunt eaedem, si in secunda (v. tabulam quam dedimus ad 26 b 33) ponitur $B = \Gamma$ et in tertia $A = B$, quod fieri debet, ut propositiones sibi oppositae sint: neque refert utra sumatur maior, utra minor, quoniam terminus maior et minor, quum iidem sint, eandem conclusionem constituunt, etiam si eorum ordo mutatur.

64 b 7 Quamquam 57 b 3—17 nihil veri e falsis necessario cogi demonstravit, tamen hanc demonstrationem, si diligentius perscrutaris, non nisi de iis quae veritati repugnent valere perspicies: nam verum e falsis colligi sic expressit per terminos, ut verum e falsis concludi dixerit, si B concludatur et ex A et ex non A. Inde factum est, ut Aristoteles sibi contradicere videatur, quum et verum e falsis colligi posse ostenderit, et necessario id colligi negaverit: quae quidem difficultas quomodo tollatur, ex iis patet quae modo diximus, si colligi quidem potest vera conclusio e falsis propositionibus, ex propositionibus inter se repugnantibus non potest: namque ex iis quae inter se pugnant et se invicem tollunt (vs. 9) fit syllogismus qui cum ipsa re pugnat, h. e. qui per se ipsum tollitur, quum nascatur e contradictione (vs. 11 sq.), cui iidem termini subiecti sunt. Simul apparet non recte fecisse Aristotelem, quod 57 b 3—17 distinxerit id quod colligatur ab eo quod necessario colligatur: nam quodcunque re vera colligitur id eandem habet necessitatem, ut τὸ ἐξ ἀνάγκης συμβαῖνον alium sensum habere non possit, nisi ut significet id quod concludatur ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν.

64 b 14 γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν, quod fieri debet in

deductione ad absurdum. Exemplum manifestum dedit 57 b 16, ubi coegit *B* esse magnum, si non sit magnum.

64 b 16 ἐναντίος, intell. τῷ πράγματι sicut vs. 9; v. quae diximus ad 11 b 34. — τοιαύτας bene explicat cod. *n* adiecto ἀντικειμένας.

64 b 23 Ante εἶτα omisimus verba καὶ οὐχ ὑπόληψις lectionem restituentes quam et praebet vet. int. cod. Goth. et prius habuerunt codices *Bn*. Iul. Pacius recte vidit hunc locum sanum non esse. Buhle, qui priorem Organi editionem quam ille instituit ob oculos habuit, alterius, in qua non pauca mutata sunt, rationem non habens dicit „Pacius legendum censuit εἴ τι vel ἢ εἶτα, cuius mutationis nulla idonea causa est". Plus semel accidit Buhlio quod hoc loco videmus: facilia ei sunt quae sensum omnino non habent. Loci sententia plana est. Ex uno syllogismo, dicit Aristoteles, non licet colligere A esse non A, nisi ipsa propositio talis sumatur, e. c. si sumatur Omne animal et album est et non album, homo est animal, ergo homo et albus est et non albus. Iam in mentem venit Aristoteli alia conditio, sub qua colligi possit A esse non A, e. g. si quis sumat omnem scientiam positam esse in existimatione quadam, deinde vel sumat vel aliunde colligat medicinam scientiam quidem esse neque tamen existimatione quadam contineri, unde cogi poterit, quod aliqua scientia non sit scientia: et hac quidem ratione colligere licet A esse non A neque pluribus syllogismis adhibitis neque altera propositione ita sumta, ut iam in hac ipsa positum sit A esse non A. Hanc igitur conditionem, sub qua A esse non A uno syllogismo (quamquam re vera non est unus, sed plures qui faciendi sunt, ut habeamus quod volumus) colligi possit, quum antea non viderit, nunc animadvertens pergit vs. 21 ἀλλ' ἢ ... „sed aut in ipsis propositionibus sumenda erit repugnantia, etiam si non semper in altera sola, quod factum est in antecedentibus vs. 20 sq., aut per duo syllogismos conficiendum erit quod volumus". Quod si ea ratione quam modo proposuimus hunc locum explicare nolumus, servatis verbis καὶ οὐχ ὑπόληψις tum mera in his inerit repetitio eorum quae modo dixit Aristoteles, tum verba οὐδεμία δ' ὑπόληψις vs. 24 quem sensum habere possint non intelligo: nam si datum est scientiam esse et A et non A, ut concludatur medicinam esse et A et non A, opus non est, ut concedatur medicinam non esse

A et esse scientiam, sed satis est, si datur medicinam esse scientiam. Deinde nostram explicationem, quae negligentiori scribendi generi, quo Aristotelem uti iam saepius vidimus, optime convenit, veram esse ostendunt etiam quae sequuntur *ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται.* Nam ut deductione facta ad absurdum evincatur non omnem scientiam positam esse in existimatione, sumimus omnem scientiam positam esse in existimatione, deinde medicinam scientiam esse eamque non positam in existimatione vel sumimus, si datur, vel demonstramus: nam verbo *λαβεῖν* utrumque significatur. — Servata lectione vulgari Iul. Pacius coactus erat, ut iungeret *καὶ οὐχ ὑπόληψις* cum *εἶτα λαβεῖν* vertens „et non esse existimationem postea sumere (probare per sequentem syllogismum) ex eo quod ..." Ingeniose quidem hoc, quamquam nostra explicatio et minus artificiosa videtur et loco magis conveniens, praesertim quum ex propositionibus medicinam esse scientiam neque tamen in existimatione positam esse non cogitur *ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη οὐχ ὑπόληψις* (haec enim notio subiicienda esset verbis *καὶ οὐχ ὑπόληψις* vs. 24), sed *ὅτι οὐ πᾶσα ἐπιστήμη ὑπόληψις*, quod ex istis verbis quae e contextu eiecimus elici posse Iul. Pacio concedi vix poterit.

64 b 26 *οὐκ ἔστιν*, intell. *λαβεῖν*, quod eliciendum est ex participio *εἰλημμένα* quod praecessit. Similia v. 863 a 19 *ποῖα τέμνειν δεῖ καὶ ποῖα καίειν καὶ ποῖα οὔ, ἀλλὰ φαρμάκοις;* intell. *ἰατρεύειν*. 987 b 9 *οὗτος μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα*, intell. *ἔφη* quod e verbo *προσηγόρευσε* elicitur. 1010 b 27 *καίτοι τοῦτο ἀναιροῦσιν οὗτοι οἱ λόγοι ἅπαντες, ὥσπερ καὶ οὐσίαν μὴ εἶναι μηθενός, οὕτω μηδ' ἐξ ἀνάγκης μηθέν*, ubi patet e verbo *ἀναιροῦσιν* mente repetendum esse verbum asserendi, non tollendi; cf. 1279 b 1, quem locum habuimus ad 3 b 13. 1318 a 22 *εἰ μὲν γὰρ ὅ τι ἂν οἱ ὀλίγοι*, intell. *δοξάζωσιν*: praecessit enim vs. 20 *ὅ τι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ*. Cf. ib. vs. 33. 753 a 29 *συμβαίνει τὸ τοιοῦτον εὐλόγως· οὐ γὰρ ῥᾴδιον τὴν ἁρμόττουσαν πᾶσιν ἀποδιδόναι θερμασίαν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐλλείπειν, τοῖς δὲ πλεονάζειν*, intell. *συμβαίνει* quod mente repeti potest et ex antecedentibus et ex sequentibus: quare ut locus facilius intelligatur, removendi erunt uncini, quos Bkk. adhibuit. 687 a 31 *τὰ μὲν γὰρ ἄλλα μίαν ἔχει βοήθειαν καὶ μεταβάλλειν ἀντὶ*

ταύτης ἑτέραν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὥσπερ ὑποδεδεμένον ἀεὶ καθεύδειν καὶ πάντα πράττειν ... τῷ δὲ ἀνθρώπῳ τάς τε βοηθείας πολλὰς ἔχειν καὶ ταύτας ἀεὶ ἔξεστι μεταβάλλειν, et 1449 b 6 τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν ἢ προλόγους ἢ πλήθη ὑποκριτῶν καὶ ὅσα τοιαῦτα ἠγνόηται. τὸ δὲ μύθους ποιεῖν Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις. In mente habuisse videtur verbum quod sequitur: quod ultimo loco est ἦρξεν. Cf. etiam quae colligemus ad 65 b 1.

Cap. 16. *Quid sit petitio principii.* 65 a 10 *Fit in primo syllogismo figurae primae, si propositio maior,* 19 *vel minor non magis certa est et manifesta quam ipsa conclusio.* 26 *Item fit in reliquis figuris et in affirmante et in negante syllogismo.*

64 b 28 Quid sit αἰτεῖσθαι exponit 76 b 31 ἂν δὲ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης ἢ καὶ ἐναντίας ἐνούσης λαμβάνῃ τὸ αὐτὸ αἰτεῖται. καὶ τούτῳ διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι γὰρ αἴτημα τὸ ὑπεναντίον τοῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ, ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν ὂν λαμβάνῃ καὶ χρῆται μὴ δείξας. — Quatenus petitio principii ad dialecticam pertineat exponit 162 b 31 sqq. — Numeranda est, ait, petitio principii in demonstrationibus quae non conficiunt quod volunt, continetur demonstratione quae non probat quod propositum est, sicut speciem genus complectitur. Buhlio oratio videbatur durior, ut dubitaret num locus sanus esset, neque tamen quod mutari vellet indicavit.

64 b 32 De iis quae dicantur ὕστερα et πρότερα in demonstratione v. quae diximus ad 14 a 26.

64 b 36 Dedimus μὴ τὸ ex codd., quum vulgo legeretur τὸ μή, de quo v. quae diximus ad 4 b 22.

64 b 40 Servavimus lectionem Bkki ἐκείνου, quam primus invitis codicibus dedit Iul. Pacius, quum sensus eam aperte postulet: nam δι' ἐκείνου est διὰ τοῦ ἐξ ἀρχῆς coll. 65 a 2 sq. Numerus pluralis ἐκείνων inde videtur natus esse, quod praecessit πεφυκότων et sequitur διὰ τούτων. Nostram lectionem etiam vet. intp. cod. Goth. habet.

65 a 1 δεικνύοι ex codd. restituimus pro δεικνύοιτο. Idem habetur vs. 17. Subiectum orationis additum est vs. 4 τοὺς οὕτω συλλογιζομένους.

65 a 4 ὅπερ ποιοῦσιν. Admittunt hoc vitium in demonstrando

qui lineas aequidistantes ita ducendas esse docent, ut aequales sint ii anguli, quorum aequalitas demonstrari non potest nisi ex eo quod lineae sumuntur aequidistantes.

65a10 Tenendum est Aristotelem exponere quomodo fiat petitio principii in prima figura. Si in syllogismo, quo cogitur *A* praedicari de *Γ* per medium terminum *B*, propositio maior *AB* non magis certa et manifesta est quam conclusio *AΓ*, non recte demonstratur *AΓ* per propositiones *AB* et *BΓ*. Si igitur (vs. 14) termini *B* et *Γ* ita se habent, ut sint iidem, sive permutari possint inter se sive alter alterum complectatur — non recte hoc intellexit Iul. Pacius qui dixit aut *B* idem esse quod *Γ* aut cum eo permutari posse aut de eo praedicari: apparet enim e vs. 22 verbis ὥστε ταὐτὸν εἶναι vs. 14 non significari tertiam quandam rationem terminorum *B* et *Γ*, sed eam rationem, qua contineantur reliquae quae per ἢ . . . ἢ adiectae sint. *B* et *Γ*, ait, sunt iidem aut ita, ut alter ponatur pro altero sine discrimine, aut ita, ut alter in altero insit sicut in genere species. Quid sit cur Zellius ἐνυπάρχει quam ὑπάρχει vs. 15 legere maluerit, equidem non intelligo: res certe plane eadem manet — assumta propositione *AB* fit syllogismus in quo admittitur petitio principii. Namque si permutari possunt *B* et *Γ*, propositionem *AB* per *AΓ* et *ΓB* item demonstrare licebit atque demonstravimus *AΓ* per *AB* et *BΓ*, quum propositio *AΓ* neque magis neque minus manifesta sit quam *AB*, ut liceat sumere *AΓ*, si liceat *AB*. Iam vero (νῦν δὲ vs. 17, h. e. εἰ μὴ ἀντιστρέφει) si *B* et *Γ* permutari nequeunt, quia alterum altero latius patet, hoc quidem (τοῦτο, h. e. τὸ μὴ ἀντιστρέφειν), quia propositio *ΓB* particularis esse debet, prohibet, ne propositione *AB* demonstrata per *AΓ* et *ΓB* fiat petitio principii, ipsa demonstrandi ratio non prohibet. Qui vero conversionem facit (vs. 18) principii petitionem admittit et conversione facta per tria (cf. vs. 1—3, ubi litteris *ABΓ* propositiones significantur) conclusionem reducit ad id per quod demonstrata est: nam si ponitur propositio *AB*, adiuncta propositione *BΓ* consequitur *AΓ*; si *AΓ*, adiuncta propositione *ΓB* revertimur ad *AB*. — Particulam ὡς post ἀντιστρέφοι vs. 19, quam neque Philoponus videtur habuisse neque habuit Boethius, quibuscum vet. intp. cod. Goth. et optimi codices conspirant, omisimus.

65a19 Sin autem propositio *BΓ* non magis certa est et mani-

festa quam conclusio *ΑΓ*, dicendum erit de propositione *ΑΒ* quod modo diximus de *ΒΓ*. Reliqua sunt eadem. Verbum *αἰτεῖται* vs. 21 post *ἀρχῆς* omisimus cum codd. *Bnmu* et vet. intp. cod. Goth., quippe quod facile eliciatur e verbo praecedente *λαμβάνοι*. — *κἂν εἰ* satis frequenti usu ab Aristotele ita coniunguntur, ut ex iis quae praecesserunt mente repetendum sit id ad quod particula *κἂν* respiciat. Cf. ad 13 a 25. Nostro loco plene dicendum fuisset *ὡσαύτως δὲ καὶ ἂν ἔχοι* s. *εἴη*, *εἰ* ... Sic 1279 b 22 *δημοκρατία δ' ἐστὶν ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν* (intell. *δημοκρατία εἴη*) *εἴ που* ... cf. 1045 a 25, 1290 a 1, 1291 b 27, 1339 b 4, 687 b 13. 1289 b 15 ad *κἂν* e verbo *διαιρετέον*, quod habuimus vs. 12, repetendum est *σκεπτέον εἴη* vel simile quid. Ubi nihil deest, *κἂν* pertinet ad sequentia, v. 1287 a 20 *κἄν, εἴ τινας ἄρχειν βέλτιον, τούτους καταστατέον* (h. e. *καθιστάναι δέοι*) *νομοφύλακας*. Cf. 1290 b 4 sq. Sic etiam 681 a 32 ad *κἂν* sumi debebit ex sequentibus *δίκαιον εἴη φυτικὸν καλεῖν*: unde fit, ut particula *ἂν* repetatur, v. de coel. 285 b 7 *κἂν εἰ σταίη, κινηθείη ἂν πάλιν*. Accidit etiam, ut obliviscatur particulae *κἂν* longiore oratione interposita, v. 136 b 29 *κἂν εἰ δὲ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τῆς ἕξεως τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται* (exspectabas enim *ἂν εἴη*), cf. ib. 35, 136 a 9 al. Aliam negligentiam in scribendo admissam videmus 406 a 23 *εἰ φύσει κινεῖται, κἂν βίᾳ κινηθείη· κἂν εἰ βίᾳ, καὶ φύσει*: patet enim scripturum eum fuisse *καὶ εἰ βίᾳ, κἂν φύσει*. Similem negligentiam prodit quod habetur 1031 b 28 *ἄτοπον δ' ἂν φανείη, κἂν εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο*: nam alterum *ἂν* plane supervacaneum est. Ut iis locis quos e Topicis modo adscripsimus particulae *κἂν* oblitus esse videbatur, sic etiam accidit, ut particulae *εἰ* rationem non habeat, sed eam non addidisse videatur, nisi ut augeat vim particulae *κἂν*: v. 136 a 27 *κἂν εἰ δὲ τοῦ ζῴου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν*. Quare non ab omni parte improbandum videtur quod reiecerunt qui librum *περὶ ποιητικῆς* ediderunt, Reizius, Hermannus, Graefenhanius: 1447 a 25 *κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι*. — Ut *κἂν εἰ* sic etiam *ὥσπερ ἂν εἰ* per ellipsin explicandum est, cf. 871 a 6. Locus impeditior est 890 b 14 *ὥσπερ γὰρ ἂν εἰ ἔξω ὂν πήγνυται, καὶ ἐγγὺς τοῦ ἔξω τὸ αἷμα* ... *πήγνυται*: nam-

que apparet Aristotelem dicturum fuisse ὥσπερ γὰρ ἂν ἐπή-γνυτο ἔξω ὂν s. εἰ ἔξω ἦν.

65 a 26 Locus obscurior factus est per magnam Aristotelis in scribendo negligentiam: particula ὅταν ter repetita occurrit vs. 27 et 32, quamquam verba ad quae referenda sit non addita sunt, nisi quis vs. 28 δείκνυσιν pro coniunctivo habere velit; quod si non admittitur, ad particulam ὅταν intelligendum erit δεικνύηται vel γένηται τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ. Apodosis incipit vs. 29 ἐν μὲν . . . Negligentius posita sunt μὲν . . . δὲ vs. 30 sq.: nam tum non bene sibi respondent orationis membra quae sibi opponuntur, tum vs. 32 sequitur alterum δέ quod respondet priori δέ, quod habuimus vs. 31. Res autem sic se habet. Egit in antecedentibus de prima figura, nunc dicit de reliquis. De secunda autem, ait, et tertia figura dicendum est, quod etiam in his fit petitio principii — „vel ita, ut idem praedicetur de iisdem", si fit petitio principii quemadmodum exposuit vs. 10—19: namque si in syllogismo A de omni B, B de omni C, ergo A de omni C, B idem est quod C, ut permutari possint, sumitur idem (A) praedicari de iisdem: hoc autem locum habet in tertia figura, v. c. si in syllogismo III α' sumitur $B = \Gamma$, apparet in conclusione et maiore propositione sumtum esse idem (A) de iisdem (B et Γ); „vel ita, ut praedicentur eadem de eodem", quod exposuit vs. 19 — 25. Si in syllogismo I α' sumimus A = B, ponimus praedicari eadem (A et B) de eodem (C). Idem locum habet in secunda figura, e. g. si in syllogismo II β' sumimus $A = B$, in conclusione et propositione minore sumta sunt eadem (A et B) de eodem (Γ) — de qualitate vero conclusionis (vs. 31) dicendum est, quod fit petitio principii in affirmantibus syllogismis et tertiae figurae et primae, in negantibus vero (ὅταν δ' ἀποφατικῶς, h. e. ἐν δὲ ἀποφατικῷ συλλογισμῷ) fit, si negantur eadem de eodem, e. g. secundo modo primae figurae, si $B = \Gamma$ sumitur, quum negetur A et de B et de Γ, consequitur eadem (B et Γ) negari de eodem (A): qua in re (vs. 33) non eadem est utriusque propositionis ratio: nam non idem est utrum ponas $B = \Gamma$ an $A = B$ (ut in primo syllogismo primae figurae), sed sicut in syllogismis secundae figurae (vs. 34), quia termini non permutantur in propositionibus negantibus, sed alter alterum excludit, non nisi ii termini permutari inter se poterunt, qui af-

firmantem propositionem constituant. Ut sententia facilius intelligatur, ante διὰ vs. 34 comma adiecimus.

Cap. 17. Exceptio quae dicitur „non per hoc" locum habet in deductione ad absurdum quae non conceditur, non in recta demonstratione qua quid tollitur. b 13 *Fit haec exceptio tum, si propositiones, ex quibus syllogismus factus est, non cohaerent,* 21 *tum, si, quamquam cohaerent, non ex eo quod positum est absurdum colligitur, sed demonstratio vel inferiora tantum complectitur* (28) *vel in superioribus consistit.* 32 *Vera deductio et a summo quod concessum est incipere et* (37) *usque ad id quod infimum datum est procedere debet.* 66 a 2 *Hac exceptione utendum non est, si per alios terminos facta est deductio ad absurdum.*

65 a 40 ὅταν πρὸς ἀντίφασιν . . . quum profertur aliquid quo contradicatur ei quod demonstratum est per deductionem ad absurdum: neque enim (b 1) qui non contradicat deductioni proferet τὸ οὐ παρὰ τοῦτο (h. e. opponet demonstrationi quod conclusum non sit unde conclusum esse videatur), sed potius concedet qui non contradicat positum fuisse aliquid in deductione quod dari non debeat, neque (vs. 3) in demonstratione quae recta processit utetur τῷ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος (sic enim haec exceptio, ut sententia plena sit, exprimenda est, v. a 38, b 14): quippe quae non ponat quod contradicat, h. e. namque recta demonstratio non ponit id quod falsum esse demonstrare vult, sicut deductio ad absurdum, in qua sumi debet quod vero repugnare demonstrandum est.

65 b 1 τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον, intell. ἀπαγωγῇ quod adiecit cod. u: item vs. 3 τῇ δεικνυούσῃ, intell. δείξει, h. e. ἐν τῷ δεικτικῶς δεικνυμένῳ, in demonstratione recta procedente. Quod omissum est δείξει facile intelligitur. Similia habemus 237 b 25 ἀδύνατόν ἐστι πεπερασμένην κινεῖσθαι et 261 b 27 ὅτι δ' ἐνδέχεται εἶναί τινα ἄπειρον μίαν οὖσαν καὶ συνεχῆ, ubi intelligendum est κίνησιν, de qua agitur. 442 b 13 καίτοι ἢ οὐδεμιᾶς (intell. αἰσθήσεως: nam ad sensum quaestio pertinet) ἢ μᾶλλον ὄψεως τὰ κοινὰ γνωρίζειν. 444 a 4 τοῦτο μὲν οὖν τὸ ὀσφραντὸν ἴδιον ἀνθρώπου ἐστίν, ἡ δὲ κατὰ τοὺς χυμοὺς τεταγμένη καὶ τῶν ἄλλων ζῴων, ubi αἴσθησις intelligenda est, vel potius ὀσμή, de qua sermo est. 451 a 22 οὔτ' ἀναλαμβάνει μνήμην οὐδεμίαν· οὐδεμία γὰρ προγέγονεν: praecessit μνήμη,

unde eliciendа est *αἴσθησις* vel *γνῶσις*. 983 a 4 *ἀλλ' οὔτε τὸ θεῖον φθονερὸν ἐνδέχεται εἶναι . . . οὔτε τῆς τοιαύτης* (intell. *τῆς θείας ἐπιστήμης*: nam de scientia agitur) *ἄλλην χρὴ νομίζειν τιμιωτέραν*. 906 b 21 *δεῖ γὰρ μήτε πολλὴν εἶναι τὴν ἰκμάδα, ἄπεπτος γάρ ἐστιν ἡ πολλή, μήτε ἄνικμον* (intell. *εἶναι τὴν γῆν*, quod et sensus postulat et repeti poterit ex antecedentibus: commemoravit enim Syriam, Arabiam et Libyam), *οὐ γὰρ γίνεται ἀτμίς*. 66 a 13 *εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτός*, quod de angulis (*γωνίαις*) intelligendum est. 671 a 24 *ἡ μὲν θαλαττία*, intell. *χελώνη*, quod habetur vs. 15. 861 b 4 *τεταρταῖοι χρόνιοι* (intell. *πυρετοὶ*) *γίνονται*. 1278 a 40 *πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν θετέον καθ' ἣν ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος*: contextus orationis docet in mente habendam esse *ἀρετήν*. 1292 a 8 *ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις*, intell. *πόλεσιν*. 1295 b 31 *οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν οὔτε τῆς τούτων* (intell. *οὐσίας*) *ἕτεροι*.

65 b 3 Scripsimus ὃ *ἀντίφησιν*, Bkk. *τὴν ἀντίφασιν*. Consentiunt codices in voce ὅ, non differunt nisi in fine verbi *ἀντίφησιν*, unde lectionem *τὴν ἀντίφασιν* certo falsam esse colligere licet. Sensus idem est: dicit enim: In recta demonstratione non ponitur quod repugnat conclusioni, quod fit in deductione ad absurdum. Nostram lectionem etiam vet. intp. lat. et Boethius confirmant. Eandem Philoponus videtur habuisse, v. schol. 192 a 29 (quare idem restituendum videtur in schol. ib. vs. 27; vs. 25 autem *οὔτε* pro *ἄν τε* legendum esse apparet).

65 b 4 Si quid tollitur recta demonstratione (differt enim *ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴ* ab iis quae dicuntur *περαινόμενα διὰ τοῦ ἀδυνάτου*, quod expositum est 50 a 32 sqq.), locum non habet *τὸ οὐ παρὰ τοῦτο*, quippe quo non utamur nisi in iis quae colligantur etiam sublata hacce (*τούτου* vs. 7) propositione, quae ad demonstrationem conficiendam necessaria videbatur. Quod fieri non potest, quum recta demonstratur: nam si demonstratio recta procedit, sublata una propositione non cogitur quod volumus.

65 b 11 *ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις*, eam propositionem intelligit, de qua dicitur *τὸ μὴ παρὰ τ ο ῦ τ ο*.

65 b 14 *ὅταν ἀπὸ τῆς . . .* quum syllogismus qui cogit quod absurdum est non ita cohaeret cum hypothesi, ut ex iis quae

media posita sint continuo nos ducat ad absurdum, quod consequatur ex hypothesi.

65 b 16 Reposuimus ἐν τοῖς Τοπικοῖς, de quo v. quae diximus ad 64 a 37. Locus ad quem respicit est 167 b 21 sqq., unde Iul. Pacius recte colligit elenchos sophisticos pertinere ad Topica.

65 b 18 Argumenta Zenonis percensentur 239 b 10 sqq.

65 b 20 συνεχές ἐστι, v. quae diximus ad 4 b 20.

65 b 24 In priori exemplo ab eo quod maxime universale est progreditur ad ea quae minus late patent, ab *A* ad *Δ* (ἐπὶ τὸ κάτω), in altero (vs. 28) non ab *A* per *B* procedit ad *Δ*, sed a *Z*, quod summum est, ad *A* et per *A* ad *B*. Iam sive probatur propositionem *BΔ* falsam esse, quae colligitur ex eo quod contiguum (συνεχὲς) est τῷ *A* ἐπὶ τὸ κάτω, sive *ZA* falsam esse, quae ex eo concluditur quod contiguum est τῷ *A* ἐπὶ τὸ ἄνω, hoc non pertinet ad propositionem *AB* (συμβαίνει τὸ ψεῦδος οὐ παρὰ τοῦτο): nam *BΔ* et *ZA* falsae manent, sive assumitur *AB* sive non assumitur. Sed (vs. 32) ut vera fiat deductio ad absurdum, procedendum erit in deductione usque ad eos terminos (*AB*, τοὺς ἐξ ἀρχῆς), ex quibus prima propositio (ὑπόθεσις) constat: nam in priori exemplo terminus *A* (ὁ κατηγορούμενος) non extra deductionem ponendus erit, sed suscipiendus in eam (vs. 35 πρὸς τὸν κατηγορούμενον, intell. συνάπτειν δεῖ τὸ ἀδύνατον): si enim vera deductio in eo est, ut propositionem qua terminus *A* praedicetur de *Δ* absurdam esse demonstret, nihil absurdi coactum erit, quum praetermisso termino *A* propositionem *BΔ* falsam esse colligimus (vs. 36). Item in altero exemplo (vs. 37) demonstratio producenda erit usque ad terminum *B*: nam deductio, quum probare debeat per absurdum *Z* de *B* praedicari non posse, si consistit, antequam pervenit ad terminum *B*, nihil absurdi colligit quod pertineat ad terminum *B*.

66 a 1 Locum habebat τὸ οὐ παρὰ τοῦτο in antecedentibus, si syllogismus non producebatur ad terminos *AB* — τοὺς ἐξ ἀρχῆς. Quid vero? (sic pergit vs. 2) admittendane erit aliquando exceptio quae dicitur οὐ παρὰ τοῦτο, etiam si demonstratio producitur usque ad terminum *A* (nam οὕτως vs. 3 est εἰ καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους εἴη τὸ ἀδύνατον), e. c. si propositionem *AΔ* falsam esse colligitur non adhibitis terminis *BΓ*, sed alio medio interposito, velut si *AΔ* cogitur per medios

terminos *ΚΓ*? Quod si fit, propositio *ΑΒ* minime pertinet ad id quod demonstrare volumus: quare quum, sive ponitur sive non ponitur (nam de propositione *ΑΒ* intelligendum est quod habemus vs. 7 *τούτου*), absurdum quod colligere volumus proveniat, exceptio de qua agimus in his videtur locum habere. Verum haud scio an — hanc vim enim habet *ἦ* vs. 8, quod non interrogantis est, sed modeste respondentis (oder etwa, oder wohl), v. Trdlbg. de an. p. 208. Eundem sensum habet *ἦ*, etiam si ipsam interrogationem non continuo sequitur, sed si quaedam interiecta sunt sicut 448 a 24: respondet enim particula *ἦ* ad bipertitam interrogationem, cf. 249 b 17 *πότερον εἰς τὸ πάθος δεῖ βλέψαι . . . ἢ εἰς τὸ ἀλλοιούμενον; ἢ εἰς ἄμφω*. 865 a 36 *πότερον δὲ τροφὴν προσφέρειν ἀρχομένῳ βέλτιον ἢ ὕστερον; ἦ ἀρχομένῳ* — haud scio an, si quis demonstranti opponat *τὸ οὐ παρὰ τοῦτο*, hoc non ita accipiendum sit, quasi assumta quidem propositione *ΑΒ* propositionem *ΑΔ* falsam esse colligi non possit, alia vero facta hypothesi possit (nam non una via et ratione, sed pluribus idem deduci potest ad absurdum), sed potius (vs. 10) per illam exceptionem hoc intelligamus, quod praetermisso termino *Α* (*τοῦ ἐξ ἀρχῆς*) deductio non bene habeat, quum facta sit e reliquis propositionibus solis. — Exemplum geometricum quod adiicitur pueris notum est. — Post *ψεῦδος* vs. 3 posuimus signum interrogationis, quo sensus facilius perspiciatur.

Cap. 18. *Si quid falsum est in ratiocinatione, in propositionibus investigandum erit ex quo fonte fluxerit.*

66 a 17 *ἐκ τῶν δύο*, e binis propositionibus, *ἐκ δύο προτάσεων*, e duabus.

Cap. 19. *Ne quid cogatur nobis invitis, non dari debebit idem terminus in duabus propositionibus.* 33 *Quomodo interrogandum sit, ut quod conficiatur ex concessis fugiat adversarium, exponitur.*

66 a 25 *κατασυλλογίζεσθαι* vox dialectica „disputationum et interrogationum laqueis aliquem irretire", quod nos secundum aliorum verborum *ἀναλογίαν* dicere possemus „Einen beschliefsen".

66 a 29 Quem terminum medium unaquaeque conclusio requirat facile apparebit, quum compertum habeamus quid in unaquaque figura et quomodo cogatur: si igitur ex quibus propositioni-

bus concessis quid possit colligi diligenter observamus, satis cautum nobis erit, ne quid cogatur nobis invitis. Qualis autem in unaquaque figura fiat conclusio (τοῦτο vs. 31) nos non fugiet, quum artis logicae periti sciamus, quomodo sustinendum sit quod nobis placeat.

66a35 Ne perspiciatur quid colligere velimus ipsi, primum singula ut concessa sunt non statim concludenda sunt, sed latere debet quid cogatur, donec omnia data sint quibus opus sit: deinde non deinceps interrogari debent quae inter se vicina sunt et contigua (quippe ex quibus quae fiat conclusio manifestum sit), sed petenda sunt deinceps quae quam maxime inter se distant. Hunc verum esse huius loci sensum nemo erit qui neget: res enim ipsa loquitur. Idem est quod dicit in Top. 156a23 χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον συμπέρασμα· τιθεμένων γὰρ τῶν οἰκείων παρ' ἄλληλα μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν προφανές. Omnes edd. vs. 37 servaverunt lectionem τὰ μέσα, nos recepimus ἄμεσα ex optimis codicibus. Scribentis vitium in altera lectione (valde simile est mendum quod b25 in cod. *B* occurrit et quod est 34a9 in codd. *Bd.*) omisso accentu et spiritu satis leve erat, scripsit enim μαλιστατaμεσα pro μαλισταaμεσα, in sensu magnum discrimen est. Lectionem vulgarem Iul. Pacius vertit „Praeterea si quis non proxima roget, sed quam plurima media", quod explicat his verbis: „quam multas poterit propositiones interiiciat propositionibus natura proximis atque ita eas separet". Hoc si sibi voluisset Aristoteles, certe dicendum erat ἀλλ' ὅτι πλεῖστα μέσα: neque enim ferri posset articulus ante μέσα, neque vox μάλιστα, quum non iungatur μάλιστα ἐρωτᾷ (plerumque interroget), sed ὅτι μάλιστα μέσα, media quae sint quam maxime continua, (cf. enim quae dicit 408b5 εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ λυπεῖσθαι ἢ χαίρειν ἢ διανοεῖσθαι κινήσεις εἰσί) quod Aristotelis sententiae ita adversatur, ut conciliari cum ea omnino nequeat; deinde μέσα ab Aristotele vocantur (v. vs. 38) ea, quorum certa series maiorem terminum cum minore connectit, non ea quae turbata hac serie medium locum, quem occupare non deberent, tenent, ne perspiciat adversarius quo ordine sumi debeant, ut fiat syllogismus quem volumus. Expediuntur haec omnia recepta lectione ἄμεσα. „Non interroget quae inter se sint

proxima, sed quae quam maxime ἄμεσα", h. e. quae quam maxime aliena ab iis quae iam concessa sunt per terminum medium coniungi non posse videantur cum iis quae modo interrogata sunt s. quorum per medium terminum coniunctio quam maximam difficultatem habere videatur adversario. Boethius et vet. intp. cod. Goth. habent „sed quam maxime longe media". Philoponus quoque nostram lectionem confirmat, v. schol. 193 a 25 (ἀσυναρτήτους). Superlativus adiectivi ἄμεσος, cuius gradus proprie non dantur, nihil habet quod offendat, cf. 86 a 4 ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα (μᾶλλον intell.) ἐμπίπτει. 76 a 22 μᾶλλον ἐπιστήμη. 2 b 7 μᾶλλον οὐσία et quae seq. 85 b 24, 257 b 17, 335 b 26 coll. 34 αἰτιώτερον.

Cap. 20. *Redarguitur aliquis, quum tollitur per syllogismum quod contendit.*

66 b 6 Vel concessis omnibus quae interrogata sunt vel aliis datis, aliis negatis: quare quod dicit vs. 8 καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως est „et ex propositionibus affirmantibus solis et ex affirmantibus et negantibus coniunctis".

66 b 10 Dedimus εἴη: nam ᾖ, quod ex codd. recepit Bkk., ferri vix poterit. Edd. omnes tuentur optativum, qui quam saepe cum coniunctivo confundatur in codd. notum est. Habemus optativum etiam vs. 12, qui, quamquam in priori membro orationis non habetur particula μέν, tamen ad vs. 10 ita refertur, ut ei respondeat et re et verbis: nam τὸ κείμενον est τὸ συγχωρούμενον. Quare structuram quae in altero membro obtinet etiam in altero servandam duximus. Eandem habemus etiam vs. 16.

Cap. 21. *Deceptio quae dicitur κατὰ τὴν ὑπόληψιν duplex est:* 30 *non fit*, *si termini medii sunt ex eadem serie*, 34 *si se invicem excludunt*, *non fit ita*, *ut medius uterque praedicetur de minore;* 67 a 6 *fit*, *si vel utriusque syllogismi sumitur maior vel alterius utraque propositio*, *alterius maior.* 9 *Sic accidit*, *ut*, *quamvis universalem scientiam habeamus*, *singula nos fugiant*, *vel propterea*, *quod a sensibus remota non recognoscuntur* (*ab universalibus enim ad singularia scientia progreditur*), 33 *vel propterea*, *quod scientiam quam habemus de singulis cum universali coniungere nescimus.* b 12 *For-*

tasse etiam fieri potest, ut quis decipiatur ita, ut ponat aliquid idem esse cum eo, cui contrarium sit.

66 b 19 *ὑπολαμβάνειν*, sententiam sibi formare, statuere aliquid de aliqua re. Bene Biese I, 211 not. 2 coll. 327 et ib. not. 4 „*ὑπολαμβάνειν* und besonders *ὑπόληψις* ist bei Aristoteles der allgemeinste Ausdruck für diejenige Thätigkeit des Denkens, in welcher der Geist sich zuerst des Unterschiedes von Wahrheit und Irrthum bewufst wird": quare *ὑπόληψις* plerumque eo sensu ponitur, ut sit sententia quae non a certis et stabilibus scientiae principiis deducta, sed opinio sive magis sive minus confirmata eorum, qui fontibus rerum non investigatis res sumunt tales quales se praebent. 981 a 7 *τὸ μὲν γὰρ ἔχειν ὑπόληψιν ὅτι Καλλίᾳ κάμνοντι τηνδὶ τὴν νόσον τοδὶ συνήνεγκε . . . ἐμπειρίας ἐστίν.* 982 a 6 *εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις* (die herrschenden Ansichten, Biese I. 372) *ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ.* Quare 67 b 22 *δοξάζειν* idem est quod *ὑπολαμβάνειν* et non sine contemtu quodam dicitur 1073 a 17 *ἡ περὶ τὰς ἰδέας ὑπόληψις*: nam errori subiecta est *ἡ ὑπόληψις*, v. 79 b 28 sqq., et cum ipsa scientia nihil commune habet, nisi quod utraque est contemplativa, v. 149 a 12 coll. 89 a 2 *λείπεται δόξαν εἶναι περὶ τὸ ἀληθὲς μὲν ἢ ψεῦδος, ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἐστιν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας . . . ὅταν εἶναι μὲν οὕτως (οἴηταί τις), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλως οὐδὲν κωλύειν, τότε δοξάζειν (οἴεται), ὡς τοῦ μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν, τοῦ δ' ἀναγκαίου ἐπιστήμην*, coll. 8 b 10, ubi opponuntur *ὑπόληψις* et *ἐπιστήμη*. Mens igitur quae errori non obnoxia ipsa principia intuens et contemplans omnis scientiae fons est et *διανοεῖσθαι* dicitur et *ὑπολαμβάνειν* 429 a 23, cf. Trdlbg. de an. p. 469. Latius patet *ἡ ὑπόληψις* ubi dicit 427 b 25 *εἰσὶ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπολήψεως διαφοραί, ἐπιστήμη καὶ δόξα καὶ φρόνησις καὶ τἀναντία τούτων*, ib. 28 *τοῦτου δὲ (τοῦ νοεῖν) τὸ μὲν φαντασία δοκεῖ εἶναι, τὸ δὲ ὑπόληψις*, ib. 16 *αὐτή τε (ἡ φαντασία) οὐ γίγνεται ἄνευ αἰσθήσεως καὶ ἄνευ ταύτης οὐκ ἔστιν ὑπόληψις.*

Duobus modis aliquem decipi *κατὰ τὴν ὑπόληψιν* cogitari potest (v. quae diximus ad 31 b 8 extr.). Namque si conclusio *ΑΔ* colligitur vel termino *Β* vel termino *Γ* medio interposito, termini *Β* et *Γ* aut ita habent, ut alter sit extra alterum, aut ita, ut alter alterum complectatur (*ἐκ τῆς αὐτῆς συστοι-*

χίας). Primum igitur Aristoteles proponit utramque conditionem (vs. 22 et 26), sub qua cogitari possit aliquem idem simul scire et nescire: hoc est enim quod appellat *ἀπάτην κατὰ τὴν ὑπόληψιν*. Exposito utroque modo, quo haec deceptio fieri posse videatur, quaerit (vs. 30) num in rerum natura nihil obstet, quominus fiat. Ac primum quidem considerat *τὰ σύστοιχα*, deinde (vs. 34, ubi *πρότερον* referendum est ad vs. 22 sqq.) ea in quibus termini medii nihil commune habeant. Et in illis quidem non fit deceptio, quia, si *A* de *Γ* praedicari per terminum *B* cogi potest, nemo certe erit qui sumta affirmante propositione *AB* negantem ponat *AΓ*; in his autem non erit qui simul affirmet propositiones *BΔ* et *ΓΔ*, si affirmantem dedit *AB*, negantem *AΓ*: repugnantia enim quam poneret satis aperta esset (vs. 39 sqq.). Deceptio igitur, de qua agimus, fieri non poterit (67 a 5) nisi ita, ut quis det aut alteram utriusque syllogismi propositionem aut utramque alterius syllogismi: quae quidem deceptio similis est ei, qua scimus universa, quamquam in singulis (in concreto quod dicimus) scientia uti nescimus.

66 b 20 Codices secuti scripsimus *πρώτοις*, quod cur Bkk. reiecerit non video, quum 98 b 26 etiam invitis codd. *AB* receperit *πρώτων*: sequentia enim docebant esse mendum quod codices dabant *πρῶτον*, quamquam etiam hoc ferri posset; habemus enim 84 b 32 *ὃ τοῦ B πρῶτον κατηγορεῖται*: quare etiam 80 a 3 restituendum erit *πρῶτον* quod et Boethius habet et optimi libri praebent: nam *πρώτως* correctum videtur ex iis quae praecesserunt; habetur enim *πρώτως ὑπάρχειν* 79 a 38, b 25, 38. *πρώτῳ τινὶ ὑπάρχειν* occurrit 81 b 31, 35 al. 82 a 16 *οὗ πρώτου κατηγορεῖται ἢ τελευταίου*. Per syllogismum non cogitur *τὸ πρώτῳ ὑπάρχειν θάτερον θατέρῳ*: nam idem est quod *τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν*, de quo v. 48 a 35, sive *τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν*. 79 a 34 *λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν μέσον*. Unde patet quid sit quod dicat 43 a 30 *κατὰ δὲ τούτων ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται*: nam *πρότερον κατηγορεῖται θάτερον θατέρου τὸ μᾶλλον οἰκείως κατηγορούμενον*, h. e. id quod propius accedit ad naturam eius de quo praedicatur eamque accuratius exprimit et definit, quum maiorem cum eo cognationem habeat.

66 b 32 *ὡς τῇ καθόλου* . . . Quomodo universa scire possimus, dum singula nesciamus, explicat 67 a 9 — b 11. Cf. 79 a 5 *οἱ*

τὸ καθόλου θεωροῦντες πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' ἀνεπισκεψίαν.

66 b 35 καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων, h. e. *B* et *Γ*, ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, intell. *BΓ* et *ΓΔ*.

67 a 2 ᾧ τὸ *B* τινὶ . . . Modo collegit ex propositionibus *AB* et *BΔ* *A* praedicari de omni *Δ*, nunc cogit ex propositionibus *AΓ* et *ΓΔ* *A* negari de aliquo *Δ*, quod expressit „*A* negari de eo, de cuius parte praedicetur *B*"; τινὶ adiecit, ut ostenderet ne universalem quidem sumi debere propositionem *BΔ*, ut absurdi aliquid proveniat. — τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον, intell. ὑπάρχειν τὸ *A*. — Verbis ᾧ τὸ *B* significatur τὸ *Δ*.

67 a 5 Sic igitur ut modo exposuimus nemo sumet propositiones, quia repugnantia in iis manifesta est, ita vero sumi poterunt, ut ponatur altera utra earum quae utrumvis (*B* et *Γ*) terminum medium habeant (*AB* et *AΓ*), vel ita, ut alter uter medius sit in utraque (*AB* et *BΔ*), quibus Aristoteles in exemplo addidit propositionem *AΓ*, sine qua deceptio fieri non posset: namque vs. 6 accuratius dixisset ἢ κατὰ θάτερον μὲν ἀμφοτέρας κατὰ θάτερον δὲ τὴν μίαν οὐδὲν κωλύει. Eodem modo hunc locum intellexit Biese I. 213.

67 a 8 ὁμοία γὰρ . . . καὶ ὡς. Eandem constructionem habemus 176 a 13 τοῦτο δὲ ὅμοιον ὡς εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τεθείη τοῖς ἑτέροις. 450 b 15 εἴτ' ἐστὶν ὅμοιον ὥσπερ τύπος ἢ γραφὴ ἐν ἡμῖν. 947 b 20 ὅμοιον δὲ ἔοικεν ὥσπερ τοῖς ἠπιαλοῦσιν. De coel. 307 a 29 ὅμοιον ὥσπερ εἴ τις ἀξιοίη, cf. 370 a 12 παρεικάζοντες ὡς τὸ πάθος ὅμοιον ὄν. Quare etiam 68 a 3 scribendum putavi ὁμοίως ὡς καὶ . . ., praesertim quum appareat quam facile particula ὡς praetermitti poterat ob similitudinem extremi verbi praecedentis. Cf. quae diximus ad 20 a 4. — Similitudinem quam nostro loco tangit exponit vs. 30 sqq.: est enim in eo quod, ut in singulis scientia universalis, quam ratiocinatione consequimur, non impedit τὴν κατὰ τὸ μέσον ἀπάτην, h. e. non impedit, quominus decipiamur per medium terminum, quippe quem in singulis non recognoscamus, sic etiam in his ratiocinatio non impedit τὴν καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψιν, h. e. non impedit, quominus fallamur alio termino medio interposito.

67 a 17 πᾶν τρίγωνον. Sic 73 b 32 τρίγωνον non figuram triquetram, sed summam significat angulorum trianguli. Cf. 1051 a 24 διὰ τί δύο ὀρθαὶ τὸ τρίγωνον. Etiam brevius est quod ha-

betur 85 b 11 *ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ τὸ δύο*. — *οὐχ ἁπλοῦν*, anceps, ambiguum.

67 a 21 *ὁμοίως δὲ καὶ* . . . Idem est quod dicendum erit contra ea quae Plato disputavit in Menone (p. 81): nam scientia non ita fit, ut prius singula sciamus, deinde neglecta rerum singularum cognitione universalem scientiam consequamur, sed res singulas ita cognoscimus, ut accedentes ad singula ea quasi recognoscamus, ut quae universalibus, quorum scientiam iam habemus, subiecta sint. Etenim sunt quaedam eiusmodi, ut ea sciamus simulatque sub sensus cadant, v. c. triangulum, ut videmus, duos rectos angulos habere scimus. Quare 71 a 28 Menoni opponit haec: *ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται, ὅτι καθόλου ἐπίσταται, ἁπλῶς δ' οὐκ ἐπίσταται*. 247 b 6 *ὅταν γὰρ γένηται τὸ κατὰ μέρος, ἐπίσταταί πως τῇ καθόλου τὸ ἐν μέρει.*

67 a 35 *οἷον* (intell. *εἰδότα*) *ὅτι . . . αὕτη ἡμίονος*, h. e. *ὅτι τοῦτο τὸ ζῷόν ἐστιν ἡμίονος*: nam pronomen demonstrativum formam quidem habet substantivi sequentis, ad quod re vera referri non potest. 900 b 35 *ἐν ᾧ οὖν πλείονα χρόνον καθεύδομεν ἢ ἐγρηγόραμεν, οὗτος* (exspectabas *τοῦτο*, quum praecessisset *ἐν ᾧ* genere neutro) *δέ ἐστιν ὁ χειμών*. 18 a 20 *αὕτη* (intell. *ἡ κατάφασις*) *οὐ μία κατάφασις*, cf. quae diximus ad 20 a 31. 179 b 23 *οὐ γάρ ἐστιν αὕτη λύσις*, h. e. *οὐ γὰρ αὕτη ἡ λύσις λύσις ἐστίν*. 85 a 22 *αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἀποδείξεως*. 655 b 12 *ὅπλον γὰρ αὕτη δύναμις*. Nihil novi haec locutio habet in pronomine relativo, v. 681 a 35 *ἃς δὲ καλοῦσιν οἱ μὲν κνίδας οἱ δ' ἀκαλήφας, ἔστι μὲν οὐκ ὀστρακόδερμα.* 525 b 4 *μέγιστον μὲν οὖν* (*γένος*) *ἐστὶν ἃς καλοῦσι μαίας.* 407 a 18 *εἰ δ' ἀναγκαῖον νοῆσαι τῷ ὅλῳ κύκλῳ θιγόντα, τίς ἐστιν* (h. e. *τί ἐστιν ὃ δύναται*) *ἡ τοῖς μορίοις θίξις*. Adiectivi eadem ratio est 163 a 15 *εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο φάσιν καὶ ἀπόφασιν*. Minus probandum est quod habetur 404 a 26 *Ἀναξαγόρας ψυχὴν εἶναι λέγει τὴν κινοῦσαν.*

67 a 36 *μὴ συνθεωρῶν*, nisi coniunctas consideret propositiones *ΑΒ* et *ΒΓ*: unde apparet etiam eum decipi, qui universalia sciat, singula nesciat. Nam nihil eorum quae sub sensus cadunt cognoscimus, quum a sensibus remota sunt, imo ne ea quidem vere (*ὡς τῷ ἐνεργεῖν*, actu) cognoscimus quae non percipiuntur quidem sensibus, sed percepta sunt; siquidem nihil cognoscimus nisi per scientiam universalem aut per scientiam

illis rebus propriam (b 3) — eam dicit, quae ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, ab universalibus propositionibus, scientiam ratiocinando quasi propagat et producit ad ea omnia quae universalibus subiecta sint. Tertium autem scientiae genus est id quod eum ratiocinatione coniungit sensuum perceptionem. V. quae de hoc loco disputavit Biese I. 216.

67 b 5 ὥστε καὶ τὸ . . . Causam indicat 1129 a 24 ἀκολουθεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς λέγηται καὶ θάτερα πλεοναχῶς λέγεσθαι, οἷον εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. — τοσαυταχῶς: quare tria deceptionum genera exposuit: primum quidem erat κατὰ τὸ καθόλου, de quo dixit 66 b 18 — 67 a 9, alterum περὶ τὰ ἐν μέρει s. κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην vs. 9 — 33, tertium κατὰ τὴν ἐνέργειαν vs. 33 — b 5.

67 b 7 Qui tenet utramque propositionem (*AB* et *BΓ*) neque tamen singulam rem consideravit sensui subiectam, is eandem rem et scit et nescit πλὴν οὐκ ἐναντίως, h. e. cognitio quam habet, quum non contraria sit deceptioni qua fallitur, eam non tollit: specie enim decipitur et sensu, ut veram scientiam (τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν) non habeat, quamquam eandem rem simul cognoscit, non sensu quidem et κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, sed ratiocinatione: deceptio autem scientiae quam habet non contraria est, nisi aut utraque fiat per syllogismum aut utraque posita sit in sensu. — Vs. 10 τῇ ἐπιστήμῃ, intell. τῇ καθόλου ἣν ἔχει.

67 b 12 τὸ ἀγαθῷ εἶναι. Nota est praeclara de hac loquendi formula Trendelenburgii commentatio in Mus. Rhen. 1828 p. 457 sqq. Cf. eiusd. comm. in Arist. de an. p. 471 — 474. Quo sensu dativus cum verbo εἶναι coniungatur apparet 415 b 13 τὸ δὲ ζῆν τοῖς ζῶσι τὸ εἶναί ἐστιν. 431 a 19 τὸ δὲ ἔσχατον ἓν καὶ μία μεσότης· τὸ δ' εἶναι αὐτῇ πλείω. Brevitas scilicet in dicendo et mutatus verborum ordo obscuritatem fecerunt.

67 b 25 εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. Quamquam non fit, ut quis ponat res contrarias unam esse et eandem, tamen accidit, ut quis ponat contingere aliquando, ut quid recte praedicetur de aliqua re quod eius naturae contrarium sit.

Cap. 22. Si termini A et Γ per medium terminum B coniuncti convertuntur, convertitur B cum reliquis. 32 Convertuntur etiam in conclusione negante A et Γ, sive A et B tan-

tum convertuntur sive etiam B et Γ. 38 *Convertuntur A et B, si convertuntur et BΓ et AΓ.* 68a3 *Si convertuntur et AB et ΓΔ, A et Γ autem sibi repugnant, etiam B et Δ sibi repugnant.* 11 *Si sibi repugnant A et B, Γ et Δ, AΓ vero convertuntur, etiam B et Δ convertuntur.* 16 *Si B de Γ, A autem non nisi de B et Γ praedicatur, convertuntur A et B.* 21 *Si A et B de omni Γ praedicantur, B et Γ autem convertuntur, praedicatur A de omni B.* 25 *Si bonum A contrarium est malo B, bonum Δ autem malo Γ, A praeferendum erit τῷ Δ, si A et Γ coniuncta praeferuntur coniunctis B et Δ.*

67b30 *καὶ τὸ B τῷ A* . . . nam si conclusionem, quam converti sumsimus, conversam adiungimus alteri propositioni, cogetur altera conversa.

67b32 Non docet converti propositionem negantem universalem (quod, quum ad initia artis syllogisticae pertineat, ab hoc loco alienum est), sed docet converti conclusionem negantem, si propositio negans (maior) conversionem admittat, quomodocunque ipsae propositiones sumtae sint. Nam si affirmans *BΓ* iungitur cum negante *BA*, fit conclusio negans *ΓA* secundo modo figurae secundae.

67b37 Cur servandum sit *τῷ B τὸ* exposuimus ad 52b8: unde facile coniicitur etiam lectionem *τῷ A* servandam esse: nam idem mendum, praesertim in iis codd. qui etiam 68a1 a recto aberraverunt, eodem versu obvium ex eadem causa ortum esse veri simile est. Iul. Pacius pro *τῷ A* dedit *τῷ A τὸ B*, edd. reliqq. paene omnes cum Boethio *τὸ A τῷ Γ*, de qua lectione „Idem", inquit Buhle alieni inventi gloriam iactans, „tuetur vet. intp. Lat. Verum omnes hi editores et intpp. rei syllogisticae non satis fuerunt gnari". Nobis quidem tota res videtur in eo esse, ut decernatur utrum scribendum sit *τῷ A* (*τὸ Γ* enim facile repetitur ex antecedentibus) an *τὸ A* (quod suppletur repetito *τῷ B*). Iam si scribimus *τῷ A*, res sic se habet. Si sumimus propositionem affirmantem *ΓB* eique adiungimus negantem *AB*, apparet non fieri universalem conclusionem negantem *ΓA*, quae demonstranda erat, sed (III β′) conclusionem *AΓ* de parte negantem: sin autem scribimus *τὸ A*, propositioni *ΓB* adiungere debemus negantem *AΓ*, unde fit (I β′) conclusio universalis negans quidem, sed *τοῦ AB*, non eius quod cogi deberet, *τοῦ BA*. Sive igitur hanc lectio-

nem praetuleris sive illam, utraque sensu destituta videtur. Quod quum videret Iul. Pacius, excogitavit demonstrationem per impossibile (v. eius comm. p. 253 ed. 1597), quam Aristotelem hic innuere putavit. Ingeniose quidem hoc, sed artificiosius, quum in verbis Aristotelis nihil occurrat, quo haec explicandi ratio nitatur. Omnia enim quae addit sunt haec: *καθ' οὗ γὰρ ἅπαντος τὸ Β, καὶ τὸ Γ*, quae quid sibi velint planum est. Termini *B* et *Γ*, ait, si convertuntur, ita habent, ut inter se permutari possint et alter in alterius locum substitui: erunt enim aequales. Quomodocunque igitur *B* praedicatur de *A*, eodem etiam *Γ* de *A*: quare si convertitur et propositio *BΓ* et *AB*, convertetur etiam conclusio *AΓ*. Haec nobis quidem vera videtur locum expediendi ratio: namque exposuit vs. 34 converti conclusionem, si convertatur sola propositio maior, vs. 37 converti docet conclusionem, si convertantur et minor et maior (nam sola minore conversa non cogi quod volebamus supra demonstravimus), deinde vs. 38 ostendit converti maiorem, si et minor convertatur et conclusio. Ut vero vs. 37 alteram partem conditionis (hanc scilicet, ut maior quoque converti possit) silentio praeteriit, quippe quam ex antecedentibus intelligamus, sic etiam vs. 38 alteram conditionis partem non indicavit — hanc dico, ut etiam propositio *BΓ* converti possit. Et vs. 38 quidem quod omissum est Iulio Pacio scrupulum non iniecit, id vero quod omissum est vs. 37 ita eum offendit, ut longius abeundum putaverit. Non nego quidem ne nostram quidem explicationem, quae una videtur relicta esse, ita comparatam esse, ut ab omni parte probanda sit. Etenim mirum est quod Aristoteles, postquam ostendit conclusionem converti, si propositio maior convertatur, docet converti conclusionem, si convertatur et maior et minor, deinde etiam hoc offendit, quod et vs. 37 et vs. 38 alteram conditionis partem non solum non adiecit, sed ne verbo quidem significavit. Quod si cui non ferendum videatur, facile sibi persuadebit, opinor, verba *ἀντιστρέφει καθ'* (vs. 37) . . . *πρὸς τὸ Α ἀντιστρέφει* e contextu eiicienda esse, quae si aliena manu intrusa delenda sunt, facilia sunt omnia. Sententia enim haec erit: „Et si convertuntur et *BΓ* et *AΓ*, etiam *B* et *A* convertentur". Audacius quidem hoc, sed haud scio an aliud remedium adhiberi nequeat. Utrumlibet autem praetuleris, verba *πρὸς τὸ Α* ante *ᾧ γὰρ*

vs. 39 omittenda erunt, praesertim quum appareat ex cod. *C* explicationis gratia haec addita esse.

68 a 1 Restituimus lectionem quam et Pacius exhibuit et correxerunt codd. *AB*. Etenim ferri non potest quod dedit Bkk. *τὸ Γ, τὸ Α*: nam quum conclusio et propositio minor datae sint conversae, fit conclusio negans *ΒΑ* in secundo modo figurae secundae ex propositione maiore *ΓΒ* et minore *ΓΑ*. Buhle addit „sensus fere eodem redit", quae satis ostendunt quo iure aliis rei syllogisticae inscitiam exprobraverit.

68 a 2 *ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος*, incipit a conditione, ut conclusio convertatur, quod idem habuimus in syllogismo affirmante vs. 29. — *τὰ δ' ἄλλα* ea significant quae exposuit vs. 34 et 37.

68 a 3 Dedimus *ὁμοίως ὡς καί*, de quo v. quae diximus ad 67 a 8.

68 a 8 *οἷον εἰ τὸ* . . . Exemplum rei parum convenit: namque Aristoteles dicere debebat *οἷον εἰ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον καὶ τὸ γενόμενον φθαρτόν, ἀνάγκη ἐπεὶ πᾶν ἢ ἀγένητόν ἐστιν ἢ γενόμενον, ἢ ἄφθαρτον εἶναι ἢ φθαρτόν*. Ipse vero exemplum ita exposuit, ut non eam regulam explicare voluisse videatur quam modo proposuit, sed eam quae sequitur vs. 11 terminis sic dispositis: *τὸ Α ἀγένητον, τὸ Β γενόμενον, τὸ Γ ἄφθαρτον, τὸ Δ φθαρτόν*. Negligentiae igitur Aristotelis ad sequentia pergentis, quum antecedentia explicare vellet, tribuendum erit, quod exemplum regulae parum accommodavit. Philoponus eadem videtur habuisse quae nos, sed quae dicit non satis clara sunt: namque quae adiecta sunt vs. 10 *δύο γὰρ* . . . et ad ea refert quae praecesserunt (v. schol. 194 a 20) et ad ea quae sequuntur (v. ib. vs. 32). Poterunt certe intelligi et de ea regula quam modo habuimus et de altera quae sequitur. Si igitur dicta sunt de priori regula, syllogismi quos innuit hi sunt: *παντὶ ὑπάρχει ἢ τὸ ἀγένητον ἢ τὸ γενόμενον, τὸ γενόμενον φθαρτόν, παντὶ οὖν ἢ τὸ φθαρτὸν ἢ τὸ ἀγένητον — τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον, παντὶ ἄρα ὑπάρχει ἢ τὸ φθαρτὸν ἢ τὸ ἄφθαρτον*. Si de altera accipiuntur, demonstratio haec est: *τὸ φθαρτὸν ἢ γενόμενον ἢ ἀγένητον, εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ ἄφθαρτον καὶ τὸ ἀγένητον, τὸ φθαρτὸν γενόμενον ἔσται· οὐ γὰρ ἄφθαρτον. καὶ πάλιν τὸ γενόμενον ἢ φθαρτὸν ἢ ἄφθαρτον, εἰ οὖν ἄφθαρτον τὸ ἀγένητον, τὸ γενόμενον οὐκ ἄφθαρτον· φθαρτὸν ἄρα ἔσται*. De re ipsa cf. quae dicuntur de coel. I c. 12 p. 282 sq.

68a21 *πλὴν αὐτοῦ τοῦ A*, ipso *A* excepto *B* praedicatur de omnibus quae complectitur terminus *A*: nam quia terminum *A* ita sumsit, ut non nisi de *B* et *Γ* praedicetur, *A* autem etiam de se ipso praedicari quodammodo potest, videtur quidem latius patere quam *B* et *Γ* neque tamen re vera latius patet. Quare *ἀντιστρέφειν* hic non ita dictum est, ut significet terminos qui sine discrimine inter se permutari possint, sed eos qui eundem quidem ambitum habeant, h. e. qui conveniant quidem in iis quae ipsis subiecta sint, quamquam non sint iidem.

68a29 *τὸ Γ τῷ Δ.* Dativum posuit, quia in mente habuit *ὁμοίως* quod praecessit. Plenius dixisset *καὶ τὸ Γ ὁμοίως φευκτὸν καὶ διωκτὸν τὸ Δ.*

68a30 *ἑκάτερον γὰρ* . . ., h. e. *ἑκάτερον γὰρ τὸ φευκτὸν* (*B* et *Γ*) *ὁμοίως φευκτόν ἐστι καὶ ἑκάτερον τὸ διωκτὸν* (*A* et *Δ*) *διωκτόν.* Quod dicit est hoc. Si bona sunt aequalia, etiam mala iis opposita aequalia sunt: nam utrumque bonum non magis appetitur quam fugitur malum quod ei oppositum est. Si igitur ponimus $A = \Delta$, consequitur $B = \Gamma$: quare erit $A + \Gamma = B + \Delta$. Quum vero vs. 27 posuerimus (sic pergit vs. 32) $A + \Gamma >$ (h. e. *αἱρετώτερα*) $B + \Delta$, verum esse non potest (vs. 33) $A = \Delta$, quum inde consequatur $A + \Gamma = B + \Delta$. Deinde si sumimus $\Delta > A$ (vs. 33), erit etiam $B >$ (*ἧττον φευκτόν*, h. e. *αἱρετώτερον*) *Γ*. Nam maiori bono maius malum opponitur (*τῷ Δ τὸ Γ*), minori minus (*τῷ A τὸ Γ*). Quum autem maius bonum minori et minus malum maiori praeferendum sit, etiam coniuncta $B + \Delta >$ (praeferenda erunt coniunctis) $A + \Gamma$, quod ei repugnat quod vs. 27 posuimus (*νῦν δ' οὐκ ἔστιν* vs. 38). Quae quum ita sint, ut cogatur quod volumus $A + \Gamma > B + \Delta$, neque sumi poterit $A = \Delta$ neque $A < \Delta$, unum igitur relictum est, ut ponatur $A > \Delta$.

68a31 *τὰ ἄμφω.* Sic 178b35 *ὧν δὲ τὸ μὲν εὗρε τὸ δ' ἔμαθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον* (h. e. *οὔθ' εὗρεν οὔτ' ἔμαθεν*). 857b7 *ὥστ' ἐστὶ ῥᾷον αὐτῷ τὰ ἄμφω.*

68a39 *εἰ δὴ ἕλοιτο*, si malit. Intelligendum est *μᾶλλον*, ad quod refertur particula *ἢ* vs. 41. Cf. 364b11 *φθάνουσι πηγνύντες ἢ προωθοῦντες.* Quod nostro loco deest iure omitti poterat 951a37 *μᾶλλον ἂν προέλοιτο.* Mirum non est quod *μᾶλλον* interdum omittitur, quum particula *ἢ* aliquando prae-

ponatur voci *μᾶλλον*, ex qua pendet, v. 955a9 *οἱ νέοι ἢ καὶ οἱ πρεσβῦται μᾶλλον ἀπάγχονται.*

68b2 Dedimus *χαρίσασθαι* tempore aoristo, quippe quo significare videatur Aristoteles voluptatem corporis semel expletam postponendam esse amori qui in animo inhaereat.

68b3 *τὸ ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας*, h. e. *τὸ A τοῦ Δ.*

68b4 *μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐνεργεῖ ἐν τῇ φιλίᾳ ἢ ἐν τῇ συνουσίᾳ.*

68b5 *τούτου*, intell. *τοῦ φιλεῖσθαι*, quod eliciendum ex antecedente *φιλίας*. Similia satis frequentia sunt apud Aristotelem, v. 1329a6 *ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ βουλευόμενον . . . μέρη φαίνεται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω* (intell. *τὸ πολεμεῖν καὶ τὸ βουλεύεσθαι*). 1291a28 *πρὸς δὲ τούτοις τὸ βουλευόμενον* (*μόριον τῆς πόλεως*), *ὅπερ* — intell. *τὸ βουλεύεσθαι* — *ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον.* 1302a10 *ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐγγίνονται δύο, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους* — *τοὺς ὀλιγάρχας* intell. — *στάσις καὶ ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον.* 1313a31 *τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων* (intell. *τυραννεύειν* vel quod inde manat *κακουργεῖν*, nisi quis *βουλομένων* hoc loco idem putet quod *κακονοούντων* et *δυναμένων* idem quod *δύναμιν ἐχόντων*), *δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων.* Cf. 1281b27, de quo loco v. quae diximus ad 19a23, et 1297b6, quem locum dedimus ad 24a10.

Cap. 23. Quodcunque argumentis confirmatur aut per syllogismum docetur aut per inductionem. 15 Fit inductio, quum per minorem terminum demonstratur medium praedicari de maiore. 30 Locum habet inductio in demonstrandis iis, quae termino medio interposito probari nequeunt.

68b9 Dedimus quod et codd. praebent et vet. intp. lat. *φευκτότεροι ἢ αἱρετώτεροι.* Boethius videtur habuisse *φευκτότερον ἢ αἱρετώτερον.*

68b15 *ἐπαγωγή.* 81b1 *ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος.* Ib. vs. 5 *ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν ἀδύνατον.* 100b4 *δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῇ γνωρίζειν ἀναγκαῖον.* 105a13 *ἐπαγωγὴ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος.* V. exem-

plum inductionis quod dedit 1268 b 34 sqq. Trdlbg. Elem. log. p. 82 sq. et p. 102 sq.

68 b 22 Posuimus comma ante ἀλλά, quum quae sequuntur arcte cohaereant cum iis quae praecesserunt. Namque praeposuit syllogismi conclusionem *ΑΓ*, adiecit propositionem maiorem verbis πᾶν γὰρ τὸ ἄχολον μακρόβιον, iam pergit ad minorem dicens ἀλλὰ καὶ . . .

Cap. 24. Exemplo demonstratur, quum per id quod minori termino simile est, maiorem de medio praedicari probatur.

68 b 38 παράδειγμα. Biese II. 621. Trdlbg. Elem. log. p. 106. Aristot. 1356 b 3 ἔστι γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός, cf. 71 a 10.

68 b 39 δεῖ δὲ καὶ . . . quod explicat 69 a 7—10.

69 a 2 ἐὰν οὖν . . . Iam non demonstrat quod proposuit 68 b 38 et quod exemplo demonstrari dicit 69 a 11, praedicari maiorem terminum de medio, sed maiorem minori tribuendum esse probat. Quod cur fecerit apparet ex iis quae dicit vs. 19 de discrimine inductionis et exempli: nam per inductionem nihil probatur de termino minore, per exemplum de minore, quippe quem medius complectatur, comprobatur quod de medio valet. Quare etiam vs. 13 verba πρὸς τὸ ἄκρον non accipienda sunt de maiore termino (quod si voluisset, dicendum erat τοῦ ἄκρου πρὸς τὸ μέσον), sed de minore.

69 a 15 ὡς μέρος πρὸς μέρος. Exemplo utimur, ut singula demonstremus per singula. — ἄμφω, h. e. *Γ* et *Δ*. Locus nostro simillimus est 1357 b 27 ἔστι δὲ οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον ᾖ θατέρου παράδειγμά ἐστιν, cf. rhet. II c. 20.

Cap. 25. Deductio fit, quum maior propositio manifesta est, minor, quamquam non manifesta, aut aeque veri similis atque conclusio aut magis, 29 *deinde quum paucis mediis terminis interpositis probatur propositio minor.*

69 a 20 Fit deductio, ut facilius reddatur quod difficile est ad demonstrandum eo quod quaestio proposita reducitur ad aliam

qua soluta solvitur ipsa. Hoc, quum propositio maior manifesta est, aut fit eo quod omnis quaestio revocatur ad probandam propositionem minorem aut eo quod propositio minor paucos tantum — paucos, si eorum numerus comparetur cum iis quibus opus esset, ut id ipsum quod propositum est demonstraretur — medios terminos habet, quibus adhibitis propius accedimus ad id quod ratiocinatione cognoscere volumus. — Apparet *τὴν ἀπαγωγὴν* quam dicit Aristoteles plane diversam esse ab ea demonstrandi ratione quam nos apagogicam appellare solemus, v. Trdlbg. Elem. log. p. 113. Eadem *ἀπαγωγὴ* quam apud Aristotelem habemus etiam apud mathematicos in usu fuit, v. Procl. in Euclid. Elem. lib. III p. 59 (ed. Eucl. Basil. 1533 fol.): *ἡ δὲ ἀπαγωγὴ μετάβασίς ἐστιν ἀπ' ἄλλου προβλήματος ἢ θεωρήματος ἐπ' ἄλλο οὗ γνωσθέντος ἢ πορισθέντος καὶ τὸ προκείμενόν ἐστι καταφανές.*

69 a 22 *ὀλίγα*, v. quae diximus ad 12 a 2.

69 a 28 *ἐγγύτερον γὰρ* . . . Qui scientiam non habent propius ad eam accedunt, si cogunt propositionem *ΑΓ* medio interposito *Β*, non ut demonstrent quod velint — conclusionem *ΑΓ* —, sed ut doceant omnem quaestionem iam versari in demonstranda propositione *ΒΓ*.

69 a 32 *τὸ μετὰ μηνίσκων* . . . Quomodo Hippocrates Chius per lunulam, quae ab eo nomen habet, circulum quadrare voluerit exposuit Ios. Blancanus Aristotelis loca mathematt. coll. et expl. Bonon. 1615 p. 44 sq. Cf. Brandisii schol. ad 185 a 16. Hippocratis cum Brysone mentionem facit Aristoteles 171 b 15. — Alium huius vocabuli sensum adnotat Lessing (Collectaneen zur Litt. Sämmtl. Schriften Thl. XVI p. 151) „Menisci circuli Christi et Sanctorum capitibus appositi".

Cap. 26. *Obiectio est propositio quae propositioni opponitur:* b 5 *quae si est universalis, in prima figura colligitur, si particularis, in tertia.*

69 b 3 *ἀντικείμεναι*. A singulari numero subito transit ad pluralem. Cf. 65 a 15 *ἀντιστρέφουσιν*. 620 b 26 *ἁλίσκονται γὰρ ἔχοντες κεστρέας πολλάκις ὄντες αὐτοὶ βραδύτατοι, τὸν τάχιστον τῶν ἰχθύων*. 503 a 11 *βλέπουσι δ' ἐν μὲν τῷ ὕδατι φαύλως, ἔξω δ' ὀξύτατον. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν ἐν τῇ γῇ τὸ πλεῖστον διατρίβει*. 711 b 22 *ἐναντίως δὲ κάμπτοντες μικρὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἂν αὐτοὺς ἐμετεώριζον. διὰ τὸ τόν τε μηρὸν ὅλον καὶ τὴν*

καμπήν, ἀφ' ἧς ἡ κνήμη πέφυκεν, ὑπὸ τῇ γαστρὶ γίγνεσθαι προϊόντος αὐτοῦ. 713 b 27 τῶν δὲ καρκίνων ἡ κάμψις εἰς τὸ πλάγιον . . . διὰ τὸ σκληρόδερμα εἶναι τὰ κῶλα καὶ ὀστρακώδη ὄντι οὐ νευστικῷ καὶ τρωγλοδύτῃ. 714 a 21 τοῖς μὲν γὰρ ὁ βίος ἐν τῷ ξηρῷ, μετέωρον δ' ἀεὶ μένειν ἀδύνατον. 736 b 1 προϊόντα δὲ καὶ τὴν αἰσθητικήν (intell. ἔχουσι ψυχήν), καθ' ἣν ζῷον. 681 b 2 ἐπαμφοτερίζει δὲ τοῦτο (praecessit autem ὀστρακόδερμα) καὶ φυτῷ καὶ ζῴῳ τὴν φύσιν. τῷ μὲν γὰρ ἀπολύεσθαι καὶ προσπίπτειν πρὸς τὴν τροφὴν ἐνίας (κνίδας enim et ἀκαλήφας in mente habet, quas commemoravit a 36) αὐτῶν ζῳϊκόν ἐστι καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι τῶν προσπιπτόντων. 911 b 31 δύνανται διακρίνειν αἱ ὄψεις, ὅσῳ ἐγγύτερόν ἐστι θάτερον θατέρου μέρους τῆς περιφερείας· πόῤῥω δὲ γινομένης οὐ διαισθάνεται. 879 b 11 ἐὰν οὖν ὑπερβάλλῃ τις τῇ λαγνείᾳ, τούτοις ἐνταῦθα συνέρχεται. 746 a 18 περὶ δὲ ἕκαστον τῶν ἐμβρύων οἵ θ' ὑμένες καὶ τὸ χόριόν ἐστιν. 356 a 24 εἰς δὲ τὴν γῆν οὐθείς, ἀλλὰ κἂν ἀφανισθῇ, πάλιν ἀναδύνουσιν. 880 b 1 ἐξεφύετο τοῖς μὲν αἱ τρίχες τοῖς δὲ τὰ πτερά: cum quibus cf. quae diximus ad 16 b 2 extr., ad 4 a 8 et ad 28 a 6. Similia sunt ubi neutrum numeri pluralis modo coniungitur cum verbo plurali, sicut nostro loco vs. 4 sq. τὰ δ' ἀντικείμενα περαίνονται — plura v. ap. Zellium ad Ethic. Nicom. I, 1, 2 et VI, 4, 4. 87 b 4 ὅταν τὰ δεικνύμενα . . . ὦσι. 327 b 10 τὰ διαπορηθέντα λύοιντ' ἄν. 337 a 10 οὐ διεστᾶσι τὰ σώματα. 480 b 15 αἴρονται καὶ τὰ βράγχια. 988 b 5 τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ τῶν ἄλλων τὰ εἴδη παρέχονται, quae satis ostendunt numerum singularem ab Aristotele non semper poni ubi de rebus inanimatis sermo sit — modo cum verbo singulari, v. 660 a 31 τὰ δ' ἔναιμα . . . βραχεῖαν τῆς φωνῆς ἔχει διάρθρωσιν· σκληράν τε γὰρ καὶ οὐκ ἀπολελυμένην ἔχουσι καὶ παχεῖαν τὴν γλῶτταν. 717 b 11 θᾶττον μὲν οὖν ὀχεύουσι τὰ ἐντὸς ἔχοντα· καὶ γὰρ τὰ ἐκτὸς ἔχοντα οὐ πρότερον τὸ σπέρμα ἀφίησι. 762 b 25 ὅμως ἔναιμά ἐστι, καὶ καρδίαν ἔχουσι τὴν ἀρχήν. 864 a 31 φέρονται (τὰ φάρμακα) καθ' οὕσπερ ἡ τροφὴ πόρους εἰς τὰς φλέβας, οὐ πεφθέντα δὲ ἀλλὰ κρατήσαντα ἐκπίπτει.

69 b 5 Per obiectionem universalem in prima, per particularem in tertia figura adversarium redargui exemplis ostendit vs. 5—19, argumentis comprobat vs. 19—32.

69 b 18 τὸ μὲν οὖν πάντων . . . In prima figura sic: τῶν ἀντι-

κειμένων οὐχ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, τὰ ἐναντία ἀντικείμενα, τῶν ἐναντίων ἄρα οὐχ ἡ αὐτή, in tertia autem hoc modo: *τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐχ ἡ αὐτή, τὸ γνωστὸν καὶ ἄγνωστον ἐναντία, ἐναντίων ἄρα οὐχ ἡ αὐτή*. Inde a vs. 20 exponit quid intersit inter utramque obiectionem: namque qui universe obiicit de genere (*τὰ ἀντικείμενα*), negat quod de specie (*τὰ ἐναντία*) affirmat adversarius; qui exceptionem facit de parte, negat de specie (*τὸ γνωστὸν καὶ ἄγνωστον*) quod de genere (*τὰ ἐναντία*) adversarius affirmat. Iam dubium esse non potest quid sibi velint verba *πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων* vs. 20, quamquam non satis perspicua sunt: exspectabas enim, ut diceret *ἀνάγκη τούτου τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν ὃ καθόλου ἐστὶ πρὸς τὰ προτεινόμενα* vel *ὃ καθόλου ἐστὶ πρὸς τὸ καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις*, quod *ἀνάλογον* esset iis quae habemus vs. 24. Nam non recte dicitur universe excipere qui quae proposita sunt universa negat, sed qui negat quae vel magis sunt universalia et quibus illa continentur.

69 b 23 *μέσον γὰρ* . . . Medius terminus ponitur qui complectitur eum, qui subiectus est propositioni ab adversario prolatae — *τὸ καθολικώτερον τοῦ ἐξ ἀρχῆς*.

69 b 24 *ἐν μέρει δὲ* (cui respondet vs. 19 *καθόλου μὲν*) *ἐνιστάμενον ἀνάγκη τούτου τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν οὗ καθολικώτερόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως*, h. e. qui exceptionem facit de parte negat de parte eius termini, de quo toto idem ait adversarius.

69 b 25 *μὴ τὴν αὐτήν*. Haec in exemplo quod praecessit vs. 21 sententia erat adversarii, quem nunc in contrariam sententiam abiisse fingit. Demonstrandi ratio certe eadem manet, sive hanc sive illam adversarius defendit.

69 b 31 *ἀντικείμενοι συλλογισμοὶ* dicuntur qui opposita efficiunt, affirmantia et negantia, quod non fit in secunda figura. Deinde si quis cogat in secunda figura *A* non praedicari de *B*, longiore oratione indigebit: nam demonstratio haec erit. *Γ* de nullo *A* et de omni *B*, *A* igitur de nullo *B*. Apparet autem propositionem *ΓA* ipsam non datam, sed aliunde eliciendam esse, exceptio vero ipsa manifesta esse debet, ne cogatur ad alia confugere quibus nitatur. Quod de signo addit vs. 37 videbimus cap. seq.

69 b 38 *περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων*, v. rhet. II c. 25.

Cap. 27. Differunt verisimilitudo et signum. 10 Ex utroque fit quod vocatur enthymema. Videtur quidem aliquid probari posse per signum in omnibus figuris, 21 etiam in secunda. 24 Quum altera syllogismi propositio sola profertur, per signum probatur. 29 Redargui non possunt syllogismi per signum probantes in prima figura, possunt in tertia (34) et in secunda, qui re vera nihil cogunt. **b1** *Quid sit τεκμήριον. 7 Quibus conditionibus animi motus ex signis cognoscere liceat. 14 Signum inveniri poterit, tum si uni animalium generi unus animi motus proprius est, 26 tum si uni generi plures sunt proprii. 32 Quod inde colligitur id in prima figura cogitur.*

70a3 Lucem affundunt nostro loco quae dicit 1357a32 *λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων, ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δέ, καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο, πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος· τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν οὕτως ἔχει ὡς τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν.* 1359a7 *τὰ γὰρ τεκμήρια καὶ τὰ εἰκότα καὶ τὰ σημεῖα προτάσεις εἰσὶ ῥητορικαί.* 1355a6 *ἔστι δ' ἀπόδειξις ῥητορικὴ ἐνθύμημα*, v. Probl. XVIII, 3. Rhet. II c. 22—24. Trdlbg. de an. p. 405. Iul. Pacius de enthymemate conferri iubet Quintil. V, 10 et 14.

70a19 *τὸ μὲν οὐ λέγουσι.* Propositionem minorem (*ΒΓ*) silentio praetereunt, quippe quae intelligatur.

70a29 *ἄλυτος.* 1357b17 *μόνον γὰρ (τὸ τεκμήριον) ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστιν.* Ib. vs. 14 autem quod in secunda figura per *σημεῖον* colligitur *ἀσυλλόγιστον* dicit, quia non necessario verum est. Quod in prima figura cogitur per *σημεῖον*, id, quia semper verum est, proprie appellatur *τεκμήριον*, quod vero in reliquis, quum solvi possit et redargui, nihil quidem habet necessarii, sed veri simile est. Cuius rei causam indicat vs. 31 sq.: nam in tertia figura, quum conclusio non sit universalis, non cogitur id ipsum quod volumus (*τὸ πρᾶγμα*), in

secunda vero (v. 35) omnino non fit syllogismus ex propositionibus affirmantibus.

70 a 37 Potest quidem verum esse quod per signum colligitur in quacunque figura, quando vero necessario sit verum, quando non necessario, exposuimus.

70 b 1 *οὕτω διαιρετέον*, h. e. *εἰς σημεῖον ἄλυτον καὶ λύσιμον*. — *τὸ τεκμήριον*, ait, aut subiectum est *τῷ σημείῳ* ut species generi, aut oppositum ut species speciei: namque aut *τεκμήριον* dicendum erit ex signis (*τούτων*) non nisi id ex quo necessario aliquid consequitur, quod fit per medium terminum figurae primae — hic enim *κατ' ἐξοχὴν* hoc loco vocatur *τὸ μέσον*, quum in prima figura sola medius terminus re vera medium locum teneat (v. 25 b 36 *ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον*, Biese I. 227) — nam in hac una syllogismum fieri vidimus qui non redarguatur; aut *τὸ τεκμήριον* non referendum erit inter signa, sed signa appellanda erunt quae colliguntur in secunda figura et in tertia — quarum medii termini vs. 4 appellantur *ἄκρα* locorum quos occupant ratione habita — *τεκμήριον* vero quod cogitur e medio termino primae figurae.

70 b 4 Dedimus *σημεῖον* et *τὰ δ' ἐκ* optimos codd. secuti. Similia enim satis frequentia esse apud Aristotelem vidimus ad 69 b 3.

70 b 9 Ordo verborum inversus est, quod Aristotelis in scribendo negligentiam prodit: nam alieno loco inseruit quae in mentem venerunt. Cf. 675 b 3 *οἱ ὄγκοι τῆς κοιλίας τούτοις μείζους καὶ τῶν ἐντέρων διὰ τὸ μέγεθος.* 1430 b 6 *τὸ δὲ ἓν ποιοῦν τοῦτο ὁ νοῦς ἕκαστον.* 984 b 6 *χρῶνται ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν.* 266 a 1 *κινεῖ δὲ τὸ ζῷον καὶ πᾶν τὸ ἔμψυχον τὴν κατὰ τόπον ἑαυτὸ κίνησιν.* 690 b 2 *τοῦτο δεῖ τὸ μόριον εἶναι νομίζειν τὸ ἄσχιστον τοῦ ποδός* (quod vero sequitur *τῶν δακτύλων* ad sequentia pertinet). 346 a 34 *διὰ τὸ μηδεμίαν διὰ τέλους ἔχειν φανερὰν ἕκαστον θέσιν.* 347 b 8 *πολλάκις δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔξω τόποις ἰδεῖν γινόμενον ἔστιν.* Alia ratio est eorum locorum, quibus verba transposita sunt, ut vis orationis augeatur, v. 1292 b 31 *ὅλως μὲν γὰρ τὸ μὲν μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν ὀλιγαρχικόν.* 352 b 31 *θάλαττα πάντα μία ταῦτα συνεχὴς ἦν.* 467 a 11 *ἓν δ' ἐφ' ἓν ὄργανον χρήσιμον.* 1308 b 14 *φέρειν οὐ παντὸς ἀνδρὸς εὐτυχίαν.* 1288 a 3 *αὐτὸν ὡς ὄντα νόμον.* 1012 b 19 *τὸν αὐτὸς αὑτοῦ (λόγον ἐξαιρῆται).* 1073 a 8 *οὐθὲν*

δ' ἔχει δύναμιν ἄπειρον πεπερασμένον. 1282 b 24 κατὰ παντὸς ὑπεροχὴν ἀγαθοῦ. 1323 a 30 ἀπεχόμενον μηθενὸς ἂν ἐπιθυμήσῃ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν τῶν ἐσχάτων.

70 b 14 γένος ἄτομον est quod in species non dividitur, τὸ ἓν εἴδει.

70 b 16 ἀλλήλοις, intell. τῷ σώματι τὴν ψυχήν, v. vs. 8.

70 b 18 οὕτως, intell. ὥστε ἰδίᾳ ὑπάρχειν τινὶ γένει ἀτόμῳ, ἐνδέχεσθαι δὲ καὶ ἄλλοις γένεσιν ὑπάρχειν μὴ ὅλοις. Debebit autem inesse etiam in aliis, quia, si non nisi in uno genere occurrit, non erunt in quibus ex signo recognoscatur animi motus. Vs. 19 cum melioribus codd. omisimus articulum ante πάθος, quia πάθος non est subiectum orationis, sed praedicatum, siquidem subiectum petendum est ex antecedentibus, τὸ σημεῖον.

70 b 28 ἢ εἴ τε respondent ad quaestionem quam modo proposuit. „Nonne cognoscemus utrum utrius signum sit, si ambo occurrant in alio genere non universo, h. e. si ambo occurrant in specie quadam alius generis et si (καὶ ὅταν τούτων, ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερόν ἐστι, τὸ μὲν ἔχῃ θάτερον ἴδιον τὸ δὲ μή) in singulis quibusdam quae ei subiecta sint occurrat utrumque — alterum ab altero seiunctum — ut unum reperiatur in hoc, alterum in illo?" Iam res ipsa docet quo iure τε vs. 28 a nobis servatum sit: scilicet delendum esset, si per καὶ vs. 29 nova proferretur conditio a priori diversa, nunc vero omittendum non est, quia quae sequuntur καὶ ἐν οἷς ... ea accuratius exprimunt et definiunt quae modo universe dicta sunt. Particulae τε igitur haec est vis, ut indicet conditionem priori orationis membro non satis expositam indigere alio membro, quo suppleatur.

70 b 32 Iul. Pacius et Buhle locum corruptum putaverunt, sed bene habent omnia, si scripseris τῷ pro τῶν, quod codices *cdm* confirmant. Disseruit enim Aristoteles περὶ τοῦ φυσιογνωμονεῖν (de quo Pacius confert Gell. I, 10) eo consilio, ut patefaceret in qua figura concluderetur ab iis qui ex signis de animi motibus coniecturam caperent. Quare pergit: Fit autem τὸ φυσιογνωμονεῖν in prima figura, quum medius terminus cum maiore quidem convertitur, minorem vero complectitur. Ceterum mutatio (eandem habuimus 30 b 14, 34 b 5) vocis τῶν in τῶι quum levissima est tum necessaria: nam quomodo ex-

plicari possit *τῶν*, quod optimi codices praebent, non video. Eandem constructionem habemus 902 b 23 *ἡ μὲν οὖν τραυλότης τῷ γράμματός τινος μὴ κρατεῖν, καὶ τοῦτο οὐ τὸ τυχόν, ἡ δὲ ψελλότης τῷ ἐξαίρειν τι, ἢ γράμμα ἢ συλλαβήν.*

70 b 37 *εἰ δὲ μὴ ἀντιστρέφει, ἀλλὰ πλείοσιν ὑπάρχει*: sin autem animi motus in pluribus est quam signum quo proditur, unius motus non unum erit signum, ut ex signis de animi motibus coniecturam capere non liceat.

Gothae litteris officinae dvcalis Engelhardo-Reyherianae.

Plutarchi Philopoemen, Flaminius, Pyrrhus. Textum e codicibus recognovit, perpetua annotatione instruxit, dissertationes de fontibus harum vitarum praemisit Dr. *I. C. F. Baehr*. 8 mai. 1826. 1 Thlr. — ggl.

— — Themistocles. Edidit *C. Sintenis*. 8 mai. 1829. — Thlr. 6 ggl.

— — Aristides et Cato Maior. Edidit *C. Sintenis*. 8 mai. 1830. — Thlr. 12 ggl.

Poetae Scenici Graecorum. Recensuit et annotationibus siglisque metricis in margine scriptis instruxit Dr. *F. H. Bothe*. X Voll. 8 mai. 1825—1831. . . . . 15 Thlr. 14 ggl.

Sophoclis Tragoediae. Edidit *Bothe*. II Tomi. 8 mai. 1827. 3 Thlr. 6 ggl.

Thucydidis de bello peloponnesiaco libri VIII. Ad optimorum codicum fidem, adhibitis doctorum virorum observationibus, recensuit, summariis et notis illustravit indicesque rerum et verborum adiecit *C. F. F. Haacke*. II Tomi. 8 mai. 1820. 4 Thlr. — ggl.

— — de bello peloponnesiaco. Recognovit et cum brevi annotatione maxima parte exegetica in usum iuvent. studios. accur. edidit *C. F. F. Haacke*. 8 mai. 1830. . . . . 1 Thlr. 16 ggl.

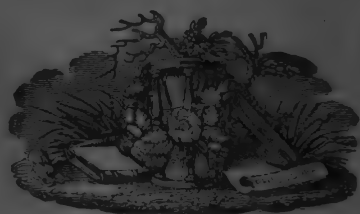
— — libri VIII, ed. Dr. *G. Seebode*. 8 mai. 1815. 1 Thlr. — ggl.

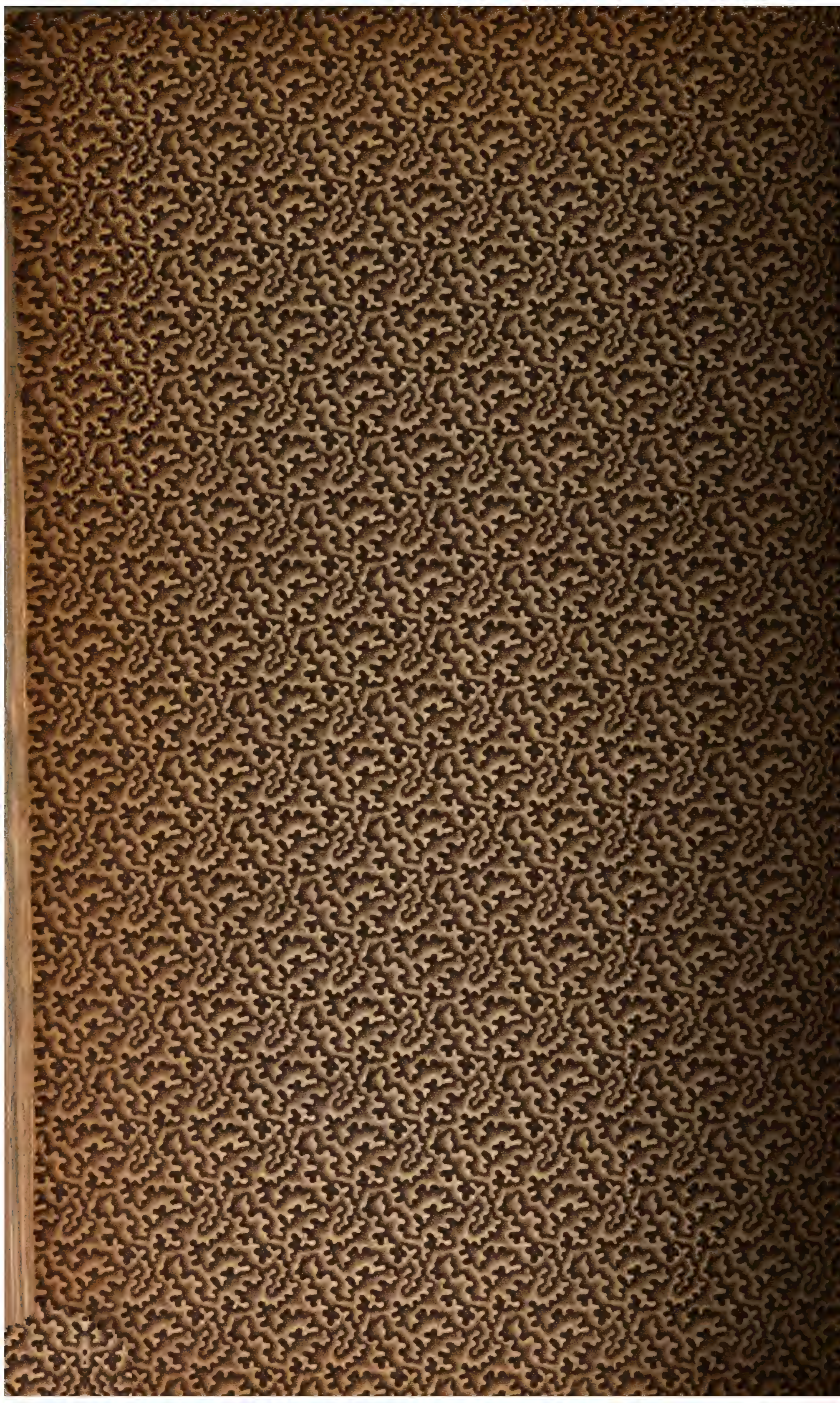
Xenophontis quae exstant. — Ex librorum scriptorum fide et virorum doctorum coniect. rec. et interpr. est *I. F. Schneider*, Saxo. VI Tomi. 8 mai. . . . . 13 Thlr. 8 ggl.

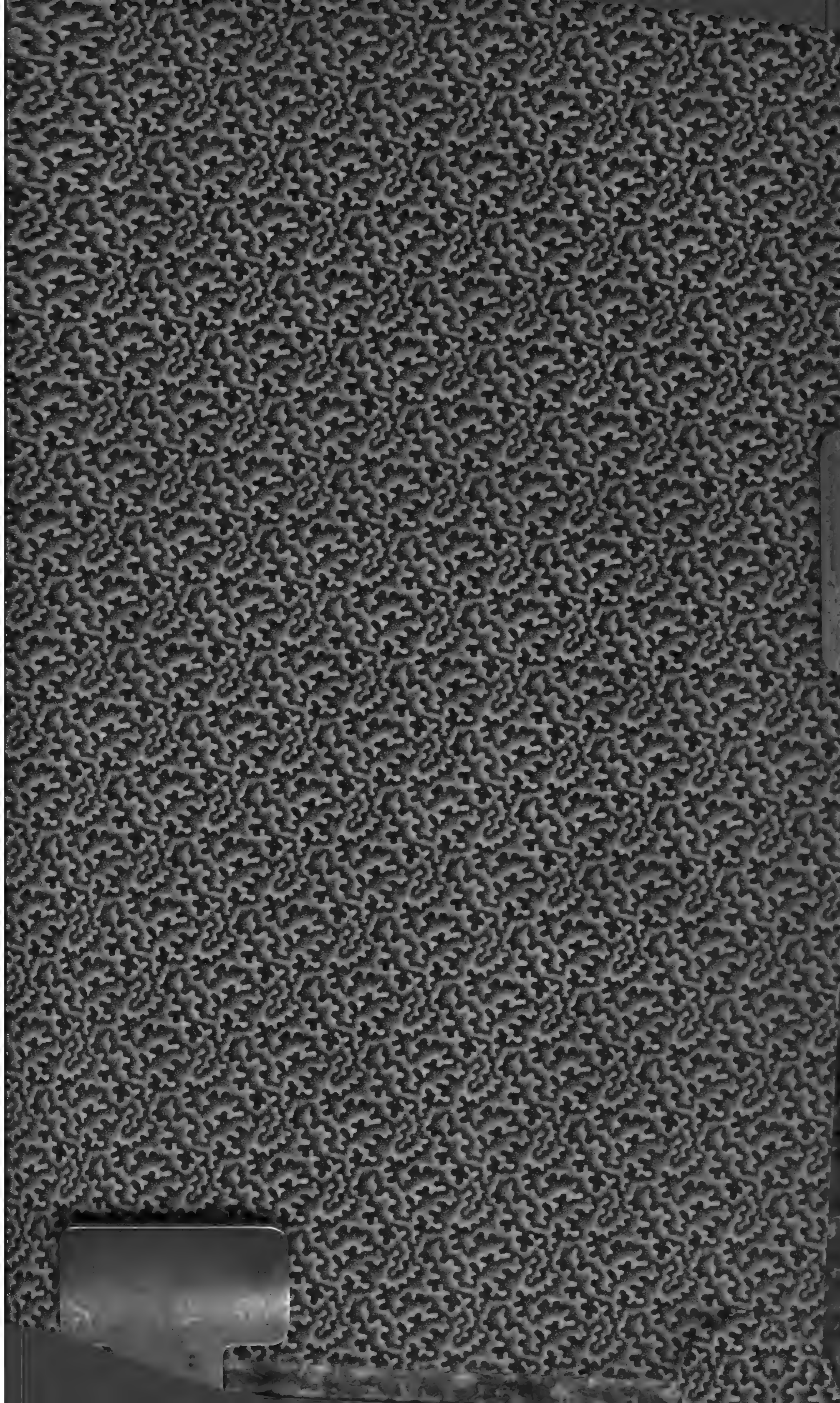
(Tom. I. Pars 1 et 2. de Cyri disciplina. Editio tertia. Curavit *Bornemann*. 1838 et 1840. 4 Thlr.; Tom. II. de Cyri expeditione. Ed. sec. Curavit *Bornemann*. 1825. 2 Thlr. 4 ggl.; Tom. III. historiae graecae libri VII. Editio sec. 1821. 1 Thlr. 20 ggl.; Tom. IV. Memorabilia Socratis etc. Ed. tertia. Curavit *Bornemann*. 1829. 1 Thlr. 8 ggl.; Tom. V. Oeconomicus, Convivium etc. 1805. 1 Thlr.; Tom. VI. Opuscula politica, equestria, venatica etc. Editio sec. Curavit *D. G. A. Sauppe*. 1838. 3 Thlr.

Xenophontis memorabilium Socratis dictorum libri IV, una cum Socratis apologia in scholarum usum illustrati et brevi verborum indice instructi. Curavit *D. F. G. Bornemann*. Editio minor. 8 mai. 1829. . . . . — Thlr. 12 ggl.

— — de Cyri disciplina libri VIII, in scholarum usum illustrati et verborum indice instructi. Curavit *F. A. Bornemann*. Editio minor. 8 mai. 1840. . . . . 1 Thlr. 16 ggl.

Heller.

F. Olivier
Berlin, Févr. 1893. g.

ARISTOTELIS

ORGANON

GRAECE.

NOVIS CODICVM AVXILIIS ADIVTVS RECOGNOVIS,

SCHOLIIS INEDITIS ET COMMENTARIO

INSTRVXIT

THEODORVS WAITZ,

PHIL. DR.

LIPSIAE,

SVMTIBVS HAHNIANIS.

MDCCCXLVI.

ARISTOTELIS
ORGANON
GRAECE.

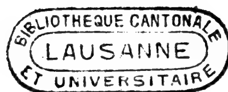
EDIDIT

THEODORVS WAITZ,
PHIL. DR.

PARS POSTERIOR.

ANALYTICA POSTERIORA, TOPICA.

LIPSIAE,
SVMTIBVS HAHNIANIS.
MDCCCXLVI.

BIBLIOTHEQUE CANTONALE
LAUSANNE
ET UNIVERSITAIRE

PRAEFATIO.

Emisuro mihi alteram Organi Aristotelici partem pauca quaedam se obtulerunt quae praemitterem. Ac primum quidem gratias agam viris doctissimis qui de priori huius libri parte iudicium fecerunt: scripserunt enim ita ut, dum de Aristotele ipso bene mererent, suam erga me benevolentiam testarentur: nam quae de Categoriis disputavit Spengel (Münchner Gel.-Anzz. 1845. no. 4 sqq.), ea et ipse magni aestimo et omnibus qui Aristotelis studio delectentur pergrata fuisse persuasum habeo. Petiit autem a me, ut clarius dicerem quod I. p. XV sq. de lectionis varietate scripsi: cui ut satisfaciam primum notandum est, quod pro eo quod dixi de lectione 6a7 „non habet *C*, sed *B*" legendum est „non habet *B*, sed *C*". Deinde quod adiecimus 7b8 et 15a2 „non habet *B*" ita intelligendum est, ut neque in cod. *B* neque in reliquis a Bekkero collatis reperiatur quod ille notavit (v. lect. variet. quam dedimus p. 100 et p. 120), ut incertum sit unde illa hauserit. Ea autem quae diximus p. XVI de lectionis varietate ad 13b31 delenda sunt: nam quae in Bekkeri editione leguntur ad h. l. „ἢ *B*, τὸ δὲ" pro mendo habenda sunt, quod ita corrigendum est ut legatur „ἢ] τὸ δὲ" ...

Deinde pauca quaedam mihi praemonenda sunt de iis quae de hoc libro et docte et acute disseruit Bonitz (Jen. Littztg. 1845. no. 212 sqq.). Primum dicit non opus fuisse ut probaverimus lemmata, quae dicantur, ita comparata esse ut nihil certi ex iis colligere liceat de lectione quae in contextum recipienda sit. Quod quamquam verissimum est, tamen hoc pluribus comprobare voluimus

propterea quod virum valde eruditum in congregatione philologorum aliquando in aliam sententiam disputantem ipsi audivimus (v. Verhandlungen der sechsten Versammlung deutscher Philoll. und Schulmm. Cassel 1844. p. 78 sq., ubi Brandis reprehenditur quod in collectione scholiorum quam ediderit variam lectionem non adnotaverit quam lemmata exhibeant: de pretio enim quod libris mss. statuendum sit maxime iudicandum esse ex iis quae ab ipsis interpretibus graecis pro veris Aristotelis verbis habita in commentariis adscripta sint). Deinde quod saepius silentio praeteriisse videmur, num quid colligi possit de lectione quam interpretes graeci habuerint ex iis quae ipsi de singulis locis disputent, dicendum est in afferendis interpretibus graecis nos ita semper versatos esse, ut ubicunque eos non nominaverimus, nihil in iis reperierimus unde coniecturam capere liceret de lectione quam ipsi ante oculos habuerint. Denique quod diximus in praefatione partis prioris (p. IX): „scholia inedita quibus ille (Brandis) usus est relegere noluimus", id plures eorum qui de hoc libro iudicium fecerunt male intellexerunt: namque hoc ita certe accipi noluimus, ac si scholia neque edita neque inedita integra relegerimus, imo edita omnia pertractavimus, quamquam non nisi unum aut duos locos in iis invenimus unde aliquid elici potuerit quod alicuius momenti esset ad Aristotelem sive explicandum sive emendandum: qua de re facile sibi persuadebunt qui et commentarios nostros perlustrare et interpretes graecos integros relegere velint. Quae quum ita sint, eximiae diligentiae laudem, quam in scholiorum collectionem a Brandisio factam contulimus, non solum non imminuimus, sed alta voce repetimus. Cui quidem collectioni num idem pretium statuendum sit in iis quae non ad Organum, sed ad alia Aristotelis scripta pertinent, diiudicent alii: nos certe de ea collectione sola locuti sumus qua scripta logica Aristotelis explicantur. Quod vero scholia inedita quibus Brandis usus est non retractavimus, id vellemus non negligentiae nostrae sed temporum angustiis tributum esset, quod quum a nobis non ita expressum esset in praefatione priori, ut nostram ipsi di-

ligentiam laudantes aliis de voluntate nostra persuaderemus, a viris doctissimis non animadversum esse valde dolemus.

De libro universo non habeo quod adiiciam iis quae in Prooemio partis prioris exposita sunt: nam quam in explicando Aristotele rationem ingressi sumus, eandem etiam in hac parte observavimus. Quamquam enim vir doctissimus, qui de nostra opera ita iudicavit (Berl. Litterar.-Ztg. 1845. no. 49), ut nostris viribus magis confidere videatur quam ipsi nobis, brevitatem qua usi simus reprehendendam putavit, tamen explanationem prolixiorem facere non ausi sumus: namque, quum nihil admiserimus quod ita dictum esset, ut breviore eoque obscuriore sermone usi dissimularemus quod non satis intelligeremus, nobis certe facile erat copiosius exponere quae brevius diximus, sed veriti, ne, si fusius explanaremus quod facilius esset ad intelligendum, ipsi videremur legentes admonere, ut quaedam eorum quae scripsimus non lecta transirent, nos cohibuimus; scilicet semper id egimus ut, quo quid difficilius esset et brevius dictum ab Aristotele, eo copiosius et accuratius exponeretur, quamquam non ita, ut eos qui Aristotelem legerent omni labore liberare vellemus, sed ita ut quantum quidem in nobis esset iis suppeditaremus quae reconditiorem quandam et sermonis et doctrinae cognitionem requirerent. Est autem modus quidam tenendus in exponenda argumentatione philosophica, qui si exceditur, per ipsam explicationis longitudinem res fit obscurior. Hos igitur fines in explicando Aristotele servare studuimus, quod si nobis contigerit, etiam si quod praestitimus minore laude dignum sit quam ea quam in nos contulerunt qui de prima huius operis parte adhuc iudicaverunt, id quod in hoc opere conficiendo maxime propositum erat bene processisse nobis persuadebimus.

Restat, ut indicemus quibus locis a lectione quam Bekkerus recepit recessimus et quae in Scholiis a Brandisio collectis emendanda censeamus. Ac in Aristotele quidem ipso omnia quae correximus his locis reperiuntur: 71 a 20 — 24 et 31, 72 b 32, 73 b 14 et 36, 74 a 27, 75 b 34, 76 b 35, 77 b 18, 20, 26 et 28, 78 b 2, 79 a 12, b 17 et 21,

80 a 8, 18 et 40, 81 a 10, 29 et b 21 (bis), 82 a 16, 31, b 11 et 12, 83 b 24, 84 b 11, 16 et 26, 85 b 14, 86 a 10, 37, b 2 et 22, 87 a 19 et 21, 88 a 1, 10, 16, 21 et b 22, 89 a 12, 23, 37 et b 6,

90 b 10 et 12, 91 a 24 et b 31, 92 a 8, 20, b 8, 9, 21 et 33, 93 a 4, 6, 36 et 37, 94 a 22 et b 6, 95 b 25 et 40, 96 a 3, 97 b 11 et 32, 98 a 1, 2 et 21,

100 b 18 et 28, 101 b 9, 14 et 33, 102 a 33 et 36, 103 b 18, 104 a 28 et 37, 105 a 6, 9, 22, 37, b 12 et 24, 106 a 5, 16 et b 26, 107 a 37 et b 11, 108 a 1, 2, 21 et 29, 109 a 1 et b 7,

111 a 10, 14, 31, b 7, 14 et 31, 112 a 21, 113 b 1 et 31, 114 a 4, 29 (bis), 30, 36, b 1 et 37, 115 a 2, b 16 et 26, 117 a 5, 17, 25, b 6, 7, 17 et 25, 118 b 14, 119 a 17 sq.,

120 a 35, 121 a 36 sq., 122 b 33, 123 a 23, b 32 et 35, 124 a 17, b 10 et 28, 125 b 35, 126 a 32 et b 20, 127 b 10, 128 a 31, b 27 et 33, 129 a 28, b 15 (bis),

130 a 27, b 9, 132 a 28 et 36, 133 b 5, 134 b 8, 135 b 4, 5, 18 et 24, 136 a 15, 21, b 6 et 12, 138 b 4 et 32, 139 b 20,

140 a 19, 31 et b 23, 141 b 11 et 15, 142 a 20, b 5 et 19, 143 a 15, 33 et b 30, 145 b 16, 146 a 17 et b 30, 147 a 9, b 6 et 10, 148 a 21 et b 36, 149 a 30 (bis), b 2 et 17 (bis),

150 a 4, 12, 14, b 3, 4, 36, 151 a 2, 3, 11, 35 et b 32, 152 b 30, 153 a 16, 154 a 17 et b 29, 155 a 10 et b 30, 156 a 10, 29 et 38, 157 a 21 et 25, 158 a 11, 19, 23 et b 20,

160 a 36 sq., b 3, 8, 10 et 24, 161 a 8 et b 23, 162 a 14, 24, 32, b 2, 4, 7 (bis) et 17, 163 a 9, 23, b 4, 5 et 25, 164 a 11, 15, b 5, Titul., 165 a 2, 17 et 19, 166 a 26 — 28, 167 a 6, 25 et b 28, 168 a 28 (bis), b 24 sq., 34, 169 a 2, 7, 31, 33,

170 a 2, 171 a 22, 24, 30, b 9, 172 a 2, b 19 et 26, 173 b 9, 28 et 35, 174 a 26, b 29 et 36, 175 a 20, 37, b 5, 8, 176 a 27 sq., b 10, 18, 20 (bis), 24, 177 a 14, 28, b 4, 10 et 30, 178 a 2, b 20 et 36, 179 a 7, 17, b 15 et 22,

180 a 12 sq., b 25, 181 a 16, 21, 25, 182 a 1, 15, 22, b 24 sq., 183 a 20, b 25 et 28.

Quae in scholiis nobis videntur emendanda haec sunt: 199 a 26 *ἀλλὰ — ἔστιν*, 203 a 3 *κατὰ — ποτὲ δὲ μή*, 204 b 42 *καθόλου — αὐτό* et 206 b 47 *καὶ πρῶτον* Aristotelis verba sunt. — 201 a 25 leg. *εἰ δὲ μὴ εἰδείημεν*. — 202 a 33 alt *τὸ*] *τοῦ*. — 206 b 7 legendum putaverim *ἐνδεῶς*, ib. 9 *καὶ ἢ καὶ ἰδίως ἐφ' ἑκ. μερικοῦ ὑποκ.* — Ib. vs. 19 aut legendum est *τοῦτο ὅ* (coll. Aristot. 74 a 24) aut delendum *τοῦτο τὸ*. — Ib. 33 *ἰσοπλεύρῳ* legendum esse patet e vs. 34 et ex Aristot. 74 a 34. — 208 a 39 legendum videtur *τοῦτο (τὸ συμπέρασμα) μὴ ἐξ ἀνάγκης*. — 209 b 33 post *τετράγωνον* aut addendum aut certe mente intelligendum est *τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης*. Ib. b 16 et 210 a 2 legendum est *πρὸς τὴν τρίτην*: nam idem recte expressum est a Philopono 209 b 47. Etenim si ponimus $a:x=x:y=y:b$, consequitur $x=\sqrt[3]{a^2b}$, $y=\sqrt[3]{ab^2}$, ut verum sit quod Philoponus dicit $a:y=a^2:x^2$; est enim $a:(ab^2)^{\frac{1}{3}}=a^2:(a^2b)^{\frac{2}{3}}$. — 210 a 11 pro *βγ'* legendum est *γη'*. — Scholion quod hoc loco ex Philopono dedit Brandis non integrum esse apparet: quare, ut res de qua hic

agitur melius intelligatur, eundem locum qualis est in ed Philoponi Ald. Venet. 1504 fol. p. 59 sq. hic inserimus.

Δύο δοθεισῶν εὐθειῶν ἀνίσων δύο μέσας ἀναλόγους εὑρεῖν. ἔστωσαν δὲ αἱ δοθεῖσαι δύο εὐθεῖαι ἄνισοι αἱ αβ΄ βγ΄ καὶ κείσθωσαν ὥστε ὀρθὴν γωνίαν περιέχειν τὴν ὑπὸ αβγ΄. καὶ συμπεπληρώσθω τὸ βδ΄ παραλληλόγραμμον καὶ διάμετρος αὐτοῦ ἤχθω ἡ αγ΄ καὶ περὶ τὸ αγδ΄ τρίγωνον γεγράφθω ἡμικύκλιον (ἡμικύκλους Ald.) *τὸ αδεγ΄ καὶ ἐκβεβλήσθωσαν αἱ βα΄ καὶ βγ΄ ἐπ᾽ εὐθείας κατὰ τὰ ζ΄ η΄ καὶ ἐπεζεύχθω ἡ ζη΄ διὰ τοῦ δ΄ σημείου οὕτως ὥστε τὴν ζδ΄ ἴσην εἶναι τῇ εη΄. τοῦτο δὲ ὡς αἴτημα λαμβάνεται ἀναπόδεικτον. φανερὸν δὴ ὅτι καὶ ἡ ζε΄ τῇ δη΄ ἴση ἐστίν. ἐπεὶ οὖν κύκλου τοῦ αδγ΄ εἴληπται σημεῖον ἐκτὸς τὸ ζ΄, ἀπὸ δὲ τοῦ ζ΄ δύο εὐθεῖαι αἱ ζβ΄ ζε΄ προσπίπτουσαι τέμνουσι τὸν κύκλον κατὰ τὰ α΄ δ΄ σημεῖα, τὸ ἄρα ὑπὸ τῶν βζ΄ ζα΄ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν εζ΄ ζδ΄. διὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν βη΄ ηγ΄ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν δη΄ ηε΄, ἴσον δὲ τὸ ὑπὸ τῶν δη΄ ηε΄ τῷ ὑπὸ τῶν εζ΄ ζδ΄· ἴσαι γάρ εἰσιν ἑκατέρα ἑκατέρα, ἡ μὲν ζε΄ τῇ δη΄, ἡ δὲ ζδ΄ τῇ εη΄. καὶ τὸ ὑπὸ τῶν βζ΄ ζα΄ ἄρα ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν βη΄ ηγ΄. ἔστιν ἄρα ὡς ἡ ζβ΄ πρὸς τὴν βη΄ ἡ ηγ΄ πρὸς τὴν ζα΄. ἀλλ᾽ ὡς ἡ ζβ΄ πρὸς τὴν βη΄ οὕτως ἥ τε ζα΄ πρὸς τὴν αδ΄ καὶ ἡ δγ΄ πρὸς τὴν γη΄ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν τριγώνων. ἴση δὲ ἡ μὲν δγ΄ τῇ αβ΄, ἡ δὲ αδ΄ τῇ βγ΄. καὶ ὡς ἄρα ἡ αβ΄ πρὸς τὴν γη΄, οὕτως ἡ ζα΄ πρὸς τὴν αδ΄. ἦν δὲ καὶ ὡς ἡ ζβ΄ πρὸς τὴν βη΄, τουτέστιν ἡ αβ΄ πρὸς τὴν ηγ΄ ἡ ηγ΄ πρὸς τὴν ζα΄. καὶ ὡς ἄρα ἡ αβ΄ πρὸς τὴν ηγ΄ οὕτως ἥ τε ηγ΄ πρὸς τὴν ζα΄ καὶ ἡ ζα΄ πρὸς τὴν βγ΄. αἱ τέσσαρες ἄρα εὐθεῖαι αἱ αβ΄ ηγ΄ ζα΄ βγ΄ ἐφεξῆς ἀνάλογόν εἰσι καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ὡς ἡ αβ΄ πρὸς τὴν βγ΄ οὕτως ὁ ἀπὸ τῆς αβ΄ κύβος πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς ηγ΄. εἰ οὖν διπλασίων ὑποτεθείη ἡ αβ΄ τῆς βη΄, ἔσται καὶ ὁ ἀπὸ τῆς αβ΄ κύβος διπλασίων τοῦ ἀπὸ τῆς ηγ΄.*

Ex iis quae initio huius scholii habuimus figura qua haec argumentatio illustranda sit describi facile poterit. Recte eam expressit Petrus Cathena in libro cui titulus est „Universa loca in Logicam Aristotelis in mathematicas disciplinas hoc novum opus declarat. Venet. 1556" p. 61. Argumentatio ipsa autem sic procedit:

$\beta\zeta \cdot \zeta\alpha = \varepsilon\zeta \cdot \zeta\delta$

$\beta\eta \cdot \eta\gamma = \delta\eta \cdot \eta\varepsilon = \varepsilon\zeta \cdot \zeta\delta$

$\beta\zeta \cdot \zeta\alpha = \beta\eta \cdot \eta\gamma$

$\zeta\beta : \beta\eta = \eta\gamma : \zeta\alpha$ (I)

$\zeta\beta : \beta\eta = \zeta\alpha : \alpha\delta = \delta\gamma : \eta\gamma$ (est enim $\triangle \zeta\beta\eta \backsim \triangle \zeta\alpha\delta \backsim \triangle \delta\gamma\eta$)

$\alpha\beta : \eta\gamma = \zeta\alpha : \alpha\delta = \zeta\beta : \beta\eta$ (est enim $\alpha\beta = \delta\gamma$)

$\eta\gamma : \zeta\alpha = \zeta\beta : \beta\eta$ (v. I)

$\alpha\beta : \eta\gamma = \eta\gamma : \zeta\alpha = \zeta\alpha : \beta\gamma$ (est enim $\beta\gamma = \alpha\delta$). — Apparet autem ex iis quae modo diximus praeter ea quae iam correximus Schol. 210 a 10 legendum esse *ἄνισαι*, ib. vs. 11 verba *ἴση ἡ δε΄ τῇ αβ΄* aut delenda esse aut, si pro *δε΄* scribatur *δγ΄*, alio loco collocanda. Denique vs. 20 pro *γη΄ πρὸς τὴν αζ* scribendum est *δγ΄ πρὸς τὴν ηγ΄ καὶ ἡ ζα΄ πρὸς τὴν αδ΄*. At etiam si haec omnia corrigantur, tamen argumentationem sine ordine

expositam esse facile intelligitur. — 210 b 46 aut delendum videtur τοῖς aut post τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς addendum ταὐτόν. — 211 a 21 οὐ] τοῦ coll. vs. sq. et 210 b 47. — 218 b 35 leg. διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ δευτέρου τὸ τρίτον. — 224 b 12—15 γ'] δ'. — 227 a 46 leg. λογικῶν ἐπιχειρημάτων. — 230 b 1 et 7 leg. videtur „πρῶτον". — 231 a 29 coni. ἀποδεικταί. — Ib. vs. 40 scrib. puto ὅτι τόδε τόδε ἐστὶ καὶ ὅτι τόδε τῷδε. — 231 b 34 post ἄρα comma ponendum. — 233 b 41 ἐφ' ὅσον. — 236 a 47 sq. συστοίχων. — 239 a 1 ἐνδεχόμενον μέντοι μὴ εἶναι. — 240 a 21 ἤγουν, quod etiam habet Riccard. chart. fol. 10 quem descripsimus I. p. 24. — 241 a 5 περὶ τοῦτο. — Ib. b 1 leg. ζητεῖν. — Ib. 8 alt. ἢ] ὡς. — 242 b 22 leg. videtur ὁρισμούς. — 243 a 29 τὸν ὅρον] τὸν ὅλον coni. — 244 a 6 leg. ὁ ὁρισμὸς τοῦ συλλογισμοῦ. — Ib. vs. 10 leg. περιέχουσαν τὴν ἐλάττονα vel simile quid. — Ib. vs. 48 ἀναλογίαν opinor. — 245 a 36 οὖ] οὕτως coni. — 247 a 20 leg. γενόμενον. — Ib. b 11 λιγνυώδη, quod praebent Prodrom. et paraphr. Ricc. — Ib. vs. 33 leg. videtur ἀντὶ τοῦ „τὰ καθόλου δ' ἀναγκαῖα" γεγράφθαι τὰ κ. — Quae leguntur 248 b 35 depravata esse apparet, quamquam quomodo locus emendandus sit nescio, quum non assequar quae sententia ei subesse debeat. — 249 a 15 delenda videtur particula εἰ. — Ib. vs. 44 coni. δι' ἀλλήλων. — Ib. b 2 ἕπεται τὸ αἴτιον. — 251 b 2 scrib. ἐπαγωγῆς et vs. 3 ἐπαγωγῇ. — 256 a 32 τὰ] τὰ λοιπὰ opinor. — Ib. b 45 αὐτὸ. — 262 b 43 λεπτόφυλλόν. — 264 a 37 fort. leg. ὑπάρχοντος coll. vs. 45. — 271 b 14 del. μή. — 276 b 4 καθολικωτάτους coll. Aristot. 119 a 12. — Ib. vs. 24 ἔτι ἐκ τοῦ coll. Aristot. 118 b 37. — 278 b 41 ἀτόμων. — 279 a 17 fort. τῶν εἰρημένων. — 283 b 10 ἐστιν] ἐστιν ἐπιστημόν ἐστιν. — 285 a 15 ἔσται. — Ib. vs. 42 προσέθηκαν. — 288 b 8 fort. leg. εἰ δ' οὖν, τέσσ. ἂν εἶεν μάλιστα. — Ib. vs. 11 del. ὅτι. — 290 b 43 ἀνασκευάσαι αὐτόν] ἀνασκευαστικόν. — 291 a 26 del. τὸ ἄτοπον. — 293 a 45 μιᾷ et b 9 πλευρᾷ. — 294 a 10 ὅ τ' ἐρωτῶν. Nam quae praecedunt εἶπε γὰρ ἔργον εἶναι τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου non cum his coniungenda sunt, sed explicant Aristotelis verba quae in ipso contextu praecesserunt: τὸ μηδὲν δι' αὐτὸν πάσχειν 160 a 12 coll. 159 a 21 et 32. — 294 a 16 leg. σαφῶς coll. Aristot. 160 a 33. — Ib. b 34 προσθέσεως. — 301 a 48 τοῖς δυσὶ] τῷ δευτέρῳ coni. Quae quidem mutatio quam levis sit inde apparet, quod et τὰ δύο et τὸ δεύτερον in codd. saepissime littera β' significantur. — Ib. b 33 αὐτοὺς] αὐτοὶ opinor. — 303 b 1 περὶ] παρὰ coni. coll. vs. 5 sq. — 304 a 9 συμβέβηκεν. — Ib. 19, 34, 48, b 1 et 305 b 11 περὶ] παρὰ. — 308 b 46 μὴ fort. del. coll. Aristot. 174 a 37. — 316 a 2 ἡ Τάναγρα coll. Incert. auct. paraphr. soph. elench. ed. Spengel. Monach. 1842. p. 117, 4. — 319 b 12 σημαίνειν coll. Aristot. 182 a 25. — Ib. 27 τούτῳ, v. Aristot. 177 a 37.

Scrib. Marburgi d. II. m. Ianuarii a. MDCCCXLVI.

CORRIGENDA.

Praeter ea quae in Praefatione Partis I. p. XXIV. not., I. p. 297. not. et 330. not., in Praefatione Partis II. init. et in Comm. ad 170 b 23 corrigenda notavimus, emendanda sunt haec:

I. p. 281. vs. 32. pro 4 scribe 24.
p. 291. vs. 33. pro *χλισχρότητα* scr. *γλισχρότητα*.
p. 317. vs. 25. pro 89 a 9 scr. 89 b 9.
p. 371. vs. 22. pro *τι ἐξ ἀνάγκης* scr. *ἐξ ἀνάγκης τι*.
p. 464. vs. 1. pro 69 b 38 scr. 68 b 38.
p. 499. vs. 26. pro *syllogismis* scr. *syllogismis secundae figurae*.
p. 509. vs. 5. pro 67 scr. b 7.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ Α.

Πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋ- ed.Bkk. p. 71 παρχούσης γίνεται γνώσεως. φανερὸν δὲ τοῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν· αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου τοῦ τρόπου παραγίνονται καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς λόγους οἵ τε διὰ συλλογισμῶν καὶ οἱ δι' ἐπαγωγῆς· ἀμφότεροι γὰρ διὰ προγινωσκομένων ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν, οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς παρὰ ξυνιέντων, οἱ δὲ δεικνύντες τὸ καθόλου διὰ τοῦ δῆλον εἶναι τὸ καθ' ἕκαστον. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή, ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. διχῶς δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν· τὰ μὲν γάρ, ὅτι ἔστι, προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον, τὰ δέ, τί τὸ λεγόμενόν ἐστι, ξυνιέναι δεῖ, τὰ δ' ἄμφω, οἷον ὅτι μὲν ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἀληθές, ὅτι ἔστι, τὸ δὲ τρίγωνον, ὅτι τοδὶ σημαίνει, τὴν δὲ μονάδα ἄμφω, καὶ τί σημαίνει καὶ ὅτι ἔστιν· οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον δῆλον ἡμῖν. ἔστι δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τῶν δὲ

Codices *ABC* aut (*C* ubi recentior) *D*, *Mn*, *d* ubi scriptura antiquior (*cuf* quibusdam locis, *F* ab initio et *p* lib. I).

Tit. *ὑστέρων ἢ δευτέρων α C*, *δευτέρων τὸ πρῶτον d*, *δευτέρων πρῶτον ἤτοι ἀρχὴ τῆς ἀποδεικτικῆς Laur* 71, 12, *δευτέρων πρότερον cf*, *ἀποδεικτική Vat* 242, *Palat* 74.

71a6 *γὰρ* om *n*. — 8 *διὰ τὸ d*. — 9 *ὡσαύτως BFuf*, *ὡσαύτως δὲ C*, *ὡς δ' αὔτως d*, pr *A*. — 11 *ὅπερ*] *ὃ Cf*. — 13 *συνιέναι C*. — 14 *ἅπαν μὲν B*. — 17 *πρότερα Cp*.

καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν, οἷον ὅσα τυγχάνει ὄντα ὑπὸ τὸ καθόλου, ὧν ἔχει τὴν γνῶσιν. ὅτι μὲν γὰρ πᾶν τρίγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει· ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα ἐπαγόμενος ἐγνώρισεν. (ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι, καὶ οὐ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅσα ἤδη τῶν καθ' ἕκαστα τυγχάνει ὄντα καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινός.) πρὶν δ' ἐπαχθῆναι ἢ λαβεῖν συλλογισμὸν τρόπον μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι, τρόπον δ' ἄλλον οὔ. ὃ γὰρ μὴ ᾔδει εἰ ἔστιν ἁπλῶς, τοῦτο πῶς ᾔδει ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἁπλῶς; ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται, ὅτι καθόλου ἐπίσταται, ἁπλῶς δ' οὐκ ἐπίσταται. εἰ δὲ μή, τὸ ἐν τῷ Μένωνι ἀπόρημα συμβήσεται· ἢ γὰρ οὐδὲν μαθήσεται ἢ ἃ οἶδεν. οὐ γὰρ δή, ὥς γέ τινες ἐγχειροῦσι λύειν, λεκτέον. „ἆρ' οἶδας ἅπασαν δυάδα ὅτι ἀρτία ἢ οὔ;" φήσαντος δὲ προήνεγκάν τινα δυάδα ἣν οὐκ ᾤετ' εἶναι, ὥστ' οὐδ' ἀρτίαν. λύουσι γὰρ οὐ φάσκοντες εἰδέναι πᾶσαν δυάδα ἀρτίαν οὖσαν, ἀλλ' ἣν ἴσασιν ὅτι δυάς. καίτοι ἴσασι μὲν οὗπερ τὴν ἀπόδειξιν ἔχουσι καὶ οὗ ἔλαβον, ἔλαβον δ' οὐχὶ παντὸς οὗ ἂν εἰδῶσιν ὅτι τρίγωνον ἢ ὅτι ἀριθμός, ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ παντὸς ἀριθμοῦ καὶ τριγώνου· οὐδεμία γὰρ πρότασις λαμβάνεται τοιαύτη, ὅτι ὃν σὺ οἶδας ἀριθμὸν ἢ ὃ σὺ οἶδας εὐθύγραμμον, ἀλλὰ κατὰ παντός. ἀλλ' οὐδέν (οἶμαι) κωλύει, ὃ μανθάνει, ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι, ἔστι δ' ὡς ἀγνοεῖν· ἄτοπον γὰρ οὐκ εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει, ἀλλ' εἰ ὡδί, οἷον ᾗ μανθάνει καὶ ὥς.

2 Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθ' ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβεβηκός, ὅταν τήν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστί, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἄλλως ἔχειν. δῆλον τοίνυν ὅτι τοιοῦτόν τι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι· καὶ γὰρ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι καὶ οἱ ἐπιστάμενοι οἱ μὲν οἴονται αὐτοὶ οὕτως ἔχειν, οἱ δ' ἐπιστάμενοι καὶ ἔχουσιν, ὥστε οὗ ἁπλῶς ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀδύνα-

---

18 γνῶσιν ἅτερον μὲν ἐν θατέρῳ ἄμφω μέντοι τῷ δὲ θατέρῳ οὕτως οἷον F. — 19 ἅπαν d. — 23 εἴδη M. — 27 εἰδείη F. — εἴσεται ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει u. — 28 ὅτι τὸ καθόλου C. — ἐπίσταται del vult M, om f.

71b6 μανθάνειν n. — ἔστι μὲν ὡς np. — 7 εἰ οὐκ ᾔδει M. — 10 τ' om d. — 13 τι om C. — 14 αὐτὸ C. — 15 ἁπλῶς ἔχουσιν ἐπιστήμην M. — τοῦτ'] ταύτας καὶ F.

τον ἄλλως ἔχειν. εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερός ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι τρόπος, ὕστερον ἐροῦμεν, φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι. ἀπόδειξιν δὲ λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν. ἐπιστημονικὸν δὲ λέγω καθ' ὃν τῷ ἔχειν αὐτὸν ἐπιστάμεθα. εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι οἷον ἔθεμεν, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην ἐξ ἀληθῶν τ' εἶναι καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου. συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ ποιήσει ἐπιστήμην. ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι, οἷον ὅτι ἡ διάμετρος σύμμετρος. ἐκ πρώτων δ' ἀναποδείκτων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν· τὸ γὰρ ἐπίστασθαι ὧν ἀπόδειξίς ἐστι μὴ κατὰ συμβεβηκός, τὸ ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν. αἴτιά τε καὶ γνωριμώτερα δεῖ εἶναι καὶ πρότερα, αἴτια μὲν ὅτι τότε ἐπιστάμεθα ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶμεν, καὶ πρότερα, εἴπερ αἴτια, καὶ προγινωσκόμενα οὐ μόνον τὸν ἕτερον τρόπον τῷ ξυνιέναι, ἀλλὰ καὶ τῷ εἰδέναι ὅτι ἔστιν. πρότερα δ' ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα διχῶς· οὐ γὰρ ταὐτὸν πρότερον τῇ φύσει καὶ πρὸς ἡμᾶς πρότερον, οὐδὲ γνωριμώτερον καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον. λέγω δὲ πρὸς p. 72
ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα τὰ ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως, ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωριμώτερα τὰποῤῥώτερον. ἔστι δὲ ποῤῥωτάτω μὲν τὰ καθόλου μάλιστα, ἐγγυτάτω δὲ τὰ καθ' ἕκαστα· καὶ ἀντίκειται ταῦτ' ἀλλήλοις. ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων· ταὐτὸ γὰρ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως πρότασις ἄμεσος, ἄμεσος δὲ ἧς μή ἐστιν ἄλλη προτέρα. πρότασις δ' ἐστὶν ἀποφάνσεως τὸ ἕτερον μόριον, ἓν καθ' ἑνός, διαλεκτικὴ μὲν ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν, ἀποδεικτικὴ δὲ ἡ ὡρισμένως θάτερον, ὅτι ἀληθές. ἀπόφανσις δὲ ἀντιφάσεως ὁποτερονοῦν μόριον. ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. μόριον δ' ἀντιφάσεως τὸ μὲν τὶ κατά τινος κατάφασις, τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος ἀπόφασις. ἀμέσου δ' ἀρ-

---

20 ἐθέμεθα *Cf.* — 21 alt καὶ om *C.* — 24 γὰρ ἔστι *Cd.* — 25 δεῖ εἶναι corr *A.* — 30 δεῖ εἶναι καὶ πρότερα corr *B* loc paucioribus.

72a2 ἐγγύτερα *M.* — 4 ποῤῥωτάτῳ... ἐγγυτάτῳ *A.* — 6 ταὐτὸν δέ ἐστι πρῶτον *C.* — 12 ἀντιθέσεως *d.* — ἔστι τι μεταξὺ καθ' ἑαυτήν. μόρια *C.*

χῆς συλλογιστικῆς θέσιν μὲν λέγω ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι, μηδ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν μαθησόμενόν τι· ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον, ἀξίωμα· ἔστι γὰρ ἔνια τοιαῦτα· τοῦτο γὰρ μάλιστ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις εἰώθαμεν ὄνομα λέγειν. θέσεως δ' ἡ μὲν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως λαμβάνουσα, οἷον λέγω τὸ εἶναί τι ἢ τὸ μὴ εἶναί τι, ὑπόθεσις, ἡ δ' ἄνευ τούτου ὁρισμός. ὁ γὰρ ὁρισμὸς θέσις μέν ἐστι· τίθεται γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαίρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν· ὑπόθεσις δ' οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τί ἐστι μονὰς καὶ τὸ εἶναι μονάδα οὐ ταὐτόν.

Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα τῷ τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν, ἔστι δ' οὗτος τῷ τάδ' εἶναι ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ἀνάγκη μὴ μόνον προγινώσκειν τὰ πρῶτα, ἢ πάντα ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει, οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, ἐκεῖνο φίλον μᾶλλον. ὥστ' εἴπερ ἴσμεν διὰ τὰ πρῶτα καὶ πιστεύομεν, κἀκεῖνα ἴσμεν τε καὶ πιστεύομεν μᾶλλον, ὅτι δι' ἐκεῖνα καὶ τὰ ὕστερον. οὐχ οἷόν τε δὲ πιστεύειν μᾶλλον ὧν οἶδεν, ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς μήτε βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς. συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προγνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων· μᾶλλον γὰρ ἀνάγκη πιστεύειν ταῖς ἀρχαῖς ἢ πάσαις ἢ τισὶ τοῦ συμπεράσματος. τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν δι' ἀποδείξεως οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς μᾶλλον γνωρίζειν καὶ μᾶλλον αὐταῖς πιστεύειν ἢ τῷ δεικνυμένῳ,
b ἀλλὰ μηδ' ἄλλο αὐτῷ πιστότερον εἶναι μηδὲ γνωριμώτερον τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἀρχαῖς, ἐξ ὧν ἔσται συλλογισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης, εἴπερ δεῖ τὸν ἐπιστάμενον ἁπλῶς ἀμετάπειστον εἶναι.

3 Ἐνίοις μὲν οὖν διὰ τὸ δεῖν τὰ πρῶτα ἐπίστασθαι οὐ δοκεῖ

---

16 τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον *C*. — τι om *n*. — 17 ταῦτα *C*. — post τοιαῦτα add *M*·marg ἃ οἴκοθεν μανθάνων προβάλλεται καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην. — 18 ὄνομα om *C*. — 19 ἀποφάσεως *M*, ἀντιφάσεως *n*. — 20 alt τὸ om *C*. — 21 μὲν om *C*. — 25 δεῖ] δεῖ τὸ *p*. — 27 ταδὶ *n*. — 29 αἰεὶ *n*. — 30 εἴπερ] εἰπεῖν *A*. — 31 ἐκεῖνα *C*. — 32 μᾶλλον] καὶ μᾶλλον *n*. — ὕστερα *Cn*. — 33 πιστεύομεν pr *A*. — τυγχάνῃ d, pr *A*. — 35 δι' om *B*.

72b1 αὐτῶν *M*. — 4 ἀμετάπιστον *Mn*, ut solent. — 5 ἐπίστασθαι τὰ πρῶτα *C*.

ἐπιστήμη εἶναι, τοῖς δ' εἶναι μέν, πάντων μέντοι ἀποδείξεις εἶναι· ὧν οὐδέτερον οὔτ' ἀληθὲς οὔτ' ἀναγκαῖον. οἱ μὲν γὰρ ὑποθέμενοι μὴ εἶναι ὅλως ἐπίστασθαι, οὗτοι εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀνάγεσθαι ὡς οὐκ ἂν ἐπισταμένους τὰ ὕστερα διὰ τὰ πρότερα, ὧν μή ἐστι πρῶτα, ὀρθῶς λέγοντες· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. εἴ τε ἵσταται καὶ εἰσὶν ἀρχαί, ταύτας ἀγνώστους εἶναι ἀποδείξεώς γε μὴ οὔσης αὐτῶν, ὅπερ φασὶν εἶναι τὸ ἐπίστασθαι μόνον· εἰ δὲ μὴ ἔστι τὰ πρῶτα εἰδέναι, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων εἶναι ἐπίστασθαι ἁπλῶς οὐδὲ κυρίως, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἐκεῖνά ἐστιν. οἱ δὲ περὶ μὲν τοῦ ἐπίστασθαι ὁμολογοῦσι· δι' ἀποδείξεως γὰρ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν οὐδὲν κωλύειν· ἐνδέχεσθαι γὰρ κύκλῳ γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν καὶ ἐξ ἀλλήλων. ἡμεῖς δέ φαμεν οὔτε πᾶσαν ἐπιστήμην ἀποδεικτικὴν εἶναι, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων ἀναπόδεικτον. καὶ τοῦθ' ὅτι ἀναγκαῖον, φανερόν· εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν ἐπίστασθαι τὰ πρότερα καὶ ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, ἵσταται δέ ποτε τὰ ἄμεσα, ταῦτ' ἀναπόδεικτα ἀνάγκη εἶναι. ταῦτά τ' οὖν οὕτω λέγομεν, καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναί τινά φαμεν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρίζομεν. κύκλῳ δ' ὅτι ἀδύνατον ἀποδείκνυσθαι ἁπλῶς, δῆλον, εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ γνωριμωτέρων· ἀδύνατον γάρ ἐστι τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν ἅμα πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι, εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον, οἷον τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς τὰ δ' ἁπλῶς, ὅνπερ τρόπον ἡ ἐπαγωγὴ ποιεῖ γνώριμον. εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁπλῶς εἰδέναι καλῶς ὡρισμένον, ἀλλὰ διττόν· ἢ οὐχ ἁπλῶς ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις γινομένη ἡ ἐκ τῶν ἡμῖν γνωριμωτέρων. συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον, ἀλλ'

---

6 *ἐπιστήμην Fn.* — *ἀπόδειξιν M*, *ἀπόδειξις F.* — 8 *ἄλλως* pr *ABCFfd*, rc supra vs *M.* — 9 *ἐπισταμένους* corr *u*, *ἐπισταμένοις* pr *M*, corr *p.* — 10 *ἔσται C.* — 11 *εἰ δὲ Cp.* — *ἵστανται CFf*, *ϊστατάται A.* — 14 *ἐπίστασθαι εἶναι Bu.* — 15 *εἰ* pr om *d.* — 17 *ἐνδέχεται Cd.* — 18 *οὐδὲ* pr *B.* — 20 *ἀναποδείκτων d.* — 22 *μέσα* pr *n.* — *ἄμεσά ποτε ταῦτ' C.* — 23 *τ'* om *AuFpf.* — *ἀλλὰ τὸν ἡμέτερον νοῦν καὶ M.* — 24 *τί dn*, pr *M.* — *ἥπερ ἀρχή τίς ἐστιν ὁ ἡμέτερος νοῦς ἢ τοῦ τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἀξιώματα ὅρους καλιόρους γνωρίζομεν M.* — 25 *δ' ὅτι*] *το τι* (sic) *AB*, *τε ὅτι Cfn*, corr *δ*, *τὸ ὅτι* pr *d*, *θ' ὅτι cpM*, corr *B* pr manu. — 28 *εἰ γάρ*, *εἰ μὴ* rc supra vs *M.* — 29 *ποιήσει n.* — 31 *ἀπόδ. ἡ γενομένη F.* — 32 *ἡ ἐκ BCn.* — 33 *τὸν BF.*

οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἢ ὅτι τοῦτ᾽ ἔστιν εἰ τοῦτ᾽ ἔστιν· οὕτω δὲ πάντα ῥᾴδιον δεῖξαι. δῆλον δ᾽ ὅτι τοῦτο συμβαίνει τριῶν ὅρων τεθέντων· τὸ μὲν γὰρ διὰ πολλῶν ἢ δι᾽ ὀλίγων ἀνακάμπτειν φάναι οὐδὲν διαφέρει, δι᾽ ὀλίγων δ᾽ ἢ δυοῖν. ὅταν γὰρ τοῦ Α ὄντος ἐξ ἀνάγκης ᾖ τὸ Β, τούτου δὲ τὸ Γ, τοῦ Α ὄντος ἔσται τὸ Γ. εἰ δὴ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, τούτου δ᾽
p. 73 ὄντος τὸ Α (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύκλῳ), κείσθω τὸ Α, ἐφ᾽ οὗ τὸ Γ. τὸ οὖν τοῦ Β ὄντος τὸ Α εἶναι λέγειν ἐστὶ τὸ Γ εἶναι λέγειν, τοῦτο δ᾽ ὅτι τοῦ Α ὄντος τὸ Γ ἐστί· τὸ δὲ Γ τῷ Α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοὺς κύκλῳ φάσκοντας εἶναι τὴν ἀπόδειξιν οὐδὲν ἕτερον πλὴν ὅτι τοῦ Α ὄντος τὸ Α ἐστίν. οὕτω δὲ πάντα δεῖξαι ῥᾴδιον. οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο δυνατόν, πλὴν ἐπὶ τούτων ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται, ὥσπερ τὰ ἴδια. ἑνὸς μὲν οὖν κειμένου δέδεικται ὅτι οὐδέποτ᾽ ἀνάγκη τι εἶναι ἕτερον (λέγω δ᾽ ἑνός, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς οὔτε θέσεως μιᾶς τεθείσης), ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. ἐὰν μὲν οὖν τό τε Α τῷ Β καὶ τῷ Γ ἕπηται, καὶ ταῦτ᾽ ἀλλήλοις καὶ τῷ Α, οὕτω μὲν ἐνδέχεται ἐξ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτηθέντα ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἢ οὐ γίνεται συλλογισμὸς ἢ οὐ περὶ τῶν ληφθέντων. τὰ δὲ μὴ ἀντικατηγορούμενα οὐδαμῶς ἔστι δεῖξαι κύκλῳ. ὥστ᾽ ἐπειδὴ ὀλίγα τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι, φανερὸν ὅτι κενόν τε καὶ ἀδύνατον τὸ λέγειν ἐξ ἀλλήλων εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ διὰ τοῦτο πάντων ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀπόδειξιν.

4 Ἐπεὶ δ᾽ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν τὸ κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην. ἀποδεικτικὴ δ᾽ ἐστὶν ἣν ἔχομεν τῷ ἔχειν ἀπόδειξιν· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα συλλογισμός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. ληπτέον ἄρα ἐκ τίνων καὶ ποίων αἱ ἀποδείξεις εἰσίν. πρῶτον δὲ διορί-

---

34 εἰ] ἢ pr d. — πάντως (τα suprascr.) M. — ῥᾴδιον πάντα C. — 37 δι᾽ om C. — 38 τὸ β pr om d.

73a1 τὸ α] ἀνάγκη τὸ α εἶναι n. — 2 τοῦ om A. — τοῦ α pr dM. — τὸ τὸ γ Adupf, corr CBc. — εἶναι post λέγειν F, om A et pr Bdun. — 3 ἐστὶ om nf. — 4 λέγειν post ἕτερον C. — τοὺς] τὸ n. — 8 εἶναι τὸ n. — 12 καὶ τῷ α om pr C. — 15 ὅτι καὶ Β, καὶ ὡς F. — 17 ἐπεὶ d. — τοιαῦτα ὀλίγα C. — 18 τε] τι d. — 19 τὸ om d. — καὶ] ἐνδέχεσθαι καὶ p. — 20 ἐνδέχεται ABCdufpM. — ἀπόδειξιν εἶναι F.

σωμεν τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς καὶ τί τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τί τὸ καθόλου.

Κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπὶ τινὸς μὲν τινὸς δὲ μή, μηδὲ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ μή, οἷον εἰ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ζῷον, εἰ ἀληθὲς τόνδ' εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀληθὲς καὶ ζῷον, καὶ εἰ νῦν θάτερον, καὶ θάτερον, καὶ εἰ ἐν πάσῃ γραμμῇ στιγμή, ὡσαύτως. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ τὰς ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν ὡς κατὰ παντὸς ἐρωτώμενοι, ἢ εἰ ἐπί τινι μή, ἢ εἴ ποτε μή. καθ' αὑτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει τε ἐν τῷ τί ἐστιν, οἷον τριγώνῳ γραμμὴ καὶ γραμμῇ στιγμή (ἡ γὰρ οὐσία αὐτῶν ἐκ τούτων ἐστί, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει) καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι, οἷον τὸ εὐθὺ ὑπάρχει γραμμῇ καὶ τὸ περιφερές, καὶ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀριθμῷ, καὶ τὸ πρῶτον καὶ σύνθετον καὶ ἰσόπλευρον καὶ ἑτερόμηκες· καὶ πᾶσι τούτοις ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι ἔνθα μὲν γραμμὴ ἔνθα δ' ἀριθμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦθ' ἑκάστοις καθ' αὑτὰ λέγω, ὅσα δὲ μηδετέρως ὑπάρχει, συμβεβηκότα, οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευκὸν τῷ ζῴῳ. ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός, οἷον τὸ βαδίζον ἕτερόν τι ὂν βαδίζον ἐστὶ καὶ λευκόν, ἡ δ' οὐσία, καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν τι ὄντα ἐστὶν ὅπερ ἐστίν. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου καθ' αὑτὰ λέγω, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου συμβεβηκότα. ἔτι δ' ἄλλον τρόπον τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ καθ' αὑτό, τὸ δὲ μὴ δι' αὑτὸ συμβεβηκός, οἷον εἰ βαδίζοντος ἤστραψε, συμβεβηκός· οὐ γὰρ διὰ τὸ βαδίζειν ἤστραψεν, ἀλλὰ συνέβη, φαμέν, τοῦτο. εἰ δὲ δι' αὑτό, καθ' αὑτό, οἷον εἴ τι σφαττόμενον ἀπέθανε, καὶ κατὰ τὴν σφαγήν, ὅτι διὰ τὸ σφάττεσθαι, ἀλλ' οὐ συνέβη σφαττόμενον ἀποθανεῖν. τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτὰ οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις

---

26 λέγωμεν M. — 28 ὅ] τοῦτο ὅ f. — 29 pr μὲν om d. — 31 θάτερον πρὸς θάτερον pr d. — 33 προφέρομεν F. — ἐρωτωμένου AMcd, pr Bn. — εἰ om p et pr d. — 35 οἷον ἐν τρ. n. — 37 ἐνυπάρχειν pr n. — 38 ἐν om f. — ὑπάρχουσι C. — 39 ἄρτιον καὶ περιττὸν f.

73b1 ἐν om f. — 4 ὑπάρχῃ d, pr A. — 6 τὸ βαδίζειν Bp. — 7 καὶ τὸ λευκόν n. — 8 μὴ rc supra vs n. — 13 αὐτό B, pr A qui sic in sqq saepius. — 14 καὶ om n.

ἢ ἐνυπάρχεσθαι δι' αὐτά τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς ἢ τὰ ἀντικείμενα, οἷον γραμμῇ τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον καὶ ἀριθμῷ τὸ περιττὸν ἢ τὸ ἄρτιον. ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ στέρησις ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει, οἷον ἄρτιον τὸ μὴ περιττὸν ἐν ἀριθμοῖς ᾗ ἕπεται. ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι, ἀνάγκη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν.

Τὸ μὲν οὖν κατὰ παντὸς καὶ καθ' αὑτὸ διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό. φανερὸν ἄρα ὅτι ὅσα καθόλου, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν. τὸ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ ταὐτόν, οἷον καθ' αὑτὴν τῇ γραμμῇ ὑπάρχει στιγμὴ καὶ τὸ εὐθύ· καὶ γὰρ ᾗ γραμμή. καὶ τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνον δύο ὀρθαί· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσον. τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. οἷον τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν οὔτε τῷ σχήματί ἐστι καθόλου· καίτοι ἔστι δεῖξαι κατὰ σχήματος ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει, ἀλλ' οὐ τοῦ τυχόντος σχήματος, οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι σχήματι δεικνύς· τὸ γὰρ τετράγωνον σχῆμα μέν, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθαῖς ἴσας. τὸ δ' ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ
p. 74 *ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί, τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινὰ οὐ καθ' αὑτό· οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον.*

5 *Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι πολλάκις συμβαίνει διαμαρτάνειν καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον πρῶτον καθόλου, ᾗ δοκεῖ δείκνυσθαι καθόλου πρῶτον. ἀπατώμεθα δὲ ταύτην τὴν ἀπάτην, ὅταν ἢ μηδὲν ᾖ λαβεῖν ἀνώτερον παρὰ τὸ καθ' ἕκαστον ἢ τὰ καθ' ἕκαστα, ἢ ᾖ μέν, ἀλλ' ἀνώνυμον ᾖ ἐπὶ διαφόροις εἴδει πράγμασιν, ἢ τυγχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον ἐφ' ᾧ δείκνυται· τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρξει μὲν ἡ ἀπόδει-*

---

19 *οἷον τῇ γρ. M.* — 26 *ὅταν n.* — *αὐτὰ δὴ f.* — 29 *αὐτῇ B,* pr *C.* — *τὴν γραμμὴν* pr *Cd.* — 31 *ὀρθαί*] *ὀρθαῖς ἴσον n.* — 34 *οὔτε*] *ὅτε* pr *A*, *οὔτε γὰρ F.* — 36 *οὐδὲ γὰρ χρ. F.* — 37 *δὲ* om *f.* — *δυσὶν F. ὀρθὰς B.*

74a2 *τρόπων* pr *M.* — 7 *μηθὲν C.* — 8 *ἢ τὰ καθ' ἕκαστα* om *C.* — 9 *ἢ* rc supra vs *n.* — *τυγχάνει Cpc*, pr *ABMu.* — 10 *ὢν* pr *n.*

ξις, καὶ ἔσται κατὰ παντός, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔσται τούτου πρώτου καθόλου ἡ ἀπόδειξις. λέγω δὲ τούτου πρώτου, ᾗ τοῦτο, ἀπόδειξιν, ὅταν ᾖ πρώτου καθόλου. εἰ οὖν τις δείξειεν ὅτι αἱ ὀρθαὶ οὐ συμπίπτουσι, δόξειεν ἂν τούτου εἶναι ἡ ἀπόδειξις διὰ τὸ ἐπὶ πασῶν εἶναι τῶν ὀρθῶν. οὐκ ἔστι δέ, εἴπερ μὴ ὅτι ὡδὶ ἴσαι γίνεται τοῦτο, ἀλλ' ᾗ ὁπωσοῦν ἴσαι. καὶ εἰ τρίγωνον μὴ ἦν ἄλλο ἢ ἰσοσκελές, ᾗ ἰσοσκελὲς ἂν ἐδόκει ὑπάρχειν. καὶ τὸ ἀνάλογον ὅτι ἐναλλάξ, ᾗ ἀριθμοὶ καὶ ᾗ γραμμαὶ καὶ ᾗ στερεὰ καὶ ᾗ χρόνοι, ὥσπερ ἐδείκνυτό ποτε χωρίς, ἐνδεχόμενόν γε κατὰ πάντων μιᾷ ἀποδείξει δειχθῆναι· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι ὠνομασμένον τι πάντα ταῦτα ἕν, ἀριθμοί μήκη χρόνος στερεά, καὶ εἴδει διαφέρειν ἀλλήλων, χωρὶς ἐλαμβάνετο. νῦν δὲ καθόλου δείκνυται· οὐ γὰρ ᾗ γραμμαὶ ἢ ᾗ ἀριθμοὶ ὑπῆρχεν, ἀλλ' ᾗ τοδί, ὃ καθόλου ὑποτίθενται ὑπάρχειν. διὰ τοῦτο οὐδ' ἄν τις δείξῃ καθ' ἕκαστον τὸ τρίγωνον ἀποδείξει ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκαστον, τὸ ἰσόπλευρον χωρὶς καὶ τὸ σκαληνὸν καὶ τὸ ἰσοσκελές, οὔπω οἶδε τὸ τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς, εἰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον, οὐδὲ καθόλου τρίγωνον, οὐδ' εἰ μηδέν ἐστι παρὰ ταῦτα τρίγωνον ἕτερον. οὐ γὰρ ᾗ τρίγωνον οἶδεν, οὐδὲ πᾶν τρίγωνον, ἀλλ' ἢ κατ' ἀριθμόν· κατ' εἶδος δ' οὐ πᾶν, καὶ εἰ μηδέν ἐστιν ὃ οὐκ οἶδεν. πότ' οὖν οὐκ οἶδε καθόλου, καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς; δῆλον δὴ ὅτι εἰ ταὐτὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ ἢ ἑκάστῳ ἢ πᾶσιν. εἰ δὲ μὴ ταὐτὸν ἀλλ' ἕτερον, ὑπάρχει δ' ᾗ τρίγωνον, οὐκ οἶδεν. πότερον δ' ᾗ τρίγωνον ἢ ᾗ ἰσοσκελές, ὑπάρχει; καὶ πότε κατὰ τοῦθ' ὑπάρχει πρῶτον; καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπόδειξις; δῆλον ὅτι ὅταν ἀφαιρουμένων ὑπάρξῃ πρώτῳ. οἷον τὸ ἰσοσκελεῖ χαλκῷ τριγώνῳ ὑπάρξουσι δύο ὀρθαί, ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκοῦν εἶναι ἀφαιρε-

---

12 πρώτου rc supra vs *n.* — ᾗ] ἡ pr *A.* — αἱ rc *n.* — 16 γίνονται pr *C.* — ἢ *AB.* — 17 ἦν] οὖν *C.* — ἢ ἰσοσκ. rc mg *u*, ἢ τὸ ἰσοσκ. *f.* — alt ἰσοσκ. om *M* et pr *d.* — 18 ὅτι] ὅτι καὶ *n*, ὅτι καὶ τὸ *M.* — 19 pr ᾗ ... ὥσπερ om *M.* — χρόνος *n.* — ὥσπερ καὶ ἐδείκνυτο *ACFu*, pr *d.* — 21 ταῦτα πάντα *Cn.* — 22 χρόνοι *n.* — διαφέρει pr *d.* — 24 ὑποτίθεται *u*, pr *n.* — 25 τοῦτο δ' ἂν pr *n.* — τὸ om *F.* — 26 ἀποδείξει om *B.* — 27 καὶ bis om *F.* — σκαληνὲς *n*, σκαληνὸν corr *A.* — 29 καθ' ὅλου τριγώνου *c*, τριγώνου *Mup.* — ἐὰν *d.* — 30 οὐδὲ *n.* — οὐδ' εἰ πᾶν *n.* — 31 ᾗ *cd.* — 33 ὅτι] ὡς *F.* — ταὐτὸ *Bcd.* — τρίγωνον pr *BM.* — 35 πότε pr *M*, corr *n.* — 36 ᾗ om *Bn*, rc supra vs *M.* — 37 ἀφαιρουμένω *Cp.* — 38 ὑπάρχῃ *n.* — τὸ *n.* — 39 ὑπάρχουσι *Fd.* — χαλκὸν *F*, χαλκοῦ *M.*

b θέντος καὶ τοῦ ἰσοσκελές. ἀλλ' οὐ τοῦ σχήματος ἢ πέρατος. ἀλλ' οὐ πρώτων. τίνος οὖν πρώτου; εἰ δὴ τριγώνου, κατὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τούτου καθόλου ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις.

6 Εἰ οὖν ἐστὶν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν (ὃ γὰρ ἐπίσταται, οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν), τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἀναγκαῖα τοῖς πράγμασιν (ἃ μὲν γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει· τοῖς δ' αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει κατηγορουμένοις αὐτῶν, ὧν θάτερον τῶν ἀντικειμένων ἀνάγκη ὑπάρχειν), φανερὸν ὅτι ἐκ τοιούτων τινῶν ἂν εἴη ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμός· ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα.

Ἢ δὴ οὕτω λεκτέον, ἢ ἀρχὴν θεμένοις ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ εἰ ἀποδέδεικται, οὐχ οἷόν τ' ἄλλως ἔχειν· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα δεῖ εἶναι τὸν συλλογισμόν. ἐξ ἀληθῶν μὲν γὰρ ἔστι καὶ μὴ ἀποδεικνύντα συλλογίσασθαι, ἐξ ἀναγκαίων δ' οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ἀποδεικνύντα· τοῦτο γὰρ ἤδη ἀποδείξεώς ἐστιν. σημεῖον δ' ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων, ὅτι καὶ τὰς ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ἀποδεικνύναι, ὅτι οὐκ ἀνάγκη, ἂν οἰώμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἢ ἕνεκά γε τοῦ λόγου. δῆλον δ' ἐκ τούτων καὶ ὅτι εὐήθεις οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχάς, ἐὰν ἔνδοξος ᾖ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής, οἷον οἱ σοφισταὶ ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον ἢ μὴ ἀρχή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δείκνυται· καὶ τἀληθὲς οὐ πᾶν οἰκεῖον. ὅτι δ' ἐξ ἀναγκαίων εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμόν, φανερὸν καὶ ἐκ τῶνδε. εἰ γὰρ ὁ μὴ ἔχων λόγον τοῦ διὰ τί οὔσης ἀποδείξεως οὐκ ἐπιστήμων, εἴη δ' ἂν ὥστε τὸ *A* κατὰ τοῦ *Γ* ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τὸ δὲ *B* τὸ μέσον, δι' οὗ ἀπεδείχθη, μὴ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ οἶδε διότι. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον· τὸ μὲν γὰρ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔτι εἴ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸν λόγον καὶ σωζόμενος, σωζομένου τοῦ πράγματος, μὴ ἐπιλελησμέ-

---

74b1 *ἰσοσκελοῦς M.* — 2 *τούτου* pr *M.* — 3 *τούτου*] *τοῦ A.* — *ἡ* om *F.* — 7 *αὐτὸ F.* — *ἃ*] *τὰ Fn.* — 8 *τὰ δὲ F.* — 10 *ὑπάρχει* pr *AF.* — 13 *θετέον* corr *C.* — 16 *ἀποδεικνύντας n.* — 22 *ἐὰν*] *καὶ ἀεὶ M.* — 24 alt *τὸ* et 25 *τὸ*] *τῷ n*, pr *BCuc.* — 26 *πᾶν δ' οἰκεῖον F.* — *δεῖ*] *δὴ n.* — 29 *ὑπάρχειν* pr om *u.* — 33 *καὶ* om *n.* — *σωζόμενον* corr *n.* — *τοῦ*] *δὲ τοῦ M.*

νος, οὐδὲ πρότερον ᾔδει. φθαρείη δ' ἂν τὸ μέσον, εἰ μὴ ἀναγκαῖον. ὥστε ἕξει μὲν τὸν λόγον σωζόμενος σωζομένου τοῦ πράγματος, οὐκ οἶδε δέ. οὐδ' ἄρα πρότερον ᾔδει. εἰ δὲ μὴ ἔφθαρται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι, τὸ συμβαῖνον ἂν εἴη δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον. ἀλλ' ἔστιν ἀδύνατον οὕτως ἔχοντα εἰδέναι.

Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης ᾖ, οὐδὲν κω- p. 75
λύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, δι' οὗ ἐδείχθη· ἔστι γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἐξ ἀναγκαίου συλλογίσασθαι, ὥσπερ καὶ ἀληθὲς μὴ ἐξ ἀληθῶν. ὅταν δὲ τὸ μέσον ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης. ὥσπερ καὶ ἐξ ἀληθῶν ἀληθὲς ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ Α κατὰ τοῦ Β ἐξ ἀνάγκης, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ Γ· ἀναγκαῖον τοίνυν καὶ τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ τὸ μέσον ἀναγκαῖον οἷόν τ' εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Γ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β, καὶ τοῦτο τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ Α ἄρα τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπέκειτο. ἐπεὶ τοίνυν εἰ ἐπίσταται ἀποδεικτικῶς, δεῖ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ διὰ μέσου ἀναγκαίου δεῖ ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν· ἢ οὐκ ἐπιστήσεται οὔτε διότι οὔτε ὅτι ἀνάγκη ἐκεῖνο εἶναι, ἀλλ' ἢ οἰήσεται οὐκ εἰδώς, ἐὰν ὑπολάβῃ ὡς ἀναγκαῖον τὸ μὴ ἀναγκαῖον, ἢ οὐδ' οἰήσεται ὁμοίως, ἐάν τε τὸ ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων ἐάν τε τὸ διότι καὶ δι' ἀμέσων.

Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτά, ὃν τρόπον διωρίσθη τὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτική. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης δεῖξαι τὸ συμπέρασμα· τὸ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· περὶ τοιούτου γὰρ λέγω συμβεβηκότος. καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις ἴσως τίνος ἕνεκα ταῦτα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τούτων, εἰ μὴ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἴ τις ἐρόμενος τὰ τυχόντα εἶτα εἴπειεν τὸ

---

34 οὐδὲ ἄρα πρότερον C. — 35 ἔχει F. — σωζόμενον σ. cf, pr Bu. — 37 δὲ om pr B. — εἴη καὶ δυνατὸν C.

75a2 τὸν C. — 3 ἐξ ἀναγκαίων n. — ὥσπερ corr f. — 4 καὶ om f. — 5 pr καὶ om A. — alt καὶ corr f. — 7 ὑπάρχει d. — 10 τοῦτο οἷον τὸ β τῷ γ d. — 12 εἰ] ὃ n. — 13 μέσου ὅρου ἀναγκαίου n. — 14 οὔτε τὸ ὅτι M. — ἐκεῖνο ἀνάγκη d. — 16 ἢ ὅλως οὐδ' M. — 17 διὰ μέσων M. — 21 περὶ τοῦ τοιούτου BCMcpuf. — 22 ἄν τις om C. — ἴσως ὡς τίνος B. — τίνος] τοῦ θ' F. — 24 ἐρωτώμενος τὰ M. — εἴποι ἐν τῷ M, εἴποι ἓν τὸ corr n.

συμπέρασμα. δεῖ δ' ἐρωτᾶν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὰ ἠρωτημένα, ἀλλ' ὅτι λέγειν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖνα λέγοντι, καὶ ἀληθῶς λέγειν, ἐὰν ἀληθῶς ᾖ ὑπάρχοντα.

Ἐπεὶ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ ἕκαστον γένος ὅσα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, καὶ ᾗ ἕκαστον, φανερὸν ὅτι περὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις καὶ ἐκ τῶν τοιούτων εἰσίν. τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα, ὥστ' οὐκ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει, οὐδ' εἰ ἀεὶ εἴη, μὴ καθ' αὑτὸ δέ, οἷον οἱ διὰ σημείων συλλογισμοί. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ οὐ καθ' αὑτὸ ἐπιστήσεται, οὐδὲ διότι. τὸ δὲ διότι ἐπίστασθαι ἔστι τὸ διὰ τοῦ αἰτίου ἐπίστασθαι. δι' αὑτὸ ἄρα δεῖ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ ὑπάρχειν.

7 Οὐκ ἄρα ἔστιν ἐξ ἄλλου γένους μεταβάντα δεῖξαι, οἷον τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ. τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἓν μὲν τὸ ἀποδεικνύμενον τὸ συμπέρασμα· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ' αὑτό. ἓν δὲ τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δ' ἐστὶν ἐξ ὧν. τρίτον τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις. ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀπόδειξις, ἐνδέχεται τὰ αὐτὰ εἶναι· ὧν δὲ τὸ γένος ἕτερον, ὥσπερ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, οὐκ ἔστι τὴν ἀριθμητικὴν ἀπόδειξιν ἐφαρμόσαι ἐπὶ τὰ τοῖς μεγέθεσι συμβεβηκότα, εἰ μὴ τὰ μεγέθη ἀριθμοί εἰσι· τοῦτο δ' ὡς ἐνδέχεται ἐπί τινων, ὕστερον λεχθήσεται. ἡ δ' ἀριθμητικὴ ἀπόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος περὶ ὃ ἡ ἀπόδειξις, καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ὥστ' ἢ ἁπλῶς ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι γένος ἢ πῇ, εἰ μέλλει ἡ ἀπόδειξις μεταβαίνειν. ἄλλως δ' ὅτι ἀδύνατον, δῆλον· ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀνάγκη τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα εἶναι. εἰ γὰρ μὴ καθ' αὑτά, συμβεβηκότα ἔσται. διὰ τοῦτο τῇ γεωμετρίᾳ οὐκ ἔστι δεῖξαι ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐδ' ὅτι οἱ δύο κύβοι κύβος· οὐδ' ἄλλῃ ἐπιστήμῃ τὸ ἑτέρας, ἀλλ' ἢ ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα ὥστ' εἶναι θάτερον ὑπὸ θάτερον, οἷον τὰ

25 συμπεράσματι M. — 26 ἠρωτ.] προειρημένα M. — 35 post διότι lacuna plurium vbb f. — διότι ἐπιστήσασθαι A. — 38 γένους] γένους εἰς ἄλλα F. — 39 τὸ om F. — 40 τῷ συμπεράσματι F. — 41 γένει] ἐν n. — 42 pr τὸ om Mn.

75b1 καθ' αὑτὰ om d. — 7 ἀεὶ] ἃ pr d. — 9 μέλλοι B. — 13 οὐδ' fort pr om n.

ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν. οὐδ' εἴ τι ὑπάρχει ταῖς γραμμαῖς μὴ ᾗ γραμμαὶ καὶ ᾗ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἰδίων, οἷον εἰ καλλίστη τῶν γραμμῶν ἡ εὐθεῖα ἢ εἰ ἐναντίως ἔχει τῇ περιφερείᾳ· οὐ γὰρ ᾗ τὸ ἴδιον γένος αὐτῶν, ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ κοινόν τι.

8 Φανερὸν δὲ καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα ἀΐδιον εἶναι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως καὶ τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποδείξεως. οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις τῶν φθαρτῶν οὐδ' ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλ' οὕτως ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι οὐ καθόλου αὐτοῦ ἐστὶν ἀλλὰ ποτὲ καὶ πῶς. ὅταν δ' ᾖ, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν μὴ καθόλου εἶναι πρότασιν καὶ φθαρτήν, φθαρτὴν μὲν ὅτι καὶ τὸ συμπέρασμα οὔσης, μὴ καθόλου δὲ ὅτι ᾧ μὲν ἔσται ᾧ δ' οὐκ ἔσται ἐφ' ὧν, ὥστ' οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι καθόλου, ἀλλ' ὅτι νῦν. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ ὁρισμούς, ἐπείπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ἢ ἀρχὴ ἀποδείξεως ἢ ἀπόδειξις θέσει διαφέρουσα ἢ συμπέρασμά τι ἀποδείξεως. αἱ δὲ τῶν πολλάκις γινομένων ἀποδείξεις καὶ ἐπιστῆμαι, οἷον σελήνης ἐκλείψεως, δῆλον ὅτι ᾗ μὲν τοιοῦδ' εἰσίν, ἀεί εἰσιν, ᾗ δ' οὐκ ἀεί, κατὰ μέρος εἰσίν. ὥσπερ δ' ἡ ἔκλειψις, ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις.

9 Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι ἕκαστον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν, ἂν τὸ δεικνύμενον ὑπάρχῃ ᾗ ἐκεῖνο, οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, ἂν ἐξ ἀληθῶν καὶ ἀναποδείκτων δειχθῇ καὶ ἀμέσων. ἔστι γὰρ οὕτω δεῖξαι, ὥσπερ Βρύσων τὸν τετραγωνισμόν· κατὰ κοινόν τε γὰρ δεικνύουσιν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὃ καὶ ἑτέρῳ ὑπάρξει· διὸ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐφαρμόττουσιν οἱ λόγοι οὐ συγγενῶν. οὐκοῦν οὐχ ᾗ ἐκεῖνο ἐπίσταται, p. 76 ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ ἂν ἐφήρμοττεν ἡ ἀπόδειξις καὶ ἐπ' ἄλλο γένος.

---

19 *εἰ* ante *ἢ* pos del *n.* — *περιφερεῖ n.* — 21 *ἂν n*, *ὡς ἐὰν F.* — 22 *ἴδιον* pr *n.* — 23 *καὶ τῆς . . . ἀποδείξεως* pr om *C.* — *εἰπεῖν*] *εἶναι n.* — 25 *ὅτι τ' οὐ d.* — *οὐ* rc supra vs *M.* — 26 *δὴ n.* — 28 *ὅτι ἔσται καὶ n.* — 29 *τῷ . . . τῷ* pr *C*, *τὸ . . . τὸ n*, rc *C.* — 31 *ὁρισμοῦ n.* — *ὁ* om *M.* — 34 et 35 *ᾗ*] *αἱ n.* — *μέντοι οὐδ' A*, *μὲν τοῦ διότι n*, sed *τοῦ* del. — *μὲν*] *μὲν κατὰ τὸν λόγον τὸν* rc *f.* — *τοιαίδ' CMFup* et *c* qui corr litt *αι*, *τοιοιδί d.* — *αἰεί Apn.* — 35 *οὐ καὶ εἰ dn.* — *αἰεί A.* — *δ'*] *ἤδ' n.* — 38 *τῶν* corr *M.* — 39 *τοῦτο ὃ ἂν n.* — 40 *ὥσπερ ὁ Βρύσων C.* — 41 *τε* om *F.* — 42 *ὑπάρχει F*, fort pr om *f.*

76a2 *ἐφήρμοσεν* pr *M.*

Ἕκαστον δ' ἐπιστάμεθα μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅταν κατ' ἐκεῖνο γινώσκωμεν καθ' ὃ ὑπάρχει, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκείνου ᾗ ἐκεῖνο, οἷον τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾧ ὑπάρχει καθ' αὑτὸ τὸ εἰρημένον, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν τούτου. ὥστ' εἰ καθ' αὑτὸ κἀκεῖνο ὑπάρχει ᾧ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶναι. εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὡς τὰ ἁρμονικὰ δι' ἀριθμητικῆς. τὰ δὲ τοιαῦτα δείκνυται μὲν ὡσαύτως, διαφέρει δέ· τὸ μὲν γὰρ ὅτι ἑτέρας ἐπιστήμης (τὸ γὰρ ὑποκείμενον γένος ἕτερον), τὸ δὲ διότι τῆς ἄνω, ἧς καθ' αὑτὰ τὰ πάθη ἐστίν. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν. ἀλλὰ τούτων αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν.

Εἰ δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὰς ἑκάστου ἰδίας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι· ἔσονται γὰρ ἐκεῖναι ἁπάντων ἀρχαί, καὶ ἐπιστήμη ἡ ἐκείνων κυρία πάντων. καὶ γὰρ ἐπίσταται μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν ἀνώτερον αἰτίων εἰδώς· ἐκ τῶν προτέρων γὰρ οἶδεν, ὅταν ἐκ μὴ αἰτιατῶν εἰδῇ αἰτίων. ὥστ' εἰ μᾶλλον οἶδε καὶ μάλιστα, κἂν ἐπιστήμη ἐκείνη εἴη καὶ μᾶλλον καὶ μάλιστα. ἡ δ' ἀπόδειξις οὐκ ἐφαρμόττει ἐπ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἢ ὡς εἴρηται αἱ γεωμετρικαὶ ἐπὶ τὰς μηχανικὰς ἢ ὀπτικὰς καὶ αἱ ἀριθμητικαὶ ἐπὶ τὰς ἁρμονικάς.

Χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὸ γνῶναι εἰ οἶδεν ἢ μή. χαλεπὸν γὰρ τὸ γνῶναι εἰ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν ἴσμεν ἢ μή· ὅπερ ἐστὶ τὸ εἰδέναι. οἰόμεθα δ', ἂν ἔχωμεν ἐξ ἀληθινῶν τινῶν συλλογισμὸν καὶ πρώτων, ἐπίστασθαι. τὸ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ συγγενῆ δεῖ εἶναι τοῖς πρώτοις.

10 Λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅτι ἔστι μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. τί μὲν οὖν σημαίνει καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἐκ τούτων, λαμβάνεται· ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀνάγκη λαμβάνειν, τὰ δ' ἄλλα δεικνύναι, οἷον τί μονὰς ἢ τί τὸ εὐθὺ καὶ τρίγωνον· εἶναι δὲ τὴν μονάδα λαβεῖν καὶ μέγεθος, τὰ δ' ἕτερα δεικνύναι.

---

8 *κἀκείνῳ uc*, pr *AM*, corr *BCdpn*, sed *B* pr manu. — *ᾧ ὑπάρχει* rc supra vs *n*. — 13 *αὐτὸ F*. — 14 *ἔστι δεῖξαι np*. — 18 *ἡ d*. — 19 *ἀνωτέρω Mf*, corr *B*, *ἀνωτέρων dp*, corr *Au*. — 20 *πρότερον d*. — 26 *ἢ οἶδεν* pr *A*. — *οἶδεν — εἰ* om *n*. — *χαλεπὸν ... γνῶναι* om *C*. — 28 *τὸ ἀποδεικνύναι M*. — 29 *συλλογισμῶν* pr *M*. — 35 *τὸ* om *F*. — pr *καὶ*] *ἢ τί F*, *καὶ τί CdM*. — *εἶναι*] *ἔστι F*. — *τὴν μὲν μ. F*. — *καὶ τὸ μέγ. F*.

Ἔστι δ' ὧν χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης τὰ δὲ κοινά, κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν, ἐπεὶ χρήσιμόν γε ὅσον ἐν τῷ ὑπὸ τὴν ἐπιστήμην γένει. ἴδια μὲν οἷον γραμμὴν εἶναι τοιανδί, καὶ τὸ εὐθύ, κοινὰ δὲ οἷον τὸ ἴσα ἀπὸ ἴσων ἂν ἀφέλῃ, ὅτι ἴσα τὰ λοιπά. ἱκανὸν δ' ἕκαστον τούτων ὅσον ἐν τῷ γένει· ταὐτὸ γὰρ ποιήσει, κἂν μὴ κατὰ πάντων λάβῃ ἀλλ' ἐπὶ μεγεθῶν μόνον, τῷ δ' ἀριθμητικῷ ἐπ' ἀριθμῶν.

Ἔστι δ' ἴδια μὲν καὶ ἃ λαμβάνεται εἶναι, περὶ ἃ ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτά, οἷον μονάδας ἡ ἀριθμητική, ἡ δὲ γεωμετρία σημεῖα καὶ γραμμάς. ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ εἶναι καὶ τοδὶ εἶναι. τὰ δὲ τούτων πάθη καθ' αὑτά, τί μὲν σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνουσιν, οἷον ἡ μὲν ἀριθμητικὴ τί περιττὸν ἢ ἄρτιον ἢ τετράγωνον ἢ κύβος, ἡ δὲ γεωμετρία τί τὸ ἄλογον ἢ τὸ κεκλάσθαι ἢ νεύειν, ὅτι δ' ἔστι, δεικνύουσι διά τε τῶν κοινῶν καὶ ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων. καὶ ἡ ἀστρολογία ὡσαύτως. πᾶσα γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη περὶ τρία ἐστίν, ὅσα τε εἶναι τίθεται (ταῦτα δ' ἐστὶ τὸ γένος, οὗ τῶν καθ' αὑτὰ παθημάτων ἐστὶ θεωρητική), καὶ τὰ κοινὰ λεγόμενα ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι, καὶ τρίτον τὰ πάθη, ὧν τί σημαίνει ἕκαστον λαμβάνει. ἐνίας μέντοι ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρορᾶν, οἷον τὸ γένος μὴ ὑποτίθεσθαι εἶναι, ἂν ᾖ φανερὸν ὅτι ἔστιν (οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον ὅτι ἀριθμός ἐστι καὶ ὅτι ψυχρὸν καὶ θερμόν), καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαίνει, ἂν ᾖ δῆλα· ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ οὐ λαμβάνει τί σημαίνει τὸ ἴσα ἀπὸ ἴσων ἀφελεῖν, ὅτι γνώριμον. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει τρία ταῦτά ἐστι, περὶ ὅ τε δείκνυσι καὶ ἃ δείκνυσι καὶ ἐξ ὧν.

Οὐκ ἔστι δ' ὑπόθεσις οὐδ' αἴτημα, ὃ ἀνάγκη εἶναι δι' αὑτὸ καὶ δοκεῖν ἀνάγκη. οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ἀεὶ γὰρ ἔστιν ἐνστῆναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω λόγον οὐκ ἀεί. ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐ-

---

37 οἷς *MFf*, corr *C*. — 40 τοιάνδε *CM*. — 41 τὰ *C*.
76b2 ἀριθμῶν corr *f*. — 3 ἃ rc *n*. — 4 μονάδα ἐν ἀριθμητικῇ *d*. — 7 μὲν corr *n*. — 10 ἐκ τῶν om *d*. — 14 λεγόμενα] ἃ λέγομεν *np*. — πρῶτον *p*. — ἀποδεικνύουσι *np*. — 19 λαμβάνων *d*. — τί rc *n*. — 22 δεικνύουσι pr *n*. — 27 ἑστῶτα λόγον *d*.

τὸς μὴ δείξας, ταῦτ', ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ τῷ μανθάνοντι, ὑποτίθεται, καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον μόνον, ἂν δὲ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης ἢ καὶ ἐναντίας ἐνούσης λαμβάνῃ τὸ αὐτό, αἰτεῖται. καὶ τούτῳ διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι γὰρ αἴτημα τὸ ὑπεναντίον τοῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ, ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν ὂν λαμβάνῃ καὶ χρῆται μὴ δείξας.

Οἱ μὲν οὖν ὅροι οὐκ εἰσὶν ὑποθέσεις (οὐδὲν γὰρ εἶναι ἢ μὴ λέγονται), ἀλλ' ἐν ταῖς προτάσεσιν αἱ ὑποθέσεις. τοὺς δ' ὅρους μόνον ξυνίεσθαι δεῖ· τοῦτο δ' οὐχ ὑπόθεσις, εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν ὑπόθεσίν τις εἶναι φήσει. ἀλλ' ὅσων ὄντων τῷ ἐκεῖνα εἶναι γίνεται τὸ συμπέρασμα. οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν, λέγοντες ὡς οὐ δεῖ τῷ ψεύδει χρῆσθαι, τὸν δὲ γεωμέτρην ψεύδεσθαι λέγοντα ποδιαίαν τὴν οὐ ποδιαίαν ἢ εὐθεῖαν τὴν γεγραμμένην οὐκ εὐθεῖαν
p. 77 οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ τήνδε εἶναι γραμμήν, ἣν αὐτὸς ἔφθεγκται, ἀλλὰ τὰ διὰ τούτων δηλούμενα. ἔτι τὸ αἴτημα καὶ ὑπόθεσις πᾶσα ἢ ὡς ὅλον ἢ ὡς ἐν μέρει, οἱ δ' ὅροι οὐδέτερον τούτων.

11 Εἴδη μὲν οὖν εἶναι ἢ ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ οὐκ ἀνάγκη, εἰ ἀπόδειξις ἔσται, εἶναι μέντοι ἓν κατὰ πολλῶν ἀληθὲς εἰπεῖν ἀνάγκη· οὐ γὰρ ἔσται τὸ καθόλου, ἂν μὴ τοῦτο ᾖ· ἐὰν δὲ τὸ καθόλου μὴ ᾖ, τὸ μέσον οὐκ ἔσται, ὥστ' οὐδ' ἀπόδειξις. δεῖ ἄρα τι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ πλειόνων εἶναι μὴ ὁμώνυμον. τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι οὐδεμία λαμβάνει ἀπόδειξις, ἀλλ' ἢ ἐὰν δέῃ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα οὕτως. δείκνυται δὲ λαβοῦσι τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, ὅτι ἀληθές, ἀποφάναι δ' οὐκ ἀληθές. τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέρει εἶναι καὶ μὴ εἶναι λαβεῖν, ὡς δ' αὕτως καὶ τὸ τρίτον. εἰ γὰρ ἐδόθη, καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν, εἰ καὶ μὴ ἄνθρωπον ἀληθές, ἀλλ' εἰ μόνον ἄνθρωπον ζῷον εἰ-

30 δὲ ἢ M. — οὔσης d. — 31 τοῦτο d. — 32 ἔστι γὰρ αἴτημα rc n, αἴτημα δ' ἔστι p. — 33 ἀποδεικτὸν corr u. — 35 οὐδὲ CMu, οὐδὲν pr Bdp. — 39 οὐδὲ γὰρ ὁ p. — ὁ om n. — 40 λέγοντας pr u. — τῷ om n.

77a1 οὐδὲν συμπ. rc supra vs n. — 2 τελούμενα d. — 3 ἔτι corr n. — 7 γὰρ ἔστιν n. — 9 ἕν τι np. — 12 λαμβάνουσι np. — τὸ pr om n. — 14 ὡς δ' αὕτως Au, pr B, ὡσαύτως CMf. — 16 post ἀληθές add εἰπεῖν d quod del vult. — εἰ] ἢ u, pr B, ἂν corr n. — εἶναι, πᾶν μὴ ACMcdfnp, corr u.

ναι, μὴ ζῷον δὲ μή· ἔσται γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν Καλλίαν, εἰ καὶ μὴ Καλλίαν, ὅμως ζῷον, μὴ ζῷον δ' οὔ. αἴτιον δ' ὅτι τὸ πρῶτον οὐ μόνον κατὰ τοῦ μέσου λέγεται ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλου διὰ τὸ εἶναι ἐπὶ πλειόνων, ὥστ' οὐδ' εἰ τὸ μέσον καὶ αὐτό ἐστι καὶ μὴ αὐτό, πρὸς τὸ συμπέρασμα οὐδὲν διαφέρει. τὸ δ' ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις λαμβάνει, καὶ ταῦτα οὐδ' ἀεὶ καθόλου, ἀλλ' ὅσον ἱκανόν, ἱκανὸν δ' ἐπὶ τοῦ γένους. λέγω δ' ἐπὶ τοῦ γένους οἷον περὶ ὃ γένος τὰς ἀποδείξεις φέρει, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον.

Ἐπικοινωνοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω οἷς χρῶνται ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύντες, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν δεικνύουσιν οὐδ' ὃ δεικνύουσιν. καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις. καὶ εἴ τις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά, οἷον ὅτι ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι, ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ τῶν τοιούτων ἄττα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὕτως ὡρισμένων τινῶν, οὐδὲ γένους τινὸς ἑνός. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα· ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν διὰ τὸ τῶν ἀντικειμένων ὄντων μὴ δείκνυσθαι τὸ αὐτό. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ.

12 Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν ἐρώτημα συλλογιστικὸν καὶ πρότασις ἀντιφάσεως, προτάσεις δὲ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ὁ καθ' ἑκάστην, εἴη ἄν τι ἐρώτημα ἐπιστημονικόν, ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός. δῆλον ἄρα ὅτι οὐ πᾶν ἐρώτημα γεωμετρικὸν ἂν εἴη οὐδ' ἰατρικόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἀλλ' ἐξ ὧν ἢ δείκνυταί τι περὶ ὧν ἡ γεωμετρία ἐστίν, ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ, ὥσπερ τὰ ὀπτικά. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ περὶ μὲν τούτων καὶ λόγον ὑφεκτέον ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ συμπερασμάτων, περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ ᾗ

17 *μή* et *γὰρ* corr *n.* — *εἰ*] *ἢ* corr *B.* — *εἰ ... Καλλίαν* rc mg *n.* — 18 *ὁμοίως Bd.* — 19 *καὶ* om *p.* — *κατ' ... εἶναι* om *n.* — 20 *ἄλλων M.* — 23 *οὐδὲ αἰεὶ ApuM, οὐδὲν δεῖ n.* — 24 *λέγω δ' ἐπὶ τοῦ γένους* om *C.* — 25 *εἰσφέρει M.* — 27 *τὰ κοινά* pr om *n.* — *ἀποδεικνύντες, ἀλλ'* corr *n.* — 28 *ὧν* corr *n.* — *οὐδ' ὃ δεικνύουσιν* rc mg *n.* — 31 *ἅττα ABCM.* — 32 *ἑνός* om *n.* — 37 *πρότασις* pr *n.* — 39 *ὁ* om *n.*

77b1 pr *ἢ* om *n.* — *ἢ ἃ ἐκ n,* pr *C, ἢ καὶ ἐκ M.* — 2 *ὥσπερ*] *ἐστὶν ὥσπερ n.* — 4 *ἐκ*] *τῷ γεωμέτρῃ ἐκ M.* — *καὶ ... τῷ* rc *f.* — *ἕκαστον τὸν ἐπιστήμονα n,* om pr *C.* — *ἕκαστον* om *d.*

γεωμέτρης· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. οὔτε πᾶν ἄρα ἕκαστον ἐπιστήμονα ἐρώτημα ἐρωτητέον, οὔθ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκριτέον περὶ ἑκάστου, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην διορισθέντα. εἰ δὲ διαλέξεται γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης οὕτως, φανερὸν ὅτι καὶ καλῶς, ἐὰν ἐκ τούτων τι δεικνύῃ, εἰ δὲ μή, οὐ καλῶς. δῆλον δ' ὅτι οὐδ' ἐλέγχει γεωμέτρην ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἐν ἀγεωμετρήτοις περὶ γεωμετρίας διαλεκτέον· λήσει γὰρ ὁ φαύλως διαλεγόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει ἐπιστημῶν.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶ γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἐστὶ καὶ ἀγεωμέτρητα; καὶ παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν ποιὰν γεωμετρικά ἐστιν; καὶ πότερον ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμὸς ὁ ἐκ τῶν ἀντικειμένων συλλογισμός, ἢ ὁ παραλογισμός, κατὰ γεωμετρίαν δέ, ἢ ἐξ ἄλλης τέχνης, οἷον τὸ μουσικόν ἐστιν ἐρώτημα ἀγεωμέτρητον περὶ γεωμετρίας, τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν οἴεσθαι γεωμετρικόν πως καὶ ἀγεωμέτρητον ἄλλον τρόπον; διττὸν γὰρ τοῦτο, ὥσπερ τὸ ἄῤῥυθμον, καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἀγεωμέτρητον τῷ μὴ ἔχειν ὥσπερ τὸ ἄῤῥυθμον, τὸ δ' ἕτερον τῷ φαύλως ἔχειν· καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη καὶ ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν, ἐναντία. ἐν δὲ τοῖς μαθήμασιν οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμός, ὅτι τὸ μέσον ἐστὶν ἀεὶ τὸ διττόν· κατά τε γὰρ τούτου παντός, καὶ τοῦτο πάλιν κατ' ἄλλου λέγεται παντός. τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν. ταῦτα δ' ἐστὶν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει, ἐν δὲ τοῖς λόγοις λανθάνει. ἆρα πᾶς κύκλος σχῆμα; ἂν δὲ γράψῃ, δῆλον. τί δέ; τὰ ἔπη κύκλος; φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν.

Οὐ δεῖ δ' ἔνστασιν εἰς αὐτὸ φέρειν, ἂν ᾖ ἡ πρότασις ἐπακτική. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ πρότασίς ἐστιν ἣ μή ἐστιν ἐπὶ πλειόνων (οὐ γὰρ ἔσται ἐπὶ πάντων, ἐκ τῶν καθόλου δ' ὁ

8 τὰ om d. — 9 γεωμέτρῃ] τῷ γεωμέτρῃ n. — 11 δὲ μὴ] δὴ d. — δηλονότι d. — 13 ἀγεωμετρήτῳ C. — 14 φαῦλος d. — 16 ἄρ' n. — 17 καὶ ἃ παρ' n. — 18 ἐστιν] ἐστιν καὶ ἀγεωμέτρητα f. — 19 alt ὁ om n. — 20 παρασυλλογισμός AB, pr cu, corr d. — ὁ om CMn. — κατὰ] καὶ pr M. — 22 παρὰ γεωμετρίαν M. — παραλλήλας n. — 24 ἄρυθμον scribunt ABMdn. — 25 et 26 τῷ] τὸ d. — 28 παρασυλλογισμός A. — τὸ om Mdp, del Cu. — 29 γε B. — τούτου pr B. — 30 post πᾶν del un vb n. — 31 οἷον om M. — 32 γράφῃ np. — δαί; τὸ ἔπος C. — 36 δ' om n.

συλλογισμός), δῆλον ὅτι οὐδ' ἔνστασις. αἱ αὐταὶ γὰρ προτάσεις καὶ ἐνστάσεις· ἣν γὰρ φέρει ἔνστασιν, αὕτη γένοιτ' ἂν πρότασις ἢ ἀποδεικτικὴ ἢ διαλεκτική.

Συμβαίνει δ' ἐνίους ἀσυλλογίστως λέγειν διὰ τὸ λαμβάνειν ἀμφοτέροις τὰ ἑπόμενα, οἷον καὶ ὁ Καινεὺς ποιεῖ, ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ πολλαπλασίᾳ ἀναλογίᾳ· καὶ γὰρ τὸ πῦρ p.78 ταχὺ γεννᾶται, ὥς φησί, καὶ αὕτη ἡ ἀναλογία. οὕτω δ' οὐκ ἔστι συλλογισμός· ἀλλ' εἰ τῇ ταχίστῃ ἀναλογίᾳ ἕπεται ἡ πολλαπλάσιος καὶ τῷ πυρὶ ἡ ταχίστη ἐν τῇ κινήσει ἀναλογία. ἐνίοτε μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται συλλογίσασθαι ἐκ τῶν εἰλημμένων, ὁτὲ δ' ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται. εἰ δ' ἦν ἀδύνατον ἐκ ψεύδους ἀληθὲς δεῖξαι, ῥᾴδιον ἂν ἦν τὸ ἀναλύειν· ἀντέστρεφε γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ τὸ Α ὄν· τούτου δ' ὄντος ταδί ἐστιν, ἃ οἶδα ὅτι ἔστιν, οἷον τὸ Β. ἐκ τούτων ἄρα δείξω ὅτι ἔστιν ἐκεῖνο. ἀντιστρέφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτι οὐδὲν συμβεβηκὸς λαμβάνουσιν (ἀλλὰ καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις) ἀλλ' ὁρισμούς.

Αὔξεται δ' οὐ διὰ τῶν μέσων, ἀλλὰ τῷ προσλαμβάνειν, οἷον τὸ Α τοῦ Β, τοῦτο δὲ τοῦ Γ, πάλιν τοῦτο τοῦ Δ, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον. καὶ εἰς τὸ πλάγιον, οἷον τὸ Α καὶ κατὰ τοῦ Γ καὶ κατὰ τοῦ Ε, οἷον ἔστιν ἀριθμὸς ποσὸς ἢ καὶ ἄπειρος τοῦτο ἐφ' ᾧ Α, ὁ περιττὸς ἀριθμὸς ποσὸς ἐφ' οὗ Β, ἀριθμὸς περιττὸς ἐφ' οὗ Γ· ἔστιν ἄρα τὸ Α κατὰ τοῦ Γ. καὶ ἔστιν ὁ ἄρτιος ποσὸς ἀριθμὸς ἐφ' οὗ Δ, ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς ἐφ' οὗ Ε· ἔστιν ἄρα τὸ Α κατὰ τοῦ Ε.

Τὸ δ' ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι, πρῶτον 13 μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ, καὶ ἐν ταύτῃ διχῶς, ἕνα μὲν τρόπον ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων γίνηται ὁ συλλογισμός (οὐ γὰρ λαμβάνεται τὸ πρῶτον αἴτιον, ἡ δὲ τοῦ διότι ἐπιστήμη κατὰ τὸ πρῶτον αἴτιον), ἄλλον δὲ εἰ δι' ἀμέσων μέν, ἀλλὰ

---

39 pr ἢ] ἡ *n*. — ἢ διαλεκτική om *n*.

78a2 καὶ ἡ αὐτὴ *d*. — οὗτος *Md*. — δ' om pr *C*. — 3 εἰ] ἢ *M*. — 5 οὖν om *d*. — 8 ἂν om *M*. — 12 τοῦτο *n*. — 15 τοῦτο δὲ τοῦ *n*. — 16 tert. καὶ om *n*. — 18 α del *d*, τὸ α *C*. — 20 post γ duo vbb del *C*. — ult ὁ om *M*. — 23 ταύτῃ τῇ *M*, sed τῇ del vult. — 24 διὰ μέσων *M*. — 25 τὸ om *d*. — ἡ corr *B*. — ἡ ... αἴτιον om *C*. — 26 ἄλλων pr *AC*. — εἰ om *ABCMudf*, rc *c*. — post εἰ add sed del vult μὴ *n*. — διὰ μέσων *M*, pr *c*.

μὴ διὰ τοῦ αἰτίου ἀλλὰ τῶν ἀντιστρεφόντων διὰ τοῦ γνωριμωτέρου. κωλύει γὰρ οὐδὲν τῶν ἀντικατηγορουμένων γνωριμώτερον εἶναι ἐνίοτε τὸ μὴ αἴτιον, ὥστ' ἔσται διὰ τούτου ἡ ἀπόδειξις, οἷον ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες διὰ τοῦ μὴ στίλβειν. ἔστω ἐφ' ᾧ Γ πλάνητες, ἐφ' ᾧ Β τὸ μὴ στίλβειν, ἐφ' ᾧ Α τὸ ἐγγὺς εἶναι. ἀληθὲς δὴ τὸ Β κατὰ τοῦ Γ εἰπεῖν· οἱ γὰρ πλάνητες οὐ στίλβουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ Α κατὰ τοῦ Β· τὸ γὰρ μὴ στίλβον ἐγγύς ἐστι· τοῦτο δ' εἰλήφθω δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' αἰσθήσεως. ἀνάγκη οὖν τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχειν, ὥστ' ἀποδέδεικται ὅτι οἱ πλάνητες ἐγγύς εἰσιν. οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς οὐ τοῦ διότι ἀλλὰ τοῦ ὅτι ἐστίν· οὐ γὰρ διὰ τὸ μὴ στίλβειν ἐγγύς εἰσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι οὐ στίλβουσιν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ θατέρου θάτερον δειχθῆναι, καὶ ἔσται τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις, οἷον ἔστω τὸ Γ πλάνητες, ἐφ' ᾧ Β τὸ ἐγγὺς εἶναι, τὸ Α τὸ μὴ στίλβειν· ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ Β τῷ Γ, ὥστε καὶ τῷ Γ τὸ Α, τὸ μὴ στίλβειν. καὶ ἔστι τοῦ διότι ὁ συλλογισμός· εἴληπται γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον. πάλιν ὡς τὴν σελήνην δεικνύουσιν, ὅτι σφαιροειδής, διὰ τῶν αὐξήσεων· εἰ γὰρ τὸ αὐξανόμενον οὕτω σφαιροειδές, αὐξάνει δ' ἡ σελήνη, φανερὸν ὅτι σφαιροειδής. οὕτω μὲν οὖν τοῦ ὅτι γέγονεν ὁ συλλογισμός, ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος τοῦ μέσου τοῦ διότι· οὐ γὰρ διὰ τὰς αὐξήσεις σφαιροειδής ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τὸ σφαιροειδὴς εἶναι λαμβάνει τὰς αὐξήσεις τοιαύτας. σελήνη ἐφ' ᾧ Γ, σφαιροειδὴς ἐφ' ᾧ Β, αὔξησις ἐφ' ᾧ Α. ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα μὴ ἀντιστρέφει καὶ ἔστι γνωριμώτερον τὸ ἀναίτιον, τὸ ὅτι μὲν δείκνυται, τὸ διότι δ' οὔ. ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω τίθεται. καὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῦ ὅτι καὶ οὐ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις· οὐ γὰρ λέγεται τὸ αἴτιον. οἷον διὰ τί οὐκ ἀναπνέει ὁ τοῖχος; ὅτι οὐ ζῷον. εἰ γὰρ τοῦτο τοῦ μὴ ἀναπνέειν αἴτιον, ἔδει τὸ ζῷον εἶναι αἴτιον τοῦ ἀναπνεῖν, οἷον εἰ ἡ ἀπόφασις αἰτία τοῦ

---

30 et 31 *πλανῆται n.* — *διὰ … πλάνητες* om *A.* — *διὰ τὸ* corr *CM.* — 31 *οὐ γ … οὐ β C.* — 34 *στίλβειν* pr *M.* — 35 *τῷ] τοῦ p.* — *γ] β AMd,* fort pr *Bu.* — 39 *ἔστι d.*

78b2 pr *τῷ γ] τῷ γ καὶ τὸ α τῷ β n.* — *τὸ α] τὸ α καὶ (καὶ* om *p) τὸ α τῷ β ABCMcudpf.* — *τὸ μὴ στίλβειν* post 3 *τὸ α n.* — 6 *αὐξάνεται np.* — 7 *οὗτος d.* — *οὖν* om *B.* — *γίνεται συλλ. np.* — 10 *σφαιροειδὲς np.* — 11 *δὲ* om pr *C.* — 12 *ἀντιστρέφῃ An.* — 14 *τὸ ὅτι BM,* pr *cu.* — 15 *λέγει n.* — *οἷον ὅτι διὰ C.* — *ἀναπνεῖ n.* — 16 *ἀναπνεῖν Cn.*

μὴ ὑπάρχειν, ἡ κατάφασις τοῦ ὑπάρχειν, ὥσπερ εἰ τὸ ἀσύμμετρα εἶναι τὰ θερμὰ καὶ ψυχρὰ τοῦ μὴ ὑγιαίνειν, τὸ σύμμετρα εἶναι τοῦ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ κατάφασις τοῦ ὑπάρχειν, ἡ ἀπόφασις τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν οὕτως ἀποδεδομένων οὐ συμβαίνει τὸ λεχθέν· οὐ γὰρ ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον. ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οἷον ἔστω τὸ Α ζῷον, ἐφ' οὗ τὸ Β τὸ ἀναπνεῖν, ἐφ' ᾧ Γ τοῖχος. τῷ μὲν οὖν Β παντὶ ὑπάρχει τὸ Α (πᾶν γὰρ τὸ ἀναπνέον ζῷον), τῷ δὲ Γ οὐθενί, ὥστε οὐδὲ τὸ Β τῷ Γ οὐθενί· οὐκ ἄρα ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος. ἐοίκασι δ' αἱ τοιαῦται τῶν αἰτιῶν τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις· τοῦτο δ' ἔστι τὸ πλέον ἀποστήσαντα τὸ μέσον εἰπεῖν, οἷον τὸ τοῦ Ἀναχάρσιος, ὅτι ἐν Σκύθαις οὐκ εἰσὶν αὐληταί, οὐδὲ γὰρ ἄμπελοι.

Κατὰ μὲν δὴ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην καὶ κατὰ τὴν τῶν μέσων θέσιν αὗται διαφοραί εἰσι τοῦ ὅτι πρὸς τὸν τοῦ διότι συλλογισμόν· ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι τοῦ ὅτι τὸ δι' ἄλλης ἐπιστήμης ἑκάτερον θεωρεῖν. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα ὥστ' εἶναι θάτερον ὑπὸ θάτερον, οἷον τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν καὶ τὰ μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικὴν καὶ τὰ φαινόμενα πρὸς ἀστρολογικήν. σχεδὸν δὲ συνώνυμοί εἰσιν ἔνιαι τούτων τῶν ἐπιστημῶν, οἷον ἀστρολογία ἥ τε μαθηματικὴ καὶ ἡ ναυτική, καὶ ἁρμονικὴ ἥ τε μαθηματικὴ p.79
καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοήν. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ὅτι τῶν αἰσθητικῶν εἰδέναι, τὸ δὲ διότι τῶν μαθηματικῶν· οὗτοι γὰρ ἔχουσι τῶν αἰτίων τὰς ἀποδείξεις, καὶ πολλάκις οὐκ ἴσασι τὸ ὅτι, καθάπερ οἱ τὸ καθόλου θεωροῦντες πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' ἀνεπισκεψίαν. ἔστι δὲ ταῦτα ὅσα ἕτερόν τι ὄντα τὴν οὐσίαν κέχρηται τοῖς εἴδεσιν. τὰ γὰρ μαθήματα περὶ εἴδη

---

19 ψυχρὰ καὶ θερμὰ *C*. — καὶ] καὶ τὰ *Bnp*. — τὰ *ABCcdfunpM*. — 21 ἐπὶ] εἰ pr *B*. — 22 ἀποδιδομένων *np*. — 25 ᾧ β *np*. — alt τὸ om *C*. — τῷ] τὸ *d*, pr *A*. — 26 τὸ] τῷ *d*. — τῷ δὲ γ] τὸ δὲ β pr *A*. — 26 οὐδενί omissis ὥστε ... οὐθενί *f*. — 26 et 27 οὐδενί *np*. — 27 οὔτε *ABcu*. — 30 Ἀναχάρσιδος *Ccfnp*, corr *u*. — 31 αὐλητρίδες *np*. — 32 δὴ] οὖν *np*. — τῶν om c, pr *C*. — 33 μέσων] αὐτῶν *ABcudM*, pr *C*, ἀμέσων rc supra vs *B*. — αὗται αἱ διαφ. *d*. — 35 τῷ *np*. — δι' rc *f*. — 36 ὑπὸ θατέρου *M*. — 37 καὶ om *d*. — 40 ἔνια *B*. — οἷον om *d*.

79a4 αἰτιῶν *C*.

ἐστίν· οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός· εἰ γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ γεωμετρικά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ γε καθ' ὑποκειμένου. ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀπτικήν, ὡς αὕτη πρὸς τὴν γεωμετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην, οἷον τὸ περὶ τῆς ἴριδος· τὸ μὲν γὰρ ὅτι φυσικοῦ εἰδέναι, τὸ δὲ διότι ὀπτικοῦ, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ κατὰ τὸ μάθημα. πολλαὶ δὲ καὶ τῶν μὴ ὑπ' ἀλλήλας ἐπιστημῶν ἔχουσιν οὕτως, οἷον ἰατρικὴ πρὸς γεωμετρίαν· ὅτι μὲν γὰρ τὰ ἕλκη τὰ περιφερῆ βραδύτερον ὑγιάζεται, τοῦ ἰατροῦ εἰδέναι, διότι δὲ τοῦ γεωμέτρου.

14 Τῶν δὲ σχημάτων ἐπιστημονικὸν μάλιστα τὸ πρῶτόν ἐστιν. αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου φέρουσι τὰς ἀποδείξεις, οἷον ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ὀπτική, καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ὅσαι τοῦ διότι ποιοῦνται τὴν σκέψιν· ἢ γὰρ ὅλως ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις διὰ τούτου τοῦ σχήματος ὁ τοῦ διότι συλλογισμός. ὥστε κἂν διὰ τοῦτ' εἴη μάλιστα ἐπιστημονικόν· κυριώτατον γὰρ τοῦ εἰδέναι τὸ διότι θεωρεῖν. εἶτα τὴν τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμην διὰ μόνου τούτου θηρεῦσαι δυνατόν. ἐν μὲν γὰρ τῷ μέσῳ σχήματι οὐ γίνεται κατηγορικὸς συλλογισμός, ἡ δὲ τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμη καταφάσεως· ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ γίνεται μὲν ἀλλ' οὐ καθόλου, τὸ δὲ τί ἐστι τῶν καθόλου ἐστίν· οὐ γὰρ πῇ ἐστὶ ζῷον δίπουν ὁ ἄνθρωπος. ἔτι τοῦτο μὲν ἐκείνων οὐδὲν προσδεῖται, ἐκεῖνα δὲ διὰ τούτου καταπυκνοῦται καὶ αὔξεται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. φανερὸν οὖν ὅτι κυριώτατον τοῦ ἐπίστασθαι τὸ πρῶτον σχῆμα.

15 Ὥσπερ δὲ ὑπάρχειν τὸ *Α* τῷ *Β* ἐνεδέχετο ἀτόμως, οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐγχωρεῖ. λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν μέσον· οὕτω γὰρ οὐκέτι ἔσται κατ' ἄλλο τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὅταν μὲν οὖν ἢ τὸ *Α* ἢ τὸ *Β* ἐν ὅλῳ τινὶ ᾖ, ἢ καὶ ἄμφω, οὐκ ἐνδέχεται τὸ *Α* τῷ *Β* πρώτως μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ *Α* ἐν ὅλῳ τῷ *Γ*. οὐκοῦν εἰ τὸ *Β* μή ἐστιν ἐν ὅλῳ τῷ *Γ* (ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν

---

8 εἰ γὰρ ... τινὸς pr om *nu*. — καὶ om *f*. — 9 γεωμετρητά *ABMcd*, pr *un*, γεωμετριτά pr *C*, supra vs c, γεωμετρήματα *p*. — οὐχί γε *Bf*, pr *u*. — 10 αὕτη γε πρὸς *d*. — 13 τὸ rc *f*. — ἀλλήλως pr *M*. — 17 τὸ pr om *n*. — 20 ὡς om *dn*. — 23 καὶ *n*. — τοῦτ'] τοῦ ἂν pr *n*. — κυριότατον *M*. — 27 γίνεται] τι ἔσται *d*. — 29 ἔτι] εἰ *d*. — 31 τ' ἄμεσα *p*. — μέσα pr *n*. — 33 οὕτω ... ἀτόμως rc mg *n*. — 35 τῷ pr *C*. — 37 τὸ om *n*. — ᾖ om *Mp*. — 39 οὐκοῦν ... γ om *p*.

Α εἶναι ἔν τινι ὅλῳ, τὸ δὲ Β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ), συλλογισμὸς ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β· εἰ γὰρ τῷ μὲν Α παντὶ τὸ Γ, τῷ δὲ Β μηδενί, οὐδενὶ τῶν Β τὸ Α. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν, οἷον ἐν τῷ Δ· τὸ μὲν γὰρ Δ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Α οὐδενὶ τῶν Δ, ὥστε τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β ὑπάρξει διὰ συλλογισμοῦ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται καὶ εἰ ἄμφω ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν. ὅτι δ' ἐνδέχεται τὸ Β μὴ εἶναι ἐν ᾧ ὅλῳ ἐστὶ τὸ Α, ἢ πάλιν τὸ Α ἐν ᾧ τὸ Β, φανερὸν ἐκ τῶν συστοιχιῶν, ὅσαι μὴ ἐπαλλάττουσιν ἀλλήλαις. εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῇ ΑΓΔ συστοιχίᾳ κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖται τῶν ἐν τῇ ΒΕΖ, τὸ δ' Α ἐν ὅλῳ ἐστὶ τῷ Θ συστοίχῳ ὄντι, φανερὸν ὅτι τὸ Β οὐκ ἔσται ἐν τῷ Θ· ἐπαλλάξουσι γὰρ αἱ συστοιχίαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν. ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ μηδενί, μὴ ὑπάρχῃ δὲ τὸ Α τῷ Β, ἀνάγκη ἀτόμως μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἔσται τι μέσον, ἀνάγκη θάτερον αὐτῶν ἐν ὅλῳ τινὶ εἶναι. ἢ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ Β ἔσται ἐν ὅλῳ τινί (καταφατικὴν γὰρ δεῖ τὴν πρὸς τοῦτο γενέσθαι πρότασιν), εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχεν· πρὸς ἀμφοτέροις γὰρ ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ γίνεται συλλογισμός· ἀμφοτέρων δ' ἀποφατικῶν οὐσῶν οὐκ ἔσται.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἐνδέχεταί τε ἄλλο ἄλλῳ μὴ ὑπάρχειν ἀτόμως, καὶ πότ' ἐνδέχεται καὶ πῶς, εἰρήκαμεν.

16 Ἄγνοια δ' ἡ μὴ κατ' ἀπόφασιν ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν λεγομένη ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλογισμοῦ γινομένη ἀπάτη, αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρχουσι συμβαίνει διχῶς· ἢ γὰρ ὅταν ἁπλῶς ὑπολάβῃ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἢ ὅταν διὰ συλλογισμοῦ λάβῃ τὴν ὑπόληψιν. τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως ἁπλῆ ἡ ἀπάτη, τῆς

40 ἓν om *n*.
79b1 τῷ β *np*. — 2 alt ἐν om *p*. — δ] α *M*. — 3 τὸ] τῷ *pf*. — α rc *n*. — τῶν] τὸ *pf*. — τῶν ... 4 οὐδενὶ om *ABMcdu*. — 4 τῷ β *p*. — ὑπάρχει *np*. — 6 ἐν ὅλῳ ἐν ᾧ *p*. — ὅλῳ om *d*. — ᾧ pr om *n*. — ἐστὶ ... 7 ᾧ] ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ α ἢ πάλιν τὸ α ἐν ὅλῳ rc mg *n*. — 7 ᾧ ὅλῳ τὸ *p*. — συστοίχων *B*, pr *u*, συστοιχειῶν *M*. — 9 συστοιχίᾳ corr *B*, συστοιχείᾳ *d*. — κατὰ] καὶ κατὰ pr *ABMd*. — βζε *u*. — 11 θ] εθ pr *AdM*. — 16 ὁ om *C*. — 17 τούτῳ *dnpM*, pr *u*. — 18 γίνεσθαι *cnp*, corr *u*. — 21 τε] τι *cdnp*. — 23 ἀλλὰ] ἀλλ' ἡ *np*. — 24 γενομένη *B*. — 25 μὲν om *n*. — ἢ μὴ ὑπάρχουσι pr om *C*.

δὲ διὰ συλλογισμοῦ πλείους. μὴ ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῶν Β ἀτόμως· οὐκοῦν ἐὰν συλλογίζηται ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β, μέσον λαβὼν τὸ Γ, ἠπατημένος ἔσται διὰ συλλογισμοῦ. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς, ἐνδέχεται δὲ τὴν ἑτέραν μόνον. εἰ γὰρ μήτε τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχει μήτε τὸ Γ μηδενὶ τῶν Β, εἴληπται δ' ἑκατέρα ἀνάπαλιν, ἄμφω ψευδεῖς ἔσονται. ἐγχωρεῖ δ' οὕτως ἔχειν τὸ Γ πρὸς τὸ Α καὶ Β ὥστε μήτε ὑπὸ τὸ Α εἶναι μήτε καθόλου τῷ Β. τὸ μὲν γὰρ Β ἀδύνατον εἶναι ἐν ὅλῳ τινί· πρώτως γὰρ ἐλέγετο αὐτῷ τὸ Α μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ Α οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου, ὥστ' ἀμφότεραι ψευδεῖς. ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν, οὐ μέντοι ὁποτέραν ἔτυχεν, ἀλλὰ τὴν p.80 ΑΓ· ἡ γὰρ ΓΒ πρότασις ἀεὶ ψευδὴς ἔσται διὰ τὸ ἐν μηδενὶ εἶναι τὸ Β, τὴν δὲ ΑΓ ἐγχωρεῖ, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β ὑπάρχει ἀτόμως. ὅταν γὰρ πρῶτον κατηγορῆται ταὐτὸ πλειόνων, οὐδέτερον οὐδετέρῳ ἔσται. διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως ὑπάρχει.

Ἡ μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν ἀπάτη διὰ τούτων τε καὶ οὕτω γίνεται μόνως (οὐ γὰρ ἦν ἐν ἄλλῳ σχήματι τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός), ἡ δὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔν τε τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. πρῶτον οὖν εἴπωμεν ποσαχῶς ἐν τῷ πρώτῳ γίνεται, καὶ πῶς ἐχουσῶν τῶν προτάσεων. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β ὑπάρχει ἀτόμως· ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν Α τῷ Γ μηδενί, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β, ψευδεῖς αἱ προτάσεις. ἐνδέχεται δὲ καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ταύτης ὁποτέρας ἔτυχεν. ἐγχωρεῖ γὰρ τὴν μὲν ΑΓ ἀληθῆ εἶναι, τὴν δὲ ΓΒ ψευδῆ, τὴν μὲν ΑΓ ἀληθῆ ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπάρχει τὸ Α, τὴν δὲ ΓΒ ψευδῆ ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Γ, ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ Α·

---

31 ἡ ἀπάτη μὲν ἔσται corr *u*. — 34 ὑπάρχειν *A*, ὑπάρχῃ *B*. — 36 καὶ ... α rc mg *n*. — 37 τῷ] τοῦ corr *C*. — 38 αὐτὸ *n*. — 41 μέντοι γε ὁποτέραν *Cc*.

80a1 βγ *u*. — ἐν om *A*. — 2 τῷ] τὸ *BM*. — 3 καὶ] ἢ *M*. — γὰρ corr *C*. — πρώτως *Ccnf*, corr *u*. — 4 οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ *npf*. — διαφέρει ... ὑπάρχει om *BM*, pr *ACcdu*. — 5 μὴ ἀτόμως μὴ *f*. — 8 τε om *C*. — 9 εἴπομεν *n*. — 12 ἂν *n*. — 16 βγ *Bdu*. — 17 βγ *p*. — 18 ὑπάρχειν ἀδύνατον *np*.

οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὴς ἔσται ἡ ΑΓ πρότασις· ἅμα δέ, εἰ καὶ εἰσὶν ἀμφότεραι ἀληθεῖς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές. ἀλλὰ καὶ τὴν ΓΒ ἐνδέχεται ἀληθῆ εἶναι τῆς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς, οἷον εἰ τὸ Β καὶ ἐν τῷ Γ καὶ ἐν τῷ Α ἐστίν· ἀνάγκη γὰρ θάτερον ὑπὸ θάτερον εἶναι, ὥστ' ἂν λάβῃ τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ψευδὴς ἔσται ἡ πρότασις. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης καὶ ἀμφοῖν ἔσται ψευδὴς ὁ συλλογισμός.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι ὅλας μὲν εἶναι τὰς προτάσεις ἀμφοτέρας ψευδεῖς οὐκ ἐνδέχεται· ὅταν γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχῃ, οὐδὲν ἔσται λαβεῖν ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντὶ θατέρῳ δ' οὐδενὶ ὑπάρξει· δεῖ δ' οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις ὥστε τῷ μὲν ὑπάρχειν τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται συλλογισμός. εἰ οὖν οὕτω λαμβανόμεναι ψευδεῖς, δῆλον ὡς ἐναντίως ἀνάπαλιν ἕξουσι· τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἐπί τι δ' ἑκατέραν οὐδὲν κωλύει ψευδῆ εἶναι, οἷον εἰ τὸ Γ καὶ τῷ Α καὶ τῷ Β τινὶ ὑπάρχοι· ἂν γὰρ τῷ μὲν Α παντὶ ληφθῇ ὑπάρχον, τῷ δὲ Β μηδενί, ψευδεῖς μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐ μέντοι ὅλαι ἀλλ' ἐπί τι. καὶ ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος τοῦ στερητικοῦ ὡσαύτως. τὴν δ' ἑτέραν εἶναι ψευδῆ καὶ ὁποτερανοῦν ἐνδέχεται. ὃ γὰρ ὑπάρχει τῷ Α παντί, καὶ τῷ Β ὑπάρχει· ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν Α ὅλῳ ὑπάρχειν τὸ Γ, τῷ δὲ Β ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΓΑ ἀληθὴς ἔσται, b
ἡ δὲ ΓΒ ψευδής. πάλιν ὃ τῷ Β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ Α παντὶ ὑπάρξει· εἰ γὰρ τῷ Α, καὶ τῷ Β· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ τῷ μὲν Α ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β μηδενί, ἡ μὲν ΓΒ πρότασις ἀληθής, ἡ δ' ἑτέρα ψευδής. ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθέντος τοῦ στερητικοῦ. ὃ γὰρ μηδενὶ ὑπάρχει τῷ Α, οὐδὲ τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρξει· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Γ τῷ μὲν Α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Β ὅλῳ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΓ πρότασις ἀληθὴς ἔσται, ἡ ἑτέρα δὲ ψευδής. καὶ πάλιν, ὃ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, μηδενὶ λαβεῖν τῷ Α ὑπάρχον ψεῦδος. ἀνάγκη γάρ, εἰ τῷ Β παντί,

19 *καὶ εἰ d.* — *εἰ* om *n.* — 20 *ἔσται* om *M.* — 21 *βγ np.* — 22 pr *καὶ* om *M.* — 23 *γὰρ* om *np.* — 29 *ὑπάρχειν M.* — *ἔστι C.* — 30 *ὑπάρχει np.* — 31 *εἴπερ* rc *f.* — 33 *ἑκάτερον ABduM.* — 35 *ὑπάρχει M, ὑπάρχει οἷον d.* — 37 *ἐπει.* (sic) *καὶ n.* — *δὲ* om *C.*

80b1 *τὸ ... ὑπάρχειν* pr om *c.* — *ὑπάρχῃ d.* — 2 *βγ pf.* — 5 *βγ Bu.* — alt *ἡ*] *ἔσται ἡ np.* — 7 *ὑπάρχῃ τῷ n.* — 11 *ὑπάρχειν np.*

καὶ τῷ Α τινὶ ὑπάρχειν· ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν Β παντὶ ὑπάρχειν τὸ Γ, τῷ δὲ Α μηδενί, ἡ μὲν ΓΒ ἀληθὴς ἔσται, ἡ δὲ ΓΑ ψευδής. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ψευδῶν καὶ τῆς ἑτέρας μόνον ἔσται συλλογισμὸς ἀπατητικὸς ἐν τοῖς ἀτόμοις.

17 Ἐν δὲ τοῖς μὴ ἀτόμως ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρχουσιν, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός, οὐχ οἷόν τε ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις, ἀλλὰ μόνον τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ. λέγω δ' οἰκεῖον μέσον δι' οὗ γίνεται τῆς ἀντιφάσεως ὁ συλλογισμός. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α τῷ Β διὰ μέσου τοῦ Γ. ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη τὴν ΓΒ καταφατικὴν λαμβάνεσθαι συλλογισμοῦ γινομένου, δῆλον ὅτι ἀεὶ αὕτη ἔσται ἀληθής· οὐ γὰρ ἀντιστρέφεται. ἡ δὲ ΑΓ ψευδής· ταύτης γὰρ ἀντιστρεφομένης ἐναντίος γίνεται ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἐξ ἄλλης συστοιχίας ληφθείη τὸ μέσον, οἷον τὸ Δ εἰ καὶ ἐν τῷ Α ὅλῳ ἐστὶ καὶ κατὰ τοῦ Β κατηγορεῖται παντός· ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν ΔΒ πρότασιν μένειν, τὴν δ' ἑτέραν ἀντιστρέφεσθαι, ὥσθ' ἡ μὲν ἀεὶ ἀληθής, ἡ δ' ἀεὶ ψευδής. καὶ σχεδὸν ἥ γε τοιαύτη ἀπάτη ἡ αὐτή ἐστι τῇ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου. ἐὰν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός, ὅταν μὲν ὑπὸ τὸ Α ᾖ τὸ μέσον, τῷ δὲ Β μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἀνάγκη ψευδεῖς εἶναι ἀμφοτέρας. ληπτέαι γὰρ ἐναντίως ἢ ὡς ἔχουσιν αἱ προτάσεις, εἰ μέλλει συλλογισμὸς ἔσεσθαι· οὕτω δὲ λαμβανομένων ἀμφότεραι γίνονται ψευδεῖς. οἷον εἰ τὸ μὲν Α ὅλῳ τῷ Δ ὑπάρχει, τὸ δὲ Δ μηδενὶ τῶν Β· ἀντιστραφέντων γὰρ τούτων συλλογισμός τ' ἔσται καὶ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι ψευδεῖς. ὅταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ Α τὸ μέσον, οἷον τὸ Δ, ἡ
p. 81 μὲν ΑΔ ἀληθὴς ἔσται, ἡ δὲ ΔΒ ψευδής. ἡ μὲν γὰρ ΑΔ

13 τὸ] τῷ *n*. — δὲ fort pr om *f*. — 15 μόνως *d*. — 17 ἀτόμοις *Bd*, sed *B* corr ἀτόμως pr manu. — ἢ μὴ ὑπάρχουσιν om *ABMnup*, pr c. — 18 μὲν] μὲν οὖν *d*. — 23 post τὴν lit duarum litt *f*. — βγ *BCp*. — 24 ἀεὶ om *d*. — ἐστὶν αὕτη c. — ἐστὶν *C*. — 26 ὁ pos ante ἐναντίος *np*. — 28 ὅλως *np*. — 29 αβ pr *n*. — 32 μέσου pr om *n*. — 33 τοῦ α *M*. — 34 ὑπάρχειν *M*. — 35 μέλλῃ *C*, μέλλοι *M*. — 36 ἀμφοτέρων *B*. — 40 τοῦ α *M*.

81a1 ἔσται om *C*. — βδ *Cn*, sed δβ supra *n*, δγ *p*. — ἡ μὲν … ψευδής om *C*. — γὰρ om *u*.

ἀληθής, ὅτι οὐκ ἦν ἐν τῷ Α τὸ Δ, ἡ δὲ ΔΒ ψευδής, ὅτι, εἰ ἦν ἀληθής, κἂν τὸ συμπέρασμα ἦν ἀληθές· ἀλλ' ἦν ψεῦδος.

Διὰ δὲ τοῦ μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης, ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις ὅλας (ὅταν γὰρ ᾖ τὸ Β ὑπὸ τὸ Α, οὐδὲν ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον), τὴν ἑτέραν δ' ἐγχωρεῖ, καὶ ὁποτέραν ἔτυχεν. εἰ γὰρ τὸ Γ καὶ τῷ Α καὶ τῷ Β ὑπάρχοι, ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν Α ὑπάρχειν τῷ δὲ Β μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν ΑΓ ἀληθὴς ἔσται, ἡ δ' ἑτέρα ψευδής. πάλιν δ' εἰ τῷ μὲν Β ληφθείη τὸ Γ ὑπάρχον, τῷ δὲ Α μηδενί, ἡ μὲν ΓΒ ἀληθὴς ἔσται, ἡ δ' ἑτέρα ψευδής.

Ἐὰν μὲν οὖν στερητικὸς ᾖ τῆς ἀπάτης ὁ συλλογισμός, εἴρηται πότε καὶ διὰ τίνων ἔσται ἡ ἀπάτη· ἐὰν δὲ καταφατικός, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου, ἀδύνατον ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς· ἀνάγκη γὰρ τὴν ΓΒ μένειν, εἴπερ ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. ὥστε ἡ ΓΑ ἀεὶ ἔσται ψευδής· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντιστρεφομένη. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἐξ ἄλλης συστοιχίας λαμβάνοιτο τὸ μέσον, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀπάτης· ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν ΔΒ μένειν, τὴν δ' ΑΔ ἀντιστρέφεσθαι, καὶ ἡ ἀπάτη ἡ αὐτὴ τῇ πρότερον. ὅταν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ Δ ὑπὸ τὸ Α, αὕτη μὲν ἔσται ἀληθής, ἡ ἑτέρα δὲ ψευδής· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α πλείοσιν ὑπάρχειν, ἃ οὐκ ἔστιν ὑπ' ἄλληλα. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τὸ Δ ὑπὸ τὸ Α, αὕτη μὲν ἀεὶ δῆλον ὅτι ἔσται ψευδής (καταφατικὴ γὰρ λαμβάνεται), τὴν δὲ ΔΒ ἐνδέχεται καὶ ἀληθῆ εἶναι καὶ ψευδῆ· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν Α τῷ Δ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Δ τῷ Β παντί, οἷον ζῷον ἐπιστήμῃ, ἐπιστήμη δὲ μουσικῇ. οὐδ' αὖ μήτε τὸ Α μηδενὶ τῶν Δ μήτε τὸ Δ μηδενὶ τῷ Β.

---

2 βδ *ABdcnuM*. — 3 καὶ *ABcu*. — 7 μὲν α παντὶ *C*. — 9 δ' ἑτέραν *Buf*. — ἑτέραν om *d*. — 10 τὸ α *M*, pr *B*. — ὑπάρχει *cf*. — ὑπάρχοιεν ἂν *n*. — 13 βγ *Bu*. — ἀληθὲς *n*. — 15 στερητικῆς *M*. — 16 δὲ] δὲ ἢ *np*. — 18 βγ *Bc*. — 19 ὥστε γὰρ ἡ *n*. — 21 εἰ] ἡ *n*. — λαμβάνοι *d*. — 23 pr τὴν] τὸ *n*. — ἡ] ἥ γε *n*. — 24 τῇ rc supra vs *n*. — μὴ] μὴ ἢ *n*, om *d*. — 25 δὲ ἑτέρα *C*. — 30 γὰρ rc supra vs *n*. — δὲ pr om *B*. — 32 αὖ γε μήτε *M*. — τῶν *dnM*.

φανερὸν οὖν ὅτι μὴ ὄντος τοῦ μέσου ὑπὸ τὸ Α καὶ ἀμφοτέρας ἐγχωρεῖ ψευδεῖς εἶναι καὶ ὁποτέραν ἔτυχεν.

Ποσαχῶς μὲν οὖν καὶ διὰ τίνων ἐγχωρεῖ γίνεσθαι τὰς κατὰ συλλογισμὸν ἀπάτας ἔν τε τοῖς ἀμέσοις καὶ ἐν τοῖς δι' ἀποδείξεως, φανερόν.

18 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, εἴ τις αἴσθησις ἐκλέλοιπεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι, ἣν ἀδύνατον λαβεῖν, εἴπερ μανθάνομεν ἢ ἐπαγωγῇ ἢ ἀποδείξει. ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος· ἀδύνατον δὲ τὰ καθόλου θεωρῆσαι μὴ δι' ἐπαγωγῆς, ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα ἔσται δι' ἐπαγωγῆς γνώριμα ποιεῖν, ὅτι ὑπάρχει ἑκάστῳ γένει ἔνια, καὶ εἰ μὴ χωριστά ἐστιν, ᾗ τοιονδὶ ἕκαστον. ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν ἀδύνατον. τῶν γὰρ καθ' ἕκαστον ἡ αἴσθησις· οὐ γὰρ ἐνδέχεται λαβεῖν αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν καθόλου ἄνευ ἐπαγωγῆς, οὔτε δι' ἐπαγωγῆς ἄνευ τῆς αἰσθήσεως.

19 Ἔστι δὲ πᾶς συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων, καὶ ὁ μὲν δεικνύναι δυνάμενος ὅτι ὑπάρχει τὸ Α τῷ Γ διὰ τὸ ὑπάρχειν τῷ Β καὶ τοῦτο τῷ Γ, ὁ δὲ στερητικός, τὴν μὲν ἑτέραν πρότασιν ἔχων ὅτι ὑπάρχει τι ἄλλο ἄλλῳ, τὴν δ' ἑτέραν ὅτι οὐχ ὑπάρχει. φανερὸν οὖν ὅτι αἱ μὲν ἀρχαὶ καὶ αἱ λεγόμεναι ὑποθέσεις αὗταί εἰσι· λαβόντα γὰρ ταῦτα οὕτως ἀνάγκη δεικνύναι, οἷον ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει διὰ τοῦ Β, πάλιν δ' ὅτι τὸ Α τῷ Β δι' ἄλλου μέσου, καὶ ὅτι τὸ Β τῷ Γ ὡσαύτως. κατὰ μὲν οὖν δόξαν συλλογιζομένοις καὶ μόνον διαλεκτικῶς δῆλον ὅτι τοῦτο μόνον σκεπτέον, εἰ ἐξ ὧν ἐνδέχεται ἐνδοξοτάτων γίνεται ὁ συλλογισμός, ὥστ' εἰ καὶ ἔστι τι τῇ ἀληθείᾳ τῶν ΑΒ μέσον, δοκεῖ δὲ μή, ὁ διὰ τούτου συλλογιζόμενος συλλελόγισται διαλεκτικῶς· πρὸς δ' ἀλήθειαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δεῖ σκοπεῖν. ἔχει δ' οὕτως.

---

36 τε om *C.* — 37 δι'] μὴ ἀμέσοις δι' *n.* — 38 φανερὸν] δῆλον *C.* — 40 ἔσται *n.*

81b4 γνώριμα ἂν τις βούληται γνώριμα ποιεῖν *np.* — 5 εἰσιν *C.* ᾗ] ἢ *nM.* — τοιόνδε *M.* — δὲ] γὰρ *p.* — ἔχοντα *M.* — 6 ἀδύνατον rc mg *n*, om *p.* — γὰρ τῶν pr *A.* — τῶν pr om *B.* — 11 δείκνυται λεγομένους ὅτι *n.* — τῷ] τὸ *M.* — διὰ ... τῷ γ om *M.* — 17 δι' rc supra vs *n.* — 20 εἰ pr om *n.* — 21 ἔστι] μὴ ἔστι *cup*, pr *ABn.* — τι om *M.* — τὸν pr *B.* — μή] εἶναι *cufp*, μὴ (rc) εἶναι *AC*, μή corr *B.* — ὁ om *d.* — post ὁ et 22 post τούτου del alqd *C.*

ἐπειδὴ ἔστιν ὃ αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου κατηγορεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός, — λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκόν ποτ' ἐκεῖνό φαμεν εἶναι ἄνθρωπον, οὐχ ὁμοίως λέγοντες καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκόν· ὁ μὲν γὰρ οὐχ ἕτερόν τι ὢν λευκόν ἐστι, τὸ δὲ λευκόν, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι λευκῷ. ἔστιν οὖν ἔνια τοιαῦτα ὥστε καθ' αὑτὰ κατηγορεῖσθαι. ἔστω δὴ τὸ Γ τοιοῦτον, ὃ αὐτὸ μὲν μηκέτι ὑπάρχει ἄλλῳ, τούτῳ δὲ τὸ Β πρώτῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μεταξύ. καὶ πάλιν τὸ Ε τῷ Ζ ὡσαύτως, καὶ τοῦτο τῷ Β. ἆρ' οὖν τοῦτο ἀνάγκη στῆναι, ἢ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι; καὶ πάλιν εἰ τοῦ μὲν Α μηδὲν κατηγορεῖται καθ' αὑτό, τὸ δὲ Α τῷ Θ ὑπάρχει πρώτῳ, μεταξὺ δὲ μηδενὶ προτέρῳ, καὶ τὸ Θ τῷ Η, καὶ τοῦτο τῷ Β, ἆρα καὶ τοῦτο ἵστασθαι ἀνάγκη, ἢ καὶ τοῦτ' ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι; διαφέρει δὲ τοῦτο τοῦ πρότερον τοσοῦτον, ὅτι τὸ μέν ἐστιν, ἆρα ἐνδέχεται ἀρξαμένῳ ἀπὸ τοιούτου ὃ μηδενὶ ὑπάρχει ἑτέρῳ ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ, ἐπὶ τὸ ἄνω εἰς ἄπειρον ἰέναι, θάτερον δὲ ἀρξάμενον ἀπὸ τοιούτου ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλου, ἐκείνου δὲ μηδὲν κατηγορεῖται, ἐπὶ τὸ p. 82 κάτω σκοπεῖν εἰ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι. ἔτι τὰ μεταξὺ ἆρ' ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ὡρισμένων τῶν ἄκρων; λέγω δ' οἷον εἰ τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει, μέσον δ' αὐτῶν τὸ Β, τοῦ δὲ Β καὶ τοῦ Α ἕτερα, τούτων δ' ἄλλα, ἆρα καὶ ταῦτα εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἢ ἀδύνατον; ἔστι δὲ τοῦτο σκοπεῖν ταὐτὸ καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται, καὶ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἅπαντος, ἢ πρὸς ἄλληλα περαίνεται.

Ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν καὶ προτάσεων, οἷον εἰ τὸ Α μὴ ὑπάρχει τῷ Β μηδενί, ἤτοι πρώτῳ, ἢ ἔσται τι μεταξὺ ᾧ προτέρῳ οὐχ ὑπάρχει, οἷον εἰ τὸ Η, ὃ τῷ Β ὑπάρχει παντί, καὶ πάλιν τούτου ἔτι ἄλλῳ

---

25 pr τὸ rc *d.* — 26 ἐκεῖνό] μέν *nl* — ἄνθρ. εἶναι *p.* — 27 ὃν *M.* — 28 δὲ om *n.* — 31 τὸ] τῷ *B.* — καὶ om *M.* — 32 τῷ ε τὸ *Cfnp.* — τούτῳ τὸ *p*, pr *n.* — 33 στῆναι corr *n.* — 34 δὲ om *d.* — θ] θβ pr *n.* — 36 post ἢ del una litt *n.* — 37 τοῦ] τὸ *d.* — προτέρου *CD.* — 38 ἆρα ἐνδέχεται om *C.* — ἀρξάμενον *C.* — 39 ἀπὸ τοῦ τοιούτου *D.* — ἀπὸ τούτου *d.* — ἄλλο] ὃ *d.*

82a1 ἄλλο *M.* — μηθὲν *D.* — 2 ἄπειρα *n.* — ἔτι τὰ] ἔπειτα *n.* — 4 τοῦ] τὸ *M.* — 6 τοῦτο σκοπεῖν corr ubi loc paucioribus *u.* — 7 αἱ om *Bdu.* — 8 εἰ rc supra vs *n.* — 11 εἰ] ἢ pr *A.* — 12 et 13 τὸ] τῷ *n*, corr *A.* — θ ἢ ὃ *A*, pr *c.*

προτέρῳ, οἷον εἰ τὸ Θ, ὃ τῷ Η παντὶ ὑπάρχει. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἢ ἄπειρα οἷς ὑπάρχει προτέροις, ἢ ἵσταται.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς ἀντικατηγορουμένοις οὗ πρώτου κατηγορεῖται ἢ τελευταίου· πάντα γὰρ πρὸς πάντα ταύτῃ γε ὁμοίως ἔχει, εἴτ' ἐστὶν ἄπειρα τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορούμενα, εἴτ' ἀμφότερά ἐστι τὰ ἀπορηθέντα ἄπειρα· πλὴν εἰ μὴ ὁμοίως ἐνδέχεται ἀντιστρέφειν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς συμβεβηκός, τὸ δ' ὡς κατηγορίαν.

20 Ὅτι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, εἰ ἐπὶ τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω ἵστανται αἱ κατηγορίαι, δῆλον. λέγω δ' ἄνω μὲν τὴν ἐπὶ τὸ καθόλου μᾶλλον, κάτω δὲ τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τοῦ Α κατηγορουμένου κατὰ τοῦ Ζ ἄπειρα τὰ μεταξύ, ἐφ' ὧν Β, δῆλον ὅτι ἐνδέχοιτ' ἂν ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ κάτω ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖσθαι εἰς ἄπειρον (πρὶν γὰρ ἐπὶ τὸ Ζ ἐλθεῖν, ἄπειρα τὰ μεταξύ) καὶ ἀπὸ τοῦ Ζ ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα, πρὶν ἐπὶ τὸ Α ἐλθεῖν. ὥστ' εἰ ταῦτα ἀδύνατα, καὶ τοῦ Α καὶ Ζ ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι μεταξύ. οὐδὲ γὰρ εἴ τις λέγοι ὅτι τὰ μέν ἐστι τῶν ΑΒΖ ἐχόμενα ἀλλήλων ὥστε μὴ εἶναι μεταξύ, τὰ δ' οὐκ ἔστι λαβεῖν, οὐδὲν διαφέρει. ὃ γὰρ ἂν λάβω τῶν Β, ἔσται πρὸς τὸ Α ἢ πρὸς τὸ Ζ ἢ ἄπειρα τὰ μεταξὺ ἢ οὔ. ἀφ' οὗ δὴ πρῶτον ἄπειρα, εἴτ' εὐθὺς εἴτε μὴ εὐθύς, οὐδὲν διαφέρει· τὰ γὰρ μετὰ ταῦτα ἄπειρά ἐστιν.

21 Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀποδείξεως ὅτι στήσεται, εἴπερ ἐπὶ τῆς κατηγορικῆς ἵσταται ἐπ' ἀμφότερα. ἔστω γὰρ μὴ ἐνδεχόμενον μήτε ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπὸ τοῦ ὑστάτου εἰς ἄπειρον ἰέναι (λέγω δ' ὕστατον ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλῳ
b μηδενὶ ὑπάρχει, ἐκείνῳ δὲ ἄλλο, οἷον τὸ Ζ) μήτε ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ ὕστατον (λέγω δὲ πρῶτον ὃ αὐτὸ μὲν κατ'

---

14 ἢ] αἱ corr *n*. — ἀπειρίαι *n*. — οἷς οὐχ ὑπάρχει *Dcnf*. — οἷς ... προτέροις] ἢ συνυπάρχει ἐν τοῖς ἑτέροις *d*. — 16 ἔστιν om *AMd*. — κατηγορουμένοις *ABnudp*. — 17 πάντα] ταῦτα *Bu*. — γὰρ corr *n*. — 18 εἴτ'] ἐπ' *Dn*, corr *A*. — 22 καὶ ἐπὶ τὸ *D*. — 25 τὰ] τὸ δὲ pr *n*. — 26 τὸ supra vs *M*, τὰ *D*. — 29 καὶ τοῦ ζ *Dfnp*. — 30 εἶναι τὰ μεταξύ *p*. — οὐδὲ ... μεταξύ om *M*. — 31 αβγ *ABCdunpf*, αβ *M*. — 32 ἔστι] ἔτι *M*. — ἂν corr *n*. — λαβὼν τὸ β pr *n*. — 33 pr ἢ] ἢ εἰ corr *d*. — alt ἢ rc supra vs *n*. — οὗ ... πρῶτον pr om *n*. — 34 οὐθὲν *D*. — 39 ἄλλο *d*.

82b1 ὑπάρχειν *M*. — ἐκεῖνο *d*. — ἄλλῳ *M*. — μήτε αὐτὸ ἀπὸ *n*. — ὑπὸ pr *ABdu*.

ἄλλου, κατ' ἐκείνου δὲ μηδὲν ἄλλο). εἰ δὴ ταῦτ' ἐστί, καὶ ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως στήσεται. τριχῶς γὰρ δείκνυται μὴ ὑπάρχον. ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ Γ, τὸ Β ὑπάρχει παντί, ᾧ δὲ τὸ Β, οὐδενὶ τὸ Α. τοῦ μὲν τοίνυν ΒΓ, καὶ ἀεὶ τοῦ ἑτέρου διαστήματος, ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα· κατηγορικὸν γὰρ τοῦτο τὸ διάστημα. τὸ δ' ἕτερον δῆλον ὅτι εἰ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει προτέρῳ, οἷον τῷ Δ, τοῦτο δεήσει τῷ Β παντὶ ὑπάρχειν. καὶ εἰ πάλιν ἄλλῳ τοῦ Δ προτέρῳ οὐχ ὑπάρχει, ἐκεῖνο δεήσει τῷ Δ παντὶ ὑπάρχειν. ὥστ' ἐπεὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ἵσταται ὁδός, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω στήσεται, καὶ ἔσται τι πρῶτον, ᾧ οὐχ ὑπάρχει. πάλιν εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Α, τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Α τῷ Γ οὐδενὶ ὑπάρχει. πάλιν τοῦτο εἰ δεῖ δεῖξαι, δῆλον ὅτι ἢ διὰ τοῦ ἄνω τρόπου δειχθήσεται ἢ διὰ τούτου ἢ τοῦ τρίτου. ὁ μὲν οὖν πρῶτος εἴρηται, ὁ δὲ δεύτερος δειχθήσεται. οὕτω δ' ἂν δεικνύοι, οἷον ὅτι τὸ Δ τῷ μὲν Β παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ οὐδενί, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ Β. καὶ πάλιν εἰ τοῦτο τῷ Γ μὴ ὑπάρξει, ἄλλο τῷ Δ ὑπάρχει, ὃ τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ἀνωτέρω ἵσταται, στήσεται καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ὁ δὲ τρίτος τρόπος ἦν· εἰ τὸ μὲν Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ Γ μὴ ὑπάρχει, οὐ παντὶ ὑπάρχει τὸ Γ ᾧ τὸ Α. πάλιν δὲ τοῦτο ἢ διὰ τῶν ἄνω εἰρημένων ἢ ὁμοίως δειχθήσεται. ἐκείνως μὲν δὴ ἵσταται, εἰ δ' οὕτω, πάλιν λήψεται τὸ Β τῷ Ε ὑπάρχειν, ᾧ τὸ Γ μὴ παντὶ ὑπάρχει. καὶ τοῦτο πάλιν ὁμοίως. ἐπεὶ δ' ὑπόκειται ἵστασθαι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω, δῆλον ὅτι στήσεται καὶ τὸ Γ οὐχ ὑπάρχον.

Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἐὰν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται ἀλλὰ πάσαις, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου

---

5 ἢ corr *n.* — *γ τῷ β* pr *B.* — 6 *οὐθενὶ D.* — *β καὶ γ np.* — 7 *εἰς τὰ μέσα M.* — 8 *εἰ* corr *n.* — 9 *πρότερον* pr *Bu.* — *τὸ β* pr *n.* — *παντὶ* om *u.* — 10 *προτέρῳ τοῦ δ D.* — *ἐκείνῳ AMdu*, pr *B.* — 11 *δ*] *α d.* — *κάτω f*, corr c, pr *n.* — 12 *ἡ* corr *n*, om *M.* — *κάτω*] *δ ABdfMpu*, *α D*, pr *n*, *μείζους* supra vs c. — *πρώτῳ ABcdu.* — 13 *ᾧ* rc *n*, *δ p.* — *β*] $\overset{\alpha}{\beta}$ *D.* — *α*] $\overset{\beta}{\alpha}$ *D.* — 14 *μηθενὶ D.* — *τῶν ABMducfn.* — *δεῖ*] *δὲ* pr *n.* — 16 *ἢ διὰ τοῦ D.* — 17 post *δ'* del vbb quatuor vel quinque *n.* — *δεικνύῃ ABDdcfunp*, corr *M.* — *δ*] *α M*, rc *A*, pr *Bu.* 18 *β*] $\overset{\alpha}{\beta}$ *D.* — *εἰ* om *d.* — *ὑπάρχει M.* — 19 *ἀλλ' ὃ A*, pr *u.* — 20 *οὐχ ὑπάρξει D.* — *ἐπεὶ* corr *n.* — *ὑπάρχει M.* — *τὸ δὲ γ n*, sed *δὲ* del vult. — 26 *ὑπάρχῃ καὶ* pr *A.* — 29 *κἂν μὴ D.* — *δείκνυται D.*

ἢ τρίτου, ὅτι καὶ οὕτω στήσεται· πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί, τὰ δὲ πεπερασμένα πεπερασμενάκις ἀνάγκη πεπεράνθαι πάντα.

Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῆς στερήσεως, εἴπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἵσταται, δῆλον. ὅτι δ' ἐπ' ἐκείνων, λογικῶς μὲν θεωροῦσιν ὧδε φανερόν.

22 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων δῆλον· εἰ γὰρ ἔστιν ὁρίσασθαι ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἦν εἶναι, τὰ δ' ἄπειρα μὴ ἔστι διελθεῖν, ἀνάγκη πεπεράνθαι τὰ ἐν τῷ τί
p. 83 ἐστι κατηγορούμενα. καθόλου δὲ ὧδε λέγομεν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς τὸ λευκὸν βαδίζειν καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ξύλον εἶναι, καὶ πάλιν τὸ ξύλον μέγα εἶναι καὶ τὸν ἄνθρωπον βαδίζειν. ἕτερον δή ἐστι τὸ οὕτως εἰπεῖν καὶ τὸ ἐκείνως. ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν εἶναι φῶ ξύλον, τότε λέγω ὅτι ᾧ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι ξύλον ἐστίν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ὑποκείμενον τῷ ξύλῳ τὸ λευκόν ἐστι· καὶ γὰρ οὔτε λευκὸν ὂν οὔθ' ὅπερ λευκόν τι ἐγένετο ξύλον, ὥστ' οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὅταν δὲ τὸ ξύλον λευκὸν εἶναι φῶ, οὐχ ὅτι ἕτερόν τί ἐστι λευκόν, ἐκείνῳ δὲ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι, οἷον ὅταν τὸν μουσικὸν λευκὸν εἶναι φῶ· τότε γὰρ ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι μουσικῷ, λέγω· ἀλλὰ τὸ ξύλον ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ καὶ ἐγένετο, οὐχ ἕτερόν τι ὂν ἢ ὅπερ ξύλον ἢ ξύλον τί. εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν κατηγορεῖν, τὸ δ' ἐκείνως ἤτοι μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν. ἔστι δ' ὡς μὲν τὸ λευκὸν τὸ κατηγορούμενον, ὡς δὲ τὸ ξύλον τὸ οὗ κατηγορεῖται. ὑποκείσθω δὴ τὸ κατηγορούμενον κατηγορεῖσθαι ἀεί, οὗ κατηγορεῖται, ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· οὕτω γὰρ αἱ ἀποδείξεις ἀποδεικνύουσιν. ὥστε ἢ ἐν τῷ τί ἐστιν ἢ ὅτι ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ πρός τι ἢ ποιοῦν ἢ πάσχον ἢ ποῦ ἢ ποτέ, ὅταν ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορηθῇ.

---

32 *πεπερασμένως* rc *n.* — 33 *ἅπαντα* *Dnp.* — 37 *οὖν* om *np.* — *τῶν* om *D.* — 38 *ἢ* rc supra vs *n.*

83a1 *ὧδε* om *n.* — 10 *ξύλον* *M.* — 11 *τὸ* *Bdn*, pr *p.* — *λευκὸν* om *A.* — *ὁ* om *u.* — 13 *τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν* *D.* — *ἐγίνετο* *np.* — 14 *ἤπερ ξύλον* *n.* — *δεῖ δὴ* *u*, *δὲ δεῖ* *M*, *δὲ* *p*, pr *n.* — *γρ. ὀνοματοθετῆσαι* *Dp.* — 15 *τὸ μὲν οὕτω* *np.* — 17 *ἔστω* corr *n.* — 18 *δὲ* om *M.* — 19 *οὗ* rc supra vs *n.* — 21 pr *ἢ* corr *B.*

Ἔτι τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα ὅπερ ἐκεῖνο ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει, καθ' οὗ κατηγορεῖται· ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑποκειμένου λέγεται, ὃ μή ἐστι μήτε ὅπερ ἐκεῖνο μήτε ὅπερ ἐκεῖνό τι, συμβεβηκότα, οἷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λευκόν. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὔτε ὅπερ λευκὸν οὔτε ὅπερ λευκόν τι. ἀλλὰ ζῷον ἴσως· ὅπερ γὰρ ζῷόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι, καὶ μὴ εἶναί τι λευκόν, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λευκόν ἐστιν. τὰ γὰρ εἴδη χαιρέτω· τερετίσματά τε γάρ ἐστι, καὶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· αἱ γὰρ ἀποδείξεις περὶ τῶν τοιούτων εἰσίν.

Ἔτι εἰ μή ἐστι τοῦτο τουδὶ ποιότης κἀκεῖνο τούτου, μηδὲ ποιότητος ποιότης, ἀδύνατον ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὕτως. ἀλλ' ἀληθὲς μὲν ἐνδέχεται εἰπεῖν, ἀντικατηγορῆσαι δ' ἀληθῶς οὐκ ἐνδέχεται. ἢ γάρ τοι ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται, οἷον ἢ γένος ὂν ἢ διαφορὰ τοῦ κατηγορουμένου. ταῦτα δὲ δέδεικται ὅτι οὐκ ἔσται ἄπειρα, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον ἄνθρωπος δίπουν, τοῦτο ζῷον, τοῦτο δ' ἕτερον· οὐδὲ τὸ ζῷον κατ' ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ κατὰ Καλλίου, τοῦτο δὲ κατ' ἄλλου ἐν τῷ τί ἐστιν. τὴν μὲν γὰρ οὐσίαν ἅπασαν ἔστιν ὁρίσασθαι τὴν τοιαύτην, τὰ δ' ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα. ὥστ' οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα· ἐκείνην γὰρ οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἧς τὰ ἄπειρα κατηγορεῖται. ὡς μὲν δὴ γένη ἀλλήλων οὐκ ἀντικατηγορηθήσεται· ἔσται γὰρ αὐτὸ ὅπερ αὐτό τι. οὐδὲ μὴν τοῦ ποιοῦ ἢ τῶν ἄλλων οὐδέν, ἂν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορηθῇ· πάντα γὰρ ταῦτα συμβέβηκε καὶ κατὰ τῶν οὐσιῶν κατηγορεῖται. ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδ' εἰς τὸ ἄνω ἄπειρα ἔσται· ἑκάστου γὰρ κατηγορεῖται ὃ ἂν σημαίνῃ ἢ ποιόν τι ἢ ποσόν τι ἤ τι τῶν τοιούτων ἢ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ· ταῦτα δὲ πεπέρανται, καὶ τὰ γένη τῶν

---

25 σημαίνειν *n*, pr *A*. — 26 et 31 σημαίνῃ *d*, pr *A*. — 27 μήτε ὅπερ ἐκεῖνο om *Ddu*. — συμβεβηκότι *M*. — 32 ὃ om *M*. — 33 τε del *Au*. — εἰσι post γὰρ corr *u*. — 34 οὐθὲν *D*. — 36 τόδε *DMnp*. — τοῦδε *Mnp*. — 38 εἰπεῖν ἐνδέχεται *np*. — ἀντικατηγορεῖσθαι *np*.

83b1 alt ἢ om *M*. — 2 δὲ om *dn*. — ἔστιν *D*. — 4 οὔτε *n*. — 5 πᾶσαν *A*. — 7 ὥστ' rc *n*. — 8 ἔσται *Dfn*. — 9 ἀντηγορηθήσεται *A*. — 11 οὐθέν *D*. — 13 δῆλον ὅτι *n*, δεῖ *d*. — ἔσται ὁ ἑκάστου *f*. — 14 alt τι om *D*. — tert τι om *ABcdfnpu*. — 15 κατὰ γένη pr *n*.

κατηγοριῶν πεπέρανται· ἢ γὰρ ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ πρός τι ἢ ποιοῦν ἢ πάσχον ἢ ποῦ ἢ ποτέ. ὑπόκειται δὲ ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι, αὐτὰ δὲ αὑτῶν, ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖσθαι. συμβεβηκότα γάρ ἐστι πάντα, ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' αὑτά, τὰ δὲ καθ' ἕτερον τρόπον· ταῦτα δὲ πάντα καθ' ὑποκειμένου τινὸς κατηγορεῖσθαί φαμεν, τὸ δὲ συμβεβηκὸς οὐκ εἶναι ὑποκείμενόν τι· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τίθεμεν εἶναι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λέγεται ὃ λέγεται, ἀλλ' αὐτὸ ἄλλοις καὶ ἄλλ' ἄττα καθ' ἑτέρου. οὔτ' εἰς τὸ ἄνω ἄρα ἓν καθ' ἑνὸς οὔτ' εἰς τὸ κάτω ὑπάρχειν λεχθήσεται. καθ' ὧν μὲν γὰρ λέγεται τὰ συμβεβηκότα, ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἑκάστου· ταῦτα δὲ οὐκ ἄπειρα. ἄνω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ συμβεβηκότα, ἀμφότερα οὐκ ἄπειρα. ἀνάγκη ἄρα εἶναί τι οὗ πρῶτόν τι κατηγορεῖται καὶ τούτου ἄλλο, καὶ τοῦτο ἵστασθαι, καὶ εἶναί τι ὃ οὐκέτι οὔτε κατ' ἄλλου προτέρου οὔτε κατ' ἐκείνου ἄλλο πρότερον κατηγορεῖται.

Εἷς μὲν οὖν τρόπος λέγεται ἀποδείξεως οὗτος, ἔτι δ' ἄλλος, εἰ ὧν πρότερα ἄττα κατηγορεῖται, ἔστι τούτων ἀπόδειξις· ὧν δ' ἐστὶν ἀπόδειξις, οὔτε βέλτιον ἔχειν ἐγχωρεῖ πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὔτ' εἰδέναι ἄνευ ἀποδείξεως. εἰ δὲ τόδε διὰ τῶνδε γνώριμον, τάδε δὲ μὴ ἴσμεν μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐδὲ τὸ διὰ τούτων γνώριμον ἐπιστησόμεθα. εἰ οὖν ἔστι τι εἰδέναι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς καὶ μὴ ἔκ τινων μηδ' ἐξ ὑποθέσεως, ἀνάγκη ἵστασθαι τὰς
p. 84 κατηγορίας τὰς μεταξύ. εἰ γὰρ μὴ ἵστανται, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ἐπάνω, ἁπάντων ἔσται ἀπόδειξις· ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διελθεῖν, ὧν ἐστὶν ἀπόδειξις, ταῦτ' οὐκ εἰσόμεθα δι' ἀποδείξεως. εἰ οὖν μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐκ ἔσται οὐδὲν ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως.

---

18 δ' ἑαυτῶν *D*. — αὐτῶν *Au*. — τί om pr *d*. — alt μὴ om pr *A*. — 23 ὂν] ὂν ἐκεῖνο *n*. — 24 ἄλλα τὰ *Bunp*. — 27 ἑκάστῳ *ABdcfMu*. — τε om *p*. — τε καὶ τὰ om *n*. — 29 τοῦτο] τὸ *d*. — 30 ἵστασθαι corr *f*. — ὃ οὐκ ἔστι *M*. — 31 ἀλλὰ *d*. — 32 τρόπος rc mg *n*. — οὕτως *p*. — 33 ἅττα *ABM*. — ἔσται *ABDMcfdun*. — 34 ὧν ... ἀπόδειξις om *D*. — ἔχει *M*. — 35 τοῦ] τὸ *dM*. — εἰ] οὔτε εἰ *n*. — 36 γνωρίμων pr *A*. — μὴ βέλτιον *d*.

84a3 μὴ pr om *n*. — διεξελθεῖν *M*. — 4 μηδὲν *u*, pr *B*. — 5 αὐτὰ τοῦ] αὐτοῦ *d*. — ἔστιν *Dc*. — 6 ἀλλ' om pr *A*.

Λογικῶς μὲν οὖν ἐκ τούτων ἄν τις πιστεύσειε περὶ τοῦ λεχθέντος, ἀναλυτικῶς δὲ διὰ τῶνδε φανερὸν συντομώτερον, ὅτι οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα τὰ κατηγορούμενα ἐνδέχεται εἶναι ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις, περὶ ὧν ἡ σκέψις ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξίς ἐστι τῶν ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν. καθ' αὑτὰ δὲ διττῶς· ὅσα τε γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐνυπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς, οἷον τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττόν, ὃ ὑπάρχει μὲν ἀριθμῷ, ἐνυπάρχει δ' αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ πάλιν πλῆθος ἢ τὸ διαιρετὸν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ ἐνυπάρχει. τούτων δ' οὐδέτερα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔθ' ὡς τὸ περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ· πάλιν γὰρ ἂν ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο εἴη, ᾧ ἐνυπῆρχεν ὑπάρχοντι· τοῦτο δ' εἰ ἔστι, πρῶτον ὁ ἀριθμὸς ἐνυπάρξει ὑπάρχουσιν αὐτῷ. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν ἐν τῷ ἑνί, οὐδ' ἐπὶ τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε πάντα ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ, οἷον τῷ ἀριθμῷ, κἀκείνοις τὸν ἀριθμόν, ὥστ' ἀντιστρέφοντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ὑπερτείνοντα. οὐδὲ μὴν ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει, οὐδὲ ταῦτα ἄπειρα· οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη ὁρίσασθαι. ὥστ' εἰ τὰ μὲν κατηγορούμενα καθ' αὑτὰ πάντα λέγεται, ταῦτα δὲ μὴ ἄπειρα, ἵσταιτο ἂν τὰ ἐπὶ τὸ ἄνω, ὥστε καὶ ἐπὶ τὸ κάτω.

Εἰ δ' οὕτω, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δύο ὅρων ἀεὶ πεπερασμένα. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῶν ἀποδείξεων ὅτι ἀνάγκη ἀρχάς τε εἶναι, καὶ μὴ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, ὅπερ ἔφαμέν τινας λέγειν κατ' ἀρχάς. εἰ γάρ εἰσιν ἀρχαί, οὔτε πάντ' ἀποδεικτὰ οὔτ' εἰς ἄπειρον οἷόν τε βαδίζειν· τὸ γὰρ εἶναι τούτων ὁποτερονοῦν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ εἶναι μηδὲν διάστημα ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον, ἀλλὰ πάντα διαιρετά.

---

7 μὲν] τε μὲν d. — παρὰ M. — 8 συντομώτερον φανερόν n. — 11 alt ἡ om n. — ἐστι τῶν] αὕτη corr n. — τῶν] αὕτη Bc, pr Au, αὕτη τῶν p, rc Au, om DdfM. — 13 ὑπάρχει d. — ἐν ... αὐτὰ pr om n. — 15 ὁ ἀριθμὸς om D. — 16 ἀδιαίρετον pr D, διαιρετικὸν corr n. — 17 τοῦ] τῷ τοῦ ABdf. — ἐνυπάρχειν B. — 19 ἂν om ABMcdpf, post περιττῷ ponit D. — ἐν om Dn. — ἄλλῳ M. — ἐνυπάρχοντι n. — 20 πρῶτος D, pr n. — ἐνυπάρχουσιν n. — 22 ἐν om p. — ἐν τῷ corr n. — 25 ὅσα corr n. — 28 ἵσταιντο Bu, fort pr n, ἵστατο Mf. — ἂν τὰ rc n. — pr τὸ pr om c. — τὰ κάτω D. — 29 δὲ τούτῳ M. — 30 πεπραγμένα M. — 31 τε om Dd. — 32 φαμέν n. — κατ' corr c, καὶ τὰς AM, fort pr B, κατὰ τὰς du. — 33 ἀποδεικτικὰ M. — 34 οὐθὲν D. — εἶναι τούτων μηθὲν Dn, sed n μηδέν. — 35 διαιρετόν A.

τῷ γὰρ ἐντὸς ἐμβάλλεσθαι ὅρον, ἀλλ' οὐ τῷ προσλαμ-
βάνεσθαι ἀποδείκνυται τὸ ἀποδεικνύμενον. ὥστ' εἰ τοῦτ' εἰς
ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἐνδέχοιτ' ἂν δύο ὅρων ἄπειρα με-
ταξὺ εἶναι μέσα. ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον, εἰ ἵστανται αἱ κα-
b τηγορίαι ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὅτι δὲ ἵστανται, δέδει-
κται λογικῶς μὲν πρότερον, ἀναλυτικῶς δὲ νῦν.

23 Δεδειγμένων δὲ τούτων φανερὸν ὅτι, ἐάν τι τὸ αὐτὸ δυσὶν ὑπάρχῃ, οἷον τὸ *Α* τῷ τε *Γ* καὶ τῷ *Δ*, μὴ κατηγορουμένου θατέρου κατὰ θατέρου, ἢ μηδαμῶς ἢ μὴ κατὰ παντός, ὅτι οὐκ ἀεὶ κατὰ κοινόν τι ὑπάρξει. οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ καὶ τῷ σκαληνῷ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν κατὰ κοινόν τι ὑπάρχει· ᾗ γὰρ σχῆμά τι, ὑπάρχει, καὶ οὐχ ᾗ ἕτερον. τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ οὕτως ἔχει. ἔστω γὰρ τὸ *Β* καθ' ὃ τὸ *Α* τῷ *ΓΔ* ὑπάρχει. δῆλον τοίνυν ὅτι καὶ τὸ *Β* τῷ *Γ* καὶ *Δ* κατ' ἄλλο κοινόν, κἀκεῖνο καθ' ἕτερον, ὥστε δύο ὅρων μεταξὺ ἄπειροι ἂν ἐμπίπτοιεν ὅροι. ἀλλ' ἀδύνατον. κατὰ μὲν τοίνυν κοινόν τι ὑπάρχειν οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ τὸ αὐτὸ πλείοσιν, ἐπείπερ ἔσται ἄμεσα διαστήματα. ἐν μέντοι τῷ αὐτῷ γένει καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶναι, εἴπερ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων ἔσται τὸ κοινόν· οὐ γὰρ ἦν ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο διαβῆναι τὰ δεικνύμενα.

Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, ὅταν τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχῃ, εἰ μὲν ἔστι τι μέσον, ἔστι δεῖξαι ὅτι τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχει. καὶ στοιχεῖα τούτου ἐστὶ ταῦτα καὶ τοσαῦθ' ὅσα μέσα ἐστίν· αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις στοιχεῖα, ἢ πᾶσαι ἢ αἱ καθόλου. εἰ δὲ μή ἐστιν, οὐκέτι ἔστιν ἀπόδειξις, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ὁδὸς αὕτη ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ *Α* τῷ *Β* μὴ ὑπάρχει, εἰ μὲν ἔστιν ἢ μέσον ἢ πρότερον ᾧ οὐχ ὑπάρχει, ἔστιν ἀπόδειξις, εἰ δὲ μή, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀρχή, καὶ στοιχεῖα τοσαῦτ'

---

36 *τὸ γὰρ M.* — *οὐ τὸ d*, fort pr *B*, *οὕτω M.* — 37 *ἀποδεδειγμένον np.* — *τοῦτ'*] *τ' M.* — 38 *δέχεται* pr *n*, *ἐνδέχοιντ' d.* — *ἰέναι* corr *n.* — *ἄπειρα τὰ μεταξὺ Dnp.*

84b1 *καὶ ἐπὶ τὸ D.* — *ἵσταται M.* — 5 *θατέρου κατὰ* rc *n.* — 6 *ἀεὶ* rc *n.* — 8 *ᾗ . . . ὑπάρχει* rc mg *n.* — *σχήματι BMu.* — *οὐχ ᾗ*] *οὐχὶ B.* — 9 *ἑκάτερον* pr *n.* — 11 *καὶ τῷ δ D.* — *κἀκεῖνο* om pr *D.* — 12 *ὅροι . . . μὲν* rc mg *n.* — 14 *μέσα Bf*, pr *u*, *ἄμεσα τὰ Dn.* — 16 *αὐτὰ BMfu.* — 17 *τὰ*] *κατὰ τὰ B*, *καὶ τὰ u.* — 20 *τι*] *τὸ D.* — 22 *αἱ* om *n.* — *εἰ* corr *n.* — 25 *ἔστι τι ἢ n.*

ἐστὶν ὅσοι ὅροι· αἱ γὰρ τούτων προτάσεις ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεώς εἰσιν. καὶ ὥσπερ ἔνιαι ἀρχαί εἰσιν ἀναπόδεικτοι, ὅτι ἔστι τόδε τοδὶ καὶ ὑπάρχει τόδε τῳδί, οὕτω καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τόδε τοδὶ οὐδ' ὑπάρχει τόδε τῳδί, ὥσθ' αἱ μὲν εἶναί τι, αἱ δὲ μὴ εἶναί τι ἔσονται ἀρχαί. ὅταν δὲ δέῃ δεῖξαι, ληπτέον ὃ τοῦ Β πρῶτον κατηγορεῖται. ἔστω τὸ Γ, καὶ τούτου ὁμοίως τὸ Α. καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζοντι οὐδέποτ' ἐξωτέρω πρότασις οὐδ' ὑπάρχον λαμβάνεται τοῦ Α ἐν τῷ δεικνύναι, ἀλλ' ἀεὶ τὸ μέσον πυκνοῦται, ἕως ἀδιαίρετα γένηται καὶ ἕν. ἔστι δ' ἕν, ὅταν ἄμεσον γένηται καὶ μία πρότασις ἁπλῶς ἡ ἄμεσος. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡ ἀρχὴ ἁπλοῦν, τοῦτο δ' οὐ ταὐτὸ πανταχοῦ, ἀλλ' ἐν βάρει μὲν μνᾶ, ἐν δὲ μέλει δίεσις, ἄλλο δ' ἐν ἄλλῳ, οὕτως ἐν συλλογισμῷ τὸ ἓν πρότασις ἄμεσος, ἐν δ' ἀποδείξει καὶ ἐπιστήμῃ ὁ νοῦς. ἐν p. 85 μὲν οὖν τοῖς δεικτικοῖς συλλογισμοῖς τοῦ ὑπάρχοντος οὐδὲν ἔξω πίπτει, ἐν δὲ τοῖς στερητικοῖς, ἔνθα μὲν ὃ δεῖ ὑπάρχειν, οὐδὲν τούτου ἔξω πίπτει, οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β διὰ τοῦ Γ μή. εἰ γὰρ τῷ μὲν Β παντὶ τὸ Γ, τῷ δὲ Γ μηδενὶ τὸ Α, πάλιν ἂν δέῃ ὅτι τῷ Γ τὸ Α οὐδενὶ ὑπάρχει, μέσον ληπτέον τοῦ Α καὶ Γ, καὶ οὕτως ἀεὶ πορεύσεται. ἐὰν δὲ δέῃ δεῖξαι ὅτι τὸ Δ τῷ Ε οὐχ ὑπάρχει τῷ τὸ Γ τῷ μὲν Δ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Ε μηδενὶ ἢ μὴ παντί, τοῦ Ε οὐδέποτ' ἔξω πεσεῖται· τοῦτο δ' ἐστὶν ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τρόπου, οὔτε ἀφ' οὗ δεῖ οὔτε ὃ δεῖ στερῆσαι οὐδέποτ' ἔξω βαδιεῖται.

24 Οὔσης δ' ἀποδείξεως τῆς μὲν καθόλου τῆς δὲ κατὰ μέρος, καὶ τῆς μὲν κατηγορικῆς τῆς δὲ στερητικῆς, ἀμφισβητεῖται ποτέρα βελτίων· ὡς δ' αὕτως καὶ περὶ τῆς ἀπο-

---

27 ἐστὶν om *A*. — ὅσοι οἱ ὅροι *D*, pr *f*. — τούτῳ *M*. — 28 καὶ ... εἰσιν om *u*, rc supra vs *B*. — 29 καὶ ὑπ.] οὐδ' ὑπ. pr *D*. — 30 τῳδὶ *d*, pr *B*, τῷδε corr c. — οὐχ *B*. — 31 δὲ pr om *nu*. — δέῃ τι δεῖξαι *f*. — 33 α] δ *n*. — βαδίζων *ABcMu* corr *n*, sed *Bu* puncto posito non veram esse hanc lectionem significant, βαδίζον *d*, pr *n*. — 34 ὑπάρχον ἔτι λ. *d*. — 35 ἓν et δ' ἓν corr *n*. — 36 καὶ pr om *n*. — 38 τὸ αὐτὸ *A*. — 39 δι..εσις *n*.

85a1 ὁ om *n*. — 3 post δεῖ rc add μὴ *B*. — 4 οὐθὲν *D*. — μὴ rc *n*, μὴ ᾖ *D*. — 5 τῷ] τὸ *d*, pr *ABDMu*. — τῷ γ *d*, pr *Au*. — τῷ] τὸ *du*, pr *B*. — μηθενὶ *D*. — τὸ] τῷ *d*, pr *B*. — 6 τὸ γ τῷ *d*. — 7 πορεύεται pr *n*. — δὲ om *n*. — δὲ μὴ δέῃ pr *d*. — 8 τὸ τῷ γ pr *d*. — τὸ rc *n*. — τῷ corr *n*. — 9 ὑπάρχει *d*. — τῷ] τὸ pr *B*. — ἢ μὴ παντί rc *n*. — 10 οὐ rc *n*. — 11 ὃν pr *n*. — 15 περὶ om *d*.

δεικνύναι λεγομένης καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης ἀποδείξεως. πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεψώμεθα περὶ τῆς καθόλου καὶ τῆς κατὰ μέρος· δηλώσαντες δὲ τοῦτο, καὶ περὶ τῆς δεικνύναι λεγομένης καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον εἴπωμεν.

Δόξειε μὲν οὖν τάχ' ἄν τισιν ὧδὶ σκοποῦσιν ἡ κατὰ μέρος εἶναι βελτίων. εἰ γὰρ καθ' ἣν μᾶλλον ἐπιστάμεθα ἀπόδειξιν βελτίων ἀπόδειξις (αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἀποδείξεως), μᾶλλον δ' ἐπιστάμεθα ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτὸ ἢ ὅταν κατ' ἄλλο, οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὅτι ὁ Κορίσκος μουσικὸς ἢ ὅταν ὅτι ἄνθρωπος μουσικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἡ δὲ καθόλου ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τετύχηκεν ἐπιδείκνυσιν, οἷον ὅτι τὸ ἰσοσκελὲς οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς ἀλλ' ὅτι τρίγωνον, ἡ δὲ κατὰ μέρος ὅτι αὐτό· εἰ δὴ βελτίων μὲν ἡ καθ' αὑτό, τοιαύτη δ' ἡ κατὰ μέρος τῆς καθόλου μᾶλλον, καὶ βελτίων ἂν ἡ κατὰ μέρος ἀπόδειξις εἴη. ἔτι εἰ τὸ μὲν καθόλου μή ἐστί τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ἡ δ' ἀπόδειξις δόξαν ἐμποιεῖ εἶναί τι τοῦτο καθ' ὃ ἀποδείκνυσι, καί τινα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι ταύτην, οἷον τριγώνου παρὰ τὰ τινὰ καὶ σχήματος παρὰ τὰ τινὰ καὶ ἀριθμοῦ παρὰ τοὺς τινὰς ἀριθμούς, βελτίων δ' ἡ περὶ ὄντος ἢ μὴ ὄντος καὶ δι' ἣν μὴ ἀπατηθήσεται ἢ δι' ἥν, ἔστι δ' ἡ μὲν καθόλου τοιαύτη (προϊόντες γὰρ δεικνύουσιν, ὥσπερ περὶ τοῦ ἀνὰ λόγον, οἷον ὅτι ὃ ἂν ᾖ τι τοιοῦτον ἔσται ἀνὰ λόγον, ὃ οὔτε γραμμὴ οὔτ' ἀριθμὸς οὔτε στερεὸν οὔτ' ἐπίπεδον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτά τι) εἰ οὖν καθόλου μὲν μᾶλλον αὕτη, περὶ ὄντος δ' ἧττον τῆς κατὰ μέρος καὶ ἐμποιεῖ δόξαν ψευδῆ, χείρων ἂν εἴη ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος.

Ἢ πρῶτον μὲν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ κατὰ μέρος ἅτερος λόγος ἐστίν; εἰ γὰρ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ὑπάρχει μὴ ᾗ ἰσοσκελὲς ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, ὁ εἰδὼς ὅτι ἰσοσκελὲς ἧτ-

---

17 ἐπισκεψόμεθα n. — 20 ᾧ δεῖ M. — ἢ d. — 21 βελτίων ἀπόδειξις. εἰ D. — μάλιστα D. — 22 ἀπόδειξιν om D. — ἀπόδειξις βελτίων D. — 23 ἴδωμεν AMd. — 25 pr ὅτι om n. — 26 δὲ] δεῖ M. — 26 et 28 ἡ] εἰ ABMd. — ἄλλο ἀλλ' οὐχ f. — 27 οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς rc mg n. — 29 δὲ M. — βέλτιον pr n. — ἡ δὲ κατὰ pr n. — τῆς... μέρος om M. — 31 ἔτι δ' εἰ n. — 32 τοιοῦτο d. — 33 τοιαύτην f. — 34 τὰ bis om n. — 38 τὸ ἀνὰ pr n. — οἷον... λόγον om M. — ὃ om Dn. — τι om f. — 39 ὃ om n.

85b2 καὶ εἰ ποιεῖ n. — 3 ἡ om A. — 4 οὐδὲ A, οὐθὲν D, οὐδ' ἂν d. — 5 ἅτερος pr om n. — 6 ᾗ pr om n. — alt ᾗ corr n.

τον οἶδεν ᾗ αὐτὸ ἢ ὁ εἰδὼς ὅτι τρίγωνον. ὅλως τε, εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον εἶτα δείκνυσιν, οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, εἰ δὲ ὄντος, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει μᾶλλον οἶδεν. εἰ δὴ τὸ τρίγωνον ἐπὶ πλέον ἐστί, καὶ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν τὸ τρίγωνον, καὶ ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ τὸ δύο, οὐκ ἂν τὸ τρίγωνον ᾗ ἰσοσκελές, ἀλλὰ τὸ ἰσοσκελὲς ᾗ τρίγωνον, ἔχοι τοιαύτας τὰς γωνίας. ὥστε ὁ καθόλου εἰδὼς μᾶλλον οἶδεν ᾗ ὑπάρχει ἢ τὸ κατὰ μέρος. βελτίων ἄρα ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. ἔτι εἰ μὲν εἴη τις λόγος εἷς καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου, εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον ἐνίων τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ ἄφθαρτα ἐν ἐκείνοις ἐστί, τὰ δὲ κατὰ μέρος φθαρτὰ μᾶλλον. ἔτι τε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν τι εἶναι τοῦτο παρὰ ταῦτα, ὅτι ἓν δηλοῖ, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ τὶ σημαίνει ἀλλ' ἢ ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποιεῖν. εἰ δὲ ἄρα, οὐχ ἡ ἀπόδειξις αἰτία ἀλλ' ὁ ἀκούων.

Ἔτι εἰ ἡ ἀπόδειξις μέν ἐστι συλλογισμὸς δεικτικὸς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί, τὸ καθόλου δ' αἰτιώτερον· ᾧ γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον· τὸ δὲ καθόλου πρῶτον· αἴτιον ἄρα τὸ καθόλου. ὥστε καὶ ἡ ἀπόδειξις βελτίων· μᾶλλον γὰρ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ διὰ τί ἐστιν. ἔτι μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διὰ τί, καὶ τότε οἰόμεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ ὅτι τι ἄλλο τοῦτο ἢ γινόμενον ἢ ὄν· τέλος γὰρ καὶ πέρας τὸ ἔσχατον ἤδη οὕτως ἐστίν. οἷον τίνος ἕνεκα ἦλθεν; ὅπως λάβῃ τἀργύριον, τοῦτο δ', ὅπως ἀποδῷ ὃ ὤφειλε, τοῦτο δ', ὅπως μὴ ἀδικήσῃ· καὶ οὕτως ἰόντες, ὅταν μηκέτι δι' ἄλλο μηδ' ἄλλου ἕνεκα, διὰ τοῦτο ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι, καὶ τότε εἰδέναι μάλιστα διὰ τί ἦλθεν. εἰ δὴ ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν διὰ

7 ᾗ] εἰ D, ἢ M, om n. — 8 εἴη ἡ ἀπόδειξις ABduM, pr c. — 10 τὸ om d. — πλεῖον D. — 11 ὑπάρχον D. — ante τὸ del un vb n. — διὸ D. — 12 pr ᾗ] εἴη B, ᾗ pr c, ἢ M. — 13 ἔχει dM. — ὥστε εἰ ὁ D. — 14 ὁ τὸ κατὰ f. — 15 εἷς om ABMcdu. — μὴ fort pr om u. — 16 εἴη τ' ἂν ABcdupfM. — οὐθὲν D. — 17 ὅσα d. — 19 ὑπολαμβάνει d. — 20 οὐθὲν D, οὐδὲν γὰρ rc A. — οἷα D. — σημαίνῃ pr A. — 21 pr ἢ om A. — εἰ om A. — ἡ om df. — 24 τὸ om D. — αὐτὸ αὑτῷ] αὐτὸ αὐτῷ A, αὐτῷ nM, ἑαυτῷ p. — 27 καὶ τὸ d. — 29 ἄλλο ἢ τοῦτο np. — τοῦτο D. — 31 τὸ ἀργύριον Df. — ἀποδῷ ὀφείλων ᾧ Df. — ᾧ corr Au, ubi locus pluribus. — 32 δ' om pr n. — 34 pr καὶ] ὃ καὶ n. — litt τε in τότε rc add n. — μάλιστα διὰ corr u. — διὰ ἐλθεῖν D. — 35 alt τῶν om D.

τί, ἐπὶ δὲ τῶν ὅσα αἴτια οὕτως ὡς οὗ ἕνεκα οὕτως ἴσμεν μάλιστα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ τοῦτο ὅτι ἄλλο. ὅταν μὲν οὖν γινώσκωμεν ὅτι τέτταρσιν αἱ ἔξω ἴσαι, ὅτι ἰσοσκελές, ἔτι λείπεται διὰ p. 86 τί τὸ ἰσοσκελές, ὅτι τρίγωνον, καὶ τοῦτο, ὅτι σχῆμα εὐθύγραμμον. εἰ δὲ τοῦτο μηκέτι διότι ἄλλο, τότε μάλιστα ἴσμεν. καὶ καθόλου δὲ τότε· ἡ καθόλου ἄρα βελτίων. ἔτι ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα ἐμπίπτει, ἡ δὲ καθόλου εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας. ἔστι δ', ᾗ μὲν ἄπειρα, οὐκ ἐπιστητά, ᾗ δὲ πεπέρανται, ἐπιστητά. ᾗ ἄρα καθόλου, μᾶλλον ἐπιστητὰ ἢ ᾗ κατὰ μέρος. ἀποδεικτὰ ἄρα μᾶλλον τὰ καθόλου. τῶν δ' ἀποδεικτῶν μᾶλλον μᾶλλον ἀπόδειξις· ἅμα γὰρ μᾶλλον τὰ πρός τι. βελτίων ἄρα ἡ καθόλου, ἐπείπερ καὶ μᾶλλον ἀπόδειξις. ἔτι εἰ αἱρετωτέρα καθ' ἣν τοῦτο καὶ ἄλλο ἢ καθ' ἣν τοῦτο μόνον οἶδεν· ὁ δὲ τὴν καθόλου ἔχων οἶδε καὶ τὸ κατὰ μέρος, οὗτος δὲ τὸ καθόλου οὐκ οἶδεν. ὥστε κἂν οὕτως αἱρετωτέρα εἴη. ἔτι δὲ ὧδε. τὸ γὰρ καθόλου μᾶλλον δεικνύναι ἐστὶ τὸ διὰ μέσου δεικνύναι ἐγγυτέρω ὄντος τῆς ἀρχῆς. ἐγγυτάτω δὲ τὸ ἄμεσον· τοῦτο δ' ἀρχή. εἰ οὖν ἡ ἐξ ἀρχῆς τῆς μὴ ἐξ ἀρχῆς, ἡ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς τῆς ἧττον ἀκριβεστέρα ἀπόδειξις. ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ καθόλου μᾶλλον· κρείττων ἄρ' ἂν εἴη ἡ καθόλου. οἷον εἰ ἔδει ἀποδεῖξαι τὸ *Α* κατὰ τοῦ *Δ*· μέσα τὰ ἐφ' ὧν *ΒΓ*· ἀνωτέρω δὴ τὸ *Β*, ὥστε ἡ διὰ τούτου καθόλου μᾶλλον.

Ἀλλὰ τῶν μὲν εἰρημένων ἔνια λογικά ἐστι· μάλιστα δὲ δῆλον ὅτι ἡ καθόλου κυριωτέρα, ὅτι τῶν προτάσεων τὴν μὲν προτέραν ἔχοντες ἴσμεν πως καὶ τὴν ὑστέραν καὶ ἔχομεν δυνάμει, οἷον εἴ τις οἶδεν ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς,

---

36 ὡς] ὥσπερ *ADMd*. — 38 μὲν om *A*.

86a1 τὸ om *D*. — 2 δι' ἄλλο τι *np*. — τότε om *D*. — 3 τοῦ τε pr *n*. — 4 ὅσα μᾶλλον *n*. — τὰ om *D*. — 5 et 6 ᾗ corr *n*. — 6 ἐπιστητὰ τὰ ἀποδεικτὰ ᾗ *D*. — ᾗ ... ἐπιστητά rc mg *n*. — 7 ᾗ] δὲ *M*. — 8 τῶν ἀποδεικτῶν δὲ *D*. — alt μᾶλλον] ἡ *np*, om *ABDMdcfu*. — 10 καὶ om *ABdu*. — μᾶλλον ἡ ἀπόδ. *ABMcdu*. — εἰ om *DM*. — 11 καθ' ἣν τοῦτο] καὶ pr *n*. — τὴν] τὸ *ABdM*. — 12 alt τὸ] τὴν *np*. — 17 ἡ pr *A*, ἣ *d*, pr *B*. — ἡ ... ἀρχῆς pr om *n*. — ἀπόδειξίς ἐστιν. ἔστι *D*. — 18 κρεῖττον *p*. — ἄρ' om codices. — 19 δεῖ *B*. — 20 δὲ *f*, δ' ᾗ *D*. — ἡ] εἰ *AMucd*, pr *B*. — 23 ὅτι τῶν] ἐπὶ *D*. — 24 μὲν] μὲν γὰρ *Dn*. — ἔχοντος *d*. — 25 δύο *D*.

οἶδέ πως καὶ τὸ ἰσοσκελὲς ὅτι δύο ὀρθαῖς, δυνάμει, καὶ εἰ μὴ οἶδε τὸ ἰσοσκελὲς ὅτι τρίγωνον· ὁ δὲ ταύτην ἔχων τὴν πρότασιν τὸ καθόλου οὐδαμῶς οἶδεν, οὔτε δυνάμει οὔτ' ἐνεργείᾳ. καὶ ἡ μὲν καθόλου νοητή, ἡ δὲ κατὰ μέρος εἰς αἴσθησιν τελευτᾷ.

25 Ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου βελτίων τῆς κατὰ μέρος, τοσαῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω· ὅτι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς, ἐντεῦθεν δῆλον. ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀπόδειξις βελτίων τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων, ἡ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων ἢ ὑποθέσεων ἢ προτάσεων. εἰ γὰρ γνώριμοι ὁμοίως, τὸ θᾶττον γνῶναι διὰ τούτων ὑπάρξει· τοῦτο δ' αἱρετώτερον. λόγος δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι βελτίων ἡ ἐξ ἐλαττόνων, καθόλου ὥδε· εἰ γὰρ ὁμοίως εἴη τὸ γνώριμα εἶναι τὰ μέσα, τὰ δὲ πρότερα γνωριμώτερα, ἔστω ἡ μὲν διὰ μέσων ἀπόδειξις τῶν ΒΓΔ ὅτι τὸ Α τῷ Ε ὑπάρχει, ἡ δὲ διὰ τῶν ΖΗ ὅτι τὸ Α τῷ Ε. ὁμοίως δὴ ἔχει τὸ ὅτι τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχει καὶ τὸ Α τῷ Ε. τὸ δ' ὅτι τὸ Α τῷ Δ πρότερον καὶ γνωριμώτερον ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Ε· διὰ γὰρ τούτου ἐκεῖνο ἀποδείκνυται, πιστότερον δὲ τὸ δι' οὗ. καὶ ἡ διὰ τῶν ἐλαττόνων ἄρα ἀπόδειξις βελτίων τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. ἀμφότεραι μὲν οὖν διά τε ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο δείκνυνται, ἀλλ' ἡ μὲν εἶναί τι λαμβάνει, ἡ δὲ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναί τι· διὰ πλειόνων ἄρα, ὥστε χείρων.

Ἔτι ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσεων γενέσθαι συλλογισμόν, ἀλλὰ τὴν μὲν δεῖ τοιαύτην εἶναι, τὴν δ' ὅτι ὑπάρχει, ἔτι πρὸς τούτῳ δεῖ τόδε λαβεῖν. τὰς μὲν γὰρ κατηγορικὰς αὐξανομένης τῆς ἀποδείξεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους, τὰς δὲ στερητικὰς ἀδύνατον πλείους εἶναι μιᾶς ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ Α ἐφ' ὅσων τὸ Β, τῷ δὲ Γ ὑπάρχον παντὶ τὸ Β. ἂν δὴ δέῃ πάλιν αὔξειν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, μέσον ἐμβλητέον. τοῦ μὲν ΑΒ ἔστω τὸ Δ, τοῦ δὲ ΒΓ τὸ Ε. τὸ μὲν δὴ Ε φανερὸν ὅτι κατηγορικόν, τὸ δὲ Δ

33 ἔσται D. — 34 αὐτῶν om n. — 36 ὑπάρχει np. — 37 ὥδε] ὅδε Dnp, δέ ABMcdfu. — 39 τῶν] τῆς Bdu, pr Ac.
86b2 ὁμοίως ... τῷ ε] ὑπάρχει D. — δὲ ABDMcufd. — ἔχῃ n. — ὑπάρχει ... τῷ δ om A. — 4 ἐκεῖνο δείκνυται d. — 8 δείκνυται n. — 11 τῶν om D. — γίνεσθαι nM. — 12 δεῖ] δὴ n. — 14 γενέσθαι d. — 16 μηθενὶ D. — 17 τῷ pr B. — δὴ corr c, δὲ p, δεῖ ABduM.

τοῦ μὲν Β κατηγορικόν, πρὸς δὲ τὸ Α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ Δ παντὸς τοῦ Β, τὸ δὲ Α οὐδενὶ δεῖ τῶν Δ ὑπάρχειν. γίνεται οὖν μία στερητικὴ πρότασις [ἡ τὸ ΑΔ]. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων συλλογισμῶν. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον τῶν κατηγορικῶν ὅρων κατηγορικὸν ἐπ' ἀμφότερα· τοῦ δὲ στερητικοῦ ἐπὶ θάτερα στερητικὸν ἀναγκαῖον εἶναι, ὥστε αὕτη μία τοιαύτη γίνεται πρότασις, αἱ δ' ἄλλαι κατηγορικαί. εἰ δὴ γνωριμώτερον δι' οὗ δείκνυται καὶ πιστότερον, δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς κατηγορικῆς, αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐ δείκνυται, προτέρα καὶ γνωριμωτέρα οὖσα καὶ πιστοτέρα βελτίων ἂν εἴη. ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμοῦ ἡ καθόλου πρότασις ἄμεσος, ἔστι δ' ἐν μὲν τῇ δεικτικῇ καταφατικὴ ἐν δὲ τῇ στερητικῇ ἀποφατικὴ ἡ καθόλου πρότασις, ἡ δὲ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα· διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος, καὶ προτέρα ἡ κατάφασις, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι· ὥστε βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς ἢ τῆς στερητικῆς· ἡ δὲ βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη βελτίων. ἔτι ἀρχοειδεστέρα· ἄνευ γὰρ τῆς δεικνυούσης οὐκ ἔστιν ἡ στερητική.

p. 87
26 Ἐπεὶ δ' ἡ κατηγορικὴ τῆς στερητικῆς βελτίων, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης. δεῖ δ' εἰδέναι τίς ἡ διαφορὰ αὐτῶν. ἔστω δὴ τὸ Α μηδενὶ ὑπάρχον τῷ Β, τῷ δὲ Γ τὸ Β παντί· ἀνάγκη δὴ τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ Α. οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων δεικτικὴ ἡ στερητικὴ ἂν εἴη ἀπόδειξις ὅτι τὸ Α τῷ Γ οὐχ ὑπάρχει. ἡ δ' εἰς τὸ ἀδύνατον ὧδ' ἔχει. εἰ δέοι δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐχ ὑπάρχει, ληπτέον ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β τῷ Γ, ὥστε συμβαίνει τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ἀδύνατον. οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν. εἰ οὖν τὸ Β τῷ Γ ὁμολογεῖται ὑπάρχειν, τὸ Α τῷ Β ἀδύνατον ὑπάρχειν. οἱ μὲν οὖν ὅροι ὁμοίως τάττονται, διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα ἂν ᾖ γνωριμωτέρα ἡ πρότασις ἡ στερητική, πότερον

20 μὲν om *D*. — ὡς om *Dn*. — 21 οὐθενὶ *D*. — 22 ἡ corr *B*. — 23 ἀεὶ] δεῖ *n*. — 24 τῶν μὲν κατηγορικῶν *D*. — ἐπ' ἀμφότερα corr *n*. — 27 γνώριμον *d*. — διὸ *ABu*. — ὃ *DMdpf*, pr *cn*. — 29 οὖσα καὶ γνωρ. *d*. — 31 καταφατικὴ . . . καθόλου rc *u*, ubi pr pauciora. — 38 τῆς et ἡ om *D*.

87a3 ὑπάρχειν *d*. — 4 δὴ om *d*. — τῶν *Acudfnp*. — μηθενὶ *D*. — ὑπάρχει *d*. — 5 εἴη ἡ ἀπόδ. *n*. — 6 pr τὸ] τῷ *M*. — 8 β δὲ τῷ *n*.

ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐχ ὑπάρχει ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Γ. ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὸ συμπέρασμα γνωριμώτερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον γίνεται ἀπόδειξις, ὅταν δ' ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἡ ἀποδεικτική. φύσει δὲ προτέρα ἡ ὅτι τὸ Α τῷ Β ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Γ. πρότερα γάρ ἐστι τοῦ συμπεράσματος, ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα. ἔστι δὲ τὸ μὲν Α τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν συμπέρασμα, τὸ δὲ Α τῷ Β ἐξ οὗ τὸ συμπέρασμα. οὐ γὰρ εἰ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τοῦτο συμπέρασμά ἐστιν, ἐκεῖνα δὲ ἐξ ὧν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ οὗ συλλογισμός ἐστιν ὃ ἂν οὕτως ἔχῃ ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος ἢ μέρος πρὸς ὅλον ἔχειν, αἱ δὲ τὸ ΑΓ καὶ ΑΒ προτάσεις οὐκ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ἀλλήλας. εἰ οὖν ἡ ἐκ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων κρείττων, εἰσὶ δ' ἀμφότεραι ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι πισταί, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκ προτέρου ἡ δ' ἐξ ὑστέρου, βελτίων ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἡ στερητικὴ ἀπόδειξις, ὥστε καὶ ἡ ταύτης βελτίων ἡ κατηγορικὴ δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατόν ἐστι βελτίων.

27 Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης καὶ προτέρα ἥ τε τοῦ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτή, ἀλλὰ μὴ χωρὶς τοῦ ὅτι τῆς τοῦ διότι, καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου τῆς καθ' ὑποκειμένου, οἷον ἀριθμητικὴ ἁρμονικῆς, καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων τῆς ἐκ προσθέσεως, οἷον γεωμετρίας ἀριθμητική. λέγω δ' ἐκ προσθέσεως, οἷον μονὰς οὐσία ἄθετος, στιγμὴ δὲ οὐσία θετός· ταύτην ἐκ προσθέσεως.

28 Μία δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἑνὸς γένους, ὅσα ἐκ τῶν πρώτων σύγκειται καὶ μέρη ἐστὶν ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά. ἑτέρα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας, ὅσων αἱ ἀρχαὶ μήτ' ἐκ τῶν αὐτῶν μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων. τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς b
τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ· δεῖ γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶ-

---

17 ἢ] ᾗ dM. — alt ἢ] ἢ M. — ὅτι ... ἢ om d. — β οὐχ ὑπάρχει ἢ Dnp. — 18 πρότερον ABMdcfu. — ἐξ] τὰ ἐξ D. — 22 δὲ] δὲ τὸ M. — ὃ ἂν] ἐὰν Dn. — 23 ὅλον ἔχει. np. — 24 αἱ] ἡ ABdM, pr u. — καὶ τὸ αβ Dnp, γρ βγ mg c. — πρότασις M. — 25 ἡ ἐκ om u, pr B. — 26 ἀμφότεραι μὲν ἐκ np. — 28 alt ἡ] εἰ M. — 29 τὸ corr B. — 31 ἐπιστήμης ἐπιστήμη D. — 32 χωριστοῦ M. — 34 ἐκ om D. — 35 sqq προθέσεως npM ter. — 36 δὲ μονὰς οὐσία n. — ἄθετος fort pr n. — 38 τῶν om f. — 39 εἰσὶν D. — 40 δ' om n. — ὅσον M, pr A.

87b1 ἕτερα Ad, ἑτέρα u, ἑτέραι (h. e. ἑτέρᾳ) corr B pr manu, αἱ ἕτεραι pf. — ante ἐκ del vult μήτε n.

ναι τοῖς ἀποδεδειγμένοις. σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα δι' αὐτῶν ἐν ταὐτῷ γένει ὦσι καὶ συγγενῆ.

29 Πλείους δ' ἀποδείξεις εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἐγχωρεῖ οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας λαμβάνοντι μὴ τὸ συνεχὲς μέσον, οἷον τῶν ΑΒ τὸ Γ καὶ Δ καὶ Ζ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρας. οἷον ἔστω τὸ Α μεταβάλλειν, τὸ δ' ἐφ' ᾧ Δ κινεῖσθαι, τὸ δὲ Β ἥδεσθαι, καὶ πάλιν τὸ Η ἠρεμίζεσθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ Δ τοῦ Β καὶ τὸ Α τοῦ Δ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ ἡδόμενος κινεῖται καὶ τὸ κινούμενον μεταβάλλει. πάλιν τὸ Α τοῦ Η καὶ τὸ Η τοῦ Β ἀληθὲς κατηγορεῖν· πᾶς γὰρ ὁ ἡδόμενος ἠρεμίζεται καὶ ὁ ἠρεμιζόμενος μεταβάλλει. ὥστε δι' ἑτέρων μέσων καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας ὁ συλλογισμός. οὐ μὴν ὥστε μηδέτερον κατὰ μηδετέρου λέγεσθαι τῶν μέσων· ἀνάγκη γὰρ τῷ αὐτῷ τινὶ ἄμφω ὑπάρχειν. ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχημάτων, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι συλλογισμόν.

30 Τοῦ δ' ἀπὸ τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεως. οὔτε γὰρ ὡς ἀναγκαῖον οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀπὸ τύχης ἐστίν, ἀλλὰ τὸ παρὰ ταῦτα γινόμενον· ἡ δ' ἀπόδειξις θατέρου τούτων. πᾶς γὰρ συλλογισμὸς ἢ δι' ἀναγκαίων ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων· καὶ εἰ μὲν αἱ προτάσεις ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, εἰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ὥστ' εἰ τὸ ἀπὸ τύχης μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μήτ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἂν εἴη αὐτοῦ ἀπόδειξις.

31 Οὐδὲ δι' αἰσθήσεως ἔστιν ἐπίστασθαι. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἡ αἴσθησις τοῦ τοιοῦδε καὶ μὴ τοῦδέ τινος, ἀλλ' αἰσθάνεσθαί γε ἀναγκαῖον τόδε τι καὶ ποῦ καὶ νῦν. τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀδύνατον αἰσθάνεσθαι· οὐ γὰρ τόδε οὐδὲ νῦν· οὐ γὰρ ἂν ἦν καθόλου· τὸ γὰρ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καθόλου φαμὲν εἶναι. ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν ἀποδείξεις καθόλου, ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι, φανερὸν ὅτι οὐδ' ἐπίστασθαι δι' αἰσθήσεως ἔστιν. ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἦν αἰσθάνεσθαι τὸ τρί-

3 τοῦτο *M*. — 4 συγγενῆ εἴη. πλείους *n p*. — 9 ἠρεμίζεσθαι scr solent *ABu*. — 14 αὐτῆς om *D*. — 17 γίνεσθαι *d*. — 20 οὐδὲ ὡς *Ad*. — οὐδ' ἐπὶ *M*, οὔτ' ἐπὶ *d*. — 24 αναγκαῖον] τοιοῦτον *D*. — 25 alt τὸ om *D*. — τοιοῦτον] ὡσαύτως *D*. — τὸ om *A*. — 26 μήθ' ὡς ἀναγκαῖον *D*. — 28 pr ἢ pr om *d*. — alt ἢ] εἰ *d*. — 29 ἢ om *D*. — τοι..οὗδε *n*. — 31 οὐδὲν νῦν pr *n*. — οὐ] οὐδὲ *Df*. — 32 ἂν om *Ad*. — τὸ] ὃ pr *n*.

γωνον ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας, ἐζητοῦμεν ἂν ἀπόδειξιν καὶ οὐχ ὥσπερ φασί τινες ἠπιστάμεθα· αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἀνάγκη καθ' ἕκαστον, ἡ δ' ἐπιστήμη τῷ τὸ καθόλου γνωρίζειν ἐστίν. διὸ καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ὄντες ἑωρῶμεν ἀντιφράττουσαν τὴν γῆν, οὐκ ἂν ᾔδειμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως. ᾐσθανόμεθα γὰρ ἂν ὅτι ἐκλείπει, καὶ οὐ p. 88
διότι ὅλως· οὐ γὰρ ἦν τοῦ καθόλου αἴσθησις. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τοῦ θεωρεῖν τοῦτο πολλάκις συμβαῖνον τὸ καθόλου ἂν θηρεύσαντες ἀπόδειξιν εἴχομεν· ἐκ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστα πλειόνων τὸ καθόλου δῆλον. τὸ δὲ καθόλου τίμιον, ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον· ὥστε περὶ τῶν τοιούτων ἡ καθόλου τιμιωτέρα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς νοήσεως, ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον· περὶ δὲ τῶν πρώτων ἄλλος λόγος.

Φανερὸν οὖν ὅτι ἀδύνατον τῷ αἰσθάνεσθαι ἐπίστασθαί τι τῶν ἀποδεικτῶν, εἰ μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦτο λέγει, τὸ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως. ἔστι μέντοι ἔνια ἀναγόμενα εἰς αἰσθήσεως ἔκλειψιν ἐν τοῖς προβλήμασιν. ἔνια γὰρ εἰ ἑωρῶμεν οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὐχ ὡς εἰδότες τῷ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ καθόλου ἐκ τοῦ ὁρᾶν. οἷον εἰ τὴν ὕελον τετρυπημένην ἑωρῶμεν καὶ τὸ φῶς διιόν, δῆλον ἂν ἦν καὶ διὰ τί καίει, τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης, νοῆσαι δ' ἅμα ὅτι ἐπὶ πασῶν οὕτως.

Τὰς δ' αὐτὰς ἀρχὰς ἁπάντων εἶναι τῶν συλλογισμῶν 32
ἀδύνατον, πρῶτον μὲν λογικῶς θεωροῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσὶ τῶν συλλογισμῶν, οἱ δὲ ψευδεῖς. καὶ γὰρ ἔστιν ἀληθὲς ἐκ ψευδῶν συλλογίσασθαι, ἀλλ' ἅπαξ τοῦτο γινόμενον, οἷον εἰ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ ἀληθές, τὸ δὲ μέσον τὸ Β ψεῦ-

---

36 ὀρθαῖν n. — 37 ὡς np, pr Df. — τινές φασιν np. — ἐπιστάμεθα B, pr df, ἂν ἠπιστάμεθα corr c, ἢ ἠπιστάμεθα corr d. — 38 τῷ] τὸ pr B. — τὸ rc n. — 39 εἰ om A, pr n. — 40 alt τὴν om np.
88a1 αἰσθανόμεθα p. — ὅτι] ὅτι νῦν Dp, rc c, διότι νῦν n. — 4 εἴχομεν corr n, ἔχωμεν D. — 6 τῆς αἰσθήσεως np. — 7 τῶν νοήσεων n. — ὅσον p. — ὅσον αἴτιον τὸ αἴτιον A, pr Bd, fort pr u. — ἑτέρων M. — τὸ αἴτιον om M. — 9 τὸ pr B. — 10 ἀποδεικτικῶν ABDcdup. — εἰ corr n. — pr τὸ om np. — 13 τὸ pr B. — 14 ἔχοντες om d. — ὕαλον n, ὕελλον M. — 15 εἴην dM, pr AB, εἴη u. — 16 καίει corr BDc, καὶ ἀεὶ pr D, καὶ εἰ nM, pr d, καὶ A, fort pr B. — τὸ] διὰ τὸ npfM et c qui διὰ corr. — 17 ἐπὶ om n. — 18 εἶναι om d. — 20 λογισμῶν A. — κἂν u, corr AB. — γὰρ] γὰρ εἰ np, om D. — 21 γίνεται Dnp.

δος· οὔτε γὰρ τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει οὔτε τὸ Β τῷ Γ. ἀλλ' ἐὰν τούτων μέσα λαμβάνηται τῶν προτάσεων, ψευδεῖς ἔσονται διὰ τὸ πᾶν συμπέρασμα ψεῦδος ἐκ ψευδῶν εἶναι, τὰ δ' ἀληθῆ ἐξ ἀληθῶν, ἕτερα δὲ τὰ ψευδῆ καὶ τἀληθῆ. εἶτα οὐδὲ τὰ ψευδῆ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς· ἔστι γὰρ ψευδῆ ἀλλήλοις καὶ ἐναντία καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶναι, οἷον τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν ἢ δειλίαν, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἵππον ἢ βοῦν, ἢ τὸ ἴσον μεῖζον ἢ ἔλαττον. ἐκ δὲ τῶν κειμένων ὧδε· οὐδὲ γὰρ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πάντων. ἕτεραι γὰρ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαί, καὶ οὐδ' ἐφαρμόττουσαι, οἷον αἱ μονάδες ταῖς στιγμαῖς οὐκ ἐφαρμόττουσιν· αἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔχουσι θέσιν, αἱ δὲ ἔχουσιν. ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἁρμόττειν ἢ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν, ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν τοὺς δ' ἔξω τῶν ὅρων. ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τ' εἶναί τινας, ἐξ ὧν ἅπαντα δειχθήσεται· λέγω δὲ κοινὰς οἷον τὸ πᾶν φάναι ἢ ἀποφάναι· τὰ γὰρ γένη τῶν ὄντων ἕτερα, καὶ τὰ μὲν τοῖς ποσοῖς τὰ δὲ τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει μόνοις, μεθ' ὧν δείκνυται διὰ τῶν κοινῶν. ἔτι αἱ ἀρχαὶ οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερασμάτων· ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ προτάσεις, αἱ δὲ προτάσεις ἢ προσλαμβανομένου ὅρου ἢ ἐμβαλλομένου εἰσίν. ἔτι τὰ συμπεράσματα ἄπειρα, οἱ δ' ὅροι πεπερασμένοι. ἔτι αἱ ἀρχαὶ αἱ μὲν ἐξ ἀνάγκης, αἱ δ' ἐνδεχόμεναι.

Οὕτω μὲν οὖν σκοπουμένοις ἀδύνατον τὰς αὐτὰς εἶναι πεπερασμένας, ἀπείρων ὄντων τῶν συμπερασμάτων. εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις, οἷον ὅτι αἱδὶ μὲν γεωμετρίας αἱδὶ δὲ λογισμῶν αἱδὶ δὲ ἰατρικῆς, τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον ἄλλο πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν; τὸ δὲ τὰς αὐτὰς φάναι γελοῖον, ὅτι αὗται αὑταῖς αἱ αὐταί· πάντα γὰρ οὕτω γίνεται ταὐτά. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι

23 τῷ β] τῷ γ pr *D*. — 25 συμβήσονται *D*. — ψευδὲς *fM*. — 26 alt τὰ om *d*. — 27 ἑαυτῶν *AMn*, pr *Bc*. — αὐτοῖς *D*. — 28 καὶ ἀλλήλοις *D*. — 29 ἢ] καὶ *M*. — 31 οὐ *n*. — 32 αἱ om *n*. — ἐφαρμόττουσιν *Dn*, ἐφαρμόττουσαν *p*. — 35 ἔσω *D*. — 37 ἅπαν *D*.

88b1 οἷον om *n*. — 3 ἔτι γὰρ αἱ *M*. — 5 ἢ λαμβανομένου pr *n*. — ἐκβαλλομένου *d*. — 9 εἶναι ἢ πεπερασμένας *D*, pr c. — 11 λέγει *ABdcupf*, λέγῃ *d* superscr. — ὅτι om *D*. — αἵδε *D*. — 11 et 12 αἵδε *Dn*. — 13 τοσαύτας *A*. — 14 αὗται *n*, αὗται *u*. — ἑαυταῖς *Dn*, αὐταῖς *pM*. — 15 γίγνεται *n*. — ταῦτα *uM*.

ὁτιοῦν, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζητεῖν ἁπάντων εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς· λίαν γὰρ εὔηθες. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς φανεροῖς μαθήμασι τοῦτο γίνεται, οὔτ' ἐν τῇ ἀναλύσει δυνατόν· αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις ἀρχαί, ἕτερον δὲ συμπέρασμα προσληφθείσης γίνεται προτάσεως ἀμέσου. εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις ταύτας εἶναι ἀρχάς, μία ἐν ἑκάστῳ γένει ἐστίν. εἰ δὲ μήτ' ἐξ ἁπασῶν ὡς δέον δείκνυσθαι ὁτιοῦν μηδ' οὕτως ἑτέρας ὥσθ' ἑκάστης ἐπιστήμης εἶναι ἑτέρας, λείπεται εἰ συγγενεῖς αἱ ἀρχαὶ πάντων, ἀλλ' ἐκ τωνδὶ μὲν ταδί, ἐκ δὲ τωνδὶ ταδί. φανερὸν δὲ καὶ τοῦθ' ὅτι οὐκ ἐνδέχεται· δέδεικται γὰρ ὅτι ἄλλαι ἀρχαὶ τῷ γένει εἰσὶν αἱ τῶν διαφόρων τῷ γένει. αἱ γὰρ ἀρχαὶ διτταί, ἐξ ὧν τε καὶ περὶ ὅ· αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν κοιναί, αἱ δὲ περὶ ὃ ἴδιαι, οἷον ἀριθμός, μέγεθος.

Τὸ δ' ἐπιστητὸν καὶ ἐπιστήμη διαφέρει τοῦ δοξαστοῦ καὶ **33** δόξης, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη καθόλου καὶ δι' ἀναγκαίων, τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. ἔστι δέ τινα ἀληθῆ μὲν καὶ ὄντα, ἐνδεχόμενα δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. δῆλον οὖν ὅτι περὶ μὲν ταῦτα ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν· εἴη γὰρ ἂν ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ νοῦς· λέγω γὰρ νοῦν ἀρχὴν ἐπιστήμης. οὐδ' ἐπιστήμη ἀναπόδεικτος· τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως. ἀληθὴς δ' ἐστὶ νοῦς καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα καὶ τὸ διὰ τούτων λεγό- p. 89 μενον· ὥστε λείπεται δόξαν εἶναι περὶ τὸ ἀληθὲς μὲν ἢ ψεῦδος, ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας. καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτω τοῖς φαινομένοις· ἥ τε γὰρ δόξα ἀβέβαιον, καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη. πρὸς δὲ τούτοις οὐδεὶς οἴεται δοξάζειν, ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἐπίστασθαι· ἀλλ' ὅταν εἶναι μὲν οὕτως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλως

---

16 τούτων ABMu, fort pr d, τούτων τ' c. — 19 δὲ] δέ τι Bu. — 20 προτάσεις ἀμέσους D. — 21 τὰς αὐτὰς f. — εἶναι τὰς ἀρχάς D, εἶναι εἰ ἀρχάς d. — 22 μηθ' οὕτως DM. — 23 ὥσθ' corr n. — εἰ] τι εἰ γὰρ D. — 24 τῶνδε d. — 26 γὰρ om dM. — ἄλλαι αἱ ἀρχαὶ D. — αἱ om D. — 27 ὃ] οὗ ABMduf. — 28 ὃ] οὗ AcpM, pr d, ὅ (sic) u. — ἴδιοι n, ἕτεραι D. — οἷον] ὡς D. — 29 μεγέθους ABDdpcfnM. — 30 καὶ ἡ ἐπιστήμη n. — 33 alt καὶ om D. — 34 μὲν om Dn. — 35 alt ἄλλως ἔχειν om D. — 36 γὰρ] δὲ n. — 37 τῆς om n. — ἀληθῆ D.

89a1 τὸ] τὰ rc D, qui pr om. — λεγόμενα D. — 2 λείπεται] ἔσται D. — μὲν ἢ] τε καὶ corr n. — ψευδές D. — 6 οὐθεὶς D.

οὐδὲν κωλύειν, τότε δοξάζειν, ὡς τοῦ μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν, τοῦ δ' ἀναγκαίου ἐπιστήμην.

Πῶς οὖν ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι, καὶ διὰ τί οὐκ ἔσται ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐνδέχεσθαι δοξάζειν; ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδὼς ὁ δὲ δοξάζων διὰ τῶν μέσων, ἕως εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ, ὥστ' εἴπερ ἐκεῖνος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξάζειν ἔστι, καὶ τὸ διότι· τοῦτο δὲ τὸ μέσον. ἢ εἰ μὲν οὕτως ὑπολήψεται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν ὥσπερ ἔχειν τοὺς ὁρισμοὺς δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις, οὐ δοξάσει ἀλλ' ἐπιστήσεται· εἰ δ' ἀληθῆ μὲν εἶναι, οὐ μέντοι ταῦτά γε αὐτοῖς ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶδος, δοξάσει καὶ οὐκ ἐπιστήσεται ἀληθῶς, καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι, ἐὰν μὲν διὰ τῶν ἀμέσων δοξάσῃ· ἐὰν δὲ μὴ διὰ τῶν ἀμέσων, τὸ ὅτι μόνον δοξάσει. τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάντως ἐστίν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τοῦ αὐτοῦ τρόπον τινά, οὕτω καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. καὶ γὰρ δόξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ὡς μέν τινες λέγουσι τοῦ αὐτοῦ εἶναι, ἄτοπα συμβαίνει αἱρεῖσθαι ἄλλα τε καὶ μὴ δοξάζειν ὃ δοξάζει ψευδῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται, ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δ' ὡς οὔ. τὸ μὲν γὰρ σύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἀληθῶς δοξάζειν ἄτοπον· ἀλλ' ὅτι ἡ διάμετρος, περὶ ἣν αἱ δόξαι, τὸ αὐτό, οὕτω τοῦ αὐτοῦ, τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον οὐ τὸ αὐτό. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ οὕτως τοῦ ζῴου ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ζῷον, ἡ δ' ὥστ' ἐνδέχεσθαι. οἷον εἰ ἡ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ἐστίν, ἡ δ' ἀνθρώπου μέν, μὴ ὅπερ δ' ἀνθρώπου. τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος, τὸ δ' ὡς οὐ τὸ αὐτό.

---

9 κωλύει CdMp, corr n. — post δοξάζειν spatium relictum est plus unius vs d, δοξάζειν. B, qui ὡς τοῦ corr. — 12 ἔστιν Dc. — 13 ἀκολουθοῦσι ABcdfuMnp. — 14 τὰ μέσα pr n. — ἔλθοι M. — 16 δοξάζειν ... διότι rc mg n. — 18 ἔχει ABDcdfnpu. — οὔ B. — αἱ om D. — 19 ὑπάρχειν αὐτοῖς D. — 20 ὑπάρχει M. — 21 alt τὸ om n. — μὲν corr n. — 22 δοξάσῃ ... ἀμέσων rc mg n. — δοξάσει Df. — 23 δο-
ἠ ἠ
ξάσῃ A, corr p. — ψευδεῖς καὶ ἀληθεῖς B. — 27 ἄτοπον ABDduM. — εἰρῆσθαι cp, corr An, ἐρεῖσθαι duM. — 28 ἐπεὶ corr n. — 29 pr μὲν
αἱ αι
om BcdM et pr Aun. — 30 ἀσύμμετρον pr ABu. — 31 ἐδόξαζε D. — 32 ἑκάτερα M. — οὐ] ἢ M. — 33 δὲ om D. — 35 ὥστ'] ὡς D. — 36 δ'] δὲ τοῦ D.

Φανερὸν δ' ἐκ τούτων ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται. ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπόληψιν τοῦ ἄλλως ἔχειν καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτό· ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. b ἐν ἄλλῳ μὲν γὰρ ἑκάτερον εἶναι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ οὐδ' οὕτως οἷόν τε· ἕξει γὰρ ὑπόληψιν ἅμα, οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅπερ ζῷον (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι μὴ ζῷον) καὶ μὴ ὅπερ ζῷον· τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι.

Τὰ δὲ λοιπὰ πῶς δεῖ διανεῖμαι ἐπί τε διανοίας καὶ νοῦ καὶ ἐπιστήμης καὶ τέχνης καὶ φρονήσεως καὶ σοφίας, τὰ μὲν φυσικῆς τὰ δὲ ἠθικῆς θεωρίας μᾶλλον ἐστίν.

Ἡ δ' ἀγχίνοιά ἐστιν εὐστοχία τις ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ 34 τοῦ μέσου, οἷον εἴ τις ἰδὼν ὅτι ἡ σελήνη τὸ λαμπρὸν ἀεὶ ἔχει πρὸς τὸν ἥλιον, ταχὺ ἐνενόησε διὰ τί τοῦτο, ὅτι διὰ τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ ἔγνω διότι δανείζεται· ἢ διότι φίλοι, ὅτι ἐχθροὶ τοῦ αὐτοῦ. πάντα γὰρ τὰ αἴτια τὰ μέσα ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα ἐγνώρισεν. τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ πρὸς τὸν ἥλιον ἐφ' οὗ Α, τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου Β, σελήνη τὸ Γ. ὑπάρχει δὴ τῇ μὲν σελήνῃ τῷ Γ τὸ Β, τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τῷ δὲ Β τὸ Α, τὸ πρὸς τοῦτ' εἶναι τὸ λαμπρόν, ἀφ' οὗ λάμπει· ὥστε καὶ τῷ Γ τὸ Α διὰ τοῦ Β.

B.

Τὰ ζητούμενά ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμὸν ὅσαπερ ἐπιστάμεθα. ζητοῦμεν δὲ τέτταρα, τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ πότερον τόδε ἢ τόδε ζητῶμεν, εἰς ἀριθμὸν θέντες, οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος ἢ οὔ, τὸ ὅτι ζη-

---

89b1 τὸ] ταὐτὸ pr n. — 2 ἐνδέχεται ἑκάτερον εἶναι D. — ὥσπερ D. — 3 αὐτῷ] οὕτως ADdf, pr c. — 4 ὁ om Dn. — 6 ἐστι D, ἔσται corr A. — 9 μᾶλλον rc mg n. — 11 ἰδὼν] εἶδεν D. — 12 ἥλιον... δανείζεται rc ubi pauciora f. — ἐνόησε D. — 14 φιλεῖ M. — φίλοι. ὅτι u, φίλοι ἢ ὅτι D, corr A. — 15 alt τὰ om Dd. — 17 β] β τὸ λαμπρὸν ἀεὶ ἔχειν πρὸς τὸν ἥλιον n. — τὸ om nf. — τῷ] τὸ corr n. — β corr n. — 18 α τὸ β n. — τὸ om M. — 19 λάμπον D. — α om M. — Tit. ἀναλυτικῶν ὑστέρων τὸ δεύτερον f, ἀναλυτικῶν δευτέρων δεύτερον Vat 242. — 24 εἰ] τὸ εἰ D, om n. — τί] τὸ τί D. — 25 πρότερον Ac. — ἢ] ἡ M.

τοῦμεν. σημεῖον δὲ τούτου· εὑρόντες γὰρ ὅτι ἐκλείπει πεπαύμεθα· καὶ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς εἰδῶμεν ὅτι ἐκλείπει, οὐ ζητοῦμεν πότερον. ὅταν δὲ εἰδῶμεν τὸ ὅτι, τὸ διότι ζητοῦμεν, οἷον εἰδότες ὅτι ἐκλείπει καὶ ὅτι κινεῖται ἡ γῆ, τὸ διότι ἐκλείπει ἢ διότι κινεῖται ζητοῦμεν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως, ἔνια δ' ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν, οἷον εἰ ἔστιν ἢ μή ἐστι κένταυρος ἢ θεός. τὸ δ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἁπλῶς λέγω, ἀλλ' οὐκ εἰ λευκὸς ἢ μή. γνόντες δὲ ὅτι ἔστι, τί ἐστι ζητοῦμεν, οἷον τί οὖν ἐστὶ θεός, ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος;

2 Ἃ μὲν οὖν ζητοῦμεν καὶ ἃ εὑρόντες ἴσμεν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστιν. ζητοῦμεν δέ, ὅταν μὲν ζητῶμεν τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν ἁπλῶς, ἆρ' ἔστι μέσον αὐτοῦ ἢ οὐκ ἔστιν· ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι ἢ εἰ ἔστιν ἢ τὸ ἐπὶ μέρους ἢ τὸ ἁπλῶς, πάλιν
p. 90 τὸ διὰ τί ζητῶμεν ἢ τὸ τί ἐστι, τότε ζητοῦμεν τί τὸ μέσον. λέγω δὲ τὸ ὅτι ἢ εἰ ἔστιν ἐπὶ μέρους καὶ ἁπλῶς, ἐπὶ μέρους μέν, ἆρ' ἐκλείπει ἡ σελήνη ἢ αὔξεται; εἰ γὰρ ἔστι τι ἢ μὴ ἔστι τι ἐν τοῖς τοιούτοις ζητοῦμεν· ἁπλῶς δ', εἰ ἔστιν ἢ μὴ σελήνη ἢ νύξ. συμβαίνει ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι ζητεῖν ἢ εἰ ἔστι μέσον ἢ τί ἐστι τὸ μέσον. τὸ μὲν γὰρ αἴτιον τὸ μέσον, ἐν ἅπασι δὲ τοῦτο ζητεῖται. ἆρ' ἐκλείπει; ἆρ' ἔστι τι αἴτιον ἢ οὔ· μετὰ ταῦτα γνόντες ὅτι ἔστι τι, τί οὖν τοῦτ' ἔστι ζητοῦμεν. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ τοδὶ ἢ τοδὶ ἀλλ' ἁπλῶς τὴν οὐσίαν, ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς ἀλλά τι τῶν καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὸ μέσον ἐστίν. λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς τὸ ὑποκείμενον, οἷον σελήνην ἢ γῆν ἢ ἥλιον ἢ τρίγωνον, τὸ δὲ τὶ ἔκλειψιν ἰσότητα ἀνισότητα, εἰ ἐν μέσῳ ἢ μή. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ αὐτό ἐστι τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. τί ἐστιν ἔκλειψις; στέρησις φωτὸς ἀπὸ σελήνης ὑπὸ γῆς ἀντιφράξεως. διὰ

---

28 πανόμεθα *n*. — ἴδωμεν *A*. — 29 ὅτι τότε τὸ *Dfn*. — 30 ἡ ... κινεῖται rc mg *n*. — 31 et 34 οὖν om *d*. — 32 εἰ] ἢ *M*. — 34 et 38 γνῶντες *M*. — 37 μὲν om *dM*. — 38 ὅταν...ὅτι ἢ corr *n*. — 39 εἰ] τὸ εἰ *D*. — τὸ εἰ ἁπλῶς *M*.

90a1 τὸ] ἢ τὸ *n*. — ζητοῦμεν *ABDdMu*, pr *c*. — 2 ἢ εἰ] τι pr *c*, om *AMd* et pr *B*, ἢ εἰ rc mg *n*. — ἔστιν om *d*. — 4 ἢ μὴ ἔστι τι om *dM*. — 5 alt ἢ om *d*. — 6 ἢ om *D*. — εἰ pr om *n*. — 8 τι] τὸ *d*. — γνὼν *A*, γνῶντες *M*, γνῶναι *d*. — 9 τι om *n*. — ἔστιν ὃ ζητοῦμεν pr *n*. — τοῦ] μὴ *d*. — 11 ἢ τὸ κατὰ *n*. — κατὰ τὸ συμβ. *d*. — 12 μὲν] μέσον *dM*. — γοῦν *M*. — 13 ἢ ἥλιον om *dM*. — ἀνισότητα om *n*. — 14 εἰ] ἢ *Ad*. — 15 ἔστιν om *D*.

τί ἔστιν ἔκλειψις, ἢ διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη; διὰ τὸ ἀπολείπειν τὸ φῶς ἀντιφραττούσης τῆς γῆς. τί ἐστι συμφωνία; λόγος ἀριθμῶν ἐν ὀξεῖ ἢ βαρεῖ. διὰ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ; διὰ τὸ λόγον ἔχειν ἀριθμῶν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ. ἆρ᾽ ἔστι συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; ἆρ᾽ ἐστὶν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν; λαβόντες δ᾽ ὅτι ἔστι, τίς οὖν ἐστὶν ὁ λόγος;

Ὅτι δ᾽ ἐστὶ τοῦ μέσου ἡ ζήτησις, δηλοῖ ὅσων τὸ μέσον αἰσθητόν. ζητοῦμεν γὰρ μὴ ᾐσθημένοι, οἷον τῆς ἐκλείψεως, εἰ ἔστιν ἢ μή. εἰ δ᾽ ἦμεν ἐπὶ τῆς σελήνης, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν οὔτ᾽ εἰ γίνεται οὔτε διὰ τί, ἀλλ᾽ ἅμα δῆλον ἦν ἄν. ἐκ γὰρ τοῦ αἴσθεσθαι καὶ τὸ καθόλου ἐγένετο ἂν ἡμῖν εἰδέναι. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ὅτι νῦν ἀντιφράττει· καὶ γὰρ δῆλον ὅτι νῦν ἐκλείπει· ἐκ δὲ τούτου τὸ καθόλου ἂν ἐγένετο.

Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ἐστιν εἰδέναι ταὐτό ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. τοῦτο δ᾽ ἢ ἁπλῶς καὶ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τι, ἢ τῶν ὑπαρχόντων, οἷον ὅτι δύο ὀρθαί, ἢ ὅτι μεῖζον ἢ ἔλαττον.

3 Ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα μέσου ζήτησίς ἐστι, δῆλον· πῶς δὲ τὸ τί ἐστι δείκνυται, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, καὶ τί ἐστιν ὁρισμὸς καὶ τίνων, εἴπωμεν, διαπορήσαντες πρῶτον περὶ αὐτῶν. ἀρχὴ δ᾽ ἔστω τῶν μελλόντων, ἥπερ ἐστὶν οἰκειοτάτη τῶν ἐχομένων λόγων. ἀπορήσειε γὰρ b ἄν τις, ἆρ᾽ ἔστι τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ὁρισμῷ εἰδέναι καὶ ἀποδείξει, ἢ ἀδύνατον; ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ, τὸ δὲ τί ἐστιν ἅπαν καθόλου καὶ κατηγορικόν· συλλογισμοὶ δ᾽ εἰσὶν οἱ μὲν στερητικοί, οἱ δ᾽ οὐ καθόλου, οἷον οἱ μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι στερητικοὶ πάντες, οἱ δ᾽ ἐν τῷ τρίτῳ οὐ καθόλου. εἶτα οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχή-

---

17 ἡ σελήνη ἐκλείπει *D*. — διὰ τί ἐκλείπει *M*. — 19 ἀριθμῷ *d*. — ὀξείᾳ *n*. — ἢ] καὶ *Dn*. — βαρείᾳ *n*. — 20 βαρύ *M*. — ἀριθμὸν *d*. — 21 σύμφωνον *Dd*. — 22 ἐστὶν] τί *M*. — 23 ὁ om *d*. — 24 ἐστὶ om *M*. — ἡ om *d*. — ὅσον *Adu*, pr *B*. — 25 οἷον ἄρα τῆς *M*. — 26 ἐπεζητοῦμεν *D*. — 27 οὔτ᾽ εἰ διὰ *ABDdcun*. — ἅμα δῆλον] μᾶλλον *M*. — ἂν ἦν *n*, ἦν *D*. — 28 ἐκ γὰρ rc *f*. — αἰσθέσθαι *D*, αἰσθάνεσθαι *n*. — ἐγίνετο *Bfu*. — 30 ἐκ] εἰ *A*. — τὸ] τοῦ *M*. — 31 λέγωμεν *n*. — ταὐτόν *D*. — 32 post μὴ del un vb *n*. — τι] τισίν *D*. — 33 ἢ τῶν ὑπαρχόντων rc mg *n*, om *D*. — 35 ἅπαντα *D*. — ἐστὶ ante πάντα *n*.

90b1 εἴπερ *AMd*, pr *B*. — 2 καὶ om *D*. — 4 ἅπαν] ἅπαν καὶ *D*. — 7 σχήματι] τῷ σχήματι *n*.

ματι κατηγορικῶν ἁπάντων ἐστὶν ὁρισμός, οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. τούτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι τὸ ἀποδεικτὸν τὸ ἀπόδειξιν ἔχειν, ὥστ᾽ εἰ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπόδειξίς ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν καὶ ὁρισμός· ἐπίσταιτο γὰρ ἄν, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμόν, οὐκ ἔχων τὴν ἀπόδειξιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει μὴ ἅμα ἔχειν. ἱκανὴ δὲ πίστις καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· οὐδὲν γὰρ πώποτε ὁρισάμενοι ἔγνωμεν, οὔτε τῶν καθ᾽ αὑτὸ ὑπαρχόντων οὔτε τῶν συμβεβηκότων. ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας τις γνωρισμός, τά γε τοιαῦτα φανερὸν ὅτι οὐκ οὐσίαι.

Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἅπαντος οὗπερ καὶ ἀπόδειξις, δῆλον. τί δ᾽, οὗ ὁρισμός, ἆρα παντὸς ἀπόδειξίς ἐστιν ἢ οὔ; εἷς μὲν δὴ λόγος καὶ περὶ τούτου ὁ αὐτός. τοῦ γὰρ ἑνός, ᾗ ἕν, μία ἐπιστήμη. ὥστ᾽ εἴπερ τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτὸν ἐστὶ τὸ τὴν ἀπόδειξιν ἔχειν, συμβήσεταί τι ἀδύνατον· ὁ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἔχων ἄνευ τῆς ἀποδείξεως ἐπιστήσεται. ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων ὁρισμοί, ὧν ὅτι οὐκ ἔσονται ἀποδείξεις δέδεικται πρότερον. ἢ ἔσονται αἱ ἀρχαὶ ἀποδεικταὶ καὶ τῶν ἀρχῶν ἀρχαί, καὶ τοῦτ᾽ εἰς ἄπειρον βαδιεῖται· ἢ τὰ πρῶτα ὁρισμοὶ ἔσονται ἀναπόδεικτοι.

Ἀλλ᾽ ἆρα, εἰ μὴ παντὸς τοῦ αὐτοῦ, ἀλλά τινος τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις; ἢ ἀδύνατον; οὐ γάρ ἐστιν ἀπόδειξις οὗ ὁρισμός. ὁρισμὸς μὲν γὰρ τοῦ τί ἐστι καὶ οὐσίας· αἱ δ᾽ ἀποδείξεις φαίνονται πᾶσαι ὑποτιθέμεναι καὶ λαμβάνουσαι τὸ τί ἐστιν, οἷον αἱ μαθηματικαὶ τί μονὰς καὶ τί τὸ περιττόν, καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ἔτι πᾶσα ἀπόδειξις τὶ κατά τινος δείκνυσιν, οἷον ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖται, οἷον οὔτε τὸ ζῷον

---

8 οἷον om *D*, rc mg *n*. — 9 τὸ om *D*. — 10 τὸ om *BDMfnu*, fort del *c*. — ἀποδεικτικὸν *Ad*, fort pr c, ἀποδεικτικῶς *BDMnu*. — ὥστ᾽ ἐπεὶ τῶν *Bu*. — εἰ rc *n*. — 11 ἂν ᾖ *f*. — καὶ om *D*. — 12 ἐπίστατο *M*, pr *f*. — ἂν] ἄν τις *Dcdfn*. — 13 et 14 οὐθὲν *D*. — 15 alt τῶν] τῶν κατὰ *d*. — 16 εἰ om *n*. — ὁ om *Bdu*, pr *DM*. — τινος *BDMnu*, om *A*. — γνώριμος *ABDdu*, γνωρισμός corr *cn*, γρ. καὶ γνωρισμός mg pr manu *u*. — 17 φανερὸν οὖν ὅτι *u*. — οὐκ corr *n*. — οὐσία *D*. — 18 οὖν] τοίνυν *Dnf*. — ἔστιν ὁ ὁρισμὸς *M*. — οὗ *M*. — 19 δ᾽] δαὶ *B*. — οὗ] οὗ ὁ *d*, οὐδὲ οὗ *n* sed οὗ corr, ου (sic) *B*. — ἆρ᾽ ἅπαντος ἔστιν ἀπόδειξις c. — 20 ὁ αὐτὸς om *A* — 21 ἀποδεικτικὸν *DMn*. — 22 τὴν om *n*. — 23 ἐπιστήσεται corr *n*. — 25 ἀπόδειξις *A*, pr *n*. — ἢ] εἰ pr *dM*. — αἱ om *D*. — 30 τοῦτ᾽ ἐστὶ *n*. — 31 post καὶ lit trium litt *c*. — 34 ἢ ἔστιν ἢ *n*. — 35 οὐθὲν *D*.

κατὰ τοῦ δίποδος οὔτε τοῦτο κατὰ τοῦ ζῴου, οὐδὲ δὴ κατὰ τοῦ ἐπιπέδου τὸ σχῆμα· οὐ γάρ ἐστι τὸ ἐπίπεδον σχῆμα, οὐδὲ τὸ σχῆμα ἐπίπεδον. ἔτι ἕτερον τὸ τί ἐστι καὶ ὅτι ἔστι δεῖξαι. ὁ μὲν οὖν ὁρισμὸς τί ἐστι δηλοῖ, ἡ δὲ ἀπόδειξις ὅτι ἢ ἔστι p. 91
τόδε κατὰ τοῦδε ἢ οὐκ ἔστιν. ἑτέρου δὲ ἑτέρα ἀπόδειξις, ἐὰν μὴ ὡς μέρος ᾖ τι τῆς ὅλης. τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι δέδεικται τὸ ἰσοσκελὲς δύο ὀρθαῖς, εἰ πᾶν τρίγωνον δέδεικται· μέρος γάρ, τὸ δ' ὅλον. ταῦτα δὲ πρὸς ἄλληλα οὐκ ἔχει οὕτως, τὸ ὅτι ἔστι καὶ τί ἐστιν· οὐ γάρ ἐστι θατέρου θάτερον μέρος.

Φανερὸν ἄρα ὅτι οὔτε οὗ ὁρισμός, τούτου παντὸς ἀπόδειξις, οὔτε οὗ ἀπόδειξις, τούτου παντὸς ὁρισμός· ὥστε ὅλως τοῦ αὐτοῦ οὐδενὸς ἐνδέχεται ἄμφω ἔχειν. ὥστε δῆλον ὡς οὐδὲ ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις οὔτε τὸ αὐτὸ ἂν εἴη οὔτε θάτερον ἐν θατέρῳ· καὶ γὰρ ἂν τὰ ὑποκείμενα ὁμοίως εἶχεν.

Ταῦτα μὲν οὖν μέχρι τούτου διηπορήσθω· τοῦ δὲ τί 4
ἐστι πότερον ἔστι συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστι, καθάπερ νῦν ὁ λόγος ὑπέθετο; ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς τὶ κατά τινος δείκνυσι διὰ τοῦ μέσου· τὸ δὲ τί ἐστιν ἴδιόν τε, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ταῦτα δ' ἀνάγκη ἀντιστρέφειν. εἰ γὰρ τὸ Α τοῦ Γ ἴδιον, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ Β καὶ τοῦτο τοῦ Γ, ὥστε πάντα ἀλλήλων. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τὸ Α ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει παντὶ τῷ Β, καὶ καθόλου τὸ Β παντὸς τοῦ Γ ἐν τῷ τί ἐστι λέγεται, ἀνάγκη καὶ τὸ Α ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ Γ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ οὕτω τις λήψεται διπλώσας, οὐκ ἀνάγκη ἔσται τὸ Α τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἐστιν, εἰ τὸ μὲν Α τοῦ Β ἐν τῷ τί ἐστι, μὴ καθ' ὅσων δὲ τὸ Β ἐν τῷ τί ἐστιν. τὸ δὲ τί ἐστιν ἄμφω ταῦτα ἕξει. ἔσται ἄρα καὶ τὸ Β κατὰ τοῦ Γ, τὸ τί ἐστιν. εἰ δὴ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἄμφω ἔχει, ἐπὶ τοῦ μέσου ἔσται πρότερον τὸ τί ἦν εἶναι. ὅλως τε, εἰ ἔστι δεῖξαι τί ἐστιν ἄνθρωπος· ἔστω τὸ Γ ἄνθρωπος, τὸ δὲ Α τὸ τί ἐστιν, εἴτε ζῷον δίπουν εἴτ' ἄλλο τι. εἰ τοίνυν συλλογιεῖται, ἀνάγκη κατὰ τοῦ Β τὸ Α παντὸς κατηγορεῖσθαι.

---

36 οὐδὲ δὴ] οὔτε *D*.
91a1 ἢ] εἰ *d*, pr *M*, om *n*. — 3 ᾖ ὥς τι *A*, ἢ ὥς τι *M*, ἢ ὡς pr *d*. — 4 δέδεκται *D*. — 7 et 8 πάντως *D*. — 9 οὐθενὸς *D*. — 11 ἐν om *d*. — ἔχειν *Md*, pr *A*. — 12 διηπορείσθω *M*. — 18 καὶ] κἂν *D*. — 19 ὑπάρχῃ *D*, ὑπάρχειν *n*. — τὸ] τοῦ *M*. — 20 καὶ om *M*. — 24 δὴ *BMu*, δὲ corr *d*, pr *D*, rc supra vs c. — τὰ αὐτὰ *d*. — ἕξει. ἔσται corr *n*. — 25 δὲ *n*, pr *D*. — εἶναι om *M*. — 26 τὸ om *n*.

τούτου δ' ἔσται ἄλλος λόγος μέσος, ὥστε καὶ τοῦτο ἔσται τί ἐστιν ἄνθρωπος. λαμβάνει οὖν ὃ δεῖ δεῖξαι· καὶ γὰρ τὸ Β ἐστὶ τί ἐστιν ἄνθρωπος.

Δεῖ δ' ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσι καὶ τοῖς πρώτοις καὶ ἀμέσοις σκοπεῖν· μάλιστα γὰρ φανερὸν τὸ λεγόμενον γίνεται. οἱ μὲν οὖν διὰ τοῦ ἀντιστρέφειν δεικνύντες τί ἐστι ψυχὴ ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν ὄντων, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτοῦνται, οἷον εἴ τις ἀξιώσειε ψυχὴν εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον τοῦ ζῆν, τοῦτο δ' ἀριθμὸν αὐτὸν αὑτὸν κινοῦντα· ἀνάγκη γὰρ αἰτῆσαι τὴν ψυχὴν ὅπερ ἀριθμὸν εἶναι αὐτὸν αὑτὸν κινοῦντα, οὕτως ὡς τὸ αὐτὸ ὄν. οὐ γὰρ εἰ ἀκολουθεῖ τὸ Α τῷ Β καὶ τοῦτο τῷ Γ, ἔσται τῷ Γ τὸ Α τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλ' ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἔσται μόνον. οὐδ' εἰ ἔστι τὸ Α ὅπερ τι καὶ κατὰ τοῦ Β κατηγορεῖται παντός. καὶ γὰρ τὸ ζῴῳ εἶναι κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπῳ εἶναι· ἀληθὲς γὰρ πᾶν τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ζῴῳ εἶναι, ὥσπερ καὶ πάντα ἄνθρωπον ζῷον, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὥστε ἓν εἶναι. ἐὰν μὲν οὖν μὴ οὕτω λάβῃ, οὐ συλλογιεῖται ὅτι τὸ Α ἐστὶ τῷ Γ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία. ἐὰν δὲ οὕτω λάβῃ, πρότερον ἔσται εἰληφὼς τῷ Γ τί ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι τὸ Β. ὥστ' οὐκ ἀποδέδεικται· τὸ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴληφεν.

5 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογίζεται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ περὶ τὰ σχήματα εἴρηται. οὐδαμοῦ γὰρ ἀνάγκη γίνεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἶναι τωνδὶ ὄντων, ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων ἀποδείκνυσιν. οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶν, οὐδὲ τῷ δοῦναι εἶναι· ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἐκείνων ὄντων, κἂν μὴ φῇ ὁ ἀποκρινόμενος. ἆρ' ὁ ἄνθρωπος ζῷον ἢ ἄψυχον; εἶτ' ἔλαβε ζῷον, οὐ συλλελόγισται. πάλιν ἅπαν ζῷον ἢ πεζὸν ἢ ἔνυδρον· ἔλαβε πεζόν. καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὅλον, ζῷον πεζόν, οὐκ ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ τοῦτο. δια-

---

30 alt ἔσται corr c. — 31 δεῖ rc *n*, om *M*. — 33 καὶ ἐν τοῖς *D*. — 34 σκοπεῖ *M*. — 35 οὖν] δὴ *Dn*.

91b1 εἰ γὰρ omisso οὐ *AMd*. — 3 ἦν om *n*. — 4 ζῷον *AMd*, pr c omisso εἶναι. — 5 ἀληθὲς ... ζῴῳ εἶναι mg *D*. — παντὶ ἀνθρ. *Dn*, corr *u*. — 6 alt εἶναι post 7 ζῷον *d*, del *u*, om *n*. — ὥστε καὶ *n*. — 7 ὥστε ἐνεῖναι *D*. — 8 λάβῃ om *n*. — 9 ἡ om *n*. — τὸ γ *M*. — 11 εἰληφέναι *d*. — 15 τῶν δειόντων *A*, fort pr *d*, τῶν δεῖοντων *M*. — 15 ὁ rc c, om *A*. — 16 ἐρωτᾶν ... ἀλλ' om *M*. — 17 φησιν *M*. — 18 εἶτ' *BduM*. — εἶτα λαβὼν *n*.

φέρει δ' οὐδὲν ἐπὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων οὕτω ποιεῖν· τὸ αὐτὸ γάρ ἐστιν. ἀσυλλόγιστος μὲν οὖν καὶ ἡ χρῆσις γίνεται τοῖς οὕτω μετιοῦσι καὶ τῶν ἐνδεχομένων συλλογισθῆναι. τί γὰρ κωλύει τοῦτο ἀληθὲς μὲν τὸ πᾶν εἶναι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, μὴ μέντοι τὸ τί ἐστι μηδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν; ἔτι τί κωλύει ἢ προσθεῖναί τι ἢ ἀφελεῖν ἢ ὑπερβεβηκέναι τῆς οὐσίας;

Ταῦτα μὲν οὖν παρίεται μέν, ἐνδέχεται δὲ λῦσαι τῷ λαμβάνειν ἐν τῷ τί ἐστι πάντα, καὶ τὸ ἐφεξῆς τῇ διαιρέσει ποιεῖν, αἰτούμενον τὸ πρῶτον, καὶ μηδὲν παραλείπειν. τοῦτο δ' ἀναγκαῖον, ἄτομον γὰρ εἴδει δεῖ εἶναι. ἀλλὰ συλλογισμὸς ὅμως οὐκ ἔνεστιν, ἀλλ' εἴπερ, ἄλλον τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ. καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον· οὐδὲ γὰρ ὁ ἐπάγων ἴσως ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι. συλλογισμὸν δ' οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως λέγων τὸν ὁρισμόν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς συμπεράσμασι τοῖς ἄνευ τῶν μέσων, ἐάν τις εἴπῃ ὅτι τούτων ὄντων ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἐνδέχεται ἐρωτῆσαι διὰ τί, οὕτως καὶ ἐν τοῖς διαιρετικοῖς ὅροις. τί ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον θνητόν, ὑπόπουν, δίπουν, ἄπτερον. διὰ τί; p. 92
παρ' ἑκάστην πρόσθεσιν· ἐρεῖ γάρ, καὶ δείξει τῇ διαιρέσει, ὡς οἴεται, ὅτι πᾶν ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ἅπας οὐκ ἔστιν ὁρισμός. ὥστ' εἰ καὶ ἀπεδείκνυτο τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ὅ γ' ὁρισμὸς οὐ συλλογισμὸς γίνεται.

Ἀλλ' ἆρα ἔστι καὶ ἀποδεῖξαι τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν, **6**
ἐξ ὑποθέσεως δέ, λαβόντα τὸ μὲν τί ἦν εἶναι τὸ ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν ἴδιον, ταδὶ δὲ ἐν τῷ τί ἐστι μόνα, καὶ ἴδιον τὸ πᾶν; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι ἐκείνῳ. ἢ πάλιν εἴληφε τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἐν τούτῳ; ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ μέσου δεῖξαι. ἔτι ὥσπερ οὐδ' ἐν συλλογισμῷ λαμβάνεται τί ἐστι τὸ συλ-

---

22 et 33 οὐθὲν *D* — 23 καὶ om *D*. — 24 καὶ corr *n*. — 25 εἶναι τὸ πᾶν *n*. — 26 ἔστι γε μηδὲ *D*. — tert τί] τὸ *M*, om *D*. — 27 ἢ ἀφελεῖν τι *D*. — ἀφελεῖν corr *n*. — τῆς] καὶ τῆς pr c. — 28 παρεῖται *Dn*. — μὲν] ἢ *n*. — 29 ἐν] τὰ ἐν *n*. — τῷ *D*. — 30 μηθὲν *D*. — παραλιπεῖν *ABcdM*, παραλειπεῖν *fu*. — 31 ἀναγκαῖον] ἀναγκαῖον, εἰ ἅπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτει (ἐμπεσεῖται *M*) καὶ μηδὲν (μηθὲν *D*) ἐλλείπει· τοῦτο δ' ἀναγκαῖον codices. — γὰρ om *AMd*, pr c. — εἴδει pr *B*, ἤδη codices — δεῖ om *Ad*, pr c, post εἶναι pos *D*. — συλλ. γε ὅμως *n*. — 32 ἔστιν *Dn*. — ἀλλ' ὑπὲρ *M*. — 35 συλλογισμῶν *M*. — 37 τοδὶ corr *dn*.

92a3 διότι *f*. — pr ἢ om *Dn*. — 4 ἔστιν] ἔτι *ABcMun*. — 5 συλλογισμῷ *D*. — 6 ἆρα *M*. — καὶ om *n*. — τῷ ἐκ *M*. — 8 ἰδίων codices. — 9 γὰρ] ἄρ' *n*. — 11 ἐν om *ABMdu*, pr c. — συλλελόγισται *M*, συλλογίσασθαι *f*.

λελογίσθαι (ἀεὶ γὰρ ὅλη ἢ μέρος ἡ πρότασις, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός), οὕτως οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δεῖ ἐνεῖναι ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἀλλὰ χωρὶς τοῦτο τῶν κειμένων εἶναι, καὶ πρὸς τὸν ἀμφισβητοῦντα εἰ συλλελόγισται ἢ μὴ τοῦτο, ἀπαντᾶν ὅτι· τοῦτο γὰρ ἦν συλλογισμός. καὶ πρὸς τὸν ὅτι οὐ τὸ τί ἦν εἶναι συλλελόγισται, ὅτι ναί· τοῦτο γὰρ ἔκειτο ἡμῖν τὸ τί ἦν εἶναι. ὥστε ἀνάγκη καὶ ἄνευ τοῦ τί συλλογισμὸς ἢ τοῦ τί ἦν εἶναι συλλελογίσθαι τι.

Κἂν ἐξ ὑποθέσεως δὲ δεικνύῃ, οἷον εἰ τὸ κακῷ ἐστὶ τὸ διαιρετῷ εἶναι, τῷ δ' ἐναντίῳ τὸ τῷ ἐναντίῳ εἶναι, ὅσοις ἔστι τι ἐναντίον· τὸ δ' ἀγαθὸν τῷ κακῷ ἐναντίον καὶ τὸ ἀδιαίρετον τῷ διαιρετῷ· ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθῷ εἶναι τὸ ἀδιαιρέτῳ εἶναι. καὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι δείκνυσι· λαμβάνει δ' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι. ἕτερον μέντοι ἔστω· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὅτι ἐστὶ τόδε κατὰ τοῦδε, ἀλλὰ μὴ αὐτό, μηδὲ οὗ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ ἀντιστρέφει. πρὸς ἀμφοτέρους δέ, τόν τε κατὰ διαίρεσιν δεικνύντα καὶ πρὸς τὸν οὕτω συλλογισμόν, τὸ αὐτὸ ἀπόρημα· διὰ τί ἔσται ὁ ἄνθρωπος ζῷον δίπουν πεζόν, ἀλλ' οὐ ζῷον καὶ πεζόν; ἐκ γὰρ τῶν λαμβανομένων οὐδεμία ἀνάγκη ἐστὶν ἓν γίνεσθαι τὸ κατηγορούμενον, ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς εἴη μουσικὸς καὶ γραμματικός.

7 Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δείξει τὴν οὐσίαν ἢ τὸ τί ἐστιν; οὔτε γὰρ ὡς ἀποδεικνὺς ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι δῆλον ποιήσει ὅτι ἀνάγκη ἐκείνων ὄντων ἕτερόν τι εἶναι, ἀπόδειξις γὰρ τοῦτο, οὔθ' ὡς ὁ ἐπάγων διὰ τῶν καθ' ἕκαστα δήλων ὄντων, ὅτι πᾶν οὕτως τῷ μηδὲν ἄλλως· οὐ γὰρ τί

---

12 *αἰεὶ ABu.* — *ὧν ἐστὶν ὁ d.* — 13 *δεῖ ἓν εἶναι M.* — 15 *εἰ*] *ἢ d.* — 17 *ναί*] *εἶναι n*, pr *cu.* — 18 *τουτὶ u.* — *τί ἐστι συλλ. D.* — *τοῦ*] *τὸ AMd.* — 19 *συλλελόγισται d*, *συλλογεῖσθαι n.* — 20 *δὲ* om *d.* — *τῷ ADMdf*, corr *n.* — *τῷ Md.* — 21 *ἀδιαιρέτῳ M.* — 22 *τι* om *D.* — *τῷ διαιρετῷ τὸ ἀδ. D*, *τὸ διαιρετὸν τῷ ἀδιαιρέτῳ d.* — 23 *τὸ*] *τῷ D*, om *AcdnfM.* — *τῷ An.* — 24 *ἦν* om *M.* — *λαμβάνειν ADdMn*, pr *B.* — 25 *δ'* corr *n.* — *μέν τι ABDMducf*, pr *n.* — *ἔσται M.* — 27 *αὐτῷ AB*, pr *d*, fort pr c, *τὸ αὐτὸ D.* — *ὁ* om *d.* — 28 *δὲ* om *d.* — 29 *συλλογιζόμενον* corr *n.* — *ταὐτὸν D.* — *ἔσται τε ὁ D.* — 31 *ἐν γίνεσθαι n*, *ἐγγίνεσθαι AdM*, pr *B.* — 32 *ἂν*] *ὁ n*, om *Bdu*, post *εἴη* posuit *D.* — *ὁ* om *M.* — *εἴη*] *ἂν ἦ* (*ει* supra) rc *n*, *ἢ c.* — 34 *δὴ* om *d.* — *ὁ* om *ABduM.* — *διοριζόμενος d.* — 35 *ὡς ὁ ἀποδεικνὺς D*, *ὡς ὁ δεικνὺς n.* — 37 *ὁ* om *M.* — 38 *πάνθ' Dn.* — *μηθὲν D.* — *ἄλλα M.*

ἐστι δείκνυσιν, ἀλλ' ὅτι ἢ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. τίς οὖν ἄλλος τρό- b
πος λοιπός; οὐ γὰρ δὴ δείξει γε τῇ αἰσθήσει ἢ τῷ δακτύλῳ.

Ἔτι πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν; ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδότα τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, εἰδέναι καὶ ὅτι ἔστιν· τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδεὶς οἶδεν ὅ τι ἐστίν, ἀλλὰ τί μὲν σημαίνει ὁ λόγος ἢ τὸ ὄνομα, ὅταν εἴπω τραγέλαφος, τί δ' ἔστι τραγέλαφος, ἀδύνατον εἰδέναι. ἀλλὰ μὴ εἰ δείξει τί ἐστι, καὶ ὅτι ἔστι; καὶ πῶς τῷ αὐτῷ λόγῳ δείξει; ὅ τε γὰρ ὁρισμὸς ἕν τι δηλοῖ καὶ ἡ ἀπόδειξις· τὸ δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπον ἄλλο.

Εἶτα καὶ δι' ἀποδείξεώς φαμεν ἀναγκαῖον εἶναι δείκνυσθαι ἅπαν ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ οὐσία εἴη. τὸ δ' εἶναι οὐκ οὐσία οὐδενί· οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. ἀπόδειξις ἄρ' ἔσται ὅτι ἔστιν. ὅπερ καὶ νῦν ποιοῦσιν αἱ ἐπιστῆμαι. τί μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τρίγωνον, ἔλαβεν ὁ γεωμέτρης, ὅτι δ' ἔστι, δείκνυσιν. τί οὖν δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστιν; ἢ τὸ τρίγωνον; εἰδὼς ἄρα τις ὁρισμῷ τί ἐστιν, εἰ ἔστιν οὐκ εἴσεται. ἀλλ' ἀδύνατον.

Φανερὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς νῦν τρόπους τῶν ὅρων ὡς οὐ δεικνύουσιν οἱ ὁριζόμενοι ὅτι ἔστιν. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ μέσου τι ἴσον, ἀλλὰ διὰ τί ἐστι τὸ ὁρισθέν; καὶ διὰ τί τοῦτ' ἔστι κύκλος; εἴη γὰρ ἂν καὶ ὀρειχάλκου φάναι εἶναι αὐτόν. οὔτε γὰρ ὅτι δυνατὸν εἶναι τὸ λεγόμενον προσδηλοῦσιν οἱ ὅροι, οὔτε ὅτι ἐκεῖνο οὗ φασιν εἶναι ὁρισμοί. ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ διὰ τί.

Εἰ ἄρα ὁ ὁριζόμενος δείκνυσιν ἢ τί ἐστιν ἢ τί σημαίνει τοὔνομα, εἰ μή ἐστι μηδαμῶς τοῦ τί ἐστιν, εἴη ἂν ὁ ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ σημαίνων. ἀλλ' ἄτοπον. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μὴ οὐσιῶν ἂν εἴη καὶ τῶν μὴ ὄντων· σημαίνειν γὰρ ἔστι καὶ τὰ μὴ ὄντα. ἔτι πάντες οἱ λόγοι ὁρισμοὶ ἂν εἶεν· εἴη γὰρ ἂν ὄνομα θέσθαι ὁποιῳοῦν λόγῳ, ὥστε ὅρους ἂν

92b1 pr ἢ] εἰ M. — 2 λοιπός] λόγων D. — γε om d. — 4 ἐστιν] ἐστιν ἄνθρωπος f. — ἀνάγκη . . . ἐστιν om M. — alt τὸ om Af. — 5 ἢ] εἰ ABM. — 7 τί . . . τραγέλ. om d. — 9 καὶ om D, del u. — 10 τόδε D. — 10 et 18 ἐστιν] εἶναι M. — 13 εἰ corr n. — οὐκ] ἀλλ' M. — 14 οὐθενί D, οὐδενός corr n. — γὰρ om d. — 16 δεικνύουσιν pr n. — 17 τὸ om d, del n. — 20 pr ἔστιν] εἶναι M. — 21 τι] τὸ Bfu. — 22 ἂν om d. — 23 προδηλοῦσιν M. — 24 οὐ A. — ἀλλ' εἰ pr n. — 26 ὁ rc n, om uM. — pr ἢ] εἰ A. — 27 τὸ pr n. — ἦν ἂν ὁρισμὸς ABduM. — 30 ἔτι] ὅτι M.

διαλεγοίμεθα πάντες καὶ ἡ Ἰλιὰς ὁρισμὸς ἂν εἴη. ἔτι οὐδεμία ἀποδείξειεν ἂν ὅτι τοῦτο τοὔνομα τουτὶ δηλοῖ· οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τοῦτο προσδηλοῦσιν.

Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων οὔτε ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς φαίνεται ταὐτὸν ὄν, οὔτε ταὐτοῦ συλλογισμὸς καὶ ὁρισμός· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι οὔτε ὁ ὁρισμὸς οὐδὲν οὔτε ἀποδείκνυσιν οὔτε δείκνυσιν, οὔτε τὸ τί ἐστιν οὔθ' ὁρισμῷ οὔτ' ἀποδείξει ἔστι γνῶναι.

p. 93 Πάλιν δὲ σκεπτέον τί τούτων λέγεται καλῶς καὶ τί οὐ
8 καλῶς, καὶ τί ἐστιν ὁ ὁρισμός, καὶ τοῦ τί ἐστιν ἆρά πως ἔστιν ἀπόδειξις καὶ ὁρισμὸς ἢ οὐδαμῶς. ἐπεὶ δ' ἐστίν, ὡς ἔφαμεν, ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί ἐστι καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ εἰ ἔστι· λόγος δὲ τούτου, ὅτι ἔστι τι τὸ αἴτιον· καὶ τοῦτο ἢ τὸ αὐτὸ ἢ ἄλλο, κἂν εἰ ἄλλο, ἢ ἀποδεικτὸν ἢ ἀναπόδεικτον· εἰ τοίνυν ἐστὶν ἄλλο καὶ ἐνδέχεται ἀποδεῖξαι, ἀνάγκη μέσον εἶναι τὸ αἴτιον καὶ ἐν τῷ σχήματι τῷ πρώτῳ δείκνυσθαι· καθόλου τε γὰρ καὶ κατηγορικὸν τὸ δεικνύμενον. εἷς μὲν δὴ τρόπος ἂν εἴη ὁ νῦν ἐξητασμένος, τὸ δι' ἄλλου τὸ τί ἐστι δείκνυσθαι. τῶν τε γὰρ τί ἐστιν ἀνάγκη τὸ μέσον εἶναι τί ἐστι, καὶ τῶν ἰδίων ἴδιον. ὥστε τὸ μὲν δείξει τὸ δ' οὐ δείξει τῶν τί ἦν εἶναι τῷ αὐτῷ πράγματι.

Οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, εἴρηται πρότερον· ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν. ὃν δὲ τρόπον ἐνδέχεται, λέγωμεν, εἰπόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς. ὥσπερ γὰρ τὸ διότι ζητοῦμεν ἔχοντες τὸ ὅτι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, ἀλλ' οὔτι πρότερόν γε τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι τοῦ ὅτι, δῆλον ὅτι ὁμοίως καὶ τὸ τί ἦν εἶναι οὐκ ἄνευ τοῦ ὅτι ἐστίν· ἀδύνατον γὰρ εἰδέναι τί ἐστιν, ἀγνοοῦντας εἰ ἔστιν. τὸ δ' εἰ ἔστιν ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἔχομεν, ὁτὲ δ' ἔχοντές τι αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οἷον βροντήν, ὅτι ψόφος

32 ἡ om *n*. — ἔτι ὅτι οὐδεμία *D*. — οὐδεμία] οὐδεμία ἐπιστήμη *fn*, rc *Bc*, rc mg *u*. — ἀποδείξειεν corr c, ἀπόδειξις εἴη *D*, ἀπόδειξις εἶεν ἂν *d*. — 37 οὐδὲ *ABduM*, rc c. — οὐθὲν *D*. — ἀποδείκνυσι corr c. — 38 δείκνυσιν corr c.

93a3 καὶ] ἢ *D*. — ταὐτὸν ὡς ἔφαμεν *f*. — 4 alt τὸ om *f*. — εἰ] τί *Dnu*, pr *B*. — τὸ om *Dnf*. — τὸ om *Dn*. — 6 καὶ *n*. — εἰ] ἢ *A*, pr *n*, εἰς *M*. — ἀποδεικτικὸν *Dfu*. — 8 pr τῷ om *d*. — 9 δὴ] τοίνυν *D*, δὴ τοίνυν *nf*. — 10 ἢ ὁ *d*. — δι'] δὲ *M*. — 12 τῷ τι *M*. — 16 λέγομεν *dn*, corr *A*. — ἐπιόντες corr *u*. — 17 γὰρ om pr *B*. — ὅτι] τί pr *n*. — 18 δῆλα] δὴ *M*. — 20 ὅτι om *d*. — ἀδύνατον ... ἐστιν rc mg *d*. — ἐστιν et 27 ἐστίν] εἶναι *M*.

τις νεφῶν, καὶ ἔκλειψιν, ὅτι στέρησίς τις φωτός, καὶ ἄνθρωπον, ὅτι ζῷόν τι, καὶ ψυχήν, ὅτι αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν ὅτι ἔστιν, ἀναγκαῖον μηδαμῶς ἔχειν πρὸς τὸ τί ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὅτι ἔστιν ἴσμεν· τὸ δὲ ζητεῖν τί ἐστι μὴ ἔχοντας ὅτι ἔστι, μηδὲν ζητεῖν ἐστίν. καθ' ὅσων δ' ἔχομέν τι, ῥᾷον. ὥστε ὡς ἔχομεν ὅτι ἔστιν, οὕτως ἔχομεν καὶ πρὸς τὸ τί ἐστιν. ὧν οὖν ἔχομέν τι τοῦ τί ἐστιν, ἔστω πρῶτον μὲν ὧδε· ἔκλειψις ἐφ' οὗ τὸ Α, σελήνη ἐφ' οὗ Γ, ἀντίφραξις γῆς ἐφ' οὗ Β. τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ Β ζητεῖν ἐστίν, ἆρ' ἔστιν ἢ οὔ. τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ. καὶ ἐὰν ᾖ τοῦτο, κἀκεῖνό φαμεν εἶναι. ἢ ποτέρας τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος, πότερον τοῦ ἔχειν δύο ὀρθὰς ἢ τοῦ μὴ ἔχειν. ὅταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, ἂν δι' ἀμέσων ᾖ. εἰ δὲ μή, τὸ ὅτι, τὸ διότι δ' οὔ. σελήνη Γ, ἔκλειψις Α, τὸ πανσελήνου σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς ἡμῶν μεταξὺ ὄντος φανεροῦ, ἐφ' οὗ Β. εἰ τοίνυν τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Β τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰν μηδενὸς μεταξὺ ἡμῶν ὄντος, τούτῳ δὲ τὸ Α τὸ ἐκλελοιπέναι, ὅτι μὲν ἐκλείπει δῆλον, διότι δ' οὔπω, καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν ἴσμεν, τί δ' ἐστὶν οὐκ ἴσμεν. δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ Β τί ἐστι, πότερον ἀντίφραξις ἢ στροφὴ τῆς σελήνης ἢ ἀπόσβεσις. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ ἑτέρου ἄκρου, οἷον ἐν τούτοις τοῦ Α· ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντή; πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει. διὰ τί βροντᾷ; διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος Γ, βροντὴ Α, ἀπόσβεσις πυρὸς τὸ Β. τῷ δὴ Γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ Β· ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ Α, ψόφος. καὶ ἔστι γε λόγος τὸ Β τοῦ Α τοῦ πρώτου ἄκρου. ἂν

---

23 alt *τις* om *d*. — 24 *ψυχή Bn*, om *AdM*, pr c. — *ὅτι* om *ADdcM*. — 27 *μηδὲ f*. corr *A Ricc* et *Prodr*. — *καθόσον* pr *B*. — 28 *ῥάδιον Dn*. — 29 *ὧν μὲν οὖν n*. — 30 *τὸ* om *Dn*. — *γ*] *τὸ γ Bu Ricc*. — 31 *β*] *τὸ β Ricc*. — *οὖν α πρότερον d*. — *πρότερον AdM*, pr *B*, fort pr c. — 32 *οὐθὲν D*. — *εἰ* om *A*. — 34 *πότερον . . . μὴ ἔχειν* rc mg *n*. — 35 *τοῦ*] *τὸ ABduM*. — 36 *ἐὰν . . . δι' ἀμέσων n*. — *δια μέσων* (sic) *M*, *διὰ μέσων ABDcdf*, corr *u*. — *ἢ M*. — post *ᾖ* duo vss del *u*. — *εἰ*] *ἦν f*. — 37 *πασσελήνου Af*. — 38 *μηθενὸς D*. — 39 *εἰ* corr *n*.
93b1 *μηθενὸς D*. — *τοῦτο* pr *n*. — 3 *ἐστιν ἔκλειψις n*. — 5 *τί* et *πότερον* corr *n*. — 7 *τί ἐστι* om *d*. — 8 *νέφη* pr *A*. — 10 *δὲ n*. — 11 *σβέννυται D*. — *τοῦτο ABdM*. — 12 *τοῦ α τὸ β n*.

δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον ᾖ, ἐκ τῶν παραλοίπων ἔσται λόγων.

Ὡς μὲν τοίνυν λαμβάνεται τὸ τί ἐστι καὶ γίνεται γνώριμον, εἴρηται, ὥστε συλλογισμὸς μὲν τοῦ τί ἐστιν οὐ γίνεται οὐδ' ἀπόδειξις, δῆλον μέντοι διὰ συλλογισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως· ὥστ' οὔτ' ἄνευ ἀποδείξεως ἔστι γνῶναι τὸ τί ἐστιν, οὗ ἐστιν αἴτιον ἄλλο, οὔτ' ἔστιν ἀπόδειξις αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν.

9 Ἔστι δὲ τῶν μὲν ἕτερόν τι αἴτιον, τῶν δ' οὐκ ἔστιν. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῶν τί ἐστι τὰ μὲν ἄμεσα καὶ ἀρχαί εἰσιν, ἃ καὶ εἶναι καὶ τί ἐστιν ὑποθέσθαι δεῖ ἢ ἄλλον τρόπον φανερὰ ποιῆσαι. ὅπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ· καὶ γὰρ τί ἐστι τὴν μονάδα ὑποτίθεται, καὶ ὅτι ἔστιν. τῶν δ' ἐχόντων μέσον, καὶ ὧν ἐστί τι ἕτερον αἴτιον τῆς οὐσίας, ἔστι δ' ἀποδείξεως, ὥσπερ εἴπομεν, δηλῶσαι, μὴ τὸ τί ἐστιν ἀποδεικνύντας.

10 Ὁρισμὸς δ' ἐπειδὴ λέγεται εἶναι λόγος τοῦ τί ἐστι, φανερὸν ὅτι ὁ μέν τις ἔσται λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα ἢ λόγος ἕτερος ὀνοματώδης, οἷον τὸ τί σημαίνει τί ἐστιν ᾗ τρίγωνον. ὅπερ ἔχοντες ὅτι ἔστι, ζητοῦμεν διὰ τί ἐστιν. χαλεπὸν δ' οὕτως ἐστὶ λαβεῖν ἃ μὴ ἴσμεν ὅτι ἔστιν. ἡ δ' αἰτία εἴρηται πρότερον τῆς χαλεπότητος, ὅτι οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἴσμεν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. λόγος δ' εἷς ἐστὶ διχῶς, ὁ μὲν συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ Ἰλιάς, ὁ δὲ τῷ ἓν καθ' ἑνὸς δηλοῦν μὴ κατὰ συμβεβηκός.

Εἷς μὲν δὴ ὅρος ἐστὶν ὅρου ὁ εἰρημένος, ἄλλος δ' ἐστὶν ὅρος λόγος ὁ δηλῶν διὰ τί ἐστιν. ὥστε ὁ μὲν πρότερος σημαί-
p. 94 νει μέν, δείκνυσι δ' οὔ, ὁ δ' ὕστερος φανερὸν ὅτι ἔσται οἷον ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστι, τῇ θέσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως.

---

13 εἴη ABDduM. — 18 ὥστ'...ἀποδ. rc mg n. — 19 οὗ ἐστιν rc supra vs n. — ἄλλο corr c ubi pauciora. — 21 τῶν] τὸν pr n. — τῶν rc supra vs n. — οὐκ ἔστιν] οὐ D. — 23 ἐστιν corr c. — δεῖ ἢ ἄλλον corr n. — τόπον A, pr B. — 26 μέσων AM. — οὐσίας καὶ τοῦ εἶναι ἔστι n. — δι'] δ' M. — 27 ὥσπερ καὶ εἴπομεν D. — 29 ἐπεὶ D. — 31 ἕτερος corr n. — τὸ om Dn. — τί εἶναι ἢ M. — ᾗ om Bdn, fort Ricc. — 32 post ἔστι lit c, ubi καὶ habuisse videtur u. — χαλεπὸς AM. — 33 οὗτος AMd, pr c. — ἔστιν] εἶναι M. — 34 ἢ corr n. — 35 ἀλλὰ κατὰ B. — 36 συνδεσμῶν D. — τὸ ABdufD. — δηλῶν Dfu, corr n. — 38 προειρημένος Dn.

94a2 διαφέρον pr n.

διαφέρει γὰρ εἰπεῖν διὰ τί βροντᾷ καὶ τί ἐστι βροντή· ἐρεῖ γὰρ οὕτω μὲν διότι ἀποσβέννυται τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσι· τί δ' ἐστὶ βροντή; ψόφος ἀποσβεννυμένου πυρὸς ἐν νέφεσιν. ὥστε ὁ αὐτὸς λόγος ἄλλον τρόπον λέγεται, καὶ ὡδὶ μὲν ἀπόδειξις συνεχής, ὡδὶ δὲ ὁρισμός. ἔτι ἐστὶν ὅρος βροντῆς ψόφος ἐν νέφεσι· τοῦτο δ' ἐστὶ τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. ὁ δὲ τῶν ἀμέσων ὁρισμὸς θέσις ἐστὶ τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος.

Ἔστιν ἄρα ὁρισμὸς εἷς μὲν λόγος τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος, εἷς δὲ συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι, πτώσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως, τρίτος δὲ τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ πῶς ἔστι τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις καὶ πῶς οὐκ ἔστι, καὶ τίνων ἔστι καὶ τίνων οὐκ ἔστιν, ἔτι δ' ὁρισμὸς ποσαχῶς τε λέγεται καὶ πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυσι καὶ πῶς οὔ, καὶ τίνων ἐστὶ καὶ τίνων οὔ, ἔτι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν πῶς ἔχει, καὶ πῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται.

Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι οἰόμεθα ὅταν εἰδῶμεν τὴν αἰτίαν, **11**
αἰτίαι δὲ τέτταρες, μία μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μία δὲ τὸ τίνων ὄντων ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι, ἑτέρα δὲ ἡ τί πρῶτον ἐκίνησε, τετάρτη δὲ τὸ τίνος ἕνεκα, πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται. τό τε γὰρ οὗ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον· τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν ἓν μέσον ἔχωσιν. τούτου οὖν ἑνὸς ληφθέντος τὸ συμπέρασμα ἀνάγκη εἶναι. δῆλον δὲ καὶ ὧδε. διὰ τί ὀρθὴ ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ; ἢ τίνος ὄντος ὀρθή; ἔστω δὴ ὀρθὴ ἐφ' ἧς Α, ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν ἐφ' ἧς Β, ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ ἐφ' ἧς Γ. τοῦ δὴ τὸ Α τὴν ὀρθὴν ὑπάρχειν τῷ Γ τῇ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ αἴτιον τὸ Β. αὕτη μὲν γὰρ τῇ Α ἴση, ἡ δὲ τὸ Γ τῇ Β· δύο γὰρ ὀρθῶν ἡμίσεια. τοῦ Β οὖν ὄντος

---

3 *καὶ ... βροντή* om *u*. — *ἐρεῖ ... νέφεσι* rc mg *u*. — *ἐρεῖ μὲν γὰρ* *ABdnM*. — 4 *οὕτω μὲν* om *d*. — *τὸ* ante *μὲν* pos del vult *n*. — 5 *τί δ'*] *καὶ τί u*. — 6 *ὥστε ... νέφεσι* rc mg c. — 7 *ἔτι*] *ἔτι εἰ B*, pr *u*, *ὅτι M*, pr *dn*. — 10 *ἀποδεικτικός A*. — 11 *ἄρα* rc supra vs *n*, *ἄρα ὁ A*. — *ἀναποδείκτου A*. — 13 alt *τῆς* om *u*. — *τί* om *B*. — 16 *ἔστι δ' d*. — 17 *οὔ, καὶ τίνων* om *Ricc*. — *καὶ τίνων ἐστὶ* om *AcdM*. — *καὶ τίνων οὔ* om *d*. — 21 *ἦν* rc supra vs *n*. — 22 *ἡ*] *εἰ M*, om *D*. — *ἤ τι* codices. — 23 *πᾶσαι πῶς καὶ M*. — 24 *οὗ* rc supra vs *n*. — 25 *δυσὶ B*. — 26 *οὖν τοῦ ἑνὸς D*. — 27 *δὲ* om *dM*. — 28 *ἡ* om *M*. — *ἢ* om *ABdcfnuM Ricc*. — 29 *ἐφ' οὗ D*. — *δυεῖν n*, *δυσὶν d*. — 30 *οὗ γ D*. — 32 *τὸ* om *D*.

ἡμίσεος δύο ὀρθῶν τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι. τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δέδεικται τὸ μέσον. τὸ δὲ διὰ τί ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐγένετο Ἀθηναίοις; τίς αἰτία τοῦ πολεμεῖσθαι Ἀθηναίους; ὅτι εἰς Σάρδεις μετ' Ἐρετριέων ἐνέβαλον· τοῦτο γὰρ ἐκίνησε πρῶτον. πόλεμος ἐφ' οὗ Α, προτέρους εἰσβαλεῖν Β, Ἀθηναῖοι τὸ Γ. ὑπάρχει δὴ τὸ Β τῷ Γ, τὸ πρότερον ἐμβαλεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Α τῷ Β· πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῷ μὲν Β τὸ Α, τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς πρότερον ἄρξασι· τοῦτο δὲ τὸ Β τοῖς Ἀθηναίοις· πρότερον γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα καὶ ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν. ὅσων δ' αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος, οἷον διὰ τί περιπατεῖ; ὅπως ὑγιαίνῃ· διὰ τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται τὰ σκεύη· τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ ὑγιαίνειν, τὸ δ' ἕνεκα τοῦ σώζεσθαι. διὰ τί δὲ ἀπὸ δείπνου δεῖ περιπατεῖν, καὶ ἕνεκα τίνος δεῖ, οὐδὲν διαφέρει. περίπατος ἀπὸ δείπνου Γ, τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία ἐφ' οὗ Β, τὸ ὑγιαίνειν ἐφ' οὗ Α. ἔστω δὴ τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ὑπάρχον τὸ ποιεῖν μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία πρὸς τῷ στόματι τῆς κοιλίας, καὶ τοῦτο ὑγιεινόν. δοκεῖ γὰρ ὑπάρχειν τῷ περιπατεῖν τῷ Γ τὸ Β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, τούτῳ δὲ τὸ Α τὸ ὑγιεινόν. τί οὖν αἴτιον τῷ Γ τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν, τὸ οὗ ἕνεκα; τὸ Β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν. τοῦτο δ' ἐστὶν ὥσπερ ἐκείνου λόγος· τὸ γὰρ Α οὕτως ἀποδοθήσεται. διὰ τί τὸ Β τῷ Γ

---

33 ἡμίσεως ABdM — τὸ ἐν] τῷ ἐν A. — 34 τούτῳ AMufn, pr c. — ἐστι] εἶναι M. — τὸ ABDdfunM, pr c. — 35 τῷ τοῦτο] τούτῳ τὸ pr n. — τὸ] τοῦ ABfduM, pr c, τούτου pr n. — 36 ὁ rc supra vs n. — 37 τίς] ἡ d. — Ἀθηναίοις Bc.

94b1 ἐκινήθη AdcM, corr n. — 2 εἰσβάλλειν Dd, pr n. — 3 δὲ M. — προτέροις ABDdcufM Ricc. — ἐμβάλλειν Ddn. — 4 τοὺς Ἀθηναίους n. — 5 ἀδικήμασιν A. — 6 προτέροις ABcduMfn. — τοῦτο] τοῦ dM, pr AD, τούτου fort pr D. — τοῦτο . . . γ] τῷ δὲ γ τὸ β corr c. — τῷ vel τοῦ pr D. — β om n. — β] β τῷ γ f, rc D, β τὸ γ rc n. — 7 πρότεροι Dn Ricc. — ἐνταῦθα corr n. — 8 αἴτιον ἐν οἷς τὸ αἴτιον τὸ Bu. — 10 τὸ] ἢ dM. — μὲν om dM, pr A. — 11 διὰ] τὸ δὲ διὰ n. — δὲ] δεῖ D omisso δεῖ seq, om dnM. — 12 δεῖ περιπατεῖν οὐδὲν n. — οὐθὲν D. — 14 τὸ B, pr cn, corr c. — ποιεῖν om d. — 15 τὸ στόμα n. — 16 ὑπάρχειν τὸ d, ὑπάρχει τὸ A, ὑπάρχει δὴ τὸ BM, ὑπάρχει δὴ τῷ Dcnu, corr B, c ante ὑπάρχει del ἐν. — 17 τοῦτο Ricc, pr Bu. — τῷ α A. — ὑγιαίνειν D. — 20 τί] δὲ n, τί δὲ ABuMfd. — τὸ β om f. — τῷ corr n.

ἐστίν; ὅτι τοῦτ' ἔστι τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους, καὶ οὕτως μᾶλλον ἕκαστα φανεῖται. αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ κίνησιν αἰτίων· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ μέσον δεῖ γενέσθαι πρῶτον, ἐνταῦθα δὲ τὸ Γ τὸ ἔσχατον· τελευταῖον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα.

Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι καὶ ἐξ ἀνάγκης, οἷον διὰ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς· καὶ γὰρ ἐξ ἀνάγκης διέρχεται τὸ μικρομερέστερον διὰ τῶν μειζόνων πόρων, εἴπερ φῶς γίνεται τῷ διιέναι, καὶ ἕνεκά τινος, ὅπως μὴ πταίωμεν. ἆρ' οὖν εἰ εἶναι ἐνδέχεται, καὶ γίνεσθαι ἐνδέχεται; ὥσπερ εἰ βροντᾷ ἀποσβεννυμένου τε τοῦ πυρὸς ἀνάγκη σίζειν καὶ ψοφεῖν, καὶ εἰ ὡς οἱ Πυθαγόρειοί φασιν ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ, ὅπως φοβῶνται. πλεῖστα δὲ τοιαῦτ' ἐστί, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνισταμένοις καὶ συνεστῶσιν· ἡ μὲν γὰρ ἕνεκά του ποιεῖ φύσις, ἡ δ' ἐξ ἀνάγκης. ἡ δ' ἀνάγκη διττή· ἡ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμήν, ἡ δὲ βίᾳ ἡ παρὰ τὴν ὁρμήν, ὥσπερ λί- p. 95
θος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄνω καὶ κάτω φέρεται, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας τὰ μὲν οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὑπάρχει, οἷον οἰκία ἢ ἀνδριάς, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἕνεκά του, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τύχης, οἷον ὑγίεια καὶ σωτηρία. μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως, ὅταν μὴ ἀπὸ τύχης ἡ γένεσις ᾖ, ὥστε τὸ τέλος ἀγαθὸν ἕνεκά του γίνεται καὶ ἢ φύσει ἢ τέχνῃ. ἀπὸ τύχης δ' οὐδὲν ἕνεκά του γίνεται.

Τὸ δ' αὐτὸ αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις καὶ τοῖς γεγενη- **12**
μένοις καὶ τοῖς ἐσομένοις ὅπερ καὶ τοῖς οὖσι· τὸ γὰρ μέσον αἴτιον, πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν ὄν, τοῖς δὲ γινομένοις γινόμενον, τοῖς δὲ γεγενημένοις γεγενημένον καὶ ἐσομένοις ἐσόμενον. οἷον διὰ τί γέγονεν ἔκλειψις; διότι ἐν μέσῳ γέγονεν

21 ὅτι ἥλιος d. — 25 alt τὸ rc supra vs n. — 29 μικρομερέστατον d, λεπτομερέστερον D. — 30 διεῖναι Ad, fort pr n. — 31 εἰ pr om c. — 32 εἰ rc n. — τε om M, del n. — 33 εἰ om M. — Πυθαγόριοι n. — 34 τῆς A, τινος τοῖς d. — 35 ἐν] ἅμα ἐν AcdM, ἃ ἅμα ἐν n, ἐπὶ D. — 36 συνιστῶσιν A. — ποιεῖν Bd, corr A, ποιεῖ ἡ D.

95a1 καὶ κατὰ τὴν D. — ἡ . . . ὁρμήν om d. — ἡ rc supra vs n. — ὥσπερ ὁ λίθος Dd. — 4 ἢ] οὐδ' D. — οὐκ d. — 7 καὶ pr om c. — τὸ τέλος τὸ ἀγαθὸν D. — 8 φύσει καὶ ἢ M. — 9 οὐθὲν D. — 14 γέγονεν ἐν μέσῳ DMn.

ἡ γῆ· γίνεται δὲ διότι γίνεται, ἔσται δὲ διότι ἔσται ἐν μέσῳ, καὶ ἔστι δὲ ὅτι ἔστιν. τί ἐστι κρύσταλλος; εἰλήφθω δὴ ὅτι ὕδωρ πεπηγός. ὕδωρ ἐφ' οὗ Γ, πεπηγὸς ἐφ' οὗ Α, αἴτιον τὸ μέσον ἐφ' οὗ Β, ἔκλειψις θερμοῦ παντελής. ὑπάρχει δὴ τῷ Γ τὸ Β, τούτῳ δὲ τὸ πεπηγέναι τὸ ἐφ' οὗ Α. γίνεται δὲ κρύσταλλος γινομένου τοῦ Β, γεγένηται δὲ γεγενημένου, ἔσται δ' ἐσομένου.

Τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον ἅμα γίνεται, ὅταν γίνηται, καὶ ἔστιν, ὅταν ᾖ· καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονέναι καὶ ἔσεσθαι ὡσαύτως. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα ἆρ' ἔστιν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ, ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν, ἄλλα ἄλλων αἴτια εἶναι, τοῦ τόδε γενέσθαι ἕτερον γενόμενον, καὶ τοῦ ἔσεσθαι ἕτερον ἐσόμενον, καὶ τοῦ γίνεσθαι δέ, εἴ τι ἔμπροσθεν ἐγένετο; ἔστι δὴ ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ γεγονότα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων ὡσαύτως. ἀπὸ δὲ τοῦ προτέρου οὐκ ἔστιν, οἷον ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι τόδ' ὕστερον γέγονεν. καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀορίστου οὔθ' ὁρισθέντος ἔσται τοῦ χρόνου, ὥστ' ἐπεὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τόδ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ ψεῦδος ἔσται τὸ εἰπεῖν τοῦτο, ἤδη θατέρου γεγονότος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐσομένου. οὐδ' ἐπεὶ τόδε γέγονε, τόδ' ἔσται. τὸ γὰρ μέσον ὁμόγονον δεῖ εἶναι, τῶν γενομένων γενόμενον, τῶν ἐσομένων ἐσόμενον, τῶν γινομένων γινόμενον, τῶν ὄντων ὄν· τοῦ δὲ γέγονε καὶ τοῦ ἔσται οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ὁμόγονον. ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ οὔθ' ὡρισμένον· ψεῦδος γὰρ ἔσται τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ. ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι τὸ γίνεσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐχόμενον γεγονότος γινόμενον· οὐδὲ γὰρ γενόμενον γενομένου· πέρατα γὰρ καὶ ἄτομα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ στιγμαί εἰσιν ἀλλή-

16 post καὶ del vult τι n. — δὲ ὅτι] διότι Dn, om d. — 19 τούτῳ] οὕτω D. — tert τὸ om M. — 23 τοῦ] τούτων fort pr B. — 24 ἄρα M. — 25 ἄλλω ἄλλων αἴτιον M. — 26 τοῦ τόδε] τοῦτο δὲ pr B, τοῦ d, οἷον τοῦ M, rc c. — γίνεσθαι et γινόμενον M, rc c. — 27 γενέσθαι rc c. — 29 τὰ om Ad. — δύο Ad. — 30 πρότερον df. — 33 τόδ'... γεγονέναι om A. — 34 τούτου δὴ θατ. d. — 35 εἴδη pr Bn.

95b1 τῷ A. — 4 οὐδὲ γὰρ corr n ubi pauciora. — γενόμενον rc mg n. — 5 ἅπερ rc d.

λων ἐχόμεναι, οὐδὲ γενόμενα· ἄμφω γὰρ ἀδιαίρετα. οὐδὲ δὴ γινόμενον γεγενημένου διὰ τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ γινόμενον διαιρετόν, τὸ δὲ γεγονὸς ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ πρὸς στιγμὴν ἔχει, οὕτω τὸ γινόμενον πρὸς τὸ γεγονός· ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γεγονότα ἐν τῷ γινομένῳ. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέσεως ἔχοι τὸ μέσον τὸ αἴτιον ἐπὶ τοσοῦτον εἰλήφθω. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ μέσον καὶ τὸ πρῶτον ἄμεσα εἶναι. οἷον τὸ *Α* γέγονεν, ἐπεὶ τὸ *Γ* γέγονεν. ὕστερον δὲ τὸ *Γ* γέγονεν, ἔμπροσθεν δὲ τὸ *Α*. ἀρχὴ δὲ τὸ *Γ* διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι, ὅ ἐστιν ἀρχὴ τοῦ χρόνου. τὸ δὲ *Γ* γέγονεν, εἰ τὸ *Δ* γέγονεν. τοῦ δὴ *Δ* γενομένου ἀνάγκη τὸ *Α* γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ *Γ*· τοῦ γὰρ *Δ* γενομένου τὸ *Γ* ἀνάγκη γεγονέναι, τοῦ δὲ *Γ* γεγονότος ἀνάγκη πρότερον τὸ *Α* γεγονέναι. οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον στήσεταί που εἰς ἄμεσον, ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον; οὐ γάρ ἐστιν ἐχόμενον γεγονὸς γεγονότος, ὥσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἄρξασθαί γε ὅμως ἀνάγκη ἀπ' ἀμέσου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται τὸ *Δ*, ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τὸ *Α* ἔσται. τούτου δ' αἴτιον τὸ *Γ*· εἰ μὲν γὰρ τὸ *Δ* ἔσται, πρότερον τὸ *Γ* ἔσται· εἰ δὲ τὸ *Γ* ἔσται, πρότερον τὸ *Α* ἔσται. ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις· οὐ γάρ ἐστιν ἐσόμενα ἐχόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἄμεσος ληπτέα. ἔχει δὲ οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων. εἰ γέγονεν οἰκία, ἀνάγκη τετμῆσθαι λίθους καὶ γεγονέναι. τοῦτο διὰ τί; ὅτι ἀνάγκη θεμέλιον γεγονέναι, εἴπερ καὶ οἰκίαν γεγονέναι. εἰ δὲ θεμέλιον, πρό-

6 *γινόμενα d, γινόμεναι n.* — *διαιρετά ABd,* pr *cu, ἀδιαίρετα* mg *B.* — 9 *γενόμενον ABu.* — 11 *δειχθῆναι d.* — 13 *οὖν* om *M.* — *γενομένης M.* — 14 *ἔχει M.* — *μέσον*] *μὲν Ad.* — *τὸ* om *Adf.* — *τὸ αἴτιον* del vult *u.* — *εἰρήσθω f.* — 15 pr *καὶ* om *D.* — 16 *ἐπεὶ . . . ἔμπροσθεν* rc mg *u.* — 17 *ἔμπροσθεν*] *πρῶτον D.* — *γ*] *α* pr *A.* — 18 *τοῦ* rc supra vs *n.* — *εἰ*] *ἢ M.* — 19 pr *δ*] *α Ad.* — alt *δ*] *α Mc.* — *α*] *δ M.* — 20 *ἀνάγκη τὸ γ M.* — 21 *τοῦ . . . γεγονέναι* om *f.* — 23 *παραπεσεῖται d.* — 24 *ὁμοίως n.* — 25 *ἀμέσου*] *μέσου ABMdufc, τοῦ μέσου D.* — *τοῦ* om *M.* — *νῦν* om *A.* — 26 *τὸ δ ἔσται n.* — *δ*] *α Ad.* — 30 *οὔτε D.* — 31 *δὲ*] *γὰρ D.* — *ληπτέον M.* — 34 *γεγονέναι . . . θεμέλιον* rc mg *n.* — *εἴπερ . . . γεγονέναι* om *D.*

τερον λίθους γεγονέναι ἀνάγκη. πάλιν εἰ ἔσται οἰκία, ὡσαύτως πρότερον ἔσονται λίθοι. δείκνυται δὲ διὰ τοῦ μέσου ὁμοίως· ἔσται γὰρ θεμέλιον πρότερον.

Ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις κύκλῳ τινὰ γένεσιν οὖσαν, ἐνδέχεται τοῦτο εἶναι, εἴπερ ἕποιντο ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ὅροι· ἐν γὰρ τούτοις τὸ ἀντιστρέφειν ἐστίν. δέ-
p. 96 δεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις, ὅτι ἀντιστρέφει τὰ συμπεράσματα· τὸ δὲ κύκλῳ τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων φαίνεται ὧδε. βεβρεγμένης τῆς γῆς ἀνάγκη ἀτμίδα γενέσθαι, τούτου δὲ γενομένου νέφος, τούτου δὲ γενομένου ὕδωρ· τούτου δὲ γενομένου ἀνάγκη βεβρέχθαι τὴν γῆν· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὥστε κύκλῳ περιελήλυθεν· ἑνὸς γὰρ αὐτῶν ὁτουοῦν ὄντος ἕτερόν ἐστι, κἀκείνου ἄλλο, καὶ τούτου τὸ πρῶτον.

Ἔστι δ' ἔνια μὲν γινόμενα καθόλου (ἀεί τε γὰρ καὶ ἐπὶ παντὸς οὕτως ἢ ἔχει ἢ γίνεται), τὰ δὲ ἀεὶ μὲν οὔ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ, οἷον οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἄρρην τὸ γένειον τριχοῦται, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τῶν δὴ τοιούτων ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ Α κατὰ τοῦ Β καθόλου κατηγορεῖται, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ Γ καθόλου, ἀνάγκη καὶ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ ἀεὶ καὶ ἐπὶ παντὸς κατηγορεῖσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθόλου, καὶ ἐπὶ παντὶ καὶ ἀεί. ἀλλ' ὑπέκειτο ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι τὸ ἐφ' οὗ τὸ Β. ἔσονται τοίνυν καὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρχαὶ ἄμεσοι, ὅσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως ἔστιν ἢ γίνεται.

13 Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστιν εἰς τοὺς ὅρους ἀποδίδοται, καὶ τίνα τρόπον ἀπόδειξις ἢ ὁρισμὸς ἔστιν αὐτοῦ ἢ οὐκ ἔστιν, εἴρηται πρότερον· πῶς δὲ δεῖ θηρεύειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, νῦν λέγωμεν.

---

35 εἰ om *M*. — 37 θεμέλιος *Dn*. — 38 ἐν rc supra vs *n*. — γένησιν *AB*, fort pr c. — 39 οἴονται *d*. — 40 ὅροι] ἄκροι *BDun*.

96a2 pr δὲ] γὰρ *M*. — 4 τούτου ... νέφος rc mg *u*, om *d*. — alt τούτου ... ὕδωρ om *Ricc*. — 5 βρέχεσθαι *d*. — τὸ om *d*. — 6 αὐτῶν mg *n*. — 7 τοῦτο πρῶτον *d*. — 8 ἔστι δέ τινα *M*. — μὲν om *d*. — 8 et 9 αἰεὶ *u*. — 9 οὕτως om *AMdf*, rec add c. — pr ἢ om *BM*. — 14 alt καὶ] τὸ *D*. — 15 pr καὶ] τὸ *n*. — 16 ἀνάγκη ... πολὺ pr om *n*. — 17 tert τὸ et τῶν om *D*. — 18 πολὺ αἱ ἀρχαὶ *d*. — ὡς om *Ddn*. — 21 ἢ ... alt ἔστιν] ἔστιν αὐτοῦ *n*. — 22 δεῖ] δὴ *D*. — 23 λέγομεν *Dn*, pr *d*.

Τῶν δὴ ὑπαρχόντων ἀεὶ ἑκάστῳ ἔνια ἐπεκτείνει ἐπὶ πλέον, οὐ μέντοι ἔξω τοῦ γένους. λέγω δὲ ἐπὶ πλέον ὑπάρχειν, ὅσα ὑπάρχει μὲν ἑκάστῳ καθόλου οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλῳ. οἷον ἔστι τι ὃ πάσῃ τριάδι ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ μὴ τριάδι, ὥσπερ τὸ ὂν ὑπάρχει τῇ τριάδι, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀριθμῷ. ἀλλὰ καὶ τὸ περιττὸν ὑπάρχει τε πάσῃ τριάδι καὶ ἐπὶ πλέον ὑπάρχει· καὶ γὰρ τῇ πεντάδι ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἔξω τοῦ γένους· ἡ μὲν γὰρ πεντὰς ἀριθμός, οὐδὲν δὲ ἔξω ἀριθμοῦ περιττόν. τὰ δὴ τοιαῦτα ληπτέον μέχρι τούτου, ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον, ὧν ἕκαστον μὲν ἐπὶ πλεῖον ὑπάρξει, ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον· ταύτην γὰρ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι τοῦ πράγματος. οἷον τριάδι ὑπάρχει πάσῃ ἀριθμός, τὸ περιττόν, τὸ πρῶτον ἀμφοτέρως, καὶ ὡς μὴ μετρεῖσθαι ἀριθμῷ καὶ ὡς μὴ συγκεῖσθαι ἐξ ἀριθμῶν. τοῦτο τοίνυν ἤδη ἐστὶν ἡ τριάς, ἀριθμὸς περιττὸς πρῶτος καὶ ὡδὶ πρῶτος. τούτων γὰρ ἕκαστον, τὰ μὲν καὶ τοῖς περιττοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ τῇ δυάδι, πάντα δὲ οὐδενί. ἐπεὶ δὲ δεδήλωται ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω ὅτι ἀναγκαῖα μέν ἐστι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, τὰ καθόλου δὲ ἀναγκαῖα, τῇ δὲ τριάδι καὶ ἐφ' οὗ ἄλλου οὕτω λαμβάνεται ἐν τῷ τί ἐστι τὰ λαμβανόμενα, οὕτως ἐξ ἀνάγκης μὲν ἂν εἴη τριὰς ταῦτα. ὅτι δ' οὐσία, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἀνάγκη γάρ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν τριάδι εἶναι, οἷον γένος τι εἶναι τοῦτο, ἢ ὠνομασμένον ἢ ἀνώνυμον. ἔσται τοίνυν ἐπὶ πλεῖον ἢ τῇ τριάδι ὑπάρχον. ὑποκείσθω γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ γένος, ὥστε ὑπάρχειν κατὰ δύναμιν ἐπὶ πλεῖον. εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ τριάδι εἶναι. ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου εἶναι ἡ ἐπὶ ταῖς ἀτόμοις ἔσχατος τοιαύτη κατηγορία. ὥστε ὁμοίως καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν οὕτω δειχθέντων τὸ αὐτῷ εἶναι ἔσται.

---

25 *πλεῖον D.* — 26 *ἀλλὰ* om *M.* — 27 *τι* om *n.* — 28 *μὴ καὶ d.* — *καὶ* om *A.* — 31 *οὐδὲ ἔξω* pr *n.* — 33 *ληφθείη ABu.* — *πλέον dn.* — 34 *πλεῖον DM.* — 35 *πάσῃ ὑπάρχει D.* — 38 *καὶ τοῖς* corr *f.* — 39 *πᾶσιν* om *n.*

96b1 *τὰ δὲ καὶ τελευταῖα d.* — *δυνάμει M.* — *οὐθενί D.* — *δὲ* rc *n.* — 2 *ὅτι* om *A.* — 5 *οὕτως* del vult *B.* — 8 *πλέον Dn.* — *τῇ* fort pr om *f.* — *ὑπάρχει M.* — 9 ante *τὸ* lit unius vb *f.* — 10 *πλέον ABduf.* — *ὑπάρχει* pr om *n.* — 12 *καὶ*] *ἡ* (sic) pr *n.* — *ἐσχάτοις n*, *ἐσχάτη M.* — 14 *αὐτὸ Mnu*, corr *Af.*

Χρὴ δέ, ὅταν ὅλον τι πραγματεύηταί τις, διελεῖν τὸ γένος εἰς τὰ ἄτομα τῷ εἴδει τὰ πρῶτα, οἷον ἀριθμὸν εἰς τριάδα καὶ δυάδα, εἶθ' οὕτως ἐκείνων ὁρισμοὺς πειρᾶσθαι λαμβάνειν, οἷον εὐθείας γραμμῆς καὶ κύκλου καὶ ὀρθῆς γωνίας, μετὰ δὲ τοῦτο λαβόντα τί τὸ γένος, οἷον πότερον τῶν ποσῶν ἢ τῶν ποιῶν, τὰ ἴδια πάθη θεωρεῖν διὰ τῶν κοινῶν πρώτων. τοῖς γὰρ συντιθεμένοις ἐκ τῶν ἀτόμων τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἔσται δῆλα, διὰ τὸ ἀρχὴν εἶναι πάντων τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ τοῖς ἁπλοῖς καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα μόνοις, τοῖς δ' ἄλλοις κατ' ἐκεῖνα. αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφορὰς χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μετιέναι. ὡς μέντοι δεικνύουσιν, εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον. χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν ὧδε μόνον πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστιν. καίτοι δόξειέν γ' ἂν οὐδέν, ἀλλ' εὐθὺς λαμβάνειν ἅπαντα, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς ἐλάμβανέ τις ἄνευ τῆς διαιρέσεως. διαφέρει δέ τι τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον τῶν κατηγορουμένων κατηγορεῖσθαι, οἷον εἰπεῖν ζῷον ἥμερον δίπουν ἢ δίπουν ζῷον ἥμερον. εἰ γὰρ ἅπαν ἐκ δύο ἐστί, καὶ ἕν τι τὸ ζῷον ἥμερον, καὶ πάλιν ἐκ τούτου καὶ τῆς διαφορᾶς ὁ ἄνθρωπος ἢ ὅ τι δή ποτ' ἐστὶ τὸ ἓν γινόμενον, ἀναγκαῖον διελόμενον αἰτεῖσθαι. ἔτι πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἐν τῷ τί ἐστιν οὕτω μόνως ἐνδέχεται. ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος, ἂν μὲν τῶν κάτωθέν τινα διαιρέσεων λαμβάνῃ, οὐκ ἐμπεσεῖται ἅπαν εἰς τοῦτο, οἷον οὐ πᾶν ζῷον ἢ ὁλόπτερον ἢ σχιζόπτερον, ἀλλὰ πτηνὸν ζῷον ἅπαν· τούτου
p. 97 γὰρ διαφορὰ αὕτη. πρώτη δὲ διαφορά ἐστι ζῴου, εἰς ἣν ἅπαν ζῷον ἐμπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου, καὶ τῶν ἔξω γενῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτό, οἷον ὄρνιθος, εἰς ἣν ἅπας ὄρνις, καὶ ἰχθύος, εἰς ἣν ἅπας ἰχθύς. οὕτω μὲν οὖν

---

17 *καὶ δυάδα* om *A*. — 18 pr *καὶ* om *D*. — 19 *λαβόντα* corr *n*. — *τί* om *M*. — *τῶν ποσῶν* corr *B*. — *τῷ ποσῷ ἢ τῷ ποιῷ M*. — 21 *πρῶτον* pr *A*. — 23 *τῶν* pr *B*, om *AcdnM*. — *ὁρισμῶν d*, pr *ABM*, corr c. — pr *καὶ* om *M*. — 24 *ὑπάρχει n*. — 25 *χρήσιμαί ABDcuf*. — 26 *ἐν*] *δὲ ἐν n*. — 28 *δόξει M*. — *δ' B*, om *Dfn*. — *οὐθέν D*. — 29 *ἐλαμβάνετο ἄνευ D*. — 30 *τι* om *d*. — *τὸν A*. — 32 *πᾶν d*. — 33 *καὶ ἐκ τῆς D*. — 34 *ὁ* om *AMc*. — 35 *αἰνεῖσθαι M*. — *παραλείπειν D*. — 38 *οὐ*] *εἰ M*. — 39 *ἀλλ' οὐ πτηνὸν* pr *A*.

97a1 *πρώτη γε M*. — 2 *ζῷον* om *n*. — *ἑκάστῳ n*, *ζῷον ἑκάστου d*. — 3 *ὑφ' αὑτό D*. — 4 *πᾶς* bis *D*.

βαδίζοντι ἔστιν εἰδέναι ὅτι οὐδὲν παραλέλειπται· ἄλλως δὲ καὶ παραλιπεῖν ἀναγκαῖον καὶ μὴ εἰδέναι. οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον ἅπαντα εἰδέναι τὰ ὄντα. καίτοι ἀδύνατόν φασί τινες εἶναι τὰς διαφορὰς εἰδέναι τὰς πρὸς ἕκαστον μὴ εἰδότα ἕκαστον· ἄνευ δὲ τῶν διαφορῶν οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι· οὗ γὰρ μὴ διαφέρει, ταὐτὸν εἶναι τούτῳ, οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τούτου. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος· οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον· πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν οὐδὲ καθ' αὑτά. εἶτα ὅταν λάβῃ τἀντικείμενα καὶ τὴν διαφορὰν καὶ ὅτι πᾶν ἐμπίπτει ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα, καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον εἶναι, καὶ τοῦτο γινώσκῃ, οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι ἐφ' ὅσων κατηγοροῦνται ἄλλων αἱ διαφοραί. φανερὸν γὰρ ὅτι ἂν οὕτω βαδίζων ἔλθῃ εἰς ταῦτα ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορά, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δ' ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν, ἂν ᾖ ἀντικείμενα ὧν μή ἐστι μεταξύ, οὐκ αἴτημα· ἀνάγκη γὰρ ἅπαν ἐν θατέρῳ αὐτῶν εἶναι, εἴπερ ἐκείνου διαφορὰ ἔσται.

Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅρον διὰ τῶν διαιρέσεων τριῶν δεῖ στοχάζεσθαι, τοῦ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ταῦτα τάξαι τί πρῶτον ἢ δεύτερον, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα. ἔστι δὲ τούτων ἓν πρῶτον διὰ τοῦ δύνασθαι, ὥσπερ πρὸς συμβεβηκὸς συλλογίσασθαι ὅτι ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦ γένους κατασκευάσαι. τὸ δὲ τάξαι ὡς δεῖ ἔσται, ἐὰν τὸ πρῶτον λάβῃ. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ληφθῇ ὃ πᾶσιν ἀκολουθεῖ, ἐκείνῳ δὲ μὴ πάντα· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τι τοιοῦτον. ληφθέντος δὲ τούτου ἤδη ἐπὶ τῶν κάτω ὁ αὐτὸς τρόπος· δεύτερον γὰρ τὸ τῶν ἄλλων πρῶτον ἔσται, καὶ τρίτον τὸ

5 βαδίζον pr n. — 5 et 16 οὐθὲν D. — παραλέληπται pr A. — 6 παραλείπειν Dd. — οὐδὲν δεῖ B Ricc, pr u, οὐ δὲ δεῖ d. — 7 ἅπαν pr n. — 8 τὰ πρὸς d. — 10 οὐ A. — διαφέρῃ Ad. — τοῦτο B Ricc. — οὐ Ad, pr Bc. — 14 εἶτα om A. — τὰ ἀντικείμενα Df. — 15 ὅταν ἐμπ. d. — ἐμπ. ἢ ἐνταῦθα ἢ D. — 16 τούτου d. — γινώσκει n. — οὐδὲν διαφέρει] διαφοραὶ rc f. — 17 ἀλλ' ὧν d. — ἄλλαι διαφ. M. — 19 ἔσται B. — 20 ἂν ᾖ τι κείμενα d. — 21 αἴτημα init corr n. — ἐν] μὲν d. — 22 ante αὐτῶν lit duorum vbb f. — ἔστι d. — 24 τὰ rc supra vs n. — τί] τὸ n. — 25 ἢ] ἢ τί D. — ὅτι πάντα ταῦτα ἓν D. — 27 πρὸς τὸ συμβεβηκὸς n. — ὑπάρξει d. — 28 τάξαι corr n. — ἔσται om d. — ἂν M. — 29 ἅπασιν D.

τῶν ἐχομένων· ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ ἄνωθεν τὸ ἐχόμενον τῶν ἄλλων πρῶτον ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὅτι δ' ἅπαντα ταῦτα, φανερὸν ἐκ τοῦ λαβεῖν τό τε πρῶτον κατὰ διαίρεσιν, ὅτι ἅπαν ἢ τόδε ἢ τόδε ζῷον, ὑπάρχει δὲ τόδε, καὶ πάλιν τούτου ὅλου τὴν διαφοράν· τοῦ δὲ τελευταίου μηκέτι εἶναι διαφοράν, ἢ καὶ εὐθὺς μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς τοῦ συνόλου μὴ διαφέρειν εἴδει τοῦτο. δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε πλεῖον πρόσκειται· πάντα γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν εἴληπται τούτων· οὔτε ἀπολείπει οὐδέν· ἢ γὰρ γένος ἢ διαφορὰ ἂν εἴη. γένος μὲν οὖν τό τε πρῶτον, καὶ μετὰ τῶν διαφορῶν τοῦτο προσλαμβανόμενον. αἱ διαφοραὶ δὲ πᾶσαι ἔχονται· οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶν ὑστέρα· εἴδει γὰρ ἂν διέφερε τὸ τελευταῖον, τοῦτο δ' εἴρηται μὴ διαφέρειν.

Ζητεῖν δὲ δεῖ ἐπιβλέποντα ἐπὶ τὰ ὅμοια καὶ ἀδιάφορα, πρῶτον τί ἅπαντα ταὐτὸν ἔχουσιν, εἶτα πάλιν ἐφ' ἑτέροις, ἃ ἐν ταὐτῷ μὲν γένει ἐκείνοις, εἰσὶ δὲ αὑτοῖς μὲν ταὐτὰ τῷ εἴδει, ἐκείνων δ' ἕτερα. ὅταν δ' ἐπὶ τούτων ληφθῇ τί πάντα ταὐτόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ἐπὶ τῶν εἰλημμένων πάλιν σκοπεῖν εἰ ταὐτόν, ἕως ἂν εἰς ἕνα ἔλθῃ λόγον· οὗτος γὰρ ἔσται τοῦ πράγματος ὁρισμός. ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἕνα ἀλλ' εἰς δύο ἢ πλείω, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἕν τι εἶναι τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ πλείω. οἷον λέγω, εἰ τί ἐστι μεγαλοψυχία ζητοῖμεν, σκεπτέον ἐπί τινων μεγαλοψύχων, οὓς ἴσμεν, τί ἔχουσιν ἓν πάντες ᾗ τοιοῦτοι. οἷον εἰ Ἀλκιβιάδης μεγαλόψυχος ἢ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αἴας, τί ἓν ἅπαντες; τὸ μὴ ἀνέχεσθαι ὑβριζόμενοι· ὁ μὲν γὰρ ἐπολέμησεν, ὁ δ' ἐμήνισεν, ὁ δ' ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. πάλιν ἐφ' ἑτέρων, οἷον Λυσάνδρου ἢ Σωκράτους. εἰ δὴ τὸ ἀδιάφοροι εἶναι εὐτυχοῦντες καὶ ἀτυχοῦντες, ταῦτα δύο λαβὼν σκοπῶ

---

35 δὲ πάντα *Dn*. — τε om *n*. — 36 κατὰ] καὶ τὸ *A*. — 37 τούτου τοῦ ὅλου τούτου τὴν *d*. — 39 εἴδει ἔτι τοῦτο *Dn*, fort pr *B*, εἴ τι τοῦτο *Ad*, pr c, τοῦτο ἔτι *M*, om *u*.

97b1 δηλονότι οὐδὲ *d*. — πλείω *D*. — 2 οὔτε] δὲ *D*, pr *n*. — οὐθὲν *D*. — 3 εἴη τὸ γένος *n*. — καὶ τὸ μετὰ *M*. — 5 ὑστέρῳ *M*. — 7 διάφορα οἷον πρῶτον *D*. — 8 πάντα *D*. — 9 ἃ om *A*. — 11 τι codices. — πάντη *D*, ἅπαν *n*. — alt ἐπὶ om *Dn*. — 12 πάλιν] πάνυ *d*. — εἰ] ἡ pr *A*, η pr *Bu*. — 13 οὕτως *d*. — ἐστι *D*. — 14 ἓν *D*. — 15 λέγω δὲ οἷον *D*. — 17 ᾗ] οἱ *M*. — εἰ om *n*. — 18 ὁ bis om *D*. — καὶ] ἢ *dM*. — 20 ἐμήνησε *d*. — 21 οἷον] ἢ *D*.

τί τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἥ τε ἀπάθεια ἡ περὶ τὰς τύχας καὶ ἡ μὴ ὑπομονὴ ἀτιμαζομένων. εἰ δὲ μηδέν, δύο εἴδη ἂν εἴη τῆς μεγαλοψυχίας.

Αἰεὶ δ' ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου· οὐ γάρ τινι ὀφθαλμῷ λέγει τὸ ὑγιεινὸν ὁ ἰατρός, ἀλλ' ἢ παντὶ ἢ εἴδει ἀφορίσας. ῥᾷόν τε τὸ καθ' ἕκαστον ὁρίσασθαι ἢ τὸ καθόλου, διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου μεταβαίνειν· καὶ γὰρ αἱ ὁμωνυμίαι λανθάνουσι μᾶλλον ἐν τοῖς καθόλου ἢ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις. ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δεῖ τό γε συλλελογίσθαι ὑπάρχειν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὅροις τὸ σαφές. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν διὰ τῶν καθ' ἕκαστον εἰρημένων ᾖ τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει ὁρίζεσθαι χωρίς, οἷον τὸ ὅμοιον μὴ πᾶν ἀλλὰ τὸ ἐν χρώμασι καὶ σχήμασι, καὶ ὀξὺ τὸ ἐν φωνῇ, καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ κοινὸν βαδίζειν, εὐλαβούμενον μὴ ὁμωνυμίᾳ ἐντύχῃ. εἰ δὲ μὴ διαλέγεσθαι δεῖ μεταφοραῖς, δῆλον ὅτι οὐδ' ὁρίζεσθαι οὔτε μεταφοραῖς οὔτε ὅσα λέγεται μεταφοραῖς· διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἔσται μεταφοραῖς.

Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα λέγειν δεῖ τάς τε p.98
ἀνατομὰς καὶ τὰς διαιρέσεις, οὕτω δὲ διαλέγειν, ὑποθέμε- 14
νον τὸ γένος τὸ κοινὸν ἁπάντων, οἷον εἰ ζῷα εἴη τὰ τεθεωρημένα, ποῖα παντὶ ζῴῳ ὑπάρχει. ληφθέντων δὲ τούτων, πάλιν τῶν λοιπῶν τῷ πρώτῳ ποῖα παντὶ ἕπεται, οἷον εἰ τοῦτο ὄρνις, ποῖα παντὶ ἕπεται ὄρνιθι. καὶ οὕτως ἀεὶ τῷ ἐγγύτατα· δῆλον γὰρ ὅτι ἕξομεν ἤδη λέγειν τὸ διὰ τί ὑπάρχει τὰ ἑπόμενα τοῖς ὑπὸ τὸ κοινόν, οἷον διὰ τί ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ ὑπάρχει. ἔστω δὲ ζῷον ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ Β τὰ ἑπόμενα παντὶ ζῴῳ, ἐφ' ὧν δὲ ΓΔΕ τὰ τινὰ ζῷα. δη-

23 εἴτε ἀπάθειαν ἢ *d*. — 24 μηδέν corr *n*, ubi loc paucioribus μηθὲν *D*. — 26 ἀεὶ *n*. — 28 δὲ *D*. — 31 διαφόροις *u*, pr *B*. — δὲ] τε *d*. — 31 seq τὸ δὲ σε συλλόγισθαι *M*, corr c. — 32 συλλογίσασθαι *ADcdM*. — 33 διὰ τὸ τῶν *n*. — 34 χωρίς om *M*. — 35 pr καὶ] ἢ *D*. — 36 ὁμωνυμία *d*. — 37 μὴ] μὴ δὲ *M*, μηδὲ *Afc Ricc*, μήτε *n*. — διαφοραῖς *d*. — 38 οὐδὲν fort pr *n*. — διορίζεσθαι *M*. — 39 διαλέγεσθαι ... μεταφοραῖς om *u*. — ἔστι *d*.

98a1 ἔχειν corr c. — τὰ] τὸ τὰ *D*. — ἐκλέγειν *uf*, corr *BDuc*. — δεῖ pr om, rc add ante ἐκλέγειν *u*. — 2 δὲ om *Ad* et pr *D*. — ἐκλέγειν *Duf*, corr *Bc*, λέγειν pr *n*. — 4 ὑπάρχειν *M*. — 5 ποίῳ *B*, pr *u*. — 6 ποῖον *M*. — αἰεὶ *n*. — ἐγγυτάτω *DM*. — 7 τῷ *d*. — 8 τὸ om *n*.

λον δὴ διὰ τί τὸ Β ὑπάρχει τῷ Δ· διὰ γὰρ τοῦ Α. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

Νῦν μὲν οὖν κατὰ τὰ παραδεδομένα κοινὰ ὀνόματα λέγομεν, δεῖ δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τούτων σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἄλλο τι ὀφθῇ ὑπάρχον κοινόν, ἐκλαμβάνοντα, εἶτα τίσι τοῦτ' ἀκολουθεῖ καὶ ποῖα τούτῳ ἕπεται, οἷον τοῖς κέρατα ἔχουσι τὸ ἔχειν ἐχῖνον, τὸ μὴ ἀμφώδοντ' εἶναι. πάλιν τὸ κέρατ' ἔχειν τίσιν ἕπεται; δῆλον γὰρ διὰ τί ἐκείνοις ὑπάρξει τὸ εἰρημένον· διὰ γὰρ τὸ κέρατ' ἔχειν ὑπάρξει.

Ἔτι δ' ἄλλος τρόπος ἐστὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκλέγειν. ἓν γὰρ λαβεῖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ὃ δεῖ καλέσαι σήπιον καὶ ἄκανθαν καὶ ὀστοῦν· ἔστι δ' ἑπόμενα καὶ τούτοις ὥσπερ μιᾶς τινὸς φύσεως τῆς τοιαύτης οὔσης.

15 Τὰ δ' αὐτὰ προβλήματά ἐστι τὰ μὲν τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν, οἷον ὅτι πάντα ἀντιπερίστασις. τούτων δ' ἔνια τῷ γένει ταὐτά, ὅσα ἔχει διαφορὰς τῷ ἄλλων ἢ ἄλλως εἶναι, οἷον διὰ τί ἠχεῖ, ἢ διὰ τί ἐμφαίνεται, καὶ διὰ τί ἶρις· ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸ αὐτὸ πρόβλημά ἐστι γένει (πάντα γὰρ ἀνάκλασις), ἀλλ' εἴδει ἕτερα. τὰ δὲ τῷ τὸ μέσον ὑπὸ τὸ ἕτερον μέσον εἶναι διαφέρει τῶν προβλημάτων, οἷον διὰ τί ὁ Νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ; διότι χειμεριώτερος φθίνων ὁ μήν. διὰ τί δὲ χειμεριώτερος φθίνων; διότι ἡ σελήνη ἀπολείπει. ταῦτα γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα.

16 Περὶ δ' αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον ἀπορήσειε μὲν ἄν τις, ἆρα ὅτε ὑπάρχει τὸ αἰτιατόν, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρχει, ὥσπερ εἰ φυλλοῤῥοεῖ ἢ ἐκλείπει, καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἐκλείπειν ἢ φυλλοῤῥοεῖν ἔσται. οἷον εἰ τοῦτ' ἔστι τὸ πλατέα ἔχειν τὰ

---

11 *δὴ* om *M.* — *δ*] *γδε D*, *γ n.* — *τὸ Dn Ricc.* — 12 *τῶν κάτω ὁ n.* — 15 *ἂν*] *εἰ D.* — *ἄλλῳ d.* — 16 *ποίῳ d.* — 17 *ἀμφόδοντ'* corr *AM.* — 18 *ὑπάρχει D.* — 21 *δεῖ*] *δὴ M.* — *καλεῖσθαι n.* — *σήπειον Acd*, *σηπεῖον BMfu.* — 22 *ἔσται DMdn.* — 24 *μὲν* om *M.* — *τῷ* om *dM.* — 25 *ἀντιπαράστασις M.* — *ἔνια* rc c, om *Adf.* — 26 *τῶν Ad*, pr *B.* — 27 *οἷον* om *n.* — 29 *τῶν τὸ M.* — 32 *ὁ μήν*...*φθίνων* om *ABd* et pr c. — *ὁ μήν*] *καὶ f*, *ομεις n*, om *uM.* — *διὰ*...*φθίνων*] *διὰ τί τοῦτο f*, *καὶ διὰ τί τοῦτο* rc mg *u.* — 36 *αἴτιον καὶ τὸ οὗ αἴτιον d.* — 36 *ὡς d.* — 37 *φυλλοροεῖ BducMf*, qui ita solent. — 38 *ἔστιν D.* — *τὸ* corr *B* pr manu. — *τὰ* om *A Ricc.*

b φύλλα, τοῦ δ' ἐκλείπειν τὸ τὴν γῆν ἐν μέσῳ εἶναι. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει, ἄλλο τι ἔσται τὸ αἴτιον αὐτῶν. εἴτε τὸ αἴτιον ὑπάρχει, ἅμα καὶ τὸ αἰτιατόν, οἷον εἰ ἐν μέσῳ ἡ γῆ, ἐκλείπει, ἢ εἰ πλατύφυλλον, φυλλοῤῥοεῖ. εἰ δ' οὕτως, ἅμ' ἂν εἴη καὶ δεικνύοιτο δι' ἀλλήλων. ἔστω γὰρ τὸ φυλλοῤῥοεῖν ἐφ' οὗ Α, τὸ δὲ πλατύφυλλον ἐφ' οὗ Β, ἄμπελος δὲ ἐφ' οὗ Γ. εἰ δὴ τῷ Β ὑπάρχει τὸ Α (πᾶν γὰρ πλατύφυλλον φυλλοῤῥοεῖ), τῷ δὲ Γ ὑπάρχει τὸ Β (πᾶσα γὰρ ἄμπελος πλατύφυλλος), τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Α, καὶ πᾶσα ἄμπελος φυλλοῤῥοεῖ. αἴτιον δὲ τὸ Β τὸ μέσον. ἀλλὰ καὶ ὅτι πλατύφυλλον ἡ ἄμπελος, ἔστι διὰ τοῦ φυλλοῤῥοεῖν ἀποδεῖξαι. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Δ πλατύφυλλον, τὸ δὲ Ε τὸ φυλλοῤῥοεῖν, ἄμπελος δὲ ἐφ' οὗ Ζ. τῷ δὴ Ζ ὑπάρχει τὸ Ε (φυλλοῤῥοεῖ γὰρ πᾶσα ἄμπελος), τῷ δὲ Ε τὸ Δ (ἅπαν γὰρ τὸ φυλλοῤῥοοῦν πλατύφυλλον)· πᾶσα ἄρα ἄμπελος πλατύφυλλον. αἴτιον δὲ τὸ φυλλοῤῥοεῖν. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων (τὸ γὰρ αἴτιον πρότερον οὗ αἴτιον), καὶ τοῦ μὲν ἐκλείπειν αἴτιον τὸ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι, τοῦ δ' ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι οὐκ αἴτιον τὸ ἐκλείπειν. εἰ οὖν ἡ μὲν διὰ τοῦ αἰτίου ἀπόδειξις τοῦ διὰ τί, ἡ δὲ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου τοῦ ὅτι, ὅτι μὲν ἐν μέσῳ, οἶδε, διότι δ' οὔ. ὅτι δ' οὐ τὸ ἐκλείπειν αἴτιον τοῦ ἐν μέσῳ, ἀλλὰ τοῦτο τοῦ ἐκλείπειν, φανερόν· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τοῦ ἐκλείπειν ἐνυπάρχει τὸ ἐν μέσῳ, ὥστε δῆλον ὅτι διὰ τούτου ἐκεῖνο γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ τοῦτο δι' ἐκείνου.

Ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι; καὶ γὰρ εἰ ἔστι τὸ αὐτὸ πλειόνων πρώτων κατηγορεῖσθαι, ἔστω τὸ Α τῷ Β πρώτῳ ὑπάρχον, καὶ τῷ Γ ἄλλῳ πρώτῳ, καὶ ταῦτα τοῖς ΔΕ. ὑπάρξει ἄρα τὸ Α τοῖς ΔΕ· αἴτιον δὲ τῷ μὲν Δ τὸ Β, τῷ δὲ Ε τὸ Γ· ὥστε τοῦ μὲν αἰτίου ὑπάρχοντος ἀνάγκη τὸ πρᾶγμα ὑπάρχειν, τοῦ δὲ πράγματος ὑπάρχοντος οὐκ

98b2 *εἰ δὲ M.* — 3 *αἴτιον* pr *n.* — 4 *ἢ εἰ*] *ειη* (sic) pr *n.* — *δ' ὡς οὕτως d.* — 6 *οὗ τὸ α n.* — *ἄμπελοι ABcdfuM*, pr *n.* — 9 *πλατύφυλλον D.* — 11 *ἔσται D.* — 12 *ε*] *β* c, pr *A.* — *τὸ* om *D Ricc.* — 13 *δὲ Dn.* — 14 *ἅπασα n.* — 17 *τοῦ*] *οὗ M.* — 18 *τοῦ...εἶναι* om *M.* — 20 *ἡ*] *εἰ d Ricc*, pr *AB.* — *μὴ ἡ διὰ d.* — *διὰ τοῦ*] *δι' Dn.* — *τοῦ ὅτι*] *τοῦτό τι* pr *n.* — *ὅτι ὁ ὅτι* pr *A.* — 21 *αἴτιον...ἐκλείπειν* om pr *A.* — 22 *μέσον M.* — 23 *τῷ* om *d.* — *τῷ* pr *ABcd.* — 24 *ἐκεῖνο* c, pr *A.* — 25 *αἴτιον M.* — 26 *πρῶτον AdfcuMn*, pr *B.* — 27 *πρῶτον ὑπάρχειν* pr *M.* — 28 *ὑπάρχει D.*

ἀνάγκη πᾶν ὃ ἂν ᾖ αἴτιον, ἀλλ' αἴτιον μέν, οὐ μέντοι πᾶν. ἢ εἰ ἀεὶ καθόλου τὸ πρόβλημά ἐστι, καὶ τὸ αἴτιον ὅλον τι, καὶ οὗ αἴτιον, καθόλου. οἷον τὸ φυλλοῤῥοεῖν ὅλῳ τινὶ ἀφωρισμένον, κἂν εἴδη αὐτοῦ ᾖ, καὶ τοισδὶ καθόλου, ἢ φυτοῖς ἢ τοιοῖσδε φυτοῖς. ὥστε καὶ τὸ μέσον ἴσον δεῖ εἶναι ἐπὶ τούτων καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ἀντιστρέφειν. οἷον διὰ τί τὰ δένδρα φυλλοῤῥοεῖ; εἰ δὴ διὰ πῆξιν τοῦ ὑγροῦ, εἴτε φυλλοῤῥοεῖ δένδρον, δεῖ ὑπάρχειν πῆξιν, εἴτε πῆξις ὑπάρχει μὴ ὁτῳοῦν ἀλλὰ δένδρῳ, φυλλοῤῥοεῖν.

p.99 Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον εἶναι τοῦ αὐτοῦ
17 πᾶσιν ἀλλ' ἕτερον, ἢ οὔ; ἢ εἰ μὲν καθ' αὑτὸ ἀποδέδεικται καὶ μὴ κατὰ σημεῖον ἢ συμβεβηκός, οὐχ οἷόν τε· ὁ γὰρ λόγος τοῦ ἄκρου τὸ μέσον ἐστίν· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἐνδέχεται. ἔστι δὲ καὶ οὗ αἴτιον καὶ ᾧ σκοπεῖν κατὰ συμβεβηκός· οὐ μὴν δοκεῖ προβλήματα εἶναι. εἰ δὲ μή, ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον· εἰ μὲν ὁμώνυμα, ὁμώνυμον τὸ μέσον, εἰ δ' ὡς ἐν γένει, ὁμοίως ἕξει. οἷον διὰ τί καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον; ἄλλο γὰρ αἴτιον ἐν γραμμαῖς καὶ ἀριθμοῖς, καὶ τὸ αὐτό γε· ᾗ μὲν γραμμαί, ἄλλο, ᾗ δ' ἔχον αὔξησιν τοιανδί, τὸ αὐτό. οὕτως ἐπὶ πάντων. τοῦ δ' ὅμοιον εἶναι χρῶμα χρώματι καὶ σχῆμα σχήματι ἄλλο ἄλλῳ. ὁμώνυμον γὰρ τὸ ὅμοιον ἐπὶ τούτων· ἔνθα μὲν γὰρ ἴσως τὸ ἀνάλογον ἔχειν τὰς πλευρὰς καὶ ἴσας τὰς γωνίας, ἐπὶ δὲ χρωμάτων τὸ τὴν αἴσθησιν μίαν εἶναι ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν τὰ αὐτὰ καὶ τὸ μέσον ἕξει κατ' ἀναλογίαν. ἔχει δ' οὕτω τὸ παρακολουθεῖν τὸ αἴτιον ἀλλήλοις καὶ οὗ αἴτιον καὶ ᾧ αἴτιον. καθ' ἕκαστον μὲν λαμβάνοντι τὸ οὗ αἴτιον ἐπὶ πλέον, οἷον τὸ τέτταρσιν ἴσας τὰς ἔξω ἐπὶ πλέον ἢ τρίγωνον ἢ τε-

---

32 ἢ corr *n*. εἰ corr c. — ἢ εἰ] εἴη corr *d*. — αἰεὶ *Bu*. — τι corr *B*. — 33 οὗ] οὐκ pr *n*. — ἄλλῳ *d*. — 34 εἴδη] ειη δη pr *n*. — τοῖσδε c, τοῖςδι *B*, τοῖς δὲ *u*, τοῖς δ' εἰ pr *A*, τοῖς δεῖ *dn*, φυτοῖς *M*. — τοιοισδὶ *Dn*. — 35 φοιτοῖς *A*. — δεῖ corr *Bn*, δὴ *M*. — 37 δὴ ὑπάρχει *M*, pr *B*. — 38 μὴ] ἢ pr *u*. — ὁτιοῦν pr *Bu*. — ἄλλο pr *u*. — δενδρων pr *A*, δένδρον *d*, pr *Bu*.

99a1 αἴτιον pr om *D*. — εἶναι καὶ τοῦ *M*. — 3 τε corr *n*. — 4 τοῦ om *A*. — 5 ὃ *d*, pr *ABcu*. — 7 ἐν om *A*, del *Bf*. — γένη corr *AB*. — 9 γε] γένος corr *n*. — 10 γραμμή *n*. — ἔχομεν *d*. — τοιανδή pr *Au*, τοιανδέ corr *An*. — 11 χρῶμα om *A*. — χρώματος *f*. — 12 σχήματος *f*. — 13 γὰρ om *dM*. — 14 δὲ] δὲ καὶ *d*. — 15 τοιοῦτο *D*. — 16 τῷ παρ. corr *D*, τοῦ παρ. *n*. — 17 ᾧ. corr *A*. — 18 μὲν] μὲν γὰρ *D*. — 19 ἴσως *D*. — alt ἢ] καὶ *n*.

τράγωνον, ἅπασι δὲ ἐπ' ἴσον· ὅσα γὰρ τέτταρσιν ὀρθαῖς ἴσας τὰς ἔξω, καὶ τὸ μέσον ὁμοίως. ἔστι δὲ τὸ μέσον λόγος τοῦ πρώτου ἄκρου, διὸ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δι' ὁρισμοῦ γίγνονται. οἷον τὸ φυλλοῤῥοεῖν ἅμα ἀκολουθεῖ τῇ ἀμπέλῳ καὶ ὑπερέχει, καὶ συκῇ, καὶ ὑπερέχει· ἀλλ' οὐ πάντων, ἀλλ' ἴσον. εἰ δὴ λάβοις τὸ πρῶτον μέσον, λόγος τοῦ φυλλοῤῥοεῖν ἐστίν. ἔσται γὰρ πρῶτον μὲν ἐπὶ θάτερα μέσον, ὅτι τοιαδὶ ἅπαντα· εἶτα τούτου μέσον, ὅτι ὀπὸς πήγνυται ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. τί δ' ἐστὶ τὸ φυλλοῤῥοεῖν; τὸ πήγνυσθαι τὸν ἐν τῇ συνάψει τοῦ σπέρματος ὀπόν.

Ἐπὶ δὲ τῶν σχημάτων ὧδε ἀποδώσει ζητοῦσι τὴν παρακολούθησιν τοῦ αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον. ἔστω τὸ *Α* τῷ *Β* ὑπάρχειν παντί, τὸ δὲ *Β* ἑκάστῳ τῶν *Δ*, ἐπὶ πλεῖον δέ. τὸ μὲν δὴ *Β* καθόλου ἂν εἴη τοῖς *Δ*. τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου ὃ μὴ ἀντιστρέφει, πρῶτον δὲ καθόλου ᾧ ἕκαστον μὲν μὴ ἀντιστρέφει, ἅπαντα δὲ ἀντιστρέφει καὶ παρεκτείνει. τοῖς δὴ *Δ* αἴτιον τοῦ *Α* τὸ *Β*. δεῖ ἄρα τὸ *Α* ἐπὶ πλέον τοῦ *Β* παρεκτείνειν· εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον αἴτιον ἔσται τοῦτο ἐκείνου; εἰ δὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς *Ε* τὸ *Α*, ἔσται τι ἐκεῖνα ἓν ἅπαντα ἄλλο τοῦ *Β*. εἰ γὰρ μή, πῶς ἔσται εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ *Ε*, τὸ *Α* παντί, ᾧ δὲ τὸ *Α*, οὐ παντὶ τὸ *Ε*; διὰ τί γὰρ οὐκ ἔσται τι αἴτιον, οἷον τὸ *Α* ὑπάρχει πᾶσι τοῖς *Δ*; ἀλλ' ἆρα καὶ τὰ *Ε* ἔσται τι ἕν; ἐπισκέψασθαι δεῖ τοῦτο, καὶ ἔστω τὸ *Γ*. ἐνδέχεται δὴ τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι, ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, οἷον τοῦ μακρόβια εἶναι τὰ μὲν τετράποδα τὸ μὴ ἔχειν χολήν, τὰ δὲ πτηνὰ τὸ ξηρὰ εἶναι ἤ ἕτερόν τι. εἰ δὲ εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθὺς ἔρχονται, καὶ μὴ μόνον ἓν τὸ μέσον ἀλλὰ πλείω, καὶ τὰ αἴτια πλείω.

---

20 *ἐπ' ἴσων M*, *ἐπίσων Bcduf*. — *ὀρθὰς ἴσαι ἴσας d*. — 21 *τὰς*] *τὰ Bu*, pr *Ac*. — *μέσον τὸ πρῶτον λόγος n*. — 22 *αἱ* om *n*. — 23 *γίνονται d*. — 24 *ὑπάρχει* bis pr *n*. — 25 *ἴσων BMfdu*, pr *Ac*. — *λάβοι τις τὸ M*. — 27 *τοιαδὲ n*, *τοιαδὴ d*, pr *A*. — *πάντα nM*. — *τούτου*] *τοῦ* pr *n*. — *ὅτι ὁ ὀπὸς n*. — 28 *τοιοῦτο d*. — 30 *ἀποδόσει* pr *A*. — 32 *πλέον Dn*. — 33 *ᾧ* fort pr *B*. — 34 *ἀντιστρέφῃ d*, pr *A*. — *ὃ* pr *A*. — *ἀντιστρέφειν d*, pr *A*. — 36 *α . . ἐπὶ B*. — *β*] *β τῷ δ n*, fort pr *B*. — 38 *δὴ*] *δὲ δὴ n*.

99b2 *α τῷ δ ὑπάρχει γὰρ πᾶσι DMn*. — *ἄρα M*. — 3 *τὸ An*, *τῷ f*, corr *B*. — *ε*] *ε εἴπερ f*, corr *BD*. — *δὴ Dd*, pr *ABcn*. — 6 pr *τὸ*] *τοῦ d*. — *τὸ . . . τὸ*] *τῷ . . . τῷ B*. — 7 *εἰ D*. — 8 *ἀλλὰ*] *ἀλλ' εἰς du*, pr *A*, *ἀλλ' ἀεὶ n*.

18 Πότερον δ᾽ αἴτιον τῶν μέσων τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον ἢ τὸ πρὸς τὸ καθ᾽ ἕκαστον τοῖς καθ᾽ ἕκαστον; δῆλον δὴ ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστῳ ᾧ αἴτιον. τοῦ γὰρ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ καθόλου ὑπάρχειν, τοῦτο αἴτιον, οἷον τῷ Δ τὸ Γ τοῦ τὸ Β ὑπάρχειν αἴτιον. τῷ μὲν οὖν Δ τὸ Γ αἴτιον τοῦ Α, τῷ δὲ Γ τὸ Β, τούτῳ δὲ αὐτό.

19 Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, τί τε ἑκάτερόν ἐστι καὶ πῶς γίνεται, φανερόν, ἅμα δὲ καὶ περὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς· ταὐτὸν γάρ ἐστιν. περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν, πῶς τε γίνονται γνώριμοι καὶ τίς ἡ γνωρίζουσα ἕξις, ἐντεῦθέν ἐστι δῆλον προαπορήσασι πρῶτον.

Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι δι᾽ ἀποδείξεως μὴ γινώσκοντι τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, εἴρηται πρότερον. τῶν δ᾽ ἀμέσων τὴν γνῶσιν, καὶ πότερον ἡ αὐτή ἐστιν ἢ οὐχ ἡ αὐτή, διαπορήσειεν ἄν τις, καὶ πότερον ἐπιστήμη ἑκατέρου ἢ οὔ, ἢ τοῦ μὲν ἐπιστήμη τοῦ δ᾽ ἕτερόν τι γένος, καὶ πότερον οὐκ ἐνοῦσαι αἱ ἕξεις ἐγγίνονται ἢ ἐνοῦσαι λελήθασιν. εἰ μὲν δὴ ἔχομεν αὐτάς, ἄτοπον· συμβαίνει γὰρ ἀκριβεστέρας ἔχοντας γνώσεις ἀποδείξεως λανθάνειν. εἰ δὲ λαμβάνομεν μὴ ἔχοντες πρότερον, πῶς ἂν γνωρίζοιμεν καὶ μανθάνοιμεν ἐκ μὴ προϋπαρχούσης γνώσεως; ἀδύνατον γάρ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἐλέγομεν. φανερὸν τοίνυν ὅτι οὔτ᾽ ἔχειν οἷόν τε, οὔτ᾽ ἀγνοοῦσι καὶ μηδεμίαν ἔχουσιν ἕξιν ἐγγίνεσθαι. ἀνάγκη ἄρα ἔχειν μέν τινα δύναμιν, μὴ τοιαύτην δ᾽ ἔχειν ἣ ἔσται τούτων τιμιωτέρα κατ᾽ ἀκρίβειαν. φαίνεται δὲ τοῦτό γε πᾶσιν ὑπάρχον τοῖς ζῴοις. ἔχει γὰρ δύναμιν σύμφυτον κριτικήν, ἣν καλοῦσιν αἴσθησιν· ἐνούσης δ᾽ αἰσθήσεως τοῖς μὲν τῶν ζῴων ἐγγίνεται μονὴ τοῦ

---

9 pr τὸ rc *n*. — 10 τοῖς καθ᾽ ἕκαστον om *AD* Ricc. — δὴ om *n*. — 11 τὸ *n*, om pr *A*. — ἐγγύτερα *M*. — ᾧ om *n*. — τὸ α πρῶτον *M*. — ὑπὸ τοῦ *d*, pr *AB*. — 12 τῷ corr *B*. — β] α corr *A*. — 13 τῷ bis corr *B*. — τὸ γ] τοῦ pr *B*. — 14 β] γ pr *B*, sed corr pr manu. — δὲ αὐτῷ *du*. — 15 ὅ τι τε *n*, ὅτι τε *D*. — 16 φανερόν ἐστιν ἅμα *D*. — 19 ἔσται *n*. — 21 γιγνώσκοντι *n*. — 22 τῶν διὰ μέσων pr *A*. — 23 ἂν om *A*. — 25 γίνονται *D*, ἐνγίνονται *u*. — ἐνουσία pr *A*. — 27 ἔχοντας τὰς γν. *d*. — 30 λέγομεν *A*. — 31 τοίνυν] οὖν *f*. — alt οὔτ᾽ ... ἐγγίνεσθαι] οὐ γὰρ ἂν ἠγνοοῦμεν οὔτε ἐγγίνεσθαι μὴ δὲ μίαν ἔχουσιν ἕξιν *D*. — ἀγνοοῦμεν οὖσιν pr *n*. — 32 ἐγγίγνεσθαι *n*. — μέν τι pr *n*. — 34 γε om *n*. — ὑπάρχειν *D*. — 35 ἔχει rc *n*. — 36, 37 bis et 38 ἐγγίγνεται *n*.

αἰσθήματος, τοῖς δ' οὐκ ἐγγίνεται. ὅσοις μὲν οὖν μὴ ἐγγίνεται, ἢ ὅλως ἢ περὶ ἃ μὴ ἐγγίνεται, οὐκ ἔστι τούτοις γνῶσις ἔξω τοῦ αἰσθάνεσθαι· ἐν οἷς δ' ἔνεστιν αἰσθανομένοις ἔχειν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ. πολλῶν δὲ τοιούτων γινομένων ἤδη διαφορά p.100 τις γίνεται, ὥστε τοῖς μὲν γίνεσθαι λόγον ἐκ τῆς τῶν τοιούτων μονῆς, τοῖς δὲ μή. ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν, ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γινομένης ἐμπειρία· αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τῷ ἀριθμῷ ἐμπειρία μία ἐστίν. ἐκ δ' ἐμπειρίας ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦ ἑνὸς παρὰ τὰ πολλά, ὃ ἂν ἐν ἅπασιν ἓν ἐνῇ ἐκείνοις τὸ αὐτό, τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης, ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν, τέχνης, ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἐπιστήμης. οὔτε δὴ ἐνυπάρχουσιν ἀφωρισμέναι αἱ ἕξεις, οὔτ' ἀπ' ἄλλων ἕξεων γίνονται γνωστικωτέρων, ἀλλ' ἀπὸ αἰσθήσεως, οἷον ἐν μάχῃ τροπῆς γενομένης ἑνὸς στάντος ἕτερος ἔστη, εἶθ' ἕτερος, ἕως ἐπὶ ἀρχὴν ἦλθεν. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα οἵα δύνασθαι πάσχειν τοῦτο. ὃ δ' ἐλέχθη μὲν πάλαι, οὐ σαφῶς δὲ ἐλέχθη, πάλιν εἴπωμεν. στάντος γὰρ τῶν ἀδιαφόρων ἑνός, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου (καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν τὸ καθ' ἕκαστον, ἡ δ' αἴσθησις τοῦ καθόλου ἐστίν, οἷον ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου) πάλιν δ' ἐν b τούτοις ἵσταται, ἕως ἂν τὰ ἀμερῆ στῇ καὶ τὰ καθόλου, οἷον τοιονδὶ ζῷον, ἕως ζῷον· καὶ ἐν τούτῳ ὡσαύτως. δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῇ γνωρίζειν ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ καὶ αἴσθησις οὕτω τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. ἐπεὶ δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἕξεων, αἷς ἀληθεύομεν, αἱ μὲν ἀεὶ ἀληθεῖς εἰσίν, αἱ δὲ ἐπιδέχονται τὸ ψεῦδος, οἷον δόξα καὶ λογισμός, ἀληθῆ δ' ἀεὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς, καὶ οὐδὲν ἐπιστήμης ἀκριβέστερον

---

37 *μὴ*] *οὐκ M.* — *ἐγγίνηται* pr *A.* — 38 *ὅλοις d.* — *ἐγγίνηται d*, pr *A.* — 39 *ἐξ αὐτοῦ αἰσθ. M.* — *ἔνεστιν ἢ μὴ αἰσθ. D*, *ἔστιν αἰσθ. f*, corr vult *B.* — *αἰσθ. νῦν ἔχειν M.*

100a1 *ἔτι*] *τι d*, corr *A*, *ἕν τι dnM*, corr *Bu.* — *γενομένων Dd.* — 5 *ἐμπειρίαι D* omisso 6 *μία.* — 6 *ἐστὶ μία M.* — *ἢ ἐκ παντὸς* rc *n.* — *ἢ ἐκτὸς ἀριθμήσαντος d.* — *ἠρεμίσαντος* pr *A.* — 8 *ἓν ἤ M*, *ἤ* omisso *ἓν* pr *n.* — 9 *περὶ τὴν γένεσιν M.* — 11 *γνωριμωτέρων M.* — *ἀλλ'* om *D.* — *αἰσθήσεων ὡς οἷον n.* — 16 *διαφορῶν* pr *A.* — *μὲν* om *n.*

100b2 *τοιονδή* pr *A*, *τοιονδὲ d.* — 3 *δὲ M.* — 4 *ἡ μὲν* pr *AB.* — 5 *καὶ*] *καὶ ἡ M*, *ἡ n*, om *D.* — *τὰ D.* — *ἐπὶ* pr *n.* — *τὴν* om *M.* — 7 *ἐνδέχονται d.* — *δέχονται καὶ τὸ D.* — *ἀληθὴς D.* — *ἀληθεῖς M.* — 8 et 11 *οὐθὲν D.*

ἄλλο γένος ἢ νοῦς, αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων γνωριμώτεραι, ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου ἐστί, τῶν ἀρχῶν ἐπιστήμη μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀληθέστερον ἐνδέχεται εἶναι ἐπιστήμης ἢ νοῦν, νοῦς ἂν εἴη τῶν ἀρχῶν, ἔκ τε τούτων σκοποῦσι καὶ ὅτι ἀποδείξεως ἀρχὴ οὐκ ἀπόδειξις, ὥστ' οὐδ' ἐπιστήμης ἐπιστήμη. εἰ οὖν μηδὲν ἄλλο παρ' ἐπιστήμην γένος ἔχομεν ἀληθές, νοῦς ἂν εἴη ἐπιστήμης ἀρχή. καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς εἴη ἄν, ἡ δὲ πᾶσα ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ἅπαν πρᾶγμα.

---

11 μὲν ἐπιστήμης οὐκ d. — 14 οὐθὲν D. — περὶ M. — 15 ἔχομεν om M. — 16 ἂν εἴη M. — ἅπασα Dn. — 17 πᾶν n, om d.

ΤΟΠΙΚΩΝ Α.

Ἡ μὲν πρόθεσις τῆς πραγματείας μέθοδον εὑρεῖν, ἀφ' ἧς p. 100
δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προ-
βλήματος ἐξ ἐνδόξων, καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες μηθὲν
ἐροῦμεν ὑπεναντίον. πρῶτον οὖν ῥητέον τί ἐστι συλλογισμὸς καὶ
τίνες αὐτοῦ διαφοραί, ὅπως ληφθῇ ὁ διαλεκτικὸς συλλογι-
σμός· τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν κατὰ τὴν προκειμένην πραγμα-
τείαν.

Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτε-
ρόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμέ-
νων. ἀπόδειξις μὲν οὖν ἐστίν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων
ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἢ ἐκ τοιούτων ἃ διά τινων πρώτων καὶ
ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφεν· δια-
λεκτικὸς δὲ συλλογισμὸς ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. ἔστι
δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ πρῶτα τὰ μὴ δι' ἑτέρων ἀλλὰ δι' αὑ- b
τῶν ἔχοντα τὴν πίστιν· οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς
ἀρχαῖς ἐπιζητεῖσθαι τὸ διὰ τί, ἀλλ' ἑκάστην τῶν ἀρχῶν
αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιστήν. ἔνδοξα δὲ τὰ δοκοῦντα πᾶ-
σιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ
τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις. ἐριστι-

---

Codices *AB*, ubi *C* deficit *D*, *u*, *P* p. 100—134 et 139—147, quibusdam locis *c* et *f*, lib. I *o*, inde a lib. V *q*, lib. VII *N*.

Tit. ἡ πολυύμνητος διαλεκτική mg super. *o*, περὶ διαλεκτικῆς *K*.

100a18 τῆς παρούσης πραγματείας *o*. — 20 μηδὲν *f*. — 21 πρῶτον μὲν οὖν *C*. — 28 ᾖ post 27 ἀληθῶν ponit *C*. — ἅ τινα διά *uo*. — 29 εἰλήφει *u*.

100b18 αὐτῶν *CPco*, ἑαυτῶν *f*. — 21 αὐτὴν *Cf*. — καθ' ἑαυτὴν om *Puo*. — 22 ἢ τοῖς πᾶσιν *u*.

κὸς δ' ἔστι συλλογισμὸς ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ, καὶ ὁ ἐξ ἐνδόξων ἢ φαινομένων ἐνδόξων φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐθὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων ἐπιπόλαιον ἔχει παντελῶς τὴν φαντασίαν, καθάπερ περὶ τὰς τῶν ἐριστικῶν λόγων ἀρχὰς συμβέβηκεν ἔχειν· παραχρῆμα γὰρ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖς καὶ μικρὰ συνορᾶν δυναμένοις κατάδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ τοῦ
p.101 ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων ἐριστικῶν συλλογισμῶν καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω, ὁ δὲ λοιπὸς ἐριστικὸς μὲν συλλογισμός, συλλογισμὸς δ' οὔ, ἐπειδὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ' οὔ.

Ἔτι δὲ παρὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας συλλογισμοὺς οἱ ἐκ τῶν περί τινας ἐπιστήμας οἰκείων γινόμενοι παραλογισμοί, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας καὶ τῶν ταύτῃ συγγενῶν συμβέβηκεν ἔχειν. ἔοικε γὰρ ὁ τρόπος οὗτος διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν, οὔτ' ἐξ ἐνδόξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει· οὔτε γὰρ τὰ πᾶσι δοκοῦντα λαμβάνει οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις οὔτε τὰ πᾶσιν οὔτε τοῖς πλείστοις οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις, ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων μὲν τῇ ἐπιστήμῃ λημμάτων, οὐκ ἀληθῶν δὲ τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται. τῷ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια περιγράφειν μὴ ὡς δεῖ, ἢ γραμμάς τινας ἄγειν μὴ ὡς ἂν ἀχθείησαν, τὸν παραλογισμὸν ποιεῖται.

Εἴδη μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν, ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, ἔστω τὰ εἰρημένα. καθόλου δ' εἰπεῖν περὶ πάντων τῶν εἰρημένων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν διωρίσθω, διότι περὶ οὐδενὸς αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι προαιρούμεθα, ἀλλ' ὅσον τύπῳ περὶ αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, παντελῶς ἱκανὸν ἡγούμενοι κατὰ τὴν προκειμένην μέθοδον τὸ δύνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

---

26 οὐδὲν CPf. — 27 τῶν φαινομένων P. — 28 καθὰ περὶ Αo. — τῆς pr A. — 30 καὶ om A. — σμικρὰ B.
101a1 ἐριστικὸς συλλογισμὸς f. — 2 λεγέσθω corr c. — 3 μὲν] μὲν φαίνεται o. — 5 δὲ om Ccuo. — 7 ταύτῃ (ς superscr.) A, ταύτης BP. — 12 tert τὰ om f. — 15 ἢ om o. — 17 ποιεῖται ὁ ψευδογραφῶν. εἴδη Cf. — 18 τῶν om C. — ὡς τύπῳ περιλαβεῖν om A. — λαβεῖν fort pr u. — 22 τύπῳ] ὡς τύπῳ u, τύπῳ εἰπεῖν C.

2 Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν πρὸς πόσα τε καὶ τίνα χρήσιμος ἡ πραγματεία. ἔστι δὴ πρὸς τρία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. ὅτι μὲν οὖν πρὸς γυμνασίαν χρήσιμος, ἐξ αὐτῶν καταφανές ἐστι· μέθοδον γὰρ ἔχοντες ῥᾷον περὶ τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρεῖν δυνησόμεθα. πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις, διότι τὰς τῶν πολλῶν κατηριθμημένοι δόξας οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δογμάτων ὁμιλήσομεν πρὸς αὐτούς, μεταβιβάζοντες ὅ τι ἂν μὴ καλῶς φαίνωνται λέγειν ἡμῖν. πρὸς δὲ τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας, ὅτι δυνάμενοι πρὸς ἀμφότερα διαπορῆσαι ῥᾷον ἐν ἑκάστοις κατοψόμεθα τἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν περὶ ἑκάστην ἐπιστήμην ἀρχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν κατὰ τὴν προτεθεῖσαν ἐπιστήμην ἀρχῶν ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ πρῶται αἱ ἀρχαὶ ἁπάντων εἰσί, διὰ δὲ τῶν περὶ ἕκαστα ἐνδόξων ἀνάγκη περὶ αὐτῶν διελθεῖν. τοῦτο δ' ἴδιον ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστίν· ἐξεταστικὴ γὰρ οὖσα πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει.

3 Ἕξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔθ' ὁ ἰατρικὸς ὑγιάσει· ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν παραλίπῃ, ἱκανῶς αὐτὸν ἔχειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

4 Πρῶτον οὖν θεωρητέον ἐκ τίνων ἡ μέθοδος. εἰ δὴ λάβοιμεν πρὸς πόσα καὶ ποῖα καὶ ἐκ τίνων οἱ λόγοι, καὶ πῶς τούτων εὐπορήσομεν, ἔχοιμεν ἂν ἱκανῶς τὸ προκείμενον. ἔστι δ' ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτά, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι καὶ περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων· περὶ ὧν δὲ οἱ συλλογισμοί, τὰ προβλήματά ἐστι. πᾶσα δὲ πρότασις καὶ πᾶν πρόβλημα ἢ γένος ἢ ἴδιον ἢ

---

29 ὑπὲρ *C*. — 33 φαίνονται *A*, pr *C*. — 34 διότι *ou*. — 35 ἐν ἑκάστοις om *f*. — 36 τὸ ἀληθὲς *fu*. — τὸ om *Cu*. — 37 ἀρχῶν om *Cf*, del *B*. — 38 οὐ δυνατὸν *C*. — 39 αἱ om *f*. — πάντων *CP*, pr *u*.

101b1 ἀνάγκη τι περὶ *A*. — διελθεῖν περὶ αὐτῶν *C*. — 2 διαλεκτικῆς corr *B*. — 4 ἕξει *C*. — 7 ὃ *C*. — 9 παραλείπῃ *Bof*. — 13 ἐκπορήσομεν pr *A*. — ante τὸ lit un vbi *c*. — 14 ταὐτὰ *CPo*, pr *u*. — 16 δὲ γίνονται οἱ *C*. — 17 ἴδιον ἢ γένος *C*.

συμβεβηκὸς δηλοῖ· καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς οὖσαν γενικὴν ὁμοῦ τῷ γένει τακτέον. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἰδίου τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δ' οὐ σημαίνει, διῃρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη, καὶ καλείσθω τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον ὅρος, τὸ δὲ λοιπὸν κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν προσαγορευέσθω ἴδιον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι κατὰ τὴν νῦν διαίρεσιν τέτταρα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ἴδιον ἢ ὅρον ἢ γένος ἢ συμβεβηκός. μηδεὶς δ' ἡμᾶς ὑπολάβῃ λέγειν ὡς ἕκαστον τούτων καθ' αὑτὸ λεγόμενον πρότασις ἢ πρόβλημά ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων καὶ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ. οὕτω μὲν γὰρ ῥηθέντος, ἆρά γε τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου; καὶ ἆρά γε τὸ ζῷον γένος ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου; πρότασις γίνεται. ἐὰν δέ, πότερον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου ἢ οὔ; πρόβλημα γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἰκότως ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν· ἀπὸ πάσης γὰρ προτάσεως πρόβλημα ποιήσεις μεταβάλλων τῷ τρόπῳ.

5 Λεκτέον δὲ τί ὅρος, τί ἴδιον, τί γένος, τί συμβεβηκός. ἔστι δ' ὅρος μὲν λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ἀποδίδο-
p.102 ται δὲ ἢ λόγος ἀντ' ὀνόματος ἢ λόγος ἀντὶ λόγου· δυνατὸν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ λόγου τινὰ σημαινομένων ὁρίσασθαι. ὅσοι δ' ὁπωσοῦν ὀνόματι τὴν ἀπόδοσιν ποιοῦνται, δῆλον ὡς οὐκ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὁρισμόν, ἐπειδὴ πᾶς ὁρισμὸς λόγος τίς ἐστιν. ὁρικὸν μέντοι καὶ τὸ τοιοῦτον θετέον, οἷον ὅτι καλόν ἐστι τὸ πρέπον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πότερον ταὐτὸν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη ἢ ἕτερον· καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὁρισμούς, πότερον ταὐτὸν ἢ ἕτερον, ἡ πλείστη γίνεται δια-

---

19 τὸ μὲν om *B*. — 20 σημαῖνον *o*, corr *u*. — τὸ . . . σημαίνει om pr *C*. — 21 εἰρημένα *CP*. — 22 περὶ om *o*. — 24 διότι *AB*, pr *Cc*. — 25 ὅρον ἢ ante ἴδιον *C*, post γένος ἢ *ou*. — ὅρος *f*. — 26 ὑπολάβοι *ou*. — ὅτι *f*. — τοῦτο *o*. — 27 πρόβλημα ἢ πρότασις *C*. — 31 ἐστὶ om *Cou*. — 33 ἐστιν] ἐστι τοῦ *ou*. — οὔ;] οὔ; καὶ πότερον τὸ ζῷον γένος ἐστίν; *C*. — πρόβλημά τι γίνεται *ou*. — 34 τὰ] καὶ τὰ *C*. — 36 μεταβαλὼν *C*, μεταλαβὼν *P*, μεταλαμβάνων *ABcf*. — 37 γένος τί ἴδιον *ou*.

102a7 ταὐτόν ἐστιν αἴσθησις *C*. — 8 γίγνεται *u*.

τριβή. ἁπλῶς δὲ ὁρικὰ πάντα λεγέσθω τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄντα μέθοδον τοῖς ὁρισμοῖς. ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα τοιαῦτ' ἐστί, δῆλον ἐξ αὐτῶν. δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταὐτὸν καὶ ὅτι ἕτερον διαλέγεσθαι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειρεῖν εὐπορήσομεν· δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. οὐ μὴν ἀντιστρέφει γε τὸ νῦν ῥηθέν· οὐ γὰρ ἱκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν τὸ δεῖξαι ταὐτὸν ὄν. πρὸς μέντοι τὸ ἀνασκευάσαι αὔταρκες τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταὐτόν.

Ἴδιον δ' ἐστὶν ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δ' ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, οἷον ἴδιον ἀνθρώπου τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν· εἰ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι, καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. οὐθεὶς γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν, οἷον τὸ καθεύδειν ἀνθρώπῳ, οὐδ' ἂν τύχῃ κατά τινα χρόνον μόνῳ ὑπάρχον. εἰ δ' ἄρα τι καὶ λέγοιτο τῶν τοιούτων ἴδιον, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ ποτὲ ἢ πρός τι ἴδιον ῥηθήσεται· τὸ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν εἶναι| ποτὲ ἴδιόν ἐστι, τὸ δὲ δίπουν πρός τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον καὶ κύνα. ὅτι δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἄλλῳ ὑπάρχειν οὐθὲν ἀντικατηγορεῖται, δῆλον· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθεύδει, ἄνθρωπον εἶναι.

Γένος δ' ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι τὰ τοιαῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἀποδοῦναι ἐρωτηθέντα τί ἐστι τὸ προκείμενον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἁρμόττει, ἐρωτηθέντα τί ἐστι τὸ προκείμενον, εἰπεῖν ὅτι ζῷον. γενικὸν δὲ καὶ πότερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἄλλο ἄλλῳ ἢ ἐν ἑτέρῳ. καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον πίπτει τῷ γένει· διαλεχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῷον γένος τοῦ ἀνθρώπου,

---

9 ὁριστικὰ pr *C*. — 10 μέθοδον ὄντα *CPou*. — 12 λέγεσθαι *o*. — 14 γε om *f*. — 17 ταὐτόν ἐστιν. ἴδιον *ou*. — 20 δεκτικὸν εἶναι *C*. — δεκτικῷ *f*. — 21 alt ἐστι om *f*. — 22 οὐδεὶς *Cf*. — λέγει ἴδιον *C*. — 24 ὑπάρχειν *ou*. — 26 δεξιᾶς *C*. — 29 ἄλλῳ] καὶ ἄλλῳ *C*. — οὐδὲν *f*. — 30 καθεύδει ἄλλο ἄνθρ. *o*. — 33 ταῦτα *f*. — ἐρωτηθέντας ἀποδοῦναι *f*, ἐρωτηθέντα ἀποδοῦναι *uo*. — ἐρωτηθέντας *CP*. — 34 καθάπερ ... προκείμενον om *c*. — 35 ἁρμόττει ... ζῷον rc *B*, ubi loc paucioribus. — ἐρωτηθέντας *CPf*. — τὸ προκείμενον om *Cf*. — 36 καὶ τὸ πότερον *Couf*. — 37 τῷ γένει πίπτει *Cou*. — 38 τὸ om pr *C*.

ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βοός, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι ἐν τῷ
b αὐτῷ γένει. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ἑτέρου δείξωμεν ὅτι γένος ἐστί, τοῦ δὲ ἑτέρου ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ταῦτ' ἐστίν.

Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστί, μήτε ὅρος μήτε ἴδιον μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ αὐτὸ οὐθὲν κωλύει ὁτὲ μὲν λευκὸν ὁτὲ δὲ μὴ λευκὸν εἶναι. ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων· τοῦ μὲν γὰρ πρώτου ῥηθέντος ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις συνήσειν, προειδέναι τί ἐστιν ὅρος καὶ γένος καὶ ἴδιον, ὁ δὲ δεύτερος αὐτοτελής ἐστι πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ποτ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον καθ' αὑτό. προσκείσθωσαν δὲ τῷ συμβεβηκότι καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, ὁπωσοῦν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος λεγόμεναι, οἷον πότερον τὸ καλὸν ἢ τὸ συμφέρον αἱρετώτερον, καὶ πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν ἢ ὁ κατ' ἀπόλαυσιν ἡδίων βίος, καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλησίως τυγχάνει τούτοις λεγόμενον· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν τοιούτων, ποτέρῳ μᾶλλον τὸ κατηγορούμενον συμβέβηκεν, ἡ ζήτησις γίνεται. δῆλον δ' ἐξ αὐτῶν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐθὲν κωλύει ποτὲ καὶ πρός τι ἴδιον γίνεσθαι, οἷον τὸ καθῆσθαι συμβεβηκὸς ὄν, ὅταν τις μόνος κάθηται, τότε ἴδιον ἔσται, μὴ μόνου δὲ καθημένου πρὸς τοὺς μὴ καθημένους ἴδιον. ὥστε καὶ πρός τι καὶ ποτὲ οὐθὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. ἁπλῶς δ' ἴδιον οὐκ ἔσται.

6 Μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ μόνῳ ὑπάρχει τῷ

---

39 ὅτι ταῦτα ἐν CPfou.

102b3 ταὐτὰ Po. — 7 ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ P. — alt ὑπάρχειν post 8 αὐτῷ ou. — τινὶ] ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ BC. — 9 οὐδὲν f. — 11 μέλλον cf. — τι B. — συνοίσειν P. — 12 τί ποτέ ἐστιν o. — ἴδιον καὶ γένος C. — 14 δὲ om P. — 15 αἱ om P. — 18 τούτοις τυγχάνει C. — 19 ante ποτέρῳ lit plur vbb B. — 21 οὐδὲν Pf. — κωλύει καί ποτε ou. — 23 τότε ποτὲ ἴδιον ou. — μὴ supra vs C, om o, del u. — 25 οὐδὲν Cf. — 27 γένος καὶ (πρὸς add ou) τὸ ἴδιον CPou. — 28 συμβ. λεγόμενα πάντα Cou. — πάντα λεγόμενα καὶ f. — 29 τὸ f.

ὑπὸ τὸν ὁρισμόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ἢ ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἂν ῥηθείη, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν· ὥστε κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα λόγον ἅπαντ' ἂν εἴη τρόπον τινὰ ὁρικὰ τὰ κατηριθμημένα. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μίαν ἐπὶ πάντων καθόλου μέθοδον ζητητέον· οὔτε γὰρ ῥᾴδιον εὑρεῖν τοῦτ' ἐστίν, εἴ θ' εὑρεθείη, παντελῶς ἀσαφὴς καὶ δύσχρηστος ἂν εἴη πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν. ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων γενῶν ἀποδοθείσης μεθόδου ῥᾷον ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον οἰκείων ἡ διέξοδος τοῦ προκειμένου γένοιτ' ἄν. ὥστε τύπῳ μέν, p. 103
καθάπερ εἴρηται πρότερον, διαιρετέον, τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μάλισθ' ἑκάστοις οἰκεῖα προσαπτέον, ὁρικά τε καὶ γενικὰ προσαγορεύοντας αὐτά. σχεδὸν δὲ προσῆπται τὰ ῥηθέντα πρὸς ἑκάστοις.

7 Πρῶτον δὲ πάντων περὶ ταὐτοῦ διοριστέον, ποσαχῶς λέγεται. δόξειε δ' ἂν τὸ ταὐτὸν ὡς τύπῳ λαβεῖν τριχῇ διαιρεῖσθαι. ἀριθμῷ γὰρ ἢ εἴδει ἢ γένει τὸ ταὐτὸν εἰώθαμεν προσαγορεύειν, ἀριθμῷ μὲν ὧν ὀνόματα πλείω τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν, οἷον λώπιον καὶ ἱμάτιον, εἴδει δὲ ὅσα πλείω ὄντα ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι, καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῷ εἴδει λέγεται ταὐτά, ὅσα ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ γένει ταὐτά, ὅσα ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἐστίν, οἷον ἵππος ἀνθρώπῳ. δόξειε δ' ἂν τὸ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ ταὐτὸν λεγόμενον ἔχειν τινὰ διαφορὰν παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτόν γε ἐν τῷ αὐτῷ τετάχθω τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα συγγενῆ καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἔοικεν εἶναι. πᾶν μὲν γὰρ ὕδωρ παντὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει λέγεται διὰ τὸ ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα, τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει ἀλλ' ἢ

---

33 ὥστε καὶ κατὰ *ABC*. — 34 λόγον τινὰ *P*. — 35 καθόλου corr *u*. — 37 ἄχρηστος *P*. — 38 γενῶν τῶν διορισθέντων *u*, pr *o*.

103a1 τῶν προκειμένων *C*. — γίνοιτ' *ABPcuf*. — ὥστε καθόλου τύπῳ *f*. — 4 προσαγορεύοντες *A*. — 7 διαλαβεῖν *Cco*, corr *u*. — 8 ἢ γὰρ ἀριθμῷ *CPou*. — τὸ om *Co*. — 13 et 14 τὸ αὐτὸ *fu*. — 13 εἶδός ἐστιν. ὁμοίως *ou*. — 14 εἰσίν *A*. — ἀνθρώπῳ ἵππος *C*. — 15 αὐτῆς om pr *A*. — διαφοράν τινα *C*. — 17 τοιοῦτο *c*. — γε] γένος *P*, om *C*. — 21 ὕδωρ ταὐτὸν λεγόμενον οὐδενὶ *ou*.

τῷ σφοδροτέραν εἶναι τὴν ὁμοιότητα· διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ τῶν καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένων. μάλιστα δ' ὁμολογουμένως τὸ ἓν ἀριθμῷ ταὐτὸν παρὰ πᾶσι δοκεῖ λέγεσθαι. εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς, κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως ὅταν ὀνόματι ἢ ὅρῳ τὸ ταὐτὸν ἀποδοθῇ, καθάπερ ἱμάτιον λωπίῳ καὶ ζῷον πεζὸν δίπουν ἀνθρώπῳ, δεύτερον δ' ὅταν τῷ ἰδίῳ, καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀνθρώπῳ καὶ τὸ τῇ φύσει ἄνω φερόμενον πυρί, τρίτον δ' ὅταν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον τὸ καθήμενον ἢ τὸ μουσικὸν Σωκράτει. πάντα γὰρ ταῦτα τὸ ἓν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν. ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ νῦν ῥηθέν ἐστιν, ἐκ τῶν μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι. πολλάκις γὰρ ἐπιτάσσοντες ὀνόματι καλέσαι τινὰ τῶν καθημένων μεταβάλλομεν, ὅταν τύχῃ μὴ συνιεὶς ᾧ τὴν πρόσταξιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος αὐτοῦ μᾶλλον συνήσοντος, καὶ κελεύομεν τὸν καθήμενον ἢ διαλεγόμενον καλέσαι πρὸς ἡμᾶς, δῆλον ὡς ταὐτὸν ὑπολαμβάνοντες κατά τε τοὔνομα καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς σημαίνειν.

b Τὸ μὲν οὖν ταὐτόν, καθάπερ εἴρηται, τριχῇ διῃρήσθω.

8 ὅτι δ' ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων οἱ λόγοι καὶ διὰ τούτων καὶ πρὸς ταῦτα, μία μὲν πίστις ἡ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς· εἰ γάρ τις ἐπισκοποίη ἑκάστην τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων, φαίνοιτ' ἂν ἢ ἀπὸ τοῦ ὅρου ἢ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἢ ἀπὸ τοῦ γένους ἢ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος γεγενημένη. ἄλλη δὲ πίστις ἡ διὰ συλλογισμοῦ. ἀνάγκη γὰρ πᾶν τὸ περί τινος κατηγορούμενον ἤτοι ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ πράγματος ἢ μή. καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται, ὅρος ἢ ἴδιον ἂν εἴη· εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἦν εἶναι, ὅρος, εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον· τοῦτο γὰρ ἦν ἴδιον, τὸ ἀντικατηγορούμενον μέν, μὴ σημαῖνον δὲ τὸ τί ἦν εἶναι. εἰ δὲ μὴ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, ἤτοι τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου λεγομένων ἐστὶν ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων, γένος ἢ διαφορὰ ἂν εἴη, ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ δια-

23 τοῦ ... λεγομένου om C. — 25 πλειοναχῶς C. — 26 ἀνταποδοθῇ C. — 29 τῇ om f. — 32 ἀληθές ἐστι τὸ f. — 34 ἐπιτάττοντες CP. — 36 μᾶλλον αὐτοῦ C. — 38 τὸ ὄνομα f. — 39 τὸ om f.

103b6 γεγενημένον o. — 7 παρά P. — ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος (τοῦ πρ. om o) ἢ (ἢ om C) ὅρος Cou. — 11 τοῦτο ... ἴδιον om C. — ἦν om ou. — 14 λεγομένων] λεγ. ἢ P, εἴη C.

φορῶν ἐστίν· εἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἐστί, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη· τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐλέγετο ὃ μήτε ὅρος μήτε γένος μήτε ἴδιον, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι.

Μετὰ τοίνυν ταῦτα δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κα- 9
τηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι τέτταρες. ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν δέκα, τί ἐστι, ποσόν, ποιόν, πρός τι, ποῦ, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. ἀεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται· πᾶσαι γὰρ αἱ διὰ τούτων προτάσεις ἢ τί ἐστιν ἢ ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν σημαίνουσιν. δῆλον δ' ἐξ αὐτῶν ὅτι ὁ τὸ τί ἐστι σημαίνων ὁτὲ μὲν οὐσίαν σημαίνει, ὁτὲ δὲ ποιόν, ὁτὲ δὲ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἐκκειμένου ἀνθρώπου φῇ τὸ ἐκκείμενον ἄνθρωπον εἶναι ἢ ζῷον, τί ἐστι λέγει καὶ οὐσίαν σημαίνει· ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ἐκκειμένου φῇ τὸ ἐκκείμενον λευκὸν εἶναι ἢ χρῶμα, τί ἐστι λέγει καὶ ποιὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν πηχυαίου μεγέθους ἐκκειμένου φῇ τὸ ἐκκείμενον πηχυαῖον εἶναι μέγεθος, τί ἐστιν ἐρεῖ καὶ ποσὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, ἐάν τε αὐτὸ περὶ αὐτοῦ λέγηται ἐάν τε τὸ γένος περὶ τούτου, τί ἐστι σημαίνει. ὅταν δὲ περὶ ἑτέρου, οὐ τί ἐστι σημαίνει, ἀλλὰ ποσὸν ἢ ποιὸν ἤ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. ὥστε περὶ ὧν μὲν οἱ λόγοι καὶ ἐξ ὧν,
ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι· πῶς δὲ ληψόμεθα καὶ δι' ὧν p.104
εὐπορήσομεν, μετὰ ταῦτα λεκτέον.

Πρῶτον τοίνυν διωρίσθω, τί ἐστι πρότασις διαλεκτικὴ 10
καὶ τί πρόβλημα διαλεκτικόν. οὐ γὰρ πᾶσαν πρότασιν οὐδὲ πᾶν πρόβλημα διαλεκτικὸν θετέον· οὐδεὶς γὰρ ἂν προτείνειε νοῦν ἔχων τὸ μηδενὶ δοκοῦν, οὐδὲ προβάλοι τὸ πᾶσι φανερὸν ἢ τοῖς πλείστοις· τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν, τὰ

16 ἐστίν om C. — 18 ἴδιον μήτε γένος C. — ἴδιον] ἴδιόν ἐστιν Co. — 20 δεῖ om CPou. — διοριστέον Cou. — 21 τέτταρες διαφοραί. ἔστι ouf. — 25 ἔσται τῶν κατηγοριῶν. ἅπασαι γὰρ αἱ ἀπὸ C. — διὰ] ἀπὸ CP. — 26 ποσὸν ἢ ποιὸν ou. — 28 ὁτὲ δὲ ποιόν om C. — ποιόν] ποσόν, ὁτὲ δὲ ποιόν Bou. — 29 μὲν om P. — 31 ἐκκειμένου λευκοῦ ou. — 32 ἢ om ou. — τί τέ ἐστι ou. — 33 καὶ ὅταν P, om C. — 34 τί τέ ἐστιν u. — λέγει ou. — 26 τε τὸ αὐτὸ ou. — ἑαυτοῦ u. — 37 τί] τὸ τί C. — 38 τί] τὸ τί Cou. — σημαίνῃ A.

104a1 καὶ προτάσεις δι' ou. — 6 προβάλλοι τὸ P, προβάλοιτο A.

δ' οὐδεὶς ἂν θείη. ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξος· θείη γὰρ ἄν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς, ἐὰν μὴ ἐναντίον ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ᾖ. εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια, καὶ τἀναντία κατ' ἀντίφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι προτεινόμενα, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ τὰς εὑρημένας. εἰ γὰρ ἔνδοξον τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην, καὶ τὸ αἴσθησιν τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἔνδοξον ἂν φανείη· καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν, εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους· πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτ' ἔοικεν εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία κατ' ἀντίφασιν προτεινόμενα ἔνδοξα φανεῖται· εἰ γὰρ ἔνδοξον ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν ἔνδοξον. ἔστι δ' ἐναντίον μὲν ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους, κατ' ἀντίφασιν δὲ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κατ' ἀντίφασιν τῶν ἐναντίων· τὸ γὰρ ἐναντίον ἐστὶν ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔνδοξον δὲ καὶ ἐν παραβολῇ φανεῖται καὶ τὸ ἐναντίον περὶ τοῦ ἐναντίου, οἷον εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. φανείη δ' ἂν καὶ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς· πότερον δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει ἢ οὔ, ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται. δῆλον δ' ὅτι καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσί, διαλεκτικαὶ προτάσεις εἰσί· θείη γὰρ ἄν τις τὰ δοκοῦντα τοῖς ὑπὲρ τούτων ἐπεσκεμμένοις, οἷον περὶ μὲν τῶν ἐν ἰατρικῇ ὡς ὁ ἰατρός, περὶ δὲ τῶν ἐν γεωμετρίᾳ ὡς ὁ γεωμετρικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

---

8 post πρότασις del μὲν u. — 9 tert ἢ... πλείστοις om o. — 11 ἂν τοῖς σοφοῖς τὸ δοκοῦν o. — 13 τὰ] κατὰ B, pr u. — τὰ ἐναντία Buf. — κατ' ἀντίφασιν post εἶναι C. — 15 ηὑρημένας B. — 16 τὸ] εἴη τὸ C. — 17 τῶν ἐναντίων εἶναι C. — ἂν εἴη P. — 18 εἰ] εἶναι εἰ o. — 19 γραμμ.... πλείους om o. — γραμματικαί, καὶ αὐλητικαὶ A. — 22 φαίνεται εἶναι. εἰ C. — 23 ποιεῖν κακῶς o. — ἔνδοξον] τοὺς φίλους ἔνδ. ou. — 24 τοὺς φίλους post 25 ποιεῖν o, rc adi u. — 26 τῶν κατ' ἀντίφασιν ἐναντίων C. — 28 alt δὲ καὶ] δὲ B, δ' CPu. — 30 καὶ τὸ ἐναντίον B. — 31 τὸ B. — ἐχθροὺς δεῖ κακῶς A. — 32 καὶ om ou. — 33 λεγομένοις rc f. — κατὰ τὰς τέχνας δόξαι C. — 36 ἐν τῇ ἰατρικῇ o. — ὁ om AB. — 37 γεωμέτρης C.

Πρόβλημα δ' ἐστὶ διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον ἢ b πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν, ἢ αὐτὸ ἢ ὡς συνεργὸν πρός τι ἕτερον τῶν τοιούτων· περὶ οὗ ἢ οὐδετέρως δοξάζουσιν ἢ ἐναντίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς ἢ ἑκάτεροι αὐτοὶ ἑαυτοῖς. ἔνια μὲν γὰρ τῶν προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι πρὸς τὸ ἑλέσθαι ἢ φυγεῖν, οἷον πότερον ἡ ἡδονὴ αἱρετὸν ἢ οὔ, ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον, οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος ἢ οὔ, ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ πρὸς οὐδέτερον τούτων, συνεργὰ δέ ἐστι πρός τινα τῶν τοιούτων· πολλὰ γὰρ αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν, ἑτέρων δ' ἕνεκα, ὅπως διὰ τούτων ἄλλο τι γνωρίσωμεν. ἔστι δὲ προβλήματα καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶ συλλογισμοί (ἀπορίαν γὰρ ἔχει πότερον οὕτως ἔχει ἢ οὐχ οὕτως διὰ τὸ περὶ ἀμφοτέρων εἶναι λόγους πιθανούς) καὶ περὶ ὧν λόγον μὴ ἔχομεν ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοι εἶναι τὸ διὰ τί ἀποδοῦναι, οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος ἢ οὔ· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσειεν ἄν τις.

Τὰ μὲν οὖν προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις, καθάπερ εἴρηται, διωρίσθω· θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν, οἷον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη Ἀντισθένης, ἢ ὅτι πάντα κινεῖται καθ' Ἡράκλειτον, ἢ ὅτι ἓν τὸ ὄν, καθάπερ Μέλισσός φησιν· τὸ γὰρ τοῦ τυχόντος ἐναντία ταῖς δόξαις ἀποφηναμένου φροντίζειν εὔηθες. ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίον ταῖς δόξαις, οἷον ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὂν ἤτοι γενόμενόν ἐστιν ἢ ἀΐδιον, καθάπερ οἱ σοφισταί φασιν· μουσικὸν γὰρ ὄντα γραμματικὸν εἶναι οὔτε γενόμενον οὔτε ἀΐδιον ὄντα. τοῦτο γάρ, εἰ καί τινι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν διὰ τὸ λόγον ἔχειν.

Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις πρόβλημα· οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα θέσις, ἐπειδὴ ἔνια τῶν προβλημάτων τοιαῦτ' ἐστὶ

104b4 *μηδετέρως C.* — *ἢ ἐναντίως δοξάζουσιν οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς ἢ οἱ π. τοῖς σ. ἢ P.* — *πολλοὶ...οἱ* om *C.* — 5 *αὐτοῖς C.* — 6 *εἰδέναι μόνον πρὸς ABPcouf.* — 9 *καθ' αὑτὰ* om *APc.* — 9 et 10 *ἑαυτὰ ou.* — 9 *οὐδέτερα ABcf.* — 11 *ἑτέρου C.* — *ἕνεκεν Cou.* — 12 *εἰσὶν ἐναντίοι Cou.* — 14 *ἀμφότερα AB.* — *λόγους εἶναι ou, εἶναι τοὺς λόγους P.* — 15 *ἔχωμεν A.* — 22 *ὄν*] *πᾶν* pr *C.* — *ὥσπερ CPou.* — 23 *ἐναντία ταῖς δόξαις* om *C.* — 24 *εὔηθές ἐστιν. ἢ u.* — *ἢ καὶ περὶ* corr *f.* — *ἔχ. ἐναντίον λόγον ou.* — 26 *φασιν τὸν μουσικὸν ὄντα C.* — 27 *δοκῇ ABC.* — 28 *τὸν A.* — *ἔχειν πιθανόν. ἔστι Pc,* rc *u.*

περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν. ὅτι δέ ἐστι καὶ ἡ θέσις πρόβλημα, δῆλον· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ τοὺς πολλοὺς τοῖς σοφοῖς περὶ τὴν θέσιν ἀμφισβητεῖν ἢ ὁποτερουσοῦν ἑαυτοῖς, ἐπειδὴ ὑπόληψίς τις παράδοξος ἡ θέσις ἐστίν. σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα θέσεις καλοῦνται. διαφερέτω δὲ μηδὲν ὁπωσοῦν λεγόμενον· οὐ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι διείλομεν οὕτως αὐτά, ἀλλ' ἵνα
p.105 μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν οὖσαι διαφοραί.

Οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ἐπισκοπεῖν, ἀλλ' ἣν ἀπορήσειεν ἄν τις τῶν λόγου δεομένων καὶ μὴ κολάσεως ἢ αἰσθήσεως· οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες πότερον δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν ἢ οὔ κολάσεως δέονται, οἱ δὲ πότερον ἡ χιὼν λευκὴ ἢ οὔ αἰσθήσεως. οὐδὲ δὴ ὧν σύνεγγυς ἡ ἀπόδειξις, οὐδ' ὧν λίαν πόῤῥω· τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν, τὰ δὲ πλείον' ἢ κατὰ γυμναστικήν.

12 Διωρισμένων δὲ τούτων χρὴ διελέσθαι πόσα τῶν λόγων εἴδη τῶν διαλεκτικῶν. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐπαγωγή, τὸ δὲ συλλογισμός. καὶ συλλογισμὸς μὲν τί ἐστιν, εἴρηται πρότερον, ἐπαγωγὴ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος, οἷον εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος κράτιστος καὶ ἡνίοχος, καὶ ὅλως ἐστὶν ὁ ἐπιστάμενος περὶ ἕκαστον ἄριστος. ἔστι δ' ἡ μὲν ἐπαγωγὴ πιθανώτερον καὶ σαφέστερον καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν, ὁ δὲ συλλογισμὸς βιαστικώτερον καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερον.

13 Τὰ μὲν οὖν γένη περὶ ὧν τε οἱ λόγοι καὶ ἐξ ὧν, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται, διωρίσθω· τὰ δ' ὄργανα, δι' ὧν εὐπορήσομεν τῶν συλλογισμῶν, ἐστὶ τέτταρα, ἓν μὲν τὸ προτάσεις λαβεῖν, δεύτερον δὲ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται

---

31 ἐστί τι πρόβλημα καὶ ἡ θέσις *C*. — 33 ὁποτερωσοῦν *u*. — 34 ἡ θέσις ἐστὶ παράδοξος *ou*.

105a1 λανθάνουσιν *o*. — οὖσαι] αἱ *C*. — 6 γονέας *C*. — 7 δὴ] δι' *f*. — 8 οὔθ' *C*. — 9 πλεῖον *Bf*, pr *Ac*, πλείω *CPou*, corr *Ac*. — 10 διελέσθαι δεῖ *ou*. — 12 τίς *C*. — 13 ἡ ἀπὸ] διὰ *C*. — καθέκαστα *C*. — τὸ *C*. — 14 εἰ om *A*. — 15 ἔσται *Cu*. — ὁ] περὶ ἕκαστον ὁ *C*. — 18 τοὺς om *f*. — 19 ἐναργέστερον *Cfou*. — 20 τε om *ou*. — 21 διῃρήσθω *Pf*. — 22 εὐπορήσωμεν *C*. — συλλογισμῶν] συλλογισμῶν καὶ τῶν ἐπαγωγῶν *C*. — εἰσὶ *ou*. — 23 δὲ] δὲ τὸ *C*. — λέγεται ἕκαστον *C*.

δύνασθαι διελεῖν, τρίτον τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, τέταρτον δὲ ἡ τοῦ ὁμοίου σκέψις. ἔστι δὲ τρόπον τινὰ καὶ τὰ τρία τούτων προτάσεις· ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιῆσαι πρότασιν, οἷον ὅτι αἱρετόν ἐστι τὸ καλὸν ἢ τὸ ἡδὺ ἢ τὸ συμφέρον, καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης τῷ τὴν μὲν ἀποβαλόντι δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν, τὴν δ' ἀδύνατον, καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. ἔστι δ' ἡ μὲν πρώτη πρότασις ἀπὸ τοῦ πολλαχῶς λεγομένου, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τῶν διαφορῶν, ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ τῶν ὁμοίων.

14 Τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον ὁσαχῶς διωρίσθη περὶ προτάσεως, ἢ τὰς πάντων δόξας προχειριζόμενον ἢ τὰς τῶν πλείστων ἢ τὰς τῶν σοφῶν, καὶ τούτων ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων ἢ τῶν γνωριμωτάτων, μὴ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσίν. δεῖ δὲ προτείνειν καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις ἐνδόξοις κατ' ἀντίφασιν, καθάπερ εἴρηται πρότερον. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐν τῷ ἐκλέγειν μὴ μόνον τὰς οὔσας ἐνδόξους ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις, οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ αἴσθησις (καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη) καὶ ὅτι ὁρῶμεν εἰσδεχόμενοί τι, οὐκ ἐκπέμποντες· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων οὕτως· ἀκούομέν τε γὰρ εἰσδεχόμενοί τι, οὐκ ἐκπέμποντες, καὶ γευόμεθα ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔτι ὅσα ἐπὶ πάντων ἢ τῶν πλείστων φαίνεται, ληπτέον ὡς ἀρχὴν καὶ δοκοῦσαν θέσιν· τιθέασι γὰρ οἱ μὴ συνορῶντες ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως. ἐκλέγειν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων λόγων, τὰς δὲ διαγραφὰς ποιεῖσθαι περὶ ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρίς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ περὶ ζῴου καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντός, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ τί ἐστιν.

---

24 τρίτον τὸ τὰς Cu. — 25 pr δὲ om f. — τρόπον τινὰ post 26 τούτων ou. — 26 πρότασιν ποιῆσαι C. — 28 ἀποβαλόντα C. — 29 ἀδύνατον P. — πάλιν om C. — δυνατόν P. — 32 τῶν bis om f. — 37 μὴ] ἢ ABc, pr u, ἢ καὶ CPof, corr u.

105b1 τέχνην ou. — 2 καὶ om Pfou. — ἐνδόξοις om Pf. — 6 ἡ om pr C. — ἡ ἐπιστήμη corr u. — καὶ γὰρ αἴσθησις ἐπιστήμη P. — 7 et 8 τι] τι καὶ Cou. — 7 alt καὶ om ABCuf. — 8 οὕτως] ὡσαύτως ouf. — 9 καὶ om ou. — γευόμεθα καὶ ὀσμώμεθα ὡσαύτως Cou, ὀσμόμεθα ὡσαύτως P. — 12 ἐπὶ τινος codices. — οὕτως] οὕτως ἔχειν C, οὕτως ἔχει u. — 13 διαφορὰς Po. — 14 ὑποτιθέντα CP. — alt περὶ om Cou. — 15 παντὸς ἀγαθοῦ C.

παρασημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰς ἑκάστων δόξας, οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρα ἔφησε τῶν σωμάτων στοιχεῖα εἶναι· θείη γὰρ ἄν τις τὸ ὑπό τινος εἰρημένον ἐνδόξου.

Ἔστι δ' ὡς τύπῳ περιλαβεῖν τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων μέρη τρία. αἱ μὲν γὰρ ἠθικαὶ προτάσεις εἰσίν, αἱ δὲ φυσικαί, αἱ δὲ λογικαί. ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται, οἷον πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον ἢ τοῖς νόμοις πειθαρχεῖν, ἐὰν διαφωνῶσιν· λογικαὶ δὲ οἷον πότερον τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἢ οὔ, φυσικαὶ δὲ πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος ἢ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ προβλήματα. ποῖαι δ' ἕκασται τῶν προειρημένων, ὁρισμῷ μὲν οὐκ εὐπετὲς ἀποδοῦναι περὶ αὐτῶν, τῇ δὲ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνηθείᾳ πειρατέον γνωρίζειν ἑκάστην αὐτῶν, κατὰ τὰ προειρημένα παραδείγματα ἐπισκοποῦντα.

Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν κατ' ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν πραγματευτέον, διαλεκτικῶς δὲ πρὸς δόξαν. ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις, καὶ τὴν μίαν πολλὰς ποιητέον, οἷον ὅτι τῶν ἀντικειμένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, εἶθ' ὅτι τῶν ἐναντίων καὶ ὅτι τῶν πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταύτας πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἐνδέχηται διαιρεῖν, οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

p. 106 *Περὶ μὲν οὖν προτάσεως ἱκανὰ τὰ προειρημένα· τὸ*
15 *δὲ ποσαχῶς, πραγματευτέον μὴ μόνον ὅσα λέγεται καθ' ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον ἀποδιδόναι, οἷον μὴ μόνον ὅτι ἀγαθὸν καθ' ἕτερον μὲν τρόπον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, εὐεκτικὸν δὲ καὶ ὑγιεινὸν καθ' ἕτερον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ μὲν τῷ αὐτὰ ποιά τινα εἶναι, τὰ δὲ τῷ ποιητικά τινος καὶ οὐ τῷ ποιὰ αὐτά τινα εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.*

---

17 *φησὶ τέτταρα* C. — *φησι* Pfou. — 18 *ἐνδόξου εἰρημένον* C. — *ἔνδοξον* o, corr u. — 22 *οἷον* om f. — 23 *πείθεσθαι* C. — *οἷον* om C. — 24 *ἡ αὐτὴ*] *μία* C. — *δὲ*] *δὲ οἷον* Ccou. — 25 *ὁποῖαι* C. — 26 *δ'* om P. — *εἰρημένων* C. — 28 *ἑκάστην γνωρίζειν* C. — 31 *πρὸς* om A. — 33 *αὐτὴ καὶ μία ἐπιστήμη* C. — 36 *οἷον* om P. — *ὅτι*] *ἐπὶ* ou. — 37 *καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ* om C.

106a1 *ὑπὲρ* C. — *προτάσεων* ou. — *εἰρημένα* Cf. — 4 *ἕτερον λέγεται τρόπον δικαιοσύνη μὲν καὶ* C. — 5 *ἀνδρία* Pou. — 6 *ἕτερον τρόπον ἀλλ'* C. — *αὐτὰ ποιά* CP. — 7 *οὐχὶ τῷ αὐτὰ ποιά* ou.

Πότερον δὲ πολλαχῶς ἢ μοναχῶς τῷ εἴδει λέγεται, διὰ τῶνδε θεωρητέον. πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἐναντίου σκοπεῖν εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἴδει ἐάν τε τῷ ὀνόματι διαφωνῇ. ἔνια γὰρ εὐθὺς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν, οἷον τῷ ὀξεῖ ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ βαρύ, ἐν ὄγκῳ δὲ τὸ ἀμβλύ. δῆλον οὖν ὅτι τὸ ἐναντίον τῷ ὀξεῖ πολλαχῶς λέγεται. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ὀξύ· καθ' ἑκάτερον γὰρ ἐκείνων ἕτερον ἔσται τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὀξὺ τῷ ἀμβλεῖ καὶ τῷ βαρεῖ ἔσται ἐναντίον, ἑκατέρῳ δὲ τὸ ὀξὺ ἐναντίον. πάλιν τῷ βαρεῖ ἐν φωνῇ μὲν τὸ ὀξὺ ἐναντίον, ἐν ὄγκῳ δὲ τὸ κοῦφον, ὥστε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ ζῴου τὸ αἰσχρόν, τῷ δ' ἐπὶ τῆς οἰκίας τὸ μοχθηρόν, ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν.

Ἐπ' ἐνίων δὲ τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δ' εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά ἐστιν, οἷον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος. φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται, ὁμοίως δὲ καὶ χρῶμα. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ, τῷ δ' εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά· οὐ γὰρ ὁμοίως τό τε χρῶμα λευκὸν λέγεται καὶ ἡ φωνή. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως· τῶν γὰρ αὐτῶν τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ αἴσθησις, τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἐπὶ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ χρώματος οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κρίνομεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄψει, τὸ δ' ἀκοῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ἀμβλὺ ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις· ἀλλὰ τὸ μὲν ἁφῇ, τὸ δὲ γεύσει. οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν, οὔτ' ἐπ' αὐτῶν οὔτ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων· ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἑκατέρῳ.

Ἔτι εἰ τῷ μέν ἐστί τι ἐναντίον τῷ δ' ἁπλῶς μηδέν, οἷον τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ πίνειν ἡδονῇ ἡ ἀπὸ τοῦ διψῆν λύπη ἐναντίον, τῇ δ' ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρος οὐδέν, ὥστε πλεοναχῶς ἡ ἡδονὴ λέγεται. καὶ

9 μοναχῶς ἢ πολλαχῶς C. — 11 ἂν bis ou. — τε καὶ τῷ f. — 13 ὀξὺ P. — 15 γὰρ τούτων f. — 17 ἔσται post 16 ὀξὺ c, om P. — 18 πάλιν...ἐναντίον om P. — ἐναντίον τὸ ὀξύ f, τὸ ὀξὺ ἔσται ἐναντίον C. — 20 τὸ καλὸν f. — τοῦ om P. — 21 τὸ δ' B, pr A. — 24 εὐθέως ἐν αὐτοῖς P. — εὐθέως] ἐστὶν ou. — ἐστιν om Cou. — 25 καὶ τοῦ μέλανος f. — 27 ἐν αὐτοῖς εὐθέως κατάδηλος o, mg u. — 31 καὶ ἐπὶ τοῦ C. — 32 ἀμβλὺ] βαρὺ P, pr om C. — 33 μὲν ἐν ἁφῇ τὸ δὲ ἐν γεύσει C. — 36 τὸ o. — τί ἐστι ou. — οὐθὲν ἁπλῶς Pou.

106b1 πολλαχῶς f.

τῷ μὲν κατὰ τὴν διάνοιαν φιλεῖν τὸ μισεῖν ἐναντίον, τῷ δὲ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐνέργειαν οὐδέν· δῆλον οὖν ὅτι τὸ φιλεῖν ὁμώνυμον. ἔτι ἐπὶ τῶν ἀνὰ μέσον, εἰ τῶν μέν ἐστί τι ἀνὰ μέσον, τῶν δὲ μηδέν, ἢ εἰ ἀμφοῖν μέν ἐστι, μὴ ταὐτὸν δέ, οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος ἐν χρώμασι μὲν τὸ φαιόν, ἐν φωνῇ δ' οὐδέν, ἢ εἰ ἄρα, τὸ σομφόν, καθάπερ τινές φασι σομφὴν φωνὴν ἀνὰ μέσον εἶναι, ὥσθ' ὁμώνυμον τὸ λευκόν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. ἔτι εἰ τῶν μὲν πλείω τὰ ἀνὰ μέσον, τῶν δὲ ἕν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρωμάτων πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον, ἐπὶ δὲ τῆς φωνῆς ἓν τὸ σομφόν.

Πάλιν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀντίφασιν ἀντικειμένου σκοπεῖν εἰ πλεοναχῶς λέγεται. εἰ γὰρ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον πλεοναχῶς ῥηθήσεται, οἷον τὸ μὴ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεται, ἓν μὲν τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, ἓν δὲ τὸ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει. εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς, ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεσθαι· ἑκατέρῳ γὰρ τῷ μὴ βλέπειν ἀντικείσεταί τι, οἷον τῷ μὲν μὴ ἔχειν ὄψιν τὸ ἔχειν, τῷ δὲ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει τὸ ἐνεργεῖν.

Ἔτι ἐπὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγομένων ἐπισκοπεῖν· εἰ γὰρ θάτερον πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ λοιπόν, οἷον εἰ τὸ αἰσθάνεσθαι πλεοναχῶς λέγεται κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶναι πλεοναχῶς ῥηθήσεται κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. ὅτι δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντίκεινται τὰ νῦν λεγόμενα, δῆλον, ἐπειδὴ πέφυκεν ἑκατέραν τῶν αἰσθήσεων ἔχειν τὰ ζῷα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα.

Ἔτι δ' ἐπὶ τῶν πτώσεων ἐπισκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ δι-

3 οὐθέν ou — 4 ἔτι καὶ ἐπὶ C. — τῷ μὲν . . . τῷ δὲ ABcfo, τῶν μὲν . . . τῷ δὲ C. — ἐστί om P. — 5 εἰ om o. — 6 χρώματι C. — 7 οὐθέν Cou. — εἰ om A. — φασί τινες C. — 10 καὶ τοῦ μέλανος Pouf. — ἐπὶ μὲν . . . μέσον om P. — 11 μὲν om f. — ἐπὶ] καθάπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος ἐπὶ o, mg rc u. — 16 alt ἓν] ἕτερον Cfou. — 17 πλεοναχῶς λέγεται ἀναγκαῖον C. — 18 τῷ] τὸ Po. — 19 ἀντίκειται Pou. — τι om B. — ὄψιν ἔχειν f. — 20 τὸ pr C. — 21 λεγομένων καὶ ἕξιν ou. — 22 σκεπτέον o. — τὸ ἕτερον . . . καὶ τὸ ἕτερον Pou. — 24 καὶ] καὶ κατὰ C. — alt καὶ] δηλονότι καὶ f. — 25 τε om A. — τὴν om f. — 26 ἀντίκειται Ccf. — τὰ] ἀλλήλοις τὰ o. — τὰ νῦν λεγόμενα] ἀλλήλαις P, pr om u. — 27 τὸ ζῷον (τὰ ζῷα P) κατά τε (κατε u) τὴν ψυχὴν καὶ τὸ CouP. — 28 τὴν om f. — 29 δ' om C. — σκοπητέον ou.

καίως πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ δίκαιον πλεοναχῶς ῥηθήσεται· καθ' ἑκάτερον γὰρ τῶν δικαίως ἐστὶ δίκαιον, οἷον εἰ τὸ δικαίως λέγεται τό τε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην κρῖναι καὶ τὸ ὡς δεῖ, ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πλεοναχῶς, καὶ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς ῥηθήσεται, οἷον εἰ ὑγιεινὸν τὸ μὲν ὑγιείας ποιητικὸν τὸ δὲ φυλακτικὸν τὸ δὲ σημαντικόν, καὶ τὸ ὑγιεινῶς ἢ ποιητικῶς ἢ φυλακτικῶς ἢ σημαντικῶς ῥηθήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πτῶσις ἡ ἀπ' αὐτοῦ πλεοναχῶς ῥηθήσεται, καὶ εἰ ἡ p. 107 πτῶσις, καὶ αὐτό.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τὰ γένη τῶν κατὰ τοὔνομα κατηγοριῶν, εἰ ταὐτά ἐστιν ἐπὶ πάντων. εἰ γὰρ μὴ ταὐτά, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεγόμενον, οἷον τὸ ἀγαθὸν ἐν ἐδέσματι μὲν τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς, ἐν ἰατρικῇ δὲ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ἐπὶ δὲ ψυχῆς τὸ ποιὰν εἶναι, οἷον σώφρονα ἢ ἀνδρείαν ἢ δικαίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ποτέ, οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν· ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ τὸ ποσόν, οἷον ἐπὶ τοῦ μετρίου· λέγεται γὰρ καὶ τὸ μέτριον ἀγαθόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λευκὸν ἐπὶ σώματος μὲν χρῶμα, ἐπὶ δὲ φωνῆς τὸ εὐήκοον. παραπλησίως δὲ καὶ τὸ ὀξύ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται· φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα ἡ ταχεῖα, καθάπερ φασὶν οἱ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἁρμονικοί, γωνία δ' ὀξεῖα ἡ ἐλάσσων ὀρθῆς, μάχαιρα δὲ ἡ ὀξυγώνιος.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα, οἷον ὄνος τό τε ζῷον καὶ τὸ

---

30 λέγεται ου. — 31 δικαίως] δικαίων ABCPoc, corr u. — 32 εἰ τὸ] εἰ Pu, om C. — 33 ὁμοίως δὲ καὶ Cu. — 34 εἰ καὶ C. — καὶ om ou. — πλεοναχῶς (πολλαχῶς u) λέγεται καὶ Pu. — 35 ῥηθήσεται om C. — εἰ om Pou. — ὑγιεινὸν (μὲν add o) λέγεται τὸ CPou. — 38 αὐτὸ om A.

107a1 ἀπὸ τούτου C. — 2 καὶ] πλεοναχῶς λέγεται καὶ ου. — 3 δὲ δεῖ καὶ C. — κατούνομα A, κατόνομα P. — προσηγοριῶν ου. — 4 τὰ αὐτὰ bis u. — ἐπὶ πάντων ἐστίν CPou. — 9 pr αγαθόν...καιρῷ om f. — 10 τῷ om ou. — οἷον τὸ ἐπὶ C. — 11 ὥστε...ἀγαθόν pr om u. — 12 alt τὸ om C. — 13 φωνῆς δὲ o. — 14 λέγεται οἷον φωνὴ μὲν ὀξεῖα C. — 15 γὰρ om ouf. — ἢ P. — περὶ Pou. — 16 ἐλάττων u. — 18 τῶν] τὰ corr u. — 19 ὄνος τὸ μὲν γὰρ σκεῦος τὸ δὲ ζῷον C.

σκεῦος. ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος αὐτῶν· τὸ μὲν γὰρ ζῷον ποιόν τι ῥηθήσεται, τὸ δὲ σκεῦος ποιόν τι. ἐὰν δὲ ὑπ' ἄλληλα τὰ γένη ᾖ, οὐκ ἀναγκαῖον ἑτέρους τοὺς λόγους εἶναι. οἷον τοῦ κόρακος τὸ ζῷον καὶ τὸ ὄρνεον γένος ἐστίν. ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῷον ποιόν τί φαμεν αὐτὸν εἶναι, ὥστ' ἀμφότερα τὰ γένη περὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῷον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεόν φαμεν αὐτὸν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὑπ' ἄλληλα γενῶν οὐ συμβαίνει τοῦτο· οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῷον λέγομεν, οὔθ' ὅταν ζῷον, σκεῦος.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον εἰ τοῦ προκειμένου ἕτερα τὰ γένη καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν τὸν ἐκ τοῦ συντιθεμένου γιγνόμενον, οἷον λευκοῦ σώματος καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρουμένου γὰρ τοῦ ἰδίου τὸν αὐτὸν λόγον δεῖ λείπεσθαι. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων, οἷον ἐπὶ τῶν νῦν εἰρημένων. τὸ μὲν γὰρ ἔσται σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον, τὸ δὲ φωνὴ εὐήκοος· ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος καὶ τῆς φωνῆς οὐ ταὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔδει δέ γε, εἴπερ συνώνυμον ἦν τὸ λευκὸν τὸ ἐφ' ἑκατέρου λεγόμενον.

Πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει παρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον· διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων σκεπτέον. οἷον ἄν τις τὸ σημαντικὸν καὶ ποιητικὸν ὑγιείας τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίειαν φῇ εἶναι, οὐκ ἀποστατέον ἀλλ' ἐπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ' ἑκάτερον εἴρηκεν, οἷον εἰ

---

20 αὐτῶν om *f*. — 21 τι om *P*. — ῥηθήσεται ποιόν τι *ou*. — σκεῦος ὁποῖον *C*. — 22 ὑπάλληλα *ABCuf*. — 23 alt τὸ om *ou*. — utrumque τὸ om *Pf*. — 24 κόρακα καὶ ὄρνεον *ou*. — καὶ om *C*. — 27 λέγωμεν εἶναι ὄρνεον *C*. — αὐτόν φαμεν *ou*. — 28 τὰ γένη ante καὶ seq. *f*. — κατὰ om *ouf*. — καὶ ... αὐτῶν om *P*. — 29 ὑπάλληλα *ABC* ut solent, ὑπαλλήλων *ouf*. — 32 εἰ] ἐπὶ *C*. — ἕτερα] εἰ ἕτερα rc *C*. — 36 τὸ ἐπὶ om *Pou*. — 37 ἐκ corr *c*. — γινόμενον *CPou*. — 38 δεῖ λόγον *f*.

107b2 οὖν] δὲ *ou*. — 3 ἐν om *o*. — 4 γε om *C*. — 7 τὸν λόγον *f*. — 8 ἐὰν *Cu*. — καὶ τὸ ποιητικὸν *C*. — 9 εἶναι φῇ *C*.

τὸ μὲν τὸ τοσοῦτον εἶναι ὥστε ποιεῖν ὑγίειαν, τὸ δὲ τὸ τοιοῦτον οἷον σημαίνειν ποία τις ἡ ἕξις.

Ἔτι εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ὁμοίως, οἷον λευκὴ φωνὴ καὶ λευκὸν ἱμάτιον καὶ ὀξὺς χυμὸς καὶ ὀξεῖα φωνή· ταῦτα γὰρ οὔθ' ὁμοίως λέγεται λευκὰ ἢ ὀξέα, οὔτε μᾶλλον θάτερον. ὥσθ' ὁμώνυμον τὸ λευκὸν καὶ τὸ ὀξύ. τὸ γὰρ συνώνυμον πᾶν συμβλητόν· ἢ γὰρ ὁμοίως ῥηθήσεται, ἢ μᾶλλον θάτερον.

Ἐπεὶ δὲ τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης (ἕτεραι γὰρ τούτων αἱ διαφοραί), σκοπεῖν εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα διαφοραί εἰσιν, οἷον τὸ ὀξὺ φωνῆς καὶ ὄγκου· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ ὀξεῖα εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ· ἑτέρων γὰρ γενῶν καὶ οὐχ ὑπ' ἄλληλα διαφοραί εἰσιν.

Πάλιν εἰ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἕτεραι αἱ διαφοραί, οἷον χρώματος τοῦ τε ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τοῦ ἐν τοῖς μέλεσιν· τοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως, τοῦ δ' ἐπὶ τῶν μελῶν οὐχ αἱ αὐταὶ διαφοραί. ὥστε ὁμώνυμον τὸ χρῶμα· τῶν γὰρ αὐτῶν αἱ αὐταὶ διαφοραί.

Ἔτι ἐπεὶ τὸ εἶδος οὐδενός ἐστι διαφορά, σκοπεῖν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰ τὸ μὲν εἶδός ἐστι τὸ δὲ διαφορά, οἷον τὸ λευκὸν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος εἶδος χρώματος, τὸ δ' ἐπὶ τῆς φωνῆς διαφορά· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ λευκὴ εἶναι.

16 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πολλαχῶς διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σκεπτέον· τὰς δὲ διαφορὰς ἐν αὐτοῖς τε τοῖς γένεσι τοῖς πρὸς ἄλληλα θεωρητέον, οἷον τίνι διαφέρει δικαιοσύνη p.108

---

11 μὲν τῷ Cf, μεν (sic) co et corr u. — τοιοῦτον pr c, corr u. — δὲ τῷ CPouf. — 12 οἷον] εἶναι οἷον C. — 15 λευκὰ λέγεται ou. — 19 ἑτερογενῶν CP, pr c. — ἄλλ. τεταγμένων (ταττομένων f) ἕτεραι P. — 21 τούτων καὶ αἱ C. — εἰ τῶν o, corr u. — 21, 27, 35 ταὐτὸν C. — 29 τὸ μὲν pr u. — 31 διαφοραί om o. — 33 post διαφορά editi o et u ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς οὐκ ἔστι διαφορὰ ἀλλ' εἶδος (διαφορὰ καὶ εἶδος o) ἕκαστον αὐτῶν. — σκοπεῖν χρὴ τῶν C. — σκοπεῖν...διαφορά om P. — 37 λευκῇ pr A. — 38 τοῦ] τῶν Po. — 39 σκοπητέον ou. — τε om f.

108a1 τοῖς om C, del c, rc adi u. — προσάλληλα pr A.

ἀνδρείας καὶ φρόνησις σωφροσύνης (ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστίν), καὶ ἐξ ἄλλου πρὸς ἄλλο τῶν μὴ πολὺ λίαν διεστηκότων, οἷον τίνι αἴσθησις ἐπιστήμης· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων κατάδηλοι παντελῶς αἱ διαφοραί.

17 Τὴν δὲ ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπί τε τῶν ἐν ἑτέροις γένεσιν, ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο, οἷον ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν· καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινί, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ, οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, νοῦς ἐν ψυχῇ, καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάσσῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι. μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι δεῖ· ῥᾷον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια συνορᾶν. σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταὐτόν, οἷον ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ κυνί· ᾗ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταὐτόν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστιν.

18 Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι πρός τε τὸ σαφές (μᾶλλον γὰρ ἄν τις εἰδείη τί τίθησιν, ἐμφανισθέντος ποσαχῶς λέγεται) καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ πρὸς τὸ ὄνομα τοὺς συλλογισμούς. ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ἐπὶ ταὐτὸν τόν τε ἀποκρινόμενον καὶ τὸν ἐρωτῶντα φέρειν τὴν διάνοιαν· ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο. χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογισθῆναι καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι. εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται οὐ μὴ παραλογισθῶμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ τὸν λόγον ποιῆται ὁ ἐρωτῶν· αὐτοί τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος ποσαχῶς λέγεται. τοῦτο δ' οὐκ ἐπὶ

---

2 ἀνδρίας Pouf ut solent. — σωφροσύνης pr om c. — πάντα γὰρ ταῦτα C. — γὰρ ἅπαντα corr u. — πάντα P. — 3 ἐστὶ (εἰσὶ ouf omisso alt ἐστὶ) τῆς ἀρετῆς ἐστὶ καὶ Couf. — 4 τίνι διαφέρει αἴσθησις ouf. — 5 μὲν om C. — γὰρ om P. — κατάλληλοι C. — 7 ληπτέον C. — 8 τι om ou. — 9 ὡς om A. — 10 pr ἐν om ou. — 11 ἐν τῇ ψυχῇ ou. — 13 διεστηκόσι c. — 19 τε om ABPouf. — τί] ὅ C. — 21 τοὔνομα CPouc. — 23 ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον C. — 25 ἀναφαίνοιτο P. — 27 καὶ πρὸς τὸ] πρὸς τὸ μὴ o. — 29 ἂν CP. — μὴ om o. — ταὐτὸ CPc, τοῦτο ou. — ποιῆται τὸν λόγον ou. — 30 παραλογίζεσθαι C.

πάντων δυνατόν, ἀλλ' ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ. ἔστι δὲ οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς· διὸ παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτον, τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ἐξαδυνατῇ περὶ τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι.

Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἕκαστόν ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον· εὑρόντες γὰρ διαφορὰν τῶν προκειμένων ὁποιανοῦν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐ ταὐτόν· πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον ταῖς περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφοραῖς χωρίζειν εἰώθαμεν.

Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁρισμῶν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕκαστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῇ τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν· οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν μὴ εἰδότας τὰ ὅμοια. πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὥς ποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, προδιομολογησόμεθα, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν. δείξαντες δὲ ἐκεῖνο καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα· ὑποθέμενοι γάρ, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμεθα. πρὸς δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι συνορᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταὐτόν, οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι· τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον γένος ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι

32 πάντων ἀεὶ δυνατόν o. — 36 ἄλλος f, ἄλλω (sic) pr u. — 38 ἐρεῖν P. — τε om P.

108b1 ἐστιν ἕκαστον CPouf. — 2 γὰρ τὴν διαφορὰν C. — 5 ἑκάστου τῆς οὐσίας ou. — 6 γνωρίζειν P. — 8 καὶ om o. — συλλογισμοὺς...οὖν rc u ubi loc paucioribus. — 10 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ o, rc u. — 15 προσδιομολογ. o. — ὥσπερ ἐπ' αὐτῶν ἔχει ou. — 16 δὲ] γὰρ C. — 18 ἔχει om C. — 19 πεποιημένοι ἐσόμεθα C. — 20 διότι] ὅτι ou. — 21 γένος δεῖ o. — τιθέναι τὸ προκείμενον C. — 23 γένος] τὸ γένος Cou. — ὁμοίως ὃ δὲ o.

χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία, οἷον ὅτι ταὐτὸν γαλήνη μὲν ἐν θαλάσσῃ, νηνεμία δ' ἐν ἀέρι (ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία), καὶ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ· ἑκάτερον γὰρ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες δόξομεν οὐκ ἀλλοτρίως ὁρίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι οὕτως εἰώθασιν ἀποδιδόναι· τήν τε γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασὶν εἶναι καὶ τὴν στιγμὴν ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι εἰς τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος τιθέασιν.

Τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ ταῦτ' ἐστίν· οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεχθέντα οἵδε εἰσίν.

Β.

Ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου τὰ δ' ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, ἐπὶ μέρους δὲ οἷον ὅτι ἔστι τις
p.109 ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικὰ καὶ ἀνασκευαστικά· δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον διά τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου καὶ τὰ ἐπὶ μέρους, καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν· τὸ γὰρ πῇ καὶ μὴ καθόλου ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ὅρου καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ γένους ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν, οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ πεζῷ δίποδι εἶναι, ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν ὅτι ζῷον πεζὸν

24 χρήσιμον P. — 25 μὲν ἐν θαλάσσῃ γαλήνη ου. — 26 ὅτι u. — ὅτι ὡς στιγμὴ ἐν γραμμῇ μονὰς C. — 28 οὐκ ἀλλοτρίως δόξομεν C. — 29 οἱ om A. — 33 λεγόμενα f. — 39 ὅτι om P.

109a1 καὶ] καὶ ὅτι Cof. — πρὸς ἀμφότερα om P. — 3 ἀνασκευαστικὰ καὶ κατασκευαστικά C. — 5 ὑπάρχῃ B, corr A, ὑπάρχειν C. — ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχειν C. — 6 πρῶτον μὲν οὖν CP. — 8 πρὸς τὸ corr P. — 13 ἰδίου καὶ τοῦ ὅρου f. — 14 ὑπάρξει P. — πεζῷ om C. — 15 ἔστι λέγειν ζῷον u.

δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους· εἰ γὰρ ζῴῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῷόν ἐστιν. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου· εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικὸν ἔσται. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων οὐδὲν κωλύει κατά τι ὑπάρχειν, οἷον λευκότητα ἢ δικαιοσύνην, ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν· ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν.

Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταί, ἢ τῷ ψεύδεσθαι ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. οἵ τε γὰρ ψευδόμενοι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν τινὶ λέγοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὴν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν.

Εἷς μὲν δὴ τόπος τὸ ἐπιβλέπειν εἰ τὸ κατ' ἄλλον **2**
τινὰ τρόπον ὑπάρχον ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. ἁμαρτάνεται δὲ μάλιστα τοῦτο περὶ τὰ γένη, οἷον εἴ τις τῷ λευκῷ φαίη συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι· οὐ γὰρ συμβέβηκε τῷ λευκῷ χρώματι εἶναι, ἀλλὰ γένος αὐτοῦ τὸ χρῶμά ἐστιν. ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διορίσαι τὸν τιθέμενον, οἷον ὅτι συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ ἀρετῇ εἶναι· πολ- b
λάκις δὲ καὶ μὴ διορίσαντι κατάδηλον ὅτι τὸ γένος ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν, οἷον εἴ τις τὴν λευκότητα κεχρῶσθαι φήσειεν ἢ τὴν βάδισιν κινεῖσθαι. ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους παρωνύμως ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ εἴδους λέγεται, ἀλλὰ πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τὸν τῶν γενῶν τὰ εἴδη. ὁ οὖν κεχρωσμένον εἴπας τὸ λευκὸν οὔτε ὡς γένος ἀποδέδωκεν,

18 *τινὶ* om *C.* — 19 *ἔστιν Cu.* — *οὐθὲν C.* — 20 *ἢ μὴ ὑπάρχειν* mg *u*, om *C.* — *ἀλλ'...ὑπάρχειν* mg *u.* — *ἢ* post *ἁπλῶς* om *BCu.* — 21 *οὐθὲν C.* — 24 et 25 *λευκὸν ἢ δίκαιον u.* — 24 *ἔχει...ἐστιν* om *P.* — 27 *καὶ*] *κατὰ P.* — 28 alt *τῷ*] *τὸ P.* — 31 *φάσκοντες C.* — 36 *τοῦτο μάλιστα CP.* — *εἰ* om *P.* — *τις* om *CP.* — *τὸ λευκὸν BP*, fort pr c.

109b7 *τὸ ὄνομα P.* — *τὸν τῶν*] *τῶν Acou.* — 8 *εἰπὼν CPf*, corr *Acu.*

ἐπειδὴ παρωνύμως εἴρηκεν, οὐθ' ὡς ἴδιον ἢ ὡς ὁρισμόν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς καὶ τὸ ἴδιον οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει, κέχρωσται δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων, οἷον ξύλον λίθος ἄνθρωπος ἵππος. δῆλον οὖν ὅτι ὡς συμβεβηκὸς ἀποδίδωσιν.

Ἄλλος τὸ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται. σκοπεῖν δὲ κατ' εἴδη καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις· ὁδῷ γὰρ μᾶλλον καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἡ σκέψις. δεῖ δὲ σκοπεῖν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν πρώτων, εἶτ' ἐφεξῆς ἕως τῶν ἀτόμων, οἷον εἰ τῶν ἀντικειμένων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔφησεν εἶναι, σκεπτέον εἰ τῶν πρός τι καὶ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν καὶ τῶν κατ' ἀντίφασιν λεγομένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη· κἂν ἐπὶ τούτων μήπω φανερὸν ᾖ, πάλιν ταῦτα διαιρετέον μέχρι τῶν ἀτόμων, οἷον εἰ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ἢ τοῦ διπλασίου καὶ ἡμίσεος, ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως, ἢ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐπί τινος δειχθῇ ὅτι οὐχ ἡ αὐτή, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ πρόβλημα· ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μηδενὶ ὑπάρχῃ. οὗτος δ' ὁ τόπος ἀντιστρέφει πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ πάντων φαίνηται διαίρεσιν προενέγκασιν ἢ ἐπὶ πολλῶν, ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι ἢ ἔνστασιν φέρειν ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως· ἐὰν γὰρ μηδέτερον τούτων ποιῇ, ἄτοπος φανεῖται μὴ τιθείς.

Ἄλλος τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον ἢ τοῦ ἑτέρου, εἶτα σκοπεῖν εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθὲς εἴληπται. οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν; εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερὸς καὶ τίς ὁ φθόνος; εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινός, δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. καὶ εἰ ὁ νεμεσητι-

9 ἐπεὶ *f.* — 11 λίθος ξύλον *C.* — 12 ἀποδέδωκεν *C.* — 13 ἄλλος τόπος τὸ *Cf.* — 14 ὁδῷ τε γὰρ *C.* — 15 δεῖ δὴ *P.* — 17 ἔφησεν ἐπιστήμην *f.* — 20 καὶ pr *A.* — ταῦτα πάλιν *P.* — ταὐτὰ *C.* — 21 εἰ καὶ τῶν *f.* — 22 καὶ] καὶ τοῦ *Cf.* — ἡμίσεως pr *B.* — 23 καὶ] ἢ *C.* — 24 καὶ ἐὰν] κἂν *C.* — 25 εἰ μ. ὑπάρχει *f.* — πρὸς] καὶ πρὸς *f.* — 26 ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν *CP.* — εἰ... φαίνεται *f.* — 27 προσενέγκασιν pr *u.* — ἐπὶ τῶν πολλῶν *P.* — 28 εἰ γὰρ ... ποιεῖ *f.* — 29 φαίνεται *C.* — 30 ἄλλος τόπος τὸ *C*, pr *f.* — ᾧ] ὧν *P.* — 33 post θεὸν del alqd *u.* — 36 ἐστιν ὁ φθόνος *P.* — 37 οὐ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος *f.*

κὸς φθονερός, τίς ἑκάτερος αὐτῶν; οὕτω γὰρ καταφανὲς
ἔσται πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν, οἷον εἰ φθονερὸς p. 110
μὲν ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, νεμεσητικὸς δ᾽ ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμβάνειν δὲ καὶ ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις ὀνομάτων λόγους, καὶ μὴ ἀφίστασθαι ἕως ἂν εἰς γνώριμον ἔλθῃ· πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος οὔπω δῆλον τὸ ζητούμενον, ἀντὶ δέ τινος τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος κατάδηλον γίνεται.

Ἔτι τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιούμενον ἐνίστασθαι· ἡ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. ἔστι δ᾽ ὁ τόπος οὗτος σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ.

Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοὶ καὶ ποῖα οὔ. χρήσιμον γὰρ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν, οἷον ὅτι ταῖς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον καθάπερ οἱ πολλοί, ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. οἷον ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν· πότερον δὲ τὸ προκείμενον ποιητικὸν ὑγιείας ἢ οὔ, οὐκέτι ὡς οἱ πολλοὶ κλητέον ἀλλ᾽ ὡς ὁ ἰατρός.

Ἔτι ἐὰν πολλαχῶς λέγηται, κείμενον δὲ ᾖ ὡς ὑπάρ- 3
χει ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχει, θάτερον δεικνύναι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω ἐνδέχηται. χρηστέον δ᾽ ἐπὶ τῶν λανθανόντων· ἐὰν γὰρ μὴ λανθάνῃ πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνστήσεται ὅτι οὐ διείλεκται ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει, ἀλλὰ θάτερον. οὗτος δ᾽ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμε-

---

110a2 εὐπραξίαις u. — 6 προαφίστασθαι C. — εἴς τι γνώριμον C. — 7 οὔπω] οὐ CPuf. — 13 pr ἢ om u. — δὴ P. — 14 ἔτι δεῖ διορίζεσθαι C. — 15 χρήσιμα P. — γὰρ δὲ f. — 16 πρὸς τὸ om C. — 20 ποιητικὸν rc mg u. — 21 λεκτέον pr u. — 22 ἰατρός. οἷον εἴ τιθείη τις ὅτι ὁ κοιμώμενος αἰσθάνεται, οὐδαμῶς χρὴ διελομένους παρ᾽ ἑαυτῶν τὸ αἰσθάνεσθαι εἴς τε τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν καὶ κατὰ δύναμιν δεικνύναι ὅτι ὁ κοιμώμενος αἰσθάνεται. αἰσθάνεσθαι γὰρ λέγονται οἱ δύναμιν τοῦ αἰσθάνεσθαι ἔχοντες. ἔτι ἐὰν f. — 27 εἰ λανθάνοι f. — 28 καὶ om u. — ἀνασκευάσαι καὶ κατασκευάσαι C. — 29 καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι u, om AP.

νοι δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα· ἀνασκευάζοντες δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. πλὴν ἀνασκευάζοντι μὲν οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὔτ' εἰ παντὶ οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται· ἐὰν γὰρ δείξωμεν ὅτι οὐχ ὑπάρχει ὁτῳοῦν, ἀνηρηκότες ἐσόμεθα τὸ παντὶ ὑπάρχειν, ὁμοίως δὲ κἂν ἑνὶ δείξωμεν ὑπάρχον, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζουσι δὲ προδιομολογητέον ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει παντὶ ὑπάρχει, ἂν πιθανὸν ᾖ τὸ ἀξίωμα. οὐ γὰρ ἀπόχρη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι, οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, διότι ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος, ὥστε προομολογητέον ὅτι εἰ ἡτισοῦν ψυχὴ ἀθάνατος, πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ ποιητέον, ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἕνα λόγον εἰπεῖν, καθάπερ ὁ γεωμέτρης ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

Ἐὰν δὲ μὴ λανθάνῃ πολλαχῶς λεγόμενον, διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον ἢ τὸ καλόν, πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ ἀναιρεῖν περὶ τοῦ προκειμένου, οἷον ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχηται ἀμφότερα, θάτερον δεικτέον, ἐπισημαινόμενον ὅτι τὸ μὲν τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν πλείω ᾖ εἰς ἃ διαιρεῖται.

Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, οἷον ἐπιστήμη μία πλειόνων ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος, οἷον ἰατρικὴ τοῦ ὑγίειαν ποιῆσαι καὶ τοῦ διαιτῆσαι, ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγεται ἐπιστήμη (οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου), ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ τοῦ

---

32 ἀνασκευάζουσι u. — 34 ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει ὁπωσοῦν C. — 36 ὑπάρχειν f. — 37 ὅτι om P. — 38 ὑπάρχειν πιθανὸν pr B.

110b2 διαλεγῆναι C. — διότι] ὅτι corr A, καὶ ὅτι uf. — 3 πᾶσα ψυχὴ CPf. — προδιομολογητέον u. — προσδιομολογητέον διότι C. — εἴ τις οὖν Bf, pr A, εἴ τις P. — 4 πᾶσα] καὶ πᾶσα C. — 7 ἔχει] ἔχει τὰς (τρεῖς Pf) γωνίας CPf. — 9 ποσαχῶς Puf. — 12 ἢ... συμφέρον rc mg u. — ὅτι οὐ καλὸν A. — 13 ἐνδέχεται C. — 14 καὶ pr A. — 16 λέγηται BP. — 18 alt τοῦ] τῶν BC. — οἷον ἡ ἰατρικὴ Cf. — 19 ἐμποιῆσαι f. — 20 οὐθὲν P. — 21 τέλος τέλους τὸ B.

κατὰ συμβεβηκός, οἷον καθ' αὑτὸ μὲν ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὅτι τὸ ἰσόπλευρον· ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ τριγώνῳ ἰσοπλεύρῳ τριγώνῳ εἶναι, κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι, ἢ εἴ πως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. διαιρεῖσθαι δὲ ὁσαχῶς χρήσιμον. οἷον ἐὰν βουλώμεθα κατασκευάσαι, τὰ τοιαῦτα προοιστέον ὅσα ἐνδέχεται, καὶ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκευάσαι· ἂν δ' ἀνασκευάσαι, ὅσα μὴ ἐνδέχεται, τὰ δὲ λοιπὰ παραλειπτέον. ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων, ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεται. καὶ εἶναι δὲ τόδε τοῦδε ἢ μὴ εἶναι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον, οἷον ἐπιστήμην τήνδε τοῦδε ἢ ὡς τέλους ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος ἢ ὡς τῶν κατὰ συμβεβηκός, ἢ πάλιν μὴ εἶναί τι κατὰ μηδένα τῶν ῥηθέντων τρόπων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται πλειόνων. ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου ἢ ὡς τέλους, οἷον ὑγιείας, ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ p.111 *τέλος, οἷον τοῦ φαρμακευθῆναι, ἢ ὡς τοῦ κατὰ συμβεβηκός, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς οὐχ ὅτι οἶνος ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστιν. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τοῦ δ' οἴνου κατὰ συμβεβηκός· ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρός τι· σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τί ἐστιν.*

4 *Ἔτι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα, οἷον ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει τὸ σαφὲς καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης ἡ φιλοπραγμοσύνη· γνωριμωτέρου γὰρ γινομένου τοῦ ῥηθέντος εὐεπιχειρητοτέρα ἡ θέσις. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν.*

---

22 *τὸ* om *B*. — *τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν C*. — 23 *ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας κατὰ Pf*. — 24 *τῷ τριγώνῳ* corr *B* ubi locus paucioribus, rc supra vs *u*. — *τριγώνῳ τριγώνῳ ἰσοπλεύρῳ C*. — 25 *κατὰ . . . ὅτι* pr om *C*. — *δύο C*. — *ἔχει τὰς ἐντὸς εἰ CPf*. — 26 *πλεόνων C*. — 27 *εἶναι* om *C*. — 29 *ἐὰν μὲν βουλ. C*. — *ὅσα*] *εἰς ὅσα C*. — 30 *μόνα C*. — 31 *ἐὰν CP*. — 32 *παραληπτέον AB*, pr *C*. — 36 *τῶν*] *τὸ P*, om *u*. — *τι* om *C*.

111a2 alt *τοῦ* om *C*. — 4 *ἐστιν* om *C*. — 7 *τοῖς*] *τῷ A*. — *τῶν ἐν τοῖς πρός C*. — *εἰσιν f*. — 9 *ἀκριβῶς* pr *A*. — 10 *τὴν φιλοπραγμοσύνην CP*, corr *Ac*. — *γιγνομένου Bc*, *γενομένου Cf*. — 11 *ἐπιχειροτέρα f*. — *θέσις ἐστίν. ἔστι C*. — 12 *ἀνασκευάζειν καὶ (πρὸς τὸ u) κατασκευάζειν fu*.

Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους, οἷον ἐὰν βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι ἔστι περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία, τὸ δ' αἰσθάνεσθαι κρίνειν ἐστί, κρίνειν δ' ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς, καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἡ ἀπόδειξις· τὸ γὰρ κρίνειν γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος κρίνει πως. πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἴδους τῷ γένει· ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει, καὶ τῷ γένει, οἷον εἰ ἔστιν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις φαύλη καὶ σπουδαία· ἡ γὰρ διάθεσις τῆς ἐπιστήμης γένος. ὁ μὲν οὖν πρότερος τόπος ψευδής ἐστι πρὸς τὸ κατασκευάσαι, ὁ δὲ δεύτερος ἀληθής. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἴδει ὑπάρχειν· ζῷον μὲν γάρ ἐστι πτηνὸν καὶ τετράπουν, ἄνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει· εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῷόν ἐστι σπουδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν ὁ μὲν πρότερος ἀληθής, ὁ δὲ ὕστερος ψευδής· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἴδει· ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν.

Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι, καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι, οἷον εἴ τινος ἐπιστήμη κατηγορεῖται, καὶ γραμματικὴ ἢ μουσικὴ ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται, καὶ εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, καὶ γραμματικὴν ἕξει ἢ μουσικὴν ἤ τινα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται, οἷον γραμματικὸς ἢ μουσικός. ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, σκοπεῖν εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, οἷον αὔξεσθαι ἢ φθείρεσθαι ἢ γίγνεσθαι ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη. εἰ γὰρ κατὰ μηδέν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. οὗτος δ' ὁ τόπος

---

14 τἀναντία Pf, τὰ 'ναντία C. — 17 ἂν εἴη] ἐστιν u. — 20 κρινεῖ C. — δ' om Af. — 22 φαύλη] ἐστὶν ἄρα φαύλη C, εἶναι φαύλη f, ἄρα φαύλη P. — 30 δεύτερος Cf. — 31 οὐχ C. — 32 μὴ om P. — 34 τι] δεῖ B. — 36 ἔχει B. — 37 pr ἢ] καὶ ABf, fort pr c.

111b2 τῶν ἄλλων τινὰ C. — 5 οἷον τὸ τὴν C. — 7 γίνεσθαι CPf. — 8 ὅτι] ὅτι καὶ C. — δ' om C.

κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τε τὸ ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν· εἰ γάρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται, καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται.

Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος ἢ τῶν δοκούντων, κἂν εἰ μὴ ἀφ' ἑνὸς ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁρισαμένοις ἐπιχειρεῖν ἔσται· πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμοὺς ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις.

Σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος τὸ προκείμενόν ἐστιν, ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι, κατασκευάζειν μὲν βουλομένῳ, τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔσται (ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται), ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον.

Ἔτι ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν, εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι· τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῷα, αὔξεται δ' οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησε μεμνῆσθαι· τὸ μὲν γὰρ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστί, τὸ δὲ καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, οἷον ὅτι ἔσται ἔκλειψις, μνημονεύειν δ' οὐκ ἐνδέχεται ἄλλο ἢ τὸ παρεληλυθός.

Ἔτι ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον πρὸς ὃ **5**
εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων. τοῦτο δ' ἔσται ὁτὲ μὲν ἀναγκαῖον, ὁτὲ δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον, ὁτὲ δ' οὔτε φαινόμενον οὔτ' ἀναγκαῖον. ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκριναμένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιῆται, τυγχάνῃ δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὃν πρὸς ὃ εὐπορεῖν ἔστιν ἐπιχειρημάτων. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴν

---

14 κἂν εἰ] καὶ εἰ B, καὶ ἂν C, κἂν εἰ corr u, καὶ A. — ἀπὸ om A. — 14 ῥᾴων u. — ὁρισαμένους C. — 17 περὶ C. — τὸ] ἀνάγκη τὸ f, rc B. — ἔστι τὸ προκείμενον P. — 18 pr ἐστιν] εἶναι f. — tert ἐστι] ἀνάγκη εἶναι C. — 19 ἔσται ἐξ ἀνάγκης ἂν Cf. — 21 τί οὐκ ἔστιν corr u. — 24 ἐπιβλέπειν corr c. — που om P. — 25 ἐφ' ἧς ἐξ pr A. — 27 ἔφησέ τις μεμνῆσθαι C. — 28 pr καὶ om u. — alt τοῦ om P. — 30 ἔσται ἡλίου ἔκλειψις CPuf. — 31 ἀλλ' ἢ Cf. — 32 ἔτι καὶ σοφιστικὸς ὁ τρόπος rc c. — 32 τόπος C. — τοιοῦτο Cc, τοιοῦτον corr u. — 36 ἀποκρινομένου Pf. — 37 τυγχάνει BCu, pr c. — ἔστιν εὐπορεῖν P. — εὐπορεῖ ἐπιχειρημάτων C.

p.112 πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησάμενος ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. φαινόμενον δ' ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως, μὴ ᾖ δέ, πρὸς ὃ γίγνονται οἱ λόγοι, εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γινομένης ἀναιρεῖν ἐπιχειροίη αὐτό. τὸ δὲ λοιπόν, ὅταν μήτ' ἀναγκαῖον ᾖ μήτε φαινόμενον πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι, ἄλλως δὲ παρεξελέγχεσθαι συμβαίνῃ τῷ ἀποκρινομένῳ. δεῖ δ' εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπων· παντελῶς γὰρ ἀπηρτημένος καὶ ἀλλότριος ἔοικεν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς. διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινόμενον μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν, ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ, τίθησι δέ. μᾶλλον γὰρ ἀπορεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσι πάντων τιθεμένων αὐτοῖς τῶν τοιούτων, ἐὰν μὴ περαίνωσιν.

Ἔτι πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν, οἷον ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον εἶναι καὶ ὅτι ζῷόν ἐστιν εἴρηκε καὶ ὅτι ἔμψυχον καὶ ὅτι δίπουν καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὥστε ὁποιουοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολούθων ἀναιρεθέντος ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. εὐλαβεῖσθαι δὲ χρὴ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ χαλεπωτέρου τὴν μετάληψιν ποιεῖσθαι· ἐνίοτε μὲν γὰρ ῥᾷον τὸ ἀκόλουθον ἀνελεῖν, ἐνίοτε δ' αὐτὸ τὸ προκείμενον.

6 Ὅσοις δ' ἀνάγκη θάτερον μόνον ὑπάρχειν, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον ἢ τὴν ὑγίειαν, ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι ὅτι ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. τοῦτο δ' ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω· δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, ὅτι οὐχ ὑπάρχει τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα· ἐὰν δ' ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν,

---

112a1 ***ποιησαμένους AB*****, *ποιησαμένου*** corr ***Cc*****, *ποιησάμενος*** pr ***C*****. — 5 *εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς Puf*****,** corr ***B*****. — 6 *αὐτὸν B*****. — *γιγνομένης Bu*****, *γενομένης C*****. — *ἐπιχειρεῖ Pfu*****. — 7 *ὅτε C*****. — *ᾖ*** om ***C*****. — 8 *γίγνονται ABcu*****. — *δὲ*] *τε P*****. — 9 *συμβαίνει BCf*****. — *ἀποκριναμένῳ C*****. — 10 *τρόπον BCPfcu*****. — 12** alt ***μὴ*** rc add ***u*****. — 13 *ὅσα*] *ὡς ἅμα C*****, *ὥσπερ*** fort pr c. **— *δοκεῖ μὲν τίθησι u*****. — 14 *τὸ*** om ***P*****. — *ἐρωτῶσιν ὅταν πάντων αὐτοῖς τιθεμένων C*****. — 15 *ἐὰν μὴ*] *μηδὲν C*****. — 18 *εἰρηκὼς P*****. — 20 *ἑνὸς ὁποιουοῦν C*****. — *ἀνῄρηται C*****. — 21 *τὰ τοιαῦτα BCf*****. — *καὶ τὸ*] *εἰς τὸ f*****,** corr ***B*****, *καὶ τὸ ἐκ Pu*****. — *χαλεπώτερον*** corr ***B*****. — *χαλεπώτερον ποιεῖσθαι μετάληψιν f*****. — 22 *ῥᾳδιαίτερον τὸ C*****. — 24 *μόνον θάτερον P*****. — 25 *τὴν*** bis om ***C*****. — 28 *ὅτι οὐχ ὑπάρχει*** post **29 *ἐσόμεθα P*****. — 29 *ὑπάρχῃ AB*****.**

τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος ὁ τόπος.

Ἔτι τὸ ἐπιχειρεῖν μεταφέροντα τοὔνομα ἐπὶ τὸν λόγον, ὡς μάλιστα προσῆκον ἐκλαμβάνειν ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα, οἷον εὔψυχον μὴ τὸν ἀνδρεῖον, καθάπερ νῦν κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα, καθάπερ καὶ εὔελπιν τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος, καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστου εἶναι δαίμονα.

Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὰ δ' ὁπότερ' ἔτυχεν, ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῇ ἢ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης, ἢ αὐτὸ ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀεὶ δίδωσι τόπον ἐπιχειρήματος. ἐὰν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῇ, δῆλον ὅτι οὐ παντί φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί, ὥστε ἡμάρτηκεν· εἴ τε τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενον ἐξ ἀνάγκης ἔφησε· παντὶ γάρ φησιν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν· ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγεται τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον εἰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον, ὥστ' ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἐνδέχεται δέ, κἂν μὴ διορίσας εἴπῃ πότερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ᾖ δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διαλέγεσθαι ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ, οἷον εἰ φαύλους τοὺς ἀποκλήρους ἔφησεν εἶναι μὴ διορίσας, ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ διαλέγεσθαι.

Ἔτι καὶ εἰ αὐτὸ αὑτῷ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς ἕτερον διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα, καθάπερ Πρόδικος διῃρεῖτο τὰς

---

30 οὖν om *P*. — 32 κατὰ pr *BC*. — 33 μᾶλλον *C*. — προσῆκεν *A*. — ἐκλαμβάνειν pr om *BC*. — κεῖται καὶ τοὔνομα *P*. — 34 νῦν om *Pu*. — 35 εὐέλπιδα *u*. — 36 δὲ om *u*. — ἂν et ᾗ om *C*.

112b4 ἤτοι αὐτὸ *C*. — τὸ *B*. — 5 ἐάν τε γὰρ *C*. — 6 et 8 φήσει *P*. — 7 pr τὸ om *P*. — 9 δὲ om *u*. — 10 εἴρηκεν. τὸ γὰρ ἔλαττον *C*. — 11 οἱ om *u*. — 12 ὡς *P*. — 13 εἰ...εἴρηκεν mg *u*. — εἴρηκεν εἶναι. ὡσαύτως *C*. — 16 ἢ ὡς ἐξ *u*. — 21 εἰ καὶ *Pf*. — καὶ om *u*. — ἑαυτῷ *u*, τὸ *P*.

ἡδονὰς εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν καὶ εὐφροσύνην· ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ τῆς ἡδονῆς ὀνόματά ἐστιν. εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ ἂν αὐτῷ φαίη συμβεβηκέναι.

7 Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἑξαχῶς, ἐναντίωσιν δὲ ποιεῖ τετραχῶς συμπλεκόμενα, δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐναντία, ὅπως ἂν χρήσιμον ᾖ καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ὅτι μὲν οὖν ἑξαχῶς συμπλέκεται, δῆλον· ἢ γὰρ ἑκάτερον τῶν ἐναντίων ἑκατέρῳ συμπλακήσεται· τοῦτο δὲ διχῶς, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, ἢ ἀνάπαλιν τὸ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. ἢ ὅταν ἄμφω περὶ τοῦ ἑνός· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἢ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. ἢ τὸ ἓν περὶ ἀμφοτέρων· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ, ἢ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς.

p.113 Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ῥηθεῖσαι συμπλοκαὶ οὐ ποιοῦσιν ἐναντίωσιν· τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφότερα γὰρ αἱρετὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς τῷ τοὺς ἐχθροὺς εὖ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φευκτὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐ δοκεῖ δὲ φευκτὸν φευκτῷ ἐναντίον εἶναι, ἐὰν μὴ τὸ μὲν καθ' ὑπερβολὴν τὸ δὲ κατ' ἔνδειαν λεγόμενον ᾖ· ἥ τε γὰρ ὑπερβολὴ τῶν φευκτῶν δοκεῖ εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἔνδεια. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τέτταρα ποιεῖ ἐναντίωσιν. τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν τῷ τοὺς φίλους κακῶς ἐναντίον· ἀπό τε γὰρ ἐναντίου ἤθους ἐστί, καὶ τὸ μὲν αἱρετὸν τὸ δὲ φευκτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· καθ' ἑκάστην γὰρ συζυγίαν τὸ μὲν αἱρετὸν τὸ δὲ φευκτόν, καὶ τὸ μὲν ἐπιεικοῦς ἤθους τὸ δὲ φαύ-

---

23 πάντα γὰρ ταῦτα u. — 24 ὀνόματος u. — τῷ χαίρειν τὸ C. — 25 φαίη τῷ εὐφρ. u. — φαίη C. — αὐτὸ ... συμβεβηκέναι om A. — 27 τἀναντία C. — συμπέπλεκται ABPf. — ἑξαχῶς ἀλλήλοις C. — 28 συμπεπλεγμένα A. — λαμβάνειν δεῖ C. — 29 ᾖ χρήσιμον C. — ᾖ om u. — 30 συμπέπλεκται Af. — 31 ἢ corr B. — ἑκατέρῳ] ἑκατέρῳ τῶν ἐναντίων ABPfu. — 33 ἢ τὸ ἀνάπαλιν P. — κακῶς ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς CP. — 34 ἢ ἀμφότερα περὶ CPu. — 35 et 36 εὖ] εὖ ποιεῖν CPu. — 36 καὶ τὸ τοὺς Cu. — 37 alt τὸ om P.

113a1 δύο πρῶται C. — 4 οὔτε C. — 5 ἤθους. ἀπὸ κακίας γάρ. οὐ B. — 7 ᾖ post 6 μὴ Cu. — 8 δοκεῖ τῶν φευκτῶν u. — 9 τέτταρα πάντα Cu. — τό τε γὰρ Cu. — 10 γὰρ] γὰρ τοῦ C.

λου. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῷ αὐτῷ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι. τῷ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν ἐναντίον καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκοποῦσι δύο τὰ ἐναντία φανήσεται. λαμβάνειν οὖν τῶν ἐναντίων ὁπότερον ἂν ᾖ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμον.

Ἔτι εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει ᾧπερ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τοῦτο ὑπάρχει, ἐκεῖνο οὐκ ἂν ὑπάρχοι· ἀδύνατον γὰρ τἀναντία ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν.

Ἢ εἴ τι τοιοῦτον εἴρηται κατά τινος, οὗ ὄντος ἀνάγκη τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὰς ἰδέας ἐν ἡμῖν ἔφησεν εἶναι· κινεῖσθαί τε γὰρ καὶ ἠρεμεῖν αὐτὰς συμβήσεται, ἔτι δὲ αἰσθητὰς καὶ νοητὰς εἶναι. δοκοῦσι γὰρ αἱ ἰδέαι ἠρεμεῖν καὶ νοηταὶ εἶναι τοῖς τιθεμένοις ἰδέας εἶναι, ἐν ἡμῖν δὲ οὔσας ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι· κινουμένων γὰρ ἡμῶν ἀναγκαῖον καὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάντα συγκινεῖσθαι. δῆλον δ' ὅτι καὶ αἰσθηταί, εἴπερ ἐν ἡμῖν εἰσί· διὰ γὰρ τῆς περὶ τὴν ὄψιν αἰσθήσεως τὴν ἐν ἑκάστῳ μορφὴν γνωρίζομεν.

Πάλιν εἰ κεῖται συμβεβηκὸς ᾧ ἐστί τι ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τοῦ ἐναντίου δεκτικόν, ὅπερ καὶ τοῦ συμβεβηκότος· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων δεκτικόν. οἷον εἰ τὸ μῖσος ἕπεσθαι ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ· ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ· εἰ γὰρ μή, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστὶν ἡ φιλία, οὐκ ἂν ἕποιτο μῖσος ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἴη γὰρ ἂν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, εἴ-

---

14 πλείω Cu. — συμβαίνει ἐναντία u. — 15 τὸ B. — καὶ om uf, del A. — 16 τὸ τοὺς...καὶ τὸ om C. — κακῶς] κακῶς ἐναντίον Pf. — 17 ἑκάστῳ κατὰ τὸν C. — ἐπισκοποῦντι C — 18 τἀναντία Cu. — 20 pr εἰ om P. — 21 ὑπάρχει in fin corr C. — ὑπάρχειν om C. — 22 ὑπάρχοι] ὑπάρχει corr BC, ὑπάρχῃ pr AB. — γὰρ] γὰρ ἀμφότερα Cu. — τὰ ἐναντία AB. — 23 ἅμα om Cu. — ὑπάρχειν. ἄλλος εἴ τι συμβεβηκέναι τινί φησιν, ἐφορᾶν εἰ τῷ συμβεβηκότι ἐναντίον ἐστί τι. εἰ οὖν τὸ ἐναντίον ὑπάρχῃ τοῦ συμβεβηκότος ᾧ φησὶ συμβεβηκέναι, ἐκεῖνο οὐκ ἂν ὑπάρχοι ὃ ἐξ ἀρχῆς ἔφη συμβεβηκέναι. ἀδύνατον γὰρ τὰ ἐναντία ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. ἢ C. — 24 εἴρηται τοιοῦτον f. — 25 τἀναντία (C) συμβαίνειν u. — 26 τε om u. — αὐτὰς καὶ ἠρεμεῖν C. — αὐτὰ pr A. — 28 καὶ] καὶ ἀκίνητοι καὶ Cu. — 29 ἀνάγκη u. — 30 πάντα] ὄντα C, om u.

113b1 θυμοειδεῖ, ἡ φιλία· εἰ BCu. — 2 ἀλλ' om P. — θυμητικῷ pr A. — ἐστὶν om Cu. — 3 ἕποιτο τὸ μῖσος BCf, τὸ μῖσος τῇ u.

περ καὶ ἀγνοίας· ὅπερ οὐ δοκεῖ, τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν εἶναι ἐπιστήμης. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον· κατασκευάζοντι δέ, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος, ὅτι δ' ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς οὔτ' ἐνδέχεται ὑπάρξαι· ἐὰν δὲ δείξωμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστίν, οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δεδειγμένον ἔσται.

8 Ἐπεὶ δ' αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες, σκοπεῖν ἐκ μὲν τῶν ἀντιφάσεων ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι, λαμβάνειν δ' ἐξ ἐπαγωγῆς, οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐνταῦθα γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολούθησις· τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται, τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον οὔ, ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ οὐκ ἄνθρωπος. ἐπὶ πάντων οὖν τὸ τοιοῦτον ἀξιωτέον, οἷον εἰ τὸ καλὸν ἡδύ, καὶ τὸ μὴ ἡδὺ οὐ καλόν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδ' ἐκεῖνο. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ ἡδὺ οὐ καλόν, τὸ καλὸν ἡδύ. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω ἀντιστρέφει ἡ κατὰ τὴν ἀντίφασιν ἀκολούθησις ἀνάπαλιν γινομένη.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἕπεται, ἢ ἐπὶ ταὐτὰ ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι· λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐπαγωγῆς, ἐφ' ὅσον χρήσιμον. ἐπὶ ταὐτὰ μὲν οὖν ἀκολούθησις, οἷον τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῇ δειλίᾳ· τῇ μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀκολουθεῖ, τῇ δὲ κακία, καὶ τῇ μὲν ἀκολουθεῖ τὸ αἱρετόν, τῇ δὲ τὸ φευκτόν. ἐπὶ ταὐτὰ οὖν καὶ ἡ τούτων ἀκολούθησις· ἐναντίον γὰρ τὸ αἱρετὸν τῷ φευκτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀκολούθησις, οἷον εὐεξίᾳ μὲν ἡ ὑγίεια ἀκολουθεῖ,

---

8 ὅτι δ'...χρήσιμος om *C.* — 9 μὲν om *u.* — τὸ ἐναντίον pr *u.* — 15 ἀντιθέσεις εἰσὶ τέσσαρες *C.* — 16 ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα *Cu.* — 23 τοῦτο μὴ *Cu.* — 24 εἰ om *P.* — μὴ τὸ *ABc.* — 26 γενομένη *C.* — 28 ἢ om *P.* — τὰ αὐτὰ *u.* — ἢ] ἡ ἀκολούθησις ἢ *u.* — καὶ om *C.* — καὶ] ἢ *C*, ἢ καὶ *u.* — τὰ αὐτὰ ἐξ *u.* — 30 ἐφ' ὅσον χρήσιμον om *ABPcf.* — ταῦτα *u.* — 31 ἀνδρίᾳ *Puf.* — 33 ταῦτα μὲν οὖν *P.* — καὶ οὕτως ἡ ἀκολούθησις *APf.* — 34 τῷ αἱρετῷ τὸ φευκτόν *Ac.* — 35 οἷον εἰ εὐεξία *C.* — ἡ om *Cu.*

καχεξίᾳ δὲ νόσος οὔ, ἀλλὰ νόσῳ καχεξία. δῆλον οὖν ὅτι ἀνάπαλιν ἐπὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. σπάνιον δὲ τὸ ἀνάπαλιν p.114 ἐπὶ τῶν ἐναντίων συμβαίνει, ἀλλὰ τοῖς πλείστοις ἐπὶ ταὐτὰ ἡ ἀκολούθησις. εἰ οὖν μήτ' ἐπὶ ταὐτὰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ μήτε ἀνάπαλιν, δῆλον ὅτι οὐδὲ τῶν ῥηθέντων ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. εἰ δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ἀναγκαῖον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν.

Ὁμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐπὶ τῶν στερήσεων καὶ ἕξεων σκεπτέον. πλὴν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐπὶ ταὐτὰ τὴν ἀκολούθησιν ἀναγκαῖον ἀεὶ γίνεσθαι, καθάπερ ὄψει μὲν αἴσθησιν, τυφλότητι δ' ἀναισθησίαν. ἀντίκειται γὰρ ἡ αἴσθησις τῇ ἀναισθησίᾳ ὡς ἕξις καὶ στέρησις· τὸ μὲν γὰρ ἕξις αὐτῶν, τὸ δὲ στέρησίς ἐστιν.

Ὁμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι χρηστέον· ἐπὶ ταὐτὰ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. οἷον εἰ τὸ τριπλάσιον πολλαπλάσιον, καὶ τὸ τριτημόριον πολλοστημόριον· λέγεται γὰρ τὸ μὲν τριπλάσιον πρὸς τὸ τριτημόριον, τὸ δὲ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον. πάλιν εἰ ἡ ἐπιστήμη ὑπόληψις, καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὑποληπτόν· καὶ εἰ ἡ ὅρασις αἴσθησις, καὶ τὸ ὁρατὸν αἰσθητόν. ἔνστασις ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἐπὶ τῶν πρός τι τὴν ἀκολούθησιν γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται· τὸ γὰρ αἰσθητὸν ἐπιστητόν ἐστιν, ἡ δ' αἴσθησις οὐκ ἐπιστήμη. οὐ μὴν ἀληθής γε ἡ ἔνστασις δοκεῖ εἶναι· πολλοὶ γὰρ οὔ φασι τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμην εἶναι. ἔτι πρὸς τοὐναντίον οὐχ ἧττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν, οἷον ὅτι τὸ αἰσθητὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν· οὐδὲ γὰρ ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη.

9 Πάλιν ἐπὶ τῶν συστοίχων καὶ ἐπὶ τῶν πτώσεων, καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα. λέγεται δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιάδε οἷον τὰ δίκαια καὶ ὁ δίκαιος τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τὰ ἀνδρεῖα καὶ ὁ ἀνδρεῖος τῇ ἀνδρείᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φυλακτικὰ σύστοιχα ἐκείνῳ οὗ ἐστὶ ποιητικὰ ἢ φυλακτικά,

114a2 τὰ αὐτὰ u, τὸ αὐτὸ A, fort pr c. — 3 τὰ αὐτὰ cu. — τῶν ἐναντίων τὸ P. — τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ C. — 4 τῶν] ἐπὶ τῶν BCu. — 7 καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων Cu. — τῶν om u. — 9 αἰεὶ B. — γίγνεσθαι ABu. — 11 γὰρ καὶ ἡ ABcf, γὰρ καὶ P. — 13 τῇ ἕξει καὶ om P. — 14 τὰ αὐτὰ u. — τούτων corr u. — 15 πολλαπλάσιον pr om A. — 19 ὄψις C. — 20 ἀναγκαῖον Cu. — γίγνεσθαι u. — 22 γε om Cu. — δόξειεν u. — 29 ἀνδρίᾳ Puf, ut solent. — καὶ τὰ] ἢ AB. — 30 σύστοιχα... φυλακτικά om c. — ἐκείνων CPuf. — οὗ] ἐστὶν ὧν C, qui hoc signum : apposuit, ὧν f.

οἷον τὰ ὑγιεινὰ ὑγιείας καὶ τὰ εὐεκτικὰ εὐεξίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι, πτώσεις δὲ οἷον τὸ δικαίως καὶ ἀνδρείως καὶ ὑγιεινῶς καὶ ὅσα τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις σύστοιχα εἶναι, οἷον τὸ μὲν δικαίως τῇ δικαιοσύνῃ, τὸ δὲ ἀνδρείως τῇ ἀνδρείᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα, οἷον δικαιοσύνη δίκαιος δίκαιον δικαίως. δῆλον οὖν ὅτι ἑνὸς ὁποιουοῦν δειχθέντος τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἀγαθοῦ ἢ ἐπαινετοῦ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δεδειγμένα γίνεται οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἐπαινετῶν, καὶ ὁ δίκαιος καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ δικαίως τῶν ἐπαινετῶν. ῥηθήσεται δὲ τὸ δικαίως καὶ ἐπαινετῶς κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐπαινετοῦ, καθάπερ τὸ δικαίως ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον, οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν· ἢ εἰ τοῦτο, κἀκεῖνο. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἀδικία ἄγνοια· καὶ εἰ τὸ δικαίως ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως, τὸ ἀδίκως ἀγνοούντως καὶ ἀπείρως. εἰ δὲ ταῦτα μή, οὐδ' ἐκεῖνα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ νῦν ῥηθέντος· μᾶλλον γὰρ ἂν φανείη τὸ ἀδίκως ἐμπείρως ἢ ἀπείρως. οὗτος δ' ὁ τόπος εἴρηται πρότερον ἐν ταῖς τῶν ἐναντίων ἀκολουθήσεσιν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο νῦν ἀξιοῦμεν ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ ἀκολουθεῖν.

Ἔτι ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν καὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ὧν γὰρ αἱ γενέσεις τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθά, καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθά, καὶ αἱ γενέσεις· εἰ δὲ αἱ γενέσεις τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν. ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν ἀνάπαλιν· εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, αὐτὰ τῶν κακῶν, εἰ δ' αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν· ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθά, καὶ αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν, ὧν δὲ τὰ φθαρτικὰ ἀγαθά, αὐτὰ τῶν κακῶν.

---

32 δὲ] δή *P*, om *u*. — 33 οἷον om c. — καὶ τὸ ἀνδρείως *C*. — 34 ὑγιεινῶς καὶ εὐεκτικῶς καὶ *Cu*. — 38 δίκαιος pr om *u*.

114b1 γίνεται] ἐστὶ *Pf*. — εἰ om *Pf*. — 2 τὸ δίκαιον καὶ ὁ δίκαιος *C*. — 9 δικαίως καὶ ἐπιστ. *u*. — 10 ἀγνοοῦντος pr *A* et fort pr *B*. — 14 οὐθὲν *C*. — 18 καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθά om *C*. — 19 εἰ δὲ . . . αὐτὰ τῶν κακῶν om *P*. — εἰ δὲ] καὶ ὧν *C*. — 24 ταῦτα *P*.

10 Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων, εἰ ὁμοίως ἔχει, οἷον εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα, καὶ εἰ τὸ ὄψιν ἔχειν ὁρᾶν, καὶ τὸ ἀκοὴν ἔχειν ἀκούειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν δοκούντων. χρήσιμος δ' ὁ τόπος πρὸς ἄμφω· εἰ μὲν γὰρ ἐπί τινος τῶν ὁμοίων οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων, εἰ δὲ ἐπί τινος μή, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐφ' ἑνὸς καὶ εἰ ἐπὶ πολλῶν ὁμοίως ἔχει· ἐνιαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ. οἷον εἰ τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαι, καὶ τὸ πολλὰ ἐπίστασθαι πολλὰ διανοεῖσθαι. τοῦτο δ' οὐκ ἀληθές· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ἐνδέχεται πολλά, διανοεῖσθαι δ' οὔ. εἰ οὖν τοῦτο μή, οὐδ' ἐκεῖνο τὸ ἐφ' ἑνός, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαί ἐστιν.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰσὶ δὲ τοῦ μᾶλλον τόποι τέσσαρες, εἷς μὲν εἰ ἀκολουθεῖ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον, οἷον εἰ ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἡ μᾶλλον ἡδονὴ μᾶλλον ἀγαθόν, καὶ εἰ τὸ ἀδικεῖν κακόν, καὶ τὸ μᾶλλον ἀδικεῖν μᾶλλον p.115
κακόν. χρήσιμος δὲ πρὸς ἄμφω ὁ τόπος· εἰ μὲν γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιδόσει ἡ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίδοσις, καθάπερ εἴρηται, δῆλον ὅτι συμβέβηκεν, εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖ, οὐ συμβέβηκεν. τοῦτο δ' ἐπαγωγῇ ληπτέον. ἄλλος· ἑνὸς περὶ δύο λεγομένου, εἰ ᾧ μᾶλλον εἰκὸς ὑπάρχειν μὴ ὑπάρχει, οὐδ' ᾧ ἧττον, καὶ εἰ ᾧ ἧττον εἰκὸς ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ ᾧ μᾶλλον. πάλιν δυοῖν περὶ ἑνὸς λεγομένων εἰ τὸ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ ἧττον, ἢ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον. ἔτι δυοῖν περὶ δύο λεγομένων εἰ τὸ θατέρῳ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ, ἢ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ.

---

27 alt ἐπὶ om u. — 28 πρὸς ἄμφω ὁ τόπος u. — 29 ἔχει om Cu. — καὶ om P. — 31 σκοπεῖν] τῶν ὁμοίων. σκοπεῖν Cu. — alt εἰ om P. — 33 καὶ] ἔστι καὶ P. — τὸ pr om c. — 34 πολλὰ ἐνδέχεται Cu. — 35 οὖν] δὲ P. — 37 alt μᾶλλον] μᾶλλον καὶ ἧττον Cu. — τόποι ante alt τοῦ BCPcu. — 38 τέτταρες C. — τῷ μᾶλλον τὸ μ. u. — 39 ἀγαθὸν...ἡδονὴ pr om C.

115a2 δὲ] δ' οὖν ABf. — 5 οὐ] οὐδὲ P. — 6 δυοῖν Cu. — μὴ] οὐχ C. — 7 εἰ om u. — 9 τὸ θατέρῳ μᾶλλον B. — 10 ἢ εἰ] εἰ δὲ Cu, rc add A, qui pr om, καὶ εἰ c. — τὸ ἧττον pr om A. — 11 ἔστι δὲ δυοῖν P. — περὶ δυοῖν C. — λεγομένοιν u. — 12 ἢ εἰ] εἰ δὲ Cu. — ἢ εἰ...λοιπῷ om A. — 13 ὑπάρχειν τῷ ἑτέρῳ Cu.

Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως ὑπάρχειν ἢ δοκεῖν ὑπάρχειν τριχῶς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὕστερον ῥηθέντων τριῶν τόπων ἐλέγετο. εἴτε γὰρ ἕν τι δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν, εἰ τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ ἑτέρῳ, εἰ δὲ θατέρῳ ὑπάρχει, καὶ τῷ λοιπῷ· εἴτε δύο τῷ αὐτῷ ὁμοίως, εἰ τὸ ἕτερον μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπόν, εἰ δὲ θάτερον, καὶ τὸ λοιπόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ εἰ δύο δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει· εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ, εἰ δὲ ὑπάρχει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ.

11 Ἐκ μὲν οὖν τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ τοῦ ὁμοίως τοσαυταχῶς ἐνδέχεται ἐπιχειρεῖν· ἔτι δ' ἐκ τῆς προσθέσεως, ἐὰν ἕτερον πρὸς ἕτερον προστεθὲν ποιῇ ἀγαθὸν ἢ λευκόν, μὴ ὂν πρότερον λευκὸν ἢ ἀγαθόν, τὸ προστεθὲν ἔσται λευκὸν ἢ ἀγαθόν, οἷόν περ καὶ τὸ ὅλον ποιεῖ. ἔτι εἰ πρὸς τὸ ὑπάρχον προστεθέν τι μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον οἷον ὑπῆρχε, καὶ αὐτὸ ἔσται τοιοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. χρήσιμος δὲ οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ τόπος, ἀλλ' ἐν οἷς τὴν τοῦ μᾶλλον ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ τόπος οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ προστιθέμενον ἀγαθόν, οὐδέπω δῆλον εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀγαθὸν κακῷ προστιθέμενον οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ, οὐδὲ λευκὸν μέλανι.

Πάλιν εἴ τι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἁπλῶς ὑπάρχει· τὸ γὰρ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἢ λευκὸν οὐδὲ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ῥηθήσεται· τὸ γὰρ κακὸν οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθόν, ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἧττον ῥηθήσεται. οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι· πολλὰ γὰρ τῶν οὐ λεγομένων μᾶλλον ἁπλῶς ὑπάρχει· ἄνθρωπος γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

---

18 ἢ εἰ δοκεῖ *C.* — ὑπάρχει] δοκεῖ ὑπάρχειν *u.* — οὐδὲ θατέρῳ, καὶ εἰ θατέρῳ ὑπάρξει *C.* — 19 θάτερον pr *u.* — 20 εἰ δὲ τὸ *P.* — alt εἰ...λοιπόν] τῷ λοιπῷ mg *u.* — 22 δυσί τισιν ὁμοίως *C.* — 25 καὶ τοῦ ἧττον *C.* — 26 δ' om *Cu.* — 27 ἀγαθὸν ἢ λευκόν *Cu.* — 28 τὸ ...ἀγαθόν om *B.* — 29 οἷόν περ] καὶ τοιοῦτον οἷόν περ *C*, οἷον c.

115b1 ποιεῖ τὸ ὅλον *u.* — 2 οὐδὲ τὸ λευκὸν *Cu.* — μέλανι οὐδὲ τὸ (τὸ om *Pf*) γλυκὺ πικρῷ. πάλιν *uPf.* — 4 οὐδὲν *Cc*, corr *B.* — 7 οὐδ' om *u.* — τρόπος *P.* — 8 οὐ] μὴ *C.* — μᾶλλον καὶ ἧττον ἁπλῶς *Cu.* — 10 ἔσται *C.*

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον καὶ ἐπὶ τοῦ κατά τι καὶ ποτὲ καὶ ποῦ· εἰ γὰρ κατά τι ἐνδέχεται, καὶ ἁπλῶς ἐνδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ ἢ ποῦ· τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀδύνατον οὔτε κατά τι οὔτε ποῦ οὔτε ποτὲ ἐνδέχεται. ἔνστασις ὅτι κατά τι μέν εἰσι φύσει σπουδαῖοι, οἷον ἐλευθέριοι ἢ σωφρονικοί, ἁπλῶς δὲ οὐκ εἰσὶ φύσει σπουδαῖοι. ὁμοίως δὲ καὶ ποτὲ μὲν ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν τι μὴ φθαρῆναι, ἁπλῶς δ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ποῦ μὲν συμφέρει τοιαύτῃ διαίτῃ χρῆσθαι, οἷον ἐν τοῖς νοσώδεσι τόποις, ἁπλῶς δ' οὐ συμφέρει. ἔτι δὲ ποῦ μὲν ἕνα μόνον δυνατὸν εἶναι, ἁπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν ἕνα μόνον εἶναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ποῦ μὲν καλὸν τὸν πατέρα θύειν, οἷον ἐν Τριβαλλοῖς, ἁπλῶς δ' οὐ καλόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐ ποῦ σημαίνει ἀλλὰ τισίν· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὅπου ἂν ὦσιν· πανταχοῦ γὰρ αὐτοῖς ἔσται καλὸν τοῖς Τριβαλλοῖς. πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον ὅταν νοσῇ, ἁπλῶς δ' οὔ. ἢ οὐδὲ τοῦτο ποτὲ σημαίνει, ἀλλὰ τῷ διακειμένῳ πως· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὁποτεοῦν, ἐὰν οὕτω μόνον διακείμενος ᾖ. τὸ δ' ἁπλῶς ἐστὶν ὃ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ἐστιν ἢ τὸ ἐναντίον. οἷον τὸ τὸν πατέρα θύειν οὐκ ἐρεῖς καλὸν εἶναι, ἀλλὰ τισὶ καλὸν εἶναι· οὐκ ἄρα ἁπλῶς καλόν. ἀλλὰ τὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶν ἐρεῖς καλὸν οὐδὲν προσθείς· ἁπλῶς γὰρ καλόν ἐστιν. ὥστε ὃ ἂν μηδενὸς προστιθεμένου δοκῇ εἶναι καλὸν ἢ αἰσχρὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἁπλῶς ῥηθήσεται.

Γ.

Πότερον δ' αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυεῖν ἢ πλειόνων, ἐκ p.116
τῶνδε σκεπτέον. πρῶτον δὲ διωρίσθω ὅτι τὴν σκέψιν ποιού-

---

12 εἰ] δ C. — 13 καὶ ποτὲ καὶ ποῦ Cu. — 15 μέν τι u. — ἐστιν A. — ἐλεύθεροι u. — 16 σπουδαῖοι φύσει u. — ὁμοίως] οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος· ὁμοίως BCuf, rc mg c. — 17 καὶ om f. — 18 ἁπλῶς ...φθαρῆναι om P. — 21 pr μόνον om C. — 23 et 25 τριβαλοῖς CP. — 24 ἀλλὰ μᾶλλον τισίν u. — 25 ἔσται] ἄρα c, ἔστι C. — τοῖς] οὖσι BCu. — 27 ποτὲ om u. — 28 ἂν C. — 30 ἐστιν om P. — τοὐναντίον Cu. — 31 εἶναι om Cu. — καλόν ἐστιν. ἀλλὰ u. — 32 προστιθείς Cf. — 33 δοκεῖ AP.

116a3 δυοῖν Pf. — ἐκ] ὄντων ἐκ u.

μεθα οὐχ ὑπὲρ τῶν πολὺ διεστώτων καὶ μεγάλην πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων (οὐδεὶς γὰρ ἀπορεῖ πότερον ἡ εὐδαιμονία ἢ ὁ πλοῦτος αἱρετώτερον) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σύνεγγυς, καὶ περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν ποτέρῳ δεῖ προσθέσθαι μᾶλλον, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. δῆλον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὅτι δειχθείσης ὑπεροχῆς ἢ μιᾶς ἢ πλειόνων συγκαταθήσεται ἡ διάνοια ὅτι τοῦτ' ἐστὶν αἱρετώτερον, ὁπότερον τυγχάνει αὐτῶν ὑπερέχον.

Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον ἢ βεβαιότερον αἱρετώτερον τοῦ ἧττον τοιούτου. καὶ ὃ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο ὁ φρόνιμος ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ, ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθός, ἢ οἱ σπουδαῖοι περὶ ἕκαστα αἱρούμενοι ᾗ τοιοῦτοί εἰσιν, ἢ οἱ ἐν ἑκάστῳ γένει ἐπιστήμονες, ἢ ὅσα οἱ πλείους ἢ πάντες, οἷον ἐν ἰατρικῇ ἢ τεκτονικῇ ἃ οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν ἢ πάντες, ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους ἢ πάντες ἢ πάντα, οἷον τἀγαθόν· πάντα γὰρ τἀγαθοῦ ἐφίεται. δεῖ δ' ἄγειν πρὸς ὅ τι ἂν ᾖ χρήσιμον τὸ ῥηθησόμενον. ἔστι δ' ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον τὸ κατὰ τὴν βελτίω ἐπιστήμην, τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν.

Ἔπειτα δὲ τὸ ὅπερ τόδε τι τοῦ μὴ ἐν γένει, οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου· τὸ μὲν γὰρ ἐν γένει τῷ ἀγαθῷ, τὸ δ' οὔ, καὶ τὸ μὲν ὅπερ ἀγαθόν, τὸ δ' οὔ· οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γένος, ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν, οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Καὶ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν τοῦ δι' ἕτερον αἱρετοῦ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ δι' αὑτὸ αἱρετόν, τὸ δὲ δι' ἕτερον. καὶ τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι τοῦ τοὺς ἐχθρούς.

---

5 ἄλληλα τὴν διαφορὰν C. — 8 διαμφισβητοῦμεν C. — 10 ἐπὶ τούτων ὅτι f. — ἢ om f. — 12 ἔχον ὑπεροχήν u. — 13 οὖν φαμὲν ὅτι τὸ u, τὸ rc u. — 14 ἂν μᾶλλον f. — 15 pr ὁ om Cu. — tert ὁ pr om B. — 16 περὶ] οἱ περὶ u. — ᾗ corr C. — ἢ om ABc. — 17 ὅσα om C. — πλείους τῶν ἰατρῶν ἢ c. — ἢ οἱ πάντες Puf. — οἱ ἐν P. — 18 τεκτονικῇ ἢ ἃ B, pr c. — πλεῖστοι u. — ἢ ἃ (ἃ om f) οἱ πάντες Cf, om P. — ὅλως] ἁπλῶς c. — οἱ πλείους om P. — 19 τὸ ἀγαθὸν et τοῦ ἀγ. u. — 20 ᾖ om u. — 22 τινὶ] οἷον εἰ βελτίων ἐπιστήμη φιλοσοφία τεκτονικῆς καὶ ἁπλῶς αἱρετώτερα τὰ κατὰ φιλοσοφίαν τῶν κατὰ τεκτονικήν, τινὶ f. — 23 τι ὂν τοῦ C, corr A. — 24 τὸ ἀγαθόν pr u. — 26 τυγχάνῃ pr A. — 32 οἷον ... συμβεβηκός rc mg c. — τοῦ] ἢ τὸ C.

τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετόν, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός· τὸ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς δικαίους εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς αἱρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν. ἔστι δὲ τοῦτο ταὐτὸ τῷ πρὸ τούτου, διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ· τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι δι' αὑτὸ αἱρούμεθα, καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν μέλλει ἔσεσθαι, κἂν ἐν Ἰνδοῖς ὦσιν· τὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς δι' ἕτερον, ὅπως μηθὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν.

Καὶ τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ καθ' αὑτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίου, καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης· ἡ μὲν γὰρ καθ' αὑτὴν ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία τῶν ἀγαθῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου· τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ κακοῦ αἴτιον φευκτότερον τοῦ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἡ κακία καὶ ἡ τύχη· τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ κακόν, ἡ δὲ τύχη κατὰ συμβεβηκός.

Καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι τοῦ τέμνεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθόν, τὸ δὲ τινὶ τῷ δεομένῳ τομῆς. καὶ τὸ φύσει τοῦ μὴ φύσει, οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου· τὸ μὲν γὰρ φύσει, τὸ δ' ἐπίκτητον. καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον αἱρετώτερον, οἷον θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ καὶ ψυχῇ ἢ σώματι. καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον βέλτιον ἢ τὸ τοῦ χείρονος, οἷον τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου· κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων, τοῖς δ' ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ὑπερέχει. καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν ἢ προτέροις ἢ τιμιωτέροις βέλτιον, οἷον ὑγίεια ἰσχύος καὶ κάλλους. ἡ μὲν γὰρ ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἐξ ὧν πρώτων συνέστηκε τὸ ζῷον, τὰ δ' ἐν τοῖς ὑστέροις· ἡ μὲν γὰρ ἰσχὺς ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς, τὸ δὲ κάλλος τῶν μελῶν τις συμμετρία δοκεῖ εἶναι. καὶ τὸ τέλος τῶν πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον δοκεῖ εἶναι, καὶ δυοῖν τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους. καὶ ὅλως τὸ πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τὸ

33 ἑαυτὸ u. — 35 μηθὲν CPu. — ταὐτὸν τοῦτο u. — ταὐτὸν CP. — 36 πρὸ αὐτοῦ Cu. — 39 μηδὲν CP.

116b1 αἴτιον τοῦ ἀγαθοῦ P. — ἀγαθοῦ om C. — 2 αἰτίου om CPcu. — ἑαυτὴν u. — 4 et 6 ἑαυτὸ u. — 6 ἡ δὲ τύχη] τὸ δὲ C. — 9 γυμνάζεσθαι C, pr B. — τοῦ τέμν. τὸ ὑγιάζεσθαι u. — 12 τῷ om P. — 13, 14, 25, 29, 34 ἤπερ f. — 15 οὐδενὶ C. — 16 ὑπάρχει A, διαφέρον ὑπερέχει f. — 19 καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς om ABPc. — 20 πρῶτον ABPc. — τὸ] καὶ τὸ C. — 21 ὀστέοις Ccu. — δοκεῖ εἶναι om 22 P, 23 C et pr u.

πρὸς ἄλλο τι, οἷον τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον ἢ τὸ πρὸς φρόνησιν. καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου. ἔτι δύο ποιητικῶν, οὗ τὸ τέλος βέλτιον. ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους ἐκ τοῦ ἀνάλογον, ὅταν πλείονι ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ, οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγιείας ἢ ὑγίεια ὑγιεινοῦ, τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας βέλτιον ὑγιείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγιείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ὑπερέχει. ἡ δὲ ὑγίεια τοῦ ὑγιεινοῦ ἐλάττονι ὑπερεῖχεν, ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ἢ ἡ ὑγίεια τοῦ ὑγιεινοῦ. δῆλον ἄρα ὅτι αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τῆς ὑγιείας· τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει.

Ἔτι τὸ κάλλιον καθ' αὑτὸ καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον, οἷον φιλία πλούτου καὶ δικαιοσύνη ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ καθ' αὑτὰ τῶν τιμίων καὶ ἐπαινετῶν, τὰ δ'
p.117 οὐ καθ' αὑτὰ ἀλλὰ δι' ἕτερον· οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ δι' ἕτερον, τὴν δὲ φιλίαν καθ' αὑτό, καὶ εἰ μηδὲν μέλλει ἡμῖν ἕτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι.

2 Ἔτι ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα αὑτοῖς παραπλήσια καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων· ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθόν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ἂν δ' ᾖ τὰ ἑπόμενα κακά, ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακόν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἱρετῶν οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δ' ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις· καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἕπεται, οἷον τῷ μανθάνοντι τὸ μὲν ἀγνοεῖν πρότερον, τὸ δ' ἐπίστασθαι ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τῶν ἑπομένων ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον.

---

25 alt τὸ om *A*. — 26 καὶ] τὸ γὰρ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον αἱρετώτερον. καὶ *f*. — ποιητικῶν ὄντων οὗ *Cf*, rc c. — 27 βέλτιον] αἴτιον *P*, βέλτιον καὶ αὐτὸ βέλτιον *Cf*. — 29 εἰ om *uf*. — ἤπερ ἡ ὑγίεια *f*. — 30 ὑγιεινοῦ ὥστε ἡ φρόνησις pr *u* et supra τὸ ποιητικόν. — ὑγιεινοῦ ὥστε τὸ *f*. — 31 τόσοῦτον *Pfu*. — 32 τὸ om *Cu*. — 33 ὑπερέχει *Cu*. — ὥστε] ἢ ἡ εὐδαιμονία τῆς ὑγιείας ὥστε *C*. — ὑπερέχει ante 34 pr τοῦ *u*. — 34 ἡ om *P*. — 35 οὖν *CPfcu*. — 37 et 39 ἑαυτὸ et ἑαυτὰ *u*. — 38 ἰσχύος] ὑγιείας καὶ ἰσχύος *f*.

117a1 ἑαυτὰ *u*. — 2 αὐτὸν *C*. — 3 ἑαυτό *u*. — 5 αὑτοῖς *ABCPc*, ἑαυτοῖς *u*, ἀλλήλοις *f*. — 8 ἐὰν *u*. — ἂν δ' ... αἱρετώτερον rc mg *B*. — 10 et 18 οὐθὲν *C*. — 14 οὖν om *C*.

Ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς, ἢ ὅταν τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις ἐνυπάρχῃ, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν. ἔνστασις, εἴ που θάτερον θατέρου χάριν· οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἄμφω τοῦ ἑνός, οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιείας, ἐπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρούμεθα. καὶ μὴ ἀγαθὰ δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει εἶναι αἱρετώτερα, οἷον εὐδαιμονίαν καὶ ἄλλο τι ὃ μή ἐστιν ἀγαθὸν δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας. καὶ ταὐτὰ μεθ' ἡδονῆς μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς. καὶ ταὐτὰ μετ' ἀλυπίας ἢ μετὰ λύπης.

Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον, οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δ' ἀνδρεία ἀνάπαλιν· ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα ἡ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται.

Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ ἢ ἐν τοῖς πλείστοις χρησιμώτερον, οἷον δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη ἀνδρείας· αἱ μὲν γὰρ ἀεὶ ἡ δὲ ποτὲ χρησίμη. καὶ ὃ πάντων ἐχόντων μηδὲν θατέρου δεόμεθα, ἢ ὃ ἐχόντων προσδεόμεθα τοῦ λοιποῦ, καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας· δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρεία, ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη.

Ἔτι ἐκ τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων καὶ τῶν ἐναντίων· ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβολῶν καὶ τῶν ἐναντίων· εἴτε γὰρ ἡ ἀποβολὴ ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερα, αὐτὸ αἱρετώτερον. ἐπὶ δὲ τῶν γενέσεων

---

17 ἕτερα ἐν τοῖς *BCPcf*. — ὑπάρχῃ *f*. — ἐλάττονα *u*. — 18 τοῦ ἑτέρου *CPu*. — 19 et 20 γυμνάζεσθαι bis *u*. — 20 ἕνεκεν καὶ αἱρούμεθα *u*. — 23 et 24 ταῦτα pr *B*, τὰ αὐτὰ *Pcuf*. — 23 μᾶλλον om *P*. — 25 μετ' om *P*. — ἀλυπίας μᾶλλον ἢ *ACu*. — 28 δύναται εἶναι. κατὰ *u*. — ταὐτὰ *C*. — δὲ] γὰρ *u*. — 30 μὴ δὲ ἀξιοῦν *u*. — 37 χρήσιμος *C*. — 38 ὃ om *C*. — ἔχοντες *ABcu*.
117b6 εἴτε] εἰ *u*, οὗ *Cf*. — ἢ] καὶ *Pu*. — 7 φευκτότερον *Cuf*.

καὶ τῶν λήψεων ἀνάπαλιν· ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, καὶ αὐτὰ αἱρετώτερα.

Ἄλλος τόπος, τὸ ἐγγύτερον τἀγαθοῦ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. καὶ τὸ ὁμοιότερον τἀγαθῷ, οἷον ἡ δικαιοσύνη δικαίου. καὶ τὸ τῷ βελτίονι αὐτοῦ ὁμοιότερον, καθάπερ τὸν Αἴαντα τοῦ Ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος τῷ Ἀχιλλεῖ. ἔνστασις τούτου ὅτι οὐκ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ κωλύει, μὴ ᾗ βέλτιστος ὁ Ἀχιλλεύς, ταύτῃ ὁμοιότερον εἶναι τὸν Αἴαντα, τοῦ ἑτέρου ὄντος μὲν ἀγαθοῦ μὴ ὁμοίου δέ. σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐπὶ τὰ γελοιότερα εἴη ὅμοιον, καθάπερ ὁ πίθηκος τῷ ἀνθρώπῳ, τοῦ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου· οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. πάλιν ἐπὶ δυοῖν εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι τὸ δὲ τῷ χείρονι ὁμοιότερον, εἴη ἂν βέλτιον τὸ τῷ βελτίονι ὁμοιότερον. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἔνστασιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἠρέμα ὅμοιον εἶναι, τὸ δὲ τῷ χείρονι σφόδρα, οἷον εἰ ὁ μὲν Αἴας τῷ Ἀχιλλεῖ ἠρέμα, ὁ δ' Ὀδυσσεὺς τῷ Νέστορι σφόδρα. καὶ εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἐπὶ τὰ χείρω ὅμοιον εἴη, τὸ δὲ τῷ χείρονι ἐπὶ τὰ βελτίω, καθάπερ ἵππος ὄνῳ καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ.

Ἄλλος, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἧττον τοιούτου, καὶ τὸ χαλεπώτερον· μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἃ μὴ ἔστι ῥαδίως λαβεῖν. καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ κοινοτέρου. καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον· αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ.

Ἔτι εἰ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, καὶ τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίστου, οἷον εἰ βέλτιον ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἀνθρω-

---

8 αἱ om *C*. — 11 τῷ ἀγαθῷ *u*. — δικαιοσύνη τοῦ δικαίου *Cu*. — 12 βελτίονι corr c. — αὐτῷ *Pc*, corr *C*, αὐτῶν *u*. — 13 εἶναί τινες *P*. — 14 τῷ] ἢν τῷ *C*. — 15 ᾗ *C*, pr *AB*. — 17 καὶ om c. — εἰ ante εἴη c. — τὸ γελοιότερον *AB*. — ὅμοιος *ABPfcu*. — 18 τῷ om *Cf*. — 19 καλλίων *CPfcu*. — πίθηξ *f*. — ὁμοιότερος fort *u*. — 21 αἱρετώτερον εἴη ἂν τὸ *u*. — ἂν om *C*. — 23 εἰ om *u*. — 24 aute ὁ rc add ὅμοιος *u*. — 25 ἐπὶ] ὅμοιον ἐπὶ *Au*. — 30 λαβεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ *CPu*. — 31 ἀκοινονητότερον *B*. — 31 et 32 ὃ *B*. — 32 ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ mg *u*. — 33 τοῦτο ἁπλῶς *f*. — 34 εἰ βελτίων *u*. — 37 εἰ om *A*.

πος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπος ἵππου βελτίων.

Ἔτι ὧν ἔστι τοὺς φίλους μετασχεῖν, αἱρετώτερα ἢ ὧν p.118 μή. καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα, οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ εὖ ποιεῖν μᾶλλον ἢ τὸ δοκεῖν· τοὺς γὰρ φίλους εὖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον ἢ δοκεῖν, τοὺς δὲ τυχόντας ἀνάπαλιν.

Καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω, ἐνίοτε δὲ καὶ αἱρετώτερα· βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν τὸ εὖ ζῆν, τὸ δὲ εὖ ζῆν ἐστὶν ἐκ περιουσίας, αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν ἀναγκαῖον. ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα· οὐ γὰρ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖον καὶ αἱρετώτερα· τὸ γοῦν φιλοσοφεῖν βέλτιον τοῦ χρηματίζεσθαι· ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τῷ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστίν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηταί τις τῶν καλῶν. σχεδὸν δὲ ἴσως αἱρετώτερον τὸ ἀναγκαῖόν ἐστι, βέλτιον δὲ τὸ ἐκ περιουσίας.

Καὶ ὃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι ἢ ὃ ἔστι καὶ παρ' ἄλλου, οἷον πέπονθεν ἡ δικαιοσύνη πρὸς τὴν ἀνδρείαν. καὶ εἰ τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε αἱρετόν, τόδε δὲ ἄνευ τοῦδε μή, οἷον δύναμις ἄνευ φρονήσεως οὐχ αἱρετόν, φρόνησις δ' ἄνευ δυνάμεως αἱρετόν. καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν, ἐκεῖνο αἱρετώτερον ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν, οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς εἶναι δόξωμεν.

Ἔτι οὗ τῇ ἀπουσίᾳ ἧττον ἐπιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον. καὶ οὗ τῇ ἀπουσίᾳ μὴ δυσφοροῦντι μᾶλλον ἐπιτιμητέον, τοῦτο αἱρετώτερον.

Ἔτι τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ ἔχον τὴν οἰκείαν ἀρετὴν 3 τοῦ μὴ ἔχοντος. ἄμφω δ' ἐχόντων τὸ μᾶλλον ἔχον.

Ἔτι εἰ τὸ μὲν ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ποιοῦν αἱρετώτερον, καθάπερ καὶ θερμότερον τὸ

118a2 μᾶλλον πρᾶξαι C. — βουλόμεθα πρᾶξαι μᾶλλον u. — 4 τὸ om u. — τοὺς...δοκεῖν rc mg u. — 8 ἐκ περιουσίας ἐστίν u. — 9 εἰ βέλτιον pr u. — 10 αἱρετώτερον pr u. — τὸ] ἐστι· τὸ P. — τὸ γὰρ Cu. — 14 αἱρετώτερον μὲν τὸ C. — ἐστι τὸ ἀναγκαῖον u. — 22 δόξωμεν ὑπάρχειν u. — 25 δυσφοροῦσι C. — 28 ἔχοντος αἱρετώτερον, ἄμφω C. — 29 ᾧ ἂν παρῇ] τὸν ἔχοντα u. — 30 τῷ ποιοῦντι B. — θερμὸν C.

θερμαῖνον τοῦ μή. εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν· ἢ εἰ τὸ βέλτιον καὶ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν, οἷον εἰ τὸ μὲν τὴν ψυχὴν τὸ δὲ τὸ σῶμα.

Ἔτι ἀπὸ τῶν πτώσεων καὶ τῶν χρήσεων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων, καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων· ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις, οἷον εἰ τὸ δικαίως αἱρετώτερον τοῦ ἀνδρείως, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον· καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἔτι εἴ τινος τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν μεῖζον ἀγαθόν ἐστι τὸ δὲ ἔλαττον, αἱρετώτερον τὸ μεῖζον. ἢ εἰ μείζονος μεῖζον θάτερον. ἀλλὰ καὶ εἰ δύο τινὰ τινὸς εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον τοῦ ἧττον αἱρετωτέρου αἱρετώτερον. ἔτι οὗ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον, οἷον φιλία χρημάτων· αἱρετωτέρα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ τῆς τῶν χρημάτων. καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς αὑτῷ αἴτιος εἶναι ἢ οὗ ἕτερον, οἷον τοὺς φίλους τῶν χρημάτων.

Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι τὸ ὅλον αἱρετώτερον ποιεῖ. εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προτείνειν ἐφ' ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων χρῆται τὸ κοινὸν. ἢ ἄλλων πως συνεργόν ἐστι, τῷ δὲ λοιπῷ μὴ χρῆται μηδὲ συνεργόν ἐστιν. οἷον πρίονα καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς· αἱρετώτερον γὰρ ὁ πρίων συνδυαζόμενος, ἁπλῶς δὲ οὐχ αἱρετώτερον. πάλιν εἰ ἐλάττονι προστεθέν τι τὸ ὅλον μεῖζον ποιεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ λειπόμενον ἔλαττον, ἐκεῖνο μεῖζον ἂν εἴη, ὁπότε ἀφαιρεθὲν τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ.

Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὑτὸ τὸ δὲ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν, οἷον ὑγίεια κάλλους. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν τὸ μηδενὸς συνειδότος μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὑτὸ

---

31 μὴ θερμαίνοντος. εἰ u. — 32 τὴν om u. — 34 ἔτι δὲ ἀπὸ C. — 37 αἱρετώτερον om C. — καὶ εἰ...αἱρετώτερον om A.

118b2 ἢ om C, del B. — μεῖζον ἢ (ἢ P) θάτερον CuP, θάτερον θατέρου P. — 8 ἑαυτῷ uf. — ἕτερος BCfcu, corr A. — 10 ἔτι τε ἐκ f. — προθέσεως C. — τι rc c, om A. — 12 προσχρῆται C. — 13 τῷ δὲ...ἐστιν om A. — 14 ἐστιν, τῷ δὲ λοιπῷ μὴ χρῆται μηδὲ συνεργόν ἐστιν, οἷον u. — 15 συνδυαζόμενον ABCP. — 18 ἐλαττοῖ pr AB. — 19 ἔλαττον τὸ λειπόμενον u. — 21 μηδενὸς ὄντος τοῦ συνειδότος Cu. — 22 et 26 ἑαυτὸ u.

καὶ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν, τὸ δὲ διὰ θάτερον μόνον. καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι' αὑτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. τιμιώτερον δ' ἂν εἴη καθ' αὑτό, ὃ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν δι' αὑτὸ αἱρούμεθα μᾶλλον.

Ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται καὶ τίνων χάριν, οἷον τοῦ συμφέροντος ἢ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ ἡδέος· τὸ γὰρ πρὸς ἅπαντα ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσιμον αἱρετώτερον ἂν ὑπάρχοι τοῦ μὴ ὁμοίως. τῶν δ' αὐτῶν ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρχει σκεπτέον, πότερον ἥδιον ἢ κάλλιον ἢ συμφερώτερον. πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν αἱρετώτερον, οἷον τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φευκτῶν· φευκτότερον γὰρ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῶν αἱρετῶν, οἷον νόσος αἴσχους· καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαῖον εἶναι κωλυτικώτερον ἡ νόσος.

Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως δεικνύναι φευκτὸν καὶ αἱρετὸν τὸ προκείμενον· ἧττον γὰρ αἱρετὸν τὸ τοιοῦτον, ὃ καὶ ἕλοιτ' ἂν τις ὁμοίως καὶ φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνον.

Τὰς μὲν οὖν πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, καθάπερ εἴρη- p.119
4 ται, ποιητέον. οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὁτιοῦν αἱρετὸν ἢ φευκτόν· ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ τὴν πρὸς ἕτερον ὑπεροχήν. εἰ γὰρ τὸ τιμιώτερον αἱρετώτερον, καὶ τὸ τίμιον αἱρετόν, καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἱρετώτερον, καὶ τὸ χρήσιμον αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν. ἐπ' ἐνίων γὰρ εὐθέως κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σύγκρισιν καὶ ὅτι αἱρετὸν ἑκάτερον ἢ τὸ ἕτερον λέγομεν, οἷον ὅταν τὸ μὲν φύσει ἀγαθὸν τὸ δὲ μὴ φύσει λέγωμεν· τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστιν.

Ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους περὶ τοῦ 5
μᾶλλον καὶ τοῦ μείζονος· ληφθέντες γὰρ οὕτως πρὸς πλείω χρήσιμοι ἂν εἴησαν. ἔστι δ' αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίους καθόλου μᾶλλον ποιεῖν μικρὸν παραλλάσσοντα τῇ προσηγο-

---

29 πρὸς om *C*. — 30 ὑπάρχῃ *APcu*, εἴη *f*. — τοῦ μὴ] τὸ corr *C*. — μὴ rc supra vs *f*. — αὐτῶν δ' *u*. — 31 ἴδιον *B*. — 35 τῷ *C*. — ἀρετῶν *ABc*, αἱρετῶν *P*. — 38 τοιοῦτο *C*.

119a1 ἀλλήλας *B*, fort pr c. — 6 καὶ om *C*. — 9 λέγομεν ... γὰρ φύσει ἀγαθόν rc supra lit *A*. — 10 αἱρετόν corr c. — 12 τοὺς om *Ac* et pr *f*. — 14 μᾶλλον καθόλου *CP*. — 15 παραλλάττοντας *C*.

ρία, οἷον τὸ φύσει τοιοῦτο τοῦ μὴ φύσει τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτο. καὶ εἰ τὸ μὲν ποιεῖ τὸ δὲ μὴ ποιεῖ τὸ ἔχον τοιόνδε [ἢ ᾧ ἂν ὑπάρχῃ], μᾶλλον τοιοῦτο ὅ ποτε ποιεῖ ἢ ὃ μὴ ποιεῖ. εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν τοιοῦτο.

Ἔτι εἰ τοῦ αὐτοῦ τινὸς τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἧττον τοιοῦτο· καὶ εἰ τὸ μὲν τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτο, τὸ δὲ μὴ τοιούτου τοιοῦτον, δῆλον ὅτι τὸ πρῶτον μᾶλλον τοιοῦτο. ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτο, ἢ εἰ τῷ ἧττον τοιούτῳ προστιθέμενον τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτο. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος τὸ λειπόμενον ἧττον τοιοῦτο, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτο. καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα μᾶλλον τοιαῦτα, οἷον λευκότερον τὸ τῷ μέλανι ἀμιγέστερον. ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα πρότερον, τὸ μᾶλλον ἐπιδεχόμενον τὸν οἰκεῖον τοῦ προκειμένου λόγον, οἷον εἰ τοῦ λευκοῦ ἐστὶ λόγος χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, λευκότερον ὅ ἐστι μᾶλλον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως.

6 Ἂν δ' ἐπὶ μέρους καὶ μὴ καθόλου τὸ πρόβλημα τεθῇ, πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. καθόλου γὰρ ἀναιροῦντες ἢ κατασκευάζοντες καὶ ἐπὶ μέρους δείκνυμεν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινί, καὶ εἰ μηδενί, οὐδὲ τινί. μάλιστα δ' ἐπίκαιροι καὶ κοινοὶ τῶν τόπων οἵ τ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν συστοίχων καὶ τῶν πτώσεων· ὁμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακόν, b τῷ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην εἶναί τινα κακόν. ἔτι εἴ τις αἴσθησις μή ἐστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία τις οὐκ ἔστιν ἀδυναμία. καὶ εἴ τι ὑποληπτὸν ἐπιστητόν, καὶ ὑπόληψίς τις ἐπιστήμη. πάλιν εἴ τι τῶν ἀδίκων ἀγαθόν, καὶ τῶν δικαίων τι κακόν, καὶ εἴ τι τῶν δικαίως κακόν, καὶ τῶν ἀδίκως τι ἀγαθόν. καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων φευκτόν, ἡδονή τις φευκτόν.

16, 20, 22 τοιοῦτον *Cu*, id 19 et 24 *C*. — 17 ἢ del *AC*, om *cf*. — 23 τὸ αὐτὸ *B*. — 24 τὸ *B*, pr *A*. — τοιοῦτο *BC*. — 31 λευκότερον ...ὄψεως om *P*. — ὅ ἐστι] ἐστὶ τὸ *C*. — 32 ἐὰν *C*. — 33 πρῶτοι *AB*. — ἢ ἀνασκ. τόποι om *u*. — 35 καὶ τὰ ἐπὶ *C*.

119b1 τῷ] καὶ τὸ *u*. — 3 καὶ om *f*. — τις om *A*. — 4 ἀδίκως *P*. — καὶ τῶν ...5 alt κακόν om *P*. — 5 pr καὶ] πάλιν *ABCPfu*. — δικαίως] ἀδίκως *u*, pr *f*, ἀδίκων corr *f*, ἀδίκως κακὸν καὶ τῶν δικαίως τι ἀγαθόν, καὶ εἴ τι τῶν ἀδίκων *C*. — κακῶν pr *B*. — ἀδίκως] δικαίως *u*, pr *f*, ἀδίκων *P*, δικαίων corr *f*. — 6 ἀγαθόν] κακόν *C*. — ἡδέως *ABPu*. — φευκτῶν pr *AB*, φευκτὸν καὶ *u*. — φευκτή *C*.

κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων ὠφέλιμον, ἡδονή τις ὠφέλιμον. καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτικῶν δὲ καὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ὂν ἀγαθόν ἐστιν, εἴη ἄν τις ἡδονὴ ἢ ἐπιστήμη τῶν κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης τῶν ἀγαθῶν ἢ ἡ γένεσις τῶν κακῶν, ἔσται τις ἐπιστήμη τῶν κακῶν, οἷον εἰ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε τῶν ἀγαθῶν ἢ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν κακῶν, εἴη ἂν τὸ ἐπίστασθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε τῶν κακῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μὲν τῶν ἐξ ἄλλου γένους τι τοιοῦτο ἐκείνων δὲ μηδέν ἐστιν, οὐδ' ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον, οἷον εἰ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν ἢ ἡδονή, μηδεμία δ' ἐπιστήμη ἀγαθόν, οὐδ' ἂν ἡδονὴ εἴη. καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως δὲ καὶ ἧττον ὡσαύτως· ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν, πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως ἀμφότερα, ἐκ δὲ τοῦ ἧττον κατασκευάζειν μόνον, ἀνασκευάζειν δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθὸν καὶ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθόν, καὶ ἐπιστήμη ἐστίν. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις, οὐδ' ἐπιστήμη. εἰ δ' ἧττον δύναμίς τις ἀγαθὸν ἢ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθόν, καὶ ἐπιστήμη. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθόν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην μηδεμίαν εἶναι ἀγαθόν. δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν μόνον ἐκ τοῦ ἧττον ἔστιν.

Οὐ μόνον δ' ἐξ ἄλλου γένους ἔστιν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λαμβάνοντι τὸ μάλιστα τοιοῦτον, οἷον εἰ κεῖται ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, δειχθείη δ' ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδ' ἄλλη οὐδεμία ἔσται, ἐπεὶ οὐδ' ἡ μάλιστα δοκοῦσα. ἔτι ἐξ ὑποθέσεως, ὁμοίως ἀξιώσαντα, εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας, εἰ δ' αὕτη μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν

---

7 καταυτὰ pr *AB*. — ταῦτα *Pu*. — 8 ὠφέλιμος καὶ ἀγαθὸν καὶ *C*, ἀγαθὸν καὶ *P*. — δὲ om *u*. — 11 ἢ om *P*. — ἡ om *Cu*. — 13 λανθάνεσθαι *u*. — 14 ἂν καὶ τὸ *C*. — αἰσχρὰ om *u*. — 18 τοιοῦτον *C*. — 19 εἴη om *u*. — τοιοῦτο *u*. — τις ἐπιστήμη *C*. — 20 τις ἀγαθὸν ἢ corr *u*. — ἂν ἡ ἡδονὴ *C*. — 23 ἀμφοτέρου *u*. — μόνον om *u*. — 25 δύναμίς τις *u*. — 30 τοῦ ἧττον corr *u*. — 32 λαμβάνοντα *Cu*. — ὁποῖον *A*. — 33 ὅτι ἡ φρόνησις *C*. — 34 ἐπειδὴ *C*.

οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί· ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δέ
p. 120 τινι μὴ ὑπάρχον κεῖται, δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί· καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δ' ἐστὶν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου ἐπὶ μέρους τεθέν· τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα καθόλου ἀξιοῖ ὁμολογεῖν, ἐπειδή, εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν.

Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται, οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἢ μὴ ἀγαθόν, καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γάρ τινα ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα ἔφησεν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα· ἄλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἐὰν γὰρ δείξωμεν ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν ἢ ἀγαθόν, οὔπω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον οὖν ὅτι ἀναιρεῖν μὲν μοναχῶς ἐνδέχεται, κατασκευάζειν δὲ διχῶς· ἄν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, ἄν τε ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν, δεδειγμένον ἔσται τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δέῃ διαλεχθῆναι ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθὸν ἢ ὅτι τις οὐκ ἀγαθόν, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται, οἷον εἰ τεθείη τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθῷ εἶναι, τινὶ δ' οὐχ ὑπάρχειν· εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθὸν εἴτε μηδεμία, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. εἰ δὲ μίαν ἡδονὴν μόνην ἀγαθὸν ἔθηκεν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν· δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἢ ὅτι οὐδεμία ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθόν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν· δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη ἢ ὅτι

38 οὐχ et ἀκολουθήσει...τινι om *P*.
120a1 ὑπάρχειν *C*. — 3 τεθέντος *C*. — 4 ὁμολογοῦντα] τιθέντα *C*. — 9 ἡδονὴν ἔφησεν *P*. — ὅτι καθόλου *C*. — 10 μέλλοι *A*. — 13 οὐκ ἀγαθὸν ἢ om *C*. — 14 ἐνδέχεται] λέγεται *u*. — 16 ἐάν τε *C*. — 18 ἐὰν...ἀγαθὸν om *C*. — 19 οὐκ pr om *A*. — 21 ἔσται ἀναιρεῖν *f*. — 22 ἡδονὴ *C*. — ἀγαθὸν *CPf*. — εἶναι om *C*. — 23 ἀγαθὸν εἶναι εἴτε *C*. — 24 δὲ μηδεμίαν pr *u*. — μόνην ἡδονὴν *P*. — μόνον *u*. — 26 πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν ἢ *C*. — 28 μόνη om *C*.

οὐδεμία ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον ἡ δικαιοσύνη, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς ὑπάρχειν τι ἢ μὴ εἴρηται, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν. ἔτι δ' ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιροῦντα κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων, καθάπερ εἴρηται πρότερον· ἄν τε γὰρ παντὶ φαίνηται ὑπάρχον ἄν τε μηδενί, πολλὰ προενέγκαντι ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως. ἔτι ἐφ' ὧν ἔστιν ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκός, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει, οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται οὐδ' ἐστὶ κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεως· εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται οὐδ' ἐστὶ κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμός, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς ἢ περιττὸς ἢ ἄρτιος· εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός.

Πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς διὰ τῶν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

Δ.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ἐπισκεπτέον. ἔστι δὲ ταῦτα στοιχεῖα τῶν πρὸς τοὺς ὅρους· περὶ αὐτῶν δὲ τούτων ὀλιγάκις αἱ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις. ἂν δὴ τεθῇ γένος τινὸς τῶν ὄντων, πρῶτον μὲν ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάντα τὰ συγγενῆ τῷ λεχθέντι, εἴ τινος μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον εἰ τῆς ἡδονῆς τἀγαθὸν γένος κεῖται, εἴ τις ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν· εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς· τὸ γὰρ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος κατηγορεῖται. εἶτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀλλ' ὡς συμβεβη-

30 ὅτι οὐδ' αὐτὴ *C*. — αὕτη *u*. — 31 οὐκ ἐπιστήμη om *C*. — 34 διαιροῦντας *C*. — 35 καθάπερ προείρηται πρότερον *A*, καθάπερ πρότερον εἴρηται *uf*. — 36 προσενέγκαντι *Cu*. — 38 οὕτως ἔχειν. ἔτι *C*.
120b2 ὑπάρχοι *C*. — 8 ἐπιχειρητέον. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος *A*. — 12 μετὰ ... ἐπισκεπτέον libro III adiecit *c*. — 14 δὲ τούτων corr *u*. — 18 et 19 τὸ ἀγαθὸν *Cu*. — 18 μὴ pr om *u*. — 21 εἶτα] ἔτι *AB*, corr *u*.

κός, καθάπερ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, ἢ ψυχῆς τὸ κινούμενον ὑφ᾽ αὑτοῦ. οὔτε γὰρ ἡ χιὼν ὅπερ λευκόν, διόπερ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὔθ᾽ ἡ ψυχὴ ὅπερ κινούμενον· συμβέβηκε δ᾽ αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζῴῳ πολλάκις βαδίζειν τε καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἔτι τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά τι ποιοῦν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· οὐ γάρ τί ἐστιν ἡ χιών, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ. ὥστ᾽ οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται.

Μάλιστα δ᾽ ἐπὶ τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν, εἰ ἐφαρμόττει ἐπὶ τὸ ῥηθὲν γένος, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. ἐνδέχεται γὰρ κινεῖν τι αὐτὸ ἑαυτὸ καὶ μή, ὁμοίως δὲ καὶ λευκὸν εἶναι καὶ μή. ὥστ᾽ οὐδέτερον αὐτῶν γένος ἀλλὰ συμβεβηκός, ἐπειδὴ συμβεβηκὸς ἐλέγομεν ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή.

Ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐσία τὸ δὲ ποιόν, ἢ τὸ μὲν πρός τι τὸ δὲ ποιόν, οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος οὐσία, τὸ δὲ λευκὸν οὐκ οὐσία ἀλλὰ ποιόν, ὥστ᾽ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος οὐδὲ τοῦ κύ-
p. 121 *κνου. πάλιν ἡ μὲν ἐπιστήμη τῶν πρός τι, τὸ δ᾽ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ποιόν, ὥστ᾽ οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ καλὸν τῆς ἐπιστήμης· τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ εἶναι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου· καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον, ὂν γένος τοῦ διπλασίου, καὶ αὐτὸ τῶν πρός τί ἐστιν. καθόλου δ᾽ εἰπεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν δεῖ τὸ γένος τῷ εἴδει εἶναι· εἰ γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος, καὶ εἰ ποιὸν τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι, οἷον εἰ τὸ λευκὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.*

Πάλιν εἰ ἀνάγκη ἢ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ γένει μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν εἴδη μετέχει τῶν γενῶν, τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ἐπιδέχε-

---

24 *οὐδ᾽* C. — 27 *ἢ πάσχον* pr om *u*. — 29 *κατηγορεῖται, τὸ δὲ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. μάλιστα* BC. — 31 *οἷα* C. — 32 *τι κινεῖν* Cf, corr *u*, qui pr om *κινεῖν*. — 34 *ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν* *u*. — 38 *τὸ δὲ...οὐσία* om *A*.

121a1 *πάλιν ὁμοίως ἡ* C. — 2 *ποιόν τι ὥστ᾽* C. — 4 *καθάπερ*] *οἷον* C. — 5 *γένος ὂν* C, *οἷον γένος* *u*. — 7 *εἴτε γὰρ* C. — alt *καὶ* om C. — *ποιόν τι τὸ* C. — 10 *εἰ*] *ἢ* pr *u*. — *εἰ κατ᾽ ἀνάγκην ἐνδέχεται* C.

ται τὸν τοῦ γένους λόγον, τὸ δὲ γένος τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν εἰ μετέχει ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους τὸ ἀποδοθὲν γένος, οἷον εἴ τις τοῦ ὄντος ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τι ἀποδοίη· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται, ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν.

Ἔτι εἰ κατά τινος τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή, οἷον εἰ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. ὥστ' οὐ γένος τὸ ὂν οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ· καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι.

Πάλιν εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει· ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον, ἂν μή τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν εἰδῶν ᾖ· ταῦτα δὲ τοῦ γένους μόνον μετέχει. ἂν οὖν ἡ κίνησις γένος τῆς ἡδονῆς τεθῇ, σκεπτέον εἰ μήτε φορὰ μήτ' ἀλλοίωσις ἡ ἡδονὴ μήτε τῶν λοιπῶν τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων μηδεμία· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδενὸς ἂν τῶν εἰδῶν μετέχοι· ὥστ' οὐδὲ τοῦ γένους, ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ γένους μετέχον καὶ τῶν εἰδῶν τινὸς μετέχειν· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἡ ἡδονὴ κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀτόμων [οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων]. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ἀνθρώπου μετέχει καὶ ζῴου.

Ἔτι εἰ ἐπὶ πλέον λέγεται τοῦ γένους τὸ ἐν τῷ γένει τεθέν, οἷον τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος· καὶ γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν δοξαστόν, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν εἶδος τοῦ ὄντος· ἐπὶ πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ γένος τοῦ εἴδους λέγεται. πάλιν εἰ ἐπ' ἴσων τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεται, οἷον εἰ τῶν πᾶσιν ἑπομένων

15 μετέχει ἢ om *u*. — 16 τοῦ ὄντος τὸ ἓν ἢ τοῦ ἑνὸς τὸ ὂν γένος ἀποδοίη *C*. — 23 ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ] τὸ δὲ ὂν ἢ *C*. — 24 δῆλον om *C*. — 27 δέχεται pr *A*. — 31 φθορὰ *C*, rc *B*. — 36 ἡδονὴ τῆς κινήσεως *Cuf*. — 37 τῆς] τῶν τῆς *ABC*. — μετέχει καὶ τοῦ *C*. — εἴδους καὶ τοῦ γένους *u*.

121b1, 3, 12 πλεῖον *C*. — 1 τὸ εἶδος τὸ ἐν *C*. — 4 et 8 ἐπ' ἴσον pr *u*. — 5 γένος καὶ τὸ εἶδος *u*.

τὸ μὲν εἶδος τὸ δὲ γένος τεθείη, καθάπερ τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· παντὶ γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου γένος, ἐπειδὴ ἐπ' ἴσων λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ πρῶτον καὶ ἡ ἀρχὴ ἐπ' ἄλληλα τεθείη· ἥ τε γὰρ ἀρχὴ πρῶτον καὶ τὸ πρῶτον ἀρχή, ὥστ' ἢ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα ταὐτόν ἐστιν ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τὸ ἐπὶ πλέον τὸ γένος ἢ τὸ εἶδος καὶ τὴν διαφορὰν λέγεσθαι· ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους λέγεται.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τινος τῶν ἀδιαφόρων εἴδει μή ἐστι τὸ εἰρημένον γένος ἢ μὴ δόξειεν ἄν, κατασκευάζοντι δέ, εἰ ἔστι τινός. ταὐτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων εἴδει γένος. ἂν οὖν ἑνὸς δειχθῇ, δῆλον ὅτι πάντων, κἂν ἑνὸς μή, δῆλον ὅτι οὐδενός, οἷον εἴ τις ἀτόμους τιθέμενος γραμμὰς τὸ ἀδιαίρετον γένος αὐτῶν φήσειεν εἶναι. τῶν γὰρ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν κατὰ τὸ εἶδος· ἀδιάφοροι γὰρ ἀλλήλαις κατὰ τὸ εἶδος αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

2 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν, οἷον εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θείη γένος. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν τὸ λοιπὸν περιέχει, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης· δοκεῖ γάρ, ὅταν ἓν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. ἔχει δ' ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτο. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἡ φρόνησις ἀρετή τε καὶ ἐπιστήμη εἶναι, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου περιέχεσθαι· οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται τὴν φρόνησιν ἐπιστήμην εἶναι. εἰ δ' οὖν τις συγχωροίη τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι, ἀλλὰ τό γε ὑπ' ἄλληλα ἢ ὑπὸ ταὐτὸ ἄμφω γίγνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη τῶν ἀναγκαίων δόξειεν ἂν εἶναι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς

---

7 πᾶν γὰρ τὸ ὂν ἓν καὶ τὸ ἓν ὄν, ὥστ' C. — 9 εἰς C. — 12 ἤπερ u. — 15 et 17 εἴδει] τῷ εἴδει Ccuf. — 15 γένος τὸ εἰρημένον uf. — 16 ἢ] ἢ εἰ Ccf. — δόξαι ABP. — 17 τῶν ἀδιαφόρων ἁπάντων c. — ἐὰν C. — 18 καὶ A. — μὴ δειχθῇ, δῆλον C. — 21 ἔσται C. — ἔστι γένος τὸ c. — γένος] ἑνὸς C. — 26 τὴν δικαιοσύνης τῆς pr u. — ἐπιστήμης u. — 28 τῆς δικαιοσύνης γένος u. — 29 εἴη A. — 30 τοιοῦτον u. — 31 γὰρ ἐν ἐνίοις u. — 32 περιέχεται C. — 34 οὖν om u. — γε τὸ B. — 35 et 37 ταὐτὸν C. — 35 τὸ αὐτὸ u. — 36 ἂν om u.

ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν· ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἕξις καὶ διάθεσίς ἐστιν. σκεπτέον οὖν εἰ μηδέτερον ὑπάρχει τῷ ἀποδοθέντι γένει. εἰ γὰρ μήθ' ὑπ' ἄλληλά ἐστι τὰ γένη μήθ' ὑπὸ ταὐτὸν ἄμφω, p.122 οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν γένος.

Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ γένος τοῦ ἀποδοθέντος γένους, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τοῦ εἴδους καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται· πάντα γὰρ τὰ ἐπάνω γένη κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. πάλιν εἰ μετέχει τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἢ αὐτὸ ἢ τῶν ἐπάνω τι γενῶν· οὐδενὸς γὰρ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω μετέχει. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον· κατασκευάζοντι δέ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τῷ εἴδει τοῦ ῥηθέντος γένους, ὅτι δ' ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον. ἑνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου καὶ τὰ ὑποκάτω, ἄνπερ κατηγορῆται τοῦ εἴδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται· ὥστε καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου πάντα τὰ λοιπά, ἄνπερ κατηγορῆται, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον. εἰ δ' ἁπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι τῶν ἐπάνω τι γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον. οἷον εἴ τις τῆς βαδίσεως γένος ἀπέδωκε τὴν φοράν, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι διότι κίνησίς ἐστιν ἡ βάδισις πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσίν, ἀλλὰ προσδεικτέον ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἡ βάδισις τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν εἰ μὴ τῆς φορᾶς. ἀνάγκη γὰρ τὸ τοῦ γένους μετέχον καὶ τῶν εἰδῶν τινὸς μετέχειν τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν. εἰ

---

37 καὶ ἐπὶ τῆς u.

122a1 μηδ'...μηδ' ABCfu, μηδ'...μηθ' Pc. — 3 δεῖ om Pc, pr u. — 4 εἰ...6 γένη om u. — 9 τὸ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω u. — 12 γένους C. — τῶν ἐπάνω τι C. — 14 ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον C. — 15 ὑποκάτω γένη ἂν C. — τοῦ εἴδους om Pu. — 17 πάντα καὶ τὰ λοιπὰ ἅπερ κατηγορεῖται u. — 19 ληπτέον] ῥηθήσεται C. — 22 τις om Pf, rc adi u. — ἀποδέδωκε BCc. — διαφοράν pr A. — 23 ὅτι Cu. — διότι AB. — 24 προδεικτέον u. — 26 εἰ] τῇ φορᾷ εἰ f. — εἰ μὴ om c et pr B, εἰ μὴ τῆς rc supra lit A. — τῇ φορᾷ c.

οὖν ἡ βάδισις μήτ᾿ αὐξήσεως μήτε μειώσεως μήτε τῶν ἄλλων κινήσεων μετέχει, δῆλον ὅτι τῆς φορᾶς ἂν μετέχοι, ὥστ᾿ εἴη ἂν γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως.

Πάλιν ἐφ᾿ ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν ὡς γένος κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν τούτων κατηγορεῖται ὧνπερ τὸ εἶδος, ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τοῦ γένους πάντα. εἰ γάρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν· εἰ γὰρ ἦν γένος, ἅπαντ᾿ ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖται τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστιν ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται· κατασκευάζοντι δ᾿, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. συμβήσεται γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γένη γίνεται. ἀναγκαῖον οὖν ὑπ᾿ ἄλληλα τὰ γένη εἶναι. ἂν οὖν δειχθῇ, ὃ βουλόμεθα γένος κατασκευάσαι, μὴ ὂν ὑπὸ τὸ εἶδος, δῆλον ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τοῦτ᾿ ἂν εἴη, ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη ὅτι γένος τοῦτο.

Σκοπεῖν δὲ καὶ τοὺς λόγους τῶν γενῶν, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἐπί τε τὸ ἀποδοθὲν εἶδος καὶ τὰ μετέχοντα τοῦ εἴδους. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τῶν γενῶν λόγους κατηγορεῖσθαι τοῦ εἴδους καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ εἴδους· εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν.

Πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀπέδωκεν, οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον γένος θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζῴου τὸ ἀθάνατον, ἐπειδὴ τῶν ζῴων τὰ μὲν θνητὰ τὰ δ᾿ ἀθάνατα. δῆλον οὖν ὅτι διημάρτηται· οὐδενὸς γὰρ ἡ διαφορὰ γένος ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦτ᾿ ἀληθές, δῆλον· οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι, καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν.

Καὶ εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ γένος ἔθηκεν, οἷον τὸ περιττὸν ὅπερ ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττόν, οὐκ εἶδός ἐστιν. οὐδὲ δοκεῖ μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους· πᾶν

32 ἐστι τῶν αὐτῶν *C*. — 33 τὸ] καὶ τὸ *CPcfu*. — 35 πάντα *C*. — 36 κατηγορῆται pr *C*. — 36 et 38 κατηγοροῖτο *u*. — 36 ὥσπερ *u*. — 37 κατηγορεῖται ante ἐν *C*. — 39 ὥσπερ pr *u*.

122b6 ὅτι τὸ γένος *C*. — 8 καὶ ἐπὶ τὰ *C*. — 10 ὅτι pr om *A*. — 12 ἀποδέδωκεν *BCc*. — 13 θεοῦ γένος *C*. — 15 ἡμάρτηται *C*. — 17 τὸ] καὶ τὸ *C*. — alt τὸ om *Bcf*. — 18 ὡς εἶδος add *C* ante εἰς, *f* ante οἷον. — τέθεικεν *C*. — 19 περιττὸν καὶ οὐκ *u*.

γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους ἢ εἶδος ἢ ἄτομόν ἐστιν, ἡ δὲ διαφορὰ οὔτε εἶδος οὔτε ἄτομόν ἐστιν. δῆλον οὖν ὅτι οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά, ὥστ' οὐδὲ τὸ περιττὸν εἶδος ἂν εἴη ἀλλὰ διαφορά, ἐπειδὴ οὐ μετέχει τοῦ γένους.

Ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν, οἷον τὴν ἅψιν ὅπερ συνοχὴν ἢ τὴν μῖξιν ὅπερ κρᾶσιν, ἢ ὡς Πλάτων ὁρίζεται φορὰν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὴν ἅψιν συνοχὴν εἶναι, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὴν συνοχὴν ἅψιν· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται, ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν· οὔτε γὰρ ἡ μῖξις ἅπασα κρᾶσις (ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μῖξις οὐκ ἔστι κρᾶσις) οὔθ' ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ πᾶσα φορά· ἡ γὰρ βάδισις οὐ δοκεῖ φορὰ εἶναι· σχεδὸν γὰρ ἐπὶ τῶν ἀκουσίως τόπον ἐκ τόπου μεταβαλλόντων λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων συμβαίνει. δῆλον δ' ὅτι καὶ ἐπὶ πλέον λέγεται τὸ εἶδος τοῦ γένους ἐν τοῖς ἀποδοθεῖσι, δέον ἀνάπαλιν γίνεσθαι.

Πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν, οἷον τὸ ἀθάνατον ὅπερ θεόν. συμβήσεται γὰρ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τὸ εἶδος λέγεσθαι· ἀεὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ἐπ' ἴσης ἢ ἐπὶ πλεῖον τοῦ εἴδους λέγεται. ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὴν διαφοράν, οἷον p.123 τὸ χρῶμα ὅπερ συγκριτικὸν ἢ τὸν ἀριθμὸν ὅπερ περιττόν. καὶ εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶπεν· ἐγχωρεῖ γάρ τινα καὶ τοιαύτην κομίσαι θέσιν, οἷον κράσεως τὴν μῖξιν διαφορὰν ἢ φορᾶς τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. σκεπτέον δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν αὐτῶν· ἐπικοινωνοῦσι γὰρ οἱ τόποι· ἐπὶ πλέον τε γὰρ τὸ γένος τῆς διαφορᾶς δεῖ λέγεσθαι, καὶ μὴ μετέχειν τῆς διαφορᾶς. οὕτω δ' ἀποδοθέντος οὐδέτερον τῶν εἰρημένων δυνατὸν συμβαίνειν· ἐπ' ἔλαττόν τε γὰρ ῥηθήσεται, καὶ μεθέξει τὸ γένος τῆς διαφορᾶς.

Πάλιν εἰ μηδεμία διαφορὰ κατηγορεῖται τῶν τοῦ γένους κατὰ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, οὐδὲ τὸ γένος κατηγορηθή-

---

21 ἡ δὲ...ἐστιν rc mg *u*, om *C*. — 22 οὖν ὡς *u*. — 25 et 28 σύναφιν *CPcf*, corr *u*. — 29 ἅπαν *C*. — συναπτόμενον *P*. — 30 συνάπτεται *P*. — ἄλλων *CPf*. — 31 οὐδ' ἡ *ABCu*. — 33 γὰρ] γὰρ ἡ φορὰ *BCcuf*. — 38 ἐπ'...διαφορὰ om *P*. — ἴσων *f*. — 38 et 39 ἴσον *u*. — 38 πλειόνων *f*. — 39 ἐπὶ ἴσον *CP*.

123a1 διαφορὰν ἔθηκεν οἷον *C*, corr *u*. — 4 κομίσασθαι *C*. — οἷον τῆς κράσεως *C*. — 5 διαφορᾶς pr *A*. — τὰ τοιαῦτα πάντα *C*. — 7 πλεῖόν *C*. — 9 τε om *u*.

σεται, οἷον ψυχῆς οὔτε τὸ περιττὸν οὔτε τὸ ἄρτιον κατηγορεῖται, ὥστ' οὐδ' ἀριθμός. ἔτι εἰ πρότερον φύσει τὸ εἶδος καὶ συναναιρεῖ τὸ γένος· δοκεῖ γὰρ τὸ ἐναντίον. ἔτι εἰ ἐνδέχεται ἀπολιπεῖν τὸ εἰρημένον γένος ἢ τὴν διαφοράν, οἷον ψυχὴν τὸ κινεῖσθαι ἢ δόξαν τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, οὐκ ἂν εἴη τῶν εἰρημένων οὐδέτερον γένος οὐδὲ διαφορά· δοκεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ παρακολουθεῖν, ἕως ἂν ᾖ τὸ εἶδος.

3 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ ἐν τῷ γένει κείμενον μετέχει τινὸς ἐναντίου τῷ γένει ἢ εἰ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἅμα μεθέξει, ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτ' ἀπολείπει, μετέχει δὲ καὶ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐνδέχεται μετέχειν. ἔτι εἴ τινος κοινωνεῖ τὸ εἶδος, ὃ ἀδύνατον ὅλως ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ τὸ γένος. οἷον εἰ ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς κοινωνεῖ, τῶν δ' ἀριθμῶν μηδένα δυνατὸν ζῆν, οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἀριθμοῦ ἡ ψυχή.

Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ ὁμώνυμον τὸ εἶδος τῷ γένει, στοιχείοις χρώμενον τοῖς εἰρημένοις πρὸς τὸ ὁμώνυμον· συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος.

Ἐπεὶ δὲ παντὸς γένους εἴδη πλείω, σκοπεῖν εἰ μὴ ἐνδέχεται ἕτερον εἶδος εἶναι τοῦ εἰρημένου γένους· εἰ γὰρ μή ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὅλως γένος τὸ εἰρημένον.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μεταφορᾷ λεγόμενον ὡς γένος ἀποδέδωκεν, οἷον τὴν σωφροσύνην συμφωνίαν· πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, ἡ δὲ συμφωνία κατὰ τῆς σωφροσύνης οὐ κυρίως ἀλλὰ μεταφορᾷ· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις.

b Ἔτι ἂν ᾖ ἐναντίον τι τῷ εἴδει, σκοπεῖν. ἔστι δὲ πλεοναχῶς ἡ σκέψις, πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ τὸ ἐναντίον, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει· δεῖ γὰρ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι, ἂν μηδὲν ἐναντίον τῷ γένει ᾖ. ὄντος

---

14 οὐδ' ὁ ἀριθμός C. — 15 ἔτι] οὐκ ἂν εἴη γένος. ἔτι C, rc u. — 16 ἀπολείπειν Cf. — οἷον τὴν ψυχὴν u. — 17 alt τὸ pr om A. — 20 τῷ om uf. — 21 εἰ om uf. — 23 τοὐναντίου Pcf. — ἢ om f. — 25 τῆς om C. — 26 ἀριθμοῦ εἶδος C. — 28 τὴν ὁμωνυμίαν C. — 30 ἔτι ἐπειδὴ c. — γένους παντὸς f. — 31 εἶδος pr om A. — 32 γένος ὅλως uf. — 33 τὸ κατὰ μεταφορὰν CPfcu. — 34 ἀπέδωκεν u. — γὰρ τὸ γένος ABP. — 36 ἀλλὰ κατὰ μεταφοράν Cfc, corr B.

123b1 ἐὰν Pcu. — εἴη τὸ εἶδος ἐναντίον τινὶ σκ. C. — τι ἐναντίον c. — τι om AP. — ἔστι δὲ rc c corr. — 2 γένει τὰ ἐναντία u. — 4 εἶναι γένει, ἐὰν μηδὲν ᾖ ἐναντίον τῷ γένει C.

δ' ἐναντίου τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ· ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ εἶναι, ἄνπερ ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει. φανερὸν δὲ τούτων ἕκαστον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. πάλιν εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ γένει τὸ τῷ εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αὐτὸ γένος, οἷον τἀγαθόν· εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐν γένει, οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτου ἐν γένει ἔσται, ἀλλ' αὐτὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ συμβαίνει· οὐδέτερον γὰρ τούτων ἐν γένει, ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν γένος. ἔτι εἰ ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, καὶ τῶν μὲν ἔστι τι μεταξύ, τῶν δὲ μή. εἰ γὰρ τῶν γενῶν ἔστι τι μεταξύ, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ εἰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν γενῶν, καθάπερ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἑκατέρων γὰρ ἔστι τι μεταξύ. ἔνστασις τούτου ὅτι ὑγιείας καὶ νόσου οὐδὲν μεταξύ, κακοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ. ἢ εἰ ἔστι μέν τι ἀμφοῖν ἀνὰ μέσον, καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν, μὴ ὁμοίως δέ, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ ἀπόφασιν τῶν δ' ὡς ὑποκείμενον. ἔνδοξον γὰρ τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν, καθάπερ ἐπ' ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἀμφοῖν γὰρ κατὰ ἀπόφασιν τὰ ἀνὰ μέσον. ἔτι ὅταν μὴ ᾖ ἐναντίον τῷ γένει, σκοπεῖν μὴ μόνον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνὰ μέσον· ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, καὶ τὰ ἀνὰ μέσον, οἷον ἐπὶ λευκοῦ καὶ μέλανος· τὸ γὰρ χρῶμα γένος τούτων τε καὶ τῶν ἀνὰ μέσον χρωμάτων ἁπάντων. ἔνστασις ὅτι ἡ μὲν ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει (ἐν τῷ κακῷ γὰρ ἄμφω), τὸ δὲ μέτριον ἀνὰ μέσον ὂν τούτων οὐκ ἐν τῷ κακῷ ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ. σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινί, τὸ δ' εἶδος μηδενί. εἰ γὰρ τὸ γένος ἐναντίον τινί, καὶ τὸ εἶδος, καθάπερ ἀρετὴ καὶ κακία καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκοποῦντι φανερὸν ἂν δόξειεν εἶναι τὸ τοιοῦτον. ἔνστασις ἐπὶ τῆς ὑγιείας καὶ νόσου· ἁπλῶς

5 ἐναντίῳ ἐστίν. ἀνάγκη C. — 6 τι ἐναντίον C. — 7 τι om f. — ἕκαστόν ἐστι διὰ C. — 9 τὸ ἀγαθόν u. — γένει κεῖται οὐδὲ C. — 10 τούτῳ C. — 11 τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ C. — 12 αὐτὸ γένος. ἔτι εἰ εἴη ἐναντίον C. — ἔτι] εἶτα f. — 13 τινὶ om C. — εἶδος καὶ τὸ γένος c. — 18 ἢ] ἔτι uf, om P. — μέντοι BCc. — 23 τὰ] τὸ uf, corr A. — ᾖ] ᾗ τι CPc. — 24 καὶ] εἰ καὶ C. — 25 τὸ ἀνὰ Cuf. — 27 ἀνὰ μέσων pr A. — ἔνστασις τούτου ὅτι C. — 28 καὶ] καὶ ἡ C. — 29 κακῷ] αὐτῷ CP, fort pr c. — 30 τὸ μὴ γένος u. — 32 εἶδός ἐστι καθάπερ C. — ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας C, ἀρετὴ κακίᾳ καὶ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ABc. — 34 τὸ τοιοῦτον om u. — καὶ τῆς νόσου uf.

μὲν γὰρ ὑγίεια νόσῳ ἐναντίον, ἡ δέ τις νόσος εἶδος ὂν νόσου οὐδενὶ ἐναντίον, οἷον ὁ πυρετὸς καὶ ἡ ὀφθαλμία καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον.

p. 124 Ἀναιροῦντι μὲν οὖν τοσαυταχῶς ἐπισκεπτέον· εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν· κατασκευάζοντι δὲ τριχῶς, πρῶτον μὲν εἰ τὸ ἐναντίον τῷ εἴδει ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. ἔτι εἰ τὸ ἀνὰ μέσον ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει· ἐν ᾧ γὰρ τὸ ἀνὰ μέσον, καὶ τὰ ἄκρα. πάλιν ἂν ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ· ἂν γὰρ ᾖ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ.

Πάλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ ἐπὶ τῶν συστοίχων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ἅμα γὰρ ἑνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη τις, καὶ τὸ δικαίως ἐπιστημόνως καὶ ὁ δίκαιος ἐπιστήμων· εἰ δὲ τούτων τι μή, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν.

4 Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, οἷον τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρου ποιητικόν. εἰ οὖν ἐστὶν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσται· δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ ἂν εἴη ποιητικόν, ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν, οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐνεργεῖν, τὸ ᾠκοδομηκέναι ἐνηργηκέναι, καὶ εἰ τὸ μανθάνειν ἀναμιμνήσκεσθαι, καὶ τὸ μεμαθηκέναι ἀναμεμνῆσθαι, καὶ εἰ τὸ διαλύεσθαι φθείρεσθαι, τὸ διαλελύσθαι ἐφθάρθαι καὶ ἡ διάλυσις φθορά τις. καὶ ἐπὶ τῶν γενητικῶν δὲ καὶ φθαρτικῶν ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων, καὶ ὅλως καθ᾽ ὁποιανοῦν ὁμοιότητα καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι σκεπτέον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γενέ-

---

35 γὰρ] γὰρ πᾶσα *AB*, γὰρ ἡ *f*. — ἐναντία *uf*. — ἡ] εἰ *B*, pr c. — ὂν] οὖσα *Cf*. — 36 ἡ om *C*.

124a2 δῆλον δ᾽ ὅτι pr *A*. — 3 τῷ εἴδει om *u*. — 6 τὸ] τὰ corr *u*. — γένει μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει· ἐν *P*. — ἐν om *f*. — τὸ] τὰ *C*. — 7 et 8 ἐὰν *f*. — 7 τι om *u*. — 10 alt ἐπὶ om *Cu*. — στοιχείων pr c. — 14 ἐὰν *Ccf*. — 7 τι om *A*. — μὴ ᾖ οὐδὲ *C*. — οὐδέν] ἔστι c, οὐδενί *A*. — 17 τἀγαθόν *CP*. — ἑκατέρου γὰρ ἑκάτερον *P*. — 18 ἡ om *P*. — 20 καὶ τῶν φθορῶν *f*. — 22 καὶ om *Ccf*. — 23 φθείρεσθαι καὶ τὸ *CPcfu*. — 24 γεννητικῶν *C*, corr *A*, γενετικῶν *P*.

σεως καὶ φθορᾶς ἐλέγομεν. εἰ γὰρ τὸ φθαρτικὸν διαλυτικόν, καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι· καὶ εἰ τὸ γενητικὸν ποιητικόν, τὸ γίνεσθαι ποιεῖσθαι καὶ ἡ γένεσις ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων· εἰ γὰρ ἡ δύναμις διάθεσις, καὶ τὸ δύνασθαι διακεῖσθαι, καὶ εἴ τινος ἡ χρῆσις ἐνέργεια, τὸ χρῆσθαι ἐνεργεῖν καὶ τὸ κεχρῆσθαι ἐνηργηκέναι.

Ἂν δὲ στέρησις ᾖ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἴδει, διχῶς ἔστιν ἀνελεῖν, πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει τὸ ἀντικείμενον· ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν οὐδενὶ γένει τῷ αὐτῷ ἡ στέρησις, ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐσχάτῳ, οἷον εἰ ἡ ὄψις ἐν ἐσχάτῳ γένει τῇ αἰσθήσει, ἡ τυφλότης οὐκ ἔσται αἴσθησις. δεύτερον δ' εἰ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἀντίκειται στέρησις, μή ἐστι δὲ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, οὐδ' ἂν τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ἀποδοθέντι εἴη. ἀναιροῦντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον, κατασκευάζοντι δὲ μοναχῶς· εἰ γὰρ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ ἂν εἴη, οἷον εἰ ἡ τυφλότης ἀναισθησία τις, ἡ ὄψις αἴσθησίς τις.

Πάλιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο, οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ἀγαθόν, τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχοι, εἴη ἄν τι καὶ οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ. ἀδύνατον γάρ, εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ ἡδέος, εἶναί τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ· ὧν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. καὶ κατασκευάζοντι δὲ ὡσαύτως σκεπτέον· εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ, τὸ ἡδὺ ἀγαθόν, ὥστε γένος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος.

Ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρός τι· εἰ γὰρ τὸ εἶδος τῶν πρός τι, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ πολλαπλασίου· ἑκάτερον γὰρ τῶν πρός τι. εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος· ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη τῶν πρός τι, ἡ δὲ γραμματικὴ οὔ. ἢ οὐδὲ

---

29 *γεννητικὸν ACP*. — 30 *τὸ] καὶ τὸ Cc*. — *γίγνεσθαι Bu*. — *γένησις B*. — 31 *καὶ τῶν χρήσεων C*. — 33 *ἡ* om *A*. — *τὸ] καὶ τὸ c*. — *χρᾶσθαι AB*. — 35 *ἐὰν Ccu*. — 37 pr *ἢ] εἰ BP*.

124b6 *εἰ* om pr *A*. — alt *τις* om *uf*. — 9 *ἀγαθόν ἐστι καὶ τὸ Cc*. — *εἰ...ἡδύ* om *f*. — *ἔχει u*. — 10 *ἡδὺ οὐκ ἀγαθόν u*. — *γὰρ] δὲ C*, corr *A*, *γὰρ* (*δὲ* superscr.) *P*. — 13 *τὸ μὴ* corr *A*.

τὸ πρότερον ῥηθὲν ἀληθὲς ἂν δόξειεν· ἡ γὰρ ἀρετὴ ὅπερ καλὸν καὶ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ τῶν πρός τι, τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν οὐ τῶν πρός τι ἀλλὰ ποιά.

Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ταὐτὸ λέγεται τὸ εἶδος καθ' αὑτό τε καὶ κατὰ τὸ γένος, οἷον εἰ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος λέγεται διπλάσιον, καὶ τὸ πολλαπλάσιον ἡμίσεος δεῖ λέγεσθαι. εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον γένος τοῦ διπλασίου.

Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατά τε τὸ γένος λέγεται καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους γένη. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος πολλαπλάσιόν ἐστι, καὶ τὸ ὑπερέχον ἡμίσεος ῥηθήσεται, καὶ ἁπλῶς κατὰ πάντα τὰ ἐπάνω γένη πρὸς τὸ ἥμισυ ῥηθήσεται. ἔνστασις ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταὐτὸ λέγεσθαι· ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται, ἕξις δὲ καὶ διάθεσις οὐκ ἐπιστητοῦ ἀλλὰ ψυχῆς.

Πάλιν εἰ ὡσαύτως λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος κατὰ τὰς πτώσεις, οἷον εἰ τινὶ ἢ τινὸς ἢ ὁσαχῶς ἄλλως. ὡς γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τῶν ἐπάνω· τινὸς γὰρ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ πολλαπλάσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης· τινὸς γὰρ p.125 καὶ αὐτὴ καὶ τὰ γένη, οἷον ἥ τε διάθεσις καὶ ἡ ἕξις. ἔνστασις ὅτι ἐνιαχοῦ οὐχ οὕτως· τὸ μὲν γὰρ διάφορον καὶ τὸ ἐναντίον τινί, τὸ δ' ἕτερον, γένος ὂν τούτων, οὐ τινὶ ἀλλὰ τινός· ἕτερον γάρ τινος λέγεται.

Πάλιν εἰ ὁμοίως τὰ πρός τι κατὰ τὰς πτώσεις λεγόμενα μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τούτων τινὸς καὶ αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν λέγεται· τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἥμισυ καὶ τὸ πολλοστημόριον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ὑπολήψεως· αὗται γάρ τινος, καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως· τό τε ἐπιστητὸν καὶ τὸ ὑποληπτὸν τινί. εἰ οὖν ἐπί τινων μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ γένος θάτερον θατέρου.

---

20 δόξειεν εἶναι· ἡ C. — ἀγαθὸν καὶ ὅπερ καλόν Ccf. — 23 τὸ αὐτο u. — 28 ταὐτὸ Cc. — 29 et 30 τὸ om ABPu. — 29 ἡμίσεος καὶ π. C. — 33 ταὐτὸν B, τὸ αὐτὸ Pu. — 36 ἄλλως λέγεται. ὡς f.

125a1 αὕτη u. — 2 ἔνια C. — διαφέρον C. — 5 τὰ et τὰς om P. — 8 pr καὶ om Ccf. — 10 καὶ ἐπὶ τῆς Cfc. — αὗταί τε γὰρ Ccu. — 11 τε γὰρ ὑποληπτὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν f.

Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ἴσα τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεται. ὁμοίως γὰρ καὶ ἰσαχῶς ἑκάτερον δοκεῖ λέγεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῆς δωρεᾶς καὶ τῆς δόσεως. ἥ τε γὰρ δωρεὰ τινὸς ἢ τινὶ λέγεται, καὶ ἡ δόσις τινὸς καὶ τινί. ἔστι δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς· ἡ γὰρ δωρεὰ δόσις ἐστὶν ἀναπόδοτος. ἐπ' ἐνίων δ' οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον τινὸς διπλάσιον, τὸ δ' ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον τινὸς καὶ τινί· πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον τινὶ ὑπερέχει καὶ τινὸς ὑπερέχει. ὥστ' οὐ γένη τὰ εἰρημένα τοῦ διπλασίου, ἐπειδὴ οὐ πρὸς ἴσα τῷ εἴδει λέγεται, ἢ οὐ καθόλου ἀληθὲς τὸ πρὸς ἴσα τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος λέγεσθαι.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον γένος, οἷον εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον καὶ τοῦ ἡμίσεος τὸ πολλοστημόριον· δεῖ γὰρ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀντικειμένου γένος εἶναι. εἰ οὖν τις θείη τὴν ἐπιστήμην ὅπερ αἴσθησιν, δεήσει καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν εἶναι. οὐκ ἔστι δέ· οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν αἰσθητόν· καὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἔνια ἐπιστητά. ὥστ' οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. εἰ δὲ τοῦτο μή, οὐδ' αἴσθησις ἐπιστήμης.

Ἐπεὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ συμμετρία (ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται), τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ (οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχή· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν αὑτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τὴν ψυχήν, οὐκ ἀναγκαῖον δέ· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν ταύτην), τὰ δὲ ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται b
ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἐπιστητῷ, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος ὄν, σκο-

---

14 ἴσα καὶ τὸ C. — γένος καὶ τὸ εἶδος cf. — 16 τε om Pu. — ἢ] ἢ καὶ C, καὶ cuf. — 17 alt καὶ om P. — 20 μεῖζον καὶ τινὸς B. — τινὸς...μεῖζον om u. — 21 pr καὶ om Pf. — 23 pr οὐ om P. — 24 γένος καὶ τὸ εἶδος f. — 26 καὶ] εἴη καὶ C, καὶ εἰ f. — 28 αἴσθησις P. — 29 οὐδὲ γὰρ f. — πᾶν om A. — 31 οὐδ' ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης Cf. — 33 ἐπειδὴ δὲ f. — 39 εἴη adi C post ψυχή, f ante ἡ. — ἡ corr B. — αὐτῆς ABf, ἑαυτῆς u, αὑτῆς corr C.

125b3 pr ἐν om A. — 4 ἃν C. — ὧν f.

πεῖν οὖν χρὴ ἐάν τις εἰς γένος θῇ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον, οἷον εἰ τὴν μνήμην μονὴν ἐπιστήμης εἶπεν. πᾶσα γὰρ μονὴ ἐν τῷ μένοντι καὶ περὶ ἐκεῖνο, ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μονὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. ἡ μνήμη ἄρα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐπειδὴ μονὴ τῆς ἐπιστήμης ἐστίν. τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται· μνήμη γὰρ πᾶσα ἐν ψυχῇ. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινός· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῆς μνήμης γένος τὴν μονὴν εἰπεῖν ἢ συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτῇ τοῦτο· εἰ γὰρ ὁπωσοῦν ἐστὶν ἡ μνήμη μονὴ ἐπιστήμης, ὁ αὐτὸς ἁρμόσει περὶ αὐτῆς λόγος.

5 Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν, οἷον τὴν αἴσθησιν κίνησιν διὰ σώματος· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἕξις, ἡ δὲ κίνησις ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην ἕξιν καθεκτικὴν ὑπολήψεως εἶπεν· οὐδεμία γὰρ μνήμη ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια.

Διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες, οἷον τὴν πραότητα ἐγκράτειαν ὀργῆς καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φόβων καὶ κερδῶν· ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾶος ὁ ἀπαθὴς λέγεται, ἐγκρατὴς δ' ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθεῖ δύναμις ἑκατέρῳ τοιαύτη, ὥστ' εἰ πάθοι, μὴ ἄγεσθαι ἀλλὰ κρατεῖν· οὐ μὴν τοῦτό γε ἐστὶ τῷ μὲν ἀνδρείῳ τῷ δὲ πράῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὅλως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων μηδέν.

Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ παρακολουθοῦν ὁπωσοῦν ὡς γένος τιθέασιν, οἷον τὴν λύπην τῆς ὀργῆς καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς πίστεως. ἄμφω γὰρ τὰ εἰρημένα παρακολουθεῖ μὲν τρόπον τινὰ τοῖς ἀποδοθεῖσιν εἴδεσιν, οὐδέτερον δ' αὐτῶν γένος ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται προτέρας ἐν αὐτῷ τῆς λύπης γενομένης· οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης, ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία, ὥσθ' ἁπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. κατὰ ταὐτὰ δ' οὐδ' ἡ πίστις ὑπόληψις· ἐνδέχεται γὰρ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν καὶ μὴ πιστεύοντα ἔχειν. οὐκ ἐνδέχεται δ', εἴπερ εἶδος ἡ πίστις ὑπολήψεως· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἔτι διαμένειν, ἄνπερ ἐκ τοῦ εἴδους ὅλως μεταβάλῃ, καθάπερ

---

5 εἰς] ὡς u. — 6 εἶποι Ccf. — 9 ἡ γὰρ μνήμη Cc. — 16 ἕξιν οὐκ ἔστι γένος τὸ τοιοῦτον οἷον f. — τὴν] εἰ τὴν uf. — 22 κερδῶν ἐγκράτειαν· ἀνδρεῖος f. — 23 δ' . . . ὁ c. — 26 ταὐτό C. — 32 πρότερον CP. — 35 ταῦτα ABuf. — 36 δ'] δὲ τὴν αὐτὴν C.

οὐδὲ τὸ αὐτὸ ζῷον ὁτὲ μὲν ἄνθρωπον εἶναι ὁτὲ δὲ μή. ἂν δέ τις φῇ ἐξ ἀνάγκης τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐπ' ἴσον ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται, ὥστ' οὐδ' ἂν p. 126 οὕτως εἴη γένος· ἐπὶ πλέον γὰρ δεῖ λέγεσθαι τὸ γένος.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔν τινι τῷ αὐτῷ πέφυκεν ἄμφω γίνεσθαι· ἐν ᾧ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος, οἷον ἐν ᾧ τὸ λευκόν, καὶ τὸ χρῶμα, καὶ ἐν ᾧ γραμματική, καὶ ἐπιστήμη. ἐὰν οὖν τις τὴν αἰσχύνην φόβον εἴπῃ ἢ τὴν ὀργὴν λύπην, οὐ συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος ὑπάρχειν· ἡ μὲν γὰρ αἰσχύνη ἐν τῷ λογιστικῷ, ὁ δὲ φόβος ἐν τῷ θυμοειδεῖ, καὶ ἡ μὲν λύπη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ (ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ἡδονή), ἡ δὲ ὀργὴ ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ὥστ' οὐ γένη τὰ ἀποδοθέντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τοῖς εἴδεσι πέφυκε γίνεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, οὐκ ἂν εἴη βούλησίς τις· πᾶσα γὰρ βούλησις ἐν τῷ λογιστικῷ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ὥστ' ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ φαίνηται, δῆλον ὅτι οὐ συμβέβηκεν.

Πάλιν εἰ κατά τι τὸ εἶδος τοῦ εἰρημένου γένους μετέχει· οὐ δοκεῖ γὰρ κατά τι μετέχεσθαι τὸ γένος· οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῷον, οὐδ' ἡ γραμματικὴ κατά τι ἐπιστήμη· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σκοπεῖν οὖν εἰ ἐπί τινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος, οἷον εἰ τὸ ζῷον ὅπερ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν εἴρηται. κατά τι γὰρ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν τὸ ζῷον· κατὰ τὸ σῶμα γὰρ αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν οὔ, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένος τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ αἰσθητὸν τοῦ ζῴου.

Λανθάνουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες, οἷον τὸ ζῷον σῶμα ἔμψυχον. οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου κατηγορεῖται, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα γένος τοῦ ζῴου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν.

---

39 *αὐτὸ τὸ ζῷον f.* — *ὅτι* bis *B.* — *μή*] *μὴ λευκόν P.* — *ἐὰν f.*
126a1 *ἐπ' ἴσων* c, corr *A.* — *ἡ ὑπόληψις* corr c. — *οὕτως ἂν u.* — 2 *πλεῖον C.* — 3 *τινι* om c. — *τὸ αὐτὸ B.* — 4 et 7 *γένος καὶ τὸ εἶδος f.* — 6 *εἰ οὖν u.* — 7 *τό τε εἶδος* c. — 13 *τις* om *AP*c. — 14 *ἐν ... συμβεβηκὸς* om *A.* — 15 *ἂν* pr om *A.* — 17 *πάλιν*] *ἔτι f*, corr c. — 16 *δόξει u.* — 20 *εἰ* om *u.* — 21 *ὅπερ* corr c. — 22 alt *ἢ*] *καὶ f.* — 23 *γὰρ*] *γὰρ καὶ C.* — 24 *τὴν* om *P.* — *εἴη* om c. — *γένη Cf.* — *αἰσθητὸν καὶ τὸ ὁρατὸν P.* — 25 *τοῦ ζῴου* ante 24 pr *τὸ f.*

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἔθηκεν, οἷον τὸν σοφιστὴν ἢ διάβολον ἢ κλέπτην τὸν δυνάμενον λάθρα τὰ ἀλλότρια κλέπτειν. οὐδεὶς γὰρ τῶν εἰρημένων τῷ δυνατὸς εἶναί τι τούτων τοιοῦτος λέγεται· δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα δρᾶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι· πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι κατὰ προαίρεσιν λέγονται. ἔτι πᾶσα δύναμις τῶν αἱρετῶν· καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις αἱρεταί, διὸ καὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἔχειν φαμὲν αὐτάς· δυνατοὺς γὰρ εἶναι τὰ φαῦλα πράσσειν. ὥστ' οὐδενὸς ἂν εἴη ψεκτοῦ γένος ἡ δύναμις. εἰ δὲ μή, συμβήσεται τῶν ψεκτῶν τι αἱρετὸν εἶναι· ἔσται γάρ τις δύναμις ψεκτή.

Καὶ εἴ τι τῶν δι' αὑτὸ τιμίων ἢ αἱρετῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἢ τὸ ποιητικὸν ἔθηκεν. πᾶσα γὰρ δύναμις καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ τὸ ποιητικὸν δι' ἄλλο αἱρετόν.

Ἢ εἴ τι τῶν ἐν δύο γένεσιν ἢ πλείοσιν εἰς θάτερον ἔθηκεν. ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖναι, οἷον τὸν φένακα καὶ τὸν διάβολον· οὔτε γὰρ ὁ προαιρούμενος ἀδυνατῶν δέ, οὔθ' ὁ δυνάμενος μὴ προαιρούμενος δὲ διάβολος ἢ φέναξ, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτα ἔχων. ὥστ' οὐ θετέον εἰς ἓν γένος ἀλλ' εἰς ἀμφότερα τὰ εἰρημένα.

Ἔτι ἐνίοτε ἀνάπαλιν τὸ μὲν γένος ὡς διαφορὰν τὴν δὲ διαφορὰν ὡς γένος ἀποδιδόασιν, οἷον τὴν ἔκπληξιν ὑπερβολὴν θαυμασιότητος καὶ τὴν πίστιν σφοδρότητα ὑπολήψεως. οὔτε γὰρ ἡ ὑπερβολὴ οὔθ' ἡ σφοδρότης γένος, ἀλλὰ διαφορά· δοκεῖ γὰρ ἡ ἔκπληξις θαυμασιότης εἶναι ὑπερβάλλουσα καὶ ἡ πίστις ὑπόληψις σφοδρά, ὥστε γένος ἡ θαυμασιότης καὶ ἡ ὑπόληψις, ἡ δ' ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφοδρότης διαφορά.

---

30 εἴ τι corr c. — 31 alt ἢ om P et pr A. — ἢ διάβολον] τὸν δυνάμενον ἀπὸ φαινομένης σοφίας χρηματίζεσθαι ἢ διάβολον τὸν δυνάμενον διαβάλλειν καὶ ἐχθροὺς ποιεῖν τοὺς φίλους u. — 32 τὰ ἀλλότρια λάθρα (λάθρα om f) κλέπτειν uf. — τὰ om AB. — δυνάμενον τὰ ἀλλότρια ὑφαιρεῖσθαι ἢ δυνάμενον διαβάλλειν ἢ σοφίζεσθαι. οὐδεὶς C. — 33 τῷ] τὸ C. — τι τῶν τοιούτων C. — 34 λέγεται τοιοῦτος C. — δυνατὸς Cf. — γὰρ om f. — 36 πᾶσαι αἱ δυνάμεις f. — 38 γὰρ] γάρ φαμεν f.

126b1 πράττειν Ccf. — γένους BPc. — 4 ἑαυτὸ u. — 7 τις c. — δυσὶ Ccf. — γένεσι δύο P. — 11 ὥστ' οὐδέτερον εἰς τὸ ἓν Cc. — 12 εἰρημένα θετέον. ἔτι Cc. — 14 ἀποδίδωσι C et ἀποδιδόασι cf ante 13 τὴν δὲ. — ἀποδιδόασιν ὡς γένος P. — 15 θαυμασιότητα καὶ u. — 19 pr ἡ om C. — alt ἡ] ἐστιν ἡ Cf.

ἔτι εἴ τις τὴν ὑπερβολὴν καὶ σφοδρότητα ὡς γένη ἀποδώσει, τὰ ἄψυχα πιστεύσει καὶ ἐκπλαγήσεται. ἡ γὰρ ἑκάστου σφοδρότης καὶ ὑπερβολὴ πάρεστιν ἐκείνῳ οὗ ἐστὶ σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις ὑπερβολή ἐστι θαυμασιότητος, παρέσται τῇ θαυμασιότητι ἡ ἔκπληξις, ὥσθ' ἡ θαυμασιότης ἐκπλαγήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσται τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπολήψεώς ἐστιν, ὥστε ἡ ὑπόληψις πιστεύσει. ἔτι συμβήσεται τῷ οὕτως ἀποδιδόντι σφοδρότητα σφοδρὰν λέγειν καὶ ὑπερβολὴν ὑπερβάλλουσαν. ἔστι γὰρ πίστις σφοδρά· εἰ οὖν ἡ πίστις σφοδρότης ἐστί, σφοδρότης ἂν εἴη σφοδρά. ὁμοίως δὲ καὶ ἔκπληξίς ἐστιν ὑπερβάλλουσα· εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις ὑπερβολή ἐστιν, ὑπερβολὴ ἂν εἴη ὑπερβάλλουσα. οὐ δοκεῖ δ' οὐδέτερον τούτων, ὥσπερ οὐδ' ἐπιστήμη ἐπιστητὸν οὐδὲ κίνησις κινούμενον.

Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσι καὶ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεπονθὸς τιθέντες, οἷον ὅσοι τὴν ἀθανασίαν ζωὴν ἀΐδιόν φασιν εἶναι· πάθος γάρ τι ζωῆς ἢ σύμπτωμα ἡ ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο, εἴ τις συγχωρήσειεν ἐκ θνητοῦ τινὰ ἀθάνατον γίνεσθαι· οὐδεὶς γὰρ φήσει ἑτέραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν, ἀλλὰ σύμπτωμά τι ἢ πάθος αὐτῇ ταύτῃ παραγενέσθαι. ὥστ' οὐ γένος ἡ ζωὴ p.127
τῆς ἀθανασίας.

Πάλιν εἰ τοῦ πάθους, οὗ ἐστὶ πάθος, ἐκεῖνο γένος φασὶν εἶναι, οἷον τὸ πνεῦμα ἀέρα κινούμενον. μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμα· ὁ γὰρ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει, ὅταν τε κινῆται καὶ ὅταν μένῃ. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅλως ἀὴρ τὸ πνεῦμα· ἦν γὰρ ἂν καὶ μὴ κινουμένου τοῦ ἀέρος πνεῦμα, εἴπερ ὁ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει ὅσπερ ἦν πνεῦμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν

---

20 καὶ τὴν σφ. Cf. — γένος Pcu. — 22 καὶ] καὶ ἡ C. — alt σφοδρότης καὶ om u. — 23 θαυμασιότης pr A. — 24 pr ἡ om C. — 29 γάρ τις πίστις Ccf. — σφοδρὰ καὶ ἔκπληξις ὑπερβάλλουσα. εἰ ABCc. — εἰ οὖν ἡ] ἡ οὖν P. — 30 ἔκπληξίς τίς ἐστιν Ccf. — 32 οὐδὲ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστῆμον (ἐπιστητὸν Pc) οὐδ' ἡ κίνησις CPcf. — 34 καὶ οἱ τὸ rc C. — εἰς rc supra vs f. — 35 ὅσοι] οἵ f. — φάσκοντες f. — 36 τι] τῆς u. — ἢ] ἢ u. — 38 συγχωρήσοι AB, συγχωρήσει u, συγχωρῆσαι P. — τι Ccf. — γενέσθαι ABPu. — 39 αὐτὸ Cf.

127a1 αὐτὴν fort pr c. — ταύτῃ om c. — παραγεγενῆσθαι Ccf. — 3 πάλιν] ἔτι Ccf. — εἰ om c. — τοῦ...πάθος] οὗ τὸ πάθος corr C pr manu. — τὸ πάθος BCcf. — ἐκείνου BP. — γένος corr C. — 6 ἔσται A. — 7 τοῦ] τὸ pr A. — πνεῦμα pr om c. — 8 ὥσπερ P. — ὥσπερ ὅτε ἦν τὸ (τὸ om c) πνεῦμα Cc.

τοιούτων. εἰ δ' ἄρα καὶ ἐπὶ τούτου δεῖ συγχωρῆσαι ὅτι ἀὴρ ἐστι κινούμενος τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὔτι κατὰ πάντων τὸ τοιοῦτον ἀποδεκτέον καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ γένος, ἀλλ' ἐφ' ὅσων ἀληθῶς κατηγορεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι, οἷον ἐπὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς χιόνος. τὴν μὲν γὰρ χιόνα φασὶν ὕδωρ εἶναι πεπηγός, τὸν δὲ πηλὸν γῆν ὑγρῷ πεφυραμένην· ἔστι δ' οὔθ' ἡ χιὼν ὕδωρ οὔθ' ὁ πηλὸς γῆ, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένος οὐδέτερον τῶν ἀποδοθέντων· δεῖ γὰρ τὸ γένος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κατὰ τῶν εἰδῶν. ὁμοίως δ' οὐδ' ὁ οἶνός ἐστιν ὕδωρ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ· ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὕδωρ.

6 Ἔτι εἰ ὅλως τὸ ἀποδοθὲν μηδενός ἐστι γένος· δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲ τοῦ λεχθέντος. σκοπεῖν δ' ἐκ τοῦ μηδὲν διαφέρειν εἴδει τὰ μετέχοντα τοῦ ἀποδοθέντος γένους, οἷον τὰ λευκά· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῷ εἴδει ταῦτ' ἀλλήλων. παντὸς δὲ γένους ἐστὶ τὰ εἴδη διάφορα, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ λευκὸν γένος οὐδενός.

Πάλιν εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν γένος ἢ διαφορὰν εἶπεν. πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἑπόμενα, οἷον τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν τῶν πᾶσιν ἑπομένων ἐστίν. εἰ οὖν τὸ ὂν γένος ἀπέδωκε, δῆλον ὅτι πάντων ἂν εἴη γένος, ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῶν· κατ' οὐδενὸς γὰρ τὸ γένος ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. ὥστε καὶ τὸ ἓν εἶδος ἂν εἴη τοῦ ὄντος. συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατὰ πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται, δέον ἐπ' ἔλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ πᾶσιν ἑπόμενον διαφορὰν εἶπε, δῆλον ὅτι ἐπ' ἴσον ἢ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ τοῦ γένους ῥηθήσεται. εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ γένος τῶν πᾶσιν ἑπομένων, ἐπ' ἴσον, εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἕπεται τὸ γένος, ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ λέγοιτ' ἂν αὐτοῦ.

---

9 ἐστὶν ἀὴρ CPc. — 10 κινούμενός ἐστι u. — οὔτι (οὔτε C) γε κατὰ π. τῶν τοιούτων Ccf. — 11 τὸ τοιοῦτον γένος f. — 13 τῆς χιόνος καὶ τοῦ πηλοῦ Ccf. — καὶ ἐπὶ τῆς A. — 15 πεφυρμένην f. — οὔθ' ὁ πηλὸς γῆ οὔθ' ἡ χιὼν ὕδωρ f. — 16 οὐδέτερον γένος C. — οὐδέτερον τῶν ἀποδ. γένος P. — δεῖ] γενῶν δεῖ uf. — 17 δ' om f. — 18 ὕδωρ ἐστὶν f. — 21 μηθὲν et 23 οὐθὲν C. — 23 γὰρ om P. — ταῦτα τῷ εἴδει C. — δὲ] γὰρ C. — 24 τὰ om Ccf. — 25 οὐθενὸς C. — 28 ἀποδέδωκε Cc, ἀπεδώκαμεν Pu. — 31 ἂν εἴη] ὂν P. — 32 εἶδος] γένος C. — 33 ἐπειδὴ καὶ τὸ Ccf. — 34 δεῖ δὲ ἐπ' u. — 35 et 37 ἐπίσης f. — 36 et 38 πλεῖον C. — 38 γένοιτ' B, ἕποιτο f.

Ἔτι εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ εἴδει τὸ ἀποδοθὲν γένος λέγεται, καθάπερ τὸ λευκὸν ἐπὶ τῆς χιόνος, ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος· καθ' ὑποκειμένου γὰρ τοῦ εἴδους μόνον τὸ γένος λέγεται. b

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ μὴ συνώνυμον τὸ γένος τῷ εἴδει· κατὰ πάντων γὰρ τῶν εἰδῶν συνωνύμως τὸ γένος κατηγορεῖται.

Ἔτι ὅταν ὄντος καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ γένει ἐναντίου τὸ βέλτιον τῶν ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος θῇ· συμβήσεται γὰρ τὸ λοιπὸν ἐν τῷ λοιπῷ εἶναι, ἐπειδὴ τὰ ἐναντία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χείρονι ἔσται καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ βελτίονι· δοκεῖ δὲ τοῦ βελτίονος καὶ τὸ γένος βέλτιον εἶναι. καὶ εἰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντος εἰς τὸ χεῖρον καὶ μὴ εἰς τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν, οἷον τὴν ψυχὴν ὅπερ κίνησιν ἢ κινούμενον. ὁμοίως γὰρ ἡ αὐτὴ στατικὴ καὶ κινητικὴ δοκεῖ εἶναι, ὥστ' εἰ βέλτιον ἡ στάσις, εἰς τοῦτο ἔδει τὸ γένος θεῖναι.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀνασκευάζοντι μέν, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον. οἷον εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ δίκαιος· λέγεται γὰρ δικαιότερος ἕτερος ἑτέρου. εἰ οὖν τὸ μὲν ἀποδοθὲν γένος τὸ μᾶλλον δέχεται, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον, οὐκ ἂν εἴη γένος τὸ ἀποδοθέν.

Πάλιν εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως μή ἐστι γένος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθέν. χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἐπὶ τῶν τοιούτων μάλιστα ἐφ' ὧν πλείω φαίνεται τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, καὶ μὴ διώρισται, μηδ' ἔχομεν εἰπεῖν ποῖον αὐτῶν γένος, οἷον τῆς ὀργῆς καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ὑπόληψις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι δοκεῖ· λυπεῖταί τε γὰρ ὁ ὀργιζόμενος καὶ ὑπολαμβάνει ὀλιγωρεῖσθαι.

127b5 εἶδος τῷ γένει u. — 8 τὸ] καὶ τὸ C. — 10 τὰ 'ναντία C. — 11 καὶ.. βελτίονι om u — 12 καὶ τὸ] τὸ δὲ C. — 13 εἴδους om u. — 22 μᾶλλον δίκαιος C, δίκαιος μᾶλλον c. — 23 δέχεται τὸ μᾶλλον Cc. — μήτε τοῦτο Cc. — 27 τόπος οὗτος ἐπὶ C. — 28 ἐφ' ὅσων Cc. — φαίνεται πλείω C. — 31 ὀλιγωρίας corr u. — δοκεῖ κατηγορεῖσθαι Ccf. — 32 τε om ACPcuf.

ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους πρὸς ἄλλο τι συγκρίνοντι· εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως δοκοῦν εἶναι ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει μή ἐστιν ἐν τῷ γένει, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθὲν εἶδος εἴη ἂν ἐν τῷ γένει.

Ἀναιροῦντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται χρηστέον· κατασκευάζοντι δέ, εἰ μὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον τό τε ἀπο-
p.128 δοθὲν γένος καὶ τὸ εἶδος, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος· οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρων ἐπιδεχομένων μὴ εἶναι θάτερον θατέρου γένος. τό τε γὰρ καλὸν καὶ τὸ λευκὸν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. ἡ δὲ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν πρὸς ἄλληλα σύγκρισις χρήσιμος, οἷον εἰ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε γένος, εἰ θάτερον γένος, καὶ θάτερον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἧττον, καὶ τὸ μᾶλλον, οἷον εἰ τῆς ἐγκρατείας μᾶλλον ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος, ἡ δ' ἀρετὴ γένος, καὶ ἡ δύναμις. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους ἁρμόσει λέγεσθαι. εἰ γὰρ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε τοῦ προκειμένου εἶδος, εἰ θάτερον εἶδος, καὶ τὸ λοιπόν· καὶ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν εἶδός ἐστι, καὶ τὸ μᾶλλον.

Ἔτι πρὸς τὸ κατασκευάζειν σκεπτέον εἰ καθ' ὧν ἀπεδόθη τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, μὴ ὄντος ἑνὸς τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ἀλλὰ πλειόνων καὶ διαφόρων· δῆλον γὰρ ὅτι γένος ἔσται. εἰ δ' ἓν τὸ ἀποδοθὲν εἶδός ἐστι, σκοπεῖν εἰ καὶ κατ' ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται· πάλιν γὰρ συμβήσεται κατὰ πλειόνων καὶ διαφόρων αὐτὸ κατηγορεῖσθαι.

Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τισὶ καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς χρώμενον τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς, εἶθ' ὅτι κατὰ τὴν τοῦ τί ἐστιν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἁρμόττει τὸ γένος ἢ τὴν διαφορὰν εἰπεῖν· ὁ γὰρ ζῷον εἴπας τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ πεζόν. καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ

---

36 εἶδος ὅλως εἴη *C*, ὅλως εἶδος εἴη *c*.
128a3 τὸ μᾶλλον om *u*. — 4 εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν *CP*. — 8 ἡ δ'] εἰ ἡ *c*, pr *C*, εἰ *P*, rc *c*, ἡ corr *C*, εἰ δ' ἡ *f*, corr *B*. — 14 ἑνὸς ὄντος *u*. — ἑνός τινος τοῦ *C*. — 17 κατὰ τῶν ἄλλων *CPu*. — τὸ... ἐστι om *u*. — 19 in fin καὶ γένος ὁμολογεῖσθαι add rc *u*. — 22 μὲν om *B*. — 23 πλεῖον *C*. — 24 ἤπερ *Pu*. — 25 εἰπὼν *Ccf*, corr *u*. — 26 διότι *u*. — διαφορὰ τὴν ποιότητα *ABPu*.

ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς οὔ· ὁ μὲν γὰρ εἴπας πεζὸν ποιόν τι ζῷον λέγει, ὁ δὲ ζῷον εἴπας οὐ λέγει ποιόν τι πεζόν.

Τὴν μὲν οὖν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ γένους οὕτω χωριστέον. ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τὸ μουσικόν, ᾗ μουσικόν ἐστιν, ἐπιστῆμον εἶναι καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τις εἶναι, καὶ εἰ τὸ βαδίζον τῷ βαδίζειν κινεῖται, ἡ βάδισις κίνησίς τις εἶναι, σκοπεῖν ἐν ᾧ ἂν γένει βούλῃ τι κατασκευάσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὅπερ πίστιν, εἰ ὁ ἐπιστάμενος ᾗ ἐπίσταται πιστεύει· δῆλον γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστήμη πίστις ἄν τις εἴη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

Ἔτι ἐπεὶ τὸ παρεπόμενόν τινι ἀεὶ καὶ μὴ ἀντιστρέφον χαλεπὸν χωρίσαι τοῦ μὴ γένος εἶναι, ἂν τόδε μὲν τῷδ' ἕπηται παντί, τόδε δὲ τῷδε μὴ παντί, οἷον τῇ νηνεμίᾳ ἡ ἠρεμία καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ διαιρετόν, ἀνάπαλιν δ' οὔ (τὸ γὰρ διαιρετὸν οὐ πᾶν ἀριθμός, οὐδ' ἡ ἠρεμία νηνεμία), αὐτὸν μὲν χρῆσθαι ὡς γένους ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθοῦντος, ὅταν μὴ ἀντιστρέφῃ θάτερον, ἄλλου δὲ προτείνοντος μὴ ἐπὶ πάντων ὑπακούειν. ἔνστασις δ' αὐτοῦ ὅτι τὸ μὴ ὂν ἕπεται παντὶ τῷ γινομένῳ (τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι) καὶ οὐκ ἀντιστρέφει (οὐ γὰρ πᾶν τὸ μὴ ὂν γίνεται), ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι γένος τὸ μὴ ὂν τοῦ γινομένου· ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος εἴδη.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους, καθάπερ εἴρηται, μετιτέον.

Ε.

Πότερον δ' ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστι τὸ εἰρημένον, διὰ τῶνδε σκεπτέον.

Ἀποδίδοται δὲ τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ ἢ πρὸς

---

28 γὰρ pr om *A*. — 28 et 29 εἰπὼν *Pcf*, corr *Cu*. — 28 λέγει ζῷον *cf*. — 29 ποιόν τι οὐ λέγει *C*. — 31 ᾗ] καθὸ *Pu*. — ἐστιν om *f*. — ἐπιστῆμόν τι εἶναι *BC*. — 32 καὶ om *P*. — τις εἶναι] ἐστί *Pu*. — εἶναί ἐστιν, καὶ pr *A*. — 34 βούλῃ ante γένει *B*, ante τὸν *u*, βούλει c, om *P*. — 35 pr εἰ om *u*. — alt εἰ corr *B*. — ᾗ] καθὸ *u*, τι ᾗ *f*. — 36 τις om *f*. — 39 τὸ μὲν *u*.

128b1 τόδε] τὸ *u*. — 3 μὲν οὖν χρῆσθαι *Ccf*. — 5 προτείναντος *C*. — ἀκούειν *u*. — 9 οὐκ ἔστι γὰρ *u*. — 10 μεθοδευτέον *cf*, corr *u*. — 16 ἤτοι κ. *C*, ἢ om *c*.

ἕτερον καὶ ποτέ, οἷον καθ' αὑτὸ μὲν ἀνθρώπου τὸ ζῷον ἥμερον φύσει, πρὸς ἕτερον δὲ οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα, ὅτι τὸ μὲν προστακτικὸν τὸ δ' ὑπηρετικόν ἐστιν, ἀεὶ δὲ οἷον θεοῦ τὸ ζῷον ἀθάνατον, ποτὲ δὲ οἷον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν τῷ γυμνασίῳ.

Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἕτερον ἴδιον ἀποδιδόμενον ἢ δύο προβλήματα ἢ τέτταρα. ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ μὲν ἀποδῷ τοῦ δ' ἀρνήσηται ταὐτὸ τοῦτο, δύο μόνον προβλήματα γίνονται, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου πρὸς ἵππον ἴδιον ὅτι δίπουν ἐστίν. καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν ἐστὶν ἐπιχειροίη τις ἄν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος δίπουν· ἀμφοτέρως δ' ἂν κινοῖτο τὸ ἴδιον. ἐὰν δ' ἑκατέρου ἑκάτερον ἀποδῷ καὶ ἑκατέρου ἀπαρνηθῇ, τέτταρα προβλήματα ἔσται, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὅτι τὸ μὲν δίπουν τὸ δὲ τετράπουν ἐστίν. καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν καὶ ὅτι τετράπουν πέφυκεν ἔστιν ἐπιχειρεῖν, καὶ διότι ὁ ἵππος δίπουν καὶ διότι οὐ τετράπουν οἷόν τ' ἐπιχειρεῖν. ὅπως δ' οὖν δειχθέντος ἀναιρεῖται τὸ κείμενον.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἴδιον ὃ πρὸς ἅπαντα ἀποδίδοται καὶ παντὸς χωρίζει, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ ζῷον θνητὸν ἐπιστήμης δεκτικόν. τὸ δὲ πρὸς ἕτερον ὃ μὴ ἀπὸ παντὸς ἀλλ' ἀπό τινος τακτοῦ διορίζει, καθάπερ ἀρετῆς πρὸς ἐπιστήμην, ὅτι τὸ μὲν ἐν πλείοσι, τὸ δ' ἐν λογιστικῷ μόνον καὶ τοῖς ἔχουσι λογιστικὸν πέφυκε γίνεσθαι. τὸ δ' ἀεὶ ὃ
p. 129 κατὰ πάντα χρόνον ἀληθεύεται καὶ μηδέποτ' ἀπολείπεται, καθάπερ τοῦ ζῴου τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον. τὸ δὲ ποτὲ ὃ κατά τινα χρόνον ἀληθεύεται καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρέπεται, καθάπερ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ.

Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο ἴδιον ἀποδοῦναι τὸ διαφορὰν εἰπεῖν ἢ ἐν ἅπασι καὶ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, οἷον ἐν ἅπασι μὲν καὶ ἀεί, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου

---

23 ἂν *C.* — pr μὲν om *Cf* et *B*, qui ead manu add, del *u.* — 24 ἀπαρνήσηται *C.* — μόνον δύο προβλήματα γίνεται *C.* — 25 τοῦ *CPu.* — 27 ἀμφότερα *P*, corr *A.* — δ' om *fu.* — κινοῖτο τὸ corr *A.* — τὸ om *u.* — ἂν *C.* — 28 ἀποδιδῷ *C.* — 29 τοῦ *u.* — 30 ὅτι ὁ ἄνθρ. *Cu.* — 31 δίπουν ἐστὶ καὶ *Cf.* — ἐστὶ πέφυκεν *Cf.* — 33 προκείμενον *Cf*, pr *u.* — 34 μὲν corr *c.* — 37 πρὸς] τὸ πρὸς *u.* — 38 ἐν τῷ λογ. *C.* — μόνῳ *Puf*, pr *c.*
129a2 τοῦ om *C.*

ἴδιον πρὸς ἵππον ὅτι δίπουν· ἄνθρωπος μὲν γὰρ καὶ ἀεὶ καὶ πᾶς ἐστὶ δίπους, ἵππος δ' οὐδείς ἐστι δίπους οὐδέποτε. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, καθάπερ τὸ λογιστικοῦ ἴδιον πρὸς ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν τῷ τὸ μὲν προστάττειν τὸ δ' ὑπηρετεῖν· οὔτε γὰρ τὸ λογιστικὸν πάντοτε προστάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάττεται, οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν ἀεὶ προστάττεται, ἀλλὰ καὶ προστάττει ποτέ, ὅταν ᾖ μοχθηρὰ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Τῶν δ' ἰδίων ἐστὶ λογικὰ μάλιστα τά τε καθ' αὑτὰ καὶ ἀεὶ καὶ τὰ πρὸς ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἴδιον πλείω προβλήματά ἐστι, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον· ἢ γὰρ δύο ἢ τέτταρα ἐξ ἀνάγκης γίνονται τὰ προβλήματα· πλείους οὖν οἱ λόγοι γίνονται πρὸς ταῦτα. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ ἀεὶ πρὸς πολλὰ ἔστιν ἐπιχειρεῖν ἢ πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν, τὸ μὲν καθ' αὑτὸ πρὸς πολλά· πρὸς ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ ἴδιον, ὥστ' εἰ μὴ πρὸς ἅπαντα χωρίζεται, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. τὸ δ' ἀεὶ πρὸς πολλοὺς χρόνους τηρεῖν· κἂν γὰρ εἰ μὴ ὑπάρχει κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε κἂν εἰ μὴ ὑπάρξει, οὐκ ἔσται ἴδιον. τὸ δὲ ποτὲ πρὸς τὸν νῦν λεγόμενον χρόνον ἐπισκοποῦμεν· οὔκουν εἰσὶ λόγοι πρὸς αὐτὸ πολλοί. λογικὸν δὲ τοῦτ' ἐστὶ πρόβλημα πρὸς ὃ λόγοι γένοιντ' ἂν καὶ συχνοὶ καὶ καλοί.

Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἕτερον ἴδιον ῥηθὲν ἐκ τῶν περὶ τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτέον ἐστίν, εἰ τῷ μὲν συμβέβηκε τῷ δὲ μὴ συμβέβηκεν· περὶ δὲ τῶν ἀεὶ καὶ τῶν καθ' αὑτὸ διὰ τῶνδε θεωρητέον.

---

10 οὐθεὶς δίπους ἐστὶν C. — 11 τοῦ CP. — ἴδιον τὸ ἄρχειν πρὸς ἐπιθ. καὶ θυμητικὸν C. — 12 πρὸς τὸ ἐπιθ. P. — καὶ θυμικὸν om P et pr u. — τὸ u, om P. — 13 δὲ προστάττεσθαι· οὐδὲ Pu. — 14 καὶ τὸ θυμητικὸν Cf. — 15 ἀλλ' ἐνίοτε καὶ C. — ποτέ om Cu. — 16 ἢ ante ἡ Pu, om A. — τοῦ ἀνθρώπου ψυχή P. — 17 τε om u. — αὐτὸ u. — 18 ἕτερα ABcf. — 20 γίνεται Cu. — 21 οἱ om u. — αὐτὰ CPu. — 22 καὶ pr om c. — τὸ om c. — ἢ] καὶ u. — 24 αὐτὸ u. — 25 ἅπαν C. — τὸ ἀποδ. u. — 26 πλείους χρ. παρατηρεῖν C. — εἰ γὰρ ABcf. — γὰρ del volunt Au, om CP. — 27 ὑπάρχῃ ABPcu, fort pr q, ὑπῆρξε C. — ὑπάρχει C. — ὑπάρξῃ ABcuq. — 28 ποτὲ] ποτὲ οὐκ ἐν ἄλλοις ἢ BCf. — τὸ νῦν pr A. — 29 ἐπισκοποῦμεν om C. — εἰσὶν οἱ λόγοι u. — 30 γίνονται C, γίγνονται u, γίνοιτο f. — ἂν om Cu. — γίνονται λόγοι πολλοὶ καὶ καλοί P. — καὶ καλοὶ καὶ συχνοί q. — 31 καλοί, κατασκευάζονται δὲ ἢ (εἰ mg, sed ead manu) διὰ γνωριμωτέρων. τὸ B. — 33 ἐστι ante τόπων C. — τῷ] τὸ bis u. — 34 δ' οὐ. περὶ C.

b Πρῶτον μὲν εἰ μὴ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον ἢ κα-
2 λῶς. τοῦ δὲ μὴ καλῶς ἢ καλῶς ἐστὶν ἓν μέν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἢ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων, κατασκευάζοντα δὲ εἰ διὰ γνωριμωτέρων. τοῦ δὲ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἐστὶ τὸ μέν, εἰ ὅλως ἀγνωστότερόν ἐστι τὸ ἴδιον ὃ ἀποδίδωσι τούτου οὗ τὸ ἴδιον εἴρηκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. γνώσεως γὰρ ἕνεκα τὸ ἴδιον ποιούμεθα· διὰ γνωριμωτέρων οὖν ἀποδοτέον· οὕτω γὰρ ἔσται κατανοεῖν ἱκανῶς μᾶλλον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον εἶναι τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς τῇ ψυχῇ (μᾶλλον γὰρ ἴσμεν τί ἐστι πῦρ ἢ ψυχή), οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. τὸ δ', εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστι τόδε τῷδ' ὑπάρχον. δεῖ γὰρ μὴ μόνον εἶναι γνωριμώτερον τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῷδ' ὑπάρχον γνωριμώτερον ὑπάρχειν. ὁ μὴ γὰρ εἰδὼς εἰ τῷδ' ὑπάρχει, οὐδ' εἰ τῷδ' ὑπάρχει μόνῳ γνωριεῖ, ὥσθ' ὁποτέρου τούτων συμβάντος ἀσαφὲς γίνεται τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς τῷ εἰ ἐν τούτῳ ὑπάρχει ψυχὴ καὶ εἰ ἐν πρώτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι. κατασκευάζοντα δὲ εἰ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον, καὶ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων. ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον· τῶν γὰρ κατασκευαστικῶν τόπων τοῦ καλῶς οἱ μὲν κατὰ τοῦτο μόνον οἱ δ' ἁπλῶς

129b1 et 2 *μὴ* post *ἢ C*, id 2 *q*. — 1 *ἀποδίδοται P*. — 3 *ἢ*] *ἢ διὰ Cf*, pr *u*. — *γνωριμώτερον B*, pr *u*. — *ἀνασκευάζοντι...κατασκευάζοντι P*. — 5 *μὴ* om *q*. — 6 *ἐστι*] *κεῖται u*, *ἐστι δι' οὗ CP*. — *ὃ* om *CP*. — *ἀποδιδόασι cq*, *ἀποδίδοσι* (sic) pr *u*. — 7 *γνώσεως...ἴδιον*] *τοῦ γὰρ μαθεῖν ἕνεκεν καθάπερ τὸν ὅρον καὶ τὸ ἴδιον C*, *τοῦ γὰρ μανθάνειν ἕνεκα τὸ* (*ἕνεκεν καὶ τὸ f*) *ἴδιον καὶ τοὺς ὅρους Pf*. — 8 *ποιοῦμεν CPfuq*, *ποιοῦμεθα ποιοῦμεν c*. — *διὰ*] *τοῦ γὰρ μανθάνειν ἕνεκεν καὶ τὸ ἴ. κ. τ. ὅ. ποιοῦμεν. διὰ u*. — *γοῦν q*. — *χωριστέον Bcfq*, *χρηστέον A*. — 10 *ὁμοιότητι* pr *u*. — 11 *μᾶλλον...ψυχή* om *q*. — *ἤπερ Pu*. — 12 *οὐκ*] *ὥστ' οὐκ P*. — *ἰδιώτατον ψυχῆς c*, *ὁμοιότατον τῇ ψυχῇ C*. — 13 *ἐστὶ τὸ ἀποδοθὲν τὸ δ' C*. — 14 *μὴ*] *οὐ C*. — *γνωριμώτερον εἶναι CPu*. — 15 *ὅτι* om *CPcufq*. — *τόδ' B*, *τῶνδ' f*. — *ὑπάρχειν f*. — *ὑπάρχειν*] *ὑπάρχει ABcu*, *εἶναι f*, om *CP*. — *ὁ* om *q*. — *γὰρ μὴ Pu*. — 16 *εἰδὼς εἰ τόδ' P*. — *οὐδ' εἰ τούτῳ μόνῳ ὑπάρχει Pu*. — 18 *πρῶτα u*. — *ψυχῇ B*. — 20 *ἐν αὐτῷ πρώτῳ q*. — 22 *κατασκευάζοντι Pu*. — 23 *εἰ*] *τὸ ABcfq*, *εἰ τὸ u*. — 24 *κατασκευαστικὸν τόπον u*. — 25 *τρόπων q*. — *ὁ μὲν q*.

δείξουσιν ὅτι καλῶς. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ζῴου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν διὰ γνωριμωτέρων καὶ γνωριμώτερον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων, εἴη ἂν καλῶς ἀποδεδομένον κατὰ τοῦτο τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἴ τι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀποδεδομένων πλεοναχῶς λέγεται ἢ καὶ ὅλος ὁ λόγος πλείω σημαίνει· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι πλείω σημαίνει, ἓν μὲν τὸ αἴσθησιν ἔχειν ἓν δὲ τὸ αἰσθήσει χρῆσθαι, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου ἴδιον καλῶς κείμενον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. διὰ τοῦτο δ' οὐ χρηστέον ἐστὶν οὔτ' ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ οὔτε p.130 λόγῳ τῷ τὸ ἴδιον σημαίνοντι, διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον ἀσαφὲς ποιεῖ τὸ ῥηθέν, ἀποροῦντος τοῦ μέλλοντος ἐπιχειρεῖν πότερον λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων· τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ μαθεῖν χάριν ἀποδίδοται. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀναγκαῖόν ἐστιν ἔλεγχόν τινα γίνεσθαι τοῖς οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, ὅταν ἐπὶ τοῦ διαφωνοῦντός τις ποιῇ τὸν συλλογισμὸν τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ πλείω σημαίνει μήτε τῶν ὀνομάτων μηδὲν μήθ' ὅλος ὁ λόγος· ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὔτε τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ οὔτε τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον οὔτε τὸ σύνολον τὸ ἐκ τούτων συντιθέμενον, εἴη ἂν καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλεοναχῶς λέγεται τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι, μὴ διώρισται δὲ τὸ τίνος αὐτῶν ἴδιον τίθησιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. δι' ἃς δ' αἰτίας, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων· τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστιν. οἷον ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο πολλὰ σημαίνει (τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν

27 καὶ γνωριμώτερον om *C*. — 29 τὸ (τὸ om *C*) ἴδιον τοῦ ζῴου τὸ *CPu*. — 30 ἔπειτα δὲ ἀνασκ. *C*. — ἀνασκευάζοντι *u*. — 31 καὶ om *cq*. — ὅλως fort pr *A*, om *Pu*. — 34 ἔχειν αἴσθησιν ἕτερον δὲ *u*.

130a1 δ' οὐ] οὐδὲ *f*. — ὀνόμασι πλ. λεγομένοις οὔτε λόγοις τοῖς τὸ ἴδιον σημαίνουσι *C*. — 2 τῷ om *Pu*. — alt τὸ om *APc*. — 3 ῥητόν *u*. — 4 ὁπότερον *Pcqu*, corr *A*, τὸ πότερόν ποτε *f*, πότερόν ποτε *CP*. — 5 δὲ om *P*. — 6 τι pr *A*, om *C*. — γενέσθαι *u*. — ἀποδιδοῦσι om *f*. — 7 ποιῇ τις *C*. — ποιήσῃ *P*. — 9 μηθὲν *C*. — μηδ' *ABc*. — ὅλος om *CPuf*. — 10 κατὰ τοῦτο καλῶς *uq*. — 13 κείμενον et σῶμα om *q*. — 17 ἀποδιδόμενον *u*. — 19 ἐπεὶ om *cq*.

αὐτό, τὸ δ' ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτό, τὸ δ' ἐπιστήμην εἶναι αὐτοῦ, τὸ δ' ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτοῦ), οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐπίστασθαι τοῦτο καλῶς ἴδιον ἀποδεδομένον μὴ διορισθέντος τοῦ τίνος τίθησιν αὐτῶν τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ λέγεται πολλαχῶς τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον τίθησιν, ἀλλ' ἔστιν ἓν καὶ ἁπλοῦν· ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἕν, εἴη ἂν καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον ἥμερον φύσει.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλεονάκις εἴρηται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ ἰδίῳ. πολλάκις γὰρ λανθάνουσι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ὅροις. οὐκ ἔσται δὲ καλῶς κείμενον τὸ τοῦτο πεπονθὸς ἴδιον· ταράττει γὰρ τὸν ἀκούοντα πλεονάκις λεχθέν· ἀσαφὲς οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι γίνεσθαι, καὶ πρὸς τούτοις ἀδολεσχεῖν δοκοῦσιν. ἔσται δὲ συμπῖπτον τὸ πλεονάκις εἰπεῖν τὸ αὐτὸ κατὰ δύο τρόπους, καθ' ἕνα μὲν ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτό, καθάπερ εἴ τις ἴδιον ἀποδοίη πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον τῶν σωμάτων (οὗτος γὰρ πλεονάκις εἴρηκε τὸ σῶμα), δεύτερον δ' ἄν τις μεταλαμβάνῃ τοὺς λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη γῆς ἴδιον οὐσία ἡ μάλιστα κατὰ φύσιν φερομένη τῶν σωμάτων εἰς τὸν κάτω τόπον, ἔπειτα μεταλάβοι ἀντὶ τῶν σωμάτων τὸ οὐσιῶν τοιωνδί· ἓν γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστι σῶμα καὶ οὐσία τοιαδί. ἔσται γὰρ οὗτος τὸ οὐσία πλεονάκις εἰρηκώς, ὥστ' οὐδέτερον ἂν εἴη καλῶς κείμενον τῶν ἰδίων. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόματι τῷ αὐτῷ· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν οὐ

---

21 χρῆσθαι αὐτῷ u. — 22 τὸ...αὐτοῦ del vult A. — εἴη ἐπὶ τοῦ C. — τὸ uq. — 23 ἀποδιδόμενον ABu. — ante μὴ del οὐδὲν Cu. — 26 κείμενον κατὰ τοῦτο Pu. — 27 λέγεται ἓν] ἁπλῶς λέγεται C, λέγεται ἁπλῶς f, μοναχῶς λέγεται ἓν Pu, sed u ὃ pro ἕν. — κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τοῦ q. — κατὰ τὸ τοῦ C, κατὰ τοῦ τοῦ f, κατὰ τοῦ τὸ u. — κατὰ τοῦ ἀνθρώπου AB. — κατὰ τοῦτο ἂν ἴδιον P. — 29 εἴρηκε C. — 31 δὴ C. — 33 πολλάκις u, τὸ πλεονάκις C. — γενέσθαι u. — 34 ἔστι u. — 35 τὸ αὐτὸ om u. — 37 ἀποδιδοίη C. — 38 ἐὰν Cu.

130b1 ἀποδιδοίη C. — οὐσίαν C. — ἡ om cq, τὴν C. — φερομένην C, φερομένων P. — 3 τὸ αὐτό u. — 4 τοιάδε C. — οὕτως ufP, καὶ οὕτω C. — πλεονάκις τὸ οὐσία P. — 7 ἔσται γὰρ] εἴη ἂν q. — καλῶς κείμενον q. — 8 οἷον...10 ἴδιον om q.

κέχρηται τῷ αὐτῷ πλεονάκις ὀνόματι, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοιοῦτόν τι ἀποδέδωκεν ἐν τῷ ἰδίῳ ὄνομα, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει. ἀχρεῖον γὰρ ἔσται τὸ μὴ χωρίζον ἀπό τινων, τὸ δ' ἐν τοῖς ἰδίοις λεγόμενον χωρίζειν δεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις· οὔκουν ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπιστήμης ἴδιον ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἓν ὄν, τοιούτῳ τινὶ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ τῷ ἑνὶ ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῷ, ἀλλ' ἀπό τινος χωρίζοντι· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ζῴου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν οὐδενὶ κέχρηται κοινῷ, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον ζῴου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ πλείω ἴδια ἀποδίδωσι τοῦ αὐτοῦ, μὴ διορίσας ὅτι πλείω τίθησιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. καθάπερ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς ὅροις δεῖ παρὰ τὸν δηλοῦντα λόγον τὴν οὐσίαν προσκεῖσθαί τι πλέον, οὕτως οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίοις παρὰ τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ῥηθὲν οὐδὲν προσαποδοτέον· ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ τοιοῦτον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον πλείω ἀποδέδωκεν ἴδια (ἑκάτερον γὰρ κατὰ μόνου τοῦ πυρὸς ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν), οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον. κατασκευάζοντα δ' εἰ μὴ πλείω τοῦ αὐτοῦ τὰ ἴδια ἀποδέδωκεν, ἀλλ' ἕν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ὑγροῦ ἴδιον σῶμα τὸ εἰς ἅπαν σχῆμα ἀγόμενον ἓν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ἀλλ' οὐ πλείω, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ αὐτῷ προσκέχρηται οὗ 3
τὸ ἴδιον ἀποδίδωσιν, ἢ τῶν αὐτοῦ τινί· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τοῦ γὰρ μαθεῖν χάριν ἀποδίδοται τὸ ἴδιον· p.131

---

9 χρῆται C. — πολλάκις uq. — καλῶς κατὰ τοῦτο f. — 11 ἀπέδωκεν q. — 12 ὄνομα pr om u. — 13 τινος u. — δ'] γὰρ C. — 14 τὸ C. — 16 ἀμετάπιστον BC, pr c, fort pr A. — ἓν ὂν corr C. — 21 οὐδενὶ...ἔχειν om P. — τοῦτο] τοῦ f. — 22 κείμενον τὸ ζῴου C. — 26 πλεῖον C. — 31 κείμενον τὸ ἴδιον u. — 38 αὐτὸ pr A.
131a1 ἀποδέδοται pr c.

αὐτὸ μὲν οὖν αὑτῷ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι, τὸ δέ τι τῶν αὑτοῦ ὕστερον· οὔκουν ἐστὶ γνωριμώτερον. ὥστ' οὐ γίνεται διὰ τούτων μᾶλλόν τι μαθεῖν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ζῴου ἴδιον οὐσίαν ἧς εἶδός ἐστιν ἄνθρωπος τινὶ προσκέχρηται τῶν τούτου, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μήτε αὑτῷ μήτε τῶν αὑτοῦ μηδενὶ χρῆται. ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον οὔτε αὑτῷ οὔτε τῶν αὑτοῦ οὐδενὶ προσκέχρηται, εἴη ἂν καλῶς κατὰ τοῦτο ἀποδεδομένον τὸ τοῦ ζῴου ἴδιον.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτέον ἐστὶ τῶν μὴ ποιούντων ἢ ποιούντων γνωριμώτερον, ἀνασκευάζοντα μὲν εἴ τινι προσκέχρηται ἢ ἀντικειμένῳ ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει ἢ ὑστέρῳ τινί· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γὰρ ἀντικείμενον ἅμα τῇ φύσει, τὸ δ' ἅμα τῇ φύσει καὶ τὸ ὕστερον οὐ ποιεῖ γνωριμώτερον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀγαθοῦ ἴδιον ὃ κακῷ μάλιστ' ἀντίκειται, τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μηδενὶ προσκέχρηται μήτ' ἀντικειμένῳ μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει μήθ' ὑστέρῳ· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπιστήμης ἴδιον ὑπόληψιν τὴν πιστοτάτην οὐδενὶ προσκέχρηται οὔτ' ἀντικειμένῳ οὔθ' ἅμα τῇ φύσει οὔθ' ὑστέρῳ, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, ἀλλὰ τοῦτο ὃ γίνεταί ποτε μὴ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. οὔτε γὰρ ἐφ' ᾧ καταλαμβάνομεν ὑπάρχον αὐτό, κατὰ τούτου καὶ τοὔνομα ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται· οὔτ' ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὴ ὑ-

---

2 ἐστὶν ἄγνωστον C. — δὲ αὐτοῦ τι C, δέ τινι Pcq. — 3 γίνονται B. — 4 οὐσία CP. — 5 ἐστιν ὁ ἄνθρωπος CPu. — τούτου] τοῦ ζῴου u. — 7 κέχρηται C. — 9 οὐδὲν pr A. — 10 κέχρηται cqf. — κατὰ τοῦτο καλῶς C. — 13 ἢ ποιούντων rc add u. — 15 ἐστι AB. — 16 τὸ δ' ... φύσει rc add u. — 18 ὅπερ u. — 19 τῷ ἀγαθῷ u. — τοῦ ἀγ. οὐκ ἂν εἴη rc supra lituram A. — τοῦ ἀγαθοῦ ante 20 τὸ uP, om A. — 22 καλῶς κατὰ τοῦτο C. — 28 ποτε καὶ μὴ q. — 29 ἐν ᾧ καταλαμβάνεται C. — 31 ἐν ᾧ μὴ καταλ. C.

πάρχον, κατὰ τούτου ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται τοὔνομα. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οὐδ' ὅτε ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ἔσται φανερὸν εἰ ὑπάρχει, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἀπολείπειν. οὔκουν ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ κινεῖσθαί ποτε καὶ ἑστάναι τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ὃ οὐ γίνεταί ποτε ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν ἴδιον ἀποδέδωκεν· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον κατὰ τοῦτο. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀρετῆς ἴδιον ὃ τὸν ἔχοντα ποιεῖ σπουδαῖον τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἀρετῆς ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς μὴ διωρίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον ἀποδίδωσιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παρὰ τὸ ἔθος γινόμενον ἅπαν διορισμοῦ προσδεῖται· εἰώθασι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες τὸ ἀεὶ παρακολουθοῦν ἴδιον ἀποδιδόναι. δεύτερον δὲ ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι· οὔκουν δοτέον ἐστὶν ἐπιτιμήσεως σκῆψιν. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος τοῦ τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ καθῆσθαι μετά τινος τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν, οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ ἴδιον ἀποδεδωκώς, εἴπερ μὴ διορισάμενος εἶπεν. κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς διορισάμενος ἔθηκεν ὅτι τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας τοῦ τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ περιπατεῖν νῦν διαστειλάμενος ἔθηκε τοῦτο, καλῶς ἂν εἴη κείμενον τὸ ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοιοῦτο ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ φανερὸν μή ἐστιν ἄλλως ὑπάρχον ἢ αἰσθήσει· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἅπαν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως ἄδηλον γίνεται· ἀφανὲς γὰρ

32 τοὔνομα ante κατὰ *C.* — ἔτι] ὥστ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἔτι *BPfu.* — 34 ἀπολιπεῖν *u.* — 36 καὶ] ἢ *Cfu.* — τοιοῦτο *c.* — ὃ γίνεταί ποτε μὴ *q.*

131b1 κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον *C.* — κατὰ τοῦτο τὸ ἴδ. *Pu.* — 3 καλῶς κατὰ τοῦτο *C.* — 6 διότι *c*, pr *AB.* — 7 γενόμενον *q.* — 8 προσδιορισμοῦ *q.* — 10 προσδιορισάμενος *u.* — ἠβούλετο *C.* — 12 καθίσαι *u.* — τινος ἀνθρώπου τὸ *u.* — 14 εἶπεν ὅτι νῦν. κατασκ. *u.* — 15 διότι *CPcqu*, pr *AB.* — 16 κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον *C.* — 17 ἴδιον τοῦ τινὸς ἀνθρ. *P.* — 19 τοιοῦτον *u.* — 21 alt τὸ om *ABCPcfq.*

ἐστιν εἰ ἔτι ὑπάρχει, διὰ τὸ τῇ αἰσθήσει μόνον γνωρίζεσθαι. ἔσται δ' ἀληθὲς τοῦτο ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρακολουθούντων. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἡλίου ἴδιον ἄστρον φερόμενον ὑπὲρ γῆς τὸ λαμπρότατον τοιούτῳ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ τῷ ὑπὲρ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῇ αἰσθήσει γνωρίζεται, οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ τοῦ ἡλίου ἀποδεδομένον ἴδιον· ἄδηλον γὰρ ἔσται, ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος, εἰ φέρεται ὑπὲρ γῆς, διὰ τὸ τὴν αἴσθησιν τότε ἀπολείπειν ἡμᾶς. κατασκευάζοντα δ' εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ μὴ τῇ αἰσθήσει φανερόν ἐστιν ἢ ὃ αἰσθητὸν ὂν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον δῆλόν ἐστιν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἐπιφανείας ἴδιον ὃ πρῶτον κέχρωσται αἰσθητῷ μέν τινι προσκέχρηται τῷ κεχρῶσθαι, τοιούτῳ δ' ὃ φανερόν ἐστιν ὑπάρχον ἀεί, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸν ὅρον ὡς ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ δεῖ p. 132 δηλοῦν τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον πεζὸν δίπουν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον ἀποδέδωκε τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς ἀποδεδομένον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἥμερον φύσει ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ εἰς τὸ τί ἐστιν ὁ θεὶς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ τῶν ἰδίων, καθάπερ καὶ τῶν ὅρων, τὸ πρῶτον ἀποδίδοσθαι γένος, ἔπειθ' οὕτως ἤδη προσ-

---

23 *διὰ*] *δεῖ P.* — *τῇ*] *τῇ ἰδίᾳ C*, om *A.* — *μόνῃ C.* — 24 *ἔστι q.* — *ἀεὶ* om *u.* — 26, 27, 29 *ὑπερ γῆν f.* — 26 *τὸ* ante 25 *φερόμενον C.* — *ἐν* om *Pu.* — *ἐν τῷ* om *C.* — ult *τῷ*] *τὸ P.* — 27 *φέρεσθαι ὑπὲρ γῆς C.* — 28 *ἀποδεδομένον τὸ τοῦ ἡλίου u.* — *ἐστι q.* — 29 *ὑπὸ* pr *u.* — 32 *ὂν*] *ἐστιν q.* — *καλῶς κατὰ τοῦτο C.* — 33 *θεὶς q.* — 34 *τὸ πρῶτον κεχρῶσθαι C.* — *κέχρηται q.* — 35 *ἂν* pr om *u.* — 36 *καλῶς κατὰ τοῦτο u.*

132a3 *τοῦ* om *u.* — *τὸ* om *Pu.* — *ἀνθρώπου τὸ ἴδιον AC.* — 5 *ἀπέδωκε AB.* — *ἦν* om *C.* — 7 *ἴδιον τὸ ζῷον f.* — *ζῷον*] *ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον q*, sed del vult quae add. — 8 *δὲ* om *cq.* — 10 *ἐστιν*] *ἦν εἶναι u.* — *ὁ* om *Cu.* — 11 *ἀπέδωκε B.* — *καὶ* om *q.* — 12 *ἀποδεδόσθαι C.* — *προσάπτειν CPu.*

ἅπτεσθαι τὰ λοιπά, καὶ χωρίζειν. ὥστε τὸ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον κείμενον ἴδιον οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ζῴου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ἐστι τὸ ζῷον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ζῴου ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἴ τις εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι, τὰ λοιπὰ προσάπτει· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

Πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ἀποδέδοται τὸ 4 ἴδιον, διὰ τῶνδε σκεπτέον· πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ὅλως τὸ εἰρημένον ἢ οὐκ ἴδιον, ἐκ τῶνδε θεωρητέον. οἱ γὰρ ἁπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον ὅτι καλῶς κεῖται τόποι οἱ αὐτοὶ ἔσονται τοῖς ἴδιον ὅλως ποιοῦσιν· ἐν ἐκείνοις οὖν ῥηθήσονται.

Πρῶτον μὲν οὖν ἀνασκευάζοντα ἐπιβλέπειν ἐφ' ἕκαστον οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν, οἷον εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται, ἢ εἰ μή ἐστιν ἴδιον ἑκάστου αὐτῶν κατ' ἐκεῖνο οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ κατὰ τοῦ γεωμετρικοῦ οὐκ ἀληθεύεται τὸ ἀνεξαπάτητον εἶναι ὑπὸ λόγου (ἀπατᾶται γὰρ ὁ γεωμετρικὸς ἐν τῷ ψευδογραφεῖσθαι), οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐπιστήμονος ἴδιον τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ λόγου. κατασκευάζοντα δ' εἰ κατὰ παντὸς ἀληθεύεται καὶ κατὰ τοῦτ' ἀληθεύεται· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεται b καὶ ᾗ ἄνθρωπος, εἴη ἂν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ἀνασκευάζοντι μέν, εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται, καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύεται· κατασκευάζοντι δέ, εἰ καθ'

---

13 ὡς q. — 15 εἴπας τοῦ ζῴου Cu. — τὸ] ὃ Pu, om C. — ἔχει Pu. — 16 pr τὸ om P. — 20 ἀποδέδωκε DPcuq. — 21 τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον DPu. — 22 ἢ οὐ καλῶς om A. — 23 διὰ] ἐκ DP. — 25 ὅτι pr om B. — 26 τοῖς τὸ ἴδιον Duf. — ῥηθήσεται f. — 27 ἀνασκευάζοντας DPuf. — ἀποβλέπειν P. — 28 οἷον] ἢ ABcq. — 29 κατὰ ... αὐτῶν om f. — 30 ἀπέδωκεν AB. — 31 ἴδιον εἶναι D. — γεωμέτρου q. — 33 γεωμέτρης Dquf. — τοῦ] τοῦτο DPf. — ἐπιστήμης f. — 35 καὶ διὰ τοῦτ' u. — 36 μὴ om DPufq.

132b1 δεκτικόν ἐστι κατὰ P. — 2 καὶ om P. — ᾗ] καθὸ DP. — ἂν om AB. — 5 ἀληθεύεται om f.

οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, καὶ εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα λέγεται· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ τὸ μὲν ζῷον ἐπιστήμης μετέχον ἀληθεύεται κατὰ τοῦ θεοῦ, ὁ δ' ἄνθρωπος οὐ κατηγορεῖται, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἐπιστήμης μετέχον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται, καὶ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ καθ' οὗ τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῷον ἀληθεύεται, καὶ καθ' οὗ τὸ ζῷον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, εἴη ἂν τὸ ψυχὴν ἔχειν τοῦ ζῴου ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὑποκείμενον ἴδιον ἀπέδωκε τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδοὺς ἴδιον τοῦ λεπτομερεστάτου σώματος τὸ πῦρ τὸ ὑποκείμενον ἀποδέδωκε τοῦ κατηγορουμένου ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ πῦρ σώματος τοῦ λεπτομερεστάτου ἴδιον. διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἴδιον, ὅτι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἔσται καὶ διαφόρων τῷ εἴδει ἴδιον. τῷ γὰρ αὐτῷ πλείω τινὰ διάφορα τῷ εἴδει ὑπάρχει κατὰ μόνου λεγόμενα, ὧν ἔσται πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, ἐάν τις οὕτω τιθῆται τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπέδωκεν ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον, ἐάνπερ κατὰ μόνων κατηγορῆται, ὧν εἴρηται τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας γῆς ἴδιον σῶμα τὸ βαρύτατον τῷ εἴδει τοῦ ὑποκειμένου ἀπέδωκε

---

8 οὐν / εἰ c. — οὗ ὁ λόγος καὶ τοὔνομα ἀληθεύεται, καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος (ἀληθεύεται add *f*). οὐ *Df*. — 10 εἶναι ἴδιον *q*. — 11 et 13 μετέχον] δεκτικὸν *DPf*. — 12 ἀνθρώπου] θεοῦ *D*. — ζῷον] τὸ ζῷον *DP*. — 13 τοὔνομα καὶ ὁ λόγος *P*. — 14 καὶ εἰ καθ' *DP*. — καὶ...κατηγορεῖται om *q*. — ὁ λόγος καὶ τοὔνομα *P*. — 15 κατηγορεῖται om *DP*. — 16 ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν καθ' *q*. — 16 et 17 τὸ ante ψυχὴν om *D*. — 20, 29, 35 *DPf* et 32 *Pf* ἀποδέδωκεν. — 21 κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον εἴ τις ἀποδοίη *DP*. — ἀποδιδοὺς *fq*. — 22 τῷ κατηγορουμένῳ *AB*, τὸ κατηγορούμενον *q*. — 25 ὑπ. λέγομεν (λεγομένου *P*) ἴδιον διότι *DPf*. — διαφερόντων *q*. — 26 πλείονά *DP*. — 27 μόνου τοῦ πυρὸς λεγόμενα *D*. — 30 μόνου *fq*. — 31 ὧν] ὡς *DP*, οὗ *q*.

τὸ ἴδιον κατὰ μόνου λεγόμενον τοῦ πράγματος, καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται, εἴη ἂν τὸ τῆς γῆς ἴδιον ὀρθῶς κείμενον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβάλλεται· p. 133 *εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτο διαφορά τις κατά τινος ἑνὸς εἴδους λεγομένη. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, μηδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς οὔτε κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκεν ἴδιον οὔτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος, εἴη ἂν ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός.*

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἢ ὕστερον ἢ πρότερον ἢ οὗ τοὔνομα· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ οὐδέποτε ἢ οὐκ ἀεί. οἷον ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερόν τινι ὑπάρξαι καὶ ὕστερον τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἢ τὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, ἢ οὐδέποτ' ἢ οὐκ ἀεί. κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὅρος ὂν μήτε διαφορά· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει καὶ τὸ ἄνθρωπος, οὔτε διαφορὰ ὂν οὔθ' ὅρος, εἴη ἂν τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν αὐτῶν, ᾗ ταὐτά ἐστι, μή ἐστι τὸ αὐτὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι διωκτοῦ τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγα-

---

33 *λεγομένου* D. — 36 pr *τὸ*] *ὡς* D.

133a1 *τί ἦν* om ABq. — 2 *δ'* om q. — *τοιοῦτον* DPf. — *ἑνὸς* om D. — 4 et 9 *ἀποδέδωκε* DP. — 4 *τὸ ἀνθρώπου* DP, *ἀνθρώπου* f, om q. — 6 et 9 *ἀποδέδωκε* u. — 6 *μήτε* DPq. — *τὸ* om u. — 7 *εἶναι μὴ* Du. — 9 *ἴδιον*] *τὸ ἴδιον* BDqu, *τὸ εἶναι ἴδιον* P. — *τί* om AB. — *ἦν* om q. — 13 *οὗ* del f. — *τὸ ὄνομα* Aq. — 14 *οὐκ*] *οὐ τῶν* q, *οὐ τῶν αὐτῶν* AB, *οὔτε* D, pr om u. — 16 *ἀγορᾶς τὸν ἄνθρωπον* Du. — 18 *ἀεὶ* om A. — 19 *τὸ . . . ἴδιον* om A. — 20 *δεκτικὸν ἐπιστήμης* q. — 21 *ἀεὶ*] *καὶ ἀεὶ* AB. — 23 *ἴδιον*] *τὸ ἴδιον* Du. — 24 *ᾗ* (sic) *ταῦτά* u. — 25 alt *ἐστι* om q. — 26 *ἔσται* u.

θὸν ἴδιον, οὐδ' ἂν αἱρετοῦ εἴη ἴδιον τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγαθόν· ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἱρετόν. κατασκευάζοντα δ' εἰ τοῦ αὐτοῦ, ᾗ ταὐτό ἐστι, ταὐτὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου, ᾗ ἄνθρωπός ἐστι, λέγεται ἴδιον τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν, καὶ βροτοῦ, ᾗ βροτός ἐστιν, εἴη ἂν ἴδιον τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος· τοῖς γὰρ αὐτοῖς, ᾗ ταὐτά ἐστι, ταὐτὰ δεῖ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει μὴ ταὐτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιόν ἐστιν· οὐδὲ γὰρ τοῦ εἰρημένου ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος, οὐκ ἀεὶ δὲ τοῦ ἵππου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἑστάναι ὑφ' αὑτοῦ, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ κινεῖσθαι ὑφ' αὑτοῦ· ταὐτὸν γάρ ἐστι τῷ εἴδει τὸ κινεῖσθαι καὶ ἑστάναι ὑφ' αὑτοῦ, ᾗ ζῴῳ ἐστὶν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ συμβεβηκέναι. κατασκευάζοντα δ' εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει ταὐτὸν ἀεὶ τὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι πεζὸν δίπουν, καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον τὸ εἶναι πτηνὸν δίπουν· ἑκάτερον γὰρ τούτων ἐστὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει, ᾗ τὰ μὲν ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν εἴδη, ὑπὸ τὸ ζῷον ὄντα, τὰ δὲ ὡς γένους διαφοραί, τοῦ ζῴου. οὗτος δ' ὁ τόπος ψευδής ἐστιν, ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῶν λεχθέντων ἑνί τινι μόνῳ ὑπάρχῃ εἴδει, τὸ δ' ἕτερον πολλοῖς, καθάπερ τὸ πεζὸν τετράπουν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον πολλαχῶς λέγεται, ἔργον ἐστὶ σοφιστικῶς λαμβάνοντι ἑνὸς ἀποδοῦναι καὶ μόνου τινὸς τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβεβηκέ τι, καὶ

---

27 οὐκ ἂν εἴη αἱρετοῦ *D*. — ἴδιον ante ταὐτὸν *Du*. — 28 alt τὸ om *Du*. — 29 ταὐτὸν *DPu*. — τὸ αὐτὸ *Du*. — ἴδιόν ἐστιν· (ἴδιον γὰρ *P*) ἔσται *Pq*. — 31 καὶ...ἔχειν rc mg *u*. — 34 ᾗ ταῦτά *u*. — δεῖ] δὴ *B*, δοκεῖ *q*. — ἢ μὴ ὑπάρχειν om *q*. — 36 εἴδει ἤγουν τῷ γένει τὸ *D*. — ἐστὶν *P*.

133b3, 4, 5 ἑαυτοῦ *DPu*. — 3 οὐδ' *DPu*. — τοῦ ἀνθρώπου εἴη *q*. — ἴδιον ἀεὶ τὸ *DPu*. — 4 καὶ τὸ ἑστάναι *DPu*. — 5 ζῷον *DPcu*. — ἑκάτερον *Bu*, pr *AP*, rc *c*. — τῷ *Du*, pr *c*, corr *f*, τῷ (ὁ sscr) *q*. — post συμβεβηκέναι unum vs del *c*. — 6 ταὐτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει *c*. — ταὐτὸ *u*. — ἀεὶ om *DPf*. — 7 ἔσται...ἐστὶν ἴδιον om *u*. — 8 ἂν om *A*. — 9 πτηνὸν δίπουν εἶναι *q*. — 10 ᾗ] καθὸ *DPu*. — ταὐτὸ *q*. — αὐτὸ om *ABc*. — ὑπὸ om *q*. — 11 τῷ ζῴῳ τὰ δὲ *q*. — διαφορά pr *A*. — δ' om *Ac*. — 13 ὑπάρχῃ εἴδει μόνῳ *q*. — 15 δὴ *u*. — 17 ὧν *D*.

τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν, οἷον τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, ἂν ᾖ λευκὸς ἄνθρωπος, καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. διαβάλλοι δ' ἄν τις τὰ πολλὰ τῶν ἰδίων, τὸ ὑποκείμενον ἄλλο μὲν καθ' αὑτὸ ποιῶν ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ἄλλο μὲν ἄνθρωπον εἶναι λέγων ἄλλο δὲ λευκὸν ἄνθρωπον, ἔτι δὲ ἕτερον ποιῶν τὴν ἕξιν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει, καὶ τὸ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρχον καὶ τῇ ἕξει ὑπάρξει. οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπιστήμων κατὰ τὴν ἐπιστήμην λέγεται διακεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐπιστήμης ἴδιον τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· καὶ γὰρ ὁ ἐπιστήμων ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. κατασκευάζοντα δὲ ῥητέον ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερον ἁπλῶς τὸ ᾧ συμβέβηκε καὶ τὸ συμβεβηκὸς μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον, ἀλλ' ἄλλο λέγεται τῷ ἕτερον εἶναι αὐτοῖς τὸ εἶναι· οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν ἀνθρώπῳ τε τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ λευκῷ. ἔτι δὲ θεωρητέον ἐστὶ παρὰ τὰς πτώσεις, λέγοντα διότι οὔθ' ὁ ἐπιστήμων ἔσται τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἀλλ' ὁ p. 134
ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου, οὔθ' ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἀλλ' ἡ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου· πρὸς γὰρ τὸν πάντως ἐνιστάμενον πάντως ἀντιτακτέον ἐστίν.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ φύσει ὑπάρχον βουλόμενος ἀποδοῦναι τοῦτον τὸν τρόπον τίθησι τῇ λέξει, ὥστε τὸ ἀεὶ ὑπάρχον σημαίνειν· δόξειε γὰρ ἂν κινεῖσθαι τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν βούλεται μὲν τὸ φύσει ὑπάρχον ἀποδιδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ ἀεὶ ὑπάρχον, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δί-

---

18 *λαμβανομένου Bcqf.* — 20 *ᾖ*] *καθὸ P.* — *τῷ* pr *A.* — *δὴ ABcqu.* — 21 *ὑπάρξει καὶ ἀνθρώπῳ DPu.* — *διαβάλοι Dqu.* — 22 *πολλὰ*] *τοιαῦτα Dfqu.* — *τὸ ... 24 ἔτι δὲ* om *Bc*, rc mg *A.* — 22 *μὲν αὐτὸ q.* — 26 *ὑπάρξει ... 28 ὑπάρξει* rc supra lit *A.* — 27 *τῷ* om c. — 29 *ἀμετάπιστον Bc*, pr *A*, qui id 30. — 31 *ὅτι*] *ὡς cfq.* — *ἕτερον* om *Bdq*, pr *A.* — *ἁπλῶς ἕτερον P.* — 32 pr *τὸ*] *ταὐτὸν τὸ Bc*, *καὶ ταὐτὸ τὸ D.* — *καὶ*] *λαμβανόμενον καὶ B.* — 33 *τὸ* pr *Bf.* — 34 *ταὐτὸ u.* — *τε τῷ* pr *A.* — 35 ante *τὸ* lit duorum vbb c.

134a1 *οὐδ' BDcfq*, fort pr *A.* — *ἐστὶ DPu*, corr *A.* — *ἀμετάπιστον* ut solent *A* et pr *B.* — 2 *οὐδ' ABcfq.* — 4 *πάντα ἐνιστ. ADfq* et *u*, qui bis *πάντα.* — 8 *εἶναι* om *Du.* — 9 *ἀποδοῦναι DPuf* et 12 *DPufcq.*

ποιν· οὐ γὰρ πᾶς ἄνθρωπός ἐστι δύο πόδας ἔχων. κατασκευάζοντα δ' εἰ βούλεται τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον ἀποδιδόναι καὶ τῇ λέξει τοῦτον τὸν τρόπον σημαίνει· οὐ γὰρ κινήσεται κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπου ἴδιον ἀποδιδοὺς τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνει τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον, οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν.

Ἔτι ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλο τι πρῶτον ἢ ὡς πρῶτον αὐτό, ἔργον ἐστὶν ἀποδοῦναι τῶν τοιούτων τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἄλλο τι ἴδιον ἀποδῷς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται, ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῇς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μέν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῷ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κατὰ σώματος ἀληθεύσεται τὸ κεχρῶσθαι, ἐὰν δὲ σώματος, καὶ κατ' ἐπιφανείας κατηγορηθήσεται. ὥστε οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύσεται.

Συμβαίνει δ' ἐν ἐνίοις τῶν ἰδίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαί τινα ἁμαρτίαν παρὰ τὸ μὴ διορίζεσθαι πῶς καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον. ἅπαντες γὰρ ἐπιχειροῦσιν ἀποδιδόναι τὸ ἴδιον ἢ τὸ φύσει ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ δίπουν, ἢ τὸ ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τινὸς τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν, ἢ εἴδει, καθάπερ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον, ἢ ἁπλῶς, καθάπερ ζῴου τὸ ζῆν, ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς τὸ φρόνιμον, ἢ ὡς τὸ πρῶτον, καθάπερ λογιστικοῦ τὸ φρόνιμον, ἢ ὡς τῷ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου (οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἢ τῷ ἔχειν τι ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου), ἢ τῷ ἔχεσθαι,
b καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἢ τῷ μετέχεσθαι, καθάπερ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι (αἰσθάνεται μὲν γὰρ

---

11 ἐστὶν ἄνθρωπος cq. — ἄνθρωπός om D. — ἐστι om f. — ἔχον pr AB. — 14 κινηθήσεται f. — ἐπεὶ om q. — 15 pr καὶ om DPuf. — 16 σημαίνειν DPcuqf. — 17 ὅτι οὐκ u. — ἴδιον ἀνθρώπου DP. — 18 τι pr om A. — 19 τὸ om DPuf. — 20 γάρ τι τοῦ f. — ἀποδιδῷς DP. — 21 ἀληθεύεται DPuf, id 23 DPuq et 25 DPu. — 22 ἄλλο] ἄλλο τι q. — οἷον...25 κατηγορηθήσεται om P. — 23 ἀποδέδωκε DPu. — κατὰ τοῦ σώματος u. — 25 τοὔνομα κατηγορηθήσεται f. — 26 ἐν om ABPcf. — 27 τοῦ pr AB. — 29 τὸ τῇ φύσει DP. — 34 τὸ BDc, pr f. — 35 οὐδενὶ γὰρ ἑτέρῳ q. — 36 τὸ u, pr Bf. — ἔχειν] ἐπιστήμην ἔχειν f, ἔχε$^{ται}_{σθαι}$ rc q. — ἀμετάπειστον uq. — ἢ] ἔσται ἢ ὡς q.

134b1 καθὰ q. — καθάπερ...μετέχεσθαι rc add A. — 2 καθάπερ] ὡς τοῦ f.

καὶ ἄλλο τι, οἷον ἄνθρωπος, ἀλλὰ μετέχον ἤδη τοῦτο αἰσθάνεται), ἢ τῷ μετέχειν, καθάπερ τοῦ τινὸς ζῴου τὸ ζῆν. μὴ προσθεὶς μὲν οὖν τὸ φύσει ἁμαρτάνει, διότι ἐνδέχεται τὸ φύσει ὑπάρχον μὴ ὑπάρχειν ἐκείνῳ ᾧ φύσει ὑπάρχει, καθάπερ ἀνθρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν. μὴ διορίσας δ' ὅτι τὸ ὑπάρχον ἀποδίδωσιν, ὅτι οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον ὑπάρχειν ἐκείνῳ, καθάπερ τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν τὸν ἄνθρωπον. μὴ δηλώσας δὲ διότι ὡς πρῶτον ἢ ὡς κατ' ἄλλο τίθησιν, ὅτι οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύσεται, καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι, εἴτε τῆς ἐπιφανείας εἴτε τοῦ σώματος ἀποδοθὲν ἴδιον. μὴ προείπας δὲ διότι ἢ τῷ ἔχειν ἢ τῷ ἔχεσθαι τὸ ἴδιον ἀποδέδωκε, διότι οὐκ ἔσται ἴδιον· ὑπάρξει γάρ, ἐὰν μὲν τῷ ἔχεσθαι ἀποδιδῷ τὸ ἴδιον, τῷ ἔχοντι, ἐὰν δὲ τῷ ἔχοντι, τῷ ἐχομένῳ, καθάπερ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου τῆς ἐπιστήμης ἢ τοῦ ἐπιστήμονος τεθὲν ἴδιον. μὴ προσσημήνας δὲ τῷ μετέχειν ἢ τῷ μετέχεσθαι, ὅτι καὶ ἄλλοις τισὶν ὑπάρξει τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχεσθαι ἀποδῷ, τοῖς μετέχουσιν, ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν, τοῖς μετεχομένοις, καθάπερ εἰ τοῦ τινὸς ζῴου ἢ τοῦ ζῴου τιθείη τὸ ζῆν ἴδιον. μὴ διαστείλας δὲ τὸ τῷ εἴδει, ὅτι ἑνὶ μόνῳ ὑπάρξει τῶν ὑπὸ τοῦτο ὄντων οὗ τὸ ἴδιον τίθησι· τὸ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν ἑνὶ μόνῳ ὑπάρχει, καθάπερ τοῦ πυρὸς τὸ κουφότατον. ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῷ εἴδει προσθεὶς διήμαρτεν. δεήσει γὰρ ἓν εἶδος εἶναι τῶν λεχθέντων, ὅταν τὸ τῷ εἴδει προστεθῇ· τοῦτο δ' ἐπ' ἐνίων οὐ συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τοῦ πυρός. οὐ γάρ ἐστιν ἓν εἶδος τοῦ πυρός· ἕτερον γάρ ἐστι τῷ εἴδει ἄνθραξ καὶ φλὸξ καὶ φῶς, ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ὄν. διὰ τοῦτο δ' οὐ δεῖ, ὅταν τῷ εἴδει προστεθῇ, ἕτερον εἶναι

3 οἷον ὁ ἄνθρ. q. — μετέχων D. — τούτου u. — 6 ὑπάρχειν ἐν ἐκείνῳ f. — ὑπάρχει] τι ὑπάρχει Acuqf, ὑπάρχει τι P. — 7 δὲ διότι DP, corr A.— 8 ἔσται τὸ τοιοῦτον fq. — οἷον] οἷον νῦν DPfq, rc A. — ὑπάρχει BDPf. — 9 ἐκεῖνο D. — τὸ] ὁ u. — 10 δὲ ὅτι q. — 11 ἀληθεύεται DPcf. — 13 ἀποδοθείη DPf, ἀποδοθῇ u. — καθότι DP, ὅτι fq. — 14 ἔστιν DP. — ἴδιον] ἴδ. τὸ ἀποδοθέν f. — 15 ὑπάρχει pr A.— ἀποδῷ P. — ἴδιον καὶ τῷ Df. — 16 εἰ δὲ D. — alt τῷ] καὶ τῷ Dfq. — 18 προσημήνας Bcuf, προσημάνας DP. — 19 διότι DP. — γὰρ om DPcufq. — 21 εἰ] ἢ A. — τεθείη BDPc, τεθῇ q. — 22 ἴδιόν ἐστι. μὴ DP. — alt τὸ] τῷ pr c, om P. — 24 ὑπάρξει DP, ὑπάρχον q. — 29 τῷ εἴδει post φῶς DP. — ἕκαστον δ' αὐτῶν πῦρ. διὰ DP. — 30 ὅταν om ABc. — τῷ] τὸ τῷ DP. — εἶναι τὸ εἶδος D.

εἶδος τοῦ λεχθέντος, ὅτι τοῖς μὲν μᾶλλον τοῖς δ' ἧττον ὑπάρξει τὸ λεχθὲν ἴδιον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον· λεπτομερέστερον γάρ ἐστι τὸ φῶς τοῦ ἄνθρακος καὶ τῆς φλογός. τοῦτο δ' οὐ δεῖ γίνεσθαι, ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορῆται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύεται· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον, καὶ p. 135 τοὔνομα μᾶλλον. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ταὐτὸν εἶναι συμβήσεται τὸ ἴδιον τοῦ τε ἁπλῶς καὶ τοῦ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἁπλῶς τοιούτῳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον· καὶ γὰρ τοῦ φωτὸς ἔσται ταὐτὸ τοῦτο ἴδιον· λεπτομερέστατον γάρ ἐστι τὸ φῶς. ἄλλου μὲν οὖν οὕτως ἀποδιδόντος τὸ ἴδιον ἐπιχειρητέον, αὑτῷ δ' οὐ δοτέον ἐστὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθὺς τιθέμενον τὸ ἴδιον διοριστέον ὃν τρόπον τίθησι τὸ ἴδιον.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ αὐτὸ αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον· αὐτὸ γὰρ αὑτῷ πᾶν τὸ εἶναι δηλοῖ, τὸ δὲ τὸ εἶναι δηλοῦν οὐκ ἴδιον ἀλλ' ὅρος ἐστίν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας καλοῦ τὸ πρέπον ἴδιον εἶναι αὐτὸ ἑαυτοῦ ἴδιον ἀπέδωκε (ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ καλὸν καὶ πρέπον), οὐκ ἂν εἴη τὸ πρέπον τοῦ καλοῦ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἀπέδωκεν, ἀντικατηγορούμενον δ' ἔθηκεν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ οὐσία ἔμψυχος οὐκ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν, ἀντικατηγορούμενον δ' ἀποδέδωκεν, εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ζῴου τὸ οὐσία ἔμψυχος.

Ἔπειτ' ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν σκεπτέον ἐστὶν ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ τοῦ συνόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους, ἢ εἰ τὸ τοῦ μέρους μὴ λέγεται κατὰ τοῦ σύμπαντος·

---

33 λεπτομερέστατον *A*, pr *f*. — 34 μὴ καὶ] μόνον *q*. — 35 ἀληθεύεται...μᾶλλον om *A*, pr *D*.

135a2 τε om *D*. — 3 τοιούτου *Buq*, pr *Ac*. — 4 τοῦ] καὶ τοῦ ἁπλῶς πυρὸς καὶ *q*, τοῦ πυρὸς ἁπλῶς καὶ τοῦ *u*. — ταὐτὸ τοῦτο] τε τὸ τοιοῦτον *D*. — 5 μὲν οὕτως ἀποδόντος *A*. — 6 ἐστὶ] ἐπὶ *c*, om *uq*. — 9 μὲν om *u*. — ἑαυτοῦ *D*. — 10 ἑαυτῷ *D*. — 11 τὸ om *D*. — εἴπας τὸν καλοῦ *D*. — 12 αὐτοῦ *D*. — ἀποδέδωκε *D*. — 13 et 15 ἀποδέδωκε *f*. — 13 ταὐτὸ *u*. — καὶ τὸ πρέπον *Dq*. — 14 ἂν οὖν εἴη *D*. — 15 αὐτὸ ἑαυτοῦ ἴδιον ἀποδέδωκεν *Df*. — 17 ἑαυτοῦ *f*. — 18 ἀπέδωκεν *uq* — ἴδιον post ἔμψυχος vs 19 *D*. — 21 ὅλου *D*, fort pr *u*. — μὴ pr om *D*. — 22 εἰ om *D*.

οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπ' ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι· ἀποδοίη γὰρ ἄν τις ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ἴδιον ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ σύμπαν βλέψας, ἐνίοτε δ' ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος λεγόμενον αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας· ἔσται δ' οὐδέτερον ὀρθῶς ἀποδεδομένον. οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ σύμπαντος, ἐπεὶ ὁ εἴπας θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν ὁμοιομεροῦς μέν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀπέδωκεν ὃ οὐκ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους (οὐ γάρ ἐστιν ἡ τὶς θάλαττα τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρόν), οὐκ ἂν εἴη τῆς θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρόν. ἐπὶ δὲ τοῦ μέρους, οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν ὁμοιομεροῦς μέν τινος εἴρηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀπέδωκεν ὃ κατὰ τοῦ τινὸς ἀέρος ἀληθεύεται, κατὰ δὲ τοῦ σύμπαντος οὐ λέγεται (οὐ γάρ ἐστιν ὁ σύμπας ἀναπνευστός), οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστόν. κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἀληθεύεται μὲν καθ' ἑκάστου τῶν b ὁμοιομερῶν, ἔστι δ' ἴδιον αὐτῶν κατὰ τὸ σύμπαν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀληθεύεται κατὰ πάσης γῆς τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, ἔστι δὲ τοῦτο ἴδιον τῆς τινὸς γῆς κατὰ τὴν γῆν, εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν.

6 Ἔπειτ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων σκεπτέον ἐστὶ πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τοῦ ἐναντίου μή ἐστι τὸ ἐναντίον ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τοῦ ἐναντίου ἔσται τὸ ἐναντίον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶ δικαιοσύνῃ μὲν ἀδικία, τῷ βελτίστῳ δὲ τὸ χείριστον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς δικαιοσύνης ἴδιον τὸ βέλτιστον, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἀδικίας ἴδιον τὸ χείριστον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιόν ἐστιν· καὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἔσται. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶν ἀγα-

23 εἶναι ἴδιον *q*. — 26 ἑαυτὸν *D*. — 28 ἐπεὶ om *Dufq*. — ὁ εἴπας om *q*. — 29 et 34 τοιοῦτο *u*. — 29 et 34 ἀποδέδωκεν *Df*. — 30 θάλασσα *D*. — 31 οὐκ . . . ἁλμυρόν om *D*. — τῆς et ἴδιον om *q*. — 33 εἴρηκε] ἔθηκε *D*.

135b1 κατασκευάζοντι *ABDf*. — μὲν om *D*. — 2 ἔστι δ'] ὅ ἐστιν *Du*. — κατὰ] καὶ κατὰ *q*. — πάσης τῆς γῆς *DPq*. — ἔσται c. — 4 δὲ] γὰρ *q*. — 5 ἴδιον τοῦτο *uq*. — ἴδιον om c. — ἴδιον καὶ τῆς *DPfq*. — κατὰ τὴν γῆν] (κατὰ τὴν γῆν add *B*) κατὰ γὰρ τὴν γῆν καὶ (καὶ om *q*) τὸ γῆν εἶναι *Bq*, κατὰ τὸ σύμπαν. κατὰ γὰρ τὴν γῆν *Duf*. — τῆς γῆς om *q*. — 9 ἔσται ἴδιον τὸ ἐναντίον *Df*. — 10 δικαιοσύνη μὲν ἀδικίᾳ *AB*. — τὸ βέλτιστον δὲ τῷ χειρίστῳ *D*. — 11 τὸ βέλτιστον ἴδιον *D*. — 12 τῆς ἀδικίας εἴη *f*. — 12 et 22 κατασκευάζοντι *ABcf*. — 13 γὰρ om *D*.

θῷ μὲν κακόν, αἱρετῷ δὲ φευκτόν, ἔστι δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ αἱρετόν, εἴη ἂν κακοῦ ἴδιον τὸ φευκτόν.

Δεύτερον δ' ἐκ τῶν πρός τι ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ, ὑπερέχον δὲ πρὸς ὑπερεχόμενον, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου τὸ ὑπερέχον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡμίσεος τὸ ὑπερεχόμενον ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ πρός τι τὸ πρός τί ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ πρός τι τὸ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ τὸ δὲ ἓν πρὸς δύο, τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν, εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεος ἴδιον τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο.

Τρίτον ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῆς ἕξεως τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τῆς ἕξεως τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται. οἷον ἐπεὶ οὐ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον τὸ ἀναισθησίαν εἶναι, οὐδ' ἂν τῆς ἀκούσεως εἴη ἴδιον τὸ αἴσθησιν εἶναι. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενόν ἐστι τῆς ἕξεως ἴδιον· καὶ γὰρ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. κἂν εἰ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενόν ἐστιν ἴδιον, καὶ τῆς ἕξεως
p. 136 τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τῆς ὄψεώς ἐστιν ἴδιον τὸ βλέπειν, καθὸ ἔχομεν ὄψιν, εἴη ἂν τῆς τυφλότητος ἴδιον τὸ μὴ βλέπειν, καθὸ οὐκ ἔχομεν ὄψιν πεφυκότες ἔχειν.

Ἔπειτα ἐκ τῶν φάσεων καὶ τῶν ἀποφάσεων, πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος ἀνασκευάζοντι μόνον. οἷον εἰ ἡ φάσις ἢ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον αὐτοῦ ἴδιόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἔσται αὐτοῦ ἡ

---

18 ἔσται *f*, om *q*. — οὐδὲ] οὐδὲ γὰρ *DP*. — τοῦ om *q*. — 22 τὸ πρός τι τοῦ *q*, id 23 *cu*. — 23 γὰρ om *Df*. — ἐστιν *uq*, pr *A*. — 24 τὸ δὲ ἓν πρὸς δύο om *DPu*. — 27 τρίτον δ' ἀνασκ. *D*. — 28 γὰρ om *f*. — 29 κἂν εἰ δὲ] καὶ εἰ *D*, κἂν εἰ *cufq*. — 30 οὐδὲ γὰρ τῆς *Acu*. — 31 καθ' ἕξιν *D*. — ἔσται ἴδιον *Du*. — 32 κουφότητος *D*. — εἶναι, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων κοινὸν οὐδ' *q*. — ἀκοῆς *D*. — 33 ἴδιον εἴη *f*. — 34 γὰρ] γὰρ καὶ *D*, om *f*. — 35 κἂν εἰ ... ἴδιον om *D*. — κἂν εἰ δὲ τῆς *q*.

136a2 ἴδιόν ἐστι *u*. — τὸ ὁρᾶν *Df*. — 6 δ' om *f*. — 7 ἢ] καὶ *D*. — 8 αὐτοῦ λεγόμενον *AD*. — ἐστιν ἴδιον *D*.

ἀπόφασις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἴδιον. κἂν εἰ δ' ἡ ἀπόφασις ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενόν ἐστιν αὐτοῦ ἴδιον, οὐκ ἔσται ἡ φάσις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζῴου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ οὐκ ἔμψυχον.

Δεύτερον δ' ἐκ τῶν κατηγορουμένων ἢ μὴ κατηγορουμένων καὶ ἐξ ὧν κατηγορεῖται ἢ μὴ κατηγορεῖται, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον. κἂν εἰ δ' ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδ' ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον, οὐδ' ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου εἴη ἴδιον τὸ μὴ ζῷον. κἂν εἰ δὲ μὴ τοῦ ἀνθρώπου φαίνηται μὴ ἴδιον τὸ μὴ ζῷον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου ἔσται ἴδιον τὸ ζῷον. κατασκευάζοντα δ' εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασις ἔσται ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασίς ἐστιν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ μὴ ζῴου ἴδιόν ἐστι τὸ μὴ ζῆν, εἴη ἂν τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ζῆν· κἂν εἰ δὲ τοῦ ζῴου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν.

Τρίτον δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ἀποδεδομένον ἴδιον τῆς φάσεώς ἐστιν ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον τὸ ἀποδοθέν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἀποδοθὲν μὴ τῆς φάσεως ἴδιον, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. οὗτος δ' ὁ τόπος ψευδής ἐστιν· φάσις γὰρ ἀποφάσεως καὶ ἀπόφασις φάσεως

---

9 κἂν...12 pr ἴδιον om q. — 10 εἰ] εἴη Df. — δ' om u. — ἐστιν om Df. — 11 ἴδιον αὐτοῦ B. — 12 ἴδιόν ἐστι D. — 13 εἴη ἴδιον τὸ ἄψυχον ζῴου q. — οὐκ] μὴ D. — 14 ἢ καὶ μὴ D. — ἢ μὴ κατηγορουμένων om A. — 15 ἐξ] καθ' DPf, corr A. — 16 μὴ] οὐκ q. — 17 εἰ δ' om Df. — 19 ἐστιν D. — τοῦ om q. — 20 ἴδιον εἴη D. — 21 εἰ om f et sic 24, 27, 31 Df. — μὴ δὲ τοῦ u, δὲ τοῦ μὴ Pf, corr A. — φαίνεται D. — alt μὴ om q. — 23 καὶ...ἴδιον om q. — 24 ἐστιν Du. — 25 ἔσται Bcu, pr A. — 26 ἐστὶν ἴδιον D. — 27 ἴδιον φαίνηται D. — 28 ἴδιον φανεῖται D. — post ζῆν add u quae habemus vs 35 οὗτος...b2 ὑπάρχει, ubi eadem rc mg habet u. — 30 γὰρ om f. — 32 ἀποφάσεώς ἐστιν ἴδιον ADufq. — 33 ἴδιόν ἐστι τὸ Auf. — οὐκ...ζῴου] τοῦ μὴ ζῴου οὐκ ἔσται D. — 34 μὴ] ἴδιον μὴ D, μή ἐστιν Au, ἴδιον μή ἐστιν f. — 35 ἴδιον] ἐστιν ἴδιον D. — ἂν] ἄν ἐστι q.

οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδ' ὅλως ὑπάρ-
b χει, ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μέν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει.

Ἔπειτα δ' ἐκ τῶν ἀντιδιῃρημένων ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῶν ἀντιδιῃρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀντιδιῃρημένων ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον ἔσται ἴδιον τούτου οὗ κεῖται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῷον αἰσθητὸν οὐδενὸς τῶν ἄλλων ζῴων ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῷον νοητὸν τοῦ θεοῦ ἴδιον. κατασκευάζοντα δ' εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀντιδιῃρημένων ὁτιοῦν ἐστὶν ἴδιον τούτων ἑκάστου τῶν ἀντιδιῃρημένων· καὶ γὰρ τὸ λοιπὸν ἔσται τούτου ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ φρονήσεώς ἐστιν ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετήν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὕτως ἑκάστης λαμβανομένης, εἴη ἂν σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

7 Ἔπειτ' ἐκ τῶν πτώσεων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν τοῦ δικαίου εἴη ἴδιον τὸ καλόν. κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεώς ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἴη ἂν ἴδιον τὸ πεζῷ δίποδι λέγεσθαι. οὐ μόνον δ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου κατὰ τὰς πτώσεις ἐστὶ σκεπτέον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον τόπων εἴρηται, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις μή ἐστιν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως· οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ ἀγαθῶς, οὐδ' ἂν τοῦ ἀδίκως εἴη ἴδιον τὸ κακῶς. κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσίς ἐστιν ἴδιον τῆς τοῦ

37 ὅλως οὐχ *D*.
136b3 δ' om *D*. — 4 μηδὲν] τι *Du*, μηδὲν del vult *A*. — λοιπῶν τῶν ἀντιδ. *ufq*. — 6 κεῖται εἶναι ἴδιον *Df*. — ἄλλων θνητῶν ζῴων *DPcu*, rc *B*, ἄλλων ζῴων θνητῶν *f*. — 9 ἐστὶ τὸ ληφθὲν ἴδιον *Du*, τὸ ληφθέν ἐστιν ἴδ. *f*. — καὶ] ὄντος ἰδίου τινὸς τῶν ἀντιδιῃρημένων· καὶ *u*. — τοῦ λοιποῦ *f*. — 10 ἴδιον εἶναι οὗ *f*. — 12 ἀρετὴν εἶναι καὶ *DPcq*, rc *A*. — 15 εἰ μὴ ἡ *u*. — 16 μὴ om *u*. — 17 ἔσται] μή ἐστιν pr *A*. — ἴδιον ἔσται *f*. — 18 ἴδιον εἴη *D*. — 20 et 23 ἐστὶν om *u*. — 21 ἂν εἴη *D*. — τῷ *AD*. — 24 καὶ om *u*. — προτέρων *f*. — 24 et 33 ἀνασκευάζοντι *f*. — 27 ἐπειδὴ *D*.

ἀντικειμένου πτώσεως· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἴδιον τὸ βέλτιστον, καὶ τοῦ κακοῦ ἂν εἴη ἴδιον τὸ χείριστον.

Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν, οὐκ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον τὸ ποιεῖν ὑγίειαν, οὐκ ἂν εἴη οἰκοδόμου ἴδιον τὸ ποιεῖν οἰκίαν. κατασκευάζοντα p.137 δὲ εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντός ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρός τε πρὸς τὸ ποιητικὸς ὑγιείας εἶναι καὶ γυμναστὴς πρὸς τὸ ποιητικὸς εὐεξίας, ἔστι δ' ἴδιον γυμναστοῦ τὸ ποιητικὸν εἶναι εὐεξίας, εἴη ἂν ἴδιον ἰατροῦ τὸ ποιητικὸν εἶναι ὑγιείας.

Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. εἰ δ' ἔστι τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος τὸ ὡσαύτως ἔχον ἴδιον, τούτου οὐκ ἔσται ἴδιον οὗ κεῖται εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐπιστήμη ἑκατέρου αὐτῶν εἶναι, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ. εἰ δ' ἔστιν ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτῆς τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον. κατασκευάζοντι δὲ οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος· τὸ γὰρ ὡσαύτως ἔχον ἓν πρὸς πλείω συγκρίνεται.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ κατὰ τὸ εἶναι λεγόμενον μή ἐστι τοῦ κατὰ τὸ εἶναι λεγομένου ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ

34 τοῦ ὁμοῦ ἔχοντος D. — γὰρ om D. — 36 ὁ bis om f. — ὁ οἰκοδόμος post οἰκίαν D.

137a1 οὐδ' ἂν εἴη τοῦ οἰκ. D. — ἴδιον ante οἰκοδόμου f, post οἰκίαν u. — 1 et 31 κατασκευάζοντι et 8 ἀνασκευάζοντι f. — 2 ὁμοῦ bis D. — 3 ἐστιν u. — 4 τε om D. — 5 εὐεξίας εἶναι ἔστι Df. — 6 εἶναι post εὐεξίας f, om D. — ἴδιον ἂν εἴη καὶ ἰατροῦ D. — εἶναι post ὑγιείας f, om D. — 9 μή] οὐκ q. — 10 τὸ ὡσαύτως ἔχον ante ἔσται u. — 11 τούτου om ABfq. — 12 οὐκ om ABf. — pr ἴδιον] καὶ ABfq. — 13 ἐπιστήμην D. — 15 καλοῦ...εἶναι om A. — φρονήσεως] αὐτῆς Df. — αἰσχροῦ...εἶναι del vult A. — 19 ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος D. — 22 et 23 alt τὸ] τὸ κατὰ τὸ f.

φθείρεσθαι τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ εἶναι ζῷον, οὐδ' ἂν τοῦ ἄνθρωπον γίνεσθαι εἴη ἴδιον τὸ γίνεσθαι ζῷον· οὐδ' ἂν τοῦ ἄνθρωπον φθείρεσθαι εἴη ἴδιον τὸ φθείρεσθαι ζῷον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ φθείρεσθαι καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται νῦν ἐκ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τοῦ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένου ἐστὶ τὸ κατ' αὐτὸ τεταγμένον ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου ἔσται τὸ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγόμενον ἴδιον καὶ τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι τὸ κατὰ τοῦτο ἀποδιδόμενον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι βροτόν, καὶ τοῦ γίνεσθαι ἄνθρωπον εἴη ἂν ἴδιον τὸ γίνεσθαι βροτὸν καὶ τοῦ φθείρεσθαι ἄνθρωπον τὸ φθείρεσθαι βροτόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι πρός τε τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντι εἴρηται.

Ἔπειτ' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κειμένου, ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τῇ ἰδέᾳ μὴ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο καθ' ὃ λέγεται τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον ἀπεδόθη· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ αὐτοανθρώπῳ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἠρεμεῖν ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλ' ᾗ ἰδέα, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἠρεμεῖν. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τῇ ἰδέᾳ ὑπάρχει, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει ᾗ λέγεται κατ' αὐτοῦ ἐκείνου οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζῴῳ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι, καὶ ᾗ ζῷον αὐτῷ ὑπάρχει τοῦτο, εἴη ἂν ζῴου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι.

8 Ἔπειτα ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα,

24 ἔστι τοῦ ἀνθρώπου *Df.* — 26 ἂν om *u.* — τὸ *A.* — φθείρεσθαι ἄνθρ. *u.* — εἴη ἴδιον om *u.* — 28 pr καὶ] καὶ πρὸς τὸ *f.* — alt καὶ ...γίνεσθαι om *f.* — 29 alt πρὸς om *D.* — 30 καὶ τὸ φθείρεσθαι *D.* — 31 τὸ] τοῦ *u.* — ἐστὶ τὸ] τὸ ἴδιον *D* omisso 32 ἴδιον. — 32 αὐτὸ] τὸ εἶναι *Df.* — 34 τοῦτο] τὸ φθείρεσθαι *D.*

137b1 καὶ ἐκ τοῦ φθ. *u.* — τε et 2 πρὸς om *D.* — 2 τὰ] τὸ γίνεσθαι αὐτὰ *B.* — 3 ἀνασκευάζοντι *Df.* — 4 μὲν ἐὰν *u.* — 6 αὐτανθρώπῳ *D.* — 7 εἴη τοῦ ἀνθρώπου *u.* — 10 μὴ om *D.* — 12 ζῴῳ *D*, corr *A.* — 14 καὶ τοῦ ἧττον *D.*

οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἧττον κεχρῶσθαι τοῦ ἧττον σώματος εἴη ἂν ἴδιον, οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι σώματος ὅλως. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, καὶ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, καὶ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῶντος τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαί ἐστιν ἴδιον, καὶ τοῦ ἧττον ζῶντος τὸ ἧττον αἰσθάνεσθαι εἴη ἂν ἴδιον, καὶ τοῦ μάλιστα δὲ τὸ μάλιστα, καὶ τοῦ ἥκιστα τὸ ἥκιστα, καὶ τοῦ ἁπλῶς τὸ ἁπλῶς.

Καὶ ἐκ τοῦ ἁπλῶς δὲ πρὸς ταὐτὰ σκεπτέον ἐστὶν ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σπουδαῖον ἴδιον, οὐδ' ἂν τοῦ μᾶλλον ἀνθρώπου τὸ μᾶλλον σπουδαῖον ἴδιον εἴη. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον καὶ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ πυρός ἐστιν ἴδιον τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, καὶ τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύ- p.138
σιν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα.

Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ ἀνθρώπου τὸ ἐπίστασθαι, οὐκ ἔστι δὲ ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἐπίστασθαι. κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ ἧττον τοῦ ἧττόν ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἥμερον φύ-

---

19 ἂν εἴη u. — 21 γὰρ καὶ τὸ u. — 25 εἴη ἂν] ἐστὶν B. — τοῦ] τὸ u. — 26 δὴ ABcfq, om D. — pr τὸ] τοῦ u. — ἁπλῶς δὴ τὸ f. — 28 δὴ ABc. — ταῦτα ABcufq. — 29 οὐδὲ...τοῦ ἧττον om ABcuqf. — 31 οὐδὲ...τοῦ ἥκιστα om f. — 33 εἴη (ἂν u) ἴδιον Du. — 34 ἐστὶν ante τοῦ D.

138a1 ἂν εἴη D. — ἴδιον et μᾶλλον om u. — 3 πάντα u. — 4 μή ἐστι τοῦ μᾶλλον D. — 6 ἴδιον ante ἢ u. — 6, 11, 16, 23, 28 ἤπερ D. — 7 δὲ τοῦ ζῴου u. — ἴδιον ζῴου D. — 9 τοῦ ἧττόν om u.

σει ἢ ζῴου τὸ ζῆν, ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἥμερον φύσει, εἴη ἂν ζῴου ἴδιον τὸ ζῆν.

Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ οὗ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὗ ἧττόν ἐστιν ἴδιον, ἔσται τούτου ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται τούτου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας ἢ τοῦ σώματός ἐστιν ἴδιον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. εἰ δ' ἐστὶ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον. κατασκευάζοντι δὲ ὁ τόπος οὗτος οὐκ ἔστι χρήσιμος· ἀδύνατον γάρ ἐστι ταὐτὸ πλειόνων ἴδιον εἶναι.

Τέταρτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον αὐτοῦ ἴδιον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθητὸν ἢ τὸ μεριστόν, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ ζῴου τὸ αἰσθητὸν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου τὸ μεριστὸν ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ἧττον αὐτοῦ ὂν ἴδιον ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ ζῆν, ἔστι δὲ τοῦ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι ἴδιον, εἴη ἂν τοῦ ζῴου τὸ ζῆν ἴδιον.

Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον μή ἐστιν ἴδιον τούτου οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον τούτου οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον ἔστι τούτου ἴδιον οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· ἔσται γὰρ καὶ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον τούτου ἴδιον οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικοῦ τὸ πρῶτον φρόνιμον καὶ ἐπιθυμητικοῦ τὸ πρῶτον σῶφρον, ἔστι δὲ τοῦ λογιστικοῦ ἴδιον τὸ πρῶ-

---

11 ἴδιον ἀνθρώπου D. — 12 ἴδιον τοῦ ζῴου D. — 13 ἴδιόν ἐστι D. — 14 pr ἴδιον om D. — 19 κατασκευάζοντα δὲ οὐδενὶ ὁ τόπος χρήσιμος D. — οὐκ ἔστι ὁ τόπος οὗτος u. — 21 δ' om Du. — 22 μή] οὐκ D. — 23 ἴδιον τοῦ ζῴου D. — 26 ἴδιον ὂν ἔστιν ἴδ. u. — 27 ἐστιν om D. — 32 οὐδὲ...ἐστὶν ἴδιον om f. — tert ἴδιον om D. — 33 ἔσται cuq. — 34 δ' pr om A. — 35 ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ D. — τὸ om f. — 36 τούτου ἐστὶν D. — 37 ἔσται om D. — καὶ ante γὰρ D, om f. — ἔσται...ἐστὶν ἴδιον om u.

138b1 τούτου ἴδιον] ἐστιν ἴδιον τούτου D. — 2, 3, 4 ἴδιον om D.

τον φρόνιμον, εἴη ἂν ἐπιθυμητικοῦ ἴδιον τὸ πρῶτον σῶφρον.

Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον μή ἐστιν ἴδιον αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον αὐτοῦ. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν, οὐκ ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ὁρᾶν, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἀκούειν. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὂν ἴδιον ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς ἐπιθυμητικὸν εἶναι καὶ λογιστικὸν πρώτου, ἔστι δὲ ψυχῆς ἴδιον τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι ἐπιθυμητικὸν πρώτου, εἴη ἂν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι λογιστικὸν πρώτου.

Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται θατέρου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ ἄνθρακος, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φλογὸς τὸ καίειν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον ἄνθρακος τὸ καίειν. εἰ δ' ἐστὶ φλογὸς ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη ἄνθρακος ἴδιον. κατασκευάζοντι δὲ οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος.

Διαφέρει δ' ὁ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων τοῦ ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων, ὅτι τὸ μὲν κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν τι θεωρούμενον, τὸ δ' ἐκ τοῦ ὑπάρχειν τι συγκρίνεται.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ δυνάμει τὸ ἴδιον ἀποδι- 9
δοὺς καὶ πρὸς μὴ ὂν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον τῇ δυνάμει, μὴ ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν τῇ δυνάμει μὲν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον (τὸ γὰρ τοιοῦτον ἴδιον οἷον ἀναπνεῖσθαι ἀναπνευστόν ἐστιν), ἀποδέδωκε δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ ὂν τὸ ἴδιον· καὶ γὰρ μὴ ὄντος ζῴου, οἷον ἀνα-

---

4 ἂν] ἂν τοῦ *Df*. — 6 δ' om *B*. — 7 μή] αὐτοῦ μή *AB*. — ὂν om *u*. — 8 pr τὸ] καὶ τὸ *u*. — 11 ὂν αὐτοῦ bis *Df*. — ἔσται *B*, pr *A*. — 12 μέρους *B*, pr *A*. — 13 εἶναι πρώτου καὶ *u*. — πρῶτον *q*. — ἴδιον ψυχῆς *D*. — 14 μέρους *ABD*. — ἐπιθυμητικὸν εἶναι *u*. — πρῶτον corr *c*. — ἂν εἴη *u*. — 15 μέρους *D*. — λογιστικοῦ *c*. — 20 ἄνθρακος ἴδιον *D*. — εἰ...21 alt ἴδιον om *D*. — 22 δὲ οὗτος ὁ τόπος χρήσιμος οὐκ ἔστιν *D*. — 25 pr τι] τι μόνον *D*, τινὶ *u*. — τινὶ *Du*. — 29 τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν *D*. — 31 ἀποδέδωκε *Df* — τοιοῦτο *cq*. — 32 ἴδιον om *Df*. — 33 pr τὸ om *D*. — ὄντος τοῦ ζῴου *f*. — οἷον] ὃ *D*.

πνεῖν πέφυκε τὸν ἀέρα, ἐνδέχεται ἀέρα εἶναι· οὐ μέντοι μὴ ὄντος ζῴου δυνατόν ἐστιν ἀναπνεῖν· ὥστ' οὐδ' ἀέρος ἔσται ἴδιον τὸ τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖσθαι, τότε ὅτε ζῷον οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖν. οὐκ ἂν οὖν εἴη ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστόν.

p. 139 Κατασκευάζοντα δὲ εἰ τῇ δυνάμει ἀποδιδοὺς τὸ ἴδιον ἢ πρὸς ὃν ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον ἢ πρὸς μὴ ὄν, ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδιδοὺς ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι, δυνάμει ἀποδιδοὺς τὸ ἴδιον, πρὸς ὃν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· ὅτε γὰρ ὄν ἐστι, καὶ δυνατὸν παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι ἔσται· ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. συμβαίνει γὰρ τοῖς οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον οὐ καθ' οὗ τὸν λόγον, τοὔνομα ἀληθεύεσθαι· φθαρέντος γὰρ τοῦ πράγματος οὐδὲν ἧττον ἔσται ὁ λόγος· τῶν γὰρ ὄντων τινὶ μάλιστα ὑπάρχει. οἷον εἴ τις ἀποδοίη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον· φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρὸς ἔσται τι τῶν σωμάτων ὃ κουφότατον ἔσται, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ μὴ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἥμερον φύσει οὐχ ὑπερβολῇ ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον.

Ζ.

Τῆς δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη πέντε ἐστίν. ἢ γὰρ ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ

35 ἔσται *f*. — ὥστ' οὐδ'] ὡς δ' ὁ *C*. — ἀὴρ ἔσται τοιοῦτος οἷος *Cf*, corr *A*. — 36 τοιοῦτο *cu*. — τότε om *D*. — ἔστι corr *A*. — 37 εἴη οὖν *D*.

139a1 κατασκευάζοντι *D*. — 2 πρὸς ὃν *u*. — 4 ἀποδοὺς *C*. — 6 ἀποδέδωκε *BDfq*. — παθεῖν ἢ ποιεῖν *C*. — τι pr om *Bf*. — 7 ἢ ποιῆσαι corr *u*. — ἔστιν *Cf*, om *D*. — 8 ἢ] τι ἢ *D*. — 9 et 17 ὑπερβολῶν *D*, ὑπερβολὴ pr *A*. — 13 ὑπάρξει *CDf*. — 26 κουφότατον εἶναι. κατασκ. *C*. — 17 τεθείη *P*. — κατὰ τοῦτο om *D*. — 19 ἴδιον τὸ ζῷον *D*. — Tit ϛ' *Cc*, τοπικῶν ὄγδοον *f*. — 24 περὶ] πρὸς *P*. — ἐστὶ πέντε *CPcuqf*.

τὸν λόγον (δεῖ γὰρ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεσθαι), ἢ ὅτι ὄντος γένους οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ γένος ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκεῖον γένος ἔθηκεν (δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον εἰς τὸ γένος θέντα τὰς διαφορὰς προσάπτειν· μάλιστα γὰρ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ γένος δοκεῖ τὴν τοῦ ὁριζομένου οὐσίαν σημαίνειν), ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος (δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται), ἢ εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πεποιηκὼς μὴ ὥρισται μηδ' εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ. λοιπὸν δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα, εἰ ὥρισται μέν, μὴ καλῶς δ' ὥρισται.

Εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύεται, καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτέον. καὶ γὰρ ἐκεῖ, πότερον ἀληθὲς ἢ οὐκ ἀληθές, πᾶσα ἡ σκέψις γίνεται· ὅταν μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς διαλεγώμεθα, ὅτι ἀληθὲς λέγομεν, ὅταν δ' ὅτι οὐχ ὑπάρχει, ὅτι οὐκ ἀληθές. εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ οἰκείῳ γένει ἔθηκεν, ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ ἀποδοθεὶς λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ῥηθέντων τόπων ἐπισκεπτέον.

Λοιπὸν δ', εἰ μὴ ὥρισται ἢ εἰ μὴ καλῶς ὥρισται, πῶς μετιτέον, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον εἰ μὴ καλῶς ὥρισται. ῥᾷον γὰρ ὁτιοῦν ποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι. δῆλον οὖν ὅτι ἡ ἁμαρτία περὶ τοῦτο πλείων, ἐπειδὴ ἐργωδέστερον, ὥσθ' ἡ ἐπιχείρησις ῥᾴων ἡ περὶ τοῦτο ἢ ἡ περὶ ἐκεῖνο γίνεται.

Ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς μέρη δύο, ἓν μὲν τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι (δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδοται ὁ ὁρισμός), δεύτερον δ', εἰ ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν λόγον τοῦ δέοντος· πᾶν γὰρ τὸ προσκείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ περίεργον. πάλιν δ' ἑκάτερον τῶν εἰρημένων εἰς πλείω μέρη διείληπται.

2 Εἷς μὲν οὖν τόπος τοῦ ἀσαφῶς, εἰ ὁμώνυμόν ἐστί τινι

26 τοῦ om *A*. — 28 ἢ ὅτι οὐκ *C*. — 30 τῶν om *P*. — 33 διώρισται *C*. — 34 ὡρισμένῳ *C*.

139b2 λέγομεν] διαλεγόμεθα *Cuf*. — 5 ῥηθέντων om *P*. — 7 alt εἰ om *Cu*. — 7 εἰπεῖν ἐστίν. πρῶτον οὖν *C*. — 9 παρὰ *P*. — 10 ῥᾷον *Bq*. — ἡ om *Cf*. — πρὸς bis *P*. — 14 σαφεῖ *P*. — τῇ om *C*. — 15 ὁ om *u*. — πλέον *u*. — 16 ἅπαν *Cuf*. — 19 ἀσαφοῦς *CP*. — εἰ om *P*. — ἐστί om *CPuq*.

τὸ εἰρημένον, οἷον ὅτι ἡ γένεσις ἀγωγὴ εἰς οὐσίαν καὶ ὅτι ἡ ὑγίεια συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν. ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ συμμετρία· ἄδηλον οὖν ὁπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων ὑπὸ τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τοῦ ὁριζομένου πλεοναχῶς λεγομένου μὴ διελὼν εἶπεν· ἄδηλον γὰρ ὁποτέρου τὸν ὅρον ἀποδέδωκεν, ἐνδέχεταί τε συκοφαντεῖν ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντα ὧν τὸν ὁρισμὸν ἀποδέδωκεν. μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. ἐνδέχεται δὲ καὶ διελόμενον αὐτόν, ποσαχῶς λέγεται τὸ ἐν τῷ ὁρισμῷ ἀποδοθέν, συλλογισμὸν ποιῆσαι· εἰ γὰρ κατὰ μηδένα τῶν τρόπων ἱκανῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ὡρισμένος εἴη κατὰ τρόπον.

Ἄλλος, εἰ κατὰ μεταφορὰν εἴρηκεν, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ἀμετάπτωτον ἢ τὴν γῆν τιθήνην ἢ τὴν σωφροσύνην συμφωνίαν. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν μεταφορὰν εἰπόντα συκοφαντεῖν ὡς κυρίως εἰρηκότα· οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος, οἷον ἐπὶ τῆς σωφροσύνης· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. ἔτι εἰ γένος ἡ συμφωνία τῆς σωφροσύνης, ἐν δύο γέ-
p. 140 νεσιν ἔσται ταὐτὸν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα· οὔτε γὰρ ἡ συμφωνία τὴν ἀρετὴν οὔθ' ἡ ἀρετὴ τὴν συμφωνίαν περιέχει.

Ἔτι εἰ μὴ κειμένοις ὀνόμασι χρῆται, οἷον Πλάτων ὀφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὸ φαλάγγιον σηψιδακές, ἢ τὸν μυελὸν ὀστεογενές· πᾶν γὰρ ἀσαφὲς τὸ μὴ εἰωθός.

Ἔνια δ' οὔτε καθ' ὁμωνυμίαν οὔτε κατὰ μεταφορὰν οὔτε κυρίως εἴρηται, οἷον ὁ νόμος μέτρον ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα χείρω τῆς μεταφορᾶς· ἡ μὲν γὰρ μεταφορὰ ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον διὰ τὴν ὁμοιότητα· πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες κατά τινα ὁμοιότητα μεταφέρουσιν· τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνώριμον· οὔτε

20 ῥηθέν Cucfq. — καὶ] ἢ Cucfq. — 21 ψυχρῶν καὶ θερμῶν u. — 24 μὴ] εἰ μὴ AB. — 25 τῶν ὅρων pr A. — ἀπέδωκεν C. — τε] γὰρ P. — 27 τὸ om P. — 29 ὁσαχῶς Ccuqf. — 30 μηθένα C. — 31 καλῶς ucf. — 32 alt εἰ om P. — 33 γῆν] ὕλην . . C, mg q. — τιθηνητικὸν ABcq, τιθηνητικὴν P, corr B. — 34 συμμετρίαν pr q. — 35 τὴν] τὸν κατὰ P, τὸν cuf. — εἰπόντα] πάντα P. — 36 οὐδὲ γὰρ ἁρμόσει uf. — 37 πᾶσα . . . σωφροσύνης om P. — 38 δυσὶ u.

140a3 οἷον ὁ Πλάτων Ccuf. — 5 ὀστογενές Acuq. — 7 οὔτε κυρίως om APc. — εἴρηται om c. — οἷον εἰ ὁ q. — 11 τοιοῦτο u.

γὰρ ἡ ὁμοιότης ὑπάρχει, καθ' ἣν μέτρον ἢ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστίν, οὔτε κυρίως εἴωθε λέγεσθαι. ὥστε εἰ μὲν κυρίως μέτρον ἢ εἰκόνα τὸν νόμον φησὶν εἶναι, ψεύδεται· εἰκὼν γάρ ἐστιν οὗ ἡ γένεσις διὰ μιμήσεως, τοῦτο δ' οὐχ ὑπάρχει τῷ νόμῳ· εἰ δὲ μὴ κυρίως, δῆλον ὅτι ἀσαφῶς εἴρηκε καὶ χεῖρον ὁποιουοῦν τῶν κατὰ μεταφορὰν λεγομένων.

Ἔτι εἰ μὴ δῆλος ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ἐκ τοῦ λεχθέντος· οἱ γὰρ καλῶς ἀποδιδόμενοι καὶ τοὺς ἐναντίους προσσημαίνουσιν. ἢ εἰ καθ' αὑτὸν λεχθεὶς μὴ φανερὸς εἴη τίνος ἐστὶν ὁρισμός, ἀλλὰ καθάπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφέων, εἰ μή τις ἐπιγράψαι, οὐκ ἐγνωρίζετο τί ἐστιν ἕκαστον.

Εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἐπισκεπτέον· 3 εἰ δ' ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν ὅρον, πρῶτον μὲν σκοπεῖν εἴ τινι κέχρηται ὃ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ ὅλως τοῖς οὖσιν ἢ τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ γένος τῷ ὁριζομένῳ· ἐπὶ πλεῖον γὰρ εἰρῆσθαι ἀναγκαῖον τοῦτο. δεῖ γὰρ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. τὸ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον ἁπλῶς ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει, τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ γένος πᾶσιν ὑπάρχον οὐ χωρίζει τῶν ἐν ταὐτῷ γένει, ὥστε μάταιον τὸ τοιοῦτον προσκείμενον.

Ἢ εἰ ἔστι μὲν ἴδιον τὸ προσκείμενον, ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιός ἐστι καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. οἷον ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν προστεθὲν περίεργον· καὶ γὰρ ἀφαιρεθέντος τούτου ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἅπαν περίεργον οὗ ἀφαιρεθέντος τὸ λοιπὸν δῆλον ποιεῖ τὸ ὁριζόμενον. b τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἰ ἀριθμὸς αὐτὸς

---

12 ἡ om *Puf*. — 13 κυρίως om *CPcufq*. — μὲν om *cu*. — 14 φησὶν εἶναι τὸν νόμον *P*. — γάρ om *P*. — 16 ὅτι καὶ ἀσαφῶς *uq*. — χείρω *P*. — ὁτονοῦν *CPcufq*. — 18 ὅρος *C*. — 19 ἀποδεδομένοι *C*. — 20 αὐτὸ *B*. — φανερὸν *P*. — εἴη] ἢ *cu*, ἐστι *q*. — ὁ ὁρισμός *c*. — 22 ἐπέγραψεν *Pcfuq*, corr *A*. — 23 ἐστὶν om *Cuf*. — 24 et 26 πλέον *f*. — 24 ὁρισμόν *C*, λόγον *P*. — 26 τοῖς om *C*. — ἀναγκαῖον εἰρῆσθαι *uf*. — 27 τούτῳ *C*. — 28 τὴν] γενῶν τὴν *f*. — ταὐτῷ *C*. — 29 ἁπλῶς ὑπάρχον *uf*. — οὐθενὸς *C*. — 31 τῶν] ἀπὸ τῶν *CPcufq*. — 33 εἰ rc *C*. — μὲν om *q*. — 34 ἐστι om. *P*. — 35 οἷον . . . οὐσίαν om *P*. — ἐν om *C*. — τὸ] τῷ *u*.

140b1 δηλοῖ τὸ *u*, δηλοῖ τί ἐστι τὸ *Cf*. — 2 δέ ἐστι καὶ *Cf*. — εἴπερ *CPu*.

αὑτὸν κινῶν ἐστίν· καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν ψυχή, καθάπερ Πλάτων ὥρισται. ἢ ἴδιον μέν ἐστι τὸ εἰρημένον, οὐ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ. ποτέρως μὲν οὖν ἔχει, χαλεπὸν διασαφῆσαι· χρηστέον δ' ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων πρὸς τὸ συμφέρον. οἷον ὅτι ὁ τοῦ φλέγματος ὅρος ὑγρὸν πρῶτον ἀπὸ τροφῆς ἄπεπτον. ἓν γὰρ τὸ πρῶτον, οὐ πολλά, ὥστε περίεργον τὸ ἄπεπτον προσκείμενον· καὶ γὰρ τούτου ἀφαιρεθέντος ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο τι πρῶτον εἶναι. ἢ οὐχ ἁπλῶς πρῶτον ἀπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων πρῶτον, ὥστε προσθετέον τὸ ἄπεπτον· ἐκείνως μὲν γὰρ ῥηθέντος οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων πρῶτόν ἐστιν.

Ἔτι εἴ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος· ὁ γὰρ τοιοῦτος χεῖρον ὥρισται τῶν χρωμένων ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. ἐκείνως μὲν γὰρ ἂν ὁ λοιπὸς ἴδιος ᾖ λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται· ἁπλῶς γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ὁτουοῦν προστεθέντος ἀληθοῦς ὅλος ἴδιος γίνεται. εἰ δέ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι· οὐ γὰρ ἀντικατηγορηθήσεται τοῦ πράγματος. οἷον ζῷον πεζὸν δίπουν τετράπηχυ· ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος διὰ τὸ μὴ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ ταὐτὸν εἶδος τὸ τετράπηχυ.

Πάλιν εἰ ταὐτὸν πλεονάκις εἴρηκεν, οἷον τὴν ἐπιθυμίαν ὄρεξιν ἡδέος εἰπών· πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία ἡδέος ἐστίν, ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἡδέος ἔσται. γίνεται οὖν ὅρος τῆς ἐπι-

---

3 αὐτὸ *ABP*, ἑαυτὸ *cuq*. — 4 ὥρισται Πλάτων *P*. — ἢ εἰ ἴδιόν ἐστι τοῦτο τὸ *C*. — 5 τὴν om *P*. — ὁποτέρως *Cf*. — 7 ὅτι] ἐστιν *u*, om *P*. — 10 λόγος ἔσται ἴδιος *P*. — 11 ἀπὸ τροφῆς post πρῶτον *Cf* omisso τῆς. — ἀπὸ ... εἶναι] καὶ ἄλλο τι ἀπὸ τροφῆς εἶναι πρῶτον *cuq*. — καὶ τοῦτο om *Pf*. — τι καὶ ἄλλο *B*. — 13 πεπτόν pr *A*. — κείνως pr *AB*. — μὲν om *f*. — 16 τι om *P*. — 17 et 22 ταὐτὸν *C*, τὸ αὐτὸ *u*. — 18 ᾧ *u*. — οὖσιν om *P*. — κείνως *AB*. — ἐὰν *C*, om *P*, — 19 λοιπὸς λόγος ᾖ ἴδιος *P*. — 20 ὅλος] ὅλος ὁ λόγος *Cu*, ὁ λόγος ὅλος *P*. — 21 ἐὰν *C*, ἂν *Pu*. — πᾶσιν om *P*. — 22 τὸν ὅλον *Cu*. — 23 οἷον τὸ ζῷον *Cc*. — πεζὸν καὶ δίπουν *cuq*. — 24 οὐ κατηγορηθήσεται *C*. — 25 ταὐτὸ *C*, corr *A*, τὸ αὐτὸ *u*. — 26 τὸ om *u* et pr *A*. — 27 οἷον ὁ τὴν *C*. — 28 ἐστὶν ἡδέος *cuq*. — 29 ἐστίν *B*. — οὖν ... ἐπιθυμίας] οὖν ἡ ὄρεξις *B*, οὖν ἡ ἐπιθυμία *P*, οὖν ... ἐπιθυμίας rc supra lit *A*. — ὁ ὅρος *cq*.

θυμίας ὄρεξις ἡδέος ἡδέος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐπιθυμίαν εἰπεῖν ἢ ὄρεξιν ἡδέος, ὥσθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἡδέος ἔσται. ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δίπουν ἐστίν, ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ δίπουν ἔσται. ἔστι δὲ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὥστε ζῷον πεζὸν δίπουν δίπουν ἐστίν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτοπόν τι συμβαίνει· οὐ γὰρ κατὰ ζῴου πεζοῦ τὸ δίπουν κατηγορεῖται (οὕτω μὲν γὰρ ἂν δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ δίπουν ἂν κατηγοροῖτο), ἀλλὰ περὶ ζῴου πεζοῦ δίποδος τὸ δίπουν λέγεται, ὥστε ἅπαξ μόνον τὸ δίπουν κατηγορεῖται. p.141 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας· οὐ γὰρ κατὰ τῆς ὀρέξεως τὸ ἡδέος εἶναι κατηγορεῖται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ σύμπαντος, ὥστε ἅπαξ καὶ ἐνταῦθα ἡ κατηγορία γίνεται. οὐκ ἔστι δὲ τὸ δὶς φθέγξασθαι ταὐτὸν ὄνομα τῶν ἀτόπων, ἀλλὰ τὸ πλεονάκις περί τινος τὸ αὐτὸ κατηγορῆσαι, οἷον ὡς Ξενοκράτης τὴν φρόνησιν ὁριστικὴν καὶ θεωρητικὴν τῶν ὄντων φησὶν εἶναι. ἡ γὰρ ὁριστικὴ θεωρητική τίς ἐστιν, ὥστε δὶς τὸ αὐτὸ λέγει προσθεὶς πάλιν καὶ θεωρητικήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι τὴν κατάψυξιν στέρησιν τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ φασὶν εἶναι· πᾶσα γὰρ στέρησίς ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος, ὥστε περίεργον τὸ προσθεῖναι τοῦ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν στέρησιν θερμοῦ, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ στέρησις γνώριμον ποιεῖ ὅτι τοῦ κατὰ φύσιν λέγεται.

Πάλιν εἰ τοῦ καθόλου εἰρημένου προσθείη καὶ ἐπὶ μέρους, οἷον εἰ τὴν ἐπιείκειαν ἐλάττωσιν τῶν συμφερόντων καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον συμφέρον τι, ὥστε περιέχεται ἐν τῷ συμφέροντι. περιττὸν οὖν τὸ δίκαιον, ὥστε καθόλου εἴπας ἐπὶ μέρους προσέθηκεν. καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην τῶν ὑγιεινῶν ζῴῳ καὶ ἀνθρώπῳ, ἢ τὸν νόμον εἰκόνα τῶν φύσει καλῶν καὶ

---

30 alt *ἡδέος* supra vs *Cc*, om *ABuq*. — *οὐδὲ q*, *οὐ f*. — 31 *ἐστιν ABPcuq*. — 32 *ὁ* om *AB*. — 35 *κατὰ*] *ἢ P*. — 36 *δὶς ἂν u*. — 37 *ἂν* om *CPcuf*.

141a4 *κἀνταῦθα C*. — 6 pr *τὸ* om *P*. — *τινων C*. — *ταὐτὸ cu*, *ταὐτὸν f*. — *κατηγορεῖν Ccuf*, *κατηγορῆσθαι P*. — *οἷον* om *cuq*. — *οἷον εἰ ὡς ABP*. — 8 *τίς* om *AP*. — *ταὐτὸν C*, *ταὐτὸ cu*. — 9 pr *καὶ*] *τὸ καὶ P*. — 11 *εἶναι* om *cuq*. — *ἐστι* ante *ὥστε* vs 12 *Cc*. — 12 *τοῦ*] *τὸ q*. — 13 *ἦν* om *C*. — *αὕτη ABC*. — 15 *τοῦ* om *C*. — 16 *καὶ*] *τῶν καὶ u*. — 17 *τὸ γὰρ*] *καὶ γὰρ τὸ cuf*. — *ὥστε . . . συμφέροντι* pr om *u*. — *περιέχεται . . . ὥστε* om *ABP*. — 18 *ὥστε καθόλου*] *καθόλου γὰρ Ccufq*. — *εἰπὼν Puf*. — 20 *ζῴων καὶ ἀνθρώπων Cc*.

δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον καλόν τι, ὥστε πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγει.

4 Πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἐπισκεπτέον· πότερον δ' εἴρηκε καὶ ὥρισται τὸ τί ἦν εἶναι ἢ οὐχί, ἐκ τῶνδε.

Πρῶτον μὲν εἰ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων πεποίηται τὸν ὁρισμόν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ὅρος ἀποδίδοται τοῦ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθέν, γνωρίζομεν δ' οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν (οὕτω γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔχει), φανερὸν ὅτι ὁ μὴ διὰ τοιούτων ὁριζόμενος οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μή, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ὁ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων βέλτιον ὥρισται, ὥστε ἀμφότεροι ἂν εἴησαν ὅροι τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ δοκεῖ· ἑκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων ἕν ἐστι τὸ εἶναι ὅπερ ἐστίν· ὥστ' εἰ πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί, ταὐτὸν ἔσται τῷ ὁριζομένῳ τὸ εἶναι ὅπερ καθ' ἑκάτερον τῶν ὁρισμῶν δηλοῦται. ταῦτα δ' οὐ ταὐτά ἐστιν, ἐπειδὴ οἱ ὁρισμοὶ ἕτεροι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὥρισται ὁ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ὁρισάμενος.

Τὸ μὲν οὖν μὴ διὰ γνωριμωτέρων εἰρῆσθαι τὸν ὅρον διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν· ἢ γὰρ εἰ ἁπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέρων ἢ εἰ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων· ἐνδέχεται γὰρ ἀμφοτέρως. ἁπλῶς μὲν οὖν γνωριμώτερον τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου, οἷον στιγμὴ γραμμῆς καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου καὶ ἐπίπεδον στερεοῦ, καθάπερ καὶ μονὰς ἀριθμοῦ· πρότερον γὰρ καὶ ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς. ἡμῖν δ' ἀνάπαλιν ἐνίοτε συμβαίνει· μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει ἐπιπέδου, τὸ δ' ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς, γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. οἱ πολλοὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα προγνωρίζου-

---

21 ταὐτὸ Ccu. — 23 καλῶς ὥρισται διά CPcuq. — τούτων καὶ om u. — διὰ τῶνδ' ἐπισκεπτέον C. — 24 ὥρισται καὶ εἴρηκε CPcufq. — 25 οὔ uq. — τῶνδε] τῶνδε σκεπτέον P. — 26 μὲν οὖν εἰ CP. — 27 ἐπειδὴ C. — 31 φανερὸν οὖν ὅτι P. — τούτων Ccu. — δὲ μή] γὰρ ὥρισται Ccu. — 33 γνωριμωτέρων ἔτι βέλτιον CP. — ὡς pr C. — 34 τοιοῦτο u. — 35 ἕκαστον B. — 37 ταῦτα δ' οὐ pr om C.

141b4 ἁπλῶς εἰ pr C, sed εἰ del. — εἰ utrumque om cfq, alt om P. — 6 ὕστερον P. — 7 καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου om C. — 9 στοιχείων f. — 11 πίπτει om C puncto posito. — ἐπιπέδου om CPcufq. — τὸ δ' om P. — γραμμὴ δὲ σημείου] ἡ δὲ γραμμὴ τῆς στιγμῆς Cf. — 12 μᾶλλον ... προγνωρίζουσιν] διὸ μᾶλλον οἱ πολλοὶ (τὰ CP) τοιαῦτα (ταῦτα uf) γνωρίζουσι (προγνωρίζουσιν P) PCcuf. — ante οἱ lit un vel duorum vbb B.

σιν· τὰ μὲν γὰρ τῆς τυχούσης τὰ δ' ἀκριβοῦς καὶ περιττῆς διανοίας καταμαθεῖν ἐστίν.

Ἁπλῶς μὲν οὖν βέλτιον τὸ διὰ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα πειρᾶσθαι γνωρίζειν· ἐπιστημονικώτερον γὰρ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀδυνατοῦντας γνωρίζειν διὰ τῶν τοιούτων ἀναγκαῖον ἴσως διὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰσὶ δὲ τῶν τοιούτων ὁρισμῶν ὅ τε τῆς στιγμῆς καὶ ὁ τῆς γραμμῆς καὶ ὁ τοῦ ἐπιπέδου· πάντες γὰρ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦσιν· τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς, τὸ δ' ἐπιπέδου, τὸ δὲ στερεοῦ φασὶ πέρας εἶναι. οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι τοὺς οὕτως ὁριζομένους οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ δηλοῦν, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ ταὐτὸν ἡμῖν τε γνωριμώτερον καὶ ἁπλῶς γνωριμώτερον, εἴπερ δεῖ μὲν διὰ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν ὁρίζεσθαι τὸν καλῶς ὁριζόμενον, ταῦτα δὲ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων καὶ προτέρων τοῦ εἴδους ἐστίν. συναναιρεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος, ὥστε πρότερα ταῦτα τοῦ εἴδους. ἔστι δὲ καὶ γνωριμώτερα· τοῦ μὲν γὰρ εἴδους γνωριζομένου ἀνάγκη καὶ τὸ γένος καὶ τὴν διαφορὰν γνωρίζεσθαι (ὁ γὰρ ἄνθρωπον γνωρίζων καὶ ζῷον καὶ πεζὸν γνωρίζει), τοῦ δὲ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς γνωριζομένης οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι, ὥστε ἀγνωστότερον τὸ εἶδος. ἔτι τοῖς κατ' ἀλήθειαν τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς φάσκουσιν εἶναι, τοὺς ἐκ τῶν ἑκάστῳ γνωρίμων, πολλοὺς τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται λέγειν ὁρισμοὺς εἶναι· ἕτερα γὰρ ἑτέροις καὶ οὐ ταὐτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα, ὥστε πρὸς ἕκαστον ἕτερος ἂν εἴη ὁρισμὸς ἀποδοτέος, εἴπερ ἐκ τῶν ἑκάστοις γνω- p.142 ριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. ἔτι τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτ' ἄλλα μᾶλλον γνώριμα, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ αἰσθητά, ἀκριβεστέροις δὲ γινομένοις ἀνάπαλιν, ὥστ' οὐδὲ πρὸς τὸν αὐ-

15 βέλτιον post ὕστερα P. — τὸ om CP. — πρότερον ABPcfuq. — ὕστερον A. — 18 τῶν αὐτῶν γνωριμοποιεῖσθαι P. — 19 ὁρισμοὶ P. — 20 ὁ bis om u. — 22 φασὶ] φανερὸν P. — πέρας φασὶν Ccu. — 24 ἂν C. — ἐὰν γὰρ μὴ u. — 25 καὶ] ὂν καὶ u. — ἁπλῶς γνωριμώτατον C. — εἴπερ] ὄν, εἴπερ Pcu. — διὰ τοῦ γένους μὲν C. — 28 γὰρ καὶ τὸ Ccu. — 29 τοῦ om P. — δὲ om u. — 30 pr καὶ om u. — 31 alt καὶ om C. — 32 γνωριεῖ cu. — ἢ] καὶ u. — γνωριζομένων u. — 33 καὶ om u. — 34 εἶδός ἐστι ἔτι P. — 35 ἑκάστοις Ccufq, corr B. — 37 πᾶσι om u

142a1 ἑκάστῳ cu. — γνωριμωτάτων δεῖ τὸν ὁρισμὸν (τὸν ὁρισμὸν δεῖ cu) ποιεῖσθαι. ἔτι Ccu. — 3 γνώριμα μᾶλλον C. — μὲν γὰρ τὰ Ccu. — 4 γενομένοις P.

τὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀποδοτέος τοῖς διὰ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν φάσκουσιν ἀποδοτέον εἶναι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὁριστέον διὰ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων· μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀεὶ γίνοιτο. ἴσως δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς γνώριμον οὐ τὸ πᾶσι γνώριμόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ τοῖς εὖ διακειμένοις τὴν διάνοιαν, καθάπερ καὶ τὸ ἁπλῶς ὑγιεινὸν τὸ τοῖς εὖ ἔχουσι τὸ σῶμα. δεῖ μὲν οὖν ἕκαστα τῶν τοιούτων ἐξακριβοῦν, χρῆσθαι δὲ διαλεγομένους πρὸς τὸ συμφέρον. μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀναιρεῖν ἐνδέχεται τὸν ὁρισμόν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων μήτ' ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνῃ τὸν λόγον πεποιημένος.

Εἷς μὲν οὖν τρόπος τοῦ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἐστὶ τὸ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν, καθάπερ πρότερον εἴπαμεν· ἄλλος, εἰ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ καὶ τοῦ ὡρισμένου διὰ τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ ἐν κινήσει ἀποδέδοται ὁ λόγος ἡμῖν· πρότερον γὰρ τὸ μένον καὶ τὸ ὡρισμένον τοῦ ἀορίστου καὶ ἐν κινήσει ὄντος.

Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων τρεῖς εἰσὶ τρόποι, πρῶτος μὲν εἰ διὰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον ὥρισται, οἷον διὰ τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν· ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. ἐνίοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶναι, ὥστ' οὐδὲ γνωριμώτερον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι ἔνια ἴσως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως, οἷον τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ ἡμίσεος, καὶ ὅσα καθ' αὑτὰ πρός τι λέγεται· πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ταὐτὸν τὸ εἶναι τῷ πρός τί πως ἔχειν, ὥστ' ἀδύνατον ἄνευ θατέρου θάτερον γνωρίζειν, διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοῦ ἑτέρου λόγῳ συμπεριειλῆφθαι καὶ θάτερον. γνωρι-

---

5 ἀποδίδοται C. — 6 γνωριμωτάτων C, γνωρίμων c. — δῆλον οὖν] δηλοῦν A. — 8 γνωριμωτάτων P. — 9 οὐ τὸ] ἐστι οὐκ ὂν P. — 10 ἐστιν et τὸ om P. — 12 τῶν τοιούτων ἕκαστα (ἕκαστον u) Ccu. — ἀκριβοῦν P. — 17 τόπος CPq. — μὴ] εἰ μὴ P. — 18 εἴπομεν Ccuq. — 19 ἄλλος δὲ εἰ u. — 20 κινήσει ὄντος ἀπ. C. — ἀποδίδοται cuq. — ἡμῖν om cfuq. — λόγος. γνωριμώτερον γὰρ καὶ πρότερον τὸ Cf. — γὰρ καὶ γνωριμώτερον τὸ ... μένον P. — 21 ἀορίστου καὶ om q. — 22 εἰσὶ τρόποι τρεῖς rc supra vs C. — πρῶτον ABPcufq. — 23 οἷον εἰ διὰ Ccuq. — 25 οὐθὲν C, οὐδὲν Pcu. — 27 οὐκ ἔστιν ἴσως C. — 28 ὅσα μὴ καθ' Ccq. — αὐτὰ ἀλλὰ πρὸς Ccq. — 29 τὸ εἶναι ταὐτὸν cufq. — τὸ εἶναι τῷ] εἶναι τὸ (corr τῷ) A, τὸ εἶναι τὸ P, ἐστι. τὸ εἶναι τῷ C. — 30 θάτερον ἄνευ θατέρου Ccf. — 31 τοῦ om B. — συμπεριειληφέναι P.

ζειν μὲν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα πάντα, χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν.

Ἄλλος, εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὁριζομένῳ. λανθάνει δ', ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τοῦ ὁριζομένου ὀνόματι χρήσηται, οἷον εἰ τὸν ἥλιον ἄστρον ἡμεροφανὲς ὡρίσατο· ὁ γὰρ ἡμέρᾳ χρώμενος ἡλίῳ χρῆται. δεῖ δ' ὅπως φωραθῇ τὰ τοιαῦτα μεταλαμβάνειν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τὸν λόγον, οἷον ὅτι ἡμέρα ἡλίου φορὰ ὑπὲρ γῆς ἐστίν· δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τὴν φορὰν ἡλίου ὑπὲρ γῆς εἰρηκὼς τὸν ἥλιον εἴρηκεν, ὥστε χρῆται τῷ ἡλίῳ ὁ τῇ ἡμέρᾳ χρησάμενος.

Πάλιν εἰ τῷ ἀντιδιῃρημένῳ τὸ ἀντιδιῃρημένον ὥρισται, οἷον περιττὸν τὸ μονάδι μεῖζον ἀρτίου. ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα, τὸ δὲ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀντιδιῄρηται· ἄμφω γὰρ ἀριθμοῦ διαφοραί.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ διὰ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω ὥρισται, οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν τὸν δίχα διαιρούμενον ἢ τὸ ἀγαθὸν ἕξιν ἀρετῆς· τό τε γὰρ δίχα ἀπὸ τῶν δύο εἴληπται, ἀρτίων ὄντων, καὶ ἡ ἀρετὴ ἀγαθόν τί ἐστιν, ὥσθ' ὑποκάτω ταῦτα ἐκείνων ἐστίν. ἔτι δ' ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. ὅ τε γὰρ τῇ ἀρετῇ χρώμενος χρῆται τῷ ἀγαθῷ, ἐπειδὴ ἀγαθόν τι ἡ ἀρετή· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῷ δίχα χρώμενος τῷ ἀρτίῳ χρῆται, ἐπειδὴ εἰς δύο διῃρῆσθαι σημαίνει τὸ δίχα διῃρῆσθαι, τὰ δὲ δύο ἄρτιά ἐστιν.

Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν εἷς ἐστὶ τόπος τὸ μὴ διὰ προτέρων **5** καὶ γνωριμωτέρων ποιήσασθαι τὸν λόγον, μέρη δ' αὐτοῦ τὰ εἰρημένα. δεύτερος, εἰ ἐν γένει τοῦ πράγματος ὄντος μὴ κεῖται ἐν γένει. ἐν ἅπασι δὲ τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημά ἐστιν, ἐν οἷς οὐ πρόκειται τοῦ λόγου τὸ τί ἐστιν, οἷον ὁ τοῦ σώματος ὁρισμός, τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις, ἢ εἴ τις τὸν ἄνθρωπον ὁρίσαιτο τὸ

---

32 αὐτοῖς καὶ ἐπὶ τούτων ὡς Ccuf.

142b2 ἡλίῳ] καὶ ἡλίῳ CPcu, τῷ ἡλίῳ f. — δὲ πρὸς τὸ φωρᾶσθαι Ccuf, corr B, δὲ καὶ τῷ φωρᾶσθαι P. — 3 ὅτι ἡ ἡμέρα CPc. — 4 ὑπὲρ γῆς om C. — ὁ om ABP. — ἡλίου φορὰν f. — φορὰν εἰρηκὼς τοῦ ἡλίου τὸν P. — ὑπὲρ γῆς post εἰρηκὼς cu, om fq. — 5 κέχρηται CPcfuq. — 7 τὸ ἀντιδ. τῷ ἀντιδ. P. — τὸν pr A. — 9 καὶ τὸ ἄρτιον u. — 17 ἡ om C. — δὲ om u. — ὁ om B. — 18 διαιρεῖσθαι C. — 19 συμβαίνει CP. — διῃρεῖσθαι B, fort pr C, om Pcufq. — 20 τρόπος ABcq. — 21 πεποιῆσθαι Ccuf. — 22 δεύτερος (δεύτερον P) δὲ εἰ CPcuf. — 23 τοιοῦτο u. — 24 τοῦ om C. — ἐστιν] ὄν P, om ABcuqf. — 25 ἢ] καὶ C. — ἢ . . . διαστάσεις om P. — τὸ om C.

ἐπιστάμενον ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ εἴρηται τί ὂν τρεῖς ἔχει διαστάσεις ἢ τί ὂν ἐπίσταται ἀριθμεῖν· τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστι σημαίνειν, καὶ πρῶτον ὑποτίθεται τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων.

Ἔτι εἰ πρὸς πλείω λεγομένου τοῦ ὁριζομένου μὴ πρὸς πάντα ἀποδέδωκεν, οἷον εἰ τὴν γραμματικὴν ἐπιστήμην τοῦ γράψαι τὸ ὑπαγορευθέν· προσδεῖται γὰρ ὅτι καὶ τοῦ ἀναγνῶναι· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦ γράψαι ἢ τοῦ ἀναγνῶναι ἀποδοὺς ὥρισται, ὥστ' οὐδέτερος, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτ' εἰπών, ἐπειδὴ πλείους οὐκ ἐνδέχεται ταὐτοῦ ὁρισμοὺς εἶναι. ἐπ' ἐνίων
p.143 μὲν οὖν κατ' ἀλήθειαν ἔχει καθάπερ εἴρηται, ἐπ' ἐνίων δ' οὔ, οἷον ἐφ' ὅσων μὴ καθ' αὑτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται, καθάπερ ἰατρικὴ τοῦ νόσον καὶ ὑγίειαν ποιῆσαι· τοῦ μὲν γὰρ καθ' αὑτὴν λέγεται, τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός· ἁπλῶς γὰρ ἀλλότριον τῆς ἰατρικῆς τὸ νόσον ποιεῖν. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὥρισται ὁ πρὸς ἄμφω ἀποδοὺς τοῦ πρὸς θάτερον, ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον, ἐπειδὴ καὶ τῶν λοιπῶν ὁστισοῦν δυνατός ἐστι νόσον ποιῆσαι.

Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀποδέδωκε, πλειόνων ὄντων πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὁριζόμενον· πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη καὶ δύναμις τοῦ βελτίστου δοκεῖ εἶναι.

Πάλιν εἰ μὴ κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ γένει τὸ λεχθέν, σκοπεῖν ἐκ τῶν περὶ τὰ γένη στοιχείων, καθάπερ πρότερον εἴρηται.

Ἔτι εἰ ὑπερβαίνων λέγει τὰ γένη, οἷον ὁ τὴν δικαιοσύνην ἕξιν ἰσότητος ποιητικὴν ἢ διανεμητικὴν τοῦ ἴσου. ὑπερβαίνει γὰρ οὕτως ὁριζόμενος τὴν ἀρετήν. ἀπολιπὼν οὖν τὸ τῆς δικαιοσύνης γένος οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι· ἡ γὰρ οὐσία ἑκάστῳ μετὰ τοῦ γένους. ἔστι δὲ τοῦτο ταὐτὸν τῷ μὴ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θεῖναι· ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτω θεὶς πάντα

---

26 ὂν ὅτι μέγεθος ὃ τρεῖς mg u. — 27 ὂν ὅτι ζῷον ὃ ἐπίστ. mg u. — 30 εἰ om AP. — 31 ἀπέδωκεν u. — 33 οὐθὲν Pcuq. — ἀποδιδοὺς C, ὁ ἀποδοὺς Bcuq, ὁ ἀποδιδοὺς f. — 35 τοῦ αὐτοῦ CPcuq.

143a2 ὅσον u. — καθάπερ ἡ ἰατρικὴ (P) τοῦ ὑγίειαν καὶ νόσον Ccu. — 3 et 4 τοῦ] τὸ P. — 3 ἐμποιῆσαι C. — αὐτὸ CP. — 4 γὰρ καθ' αὐτὴν λέγεται ἀλλ. C. — 5 νοσοποιεῖν Ccu. — 6 ἐπιδοὺς u. — καὶ om u. — 11 ἅπασα Ccu. — καὶ δύναμις om P. — 12 οἰκείῳ αὑτοῦ γένει Ccu. — 13 πρὸς τὰ u. — εἴρηται πρότερον u. — 15 οἷον] καθάπερ q. — ὁ] εἰ f, om u. — 17 γὰρ ὁ οὕτως BCcuqf, corr A. — οὖν] γὰρ C. — 18 ἑκάστου P.

τὰ ἐπάνω εἴρηκεν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπάνω γένη τῶν ὑποκάτω κατηγορεῖται. ὥστ' ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θετέον, ἢ πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει προσαπτέον, δι' ὧν ὁρίζεται τὸ ἐγγυτάτω γένος. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν εἴη παραλελοιπώς, ἀλλ' ἀντ' ὀνόματος λόγῳ εἰρηκὼς ἂν εἴη τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἴπας οὐ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτω γένος· ὁ γὰρ φυτὸν εἴπας οὐ λέγει δένδρον.

6 Πάλιν ἐπὶ τῶν διαφορῶν ὁμοίως σκεπτέον εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τοῦ γένους. εἰ γὰρ μὴ ταῖς τοῦ πράγματος ἰδίαις ὥρισται διαφοραῖς, ἢ καὶ παντελῶς τοιοῦτον εἴρηκεν ὃ μηδενὸς ἐνδέχεται διαφορὰν εἶναι, οἷον τὸ ζῷον ἢ τὴν οὐσίαν, δῆλον ὅτι οὐχ ὥρισται· οὐδενὸς γὰρ διαφορὰ τὰ εἰρημένα. ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀντιδιῃρημένον τι τῇ εἰρημένῃ διαφορᾷ. εἰ γὰρ μή ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ εἰρημένη τοῦ γένους διαφορά· πᾶν γὰρ γένος ταῖς ἀντιδιῃρημέναις διαφοραῖς διαιρεῖται, καθάπερ τὸ ζῷον τῷ πεζῷ καὶ τῷ πτηνῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ καὶ τῷ δίποδι. ἢ εἰ ἔστι μὲν ἡ ἀντιδιῃρημένη διαφορά, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τοῦ γένους. δῆλον γὰρ ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορά· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀντιδιῃρημέναι διαφοραὶ ἀληθεύονται κατὰ τοῦ οἰκείου γένους. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀληθεύεται μέν, μὴ ποιεῖ δὲ προστιθεμένη τῷ γένει εἶδος. δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὕτη εἰδοποιὸς διαφορὰ τοῦ γένους· πᾶσα γὰρ εἰδοποιὸς διαφορὰ μετὰ τοῦ γένους εἶδος ποιεῖ. εἰ δ' αὕτη μή ἐστι διαφορά, οὐδ' ἡ λεχθεῖσα, ἐπεὶ ταύτῃ ἀντιδιῄρηται.

Ἔτι ἐὰν ἀποφάσει διαιρῇ τὸ γένος, καθάπερ οἱ τὴν γραμμὴν ὁριζόμενοι μῆκος ἀπλατὲς εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο

---

21 ἐπάνω γένη εἴρηκεν C. — 24 οὐθὲν ἂν ἔτι εἴη C. — παραλελοιπώς . . . ἂν εἴη mg add A. — παραλελοιπός B. — 25 ἂν εἴη om C. — 26 αὐτὸ] αὖ P. — 26 et 27 εἰπὼν P. — 29 ἐπισκεπτέον C, διασκεπτέον cu. — 30 τοῦ γένους ὥρισται corr u. — 31 ἰδίαις om C, pr c. — παντελῶς τι τοιοῦτον (τοιοῦτο u) CPu, παντ. τὸ τοιοῦτο c. — 32 τὸ om P. — ἢ] καὶ u. — 33 οὐ χώρισται pr B. — διαφοραὶ AB. — 34 τι ἀντιδ. u. — εἰρημένῃ τοῦ γένους διαφορᾷ C. — διαφορᾷ τοῦ γένους. εἰ P.

143b1 διῄρηται f. — καὶ om q. — τῷ om cuf. — 2 καὶ τῷ ἐνύδρῳ om ABCPcuq. — τῷ bis om f. — εἰ pr om A. — ἡ post ἀντιδιῃρημένη Ccuf. — 3 γὰρ om ABP. — 4 οὐδ' ἡ ἑτέρα C, οὐδ' ἕτερα pr c. — 7 γὰρ om P. — εἰδοποιὸς ἡ διαφορὰ C. — 8 εἰδοποιὸς post διαφορὰ P, om Ccuf. — 9 αὐτὴ B. — 11 ἂν Ccu.

σημαίνει ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. συμβήσεται οὖν τὸ γένος μετέχειν τοῦ εἴδους· πᾶν γὰρ μῆκος ἢ ἀπλατὲς ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν, ἐπεὶ κατὰ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται, ὥστε καὶ τὸ γένος τῆς γραμμῆς μῆκος ὂν ἢ ἀπλατὲς ἢ πλάτος ἔχον ἔσται. μῆκος δ' ἀπλατὲς εἴδους ἐστὶ λόγος, ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον· τὸ γὰρ ἀπλατὲς καὶ πλάτος ἔχον διαφοραί εἰσιν, ἐκ δὲ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους ὁ τοῦ εἴδους ἐστὶ λόγος, ὥστε τὸ γένος ἐπιδέχοιτ' ἂν τὸν τοῦ εἴδους λόγον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορᾶς, ἐπειδὴ ἡ ἑτέρα τῶν εἰρημένων διαφορῶν ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται τοῦ γένους. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι. εἰ γὰρ ἔστιν αὐτὸ μῆκος, πῶς κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ γένους ὅτι πλάτος ἔχον ἐστὶν ἢ ἀπλατές ἐστιν; δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς μήκους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, εἴπερ κατὰ τοῦ γένους ἀληθεύεσθαι μέλλει. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει· ἔστι γὰρ ἀπλατῆ καὶ πλάτος ἔχοντα μήκη. ὥστε πρὸς ἐκείνους μόνους χρήσιμος ὁ τόπος, ὅσοι τὸ γένος ἓν ἀριθμῷ φασὶν εἶναι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι· αὐτὸ γὰρ μῆκος καὶ αὐτὸ ζῷον γένος φασὶν εἶναι.

Ἴσως δ' ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ ἀποφάσει χρῆσθαι τὸν ὁριζόμενον, οἷον ἐπὶ τῶν στερήσεων· τυφλὸν γάρ ἐστι τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. διαφέρει δ' οὐδὲν ἀποφάσει διελεῖν τὸ γένος, ἢ τοιαύτῃ καταφάσει ᾗ ἀπόφασιν
p. 144 ἀναγκαῖον ἀντιδιαιρεῖσθαι, οἷον εἰ μῆκος πλάτος ἔχον ὥρισται· τῷ γὰρ πλάτος ἔχοντι τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιῄρηται, ἄλλο δ' οὐδέν, ὥστε ἀποφάσει πάλιν διαιρεῖται τὸ γένος.

---

14 *μῆκος* corr *A*, om *BP*. — pr *ἢ* om *A*. — *μῆκος ἢ* corr *C*. — 15 *ἔχον* ante *πλάτος P*, post *ἐστίν q*. — *ἐπεὶ* om *Ccuq*. — pr *ἢ*] *γὰρ Ccuq*. — alt *ἡ* om *C*. — 17 pr *ἢ* om *u*. — *ἔχον πλάτος P*. — 19 *καὶ τὸ πλάτος u*. — 20 *λόγος ἐστίν C*. — 24 *γὰρ*] *γὰρ μή* corr *u*. — 25 *πῶς* rc adi *u*. — *γένους τὸ ὅτι q*. — 26 *ἔχον* om *q*. — *ἔχει ἢ CPcu*. — alt *ἔστιν* om *q*. — *μήκους* ... 28 *δ' οὐ* rc in lit *A*. — 26 *θάτερον Ccuqf*, rc *A*. — 27 *τοῦ* om *C*. — 28 *γὰρ*] *γὰρ καὶ C*. — 29 *μόνον Cf*. — 30 *οἷ A*, *ὃ B*. — *τὸ*] *πᾶν AB*. — 31 *ἰδέας μόνας* (*μόνον C*) *τιθέμενοι Puq*. — *μῆκος γὰρ P*. — *αὐτοζῷον u*. — 33 *καὶ* ante *ἀναγκαῖον u*, om *C*. — *χρήσασθαι C*. — 35 *ὅτε*] *ὅπερ P*. — 36 *τὸ* om *C*. — *ἣν ἀποφάσει u*, pr om *C*.

144a1 *ἀνάγκη C*. — *ἀντιδιῃρῆσθαι CPu*. — *μῆκος ἄπλατες P*. — *ἔχον πλάτος u*. — *ὡρίσατο CPu*. — 2 *ἀντιδιαιρεῖται C*. — 3 *πάλιν διαιρεῖ u*.

Πάλιν εἰ τὸ εἶδος ὡς διαφορὰν ἀπέδωκε, καθάπερ οἱ τὸν προπηλακισμὸν ὕβριν μετὰ χλευασίας ὁριζόμενοι· ἡ γὰρ χλευασία ὕβρις τις, ὥστ' οὐ διαφορὰ ἀλλ' εἶδος ἡ χλευασία.

Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἴρηκεν, οἷον τὴν ἀρετὴν ἕξιν ἀγαθὴν ἢ σπουδαίαν· γένος γὰρ τἀγαθὸν τῆς ἀρετῆς ἐστίν. ἢ οὐ γένος τἀγαθόν, ἀλλὰ διαφορά, εἴπερ ἀληθὲς ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸν ἐν δύο γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. οὔτε γὰρ τἀγαθὸν τὴν ἕξιν περιέχει οὔθ' ἡ ἕξις τἀγαθόν· οὐ γὰρ πᾶσα ἕξις ἀγαθόν, οὐδὲ πᾶν ἀγαθὸν ἕξις, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφότερα. εἰ οὖν ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς γένος, δῆλον ὅτι τἀγαθὸν οὐ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά. ἔτι ἡ μὲν ἕξις τί ἐστι σημαίνει ἡ ἀρετή, τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ τί ἐστιν ἀλλὰ ποῖον· δοκεῖ δ' ἡ διαφορὰ ποιόν τι σημαίνειν.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ποιόν τι ἀλλὰ τόδε σημαίνει ἡ ἀποδοθεῖσα διαφορά· δοκεῖ γὰρ ποιόν τι πᾶσα διαφορὰ δηλοῦν.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ὁριζομένῳ ἡ διαφορά. οὐδεμία γὰρ διαφορὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐστί, καθάπερ οὐδὲ τὸ γένος· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν διαφορὰν ὑπάρχειν τινὶ καὶ μὴ ὑπάρχειν.

Ἔτι εἰ κατηγορεῖται τοῦ γένους ἡ διαφορὰ ἢ τὸ εἶδος ἢ τῶν κάτωθέν τι τοῦ εἴδους, οὐκ ἂν εἴη ὡρισμένος· οὐδὲν γὰρ τῶν εἰρημένων ἐνδέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ τὸ γένος ἐπὶ πλεῖστον πάντων λέγεται. πάλιν εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς· οὐ γὰρ κατὰ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ διαφορά, τὸ γένος δοκεῖ κατηγορεῖσθαι, οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βοὸς καὶ τῶν ἄλλων πεζῶν ζῴων, οὐκ αὐτῆς τῆς διαφορᾶς τῆς κατὰ τοῦ εἴδους λε-

5 ἀποδέδωκε CP. — 10 et 11 τὸ ἀγαθὸν Cu. — 11 ἐστίν, οὐ διαφορά. ἢ ACP, οὐ διαφορά del vult A. — εἴπερ] ἀρετῆς ἐστίν. εἴπερ C, ἀρετῆς εἴπερ P. — 12 δυσὶ Puq. — μὴ] καὶ P. — 13 et 16 τὸ ἀγαθὸν u. — 14 οὐ ... ἀγαθόν rc supra vs A. — 15 εἰ] ἐπεὶ u. — τῆς om C. — γένος τῆς ἀρετῆς u. — 17 ἔτι] ἐστιν. ἔτι Cu. — 18 ὁποῖόν τι P. — 20 τόδε τι σημαίνει C. — 25 ὑπάρχοντα u. — 29 ὡρισμένον AB. — 30 τῶν ὡρισμένων P, τῶν ὡρισμένως εἰρημένων C. — 31 πλεῖον u. — 32 γὰρ ante ἀλλὰ u. — 34 ἄλλων τῶν πεζῶν P. — 35 ζῴων om ufq. — οὐκ] οὐ κατ' ACf, καὶ (quod del) κατ' u.

γομένης. εἰ γὰρ καθ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται, πολλὰ ζῷα τοῦ εἴδους ἂν κατηγοροῖτο· αἱ
b γὰρ διαφοραὶ τοῦ εἴδους κατηγοροῦνται. ἔτι διαφοραὶ πᾶσαι ἢ εἴδη ἢ ἄτομα ἔσται, εἴπερ ζῷα· ἕκαστον γὰρ τῶν ζῴων ἢ εἶδός ἐστιν ἢ ἄτομον.

Ὁμοίως δὲ σκεπτέον καὶ εἰ τὸ εἶδος ἢ τῶν ὑποκάτω τι τοῦ εἴδους τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται· ἀδύνατον γάρ, ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ τῶν εἰδῶν λέγεται. ἔτι συμβήσεται τὴν διαφορὰν εἶδος εἶναι, εἴπερ κατηγορεῖταί τι αὐτῆς τῶν εἰδῶν· εἰ γὰρ κατηγορεῖται ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ ἄνθρωπός ἐστιν. πάλιν εἰ μὴ πρότερον ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους· τοῦ μὲν γὰρ γένους ὕστερον, τοῦ δ' εἴδους πρότερον τὴν διαφορὰν δεῖ εἶναι.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἑτέρου γένους ἡ ῥηθεῖσα διαφορὰ μὴ περιεχομένου μηδὲ περιέχοντος. οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα. εἰ δὲ μή, συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ ἐν δύο γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα· ἐπιφέρει γὰρ ἑκάστη τῶν διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος, καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν τὸ ζῷον συνεπιφέρει. ὥστε εἰ καθ' οὗ ἡ διαφορά, καὶ τῶν γενῶν ἑκάτερον. δῆλον οὖν ὅτι τὸ εἶδος ἐν δύο γένεσιν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα. ἢ οὐκ ἀδύνατον τὴν αὐτὴν διαφορὰν δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα, ἀλλὰ προσθετέον μηδ' ἄμφω ὑπὸ ταὐτὸν ὄντων. τὸ γὰρ πεζὸν ζῷον καὶ τὸ πτηνὸν ζῷον γένη ἐστὶν οὐ περιέχοντα ἄλληλα, καὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐστὶ τὸ δίπουν διαφορά. ὥστε προσθετέον ὅτι μηδ' ὑπὸ ταὐτὸ ὄντων ἄμφω· ταῦτα γὰρ ἄμφω ὑπὸ τὸ ζῷόν ἐστιν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν πᾶν τὸ οἰκεῖον ἐπιφέρειν γένος, ἐπειδὴ ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν δύο γενῶν εἶ-

---

36 ἑκάστην *AB*. — τὸ om *ABuq*. — 37 ἂν ante τοῦ *ufq*, om *A*. — κατηγορήθη *P*.

144b1 ἔτι αἱ διαφοραὶ *CPuf*. — 2 pr ἢ om *u*. — ἔσονται *C*. — εἴπερ εἴη ζῷα *Cuf*. — 3 ἢ om *ABPuqf*. — ἢ ἄτομόν ἐστιν *C*. — 4 τὸ pr om *C*. — 6 ἐπὶ] ἐπ' ἴσον ἢ ἐπὶ *P*. — πλεῖον *Cu*. — λέγεται τῶν εἰδῶν *u*. — 7 κατηγορηθήσεται *uf*. — 8 κατηγορηθήσεται *AB*, κατηγορήθη *P*. — 10 πρότερον τοῦ δ' εἴδους ὕστερον *P*. — 11 δεῖ om *P*. — εἰδέναι pr *A*. — 12 et 13 μήτε *u*. — 17 alt τὸ om *P*, tert om *B*. — 18 εἰ] ἡ *A*, om *CPuf*, del vult *A*. — 21 μὴ *A*, pr *f*. — 23 ζῷον om *AP*. — εἰσὶν *A*. — οὐ] μὴ *P*. — 25 ταὐτὸν *CPu*. — ἄμφω ὄντων *u*. — ἀμφοῖν *C*. — 26 ὅτι καὶ *u*. — καὶ om *fq*. — διότι *AP*, pr *B*. — 27 γένος ἐπιφέρειν *uf*.

ναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα· ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον ἀνάγκη συνεπιφέρειν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καθάπερ τὸ δίπουν τὸ πτηνὸν ἢ τὸ πεζὸν συνεπιφέρει ζῷον.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τὸ ἔν τινι διαφορὰν ἀποδέδωκεν οὐσίας· οὐ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας τῷ πού εἶναι. διὸ καὶ τοῖς τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ διαιροῦσι τὸ ζῷον ἐπιτιμῶσιν ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον ποῦ σημαῖνον. ἢ ἐπὶ μὲν τούτων οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν· οὐ γὰρ ἔν τινι οὐδὲ ποῦ σημαίνει τὸ ἔνυδρον, ἀλλὰ ποιόν τι· καὶ γὰρ ἂν ᾖ ἐν τῷ ξηρῷ, ὁμοίως ἔνυδρον· ὁμοίως δὲ τὸ χερσαῖον, κἂν ἐν ὑγρῷ, χερσαῖον ἀλλ' οὐκ ἔνυδρον ἔσται. ἀλλ' ὅμως ἐάν ποτε σημαίνῃ p. 145 τὸ ἔν τινι ἡ διαφορά, δῆλον ὅτι διημαρτηκὼς ἔσται.

Πάλιν εἰ τὸ πάθος διαφορὰν ἀποδέδωκεν. πᾶν γὰρ πάθος μᾶλλον γινόμενον ἐξίστησι τῆς οὐσίας, ἡ δὲ διαφορὰ οὐ τοιοῦτον· μᾶλλον γὰρ σώζειν δοκεῖ ἡ διαφορὰ οὗ ἐστὶ διαφορά, καὶ ἁπλῶς ἀδύνατον εἶναι ἄνευ τῆς οἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον· πεζοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὐκ ἔσται ἄνθρωπος. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα ἐξίστησι τῆς οὐσίας. ὥστ' εἴ τινα τοιαύτην διαφορὰν ἀπέδωκεν, ἡμάρτηκεν· ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἀλλοιούμεθα κατὰ τὰς διαφοράς.

Καὶ εἴ τινος τῶν πρός τι μὴ πρὸς ἄλλο τὴν διαφορὰν ἀποδέδωκεν· τῶν γὰρ πρός τι καὶ αἱ διαφοραὶ πρός τι, καθάπερ καὶ τῆς ἐπιστήμης· θεωρητικὴ γὰρ καὶ πρακτικὴ καὶ ποιητικὴ λέγεται, ἕκαστον δὲ τούτων πρός τι σημαίνει· θεωρητικὴ γάρ τινος καὶ ποιητική τινος καὶ πρακτική.

---

28 ἀλλὰ om P. — 29 τούτου πάντα καθάπερ CPcuf. — τὸ] καὶ τὸ Cf, om P. — 30 ante pr τὸ del καὶ vel ἢ C. — πεζὸν ἢ τὸ (τὸ rc supra vs C) πτηνὸν Ccuf. — ζῷον] τὸ ζῷον B, fort pr C. — 31 τινι ὡς διαφ. C. — ἀπέδωκεν u. — 35 οὐ] οὔτε P. — 36 ἔνυδρον] χερσαῖον Ccu. — καὶ] κἂν P. — ᾖ post ξηρῷ P. — ᾖ . . . ὑγρῷ] ἐν τῷ ὑγρῷ ᾖ, ὁμοίως Ccu, sed u om ὁμοίως. — 37 κἂν ᾖ ἐν P.
145a1 ἀλλ' . . . ἔσται om C. — ἂν C. — ποτε om cu. — 2 ἡμαρτηκὼς cu. — 3 διαφορᾷ C. — ἀπέδωκε cu. — 5 τοιοῦτο u. — οὗ ἐστὶ διαφορά om C. — 8 οὐθὲν C. — 10 ἀποδέδωκεν CP. — 11 διημάρτηκεν C. — γὰρ οὐκ] δὲ οὐδ' P. — 13 ἄλλο τι τὴν Pu. — 14 ἀπέδωκεν u. — καὶ διαφορὰν P. — 15 καὶ ἐπὶ τῆς CPcu. — θεωρητικὴ . . . σημαίνει om P. — 15 et 17 ποιητικὴ et πρακτικὴ loc mutat u. — 18 πρακτική] πρακτική τινος u.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι ἀποδίδωσιν ὁ ὁριζόμενος. ἐνίοις μὲν γὰρ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι μόνον ἔστι χρῆσθαι, πρὸς ἄλλο δ' οὐδέν, ἐνίοις δὲ καὶ πρὸς ἄλλο, οἷον τῇ ὄψει πρὸς τὸ ἰδεῖν μόνον, τῇ δὲ στλεγγίδι κἂν ἀρύσαιτό τις· ἀλλ' ὅμως εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν στλεγγίδα ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἐφ' ὃ ἂν χρήσαιτο ὁ φρόνιμος ᾗ φρόνιμος, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον οἰκεία ἐπιστήμη.

Ἢ εἰ μὴ τοῦ πρώτου ἀπέδωκεν, ὅταν τυγχάνῃ πρὸς πλείω λεγόμενον, οἷον τὴν φρόνησιν ἀρετὴν ἀνθρώπου ἢ ψυχῆς καὶ μὴ τοῦ λογιστικοῦ· πρώτου γὰρ τοῦ λογιστικοῦ ἀρετὴ ἡ φρόνησις· κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται.

Ἔτι εἰ μὴ δεκτικόν ἐστιν οὗ εἴρηται τὸ ὡρισμένον πάθος ἢ ἡ διάθεσις ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, ἡμάρτηκεν. πᾶσα γὰρ διάθεσις καὶ πᾶν πάθος ἐν ἐκείνῳ πέφυκε γίνεσθαι οὗ ἐστὶ διάθεσις ἢ πάθος, καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ διάθεσις οὖσα ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσιν ἐν τοῖς τοιούτοις, οἷον ὅσοι λέγουσιν ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀδυναμία αἰσθήσεως, καὶ ἡ ἀπορία ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν, καὶ ἡ ἀλγηδὼν διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν μετὰ βίας· οὔτε γὰρ ὁ ὕπνος ὑπάρχει τῇ αἰσθήσει, ἔδει δ', εἴπερ ἀδυναμία αἰσθήσεώς ἐστιν. ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς, οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τοῖς συμφύτοις μέρεσιν· ἀλγήσει γὰρ τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτοῖς παρέσται. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς

19 εἰ μὴ πρὸς P. — 20 ὁ om c. — γὰρ τῶν πρός τι πρὸς f. — 21 ἕκαστον τῶν πρός τι om Ccufq. — μόνον om B et pr A. — χρήσασθαι (χρῆσθαι C) οἷον τῇ ὄψει πρὸς τὸ ἰδεῖν (ὁρᾶν cqu, ἰδεῖν μόνον f), ἐνίοις δὲ καὶ πρὸς ἄλλο τι (τι om C), οἷον τῇ στλεγγίδι (στελγίδι P et 24 στελγίδα) CPcufq. — 23 ἀρύσειε Pcuf. — 26 ἐφ' οὗ P. — ᾗ] καὶ ᾗ u. — ᾗ φρόνιμος om A. — 28 Ἢ] ἔτι BPu, καὶ c, pr om C. — ἀποδέδωκεν CPcu. — 29 λεγόμενα P. — 31 pr καὶ om P. — 33 δεκτικὸν ... ὡρισμένον corr A, τὸ δεκτικὸν εἴρηκεν ὁριζόμενος πάθος ἢ τὴν διάθεσιν B, fort pr A, marg B ἐν ἄλλῳ οὕτω, sequitur lect vulg. — 34 τὴν διάθεσιν pr A. — 35 καὶ πᾶν] ἢ P. — ἐστὶν ἡ διάθεσις q. — 36 καὶ om u.

145b1 ὅτι] ὅτι ὁ cufq, om AB. — αἰσθήσεως οὐ γὰρ αἰσθήσεως ἀλλὰ ζῴου rc mg C. — καὶ] ὁμοίως καὶ C. — 5 ἐναντίοις] ἴσοις Ccuq, corr B, om A. — 6 μέρεσιν] μέρεσιν ὑπάρχει Puf. — ἀλγήσειε γὰρ ἂν τὰ u.

ὑγιείας ὁρισμός, εἴπερ συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν ἐστίν· ἀνάγκη γὰρ ὑγιαίνειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά· ἡ γὰρ ἑκάστου συμμετρία ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει ὧν ἐστὶ συμμετρία, ὥσθ' ἡ ὑγίεια ὑπάρχοι ἂν αὐτοῖς. ἔτι τὸ ποιούμενον εἰς τὸ ποιητικὸν ἢ ἀνάπαλιν συμβαίνει τιθέναι τοῖς οὕτως ὁριζομένοις. οὐ γάρ ἐστιν ἀλγηδὼν ἡ διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν, ἀλλὰ ποιητικὸν ἀλγηδόνος· οὐδ' ἡ ἀδυναμία τῆς αἰσθήσεως ὕπνος, ἀλλὰ ποιητικὸν θάτερον θατέρου. ἤτοι γὰρ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὑπνώσομεν ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἀπορίας δόξειεν ἂν ποιητικὸν εἶναι ἡ τῶν ἐναντίων ἰσότης λογισμῶν· ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λογιζομένοις ἡμῖν ὁμοίως ἅπαντα φαίνηται καθ' ἑκάτερον γίνεσθαι, ἀποροῦμεν ὁπότερον πράξωμεν.

Ἔτι κατὰ τοὺς χρόνους πάντας ἐπισκοπεῖν εἴ που διαφωνεῖ, οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον ὡρίσατο ζῷον ἄφθαρτον νῦν εἶναι· τὸ γὰρ νῦν ἄφθαρτον ζῷον νῦν ἀθάνατον ἔσται. ἢ ἐπὶ μὲν τούτου οὐ συμβαίνει· ἀμφίβολον γὰρ τὸ νῦν ἄφθαρτον εἶναι· ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἔφθαρται νῦν σημαίνει, ἢ ὅτι οὐ δυνατὸν φθαρῆναι νῦν, ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι νῦν οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. ὅταν οὖν λέγωμεν ὅτι ἄφθαρτον νῦν ἐστὶ ζῷον, τοῦτο λέγομεν ὅτι νῦν τοιοῦτόν ἐστι ζῷον οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. τοῦτο δὲ τῷ ἀθανάτῳ τὸ αὐτὸ ἦν, ὥστ' οὐ συμβαίνει νῦν αὐτὸ ἀθάνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως ἂν συμβαίνῃ τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν ὑπάρχειν νῦν ἢ πρότερον, τὸ δὲ κατὰ τοὔνομα μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν εἴη ταὐτόν. χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ καθάπερ εἴρηται.

Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ καθ' ἕτερόν τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὁρισθὲν ἢ κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον, οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. δίκαιος γὰρ μᾶλλον ὁ προαιρούμενος τὸ ἴσον διανεῖμαι τοῦ δυναμένου, ὥστ' οὐκ ἂν 7

8 συμμετρία καὶ θερμῶν C. — ψυχρῶν καὶ θερμῶν Pcu. — 9 γὰρ om P. — καὶ τὰ θ. καὶ τὰ ψ. C, τὰ ψ. καὶ τὰ θ. cu. — ἑκάστων Ccu. — 13 ἀλλὰ τὸ π. C. — 14 ἡ om u. — αἰσθ. ὁ ὕπνος Pcu. — 16 ὑπνώσαιμεν f, ὑπνοῦμεν ἢ διὰ τὸν rc supra vs C. — 19 ὅμοια Ccfq. — πάντα Ccufq. — ἕτερον B, ἑκάτερα P. — 20 πράξομεν uq. — 23 ἄφθαρτον ζῷον pr om C. — νῦν post ἀθάνατον in lit C. — 26 et 28 τοιοῦτο C. — 27 ζῷον οὐ τοῦτο BCPcufq. — 28 ἐστι τὸ ζῷον P. — ζῷον ἀλλ' οἷον CPcufq, corr B. — 29 ταὐτὸν CPcuf. — 30 αὐτῷ c. — ἂν] ἐάν που Ccuf, ἄν που P. — μὲν γὰρ κατὰ P. — 36 ἀπονεμητική AB, διανεμητική ἐστιν cuq.

p. 146 εἴη ἡ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική· καὶ γὰρ δίκαιος εἴη ἂν μάλιστα ὁ δυνάμενος μάλιστα τὸ ἴσον διανεῖμαι.

Ἔτι εἰ τὸ μὲν πρᾶγμα δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν μὴ δέχεται, ἢ ἀνάπαλιν τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν δέχεται, τὸ δὲ πρᾶγμα μή. δεῖ γὰρ ἀμφότερα δέχεσθαι ἢ μηδέτερον, εἴπερ δὴ ταὐτόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν τῷ πράγματι. ἔτι εἰ δέχεται μὲν ἀμφότερα τὸ μᾶλλον, μὴ ἅμα δὲ τὴν ἐπίδοσιν ἀμφότερα λαμβάνει, οἷον εἰ ὁ ἔρως ἐπιθυμία συνουσίας ἐστίν· ὁ γὰρ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας, ὥστ' οὐχ ἅμα ἀμφότερα τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεται· ἔδει δέ γε, εἴπερ ταὐτὸν ἦν.

Ἔτι εἰ δύο τινῶν προτεθέντων, καθ' οὗ τὸ πρᾶγμα μᾶλλον λέγεται, τὸ κατὰ τὸν λόγον ἧττον λέγεται, οἷον εἰ τὸ πῦρ ἐστὶ σῶμα τὸ λεπτομερέστατον· πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἡ φλόξ ἐστι τοῦ φωτός, σῶμα δὲ τὸ λεπτομερέστατον ἧττον ἡ φλὸξ τοῦ φωτός· ἔδει δ' ἀμφότερα μᾶλλον τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἴπερ ταὐτὰ ἦν. πάλιν εἰ τὸ μὲν ὁμοίως ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς προτεθεῖσι, τὸ δ' ἕτερον μὴ ὁμοίως ἀμφοτέροις, ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον.

Ἔτι ἐὰν πρὸς δύο τὸν ὁρισμὸν ἀποδῷ καθ' ἑκάτερον, οἷον τὸ καλὸν τὸ δι' ὄψεως ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδύ, καὶ τὸ ὂν τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι· ἅμα γὰρ ταὐτὸν καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται, ὁμοίως δὲ καὶ ὄν τε καὶ οὐκ ὄν. τὸ γὰρ δι' ἀκοῆς ἡδὺ ταὐτὸν τῷ καλῷ ἔσται, ὥστε τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς τῷ μὴ καλῷ ταὐτόν· τοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀντικείμενα ταὐτά, ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ τὸ οὐ καλόν, τῷ δὲ δι' ἀκοῆς ἡδεῖ τὸ οὐχ ἡδὺ δι' ἀκοῆς. δῆλον οὖν ὅτι ταὐτὸν τὸ οὐχ ἡδὺ δι' ἀκοῆς τῷ οὐ καλῷ. εἰ οὖν τι

146a1 ἡ om *C.* — καὶ om *P.* — δίκαιος γὰρ *P.* — 2 ἂν εἴη *Cu.* — δυνάμενος ὁ *P.* — μάλιστα om *CPcu.* — 3 ἐνδέχεται *A.* — 5 λέγεται τὸ *P.* — μή] μὴ δέχεται τὸ μᾶλλον *C.* — 6 γὰρ ἢ ἀμφ. *CPc.* — δὴ om *Ccu.* — 11 γε om *u.* — 14 τὸ δὲ κατὰ *P.* — 16 ἢ φλόξ *C.* — τοῦ φωτός ἐστι *Ccu.* — λεπτομερὲς *cu.* — 17 ἡ om *cu.* — ἀμφότερον *q.* — 18 τῷ om *C.* — 19 προστεθεῖσιν *P.* — 21 ἔτι δὲ ἐὰν *uc*, ἔτι δ' ἂν *C.* — πρὸς...ἀποδῷ pr om *C.* — ἀποδιδῷ *Pu*, pr *c.* — ἕτερον *B.* — 22 tert τὸ om *C.* — 23 τὸ om *ABP.* — ταὐτὸν om *cuq.* — 24 pr τε om *P.* — ἐστιν *ABP.* — καὶ τὸ ον *cu.* — καὶ ante ὂν om *C.* — 27 τὰ αὐτά *AB*, ταὐτά *c*, ταὐτά ἐστιν *C*, ταὐτὰ ἔσται *P.* — 28 δῆλον ...καλῷ om *c.* — 29 τὸ] τῷ *C*, om *AB.*

ἐστὶ δι' ὄψεως μὲν ἡδὺ δι' ἀκοῆς δὲ μή, καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὲ δείξομεν καὶ διότι ταὐτὸν ὄν τε καὶ οὐκ ὄν ἐστιν.

Ἔτι καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν διαφορῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς ἀποδιδομένων λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ποιοῦντα σκοπεῖν εἴ τι διαφωνεῖ.

Ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ ὁριζόμενον ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ 8
τὸ γένος, σκοπεῖν εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ πρὸς ὃ λέγεται ἢ αὐτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὡρίσατο b ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ἢ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἄλυπον. παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον, ἐπειδὴ ταὐτὸν ἦν ἑκάστῳ τῶν πρός τι τὸ εἶναι ὅπερ τὸ πρός τί πως ἔχειν. ἔδει οὖν τὴν ἐπιστήμην εἰπεῖν ὑπόληψιν ἐπιστητοῦ καὶ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἀγαθοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν γραμματικὴν ὡρίσατο ἐπιστήμην γραμμάτων· ἔδει γὰρ ἢ πρὸς ὃ αὐτὸ λέγεται ἢ πρὸς ὅ ποτε τὸ γένος ἐν τῷ διορισμῷ ἀποδίδοσθαι. ἢ εἰ πρός τι εἰρημένον μὴ πρὸς τὸ τέλος ἀποδέδοται. τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τὸ βέλτιστον ἢ οὗ χάριν τἆλλα. ῥητέον δὴ ἢ τὸ βέλτιστον ἢ τὸ ἔσχατον, οἷον τὴν ἐπιθυμίαν οὐχ ἡδέος ἀλλ' ἡδονῆς· ταύτης γὰρ χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἱρούμεθα.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ γένεσίς ἐστι πρὸς ὃ ἀποδέδωκεν ἢ ἐνέργεια· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τέλος· μᾶλλον γὰρ τὸ ἐνηργηκέναι καὶ γεγενῆσθαι τέλος ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν. ἢ οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι ἥδεσθαι μᾶλλον βούλονται ἢ πεπαῦσθαι ἡδόμενοι, ὥστε τὸ ἐνεργεῖν μᾶλλον τέλος ἂν ποιοῖντο τοῦ ἐνηργηκέναι.

Πάλιν ἐπ' ἐνίων εἰ μὴ διώρικε τοῦ πόσου ἢ ποίου ἢ ποῦ ἢ κατὰ τὰς ἄλλας διαφοράς, οἷον φιλότιμος ὁ ποίας καὶ ὁ πόσης ὀρεγόμενος τιμῆς· πάντες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς,

---

31 ὅτι *CP*. — 33 pr καὶ om *ACcquf*. — 34 ἀποδεδομένων *P*. — 35 ποιοῦντας *Ccu*. — τι] πη *Ccu*. — 36 ἑαυτὸ *C*. — 37 τὸ om *u*.

146b1 τὸ om *u*. — 3 τοῖς *P*. — 4 ἕκαστον pr *q*. — ὅπερ] ὅπερ ἐστὶ *Ccuf*, om *P*. — τὸ] τῷ *P*, corr *ACf*. — 7 δεῖ *Ccuq*. — 8 ποτε om *Ccuqf*. — ὁρισμῷ *ACPcuq*. — 9 εἰ] εἴ τινος *P*. — εἰρημένου *Pu*. — ἀποδίδοται *u*. — 11 δὴ] οὖν *CPcuqf*. — pr ἢ om *AB*. — 13 ἀπέδωκεν *APf*, ἀποδέδοται *q*. — 14 οὐθὲν *C*. — alt γὰρ] δὲ *u*. — 15 καὶ] καὶ τὸ utrumque *u*, alt *Cc*. — 16 τοιοῦτο *u*. — 17 πλεῖστοι τὸ ἥδεσθαι *C*. — 20 διώρισται *P*. — ποίου ἢ πόσου *Ccu*. — ἢ τοῦ ποίου *P*. — 22 ὁ om *CPcuf*. — πάντες...τιμῆς rc supra vs *Aq*, om *CP*, sed repetit *P* post 24 διαφοράς verba πάντες...24 διαφοράς.

ὥστ' οὐκ ἀπόχρη φιλότιμον εἰπεῖν τὸν ὀρεγόμενον τιμῆς, ἀλλὰ προσθετέον τὰς εἰρημένας διαφοράς. ὁμοίως δὲ καὶ φιλοχρήματος ὁ πόσων ὀρεγόμενος χρημάτων ἢ ἀκρατὴς ὁ περὶ ποίας ἡδονάς· οὐ γὰρ ὁ ὑφ' οιασποτοῦν ἡδονῆς κρατούμενος ἀκρατὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπό τινος. ἢ πάλιν, ὡς ὁρίζονται τὴν νύκτα σκιὰν γῆς, ἢ τὸν σεισμὸν κίνησιν γῆς, ἢ τὸ νέφος πύκνωσιν ἀέρος, ἢ τὸ πνεῦμα κίνησιν ἀέρος· προσθετέον γὰρ πόσου καὶ ποίου καὶ ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· ἀπολείπων γὰρ διαφορὰν ἡντινοῦν οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. δεῖ δ' ἀεὶ πρὸς τὸ ἐνδεὲς ἐπιχειρεῖν· οὐ γὰρ ὁπωσοῦν γῆς κινηθείσης οὐδ' ὁποσησοῦν σεισμὸς ἔσται, ὁμοίως δ' οὐδ' ἀέρος ὁπωσοῦν οὐδ' ὁποσουοῦν κινηθέντος πνεῦμα.

Ἔτι ἐπὶ τῶν ὀρέξεων εἰ μὴ πρόσκειται τὸ φαινόμενον, καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων ἁρμόττει, οἷον ὅτι ἡ βούλησις
p. 147 ὄρεξις ἀγαθοῦ, ἡ δ' ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος, ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ ἢ ἡδέος. πολλάκις γὰρ λανθάνει τοὺς ὀρεγομένους ὅ τι ἀγαθὸν ἢ ἡδύ ἐστιν, ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ εἶναι, ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. ἔδει οὖν οὕτω καὶ τὴν ἀπόδοσιν ποιήσασθαι. ἐὰν δὲ καὶ ἀποδῷ τὸ εἰρημένον, ἐπὶ τὰ εἴδη ἀκτέον τὸν τιθέμενον ἰδέας εἶναι· οὐ γάρ ἐστιν ἰδέα φαινομένου οὐδενός, τὸ δ' εἶδος πρὸς τὸ εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι, οἷον αὐτὴ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἡδέος καὶ αὐτὴ βούλησις αὐτοῦ ἀγαθοῦ. οὐκ ἔσται οὖν φαινομένου ἀγαθοῦ οὐδὲ φαινο-

---

23 εἰπεῖν φιλότιμον Ccu. — τὸν om C. — 24 καὶ] καὶ ὁ C. — 26 οὐδὲ γὰρ Cc. — ὑπὸ ποιασοῦν cu, ὑφ' ὁποιασοῦν C, ὑφ' οἱασοῦν P. — κρατούμενος ἡδονῆς P. — 27 ἢ om f. — 28 γῆς] γῆς τοῦ ἡλίου ὑπὸ γῆν ὄντος ἢ rc C. — ἢ...γῆς rc C. — γῆς κίνησιν f. — γῆς ...πύκνωσιν pr om A. — 30 ποίου καὶ πόσου q. — καὶ ποῦ om ABC. — 31 ἀπολιπὼν CPcu. — 32 ἡτιναοῦν Cuf, ἡτιν^α οὖν AB. — λέγω u. — πρὸς] καὶ P. — 33 γῆς] τῆς γῆς CPcu. — 34 ἐστιν P, pr A, om C. — οὐδὲ τοῦ ἀέρος Ccu. — 35 πνεῦμα (τὸ C) πνεῦμά ἐστιν CPcu.

147a2 ἢ om B. — γὰρ pr om A. — 3 τι] τι ἢ f. — ἐστιν om Ccuq. — 4 ἢ pr om A. — εἶναι om P. — 5 καὶ om CPcq. — προσαποδῷ CPcuq. — 7 δ'] γὰρ P. — τὸ om P. — 8 αὐτοεπιθυμία αὐτοηδέος (αὐτοεῖδος u) καὶ αὐτοβούλησις (P) αὐτοαγαθοῦ cuf, corr AC. — 9 αὐτοῦ ἀγαθοῦ] οὐδὲ φαινομένου ἡδέος αὐτοεπιθυμία P. — οὐκ ...ἡδέος] φαινομένου δ' ἀγαθοῦ οὐκ ἔσται (ἔστι q) (αὐτοβούλησις add corr C) οὐδὲ φαινομένου ἡδέος (αὐτοεπιθυμία corr add C) Ccufq. — ἔστιν CPcufq, corr A

μένου ἡδέος· ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτὸ φαινόμενον ἀγαθὸν ἢ ἡδύ.

Ἔτι ἐὰν μὲν ἡ τῆς ἕξεως ὁ ὁρισμός, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ 9 ἔχοντος, ἐὰν δὲ τοῦ ἔχοντος, ἐπὶ τῆς ἕξεως· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον, καὶ ὁ ἡδόμενος ὠφελούμενος. καθόλου δ' εἰπεῖν, ἐν τοῖς τοιούτοις ὁρισμοῖς τρόπον τινὰ πλείω ἑνὸς συμβαίνει τὸν ὁριζόμενον ὁρίζεσθαι· ὁ γὰρ τὴν ἐπιστήμην ὁριζόμενος τρόπον τινὰ καὶ τὴν ἄγνοιαν ὁρίζεται, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπιστῆμον καὶ τὸ ἀνεπιστῆμον καὶ τὸ ἐπίστασθαι καὶ τὸ ἀγνοεῖν· τοῦ γὰρ πρώτου δήλου γενομένου τρόπον τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα γίνονται. σκεπτέον οὖν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων μή τι διαφωνῇ, στοιχείοις χρώμενον τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν συστοίχων.

Ἔτι ἐπὶ τῶν πρός τι σκοπεῖν εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἀποδίδοται, τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἀποδίδοται, οἷον εἰ ἡ ὑπόληψις πρὸς ὑποληπτόν, ἡ τὶς ὑπόληψις πρός τι ὑποληπτόν, καὶ εἰ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, τὸ τὶ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ τὶ πολλοστημόριον· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀποδίδοται, δῆλον ὅτι ἡμάρτηται.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου ὁ ἀντικείμενος λόγος, οἷον τοῦ ἡμίσεος ὁ ἀντικείμενος τῷ τοῦ διπλασίου· εἰ γὰρ διπλάσιον τὸ ἴσῳ ὑπερέχον, ἥμισυ τὸ ἴσῳ ὑπερεχόμενον. καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων δ' ὡσαύτως. ὁ γὰρ ἐναντίος τοῦ ἐναντίου λόγος ἔσται κατὰ μίαν τινὰ συμπλοκὴν τῶν ἐναντίων, οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, βλαβερὸν τὸ ποιητικὸν κακοῦ ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ· θάτερον γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἐναντίον εἶναι τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι. εἰ οὖν μηδέτερον ἐναντίον τῷ b ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι, δῆλον ὅτι οὐδέτερος ἂν εἴη τῶν ὕστερον ἀποδοθέντων τοῦ ἐναντίου λόγος, ὥστ' οὐδ' ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀπο-

---

10 ἀγαθὸν γὰρ *P*. — αὐτοφαινόμενον *P*, corr *A*. — 11 τι ante ἢ add *P*, post ἡδὺ *cu*. — 13 ἂν *C*. — καὶ pr om *A*. — 18 καὶ τὸ ἐπιστῆμον pr om *A*. — 19 τούτου γὰρ *P* omisso πρώτου, τοῦ πρώτου γὰρ *A*. — 20 γινομένου *C*. — γιγνομένου (γινομένου *f*, γενομένου *u*) δήλου *qfuc*. — καὶ τὰ λοιπὰ τρόπον τινὰ *Ccuqf*. — γίνεται *CPcuqf*. — 21 διαφωνεῖ c, pr *C*. — 24 ἐκείνου *C*. — τι et εἰ om *P*. — 25 πρὸς τὸ ὑποληπτόν *cu*. — ἡ] καὶ ἡ *Ccu*, ἢ *P*. — 27 ἀποδέδοται *Ccu*. — 30 οἷον εἰ τοῦ *Ccu*. — 31 τὸ ἐν ἴσῳ bis *u*, alt *CPc*. — 32 ἐναντίων] ἄλλων pr *A*. — 33 μίαν γέ τινα *P*.

147b1 ῥηθέντι . . . 2 ὅτι corr *A*. — 1 ἐναντίον] ὁρισμός ἐστι *P*, ἐναντίον ἐστὶ *Ccuqf*, rc *A*. — 2 οὐδέτερον pr *A*. — ὑστέρων *cuq*. — 3 ὥστ'] δῆλον ὡς *P*, pr om *C*. — ὁ om *P*. — ἀποδοθεὶς λόγος ὀρθῶς *cu*.

δοθεὶς ὀρθῶς ἀποδέδοται. ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στερήσει θατέρου λέγεται, οἷον ἡ ἀνισότης στέρησις ἰσότητος δοκεῖ εἶναι (ἄνισα γὰρ τὰ μὴ ἴσα λέγεται), δῆλον οὖν ὅτι τὸ μὲν κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἐναντίον ἀναγκαῖον ὁρίζεσθαι διὰ θατέρου, τὸ δὲ λοιπὸν οὐκέτι διὰ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου· συμβαίνοι γὰρ ἂν ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. ἐπισκεπτέον δ' ἐν τοῖς ἐναντίοις τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν, οἷον εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν ἰσότητα εἶναι τὸ ἐναντίον ἀνισότητι· διὰ γὰρ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεται. ἔτι τὸν οὕτως ὁριζόμενον ἀναγκαῖον αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ χρῆσθαι. δῆλον δὲ τοῦτο, ἐὰν μεταληφθῇ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ λόγος· εἰπεῖν γὰρ ἢ ἀνισότητα οὐδὲν διαφέρει ἢ στέρησιν ἰσότητος. ἔσται οὖν ἡ ἰσότης τὸ ἐναντίον στερήσει ἰσότητος, ὥστ' αὐτῷ ἂν εἴη κεχρημένος. ἂν δὲ μηδέτερον τῶν ἐναντίων κατὰ στέρησιν λέγηται, ἀποδοθῇ δ' ὁ λόγος ὁμοίως, οἷον ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον κακῷ, δῆλον ὅτι κακὸν τὸ ἐναντίον ἀγαθῷ ἔσται· τῶν γὰρ οὕτως ἐναντίων ὁμοίως ὁ λόγος ἀποδοτέος. ὥστε πάλιν αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ συμβαίνει χρῆσθαι· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ τοῦ κακοῦ λόγῳ τὸ ἀγαθόν. ὥστ' εἰ ἀγαθόν ἐστι τὸ κακῷ ἐναντίον, τὸ δὲ κακὸν οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον, ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τῷ τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ. δῆλον οὖν ὅτι αὐτῷ κέχρηται.

Ἔτι εἰ τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἀποδιδοὺς μὴ ἀποδέδωκεν οὗ ἐστὶ στέρησις, οἷον τῆς ἕξεως ἢ τοῦ ἐναντίου ἢ ὁτου-

---

4 τῶν] τῇ τῶν P. — 5 θατέρου λέγονται BP, λέγεται (quod om c) θατέρου Cuqf. — 6 οὖν om CPuqf, del vult A. — ὅτι] ὡς CPf. — 7 ἐναντίον om Cc. — 8 διὰ] δεῖ διὰ Ccuq. — λεγομένου ὁρίζεσθαι συμβαίνει (ἐνδέχεται pro συμβ. u) qu. — λεγομένου ὁρίζεσθαι (ἐν ἄλλῳ add P) οὐ (οὐ om c) γὰρ ἐνδέχεται (ἐνδέχεται γὰρ c) ἑκάτερον δι' CPc. — 9 ἂν om u. — 10 δ'] οὖν Ccuqf, pr om A. — 11 εἶναι om C. — τὸ ante τὴν P, om u. — 13 ἀνάγκη cu. — 14 ἂν u. — εἰπεῖν... στέρησιν] ἐπεὶ (ἐπειδὴ C) γὰρ ἡ ἀνισότης οὐδὲν (οὐδενὶ C) διαφέρει καὶ ἡ στέρησις PuC. — 15 οὖν ἡ om Pu. — 16 εἴη] ᾖ C. — κεχρημένος] κεχρ. εἰ μή τις λέγοι ὅτι οὐδὲ τὴν ἀνισότητα οὕτως ὁριοῦμαι ἐναντίον ἰσότητος, ἀλλ' οὐ συμμετρίαν σωμάτων ἢ συμμετρίαν πόσου P, rc mg C ut schol. — 17 ὅταν f. — δὲ om B. — στέρησιν ᾖ ἢ λέγηται P. — 19 δῆλον γὰρ ὅτι καὶ κακὸν CPu. — 21 χρῆσθαι συμβαίνει Cu. — 22 εἰ] ἐπεὶ CPu, εἴπερ f. — τὸ] τὸ τῷ CP. — κακὸν B. — 24 ἔσται] ἔσται οὖν Pu. — 25 ὅτι om u. — συγκέχρηται u. — 26 ἀποδιδοὺς pr om A. — 27 ἐστὶν ἡ στέρησις C. — ὁτουοῦν] ὁτουοῦν ἐστὶν ἢ (quae del vult) εἰ τούτων C.

οὖν ἐστὶν ἡ στέρησις· καὶ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι προσέθηκεν, ἢ ἁπλῶς ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι, οἷον εἰ τὴν ἄγνοιαν εἰπὼν στέρησιν μὴ ἐπιστήμης στέρησιν εἶπεν, ἢ μὴ προσέθηκεν ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι, ἢ προσθεὶς μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀπέδωκεν, οἷον ὅτι οὐκ ἐν τῷ λογιστικῷ ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ ἢ ψυχῇ· ἐὰν γὰρ ὁτιοῦν τούτων μὴ ποιήσῃ, ἡμάρτηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν τυφλότητα μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπεν· δεῖ γὰρ τὸν καλῶς ἀποδιδόντα τὸ τί ἐστι, καὶ τίνος ἐστὶν ἡ στέρησις ἀποδοῦναι καὶ τί ἐστι τὸ p.148 ἐστερημένον.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λεγομένου κατὰ στέρησιν στερήσει ὡρίσατο, οἷον καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνοίας δόξειεν ἂν ὑπάρχειν ἡ τοιαύτη ἁμαρτία τοῖς μὴ κατ' ἀπόφασιν τὴν ἄγνοιαν λέγουσιν. τὸ γὰρ μὴ ἔχον ἐπιστήμην οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ διηπατημένον, διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα οὔτε τὰ παιδία φαμὲν ἀγνοεῖν, ὥστ' οὐ κατὰ στέρησιν ἐπιστήμης ἡ ἄγνοια λέγεται.

10 Ἔτι εἰ τῶν ὁμοίων τοῦ ὀνόματος πτώσεων αἱ ὅμοιαι τοῦ λόγου πτώσεις ἐφαρμόττουσιν, οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὠφελίμως τὸ ποιητικῶς ὑγιείας καὶ ὠφεληκὸς τὸ πεποιηκὸς ὑγίειαν.

Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἰδέαν εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ συμβαίνει, οἷον ὡς Πλάτων ὁρίζεται τὸ θνητὸν προσάπτων ἐν τοῖς τῶν ζῴων ὁρισμοῖς· ἡ γὰρ ἰδέα οὐκ ἔσται θνητή, οἷον αὐτοάνθρωπος, ὥστ' οὐκ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἰδέαν. ἁπλῶς δ' οἷς πρόσκειται τὸ ποιητικὸν ἢ παθητικόν, ἀνάγκη διαφωνεῖν ἐπὶ τῆς ἰδέας τὸν ὅρον· ἀπαθεῖς γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν αἱ ἰδέαι τοῖς λέγουσιν ἰδέας εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ τοιοῦτοι λόγοι χρήσιμοι.

---

28 ἢ om *u*. — γίνεσθαι πέφυκε *u*. — 29 πέφυκε πρώτῳ *C*. — εἰ om *AB*. — 30 στέρησιν εἰπὼν *Cu*. — μὴ] ἢ *P*. — ἢ εἰ μὴ *P*. — 31 ᾧ] τῷ *P*. — ἢ] ἡ στέρησις ἢ *u*. — 32 πρώτῳ] πρώτῳ πέφυκεν *u*. — ἀποδέδωκεν *Cu*. — οὐκ om *P*. — alt ἐν] ἐν τῷ *P*, οὐκ ἐν *u*. — 33 ἂν *Cu*. — τῶν τοιούτων *C*. — 35 τὸ] τὸν ὁρισμὸν τὸ *P*.

148a1 ἡ om *P*. — ἀποδιδόναι *CPu*. — 4 καὶ om *P*. — 5 μὴ om *u*, del vult *C*. — 8 λέγομεν *u*. — 10 εἰ ἐπὶ τῶν *f*. — ὅμοιοι *C*. — 12 ὠφελίμως τὸ π. ὑγ. om *C*. — 18 ὁ λόγος post ἰδέαν *C*, om *f*. — δ' ἐν οἷς *CPu*. — 19 ἢ] ἢ καὶ *P*. — ἢ παθητικόν om *C*. — 20 εἶναι add ante αἱ *C*, post ἰδέαι *cq*. — τοῖς ... ἰδέας om *u*. — 21 ἰδέας. πρὸς δὲ τοὺς τοιούτους *C*. — τούτους *Ccfq*, corr *AB*.

Ἔτι εἰ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων ἕνα λόγον ἁπάντων κοινὸν ἀπέδωκεν. συνώνυμα γὰρ ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος, ὥστ' οὐδενὸς τῶν ὑπὸ τοὔνομα ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος, εἰ δὴ ὁμοίως ἐπὶ πᾶν τὸ ὁμώνυμον ἐφαρμόττει. πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Διονυσίου τῆς ζωῆς ὅρος, εἴπερ ἐστὶ κίνησις γένους θρεπτοῦ σύμφυτος παρακολουθοῦσα· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζῴοις ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει· ἡ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἓν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι, ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζῴοις ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχειν. ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ προαίρεσιν οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὅρον ὡς συνωνύμου καὶ καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζωῆς λεγομένης· οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνορῶντα τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ θατέρου βουλόμενον τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, λαθεῖν μὴ ἴδιον ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, εἰ ὁποτερωσοῦν πεποίηκεν, ἡμάρτηκεν. ἐπεὶ δ' ἔνια λανθάνει τῶν ὁμωνύμων, ἐρωτῶντι μὲν ὡς συνωνύμοις χρηστέον (οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ θατέρου ὅρος ἐπὶ θάτερον, ὥστε δόξει οὐχ ὡρίσθαι κατὰ τρόπον· δεῖ γὰρ ἐπὶ πᾶν τὸ συνώνυμον ἐφαρμόττειν), αὐτῷ δ' ἀποκρινομένῳ διαιρετέον. ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων τὸ μὲν συνώνυμον ὁμώνυμόν φασιν εἶναι, ὅταν μὴ ἐφαρμόττῃ ἐπὶ πᾶν ὁ ἀποδοθεὶς λόγος, τὸ δ' ὁμώνυμον συνώνυμον, ἐὰν ἐπ' ἄμφω ἐφαρμόττῃ, προδιομολογητέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἢ προσυλλογιστέον ὅτι ὁμώνυμον ἢ συνώνυμον, ὁπότερον ἂν ᾖ· μᾶλλον γὰρ συγχωροῦσιν οὐ προορῶντες τὸ συμβησόμενον. ἂν δὲ μὴ γενομένης ὁμολογίας φῇ τις τὸ συνώνυμον ὁμώνυμον εἶναι διὰ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸν ἀποδοθέντα λόγον, σκοπεῖν εἰ ὁ τούτου λόγος ἐφαρμόττει καὶ ἐπὶ τὰ λοιπά· δῆλον γὰρ ὅτι συνώνυμον ἂν εἴη τοῖς λοιποῖς. εἰ δὲ μή, πλείους ἔσονται ὁρισμοὶ τῶν λοιπῶν· δύο γὰρ οἱ κατὰ τοὔνομα λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτά, ὅ τε

---

23 εἰ] ἐπὶ u, corr B. — λεγ. ἐπὶ ἕνα u. — πάντων Cu. — 24 ἀποδέδωκε C. — 25 ἀποθεὶς C. — 26 λόγος u. — ἐπειδὴ Cufq, corr AB. — πάντων ὁμωνύμων u. — 30 ζῴοις...31 φυτοῖς pr om C. — 31 ὑπάρχει Cu. — 32 ἀποδιδόναι u. — 34 ὁμ. καθ' ἑτέρου C. — 36 ἀποδόντι u. — εἰ om C.

148b1 ἁρμόσει u. — 2 ὅρος] λόγος Cu. — 3 παντὸς συνωνύμου A, παντὸς συνώνυμον pr B. — 7 ἀμφοῖν C. — 8 ὁπότερον] ἢ ὁπότερον u. — 10 ἐὰν u. — 11 τούτου Ccu, corr A. — 13 δῆλον...λοιποῖς rc mg A. — ἂν om C. — 14 τοῖς λοιποῖς u.

πρότερον ἀποδοθεὶς καὶ ὁ ὕστερον. πάλιν εἴ τις ὁρισάμενος τῶν πολλαχῶς τι λεγομένων, καὶ τοῦ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ἐπὶ πάντα, ὅτι μὲν ὁμώνυμον μὴ λέγοι, τὸ δ' ὄνομα μὴ φαίη ἐπὶ πάντα ἐφαρμόττειν, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος, ῥητέον πρὸς τὸν τοιοῦτον ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρῆσθαι τῇ παραδεδομένῃ καὶ παρεπομένῃ καὶ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα, ἔνια δ' οὐ λεκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς.

Ἐὰν δὲ τῶν συμπεπλεγμένων τινὸς ἀποδοθῇ ὅρος, σκοπεῖν ἀφαιροῦντα τὸν θατέρου τῶν συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ· εἰ γὰρ μή, δῆλον ὅτι οὐδ' ὁ ὅλος τοῦ ὅλου. οἷον εἰ ὡρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν, εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς ὁ λόγος ἐστὶ πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, τοῦ εὐθέος δεῖ εἶναι τὸ λοιπόν, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν. ἀλλ' ἡ ἄπειρος οὔτε μέσον οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δ' ἐστίν, ὥστ' οὐκ ἔστιν ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ λόγος. 11

Ἔτι εἰ συνθέτου ὄντος τοῦ ὁριζομένου ἰσόκωλος ὁ λόγος ἀπεδόθη τῷ ὁριζομένῳ. ἰσόκωλος δὲ λέγεται ὁ λόγος εἶναι, ὅταν ὅσαπερ ἂν ᾖ τὰ συγκείμενα, τοσαῦτα καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὀνόματα καὶ ῥήματα ᾖ. ἀνάγκη γὰρ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς τοιούτοις μεταλλαγὴν γίνεσθαι, ἢ πάντων ἢ τινῶν, ἐπειδὴ οὐδὲν πλείω νῦν ἢ πρότερον ὀνόματα εἴρηται· δεῖ δὲ τὸν ὁριζόμενον λόγον ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ἀποδοῦναι, μάλιστα μὲν πάντων, εἰ δὲ μή, τῶν πλείστων. οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν ὁ τοὔνομα μεταλαβὼν ὁρισμένος ἂν εἴη, οἷον ἀντὶ λωπίου ἱμάτιον. p. 149

Ἔτι δὲ μείζων ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστοτέρων ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο, οἷον ἀντὶ ἀνθρώπου λευκοῦ βροτὸν ἀργόν· οὔτε γὰρ ὥρισται ἧττόν τε σαφὲς οὕτω ῥηθέν.

16 πρότερος Ccu. — ὕστερος Cc. — 17 τι τῶν πολλαχῶς C. — 18 ὁμώνυμα C. — 19 φαίη μὴ C. — 21 καὶ παρεπομένῃ om C. — 23 ὁ λόγος C. — 25 alt ὁ om u. — 26 ὁρίσαιτο AB. — 27 ἔχον ABq, pr C. — 28 ὁ λόγος γραμμῆς AB. — ὁ om cufq. — 29 τὸ λοιπὸν δεῖ εἶναι Ccuq. — 34 δ' ὁ λόγος λέγεται C. — 35 ὅτε u. — ἂν om AB. — καὶ τὰ ἐν Ccuf. — 36 καὶ τὰ ῥήματα u. — αὐτῶν om A. — ἐν τοῖς τοιούτοις αὐτῶν τῶν ὀνομάτων cufq. — 37 γίγνεσθαι πάντων C.

149a1 οὐθὲν C. — 3 οὕτω μὲν γὰρ Ccuq. — 4 μεταβαλὼν u, pr A. — οὐχ ὡρισμένος C, οὐχ ὁριζόμενος f, corr A, οὐχ (rc supra vs) ὁρισάμενος c. — 6 ἀντὶ] ἀντὶ τοῦ Ccuq. — λευκοῦ ἀνθρώπου q. — 7 ἀσαφὲς οὕτω τὸ ῥηθέν C.

Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῶν ὀνομάτων εἰ οὐ ταὐτὸν ἔτι σημαίνει, οἷον ὁ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἰπών. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῇ ἐπιστήμῃ οὐ ταὐτόν, δεῖ δέ γε, εἴπερ μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταὐτὸν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ θεωρητικὸν κοινὸν ἐν ἀμφοτέροιν τοῖν λόγοιν ἐστί, τὸ δὲ λοιπὸν διάφορον.

Ἔτι εἰ θατέρου τῶν ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ποιούμενος μὴ τῆς διαφορᾶς ἀλλὰ τοῦ γένους τὴν μεταλλαγὴν ἐποιήσατο, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀρτίως ῥηθέντος. ἀγνωστότερον γὰρ ἡ θεωρητικὴ τῆς ἐπιστήμης· τὸ μὲν γὰρ γένος, τὸ δὲ διαφορά, πάντων δὲ γνωριμώτατον τὸ γένος· ὥστ' οὐ τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς ἔδει τὴν μετάληψιν ποιήσασθαι, ἐπειδὴ ἀγνωστότερόν ἐστιν. ἢ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ἐπιτίμημα· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν μὲν διαφορὰν τῷ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἰρῆσθαι, τὸ δὲ γένος μή· οὕτω δ' ἐχόντων δῆλον ὅτι τοῦ γένους καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς κατὰ τοὔνομα καὶ τὴν μετάληψιν ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ὄνομα ἀντ' ὀνόματος ἀλλὰ λόγον ἀντ' ὀνόματος μεταλαμβάνει, δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον ἢ τοῦ γένους ὁρισμὸν ἀποδοτέον, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ὁ ὁρισμὸς ἀποδίδοται· ἧττον γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους γνώριμον.

Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὅρον ἀποδέδωκε, σκοπεῖν εἰ καὶ ἄλλου τινὸς κοινὸς ὁ ἀποδοθεὶς ὁρισμός, οἷον ὅταν τὸν περιττὸν ἀριθμὸν ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἴπῃ, ἐπιδιοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχοντα. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς κοινὸς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ὑπάρχει, τοῦ δὲ περιττοῦ μετείληπται ὁ λόγος. ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ καὶ σῶμα μέσον, οὐ περιττὰ ὄντα. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς οὗτος τοῦ περιττοῦ. εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχον, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον. ὥστ' ἢ ἐπιτίμησις ἔσται, ἢ συλλογισμὸς ὅτι οὐχ ὥρισται.

12 *Πάλιν εἰ οὗ μὲν τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῶν ὄντων ἐστί, τὸ δ' ὑπὸ τὸν λόγον μὴ τῶν ὄντων, οἷον εἰ τὸ λευκὸν ὡρί-*

---

8 *ἐν*] *εἰ* corr c. — *εἰ οὐ*] *εἰ u*, *οὐ* corr c. — 11 *ἔδει Bf*, fort corr *C*. — 12 *ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις BCcuqf*, corr *A*, *ἀμφοτέρων τῶν λόγων* pr *A*. — 14 *τὴν* om *u*. — 20 *τὸ* om *C*. — 23 *διαφορὰς κατὰ* corr *A*. — alt *καὶ* om *Bcuq*, del *C*, del vult *A*. — 25 *ἀντιμεταλαμβάνει AB*, *ἀντι* del vult *A*. — 28 *γνώριμος u*. — 30 *ὅρος cuqf*. — *τὸν* om *f*. — 31 alt *ἀριθμὸν* pr om *C*. — *ἐπιδιοριστέον...ἔχοντα* om *C*. — 35 *εἴη ὁ ὁρισμὸς Ccu*.

σατο χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον· ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀσώματον σώματι μεμῖχθαι, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον· λευκὸν δ' ἔστιν. b

Ἔτι ὅσοι μὴ διαιροῦσιν ἐν τοῖς πρός τι πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι περιλαβόντες εἶπαν, ἢ ὅλως ἢ ἐπί τι ψεύδονται, οἷον εἴ τις τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὄντος εἶπεν. εἰ μὲν γὰρ μηδενὸς τῶν ὄντων ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι ὅλως ἔψευσται, εἰ δὲ τινὸς μὲν τινὸς δὲ μή, ἐπί τι ἔψευσται· δεῖ γὰρ παντός, εἴπερ καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος εἶναι λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει τῶν πρός τι· πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν πρὸς ἐπιστήμην λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ ἀντιστρέφει πάντα τὰ πρός τι. ἔτι εἴπερ ὁ μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὴν ἀπόδοσιν ποιούμενος ὀρθῶς ἀποδίδωσιν, οὐ πρὸς ἓν ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον ἂν τῶν πρός τι λέγοιτο. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὂν καὶ λευκὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, ὥστε πρὸς ὁποιονοῦν τούτων ἀποδοὺς ὀρθῶς ἂν εἴη ἀποδούς, εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδιδοὺς ὀρθῶς ἀποδίδωσιν. ἔτι δ' ἀδύνατον τὸν τοιοῦτον λόγον ἴδιον τοῦ ἀποδοθέντος εἶναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρικὴ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρὸς ὂν λέγονται, ὥσθ' ἑκάστη ὄντος ἐπιστήμη ἔσται. δῆλον οὖν ὅτι ὁ τοιοῦτος οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ὁρισμός· ἴδιον γὰρ καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὁρισμὸν εἶναι.

Ἐνίοτε δ' ὁρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εὖ ἔχον ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δ' ὁ τοῦ ῥήτορος καὶ ὁ τοῦ κλέπτου ὅρος, εἴπερ ἐστὶ ῥήτωρ μὲν ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν καὶ μηδὲν παραλείπειν, κλέπτης δ' ὁ λάθρα λαμβάνων· δῆλον γὰρ ὅτι τοιοῦτος ὢν ἑκάτερος ὁ μὲν ἀγαθὸς ῥήτωρ ὁ δ' ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται· οὐ γὰρ ὁ λάθρα λαμβάνων ἀλλ' ὁ βουλόμενος λάθρα λαμβάνειν κλέπτης ἐστίν.

Πάλιν εἰ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν ὡς ποιητικὸν ἢ πρακτι-

149b1 πῦρ μεμ. ἀδ. σώματον (sic) pr *C*. — 2 μεμῖχθαι σώματι c, σ. μιχθῆναι *C*. — 5 εἶπον *Ccu*. — 7 ἡ om *AB*. — 8 ψεύδεται εἰ *AB*. — 9 ὄντος om *A*. — 10 εἶναι om *C*. — ἐπὶ] καὶ ἐπὶ *C*. — 12 τι· πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν πρός τι. ἔτι *u*. — 13 ὁ om c, pr *A*. — 16 πρὸς] ὁ πρὸς *f*, corr *A*. — 17 ἀποδιδοὺς bis *Bf*. — 18 δ' om *u*. — 20 ἄλλων] ἄλλων δ' pr *C*, om *u*. — 22 ἐπιστήμης ἐστὶν *Cc*. — 25 εὖ] τὸ εὖ corr *A*. — 26 μὲν om *u*. — 27 παραλιπεῖν *B*, παραλείπων *Cuf*. — 30 λαβεῖν *u*. — 31 πρακτικὸν ἢ ποιητικὸν *u*.

κὸν ἢ ὁπωσοῦν δι' ἄλλο αἱρετὸν ἀποδέδωκεν, οἷον τὴν δικαιοσύνην νόμων σωστικὴν εἰπὼν ἢ τὴν σοφίαν ποιητικὴν εὐδαιμονίας· τὸ γὰρ ποιητικὸν ἢ σωστικὸν τῶν δι' ἄλλο αἱρετῶν. ἢ οὐδὲν μὲν κωλύει τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἱρετόν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμάρτηκεν ὁ οὕτως ὁρισάμενος τὸ δι' αὑτὸ αἱρετόν· ἑκάστου γὰρ τὸ βέλτιστον ἐν τῇ οὐσίᾳ μάλιστα, βέλτιον δὲ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν εἶναι τοῦ δι' ἕτερον, ὥστε τοῦτο καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

p. 150 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τινος ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς τάδε ἢ τὸ
13 ἐκ τούτων ἢ τόδε μετὰ τοῦδε ὡρίσατο. εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν, οἷον εἰ τὴν δικαιοσύνην σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ὡρίσατο· δύο γὰρ ὄντων ἐὰν ἑκάτερος θάτερον ἔχῃ, ἀμφότεροι δίκαιοι ἔσονται καὶ οὐδέτερος, ἐπειδὴ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἑκάτερος δ' οὐκ ἔχει. εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον διὰ τὸ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τὸ τοιοῦτον (οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρους ἔχειν μνᾶν μηδετέρου ἔχοντος), ἀλλ' οὖν τό γε τἀναντία ὑπάρχειν αὐτοῖς παντελῶς ἄτοπον ἂν δόξειεν εἶναι. συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὁ μὲν αὐτῶν σωφροσύνην καὶ δειλίαν ἔχῃ, ὁ δὲ ἀνδρείαν καὶ ἀκολασίαν· ἄμφω γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἕξουσιν. εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία ἐστίν, ἡ ἀδικία δειλία καὶ ἀκολασία ἔσται. ὅλως τε ὅσα ἔστιν ἐπιχειρεῖν ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον, πάντα χρήσιμα πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον· ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος τὰ μέρη τῷ ὅλῳ ταὐτὰ φάσκειν εἶναι. μάλιστα δ' οἰκεῖοι γίνονται οἱ λόγοι, ἐφ' ὅσων κατάδηλός ἐστιν ἡ τῶν μερῶν σύνθεσις, καθάπερ ἐπ' οἰκίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· δῆλον γὰρ ὅτι τῶν μερῶν ὄντων οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι, ὥστ' οὐ ταὐτὸν τὰ μέρη τῷ ὅλῳ.

Εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἔφησεν εἶναι τὸ ὁριζόμενον, πρῶτον μὲν ἐπισκοπεῖν εἰ μὴ πέφυκεν ἓν γίνεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων· ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα

---

32 *ὅλως οὖν B.* — 34 *διασωστικὸν C.* — 36 *διορισάμενος u.* — 38 *εἶναι αἱρετὸν Ccu.*

150a1 *τόδε ἢ u.* — 5 *εἰ ... ἔχοι Ccu.* — 6 *ἐπεὶ AC.* — 9 *τὸ* om *B.* — 10 *δόξειεν ἂν u.* — 12 *ἀμφότεροι Cc, ἀμφότερα u,* pr c. — 13 *ἡ* om *u.* — 14 *ἐστίν Ccu.* — 15 *μέρη τε καὶ u.* — 17 *τὰ αὐτὰ u.* — 19 *ἡ τῶν μερῶν ἐστι Ccu.* — *ἐπ'*] *ἐστὶν u.* — 22 *ταὐτὰ* corr c, *ταὐτὸ u.* — pr *τὸ* om *C.*

ὥστε μηδὲν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι, οἷον γραμμὴ καὶ ἀριθμός. ἔτι εἰ τὸ μὲν ὡρισμένον ἐν ἑνί τινι πέφυκε τῷ πρώτῳ γίνεσθαι, ἐξ ὧν δ' ἔφησεν αὐτὸ εἶναι, μὴ ἐν ἑνὶ τῷ πρώτῳ, ἀλλ' ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ· δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων ἐκεῖνο· ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη, καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ὑπάρχειν, ὥστ' οὐκ ἐν ἑνὶ τὸ ὅλον πρώτῳ, ἀλλ' ἐν πλείοσιν. εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑνί τινι πρώτῳ, σκοπεῖν εἰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τὸ ὅλον καὶ ἐν ἑτέρῳ τὰ μέρη. πάλιν εἰ τῷ ὅλῳ συμφθείρεται τὰ μέρη· ἀνάπαλιν γὰρ δεῖ συμβαίνειν, τῶν μερῶν φθαρέντων φθείρεσθαι τὸ ὅλον· τοῦ δ' ὅλου φθαρέντος οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη ἐφθάρθαι. ἢ εἰ τὸ μὲν ὅλον ἀγαθὸν ἢ κακόν, τὰ δὲ μηδέτερα, ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν ἀγαθὰ ἢ κακά, τὸ δ' ὅλον μηδέτερον· οὔτε γὰρ ἐκ μηδετέρου δυνατὸν ἢ ἀγαθόν τι ἢ κακὸν γενέσθαι, οὔτ' ἐκ κακῶν ἢ ἀγαθῶν μηδέτερον. ἢ εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθὸν ἢ θάτερον κακόν, τὸ δ' ἐκ τούτων μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν, οἷον εἰ ἡ ἀναίδεια ἐξ ἀνδρείας καὶ ψευδοῦς δόξης. μᾶλλον γὰρ ἀγαθὸν ἡ ἀνδρεία ἢ κακὸν ἡ ψευδὴς δόξα· ἔδει οὖν καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον, καὶ εἶναι ἢ ἁπλῶς ἀγαθὸν ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἑκάτερον ᾖ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν· πολλὰ γὰρ τῶν ποιητικῶν καθ' αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθά, μιχθέντα δέ, ἢ ἀνάπαλιν, ἑκάτερον μὲν ἀγαθόν, μιχθέντα δὲ κακὸν ἢ οὐδέτερον. μάλιστα δὲ καταφανὲς τὸ νῦν ῥηθὲν ἐπὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ νοσωδῶν· ἔνια γὰρ τῶν φαρμάκων οὕτως ἔχει ὥσθ' ἑκάτερον μὲν εἶναι ἀγαθόν, ἐὰν δ' ἄμφω δοθῇ μιχθέντα, κακόν.

Πάλιν εἰ ἐκ βελτίονος καὶ χείρονος ὂν μή ἐστι τὸ ὅλον τοῦ μὲν βελτίονος χεῖρον, τοῦ δὲ χείρονος βέλτιον. ἢ οὐδὲ τοῦτ'

25 μηθὲν C. — 26 τῷ πρώτῳ πέφυκε u. — 27 ἐξ ... πρώτῳ mg u. — 28 ἐν ἑκατέρῳ pr om C. — εἴη τὸ ἐκ C. — 29 ἀνάγκη om u, pr c. — 31 δὲ om u. — τινι τῷ πρώτῳ Ccu. — 35 δ' om u. — ἀνάγκη Ccu. — 36 εἰ om cu. — δὲ] δὲ μέρη Ccu. — 38 μηδετέρων C. — δυνατὸν post b1 γίγνεσθαι (hoc enim habent Cc) Cc et u, qui γενέσθαι. — pr ἢ om cu.

150b1 pr ἢ pr om A. — μηδ' ἕτερον B. — 5 τὸ] τῷ q, corr f. — τὸ Buqf, pr c. — 9 ἢ] τισι γίνεται ἀγαθὰ τὰ δὲ u. — 10 κακὰ BC. — 11 καὶ] καὶ τῶν Ccuq. — 12 ὥσθ'] ὡς u. — 13 ἂν C. — μιχθέντα δοθῇ C. — 14 βελτίονος ... ὂν rc in lit A. — ὂν corr c, ὢν u. — 15 μὲν om B.

ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ καθ' αὑτὰ ᾖ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται ἀγαθά, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθόν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρτίως ῥηθέντων.

Ἔτι εἰ συνώνυμον τὸ ὅλον θατέρῳ· οὐ δεῖ γάρ, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν συλλαβῶν· οὐδενὶ γὰρ τῶν στοιχείων ἐξ ὧν σύγκειται ἡ συλλαβὴ συνώνυμός ἐστιν.

Ἔτι εἰ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως. οὐ γὰρ αὔταρκες πρὸς τὸ γνωρίσαι τὸ εἰπεῖν ἐκ τούτων· οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων, ἀλλὰ τὸ οὕτως ἐκ τούτων ἑκάστου τῶν συνθέτων ἡ οὐσία, καθάπερ ἐπ' οἰκίας· οὐ γὰρ ἂν ὁπωσοῦν συντεθῇ ταῦτα, οἰκία ἐστίν.

Εἰ δὲ τόδε μετὰ τοῦδε ἀποδέδωκε, πρῶτον μὲν ῥητέον ὅτι τόδε μετὰ τοῦδε ἢ τοῖσδε ταὐτὸν ἢ τῷ ἐκ τῶνδε· ὁ γὰρ λέγων μέλι μεθ' ὕδατος ἤτοι μέλι καὶ ὕδωρ λέγει ἢ τὸ ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος, ὥστ' ἐὰν ὁποτερῳοῦν τῶν εἰρημένων ταὐτὸν ὁμολογήσῃ εἶναι τὸ τόδε μετὰ τοῦδε, ταὐτὰ ἁρμόσει λέγειν ἅπερ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἔμπροσθεν εἴρηται. ἔτι διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου, σκοπεῖν εἰ μηδαμῶς τόδε μετὰ τοῦδε. οἷον εἰ λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου ἢ ὡς ἔν τινι ταὐτῷ δεκτικῷ, καθάπερ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν τόπῳ τῷ αὐτῷ ἢ ἐν χρόνῳ τῷ αὐτῷ, μηδαμῶς δ' ἀληθὲς τὸ εἰρημένον ἐπὶ τούτων, δῆλον ὅτι οὐδενὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθεὶς ὁρισμός, ἐπειδὴ οὐδαμῶς τόδε μετὰ p.151 τοῦδε ἐστίν. εἰ δὲ τῶν διαιρεθέντων ἀληθὲς τὸ ἐν ταὐτῷ χρόνῳ ἑκάτερον ὑπάρχειν, σκοπεῖν εἰ ἐνδέχεται μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεσθαι ἑκάτερον. οἷον εἰ τὴν ἀνδρείαν ὡρίσατο τόλμαν μετὰ διανοίας ὀρθῆς· ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τοῦ ἀποστερεῖν, ὀρθὴν δὲ διάνοιαν περὶ τὰ ὑγιεινά· ἀλλ' οὐδέπω ἀν-

16 ἂν C. — τὰ om C. — 17 ἀλλ'] ἐπὶ γὰρ τῶν μὴ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν f, rc C et rc mg A. — 21 συνώνυμόν C. — 24 ἑκάστῳ C. — ἡ om C. — 26 ἔσται C. — 27 ἀπέδωκε u. — 28 ὅτι τὸ τόδε qf. — ἢ τὸ τοῖσδε C, ἢ τῷ τάδε f. — ἤτοι τόδε καὶ τόδε λέγεται ἢ τόδε|ἐκ q. — ταὐτόν ἐστιν ἢ f. — τῷ] τὸ A. — 30 ἂν Ccu. — 31 τὸ om corr C. — μετὰ τοῦδε pr om C. — ταῦτα Ccu. — ἁρμόττει C. — 33 ποσαχῶς C. — 36 τῷ αὐτῷ om C. — 37 τὸ] ἢ τὸ u. — ἐπὶ τούτων εἰρημένον C. — ἐπὶ] ὑπὸ u. — 38 ἐπεὶ C.

151a1 διαιρεθέντων ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου ἀληθὲς f, corr A, rc mg C. — τὸ] ἢ τὸ q, corr A, εἴη τὸ f. — αὐτῷ A, τῷ αὐτῷ Ccuqf, corr A. — 2 ὑπάρχειν ἑκάτερον cuqf. — σκοπεῖν corr c. — ταὐτὸν cuqf. — 3 ἑκάτερον λέγεσθαι Ccu. — 5 οὔπω Ccu.

δρεῖος ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. ἔτι εἰ καὶ πρὸς ταὐτὸν ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά· ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὗτος ἀνδρεῖος ὁ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. οὔτε γὰρ πρὸς ἕτερον αὐτῶν ἑκάτερον δεῖ λέγεσθαι οὔτε πρὸς ταὐτὸν τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀνδρείας τέλος, οἷον πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους ἢ εἴ τι μᾶλλον τούτου τέλος.

Ἔνια δὲ τῶν οὕτως ἀποδιδομένων οὐδαμῶς ὑπὸ τὴν εἰρημένην πίπτει διαίρεσιν, οἷον εἰ ἡ ὀργὴ λύπη μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι. ὅτι γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τὴν τοιαύτην ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν· τὸ δὲ διὰ τόδε γίνεσθαί τι οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῷ μετὰ τούτου τόδ' εἶναι κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων.

Πάλιν εἰ τὴν τούτων σύνθεσιν εἴρηκε τὸ ὅλον, οἷον τῆς 14 ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος σύνθεσιν ζῷον, πρῶτον μὲν σκοπεῖν εἰ μὴ εἴρηκε ποία σύνθεσις, καθάπερ εἰ σάρκα ὁριζόμενος ἢ ὀστοῦν τὴν πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος εἶπε σύνθεσιν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ σύνθεσιν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ποία τις προσδιοριστέον· οὐ γὰρ ὁπωσοῦν συντεθέντων τούτων σὰρξ γίνεται, ἀλλ' ουτωσὶ μὲν συντεθέντων σάρξ, ουτωσὶ δ' ὀστοῦν. ἔοικε δ' οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν συνθέσει ταὐτὸν οὐδέτερον τῶν εἰρημένων· συνθέσει μὲν γὰρ πάσῃ διάλυσις ἐναντίον, τῶν δ' εἰρημένων οὐδετέρῳ οὐδέν. ἔτι εἰ ὁμοίως πιθανὸν πᾶν τὸ σύνθετον σύνθεσιν εἶναι ἢ μηδέν, τῶν δὲ ζῴων ἕκαστον σύνθετον ὂν μή ἐστι σύνθεσις, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν τῶν συνθέτων σύνθεσις ἂν εἴη.

Πάλιν εἰ ὁμοίως ἔν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν τἀναντία, ὥρισται δὲ διὰ θατέρου, δῆλον ὅτι οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μή, πλείους τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται ὁρισμοὺς εἶναι· τί γὰρ μᾶλλον ὁ διὰ τούτου ἢ ὁ διὰ τοῦ ἑτέρου ὁρισάμενος εἴρηκεν, ἐπεὶ ὁμοίως ἀμφότερα πέφυκε γίνεσθαι ἐν αὐτῷ; τοιοῦτος δ' ὁ

---

6 ταὐτῷ C. — 8 τόλμαν τινὰ καὶ u. — 9 οὐδ' οὕτως c, supra vs C. — 10 ἑκάτερον αὐτῶν Ccu. — 12 πρὸς om C. — 14 ἀποδεδομένων u. — 15 λύπη ἀποδοθῇ μεθ' C. — 17 τόδε] τοῦτο Ccu. — 18 ταὐτὸ Bf, pr A. — 19 τρόπον u. — 21 τοῦ om Ccu. — σύνθεσιν τὸ ζῷον cu, corr A. — 23 ἀέρος (εἶναι add u) σύνθεσιν εἶπεν Ccu. — 24 τὸ om C. — 27 οὐδ' om u. — 29 οὐδέτερον B. — ἔτι δ' εἰ Cf. — 32 ἕν τι u. — 33 οὐχ ὥρισται] οὐκ ἔσται C. — 35 alt ὁ διὰ om C. — ἐπειδὴ C. — 36 ἐν om C. — δὲ καὶ ὁ u.

b τῆς ψυχῆς ὅρος, εἰ ἔστιν οὐσία ἐπιστήμης δεκτική· ὁμοίως γὰρ καὶ ἀγνοίας ἐστὶ δεκτική.

Δεῖ δὲ καὶ ἐὰν μὴ πρὸς ὅλον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὁρισμὸν διὰ τὸ μὴ γνώριμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τῶν μερῶν τι ἐπιχειρεῖν, ἐὰν ᾖ γνώριμον καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνηται· τοῦ γὰρ μέρους ἀναιρεθέντος καὶ ὁ πᾶς ὁρισμὸς ἀναιρεῖται. ὅσοι τ' ἀσαφεῖς τῶν ὁρισμῶν, συνδιορθώσαντα καὶ συσχηματίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα, οὕτως ἐπισκοπεῖν· ἀναγκαῖον γὰρ τῷ ἀποκρινομένῳ ἢ δέχεσθαι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος, ἢ αὐτὸν διασαφῆσαι τί ποτε τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου. ἔτι καθάπερ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις νόμον εἰώθασιν ἐπεισφέρειν, κἂν ᾖ βελτίων ὁ ἐπεισφερόμενος, ἀναιροῦσι τὸν ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν ποιητέον καὶ αὐτὸν ὁρισμὸν ἕτερον οἰστέον· ἐὰν γὰρ φαίνηται βελτίων καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὁριζόμενον, δῆλον ὅτι ἀνῃρημένος ἔσται ὁ κείμενος, ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶ πλείους τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί.

Πρὸς ἅπαντας δὲ τοὺς ὁρισμοὺς οὐκ ἐλάχιστον στοιχεῖον τὸ πρὸς ἑαυτὸν εὐστόχως ὁρίσασθαι τὸ προκείμενον ἢ καλῶς εἰρημένον ὅρον ἀναλαβεῖν· ἀνάγκη γάρ, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα θεώμενον, τό τ' ἐλλεῖπον ὧν προσῆκεν ἔχειν τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ προσκείμενον περιέργως καθορᾶν, ὥστε μᾶλλον ἐπιχειρημάτων εὐπορεῖν.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

H.

Πότερον δὲ ταὐτὸν ἢ ἕτερον κατὰ τὸν κυριώτατον τῶν ῥηθέντων περὶ ταὐτοῦ τρόπων (ἐλέγετο δὲ κυριώτατα ταὐτὸν τὸ τῷ ἀριθμῷ ἕν) σκοπεῖν ἔκ τε τῶν πτώσεων καὶ τῶν συ-

---

151b1 εἰ] ἐστίν, εἴπερ *u*. — 3 κἂν μὴ *Ccu*. — ἐπιχειρεῖν τὸν corr *C*. — 5 ἂν *Ccu*. — φαίνηται ἀποδεδομένον *Ccu*. — 7 δ' *Ccuf*. — συνδιαρθρώσαντα *f*, corr *AC*. — 8 σχηματίσαντα *C*. — 12 εἰώθασι νόμον *Ccu*. — 13 εἰσφερόμενος *C*, ἐπιφερόμενος *cu*. — 14 pr καὶ om *u*, alt *C*. — ἕτερον ὁρισμὸν *C*. — 17 ταὐτοῦ πλείονες *C*, τοῦ αὐτοῦ πλείους *cu*. — 18 ὅρους *Ccu*. — 19 ἑαυτὸ *u*. — ἢ καὶ καλῶς *C*. — 22 προκείμενον *u*. — 24 ὅρους *uf*. — Tit ζ^{τ} *Cc*. — 28 δὲ pr om *A*. — 29 τοῦ αὐτοῦ *uq*. — τρόπον *u*, τρόπον ῥητέον *CqN*. — 30 τὸ om *Cc*.

στοίχων καὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη ταὐτὸν τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ ὁ δίκαιος τῷ ἀνδρείῳ καὶ τὸ δικαίως τῷ ἀνδρείως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων· εἰ γὰρ τάδε ταὐτά, καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ταὐτὰ καθ' ὁποιανοῦν τῶν λεγομένων ἀντιθέσεων. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τούτῳ ἢ τούτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν, ἐπειδὴ ταὐτόν ἐστιν. πάλιν ἐκ τῶν ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν καὶ γενέσεων καὶ φθορῶν καὶ ὅλως τῶν p. 152 ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἑκάτερον· ὅσα γὰρ ἁπλῶς ταὐτά, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταί, καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ φθαρτικά.

Σκοπεῖν δὲ καὶ ὧν θάτερον μάλιστα λέγεται ὁτιοῦν, εἰ καὶ θάτερον τῶν αὐτῶν τούτων κατὰ τὸ αὐτὸ μάλιστα λέγεται, καθάπερ Ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ τὸν σπουδαῖον ἀποδείκνυσι τὸν αὐτόν, ἐπειδὴ πάντων τῶν βίων αἱρετώτατος ὁ σπουδαῖος καὶ ὁ εὐδαίμων· ἓν γὰρ τὸ αἱρετώτατον καὶ μέγιστον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. δεῖ δ' ἑκάτερον ἓν ἀριθμῷ εἶναι τὸ λεγόμενον μέγιστον ἢ αἱρετώτατον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται δεδειγμένον ὅτι ταὐτόν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ ἀνδρειότατοι τῶν Ἑλλήνων Πελοποννήσιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὐτοὺς εἶναι Πελοποννησίους Λακεδαιμονίοις, ἐπειδὴ οὐχ εἷς ἀριθμῷ Πελοποννήσιος οὐδὲ Λακεδαιμόνιος. ἀλλὰ περιέχεσθαι μὲν τὸν ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀναγκαῖον, καθάπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων. εἰ δὲ μή, συμβήσεται ἀλλήλων εἶναι βελτίους, ἐὰν μὴ περιέχωνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. ἀναγκαῖον γὰρ τοὺς Πελοποννησίους βελτίους εἶναι τῶν Λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ περιέχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων· πάντων γὰρ τῶν λοιπῶν εἰσὶ βελτίους. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀναγκαῖον βελτίους εἶναι τῶν Πελοποννησίων· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πάντων τῶν λοιπῶν εἰσὶ βελτίους. ὥστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. δῆλον οὖν ὅτι ἓν ἀριθμῷ δεῖ εἶναι τὸ βέλτιστον καὶ

32 τὸ] τῷ *BN*. — τῷ] τὸ *Ac*, καὶ τῷ *N*. — 34 καὶ . . . ταὐτὰ rc mg *A*. — 35 γὰρ om *u*. — ἢ] ἢ τὸ *CN*. — 36 ταὐτά *Ccuf*, corr *A*.

152a1 καὶ τῶν φθαρτικῶν *Ccu*. — 3 αὐτῶν om *A*. — καὶ αἱ] καὶ *C*. — διαφοραὶ αἱ *u*. — 4 καὶ τὰ φθ. *Nuf*. — 6 τῶν αὐτῶν om *CN*. — 8 τὸν αὐτὸν ἀποδ. *N*. — 9 alt ὁ om *C*. — 10 καὶ τὸ μ. *u*. — 11 ἢ] ἢ καὶ *u*. — 12 ἔστι *u*. — οὐδὲ *u*. — 13 εἰ] εἰ οἱ *C*, οἱ *u*. — 14 (τοὺς add *N*) πελ. τοῖς λακ. *CcuN*. — 15 et 28 οὐδὲ] καὶ *Ccu*. — 16 μὲν om *N*. — 21 οἱ ἕτεροι pr om *C*. — 23 alt καὶ om *Cc*. — 24 εἰσὶ] γίνονται *u*. — 25 τὸν *AB*. — καὶ τὸ μέγ. *N*.

μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλει ὅτι ταὐτὸν ἀποδείκνυσθαι. διὸ καὶ Ξενοκράτης οὐκ ἀποδείκνυσιν· οὐ γὰρ εἷς ἀριθμῷ ὁ εὐδαίμων οὐδ' ὁ σπουδαῖος βίος, ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν εἶναι, διότι ἄμφω αἱρετώτατοι, ἀλλὰ τὸν ἕτερον ὑπὸ τὸν ἕτερον.

Πάλιν σκοπεῖν εἰ ᾧ θάτερον ταὐτόν, καὶ θάτερον· εἰ γὰρ μὴ ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ταὐτά, δῆλον ὅτι οὐδ' ἀλλήλοις.

Ἔτι ἐκ τῶν τούτοις συμβεβηκότων, καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν, ἐπισκοπεῖν· ὅσα γὰρ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι, καὶ οἷς θάτερον αὐτῶν συμβέβηκε, καὶ θάτερον δεῖ συμβεβηκέναι. εἰ δέ τι τούτων διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτά.

Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ἐν ἑνὶ γένει κατηγορίας ἀμφότερα, ἀλλὰ τὸ μὲν ποιὸν τὸ δὲ ποσὸν ἢ πρός τι δηλοῖ. πάλιν εἰ
b τὸ γένος ἑκατέρου μὴ ταὐτόν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακόν, ἢ τὸ μὲν ἀρετὴ τὸ δ' ἐπιστήμη. ἢ εἰ τὸ μὲν γένος ταὐτόν, αἱ διαφοραὶ δὲ μὴ αἱ αὐταὶ ἑκατέρου κατηγοροῦνται, ἀλλὰ τοῦ μὲν ὅτι θεωρητικὴ ἐπιστήμη, τοῦ δ' ὅτι πρακτική. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον, εἰ τὸ μὲν δέχεται τὸ μᾶλλον τὸ δὲ μή, ἢ εἰ ἄμφω μὲν δέχεται, μὴ ἅμα δέ, καθάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας, ὥστ' οὐ ταὐτὸν ἔρως καὶ ἐπιθυμία συνουσίας.

Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ ἑκάτερον προστιθέμενον μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταὐτόν. ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος τὸ λοιπὸν ἕτερον, οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεος καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεος ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι. ἀφαιρεθέντος γὰρ ἀφ' ἑκατέρου τοῦ ἡμίσεος τὰ λοιπὰ ταὐτὸν ἔδει δηλοῦν, οὐ δηλοῖ δέ· τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ πολλαπλάσιον οὐ ταὐτὸν δηλοῖ.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον εἰ ἤδη τι συμβαίνει ἀδύνατον διὰ τῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρ-

---

26 μέλλοι *AB*. — 29 διότι ἄμφω αἱρετώτατοι om *C*. — 34 γὰρ θάτερον *u*. — 35 καὶ ... συμβεβηκέναι om *N*. — 36 εἰ] καὶ εἰ *N*. — 39 ἢ] τὸ δὲ *u*.

152b3 δὲ διαφοραὶ *Ccu*. — 6 ἐπιδέχεται *Ccu*. — 8 ὥστε ... συνουσίας rc mg *C*. — 10 τὸ αὐτὸ *N*. — 11 ταὐτοῦ *C*. — 17 σκεπτέον *C*.

ξαι, καθάπερ τοῖς τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες ἀέρος ταὐτὸν φάσκουσιν. δῆλον γὰρ ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ ἀήρ, κενὸν μὲν οὐχ ἧσσον ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται, πλῆρες δ' ἀέρος οὐκέτι ἔσται. ὥστε ὑποτεθέντος τινὸς εἴτε ψευδοῦς εἴτ' ἀληθοῦς (οὐδὲν γὰρ διαφέρει) τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῶν, τὸ δ' ἕτερον οὔ. ὥστ' οὐ ταὐτόν.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, ἐκ τῶν ὁπωσοῦν ἑκατέρου κατηγορουμένων, καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἴ που διαφωνεῖ· ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ, καὶ ὧν θάτερον κατηγορεῖται, καὶ θάτερον κατηγορεῖσθαι δεῖ.

Ἔτι ἐπεὶ πολλαχῶς ταὐτὸν λέγεται, σκοπεῖν εἰ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ταὐτά ἐστιν· τὰ γὰρ εἴδει ἢ γένει ταὐτὰ ἢ οὐκ ἀνάγκη ἢ οὐκ ἐνδέχεται ἀριθμῷ ταὐτὰ εἶναι, ἐπισκοποῦμεν δὲ πότερον οὕτω ταὐτὰ ἢ οὐχ οὕτως.

Ἔτι εἰ δυνατὸν θάτερον ἄνευ θατέρου εἶναι· οὐ γὰρ ἂν εἴη ταὐτόν.

2 Οἱ μὲν οὖν πρὸς ταὐτὸν τόποι τοσοῦτοι λέγονται. δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς ταὐτὸν ἀνασκευαστικοὶ τόποι καὶ πρὸς ὅρον χρήσιμοι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται· εἰ γὰρ μὴ ταὐτὸν δηλοῖ τό τ' ὄνομα καὶ ὁ λόγος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος. τῶν δὲ p.153 κατασκευαστικῶν τόπων οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὅρον· οὐ γὰρ ἀπόχρη δεῖξαι ταὐτὸν τὸ ὑπὸ τὸν λόγον καὶ τοὔνομα πρὸς τὸ κατασκευάσαι ὅτι ὁρισμός, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρηγγελμένα τὸν ὁρισμόν.

3 Ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὅρον οὕτως καὶ διὰ τούτων ἀεὶ πειρατέον· ἐὰν δὲ κατασκευάζειν βουλώμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ ὅτι οὐδεὶς ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων ὅρον συλλογίζονται,

---

19 τὸ αὐτὸ N. — φάσκουσιν εἶναι. δῆλον CN. — 20 ἂν C. — ἧττον CNcu. — 21 πλήρης N. — 22 γὰρ om N, om corr C. — διαφέρει εἰ τὸ A, pr B, corr C. — 27 δεῖ κατηγορεῖσθαι u. — 30 πολλαχῶς τὸ ταὐτὸν BCNf, ταὐτὰ q. — εἰ] εἰ καὶ BN, pr A, corr f. — 31 ταῦτα B. — εἴδη corr B pr manu. — 32 pr ἢ del vult A. — ἢ οὐκ ἀνάγκη om CNcufq. — alt ἢ om ABCNcu. — οὐκ ἐνδέχεται del vult A. — ἐνδέχεται καὶ ἀριθμῷ C. — 33 σκοποῦμεν N. — ταὐτὰ οὕτω f. — 36 πρὸς τὸ ταὐτὸν cuf, corr A, id 37 Nuf, corr A.

153a4 τἄλλα u. — ἄλλα … ὁρισμόν om C. — 4 δεῖ πάντα cu. — 6 ὅρον καὶ οὕτως N. — τούτων] πάντων N. — 8 δεῖ om N. — διότι AB. — ὅρου f, ὅρων pr A.

ἀλλὰ πάντες ἀρχὴν τὸ τοιοῦτον λαμβάνουσιν, οἷον οἵ τε περὶ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμοὺς καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις· εἶθ' ὅτι δι' ἀκριβείας μὲν ἄλλης ἐστὶ πραγματείας ἀποδοῦναι καὶ τί ἐστιν ὅρος καὶ πῶς ὁρίζεσθαι δεῖ, νῦν δ' ὅσον ἱκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν, ὥστε τοσοῦτον μόνον λεκτέον ὅτι δυνατὸν γενέσθαι ὁρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι συλλογισμόν. εἰ γάρ ἐστιν ὅρος λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν, καὶ δεῖ τὰ ἐν τῷ ὅρῳ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος μόνα κατηγορεῖσθαι, κατηγορεῖται δ' ἐν τῷ τί ἐστι τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί, φανερὸν ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα μόνον ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖσθαι, ὅτι ὁ ταῦτα ἔχων λόγος ὅρος ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶναι ὅρον, ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖται.

Ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ συλλογισμὸν ὅρου γενέσθαι, φανερόν· ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται μὲν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον, πρὸς δὲ τὴν προκειμένην μέθοδον οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι. σκεπτέον γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅλους τοὺς λόγους καὶ κατὰ μέρος ἐπισκοποῦντα· εἰ γὰρ ὁ ἀντικείμενος τοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὸν εἰρημένον τοῦ προκειμένου ἀνάγκη εἶναι. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων πλείους συμπλοκαί, ληπτέον τῶν ἐναντίων, ὁποίου ἂν μάλιστα φανῇ ὁ ἐναντίος ὁρισμός. ὅλους μὲν οὖν τοὺς λόγους καθάπερ εἴρηται σκεπτέον, κατὰ μέρος δ' ὧδε. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τὸ ἀποδοθὲν γένος ὀρθῶς ἀποδέδοται. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ, τὸ δὲ προκείμενον μή ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ, δῆλον ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ ἂν εἴη, ἐπειδὴ ἀνάγκη τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν εἶναι. καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας τῶν ἐναντίων ἀξιοῦμεν κατηγορεῖσθαι,

9 πάντες ὡς ἀρχὴν N. — τοιοῦτο BCu. — 13 ὥστε om N. — 14 ὁρισμὸν u, om N. — τοῦ] τὸ A. — 15 ὁρισμὸς u. — εἶναι om q. — 16 alt ἐν] καὶ ἐν cuq. — 17 μόνα om Nq. — κατηγοροῦντες u. — 19 ταῦτα] ἃ C deletis post μόνον litt quinque, ταῦτα ἃ Nf, corr C. — κατηγορεῖται f. — 20 ὅτι] δεῖ ὅτι CN. — ἂν om u. — 23 γίνεσθαι C. — 24 μὲν οὖν ἐν u. — 25 κειμένην A. — 28 ἐπισκοποῦντας N. — εἴτε B. — γὰρ ὁ corr A. — 29 καὶ ὁ εἰρημένος. τοῦ εἰρημένου ἐξ ἀνάγκης ἔσται Cf. — εἶναι pr om A. — ἐπὶ Cf. — 30 ὁποῖος pr C, ὁποῦ N. — 31 ἂν om Cf. — μάλιστα om f. — φανείη Ccuq, corr A, φανερὸν ᾖ B, fort pr A. — 33 ἀποδίδοται pr AB. — τὸ ἐναντίον ἐν pr om C. — 34 αὐτῷ γένει δῆλον N. — 35 ἐν τῷ pr om C. — 37 δὲ om q.

καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος· τὸ μὲν γὰρ διακριτικὸν τὸ δὲ συγκριτικὸν ὄψεως. ὥστ' εἰ τοῦ ἐναντίου αἱ ἐναντίαι κατη- b γοροῦνται, τοῦ προκειμένου αἱ ἀποδοθεῖσαι κατηγοροῖντ' ἄν. ὥστ' ἐπεὶ καὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς ἀποδέδονται, δῆλον ὅτι ὁρισμὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθείς. ἢ οὐκ ἀναγκαῖον τῶν ἐναντίων τὰς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ᾖ τὰ ἐναντία· ὧν δὲ τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τὴν αὐτὴν διαφορὰν κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι, οἷον κατὰ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸ δὲ κακία ψυχῆς, ὥστε τὸ ψυχῆς διαφορὰ ἐν ἀμφοῖν λέγεται, ἐπειδὴ καὶ σώματός ἐστιν ἀρετὴ καὶ κακία. ἀλλ' οὖν τοῦτό γ' ἀληθές, ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ ἐναντίαι ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραί εἰσιν. εἰ οὖν τοῦ ἐναντίου ἡ ἐναντία κατηγορεῖται, τούτου δὲ μή, δῆλον ὅτι ἡ εἰρημένη τούτου ἂν κατηγοροῖτο. καθόλου δ' εἰπεῖν, ἐπεὶ ὁ ὁρισμός ἐστιν ἐκ γένους καὶ διαφορῶν, ἂν ὁ τοῦ ἐναντίου ὁρισμὸς φανερὸς ᾖ, καὶ ὁ τοῦ προκειμένου ὁρισμὸς φανερὸς ἔσται. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ ἢ ἐναντίαι τῶν ἐναντίων ἢ αἱ αὐταὶ κατηγοροῦνται, δῆλον ὅτι τοῦ προκειμένου ἤτοι τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγοροῖτο ὅπερ καὶ τοῦ ἐναντίου, αἱ δὲ διαφοραὶ ἐναντίαι, ἢ ἅπασαι ἢ τινές, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί· ἢ ἀνάπαλιν αἱ μὲν διαφοραὶ αἱ αὐταὶ τὰ δὲ γένη ἐναντία· ἢ ἄμφω ἐναντία, καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. ἀμφότερα γὰρ ταὐτὰ εἶναι οὐκ ἐνδέχεται· εἰ δὲ μή, ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς τῶν ἐναντίων ἔσται.

Ἔτι ἐκ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων· ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι καὶ τοὺς ὅρους τοῖς ὅροις. οἷον εἰ ἡ λήθη ἐστὶν ἀποβολὴ ἐπιστήμης, καὶ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἀποβάλλειν ἐπιστήμην ἔσται καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι ἀποβεβληκέναι ἐπιστήμην. ἑνὸς οὖν ὁποιουοῦν τῶν εἰρημένων ὁμολογηθέντος ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ

---

38 καθάπερ καὶ λευκοῦ *N*. — τὸ ... τὸ] τοῦ ... τοῦ *C*.
153b3 pr καὶ om *N*. — 4 ἀποδοθεὶς λόγος ἢ *B*. — 5 ἐὰν *Ncu*, rc *B*. — 6 τὰ ἐναντία ᾗ *u*. — 9 ἐν] ἐπ' *u*. — 10 ἐπεὶ *u*. — ἐστιν] καὶ ψυχῆς *N*. — οὖν om *AB*. — 11 pr ἢ] ἢ αἱ *u*. — αἱ om *B*. — 13 et 19 κατηγορεῖτο *N*. — 14 ἐπειδὴ *C*, εἴπερ *cu*. — 15 ἂν ᾖ τοῦ ἐν. ὁ ὁρ. φ. *cu*. — 16 τὰ ἐναντία *N*. — 17 alt ἢ] ἢ αἱ *Ncu*, om *C*. — 20 πᾶσαι *Ccu*. — 23 γὰρ] μὲν *q*, μὲν γὰρ *cuf*, pr *C*. — ταῦτα *BCcuq*. — εἶναι om *AB*, fort pr *C*. — 25 καὶ ἐκ τῶν *C*.

εἰ ἡ φθορὰ διάλυσις οὐσίας, καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι οὐσίαν καὶ τὸ φθαρτικῶς διαλυτικῶς, εἴ τε τὸ φθαρτικὸν διαλυτικὸν οὐσίας, καὶ ἡ φθορὰ διάλυσις οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσθ' ἑνὸς ὁποιουοῦν ληφθέντος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται.

Καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως δ' ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν ποιητικὸν ὑγιείας, καὶ τὸ εὐεκτικὸν ποιητικὸν εὐεξίας ἔσται καὶ τὸ ὠφέλιμον ποιητικὸν ἀγαθοῦ. ὁμοίως
p. 154 γὰρ ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἔχει, ὥστ' εἰ ἑνὸς αὐτῶν ὁ ὁρισμός ἐστι τὸ ποιητικὸν εἶναι τοῦ τέλους, καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστου οὗτος ἂν εἴη ὁρισμός.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ὁμοίως, ὁσαχῶς ἐνδέχεται κατασκευάσαι δύο πρὸς δύο συγκρίνοντα, οἷον εἰ μᾶλλον ὅδε τοῦδε ἢ ὅδε τοῦδε ὁρισμός, ὁ δὲ ἧττον ὁρισμός, καὶ ὁ μᾶλλον. καὶ εἰ ὁμοίως ὅδε τοῦδε καὶ ὅδε τοῦδε, εἰ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ. ἑνὸς δ' ὁρισμοῦ πρὸς δύο συγκρινομένου, ἢ δύο ὁρισμῶν πρὸς ἕνα, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπίσκεψις· οὔτε γὰρ ἕνα δυοῖν οὔτε δύο τοῦ αὐτοῦ ὅρους δυνατόν ἐστιν εἶναι.

4 Εἰσὶ δὲ καὶ ἐπικαιρότατοι τῶν τόπων οἵ τε νῦν εἰρημένοι καὶ οἱ ἐκ τῶν συστοίχων καὶ οἱ ἐκ τῶν πτώσεων. διὸ καὶ δεῖ μάλιστα κατέχειν καὶ προχείρους ἔχειν τούτους· χρησιμώτατοι γὰρ πρὸς πλεῖστα. καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς μάλιστα κοινούς· οὗτοι γὰρ ἐνεργότατοι τῶν λοιπῶν, οἷον τό τ' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ἐπὶ τῶν εἰδῶν σκοπεῖν εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος, ἐπειδὴ συνώνυμον τὸ εἶδος. ἔστι δὲ χρήσιμον τὸ τοιοῦτον πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι, καθάπερ πρότερον εἴρηται. ἔτι εἰ μεταφέρων εἴρηκε τοὔνομα, ἢ

---

31 διαφθορὰ *ABN*. — καὶ ... οὐσίας om *q*. — 32 καὶ ... οὐσίας om *f*. — φθαρτικὸν διαλυτικόν *C*. — γε corr *AC*. — 33 διάλυσις *C*. — καὶ ... οὐσίας om *ACcu*. — 36 καὶ om *C*.

154a2 ὁ om *Ccu*. — 3 αὐτὸς *B*, ὁ αὐτὸς *f*. — 4 ἔτι δ' ἐκ *C*. — alt τοῦ om *u*. — ποσαχῶς *C*. — ἐκδέχεται (corr videtur pr manu) *A*. — 5 συγκρίνονται *u*. — 6 ὁρισμὸς ante ἢ *C*. — ἧττον δοκῶν ὁρισμός ἐστιν καὶ *N*. — 9 ἓν *C*. — οὐδὲ *N*. — 10 δυεῖν *B*. — 11 ὅρους εἶναι δυνατόν *N*. — 13 οἱ om *B*. — πτώσεων καὶ οἱ ἐκ (οἱ ἐκ om *cu*) τῶν συστοίχων *cqu*. — alt οἱ om *CN*. — 14 δὴ pr *A*. — 17 τὸ *N*. — 18 συνώνυμος pr *A*. — εἶδός ἐστιν. ἔστι *Ccu*. — 19 χρήσιμος ὁ τόπος πρὸς *Ccuq*. — τοιοῦτο *B*. — 20 ἢ] ἢ εἰ *N*.

αὐτὸ αὑτοῦ κατηγόρηκεν ὡς ἕτερον. καὶ εἴ τις ἄλλος κοινὸς καὶ ἐνεργὸς τῶν τόπων ἐστί, τούτῳ χρηστέον.

Ὅτι δὲ χαλεπώτερον κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν ὅρον, ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. καὶ γὰρ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ λαβεῖν παρὰ τῶν ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προτάσεις οὐκ εὐπετές, οἷον ὅτι τῶν ἐν τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ τὸ μὲν γένος τὸ δὲ διαφορά, καὶ ὅτι ἐν τῷ τί ἐστι τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγοροῦνται. ἄνευ δὲ τούτων ἀδύνατον ὁρισμοῦ γενέσθαι συλλογισμόν· εἰ γάρ τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖται, ἄδηλον πότερον ὁ ῥηθεὶς ἢ ἕτερος αὐτοῦ ὁρισμός ἐστιν, ἐπειδὴ ὁρισμός ἐστι λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε. ῥᾷον γὰρ ἓν συμπεράνασθαι ἢ πολλά. ἀναιροῦντι μὲν οὖν ἀπόχρη πρὸς ἕνα διαλεχθῆναι (ἓν γὰρ ὁποιονοῦν ἀνασκευάσαντες ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὅρον), κατασκευάζοντι δὲ πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὅρῳ. ἔτι κατασκευάζοντι μὲν καθόλου οἰστέον συλλογισμόν· δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς οὗ τοὔνομα κατηγορεῖσθαι τὸν ὅρον, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀντιστρέφειν, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος. ἀνασκευάζοντα δ' οὐκέτι ἀνάγκη δεῖξαι τὸ καθόλου· ἀπόχρη γὰρ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἀληθεύεται περί τινος τῶν ὑπὸ τοὔνομα ὁ λόγος. εἴ τε καὶ καθόλου δέοι ἀνασκευάσαι, οὐδ' ὣς τὸ ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ ἀνασκευάζειν· ἀπόχρη γὰρ ἀνασκευάζοντι καθόλου τὸ δεῖξαι ὅτι κατά τινος ὧν τοὔνομα κατηγορεῖται ὁ λόγος οὐ κατηγορεῖται. τὸ δ' ἀνάπαλιν οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται τοὔνομα κατηγορεῖται. ἔτι εἰ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοὔνομα, μὴ μόνῳ δέ, ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός.

Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος ἔχει· ἐν

---

22 τούτῳ χρηστέον om *CNf*, del vult *A*. — 24 φανερῶν pr *N*. — 27 διότι pr *ABCf*. — γένος μόνον καὶ *C*. — 33 συμπεραίνεσθαι *Cc*. — 34 ἓν *C*. — ἀνασκ.] ἀναιροῦντες *C*. — 35 ἀνασκευάζοντα *Nu*, id 36 *CNu*. — 36 ἰστέον *u*.

154b1 κατηγορῆσθαι *C*. — 2 ἀντιστρέφειν, καθ' οὗ τὸν λόγον καὶ τοὔνομα, εἰ *CcuN*, rc mg *A*. — 3 ἀνασκευάζοντι *cu*. — δὲ οὐκ ἀν. *CNcu*. — δεῖξαι τὸ om *CN*. — 4 τῶν om *u*. — 5 ἔτι εἰ *AB*. — καὶ] γὰρ *f*, om *cuq*. — 6 ἀνασκευάσαι *N*. — 7 ἀνασκευάζοντα *u*, id 21 *uN*, id 25, 29. 35 *N*. — 7 κατ' οὐδενὸς ὧν τοὔνομα κατ. καὶ ὁ λόγος κατ. *CN*. — 10 τοὔνομα] οὐδὲ τοὔνομα *CN*. — 11 μόνον *N*.

ἀμφοτέροις γὰρ ἀνασκευάζειν ἢ κατασκευάζειν ῥᾷον. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν συμπλοκῇ τὸ ἴδιον ἀποδίδοται, ὥστ' ἀνασκευάζειν μὲν ἔστιν ἓν ἀνελόντα, κατασκευάζοντι δὲ ἀνάγκη πάντα συλλογίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὅσα πρὸς τὸν ὁρισμόν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἁρμόσει λέγεσθαι· παντί τε γὰρ δεῖ τῷ ὑπὸ τοὔνομα τὸν κατασκευάζοντα δεικνύναι ὅτι ὑπάρχει, ἀνασκευάζοντι δ' ἀπόχρη ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον· εἴ τε καὶ παντὶ ὑπάρχει, μὴ μόνῳ δέ, καὶ οὕτως ἀνεσκευασμένον γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ λέγεται. περὶ δὲ τοῦ γένους, ὅτι κατασκευάζειν μὲν ἀνάγκη μοναχῶς παντὶ δείξαντα ὑπάρχειν, ἀνασκευάζοντι δὲ διχῶς· καὶ γὰρ εἰ μηδενὶ καὶ εἴ τινι δέδεικται μὴ ὑπάρχον, ἀνῄρηται τὸ ἐν ἀρχῇ. ἔτι κατασκευάζοντι μὲν οὐκ ἀπόχρη ὅτι ὑπάρχει δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ διότι ὡς γένος ὑπάρχει δεικτέον· ἀνασκευάζοντι δ' ἱκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον ἢ τινὶ ἢ παντί. ἔοικε δ', ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ διαφθεῖραι τοῦ ποιῆσαι ῥᾷον, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων τὸ ἀνασκευάσαι τοῦ κατασκευάσαι.

Ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος τὸ μὲν καθόλου ῥᾷον ἀνασκευάζειν ἢ κατασκευάζειν· κατασκευάζοντι μὲν γὰρ δεικτέον ὅτι παντί, ἀνασκευάζοντι δ' ἀπόχρη ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. τὸ δ' ἐπὶ μέρους ἀνάπαλιν ῥᾷον κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι· κατασκευάζοντι μὲν γὰρ ἀπόχρη δεῖ-
p.155 ξαι τινὶ ὑπάρχον, ἀνασκευάζοντι δὲ δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει.

Φανερὸν δὲ καὶ διότι πάντων ῥᾷστον ὅρον ἀνασκευάσαι· πλεῖστα γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ δεδομένα πολλῶν εἰρημένων, ἐκ δὲ τῶν πλειόνων θᾶττον γίνεται συλλογισμός· εἰκὸς γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις ἁμάρτημα γίνεσθαι.

---

17 κατασκευάζοντα uN, id 27 u, 34 uN, 37 N. — 17 πάντα συλλ. ἀνάγκη u. — 19 πρὸς om N. — 20 τῷ] τὸ N. — 21 ἓν B. — 23 καθάπερ καὶ ἐπὶ uN. — ἐλέγετο CcuN. — 24 κατασκευάζοντι C. — post μὲν lit quinque litt C. — 25 δεῖξαι ὑπάρχον Cf. — 28 ὅτι CN. — 29 παντί] μὴ παντί Cq, pr A, μηδενί N. — 33 ἐπεὶ N. — 34 κατασκευάζειν. καὶ δι' ἑνὸς γὰρ ἀνασκευάζεται τὸ καθόλου (ἢ κατασκευάζεται adi C). κατασκευάζοντι CN. — 36 πάλιν pr B. — ῥᾷον γὰρ κατασκ. C. — 37 ἀπόχρη τὸ δεῖξαι Ccfq, corr A.
155a1 ἀνασκευάζοντα N. — δὲ τὸ δεῖξαι u. — 3 ὅτι fN.

ἔτι πρὸς μὲν ὅρον ἐνδέχεται καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρεῖν· εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἀποδοθέν, εἴτε μὴ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός· πρὸς δὲ τὰ ἄλλα οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων οὔτε τἆλλα ἐνδέχεται πάντ᾽ ἐπιχειρεῖν· μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν. ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἕκαστον τῶν εἰρημένων· εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ γένος, οὐδέπω ἀνῄρηται τὸ γένος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον οὐκ ἀναγκαῖον ὡς γένος, οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς ὡς γένος ἢ ἴδιον, ἀλλ᾽ ὑπάρχειν μόνον. ὥστ᾽ οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἑτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ. δῆλον οὖν ὅτι ῥᾷστον πάντων ὅρον ἀναιρεῖν, κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον· ἐκεῖνά τε γὰρ δεῖ πάντα συλλογίσασθαι (καὶ γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καὶ ὅτι γένος τὸ ἀποδοθὲν καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος), καὶ ἔτι παρὰ ταῦτα, ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἦν εἶναι ὁ λόγος, καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεποιηκέναι.

Τῶν δ᾽ ἄλλων τὸ ἴδιον μάλιστα τοιοῦτον· ἀναιρεῖν μὲν γὰρ ῥᾷον διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον, ὅτι τε πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι, καὶ πρὸς τούτῳ ὅτι μόνῳ ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος.

Ῥᾷστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὕτως ὑπάρχει, δεικτέον· ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι ὑπάρχει μόνον, ἱκανὸν δεῖξαι. ἀνασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκός, ὅτι ἐλάχιστα ἐν αὐτῷ δέδοται· οὐ γὰρ προσσημαίνει ἐν τῷ συμβεβηκότι πῶς ὑπάρχει, ὥστ᾽ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων διχῶς ἔστιν ἀνελεῖν, ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει ἢ ὅτι οὐχ οὕτως ὑπάρχει, ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἀλλ᾽ ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει.

Οἱ μὲν οὖν τόποι δι᾽ ὧν εὐπορήσομεν πρὸς ἕκαστα τῶν προβλημάτων ἐπιχειρεῖν, σχεδὸν ἱκανῶς ἐξηρίθμηνται.

---

7 καὶ om c. — διὰ corr *A*, τὰ *B*. — ἐγχειρεῖν *AB*. — 8 ὁ om *A*. — 10 τἆλλα *Ncuq*. — τὰ ἄλλα *Cf*. — ὅρων τέτακται οὔτε *C*. — 17 ὁρισμοῦ μόνον δῆλον *N*. — 18 κεῖνά *AB*. — 19 τε om *f*. — πάντα δεῖ *Ccuq*. — συλλογίζεσθαι *CNcuq*. — γὰρ om *u*, del vult *A*. — εἰρημένα πάντα καὶ *CN*. — 24 πολὺ συνίστασθαι (συνίστ.] εἶναι c) κατασκ. *CcN*. — 25 τε τὰ πολλὰ *N*. — 34 ἀναιρεῖν *u*. — 36 ἀν ελεῖν / αιρεῖν *C*.

Θ.

b Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τάξεως, καὶ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, λεκτέον. δεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἐρωτηματίζειν μέλλοντα τὸν τόπον εὑρεῖν ὅθεν ἐπιχειρητέον, δεύτερον δὲ ἐρωτηματίσαι καὶ τάξαι καθ' ἕκαστα πρὸς ἑαυτόν, τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον εἰπεῖν ταῦτα ἤδη πρὸς ἕτερον. μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον ὁμοίως τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ ἡ σκέψις, τὸ δ' ἤδη ταῦτα τάττειν καὶ ἐρωτηματίζειν ἴδιον τοῦ διαλεκτικοῦ· πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον, τῷ δὲ φιλοσόφῳ καὶ ζητοῦντι καθ' ἑαυτὸν οὐδὲν μέλει, ἐὰν ἀληθῆ μὲν ᾖ καὶ γνώριμα δι' ὧν ὁ συλλογισμός, μὴ θῇ δ' αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς καὶ προορᾶν τὸ συμβησόμενον· ἀλλ' ἴσως κἂν σπουδάσειεν ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ σύνεγγυς εἶναι τὰ ἀξιώματα· ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί.

Τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον· περὶ τάξεως δὲ καὶ τοῦ ἐρωτηματίσαι λεκτέον διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσαι ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίας. ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. αἱ δὲ παρὰ ταύτας λαμβανόμεναι τέτταρές εἰσιν· ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν τοῦ δοθῆναι τὸ καθόλου, ἢ εἰς ὄγκον τοῦ λόγου, ἢ πρὸς κρύψιν τοῦ συμπεράσματος, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον. παρὰ δὲ ταύτας οὐδεμίαν ληπτέον πρότασιν, ἀλλὰ διὰ τούτων αὔξειν καὶ ἐρωτηματίζειν πειρατέον. εἰσὶ δ' αἱ πρὸς κρύψιν ἀγῶνος χάριν· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἡ τοιαύτη πραγματεία πρὸς ἕτερόν ἐστιν, ἀνάγκη καὶ ταύταις χρῆσθαι.

Τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας, δι' ὧν ὁ συλλογισμός, οὐκ εὐθὺς αὐτὰς προτατέον, ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι ἀνωτάτω, οἷον μὴ τῶν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἂν τοῦτο βούληται

155b1 Tit ητ *Ccf.* — 4 δὲ et μὲν om *q.* — ἐρωτιματίζειν pr *A*, ἐρωτᾶν *Ccuqf*, corr *A.* — ἐρωτιματίσαι pr *A.* — 6 ἕκαστον *C.* — 7 ἤδη ταῦτα *Ccu.* — τοῦ] τὸ *u.* — τὸν om *C.* — 9 ἤδη om *C.* — 11 οὐθὲν *u.* — μὲν ᾗ supra vs c. — 12 alt ὁ om *B.* — 13 τὸ] τοῦ *f.* — τοῦ] τὸ pr *A.* — 14 κἂν] ἂν καὶ *Ccu*, corr *A*, ἂν corr *B.* — 25 ἀλλ' ἢ *Ccu.* — καὶ] ἢ *u.* — 30 αὐτὰς om *Ccuq.*

λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων· τεθέντος γὰρ τούτου, καὶ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ συλλογιεῖται, ἐπειδὴ ἀντικείμενα τὰ ἐναντία. ἂν δὲ μὴ τιθῇ, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον, προτείνοντα ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἐναντίων. ἢ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας ληπτέον, ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῇ τὰς δὲ συλλογισμῷ, ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσί, καὶ αὐτὰς προτείνοντα· ἀδηλότερόν τε γὰρ ἀεὶ ἐν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον, καὶ ἅμα τὸ p.156 αὐτὰς τὰς χρησίμους προτεῖναι καὶ μὴ δυνάμενον ἐκείνως λαβεῖν ἕτοιμον. τὰς δὲ παρὰ ταύτας εἰρημένας ληπτέον μὲν τούτων χάριν, ἑκάστῃ δ' ὧδε χρηστέον, ἐπάγοντα μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὸ καθόλου καὶ τῶν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα· γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῖς πολλοῖς. κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέλλει γίνεσθαι, καὶ ταῦτα ὡς πλεῖστα. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἴ τις μὴ μόνον τὰς ἀναγκαίας ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ταῦτα χρησίμων τινὰ συλλογίζοιτο. ἔτι τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον ἀθρόα συλλογίζεσθαι· οὕτω γὰρ ἂν πορρωτάτω ἀποστήσειε τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως. καθόλου δ' εἰπεῖν, οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτικῶς πυνθανόμενον, ὥστ' ἠρωτημένου τοῦ παντὸς λόγου καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα ζητεῖσθαι τὸ διὰ τί. τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα διὰ τοῦ λεχθέντος ἔμπροσθεν τρόπου· μόνου γὰρ τοῦ ἐσχάτου ῥηθέντος συμπεράσματος ἄδηλον πῶς συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὸν ἀποκρινόμενον ἐκ τίνων συμβαίνει, μὴ διαρθρωθέντων τῶν πρότερον συλλογισμῶν. ἥκιστα δ' ἂν διαρθροῖτο ὁ συλλογισμὸς τοῦ συμπεράσματος μὴ τὰ τούτου λήμματα ἡμῶν τιθέντων, ἀλλ' ἐκεῖνα ὑφ' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμ-

---

33 *τῶν ἀντικειμένων cu.* — 34 *ἐὰν Ccu.* — *δὲ* om *u.* — 37 *συλλογισμοῖς* corr *u.* — 38 *ταύτας C.* — *τε* om *f.* — *ἀεὶ* om *C.* — *ἀποτάσει B.*

156a1 alt *τὸ*] *τῷ cu*, corr *C*, *τὸ καὶ* pr *C.* — 2 *καὶ* om *C*, del vult *c.* — *ἐκείνως f*, corr *A.* — 3 *ἕτοιμον* corr *A*, *ἑτοίμως Bq.* — *εἰλημμένας* corr *A.* — 5 *ἐπὶ τὰ u.* — 9 *εἰ μή τις u.* — 10 *ταύτας cqf.* — 12 *συλλ. ἀθρόα u.* — 14 *κρυπτῶς A.* — 16 *πρόσθεν u.* — 17 *ἐσχ. λεχθέντος f.* — 18 *τίνος u.* — 19 *προτέρων Couf.* — 20 *διαρθρωθείη Cc*, rc *u.* — *τὰ τούτου*] *αὐτὰ τὰ f.* — 21 *ὁ* om *u.*

βάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα· τιθεμένων γὰρ τῶν οἰκείων παρ' ἄλληλα μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν προφανές.

Χρὴ δὲ καὶ ὁρισμῷ λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἐνδέχεται, τὴν καθόλου πρότασιν, μὴ ἐπ' αὐτῶν ἀλλ' ἐπὶ τῶν συστοίχων· παραλογίζονται γὰρ ἑαυτούς, ὅταν ἐπὶ τοῦ συστοίχου ληφθῇ ὁ ὁρισμός, ὡς οὐ τὸ καθόλου συγχωροῦντες, οἷον εἰ δέοι λαβεῖν ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν, ληφθείη δ' ἡ ὀργὴ ὄρεξις εἶναι τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν· δῆλον γὰρ ὅτι τούτου ληφθέντος ἔχοιμεν ἂν καθόλου ὃ προαιρούμεθα. τοῖς δ' ἐπ' αὐτῶν προτείνουσι πολλάκις ἀνανεύειν συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον διὰ τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἔνστασιν, οἷον ὅτι ὁ ὀργιζόμενος οὐκ ὀρέγεται τιμωρίας· τοῖς γὰρ γονεῦσιν ὀργιζόμεθα μέν, οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. ἴσως μὲν οὖν οὐχ ἱκανὴ ἡ ἔνστασις· παρ' ἐνίων γὰρ ἱκανὴ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον καὶ ποιῆσαι μεταμέλεσθαι· οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τι πιθανὸν πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρνεῖσθαι τὸ προτεινόμενον. ἐπὶ δὲ τοῦ τῆς ὀργῆς ὁρισμοῦ οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔνστασιν.

Ἔτι τὸ προτείνειν μὴ ὡς δι' αὐτὸ ἀλλ' ἄλλου χάριν προτείνοντα· εὐλαβοῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμα. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅτι μάλιστα ποιεῖν ἄδηλον πότερον τὸ προτεινόμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον βούλεται λαβεῖν· ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ πρὸς τὸν λόγον χρησίμου μᾶλλον τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τιθέασιν.

Ἔτι διὰ τῆς ὁμοιότητος πυνθάνεσθαι· καὶ γὰρ πιθανὸν καὶ λανθάνει μᾶλλον τὸ καθόλου. οἷον ὅτι ὥσπερ ἐπιστήμη καὶ ἄγνοια τῶν ἐναντίων ἡ αὐτή, οὕτω καὶ αἴσθησις τῶν ἐναντίων ἡ αὐτή, ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ αἴσθησις ἡ αὐτή, καὶ ἐπιστήμη. τοῦτο δ' ἐστὶν ὅμοιον ἐπαγωγῇ, οὐ μὴν ταὐτόν

---

24 ὧν εἰσὶν οἱ *C*. — 25 παράλληλον *C*. — 29 αὐτούς *C*. — 30 ὁ om *B*. — 31 διὰ...ὀλιγωρίαν om *uf*, rc mg *C*. — 32 ἡ om *C*. — 36 ὁ] πᾶς ὁ *u*, οὐ πᾶς ὁ *f*. — 37 οὐκ] οὐ πᾶς corr *C*, om *uf*. — 38 οὐκ ἀληθὴς *Cuq*. — ἔνστασις ὑπάρχει· παρ' ἐνίων (μὲν *C* add) γὰρ *Cf*.

156b1 μεταμελεῖσθαι *Cu*. — 3 ἐστιν om *Cu*. — 4 τὸ προτ.] προτ. δεῖ *f*. — ὡς οὐ *uq*. — αὐτὸ *Af*. — 5 προτείναντα *f*. — 6 πότερον rc *u*. — 8 πρὸς τὴν θέσιν *uf*. — αὐτοῖς *uf*. — 10 ἔτι τὸ διὰ *f*. — 11 ὅτι om *AB*. — 12 καὶ ἡ αἴσθησις *Cu*. — 13 ἐπειδὴ ἡ αἴσθ. *C*. — αὐτὴ τῶν ἐναντίων καὶ *uf*, corr *C*.

γε· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα τὸ καθόλου λαμβάνεται, ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων οὐκ ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου, ὑφ' ὃ πάντα τὰ ὅμοιά ἐστιν.

Δεῖ δὲ καὶ αὐτόν ποτε αὑτῷ ἔνστασιν φέρειν· ἀνυπόπτως γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πρὸς τοὺς δοκοῦντας δικαίως ἐπιχειρεῖν. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιλέγειν ὅτι σύνηθες καὶ λεγόμενον τὸ τοιοῦτον· ὀκνοῦσι γὰρ κινεῖν τὸ εἰωθὸς ἔνστασιν μὴ ἔχοντες. ἅμα δὲ καὶ τῷ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ τοῖς τοιούτοις φυλάττονται κινεῖν αὐτά. ἔτι τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὅλως χρήσιμον ᾖ· πρὸς γὰρ τοὺς σπουδάζοντας μᾶλλον ἀντιτείνουσιν. καὶ τὸ ὡς ἐν παραβολῇ προτείνειν· τὸ γὰρ δι' ἄλλο προτεινόμενον καὶ μὴ δι' αὐτὸ χρήσιμον τιθέασι μᾶλλον. ἔτι μὴ αὐτὸ προτείνειν ὃ δεῖ ληφθῆναι, ἀλλ' ᾧ τοῦτο ἕπεται ἐξ ἀνάγκης· μᾶλλόν τε γὰρ συγχωροῦσι διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἐκ τούτου φανερὸν εἶναι τὸ συμβησόμενον, καὶ ληφθέντος τούτου εἴληπται κἀκεῖνο. καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτῳ ἐρωτᾶν ὃ μάλιστα βούλεται λαβεῖν· μάλιστα γὰρ τὰ πρῶτα ἀνανεύουσι διὰ τὸ τοὺς πλείστους τῶν ἐρωτώντων πρῶτα λέγειν περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσιν. πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τοιαῦτα προτείνειν· οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἂν μὴ παντελῶς φανερὸν ᾖ τὸ συμβησόμενον, ἐπὶ τελευτῆς δὲ δυσκολαίνουσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι οἴονται δριμεῖς εἶναι ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι· θέντες γὰρ τὰ πλεῖστα ἐπὶ τέλους τερθρεύονται ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμένων· τιθέασι δὲ προχείρως, πιστεύοντες τῇ ἕξει καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι. ἔτι τὸ μηκύνειν καὶ παρεμβάλλειν p. 157
τὰ μηδὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον, καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες· πολλῶν γὰρ ὄντων ἄδηλον ἐν ὁποίῳ τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες ἐν παραβύστῳ προστιθέντες ἃ καθ' αὑτὰ προτεινόμενα οὐκ ἂν τεθείη.

15 ἕκαστον u. — 17 ᾧ u, pr AB. — ἅπαντα Cuqf. — τὰ om C. — 18 ἑαυτῷ C, corr A. — ἑαυτῷ ποτὲ u. — 20 καὶ om u. — 21 τοιοῦτο u. — 22 τῷ] διὰ τὸ BCqf, τὸ u. — αὐτοὺς C. — 26 ἄλλο τι προτ. u. — 29 τούτων u. — 30 ἐκεῖνο. καὶ οὐ τὸ C. — 31 πρῶτα τῶν ἐρωτημάτων ἀνανεύουσι BCf. — 33 ὧν q. — 35 ἐὰν Cu. — 37 γὰρ (πρὸς add B) τὰ πρῶτα (τὰ add Bf) Bqf. — 39 προχείρως om C.

157a1 πήσεσθαι pr A, corr B. — 2 μηθὲν C. — 3 ἀδηλότερον τὸ ψ. C. — 4 τιθέντες C.

Εἰς μὲν οὖν κρύψιν τοῖς εἰρημένοις χρηστέον, εἰς δὲ κόσμον ἐπαγωγῇ καὶ διαιρέσει τῶν συγγενῶν. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὁποῖον τί ἐστι δῆλον, τὸ δὲ διαιρεῖσθαι τοιοῦτον οἷον ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμης βελτίων ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι ἢ τῷ βελτιόνων, καὶ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν αἱ μὲν θεωρητικαὶ αἱ δὲ πρακτικαὶ αἱ δὲ ποιητικαί. τῶν γὰρ τοιούτων ἕκαστον συνεπικοσμεῖ μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖα δὲ ῥηθῆναι πρὸς τὸ συμπέρασμα.

Εἰς δὲ σαφήνειαν παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον, παραδείγματα δὲ οἰκεῖα καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Ὅμηρος, μὴ οἷα Χοιρίλος· οὕτω γὰρ ἂν σαφέστερον εἴη τὸ προτεινόμενον.

2 Χρηστέον δ' ἐν τῷ διαλέγεσθαι τῷ μὲν συλλογισμῷ πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς, τῇ δ' ἐπαγωγῇ τοὐναντίον πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον· εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτου καὶ πρότερον. ἔστι δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτῆσαι τὸ καθόλου, ἐπ' ἐνίων δ' οὐ ῥάδιον διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ὁμοιότησιν ὄνομα πάσαις κοινόν· ἀλλ' ὅταν δέῃ τὸ καθόλου λαβεῖν, οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων φασίν· τοῦτο δὲ διορίσαι τῶν χαλεπωτάτων ἐστίν, ὁποῖα τῶν προφερομένων τοιαῦτα καὶ ποῖα οὔ. καὶ παρὰ τοῦτο πολλάκις ἀλλήλους παρακρούονται κατὰ τοὺς λόγους, οἱ μὲν φάσκοντες ὅμοια εἶναι τὰ μὴ ὄντα ὅμοια, οἱ δ' ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶναι ὅμοια. διὸ πειρατέον ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν, ὅπως μήτε τῷ ἀποκρινομένῳ ἐξῇ ἀμφισβητεῖν ὡς οὐχ ὁμοίως τὸ ἐπιφερόμενον λέγεται, μήτε τῷ ἐρωτῶντι συκοφαντεῖν ὡς ὁμοίως λεγομένου, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν οὐχ ὁμοίως λεγομένων ὁμοίως φαίνεται λέγεσθαι.

Ὅταν δ' ἐπάγοντος ἐπὶ πολλῶν μὴ διδῷ τὸ καθόλου, τότε δίκαιον ἀπαιτεῖν ἔνστασιν. μὴ εἰπόντα δ' αὐτὸν ἐπὶ τίνων οὕτως, οὐ δίκαιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τίνων οὐχ οὕτως· δεῖ γὰρ ἐπάγοντα πρότερον οὕτω τὴν ἔνστασιν ἀπαιτεῖν. ἀξιωτέον τε τὰς ἐνστάσεις μὴ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προτεινομένου φέρειν, ἐὰν μὴ ἓν μόνον ᾖ τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡ δυὰς τῶν ἀρτίων μόνος

10 *αἱ δὲ πρακτικαὶ* om *C.* — 11 *τοιούτων γὰρ f.* — *τοιούτον* (sic) pr *A.* — 12 *εἰς Cu.* — 16 *σαφέστερον ἂν Cu.* — 21 *τούτων uq.* — 22 *τὸ μὴ* om *C.* — 24 *τὸ* om *A.* — 26 *ὁποῖα u.* — 37 *δὲ C*, om *u.* — 38 *ἂν μὴ μόνον ἓν C.* — 39 *τοιοῦτο u.* — *ἀριθμὸς μόνος Cu.*

b ἀριθμὸς πρῶτος· δεῖ γὰρ τὸν ἐνιστάμενον ἐφ' ἑτέρου τὴν ἔνστασιν φέρειν, ἢ λέγειν ὅτι τοῦτο μόνον τοιοῦτο. πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους τῷ καθόλου, μὴ ἐν αὐτῷ δὲ τὴν ἔνστασιν φέροντας ἀλλ' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, οἷον ὅτι ἔχοι ἄν τις τὸ μὴ αὑτοῦ χρῶμα ἢ πόδα ἢ χεῖρα (ἔχοι γὰρ ἂν ὁ ζωγράφος χρῶμα καὶ ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὴ αὑτοῦ) διελόμενον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐρωτητέον· λανθανούσης γὰρ τῆς ὁμωνυμίας εὖ δόξει ἐνστῆναι τῇ προτάσει. ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐνιστάμενος κωλύῃ τὴν ἐρώτησιν, ἀφαιροῦντα δεῖ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις προτείνειν τὸ λοιπὸν καθόλου ποιοῦντα, ἕως ἂν λάβῃ τὸ χρήσιμον. οἷον ἐπὶ τῆς λήθης καὶ τοῦ ἐπιλελῆσθαι· οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸν ἀποβεβληκότα ἐπιστήμην ἐπιλελῆσθαι, διότι μεταπεσόντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε μὲν τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλέλησται δ' οὔ. ῥητέον οὖν ἀφελόντα ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις τὸ λοιπόν, οἷον εἰ διαμένοντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε τὴν ἐπιστήμην, διότι ἐπιλέλησται. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους διότι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον ἀντίκειται κακόν· προφέρουσι γὰρ ὅτι τῇ ὑγιείᾳ, ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς εὐεξίας, μεῖζον κακὸν ἀντίκειται· τὴν γὰρ νόσον μεῖζον κακὸν εἶναι τῆς καχεξίας. ἀφαιρετέον οὖν καὶ ἐπὶ τούτου ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις· ἀφαιρεθέντος γὰρ μᾶλλον ἂν θείη, οἷον ὅτι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον κακὸν ἀντίκειται, ἐὰν μὴ συνεπιφέρῃ θάτερον θάτερον, καθάπερ ἡ εὐεξία τὴν ὑγίειαν. οὐ μόνον δ' ἐνισταμένου τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ κἂν ἄνευ ἐνστάσεως ἀρνῆται διὰ τὸ προορᾶν τι τῶν τοιούτων· ἀφαιρεθέντος γὰρ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, ἀναγκασθήσεται τιθέναι διὰ τὸ μὴ προορᾶν ἐν τῷ λοιπῷ ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως· ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ, ἀπαιτούμενος ἔνστασιν οὐ μὴ ἔχῃ ἀποδοῦναι. εἰσὶ δὲ τοιαῦται τῶν προτάσεων αἳ ἐπὶ τὶ μὲν ψευδεῖς ἐπὶ τὶ δ' ἀληθεῖς· ἐπὶ τούτων γὰρ ἔστιν ἀφελόντα τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. ἐὰν δ' ἐπὶ πολλῶν προτείνοντος μὴ φέρῃ ἔνστασιν,

---

157b1 ἀριθμὸς pr om *C*. — ἕτερον *u*. — 2 τοιοῦτο μόνον τοῦτο *C*. — 3 τὸ *u*. — 4 ἑαυτοῦ *Cu*, idem 6 *u*, αὐτοῦ *A*, idem 6, ubi *f* ὄντα αὐτοῦ. — 11 λάβῃς *C*. — 12 ἀποβ. τὴν ἐπιστήμην *u*. — 13 διὰ τὸ μ. τ. πρ. ἀποβεβληκέναι *C*. — 14 μὲν om *AB*. — ἐπιλελῆσθαι *C*, pr *A*. — 16 ὅτι corr *A*. — 20 εἶναι ante κακὸν *u*, pr om *C*. — 21 τούτων *Cu*. — 23 alt θάτερον om *u* et pr *C*. — 24 τούτου *C*. — 27 οὐχὶ *C*. — 28 οὐχ ἕξει *Cu*. — 31 φέρῃ τὴν ἔνστ. *u*.

ἀξιωτέον τιθέναι· διαλεκτικὴ γάρ ἐστι πρότασις πρὸς ἣν οὕτως ἐπὶ πολλῶν ἔχουσαν μὴ ἔστιν ἔνστασις.

Ὅταν δ' ἐνδέχηται τὸ αὐτὸ ἄνευ τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίσασθαι, ἀποδεικνύντι μὲν καὶ μὴ διαλεγομένῳ οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἐκείνως συλλογίσασθαι, διαλεγομένῳ δὲ πρὸς ἄλλον οὐ χρηστέον τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμῷ. ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισαμένῳ οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν· ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσηται,
p. 158 *ἂν μὴ λίαν ᾖ περιφανὲς ψεῦδος ὄν, οὐκ ἀδύνατόν φασιν εἶναι, ὥστ' οὐ γίνεται τοῖς ἐρωτῶσιν ὃ βούλονται.*

Δεῖ δὲ προτείνειν ὅσα ἐπὶ πολλῶν μὲν οὕτως ἔχει, ἔνστασις δὲ ἢ ὅλως μὴ ἔστιν ἢ μὴ ἐπιπολῆς τὸ συνιδεῖν· μὴ δυνάμενοι γὰρ συνορᾶν ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ἀληθὲς ὂν τιθέασιν.

Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρώτημα ποιεῖν· εἰ δὲ μή, ἀνανεύσαντος οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός. πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος ἀλλ' ὡς συμβαῖνον ἐπιφέροντος ἀρνοῦνται, καὶ τοῦτο ποιοῦντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅτι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων. ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν ἐρωτήσῃ, ὁ δ' ἀρνηθῇ, παντελῶς οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός.

Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι, οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ποσαχῶς λέγεται τἀγαθόν; ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτικὴ πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνασθαι ναί ἢ οὔ· πρὸς δὲ τὰς εἰρημένας οὐκ ἔστιν. διὸ οὐ διαλεκτικά ἐστι τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἂν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ, οἷον ἆρά γε τὸ ἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτως λέγεται; πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα ῥᾳδία ἡ ἀπόκρισις ἢ καταφήσαντι ἢ ἀποφήσαντι. διὸ πειρατέον οὕτω προτείνειν τὰς τοιαύτας τῶν προτάσεων. ἅμα δὲ καὶ δίκαιον ἴσως παρ' ἐκείνου ζητεῖν πο-

---

32 *γάρ* om *u.* — 34 *ἄνευ τε*] *καὶ ἄνευ C*, *ἄνευ u.* — 35 *συλλογίζεσθαι C.* — *καὶ μὴ διαλεγομένῳ* om *C.* — 36 *ἢ οὕτως ἢ u.* — 37 *δὲ... συλλογισμῷ* om *u.* — 38 *γὰρ* om *u.* — *συλλογισαμένου C.* — 39 *συλλογίζωνται C*, *συλλογίσωνται u.*

158a1 *ἐὰν C.* — *περιφανὲς τὸ ψ. C.* — 2 *γίνονται Aq.* — *ἃ C.* — 4 *ἐπὶ πολλῆς f.* — *τὸ*] *ἤ τὸ* (sic) *A*, *ἢ τὸ B*, pr *C*, *ᾗ τὸ ufq* — 5 *γὰρ τὸ συνορᾶν q.* — 11 *ὅ τι* codices. — 15 *τὸ ἀγαθόν u.* — 16 *ἀποκρίνεσθαι Bq.* — 18 *ἐὰν Cu.* — 19 *τἀγαθὸν uq*, id 23 *uqf.* — *οὕτως* om *u.* — 21 post *τοιαύτας* quatuor vel quinque vbb del *C.*

σαφῶς λέγεται τὸ ἀγαθόν, ὅταν αὐτοῦ διαιρουμένου καὶ προτείνοντος μηδαμῶς συγχωρῇ.

Ὅστις δ' ἕνα λόγον πολὺν χρόνον ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται. εἰ μὲν γὰρ ἀποκρινομένου τοῦ ἐρωτωμένου τὸ ἐρωτώμενον, δῆλον ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ ἢ πολλάκις ταὐτά, ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμόν· ἐξ ὀλίγων γὰρ πᾶς συλλογισμός· εἰ δὲ μὴ ἀποκρινομένου, ὅτι οὐκ ἐπιτιμᾷ ἢ ἀφίσταται.

Ἔστι δ' ἐπιχειρεῖν τε χαλεπὸν καὶ ὑπέχειν ῥᾴδιον τὰς 3
αὐτὰς ὑποθέσεις. ἔστι δὲ τοιαῦτα τά τε φύσει πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ὅρου δεῖται, τὰ δ' ἔσχατα διὰ πολλῶν περαίνεται βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων, ἢ σοφισματώδη φαίνεται τὰ ἐπιχειρήματα· ἀδύνατον γὰρ ἀποδεῖξαί τι μὴ ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν καὶ συνείραντα μέχρι τῶν ἐσχάτων. ὁρίζεσθαι μὲν οὖν οὔτ' ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι, οὔτ' ἂν ὁ ἐρωτῶν ὁρίζηται προσέχουσιν· μὴ γενομένου δὲ φανεροῦ τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥᾴδιον ἐπιχειρεῖν. μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον περὶ b
τὰς ἀρχὰς συμβαίνει· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα διὰ τούτων δείκνυται, ταῦτα δ' οὐκ ἐνδέχεται δι' ἑτέρων, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὁρισμῷ τῶν τοιούτων ἕκαστον γνωρίζειν.

Ἔστι δὲ δυσεπιχείρητα καὶ τὰ λίαν ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς πρὸς αὐτὰ λόγους πορίσασθαι, ὀλίγων ὄντων τῶν ἀνὰ μέσον αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀνάγκη δείκνυσθαι τὰ μετὰ ταῦτα. τῶν δὲ ὅρων δυσεπιχειρητότατοι πάντων εἰσὶν ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἃ πρῶτον μὲν ἄδηλά ἐστιν εἴτε ἁπλῶς εἴτε πολλαχῶς λέγεται, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲ γνώριμα πότερον κυρίως ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τοῦ ὁρισαμένου λέγεται. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀσαφῆ εἶναι οὐκ ἔχει ἐπιχειρήματα, διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι, εἰ παρὰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιαῦτ' ἐστίν, οὐκ ἔχει ἐπιτίμησιν.

---

24 συγχωρήσῃ Cu. — 26 τοῦ ἐρωτωμένου om Cu. — τὸ ἠρωτημένον u. — 28 pr ἢ om C. — 31 τε om u. — 32 δὲ] δὲ τὰ u. — 36 τι] τὸν u. — 37 συνείροντα C. — 38 οὔτ'...οὔτ'] οὐκ...οὐδ' Cu. — 39 γινομένου u. — τί] τοῦ τί C.

158b1 τοιοῦτο BCuq. — 5 ἔτι q. — δὲ om u. — τῆς om C. — 6 πορίσασθαι λόγους C. — 7 αὐτῶν C. — ἐξ ὧν u. — 8 μεταυτά B. — 9 πάντων] πάντων μάλιστα u, μάλιστα C. — 11 πότερα A. — 12 ὡρισμένου u. — 14 τοιοῦτό B.

Ὅλως δὲ πᾶν πρόβλημα, ὅταν ᾖ δυσεπιχείρητον, ἢ ὅρου δεῖσθαι ὑποληπτέον, ἢ τῶν πολλαχῶς ἢ τῶν κατὰ μεταφορὰν εἶναι λεγομένων, ἢ οὐ πόῤῥω τῶν ἀρχῶν, ἢ διὰ τὸ μὴ φανερὸν εἶναι πρῶτον ἡμῖν τοῦτ' αὐτό, κατὰ τίνα ποτὲ τῶν εἰρημένων τρόπων ἐστὶν ὃ τὴν ἀπορίαν παρέχεται· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ τρόπου δῆλον ὅτι ἢ ὁρίζεσθαι ἂν δέοι ἢ διαιρεῖσθαι ἢ τὰς ἀνὰ μέσον προτάσεις πορίζεσθαι· διὰ τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔσχατα.

Πολλαῖς τε τῶν θέσεων μὴ καλῶς ἀποδιδομένου τοῦ ὁρισμοῦ οὐ ῥᾴδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν, οἷον πότερον ἓν ἑνὶ ἐναντίον ἢ πλείω· ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον ῥᾴδιον συμβιβάσαι πότερον ἐνδέχεται πλείω τῷ αὐτῷ εἶναι ἐναντία ἢ οὔ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁρισμοῦ δεομένων. ἔοικε δὲ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἔνια δι' ὁρισμοῦ ἔλλειψιν οὐ ῥᾳδίως γράφεσθαι, οἷον καὶ ὅτι ἡ παρὰ τὴν πλευρὰν τέμνουσα τὸ ἐπίπεδον ὁμοίως διαιρεῖ τήν τε γραμμὴν καὶ τὸ χωρίον. τοῦ δὲ ὁρισμοῦ ῥηθέντος εὐθέως φανερὸν τὸ λεγόμενον· τὴν γὰρ αὐτὴν ἀνταναίρεσιν ἔχει τὰ χωρία καὶ αἱ γραμμαί· ἔστι δ' ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ λόγου οὗτος. ἁπλῶς δὲ τὰ πρῶτα τῶν στοιχείων τιθεμένων μὲν τῶν ὁρισμῶν, οἷον τί γραμμὴ καὶ τί κύκλος, ῥᾷστα δεῖξαι, πλὴν οὐ πολλά γε πρὸς ἕκαστον ἔστι τούτων ἐπιχειρεῖν διὰ τὸ μὴ πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον εἶναι· ἂν δὲ μὴ τιθῶνται οἱ τῶν ἀρχῶν ὁρισμοί, χαλεπόν, τάχα δ' ὅλως
p.159 ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς λόγους ἔχει.

Οὔκουν δεῖ λανθάνειν, ὅταν δυσεπιχείρητος ᾖ ἡ θέσις, ὅτι πέπονθέ τι τῶν εἰρημένων. ὅταν δ' ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεγῆναι ἢ τὴν θέσιν, διαπορήσειεν ἄν τις πότερον θετέον τὰ τοιαῦτα ἢ οὔ. εἰ γὰρ μὴ

---

18 alt ἢ om *Cuq*. — 19 *πρῶτον ἡμῖν* om *q*. — 27 *τῷ αὐτῷ πλείω u*. — 28 *δὲ τρόπον* et 29 *τῶν ὁρισμοῦ δεομένων* pr om *C*. — 30 *ἔκλειψιν u*. — 31 *ὅτι καὶ q*. — *καὶ* del volt *A*. — *ἐπίπεδον γραμμὴ ὁμοίως f*, corr *C*. — 37 *πλὴν* ... *ἐπιχειρεῖν* rc mg *C* ut schol. — *αὐτῶν Cu*. — *αὐτῶν ἔστιν f*. — *ἐγχειρεῖν ABf*. — 38 *διὰ τὸ* corr *C*. — *οὐ C*. — *ἐὰν C*.

159a3 *δεῖ* om et *λανθάνει* corr *B*. — *ᾖ* om *C*. — 4 *πρὸς* pr om *AB*. — 5 *ἔργον*] *ἔργον εἶναι uf*, *ἔργον τοῦ* vel *τῷ* corr *A*. — 6 *εἰ μὲν γὰρ (u) τιθῇ C*.

θήσει ἀλλ' ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο διαλέγεσθαι, μεῖζον προστάξει τοῦ ἐν ἀρχῇ κειμένου· εἰ δὲ θήσει, πιστεύσει ἐξ ἧττον πιστῶν. εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπώτερον τὸ πρόβλημα ποιεῖν, θετέον, εἰ δὲ διὰ γνωριμωτέρων συλλογίζεσθαι, οὐ θετέον· ἢ τῷ μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον, ἂν μὴ γνωριμώτερον ᾖ, τῷ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, ἂν ἀληθὲς μόνον φαίνηται. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐρωτῶντί τε καὶ διδάσκοντι ἀξιωτέον τιθέναι.

4 Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τάττειν δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· περὶ δ' ἀποκρίσεως πρῶτον μὲν διοριστέον τί ἐστιν ἔργον τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου, καθάπερ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος. ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος τὸ οὕτως ἐπαγαγεῖν τὸν λόγον ὥστε ποιῆσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδοξότατα λέγειν τῶν διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίων, τοῦ δ' ἀποκρινομένου τὸ μὴ δι' αὑτὸν φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἢ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν· ἑτέρα γὰρ ἴσως ἁμαρτία τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι κατὰ τρόπον.

5 Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδιόριστα τοῖς γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα τοὺς λόγους ποιουμένοις· οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς διδάσκουσιν ἢ μανθάνουσι καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις, οὐδὲ τούτοις τε καὶ τοῖς διατρίβουσι μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν. τῷ μὲν γὰρ μανθάνοντι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα· καὶ γὰρ οὐδ' ἐπιχειρεῖ ψεῦδος οὐδεὶς διδάσκειν· τῶν δ' ἀγωνιζομένων τὸν μὲν ἐρωτῶντα φαίνεσθαί τι δεῖ ποιεῖν πάντως, τὸν δ' ἀποκρινόμενον μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν. ἐν δὲ ταῖς διαλεκτικαῖς συνόδοις τοῖς μὴ ἀγῶνος χάριν ἀλλὰ πείρας καὶ σκέψεως τοὺς λόγους ποιουμένοις οὐ διήρθρωταί πω τίνος δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον καὶ ὁποῖα διδόναι καὶ ποῖα μὴ πρὸς τὸ καλῶς ἢ μὴ καλῶς φυλάττειν τὴν θέσιν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι πειραθῶμεν εἰπεῖν.

Ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον θέμενον ἤτοι ἔνδοξον ἢ ἄδοξον θέσιν ἢ μηδέτερον, καὶ ἤτοι ἁπλῶς

---

7 ἀξιώσοι Bq. — 8 προτάξει corr u. — 10 εἰ...θετέον om u. — 12 τῷ...φαίνηται om q. — 16 μὲν] μὲν οὖν u. — 18 μὲν] καλῶς u. — 22 τὸ om C. — 25 ἕνεκεν καὶ πείρας C. — 26 τοῖς] τοῖς τε u. — 27 ἢ] καὶ Cufq. — καὶ pr om AB. — 34 πως C. — 35 ποῖα Cu. — 36 καλῶς om u. — οὐθὲν u. — 37 τι om C. — 38 ἀναγκαῖον f. — 39 ἢ μηδέτερον om B, corr A, rc supra vs q, μηδετέραν Cf.

b ἔνδοξον ἢ ἄδοξον ἢ ὡρισμένως, οἷον τῳδί τινι ἢ αὑτῷ ἢ ἄλλῳ. διαφέρει δ' οὐδὲν ὁπωσοῦν ἐνδόξου ἢ ἀδόξου οὔσης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τοῦ καλῶς ἀποκρίνεσθαι καὶ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν. ἀδόξου μὲν οὖν οὔσης τῆς θέσεως ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι, ἐνδόξου δ' ἄδοξον· τὸ γὰρ ἀντικείμενον ἀεὶ τῇ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον μήτ' ἔνδοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. ἐπεὶ δ' ὁ καλῶς συλλογιζόμενος ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τὸ προβληθὲν ἀποδείκνυσι, φανερὸν ὡς ἀδόξου μὲν ὄντος ἁπλῶς τοῦ κειμένου οὐ δοτέον τῷ ἀποκρινομένῳ οὔθ' ὃ μὴ δοκεῖ ἁπλῶς, οὔθ' ὃ δοκεῖ μὲν ἧττον δὲ τοῦ συμπεράσματος δοκεῖ. ἀδόξου γὰρ οὔσης τῆς θέσεως ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα, ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα ἔνδοξα πάντ' εἶναι καὶ μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ προκειμένου, εἰ μέλλει διὰ τῶν γνωριμωτέρων τὸ ἧττον γνώριμον περαίνεσθαι. ὥστ' εἴ τι μὴ τοιοῦτόν ἐστι τῶν ἐρωτωμένων, οὐ θετέον τῷ ἀποκρινομένῳ. εἰ δ' ἔνδοξος ἁπλῶς ἡ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα ἁπλῶς ἄδοξον. θετέον οὖν τά τε δοκοῦντα πάντα, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα ἧττόν ἐστιν ἄδοξα τοῦ συμπεράσματος· ἱκανῶς γὰρ ἂν δόξειε διειλέχθαι. ὁμοίως δὲ εἰ μήτ' ἄδοξος μήτ' ἔνδοξός ἐστιν ἡ θέσις· καὶ γὰρ οὕτως τά τε φαινόμενα ἅπαντα δοτέον, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἐνδοξοτέρους συμβήσεται τοὺς λόγους γίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον, πρὸς τὰ δοκοῦντα ἁπλῶς τὴν σύγκρισιν ποιητέον· εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον ἀλλὰ τῷ ἀποκρινομένῳ, πρὸς αὐτὸν τὸ δοκοῦν καὶ μὴ δοκοῦν κρίνοντα θετέον ἢ οὐ θετέον. ἂν δ' ἑτέρου δόξαν διαφυλάττῃ ὁ ἀποκρινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἀποβλέποντα θετέον ἕκαστα καὶ ἀρνητέον. διὸ καὶ οἱ κομίζοντες ἀλλοτρίας δόξας, οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶναι ταὐτόν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν, οὐ διδόασι

159b1 ἄδοξον ἢ ἔνδοξον *C.* — τῳδέ *C.* — ἑαυτῷ *C.* — 2 οὐθὲν *u.* — 3 ἀποκρίνασθαι *C.* — μὴ διδόναι pr *AB.* — 4 οὖν om *B.* — τῆς θέσεως οὔσης *uq.* — 6 ἀναγκαῖον *f.* — 7 ἔνδοξον μήτ' ἄδοξον *Cu.* — 10 et 14 ἃ *u.* — 11 τοῦ om *u.* — 13 πάντ' ἔνδοξα *Cu.* — 14 κειμένου *Cu.* — μέλλοι *u.* — 17 ἁπλῶς om *Cu.* — 18 ἅπαντα *C.* — 19 δόξῃ *u.* — 20 δὲ καὶ εἰ *Cuq*, corr *A.* — 21 τε om *Cf.* — πάντα *Cuf.* — 24 οὖν om *u.* — ἢ ἄδοξον om *A.* — 27 ἑαυτὸν *f*, αὑτὸν corr *A.* — καὶ τὸ μὴ *q*, rc *C.* — καὶ μὴ δοκοῦν rc mg *A*, pr om *C.* — κρίναντα *f.* — ἐὰν *Cf.* — 30 καὶ οἱ κομ. corr *A.*

μὴ παρεῖναι ἅμα τῷ αὐτῷ τἀναντία, οὐχ ὡς οὐ δοκοῦν αὐτοῖς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καθ' Ἡράκλειτον οὕτω λεκτέον. ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ παρ' ἀλλήλων δεχόμενοι τὰς θέσεις· στοχάζονται γὰρ ὡς ἂν εἴπειεν ὁ θέμενος.

Φανερὸν οὖν τίνων στοχαστέον τῷ ἀποκρινομένῳ, εἴτε 6 ἁπλῶς ἔνδοξον εἴτε τινὶ τὸ κείμενόν ἐστιν. ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πᾶν τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἔνδοξον εἶναι ἢ ἄδοξον ἢ μηδέτερον, καὶ ἢ πρὸς τὸν λόγον ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον εἶναι τὸ ἐρωτώμενον, ἐὰν μὲν ᾖ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον φήσαντα p.160 δοκεῖν, ἐὰν δὲ μὴ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μέν, ἐπισημαντέον δὲ τὸ μὴ δοκοῦν πρὸς εὐλάβειαν εὐηθείας. ὄντος δὲ πρὸς τὸν λόγον καὶ δοκοῦντος λεκτέον ὅτι δοκεῖ μέν, ἀλλὰ λίαν σύνεγγυς τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐστὶ καὶ ἀναιρεῖται τούτου τεθέντος τὸ κείμενον. εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, λίαν δ' ἄδοξον τὸ ἀξίωμα, συμβαίνειν μὲν φατέον τούτου τεθέντος, ἀλλὰ λίαν εὔηθες εἶναι τὸ προτεινόμενον. εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον μήτ' ἔνδοξον, εἰ μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μηδὲν διορίσαντι, εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. οὕτω γὰρ ὅ τ' ἀποκρινόμενος οὐδὲν δόξει δι' αὐτὸν πάσχειν, ἐὰν προορῶν ἕκαστα τιθῇ, ὅ τ' ἐρωτῶν τεύξεται συλλογισμοῦ τιθεμένων αὐτῷ πάντων τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος. ὅσοι δ' ἐξ ἀδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος ἐπιχειροῦσι συλλογίζεσθαι, δῆλον ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται· διὸ τοῖς ἐρωτῶσιν οὐ θετέον.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀσαφῶς καὶ πλεοναχῶς λε- 7 γομένων ἀπαντητέον. ἐπεὶ γὰρ δέδοται τῷ ἀποκρινομένῳ μὴ μανθάνοντι εἰπεῖν ὅτι οὐ μανθάνω, καὶ πλεοναχῶς λεγομένου μὴ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογῆσαι ἢ ἀρνήσασθαι, δῆλον ὡς πρῶτον μέν, ἂν μὴ σαφὲς ᾖ τὸ ῥηθέν, οὐκ ἀποκνητέον τὸ φάναι μὴ συνιέναι· πολλάκις γὰρ ἐκ τοῦ μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντας διδόναι ἀπαντᾷ τι δυσχερές. ἂν δὲ γνώριμον μὲν ᾖ πλεοναχῶς δὲ λεγόμενον, ἐὰν μὲν ἐπὶ πάντων ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ᾖ τὸ λεγόμενον, δοτέον ἁπλῶς ἢ ἀρνητέον,

32 οὐ om *u*. — 33 δεκτέον *C*. — 35 εἴποιεν *B*, corr *AC*, εἴποι *qf*. — οἱ θέμενοι *C*. — 38 ἢ ἄδοξον εἶναι *u*. — 39 pr ἢ om *Cu*.

160a1, 2, 24 ἂν *Cu* et 26 *C*. — 1 μὲν οὖν ᾖ *Bf*. — 2 καὶ] ἢ καὶ *B*, μὲν ᾖ *f*. — λόγον δὲ δοτέον *f*. — 3 δὲ ὅτι οὐ δοκεῖ *f*. — 5 ἐστὶ om *C*. — 6 δ' om *u*. — 7 συμβαίνει pr *A*. — μὲν om *C*. — 12 αὐτὸν *u*. — ἐάνπερ *Cu*. — 17 ἀσαφῶν pr *A*. — 22 μὴ φάναι *C*. — 23 ἐὰν *Cu*.

ἐὰν δ' ἐπὶ τὶ μὲν ψεῦδος ᾖ ἐπὶ τὶ δ' ἀληθές, ἐπισημαντέον ὅτι πλεοναχῶς λέγεται καὶ διότι τὸ μὲν ψεῦδος τὸ δ' ἀληθές· ὕστερον γὰρ διαιρουμένου ἄδηλον εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ συνεώρα τὸ ἀμφίβολον. ἐὰν δὲ μὴ προΐδῃ τὸ ἀμφίβολον ἀλλ' εἰς θάτερον βλέψας θῇ, ῥητέον πρὸς τὸν ἐπὶ θάτερον ἄγοντα ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔδωκα ἀλλ' εἰς θάτερον αὐτῶν· πλειόνων γὰρ ὄντων τῶν ὑπὸ ταὐτὸν ὄνομα ἢ λόγον ῥᾳδία ἡ ἀμφισβήτησις. ἐὰν δὲ καὶ σαφὲς ᾖ καὶ ἁπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ναί ἢ οὔ ἀποκριτέον.

8 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστικὴ ἢ τούτων τίς ἐστιν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ἢ τινος τούτων ἕνεκα (δῆλον δ' ὅταν ἑτέρου χάριν λαμβάνηται τῷ πλείω τὰ ὅμοια ἐρωτᾶν· ἢ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' ὁμοιότητος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσιν), τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα πάντα θετέον, ἂν ᾖ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα, πρὸς δὲ τὸ καθόλου πειρατέον ἔνστασιν φέρειν· τὸ γὰρ ἄνευ ἐνστάσεως, ἢ οὔσης ἢ δοκούσης, κωλύειν τὸν λόγον δυσκολαίνειν ἐστίν. εἰ οὖν ἐπὶ πολλῶν φαινομένου μὴ δίδωσι τὸ καθόλου μὴ ἔχων ἔνστασιν, φανερὸν ὅτι δυσκολαίνει. ἔτι εἰ μηδ' ἀντεπιχειρεῖν ἔχει ὅτι οὐκ ἀληθές, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειε δυσκολαίνειν. καίτοι οὐδὲ τοῦθ' ἱκανόν· πολλοὺς γὰρ λόγους ἔχομεν ἐναντίους ταῖς δόξαις, οὓς χαλεπὸν λύειν, καθάπερ τὸν Ζήνωνος ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τἀντικείμενα τούτοις οὐ θετέον. εἰ οὖν μήτ' ἔνστασιν μήτ' ἀντεπιχειρεῖν ἔχων μὴ τίθησι, δῆλον ὅτι δυσκολαίνει· ἔστι γὰρ ἡ ἐν λόγοις δυσκολία ἀπόκρισις παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, συλλογισμοῦ φθαρτική.

9 Ὑπέχειν δὲ καὶ θέσιν καὶ ὁρισμὸν αὐτὸν αὑτῷ δεῖ προεγχειρήσαντα· ἐξ ὧν γὰρ ἀναιροῦσιν οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον, δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντιωτέον.

---

28 post ἀληθές del un vel duo vbb *C*. — γὰρ] δὲ *u*. — 29 ἂν *q*. — μὴ rc *u*. — 30 βλέψας θῇ] βιασθῇ *C*, ἐμβλέψας θῇ *q*. — θῇ] θῇ ἢ μή *AB*. — 31 ἔδωκεν *u*. — 32 ταὐτὸ *Cu*. — 36 ὁ pr om *C*. — 39 πάντα om *f*. — ἐὰν *B*.

160b3 φαινομένων *q*, in φαινομένου *A* litteram υ corr. — 4 μὴ] οὐ rc add *u*. — 5 ἔτι δ' εἰ *Cu*. — ἔχοι *C* qui pr om. — πολλῷ om *u*. — 7 ἐναντίους ἔχομεν *u*. — 8 καθάπερ τοῦ Ζήνωνος *u*. — 9 τὰ ἀντικείμενα *Cu*. — 10 ἐνίστασθαι corr *A*. — μήτ' ἀντεπιχ. ἔχων μήτ' ἐνίστασθαι *Cuqf*. — μὴ] οὐ *uq*. — 14 δεῖ] δὴ *u*. — 15 προσεγχειρήσαντα *A*, προ ε π ι χειρήσαντα *f*, corr *C*.

Ἄδοξον δ' ὑπόθεσιν εὐλαβητέον ὑπέχειν. εἴη δ' ἂν ἄδοξος διχῶς· καὶ γὰρ ἐξ ἧς ἄτοπα συμβαίνει λέγειν, οἷον εἰ πάντα φαίη τις κινεῖσθαι ἢ μηδέν, καὶ ὅσα χείρονος ἤθους ἑλέσθαι καὶ ὑπεναντία ταῖς βουλήσεσιν, οἷον ὅτι ἡδονὴ τἀγαθὸν καὶ τὸ ἀδικεῖν βέλτιον τοῦ ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα ἀλλ' ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν.

Ὅσοι δὲ τῶν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον 10 ἀναιροῦντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὁ ὁτιοῦν ἀνελὼν λέλυκεν, οὐδ' εἰ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀναιρούμενον. ἔχοι γὰρ ἂν πλείω ψεύδη ὁ λόγος, οἷον ἐάν τις λάβῃ τὸν καθήμενον γράφειν, Σωκράτη δὲ καθῆσθαι· συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων Σωκράτη γράφειν. ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ Σωκράτη καθῆσθαι οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος· καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψευδής· ἂν γάρ τις τύχῃ καθήμενος μὲν μὴ γράφων δέ, οὐκέτι ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἡ αὐτὴ λύσις ἁρμόσει. ὥστε οὐ τοῦτο ἀναιρετέον, ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν· οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, οἶδε δὲ τὴν λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι παρὰ τοῦτο ὁ λόγος, καθάπερ ἐπὶ τῶν ψευδογραφουμένων· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἐνστῆναι, οὐδ' ἂν ψεῦδος ᾖ τὸ ἀναιρούμενον, ἀλλὰ καὶ διότι ψεῦδος ἀποδεικτέον· οὕτω γὰρ ἂν εἴη φανερὸν πότερον προορῶν τι ἢ οὒ ποιεῖται τὴν ἔνστασιν.

Ἔστι δὲ λόγον κωλῦσαι συμπεράνασθαι τετραχῶς. ἢ p.161 γὰρ ἀνελόντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, ἢ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα ἔνστασιν εἰπόντα· πολλάκις γὰρ οὐδὲ λέλυκεν, ὁ μέντοι πυνθανόμενος οὐ δύναται πορρωτέρω προαγαγεῖν. τρίτον δὲ πρὸς τὰ ἠρωτημένα· συμβαίη γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῶν ἠρωτημένων μὴ γίνεσθαι ὃ βούλεται διὰ τὸ κακῶς ἠρωτῆσθαι, προστεθέντος δέ τινος γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ μὲν οὖν μηκέτι δύναται προάγειν ὁ ἐρωτῶν, πρὸς τὸν ἐρωτῶντα εἴη ἂν ἡ ἔνστασις, εἰ δὲ δύναται, πρὸς τὰ ἠρωτημένα. τετάρτη δὲ

---

18 πλεοναχῶς *Cu*. — 20 ὅτι] ὅτι εἰ *C*, ὅτι ἡ *u*. — 21 ἀγαθὸν *Cu*. — 22 ὑπεχόμενον *ABu*, fort pr *C*. — 23 ὅσοι corr *A*. — 24 τὸ om *C* et pr *A*. — 25 ἔχει *u*. — 26 εἴ τις λάβοι *Cu*. — 30 παρὰ corr *B*. — ἐὰν *Cf*.

161a3 οὐ λέλυκε μὲν ὁ *u*, corr *C*. — 4 προάγειν *Cu*. — 5 συμβαίνει *u*. — 6 βουλόμεθα *u*. — προτεθέντος *u*. — 8 πρὸς] εἰς *Cuq*, εἰ πρὸς pr *A*. — 9 ἡ om *q*.

καὶ χειρίστη τῶν ἐνστάσεων ἡ πρὸς τὸν χρόνον· ἔνιοι γὰρ τοιαῦτα ἐνίστανται πρὸς ἃ διαλεχθῆναι πλειόνός ἐστι χρόνου ἢ τῆς παρούσης διατριβῆς.

Αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις, καθάπερ εἴπαμεν, τετραχῶς γίνονται· λύσις δ' ἐστὶ τῶν εἰρημένων ἡ πρώτη μόνον, αἱ δὲ λοιπαὶ κωλύσεις τινὲς καὶ ἐμποδισμοὶ τῶν συμπερασμάτων.

11 Ἐπιτίμησις δὲ λόγου κατ' αὐτόν τε τὸν λόγον, καὶ ὅταν ἐρωτᾶται, οὐχ ἡ αὐτή· πολλάκις γὰρ τοῦ μὴ καλῶς διειλέχθαι τὸν λόγον ὁ ἐρωτώμενος αἴτιος διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἦν διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὴν θέσιν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐπὶ θατέρῳ μόνον τὸ καλῶς ἐπιτελεσθῆναι τὸ κοινὸν ἔργον. ἀναγκαῖον οὖν ἐνίοτε πρὸς τὸν λέγοντα καὶ μὴ πρὸς τὴν θέσιν ἐπιχειρεῖν, ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος τἀναντία τῷ ἐρωτῶντι παρατηρῇ προσεπηρεάζων. δυσκολαίνοντες οὖν ἀγωνιστικὰς καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διατριβάς. ἔτι δ' ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν ἀλλ' οὐ διδασκαλίας οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, δῆλον ὡς οὐ μόνον τἀληθῆ συλλογιστέον ἀλλὰ καὶ ψεῦδος, οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος ἀναιρεῖν ἀνάγκη τὸν διαλεγόμενον, ὥστε προτατέον τὰ ψευδῆ. ἐνίοτε δὲ καὶ ψεύδους τεθέντος ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τινὶ δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα μᾶλλον τῶν ἀληθῶν, ὥστ' ἐκ τῶν ἐκείνῳ δοκούντων τοῦ λόγου γινομένου μᾶλλον ἔσται πεπεισμένος ἢ ὠφελημένος. δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς μεταβιβάζειν, καθάπερ τὸν γεωμέτρην γεωμετρικῶς, ἄν τε ψεῦδος ἄν τ' ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπεραινόμενον· ποῖοι δὲ διαλεκτικοὶ συλλογισμοί, πρότερον εἴρηται. ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγῳ. κοινὸν γάρ τι καὶ ἐν τούτοις προκείμενόν ἐστι, πλὴν τῶν ἀγωνιζομένων. τούτοις δ' οὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις τυχεῖν τοῦ αὐτοῦ τέλους· πλείους γὰρ ἑνὸς ἀδύνατον
b νικᾶν. διαφέρει δ' οὐδὲν ἄν τε διὰ τοῦ ἀποκρίνεσθαι ἂν

13 εἴπομεν *Cu*, corr *A*. — 16 δὲ rc *u*. — λόγῳ *C*. — αὐτόν *Cu*. — 17 ἐπερωτᾶται *u*. — 20 κοινὸν corr *B*. — 25 οἱ] χάριν οἱ *C*. — 27 ἀεὶ om *u*, corr *C*. — 30 γὰρ pr om *A*. — 33 διαλεκτικῶς ... μεταβ. rc mg *C*. — 34 γεωμετρικὸν *B*, fort pr *A*. — 36 ὁποῖοι *Cf*. — δὲ] δὲ οἱ *f*. — εἴρηνται *AB*. — 38 τι om *f*. — τούτοις τὸ προκείμενον *Af*. — προκ. καὶ ἐν τούτοις *uq*.
161b1 οὐθὲν *C*. — 1 et 3 ἀποκρίνασθαι *C*.

τε διὰ τοῦ ἐρωτᾶν ποιῇ τοῦτο· ὅ τε γὰρ ἐριστικῶς ἐρωτῶν φαύλως διαλέγεται, ὅ τ' ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μὴ διδοὺς τὸ φαινόμενον μηδ' ἐκδεχόμενος ὅ τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν πυθέσθαι. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον καθ' αὑτόν τε τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐρωτῶντι· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν μὲν λόγον φαῦλον εἶναι, τὸν δ' ἐρωτῶντα ὡς ἐνδέχεται βέλτιστα πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον διειλέχθαι. πρὸς γὰρ τοὺς δυσκολαίνοντας οὐ δυνατὸν ἴσως εὐθὺς οἵους τις βούλεται ἀλλ' οἵους ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδιόριστον πότε τἀναντία καὶ πότε τὰ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι (πολλάκις γὰρ καθ' αὑτοὺς λέγοντες τὰ ἐναντία λέγουσι, καὶ ἀνανεύσαντες πρότερον διδόασιν ὕστερον· διόπερ ἐρωτώμενοι τἀναντία καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ πολλάκις ὑπακούουσιν), ἀνάγκη φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. αἴτιος δ' ὁ ἀποκρινόμενος, τὰ μὲν οὐ διδούς, τὰ δὲ τοιαῦτα διδούς. φανερὸν οὖν ὡς οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον τοῖς ἐρωτῶσι καὶ τοῖς λόγοις.

Καθ' αὑτὸν δὲ τῷ λόγῳ πέντ' εἰσὶν ἐπιτιμήσεις, πρώτη μὲν ὅταν ἐκ τῶν ἐρωτωμένων μὴ συμπεραίνηται μήτε τὸ προτεθὲν μήτε ὅλως μηδὲν ὄντων ψευδῶν ἢ ἀδόξων, ἢ ἁπάντων ἢ τῶν πλείστων, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα, καὶ μήτ' ἀφαιρεθέντων τινῶν μήτε προστεθέντων μήτε τῶν μὲν ἀφαιρεθέντων τῶν δὲ προστεθέντων γίνηται τὸ συμπέρασμα. δευτέρα δὲ εἰ πρὸς τὴν θέσιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοιούτων τε καὶ οὕτως ὡς εἴρηται πρότερον. τρίτη δ' εἰ προστεθέντων τινῶν γίνοιτο συλλογισμός, ταῦτα δ' εἴη χείρω τῶν ἐρωτηθέντων καὶ ἧττον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος. πάλιν εἰ ἀφαιρεθέντων τινῶν· ἐνίοτε γὰρ πλείω λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων, ὥστε οὐ τῷ ταῦτ' εἶναι γίνεται ὁ συλλογισμός. ἔτι εἰ ἐξ ἀδοξοτέρων καὶ ἧττον πιστῶν τοῦ συμπεράσματος, ἢ εἰ ἐξ ἀληθῶν ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεομένων ἀποδεῖξαι τοῦ προβλήματος.

---

2 *ταὐτό u.* — *ἐριστικῶς* corr *A.* — 11 *πότε*] *τὸ πότε u.* — *τὰ ἐναντία Cu.* — 13 *τὰ* om *Cu.* — 14 *τὰ ἐναντία C*, corr *A.* — *καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ ἐν u.* — 17 *ὡς* om *uq.* — 19 *τῷ* om *B* et pr *C.* — *λόγων B.* — 20 *ἠρωτημένων C:* — *μήτε πρὸς τὸ τεθὲν C.* — *τὸ* om *u.* — 21 *ἢ ψευδῶν ἢ u.* — *πάντων Cu.* — 23 *μηδὲ u*, corr *C*, *καὶ μὴ q.* — 24 *γίνεται Cu.* — 25 *μὴ* rc *u.* — 31 alt *εἰ* om *u.*

Οὐ δεῖ δὲ πάντων τῶν προβλημάτων ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι καὶ πιθανούς· φύσει γὰρ εὐθὺς ὑπάρχει τὰ μὲν ῥᾴω τὰ δὲ χαλεπώτερα τῶν ζητουμένων, ὥστε ἂν ἐξ ὧν ἐνδέχεται μάλιστα ἐνδόξων συμβιβάσῃ, διείλεκται καλῶς. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ λόγῳ ἡ αὐτὴ ἐπιτίμησις πρός τε τὸ προβληθὲν καὶ καθ' αὑτόν. οὐδὲν γὰρ κωλύει καθ' αὑτὸν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτόν, πρὸς δὲ τὸ
p.162 πρόβλημα ἐπαινετόν, καὶ πάλιν ἀντεστραμμένως καθ' αὑτὸν μὲν ἐπαινετόν, πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα ψεκτόν, ὅταν ἐκ πολλῶν ᾖ ῥᾴδιον ἐνδόξων συμπεράνασθαι καὶ ἀληθῶν. εἴη δ' ἄν ποτε λόγος καὶ συμπεπερασμένος μὴ συμπεπερασμένου χείρων, ὅταν ὁ μὲν ἐξ εὐηθῶν συμπεραίνηται μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος, ὁ δὲ προσδέηται τοιούτων ἅ ἐστιν ἔνδοξα καὶ ἀληθῆ, καὶ μὴ ἐν τοῖς προσλαμβανομένοις ᾖ ὁ λόγος. τοῖς δὲ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συμπεραινομένοις οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν· ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδοῦς συλλογίζεσθαι, τὸ δ' ἀληθὲς ἔστι καὶ διὰ ψευδῶν ποτὲ συλλογίζεσθαι. φανερὸν δ' ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν.

Ὅταν δ' ἀπόδειξις ᾖ τινὸς ὁ εἰρημένος λόγος, εἴ τί ἐστιν ἄλλο πρὸς τὸ συμπέρασμα μηδαμῶς ἔχον, οὐκ ἔσται περὶ ἐκείνου συλλογισμός· ἂν δὲ φαίνηται, σόφισμα ἔσται, οὐκ ἀπόδειξις. ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, ἐπιχείρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικός, σόφισμα δὲ συλλογισμὸς ἐριστικός, ἀπόρημα δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἀντιφάσεως.

Εἰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων τι δοκούντων δειχθείη, μὴ ὁμοίως δὲ δοκούντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δειχθὲν μᾶλλον ἑκατέρου δοκεῖν. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν δοκοίη τὰ δὲ μηδετέρως, ἢ εἰ τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μὴ δοκοίη, εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη καὶ μή, εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον, ἀκολουθήσει τῷ μᾶλλον.

Ἔστι δέ τις ἁμαρτία καὶ αὕτη κατὰ τοὺς συλλογι-

---

37 ἐνδέχηται u. — 39 αὐτό u.
162a2 ὅτι Cu. — 3 ᾖ om Cu. — 7 προλαμβανομένοις u. — 8 συμπεραίνουσιν u, corr A. — 9 γὰρ ἀεὶ om C. — 10 ψευδῶν Cu. — 11 συλλογίσασθαι Cu. — 14 ἐκείνους B. — ἐὰν Cuq. — 15 ἀποδεικτικός, ἐπιχ. δὲ συλλ. pr om C. — 20 οὐθὲν u. — τοῦ ἑτέρου corr A. — 21 post δοκοίη plura vbb del C. — 23 τὸ u. — 24 καὶ αὕτη ἁμαρτία Cf. — αὐτὴ B. — περὶ A.

σμούς, ὅταν δείξῃ διὰ μακροτέρων, ἐνὸν δι' ἐλαττόνων καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὑπαρχόντων, οἷον ὅτι ἐστὶ δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας, εἴ τις αἰτήσαιτο αὐτοέκαστον μάλιστ' εἶναι, εἶναι δὲ δοξαστὸν ἀληθῶς αὐτό, ὥστε τῶν τινῶν μᾶλλον εἶναι αὐτό· πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον μᾶλλον τὸ λεγόμενον εἶναι· εἶναι δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ, ἢ ἔσται μᾶλλον ἀκριβὴς τῶν τινῶν· ᾔτηται δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ εἶναι καὶ αὐτοέκαστον μάλιστ' εἶναι· ὥστε αὕτη ἡ δόξα ἀκριβεστέρα ἐστίν. τίς δὲ ἡ μοχθηρία; ἢ ὅτι ποιεῖ, παρ' ὃ ὁ λόγος, λανθάνειν τὸ αἴτιον.

Λόγος δ' ἐστὶ δῆλος ἕνα μὲν τρόπον καὶ δημοσιώτατον, ἐὰν ᾖ συμπεπερασμένος οὕτως ὥστε μηδὲν δεῖν ἐπερωτῆσαι· ἕνα δέ, καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένα μὲν ᾖ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον εἶναι, ᾖ δὲ διὰ συμπερασμάτων συμπεραινόμενος· ἔτι εἰ ἐλλείπει σφόδρα ἐνδόξων. **12**

Ψευδὴς δὲ λόγος καλεῖται τετραχῶς, ἕνα μὲν τρόπον ὅταν φαίνηται συμπεραίνεσθαι μὴ συμπεραινόμενος, ὃ καλεῖται ἐριστικὸς συλλογισμός· ἄλλον δὲ ὅταν συμπεραίνηται μὲν μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον, ὅπερ συμβαίνει μάλιστα τοῖς εἰς ἀδύνατον ἄγουσιν· ἢ πρὸς τὸ κείμενον μὲν συμπεραίνηται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν μὴ ὢν ἰατρικὸς δοκῇ ἰατρικὸς εἶναι ἢ γεωμετρικὸς μὴ ὢν γεωμετρικὸς ἢ διαλεκτικὸς μὴ ὢν διαλεκτικός, ἄν τε ψεῦδος ἄν τ' ἀληθὲς ᾖ τὸ συμβαῖνον. ἄλλον δὲ τρόπον ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνηται. τούτου δ' ἔσται ποτὲ μὲν τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ποτὲ δ' ἀληθές· τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος ἀεὶ διὰ ψευδῶν περαίνεται, τὸ δ' ἀληθὲς ἐγχωρεῖ καὶ μὴ ἐξ ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον.

---

25 ἐνὸν] ἐνδεχόμενον u. — 27 αἰτῆσαι τὸ B. — αὐτὸ ἕκαστον u et sic in seqq scr u et pr C. — 28 αὐτὸ ἀληθῶς Cu. — εἶναι om u. — 31 ᾔτηται ab init corr u. — αὐτὸ ἕκαστον B. — 32 αὕτη δόξα A, αὐτὴ δόξα B, ἡ αὐτοδόξα f. — δόξα] δόξα ἡ (ἡ om u) μάλιστα ἀληθὴς uq, δόξα ἀληθὴς BCf: — 33 ἢ om C. — 34 λανθάνει pr A. — 36 μηθὲν Cu. — 37 ὡς BCuq.

162b1 ἀναγκαίων Bu, fort pr A. — εἶναι om Cu. — ᾖ] εἰ u. — 2 συμπεραινόμενα f, corr C. — εἴ τι ἐλλείπει εἴη δὲ τοῦτο σφ. f. — ἔνδοξον corr Cf. — 4 ὃς f. — 5 συλλογισμὸς ἐριστικός Cf. — 6 κείμενον Cf. — 7 εἰς τὸ ἀδύνατον uq. — προκείμενον uq. — 9 ἐὰν ὁ μὴ Cu. — 12 ἂν C. — τὸ συμπέρασμα ποτὲ μὲν C. — 15 δι' Cu.

Τὸ μὲν οὖν ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι τοῦ λέγοντος ἁμάρτημα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεὶ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτόν, ἐπεὶ καθ' αὐτόν γε πολλῶν ἀληθῶν ἀποδεχόμεθα μᾶλλον, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἀναιρῇ τι τῶν ἀληθῶν. τοιοῦτος γὰρ ὢν ἑτέρων ἀληθῶν ἀπόδειξίς ἐστιν· δεῖ γὰρ τῶν κειμένων τι μὴ εἶναι παντελῶς, ὥστ' ἔσται τούτου ἀπόδειξις. εἰ δ' ἀληθὲς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν εὐηθῶν, πολλῶν ἂν εἴη χείρων ψεῦδος συλλογιζομένων· εἴη δ' ἂν τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμπεραινόμενος. ὥστε δῆλον ὅτι πρώτη μὲν ἐπίσκεψις λόγου καθ' αὐτὸν εἰ συμπεραίνεται, δευτέρα δὲ πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, τρίτη δ' ἐκ ποίων τινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν ἐνδόξων δέ, λογικός, εἰ δ' ἐξ ὄντων μὲν ἀδόξων δέ, φαῦλος. εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδοξα, δῆλον ὅτι φαῦλος, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ πράγματος.

13 **Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ' ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, κατὰ δόξαν δὲ νῦν λεκτέον.**

Αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρχῇ πενταχῶς, φανερώτατα μὲν καὶ πρῶτον εἴ τις αὐτὸ τὸ δείκνυσθαι δέον αἰτήσει. τοῦτο δ' ἐπ' αὐτοῦ μὲν οὐ ῥᾴδιον λανθάνειν, ἐν δὲ τοῖς συνωνύμοις, καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ
p. 163 σημαίνει, μᾶλλον. δεύτερον δὲ ὅταν κατὰ μέρος δέον ἀποδεῖξαι καθόλου τις αἰτήσῃ, οἷον ἐπιχειρῶν ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ὅλως τῶν ἀντικειμένων ἀξιώσειε μίαν εἶναι· δοκεῖ γὰρ ὃ ἔδει καθ' αὐτὸ δεῖξαι μετ' ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων. τρίτον εἴ τις καθόλου δεῖξαι προκειμένου κατὰ μέρος αἰτήσειεν, οἷον εἰ πάντων τῶν ἐναντίων προκειμένου τῶνδέ τινων ἀξιώσειε· δοκεῖ γὰρ καὶ οὗτος, ὃ μετὰ πλειόνων ἔδει δεῖξαι, καθ' αὑτὸ χωρὶς αἰτεῖσθαι. πάλιν εἴ τις διελὼν

---

16 τὸν om *B*. — 17 ἢ] εἶναι ἢ *q*. — τὸ ἁμάρτημα om *Cufq*. — 18 αὐτὸν ὅτι ψευδῆ λόγον εἶπέ τινα ἐπεὶ *Cuq*. — 19 ἀποδεχόμεθα corr *A*, ἀντεχόμεθα *Bq*. — 20 ἑτέρων om *u*. — 23 πολλῶι *ABf*. — χεῖρον *q*, χείρων τῶν *f*. — ψεῦδος ὡς συλλ. *C*. — 24 ἂν] ἂν ὁ *C*. — 28 εἰ ... φαῦλος om *q*. — 29 καὶ ἀνάδοξα *B*, ἔνδοξα *u*. — φαύλως *u*. — 35 πρῶτα *q*. — αἰτήσειεν *Cu*. — 36 ῥᾷον *Cu*. — λαθεῖν *C*. — 37 ταὐτὸν *Cu*.

163a2 οἷον εἰ fort pr *u*. — 4 μετὰ καὶ ἄλλων *C*. — 5 τις] τις τὸ *B*, τις οὐ *f*. — προσκειμένου *Cf*. — 7 ἀξιώσει *u*. — δεῖ pr *C*. — 8 καὶ (om *u*) καθ' αὑτὸ καὶ χωρὶς *Cu*.

αἰτεῖται τὸ πρόβλημα οἷον εἰ δέον δεῖξαι τὴν ἰατρικὴν ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἑκάτερον ἀξιώσειεν. ἢ εἴ τις τῶν ἑπομένων ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης θάτερον αἰτήσειεν, οἷον τὴν πλευρὰν ἀσύμμετρον τῇ διαμέτρῳ, δέον ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ.

Ἰσαχῶς δὲ καὶ τἀναντία αἰτοῦνται τῷ ἐξ ἀρχῆς. πρῶτον μὲν γὰρ εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο φάσιν καὶ ἀπόφασιν, δεύτερον δὲ τἀναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν, οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν ταὐτόν. τρίτον εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας ἐπὶ μέρους αἰτοῖτο τὴν ἀντίφασιν, οἷον εἰ λαβὼν τῶν ἐναντίων μίαν ἐπιστήμην, ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους ἑτέραν ἀξιώσειεν, ἢ τοῦτο αἰτησάμενος ἐπὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίθεσιν πειρῷτο λαμβάνειν. πάλιν ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τῷ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι διὰ τῶν κειμένων, κἂν εἴ τις αὐτὰ μὲν μὴ λάβοι τὰ ἀντικείμενα, τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο ἐξ ὧν ἔσται ἡ ἀντικειμένη ἀντίφασις. διαφέρει δὲ τὸ τἀναντία λαμβάνειν τοῦ ἐν ἀρχῇ ὅτι τοῦ μέν ἐστιν ἡ ἁμαρτία πρὸς τὸ συμπέρασμα (πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι), τὰ δ' ἐναντία ἐστὶν ἐν ταῖς προτάσεσι τῷ ἔχειν πως ταύτας πρὸς ἀλλήλας.

Πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τῶν τοιούτων λόγων 14
πρῶτον μὲν ἀντιστρέφειν ἐθίζεσθαι χρὴ τοὺς λόγους. οὕτως γὰρ πρός τε τὸ λεγόμενον εὐπορώτερον ἕξομεν, καὶ ἐν ὀλίγοις πολλοὺς ἐξεπιστησόμεθα λόγους. τὸ γὰρ ἀντιστρέφειν ἐστὶ τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρωτημάτων ἀνελεῖν ἓν τῶν δοθέντων· ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ συμπέρασμα μή ἐστι, μίαν τινὰ ἀναιρεῖσθαι τῶν προτάσεων, εἴπερ πασῶν τεθεισῶν ἀνάγκη ἦν τὸ συμπέρασμα εἶναι. πρὸς ἅπασάν τε θέσιν καὶ ὅτι οὕτως καὶ ὅτι οὐχ οὕτως τὸ ἐπιχείρημα σκεπτέον, καὶ εὑρόντα τὴν λύσιν εὐθὺς ζητητέον· b
οὕτω γὰρ ἅμα συμβήσεται πρός τε τὸ ἐρωτᾶν καὶ πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι γεγυμνάσθαι. κἂν πρὸς μηδένα ἄλλον ἔχω-

9 *προβληθὲν Cufq.* — 12 *σύμμετρον u.* — *τῇ*] *εἶναι τῇ Cu.* — 14 *τὰ ἐναντία u.* — 15 *τὰ ἀντικείμενα C.* — *κατάφασιν u.* — 18 *αἰτοίη u.* — 20 *τὴν ἀντίφασιν u*, idem post *πειρῷτο C.* — 22 *καὶ C.* — 23 *λάβῃ Au.* — *τἀντικείμενα C.* — 25 *ἀρχῇ τοσοῦτον ὅτι Cu.* — 27 *τῷ γὰρ ἔχειν Cu.* — 30 *χρὴν ἐθίζεσθαι u.* — 31 *τε* om *C.* — 36 *πασῶν*] *πασῶν αὐτῶν u.* — 37 *πᾶσάν* corr *C.* — alt *ὅτι* om *C.* — *τὸ* pr om *C.*

μεν, πρὸς αὐτούς. παράλληλά τε παραβάλλειν, ἐκλέγοντα πρὸς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπιχειρήματα· τοῦτο γὰρ πρός τε τὸ βιάζεσθαι πολλὴν εὐπορίαν ποιεῖ καὶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν εὐπορῇ τις καὶ ὅτι οὕτως καὶ ὅτι οὐχ οὕτως· πρὸς τὰ ἐναντία γὰρ συμβαίνει ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν. πρός τε γνῶσιν καὶ τὴν κατὰ φιλοσοφίαν φρόνησιν τὸ δύνασθαι συνορᾶν καὶ συνεωρακέναι τὰ ἀφ' ἑκατέρας συμβαίνοντα τῆς ὑποθέσεως οὐ μικρὸν ὄργανον· λοιπὸν γὰρ τούτων ὀρθῶς ἑλέσθαι θάτερον. δεῖ δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτο ὑπάρχειν εὐφυᾶ· καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ κατ' ἀλήθειαν εὐφυΐα, τὸ δύνασθαι καλῶς ἑλέσθαι τἀληθὲς καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦδος· ὅπερ οἱ πεφυκότες εὖ δύνανται ποιεῖν· εὖ γὰρ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες τὸ προσφερόμενον εὖ κρίνουσι τὸ βέλτιστον.

Πρός τε τὰ πλειστάκις ἐμπίπτοντα τῶν προβλημάτων ἐξεπίστασθαι δεῖ λόγους, καὶ μάλιστα περὶ τῶν πρώτων θέσεων· ἐν τούτοις γὰρ ἀποδυσπετοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πολλάκις. ἔτι τε ὅρων εὐπορεῖν δεῖ, καὶ τῶν ἐνδόξων τε καὶ τῶν πρώτων ἔχειν προχείρους· διὰ γὰρ τούτων οἱ συλλογισμοὶ γίνονται. πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλειστάκις ἐμπίπτουσιν οἱ ἄλλοι λόγοι κατέχειν. ὥσπερ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ πρὸ ἔργου τὸ περὶ τὰ στοιχεῖα γεγυμνάσθαι, καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ περὶ τοὺς κεφαλισμοὺς προχείρως ἔχειν, καὶ μέγα διαφέρει πρὸς τὸ καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γινώσκειν πολλαπλασιούμενον, ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρόχειρον εἶναι περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προτάσεις ἀπὸ στόματος ἐξεπίστασθαι· καθάπερ γὰρ ἐν τῷ μνημονικῷ μόνον οἱ τόποι τεθέντες εὐθὺς ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν, καὶ ταῦτα ποιήσει συλλογιστικώτερον διὰ τὸ πρὸς ὡρισμένας αὐτὰς βλέπειν κατ' ἀριθμόν. πρότασίν τε κοινὴν μᾶλλον ἢ λόγον εἰς μνήμην θετέον· ἀρχῆς γὰρ καὶ ὑποθέσεως εὐπορῆσαι μετρίως χαλεπόν.

163b4 πρὸς] καθ' *Cf.* — προβάλλειν *A*, om *Cf.* — ἐκλεκτέον *C*, ἐκλέγοντας *uf.* — 5 πρὸς] τὰ πρὸς *Cuqf.* — 6 ἐλέγχειν καὶ μεγάλην *Cuqf.* — 7 ἔχειν *B.* — pr ὅτι] τὸ *A.* — 8 γὰρ ἂν (οὕτω add *q*, ἂν om *u*) συμβαίνοι *Cuq.* — 9 τε τὴν γνῶσιν *u.* — 10 καὶ τὸ συνεωρακέναι τὰ ἐφ' ἑκάτερα *C.* — 12 τοιοῦτον *Cu.* — 13 εὐφυῆ *C.* — ἡ om *u.* — 14 τἀληθὲς rc mg *C*, τὸ ἀληθὲς *u.* — 15 εὖ] οἱ *C.* — δύναιντ' ἂν *u.* — 20 τε corr *C*, om *A.* — 22 γίνονται om *C.* — τε *C.* — 23 οἱ διάλογοι *Cu.* — 24 ἔργον τὰ corr *A.* — 25 καὶ om *Cufq.* — 27 ὁμοίως δὲ καὶ (*A*) τοὺς λόγους *Cuq.* — τὸ ... ἀρχὰς om *Cuqf.* — 28 καὶ om *f.* — ἀπὸ στ. ἐξεπίστασθαι om *q.* — 30 αὐτῶν *q.* — 31 ὡρισμένα αὐτὰ *C.* — κατ'] καὶ pr *C.* — 32 εἰς λόγον ἢ *AB.*

Ἔτι τὸν ἕνα λόγον πολλοὺς ποιεῖν ἐθιστέον, ὡς ἀδηλότατα κρύπτοντας. εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον, εἴ τις ὅτι πλεῖστον ἀφισταίη τῆς συγγενείας περὶ ὧν ὁ λόγος. ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῶν λόγων οἱ μάλιστα καθόλου τοῦτο πάσχειν, οἷον ὅτι οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη· οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πρός p.164 τι καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ συστοίχων ἐστίν.

Δεῖ δὲ καὶ τὰς ἀπομνημονεύσεις καθόλου ποιεῖσθαι τῶν λόγων, κἂν ᾖ διειλεγμένος ἐπὶ μέρους· οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς ἐξέσται τὸν ἕνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ἐπὶ τῶν ἐνθυμημάτων. αὐτὸν δ' ὅτι μάλιστα φεύγειν ἐπὶ τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμούς. ἀεί τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ἐπὶ κοινῶν διαλέγονται· πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει καὶ καθόλου διειλεγμένοι εἰσί, καὶ ἔνεστιν ἐν τῇ κατὰ μέρος ἡ τοῦ καθόλου ἀπόδειξις διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογίσασθαι μηδὲν ἄνευ τῶν καθόλου.

Τὴν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον τῶν μὲν ἐπακτικῶν πρὸς νέον, τῶν δὲ συλλογιστικῶν πρὸς ἔμπειρον. πειρατέον δὲ λαμβάνειν παρὰ μὲν τῶν συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις, παρὰ δὲ τῶν ἐπακτικῶν τὰς παραβολάς· ἐν τούτῳ γὰρ ἑκάτεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν. ὅλως δ' ἐκ τοῦ γυμνάζεσθαι διαλεγόμενον πειρατέον ἀποφέρεσθαι ἢ συλλογισμὸν περί τινος ἢ λύσιν ἢ πρότασιν ἢ ἔνστασιν, ἢ εἰ ὀρθῶς τις ἤρετο ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς, ἢ αὐτὸς ἢ ἕτερος, καὶ παρὰ τί ἑκάτερον. ἐκ τούτων γὰρ ἡ δύναμις, τὸ δὲ γυμνάζεσθαι δυνάμεως b χάριν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς προτάσεις καὶ ἐνστάσεις· ἔστι γὰρ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν διαλεκτικὸς ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικός. ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι ἓν ποιεῖν τὰ πλείω (δεῖ γὰρ ἓν ὅλως ληφθῆναι πρὸς ὃ ὁ λόγος), τὸ δ' ἐνίστασθαι τὸ ἓν πολλά· ἢ γὰρ διαιρεῖ ἢ ἀναιρεῖ, τὸ μὲν διδοὺς τὸ δ' οὒ τῶν προτεινομένων.

---

35 τὸ τοιοῦτο δ' ἂν εἴη u. — 36 ἀφίσταιτο uf, corr C, ἀφίσταται corr Aq. — 37 τοῦτο] τὸ pr C. — δύνανται add ante καθόλου u, ante οἷον ABf.

164a2 εἰσί C. — 6 alt ἐπὶ om uq et pr C. — 8 κοινῶν] πλειόνων Af, πλειόνων κοινῶν B. — 9 ἔστιν C. — τοῖς Cu. — 11 μηθὲν Cuq. — ἄνευ corr C. — 14 ἐκλαμβάνειν C. — 15 τούτοις uf. — 17 ἀποφαίνεσθαι u. — παρὰ u. — 18 ἢ ἴνστασιν om C. — 19 ἑκάτερος u.

164b2 περὶ] καὶ περὶ C. — καὶ τὰς ἐνστάσεις Cuf. — 3 ὁ ... τὸ rc in lit A. — προτακτικὸς uf. — 5 ἐν ὅλῳ qf, corr C. — 6 οὐ διδοὺς τῶν C.

Οὐχ ἅπαντι δὲ διαλεκτέον, οὐδὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. ἀνάγκη γὰρ πρὸς ἐνίους φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους· πρὸς γὰρ τὸν πάντως πειρώμενον φαίνεσθαι διαφεύγειν δίκαιον μὲν πάντως πειρᾶσθαι συλλογίσασθαι, οὐκ εὔσχημον δέ. διόπερ οὐ δεῖ συνεστάναι εὐχερῶς πρὸς τοὺς τυχόντας· ἀνάγκη γὰρ πονηρολογίαν συμβαίνειν· καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἀπέχεσθαι τοῦ διαλέγεσθαι μὴ ἀγωνιστικῶς.

Δεῖ δὲ καὶ πεποιημένους ἔχειν λόγους πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων, ἐν οἷς ἐλαχίστων εὐπορήσαντες πρὸς πλεῖστα χρησίμους ἕξομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καθόλου, καὶ πρὸς οὓς πορίζεσθαι χαλεπώτερον ἐκ τῶν παρὰ πόδας.

I.

Περὶ δὲ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων καὶ τῶν φαινομένων μὲν ἐλέγχων ὄντων δὲ παραλογισμῶν ἀλλ' οὐκ ἐλέγχων λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ μὲν εἰσὶ συλλογισμοί, οἱ δ' οὐκ ὄντες δοκοῦσι, φανερόν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦτο γίνεται διά τινος ὁμοιότητος, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ὡσαύτως ἔχει. καὶ γὰρ τὴν ἕξιν οἱ μὲν ἔχουσιν εὖ, οἱ δὲ φαίνονται, φυλετικῶς φυσήσαντες καὶ ἐπισκευάσαντες αὑτούς, καὶ b καλοὶ οἱ μὲν διὰ κάλλος, οἱ δὲ φαίνονται, κομμώσαντες αὑτούς. ἐπί τε τῶν ἀψύχων ὡσαύτως· καὶ γὰρ τούτων τὰ μὲν ἄργυρος τὰ δὲ χρυσός ἐστιν ἀληθῶς, τὰ δ' ἔστι μὲν οὔ, φαίνεται δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν, οἷον τὰ μὲν λιθαργύρινα

---

10 *πάντα q.* — *διαφεύγειν* om *q.* — 11 *συλλογίζεσθαι u,* rc supra vs *C.* — 14 *μὴ* om corr *C.* — 17 *πρὸς τὰ πλεῖστα C.* — 18 *χρησίμως u.* — 19 *ἐκ τοῦ q.*

Codices *ABCui*, ubi scriptura antiquior; *T* usque ad p. 178, *D* inde a p. 176 b 17, *c* et *f* quibusdam locis.

Tit *σοφιστικοὶ ἔλεγχοι CT Vat* 244, *περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων i, περὶ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων ABucf Vat* 242. In duo libros dividitur *Laurent* 89 *sup* 77.

164a20 *δὲ* om *i.* — 21 *ἀλλ'* om *u.* — *λέγομεν Ti.* — 26 *φαίνονται εὐεκτικοὶ φυλ. C.* — 27 *ἑαυτούς Tciu,* corr *C, αὐτούς B,* pr *AC.*

164b20 *κομώσαντες A, κομμάσαντες* pr *T.* — 21 *ἑαυτούς CuTi.* — *ἀψύχων*] *μετάλλων C.*

καὶ τὰ καττιτέρινα ἀργυρᾶ, τὰ δὲ χολοβάφινα χρυσᾶ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος ὁ μὲν ἔστιν, ὁ δ' οὐκ ἔστι μέν, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν· οἱ γὰρ ἄπειροι ὥσπερ ἂν ἀπέχοντες πόῤῥωθεν θεωροῦσιν. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ τινῶν ἐστὶ τεθέντων ὥστε λέγειν ἕτερον p. 165
ἐξ ἀνάγκης τι τῶν κειμένων διὰ τῶν κειμένων, ἔλεγχος δὲ συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος. οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὲν οὔ, δοκοῦσι δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας, ὧν εἷς τόπος εὐφυέστατός ἐστι καὶ δημοσιώτατος ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι φέροντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἡγούμεθα συμβαίνειν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ψήφων τοῖς λογιζομένοις. τὸ δ' οὐκ ἔστιν ὅμοιον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα πεπέρανται καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος, τὰ δὲ πράγματα τὸν ἀριθμὸν ἄπειρά ἐστιν. ἀναγκαῖον οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοὔνομα τὸ ἓν σημαίνειν. ὥσπερ οὖν κἀκεῖ οἱ μὴ δεινοὶ τὰς ψήφους φέρειν ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων παρακρούονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν λόγων οἱ τῶν ὀνομάτων τῆς δυνάμεως ἄπειροι παραλογίζονται καὶ αὐτοὶ διαλεγόμενοι καὶ ἄλλων ἀκούοντες. διὰ μὲν οὖν ταύτην τε τὴν αἰτίαν καὶ τὰς λεχθησομένας ἔστι καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος φαινόμενος οὐκ ὢν δέ. ἐπεὶ δ' ἐστί τισι μᾶλλον πρὸ ἔργου τὸ δοκεῖν εἶναι σοφοῖς ἢ τὸ εἶναι καὶ μὴ δοκεῖν (ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ φαινομένη σοφία οὖσα δ' οὔ, καὶ ὁ σοφιστὴς χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας ἀλλ' οὐκ οὔσης), δῆλον ὅτι ἀναγκαῖον τούτοις καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ ἔργον δοκεῖν ποιεῖν μᾶλλον ἢ ποιεῖν καὶ μὴ δοκεῖν. ἔστι δ' ὡς ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν ἔργον περὶ ἕκαστον τοῦ εἰδότος ἀψευδεῖν μὲν αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν δὲ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δύνα-

24 pr τὰ om *TCcu*. — κασσιτέρινα *C*. — 26 οἱ] οἱ μὲν *T*.
165a1 συλλέγειν corr *T*, συνάγειν *Bi*. — 2 τι ἐξ ἀνάγκης *i*. — διὰ τῶν κειμένων om *ACcuTif*. — 5 ἐστι om *Tu*. — δημοσιότατος *u*. — 6 αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ *ui*. — 8 καὶ om *CcT*. — 10 συλλογιζόμενος *u*. — 13 τὸ om *u*. — τὸ ἓν om *C*. — 14 ἐπισταμένων *Cu*, fort pr c. — 17 τε om *ABf*. — 21 ἡ om *C*. — 22 σοφίας οὐκ οὔσης δέ, δῆλον *T*. — 24 μᾶλλον δοκεῖν ποιεῖν *u*. — ἓν pr om *Cc*. — 25 περὶ om *T*. — ἑκάστου pr *A*. — τοῦ περὶ ἕκαστον *i*. — 26 ante τὸν lit un vel duorum vbb c. — δὲ pr om *A*. — ψευδ.] φαινόμενον *C*.

σθαι. ταῦτα δ' ἐστὶ τὸ μὲν ἐν τῷ δύνασθαι δοῦναι λόγον, τὸ δ' ἐν τῷ λαβεῖν. ἀνάγκη οὖν τοὺς βουλομένους σοφιστεύειν τὸ τῶν εἰρημένων λόγων γένος ζητεῖν· πρὸ ἔργου γάρ ἐστιν· ἡ γὰρ τοιαύτη δύναμις ποιήσει φαίνεσθαι σοφόν, οὗ τυγχάνουσι τὴν προαίρεσιν ἔχοντες.

Ὅτι μὲν οὖν ἔστι τι τοιοῦτον λόγων γένος, καὶ ὅτι τοιαύτης ἐφίενται δυνάμεως οὓς καλοῦμεν σοφιστάς, δῆλον· πόσα δ' ἐστὶν εἴδη τῶν λόγων τῶν σοφιστικῶν, καὶ ἐκ πόσων τὸν ἀριθμὸν ἡ δύναμις αὕτη συνέστηκε, καὶ πόσα μέρη τυγχάνει τῆς πραγματείας ὄντα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν συντελούντων εἰς τὴν τέχνην ταύτην ἤδη λέγωμεν.

2 Ἔστι δὴ τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων τέτταρα γένη, διδασκαλικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ καὶ πειραστικοὶ καὶ ἐριστικοί, b διδασκαλικοὶ μὲν οἱ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου μαθήματος καὶ οὐκ ἐκ τῶν τοῦ ἀποκρινομένου δοξῶν συλλογιζόμενοι (δεῖ γὰρ πιστεύειν τὸν μανθάνοντα), διαλεκτικοὶ δ' οἱ ἐκ τῶν ἐνδόξων συλλογιστικοὶ ἀντιφάσεως, πειραστικοὶ δ' οἱ ἐκ τῶν δοκούντων τῷ ἀποκρινομένῳ καὶ ἀναγκαίων εἰδέναι τῷ προσποιουμένῳ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην (ὃν τρόπον δέ, διώρισται ἐν ἑτέροις), ἐριστικοὶ δ' οἱ ἐκ τῶν φαινομένων ἐνδόξων μὴ ὄντων δὲ συλλογιστικοὶ ἢ φαινόμενοι συλλογιστικοί. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀποδεικτικῶν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, περὶ δὲ τῶν διαλεκτικῶν καὶ πειραστικῶν ἐν ἄλλοις· περὶ δὲ τῶν ἀγωνιστικῶν καὶ ἐριστικῶν νῦν λέγωμεν.

3 Πρῶτον δὴ ληπτέον πόσων στοχάζονται οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγωνιζόμενοι καὶ διαφιλονεικοῦντες. ἔστι δὲ πέντε ταῦτα τὸν ἀριθμόν, ἔλεγχος καὶ ψεῦδος καὶ παράδοξον καὶ σολοικισμὸς καὶ πέμπτον τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τὸν προσδιαλεγόμενον (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πολλάκις ἀναγκάζεσθαι ταὐτὸ

---

27 δύνασθαι om c. — λόγον δοῦναι T. — 28 λαμβάνειν CT. — ἀναγκαῖον οὖν τοῖς βουλομένοις CcTu. — 30 ἡ γὰρ pr om C. — τοσαύτη T. — 32 τι om C. — τοιοῦτο c, τοιούτων f, pr B. — ταύτης f. — 35 τῶν ἀριθμῶν i. — αὐτῇ C. — 37 λέγομεν i. — 38 δὴ om i. — 39 ἐριστικοὶ καὶ διδασκ. cu.

165b1 μὲν οὖν οἱ CT. — 2 καὶ rc c. — οὐκ om BT et pr c. — τοῦ ἀποκρ. corr u. — 5 ἀναγκαῖον BC. — 6 δὲ ante τρόπον C, om fi. — 7 μὴ...8 ἢ om ACTf. — 8 συλλογιστικοὶ ἢ om c. — 9 τῶν διδασκαλικῶν καὶ ἀποδ. cu. — 10 ἄλλοις] τοῖς ἄλλοις i, τοῖς πρότερον c. — 11 καὶ om T. — λέγομεν Ti. — 12 δὲ ci. — 13 ταῦτα πέντε u.

λέγειν)· ἢ τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἕκαστον εἶναι τούτων. μάλιστα μὲν γὰρ προαιροῦνται φαίνεσθαι ἐλέγχοντες, δεύτερον δὲ ψευδόμενόν τι δεικνύναι, τρίτον εἰς παράδοξον ἄγειν, τέταρτον δὲ σολοικίζειν ποιεῖν (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον)· τελευταῖον δὲ τὸ πλεονάκις ταὐτὸ λέγειν.

4 Τρόποι δ' εἰσὶ τοῦ μὲν ἐλέγχειν δύο· οἱ μὲν γάρ εἰσι παρὰ τὴν λέξιν, οἱ δ' ἔξω τῆς λέξεως. ἔστι δὲ τὰ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν ἓξ τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἐστὶν ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, σχῆμα λέξεως. τούτου δὲ πίστις ἥ τε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ συλλογισμός, ἄν τε ληφθῇ τις ἄλλος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις μὴ ταὐτὸ δηλώσαιμεν. εἰσὶ δὲ παρὰ μὲν τὴν ὁμωνυμίαν οἱ τοιοίδε τῶν λόγων, οἷον ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι· τὰ γὰρ ἀποστοματιζόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. τὸ γὰρ μανθάνειν ὁμώνυμον, τό τε ξυνιέναι χρώμενον τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὸ λαμβάνειν ἐπιστήμην. καὶ πάλιν ὅτι τὰ κακὰ ἀγαθά· τὰ γὰρ δέοντα ἀγαθά, τὰ δὲ κακὰ δέοντα. διττὸν γὰρ τὸ δέον, τό τ' ἀναγκαῖον, ὃ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν (ἔστι γάρ κακόν τι ἀναγκαῖον), καὶ τἀγαθὰ δὲ δέοντά φαμεν εἶναι. ἔτι τὸν αὐτὸν καθῆσθαι καὶ ἑστάναι, καὶ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν. ὅσπερ γὰρ ἀνίστατο, ἕστηκεν, καὶ ὅσπερ ὑγιάζετο, ὑγιαίνει· ἀνίστατο δ' ὁ καθήμενος καὶ ὑγιάζετο ὁ p.166 κάμνων. τὸ γὰρ τὸν κάμνοντα ὁτιοῦν ποιεῖν ἢ πάσχειν οὐχ ἓν σημαίνει, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅτι ὁ νῦν κάμνων ἢ καθήμενος, ὁτὲ δ' ὃς ἔκαμνε πρότερον. πλὴν ὑγιάζετο μὲν καὶ κάμνων καὶ ὁ κάμνων· ὑγιαίνει δ' οὐ κάμνων, ἀλλ' ὁ κάμνων, οὐ νῦν, ἀλλ' ὁ πρότερον. 2 παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν οἱ τοιοίδε, τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. καὶ ἆρ' ὅ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει; καὶ γὰρ τὸν γινώσκοντα καὶ τὸ γινωσκόμενον ἐνδέ-

---

17 *ἀλλὰ τὸ φαιν.* post *τούτων i.* — *τὸ φαιν.* om *u.* — 18 *γὰρ μὲν i.* — 19 *δὲ*] *δὲ τὸ T.* — 20 *τέταρτον*] *τελευταῖον C.* — *δὲ* om *cu.* — *τοῦτο*] *σολοικισμὸς T, καὶ πλεονάκις ταὐτὸ λέγειν. σολοικισμὸς C.* — 22 *τὸ αὐτὸ cu, ταὐτὰ T.* — *τελευταῖον . . . λέγειν* om *C.* — 23 pr *μὲν* om *C.* — *ἐλέγχου T.* — 27 *ἢ* om *C.* — 30 *τὸ αὐτὸ C, ταὐτὰ Tui.* — *μὲν* om *ABfi.* — 34 *τὰ* om *i.* — 39 *ὅπερ* bis *C.*

166a1 *ἀνίσταται u.* — 3 *ὅτι ὁ νῦν* corr *c.* — *ὁ* pr om *A.* — 4 *κάμνων καὶ* om *C,* del vult *A.* — *ὁ* del vult *A.* — 5 alt *ὁ* om *Tui* et pr *c.* — 7 *ἆρ'* om *C.*

χεται ὡς γινώσκοντα σημῆναι τούτῳ τῷ λόγῳ. καὶ ἆρα ὃ ὁρᾷ τις, τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα, ὥστε ὁρᾷ ὁ κίων. καὶ ἆρα ὃ σὺ φῂς εἶναι, τοῦτο σὺ φῂς εἶναι; φῂς δὲ λίθον εἶναι, σὺ ἄρα φῂς λίθος εἶναι. καὶ ἆρ᾽ ἔστι σιγῶντα λέγειν; διττὸν γὰρ καὶ τὸ σιγῶντα λέγειν, τό τε τὸν λέγοντα σιγᾶν καὶ τὸ τὰ λεγόμενα. εἰσὶ δὲ τρεῖς τρόποι τῶν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, εἷς μὲν ὅταν ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα κυρίως σημαίνῃ πλείω, οἷον ἀετὸς καὶ κύων· εἷς δὲ ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν· τρίτος δὲ ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ, κεχωρισμένον δὲ ἁπλῶς, οἷον τὸ ἐπίσταται γράμματα. ἑκάτερον μὲν γάρ, εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει, τὸ ἐπίσταται καὶ τὰ γράμματα· ἄμφω δὲ πλείω, ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐπιστήμην ἔχειν ἢ τῶν γραμμάτων ἄλλον.

Ἡ μὲν οὖν ἀμφιβολία καὶ ὁμωνυμία παρὰ τούτους τοὺς
3 τρόπους ἐστίν, παρὰ δὲ τὴν σύνθεσιν τὰ τοιάδε, οἷον τὸ δύνασθαι καθήμενον βαδίζειν καὶ μὴ γράφοντα γράφειν. οὐ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει, ἂν διελών τις εἴπῃ καὶ συνθείς, ὡς δυνατὸν τὸ καθήμενον βαδίζειν καὶ μὴ γράφοντα γράφειν· καὶ τοῦθ᾽ ὡσαύτως ἄν τις συνθῇ, τὸ μὴ γράφοντα γράφειν· σημαίνει γὰρ ὡς ἔχει δύναμιν τοῦ μὴ γράφων γράφειν. ἐὰν δὲ μὴ συνθῇ, ὅτι ἔχει δύναμιν, ὅτε οὐ γράφει, τοῦ γράφειν. καὶ μανθάνει νῦν γράμματα, εἴπερ ἐμάνθανεν ἃ ἐπίσταται. ἔτι τὸ ἓν μόνον δυνάμενον φέρειν πολλὰ δύνασθαι φέρειν.

4 Παρὰ δὲ τὴν διαίρεσιν, ὅτι τὰ πέντ᾽ ἐστὶ δύο καὶ τρία, **καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια, καὶ τὸ μεῖζον ἴσον· τοσοῦτον γὰρ καὶ ἔτι πρός. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος διῃρημένος καὶ συγκείμενος οὐκ ἀεὶ ταὐτὸ σημαίνειν ἂν δόξειεν, οἷον „ἐγώ σ᾽ ἔθηκα δοῦλον ὄντ᾽ ἐλεύθερον" καὶ τὸ „πεντήκοντ᾽ ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς".**

---

9 *σημᾶναι Ccui, σημάναι T.* — *τούτῳ* om *C.* — 10 *ἆρα* om *C.* — 11 pr *σὺ* om *T.* — *λίθος u.* — 12 *διττὸν*...13 *λέγειν* rc mg *C* omisso *γὰρ.* — 13 *γάρ ἐστι καὶ cuT.* — *καὶ* om *i* et *C.* — *τὸ* om *C.* — *τὸν*] *τὸ T.* — 15 *τὴν* om *cuT.* — *ἡ B,* om *uT.* — 16 *πλείω* om *C.* — *καὶ*] *ἢ cuT.* — 18 *ἐπίστασθαι cuT, ἐπίσταται τὰ Ci.* — 20 *ἐπίστασθαι C.* — 21 *ἑαυτὰ C.* — 24 *οὐ*...26 *γράφειν* om *i.* — 25 *ταὐτὸν Cu.* — *ἐὰν Cuc.* — 26 *δύναται C.* — *τὸν Tif,* corr c. — *καὶ τὸ μὴ γράφον C.* — 27 *καὶ*...*γράφειν* om *cT.* — *θῇ A.* — *τὸν Tcuf.* — 28 *σημαίνοι B,* pr *A.* — *ἔχοι B.* — *τοῦ μὴ γράφοντα γράφειν*...29 *δύναμιν* rc mg *A.* — 28 *γράφον C,* pr *f.* — 30 *μανθάνειν Bui,* pr *A.* — 31 *ἅπερ f.* — 33 *παρὰ T.* — 34 *γὰρ τὸ μεῖζον καὶ BT.* — 36 *αἰεὶ B.* — *ταὐτὸν C.*

Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον, ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι μᾶλλον, οἷον καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ὡς ἀτόπως εἰρηκότα „τὸ μὲν οὗ καταπύθεται ὄμβρῳ". λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ, λέγοντες τὸ οὔ ὀξύτερον. καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν „δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι", ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα παρὰ τὴν προσῳδίαν ἐστίν. b

Οἱ δὲ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ μὴ ταὐτὸ ὡσαύτως ἑρμηνεύηται, οἷον τὸ ἄῤῥεν θῆλυ ἢ τὸ θῆλυ ἄῤῥεν, ἢ τὸ μεταξὺ θάτερον τούτων, ἢ πάλιν τὸ ποιὸν ποσὸν ἢ τὸ ποσὸν ποιόν, ἢ τὸ ποιοῦν πάσχον ἢ τὸ διακείμενον ποιεῖν, καὶ τἆλλα δ', ὡς διῄρηται πρότερον. ἔστι γὰρ τὸ μὴ τῶν ποιεῖν ὂν ὡς τῶν ποιεῖν τι τῇ λέξει σημαίνειν. οἷον τὸ ὑγιαίνειν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς λέξεως λέγεται τῷ τέμνειν ἢ οἰκοδομεῖν· καίτοι τὸ μὲν ποιόν τι καὶ διακείμενόν πως δηλοῖ, τὸ δὲ ποιεῖν τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν ἔλεγχοι ἐκ τούτων τῶν τόπων εἰσίν· τῶν δ' ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν εἴδη ἐστὶν ἑπτά, ἓν μὲν παρὰ τὸ συμβεβηκός, δεύτερον δὲ τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ πῇ ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ πρός τι λέγεσθαι, τρίτον δὲ τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, τέταρτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον, πέμπτον δὲ τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, ἕκτον δὲ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι, ἕβδομον δὲ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν. 5

Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὁτιοῦν ἀξιωθῇ τῷ πράγματι καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ τῷ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις, καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ταῦτα πάντα ὑπάρχειν. οἷον εἰ ὁ Κορίσκος ἕτερον

166b1 περὶ T. — 4 ἄτοπον ABC. — εἰρηκότος B, pr A. — 5 οὐ ABCuf, pr i. — αὐτὸ om C. — 6 οὔ AB. — βαρύτερον καὶ τὸ cT. — 11 τὸ αὐτὸ C, ταὐτὸν cu. — 14 ποιοῦν uT. — τὰ ἄλλα u. — εἴρηται Ai. — 15 τῶν μὴ τὸ pr B. — ὄν τι ὡς i. — 16 ὁμοίῳ u. — τῷ om Tu. — 18 δεικνύμενόν T. — 22 ἀλλὰ ἢ πῇ C. — 28 συλλογισμοί B. — 29 πράγματι τῷ ὑποκειμένῳ καὶ C. — 32 οἷον εἰ] πάντα γὰρ οὕτως ἔσται ταὐτά, οἷόν (ὥσπερ cu) φασιν οἱ σοφισταί, εἰ (οἷον εἰ ucT, sed c pr om εἰ) CcuifT. — ἕτερος uT.

ἀνθρώπου, αὐτὸς αὑτοῦ ἕτερος· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος. ἢ εἰ Σωκράτους ἕτερος, ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, ἕτερον ἀνθρώπου φασὶν ὡμολογηκέναι διὰ τὸ συμβεβηκέναι, οὗ ἔφησεν ἕτερον εἶναι, τοῦτον εἶναι ἄνθρωπον.

2 Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἁπλῶς τόδε ἢ πῇ λέγεσθαι καὶ μὴ κυρίως, ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον ὡς ἁπλῶς εἰρημένον
p.167 ληφθῇ, οἷον εἰ τὸ μὴ ὂν ἐστι δοξαστόν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἔστιν· οὐ γὰρ ταὐτὸν εἶναί τέ τι καὶ εἶναι ἁπλῶς. ἢ πάλιν ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὄν, εἰ τῶν ὄντων τι μή ἐστιν, οἷον εἰ μὴ ἄνθρωπος. οὐ γὰρ ταὐτὸ μὴ εἶναί τι καὶ ἁπλῶς μὴ εἶναι· φαίνεται δὲ διὰ τὸ πάρεγγυς τῆς λέξεως, καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναί τι τὸ μὴ εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ παρὰ τὸ πῇ καὶ τὸ ἁπλῶς. οἷον εἰ ὁ Ἰνδὸς ὅλος μέλας ὢν λευκός ἐστι τοὺς ὀδόντας· λευκὸς ἄρα καὶ οὐ λευκός ἐστιν. ἢ εἰ ἄμφω πῇ, ὅτι ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχει. τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπ' ἐνίων μὲν παντὶ θεωρῆσαι ῥάδιον, οἷον εἰ λαβὼν τὸν Αἰθίοπα εἶναι μέλανα τοὺς ὀδόντας ἔροιτ' εἰ λευκός· εἰ οὖν ταύτῃ λευκός, ὅτι μέλας καὶ οὐ μέλας οἴοιτο διειλέχθαι συλλογιστικῶς τελειώσας τὴν ἐρώτησιν. ἐπ' ἐνίων δὲ λανθάνει πολλάκις, ἐφ' ὅσων, ὅταν πῇ λέγηται, κἂν τὸ ἁπλῶς δόξειεν ἀκολουθεῖν, καὶ ἐν ὅσοις μὴ ῥάδιον θεωρῆσαι πότερον αὐτῶν κυρίως ἀποδοτέον. γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν οἷς ὁμοίως ὑπάρχει τὰ ἀντικείμενα· δοκεῖ γὰρ ἢ ἄμφω ἢ μηδέτερον δοτέον ἁπλῶς εἶναι κατηγορεῖν, οἷον εἰ τὸ μὲν ἥμισυ λευκὸν τὸ δ' ἥμισυ μέλαν, πότερον λευκὸν ἢ μέλαν;

3 Οἱ δὲ παρὰ τὸ μὴ διωρίσθαι τί ἐστι συλλογισμὸς ἢ τί ἔλεγχος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔλλειψιν γίνονται τοῦ λόγου· ἔλεγχος μὲν γὰρ ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, μὴ ὀνόματος ἀλλὰ πράγματος, καὶ ὀνόματος μὴ συνωνύμου ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης, μὴ συναριθμουμένου τοῦ

---

34 ἄνθρωπον *A*. — ἕτερον ἔφησεν *uT*.
167a2 ταὐτὸν *C*, ταὐτὸ τὸ *ABi*, ταὐτὸν τὸ *f*. — εἶναί τε τι *C*. — 6 τι...τι pr om c. — alt τοῦ et τὸ] τοῦ *cu*. — τοῦ μὴ εἶναι om *T*. — 7 pr τὸ om *cuT*, del *C*. — tert τὸ om *CcufT*. — εἰ om *A*. — ὁ Ἰνδὸς om *T*. — 8 μέλας ὅλος *i*. — 9 ἐστιν om *CcuT*. — ἢ supra vs c. — τἀναντία *C*. — 10 ὑπάρξει *Bif*. — 11 μέλανα εἶναι *uT*. — 15 καὶ *ATif*. — ἐν om *u*. — 17 ὅσοις *uiT*. — 22 ἀλλὰ om *i*. — 22 γὰρ] γάρ ἐστιν *CcuT*.

ἐν ἀρχῇ, κατὰ ταὐτὸ καὶ πρὸς ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ ψεύσασθαι περί τινος. ἔνιοι δὲ ἀπολιπόντες τι τῶν λεχθέντων φαίνονται ἐλέγχειν, οἷον ὅτι ταὐτὸ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον· τὰ γὰρ δύο τοῦ μὲν ἑνὸς διπλάσια, τῶν δὲ τριῶν οὐ διπλάσια. ἢ εἰ τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό· κατὰ μὲν γὰρ τὸ μῆκος διπλάσιον, κατὰ δὲ τὸ πλάτος οὐ διπλάσιον. ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως, ἀλλ' οὐχ ἅμα· διόπερ ἐστὶ φαινόμενος ἔλεγχος. ἕλκοι δ' ἄν τις τοῦτον καὶ εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν γίνονται μὲν οὕτως 5
καὶ τοσαυταχῶς ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι, φαίνονται δ' ἐλέγχειν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνορᾶν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον.

Ὁ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος διὰ τὸ οἴεσθαι ἀν- 4
τιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν. ὅταν γὰρ τοῦδε ὄντος ἐξ ἀνάγκης τοδὶ ᾖ, καὶ τοῦδε ὄντος οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὅθεν καὶ αἱ περὶ τὴν δόξαν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπάται γίνονται. πολλάκις γὰρ τὴν χολὴν μέλι ὑπέλαβον διὰ τὸ ἕπεσθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι· καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τὴν γῆν ὕσαντος γίνεσθαι διάβροχον, κἂν ᾖ διάβροχος, ὑπολαμβάνομεν ὗσαι. τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον. ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσίν. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχός, τὸ ἑπόμενον ἔλαβον, ὅτι καλλωπιστὴς ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἷον ὁ Μελίσσου λόγος ὅτι ἄπειρον τὸ ἅπαν, λαβὼν τὸ μὲν ἅπαν ἀγένητον (ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι), τὸ δὲ γενόμενον ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι. εἰ μὴ οὖν γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν, ὥστ' ἄπειρον. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν· οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον

26 κατὰ] καὶ κατὰ cuT, corr C. — τὸ αὐτὸ bis cu. — 28 ἀπολείποντές C. — 29 et 33 τὸ αὐτὸ C. — 31 ἢ εἰς τὸ i. — 32 κατ' αὐτὸ T. — 33 pr καὶ om T. — 34 διό T. — 35 ἕλκοιτο i. — 36 οἱ μὲν οὖν παρὰ rc C pr om. — τὸ] τὸ τὸ B, corr c. — 37 αἰτήσασθαι CcuT. — 38 φαίνεται T.

167b1 ἔλεγχος δοκεῖ ἐλέγχειν διὰ C. — 2 τουδὶ iu. — 3 τόδε u. — οἰόμεθα C. — 4 παρὰ T. — 5 ὑπολαμβάνομεν εἶναι διὰ uT. — 10 ὅτι] ὁ bis T. — 14 πᾶν pr c — 15 γίνεσθαι T. — γίνεσθαι u. — 16 οὖν μὴ CcuT. — τὸ om u, pr c. — 17 τοῦτο] τὸ i.

ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν, ὥσπερ οὐδ' εἰ ὁ πυρέττων θερμός, καὶ τὸν θερμὸν ἀνάγκη πυρέττειν.

6 Ὁ δὲ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ ἀναίτιον ὡς παρ' ἐκεῖνο γινομένου τοῦ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς· ἐν τούτοις γὰρ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖν τι τῶν κειμένων. ἐὰν οὖν ἐγκαταριθμηθῇ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐρωτήμασι πρὸς τὸ συμβαῖνον ἀδύνατον, δόξει παρὰ τοῦτο γίνεσθαι πολλάκις ὁ ἔλεγχος, οἷον ὅτι οὐκ ἔστι ψυχὴ καὶ ζωὴ ταὐτόν· εἰ γὰρ φθορᾷ γένεσις ἐναντίον, καὶ τῇ τινὶ φθορᾷ ἔσται τις γένεσις· ὁ δὲ θάνατος φθορά τις καὶ ἐναντίον ζωῇ, ὥστε γένεσις ἡ ζωὴ καὶ τὸ ζῆν γίνεσθαι· τοῦτο δ' ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ταὐτὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωή. οὐ δὴ συλλελόγισται· συμβαίνει γάρ, κἂν μή τις ταὐτὸ φῇ τὴν ζωὴν τῇ ψυχῇ, τὸ ἀδύνατον, ἀλλὰ μόνον ἐναντίον ζωὴν μὲν θανάτῳ ὄντι φθορᾷ, φθορᾷ δὲ γένεσιν. ἀσυλλόγιστοι μὲν οὖν ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, πρὸς δὲ τὸ προκείμενον ἀσυλλόγιστοι. καὶ λανθάνει πολλάκις οὐχ ἧττον αὐτοὺς τοὺς ἐρωτῶντας τὸ τοιοῦτον.

Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ ἑπόμενον καὶ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον
7 λόγοι τοιοῦτοί εἰσιν· οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος ἀποδοθῇ
p. 168 ἀπόκρισις μία. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν ὅτι πλείω καὶ ὅτι οὐ δοτέον ἀπόκρισιν, οἷον πότερον ἡ γῆ θάλαττά ἐστιν ἢ ὁ οὐρανός; ἐπ' ἐνίων δ' ἧττον, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος ἢ ὁμολογοῦσι τῷ μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἐλέγχεσθαι φαίνονται, οἷον ἆρ' οὗτος καὶ οὗτός ἐστιν ἄνθρωπος; ὥστ' ἄν τις τύπτῃ τοῦτον καὶ τοῦτον, ἄνθρωπον ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει. ἢ πάλιν, ὧν τὰ μέν ἐστιν ἀγαθὰ τὰ δ' οὐκ ἀγαθά, πάντα ἀγαθὰ ἢ οὐκ ἀγαθά; ὁπότερον γὰρ ἂν φῇ, ἔστι μὲν

---

18 τι] τε i. — 21 οἱ i. — παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς corr A. — ληφθῇ T, προσλαμβάνῃ i. — 22 τὸ ἀναίτιον om i. — ἐκείνου T. — γενομένου u. — 25 ἐν om C. — πρὸς] πρὸ τοῦ συμπεράσματος cuiT, corr A, om f, del πρὸς C. — 27 γὰρ τῇ φθ. C. — 28 γένεσις ἐναντίον· ὁ Cc. — 29 ζωὴ T. — 31 ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχή C. — 32 μόνον] μόνον τὸ C. — 35 κείμενον uT. — 37 οὖν τὸ παρὰ B. — καὶ τῶν παρὰ B. — μὴ τὸ παρὰ i. — 39 λαμβάνῃ i. — δοθῇ u, δοθείη i.

168a1 μία om u. — 3 ὁ om cuiT, del vult A. — 4 τὸ ἀποκρίνεσθαι pr C. — 5 ὅταν BCif. — 6 ἀλλ' om u. — τύπτει u, pr Bc. — 8 πάντα] πάντα ταῦτα C, ταῦτα πάντα u, ταῦτα πότερόν ἐστι ciT.

ὡς ἔλεγχον ἢ ψεῦδος φαινόμενον δόξειεν ἂν ποιεῖν· τὸ γὰρ φάναι τῶν μὴ ἀγαθῶν τι εἶναι ἀγαθὸν ἢ τῶν ἀγαθῶν μὴ ἀγαθὸν ψεῦδος. ὁτὲ δὲ προσληφθέντων τινῶν κἂν ἔλεγχος γίνοιτο ἀληθινός, οἷον εἴ τις δοίη ὁμοίως ἓν καὶ πολλὰ λέγεσθαι λευκὰ καὶ γυμνὰ καὶ τυφλά. εἰ γὰρ τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν πεφυκὸς δ' ἔχειν, καὶ τυφλὰ ἔσται τὰ μὴ ἔχοντα ὄψιν πεφυκότα δ' ἔχειν. ὅταν οὖν τὸ μὲν ἔχῃ τὸ δὲ μὴ ἔχῃ, τὰ ἄμφω ἔσται ἢ ὁρῶντα ἢ τυφλά· ὅπερ ἀδύνατον.

Ἢ δὴ οὕτως διαιρετέον τοὺς φαινομένους συλλογισμοὺς 6
καὶ ἐλέγχους, ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, ἀρχὴν ταύτην ποιησαμένους· ἔστι γὰρ ἅπαντας ἀναλῦσαι τοὺς λεχθέντας τρόπους εἰς τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν. πρῶτον μὲν εἰ ἀσυλλόγιστοι· δεῖ γὰρ ἐκ τῶν κειμένων συμβαίνειν τὸ συμπέρασμα, ὥστε λέγειν ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ μὴ φαίνεσθαι. ἔπειτα καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ διορισμοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἐν τῇ λέξει οἱ μέν εἰσι παρὰ τὸ διττόν, οἷον ἥ τε ὁμωνυμία καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ ὁμοιοσχημοσύνη (σύνηθες γὰρ τὸ πάντα ὡς τόδε τι σημαίνειν), ἡ δὲ σύνθεσις καὶ διαίρεσις καὶ προσῳδία τῷ μὴ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν λόγον ἢ τὸ ὄνομα τὸ διαφέρον. ἔδει δὲ καὶ τοῦτο, καθάπερ καὶ τὸ πρᾶγμα ταὐτόν, εἰ μέλλει ἔλεγχος ἢ συλλογισμὸς ἔσεσθαι, οἷον εἰ λώπιον, μὴ ἱμάτιον συλλογίσασθαι ἀλλὰ λώπιον. ἀληθὲς μὲν γὰρ κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐ συλλελόγισται, ἀλλ' ἔτι ἐρωτήματος δεῖ, ὅτι ταὐτὸν σημαίνει, πρὸς τὸν ζητοῦντα τὸ διὰ τί.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ὁρισθέντος τοῦ συλλογισμοῦ φανεροὶ γίνονται. τὸν αὐτὸν γὰρ ὁρισμὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐλέγχου γίνεσθαι, πλὴν προσκεῖσθαι τὴν ἀντίφασιν· ὁ γὰρ ἔλεγχος συλλογισμὸς ἀντιφάσεως. εἰ οὖν μὴ ἔστι συλλογισμὸς τοῦ συμβεβηκότος, οὐ γίνεται ἔλεγχος. οὐ γὰρ εἰ τούτων ὄντων ἀνάγκη τόδ' εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶ λευκόν, ἀνάγκη λευκὸν εἶναι διὰ τὸν συλλογισμόν. οὐδ' εἰ τὸ τρίγωνον

---

9 ἔλεγχος C. — 10 εἶναί τι uT. — 14 δ' om u. — 15 ὄψιν om uT. — 21 εἰ] οἱ u. — 23 τὰ pr om c. — διορισμοῦ corr c. — 26 et 27 καὶ] καὶ ἡ C. — 28 τοὔνομα CcuT. — alt τὸ om cu. — 30 οἷον ...συλλογίσασθαι om u. — 32 ταὐτὸ u. — 35 γὰρ αὐτὸν C. — 37 ἐστιν ὁ συλλ. u.

b δυοῖν ὀρθαῖν ἴσας ἔχει, συμβέβηκε δ' αὐτῷ σχήματι εἶναι ἢ πρώτῳ ἢ ἀρχῇ, ὅτι σχῆμα ἢ ἀρχὴ ἢ πρῶτον τοῦτο. οὐ γὰρ ᾗ σχῆμα οὐδ' ᾗ πρῶτον, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, ἡ ἀπόδειξις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἰ ὁ ἔλεγχος συλλογισμός τις, οὐκ ἂν εἴη κατὰ συμβεβηκὸς ἔλεγχος. ἀλλὰ παρὰ τοῦτο καὶ οἱ τεχνῖται καὶ ὅλως οἱ ἐπιστήμονες ὑπὸ τῶν ἀνεπιστημόνων ἐλέγχονται· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ποιοῦνται τοὺς συλλογισμοὺς πρὸς τοὺς εἰδότας. οἱ δ' οὐ δυνάμενοι διαιρεῖν ἢ ἐρωτώμενοι διδόασιν ἢ οὐ δόντες οἴονται δεδωκέναι.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ὅτι οὐ τοῦ αὐτοῦ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις. τοῦ γὰρ πῇ λευκοῦ τὸ πῇ οὐ λευκόν, τοῦ δ' ἁπλῶς λευκοῦ τὸ ἁπλῶς οὐ λευκὸν ἀπόφασις. εἰ οὖν δόντος πῇ εἶναι λευκὸν ὡς ἁπλῶς εἰρημένου λαμβάνει, οὐ ποιεῖ ἔλεγχον, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ τί ἐστιν ἔλεγχος.

Φανερώτατοι δὲ πάντων οἱ πρότερον λεχθέντες παρὰ τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν· διὸ καὶ προσηγορεύθησαν οὕτως· παρὰ γὰρ τοῦ λόγου τὴν ἔλλειψιν ἡ φαντασία γίνεται, καὶ διαιρουμένοις οὕτως κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις θετέον τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν.

Οἵ τε παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι δῆλοι διὰ τοῦ ὁρισμοῦ. δεῖ γὰρ τὸ συμπέρασμα τῷ ταῦτ' εἶναι συμβαίνειν, ὅπερ οὐκ ἦν ἐν τοῖς ἀναιτίοις· καὶ πάλιν μὴ ἐναριθμουμένου τοῦ ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἱ παρὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ἐν ἀρχῇ.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον μέρος εἰσὶ τοῦ συμβεβηκότος· τὸ γὰρ ἑπόμενον συμβέβηκε, διαφέρει δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἔστιν ἐφ' ἑνὸς μόνου λαβεῖν, οἷον ταὐτὸ εἶναι τὸ ξανθὸν καὶ μέλι καὶ τὸ λευκὸν καὶ κύκνον, τὸ δὲ παρεπόμενον ἀεὶ ἐν πλείοσιν· τὰ γὰρ ἑνὶ ταὐτῷ

168b2 ᾗ ἀρχῇ pr c. — σχῆμα ἡ B. — τοιοῦτον T. — οὐ] ἐστιν. οὐ uT. — 7 κατὰ τὸ συμβ. C. — 8 οἱ] εἰ A. — 12 καὶ] ἢ u. — ἡ om T. — 17 πρότεροι u. — 19 τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου u. — 22 οἱ δὲ C. — 24 γρ. τῷ πάντ' T. — εἶναι] εἶναι αἴτια τοῦ ABCcf, εἶναι αἴτια οὕτω i. — 25 ἀριθμουμένου A. — 28 παρεπόμενον u, παρὰ τὸ ἑπόμενον i. — 29 μόνον f. — 30 ταὐτὸν u. — alt τὸ om uT. — 31 παρὰ τὸ ἑπόμενον T, corr C. — ἑνὶ] ἕνια C, ἑνὶ καὶ cuT.

ταὐτὰ καὶ ἀλλήλοις ἀξιοῦμεν εἶναι ταὐτά· διὸ γίνεται παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος. ἔστι δ' οὐ πάντως ἀληθές, οἷον ἂν ᾖ κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ ἡ χιὼν καὶ ὁ κύκνος τῷ λευκῷ ταὐτόν. ἢ πάλιν, ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ εἶναι λαμβάνει τὸ γεγονέναι καὶ ἀρχὴν ἔχειν, ἢ τὸ ἴσοις γίνεσθαι καὶ ταὐτὸ μέγεθος λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχήν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἄμφω ταὐτὰ ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν, τό τε γεγονὸς καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινομένων, εἰ τὰ τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ ἓν λαμβάνοντα ἴσα γίνεται, p. 169
καὶ τὰ ἴσα γινόμενα ἓν μέγεθος λαμβάνειν. ὥστε τὸ ἑπόμενον λαμβάνει. ἐπεὶ οὖν ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔλεγχος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ ἐλέγχου, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν ἐν τῷ μὴ διαρθροῦν ἡμᾶς τὸν τῆς προτάσεως λόγον. ἡ γὰρ πρότασίς ἐστιν ἓν καθ' ἑνός. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος ἑνὸς μόνου καὶ ἁπλῶς τοῦ πράγματος, οἷον ἀνθρώπου καὶ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ οὖν μία πρότασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς ἀξιοῦσα, καὶ ἁπλῶς ἔσται πρότασις ἡ τοιαύτη ἐρώτησις. ἐπεὶ δ' ὁ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων, ὁ δ' ἔλεγχος συλλογισμός, καὶ ὁ ἔλεγχος ἔσται ἐκ προτάσεων. εἰ οὖν ἡ πρότασις ἓν καθ' ἑνός, φανερὸν ὅτι καὶ οὗτος ἐν τῇ τοῦ ἐλέγχου ἀγνοίᾳ· φαίνεται γὰρ εἶναι πρότασις ἡ οὐκ οὖσα πρότασις. εἰ μὲν οὖν δέδωκεν ἀπόκρισιν ὡς πρὸς μίαν ἐρώτησιν, ἔσται ἔλεγχος, εἰ δὲ μὴ δέδωκεν ἀλλὰ φαίνεται, φαινόμενος ἔλεγχος. ὥστε πάντες οἱ τόποι πίπτουσιν εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν, ὅτι φαινομένη ἀντίφασις, ὅπερ ἦν ἴδιον τοῦ ἐλέγχου, οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὸν τοῦ συλλογισμοῦ ὅρον.

Ἡ δ' ἀπάτη γίνεται τῶν μὲν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ **7**

---

33 παρὰ] ὁ παρὰ CcuiT. — 34 ἐὰν C. — εἴη f. — ᾖ] ᾖ λευκὸν C, rc c. — 35 ταὐτά i. — τῷ om AC. — 36 λαμβάνει εἶναι uiT. — 39 τε pr om c. — 40 γιγνομένων u.

169a2 λαμβάνει CTcuf. — 5 δὲ ᾗ τοῦτο i. — ἄλλως βέλτιον. οἱ uiT. — 7 ἡμᾶς om B. — ante τὸν add ἢ μὴ διαιρεῖν T, rc c, del vult C. — τὸν] ἥμαρτον B. — λόγον τῆς πρ. cuT. — 8 ἓν καὶ καθ' C. — 10 μία μόνη πρ. Cu, fort pr c. — 12 et 13 ἐκ προτάσεως u. — 15 ἀγνοίᾳ ἔσται· φαίνεται T. — 20 ἀντίφασις φαινομένη u.

τὸν λόγον τῷ μὴ δύνασθαι διαιρεῖν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον (ἔνια γὰρ οὐκ εὔπορον διελεῖν, οἷον τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ταὐτόν), τῶν δὲ παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν τῷ μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν συντιθέμενον ἢ διαιρούμενον τὸν λόγον, καθάπερ ἐπὶ τῶν πλείστων. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν παρὰ τὴν προσῳδίαν· οὐ γὰρ ἄλλο δοκεῖ σημαίνειν ἀνιέμενος καὶ ἐπιτεινόμενος ὁ λόγος, ἐπ᾽ οὐδενὸς ἢ οὐκ ἐπὶ πολλῶν. τῶν δὲ παρὰ τὸ σχῆμα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς λέξεως. χαλεπὸν γὰρ διελεῖν ποῖα ὡσαύτως καὶ ποῖα ὡς ἑτέρως λέγεται (σχεδὸν γὰρ ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν ἐγγύς ἐστι τοῦ θεωρεῖν τἀληθές, μάλιστα δ᾽ ἐπίσταται συνεπινεύειν), ὅτι πᾶν τὸ κατηγορούμενόν τινος ὑπολαμβάνομεν τόδε τι καὶ ὡς ἓν ὑπακούομεν· τῷ γὰρ ἑνὶ καὶ τῇ οὐσίᾳ μάλιστα δοκεῖ παρέπεσθαι τὸ τόδε τι καὶ τὸ ὄν. διὸ καὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν οὗτος ὁ τρόπος θετέος, πρῶτον μὲν ὅτι μᾶλλον ἡ ἀπάτη γίνεται μετ᾽ ἄλλων σκοπουμένοις ἢ καθ᾽ αὑτούς (ἡ μὲν γὰρ μετ᾽ ἄλλου σκέψις διὰ λόγων, ἡ δὲ καθ᾽ αὑτὸν οὐχ ἧττον δι᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος), εἶτα καὶ καθ᾽ αὑτὸν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει, ὅταν ἐπὶ τοῦ λόγου ποιῆται τὴν σκέψιν· ἔτι ἡ μὲν ἀπάτη ἐκ τῆς ὁμοιότητος, ἡ δ᾽ ὁμοιότης ἐκ τῆς λέξεως. τῶν δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ ἓν καὶ πολλά, μηδὲ τοῖς ποίοις τῶν κατηγορημάτων πάντα ταὐτὰ καὶ τῷ πράγματι συμβέβηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν παρὰ τὸ ἑπόμενον· μέρος γάρ τι τοῦ συμβεβηκότος τὸ ἑπόμενον. ἔτι καὶ ἐπὶ πολλῶν φαίνεται καὶ ἀξιοῦται οὕτως, εἰ τόδε ἀπὸ τοῦδε μὴ χωρίζεται, μηδ᾽ ἀπὸ θατέρου χωρίζεσθαι θάτερον. τῶν δὲ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου καὶ τῶν παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς ἐν τῷ παρὰ μικρὸν ἡ ἀπάτη· ὡς γὰρ οὐδὲν προσσημαῖνον τὸ τὶ ἢ πῇ ἢ πῶς ἢ τὸ νῦν καθόλου συγχωροῦμεν. ὁμοίως δὲ

---

23 τῷ] ἐν τῷ *uT*, τὸ *i*. — τὸ...διελεῖν om *T*. — 24 εὔλογον pr c. — διαιρεῖν *cu*. — καὶ om *C*. — καὶ τὸ ὂν om *B*. — 25 τῷ] τὸ pr *ABc*. — μηθὲν *C*. — 27 καὶ ἐπὶ τῶν *u*. — 30 τὸ om *T*. — 32 τοῦ om *i*. — 33 ἐπίστανται pr *C*. — 36 ὢν pr *A*, ἓν *C*. — τῶν] τοῖς corr *A*. — 38 ἀλλήλων *uT*. — ἑαυτούς *u*, αὐτούς *i*. — 39 λόγου *T*. — αὐτὸν *i*. — 40 καὶ om *T*. — ἑαυτὸν *C*.

169b2 pr ἐκ] διὰ *CcuT*. — τὴν ὁμοιότητα *uT*. — 4 ταὐτὸ *C*. — τὸ om *cuT*. — 5 ἅπαντα *u*. — πάντα ταῦτα c, ταῦτα πάντα *C*. — καὶ om *uT*. — 6 τὸ παρὰ *T*. — μέρος...ἑπόμενον om *A*. — μέρος μὲν γὰρ *i*. — 7 ἔτι δὲ καὶ *CcuiT*. — 11 οὐθὲν *cuT*. — προσημαῖνον *Bcf*. — 12 τί ἢ om *u* et pr c. — ἢ πῶς ἢ] ἢ τὸ πῶς ἢ *Acu*, ἢ τὸ πῶς ἢ ἁπλῶς ἢ *T*, ἢ τὸ ἁπλῶς ἢ (τὸ πῶς ἢ add *B*) *Bf*.

καὶ ἐπὶ τῶν τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβανόντων καὶ τῶν ἀναιτίων, καὶ ὅσοι τὰ πλείω ἐρωτήματα ὡς ἓν ποιοῦσιν· ἐν ἅπασι γὰρ ἡ ἀπάτη διὰ τὸ παρὰ μικρόν· οὐ γὰρ διακριβοῦμεν οὔτε τῆς προτάσεως οὔτε τοῦ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

8 Ἐπεὶ δ' ἔχομεν παρ' ὅσα γίνονται οἱ φαινόμενοι συλλογισμοί, ἔχομεν καὶ παρ' ὁπόσα οἱ σοφιστικοὶ γένοιντ' ἂν συλλογισμοὶ καὶ ἔλεγχοι. λέγω δὲ σοφιστικὸν ἔλεγχον καὶ συλλογισμὸν οὐ μόνον τὸν φαινόμενον συλλογισμὸν ἢ ἔλεγχον, μὴ ὄντα δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα μέν, φαινόμενον δὲ οἰκεῖον τοῦ πράγματος. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ μὴ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχοντες καὶ δεικνύντες ἀγνοοῦντας, ὅπερ ἦν τῆς πειραστικῆς. (ἔστι δ' ἡ πειραστικὴ μέρος τῆς διαλεκτικῆς· αὕτη δὲ δύναται συλλογίζεσθαι ψεῦδος δι' ἄγνοιαν τοῦ διδόντος τὸν λόγον.) οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, ἂν καὶ συλλογίζωνται τὴν ἀντίφασιν, οὐ ποιοῦσι δῆλον εἰ ἀγνοεῖ· καὶ γὰρ τὸν εἰδότα ἐμποδίζουσι τούτοις τοῖς λόγοις.

Ὅτι δ' ἔχομεν αὐτοὺς τῇ αὐτῇ μεθόδῳ, δῆλον· παρ' ὅσα γὰρ φαίνεται τοῖς ἀκούουσιν ὡς ἠρωτημένα συλλελογίσθαι, παρὰ ταῦτα κἂν τῷ ἀποκρινομένῳ δόξειεν, ὥστ' ἔσονται συλλογισμοὶ ψευδεῖς διὰ τούτων ἢ πάντων ἢ ἐνίων· ὃ γὰρ μὴ ἐρωτηθεὶς οἴεται δεδωκέναι, κἂν ἐρωτηθεὶς θείη. πλὴν ἐπί γέ τινων ἅμα συμβαίνει προσερωτᾶν τὸ ἐνδεὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐμφανίζειν, οἷον ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν καὶ τὸν σολοικισμόν. εἰ οὖν οἱ παραλογισμοὶ τῆς ἀντιφάσεως παρὰ τὸν φαινόμενον ἔλεγχόν εἰσι, δῆλον ὅτι παρὰ τοσαῦτα ἂν καὶ τῶν ψευδῶν εἴησαν συλλογισμοὶ παρ' ὅσα καὶ ὁ φαινόμενος ἔλεγχος. ὁ δὲ φαινόμενος παρὰ τὰ μόρια τοῦ ἀληθινοῦ· ἑκάστου γὰρ ἐκλείποντος φανείη ἂν ἔλεγχος, οἷον ὁ p.170
παρὰ τὸ μὴ συμβαῖνον διὰ τὸν λόγον, ὁ εἰς τὸ ἀδύνατον, καὶ ὁ τὰς δύο ἐρωτήσεις μίαν ποιῶν παρὰ τὴν πρότασιν, καὶ ἀντὶ τοῦ καθ' αὑτὸ ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκός, καὶ τὸ τούτου

---

15 ἀκριβοῦμεν C. — 16 προειρημένην ci. — 19 παρὰ πόσα i. — γένοιτ' pr A, γίνοιντο cT. — 21 ἢ] καὶ uT. — 23 τὸ om T. — 26 τὸν] περὶ (παρὰ T) τὸ πρᾶγμα τὸν uT. — 27 συλλογίσωνται uT. — 32 δόξῃ C. — 35 ἐπεί pr A. — 40 φαιν. ἔλεγχος παρὰ C.

170a1 ἐλλείποντος T. — ὁ del vult A. — 2 μὴ supra vs u, pr om c. — ὁ om u et pr C. — 4 ἑαυτὸ C. — alt τὸ om uT.

μόριον, ὃ παρὰ τὸ ἑπόμενον· ἔτι τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ πράγματος ἀλλ᾿ ἐπὶ τοῦ λόγου συμβαίνειν· εἶτ᾿ ἀντὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίφασιν καὶ κατὰ ταὐτὸ καὶ πρὸς ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως παρά τε τὸ ἐπί τι ἢ παρ᾿ ἕκαστον τούτων· ἔτι παρὰ τὸ μὴ ἐναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ὥστ᾿ ἔχοιμεν ἂν παρ᾿ ὅσα γίνονται οἱ παραλογισμοί· παρὰ πλείω μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἶεν, παρὰ δὲ τὰ εἰρημένα ἔσονται πάντες.

Ἔστι δ᾿ ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος οὐχ ἁπλῶς ἔλεγχος, ἀλλὰ πρός τινα· καὶ ὁ συλλογισμὸς ὡσαύτως. ἂν μὲν γὰρ μὴ λάβῃ ὅ τε παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἓν σημαίνειν καὶ ὁ παρὰ τὴν ὁμοιοσχημοσύνην τὸ μόνον τόδε καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως, οὔτ᾿ ἔλεγχοι οὔτε συλλογισμοὶ ἔσονται, οὔθ᾿ ἁπλῶς οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον· ἐὰν δὲ λάβωσι, πρὸς μὲν τὸν ἐρωτώμενον ἔσονται, ἁπλῶς δ᾿ οὐκ ἔσονται· οὐ γὰρ ἓν σημαῖνον εἰλήφασιν, ἀλλὰ φαινόμενον, καὶ παρὰ τοῦδε.

9 Παρὰ πόσα δ᾿ ἐλέγχονται οἱ ἐλεγχόμενοι, οὐ δεῖ πειρᾶσθαι λαμβάνειν ἄνευ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστήμης ἁπάντων. τοῦτο δ᾿ οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης· ἄπειροι γὰρ ἴσως αἱ ἐπιστῆμαι, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἀποδείξεις. ἔλεγχοι δ᾿ εἰσὶ καὶ ἀληθεῖς· ὅσα γὰρ ἔστιν ἀποδεῖξαι, ἔστι καὶ ἐλέγξαι τὸν θέμενον τὴν ἀντίφασιν τοῦ ἀληθοῦς, οἷον εἰ σύμμετρον τὴν διάμετρον ἔθηκεν, ἐλέγξειεν ἄν τις τῇ ἀποδείξει ὅτι ἀσύμμετρος. ὥστε πάντων δεήσει ἐπιστήμονας εἶναι· οἱ μὲν γὰρ ἔσονται παρὰ τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχὰς καὶ τὰ τούτων συμπεράσματα, οἱ δὲ παρὰ τὰς ἐν ἰατρικῇ, οἱ δὲ παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγχοι ὁμοίως ἐν ἀπείροις· καθ᾿ ἑκάστην γὰρ τέχνην ἐστὶ ψευδὴς συλλογισμός, οἷον κατὰ γεωμετρίαν ὁ γεωμετρικὸς καὶ κατὰ ἰατρικὴν ὁ ἰατρικός. λέγω δὲ τὸ κατὰ τὴν τέχνην τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν ληπτέον τοὺς τόπους· οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. καὶ τὸν μὲν

---

6 εἴτε uT. — 9 τὸ δ᾿ ἐν Bif. — ὡς i. — 10 παρ᾿ ὅσοις i, πρὸς ἃ B. — γὰρ μὲν i. — 11 γὰρ] γὰρ ἂν C. — 12 ὁ om uT. — 15 τόδε τι σημαίνει καὶ T. — 17 pr τὸν] τὸ Cc. — 19 τοῦδε] τὰ λοιπά T. — 20 παρ᾿ ὁπόσα cuiT. — 22 οὐδεμιᾶς om u. — πολλαὶ γὰρ καὶ ἄπειροι ἴσως C. — 25 σύμμετρον ἔφησε τὴν πλευρὰν τῇ διαμέτρῳ, ἐξελέγξειεν C. — 29 τῶν ἄλλων ἐπ.] ἄλλας T. — 30 ὁμοίως ἂν εἶεν ἐν C. — 31 τέχνην om T et pr c.

καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἔλεγχον τοῦ ἐπιστήμονός ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται εἴτ' ἔστι, διὰ τί ἔστι· τὸν δ' ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπὸ μηδεμίαν τέχνην τῶν διαλεκτικῶν. εἰ γὰρ ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔνδοξοι συλλογισμοὶ περὶ ὁτιοῦν, ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔλεγχοι· ὁ γὰρ ἔλεγχός ἐστιν ἀντιφάσεως συλλογισμός, ὥστ' ἢ εἷς ἢ δύο συλλογισμοὶ ἀντιφάσεως ἔλεγχός ἐστιν. ἔχομεν ἄρα παρ' ὁπόσα πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι. εἰ δὲ τοῦτ' ἔχομεν, καὶ τὰς λύσεις ἔχομεν· αἱ γὰρ τούτων ἐνστάσεις λύσεις εἰσίν. ἔχομεν δέ, παρ' ὁπόσα γίνονται, καὶ τοὺς φαινομένους, φαινομένους δὲ οὐχ ὁτῳοῦν ἀλλὰ τοῖς τοιοῖσδε· ἀόριστα γάρ ἐστιν, ἐάν τις σκοπῇ παρ' ὁπόσα φαίνονται τοῖς τυχοῦσιν. ὥστε φανερὸν ὅτι τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστὶ τὸ δύνασθαι λαβεῖν παρ' ὅσα γίνεται διὰ τῶν κοινῶν ἢ ὢν ἔλεγχος ἢ φαινόμενος ἔλεγχος, καὶ ἢ διαλεκτικὸς ἢ φαινόμενος διαλεκτικὸς ἢ πειραστικός.

10 Οὐκ ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν λόγων ἣν λέγουσί τινες, τὸ εἶναι τοὺς μὲν πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν· ἄτοπον γὰρ τὸ ὑπολαμβάνειν ἄλλους μὲν εἶναι πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' οὐ τοὺς αὐτούς. τί γάρ ἐστι τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν ἀλλ' ἢ ὅταν μὴ χρῆται τῷ ὀνόματι, οἰόμενος ἐρωτᾶσθαι, ἐφ' ᾧ ὁ ἐρωτώμενος ἔδωκεν; τὸ δ' αὐτὸ τοῦτό ἐστι καὶ πρὸς τοὔνομα. τὸ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ὅταν ἐφ' ᾧ ἔδωκεν διανοηθείς. εἰ δή τις πλείω σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος οἴοιτο ἓν σημαίνειν καὶ ὁ ἐρωτῶν καὶ ὁ ἐρωτώμενος, οἷον ἴσως τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος καὶ ὁ ἐρωτῶν [Ζήνων] ἓν οἰόμενος εἶναι ἠρώτησε, καὶ ἔστιν ὁ λόγος ὅτι ἓν πάντα, οὗτος πρὸς τοὔνομα ἔσται ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ ἐρωτωμένου διειλεγμένος. εἰ δέ γέ τις πολλὰ οἴεται σημαίνειν, δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τοὺς τοιούτους ἐστὶ λόγους τὸ πρὸς τοὔνομα καὶ πρὸς τὴν διάνοιαν

---

39 οὐδεμίαν u. — 40 ὁτουοῦν corr A.

170b1 ἀντιφάσεώς ἐστιν u. — 2 pr ἢ om C. — ἢ δύο ἢ εἷς T. — ante ἔλεγχος lit plur vbb c. — 3 ἅπαντές T. — 4 αἱ] καὶ T. — 5 ἐνστ. αἱ λύσεις uT. — πόσα T. — 8 τυχοῦσιν corr c. — 10 ἔλεγχος om T. — 11 ἢ πειραστικός om C. — 13 λόγους ἑτέρους] τοὺς T. — 16 ἀλλ' om corr C. — 17 ὃ B, pr A. — 18 τὸ αὐτὸ δέ ἐστι T. — 19 ὃ AB, pr C. — ἔδωκεν ὁ διαν. u. — 20 δέ T. — 23 παρμενίδης superscr c. — 24 ἐστιν uT. — 26 παρὰ τοὺς T. — 27 alt πρὸς om T.

ὅσοι πλείω σημαίνουσιν, εἶτα περὶ ὁντινοῦν ἐστίν· οὐ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀποκρινόμενον ἔχειν πως πρὸς τὰ δεδομένα. εἶτα πρὸς τοὔνομα πάντας ἐνδέχεται αὐτοὺς εἶναι. τὸ γὰρ πρὸς τοὔνομα τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναί ἐστιν ἐνταῦθα. εἰ γὰρ μὴ πάντες, ἔσονταί τινες ἕτεροι οὔτε πρὸς τοὔνομα οὔτε πρὸς τὴν διάνοιαν· οἱ δέ φασι πάντας, καὶ διαιροῦνται ἢ πρὸς τοὔνομα ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι πάντας, ἄλλους δ' οὔ. ἀλλὰ μὴν ὅσοι συλλογισμοί εἰσι παρὰ τὸ πλεοναχῶς, τούτων εἰσί τινες οἱ παρὰ τοὔνομα. ἀτόπως μὲν γὰρ καὶ εἴρηται τὸ παρὰ τοὔνομα φάναι πάντας τοὺς παρὰ τὴν λέξιν· ἀλλ' οὖν εἰσί τινες παραλογισμοὶ οὐ τῷ τὸν ἀποκρινόμενον πρὸς τούτους ἔχειν πως, ἀλλὰ τῷ τοιονδὶ ἐρώτημα τὸν λόγον αὐτὸν ἔχειν, ὃ πλείω σημαίνει.

p. 171 Ὅλως τε ἄτοπον τὸ περὶ ἐλέγχου διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ πρότερον περὶ συλλογισμοῦ· ὁ γὰρ ἔλεγχος συλλογισμός ἐστιν, ὥστε χρὴ καὶ περὶ συλλογισμοῦ πρότερον ἢ περὶ ψευδοῦς ἐλέγχου· ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος φαινόμενος συλλογισμὸς ἀντιφάσεως. διὸ ἢ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἔσται τὸ αἴτιον ἢ ἐν τῇ ἀντιφάσει (προσκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὴν ἀντίφασιν), ὁτὲ δ' ἐν ἀμφοῖν, ἂν ᾖ φαινόμενος ἔλεγχος. ἔστι δὲ ὁ μὲν τοῦ σιγῶντα λέγειν ἐν τῇ ἀντιφάσει, οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ, ὁ δέ, ἃ μὴ ἔχοι τις, δοῦναι, ἐν ἀμφοῖν, ὁ δὲ ὅτι ἡ Ὁμήρου ποίησις σχῆμα διὰ τοῦ κύκλου ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δ' ἐν μηδετέρῳ ἀληθὴς συλλογισμός.

Ἀλλὰ δὴ ὅθεν ὁ λόγος ἦλθε, πότερον οἱ ἐν τοῖς μαθήμασι λόγοι πρὸς τὴν διάνοιάν εἰσιν ἢ οὔ; καὶ εἴ τινι δοκεῖ πολλὰ σημαίνειν τὸ τρίγωνον, καὶ ἔδωκε μὴ ὡς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφ' οὗ συνεπεράνατο ὅτι δύο ὀρθαί, πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν οὗτος διείλεκται τὴν ἐκείνου ἢ οὔ;

Ἔτι εἰ πολλὰ μὲν σημαίνει τοὔνομα, ὁ δὲ μὴ νοεῖ μηδ' οἴεται, πῶς οὗτος οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται; ἢ πῶς δεῖ

28 ὁντιναοῦν CuT. — 31 ἐνδέχεται πάντας T. — 33 ἕτεροι οἳ οὔτε uT. — 35 ἀλλ' οὓς pr A. — 36 οἱ] οὐ T, corr Ac. — 37 πάντας εἶναι τοὺς C. — 38 τινές εἰσι C. — 39 αὐτοὺς CcT. — τὸ τοιόνδε T. — 40 αὐτὸν om T.

171a3 καὶ om C. — συλλογισμοῦ corr ABCc, παραλογισμοῦ pr B. — 5 ἢ om f. — ἐστὶ CT. — 6 τὴν ἀντίφασιν om Acuf, del volunt BC. — 7 ὁτὲ corr f. — 9 ἔχει CcT. — δοίη corr Cc, δοίη ἂν T. — 10 ἡ om T. — 17 σημαίνει et νοεῖ in fin corr C. — τὸ ὄνομα CT. — 18 οὐ om u. — διείλεκται; καίτοι ὁ λόγος δοκεῖ τῶν παρὰ τὸ ὄνομα. ἢ C.

ἐρωτᾶν πλὴν διδόναι διαίρεσιν, εἶτ' ἐρωτήσειέ τις εἰ ἔστι σιγῶντα λέγειν ἢ οὔ, ἢ ἔστι μὲν ὡς οὔ, ἔστι δ' ὡς ναί; εἰ δή τις δοίη μηδαμῶς, ὁ δὲ διαλεχθείη, ἆρ' οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται; καίτοι ὁ λόγος δοκεῖ τῶν παρὰ τὸ ὄνομα εἶναι. οὐκ ἄρα ἐστὶ γένος τι λόγων τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν. ἀλλ' οἱ μὲν πρὸς τοὔνομά εἰσι, καὶ τοιοῦτοι οὐ πάντες, οὐχ ὅτι οἱ ἔλεγχοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ φαινόμενοι ἔλεγχοι. εἰσὶ γὰρ καὶ μὴ παρὰ τὴν λέξιν φαινόμενοι ἔλεγχοι, οἷον οἱ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς καὶ ἕτεροι.

Εἰ δέ τις ἀξιοῖ διαιρεῖν, ὅτι λέγω δὲ σιγῶντα λέγειν τὰ μὲν ὡδὶ τὰ δ' ὡδί· ἀλλὰ τοῦτό γ' ἐστὶ πρῶτον μὲν ἄτοπον τὸ ἀξιοῦν (ἐνίοτε γὰρ οὐ δοκεῖ τὸ ἐρωτώμενον πολλαχῶς ἔχειν, ἀδύνατον δὲ διαιρεῖν ὃ μὴ οἴεται)· ἔπειτα τὸ διδάσκειν τί ἄλλο ἔσται; φανερὸν γὰρ ποιήσει ὡς ἔχει τῷ μήτ' ἐσκεμμένῳ μήτ' εἰδότι μήθ' ὑπολαμβάνοντι ὅτι ἄλλως λέγεται. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ διπλοῖς τί κωλύει τοῦτο παθεῖν; ἆρα ἴσαι αἱ μονάδες ταῖς δυάσιν ἐν τοῖς τέτταρσιν; εἰσὶ δὲ δυάδες αἱ μὲν ὡδὶ ἐνοῦσαι αἱ δὲ ὡδί. καὶ ἆρα τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη ἢ οὔ; ἔστι δ' ἐναντία τὰ μὲν γνωστὰ τὰ δ' ἄγνωστα. ὥστ' ἔοικεν ἀγνοεῖν ὁ τοῦτο ἀξιῶν ὅτι ἕτερον τὸ διδάσκειν τοῦ διαλέγεσθαι, καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν διδάσκοντα μὴ ἐρωτᾶν ἀλλ' αὐτὸν δῆλα ποιεῖν, τὸν δ' ἐρωτᾶν.

11 Ἔτι τὸ φάναι ἢ ἀποφάναι ἀξιοῦν οὐ δεικνύντος ἐστίν, ἀλλὰ πεῖραν λαμβάνοντος. ἡ γὰρ πειραστική ἐστι διαλεκτική τις καὶ θεωρεῖ οὐ τὸν εἰδότα ἀλλὰ τὸν ἀγνοοῦντα καὶ προσποιούμενον. ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ πρᾶγμα θεωρῶν τὰ κοινὰ διαλεκτικός, ὁ δὲ τοῦτο φαινομένως ποιῶν σοφιστικός. καὶ συλλογισμὸς ἐριστικὸς καὶ σοφιστικός ἐστιν εἷς μὲν ὁ φαινόμενος συλλογιστικός, περὶ ὧν ἡ διαλεκτικὴ πειραστική ἐστι, κἂν ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα ᾖ· τοῦ γὰρ διὰ τί ἀπατητικός

19 πρὶν u, fort pr c. — διδόντα C. — διαίρεσιν corr c. — εἶτα pr C, corr B. — 20 ναί] οὔ T. — 22 καίτοι οὗτος ὁ T. — 23 ἀλλ' ...εἰσι] ἄλλο τῶν (τῶν rc) πρὸς τοὔνομα . . . c. — 24 καίτοι οὗτοι AuTf, pr C, καὶ οὗτοι pr c. — 25 ἀλλ'...ἔλεγχοι om C. — μὴ om C. — 26 ὁ cT. — 29 pr μὲν om T. — 30 ποσαχῶς C. — 33 ἐπισκεμμένῳ (sic) T. — 35 ποιεῖν T. — ταῖς δυσὶν δυσὶν pr C. — ἐν ταῖς τέτρασιν T. — τέσσαρσιν C. — 36 δὲ] δὲ αἱ c, om T.

171b2 δῆλον T. — τὸ pr A. — 5 τις. διὸ περὶ πάντων ἐπισκοπεῖ καὶ CuT. — 10 ᾖ τὸ συμπ. T.

ἐστι· καὶ ὅσοι μὴ ὄντες κατὰ τὴν ἑκάστου μέθοδον παραλογισμοὶ δοκοῦσιν εἶναι κατὰ τὴν τέχνην. τὰ γὰρ ψευδογραφήματα οὐκ ἐριστικά (κατὰ γὰρ τὰ ὑπὸ τὴν τέχνην οἱ παραλογισμοί), οὐδέ γ᾽ εἴ τί ἐστι ψευδογράφημα περὶ ἀληθές, οἷον τὸ Ἱπποκράτους ἢ ὁ τετραγωνισμὸς ὁ διὰ τῶν μηνίσκων. ἀλλ᾽ ὡς Βρύσων ἐτετραγώνιζε τὸν κύκλον, εἰ καὶ τετραγωνίζεται ὁ κύκλος, ἀλλ᾽ ὅτι οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦτο σοφιστικός. ὥστε ὅ τε περὶ τῶνδε φαινόμενος συλλογισμὸς ἐριστικὸς λόγος, καὶ ὁ κατὰ τὸ πρᾶγμα φαινόμενος συλλογισμός, κἂν ᾖ συλλογισμός, ἐριστικὸς λόγος· φαινόμενος γάρ ἐστι κατὰ τὸ πρᾶγμα, ὥστ᾽ ἀπατητικὸς καὶ ἄδικος. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν ἀγῶνι ἀδικία εἶδός τι ἔχει καὶ ἔστιν ἀδικομαχία τις, οὕτως ἐν ἀντιλογίᾳ ἀδικομαχία ἡ ἐριστική ἐστιν· ἐκεῖ τε γὰρ οἱ πάντως νικᾶν προαιρούμενοι πάντων ἅπτονται καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐριστικοί. οἱ μὲν οὖν τῆς νίκης αὐτῆς χάριν τοιοῦτοι ἐριστικοὶ ἄνθρωποι καὶ φιλέριδες δοκοῦσιν εἶναι, οἱ δὲ δόξης χάριν τῆς εἰς χρηματισμὸν σοφιστικοί· ἡ γὰρ σοφιστική ἐστιν, ὥσπερ εἴπομεν, χρηματιστική τις ἀπὸ σοφίας φαινομένης, διὸ φαινομένης ἀποδείξεως ἐφίενται. καὶ τῶν λόγων τῶν αὐτῶν μέν εἰσιν οἱ φιλέριδες καὶ σοφισταί, ἀλλ᾽ οὐ τῶν αὐτῶν ἕνεκεν. καὶ λόγος ὁ αὐτὸς μὲν ἔσται σοφιστικὸς καὶ ἐριστικός, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ ταὐτόν, ἀλλ᾽ ᾗ μὲν νίκης φαινομένης, ἐριστικός, ᾗ δὲ σοφίας, σοφιστικός· καὶ γὰρ ἡ σοφιστική ἐστι φαινομένη σοφία τις ἀλλ᾽ οὐκ οὖσα. ὁ δ᾽ ἐριστικός ἐστί πως οὕτως ἔχων πρὸς τὸν διαλεκτικὸν ὡς ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμετρικόν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν τῇ διαλεκτικῇ παραλογίζεται καὶ ὁ ψευδογράφος τὸν γεωμέτρην. ἀλλ᾽ ὁ μὲν οὐκ ἐριστικός, ὅτι ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ συμπερα-
p.172 σμάτων τῶν ὑπὸ τὴν τέχνην ψευδογραφεῖ· ὁ δ᾽ ὑπὸ τὴν διαλεκτικὴν περὶ μὲν τἆλλα ὅτι ἐριστικὸς ἔσται δῆλον. οἷον ὁ

---

11 καὶ ὅσοι οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν τῆς προκειμένης καὶ ὅσοι *T*. — ἑκάστων *ACTf*, ἑκάστῳ *Bc*. — 16 ὡς] ὡς ὁ *C*. — 18 ὅ τε] ὁ *u* et rc supra vs *C*. — 19 ἐριστικὸς...συλλογισμός om *u*. — 20 ἂν *T*, καὶ pr *A*. — 23 οὕτως ἡ ἐναντιολογία *f*. — ἐναντιολογίᾳ omisso ἐν *CcuiT*. — ἡ] ἐστὶν *f*, om *CcT*. — 27 εἰς] εἰς τὸν pr *T*. — 30 καὶ οἱ σοφισταί *u*. — 31 ἕνεκα *C* — καὶ ὁ λόγος *i*. — 32 καταυτόν pr *A*. — ᾗ] ὁ *u*. — 34 ἔσται pr *A*. — φαινομένη om *u*. — τις σοφία *u*. — 37 παραλογίζονται καθάπερ (παραλογίζεται add *C*) καὶ *uC*. — γεωμετρικόν *CcT*.

172a2 περὶ μὲν] παρὰ *T*. — τὰ ἄλλα *CcT*.

τετραγωνισμὸς ὁ μὲν διὰ τῶν μηνίσκων οὐκ ἐριστικός, ὁ δὲ Βρύσωνος ἐριστικός· καὶ τὸν μὲν οὐκ ἔστι μετενεγκεῖν ἀλλ' ἢ πρὸς γεωμετρίαν μόνον διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰδίων εἶναι ἀρχῶν, τὸν δὲ πρὸς πολλούς, ὅσοι μὴ ἴσασι τὸ δυνατὸν ἐν ἑκάστῳ καὶ τὸ ἀδύνατον· ἁρμόσει γάρ. ἢ ὡς Ἀντιφῶν ἐτετραγώνιζεν. ἢ εἴ τις μὴ φαίη βέλτιον εἶναι ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν διὰ τὸν Ζήνωνος λόγον, οὐκ ἰατρικός· κοινὸς γάρ. εἰ μὲν οὖν πάντη ὁμοίως εἶχεν ὁ ἐριστικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικὸν τῷ ψευδογράφῳ πρὸς τὸν γεωμέτρην, οὐκ ἂν ἦν περὶ ἐκείνων ἐριστικός. νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ γένος τι ὡρισμένον, οὐδὲ δεικτικὸς οὐδενός, οὐδὲ τοιοῦτος οἷος ὁ καθόλου. οὔτε γάρ ἐστιν ἅπαντα ἐν ἑνί τινι γένει, οὔτε εἰ εἴη, οἷόν τε ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι τὰ ὄντα. ὥστ' οὐδεμία τέχνη τῶν δεικνυουσῶν τινὰ φύσιν ἐρωτητική ἐστιν· οὐ γὰρ ἔξεστιν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων δοῦναι· συλλογισμὸς γὰρ οὐ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν. ἡ δὲ διαλεκτικὴ ἐρωτητική ἐστιν. εἰ δ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ τά γε πρῶτα καὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς οὐκ ἂν ἠρώτα. μὴ διδόντος γὰρ οὐκ ἂν ἔτι εἶχεν ἐξ ὧν ἔτι διαλέξεται πρὸς τὴν ἔνστασιν. ἡ δ' αὐτὴ καὶ πειραστική. οὐδὲ γὰρ ἡ πειραστικὴ τοιαύτη ἐστὶν οἵα ἡ γεωμετρία, ἀλλ' ἣν ἂν ἔχοι καὶ μὴ εἰδώς τις. ἔξεστι γὰρ πεῖραν λαβεῖν καὶ τὸν μὴ εἰδότα τὸ πρᾶγμα τοῦ μὴ εἰδότος, εἴπερ καὶ δίδωσιν οὐκ ἐξ ὧν οἶδεν οὐδ' ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑπομένων, ὅσα τοιαῦτά ἐστιν ἃ εἰδότα μὲν οὐδὲν κωλύει μὴ εἰδέναι τὴν τέχνην, μὴ εἰδότα δ' ἀνάγκη ἀγνοεῖν. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐδενὸς ὡρισμένου ἡ πειραστικὴ ἐπιστήμη ἐστίν. διὸ καὶ περὶ πάντων ἐστί· πᾶσαι γὰρ αἱ τέχναι χρῶνται καὶ κοινοῖς τισίν. διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται τρόπον τινὰ χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ πειραστικῇ· πάντες γὰρ μέχρι τινὸς ἐγχειροῦσιν ἀνακρίνειν τοὺς ἐπαγγελλομένους. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ κοινά· ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἧττον ἴσασιν αὐτοί, κἂν δοκῶσι λίαν ἔξω λέγειν. ἐλέγχουσιν οὖν ἅπαντες· ἀτέχνως γὰρ μετέχουσι τούτου

---

3 *μὲν* om *uT*. — 4 *ἔσται u*. — 6 *οἷ T*. — 7 *ἁρμόζει u*. — 11 *παρὰ ἐκεῖνον i*. — 12 *παρὰ i*. — 14 *τινι* om *T*. — *εἰ ἦν T*. — 16 *ἐρωτηματική A*. — 19 *οὐκ ἂν ἠρώτα* ante 18 *εἰ καὶ T*. — 22 *γεωμετρική i*. — *ἂν* om *T*. — 23 *ἔχῃ i*. — *ἔνεστι C*. — 24 alt *μὴ* om *C*. — 25 alt *ἐκ* om *T*. — 26 *τὴν τέχνην μὴ εἰδέναι C*. — 28 *οὐθενὸς T*. — 29 *αἱ* om *C*. — 31 *καὶ τῇ πειρ. T*. — 32 *τὰ* om *u*. — 33 *οὐθὲν cT* omisso *ἧττον*. — *λίαν...ἐλέγχουσι* corr *c*. — *ἔξω λίαν ui*. — 34 *γὰρ* pr om *C*.

οὐ̃ ἐντέχνως ἡ διαλεκτική ἐστι, καὶ ὁ τέχνῃ συλλογιστικῇ πειραστικὸς διαλεκτικός. ἐπεὶ δ' ἐστὶ πολλὰ μὲν ταῦτα καὶ κατὰ πάντων, οὐ τοιαῦτα δ' ὥστε φύσιν τινὰ εἶναι καὶ γένος, ἀλλ' οἷον αἱ ἀποφάσεις, τὰ δ' οὐ τοιαῦτα ἀλλὰ ἴδια, ἔστιν ἐκ τούτων περὶ ἁπάντων πεῖραν λαμβάνειν, καὶ εἶναι τέχνην τινά, καὶ μὴ τοιαύτην εἶναι οἷαι αἱ δεικνύουσαι. διόπερ ὁ ἐριστικὸς οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχων πάντῃ ὡς ὁ ψευδογράφος· οὐ γὰρ ἔσται παραλογιστικὸς ἐξ ὡρισμένου τινὸς γένους ἀρχῶν, ἀλλὰ περὶ πᾶν γένος ἔσται ὁ ἐριστικός.

Τρόποι μὲν οὖν εἰσὶν οὗτοι τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων· ὅτι δ' ἐστὶ τοῦ διαλεκτικοῦ τὸ θεωρῆσαι περὶ τούτων καὶ δύνασθαι ταῦτα ποιεῖν, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· ἡ γὰρ περὶ τὰς προτάσεις μέθοδος ἅπασαν ἔχει ταύτην τὴν θεωρίαν.

12 Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐλέγχων εἴρηται τῶν φαινομένων· περὶ δὲ τοῦ ψευδόμενόν τι δεῖξαι καὶ τὸν λόγον εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν (τοῦτο γὰρ ἦν δεύτερον τῆς σοφιστικῆς προαιρέσεως) πρῶτον μὲν οὖν ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαί πως καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως συμβαίνει μάλιστα. τὸ γὰρ πρὸς μηδὲν ὁρίσαντα κείμενον ἐρωτᾶν θηρευτικόν ἐστι τούτων· εἰκῇ γὰρ λέγοντες ἁμαρτάνουσι μᾶλλον· εἰκῇ δὲ λέγουσιν, ὅταν μηδὲν ἔχωσι προκείμενον. τό τε ἐρωτᾶν πολλά, κἂν ὡρισμένον ᾖ πρὸς ὃ διαλέγεται, καὶ τὸ τὰ δοκοῦντα λέγειν ἀξιοῦν ποιεῖ τιν' εὐπορίαν τοῦ εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν ἢ ψεῦδος· ἐάν τε ἐρωτώμενος φῇ ἢ ἀποφῇ τούτων τι, ἄγειν πρὸς ἃ ἐπιχειρήματος εὐπορεῖ. δύνανται δὲ νῦν ἧττον κακουργεῖν διὰ τούτων ἢ πρότερον· ἀπαιτοῦνται γὰρ τί τοῦτο πρὸς τὸ ἐν ἀρχῇ. στοιχεῖον δὲ τοῦ τυχεῖν ἢ ψεύδους τινὸς ἢ ἀδόξου τὸ μηδεμίαν εὐθὺς ἐρωτᾶν θέσιν, ἀλλὰ φάσκειν ἐρωτᾶν μαθεῖν βουλόμενον· χώραν γὰρ ἐπιχειρήματος ἡ σκέψις ποιεῖ.

Πρὸς δὲ τὸ ψευδόμενον δεῖξαι ἴδιος τόπος ὁ σοφιστι-

---

35 *τέχνως* pr *c*. — **36** *ταὐτὰ BCif*. — *καὶ* om *ABT*, pr c, del *C*. — **39** *ἔστιν* pr om *C*. — *λαβεῖν i*.

172b1 *οἷαν ABCcTf*. — **2** *ψευδογραφῶν A*. — **3** *ἐστι CciT*, *ἔσται ὁ B*. — **4** *παρὰ i*. — *ὁ* om *Cc*. — **6** *τούτων πάντων καὶ T*. — *καὶ ...ποιεῖν* om *C*. — **10** *ἄδοξόν τι ἀγαγεῖν C*. — **11** *δεύτερον ἦν T*. — **12** *οὖν* om *uT*. — **13** et **15** *μηθὲν T*. — **15** *ἔχωσι*] *ᾖ T*. — **16** *καὶ* pr *A*. — **17** *τὴν Af*. — **18** *ἢ εἰς ψ. C*. — **19** *δυνατὸν ci*, *δύναται CT*. — **22** *ἤ τινος ψ. CcT*. — *τὸ*] *τοῦ i*. — **23** *μανθάνειν C*. — *ἐγχειρήματος ABcTf*, *ἐνεπιχειρήματος i*. — **24** *ἡ*] *εὐθὺς ἡ C*. — *σκῆψις* corr *C*. — **25** *ὁ* om *Ci*, del vult *A*.

κός, τὸ ἄγειν πρὸς τοιαῦτα πρὸς ἃ εὐπορεῖ λόγων. ἔστι δὲ καὶ καλῶς καὶ μὴ καλῶς τοῦτο ποιεῖν, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

Πάλιν πρὸς τὸ παράδοξα λέγειν σκοπεῖν ἐκ τίνος γένους ὁ διαλεγόμενος, εἶτ' ἐπερωτᾶν ὃ τοῖς πολλοῖς οὗτοι λέγουσι παράδοξον· ἔστι γὰρ ἑκάστοις τι τοιοῦτον. στοιχεῖον δὲ τούτων τὸ τὰς ἑκάστων εἰληφέναι θέσεις ἐν ταῖς προτάσεσιν. λύσις δὲ καὶ τούτων ἡ προσήκουσα φέρεται τὸ ἐμφανίζειν ὅτι οὐ διὰ τὸν λόγον συμβαίνει τὸ ἄδοξον· ἀεὶ δὲ τοῦτο καὶ βούλεται ὁ ἀγωνιζόμενος.

Ἔτι δ' ἐκ τῶν βουλήσεων καὶ τῶν φανερῶν δοξῶν. οὐ γὰρ ταὐτὰ βούλονταί τε καὶ φασίν, ἀλλὰ λέγουσι μὲν τοὺς εὐσχημονεστάτους τῶν λόγων, βούλονται δὲ τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν, οἷον τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν ἡδέως φασὶ δεῖν καὶ πένεσθαι δικαίως μᾶλλον ἢ πλουτεῖν αἰσχρῶς, βούλονται p.173 δὲ τἀναντία. τὸν μὲν οὖν λέγοντα κατὰ τὰς βουλήσεις εἰς τὰς φανερὰς δόξας ἀκτέον, τὸν δὲ κατὰ ταύτας εἰς τὰς ἀποκεκρυμμένας· ἀμφοτέρως γὰρ ἀναγκαῖον παράδοξα λέγειν· ἢ γὰρ πρὸς τὰς φανερὰς ἢ πρὸς τὰς ἀφανεῖς δόξας ἐροῦσιν ἐναντία.

Πλεῖστος δὲ τόπος ἐστὶ τοῦ ποιεῖν παράδοξα λέγειν, ὥσπερ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ γέγραπται λέγων, καὶ οἱ ἀρχαῖοι δὲ πάντες ᾤοντο συμβαίνειν, παρὰ τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον· ἐναντία γὰρ εἶναι φύσιν καὶ νόμον, καὶ τὴν δικαιοσύνην κατὰ νόμον μὲν εἶναι καλὸν κατὰ φύσιν δ' οὐ καλόν. δεῖν οὖν πρὸς μὲν τὸν εἰπόντα κατὰ φύσιν κατὰ νόμον ἀπαντᾶν, πρὸς δὲ τὸν κατὰ νόμον ἐπὶ τὴν φύσιν ἄγειν· ἀμφοτέρως γὰρ εἶναι λέγειν παράδοξα. ἦν δὲ τὸ μὲν κατὰ φύσιν αὐτοῖς τὸ ἀληθές, τὸ δὲ κατὰ νόμον τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν. ὥστε δῆλον ὅτι κἀκεῖνοι, καθάπερ καὶ οἱ νῦν, ἢ ἐλέγξαι ἢ παράδοξα λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον ἐπεχείρουν ποιεῖν.

---

26 τὸ] τοῦ *i*. — πρὸς] εἰς *Cc*. — ταῦτα pr *f*. — εὐπορεῖν pr c. — 27 pr καὶ om *i*. — 31 ἄδοξον *C*. — 37 ταῦτα *A*. — 39 οἷον τὸ τ. *C*.
173a5 ἢ . . . λέγειν mg c. — 6 ἐναντίον *C*. — 10 καὶ τὸ κατὰ *i*. — τὸν rc *u*. — 11 κατὰ τὸν νόμον pr *f*. — 12 δεῖ *ABCTf*, corr c. — 13 alt κατὰ] κατὰ τὸν *i*. — 14 ἀμφοτέρους *i*. — λέγειν ante εἶναι *Ci*, post παραδ. c*T*, om *u*. — παράδοξον *i*. — 15 τἀληθές *u*. — 16 τὸ pr om *u*. — τοῖς om *i*.

Ἔνια δὲ τῶν ἐρωτημάτων ἔχει ἀμφοτέρως ἄδοξον εἶναι τὴν ἀπόκρισιν, οἷον πότερον τοῖς σοφοῖς ἢ τῷ πατρὶ δεῖ πείθεσθαι, καὶ τὰ συμφέροντα πράττειν ἢ τὰ δίκαια, καὶ ἀδικεῖσθαι αἱρετώτερον ἢ βλάπτειν. δεῖ δ' ἄγειν εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς σοφοῖς ἐναντία, ἐὰν μὲν λέγῃ τις ὡς οἱ περὶ τοὺς λόγους, εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς, ἐὰν δ' ὡς οἱ πολλοί, ἐπὶ τὰ τοῖς ἐν λόγῳ. φασὶ γὰρ οἱ μὲν ἐξ ἀνάγκης τὸν εὐδαίμονα δίκαιον εἶναι· τοῖς δὲ πολλοῖς ἄδοξον τὸ βασιλέα μὴ εὐδαιμονεῖν. ἔστι δὲ τὸ εἰς τὰ οὕτως ἄδοξα συνάγειν τὸ αὐτὸ τῷ εἰς τὴν κατὰ φύσιν καὶ κατὰ νόμον ὑπεναντίωσιν ἄγειν· ὁ μὲν γὰρ νόμος δόξα τῶν πολλῶν, οἱ δὲ σοφοὶ κατὰ φύσιν καὶ κατ' ἀλήθειαν λέγουσιν.

13 Καὶ τὰ μὲν παράδοξα ἐκ τούτων δεῖ ζητεῖν τῶν τόπων· περὶ δὲ τοῦ ποιῆσαι ἀδολεσχεῖν, ὃ μὲν λέγομεν τὸ ἀδολεσχεῖν, εἰρήκαμεν ἤδη. πάντες δὲ οἱ τοιοίδε λόγοι τοῦτο βούλονται ποιεῖν· εἰ μηδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα ἢ τὸν λόγον εἰπεῖν, διπλάσιον δὲ καὶ διπλάσιον ἡμίσεος ταὐτό, εἰ ἄρα ἐστὶν ἡμίσεος διπλάσιον, ἔσται ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ πάλιν ἂν ἀντὶ τοῦ διπλάσιον διπλάσιον ἡμίσεος τεθῇ, τρὶς ἔσται εἰρημένον, ἡμίσεος ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ ἆρά ἐστιν ἡ ἐπιθυμία ἡδέος; τοῦτο δ' ἐστὶν ὄρεξις ἡδέος· ἔστιν ἄρα ἡ ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος ἡδέος.

Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἔν τε τοῖς πρός τι, ὅσα μὴ μόνον τὰ γένη ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρός τι λέγεται, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀποδίδοται. οἷον ἥ τε ὄρεξις τινὸς ὄρεξις καὶ ἡ ἐπιθυμία τινὸς ἐπιθυμία, καὶ τὸ διπλάσιον τινὸς διπλάσιον καὶ διπλάσιον ἡμίσεος. καὶ ὅσων ἡ οὐσία οὐκ ὄντων πρός τι ὅλως, ὧν εἰσὶν ἕξεις ἢ πάθη ἤ τι τοιοῦτον, ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν προσδηλοῦται κατηγορουμένων ἐπὶ τούτοις. οἷον τὸ περιττὸν ἀριθμὸς μέσον ἔχων· ἔστι δ' ἀρι-

---

19 ἔχει τὸ ἀμφ. Cu. — ἀμφοτέροις i. — 20 δεῖ om C. — 22 ἢ] ἢ τὸ C. — ἀδικεῖν cT. — 23 καὶ τὰ τοῖς i. — 24 παρὰ τοὺς T. — οἱ om u. — 25 ἐν λόγῳ] σοφοῖς CcT. — 27 εἰς om T. — τὸ οὕτως τἄδοξα u. — οὕτως τὰ T. — 28 κατὰ τὸν νόμον u. — 33 εὑρήκαμεν T. — τοιοῦτοι cT. — 36 ἐστὶν] ἐστὶ διπλάσιον C. — 37 κἂν πάλιν ἀντὶ C. — pr διπλάσιον] διπλασίου T, om C. — 38 alt ἡμίσεος rc mg C. — 39 ἆρά γέ ἐστιν cu. — 40 ἄρα καὶ ἡ C.

173b1 δὲ rc supra vs C. — τε om uT. — 5 καὶ διπλ. ἡμίσεος om u. — 6 ὅλως] καὶ ὅλως corr C, om u et pr c. — εἰσὶν] εἰσὶν ἢ Cu. — 7 αὐτῶν] τῷ αὐτῷ Tu. — 8 alt ἀριθμὸς pr om C. — μέσον ἔχων ἀριθμὸς Tcu.

θμὸς περιττός· ἔστιν ἄρα ἀριθμὸς ἀριθμὸς μέσον ἔχων. καὶ εἰ τὸ σιμὸν κοιλότης ῥινός ἐστιν, ἔστι δὲ ῥὶς σιμή, ἔστιν ἄρα ῥὶς ῥὶς κοίλη.

Φαίνονται δὲ ποιεῖν οὐ ποιοῦντες ἐνίοτε διὰ τὸ μὴ προσπυνθάνεσθαι εἰ σημαίνει τι καθ' αὑτὸ λεχθὲν τὸ διπλάσιον ἢ οὐδέν, καὶ εἴ τι σημαίνει, πότερον τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα λέγειν εὐθύς. ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ τὸ ὄνομα ταὐτὸ εἶναι ταὐτὸ καὶ σημαίνειν.

Σολοικισμὸς δ' οἷον μέν ἐστιν εἴρηται πρότερον. ἔστι δὲ 14 τοῦτο καὶ ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντα φαίνεσθαι καὶ ποιοῦντα μὴ δοκεῖν, καθάπερ ὁ Πρωταγόρας ἔλεγεν, εἰ ὁ μῆνις καὶ ὁ πήληξ ἄῤῥεν ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ λέγων οὐλομένην σολοικίζει μὲν κατ' ἐκεῖνον, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις, ὁ δὲ οὐλόμενον φαίνεται μὲν ἀλλ' οὐ σολοικίζει. δῆλον οὖν ὅτι κἂν τέχνῃ τις τοῦτο δύναιτο ποιεῖν· διὸ πολλοὶ τῶν λόγων οὐ συλλογιζόμενοι σολοικισμὸν φαίνονται συλλογίζεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις.

Εἰσὶ δὲ πάντες σχεδὸν οἱ φαινόμενοι σολοικισμοὶ παρὰ τὸ τόδε, καὶ ὅταν ἡ πτῶσις μήτε ἄῤῥεν μήτε θῆλυ δηλοῖ ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ μὲν γὰρ οὗτος ἄῤῥεν σημαίνει, τὸ δ' αὕτη θῆλυ· τὸ δὲ τοῦτο θέλει μὲν τὸ μεταξὺ σημαίνειν, πολλάκις δὲ σημαίνει κἀκείνων ἑκάτερον, οἷον τί τοῦτο; Καλλιόπη, ξύλον, Κορίσκος. τοῦ μὲν οὖν ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος διαφέρουσιν αἱ πτώσεις ἅπασαι, τοῦ δὲ μεταξὺ αἱ μὲν αἱ δ' οὔ. δοθέντος δὴ πολλάκις τοῦτο, συλλογίζονται ὡς εἰρημένου τοῦτον· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλην πτῶσιν ἀντ' ἄλλης. ὁ δὲ παραλογισμὸς γίνεται διὰ τὸ κοινὸν εἶναι τὸ τόδε πλειόνων πτώσεων· τὸ γὰρ τοῦτο σημαίνει ὁτὲ μὲν οὗτος ὁτὲ δὲ τοῦτον. δεῖ δ' ἐναλλὰξ σημαίνειν, μετὰ μὲν τοῦ ἔστι τὸ οὗτος, μετὰ δὲ τοῦ εἶναι τὸ τοῦτον, οἷον ἔστι Κορίσκος, εἶναι Κορίσκον. καὶ

---

10 δὲ καὶ ῥὶς u. — ἔσται u. — 12 προπυνθάνεσθαι corr C. — 14 οὐθέν uT. — ταὐτὸν C. — 15 διὰ τὸ ὄν. T. — 16 τοῦτο εἶναι ABCif. — εἶναι τοῦτο cT. — 18 ποιεῖν καὶ μὴ corr C, om T. — καὶ ante μὴ om u. — 19 pr ὁ om T. — 22 καὶ u. — τεχνίτης pr T. — 24 σολοικισμὸν] κατὰ σολοικ. i. — 27 τὸ om C. — 31 οὖν om Ai. — τοῦ om T. — 33 δὲ uT. — τοῦτο] οὗτος u, οὕτως T. — εἰρημένον C. — 35 alt τὸ om u et pr c. — τόδε] τοῦτο ταὐτὸ C, sed ταὐτὸ del vult, τοῦτο u, pr c. — πτώσεων πλειόνων f. — 38 τοῦτο T. — Ἱππόνικος, εἶναι Ἱππόνικον uT.

ἐπὶ τῶν θηλέων ὀνομάτων ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ τῶν λεγομένων μὲν σκευῶν, ἐχόντων δὲ θηλείας ἢ ἄῤῥενος κλῆσιν. ὅσα γὰρ p.174 εἰς τὸ ο̄ καὶ τὸ ν̄ τελευτᾷ, ταῦτα μόνα σκεύους ἔχει κλῆσιν, οἷον ξύλον, σχοινίον, τὰ δὲ μὴ οὕτως ἄῤῥενος ἢ θήλεος, ὧν ἔνια φέρομεν ἐπὶ τὰ σκεύη, οἷον ἀσκὸς μὲν ἄῤῥεν τοὔνομα, κλίνη δὲ θῆλυ. διόπερ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ὡσαύτως τὸ ἔστι καὶ τὸ εἶναι διοίσει. καὶ τρόπον τινὰ ὅμοιός ἐστιν ὁ σολοικισμὸς τοῖς παρὰ τὸ τὰ μὴ ὅμοια ὁμοίως λεγομένοις ἐλέγχοις. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἐπὶ τῶν πραγμάτων, τούτοις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων συμπίπτει σολοικίζειν· ἄνθρωπος γὰρ καὶ λευκὸν καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομά ἐστιν.

Φανερὸν οὖν ὅτι τὸν σολοκισμὸν πειρατέον ἐκ τῶν εἰρημένων πτώσεων συλλογίζεσθαι.

Εἴδη μὲν οὖν ταῦτα τῶν ἀγωνιστικῶν λόγων καὶ μέρη τῶν εἰδῶν καὶ τρόποι οἱ εἰρημένοι. διαφέρει δ' οὐ μικρόν, ἐὰν ταχθῇ πως τὰ περὶ τὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸ λανθάνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἐφεξῆς οὖν τοῖς εἰρημένοις ταῦτα πρῶτον λεκτέον.

15 Ἔστι δὴ πρὸς τὸ ἐλέγχειν ἓν μὲν μῆκος· χαλεπὸν γὰρ ἅμα πολλὰ συνορᾶν. εἰς δὲ τὸ μῆκος τοῖς προειρημένοις στοιχείοις χρηστέον. ἓν δὲ τάχος· ὑστερίζοντες γὰρ ἧττον προορῶσιν. ἔτι δ' ὀργὴ καὶ φιλονεικία· ταραττόμενοι γὰρ ἧττον δύνανται φυλάττεσθαι πάντες. στοιχεῖα δὲ τῆς ὀργῆς τό τε φανερὸν ἑαυτὸν ποιεῖν βουλόμενον ἀδικεῖν καὶ τὸ παράπαν ἀναισχυντεῖν. ἔτι τὸ ἐναλλὰξ τὰ ἐρωτήματα τιθέναι, ἐάν τε πρὸς ταὐτὸ πλείους τις ἔχῃ λόγους, ἐάν τε καὶ ὅτι οὕτως καὶ ὅτι οὐχ οὕτως· ἅμα γὰρ συμβαίνει ἢ πρὸς πλείω ἢ πρὸς τὰ ἐναντία ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν. ὅλως δὲ πάντα τὰ πρὸς τὴν κρύψιν λεχθέντα πρότερον χρήσιμα καὶ πρὸς τοὺς ἀγωνιστικοὺς λόγους· ἡ γὰρ κρύψις ἐστὶ τοῦ λαθεῖν χάριν, τὸ δὲ λαθεῖν τῆς ἀπάτης.

Πρὸς δὲ τοὺς ἀνανεύοντας ἅττ' ἂν οἰηθῶσιν εἶναι πρὸς τὸν λόγον, ἐξ ἀποφάσεως ἐρωτητέον, ὡς τοὐναντίον βουλόμε-

---

40 *μὲν* om *T.*

174a3 *τοὔνομα* om *uT.* — 5 *τὸ εἶναι καὶ ἔστι διοίσει cuT.* — 6 *τὸ* om *cuT*, pr *C.* — 8 *ἐμπίπτει u.* — 14 *παρὰ τὴν T.* — 17 *δὲ C.* — 22 *παρὰ πάντας C.* — 24 *αὐτὸ B.* — *ἔχῃ τις uT.* — *ἔχοι f.* — *ὅτι οὕτως καὶ* om *T.* — 26 *τἀναντία Tu.* — *ποιήσασθαι C.*

νον, ἢ καὶ ἐξ ἴσου ποιοῦντα τὴν ἐρώτησιν· ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ τί βούλεται λαβεῖν ἧττον δυσκολαίνουσιν. ὅταν τ' ἐπὶ τῶν μερῶν διδῷ τις τὸ καθ' ἕκαστον, ἐπάγοντα τὸ καθόλου πολλάκις οὐκ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς δεδομένῳ χρηστέον· ἐνίοτε γὰρ οἴονται καὶ αὐτοὶ δεδωκέναι καὶ τοῖς ἀκούουσι φαίνονται διὰ τὴν τῆς ἐπαγωγῆς μνείαν, ὡς οὐκ ἂν ἠρωτημένα μάτην. ἐν οἷς τε μὴ ὀνόματι σημαίνεται τὸ καθόλου, ἀλλὰ τῇ ὁμοιότητι χρηστέον πρὸς τὸ συμφέρον· λανθάνει γὰρ ἡ ὁμοιότης πολλάκις. πρός τε τὸ λαβεῖν τὴν πρότασιν τοὐναντίον παραβάλλοντα χρὴ πυνθάνεσθαι. οἷον εἰ δέοι λαβεῖν ὅτι δεῖ πάντα τῷ πατρὶ πείθεσθαι, πότερον ἅπαντα δεῖ πείθεσθαι τοῖς γονεῦσιν ἢ πάντ' ἀπειθεῖν; καὶ τὸ πολλάκις πολλά, πότερον πολλὰ συγχωρητέον ἢ ὀλίγα; μᾶλλον γάρ, εἴπερ ἀνάγκη, δόξειεν ἂν εἶναι πολλά· παρατιθεμένων γὰρ ἐγγὺς τῶν ἐναντίων, καὶ μείζω καὶ μεγάλα φαίνεται καὶ χείρω καὶ βελτίω τοῖς ἀνθρώποις.

Σφόδρα δὲ καὶ πολλάκις ποιεῖ δοκεῖν ἐληλέγχθαι τὸ μάλιστα σοφιστικὸν συκοφάντημα τῶν ἐρωτώντων, τὸ μηδὲν συλλογισαμένους μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον, ἀλλὰ συμπεραντικῶς εἰπεῖν, ὡς συλλελογισμένους, οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό.

Σοφιστικὸν δὲ καὶ τὸ κειμένου παραδόξου τὸ φαινόμενον ἀξιοῦν ἀποκρίνεσθαι προκειμένου τοῦ δοκοῦντος ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὴν ἐρώτησιν τῶν τοιούτων οὕτω ποιεῖσθαι, πότερόν σοι δοκεῖ; ἀνάγκη γάρ, ἂν ᾖ τὸ ἐρώτημα ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ἢ ἔλεγχον ἢ παράδοξον γίνεσθαι, δόντος μὲν ἔλεγχον, μὴ δόντος δὲ μηδὲ δοκεῖν φάσκοντος ἄδοξον, μὴ δόντος δὲ δοκεῖν δ' ὁμολογοῦντος ἐλεγχοειδές.

Ἔτι καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντιώματα θεωρητέον ἢ πρὸς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ λεγόμενα, ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράτ-

---

32 καὶ om C. — 33 τοῦ om u. — δ' corr C pr om. — 34 τὸ om uT. — ἐπαγαγόντα ABci. — 35 δεδομένῳ in fin corr C. — 36 καὶ αὐτοὶ... φαίνονται supra vs A, sed pr manu. — 38 ὅσοις u. — 40 χρὴ παραβαλόντα C.

174b1 ἅπαντα δεῖ πείθεσθαι τῷ π. uT. — 2 πάντα Ci. — 3 καὶ τὰ u. — 4 συγχωρητέον om u. — 5 πολλὰ δοξ. ἂν εἶναι uT. — 8 δοκεῖν ποιεῖ uT. — ἐληλέχθαι c, pr A. — 9 τὸ] διὰ τὸ T. — μηθὲν CcuT. — 17 alt δόντος] διδόντος C. — 19 pr καὶ om u. — 20 ὑπεναντιώματα uT. — 21 ἑαυτοῦ u.

τειν, ἔτι πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους ἢ πρὸς τοὺς πλείστους ἢ πρὸς πάντας. ὥσπερ τε καὶ ἀποκρινόμενοι πολλάκις, ὅταν ἐλέγχωνται, ποιοῦσι διττόν, ἂν μέλλῃ συμβαίνειν ἐλεγχθήσεσθαι, καὶ ἐρωτῶντας χρηστέον ποτὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους, ἂν ὡδὶ μὲν συμβαίνῃ ὡδὶ δὲ μή, ὅτι οὕτως εἴληφεν, οἷον ὁ Κλεοφῶν ποιεῖ ἐν τῷ Μανδροβούλῳ. δεῖ δὲ καὶ ἀφισταμένους τοῦ λόγου τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπιτέμνειν, καὶ ἀποκρινόμενον, ἂν προαισθάνηται, προενίστασθαι καὶ προαγορεύειν. ἐπιχειρητέον δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλα τοῦ εἰρημένου, ἐκεῖνο ἐκλαβόντας, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ κείμενον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν· ὅπερ ὁ Λυκόφρων ἐποίησε προβληθέντος λύραν ἐγκωμιάζειν. πρὸς δὲ τοὺς ἀπαιτοῦντας πρός τι ἐπιχειρεῖν, ἐπειδὴ δοκεῖ δεῖν ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν, λεχθέντων δ' ἐνίων εὐφυλακτότερον τὸ καθόλου συμβαῖνον ἐν τοῖς ἐλέγχοις, λέγειν τὴν ἀντίφασιν, ὅτι ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι, ἢ ὃ ἀπέφησε φῆσαι, ἀλλὰ μὴ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἢ οὐχ ἡ αὐτή. οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα προτατικῶς ἐρωτᾶν· ἔνια δ' οὐδ' ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένῳ χρηστέον.

p.175 Ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ ἐρωτήσεις, καὶ πῶς ἐρωτητέον ἐν

16 ταῖς ἀγωνιστικαῖς διατριβαῖς, εἴρηται· περὶ δὲ ἀποκρίσεως, καὶ πῶς χρὴ λύειν καὶ τί, καὶ πρὸς τίνα χρῆσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ὠφέλιμοι, μετὰ ταῦτα λεκτέον.

Χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσὶ πρὸς μὲν φιλοσοφίαν διὰ δύο. πρῶτον μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενοι παρὰ τὴν λέξιν ἄμεινον ἔχειν ποιοῦσι πρὸς τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται, καὶ ποῖα ὁμοίως καὶ ποῖα ἑτέρως ἐπί τε τῶν πραγμάτων συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. δεύτερον δὲ πρὸς τὰς καθ' αὑτὸν ζητήσεις· ὁ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥᾳδίως παραλογιζόμενος καὶ τοῦτο μὴ αἰσθανόμενος κἂν αὐτὸς ὑφ' αὑτοῦ τοῦτο πάθοι πολλάκις. τρίτον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἔτι πρὸς δόξαν,

---

23 *πρὸς τοὺς πάντας u.* — *γε B.* — 24 *ἐὰν CcuT.* — 25 *ἐλέγχεσθαι CcuT.* — 26 *τοῦτο* c, pr *A.* — *ἐὰν cuT.* — 27 *ὁ Κλ. ποιεῖ*] *καὶ ὁ Κλ. T.* — 29 *καὶ*] *καὶ τὸν Cui.* — *ὅταν προαίσθηται u.* — 30 *προανίστασθαι* pr *Bif.* — 31 *ἐκεῖνο*] *ἐκεῖνο κεῖσθαι T.* — *ἐκλαμβάνοντας uT.* — 34 *τὴν αἰτίαν* pr om c. — 35 *συμβαίνειν* corr c. — 36 *ὅ τι ἔφησεν u*, pr c. — 37 *ὃ*] *ὅ τι uT.* — 39 *προτακτικῶς Ciu.*

175a5 alt *μὲν* om *uT.* — 8 *ἐπὶ* om C. — *τε* om u. — 10 *ἑαυτὸν C.* — *παραλογιζόμενος ῥᾳδίως C.* — 11 *διαισθανόμενος CcuT.*

τὸ περὶ πάντα γεγυμνάσθαι δοκεῖν καὶ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν· τὸ γὰρ κοινωνοῦντα λόγων ψέγειν λόγους, μηδὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῶν, ὑποψίαν δίδωσι τοῦ δοκεῖν δυσχεραίνειν οὐ διὰ τἀληθὲς ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν.

Ἀποκρινομένοις δὲ πῶς ἀπαντητέον πρὸς τοὺς τοιούτους λόγους, φανερόν, εἴπερ ὀρθῶς εἰρήκαμεν πρότερον ἐξ ὧν εἰσὶν οἱ παραλογισμοί, καὶ τὰς ἐν τῷ πυνθάνεσθαι πλεονεξίας ἱκανῶς διείλομεν. οὐ ταὐτὸ δ' ἐστὶ λαβόντα τε τὸν λόγον ἰδεῖν καὶ λῦσαι τὴν μοχθηρίαν, καὶ ἐρωτώμενον ἀπαντᾶν δύνασθαι ταχέως. ὃ γὰρ ἴσμεν, πολλάκις μετατιθέμενον ἀγνοοῦμεν. ἔτι δ', ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι γίνεται μᾶλλον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἔχει, ὥστε, ἂν δῆλον μὲν ἡμῖν ᾖ, ἀμελέτητοι δ' ὦμεν, ὑστεροῦμεν τῶν καιρῶν πολλάκις. συμβαίνει δέ ποτε, καθάπερ ἐν τοῖς διαγράμμασιν· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀναλύσαντες ἐνίοτε συνθεῖναι πάλιν ἀδυνατοῦμεν· οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις εἰδότες παρ' ὃ ὁ λόγος συμβαίνει συνεῖραι διαλῦσαι τὸν λόγον ἀποροῦμεν.

Πρῶτον μὲν οὖν, ὥσπερ συλλογίζεσθαί φαμεν ἐνδόξως **17** ποτὲ μᾶλλον ἢ ἀληθῶς προαιρεῖσθαι δεῖν, οὕτω καὶ λυτέαν ποτὲ μᾶλλον ἐνδόξως ἢ κατὰ τἀληθές. ὅλως γὰρ πρὸς τοὺς ἐριστικοὺς μαχετέον οὐχ ὡς ἐλέγχοντας ἀλλ' ὡς φαινομένους· οὐ γάρ φαμεν συλλογίζεσθαί γε αὐτούς, ὥστε πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν διορθωτέον. εἰ γάρ ἐστιν ὁ ἔλεγχος ἀντίφασις μὴ ὁμώνυμος ἔκ τινων, οὐδὲν ἂν δέοι διαιρεῖσθαι πρὸς τὰ ἀμφίβολα καὶ τὴν ὁμωνυμίαν· οὐ γὰρ ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' οὐδενὸς ἄλλου χάριν προσδιαιρετέον ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ συμπέρασμα φαίνεται ἐλεγχοειδές. οὔκουν τὸ ἐλεγχθῆναι ἀλλὰ τὸ δοκεῖν εὐλαβητέον, ἐπεὶ τό γ' ἐρωτᾶν ἀμφίβολα καὶ τὰ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅσαι τ' ἄλλαι τοιαῦται παρακρούσεις, b
καὶ τὸν ἀληθινὸν ἔλεγχον ἀφανίζει καὶ τὸν ἐλεγχόμενον καὶ μὴ ἐλεγχόμενον ἄδηλον ποιεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἔξεστιν ἐπὶ τέ-

---

14 λόγων] λόγ(ου)ω C, λόγῳ i. — μηθὲν cuT. — 16 δοκεῖν οὕτω δυσχ. u, pr c. — 20 ταὐτὸν AT. — τε om Tu. — 24 τὸ om T. — 30 διαλῦσαι om uT. — 33 ποτὲ] πολλὰ T. — ἀληθές cu. — 34 μαχητέον BCcuiT. — 35 οὐ] ἐλέγχειν· οὐ uT. — 37 τἀμφίβολα T. — 39 προδιαιρετέον u. — 40 τὰ] τὸ T.
175b3 ἐπὶ] ἐν τῷ u.

λει συμπεραναμένου μὴ ὅπερ ἔφησεν ἀποφῆσαι λέγειν, ἀλλ' ὁμωνύμως, εἰ καὶ ὅτι μάλιστ' ἔτυχεν ἐπὶ ταὐτὸ φέρων, ἄδηλον εἰ ἐλήλεγκται· ἄδηλον γὰρ εἰ ἀληθῆ λέγει νῦν. εἰ δὲ διελὼν ἤρετο τὸ ὁμώνυμον ἢ τὸ ἀμφίβολον, οὐκ ἂν ἄδηλος ἦν ὁ ἔλεγχος, ὅ τ' ἐπιζητοῦσι νῦν μὲν ἧττον πρότερον δὲ μᾶλλον οἱ ἐριστικοί, τὸ ἢ ναί ἢ οὔ ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐρωτώμενον, ἐγίνετ' ἄν. νῦν δὲ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἐρωτᾶν τοὺς πυνθανομένους ἀνάγκη προσαποκρίνεσθαί τι τὸν ἐρωτώμενον, διορθοῦντα τὴν μοχθηρίαν τῆς προτάσεως, ἐπεὶ διελομένου γε ἱκανῶς ἢ ναί ἢ οὔ ἀνάγκη λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον.

Εἰ δέ τις ὑπολήψεται τὸν κατὰ ὁμωνυμίαν ἔλεγχον εἶναι, τρόπον τινὰ οὐκ ἔσται διαφυγεῖν τὸ ἐλέγχεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον· ἐπὶ γὰρ τῶν ὁρατῶν ἀναγκαῖον ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι ὄνομα, καὶ ὃ ἀπέφησε φῆσαι. ὡς γὰρ διορθοῦνταί τινες, οὐδὲν ὄφελος. οὐ γὰρ Κορίσκον φασὶν εἶναι μουσικὸν καὶ ἄμουσον, ἀλλὰ τοῦτον τὸν Κορίσκον μουσικὸν καὶ τοῦτον τὸν Κορίσκον ἄμουσον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται λόγος τὸ τὸν Κορίσκον τῷ τοῦτον τὸν Κορίσκον ἄμουσον εἶναι ἢ μουσικόν· ὅπερ ἅμα φησί τε καὶ ἀπόφησιν. ἀλλ' ἴσως οὐ ταὐτὸ σημαίνει· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ τοὔνομα. ὥστε τι διαφέρει. εἰ δὲ τῷ μὲν τὸ ἁπλῶς λέγειν Κορίσκον ἀποδώσει, τῷ δὲ προσθήσει τὸ τινὰ ἢ τόνδε, ἄτοπον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον θατέρῳ· ὁποτέρῳ γὰρ ἂν οὐδὲν διαφέρει.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ἄδηλος μέν ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος τὴν ἀμφιβολίαν πότερον ἐλήλεγκται ἢ οὐκ ἐλήλεγκται, δέδοται δ' ἐν τοῖς λόγοις τὸ διελεῖν, φανερὸν ὅτι τὸ μὴ διορίσαντα δοῦναι τὴν ἐρώτησιν ἀλλ' ἁπλῶς ἁμάρτημά ἐστιν, ὥστε κἂν εἰ μὴ αὐτός, ἀλλ' ὅ γε λόγος ἐληλεγμένῳ ὅμοιός ἐστιν. συμβαίνει μέντοι πολλάκις ὁρῶντας τὴν ἀμ-

---

4 συμπερανουμένῳ u, pr c. — λέγων pr A. — 5 εἰ] ἢ (καὶ pro ἢ T) ἀμφιβόλως εἰ uT. — ταὐτὸν Tuf, pr c. — 6 ἐλήλεκται BC, pr A. — 7 εἴρετο pr A. — 10 διὰ rc supra vs A. — 11 τὸν ἐρωτώμενον om u. — 15 κατὰ τὴν ὁμ. T. — 19 sqq Κορίσκον] Ἱππόνικον cuT. — 21 τὸ τὸν] τοῦ τὸν Bfi, pr A, τοῦτον u, τὸ τὸν Tc, corr C ubi locus pluribus. — 22 τοῦ τὸν Bi, pr C. — τὸν om ABciTu. — ἄμουσον...μουσικόν om u, pr c. — ἢ] εἶναι f. — 23 φήσειν τε u. — ἀπόφησιν corr C. — 25 Κορίσκον om u, pr c. — 26 οὐδὲ T. — 27 ἂν om uT.

φιβολίαν ὀκνεῖν διαιρεῖσθαι διὰ τὴν πυκνότητα τῶν τὰ τοιαῦτα προτεινόντων, ὅπως μὴ πρὸς ἅπαν δοκῶσι δυσκολαίνειν· εἶτ᾽ οὐκ ἂν οἰηθέντων παρὰ τοῦτο γενέσθαι τὸν λόγον, πολλάκις ἀπήντησε παράδοξον. ὥστ᾽ ἐπειδὴ δέδοται διαιρεῖν, οὐκ ὀκνητέον, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

Εἰ δὲ τὰ δύο ἐρωτήματα μὴ ἓν ποιεῖ τις ἐρώτημα, οὐδ᾽ ἂν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν ἐγίνετο παραλογισμός, ἀλλ᾽ ἢ ἔλεγχος ἢ οὔ. τί γὰρ διαφέρει ἐρωτῆσαι εἰ Καλλίας καὶ Θεμιστοκλῆς μουσικοί εἰσιν ἢ εἰ ἀμφοτέροις p.176 ἓν ὄνομα ἦν ἑτέροις οὖσιν; εἰ γὰρ πλείω δηλοῖ ἑνός, πλείω ἠρώτησεν. εἰ οὖν μὴ ὀρθὸν πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν ἀξιοῦν λαμβάνειν ἁπλῶς, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ προσήκει τῶν ὁμωνύμων ἀποκρίνεσθαι ἁπλῶς, οὐδ᾽ εἰ κατὰ πάντων ἀληθές, ὥσπερ ἀξιοῦσί τινες. οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει ἢ εἰ ἤρετο, Κορίσκος καὶ Καλλίας πότερον οἴκοι εἰσὶν ἢ οὐκ οἴκοι, εἴτε παρόντων ἀμφοῖν εἴτε μὴ παρόντων· ἀμφοτέρως γὰρ πλείους αἱ προτάσεις· οὐ γὰρ εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν, διὰ τοῦτο μία ἡ ἐρώτησις. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ μυρία ἕτερα ἐρωτηθέντα ἐρωτήματα ἅπαντα ἢ ναὶ ἢ οὒ ἀληθὲς εἶναι λέγειν· ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἀποκριτέον μιᾷ ἀποκρίσει· ἀναιρεῖται γὰρ τὸ διαλέγεσθαι. τοῦτο δ᾽ ὅμοιον ὡς εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τεθείη τοῖς ἑτέροις. εἰ οὖν μὴ δεῖ πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν διδόναι, φανερὸν ὅτι οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων τὸ ναί ἢ οὒ λεκτέον. οὐδὲ γὰρ ὁ εἰπὼν ἀποκέκριται ἀλλ᾽ εἴρηκεν. ἀλλ᾽ ἀξιοῦνταί πως ἐν τοῖς διαλεγομένοις διὰ τὸ λανθάνειν τὸ συμβαῖνον.

Ὥσπερ οὖν εἴπομεν, ἐπειδήπερ οὐδ᾽ ἔλεγχοί τινες ὄντες δοκοῦσιν εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ λύσεις δόξουσιν εἶναί τινες οὐκ οὖσαι λύσεις· ἃς δή φαμεν ἐνίοτε μᾶλλον δεῖν φέρειν ἢ τὰς ἀληθεῖς ἐν τοῖς ἀγωνιστικοῖς λόγοις καὶ τῇ πρὸς τὸ διττὸν ἀπαντήσει. ἀποκριτέον δ᾽ ἐπὶ μὲν τῶν δοκούντων τὸ ἔστω λέγοντα· καὶ γὰρ οὕτως ἥκιστα γίνοιτ᾽ ἂν παρ-

36 εἶτε *T.* — 37 παρὰ δόξαν *u.* — ἐπεὶ *T.* — 39 ποιοῖ *C.* — τις] τ᾽ *u.* — alt τὴν om *T.*

176a1 pr εἰ om *T.* — μεθιστοκλῆς *A.* — 3 ὀρθὸν μὴ *u.* — 7 εἰ om *B*, pr *C.* — εἴρετο *C*, pr *AB.* — *K.*] ὁ *K.* bis *f.* — Κορίσκος] Ἱππόνικος *cuT.* — 9 οὐδὲ *T.* — 10 ἤ om *T.* — 11 pr ἢ om *uT.* — 13 ὁμοίως omisso ὡς *u.* — 15 διδόντα *i.* — ἢ τὸ οὒ *C.* — 20 κατὰ om *uT.* — 24 γένοιτ᾽ *uT.*

ἐξέλεγχος· ἂν δέ τι παράδοξον ἀναγκάζηται λέγειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσθετέον τὸ δοκεῖν· οὕτω γὰρ ἂν οὔτ' ἔλεγχος οὔτε παράδοξον ἂν γίνεσθαι δόξειεν. ἐπεὶ δὲ πῶς αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ δῆλον, οἴονται δὲ πάντως, ἂν ᾖ σύνεγγυς, ἀναιρετέον καὶ μὴ συγχωρητέον εἶναι ἔνια ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντος, ὅταν τε τοιοῦτον ἀξιοῖ τις ὃ ἀναγκαῖον μὲν συμβαίνειν ἐκ τῆς θέσεως, ᾖ δὲ ψεῦδος ἢ ἄδοξον, ταὐτὸ λεκτέον· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντα τῆς αὐτῆς εἶναι δοκεῖ θέσεως. ἔτι ὅταν τὸ καθόλου μὴ ὀνόματι ληφθῇ ἀλλὰ παραβολῇ, λεκτέον ὅτι οὐχ ὡς ἐδόθη οὐδ' ὡς προὔτεινε λαμβάνει· καὶ γὰρ παρὰ τοῦτο γίνεται πολλάκις ἔλεγχος.

Ἐξειργόμενον δὲ τούτων ἐπὶ τὸ μὴ καλῶς δεδεῖχθαι πορευτέον, ἀπαντῶντα κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίως λεγομένοις ὀνόμασιν ἀνάγκη ἀποκρίνεσθαι ἢ ἁπλῶς ἢ διαιρούμενον. ἃ δὲ συνυπονοοῦντες τίθεμεν, οἷον ὅσα μὴ σαφῶς ἀλλὰ κολοβῶς ἐρωτᾶται, παρὰ τοῦτο συμβαίνει ὁ ἔλεγχος, οἷον ἆρ' ὃ ἂν ᾖ Ἀθηναίων, κτῆμά ἐστιν Ἀθηναίων; ναί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ μὴν ὁ ἄνθρωπός ἐστι τῶν ζῴων; ναί. κτῆμα ἄρα ὁ ἄνθρωπος τῶν ζῴων. τὸν γὰρ ἄνθρωπον τῶν ζῴων λέγομεν, ὅτι ζῷόν ἐστι, καὶ Λύσανδρον τῶν Λακώνων, ὅτι Λάκων. δῆλον οὖν ὡς ἐν οἷς ἀσαφὲς τὸ προτεινόμενον οὐ συγχωρητέον ἁπλῶς.

Ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν θατέρου μὲν ὄντος ἐξ ἀνάγκης θάτερον εἶναι δοκῇ, θατέρου δὲ τοῦτο μὴ ἐξ ἀνάγκης, ἐρωτώμενον πότερον δεῖ τὸ ἔλαττον διδόναι· χαλεπώτερον γὰρ συλλογίσασθαι ἐκ πλειόνων. ἐὰν δ' ἐπιχειρῇ ὅτι τῷ μέν ἐστιν ἐναντίον τῷ δ' οὐκ ἔστιν, ἂν ὁ λόγος ἀληθὴς ᾖ, ἐναντίον φάναι, ὄνομα δὲ μὴ κεῖσθαι τοῦ ἑτέρου.

Ἐπεὶ δ' ἔνια μὲν ὧν λέγουσιν οἱ πολλοὶ τὸν μὴ συγχωροῦντα ψεύδεσθαι ἂν φαῖεν ἔνια δ' οὔ, οἷον ὅσα ἀμφιδοξοῦσιν (πότερον γὰρ φθαρτὴ ἢ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ τῶν ζῴων, οὐ διώρισται τοῖς πολλοῖς), ἐν οἷς οὖν ἄδηλον ποτέρως εἴωθε

25 ἐὰν CcuT. — 26 ἂν om uT. — 27 ἂν om AB. — 28 πάντες BTu. — 31 ᾖ δὲ] ἢ B, pr Cc. — 36 ἐξειργόμενος BC, pr Ac. — 39 ἀποκρίνασθαι BC. — 40 κολοβὰ u.

176b2 ἐστιν om C. — 10 πρότερον pr ABCc. — 12 ἐὰν C. — 17 ὅσαις T, ὅσοις corr c.

λέγεσθαι τὸ προτεινόμενον πότερον, ὡς αἱ γνῶμαι· καλοῦσι γὰρ γνώμας καὶ τὰς ἀληθεῖς δόξας καὶ τὰς ὅλας ἀποφάσεις, ὡς ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος. ἔτι οὗ τὸ ἀληθὲς ἀμφιδοξεῖται, μάλιστα μεταφέρων ἂν τις λανθάνοι τὰ ὀνόματα περὶ τούτων. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄδηλον εἶναι ποτέρως ἔχει τἀληθές, οὐ δόξει σοφίζεσθαι, διὰ δὲ τὸ ἀμφιδοξεῖν οὐ δόξει ψεύδεσθαι· ἡ γὰρ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον ἀνεξέλεγκτον.

Ἔτι ὅσα ἂν τις προαισθάνηται τῶν ἐρωτημάτων, προενστατέον καὶ προαγορευτέον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸν πυνθανόμενον κωλύσειεν.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ μὲν ὀρθὴ λύσις ἐμφάνισις ψευδοῦς 18 συλλογισμοῦ, παρ' ὁποίαν ἐρώτησιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος, ὁ δὲ ψευδὴς συλλογισμὸς λέγεται διχῶς (ἢ γὰρ εἰ συλλελόγισται ψεῦδος, ἢ εἰ μὴ ὢν συλλογισμὸς δοκεῖ εἶναι συλλογισμός), εἴη ἂν ἥ τε εἰρημένη νῦν λύσις καὶ ἡ τοῦ φαινομένου συλλογισμοῦ παρὰ τί φαίνεται τῶν ἐρωτημάτων διόρθωσις. ὥστε συμβαίνει τῶν λόγων τοὺς μὲν συλλελογισμένους ἀνελόντα, τοὺς δὲ φαινομένους διελόντα λύειν. πάλιν δ' ἐπεὶ τῶν συλλελογισμένων λόγων οἱ μὲν ἀληθὲς οἱ δὲ ψεῦδος ἔχουσι τὸ συμπέρασμα, τοὺς μὲν κατὰ τὸ συμπέρασμα ψευδεῖς διχῶς ἐνδέχεται λύειν· καὶ γὰρ τῷ ἀνελεῖν τι τῶν ἠρωτημένων, καὶ τῷ δεῖξαι τὸ συμπέρασμα ἔχον οὐχ οὕτως· τοὺς δὲ κατὰ τὰς προτάσεις τῷ ἀνελεῖν τι μόνον· τὸ γὰρ p. 177 συμπέρασμα ἀληθές. ὥστε τοῖς βουλομένοις λύειν λόγον πρῶτον μὲν σκεπτέον εἰ συλλελόγισται ἢ ἀσυλλόγιστος, εἶτα πότερον ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα ἢ ψεῦδος, ὅπως ἢ διαιροῦντες ἢ ἀναιροῦντες λύωμεν, καὶ ἀναιροῦντες ἢ ὡδὲ ἢ ὡδέ, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. διαφέρει δὲ πλεῖστον ἐρωτώμενόν

19 γνώμην D. — ἀποφάνσεις f. — 20 ὡς] ἢ ὡς Bf, pr c, ἢ C. — ἔτι] τῶν ὁμολογουμένων. ἔτι T. — τἀληθὲς DT. — 23 δὲ om D. — 24 γὰρ] δὲ DT, pr c. — 26 προαναστατέον C, pr A, corr B, προενιστατέον c, mg C. – 27 τὸν] καὶ τὸν T. — 29 μὲν ἡ u. — ψεῦδος pr A, εἰς ψεῦδος f. — 30 παρὰ ποίαν BC. — 31 γίγνεται DT. — εἰ pr om c. — 35 συλλογισαμένους T. — 36 δ' om D. — ἐπὶ pr A. — 37 ψευδὲς T. — 39 τὸ BTc et 40 BT, pr A. — 40 ἔχων pr A. — οὐχ del volunt Cc. — οὕτως corr c.

177a1 τὸ T. — γὰρ om D. — 3 συσκεπτέον D.

τε καὶ μὴ λύειν λόγον· τὸ μὲν γὰρ προϊδεῖν χαλεπόν, τὸ δὲ κατὰ σχολὴν ἰδεῖν ῥᾷον.

19 Τῶν μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν ἐλέγχων οἱ μὲν ἔχουσι τῶν ἐρωτημάτων τι πλείω σημαῖνον, οἱ δὲ τὸ συμπέρασμα πολλαχῶς λεγόμενον, οἷον ἐν μὲν τῷ σιγῶντα λέγειν τὸ συμπέρασμα διττόν, ἐν δὲ τῷ μὴ συνεπίστασθαι τὸν ἐπιστάμενον ἓν τῶν ἐρωτημάτων ἀμφίβολον. καὶ τὸ διττὸν ὁτὲ μὲν ἔστιν ὁτὲ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ σημαίνει τὸ διττὸν τὸ μὲν ὂν τὸ δ' οὐκ ὄν.

Ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ τέλει τὸ πολλαχῶς, ἂν μὴ προσλάβῃ τὴν ἀντίφασιν, οὐ γίνεται ἔλεγχος, οἷον ἐν τῷ τὸν τυφλὸν ὁρᾶν· ἄνευ γὰρ ἀντιφάσεως οὐκ ἦν ἔλεγχος. ὅσοις δ' ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν, οὐκ ἀνάγκη προαποφῆσαι τὸ διττόν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ λόγος. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τὸ διπλοῦν καὶ ὄνομα καὶ λόγον οὕτως ἀποκριτέον, ὅτι ἔστιν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ, ὥσπερ τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτι ἔστιν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ τὰ δέοντα πρακτέον ἔστιν ἅ, ἔστι δ' ἃ οὔ· τὰ γὰρ δέοντα λέγεται πολλαχῶς. ἐὰν δὲ λάθῃ, ἐπὶ τέλει προστιθέντα τῇ ἐρωτήσει διορθωτέον· ἆρ' ἔστι σιγῶντα λέγειν; οὔ, ἀλλὰ τόνδε σιγῶντα. καὶ ἐν τοῖς ἔχουσι δὲ τὸ πλεοναχῶς ἐν ταῖς προτάσεσιν ὁμοίως. οὐκ ἄρα συνεπίστανται ὅ τι ἐπίστανται; ναί, ἀλλ' οὐχ οἱ οὕτως ἐπιστάμενοι· οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἔστι συνεπίστασθαι καὶ ὅτι τοὺς ὡδὶ ἐπισταμένους οὐκ ἔστιν. ὅλως τε μαχετέον, ἂν καὶ ἁπλῶς συλλογίζηται, ὅτι οὐχ ὃ ἔφησεν ἀπέφησε πρᾶγμα, ἀλλ' ὄνομα· ὥστ' οὐκ ἔλεγχος.

20 Φανερὸν δὲ καὶ τοὺς παρὰ τὴν διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν πῶς λυτέον· ἂν γὰρ διαιρούμενος καὶ συντιθέμενος ὁ λόγος

7 λύειν τὸν λόγον CT. — 8 ῥᾴδιον T. — 9 περὶ T. — alt τὴν om D. — 10 τι om u. — 14 τὸ om u, fort pr c. — 15 sec et tert τὸ] ὅτε T. — ὄν, ὡς ἐπὶ τοῦδε ὁ ἐπιστάμενός τι λέγειν ἢ πράττειν καὶ ἐκεῖνο συνεπίσταται ὃ λέγει ἢ πράττει, οὗτος δὲ ἐπίσταται λέγειν ἰαμβεῖα, οὗτος ἄρα ἐπίσταται ἰαμβεῖα. ἓν τῶν ἐρωτημάτων ... (vs 13) T. — 16 ὅσοι pr C. — οὖν om T. — προλάβῃ Bu, pr C. — 17 ἡ ἀντίφασις D. — τὸν om B. — 22 pr ὡς] μὲν ὡς T, ὡς ναί u. — 25 ὡς οὔ. ὥσπερ τὰ σιγῶντα ὅτι ἔστιν ὡς, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ τὰ T. — 25 προστεθέντα T. — ἔστιν ἄρα u. — ἄρα T. — 26 οὔ] ἢ οὔ T. — δὲ om T. — 27 ἀρα u. — 29 καὶ...30 ἔστιν om T. — 30 ἔστιν] ἔστι συνεπίστασθαι B. — μαχητέον CDcuT. — ἂν καὶ] κἂν u. — 31 ὅτι] ὥστε T. — ἀπέφησε om u, pr c. — 32 οὔνομα A. — 33 σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν T. — 34 ἐὰν uT. — ὁ om D.

ἕτερον σημαίνῃ, συμπεραινομένου τοὐναντίον λεκτέον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι παρὰ τὴν σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν. ἆρ' ᾧ εἶδες σὺ τοῦτον τυπτόμενον, τούτῳ ἐτύπτετο οὗτος; καὶ ᾧ ἐτύπτετο, τούτῳ σὺ εἶδες; ἔχει μὲν οὖν τι κἀκ τῶν ἀμφιβόλων ἐρωτημάτων, ἀλλ' ἔστι παρὰ σύνθεσιν. οὐ γάρ ἐστι διττὸν τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος γίνεται διαιρούμενος, εἴπερ μὴ καὶ τὸ ὄρος καὶ ὅρος τῇ προσῳδίᾳ λεχθὲν σημαίνει ἕτερον. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γεγραμμένοις τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ καὶ ὡσαύτως, κἀκεῖ δ' ἤδη παράσημα ποιοῦνται, τὰ δὲ φθεγγόμενα οὐ ταὐτά. ὥστ' οὐ διττὸν τὸ παρὰ διαίρεσιν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐ πάντες οἱ ἔλεγχοι παρὰ τὸ διττόν, καθάπερ τινές φασιν.

Διαιρετέον οὖν τῷ ἀποκρινομένῳ· οὐ γὰρ ταὐτὸ ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον καὶ τὸ φάναι ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον. καὶ ὁ Εὐθυδήμου δὲ λόγος, ἆρ' οἶδας σὺ νῦν οὔσας ἐν Πειραιεῖ τριήρεις ἐν Σικελίᾳ ὤν; καὶ πάλιν, ἆρ' ἔστιν ἀγαθὸν ὄντα σκυτέα μοχθηρὸν εἶναι; εἴη δ' ἄν τις ἀγαθὸς ὢν σκυτεὺς μοχθηρός· ὥστ' ἔσται ἀγαθὸς σκυτεὺς μοχθηρός. ἆρ' ὧν αἱ ἐπιστῆμαι σπουδαῖαι, σπουδαῖα τὰ μαθήματα; τοῦ δὲ κακοῦ σπουδαῖον τὸ μάθημα· σπουδαῖον ἄρα μάθημα τὸ κακόν. ἀλλὰ μὴν καὶ κακὸν καὶ μάθημα τὸ κακόν, ὥστε κακὸν μάθημα τὸ κακόν. ἀλλ' ἐστὶ κακῶν σπουδαία ἐπιστήμη. ἆρ' ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας; γέγονας ἄρα νῦν. ἢ ἄλλο σημαίνει διαιρεθέν· ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας, ἀλλ' οὐ νῦν γέγονας. ἆρ' ὡς δύνασαι καὶ ἃ δύνασαι, οὕτως καὶ ταῦτα ποιήσαις ἄν; οὐ κιθαρίζων δ' ἔχεις δύναμιν τοῦ κιθαρίζειν· κιθαρίσαις ἂν ἄρα οὐ κιθαρί-

---

36 τὴν om cu. — ἢ] καὶ cu. — ἢ διαίρεσιν om D. — 37 et 38 ἴδες pr AB. — 38 τοῦτο B, οὗτος D. — καὶ DuT.

177b3 εἴπερ καὶ μὴ T. — καὶ ὁ ὅρος Dcu. — 4 λεχθὲν D. — λεχθὲν ὡδὶ ἕτ. σημαίνει u. — ταὐτὸν DT, ταὐτὸ cu. — 5 γεγραμμένων D. — 6 δ' ἤδη] δὴ τὰ D, δὴ cu. — 7 παρὰ τὴν διαίρεσιν CuT. — 10 ταὐτὸν DTuf, corr C. — εἰπεῖν corr c. — 11 καὶ... 12 τυπτόμενον om D. — 12 δὲ om DcuT. — 13 ὅσας D, om i. — καὶ πάλιν om u. — 15 ὥστ'... μοχθηρός pr om u. — 17 σπουδαῖα omissis τὸ μάθημα u, pr c. — ἄρα] ἄρα τὸ D. — 18 pr καὶ] τὸ u. — 19 ἀλλ'... ἐπιστήμη om u, pr D. — κακοῦ CT. — 20 alt γέγονας om i, pr A. — 21 νῦν om D. — 22 σὺ om u, pr c. — ἀλλ'... γέγονας om DT. — γέγονας om u, pr c. — 23 καὶ οὕτως D.

ζων. ἢ οὐ τούτου ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ οὐ κιθαρίζων κιθαρίζειν, ἀλλ' ὅτε οὐ ποιεῖ, τοῦ ποιεῖν.

Λύουσι δέ τινες τοῦτον καὶ ἄλλως. εἰ γὰρ ἔδωκεν ὡς δύναται ποιεῖν, οὔ φασι συμβαίνειν μὴ κιθαρίζοντα κιθαρίζειν· οὐ γὰρ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν, δεδόσθαι ποιήσειν· οὐ ταὐτὸ δ' εἶναι ὡς δύναται καὶ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν. ἀλλὰ φανερὸν ὅτι οὐ καλῶς λύουσιν· τῶν γὰρ παρὰ ταὐτὸν λόγων ἡ αὐτὴ λύσις, αὕτη δ' οὐχ ἁρμόσει ἐπὶ πάντας οὐδὲ πάντως ἐρωτωμένους, ἀλλ' ἔστι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, οὐ πρὸς τὸν λόγον.

21 Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν λόγοι μὲν οὐκ εἰσίν, οὔτε τῶν γεγραμμένων οὔτε τῶν λεγομένων, πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι γένοιντ' ἄν, οἷον οὗτος ὁ λόγος. ἆρά γ' ἐστὶ τὸ οὗ καταλύεις οἰκία; ναί. οὐκοῦν τὸ οὐ καταλύεις τοῦ καταλύεις ἀπόφα-
p.178 σις; ναί. ἔφησας δ' εἶναι τὸ οὗ καταλύεις οἰκίαν· ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασις. ὡς δὴ λυτέον, δῆλον· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ σημαίνει ὀξύτερον τὸ δὲ βαρύτερον ῥηθέν.

22 Δῆλον δὲ καὶ τοῖς παρὰ τὸ ὡσαύτως λέγεσθαι τὰ μὴ ταὐτὰ πῶς ἀπαντητέον, ἐπείπερ ἔχομεν τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν. ὁ μὲν γὰρ ἔδωκεν ἐρωτηθεὶς μὴ ὑπάρχειν τι τούτων ὅσα τί ἐστι σημαίνει· ὁ δ' ἔδειξεν ὑπάρχον τι τῶν πρός τι ἢ ποσῶν, δοκούντων δὲ τί ἐστι σημαίνειν διὰ τὴν λέξιν, οἷον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι; οὔ. ἀλλὰ μὴν ὁρᾶν γέ τι ἅμα καὶ ἑωρακέναι τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ ταὐτὸ ἐνδέχεται. ἆρ' ἐστί τι τῶν πάσχειν ποιεῖν τι; οὔ. οὐκοῦν τὸ τέμνεται καίεται αἰσθάνεται ὁμοίως λέγεται, καὶ πάντα πάσχειν τι σημαίνει· πάλιν δὲ τὸ λέγειν τρέχειν ὁρᾶν ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεται·

---

25 pr οὐ om *D*. — τοιούτου *u*. — κιθαρίζει *D*. — 26 τοῦ] τοῦτο *D*. — 27 τοῦτόν τινες *D*. — δέδωκεν *T*. — 28 συμβαίνει corr *C*. — 29 ποιεῖν *u*, pr *c*, corr vult *B*. — 30 ταὐτὸν *DT*. — εἶναι corr *c*. — ὡς] τὸ ὡς *cu*. — 32 ταὐτὸ *i*. — λόγον pr *C*. — αὐτὸ δ' *i*. — ἁρμόζει *T*. — 33 πάντα *u*. — οὐδὲ πάντως om *i*. — ἐρωτώμενος *T*. — 35 μὲν οὖν οὐκ *D*. — 36 τινος pr *A*. — γένοιτ' pr *A*. — 37 οὗτος ὁ] ὁ (rc adi) αὐτὸς corr *A*. — οὐ pr *Acu*. — καταλύσεις pr *A*. — 38 ναί om *D*.

178a1 ναί om *u*. — οὐ *Ccu*, pr *Ai*. — 2 ταὐτὸ *DTcu*. — 3 τὸ δὲ corr *c*, ἢ *u*. — βραδύτερον *A*, corr *C*. — 4 τοῖς] τὸ *T*, om *B*. — 7 ὑπάρχειν *T*. — 8 ποσόν *Bc*. — 10 οὔ om *T*. — ἅμα om *u*. — καὶ om *D*. — 11 τὸ αὐτὸ *c*. — τι om *T*. — 12 τὸ *u*, τῷ *T*. — τι om *u*, pr *c*. — οὔ om *ABCDcuifT*. — 14 λέγει τρέχει ὁρᾷ *u*.

ἀλλὰ μὴν τό γ' ὁρᾶν αἰσθάνεσθαί τί ἐστιν, ὥστε καὶ πάσχειν τι ἅμα καὶ ποιεῖν. εἰ δέ τις ἐκεῖ δοὺς μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα ταὐτὸ ποιεῖν καὶ πεποιηκέναι, τὸ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι φαίη ἐγχωρεῖν, οὔπω ἐλήλεγκται, εἰ μὴ λέγοι τὸ ὁρᾶν ποιεῖν τι ἀλλὰ πάσχειν· προσδεῖ γὰρ τούτου τοῦ ἐρωτήματος· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ὑπολαμβάνεται δεδωκέναι, ὅτε τὸ τέμνειν ποιεῖν τι καὶ τὸ τετμηκέναι πεποιηκέναι ἔδωκε, καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως λέγεται. τὸ γὰρ λοιπὸν αὐτὸς προστίθησιν ὁ ἀκούων ὡς ὁμοίως λεγόμενον· τὸ δὲ λέγεται μὲν οὐχ ὁμοίως, φαίνεται δὲ διὰ τὴν λέξιν. τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει ὅπερ ἐν ταῖς ὁμωνυμίαις· οἴεται γὰρ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις ὁ ἀγνοῶς τῶν λόγων ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι πρᾶγμα, οὐκ ὄνομα· τὸ δὲ ἔτι προσδεῖ ἐρωτήματος, εἰ ἐφ' ἓν βλέπων λέγει τὸ ὁμώνυμον· οὕτως γὰρ δόντος ἔσται ἔλεγχος.

Ὅμοιοι δὲ καὶ οἵδε οἱ λόγοι τούτοις, εἰ ὅ τις ἔχων ὕστερον μὴ ἔχει ἀπέβαλεν· ὁ γὰρ ἕνα μόνον ἀποβαλὼν ἀστράγαλον οὐχ ἕξει δέκα ἀστραγάλους. ἢ ὃ μὲν μὴ ἔχει πρότερον ἔχων, ἀποβέβληκεν, ὅσον δὲ μὴ ἔχει ἢ ὅσα, οὐκ ἀνάγκη τοσαῦτα ἀποβαλεῖν. ἐρωτήσας οὖν ὃ ἔχει, συνάγει ἐπὶ τοῦ ὅσα· τὰ γὰρ δέκα ποσά. εἰ οὖν ἤρετο ἐξ ἀρχῆς εἰ ὅσα τις μὴ ἔχει πρότερον ἔχων, ἆρά γε ἀποβέβληκε τοσαῦτα, οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν, ἀλλ' ἢ τοσαῦτα ἢ τούτων τι. καὶ ὅτι δοίη ἄν τις ὃ μὴ ἔχει. οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον ἀστράγαλον. ἢ οὐ δέδωκεν ὃ οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ὡς οὐκ εἶχε, τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον οὐ τόδε σημαίνει οὐδὲ τοιόνδε οὐδὲ τοσόνδε, ἀλλ' ὡς ἔχει πρός τι, οἷον ὅτι οὐ μετ' ἄλλου. ὥσπερ οὖν εἰ ἤρετο ἆρ' ὃ μή τις ἔχει δοίη ἄν, μὴ φάντος δὲ ἔροιτο εἰ δοίη ἄν τίς τι ταχέως μὴ ἔχων ταχέως, φήσαντος δὲ συλλογίζοιτο ὅτι δοίη ἄν τις ὃ μὴ ἔχει. καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισται· τὸ γὰρ ταχέως οὐ τόδε διδόναι ἀλλ' ὧδε διδόναι ἐστίν·

---

16 καὶ] δὲ καὶ *ABDiT*. — δή *ABDCTuif*. — δοὺς] μὲν δὴ *u*. — ἐνδέχεται *f*. — 17 τὸ αὐτὸ *cu*, om *D*. — 18 ἐλήλεκται *T*. — λέγει *D*. — 19 προσδεῖται *ABCDi*. — 21 δέδωκε *u*. — 22 προτίθησιν *i*. — 26 ἀγνοὺς *u* omisso ὁ. — οὐκ] ἀλλ' οὐκ *T*, οὐχὶ *D*. — 27 τῷ *ABCcui*. — 28 τῷ *T*. — ἔσται δόντος *uT*. — ἐστὶν ὁ ἔλεγχος *C*. — 29 δὲ . . . λόγοι corr *A*. — οὗτοι *T*. — εἴ τίς τι *T*. — ἔχων ἐστὶν ὕστερον *C*. — 31 ἔχει *T*. — 37 τις om *u*. — μόνον ἕνα *T*. — 39 οὐδὲ τὸ τοιόνδε omissis οὐδὲ τοσόνδε *D*. — τοσόνδε τι ἀλλ' *cu*.

178b2 ἔχοι *ci*, pr *B*. — ἔχει ἢ δοίη *D*. — φήσαντος *i*. — 3 τι om *A*. — 5 ἀλλ' ὧδε διδόναι om *u*.

ὡς δὲ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν, οἷον ἡδέως ἔχων δοίη ἂν λυπηρῶς.

Ὅμοιοι δὲ καὶ οἱ τοιοίδε πάντες. ἆρ' ᾗ μὴ ἔχει χειρὶ τύπτοι ἄν; ἢ ᾧ μὴ ἔχει ὀφθαλμῷ ἴδοι ἄν; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον. λύουσι μὲν οὖν τινὲς λέγοντες καὶ ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμὸν καὶ ἄλλ' ὁτιοῦν ὁ πλείω ἔχων. οἱ δὲ καὶ ὡς ὃ ἔχει ἔλαβεν· ἐδίδου γὰρ μίαν μόνον οὗτος ψῆφον· καὶ οὗτός γ' ἔχει, φασί, μίαν μόνην παρὰ τούτου ψῆφον. οἱ δ' εὐθὺς τὴν ἐρώτησιν ἀναιροῦντες, ὅτι ἐνδέχεται ὃ μὴ ἔλαβεν ἔχειν, οἷον οἶνον λαβόντα ἡδύν, διαφθαρέντος ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ὀξύν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὗτοι πάντες οὐ πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ ἦν αὕτη λύσις, δόντα τὸ ἀντικείμενον οὐχ οἷόν τε λύειν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον εἰ ἔστι μὲν ὃ ἔστι δ' ὃ οὔ ἡ λύσις, ἂν ἁπλῶς δῷ λέγεσθαι, συμπεραίνεται· ἐὰν δὲ μὴ συμπεραίνηται, οὐκ ἂν εἴη λύσις· ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις πάντων διδομένων οὐδέ φαμεν γίνεσθαι συλλογισμόν.

Ἔτι δὲ καὶ οἵδ' εἰσὶ τούτων τῶν λόγων. ἆρ' ὃ γέγραπται, ἔγραφέ τις; γέγραπται δὲ νῦν ὅτι σὺ κάθησαι, ψευδὴς λόγος· ἦν δ' ἀληθής, ὅτ' ἐγράφετο· ἅμα ἄρα ἐγράφετο ψευδὴς καὶ ἀληθής. τὸ γὰρ ψευδῆ ἢ ἀληθῆ λόγον ἢ δόξαν εἶναι οὐ τόδε ἀλλὰ τοιόνδε σημαίνει· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. καὶ ἆρ' ὃ μανθάνει ὁ μανθάνων, τοῦτ' ἐστὶν ὃ μανθάνει; μανθάνει δέ τις τὸ βραδὺ ταχύ. οὐ τοίνυν ὃ μανθάνει ἀλλ' ὡς μανθάνει εἴρηκεν. καὶ ἆρ' ὃ βαδίζει τις πατεῖ; βαδίζει δὲ τὴν ἡμέραν ὅλην. ἢ οὐχ ὃ βαδίζει ἀλλ' ὅτε βαδίζει εἴρηκεν· οὐδ' ὅταν τὴν κύλικα πίνειν, ὃ πίνει ἀλλ' ἐξ οὗ. καὶ ἆρ' ὅ τις οἶδεν ἢ μαθὼν ἢ εὑρὼν οἶδεν; ὧν δὲ τὸ μὲν εὗρε τὸ δ' ἔμαθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον.

---

6 οἷον ... ἂν om *D.* — 8 καὶ οἵδε πάντες *u.* — 11 pr καὶ om *u.* — ἄλλο *Cc.* — πλείους *u.* — οἱ] ὁ pr c. — 12 ὃ pr om c. — μόνην *cu.* — 12 et 13 οὕτως *D.* — 13 γ' om *D.* — μίαν pr om c. — μόνον *Bf.* — τούτῳ *D.* — ψῆφον ἔλαβε γὰρ παρὰ τούτου (τούτῳ *D*). οἱ *ABCDif*, rc c, del vult *A.* — 16 λείψει pr *u.* — 21 εἴη] ᾗ ἡ *D.* — 22 οὐ *u.* — γενέσθαι *C.* — 25 γέγραφε *Dcu.* — 26 ἦν] εἰ *i.* — ἀληθές c. — ὅτε corr c, ὅτι *u.* — ἆρ' ἅμα *D.* — 27 ἀληθῆ λέγειν λόγον *u.* — 30 ὃ μανθάνει om *D.* — βραχὺ *B.* — 31 τοίνυν] γὰρ *u.* — ἄρα *AB.* — 33 ὅτε *u.* — πίνῃ *CD.* — 34 ἢ εὑρὼν ἢ μαθὼν *u.*

ἢ ὃ μὲν ἅπαν, τὸ δ' οὐχ ἅπαντα. καὶ ὅτι ἔστι τις τρίτος ἄνθρωπος παρ' αὐτὸν καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον. τὸ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ἅπαν τὸ κοινὸν οὐ τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε τι ἢ πρός τι ἢ πῶς ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Κορίσκος καὶ Κορίσκος μουσικός, πότερον ταὐτὸν ἢ ἕτερον; τὸ p.179
μὲν γὰρ τόδε τι τὸ δὲ τοιόνδε σημαίνει, ὥστ' οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐκθέσθαι· οὐ τὸ ἐκτίθεσθαι δὲ ποιεῖ τὸν τρίτον ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ὅπερ τόδε τι εἶναι συγχωρεῖν. οὐ γὰρ ἔσται τόδε τι εἶναι, ὅπερ Καλλίας καὶ ὅπερ ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδ' εἴ τις τὸ ἐκτιθέμενον μὴ ὅπερ τόδε τι εἶναι λέγοι ἀλλ' ὅπερ ποιόν, οὐδὲν διοίσει· ἔσται γὰρ τὸ παρὰ τοὺς πολλοὺς ἕν τι, οἷον τὸ ἄνθρωπος. φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τόδε τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἤτοι ποιὸν ἢ πρός τι ἢ ποσὸν ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνειν.

Ὅλως δ' ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν λόγοις ἀεὶ κατὰ τὸ 23
ἀντικείμενον ἔσται ἡ λύσις ἢ παρ' ὅ ἐστιν ὁ λόγος. οἷον εἰ παρὰ σύνθεσιν ὁ λόγος, ἡ λύσις διελόντι, εἰ δὲ παρὰ διαίρεσιν, συνθέντι. πάλιν εἰ παρὰ προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἡ βαρεῖα προσῳδία λύσις, εἰ δὲ παρὰ βαρεῖαν, ἡ ὀξεῖα. εἰ δὲ παρ' ὁμωνυμίαν, ἔστι τὸ ἀντικείμενον ὄνομα εἰπόντα λύειν, οἷον εἰ ἔμψυχον συμβαίνει λέγειν ἀποφήσαντα μὴ εἶναι, δηλοῦν ὡς ἔστιν ἔμψυχον· εἰ δ' ἄψυχον ἔφησεν, ὁ δ' ἔμψυχον συνελογίσατο, λέγειν ὡς ἔστιν ἄψυχον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀμφιβολίας. εἰ δὲ παρ' ὁμοιότητα λέξεως, τὸ ἀντικείμενον ἔσται λύσις. ἆρ' ὃ μὴ ἔχει, δοίη ἄν τις; ἢ οὐχ ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὡς οὐκ ἔχει, οἷον ἕνα μόνον ἀστράγαλον. ἆρ' ὃ ἐπίσταται, μαθὼν ἢ εὑρὼν ἐπίσταται; ἀλλ' οὐχ ἃ ἐπίσταται. καὶ εἰ ὃ βαδίζει πατεῖ, ἀλλ' οὐχ ὅτε. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Πρὸς δὲ τοὺς παρὰ τὸ συμβεβηκὸς μία μὲν ἡ αὐτὴ 24
λύσις πρὸς ἅπαντας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιόριστόν ἐστι τὸ πότε λε-

---

36 ὃς *D*. — τὸ δ'] ἃ δὲ *u*, pr c. — ἅπαν *if*, corr c. — 39 pr ἢ om *ABCcuif*. — Ἱππόνικος bis *Cu*.

179a1 πότερον τούτων ταὐτὸν *u*. — 4 ἔστι *u*. — 7 τὸ] ὁ *cu* et pr *B*, qui τὸ pr manu corr. — 9 ἤτοι] ἤ τι *D*, ἤτοι ποσὸν ἢ *u*. — 13 ὁ] ἐστιν ὁ *C*. — 15 λύσις] ἡ λύσις *u*. — 17 ἔμψ. ὂν συμβ. *u*. — 18 ὃς *i*, pr *A*, corr *B*, ὅτι *Df*. — ἔστιν om *D*. — ἄψυχον· εἰ *Di*. — 19 ὃς *i*, pr *A*. — ἄψυχος *Di*, pr *A*. — 21 ἔχοι *ACc*. — 23 οὐχ ὃ *i*, οὐχὶ *D*. — 24 δὲ om *C*.

κτέον ἐπὶ τοῦ πράγματος, ὅταν ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ὑπάρχῃ, καὶ ἐπ' ἐνίων μὲν δοκεῖ καὶ φασίν, ἐπ' ἐνίων δ' οὔ φασιν ἀναγκαῖον εἶναι, ῥητέον οὖν συμβιβασθέντας ὁμοίως πρὸς ἅπαντας ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔχειν δὲ δεῖ προφέρειν τὸ οἷον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοίδε τῶν λόγων παρὰ τὸ συμβεβηκός. ἆρ' οἶδας ὃ μέλλω σε ἐρωτᾶν; ἆρ' οἶδας τὸν προσιόντα ἢ τὸν ἐγκεκαλυμμένον; ἆρ' ὁ ἀνδριὰς σόν ἐστιν ἔργον, ἢ σὸς ὁ κύων πατήρ; ἆρα τὰ ὀλιγάκις ὀλίγα ὀλίγα; φανερὸν γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κατὰ τοῦ συμβεβηκότος καὶ κατὰ τοῦ πράγματος ἀληθεύεσθαι· μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιαφόροις καὶ ἓν οὖσιν ἅπαντα δοκεῖ ταὐτὰ ὑπάρχειν· τῷ δ' ἀγαθῷ οὐ ταὐτόν ἐστιν ἀγαθῷ τ' εἶναι καὶ μέλλοντι ἐρωτᾶσθαι, οὐδὲ τῷ προσιόντι ἢ ἐγκεκαλυμμένῳ προσιόντι τε εἶναι καὶ Κορίσκῳ· ὥστ' οὐκ εἰ οἶδα τὸν Κορίσκον, ἀγνοῶ δὲ τὸν προσιόντα, τὸν αὐτὸν οἶδα καὶ ἀγνοῶ· οὐδ' εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἐμόν, ἔστι δ' ἔργον, ἐμόν ἐστιν ἔργον, ἀλλ' ἢ κτῆμα ἢ πρᾶγμα ἢ ἄλλο τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Λύουσι δέ τινες ἀναιροῦντες τὴν ἐρώτησιν· φασὶ γὰρ ἐνδέχεσθαι ταὐτὸ πρᾶγμα εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ ταὐτό· τὸν οὖν προσιόντα οὐκ εἰδότες, τὸν δὲ Κορίσκον εἰδότες, ταὐτὸ μὲν εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν φασίν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. καίτοι πρῶτον μέν, καθάπερ ἤδη εἴπομεν, δεῖ τῶν παρὰ ταὐτὸ λόγων τὴν αὐτὴν εἶναι διόρθωσιν· αὕτη δ' οὐκ ἔσται, ἄν τις μὴ ἐπὶ τοῦ εἰδέναι ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εἶναι ἢ πῶς ἔχειν τὸ αὐτὸ ἀξίωμα λαμβάνῃ, οἷον εἰ ὅδε ἐστὶ πατήρ, ἔστι δὲ σός· εἰ γὰρ ἐπ' ἐνίων τοῦτ' ἐστὶν ἀληθὲς καὶ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν κοινωνεῖ τὸ λεχθέν. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸν αὐτὸν λόγον πλείους μοχθηρίας ἔχειν. ἀλλ' οὐχ ἡ πάσης ἁμαρτίας ἐμφάνισις λύσις ἐστίν· ἐγχωρεῖ γὰρ ὅτι μὲν ψεῦδος συλλελόγισται δεῖξαί τινα, παρ'

29 δοκῇ pr *B*. — 30 ουν del *C*. — συμβιβασθέντος *AC*. — 31 δὲ δὴ προσφέρειν *C*. — 35 ἆρα το *u*. — 36 ὡς οὐκ ἀν. τοῦ κατὰ σ. *u*. — 37 ἀληθεύεσθαι om *D*. — 39 ταῦτα *u*.

179b4 ἐστὶν ἔργον, ἐμὸν δέ ἐστιν *u*. — 5 ἄλλο ὁτιοῦν *u*. — 6 δὲ om *u*. — 7 τινες οὐ διαιροῦντες *D*, fort pr c. — 9 et 11 ταὐτόν *u*. — μὴ *D*. — 15 ταὐτὸ *Duc*. — 18 οὐχὶ πάσης *C*. — μοχθηρίας *ABCDif*. — 19 γὰρ del *u*. — ψεῦδος μὲν *u*.

ὃ δὲ μὴ δεῖξαι, οἷον τὸν Ζήνωνος λόγον, ὅτι οὐκ ἔστι κινηθῆναι. ὥστε καὶ εἴ τις ἐπιχειροίη συνάγειν ὡς ἀδύνατον, ἁμαρτάνει, κἂν εἰ μυριάκις ᾖ συλλελογισμένος, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὕτη λύσις. ἦν γὰρ ἡ λύσις ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ, παρ' ὃ ψευδής· εἰ οὖν μὴ συλλελόγισται ἢ καὶ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπιχειρεῖ συνάγειν, ἡ ἐκείνου δήλωσις λύσις ἐστίν. ἴσως δὲ καὶ τοῦτ' ἐπ' ἐνίων οὐδὲν κωλύει συμβαίνειν· πλὴν ἐπί γε τούτων οὐδὲ τοῦτο δόξειεν ἄν· καὶ γὰρ τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος οἶδε, καὶ τὸ προσιὸν ὅτι προσιόν. ἐνδέχεσθαι δὲ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἰδέναι καὶ μή, οἷον ὅτι μὲν λευκὸν εἰδέναι, ὅτι δὲ μουσικὸν μὴ γνωρίζειν· οὕτω γὰρ τὸ αὐτὸ οἶδε καὶ οὐκ οἶδεν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτόν. τὸ δὲ προσιὸν καὶ Κορίσκον, καὶ ὅτι προσιὸν καὶ ὅτι Κορίσκος, οἶδεν.

Ὁμοίως δ' ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ λύοντες, ὅτι ἅπας ἀριθμὸς ὀλίγος, ὥσπερ οὓς εἴπομεν· εἰ γὰρ μὴ συμπεραινομένου, τοῦτο παραλιπόντες, ἀληθὲς συμπεπεράνθαι φασί, πάντα γὰρ εἶναι καὶ πολὺν καὶ ὀλίγον, ἁμαρτάνουσιν.

Ἔνιοι δὲ καὶ τῷ διττῷ λύουσι τοὺς συλλογισμούς, οἷον ὅτι σός ἐστι πατὴρ ἢ υἱὸς ἢ δοῦλος. καίτοι φανερὸν ὡς εἰ παρὰ τὸ πολλαχῶς λέγεσθαι φαίνεται ὁ ἔλεγχος, δεῖ p. 180
τοὔνομα ἢ τὸν λόγον κυρίως εἶναι πλειόνων· τὸ δὲ τόνδ' εἶναι τοῦδε τέκνον οὐδεὶς λέγει κυρίως, εἰ δεσπότης ἐστὶ τέκνου· ἀλλὰ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἡ σύνθεσίς ἐστιν. ἆρ' ἐστὶ τοῦτο σόν; ναί. ἔστι δὲ τοῦτο τέκνον· σὸν ἄρα τοῦτο τέκνον· ὅτι συμβέβηκεν εἶναι καὶ σὸν καὶ τέκνον, ἀλλ' οὐ σὸν τέκνον.

Καὶ τὸ εἶναι τῶν κακῶν τι ἀγαθόν· ἡ γὰρ φρόνησις

---

21 *τι f.* — *ἐπιχειρεῖ cu.* — *ἀδύνατον*] *εἰς ἀδύνατον Du*, fort pr c, *ἀδύνατον* (*δυνατὸν f*) *συνάγων εἰς ἀδύνατον ABCif*, rc c. — 22 *καὶ* pr *A.* — *ἀλλ' οὐκ*] *οὐ γὰρ Dc.* — 24 *ἢ*] *εἰ Cf*, corr *A.* — 25 *ἢ*] *ὡς Dcu.* — 27 *οὐδὲν C.* — *τούτων i.* — *δείξειεν* pr c, *οὐ δόξειεν D.* — 29 *δὲ* om *D.* — *δὲ δοκεῖ* om *u*, pr c. — 30 *ὅτι* om *u*, pr c. — *δὲ* post *μουσικὸν u*, pr om c. — *οὕτος D.* — 31 *ταὐτό iu.* — 35 *συμπερανα-μένου B.* — 36 *ἀληθῶς A*, pr *i.* — *συμπεράνθαι u*, *συμπεραίνεσθαι f.* — 37 *πολὺ u.* — 38 *οἷον* om *u.* — 39 *ἢ δοῦλος* om *C.* — *καὶ φανερὸν T.*

180a1 ante *παρὰ* lit duarum litt *A.* — *φαίνεται λέγεσθαι u.* — 2 *κύριον Dcu.* — 4 *ἐστὶ* om *u.* — 5 *τοῦτο τὸ τέκνον D.* — 8 *τι τῶν κακῶν u.*

ἐστιν ἐπιστήμη τῶν κακῶν. τὸ δὲ τοῦτο τούτων εἶναι οὐ λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κτῆμα. εἰ δ' ἄρα πολλαχῶς (καὶ γὰρ τὸν ἄνθρωπον τῶν ζῴων φαμὲν εἶναι, ἀλλ' οὔ τι κτῆμα καὶ ἐάν τι πρὸς τὰ κακὰ λέγηται ὥς τινός, διὰ τοῦτο τῶν κακῶν ἐστίν, ἀλλ' οὐ τοῦτο τῶν κακῶν), παρὰ τὸ πῇ οὖν καὶ ἁπλῶς φαίνεται. καίτοι ἐνδέχεται ἴσως ἀγαθὸν εἶναί τι τῶν κακῶν διττῶς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου, ἀλλ' εἴ τι δοῦλον εἴη ἀγαθὸν μοχθηροῦ, μᾶλλον. ἴσως δ' οὐδ' οὕτως· οὐ γὰρ εἰ ἀγαθὸν καὶ τούτου, ἀγαθὸν τούτου ἅμα. οὐδὲ τὸ τὸν ἄνθρωπον φάναι τῶν ζῴων εἶναι οὐ λέγεται πολλαχῶς· οὐ γὰρ εἴ ποτέ τι σημαίνομεν ἀφελόντες, τοῦτο λέγεται πολλαχῶς· καὶ γὰρ τὸ ἥμισυ εἰπόντες τοῦ ἔπους δός μοι Ἰλιάδα σημαίνομεν, οἷον τὸ μῆνιν ἄειδε θεά.

25 Τοὺς δὲ παρὰ τὸ κυρίως τόδε ἢ πῇ ἢ ποῦ ἢ πῶς ἢ πρός τι λέγεσθαι καὶ μὴ ἁπλῶς, λυτέον σκοποῦντι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, εἰ ἐνδέχεται τούτων τι πεπονθέναι. τὰ γὰρ ἐναντία καὶ τὰ ἀντικείμενα καὶ φάσιν καὶ ἀπόφασιν ἁπλῶς μὲν ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ, πῇ μέντοι ἑκάτερον ἢ πρός τι ἢ πῶς, ἢ τὸ μὲν πῇ τὸ δ' ἁπλῶς, οὐδὲν κωλύει. ὥστ' εἰ τόδε μὲν ἁπλῶς τόδε δὲ πῇ, οὔπω ἔλεγχος. τοῦτο δ' ἐν τῷ συμπεράσματι θεωρητέον πρὸς τὴν ἀντίφασιν.

Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτ' ἔχοντες. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ μὴ ὂν εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἔστι γέ τι μὴ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ ἔσται τι τῶν ὄντων. ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα εὐορκεῖν καὶ ἐπιορκεῖν; ἆρ' ἐγχωρεῖ τὸν αὐτὸν ἅμα τῷ αὐτῷ πείθεσθαι καὶ ἀπειθεῖν; ἢ οὔτε τὸ εἶναί τι καὶ εἶναι ταὐτόν; τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ εἰ ἔστι τι, καὶ ἔστιν ἁπλῶς· οὔτ' εἰ εὐορκεῖ τόδε ἢ τῇδε, ἀνάγκη καὶ

---

11 γὰρ] γὰρ καὶ D. — τὸν ἄνθρ. post εἶναι D. — φαμεν τῶν ζῴων C. — οὔ τι] οὔτε D. — 14 ἴσως] ὡς u. — 16 ἀγαθὸν ὂν μοχθ. Du, corr c, ubi pluribus locus. — 18 ἅμα ἀλλ' οὐδὲ cu, ἅμα δ' οὐδὲ D. — 19 σημαινόμενον A. — 23 ἢ πῶς om C. — 25 τὴν om D. — τοῦτο u. — τι om u, pr c. — 29 τὸ μὲν...τὸ δὲ u. — δὲ om C. — 32 τοιοίδε C. — 33 τι om D. — 35 καὶ] τε καὶ u. — ἐνδέχεται u. — 36 τῷ αὐτῷ om C. — ἢ ὅτι οὔτε Cf. — 37 τι καὶ εἶναι om Af. — τὸ...οὐκ] οὐ γὰρ u, fort pr c. — εἰ om f. — 38 ἁπλῶς ἔστιν u. — τόδε] τῷδε D. — τῇδε] πῇ u.

εὐορκεῖν, ὁ δ᾽ ὀμόσας ἐπιορκήσειν εὐορκεῖ ἐπιορκῶν τοῦτο μόνον, εὐορκεῖ δὲ οὔ· οὐδ᾽ ὁ ἀπειθῶν πείθεται, ἀλλά τι b πείθεται. ὅμοιος δ᾽ ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι εὐθεώρητον, ποτέρως ἄν τις ἀποδοίη τὸ ἁπλῶς ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. κωλύει δ᾽ αὐτὸν οὐδὲν ἁπλῶς μὲν εἶναι ψευδῆ, πῇ δ᾽ ἀληθῆ ἤ τινός, καὶ εἶναι ἀληθῆ τινά, ἀληθῆ δὲ μή. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι καὶ ποῦ καὶ πότε· πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι λόγοι παρὰ τοῦτο συμβαίνουσιν. ἆρ᾽ ἡ ὑγίεια ἢ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν; ἀλλὰ τῷ ἄφρονι καὶ μὴ ὀρθῶς χρωμένῳ οὐκ ἀγαθόν· ἀγαθὸν ἄρα καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἆρα τὸ ὑγιαίνειν ἢ δύνασθαι ἐν πόλει ἀγαθόν; ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε οὐ βέλτιον· ταὐτὸν ἄρα τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἢ οὐδὲν κωλύει ἁπλῶς ὂν ἀγαθὸν τῷδε μὴ εἶναι ἀγαθόν, ἢ τῷδε μὲν ἀγαθόν, ἀλλ᾽ οὐ νῦν ἢ οὐκ ἐνταῦθ᾽ ἀγαθόν. ἆρ᾽ ὃ μὴ βούλοιτ᾽ ἂν ὁ φρόνιμος, κακόν; ἀποβαλεῖν δ᾽ οὐ βούλεται τἀγαθόν· κακὸν ἄρα τἀγαθόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἰπεῖν τἀγαθὸν εἶναι κακὸν καὶ τὸ ἀποβαλεῖν τἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ κλέπτου λόγος. οὐ γὰρ εἰ κακόν ἐστιν ὁ κλέπτης, καὶ τὸ λαβεῖν ἐστὶ κακόν· οὔκουν τὸ κακὸν βούλεται, ἀλλὰ τἀγαθόν· τὸ γὰρ λαβεῖν ἀγαθὸν ἀγαθόν. καὶ ἡ νόσος κακόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ τὸ ἀποβαλεῖν νόσον. ἆρα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀδίκως αἱρετώτερον; ἀλλ᾽ ἀποθανεῖν ἀδίκως αἱρετώτερον. ἆρα δίκαιόν ἐστι τὰ αὑτοῦ ἔχειν ἕκαστον; ἃ δ᾽ ἄν τις κρίνῃ κατὰ δόξαν τὴν αὑτοῦ, κἂν ᾖ ψευδής, κύριά ἐστιν ἐκ τοῦ νόμου· τὸ αὐτὸ ἄρα δίκαιον καὶ οὐ δίκαιον. καὶ πότερα δεῖ κρίνειν τὸν τὰ δίκαια λέγοντα ἢ τὸν τὰ ἄδικα; ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδικούμενον δίκαιόν ἐστιν ἱκανῶς λέγειν ἃ ἔπαθεν· ταῦτα δ᾽ ἦν ἄδικα. οὐ γὰρ εἰ παθεῖν τι ἀδίκως αἱρετόν, τὸ ἀδίκως αἱρετώτερον τοῦ δικαίως·

---

39 ὁ δ᾽] οὐ γὰρ u. — τοῦτο] πλὴν τοῦτο D.

180b4 πότερον u. — ἐπιδοίη i. — τὸ om u, pr c. — ἢ C. — 5 δυσκόλως Dciu, pr A. — 6 καὶ] ἢ C. — 7 ποῦ] πῶς D, ποῖ u. — καὶ om i. — 11 ἔστιν ἄρα ὅτε D. — 12 ταὐτὸ BDi. — ταὐτῷ ἄρα τὸ αὐτὸ C. — 15 et 17 ἀποβάλλειν cu. — 16 et 17 τὸ ἀγαθὸν Cu, 17 alt c. — 16 ταὐτὸ A. — 20 ἀγαθόν om Dcui. — 21 ἀποβάλλειν Dc. — 22 τοῦ ἀδίκως τὸ δικαίως u. — 23 ἐστι om u. — 24 αὐτοῦ ACui. — 25 ψευδῆ Duc. — 26 καὶ om D. — κρίνειν] εἰκάζειν mg c. — τὰ om u. — 27 pr τὸν om D. — 28 ἱκανὸς pr A. — 29 τινα D.

ἀλλ' ἁπλῶς μὲν τὸ δικαίως, τοδὶ μέντοι οὐδὲν κωλύει ἀδίκως ἢ δικαίως. καὶ τὸ ἔχειν τὰ αὑτοῦ δίκαιον, τὸ δὲ τἀλλότρια οὐ δίκαιον· κρίσιν μέντοι ταύτην δικαίαν εἶναι οὐδὲν κωλύει, οἷον ἂν ᾖ κατὰ δόξαν τοῦ κρίναντος· οὐ γάρ εἰ δίκαιον τοδὶ ἢ ὡδί, καὶ ἁπλῶς δίκαιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄδικα ὄντα οὐδὲν κωλύει λέγειν γε αὐτὰ δίκαιον εἶναι· οὐ γάρ εἰ λέγειν δίκαιον, ἀνάγκη δίκαια εἶναι, ὥσπερ οὐδ' εἰ ὠφέλιμον λέγειν, ὠφέλιμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων. ὥστ' οὐκ εἰ τὰ λεγόμενα ἄδικα, ὁ λέγων ἄδικα νικᾷ· λέγει γὰρ ἃ λέγειν ἐστὶ δίκαια, ἁπλῶς δὲ καὶ παθεῖν ἄδικα.

p. 181 Τοῖς δὲ παρὰ τὸν ὁρισμὸν γινομένοις τοῦ ἐλέγχου, καθάπερ
26 ὑπεγράφη πρότερον, ἀπαντητέον σκοποῦσι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, ὅπως ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ἐὰν δ' ἐν ἀρχῇ προσέρηται, οὐχ ὁμολογητέον ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ εἶναι διπλάσιον καὶ μὴ διπλάσιον, ἀλλὰ φατέον, μὴ μέντοι ὡδί, ὥς ποτ' ἦν τὸ ἐλέγχεσθαι διωμολογημένον. εἰσὶ δὲ πάντες οἵδ' οἱ λόγοι παρὰ τὸ τοιοῦτο. ἆρ' ὁ εἰδὼς ἕκαστον ὅτι ἕκαστον, οἶδε τὸ πρᾶγμα; καὶ ὁ ἀγνοῶν ὡσαύτως; εἰδὼς δέ τις τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος, ἀγνοοίη ἂν ὅτι μουσικός, ὥστε ταὐτὸ ἐπίσταται καὶ ἀγνοεῖ. ἆρα τὸ τετράπηχυ τοῦ τριπήχεος μεῖζον; γένοιτο δ' ἂν ἐκ τριπήχους τετράπηχυ κατὰ τὸ μῆκος· τὸ δὲ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον· αὐτὸ ἄρα αὑτοῦ κατὰ ταὐτὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον.

27 Τοὺς δὲ παρὰ τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ πυνθανομένῳ μέν, ἂν ᾖ δῆλον, οὐ δοτέον, οὐδ' ἂν ἔνδοξον ᾖ, λέγοντα τἀληθές. ἂν δὲ λάθῃ, τὴν ἄγνοιαν διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν τοιούτων λόγων εἰς τὸν ἐρωτῶντα μεταστρεπτέον ὡς οὐ

---

30 τοῦ D. — τοδὶ καὶ μέντοι u. — 31 αὐτοῦ ABci. — τὸ δὲ τὰ ἀλλότρια Di, τὰ δὲ ἀλλότρια c, τὰ δὲ ἄλλα u, τὸ δὲ τὰ ἄλλα C. — 32 κρίνοντος u. — 35 οὐθὲν u. — ταῦτα λέγειν δίκ. u. — 36 δίκαιον u. — ὠφέλιμα u. — 38 λέγειν γὰρ C.

181a1 λεγομένοις i, γενομένοις D. — 3 πρὸς] τὸ πρὸς ABCif, corr c. — 4 ταὐτὸ pr C. — 6 εἶναι] εἶναι καὶ C. — 8 δὲ] δ' οἱ D. — τοιόνδε uc, τοιοῦτο οἷον C, τοιοῦτον D. — 9 alt ὁ pr om C. — 10 Ἱππόνικ. bis cu. — ἀγνοεῖ D. — 11 ταὐτὸ καὶ ἐπίσταται u. — 12 δ' om D. τριπήχεος Ccu. — 13 pr τὸ om D. — alt μεῖζον om i. — 14 κατὰ ταὐτὸ om Dcu. — 15 τὸ ἐν ἀρχῇ καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ u. — 16 πυνθανομένων BDcf. — μέν om D. — 17 τἀληθῆ. ἐὰν u. — 18 μετατρεπτέον CD.

διειλεγμένον· ὁ γὰρ ἔλεγχος ἄνευ τοῦ ἐξ ἀρχῆς. εἶθ' ὅτι ἐδόθη οὐχ ὡς τούτῳ χρησομένου, ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο συλλογιουμένου, τοὐναντίον ἢ ἐπὶ τῶν παρεξελέγχων.

Καὶ τοὺς διὰ τοῦ παρεπομένου συμβιβάζοντας ἐπ' αὐτοῦ 28 τοῦ λόγου δεικτέον. ἔστι δὲ διττὴ ἡ τῶν ἑπομένων ἀκολούθησις. ἢ γὰρ ὡς τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου, οἷον ἀνθρώπῳ ζῷον· ἀξιοῦται γάρ, εἰ τόδε μετὰ τοῦδε, καὶ τόδ' εἶναι μετὰ τοῦδε. ἢ κατὰ τὰς ἀντιθέσεις· εἰ γὰρ τόδε τῷδε ἀκολουθεῖ, τῷ ἀντικειμένῳ τὸ ἀντικείμενον. παρ' ὃ καὶ ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος· εἰ γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχήν, τὸ ἀγένητον ἀξιοῖ μὴ ἔχειν, ὥστ' εἰ ἀγένητος ὁ οὐρανός, καὶ ἄπειρος. τὸ δ' οὐκ ἔστιν· ἀνάπαλιν γὰρ ἡ ἀκολούθησις.

Ὅσοι τε παρὰ τὸ προστιθέναι τι συλλογίζονται, σκο- 29 πεῖν εἰ ἀφαιρουμένου συμβαίνει μηδὲν ἧττον τὸ ἀδύνατον. κἄπειτα τοῦτο ἐμφανιστέον, καὶ λεκτέον ὡς ἔδωκεν οὐχ ὡς δοκοῦν ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν λόγον, ὁ δὲ κέχρηται οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον.

Πρὸς δὲ τοὺς τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιοῦντας εὐθὺς 30 ἐν ἀρχῇ διοριστέον. ἐρώτησις γὰρ μία πρὸς ἣν μία ἀπόκρισίς ἐστιν, ὥστ' οὔτε πλείω καθ' ἑνὸς οὔτε ἓν κατὰ πολλῶν, ἀλλ' ἓν καθ' ἑνὸς φατέον ἢ ἀποφατέον. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων ὁτὲ μὲν ἀμφοῖν ὁτὲ δ' οὐδετέρῳ ὑπάρχει, ὥστε b μὴ ἁπλοῦ ὄντος τοῦ ἐρωτήματος ἁπλῶς ἀποκρινομένοις οὐδὲν συμβαίνει πάσχειν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τούτων. ὅταν μὲν οὖν τὰ πλείω τῷ ἑνὶ ἢ τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὑπάρχῃ, τῷ ἁπλῶς δόντι καὶ ἁμαρτόντι ταύτην τὴν ἁμαρτίαν οὐδὲν ὑπεναντίωμα συμβαίνει· ὅταν δὲ τῷ μὲν τῷ δὲ μή, ἢ πλείω κατὰ πλειόνων, καὶ ἔστιν ὡς ὑπάρχει ἀμφότερα ἀμφοτέ-

---

20 τούτῳ] οὕτω D. — 21 τοῦ ἐναντίου u. — 22 συμβιάζοντας D. — 23 δὲ] ὡς u, fort pr c. — ἡ post ἑπομ. u, om C. — 24 ἢ γὰρ ὡς om f. — τὸ pr AB. — 25 τοδὶ C. — 28 alt τὸ] καὶ τὸ cu. — 28 et 29 ἀγέννητ. D, pr C. — 29 ὁ ἄνθρωπος καὶ u. — τὸ] τοῦτο cu. — 32 ἀμφαιρουμένου συμβ. μηθὲν u. — 34 ᾧ D, corr c. — χρῆται u. — οὐθὲν cu. — 36 ἓν π.] ἐμποιοῦντας u. — 37 ἣν et 38 ἐστιν om u. — 39 δὲ καὶ ἐπὶ C.

181b1 ὥστε τοῖς μὴ u. — 2 ἁπλοῦν ἐρώτημα u. — 3 et 5 οὐθὲν u, id 3 c. — 3 καὶ] δὲ καὶ Df, fort pr c. — 4 οὖν] ἢ u. — πλείονα D. — ὑπάρχῃ ἢ μὴ ὑπάρχῃ τῷ u. — 5 ἁμαρτάνοντι AC. — 6 μὲν] μὲν ἢ D. — 7 ὑπάρχει πάλιν ἀμφότερα C omisso 8 πάλιν.

ροις, ἔστι δ' ὡς οὐχ ὑπάρχει πάλιν, ὥστε τοῦτ' εὐλαβητέον. οἷον ἐν τοῖσδε τοῖς λόγοις. εἰ τὸ μέν ἐστιν ἀγαθὸν τὸ δὲ κακόν, ὅτι ταῦτα ἀληθὲς εἰπεῖν ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ πάλιν μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακόν· οὐκ ἔστι γὰρ ἑκάτερον ἑκάτερον, ὥστε ταὐτὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν. καὶ εἰ ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ταὐτόν, καὶ ἄλλου ἕτερον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἄλλοις ταὐτὰ ἀλλ' αὑτοῖς, καὶ ἕτερα αὑτῶν, ταὐτὰ ἑαυτοῖς ἕτερα καὶ ταὐτά. ἔτι εἰ τὸ μὲν ἀγαθὸν κακὸν γίνεται, τὸ δὲ κακὸν ἀγαθόν ἐστιν, δύο γένοιτ' ἄν. δυοῖν τε καὶ ἀνίσων ἑκάτερον αὐτὸ αὑτῷ ἴσον, ὥστε ἴσα καὶ ἄνισα αὐτὰ αὑτοῖς.

Ἐμπίπτουσι μὲν οὖν οὗτοι καὶ εἰς ἄλλας λύσεις· καὶ γὰρ τὸ ἄμφω καὶ τὸ ἅπαντα πλείω σημαίνει· οὔκουν ταὐτόν, πλὴν ὄνομα, συμβαίνει φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι· τοῦτο δ' οὐκ ἦν ἔλεγχος. ἀλλὰ φανερὸν ὅτι μὴ μιᾶς ἐρωτήσεως τῶν πλειόνων γινομένων, ἀλλ' ἓν καθ' ἑνὸς φάντος ἢ ἀποφάντος, οὐκ ἔσται τὸ ἀδύνατον.

31 Περὶ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς τὸ αὐτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωριζομένας καθ' αὑτὰς τὰς κατηγορίας, οἷον διπλάσιον ἄνευ τοῦ διπλάσιον ἡμίσεος, ὅτι ἐμφαίνεται. καὶ γὰρ τὰ δέκα ἐν τοῖς ἑνὸς δέουσι δέκα καὶ τὸ ποιῆσαι ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι, καὶ ὅλως ἐν τῇ ἀποφάσει ἡ φάσις· ἀλλ' ὅμως οὐκ εἴ τις λέγοι τοδὶ μὴ εἶναι λευκόν, λέγει αὐτὸ λευκὸν εἶναι. τὸ δὲ διπλάσιον οὐδὲ σημαίνει οὐδὲν ἴσως, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ ἡμίσει· εἴ δ' ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταὐτὸ καὶ συνηρημένον. οὐδ' ἡ ἐπιστήμη ἐν τῷ εἴδει, οἷον εἰ ἔστιν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, ὅπερ τὸ κοινόν· ἐκεῖνο δ' ἦν ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ. ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν δηλοῦται κατηγορουμένοις τοῦτο λεκτέον, ὡς οὐ τὸ αὐτὸ χωρὶς καὶ ἐν τῷ λόγῳ τὸ δηλούμενον. τὸ γὰρ

---

8 οὐχ om *D*. — τοῦτ' del c. — 10 τοῦτ' *u*. — 11 ἑκατέρῳ *u*. — 12 ταὐτὸ τὸ ἀγαθὸν *D*. — 13 εἰ om *u*, pr c. — ταὐτό *ABi*. — 14 *A* et 15 *ABCf* bis τὰ αὐτὰ. — 14 αὐτῶν *uf*. — 16 ἐστιν om *u*. — γένοιτ' *BCDif*. — δυεῖν *C*. — 17 ἑαυτῷ *u*. — 19 οὖν om *D*. — αὐτοὶ *C*. — καὶ] οἱ λόγοι καὶ *u*. — 20 τὰ *Bf*. — τὰ *ABDif*, corr c. — πάντα *D*. — οὐκ ὂν ταὐτό *u*. — 25 ταὐτὸ *Dcu*. — 26 alt τι] τι καθ' αὑτὰ *C*. — 27 αὑτὰ *Cu*. — οἷον τὸ διπλ. *u*. — 28 ὅτι ἓν φαίνεται *u*. — 31 λέγει *Acu*. — 32 ἴσως μόνον ὥσπερ *D*. — τὸ om *Af*. — 34 alt ἡ om *CD*. — 36 δηλοῦνται *D*.

κοῖλον κοινῇ μὲν τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἐπὶ τοῦ σιμοῦ καὶ τοῦ ῥοικοῦ, προστιθέμενον δὲ οὐδὲν κωλύει, ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινὶ τὸ δὲ τῷ σκέλει σημαίνειν· ἔνθα μὲν γὰρ τὸ σιμόν, ἔνθα δὲ p.182 τὸ ῥαιβὸν σημαίνει· καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν ῥὶς σιμὴ ἢ ῥὶς κοίλη. ἔτι οὐ δοτέον τὴν λέξιν κατ' εὐθύ· ψεῦδος γάρ ἐστιν. οὐ γάρ ἐστι τὸ σιμὸν ῥὶς κοίλη ἀλλὰ ῥινὸς τοδί, οἷον πάθος, ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ ῥίς ἐστιν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός.

32 Περὶ δὲ τῶν σολοικισμῶν, παρ' ὅ τι μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἴπομεν πρότερον, ὡς δὲ λυτέον, ἐπ' αὐτῶν τῶν λόγων ἔσται φανερόν. ἅπαντες γὰρ οἱ τοιοίδε τοῦτο βούλονται κατασκευάζειν. ἆρ' ὃ λέγεις ἀληθῶς, καὶ ἔστι τοῦτο ἀληθῶς; φῂς δ' εἶναί τι λίθον· ἔστιν ἄρα τι λίθον. ἢ τὸ λέγειν λίθον οὐκ ἔστι λέγειν ὃ ἀλλ' ὅν, οὐδὲ τοῦτο ἀλλὰ τοῦτον· εἰ οὖν ἔροιτό τις, ἆρ' ὃν ἀληθῶς λέγεις, ἔστι τοῦτον, οὐκ ἂν δοκοίη ἑλληνίζειν, ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἣν λέγεις εἶναι, ἔστιν οὗτος; ξύλον δ' εἰπεῖν οὗτος, ἢ ὅσα μήτε θῆλυ μήτ' ἄῤῥεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει. διὸ καὶ οὐ γίνεται σολοικισμός, εἰ ὃ λέγεις εἶναι, ἔστι τοῦτο; ξύλον δὲ λέγεις εἶναι· ἔστιν ἄρα ξύλον. ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος ἄῤῥενος ἔχει κλῆσιν. εἰ δή τις ἔροιτο, ἆρ' οὗτός ἐστιν αὕτη; εἶτα πάλιν, τί δ'; οὐχ οὗτός ἐστι Κορίσκος; εἶτ' εἴπειεν, ἔστιν ἄρα οὗτος αὕτη, οὐ συλλελόγισται τὸν σολοικισμόν, οὐδ' εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὅπερ αὕτη, μὴ δίδωσι δὲ ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ δεῖ τοῦτο προσερωτηθῆναι. εἰ δὲ μήτ' ἔστιν μήτε δίδωσιν, οὐ συλλελόγισται οὔτε τῷ ὄντι οὔτε πρὸς τὸν ἠρωτημένον. ὁμοίως οὖν δεῖ κἀκεῖ τὸν λίθον σημαίνειν οὗτος. εἰ δὲ μήτε ἔστι μήτε δίδοται, οὐ λεκτέον τὸ συμπέρασμα· φαίνεται δὲ παρὰ τὸ τὴν ἀνόμοιον πτῶσιν τοῦ ὀνόματος ὁμοίαν φαίνεσθαι. ἆρ' ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὅτι ἔστιν αὕτη, ὅπερ εἶναι φῂς αὐτήν;

---

38 ῥοιποῦ *D*, ῥαιβοῦ *i*, corr *Cc*. — 39 προστιθεμένων *C*.
182a1 σημαίνει *ABCDucif*. — ἔνθα μὲν...σημαίνει om *ACDcu*. — 2 τὸ κοῖλον *B*. — 3 τῇ λέξει *C*. — 5 alt ἡ om *ABCDif*. — 7 ὅ τι corr *c*, τι *u*. — φαίνεται *D*, φαίνοιντο *i*. — 9 γὰρ οἵδε *u*. — 13 λέγειν *D*. — 15 οὕτως *D*, pr *A*. — εἶπεν *ABuif*, corr *c*, ἐστὶν *C*. — 18 κλίσιν *Di*. — δέ *u*. — 19 οὕτως ἐστὶν αὐτή *D*. — 20 εἴποιεν *D*, εἴποι *u*, εἴπῃ *Cc*. — 22 ὁ om *Dci*. — τοῦτον *f*. — 23 μηδὲ *i*. — συλλελογίσθαι pr *A*. — 24 ἐρωτώμενον *u*. — 25 δεῖ] δοκεῖ *C*. — κἀκεῖ δεῖ *u*. — 26 δέδοται *D*. — παρὰ τὸ] τῷ corr *c*.

εἶναι δὲ φῂς ἀσπίδα· ἔστιν ἄρα αὕτη ἀσπίδα. ἢ οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ τὸ αὕτη ἀσπίδα σημαίνει ἀλλ' ἀσπίς, τὸ δ' ἀσπίδα ταύτην. οὐδ' εἰ ὃ φῂς εἶναι τοῦτον, ἐστὶν οὗτος, φῂς δ' εἶναι Κλέωνα, ἔστιν ἄρα οὗτος Κλέωνα· οὐ γάρ ἔστιν οὗτος Κλέωνα· εἴρηται γὰρ ὅτι ὅ φημι εἶναι τοῦτον, ἔστιν οὗτος, οὐ τοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἂν ἑλληνίζοι οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθέν. ἆρ' ἐπίστασαι τοῦτο; τοῦτο δ' ἐστὶ λίθος· ἐπίστασαι ἄρα λίθος. ἢ οὐ ταὐτὸ σημαίνει τὸ τοῦτο ἐν τῷ ἆρ' ἐπίστασαι τοῦτο καὶ ἐν τῷ τοῦτο δὲ λίθος, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τοῦτον, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ οὗτος. ἆρ' οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασαι τοῦτο; ἐπιστήμην δ' ἔχεις λίθου· ἐπίστασαι ἄρα λίθου. ἢ τὸ μὲν τούτου λίθου λέγεις, τὸ δὲ τοῦτον λίθον· ἐδόθη δ', οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασθαι, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο, ὥστ' οὐ λίθου ἀλλὰ τὸν λίθον.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων οὐ συλλογίζονται σολοικισμὸν ἀλλὰ φαίνονται, καὶ διὰ τί τε φαίνονται καὶ πῶς ἀπαντητέον πρὸς αὐτούς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

33 Δεῖ δὲ καὶ κατανοεῖν ὅτι πάντων τῶν λόγων οἱ μέν εἰσι ῥᾴους κατιδεῖν οἱ δὲ χαλεπώτεροι, παρὰ τί καὶ ἐν τίνι παραλογίζονται τὸν ἀκούοντα, πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον δεῖ καλεῖν τὸν παρὰ ταὐτὸ γινόμενον· ὁ αὐτὸς δὲ λόγος τοῖς μὲν παρὰ τὴν λέξιν τοῖς δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῖς δὲ παρ' ἕτερον δόξειεν ἂν εἶναι διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον μὴ ὁμοίως εἶναι δῆλον. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅσπερ δοκεῖ τρόπος εὐηθέστατος εἶναι τῶν παραλογισμῶν, τὰ μὲν καὶ τοῖς τυχοῦσίν ἐστι δῆλα (καὶ γὰρ οἱ λόγοι σχεδὸν οἱ γελοῖοι πάντες εἰσὶ παρὰ τὴν λέξιν, οἷον ἀνὴρ ἐφέρετο κατὰ κλίμακος δίφρον, καὶ ὅπου στέλλεσθε; πρὸς τὴν κεραίαν. καὶ ποτέρα τῶν βοῶν ἔμπροσθεν τέξεται; οὐδετέρα, ἀλλ' ὄπισθεν ἄμφω.

30 σημαίνῃ *D*. — 33 ὂν *Du*, pr c. — τοῦτον εἶναι *u*. — 34 γὰρ ἑλληνίζει *u*. — ἐξελληνίζοι *C*. — 35 ἔστι δὲ τοῦτο *u*. — οὐ om *u*. — 37 δὲ om *D*. — μὲν om *u*, pr c. — ὕστερον *D*. — 39 pr λίθου] λίθος *D*.

182b1 τοῦτο *u*. — ἐπίστασαι *ui*. — 2 οὐ τοῦ λίθου *BCif*. — τὸν om *u*. — 4 καὶ διὰ τί τε φαίνονται om *A*. — 5 πρὸς] ὡς *D*. — 8 παραλογίζεται *D*. — ἐκεῖνοι pr *A*. — 9 pr τὸν pr om *A*. — ταὐτὸν *C*. — ταὐτὸ λεγόμενον *u*. — 13 ὅπερ *D*, ὅσπερ corr c. — 14 συνηθέστατος *u*. — μὲν] μέντοι *D*. — 17 στέλλεσθαι *BDuif*, pr c. — καρτερίαν *A*. — 18 τέξεται ἔμπροσθεν *C*.

καὶ καθαρὸς ὁ βορέας; οὐ δῆτα· ἀπεκτόνηκε γὰρ τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ὠνούμενον. ἆρ' Εὔαρχος; οὐ δῆτα, ἀλλ' Ἀπολλωνίδης. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι), τὰ δὲ καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους φαίνεται λανθάνειν· σημεῖον δὲ τούτων ὅτι μάχονται πολλάκις περὶ τῶν ὀνομάτων, οἷον πότερον ταὐτὸ σημαίνει κατὰ πάντων τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ἢ ἕτερον. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ταὐτὸ σημαίνειν τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· οἱ δὲ τὸν Ζήνωνος λόγον καὶ Παρμενίδου λύουσι διὰ τὸ πολλαχῶς φάναι τὸ ἓν λέγεσθαι καὶ τὸ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ συμβεβηκότος καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον οἱ μὲν ἔσονται ῥᾴους ἰδεῖν οἱ δὲ χαλεπώτεροι τῶν λόγων· καὶ λαβεῖν ἐν τίνι γένει, καὶ πότερον ἔλεγχος ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ πάντων.

Ἔστι δὲ δριμὺς λόγος ὅστις ἀπορεῖν ποιεῖ μάλιστα· δάκνει γὰρ οὗτος μάλιστα. ἀπορία δ' ἐστὶ διττή, ἡ μὲν ἐν τοῖς συλλελογισμένοις, ὅ τι ἀνέλῃ τις τῶν ἐρωτημάτων, ἡ δ' ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, πῶς εἴπῃ τις τὸ προταθέν. διόπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς οἱ δριμύτεροι λόγοι ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν. ἔστι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος δριμύτατος, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ὅτι μάλιστα ἔνδοξον ἀναιρῇ. εἷς γὰρ ὢν ὁ λόγος μετατιθεμένης τῆς ἀντιφάσεως ἅπαντας ὁμοίους ἕξει τοὺς συλλογισμούς· ἀεὶ γὰρ ἐξ ἐνδόξων ὁμοίως ἔνδο- p 183
ξον ἀναιρήσει ἢ κατασκευάσει, διόπερ ἀπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος δριμύς, ὁ ἐξ ἴσου τὸ συμπέρασμα ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι, δεύτερος δ' ὁ ἐξ ἁπάντων ὁμοίων· οὗτος γὰρ ὁμοίως ποιήσει ἀπορεῖν ὁποῖον τῶν ἐρωτημάτων ἀναιρετέον. τοῦτο δὲ χαλεπόν· ἀναιρετέον μὲν γάρ, ὅ τι δ' ἀναιρετέον, ἄδηλον. τῶν δ' ἐριστικῶν δριμύτατος μὲν ὁ πρῶτον εὐθὺς ἄδηλος πότερον συλλελόγισται ἢ οὔ, καὶ πότερον

19 ἀπέκτεινε u. — 20 ὀνούμενον D. — 22 φαίνονται C. — 23 τούτον u. — 24 ταῦτα D. — 25 τὸ ἓν ante 24 κατὰ u. — 24 καὶ τὸ ὂν u. — 25 ταὐτὸν CDc, τὸ αὐτὸ f. — τὸ] καὶ ἓν τὸ pr c. — τὸ ὂν om Du. — 26 τὸ om Du. — ἕν· οἱ] ἔνιοι D. — λόγον post λύουσι cu. — καὶ] τε καὶ i. — 27 διὰ] παρὰ u. — φαίνεται τὸ u, pr c. — ἓν et ὂν loc mut Ci. — 28 δὲ om u. — παρὰ τὸ συμβεβηκὸς u. — 30 λαθεῖν C. — 34 συλλεγομένοις pr A. — ἡ] οἱ pr B. — 35 εἴποι u. — 37 λόγος μὲν B. — 38 δοκούντων ἐνδόξων ὅτι u. — ἀναιρῇ . . . καὶ κατασκευάζῃ. εἷς u, pr c. — 39 ὁ om D.
183a3 οὖν om u. — 4 τοῖς rc C. — δ' om C.

παρὰ ψεῦδος ἢ διαίρεσίν ἐστιν ἡ λύσις, δεύτερος δὲ τῶν ἄλλων ὁ δῆλος μὲν ὅτι παρὰ διαίρεσιν ἢ ἀναίρεσίν ἐστι, μὴ φανερὸς δ' ὢν διὰ τίνος τῶν ἠρωτημένων ἀναίρεσιν ἢ διαίρεσιν λυτέος ἐστίν, ἀλλὰ πότερον αὕτη παρὰ τὸ συμπέρασμα ἢ παρά τι τῶν ἐρωτημάτων ἐστίν.

Ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ μὴ συλλογισθεὶς λόγος εὐήθης ἐστίν, ἐὰν ᾖ λίαν ἄδοξα ἢ ψευδῆ τὰ λήμματα· ἐνίοτε δ' οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῶν τοιούτων ἐρωτημάτων, περὶ οὗ ὁ λόγος καὶ δι' ὅ, καὶ μὴ προσλαβὼν τοῦτο καὶ μὴ συλλογισάμενος εὐήθης ὁ συλλογισμός, ὅταν δὲ τῶν ἔξωθεν, οὐκ εὐκαταφρόνητος οὐδαμῶς, ἀλλ' ὁ μὲν λόγος ἐπιεικής, ὁ δ' ἐρωτῶν ἠρώτησεν οὐ καλῶς.

Ἔστι τε, ὥσπερ λύειν ὁτὲ μὲν πρὸς τὸν λόγον ὁτὲ δὲ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὴν ἐρώτησιν ὁτὲ δὲ πρὸς οὐδέτερον τούτων, ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ἔστι καὶ συλλογίζεσθαι καὶ πρὸς τὴν θέσιν καὶ πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ᾖ πλείονος χρόνου δεομένη ἡ λύσις ἢ τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν.

34 Ἐκ πόσων μὲν οὖν καὶ ποίων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ παραλογισμοί, καὶ πῶς δείξομέν τε ψευδόμενον καὶ παράδοξα λέγειν ποιήσομεν, ἔτι δ' ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμός, καὶ πῶς ἐρωτητέον καὶ τίς ἡ τάξις τῶν ἐρωτημάτων, ἔτι πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους καὶ τοὺς συλλογισμούς, εἰρήσθω περὶ ἁπάντων ἡμῖν ταῦτα. λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως ἀναμνήσασιν εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς εἰρημένοις.

Προειλόμεθα μὲν οὖν εὑρεῖν δύναμίν τινα συλλογιστικὴν περὶ τοῦ προβληθέντος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐνδοξοτάτων· τοῦτο γὰρ ἔργον ἐστὶ τῆς διαλεκτικῆς καθ' αὑτὴν καὶ τῆς
b πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ προσκατασκευάζεται πρὸς αὐτὴν διὰ

9 ἔστιν om *D*. — 10 παρὰ τὴν δ. *C*. — ἡ ἀναίρεσίς *u*. — 11 ὢν pr *A*. — 12 λυτέον *Du*, pr c. — 16 ἐλλίπῃ *A* ambiguo *B*. — 17 ὅ] οὗ *D*. — 18 ὁ] ἐστὶν ὁ *C*. — 19 οὐδαμῶς om *u*. — 20 ἠρώτηκεν *Ccu*. — 21 δὲ *Dcu*. — λύει *D*. — 31 ἔτι δὲ πρὸς *CDcui*. — 32 περὶ om *u*. — 33 πάντων *u*. — 36 προειρημένοις *u*. — 37 δύναμιν εὑρεῖν *C*. — τινα om *u*. — 38 προληφθέντος *D*. — 39 alt τῆς om *D*.

183b1 προκατασκευάζεται *u*.

τὴν τῆς σοφιστικῆς γειτνίασιν, ὡς οὐ μόνον πεῖραν δύναται λαβεῖν διαλεκτικῶς ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς, διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ λεχθὲν ἔργον ὑπεθέμεθα τῆς πραγματείας, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξομεν τὴν θέσιν ὡς δι' ἐνδοξοτάτων ὁμοτρόπως. τὴν δ' αἰτίαν εἰρήκαμεν τούτου, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο Σωκράτης ἠρώτα, ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνετο· ὡμολόγει γὰρ οὐκ εἰδέναι. δεδήλωται δ' ἐν τοῖς πρότερον καὶ πρὸς πόσα καὶ ἐκ πόσων τοῦτο ἔσται, καὶ ὅθεν εὐπορήσομεν τούτων, ἔτι δὲ πῶς ἐρωτητέον ἢ τακτέον τὴν ἐρώτησιν πᾶσαν, καὶ περί τε ἀποκρίσεων καὶ λύσεων τῶν πρὸς τοὺς συλλογισμούς. δεδήλωται δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς μεθόδου τῶν λόγων ἐστίν. πρὸς δὲ τούτοις περὶ τῶν παραλογισμῶν διεληλύθαμεν, ὥσπερ εἰρήκαμεν ἤδη πρότερον. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τέλος ἱκανῶς ἃ προειλόμεθα, φανερόν· δεῖ δ' ἡμᾶς μὴ λεληθέναι τὸ συμβεβηκὸς περὶ ταύτην τὴν πραγματείαν. τῶν γὰρ εὑρισκομένων ἁπάντων τὰ μὲν παρ' ἑτέρων ληφθέντα πρότερον πεπονημένα κατὰ μέρος ἐπιδέδωκεν ὑπὸ τῶν παραλαβόντων ὕστερον· τὰ δ' ἐξ ὑπαρχῆς εὑρισκόμενα μικρὰν τὸ πρῶτον ἐπίδοσιν λαμβάνειν εἴωθε, χρησιμωτέραν μέντοι πολλῷ τῆς ὕστερον ἐκ τούτων αὐξήσεως. μέγιστον γὰρ ἴσως ἀρχὴ παντός, ὥσπερ λέγεται· διὸ καὶ χαλεπώτατον· ὅσῳ γὰρ κράτιστον τῇ δυνάμει, τοσούτῳ μικρότατον ὂν τῷ μεγέθει χαλεπώτατόν ἐστιν ὀφθῆναι. ταύτης δ' εὑρημένης ῥᾷον προστιθέναι καὶ συναύξειν τὸ λοιπόν ἐστιν· ὅπερ καὶ περὶ τοὺς ῥητορικοὺς λόγους συμβέβηκε, σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες παντελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον· οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες παραλαβόντες παρὰ πολλῶν οἷον ἐκ διαδοχῆς κατὰ μέρος προαγαγόντων οὕτως ηὐξήκασι, Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους,

---

2 δύναται πεῖραν u. — 4 τὸν Ci, pr Af. — 5 φυλάξωμεν ACcuf, corr i ambiguo B. — 7 τούτων CD. — καὶ om D. — 8 ἀπεκρίνατο u. — 9 πόσων καὶ ἐκ ποίων τοῦτο B. — 10 πόθεν BCDif. — εὐπορήσαμεν ADcuf. — πῶς] πῶς γε D, πῶς τι u, πῶς τε C. — 11 ἀποκρίσεως D. — 19 παραλαμβανόντων D. — 20 ἐξ ἀρχῆς C. — 21 χρησιμώτερον u. — 23 ὅσον C. — 24 τοσοῦτον C. — χαλεπόν C. — 25 ληφθῆναι γρ. mg A pr manu. — δ' om i. — ῥᾷον] ῥᾷον τὸ Acu. — προσθεῖναι cu. — 26 συναύξαι i. — πολιτικοὺς cu, mg A pr manu add γρ. — 28 πάσας A, om D. — ἑλόντες D. — 29 ἐς σμικρόν C. — 30 παραγαγόντων A, προσταγόντων (sic) D, προαγόντων cu, προαγαγόντες f.

Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον, καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχασι μέρη· διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν ἔχειν τι πλῆθος τὴν τέχνην. ταύτης δὲ τῆς πραγματείας οὐ τὸ μὲν ἦν τὸ δ' οὐκ ἦν προεξειργασμένον, ἀλλ' οὐδὲν παντελῶς ὑπῆρχεν. καὶ γὰρ τῶν περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνούντων ὁμοία τις ἦν ἡ παίδευσις τῇ Γοργίου πραγματείᾳ. λόγους γὰρ οἱ μὲν ῥητορικοὺς οἱ δὲ ἐρωτητικοὺς ἐδίδοσαν ἐκμανθάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν ᾠήθησαν
p:184 ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. διόπερ ταχεῖα μὲν ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν· οὐ γὰρ τέχνην ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες παιδεύειν ὑπελάμβανον, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομικὴν μὲν μὴ διδάσκοι, μηδ' ὅθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων· οὗτος γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δ' οὐ παρέδωκεν. καὶ περὶ μὲν τῶν ῥητορικῶν ὑπῆρχε πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ
b λεγόμενα, περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι παντελῶς οὐδὲν εἴχομεν πρότερον ἄλλο λέγειν, ἀλλ' ἢ τριβῇ ζητοῦντες πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν. εἰ δὲ φαίνεται θεασαμένοις ὑμῖν ὡς ἐκ τοιούτων ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχειν ἡ μέθοδος ἱκανῶς παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ἐκ παραδόσεως ηὐξημένας, λοιπὸν ἂν εἴη πάντων ὑμῶν ἢ τῶν ἠκροαμένων ἔργον τοῖς μὲν παραλελειμμένοις τῆς μεθόδου συγγνώμην τοῖς δ' εὑρημένοις πολλὴν ἔχειν χάριν.

---

34 δὲ om *i*. — τῆς πραγματείας om *D*. — 35 οὐ] ὅτι *i*. — προεξειργασμένων pr *C*. — 38 ἐρωτικοὺς *D*, ἐρωτηματικοὺς *Ci*, fort pr *f*, γρ. σοφιστικοὺς *u*, c mg. — 39 ἐδίδασκον *Bif*, pr *A*, qui ἐδίδοσαν corr pr manu. — ἐκλαμβάνειν *i*. — ᾠήθεισαν *i*. — ἐμπίπτειν ante 184a1 λόγους *C*.

184a1 τῶν *i*. — λόγοι *i*. — 3 τῆς om *D*. — 4 εἴ om *u*. — φάσκων ἐπιστήμην *u*. — παραδίδωσι *C*. — 5 τῷ *Cif*. — μηθὲν *cu*. — ποιεῖν *u*, pr *A*. — σκυτοτομεῖν *cu*. — 6 διδάξειεν *cu*. — δυνήσηται *BDi*, om *c*. — 7 οὑτοσὶ *u*. — 8 παραδέδωκε *C*. — 9 ὑπῆρχεν ἴσως πολλὰ *u*.

184b2 λέγειν ἄλλο *c*. — ἄλλο om *u*. — ἢ om *cu*. — 3 δὴ *cu*. — ἡμῖν *CDcui*, pr *ABf*. — 4 ἐξ] τῶν ἐξ *u*. — 6 ἡμῶν *CDcui*, pr *ABf*. — ἀκροωμένων *C*. — 7 τῆς *i*.

COMMENTARIUS.

ANALYTICA POSTERIORA.

In omnibus Aristotelis scriptis quae ad logicam pertinent hoc primum est et maximum, ut investigetur et quomodo fiat vera demonstratio et qua ratione per demonstrationem certa quaedam doctrina artificio et via tradenda conficiatur: nam omnia Aristotelis scripta quibus coniunctis Organi nomen inditum est aut argumentandi quandam rationem tradunt aut de iis agunt sine quibus argumentatio fieri omnino nequeat. Quare mirum non est quod Analytica posteriora, quae a graecis interpretibus etiam simpliciter appellantur *τὰ ἀποδεικτικά* (v. schol. 38 b 4, 39 b 32, 98 b 4), *ἀποδεικτικὴ πραγματεία* (schol. 143 b 43) vel *ἀποδεικτική* (schol. 145 a 27) — titulum *δεύτερα ἀναλυτικά* habemus schol. 142 b 2, Aristoteles ipse vero simpliciter dicit *ἀναλυτικά* (v. e. g. 1005 b 4, 1037 b 8), quamquam eodem nomine etiam Analytica priora significantur 162 a 11 — pro capite sciiptorum Aristotelis ad logicam pertinentium semper sint habita. Inde factum est, ut et doctrina Analytica ab Alexandro (schol. 141 b 25) et ipsa demonstratio a Io. Philopono (schol. 37 b 46, 36 a 12) dicatur *ὄργανον*, hoc est instrumentum quo philosophia utatur ad cognoscendam veritatem. Idem fere legitur ap. Nicephorum Blemm. *ἐπιτομὴ λογικῆς* Lips. 1784. *κεφ. ζ΄.* p. 23 *πρὸς τὴν τοιαύτην διάκρισιν* (veri et falsi, boni et mali intell.) *ἐξεῦρεν ἡ φιλοσοφία τὴν ἀπόδειξιν ὄργανον ἐπιτηδειότατον· ὅπερ ἐστὶ τὸ λογικόν, ἤγουν περὶ ὃ καταγίνεται ἡ λογικὴ πραγματεία, καί ἐστι τὸ λογικὸν φιλοσοφίας ἐργαλεῖον χρειωδέστατον ὑπ' αὐτῆς κατεσκευασμένον.* Quare haud improbabile est quod contendit O. Mielach (Diss. inaug. de nomine Organi Aristotelici Aug. Vindel. 1838), reliquos Aristotelis libros ad logicam pertinentes

a parte principali Organi nomen accepisse, quod auctor comm. anonym. lib. I. Anal. post. cod. Monac. disertis verbis dicat: λέγεται δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ὄργανον, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὅλον βιβλίον ὄργανον ἐκλήθη, unde apparet quomodo intelligendum sit quod dicit C. Weinholtz (Diss. de finibus atque pretio logicae Aristotelicae. Rostoch. 1825. p. 3), nihil praeter Analytica ad Organon pertinere. Quem sensum illud vocabulum apud Aristotelem habeat, ex his potissimum locis apparet: 1253 b 28 τῶν δ' ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα τὰ δ' ἔμψυχα, οἷον τῷ κυβερνήτῃ ὁ μὲν οἴαξ ἄψυχον, ὁ δὲ πρωρεὺς ἔμψυχον· ὁ γὰρ ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν. οὕτως καὶ τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωήν ἐστι, καὶ ἡ κτῆσις πλῆθος ὀργάνων ἐστί, καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά τι ἔμψυχον, καὶ ὥσπερ ὄργανον πρὸ ὀργάνων πᾶς ὁ ὑπηρέτης (quare manum 687 a 21 appellat ὡσπερεὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων)... τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ὄργανα ποιητικὰ ὄργανά ἐστι, τὸ δὲ κτῆμα πρακτικόν et quae seq. 1254 a 2—17. Etiam artem ὄργανον vocat alteram alterius, cui illa inserviat: 1094 a 12 καθάπερ ὑπὸ τὴν ἱππικὴν ἡ χαλινοποιική. Quare ὀργανικὰ μέρη τῶν ζῴων non ea dicit quae nos (705 b 22), sed ea quibuscunque ad arbitrium utuntur animalia: unde fit ut ὄργανα dicat quaecunque ad aliquam rem faciendam adiumentum afferant, v. 163 b 11, 105 a 21. Ad eam verbi significationem, qua ipsa demonstratio appellatur ὄργανον, proxime Aristoteles accedere videtur 955 b 23 ὁ θεὸς ὄργανα ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν δέδωκε δύο, ἐν οἷς χρησόμεθα τοῖς ἐκτὸς ὀργάνοις, σώματι μὲν χεῖρα, ψυχῇ δὲ νοῦν. ἔστι γὰρ καὶ ὁ νοῦς τῶν φύσει ἐν ἡμῖν ὥσπερ ὄργανον ὑπάρχων et ib. vs. 35 ὕστερον δὲ τῆς τῶν χειρῶν δυνάμεως ὁ νοῦς παραγίνεται ἡμῖν, ὅτι καὶ τὰ τοῦ νοῦ ὄργανά ἐστι τῶν τῆς χειρός. ἔστι γὰρ νοῦ μὲν ὄργανον ἐπιστήμη, τούτῳ γάρ ἐστι χρήσιμος, καθάπερ αὐλοὶ αὐλητῇ. Coll. 432 a 1 ὥστε ἡ ψυχὴ ὥσπερ ἡ χείρ ἐστιν· καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ὄργανόν ἐστιν ὀργάνων, de quo l. v. Trdlb. de an. p. 331. — Aristoteles quum in Analyticis prioribus artem syllogisticam tradiderit, ut patefiat quibus ex partibus omnis syllogismus componi debeat et in quas dissolvatur, iam in Analyticis posterioribus demonstrandi artem exponit, ut doceat quomodo arte syllogistica utendum sit, ut certa quaedam et vera doctrina constituatur: quare optime Brandis Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon in Abhh. d. Berl. Akad. 1833. p. 261 ἐπιστήμην ἀποδεικτικήν quae in his libris traditur reddidit per nostrum „Wissen-

schaftslehre". Unde apparet eam disciplinam quam in Analyticis posterioribus tradat Aristoteles cum ipsa philosophia natura arctissime coniunctam esse, quod comprobatur iis quae leguntur 1005 b 6 ὅτι μὲν οὖν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ περὶ πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ᾗ πέφυκεν, καὶ περὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐστὶν ἐπισκέψασθαι, δῆλον. προσήκει δὲ τὸν μάλιστα γνωρίζοντα περὶ ἕκαστον γένος ἔχειν λέγειν τὰς βεβαιοτάτας ἀρχὰς τοῦ πράγματος, ὥστε καὶ τὸν περὶ τῶν ὄντων ᾗ ὄντα τὰς πάντων βεβαιοτάτας. ἔστι δ' οὗτος ὁ φιλόσοφος. 1006 a 6 ἔστι γὰρ ἀπαιδευσία τὸ μὴ γιγνώσκειν τίνων δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν καὶ τίνων οὐ δεῖ. ὅλως μὲν γὰρ ἁπάντων ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι· εἰς ἄπειρον γὰρ ἂν βαδίζοι, ὥστε μηδ' οὕτως εἶναι ἀπόδειξιν. Quare dicit 162 a 15 ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν συλλογισμὸς ἀποδεικτικός (cf. Trdlb. Elem. logic. Aristotelic. p. 99), quamquam latius patet φιλοσόφημα de coel. 294 a 19 ὥστε τὸ μὲν ἀπορεῖν εἰκότως ἐγένετο φιλοσόφημα πᾶσιν: nam φιλοσόφημα hic vocatur quaestio quaecunque ad philosophiam pertinet. ἀπόδειξις (de qua v. Trdlb. de an. p. 195—198), quae non nisi veram demonstrationem apud Aristotelem significare solet, tamen etiam de falso syllogismo dicitur 55 a 4, 28 b 31 coll. 43 b 11 et de eo qui ad absurdum deducit (27 b 3), qui ab Aristotele δεῖξις, non ἀπόδειξις appellari solet: quare mirum non est quod dicit 1355 a 5 ἡ δὲ πίστις ἀπόδειξίς τις (τότε γὰρ πιστεύομεν μάλιστα ὅταν ἀποδεδεῖχθαι ὑπολάβωμεν), ἔστι δ' ἀπόδειξις ῥητορικὴ ἐνθύμημα. Item etiam significatio adiectivi ἀποδεικτικός non premenda est 1377 b 23 ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική . . . ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός. Iam vero quum appareat doctrinam Analyticam principalem quandam esse universae philosophiae partem, non alienum videtur ab hoc loco adscribere locos ex quibus pateat quid de philosophia universa Aristoteles senserit: 1141 a 9 τὴν δὲ σοφίαν ἔν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν... ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο σημαίνοντες τὴν σοφίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. Ib. vs. 16 ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἂν τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστ' εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων. 982 b 25 δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρείαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπός φαμεν ἐλεύθερος ὁ αὑτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλ-

λου ὤν, οὕτω καὶ αὕτη μόνη ἐλευθέρα οὖσα τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὐτὴ αὑτῆς ἕνεκέν ἐστιν. 992a24 ὅλως δὲ ζητούσης τῆς σοφίας περὶ τῶν φανερῶν τὸ αἴτιον... In his σοφία idem est quod φιλοσοφία, quamquam etiam φιλοσοφία ab Aristotele ita usurpatur, ut eam virtutem significet quae ἀνδρίᾳ, σωφροσύνῃ et δικαιοσύνῃ opponitur: 1334a23 ἀνδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας δεῖ πρὸς τὴν ἀσχολίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν, σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χρόνοις. Eundem sensum quo nos hac voce utimur φιλοσοφία saepius habet apud Aristotelem, v. e. g. 191a25 ζητοῦντες γὰρ οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν φύσιν τὴν τῶν ὄντων ἐξετράπησαν οἷον ὁδόν τινα ἄλλην. Cf. 185a20 ἐπειδὴ περὶ φύσεως μὲν οὔ, φυσικὰς δὲ ἀπορίας συμβαίνει λέγειν αὐτοῖς, ἴσως ἔχει καλῶς ἐπὶ μικρὸν διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν· ἔχει γὰρ φιλοσοφίαν ἡ σκέψις. 175a5 χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσὶ πρὸς μὲν φιλοσοφίαν (ad veritatem inveniendam, quae hoc loco opponitur disputationi dialecticae) et quae dicemus ad 96b15. De prima philosophia v. 1004a3 τοσαῦτα μέρη φιλοσοφίας ἐστὶν ὅσαιπερ αἱ οὐσίαι· ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι πρώτην τινὰ καὶ ἐχομένην αὐτῶν. 318a6 τούτων δὲ περὶ μὲν τῆς ἀκινήτου ἀρχῆς τῆς ἑτέρας καὶ προτέρας διελεῖν ἐστὶ φιλοσοφίας ἔργον. 1025b25 πᾶσα διάνοια ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἢ θεωρητική. 1026a16 ὥστε τρεῖς ἂν εἶεν φιλοσοφίαι θεωρητικαί, μαθηματική φυσική θεολογική. ἡ δὲ πρώτη καὶ περὶ χωριστὰ καὶ ἀκίνητα. ἀνάγκη δὲ πάντα μὲν τὰ αἴτια ἀΐδια εἶναι, μάλιστα δὲ ταῦτα· ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φανεροῖς τῶν θείων. 1064a18 ὅτι μὲν τοίνυν οὔτε πρακτικὴν οὔτε ποιητικὴν ἀλλὰ θεωρητικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, δῆλον ἐκ τούτων· εἰς ἕν γάρ τι τούτων τῶν γενῶν ἀνάγκη πίπτειν αὐτήν. 1005b1 ἔστι δὲ σοφία τις καὶ ἡ φυσική, ἀλλ' οὐ πρώτη. 1037a15 τρόπον τινὰ τῆς φυσικῆς καὶ δευτέρας φιλοσοφίας ἔργον ἡ περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας θεωρία. 1061b19 ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ μαθηματικὸς χρῆται τοῖς κοινοῖς ἰδίως, καὶ τὰς τούτων ἀρχὰς ἂν εἴη θεωρῆσαι τῆς πρώτης φιλοσοφίας ... ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ τῶν ἐν μέρει μέν, ᾗ τούτων ἑκάστῳ τι συμβέβηκεν, οὐ σκοπεῖ, περὶ τὸ ὂν δ', ᾗ ὂν τῶν τοιούτων ἕκαστον θεωρεῖ . . . τὴν δὲ πρώτην εἰρήκαμεν ἐπιστήμην τούτων εἶναι καθ' ὅσον ὄντα τὰ ὑποκείμενά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἕτερόν τι. διὸ καὶ ταύτην καὶ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην μέρη τῆς σοφίας εἶναι θετέον. **Cf. Biese I. p. 360, Ritter Gesch. der Phil. III. p. 71. not. 3, p. 60. not. 1.**

Primam philosophiam describit 1003a21 ἔστιν ἐπιστήμη τις ἣ θεωρεῖ τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα καθ' αὑτό· αὕτη δ' ἐστὶν οὐδεμιᾷ τῶν ἐν μέρει λεγομένων ἡ αὐτή· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων ἐπισκοπεῖ καθόλου περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ἀλλὰ μέρος αὐτοῦ τι ἀποτεμνόμεναι περὶ τούτου θεωροῦσι τὸ συμβεβηκός. — Reliquum est, ut patefaciamus quam rationem doctrina Analytica ad dialecticam habeat, quod optime intelligetur ex iis quae utrique sunt communia: velut de definitione et in Analyticis agitur et in Topicis, sed ita ut in his (lib. VI. c. 4 sqq.) doceatur qualis definitio impugnari possit, qualis non possit, in illis vero quid sit vera definitio et quomodo conficiatur. Item et in Analyticis post. (I. c. 26) et in Topicis (VIII. c. 2) rectam demonstrationem ei praestare ostenditur quae ad absurdum ducat, quamquam ratio ob quam altera praestet diversa sit: in Analyticis enim demonstrationem rectam praeferendam esse probatur inde, quod, quum ex principiis rei demonstrandae propriis conficiatur, natura sit praestantior, in Topicis vero, quod difficilius sit eam impugnare. Denique qua in re doctrina Analytica et dialectica differant Aristoteles ipse pluribus locis significavit (cf. 46a8, 162b32), ubi illi dicit propositum esse, ut ipsam veritatem quaerat, huic vero, ut probabilem quandam veritatis speciem efficiat.

Lib. I. cap. 1. *Qui discit cognitionem quandam iam habere debet,* 11 *eamque duplicem.* 18 ***Quae universe et generatim scimus ea in rebus singulis interdum nescimus, quamquam non eodem modo,* 29 *unde solvitur difficultas quaedam in Platonis Menone obvia.***

71a1 Simile initium est Eth. Nicomach. πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ, ubi μέθοδος, quum vel viam et rationem significet qua cognitio quaecunque ad artis formam redigatur, vel etiam disciplinam ipsam quae artificio et via tradatur (cf. 402a14, 20), idem fere significat quod hoc loco μάθησις διανοητική. Deinde μέθοδον vocat disputationem ipsam quae de aliqua re instituitur: 1289a26 ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διειλόμεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας. 1317b34 καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ πρὸ ταύτης. Unde factum est, ut μέθοδος 338a25 idem sit quod alias ab Aristotele dici solet πραγματεία: λοιπὸν δ' ἐστὶ μέ-

ρος τῆς μεθόδου ταύτης ἔτι θεωρητέον, ὃ πάντες οἱ πρότερον μετεωρολογίαν ἐκάλουν. Cf. quae dicit C. Heyder Krit. Darst. u. Vergl. d. Arist. u. Hegelschen Dialektik. Erl. 1845. I. p. 216 not. — Opponitur μάθησις διανοητική (πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς αἰσθητικῆς γνώσεως schol. 196 b 8), quod bene observavit Trdlbg. Elem. logic. Arist. p. 79 (ed. III. p. 80), experientiae quae usu edocta ratione non ducitur (die rationale Erkenntnifs der empirischen). 1025 b 6 ὅλως δὲ πᾶσα ἐπιστήμη διανοητικὴ ἢ μετέχουσά τι διανοίας περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν ἢ ἀκριβεστέρας ἢ ἁπλουστέρας. Eadem fere oppositio locum habet 1103 a 14 διττῆς δὲ τῆς ἀρετῆς οὔσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὔξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου· ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται: quare dicit 1450 a 2 πέφυκεν αἴτια δύο τῶν πράξεων εἶναι, διάνοια καὶ ἦθος. De διανοίᾳ v. Biese I. p. 89 a 2 „Die im Denken vorgehende Thätigkeit des Trennens und Verbindens (ἡ συμπλοκή und ἡ διαίρεσις) wird von Aristoteles διάνοια genannt": quare Trdlbg. Elem. log. p. 66 (ed. III. p. 67) recte opponit τῷ διανοεῖσθαι, quod veri inveniendi studium significet, τὸ ὑπολαμβάνειν (de quo v. quae dix. ad 66 b 19), quod veri inventi decretum constituat. Ubi sensu latiori usurpatur, διάνοια recte vertitur „die intellectuelle Kraft des Geistes" (Biese II. p. 540), „die reflectirende Thätigkeit des Geistes" (τὸ διανοητικόν — Biese II. p. 245), „das Abstractionsvermögen des Verstandes" (id. ib. p. 219): quare coniunguntur 1324 a 20 διάνοια καὶ θεωρία, 1325 b 20 θεωρίαι καὶ διανοήσεις. Quomodo differant τὸ διανοεῖσθαι et τὸ νοεῖν, exposuit Trdlbg. de anim. p. 272. Aliam eiusdem vocabuli significationem habemus 1456 a 34 λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως ἢ διανοίας εἰπεῖν . . . ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων τό τε ἀποδεικνύναι καὶ τὸ λύειν καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν, οἷον ἔλεον ἢ φόβον ἢ ὀργὴν καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος καὶ μικρότητα: apparet enim διάνοιαν hic significare certam quandam animi affectionem, quae oratione se duci patiatur. — Universam loci sententiam non satis accurate expressit Biese I. p. 231 „Jede besondere Wissenschaft mufs von allgemeinen Grundsätzen ausgehen und diese voraussetzen, wenn das Lernen oder Lehren überhaupt möglich seyn soll": conveniunt enim cum

nostro loco quae legimus 1029 b 4 *ἡ γὰρ μάθησις οὕτω γίνεται πᾶσι διὰ τῶν ἧττον γνωρίμων φύσει εἰς τὰ γνώριμα μᾶλλον· καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ ποιῆσαι ἐκ τῶν ἑκάστῳ ἀγαθῶν τὰ ὅλως ἀγαθὰ ἑκάστῳ ἀγαθά, οὕτως ἐκ τῶν αὑτῷ γνωριμωτέρων τὰ τῇ φύσει γνώριμα αὑτῷ γνώριμα. τὰ δ' ἑκάστοις γνώριμα καὶ πρῶτα πολλάκις ἠρέμα ἐστὶ γνώριμα, καὶ μικρὸν ἢ οὐθὲν ἔχει τοῦ ὄντος· ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν φαύλως μὲν γνωστῶν, αὑτῷ δὲ γνωστῶν, τὰ ὅλως γνωστὰ γνῶναι πειρατέον μεταβαίνοντας.* **992 b 26** *ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμετρεῖν μανθάνοντι ἄλλα μὲν ἐνδέχεται προειδέναι, ὧν δὲ ἡ ἐπιστήμη καὶ περὶ ὧν μέλλει μανθάνειν οὐθὲν προγιγνώσκει, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ... πᾶσα μάθησις διὰ προγιγνωσκομένων ἢ πάντων ἢ τινῶν ἐστί, καὶ ἡ δι' ἀποδείξεως ἢ δι' ὁρισμῶν· δεῖ γὰρ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς προειδέναι καὶ εἶναι γνώριμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς.* **1139 b 26** *ἐκ προγινωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς λέγομεν· ἡ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἡ δὲ συλλογισμῷ. ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχή ἐστι καὶ τοῦ καθόλου, ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὧν οὐκ ἔστι συλλογισμός· ἐπαγωγὴ ἄρα. ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτική.* **413 a 11** *ἐκ τῶν ἀσαφῶν φανερωτέρων δὲ γίγνεται τὸ σαφὲς καὶ κατὰ τὸν λόγον γνωριμώτερον.*

71 a 3 *αἵ τε γὰρ ...* **Etenim, ait, etiam disciplinae mathematicae, quae a sensibus et ab experientia quam maxime remotae sunt, comprobant veritatem eorum quae modo diximus: nam non discuntur nisi ab iis qui quandam cognitionem iam sibi comparaverunt.**

71 a 5 *οἵ τε διὰ ...* **v. Anal. pr. II. c. 23 et quae ibi diximus. Exspectabas ut diceret aut** *αἵ τε διὰ συλλογισμῶν καὶ αἱ ...* **aut** *τούς τε διὰ συλλογισμῶν καὶ τοὺς ...* **Similem in scribendo negligentiam notavimus ad 67 a 35.**

71 a 7 *οἱ μὲν*, **intell.** *οἱ διὰ συλλογισμῶν.* **— Male Biese II. p. 7. not. 3** *ξυνιέντας* **vertit „die Gebildeten": nam quamquam Aristoteles dicit 1142 b 34** *ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία ... οὐθ' ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμῃ ἢ δόξῃ ... οὔτε τις μία τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν ... οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀεὶ ὄντων καὶ ἀκινήτων ἡ σύνεσίς ἐστιν οὔτε περὶ τῶν γιγνομένων ὁτουοῦν, ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ βουλεύσαιτο ... ἡ δὲ σύνεσις κριτικὴ μόνον*, **tamen hoc loco** *ξυνιέντας* **vocat eos**

qui non ipsi ignorent quod concesserint, sed intelligant quid propositiones, quas dederint et ex quibus syllogismus fieri debeat, sibi velint. Cf. 1005 b 15 *ἦν γὰρ ἀναγκαῖον ἔχειν τὸν ὁτιοῦν ξυνιέντα τῶν ὄντων, τοῦτο οὐχ ὑπόθεσις.* 1062 a 12 *τοὺς δὴ μέλλοντας ἀλλήλοις λόγου κοινωνήσειν δεῖ τι συνιέναι αὐτῶν ... δεῖ τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἶναι γνώριμον καὶ δηλοῦν τι, καὶ μὴ πολλά, μόνον δ' ἕν· ἂν δὲ πλείω σημαίνῃ, φανερὸν ποιεῖν ἐφ' ὃ φέρει τοὔνομα τούτων.*

71 a 10 *δι' ἐνθυμημάτων.* De enthymemate v. 70 a 10 et quae diximus ad 68 b 38 et ad 70 a 3.

71 a 12 *τὰ μὲν γὰρ ...* Qualia haec sint cognoscimus ex iis quae dicit 1098 b 1 *ἱκανὸν ἔν τισι τὸ ὅτι δειχθῆναι, οἷον καὶ περὶ ἀρχάς.* 76 a 31 *λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅτι ἔστι μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι.* Cf. 76 b 6 sq. et 37 *τοὺς δ' ὅρους μόνον ξυνίεσθαι δεῖ.* Quae, antequam disciplina ipsa quaecunque nobis tradatur, cognoscere debemus *ὅτι ἔστιν*, axiomata sunt, quae vero cognoscere debemus *τί τὸ λεγόμενόν ἐστι*, definitiones sunt: unde fit ut disciplinam ipsam quamcumque praecedere debeant axiomata et definitiones, quod monemus, ne quis cum intpp. graecis *τὸ ὅτι ἔστιν* et *τὸ τί σημαίνει* de iis intelligat quae sunt *δεδομένα* et *ζητούμενα.* Nam etsi definitio rei naturam non patefaciat, tamen quam vim habeat nomen quo res significetur exponit, ut etiam definitio nominalis, quae dicitur, utilitatem quandam habeat: quare dicit Aristoteles 213 b 30 *πρὸς δὲ τὸ ποτέρως ἔχει* (*περὶ κενοῦ* intell., *εἰ ἔστιν ἢ μή*, v. ib. a 13) *δεῖ λαβεῖν τί σημαίνει τοὔνομα.*

71 a 18 Si quis notitiam habet generalem, simulatque aliquid occurrit quod genere, quod novit, continetur, id agnoscit (*ἅμα λαμβάνων τὴν γνῶσιν*) ut quod generi subiectum sit. Qua in re quomodo falli possimus, expositum est 67 a 9 sqq. — Vs. 21 *ἐπαγόμενος* et vs. 24 *ἐπαχθῆναι*, quod bene explicatur schol. 197 b 16 *τὴν αἴσθησιν προσβάλλειν*, ostendunt, quo iure dicatur *ἐπαγωγὴ* ea demonstrandi ratio quae a singulis ad universalia procedit. Trendelenburg (El. log. Arist. p. 82 sq., ed. III. p. 84) *ἐπαγωγὴν* non ab auditoribus inducendis, sed ab exemplis afferendis (*ἐπάγειν παραδείγματα*) dictam putat. Adstipulatur C. Heyder Krit. Darst. u. Vergl. der Arist. u. Hegelschen Dialektik I. p. 219. not. — Uncinis inclusimus verba *ἐνίων* vs. 21 — 24 *τινός*, quia quae sequuntur *πρὶν δ' ἐπαχθῆναι* arctissime cohaerent cum iis quae praecesserunt vs. 21.

71 a 22 οὐ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔ. γν. h. e. οὐ συλλογισμῷ γνωρίζεται τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἀναγνωρίζεται μόνον τὸ καθ' ἕκαστον, καθ' οὗ ὑποκειμένου λέγεται τὸ καθόλου. — Quem συλλογισμὸν dicat bene explicat Philop. (v. schol. 197 b 7). — ἴσως modeste loquentis est. Similia collegimus ad 32 a 16.

71 a 26 ὃ γὰρ ... Etenim quod quis ita ignorat, ut de ipsa eius exsistentia incertus sit, quomodo fieri potest, ut id ipsum duos angulos rectos habere sciat, si alterum ἁπλῶς eum nescire, alterum ἁπλῶς eum scire ponamus? Hoc certe absurdum esset: nam qui uno quodam modo (e. g. ἁπλῶς) scit qualis sit aliqua res, is num eadem res exsistat necne eodem modo (ἁπλῶς) nescire non potest. Apparet igitur quodam modo eum scire, quodam modo nescire rem, quae qualis esset compertum haberet, nisi num exsisteret ignoraret. ἁπλῶς εἰδέναι dicitur qui et num res sit novit et quid sit, ut nihil eum fugiat quod ad rem pertineat. Cf. quae diximus ad 21 a 5. — Vs. 29 τὸ ἐν τῷ Μέν. ἀπόρ. Locus est in Plat. Men. 80, D καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὃ μὴ οἶσθα τὸ παράπαν ὅ τι ἔστι; ποῖον γὰρ ὧν οὐκ οἶσθα προθέμενος ζητήσεις; ἢ εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἐντύχοις αὐτῷ, πῶς εἴσει, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὃ σὺ οὐκ ᾔδησθα; — Idem sophisma videtur in mente habuisse 1049 b 33 sqq.

71 a 33 Non bene difficultati medentur qui quae e. g. in mathematica de triangulo vel de alia re quacunque tradantur non de universo triangulo accipienda esse dicunt, sed non nisi de iis triangulis quae cognoscat qui discat, quod subtilitate disciplinae indignum est et quam maxime ab ea alienum: neque enim mathematica discentibus eam conditionem facit, ut, si quid triangulum esse intelligant, id duos rectos angulos habere debeat, sed potius ita mathematicam discunt, ut triangulum quodcunque, sive notum sive etiam ignotum, duos rectos angulos non habere non posse certissimum sit. Etenim minime absurdum est (b 7) eum qui discat quandam cognitionem iam habere eius quod discat, sed absurdum esset, si quis hoc modo illud iam nosset, scilicet si quatenus et quomodo rem disceret, eam iam cognitam haberet. — Vs. 6 ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι. Cf. 959 a 13 ἐπὶ μὲν τῆς ὄψεως ἔστιν ὥστε φαίνεσθαι τὸ ἓν δύο. 1027 a 5 διὸ συνέβη φαμέν, καὶ ἔστιν ὡς ποιεῖ, ἁπλῶς δ' οὔ. Cum iis autem quae habemus vs. 8 cf. 1011 a 24 διὸ καὶ φυλακτέον ... ὅτι οὐ τὸ φαινόμε-

νόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ᾧ φαίνεται καὶ ὅτε φαίνεται καὶ ᾗ καὶ ὥς. **1068 b 23** *τὸ δὲ ἀκίνητον τό τε ὅλως ἀδύνατον κινηθῆναι... καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, μὴ δυνάμενον δὲ ὅτε πέφυκε καὶ οὗ καὶ ὥς.* **1109 a 28** *τὸ δ' ᾧ καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὥς, οὐκέτι παντὸς οὐδὲ ῥᾴδιον.* **De coel. 311 a 5** *φανερὸν δὴ ὅτι δυνάμει ὄν, εἰς ἐντελέχειαν ἰὸν ἔρχεται ἐκεῖ καὶ εἰς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον, οὗ ἡ ἐντελέχεια καὶ ὅσον καὶ οἷον καὶ ὅπου.*

Cap. **2.** *Scientia est cognitio rei, quatenus necessario prodiit ex causa unde fluxit.* **17** *Qualia esse debeant, ex quibus vera scientia per demonstrationem comparari possit exponitur.* **72 a 7** *De principio demonstrationis.* **15** *Quid sit thesis, axioma, hypothesis, definitio.* **25** *Quum ea ex quibus demonstratur, tum etiam ea quae iis opposita sunt magis stabilia et perspicua esse debent quam id quod demonstratur.*

71 b 9 *ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθ' ἕκαστον.* **Cf. 184 a 12** *τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων.* **1028 a 28** *οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι τὸ ὅτι μὲν ἴσασι, διότι δ' οὐκ ἴσασιν· οἱ δὲ τὸ διότι καὶ τὴν αἰτίαν γνωρίζουσιν.* **Ib. b 28** *τὴν ὀνομαζομένην σοφίαν περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς ὑπολαμβάνουσι πάντες* **(coll. 194 b 18). 1028 a 36** *καὶ εἰδέναι τότ' οἰόμεθα ἕκαστον μάλιστα, ὅταν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος γνῶμεν ἢ τὸ πῦρ, μᾶλλον ἢ τὸ ποιὸν ἢ τὸ ποσὸν ἢ τὸ ποῦ, ἐπεὶ καὶ αὐτῶν τούτων τότε ἕκαστον ἴσμεν, ὅταν τί ἐστι τὸ ποσὸν ἢ τὸ ποιὸν γνῶμεν.* **765 b 5** *ἀλλὰ λίαν τὸ λέγειν οὕτω πόῤῥωθέν ἐστιν ἅπτεσθαι τῆς αἰτίας, δεῖ δ' ὅτι μάλιστα προσάγειν ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἐγγὺς τῶν πρώτων αἰτίων.*

71 b 10 *τὸν κατὰ συμβεβηκός*, **v. quae diximus ad 43 a 34. De eo quod dicitur** *κατὰ συμβεβηκός* **optime disputaverunt Trendelenbg. de an. p. 188, Ritter Gesch. d. Phil. III. p. 132. not. 2. 1064 b 27** *τοῦτο δὲ* (*τὸ συμβεβηκὸς* **intell.**) *οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως οὐσῶν ἐπιστημῶν πλὴν ἡ σοφιστική· περὶ τὸ συμβεβηκὸς γὰρ αὕτη μόνη πραγματεύεται· διὸ Πλάτων οὐ κακῶς εἴρηκε φήσας τὸν σοφιστὴν περὶ τὸ μὴ ὂν διατρίβειν* **(cf. 1026 b 14). 1065 a 1** *ἔστι δὴ τὸ συμβεβηκὸς ὃ γίγνεται μέν, οὐκ ἀεὶ δ' οὐδ' ἐξ ἀνάγκης οὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.* **265 b 10** *οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι.*

1026 b 3 πρῶτον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς λεκτέον, ὅτι οὐδεμία ἐστὶ περὶ αὐτοῦ θεωρία. σημεῖον δέ· οὐδεμιᾷ γὰρ ἐπιστήμῃ ἐπιμελὲς περὶ αὐτοῦ οὔτε πρακτικῇ οὔτε ποιητικῇ οὔτε θεωρητικῇ. Ib. 21 φαίνεται γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἐγγύς τι τοῦ μὴ ὄντος. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν τοιούτων λόγων· τῶν μὲν γὰρ ἄλλον τρόπον ὄντων ἔστι γένεσις καὶ φθορά, τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν. 1027 a 5 τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐνίοτε δυνάμεις εἰσὶν αἱ ποιητικαί, τῶν δ' οὐδεμία τέχνη οὐδὲ δύναμις ὡρισμένη· τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἢ γινομένων καὶ τὸ αἴτιόν ἐστι κατὰ συμβεβηκός. Quare dicitur φθείρεσθαι κατὰ συμβεβηκὸς quod interit cum eo et non nisi per ipsum eius interitum in quo inest vel cui adhaeret: 465 b 4 φθείρεται γὰρ τὰ μὲν ὑπάρχοντα τοῖς ἐναντίοις κατὰ συμβεβηκός, τῷ ἐκεῖνα (intell. οἷς ὑπάρχει) φθείρεσθαι: unde apparet haud male a Biesio (II. p. 91) κατὰ συμβεβηκός verti „beziehungsweise". 1025 a 14 συμβεβηκὸς λέγεται ὃ ὑπάρχει μέν τινι καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ μέντοι οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἐπὶ τὸ πολύ ... οὐδὲ δὴ αἴτιον ὡρισμένον οὐθὲν τοῦ συμβεβηκότος ἀλλὰ τὸ τυχόν· τοῦτο δ' ἀόριστον ... γέγονε μὲν δὴ καὶ ἔστι τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' οὐχ ᾗ αὐτὸ ἀλλ' ᾗ ἕτερον ... λέγεται δὲ καὶ ἄλλως συμβεβηκός, οἷον ὅσα ὑπάρχει ἑκάστῳ καθ' αὑτὸ μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄντα, οἷον τῷ τριγώνῳ τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἐνδέχεται ἀΐδια εἶναι, ἐκείνων δ' οὐθέν: dicuntur igitur συμβεβηκότα quaecunque non sunt substantiae neque per se ipsa consistunt, sed de aliis praedicantur (1017 a 12 τὸ γὰρ τόδε εἶναι τόδε σημαίνει τὸ συμβεβηκέναι τῷδε τόδε) vel quocunque alio modo illis adhaerent, v. Biese I. p. 63. not. 1: quare τὸ συμβεβηκός et τῇ οὐσίᾳ opponitur (cf. 83 a 27, 1017 a 31 τούτῳ γὰρ διώρισται οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκός· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν, ὅτι ἔστι μὲν λευκὸς ἀλλ' οὐχ ὅπερ λευκόν, cf. Biese I. p. 82. not. 5 et p. 259. not.) et τοῖς καθ' αὑτὰ ὑπάρχουσιν (cf. 73 b 9, 1015 b 16, Biese I. p. 130. not.) vel τοῖς φύσει γιγνομένοις: 406 a 15 εἰ δὲ κινεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός, φύσει ἂν ὑπάρχοι κίνησις αὐτῇ. Simul etiam apparet quomodo explicanda sit repugnantia quae in eo esse videtur, quod τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα aliis locis dicuntur συμβεβηκότα, aliis vero iis opponuntur: namque συμβεβηκότα appellantur tum omnia quae non sunt substantiae, etiamsi necessario de his praedicentur, tum maxime ea quae substantiis ita adhaereant, ut non ne-

cessario cum iis coniuncta sint. Quare dicit 75 b 1 τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις. 75 a 18 τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτὰ . . . οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτική, ut non mirum sit, quod, quamquam iis locis quos supra adscripsimus scientiam dari συμβεβηκότων aperte negaverit, tamen 1355 b 30 dicat: ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερὸν καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμόν. 465 b 1 ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον τὰ συμβεβηκότα διελεῖν περὶ ἕκαστον γένος, ὅσα καθ' αὑτὰ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ζῴοις. 402 b 17 ἔοικε δ' οὐ μόνον τὸ τί ἐστι γνῶναι χρήσιμον εἶναι πρὸς τὸ θεωρῆσαι τὰς αἰτίας τῶν συμβεβηκότων ταῖς οὐσίαις . . . ἀλλὰ καὶ ἀνάπαλιν τὰ συμβεβηκότα συμβάλλεται μέγα μέρος πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ τί ἐστιν· ἐπειδὰν γὰρ ἔχωμεν ἀποδιδόναι κατὰ τὴν φαντασίαν περὶ τῶν συμβεβηκότων, ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων, τότε καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἕξομεν λέγειν κάλλιστα. 193 b 27 εἰ γὰρ τοῦ φυσικοῦ τὸ τί ἐστιν ἥλιος ἢ σελήνη εἰδέναι, τῶν δὲ συμβεβηκότων καθ' αὑτὰ μηδέν, ἄτοπον. Item 203 b 33 et 955 b 20 τῇ οὐσίᾳ opponitur τὸ συμβεβηκὸς καθ' αὑτό. 186 b 18 συμβεβηκός τε γὰρ λέγεται τοῦτο, ἢ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ἢ οὗ ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχει τὸ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἐν ᾧ ὁ λόγος ὑπάρχει ᾧ συμβέβηκεν . . . ἔτι ὅσα ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ ἔνεστιν ἢ ἐξ ὧν ἐστίν, ἐν τῷ λόγῳ τῷ τούτων οὐκ ἐνυπάρχει ὁ λόγος ὁ τοῦ ὅλου.

71 b 15 Veram scientiam non dari nisi eorum quae aeterna sint nec unquam mutentur et hic docet et in seqq.: v. 74 b 36—39, 75 b 24. Pugnare cum his videntur quae dicit 32 b 18 ἐπιστήμη δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς τῶν μὲν ἀορίστων οὐκ ἔστι διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον, τῶν δὲ πεφυκότων (h. e. τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντων) ἔστιν, quod, quum Aristoteles in Analyticis prioribus scientiam non definiat, sed de syllogismo agat, facile excusatur ita, ut ἐπιστήμη sensu latiori accipienda sit. Item quamquam opponitur αἰσθήσει 87 b 28, tamen 451 a 27 αἴσθησις ipsa dicitur ἐπιστήμη. Cf. quae de ἐπιστήμῃ disseruit Biese I. p. 230 sqq. not. C. Heyder Krit. Darst. u. Vergl. der Arist. u. Hegelschen Dialektik. Erlang. 1845. I. p. 307. not. Ambiguitatem verbi ἐπίστασθαι Aristoteles ipse explicuit 67 b 4 τὸ γὰρ ἐπίστασθαι λέγεται τριχῶς, ἢ ὡς τῇ καθόλου ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ ἢ ὡς τῷ ἐνεργεῖν. 1146 b 31 διχῶς λέγομεν τὸ ἐπίστασθαι· καὶ γὰρ ὁ ἔχων μὲν οὐ χρώ-

μενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ὁ χρώμενος λέγεται ἐπίστασθαι. Quomodo παιδείᾳ opponatur ἐπιστήμη, exposuit Ritter Gesch. der Phil. III. p. 26. not. 1.

71 b 16 Plerumque per demonstrationem scientia comparatur: quare quae ad veram demonstrationem requiruntur (vs. 21 sqq.) ex ipsa scientiae notione fluere debent. Iam igitur ut vera demonstratio fiat, ea ex quibus conficitur vera esse debent (v. 43 b 11 ὅσῳ δ' ἀληθεστέρων — εὐπορῇ τις intell. — μᾶλλον ἀποδείξει coll. iis quae habuimus 53 b 8 sqq.), deinde prima, quod quid sibi velit explicat 72 a 5 dicens ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων: unde apparet verbis οὕτω vs. 22 . . . 25 ἐπιστήμην non tam explicari, cur ἄμεσα, γνωριμώτερα et αἴτια τοῦ συμπεράσματος esse debeant ex quibus demonstratio conficiatur, quam cur πρῶτα esse debeant. Eandem fere vim habet τὸ πρῶτον 7 a 1 οὐ γὰρ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδέδοται πτερὸν ὄρνιθος. Cf. 323 a 7 τόπου δὲ διαφορὰ πρώτη (h. e. ἡ οἰκειοτάτη) τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀντικειμένων. ἀρχαὶ οἰκεῖαι autem sunt eae quae scientiae quam efficere volunt propriae sunt et ipsa natura cum ea coniunctae, v. quae dedimus ad 46 a 10. De notione vocis πρῶτος cf. 100 b 18 ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ πρῶτα τὰ μὴ δι' ἑτέρων ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν: quare dicit 982 a 26 ἀκριβέσταται δὲ τῶν ἐπιστημῶν αἳ μάλιστα τῶν πρώτων εἰσίν, h. e. quae principiis utuntur quam simplicissimis. 335 a 29 autem iunguntur τὰ ἀΐδιά τε καὶ πρῶτα. Deinde v. quae diximus ad 16 a 6, I. p. 372 extr., et ad 66 b 20, quibus addimus 1014 a 26 στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος, ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος. 410 b 15 τὰ δὲ στοιχεῖά φασι πρῶτα τῶν ὄντων εἶναι, ubi τὸ πρῶτον, sicut 72 a 6, idem est quod τὸ αἴτιον s. ἡ ἀρχή: quare etiam 998 a 23 τὰ στοιχεῖα circumscribit dicens ἐξ ὧν ἐνυπαρχόντων ἐστὶν ἕκαστον πρῶτον, quamquam ex iis quae sequuntur facile aliquis coniiciat scribendum esse πρώτων pro πρῶτον: pergit enim οἷον φωνῆς στοιχεῖα καὶ ἀρχαὶ δοκοῦσιν εἶναι ταῦτ' ἐξ ὧν σύγκεινται αἱ φωναὶ πᾶσαι πρώτων. Sed nihil mutandum: nam plus semel hac voce sic usus est Aristoteles: e. g. πρώτην πόλιν 1291 a 17 dicit τὴν τῶν ἀναγκαίων χάριν συνεστηκυῖαν πᾶσαν, eam quae non nisi ea complectitur quae civitati maxime sunt necessaria et sine quibus esse omnino nequit. 1326 b 7 πρώτην μὲν εἶναι πόλιν ἀναγκαῖον τὴν ἐκ τοσούτου πλήθους ὃ πρῶτον πλῆθος αὐταρ-

κες πρὸς τὸ εὖ ζῆν ἐστὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Quo sensu quae opponantur τῷ πρώτῳ videmus 1310 b 4 ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ὀλιγαρχίας τῆς ὑστάτης σύγκειται καὶ δημοκρατίας. 1312 b 5 καὶ γὰρ ἡ δημοκρατία ἡ τελευταία τυραννίς ἐστιν. Ib. 35 ὅσας αἰτίας εἰρήκαμεν τῆς τε ὀλιγαρχίας τῆς ἀκράτου καὶ τελευταίας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς ἐσχάτης, τοσαύτας καὶ τῆς τυραννίδος θετέον. 1320 a 17 ἐπεὶ δ' αἱ τελευταῖαι δημοκρατίαι πολυάνθρωποί τέ εἰσι καὶ χαλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀμίσθους... Unde collatis iis quae diximus ad 25 b 33 facile intelligitur quid sit ὕλη πρώτη et τελευταία quam dicit 1017 a 5. Quibus addimus quae leguntur 416 b 22 τὸ μὲν τρέφον ἐστὶν ἡ πρώτη ψυχή. 474 a 29 διόπερ ἐν ᾧ πρώτῳ τόπῳ τοῦ σώματος καὶ ἐν ᾧ πρώτῳ τοῦ τόπου τούτου μορίῳ τὴν ἀρχὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοιαύτην, ἐνταῦθα καὶ τὴν πρώτην τὴν θρεπτικὴν ψυχὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. 778 b 33 τότε πρῶτόν ἐστι ζῷον, ὅταν αἴσθησις γένηται πρῶτον. 413 b 4 αἰσθήσεως δὲ πρῶτον ὑπάρχει πᾶσιν ἁφή: quare 455 b 10 τὸ τυχὸν αἰσθητήριον opponitur τῷ πρώτῳ ᾧ αἰσθάνεται πάντων: nam τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν 451 a 17 est id in quo omnis sensus originem habet s. id quod primum est quod rebus externis afficitur. Singularis usus est vocis πρῶτον 999 b 12 τὸ δὲ γεγονὸς ἀνάγκη εἶναι ὅτε πρῶτον γέγονεν, ubi ὅτε πρῶτον idem fere significare videtur quod latine dicimus „ut primum". — ἄμεσα sunt quae vs. 27 dicuntur ἀναπόδεικτα.

71 b 17 ὕστερον ἐροῦμεν, v. 72 b 19 sqq. et 76 b 16 sqq., ubi eam scientiam primam omnium et perfectam esse ostendit, quae principia cognoscat quae ipsa demonstrari nequeant.

71 b 21 Haud male Preller histor. phil. graeco-romanae ex fontium locis context. Hamb. 1838. p. 247 „τὰ πρῶτα et τὰ πρότερα ita distinguenda dixeris, ut illa significent propositionem maiorem, haec minorem quae alicui scientiae propria esse debet coll. 88 b 27—29." De iis quae dicantur πρότερα iam egimus ad 14 a 26, quibuscum cf. Trendelenbg. Elem. logic. Arist. p. 79—81, Biese I. p. 333 sqq. Quae hoc loco πρότερα dicit Aristoteles, ea, ut ipse explicat vs. 31 sqq., duplici sensu sunt πρότερα τοῦ συμπεράσματος, tum quia sunt αἴτια τοῦ συμπεράσματος (πρότερα τῇ φύσει), tum quia praenosci debent (προγινωσκόμενα h. e. πρὸς ἡμᾶς πρότερα). Convenire videntur cum hoc loco quae habentur 184 a 16 πέφυκε δὲ ἐκ τῶν γνωριμωτέρων ἡμῖν ἡ ὁδὸς καὶ σαφεστέρων ἐπὶ τὰ σαφέστερα τῇ φύσει καὶ γνωριμώτερα· οὐ γὰρ ταὐτὰ ἡμῖν τε γνώριμα καὶ ἁπλῶς... At quae sequuntur pugnant cum iis

quae dicit 72a4: pergit enim ἔστι δ' ἡμῖν πρῶτον δῆλα καὶ σαφῆ τὰ συγκεχυμένα μᾶλλον· ὕστερον δ' ἐκ τούτων γίνεται γνώριμα τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἀρχαὶ διαιροῦσι ταῦτα. διὸ ἐκ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα δεῖ προϊέναι. τὸ γὰρ ὅλον κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον, τὸ δὲ καθόλου ὅλον τί ἐστιν· πολλὰ γὰρ περιλαμβάνει ὡς μέρη τὸ καθόλου. Quae quidem repugnantia quomodo explicanda sit, optime exposuit C. Heyder Darst. u. Vergl. der Arist. u. Hegelschen Dialektik I. p. 164 sqq. Deinde de iis quae sint γνωριμώτερα cf. 142a2—4, 9—11 et 188b32, ubi distinguit γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγον et γνωριμώτερα κατὰ τὴν αἴσθησιν, quod illustrat 189a5 dicens τὸ μὲν γὰρ καθόλου κατὰ τὸν λόγον γνώριμον, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον κατὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ μὲν γὰρ λόγος τοῦ καθόλου, ἡ δ' αἴσθησις τοῦ κατὰ μέρος. 1077b1 ἀλλ' οὐ πάντα ὅσα τῷ λόγῳ πρότερα, καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα. τῇ μὲν γὰρ οὐσίᾳ πρότερα ὅσα χωριζόμενα τῷ εἶναι ὑπερβάλλει, τῷ λόγῳ δὲ ὅσων οἱ λόγοι ἐκ τῶν λόγων· ταῦτα δὲ οὐχ ἅμα ὑπάρχει. Distinguit igitur Aristoteles causam exsistendi (τὸ οὐσίᾳ πρότερον, den Realgrund, die Ursache) et rationem cognoscendi (τὸ λόγῳ πρότερον, den Erkenntnifsgrund): quamquam ne hoc quidem discrimen semper ab eo servatur: 1035b12 ὥσθ' ὅσα μὲν μέρη ὡς ὕλη καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὡς ὕλην ὕστερα· ὅσα δὲ ὡς τοῦ λόγου (definitionem intelligit) καὶ τῆς οὐσίας τῆς κατὰ τὸν λόγον πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια. 1084b7 καὶ ἔστι μὲν ὡς ἡ ὀρθὴ προτέρα τῆς ὀξείας, ὅτι ὥρισται καὶ τῷ λόγῳ· ἔστι δ' ὡς ἡ ὀξεῖα, ὅτι μέρος καὶ εἰς ταύτην διαιρεῖται. ὡς μὲν δὴ ὕλη ἡ ὀξεῖα καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ μονὰς πρότερον, ὡς δὲ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον ἡ ὀρθὴ καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ εἴδους καὶ οὗ ὁ λόγος τὸ ἄμφω, γενέσει δ' ὕστερον. Opponuntur etiam τὸ τῇ γενέσει (χρόνῳ) et τὸ τῇ οὐσίᾳ πρότερον 1077a1 τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι, τῇ οὐσίᾳ δ' ὕστερον, οἷον ἄψυχον ἐμψύχου. 999a12 ἐν δὲ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον. Ut initio doctrinae physicae mentio fit discriminis quod est inter τὰ ἡμῖν γνώριμα et τὰ ἁπλῶς γνώριμα, sic etiam idem innuit Aristoteles doctrinam de moribus expositurus 1095b2 ἀρκτέον μὲν οὖν ἀπὸ τῶν γνωρίμων, ταῦτα δὲ διττῶς· τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν τὰ δ' ἁπλῶς. Idem discrimen quo sensu acceptum servaverint alii, e. g. Athena-

goras et Origenes, exposuit Ritter Gesch. der Phil. V. p. 309. et 487.

71 b 27 ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται, intell. τὰ ἀπόδεικτα.

72 a 9 De propositione dialectica v. quae diximus ad 20 b 22 coll. iis quae dedimus ad 24 a 25.

72 a 15 θέσιν non semper eo sensu usurpat Aristoteles quem hic indicat: nam 65 b 14, 66 a 2, 73 a 9 sq. idem fere est quod ὑπόθεσις s. ὑποκείμενον, id quod non demonstratum sumitur. Idem appellat φάσιν 65 b 20: quocum convenit quod 72 a 20—24 θέσιν et ὑπόθεσιν distinguit sicut φάσιν et κατάφασιν: nam definitionem θέσιν appellat, quippe quae explicet quid aliquid sit, propositionem vero quae decernat, num aliquid sit an non sit, ὑπόθεσιν vocat. Hoc loco (72 a 15) θέσιν non nisi per negationem definit; affirmationem habemus 104 b 19 θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν . . . ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίον ταῖς δόξαις. Ib. 35 σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα θέσεις καλοῦνται. Cf. schol. 98 a 47. — De ὑποθέσει egimus ad 40 b 25. Quibus adiiciendum est, quod sicut ὑπόθεσις saepius idem est quod ὁμολογία (v. I. p. 433), ita etiam ὑποτίθεσθαι (λαβεῖν ὑπόθεσιν ἀπ' ἄλλου) 120 a 3 est uti concessione quam fecit adversarius.

72 a 17 De axiomate v. quae dicit 75 a 42 τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἓν μὲν τὸ ἀποδεικνύμενον . . . ἓν δὲ τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δ' ἐστὶν ἐξ ὧν. 76 b 14 τὰ κοινὰ λεγόμενα ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι. 997 a 5 εἰ δὲ ἀποδεικτικὴ περὶ αὐτῶν (τῶν κοινῶν δοξῶν) ἐστί, δεήσει τι γένος εἶναι ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη τὰ δ' ἀξιώματ' αὐτῶν. περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι· ἀνάγκη γὰρ ἔκ τινων εἶναι καὶ περί τι καὶ τινῶν τὴν ἀπόδειξιν· ὥστε συμβαίνει πάντων εἶναι γένος ἕν τι τῶν δεικνυμένων· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀποδεικτικαὶ χρῶνται τοῖς ἀξιώμασιν . . . καθόλου γὰρ μάλιστα καὶ πάντων ἀρχαὶ τὰ ἀξιώματά ἐστιν. Alium sensum habet 62 a 13 (coll. vs. 16 sq.), ubi ἀξίωμα ἔνδοξον appellat quod, quum speciem veritatis habeat, si petatur, facile concedatur. Sic 1001 b 7 ἀξίωμα dixit quod θέσιν alias vel etiam simpliciter λόγον vocare solet: εἰ ἀδιαίρετον αὐτὸ τὸ ἕν, κατὰ μὲν τὸ Ζήνωνος ἀξίωμα οὐθὲν ἂν εἴη.

72 a 26 τοιοῦτον, quem significavit 71 b 21 sqq.

72 a 28 ἢ πάντα ἢ ἔνια, aut omnia aut certe nonnulla, si qui-

dem, ut demonstremus quod volumus, non omnibus utique principiis opus est, sed interdum demonstratio nonnisi quibusdam principiis utitur, ut conficiat quod velit. Item atque hoc loco addidit ἢ πάντα ἢ ἔνια 1035b14 (cf. ib. vs. 6 et 19), quem locum modo adscripsimus ad 71b21.

72a34 μήτε βέλτιον... h. e. καὶ πρὸς ἃ μηδὲ βέλτιον διάκειται ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς s. μήτε βέλτιον ἔχων πρὸς αὐτὰ ἢ ὁ εἰδώς. Cf. 83b34 ὧν δ' ἐστὶν ἀπόδειξις, οὔτε βέλτιον ἔχειν ἐγχωρεῖ πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὔτ' εἰδέναι ἄνευ ἀποδείξεως. Fieri, ait, non potest, ut quis ea quae neque sciat neque magis in potestate habeat et quasi sua fecerit quam is qui sciat, certiora putet quam ea quae sciat (quod non satis clare expressit Biese I. p. 237 „Es ist unmöglich, dafs man dem mehr Glauben schenkt, was ohne das Andere nicht gewufst werden kann und allein für sich die Erkenntnifs nicht fördert"). Scit autem ea quorum demonstrationem intellexit: quare si ea non scit, unde demonstratio fluxit, sequitur eum pro certioribus habuisse ea quae nesciat (propositiones intell. ex quibus demonstratio confecta est) quam ea quae sciat (id quod demonstratum est). Quae sequuntur Biese vertit: „Diefs ist aber der Fall, wenn man vorher nicht das kennt, was vermittelst des Beweises die Ueberzeugung bewirkt", quasi scriptum exstaret εἰ μή τις προγνώσεται τὰ δι' ἀπόδειξιν πιστοῦντα. Imo ad προγνώσεται mente intelligendum est τὰ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός (vs. 27) s. τὰς ἀρχάς (vs. 36). „Si nemo eorum (h. e. nisi omnes) qui propter demonstrationem fidem habeant iis quae demonstrata sint, praenoverit ea ex quibus demonstratio facta sit."

72b1 Non solum demonstrationis principia certiora esse debent quam id ipsum quod demonstratum est, sed etiam iis quae principiis illis opposita sunt nihil clarius esse debet. Nam scientia non satis firma esset et stabilis, nisi certissimum esset ea non vera esse quae principiis ex quibus demonstratum sit opposita sint: ex his enim cogitur quod repugnat ei quod probatum est. — Quem hic vocat συλλογισμὸν τῆς ἐναντίας ἀπάτης, cum 64a9 dixit συλλογισμὸν ἐναντίον τῷ πράγματι, ubi v. quae dixit Aristoteles.

Cap. 3. Redarguuntur et qui scientiam esse negant, 15 *et qui omnia demonstrari posse dicunt.* 18 *Aristotelis de*

goras et Origenes, exposuit Ritter Gesch. der Phil. V. p. 309. et 487.

71 b 27 ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται, intell. τὰ ἀπόδεικτα.

72 a 9 De propositione dialectica v. quae diximus ad 20 b 22 coll. iis quae dedimus ad 24 a 25.

72 a 15 θέσιν non semper eo sensu usurpat Aristoteles quem hic indicat: nam 65 b 14, 66 a 2, 73 a 9 sq. idem fere est quod ὑπόθεσις s. ὑποκείμενον, id quod non demonstratum sumitur. Idem appellat φάσιν 65 b 20: quocum convenit quod 72 a 20—24 θέσιν et ὑπόθεσιν distinguit sicut φάσιν et κατάφασιν: nam definitionem θέσιν appellat, quippe quae explicet quid aliquid sit, propositionem vero quae decernat, num aliquid sit an non sit, ὑπόθεσιν vocat. Hoc loco (72 a 15) θέσιν non nisi per negationem definit; affirmationem habemus 104 b 19 θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν ... ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίον ταῖς δόξαις. Ib. 35 σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα θέσεις καλοῦνται. Cf. schol. 98 a 47. — De ὑποθέσει egimus ad 40 b 25. Quibus adiiciendum est, quod sicut ὑπόθεσις saepius idem est quod ὁμολογία (v. I. p. 433), ita etiam ὑποτίθεσθαι (λαβεῖν ὑπόθεσιν ἀπ' ἄλλου) 120 a 3 est uti concessione quam fecit adversarius.

72 a 17 De axiomate v. quae dicit 75 a 42 τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἓν μὲν τὸ ἀποδεικνύμενον ... ἓν δὲ τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δ' ἐστὶν ἐξ ὧν. 76 b 14 τὰ κοινὰ λεγόμενα ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι. 997 a 5 εἰ δὲ ἀποδεικτικὴ περὶ αὐτῶν (τῶν κοινῶν δοξῶν) ἐστί, δεήσει τι γένος εἶναι ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη τὰ δ' ἀξιώματ' αὐτῶν. περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι· ἀνάγκη γὰρ ἔκ τινων εἶναι καὶ περί τι καὶ τινῶν τὴν ἀπόδειξιν· ὥστε συμβαίνει πάντων εἶναι γένος ἕν τι τῶν δεικνυμένων· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀποδεικτικαὶ χρῶνται τοῖς ἀξιώμασιν ... καθόλου γὰρ μάλιστα καὶ πάντων ἀρχαὶ τὰ ἀξιώματά ἐστιν. Alium sensum habet 62 a 13 (coll. vs. 16 sq.), ubi ἀξίωμα ἔνδοξον appellat quod, quum speciem veritatis habeat, si petatur, facile concedatur. Sic 1001 b 7 ἀξίωμα dixit quod θέσιν alias vel etiam simpliciter λόγον vocare solet: εἰ ἀδιαίρετον αὐτὸ τὸ ἕν, κατὰ μὲν τὸ Ζήνωνος ἀξίωμα οὐθὲν ἂν εἴη.

72 a 26 τοιοῦτον, quem significavit 71 b 21 sqq.

72 a 28 ἢ πάντα ἢ ἔνια, aut omnia aut certe nonnulla, si qui-

dem, ut demonstremus quod volumus, non omnibus utique principiis opus est, sed interdum demonstratio nonnisi quibusdam principiis utitur, ut conficiat quod velit. Item atque hoc loco addidit ἢ πάντα ἢ ἔνια 1035 b 14 (cf. ib. vs. 6 et 19), quem locum modo adscripsimus ad 71 b 21.

72 a 34 *μήτε βέλτιον . . .* h. e. *καὶ πρὸς ἃ μηδὲ βέλτιον διάκειται ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδὼς* s. *μήτε βέλτιον ἔχων πρὸς αὐτὰ ἢ ὁ εἰδώς*. Cf. 83 b 34 *ὧν δ' ἐστὶν ἀπόδειξις, οὔτε βέλτιον ἔχειν ἐγχωρεῖ πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὔτ' εἰδέναι ἄνευ ἀποδείξεως*. Fieri, ait, non potest, ut quis ea quae neque sciat neque magis in potestate habeat et quasi sua fecerit quam is qui sciat, certiora putet quam ea quae sciat (quod non satis clare expressit Biese I. p. 237 „Es ist unmöglich, dafs man dem mehr Glauben schenkt, was ohne das Andere nicht gewufst werden kann und allein für sich die Erkenntnifs nicht fördert"). Scit autem ea quorum demonstrationem intellexit: quare si ea non scit, unde demonstratio fluxit, sequitur eum pro certioribus habuisse ea quae nesciat (propositiones intell. ex quibus demonstratio confecta est) quam ea quae sciat (id quod demonstratum est). Quae sequuntur Biese vertit: „Diefs ist aber der Fall, wenn man vorher nicht das kennt, was vermittelst des Beweises die Ueberzeugung bewirkt", quasi scriptum exstaret *εἰ μή τις προγνώσεται τὰ δι' ἀπόδειξιν πιστοῦντα*. Imo ad *προγνώσεται* mente intelligendum est *τὰ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός* (vs. 27) s. *τὰς ἀρχάς* (vs. 36). „Si nemo eorum (h. e. nisi omnes) qui propter demonstrationem fidem habeant iis quae demonstrata sint, praenoverit ea ex quibus demonstratio facta sit."

72 b 1 Non solum demonstrationis principia certiora esse debent quam id ipsum quod demonstratum est, sed etiam iis quae principiis illis opposita sunt nihil clarius esse debet. Nam scientia non satis firma esset et stabilis, nisi certissimum esset ea non vera esse quae principiis ex quibus demonstratum sit opposita sint: ex his enim cogitur quod repugnat ei quod probatum est. — Quem hic vocat *συλλογισμὸν τῆς ἐναντίας ἀπάτης*, eum 64 a 9 dixit *συλλογισμὸν ἐναντίον τῷ πράγματι*, ubi v. quae dixit Aristoteles.

Cap. 3. *Redarguuntur et qui scientiam esse negant*, 15 *et qui omnia demonstrari posse dicunt*. 18 *Aristotelis de*

hac re sententia. 25 Circulo nihil demonstratur, 73a6 exceptis iis quae inter se convertuntur.

72b6 τοῖς δ', de quibus dicit 1011a8 πάντων γὰρ λόγον ἀξιοῦσιν οὗτοι εἶναι· ἀρχὴν γὰρ ζητοῦσι, καὶ ταύτην δι' ἀποδείξεως λαμβάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε οὐ πεπεισμένοι εἰσί, φανεροί εἰσιν ἐν ταῖς πράξεσιν. ἀλλ' ὅπερ εἴπομεν, τοῦτο αὐτῶν τὸ πάθος ἐστίν· λόγον γὰρ ζητοῦσιν ὧν οὐκ ἔστι λόγος· ἀποδείξεως γὰρ ἀρχὴ οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν. 1105b2 ὅσα δ' ἐγχειροῦσι τῶν λεγόντων τινὲς περὶ τῆς ἀληθείας, ὃν τρόπον δεῖ ἀποδέχεσθαι, δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν τοῦτο δρῶσιν· δεῖ γὰρ περὶ τούτων (τὰς ἀρχὰς intell.) ἥκειν προεπισταμένους, ἀλλὰ μὴ ἀκούοντας ζητεῖν.

72b8 εἰς ἄπειρον, de qua re cf. quae dicit 994b20 ἔτι τὸ ἐπίστασθαι ἀναιροῦσιν οἱ οὕτως (οἱ ἄπειρα τὰ αἴτια τῶν ὄντων) λέγοντες. οὐ γὰρ οἷόν τε εἰδέναι πρὶν ἢ εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν. καὶ τὸ γιγνώσκειν οὐκ ἔστιν· τὰ γὰρ οὕτως ἄπειρα πῶς ἐνδέχεται νοεῖν; οὐ γὰρ ὅμοιον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἣ κατὰ τὰς διαιρέσεις μὲν οὐχ ἵσταται· νοῆσαι δ' οὐκ ἔστι μὴ στήσαντα· διόπερ οὐκ ἀριθμήσει τὰς τομὰς ὁ τὴν ἄπειρον διεξιών. ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην ἐν κινουμένῳ νοεῖν ἀνάγκη, καὶ ἀπείρῳ οὐθενὶ ἔστιν εἶναι· εἰ δὲ μή, οὐκ ἄπειρόν γ' ἐστὶν τὸ ἀπείρῳ εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ ἄπειρά γ' ἦσαν πλήθει τὰ εἴδη τῶν αἰτίων, οὐκ ἂν ἦν οὐδ' οὕτω τὸ γιγνώσκειν· τότε γὰρ εἰδέναι οἰόμεθα, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν· τὸ δ' ἄπειρον κατὰ τὴν πρόσθεσιν οὐκ ἔστιν ἐν πεπερασμένῳ διεξελθεῖν. Alii nihil omnino sciri posse contendunt, quia qui sciret prima teneret principia, unde scientia fluxisset, ad quae pervenire non liceat, quoniam in iis quae infinita sint, quum nihil detur primum, alterum altero neque prius sit neque posterius. Sin autem dentur principia, ea non posse sciri dicunt nisi demonstrata, quoniam vero demonstrari non possint, neque ea sciri simpliciter quae ex iis fluant, sed non sciri nisi conditione quadam assumta, hac scilicet, ut principia sint quae consistant. Alii omnia circulo demonstrari volunt.

72b18 ἡμεῖς δέ φαμεν. Cf. cum his quae dicit 1098b1 οὐκ ἀπαιτητέον δ' οὐδὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἅπασιν ὁμοίως, ἀλλ' ἱκανὸν ἔν τισι τὸ ὅτι δειχθῆναι καλῶς, οἷον καὶ περὶ τὰς ἀρχάς· τὸ δ' ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή. τῶν δ' ἀρχῶν αἱ μὲν ἐπαγωγῇ θεωροῦνται, αἱ δ' αἰσθήσει, αἱ δ' ἐθισμῷ τινι, καὶ ἄλλαι δ' ἄλλως. 42b29 τὸ μὲν οὖν μὴ πάντων ἀξιοῦν ζητεῖν ἀρχὴν λέγεται καλῶς, τὸ δὲ τῶν ὄντων ἀεὶ καὶ γινομέ-

νων πάντων οὐ καλῶς, ἀλλ' ὅσαι τῶν ἀϊδίων ἀρχαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι· τῆς γὰρ ἀρχῆς ἄλλη γνῶσις καὶ οὐκ ἀπόδειξις. ἀρχὴ δ' ἐν μὲν τοῖς ἀκινήτοις τὸ τί ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς γινομένοις ἤδη πλείους, τρόπον δ' ἄλλον καὶ οὐ πᾶσαι τὸν αὐτόν. 407 a 25 λόγος δὲ πᾶς ὁρισμὸς ἢ ἀπόδειξις. αἱ δ' ἀποδείξεις καὶ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔχουσί πως τέλος τὸν συλλογισμὸν ἢ τὸ συμπέρασμα· εἰ δὲ μὴ περατοῦνται, ἀλλ' οὐκ ἀνακάμπτουσί γε πάλιν ἐπ' ἀρχήν, προσλαμβάνουσαι δ' ἀεὶ μέσον καὶ ἄκρον εὐθυποροῦσιν . . . οἱ δ' ὁρισμοὶ πάντες πεπερασμένοι.

72 b 27 τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν . . . quod accidit, si circulo demonstratur: nam si continua demonstratio ad ea revertitur, unde egressa est, ut hanc formam habeat *ABCD* . . . *AB* . . ., eaedem propositiones easdem et antecedunt et sequuntur: nisi quis demonstrationem quae circulo fiat ita excusare velit, ut dicat minime absurdum esse, quod eadem in eadem demonstratione et sint antecedentia et consequentia, quum eadem quae natura sint priora et clariora nobis sint obscuriora et parum manifesta: namque inductionem a rebus quae sensibus subiectae sint procedere ad universalia, syllogismum vero ab iis quae sint ἁπλῶς πρότερα ad ea quae sint πρότερα πρὸς ἡμᾶς. Quod si verum est (εἰ δ' οὕτως vs. 30), aut, quum duplex sit via et ratio, qua scientia comparari possit, ambiguitatem quandam habet scientiae definitio quam proposuimus, aut (vs. 31) non simpliciter demonstratio dicenda erit altera ista demonstrandi ratio (inductionem innuit), quae fit ex iis quae nobis sunt propiora et clariora. — Articulum ἡ (vs. 32), quem a Bkk. deletum omnes codices praebent, etiam Philoponus videtur habuisse (v. schol. 201 b 44). Alio loco articulum collocavit cod. *F*, quo quid sibi vellet magis eluceret.

72 b 32 Demonstrationem quae circulum faciat ταὐτολογίαν committere, quum idem per idem probet, hoc modo ostendit. Sit *B* consequens τοῦ *A*, *Γ* consequens τοῦ *B*. Iam ut circulo demonstretur, ponendum est et *B* esse consequens τοῦ *A* et *A* esse consequens τοῦ *B*: quare quum demonstrantem procedere liceat tum ab *A* ad *B* et a *B* ad *Γ*, tum ab *A* ad *B* et a *B* ad *A*, *A* et *Γ* eadem esse apparet: utrumque enim plane eodem modo et ex iisdem demonstratur. Ponamus igitur demonstrationem processisse, ut exposuimus, ad terminum *A*, qui idem sit cum termino *Γ* (κείσθω τὸ *A*, ἐφ' οὗ τὸ *Γ*). Iam vero qui dicit *A* esse consequens τοῦ *B*, *Γ* consequens esse

τοῦ B simul dicat necesse est, cuius rei causa in eo est (*τοῦτο δ' ὅτι* 73a3), quod ex *A* demonstratur *Γ* termino *B* medio interposito. At quum *A* idem erat quod *Γ*, sequitur eum qui dicat *A* esse consequens *τοῦ B* et simul *Γ* esse consequens *τοῦ B*, quoniam *Γ* demonstratur ex *A*, nihil aliud dicere nisi *A* demonstrari ex *A*.

72b36 *ἀνακάμπτειν* non solum de terminis syllogismorum, sed etiam de rebus physicis dicitur, a quibus videtur ad logica translatum esse: 337a6 *ὅταν γὰρ ἐξ ὕδατος ἀὴρ γένηται καὶ ἐξ ἀέρος πῦρ καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς ὕδωρ, κύκλῳ φαμὲν περιεληλυθέναι τὴν γένεσιν διὰ τὸ πάλιν ἀνακάμπτειν.* 338a5 *εἰ ἄρα τινὸς ἐξ ἀνάγκης ἁπλῶς ἡ γένεσις, ἀνάγκη ἀνακυκλεῖν καὶ ἀνακάμπτειν.* Ib. vs. 14 *καὶ τοῦτο ἀεὶ δὴ συνεχῶς· οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει λέγειν διὰ δύο ἢ πολλῶν*, quibuscum cf. quae legimus vs. 37. De coel. 280a24 *τὸ δ' ὅλως γενόμενον φθαρῆναι καὶ μὴ ἀνακάμπτειν ὄντος μὲν ἑνὸς ἀδύνατόν ἐστιν.*

73a6 *οὐ μὴν ἀλλὰ* ... Verum enim vero circulo demonstrari non nisi ea possunt quae ita inter se convertuntur, ut alterum utrum alterius sit consequens. — Verbo *δέδεικται* vs. 8 respicit ad ea quae habuimus 34a16 sqq., vs. 14 sq. vero nos delegat ad Analyt. prior. II. c. 5—7.

Cap. 4. Quid sit demonstratio, 28 *quid dicatur praedicari de omni,* 34 *quid sit τὸ καθ' αὑτό,* b25 *quid τὸ ᾗ αὐτό et τὸ καθόλου explicatur.*

73a24 *ληπτέον*, investigandum est. Sic 24b10 *λαμβάνεσθαι* dicitur id quod per syllogismum cogitur. 1053b11 *λαμβάνειν τι περί τινος* est statuere aliquid de aliqua re: dicit enim *ζητητέον...τί τὸ ἕν ἐστι καὶ πῶς δεῖ περὶ αὐτοῦ λαβεῖν.* — *ἐκ τίνων καὶ ποίων.* 646a8 *ἐκ τίνων μὲν οὖν μορίων καὶ πόσων συνέστη*, quae quidem locutio Aristoteli ita familiaris est, ut exemplis eam comprobare opus non sit.

73a31 *εἰ νῦν* ... Temporis praesentis notionem adiecit pro quocunque alio tempore, cuius notionem omnino abesse debere dixit (vs. 29) ab eo quod dicatur *κατὰ παντός*.

73a33 Namque si quid contradicimus, utpote de omni interrogati ita contradicimus, ut quaeramus num vel de quadam parte vel aliquando non valeat quod propositum sit. — Quamquam optimi codices praebent *ἐρωτωμένου*, tamen Bkki le-

ctionem servavimus, quum eandem et Boethius et Philoponus (v. schol. 203 a 25) habuisse videantur.

73 a 34 καθ' αὑτά, de quibus v. quae dedimus ad 5 b 16 et ad 49 a 7, dicuntur quae cum ipsa rei natura arctissime coniuncta sunt (τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, cf. quae diximus ad 2 a 20), deinde (vs. 37) ea quae in aliis (αὐτοῖς) ita inhaerent, ut ea ipsa (αὐτά) in quibus inhaereant ad definitionem pertineant quae illorum naturam exprimat. Sic quod rectum dicitur vel circulare de linea utique dicitur, in qua ita quasi inhaeret (b 1), ut quid sit rectum et circulare definiri nequeat, nisi lineae notione, de qua illa praedicantur, utaris eamque ad definitionem adhibeas. Biese I. p. 239 locum sic vertit: „Dann wird zweitens durch das Ansich auch diejenige Eigenschaft bezeichnet, welche einem Gegenstande so ganz eigenthümlich ist, dafs dieser die Definition derselben enthält", imo dicendum erat „dafs diese die Definition desselben enthält". Obscurius, sed rectius hoc expressit I. p. 264 init. Cf. C. Heyder I. p. 310. not. — Constructioni quam habemus vs. 37 simile est quod legimus 186 b 24, quem locum adscripsimus ad 71 b 10. Cf. 84 a 13, 173 b 7, 1030 b 24 ταῦτα (καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα) δ' ἐστὶν ἐν ὅσοις ὑπάρχει ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα, οὗ ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος καὶ μὴ ἐνδέχεται δηλῶσαι χωρίς, ὥσπερ τὸ λευκὸν ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ζῴου.

73 a 40 τὸ πρῶτον καὶ σύνθετον . . . v. schol. 203 b 16 sqq.

73 b 6 οἷον τὸ βαδίζον οὐ λέγεται καθ' αὑτό, ὅτι ἕτερόν τι ὄν, οἷον ζῷον ἢ ἄνθρωπος, βαδίζον ἐστὶ καὶ λευκόν.

73 b 10 τὸ καθ' αὑτό latius patere dicit Biese I. p. 241. not. 1 quam τὸ δι' αὑτό: argutius quam verius. Conferre iubet 116 a 29 sqq., ubi utrumque eodem sensu poni ostendit vs. 35.

73 b 16 Ad primos duos modos quibus dicebatur τὸ καθ' αὑτό (vs. 34 et 37), quippe qui in demonstratione potissimum locum habeant, nos reducit: nam si quid praedicatur utrovis modo, id sic utique praedicabitur, ut vera demonstratio alterum de altero praedicari postulat: nam aut ipsum aut quod ei oppositum est simpliciter praedicari semper debebit. — Quod dicit vs. 17 ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις, id de secundo modo τοῦ καθ' αὑτὸ accipiendum esse apparet coll. vs. 1 sq., id vero quod sequitur ἢ ἐνυπάρχεσθαι (h. e. ἢ ὡς αὐτὰ τὰ κατηγορούμενα ἐνυπάρχειν ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑπο-

κειμένου) de primo modo. Similem verbi passivi usum, quo non habet notionem passivi propriam, sed nihil significat nisi aliquid pati ab alio id (*τὸ ἐνυπάρχειν* dicimus) quod verbo activo ab ipso effici indicatur, explicuimus ad 47 b 1.

73 b 21 Addit rationem, propter quam, si quid praedicetur *καθ' αὑτό*, aut ipsum simpliciter praedicari debeat aut quod ei contrarium sit: ratio autem in eo est, quod quaecunque contraria sunt aut ἕξει et privatione aut affirmatione et negatione declarantur, ita tamen, ut non in diversis generibus insint, sed in eodem utrumque: nam vera demonstratio, quamquam semper conficienda est ex iis quae sunt *καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα*, tamen ex alio genere in aliud transire non debet, quod fieret, si notiones contrariae quibus uteretur diversis generibus subiectae essent. 1018 a 25 *ἐναντία λέγεται τά τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ τὸ γένος καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει.* — Quum *ἀντίφασις* latius pateat quam *τὰ ἐναντία* (v. quae diximus ad 11 b 34), caute addidit *ἐν τῷ αὐτῷ γένει*, quod mente repetendum est vs. 23 ad *φάναι ἢ ἀποφάναι.* Quod adiecit *ᾗ ἕπεται* vs. 22, id eandem fere vim habet: significat enim eodem semper genere contineri debere notiones contrarias, quibus uti possit vera demonstratio: nam plenius diceret *οἷον ἄρτιόν ἐστιν ἐν ἀριθμοῖς τὸ μὴ περιττὸν οὐκ ἄλλῃ ἢ ᾗ ἕπεται αὐτῷ τὸ μὴ περιττόν.*

73 b 25 *διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.* Imperativi, quo ab alia re quae iam pertractata sit ad aliam transiri indicetur, frequens usus est apud Aristotelem, quamquam imperativi notio sensui non semper ita convenit ut hoc loco, quo Aristoteles nihil agit, quam ut definiat quo modo intelligi velit quod dicat *κατὰ παντός* et *καθ' αὑτό.* Cf. 664 a 12 *περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ μορίων ταύτῃ διωρίσθω.* 786 b 5 *καὶ περὶ μὲν χρωμάτων καὶ τριχῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.* 195 b 29 *ὅσα μὲν οὖν τὰ αἴτια καὶ ὃν τρόπον αἴτια, ἔστω ἡμῖν διωρισμένα ἱκανῶς.* 191 a 22 *πόσαι μὲν οὖν καὶ τίνες εἰσὶν αἱ ἀρχαί, ἐκ τούτων θεωρείσθωσαν.* 1048 b 36 *τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ τί τέ ἐστι καὶ ποῖον, ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων δῆλον ἡμῖν ἔστω.* 731 a 13 *καὶ τῆς μὲν τῶν ὀμμάτων διαφορᾶς ἔστωσαν αὗται αἱ αἰτίαι.* 1404 b 1 *ἔστω οὖν ἐκεῖνα τεθεωρημένα, καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ σαφῆ εἶναι.*

73 b 26 Non ubique sibi constare Aristotelem in usu vocis *κα-*

θόλου ex iis patebit quae diximus ad 17a39 coll. schol. 205a13—20. Quod καθόλου profertur, ait, id et praedicari debet de quolibet quod quis promere velit ex eo genere de quo praedicatur (quod probat vs. 33—37) et de eo primo, cui tribuitur (quod ostendit vs. 38 sq.), h. e. dari non debet aliud genus, illo de quo quid praedicetur καθόλου superius, de quo idem recte edicatur (nam πρώτου vs. 33 est ἐπὶ τοῦ ὅτι μάλιστα καθόλου): Aristoteles igitur non nisi id καθόλου praedicari hoc loco decernit quod neque minus late neque latius pateat eo de quo praedicetur. — Verba καὶ τὸ εὐθύ uncinis inclusit Trdlbg. Elem. log. Arist. ed. III. p. 15, quod cur fecerit, in not. explicuit dicens „falsum enim, nisi quid exciderit". Nobis quidem haec verba videntur retinenda esse, quum 73a38 τὸ εὐθὺ expresse nominatum sit ab Aristotele inter ea quae sint καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῇ γραμμῇ. — Constructionem ἀνακόλουθον esse ostendit particula οὔτε vs. 34: namque dicturus fuisse videtur Aristoteles οἷον τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν οὔτε τῷ σχήματί ἐστι καθόλου οὔτε τῷ ἰσοσκελεῖ. — De praepositione κατά non repetita vs. 35 ante τοῦ τυχόντος v. quae diximus ad 3b13. — Articulum ante δεικνύς vs. 36 in omnibus codicibus omissum delevimus, quum pronomen indefinitum, quod subiecti locum teneat, haud raro ab Aristotele omitti ostenderimus ad 3b22.

Cap. 5. Tribus potissimum modis accidit, ut fallamur in conficienda demonstratione universali.

74a6 Primum quidem fallimur in iis quae de iis rebus singularibus probamus, quarum nomina non notiones quasdam generales, sed certas res sensibus subiectas significant. Etenim demonstratio numquam accedit ad res singulares quae sub sensus cadunt, sed semper consistit in conclusione sive magis sive minus universali: quare si quod probandum est nominibus generalibus exprimi nequit (ὅταν μηδὲν ᾖ λαβεῖν ἀνώτερον παρὰ τὸ καθ' ἕκαστον ἢ τὰ καθ' ἕκαστα), vere demonstrari omnino non poterit: nam quodcunque de rebus singularibus demonstravisse putamus, id non proprie et proxime (πρώτως, οἰκείως) ad has ipsas referendum est, sed potius (πρότερον) ad notionem quandam magis universalem (v. quae dicemus ad 75b25). Quod si non vident qui demonstrant, falluntur in eo, quod de ipsis rebus singularibus aliquid πρώ-

τως et οἰκείως (καθόλου) demonstravisse opinantur. Exemplum huius erroris, quum res satis aperta esset, non adiecit Aristoteles: falli enim Philoponum in iis quae dicit schol. 206 a 45 ex iis apparebit quae mox de exemplis ipsis dicemus. Male autem Biese hunc locum vertit I. p. 242 „Zuerst wenn für das Einzelne nichts Anderes das Allgemeine ist als das Besondere": nam τὰ καθ' ἕκαστα, quae hic vertit „das Besondere", paullo ante ipse rectius interpretatus est „das Einzelne". — Deinde fallimur (vs. 8), si demonstratio quam fecimus ad plures res pertinet easque specie ita diversas, ut uno nomine eas complecti non liceat, quamquam in ipsa demonstratione arctissimo quodam vinculo coniuncta esse debeant: unde fit, ut, quum unum nomen non habeat id quod iis commune sit, in demonstratione alteram ab altera seiungentes seorsum probemus singula, quae coniuncta per unam solam demonstrationem probari debebant. Exemplum huius erroris exponit vs. 18 — 25. Erit fortasse qui proportionis membra (καὶ τὸ ἀνάλογον ὅτι ἐναλλὰξ ἐδόκει ἂν ὑπάρχειν τοῖς ἀριθμοῖς ᾗ ἀριθμοὶ καὶ ταῖς γραμμαῖς ᾗ γραμμαί . . .) inter se converti seorsum recte probari opinetur in arithmetica de numeris, in geometria de lineis, in stereometria de corporibus, in physica de temporibus, quod revera factum est, quamquam quod longe rectius est, una demonstratione haec omnia complecti licet. Sed quum non unum esset nomen quo significaretur id quod his omnibus commune esset, seorsum idem de singulis demonstrabatur. Quae quidem demonstrationes in unam coniungendae sunt: nam quod demonstratur (proportionis membra converti), id non de numeris demonstratur quatenus numeri sunt (vs. 24) neque de lineis quatenus lineae, sed demonstratio pertinet ad id quod commune est numeris lineis corporibus temporibus. Quare item (vs. 25 — 32) si quis singulas trianguli species enumeraverit, etiamsi nullam praetermiserit, et uniuscuiusque angulos duobus rectis aequales esse doceat, sive eadem demonstratione usus sive alia cuique speciei adaptata (ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ vs. 26), tamen, quum non unam de triangulo universo demonstrationem fecerit, quae ex ipsa trianguli, non aequilateri vel scaleni vel alius cuiusdam speciei, sed universi natura fluat, non probavit quod voluit nisi κατὰ συμβεβηκός. De iis quae habentur vs. 32 — 35 nihil dicimus, quum quid sibi

velint satis appareat ex iis quae modo disputavimus. — Denique fallimur (vs. 9), si demonstratio quam fecimus revera non nisi partem probat eius quod demonstrari debebat, dum ipsi totum quod evincendum erat demonstratum esse opinamur (ὅταν ὡς ἀληθῶς μὲν τυγχάνῃ ἐν μέρει ὂν ἐφ' ᾧ δείκνυται, δεικνύηται δ' ὡς ὅλον h. e. ὅταν τυγχάνῃ μὲν ἐν μέρει ὂν τὸ δειχθέν, δεικνύηται δ' ὡς εἰ ἐφ' ὅλῳ ἐδείκνυτο): qua quidem in re fallimur, quoniam demonstratio quam fecimus revera universalis est, si accipiatur non nisi de parte eius quod probandum erat, ut revera κατὰ παντὸς demonstratum esse dicendum sit (vs. 10), sed tamen demonstratio non est τούτου πρώτου καθόλου (vs. 11), quia, quum plura complecti debeat quam revera complectitur, angustioribus quam par est finibus circumscripta est. Exempla dedit vs. 13—17. Si quis duas lineas rectas παραλλήλους esse probet ex eo, quod uterque angulus, quos alia linea quae illas secet cum iis faciat, sit rectus, bonam demonstrationem confecisse videbitur, quum eadem omnibus lineis rectis conveniat. Tamen male demonstravit, siquidem verum argumentum quo utendum erat non in eo est, quod certo quodam modo (eum dicit quo uterque angulus rectus sit) summa angulorum duobus rectis aequalis est, sed quia, quamcunque rationem isti anguli inter se habent (h. e. etiam si alter maior sit recto, alter minor) summa eorum duos rectos aequat (οὐκ ἔστι δὲ τούτου πρώτου καθόλου ἀπόδειξις, εἴπερ ἡ ἀληθὴς καὶ κυρία τούτου ἀπόδειξις γίνεται μὴ διότι ὡδὶ ἴσαι εἰσίν, ἀλλὰ ταύτῃ γίνεται ᾗ εἰσὶν ὁπωσοῦν ἴσαι vs. 15). Quare qui ista ratione lineas παραλλήλους esse probavit, in eo peccavit, quod rationem per quam demonstravit minus universalem fecit quam debebat. Item si triangulum non esset praeter id quod latera habet aequalia, summa angulorum trianguli duos rectos aequaret, quatenus triangulum aequilaterum esset, ut non peccaret qui angulos omnis trianguli duobus rectis aequales esse ex eo probaret, quod latera essent aequalia. — Vs. 9 non recte expressit Biese I. p. 243 „Endlich läfst man sich noch dadurch zum Irrthume verleiten, dafs man das Allgemeine von einem Gegenstande darthut, welcher eine Gattung von mehreren Besonderheiten ist", quod absurdum est. Dicendum erat „dafs man das Allgemeine nur von einer besonderen Art der Gattung darthut, auf welche sich der Beweis erstrecken sollte".

74 a 27 Dedimus σκαληνόν, quam quidem formam etiam Bkkus tulit 84 b 7: quare haud scio, an resituenda sit 224 a 5 et 11 ex codicibus *FH*.

74 a 35 Denique signum quoddam quaerit, ex quo cognosci possit, num vere et proprie demonstratum sit. Quod quidem signum in eo consistit, quod id de quo demonstretur ita constitutum esse debeat, ut neque si quid dematur ab eius notione (per abstractionem quae dicitur), quo fiat magis universale, neque si quid addatur (per determinationem quae dicitur), quo eius notio arctioribus finibus circumscribatur, demonstratio salva esse possit. Sic angulos trianguli, etiam si non addatur triangulum esse aequilaterum et aeneum, duobus angulis rectis aequales esse demonstratur, non demonstratur, si notionem trianguli ita amplifices, ut non triangulum, sed omnem figuram vel etiam omnem terminum duos angulos rectos habere demonstrare velis.

74 b 2 ἀλλ' οὐ πρώτων, intell. τούτων — τοῦ σχήματος καὶ πέρατος — ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν: quaesivit enim supra a 37 καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπόδειξις; — Quae dicit τὰ ἄλλα vs. 3 ea sunt quae minus universalia quam trianguli notio huic ipsi subiecta sunt.

Cap. 6. Vera demonstratio non nisi ex propositionibus necessariis efficitur. 16 *Si propositiones ex quibus cogitur necessariae sunt, vere utique demonstratur.* 21 *Ad veram demonstrationem conficiendam non sufficit, quod propositiones manifesto verae sint,* 26 *sed principia necessaria esse debent.* 75 a 1 *Si conclusio necessaria est, propositiones possunt esse non necessariae,* 8 *si non necessaria, necessariae esse non possunt.* 18 *Quae non necessaria sunt, quamquam in demonstrando usum non habent, in disputando non negligenda sunt.* 28 *Qui aliquid scit nosse debet quae cum eius natura coniuncta sint, quatenus et quomodo cum ea coniuncta sint.*

74 b 7 ἃ μὲν γὰρ . . . h. e. ἔστι μὲν γὰρ ἃ . . . De re ipsa cf. 73 a 34 sq. et cum iis quae sequuntur vs. 8 cf. 73 b 19 sqq.

74 b 13 Syllogismum, qui ita demonstret, ut veram scientiam efficiat, non cogi nisi ex propositionibus necessariis, aut ita colligitur, ut ponamus omnis scientiae quae demonstratione comparetur principia esse necessaria (quod sumtum est vs. 5), aut ita, ut ab initio sumamus omnem veram demonstrationem

necessario cogere quod cogat, unde sequatur necessario evenire quaecunque recte cogantur.

74 b 15 ἐξ ἀληθῶν μὲν γὰρ... Quamquam e veris propositionibus nihil falsi cogi posse vidimus 53 b 11, tamen, quum ea quae nascantur et intereant non semper eadem maneant, ut quod alio tempore vere de iis dicatur alio falsum sit, scientia non efficitur ex omnibus propositionibus veris: nam scientia non nisi ad ea pertinet quae necessario sunt talia qualia sunt et quae mutationi non sunt obnoxia.

74 b 17 τοῦτο, intell. τὸ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι. — Vs. 18 ὅτι ter positum in eodem enuntiato haud parvam in scribendo negligentiam prodit. Cf. quae diximus ad 14 b 30 et ad 47 b 26 coll. 130 b 3 sq.

74 b 25 Principium demonstrationis est id quod in quoque genere primum est: principium enim natura coniunctum (οἰκεῖον — in eodem genere igitur) esse debet cum eo quod demonstratur, ut quodcunque verum sit id etiam demonstrationis principium facere minime liceat, sed nihil aliud quam id ex quo primo suspensum sit quod demonstrare velimus. — Vs. 27 deductione ad absurdum facta probat verum syllogismum ex necessariis utique fieri propositionibus. Namque, ait, si ponimus *A* de omni *C* necessario praedicari, quamquam terminus medius *B*, qui hanc ipsam conclusionem (*AC*) necessariam fecit, non necessario coniungatur cum terminis *A* et *C*, conclusionem non revera effectam esse per terminum medium *B* (οὐκ ἔστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον vs. 30 sq.) concedendum erit: nam ex propositionibus non necessariis non fit conclusio necessaria (v. 32 a 12 sqq.). Iam quum non nisi eum aliquid scire dixerimus qui causam rei perspectam habeat, is vero, qui conclusionem necessariam per terminum medium qui nihil necessarii habeat effici opinetur, veram causam, unde conclusio fluxerit, ignoret (οὐκ οἶδε διότι vs. 30), eundem rem nescire apparet. — Contortam Aristotelis argumentationem facile eo expedivimus, quod singula argumenta alio ordine collocavimus: haud raro enim ei accidit, ut morae impatiens singula non eo ordine exposuerit, quem orationis perspicuitas requirit.

74 b 32 Scientia quam quis habet non perditur, nisi aut ipse perit aut obliviscitur aut res quam scivit interit. Iam si ponamus aliquem scire aliquid quod per medium terminum non necessarium demonstratum sit, scientia quam habere opinatur, etiam

si mutatur vel perit quod termino medio exprimitur, eadem manet (*ἕξει μὲν τὸν λόγον* vs. 35). Quamquam igitur neque ipse perierit neque res quam scivit (*σωζομένου τοῦ πράγματος*, quod eodem sensu legitur 428 b 6 al.) neque oblitus sit, tamen veram scientiam non habet, quia ignorat *τὸ διότι*: periit enim id, unde scientia nata est (terminus medius): neque igitur priusquam hoc periit veram scientiam habuit. Etiamsi autem non perierit (vs. 37), tamen, quum possit perire (nam non est necessarium), absurdum quod inde sequi modo ostendimus (*τὸ συμβαῖνον*, intell. *ὡς ἕξει μὲν τὸν λόγον σωζόμενος σωζομένου τοῦ πράγματος*, *οὐκ οἶδε δέ*) idem manet: fieri enim semper certe poterit, ut intereat quod termino medio exprimitur. — Satis obscure Biese (I. p. 245), ut solet in iis quae difficiliora sunt, haec ultima reddidit „Das was eintreten kann wird das bloſs Mögliche und Zufällige seyn", quae quem sensum habeant equidem non intelligo.

75 a 1 De necessitate conclusionis et propositionum dicendum est, quod ratio quam inter se habeant quadruplex esse potest.

Si conclusio necessaria est, propositiones possunt esse non necessariae.

Si conclusio non necessaria est, propositiones utique sunt non necessariae.

Si propositiones sunt necessariae, conclusio semper est necessaria.

Si propositiones non necessariae sunt, conclusio necessaria esse potest.

75 a 3 *ὥσπερ καὶ ἀληθὲς μὴ ἐξ ἀληθῶν*, v. Analyt. prior. II. c. 2—4. — Vs. 12 *δεῖ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, intell. *τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ* h. e. *δεῖ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα*.

75 a 14 *ἢ* h. e. *εἰ δὲ μὴ ἔχει τὴν ἀπόδειξιν διὰ μέσου ἀναγκαίου*, neque rationem ob quam conclusio necessaria sit perspiciet, neque omnino sciet conclusionem esse necessariam, sed aut, quamquam veram scientiam non habet, habere eam opinabitur, si necessarium putet quod non est necessarium (coniunctionem intelligit termini medii cum maiore et minore), aut non opinabitur, ut qui ex propositionibus non necessariis veram demonstrationem fieri non posse intelligat, sive scit conclusionem, licet non necessariam, veram esse, quippe quae coacta sit ex propositionibus non necessariis quidem, sed veris, quae aliunde probari et possint et debeant, sive etiam cur vera esse debeat

perspectum habet, propterea scilicet quod coacta sit ex propositionibus quae ipsae demonstrationem non admittant.

75a18 Quare quum eorum quae non necessaria sint non detur scientia, erit fortasse qui dubitet, cur omnino in disputando petatur, ut concedantur ab adversario propositiones quae nihil necessarii habeant (vs. 22 ταῦτα, h. e. τὰ μὴ ἀναγκαῖα — περὶ τούτων, h. e. περὶ ὧν διαλέγονται), si ex his conclusio utique fiat non necessaria: nam ad veram demonstrationem nihil attinet, si quis sumat quae in casu posita et mutationi obnoxia sint et quae inde consequantur declaret (satis negligenter Biese I. p. 246 „Man kann ja ohne Unterschied auf jedes Beliebige beim Disputiren einen Schlufssatz aussprechen"). Quae quidem dubitatio eo solvitur, quod, quamquam non est necessarium id quod ex propositionibus non necessariis colligitur, tamen et necessario conceditur ab eo qui propositiones concessit et verum est, si ex propositionibus veris coactum est: quare quamquam veram demonstrationem non faciunt quae non sunt necessaria, tamen in disputando maximi momenti sunt.

75a32 ὥστ' οὐκ ἀνάγκη, intell. τῷ τὰ συμβεβηκότα εἰδότι καὶ ἐκ τούτων συλλογιζομένῳ. Veram rei causam ignorat qui ex propositionibus non necessariis colligit, etiamsi propositiones ex quibus colligat omni tempore verae quidem sint, neque tamen in ipsa rei natura positae (μὴ καθ' αὑτὸ δὲ vs. 33), quod iis accidit qui ex signis aliquid cogunt (v. 70a7 sqq.). Nam qui colligit ex propositionibus non necessariis (vs. 34), non ex ipsa rei natura cognoscit quod necessario cum ea coniunctum est, ut veram rei causam eum ignorare appareat.

Cap. 7. Demonstrationem in alio genere factam ad aliud genus transferre non licet.

75b2 **Axiomata pluribus generibus communia esse possunt, quamquam alius axiomatis in alio genere alius est usus. — Vs. 4 exspectabas ut pergeret** ***οὐκ ἔστιν ἐν τούτοις τὴν ἐν θατέρῳ γένει ἀπόδειξιν ἐφαρμόσαι ἐπὶ θάτερον*****, sed quod universe proferre debebat statim adaptavit exemplo quod modo commemoravit.**

75b5 ***εἰ μὴ τὰ*** **. . . nisi quae continua sint numerorum rationem habeant, ut arithmeticam demonstrationem admittant: nam**

arithmetica (vs. 7), sicut omnis demonstratio, genus suum (numerum dicit) non excedere, sed in eo consistere debet.

75 b 9 ἢ πῇ. Exemplum habuimus 74 a 18. — Vs. 11 εἰ μὴ καθ' αὑτά, h. e. εἰ μὴ καθ' αὑτὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα ἔσται καὶ οἰκεῖα τῷ γένει θάτερον θατέρῳ. — Vs. 13 ὅτι οἱ δύο κύβοι κύβος, v. Reimeri librum de duplicatione cubi. — Vs. 17 οὐδ' εἴ τι . . ., h. e. οὐδ' ἔστι δεῖξαι τῇ γεωμετρίᾳ, εἴ τι . . . — Vs. 2 τὸ ἴδιον γένος (γεωμετρικὸν intell.) αὐτῶν, h. e. τὸ γραμμῇ εἶναι.

Cap. 8. Res sensibus subiectae, ut quae mutationi obnoxiae sint, simpliciter et per se neque demonstrantur neque definiuntur.

75 b 23 τῆς τοιαύτης, quod explicat sequente καί: cuius quidem usus, quo particula καί explicandi vim habet, v. quae exempla collegimus ad 93 b 26.

75 b 24 οὐκ ἔστιν ἄρα . . . 1039 b 28 διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν αἰσθητῶν τῶν καθ' ἕκαστα οὔθ' ὁρισμὸς οὔτ' ἀπόδειξίς ἐστιν, ὅτι ἔχουσιν ὕλην ἧς ἡ φύσις τοιαύτη ὥστ' ἐνδέχεσθαι καὶ εἶναι καὶ μή· διὸ φθαρτὰ πάντα τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῶν. εἰ οὖν ἥ τ' ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐπιστημονικός, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ οὐδ' ἐπιστήμην ὁτὲ μὲν ἐπιστήμην ὁτὲ δ' ἄγνοιαν εἶναι, ἀλλὰ δόξα τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, οὕτως οὐδ' ἀπόδειξιν οὐδ' ὁρισμόν, ἀλλὰ δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις.

75 b 25 Alterius lectionis, quam commemorat Philoponus (schol. 210 b 46), vestigia habet codex *d*: nostra vero, quam etiam Boethius habuit, retinenda est propter particulam ἀλλά vs. 26, quae si abesset, etiam altera bonum sensum praeberet. Sententia loci haec est. Vera demonstratio quae scientiam efficiat non descendit ad singula quae sensibus subiecta sunt, sed consistit in proximis generibus, quibus illa continentur: quare de rebus singularibus nihil probatur, nisi quatenus quae magis universalia sunt de iis praedicantur (ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός). Si quid autem de iis probatur (ὅταν δ' ᾖ vs. 26), altera syllogismi propositio neque potest semper vera esse et necessaria, sed φθαρτή, quia conclusio φθαρτὴ esse non potest, nisi etiam altera propositio sit φθαρτή (75 a 8), neque revera universalis (καθόλου, h. e. ita comparata, ut omni tempore

necessario praedicetur alterum de altero universo) esse potest, quia quod praedicatur in conclusione (terminus maior) edicitur quidem de iis de quibus praedicatur in conclusione (de termino minore, quem verbis ἐφ' ὧν significavit vs. 29), ita tamen, ut aliquando possit de iis praedicari et aliquando non praedicari (ᾧ μὲν ἔσται ᾧ δ' οὐκ ἔσται): nam quum quod conclusioni subiectum sit res sit singularis quae sub sensus cadat, ut mutationis non sit expers et impatiens, etiam altera propositio, sicut ipsa conclusio, alio tempore et de aliquo vera, alio et de aliquo non vera esse debebit (v. 32 a 10).

75 b 30. *ὁμοίως δ' ἔχει . . .* Item res se habet in definitionibus: namque si quis definiat rem singularem quae sub sensus cadat, definitio quam proponit et *φθαρτὴ* erit et *μὴ καθόλου*, quia ad veram definitionem conficiendam eadem requiruntur quae ad veram demonstrationem — nam utraque et necessaria esse et intimam rei naturam patefacere debet — siquidem definitio aut principium est a quo demonstratio incipit (*ἀρχὴ ἀποδείξεως*: quare dicit 1078 b 24 *ἀρχὴ δὲ τῶν συλλογισμῶν τὸ τί ἐστιν*) aut conclusio ad quam tendit aut propositio quae a demonstratione non nisi eo differt, quod ipsa ponit quod haec syllogismo facto probat (*ἀπόδειξις θέσει διαφέρουσα*, cf. 94 a 11 sqq.). Eorum autem quae secundum naturae leges fiunt (*τῶν πολλάκις γινομένων, τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*) datur quidem demonstratio et scientia, quatenus universa quaedam natura cognoscitur, quae a sensibus sevocata singulis rebus, quae certo tempore fiunt et oculorum aspectui subiectae sunt, legem praescribit; non datur, quatenus non universa quaedam lex, sed singula quasi eius exempla cognoscuntur, quae ex illa suspensa sunt. — Lectionem *τοιοῦδ' εἰσίν*, quam recipere non dubitavimus, Philoponi explicatio videtur comprobare (v. schol. 211 b 10 sqq. coll. schol. 228 a 7). Quid Boethius habuerit incertum est: vertit enim: „secundum quod huiusmodi sunt". Deinde nostram lectionem veram esse et optimorum codd. vestigia comprobant et sensus ipse docet: nam quod Aristoteles dicit hoc est: *αἱ ἐπιστῆμαι, ᾗ μὲν τοιοῦδέ τινός εἰσιν ἐπιστῆμαι* h. e. quatenus universae cuiusdam legis, non rei singularis cognitionem efficiunt, *ἀεί εἰσιν, ᾗ δ' οὐκ ἀεὶ . . .* Benè C. Heyder I. p. 324 not.: „Das Wesen der Mondfinsternifs" (*τοῦ τοιοῦδε*) „bleibt sich gleich, so oft die Erde zwischen Sonne und Mond tritt; diefs selbst aber ge-

schieht nicht immer, sondern zeit- und theilweise". Exspectabas ut pergeret ἡ δὲ κατὰ μέρος, οὐκ ἀεί. Ut hoc loco opponuntur τὸ τοιόνδε et τὸ κατὰ μέρος, sic 1060 b 20 τὸ τοιόνδε et τὸ τόδε τι, quod rem sensibus subiectam significat: παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ τὸ πᾶσαν μὲν ἐπιστήμην εἶναι τῶν καθόλου καὶ τοῦ τοιουδί, τὴν δ' οὐσίαν μὴ τῶν καθόλου εἶναι, μᾶλλον δὲ τόδε τι καὶ χωριστόν.

Cap. 9. Vera demonstratio non fit nisi ex principiis rei demonstratae propriis, ut termini, per quos demonstretur, aut ex eodem genere esse debeant aut e duobus quorum alterum altero contineatur. 76 a 16 *Principia cuiusque rei propria non demonstrantur: ex quibus summis si demonstratur, perfecte demonstratur:* 26 *quare num quis revera aliquid sciat necne, difficillimum est ad diiudicandum.*

75 b 40 Bryson circulum quadrare voluit non usus principiis geometriae propriis, sed iis quae omnibus disciplinis sunt communia (κοινά): quod quomodo fecerit v. in schol. 306 b 27 sqq. coll. paraphr. sophist. elench. ed. Spengel. Monach. 1842. p. 60. I. Ch. Heilbronner Hist. matheseos universae. Lips. 1742. p. 149 de eadem re haec habet: „Sit quadrandus circulus *ABCD*, cui circumscribatur quadratum *EFGH*, ad septimam eius partem inscribatur aliud *INLM*; si in medio horum quadratorum *OPQR* delineatur, erit secundum Brysonem istius ambitus aequalis circuli peripheriae". Cf. Ios. Blancanus locc. Aristotelis math. explicata. Bonon. 1615. p. 70. (I. E. Montucla) Histoire des recherches sur la quadrature du cercle. Paris 1754: „Bryson raisonnait bien mal pour un géomètre, si c'en était un, lorsqu'il prétendait, que le cercle était moyen proportionel entre le quarré inscrit et le circonscrit. Il était aisé de voir dès-lors, que ce moyen proportionel était seulement l'octogone; car en général deux polygones semblables étant inscris et circonscris au cercle, le moyen proportionel entre eux deux est l'inscrit qui a le double des côtés". Brysonis exemplo Aristoteles saepius utitur, v. 171 b 16, 172 a 4 — 7. Brysonem sophistam vocat 563 a 7 et 615 a 10, ubi etiam eius patrem Herodorum commemorat. 1405 b 9 ἔτι δὲ τρίτον, ὃ λύει τὸν σοφιστικὸν λόγον· οὐ γὰρ ὥς ἔφη Βρύσων οὐθένα αἰσχρολογεῖν, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε ἀντὶ τοῦ τόδε εἰπεῖν. Praeterea de quadratura circuli frustra a veteribus tentata

v. quae diximus ad 69 a 32 et de Antiphonte ad 172 a 7 coll. Procl. in Euclid. Elem. III. prop. I. p. 121.

76 a 4 Revera scimus quod cum alia re et coniunctum esse et quatenus cum ea coniunctum sit ita intelligimus, ut ex ipsa eius rei, quacum coniunctum sit, natura eiusque principiis et quasi fontibus illud cognoscamus, quatenus rei natura talis est qualis revera est: sic si quid dicitur duos angulos rectos habere, cum cuius natura hoc necessario coniunctum sit, revera cognoscitur ex principiis eius rei propriis, de qua hoc dicitur. Quare *A* de *B* praedicari revera scimus, si ex ipsa natura rei quae termino *B* significatur terminum *A* de *B* praedicandum esse cognovimus: quare (vs. 8), si etiam illud (*B* dico) ita praedicetur de alio (*C*), ut cum eius natura necessario coniunctum sit, terminus medius (*B*) in eodem genere, in quo reliqui, non esse non poterit. Terminis igitur sic se habentibus conclusionem *AC* revera demonstratam esse dicendum erit.

76 a 6 Zell ad Eth. Nic. VI, 5, 6 multos locos collegit, quibus eodem exemplo Aristoteles utitur: „Dici vix potest quantopere hoc exemplum frequentet: habet enim ubique fere, quotiescunque e ratione geometrica documentum petiturus est. Quae res notabilis mihi videtur et Aristotelis propria, quum Plato in hoc genere copiosior sit".

76 a 11 *τὸ μὲν γὰρ ὅτι* . . . Si altera disciplina alteri ita subiecta est, ut in speciem transferat quod altera de genere universo demonstravit, ea disciplina, quae est de specie, rei quidem ipsius cognitionem efficit, quamquam veram eius causam investigare et explanare debet altera, quippe quae universi generis *τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα* (haec enim sunt quae dicit *τὰ πάθη* vs. 13 cf. b 13) contempletur. Principia autem (vs. 15) utrique generi sunt communia.

76 a 20 *ὥστ' εἰ μᾶλλον* . . . Biese I. p. 251 iis quae dicit Philop. (schol. 212 b 30), ut videtur, inductus hunc locum non recte reddidit dicens: „Daher je höher er emporsteigt zu der ersten Ursache, desto mehr ist er wissend; und kann man diefs noch ein vermitteltes Wissen nennen, so besteht hierin der höhere und höchste Grad der Wissenschaft". Quod Aristoteles dicit hoc est. Si igitur fieri potest, ut alius alio magis sciat (namque qui ex principiis cuiusque rei propriis rem demonstravit magis intelligens dicendus est quam is qui

alio quocunque modo idem demonstravit) et ut quis quam optime sciat, etiam scientia ipsa gradum admittit, ut ea, quae ex principiis cuiusque rei propriis comparata sit, magis quam alia quaecunque et maxime inter omnes dicenda sit scientia.

Cap. 10. *Principii definitio. Quae quid significent et quae num sint an non sint scire debeamus exponitur.* 37 *Quae cuiusque demonstrationis propria sint, quae communia.* b 11 *Omnis demonstratio tribus partibus constat,* 16 *quarum duas interdum negligere licet.* 23 *Quid differant ἀξίωμα, ὑπόθεσις et αἴτημα.* 35 *Definitio non est hypothesis.*

76 a 32 *καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἐκ τούτων.* Prima dicit *τὰς ἀρχάς*: namque quum in omni demonstratione tria distinguenda sint, genus, de quo demonstretur, axiomata, ex quibus, et *τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτὰ τῷ γένει*, quae demonstrentur, genus et axiomata dicit *τὰ πρῶτα*, reliqua vero omnia quae demonstrentur *τὰ ἐκ τούτων*. Quare non probandum erit quod dicit Philop. schol. 213 a 13 neque quod dedit Biese I. p. 252 locum vertens: „was sie (die Principien) bedeuten und was aus dieser Bedeutung folgt (*τὰ ἐκ τούτων*), wird vorausgesetzt".

76 a 38 *τὰ μὲν ἴδια*, intell. *τὸ γένος καὶ τὰ καθ' αὑτὰ τούτου πάθη* (de quibus cogitandum esse docent quae habemus 77 a 27 sq.), axiomata vero communia sunt *κατ' ἀναλογίαν*: nam quod in arithmetica de numeris valet (aequalia si demuntur ab aequalibus, quae restant aequalia sunt), idem in geometria de lineis, siquidem axioma quodcunque (vs. 39) in singulis disciplinis usum non habet nisi quatenus ad id semper genus transfertur quod singulis proprium est: quare (vs. 42) in arithmetica de numeris, in geometria de lineis *τὰ ἀξιώματα* accipere satis est, quamquam per se spectata latius patent.

76 b 3 Quae cuiusque disciplinae propria sunt et quae esse quaeque disciplina sumit ea sunt, quorum *τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτὰ* contemplatur, *τὰ ὑποκείμενα τῇ ἐπιστήμῃ*. Non satis accurate sibi respondent *μὲν* vs. 3 et *δὲ* vs. 6: exspectabas enim ut pergeret *ἃ δὲ τί μὲν σημαίνει ἕκαστον λαμβάνουσι, ὅτι δ' ἔστι δεικνύουσι, τὰ τούτων πάθη εἰσὶ καθ' αὑτά.* Longius orationis membrum quod interpositum est effecit, ut constructio non servaretur, sed inde a vs. 6 iis similis fieret quae proxime praecesserunt. Similia collegimus ad 61 a 19.

76 b 17 *φανερὸς* idem significat quod vs. 19 *δῆλος* et vs. 21 *γνώ-*

ριμος: quare φανερὸν ὅτι eodem modo ponitur atque δῆλον ὅτι: 456 a 7 τῆς μὲν οὖν κινήσεως φανερὸν ὅτι καὶ ἡ τοῦ πνεύματος ἀρχὴ καὶ ὅλως ἡ τῆς καταψύξεώς ἐστιν ἐνταῦθα (ἐν τῇ καρδίᾳ). Cf. 491 b 30 ὅλως μὲν γὰρ οὐθ' ὁρᾷ οὔτ' ἔχει εἰς τὸ φανερὸν δήλους ὀφθαλμούς (ὁ ἀσπάλαξ), h. e. oculos non habet conspicuos, „sie liegen nicht zu Tage" (εἰς τὸ φανερόν). φανερός et δῆλος hic differunt: namque φανερὸν dicitur quod oculis cernitur, δῆλον quod menti lustranti manifestum est — est enim aliud, si dicimus φανερὸν ὅτι ὀφθαλμοὺς ἔχει (nam φανερὸν est τὸ ὁρώμενον: 196 a 33 τὸν δ' οὐρανὸν καὶ τὰ θειότατα τῶν φανερῶν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γενέσθαι), aliud, si dicimus δῆλον ὅτι ὀφθαλμοὺς ἔχει. Idem discrimen habemus inter φαίνεσθαι et δοκεῖν 461 b 5 φαίνεται μὲν οὖν πάντως, δοκεῖ δὲ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἐὰν τὸ ἐπικρῖνον κατέχηται ἢ μὴ κινῆται τὴν οἰκείαν κίνησιν. 428 b 1 τὸ οὖν φαίνεσθαί ἐστι τὸ δοξάζειν ὅπερ αἰσθάνεται μὴ κατὰ συμβεβηκός. φαίνεται δὲ καὶ ψευδῆ, περὶ ὧν ἅμα ὑπόληψιν ἀληθῆ ἔχει, οἷον φαίνεται μὲν ὁ ἥλιος ποδιαῖος, πεπίστευται δ' εἶναι μείζων τῆς οἰκουμένης. Differt ab eo quod dicitur φανερὸν et δῆλον, quae haud raro sine discrimine ponuntur, τὸ σαφές: nam σαφὲς non dicitur id quod apertum est et manifestum, sed id cuius accuratam et exactam cognitionem habemus: 111 a 8 ἔτι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα, οἷον ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει τὸ σαφές. 413 a 11 ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν ἀσαφῶν μὲν φανερωτέρων δὲ γίγνεται τὸ σαφὲς καὶ κατὰ τὸν λόγον γνωριμώτερον: cf. Trdlbg. de an. p. 337. Quamquam ne hoc quidem discrimen ab Aristotele ubique servatur: 131 a 33 οὐδ' ὅτε ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ἔσται φανερὸν εἰ ὑπάρχει, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἀπολείπειν. οὔκουν ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον.

76 b 23 Quodcunque natura per se necessitatem quandam habet axioma est, non hypothesis vel αἴτημα. Nam si quis hypothesin vel αἴτημα esse velit quodcunque ita comparatum sit, ut ab adversario contradici possit, dicendum est neque syllogismum neque demonstrationem id agere, ut ei qui contradicere velit nulla exceptio relinquatur (nam contradicendi semper erit copia, etiam si quid certissimum sit), sed ut ratio (ὁ ἔσω λόγος, ὁ ἐν τῇ ψυχῇ) convincatur, non oratio (ὁ ἔξω λόγος).

76 b 33 ἢ ὅ ἄν τις... Aliam *αἰτήματος* definitionem proponit quae latius patet.

76 b 35 *οὐδέν*, quod et Boethius et Philop. (schol. 214 a 27) habuisse videntur et sensus flagitat, ex optt. codd. recepimus. Nam quod Aristoteles dicit est hoc. Definitio ab hypothesi eo differt, quod nihil edicit de exsistentia rei quae definitur: nam si quis contendat definitionem, licet non ponat aliquid esse vel non esse, sed intelligi tantum velit id quod dicat, tamen esse hypothesin, quodcunque auribus percipimus, si quod dictum est intelleximus, hypothesis dicenda erit. Verum *ὑποθέσεις* dicuntur quibus positis (*ὅσων ὄντων* vs. 38) et ex quibus aliud quid colligitur; neque enim concedendum est in geometria non cogi ex iis ipsis quae posita sint: nam nihil cogitur ex ea ipsa figura quae nonnisi exempli gratia adscribitur, sed ex iis quae mente sola cogitantur, figura descripta significantur et illustrantur. Cf. quae diximus ad 49 b 36. Apparet ex iis quae modo disputavimus non opus esse Themistii explicatione, qui quae legimus vs. 39 sqq. coniungenda putavit cum iis quae habuimus vs. 24—27.

77 a 3 Alia causa, cur definitio non appellari possit hypothesis, in eo est, quod haec aut universalis est aut particularis, in illa vero quod subiectum est aequale esse debet ei quod praedicatur.

Cap. 11. *Sine notione universali demonstratio esse non potest, quamquam sine ideis.* 10 *De usu quem principium contradictionis quod dicitur in demonstratione habeat.* 26 *De communi quo singulae disciplinae inter se coniunctae sint vinculo.*

77 a 10 Principium contradictionis quod dicitur in ipsam demonstrationem non assumitur, nisi etiam in conclusione expressum esse debeat: si *A* de omni *B* praedicari verum, non praedicari non verum sit, *B* vero de omni *C* praedicetur, *A* de omni *C* praedicari verum, non praedicari non verum est: in quo quidem syllogismo nihil interest (vs. 14), num *A* praedicetur et de *B* et de *Non-B*, *B* autem et de *C* et de *Non-C*. Nam si datum est animal praedicari de omni homine (*εἰ γὰρ ἐδόθη ζῷον εἶναι τοῦτο καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς ἐστιν εἰπεῖν* vs. 15), etiam si verum sit animal praedicari etiam de Non-homine, dummodo homo sit animal, Non-animal vero non praedicetur de homine, eadem utique proveniet conclusio, hanc dico, hominem quendam e. g. Calliam esse animal.

(Perspicuitatis causa hic adiecimus apodosin, qualis esse debebat, quam Aristoteles et cogitandi et scribendi alacritate abreptus non omisit quidem, sed turbavit.) Item enim, etiam si Non-Callias homo sit, de Callia homo praedicabitur, Non-homo vero non praedicabitur. Quare etiam si *A* et de *B* praedicatur et de *Non-B* (*εἰ τὸ πρῶτον οὐ μόνον κατὰ τοῦ μέσου λέγεται ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλου* vs. 19), *B* autem et de *C* et de *Non-C* (*εἰ τὸ μέσον καὶ αὐτό ἐστι καὶ μὴ αὐτό* vs. 20), dummodo *Non-A* neque de *B* praedicetur neque de *C*, tamen conclusio eadem utique erit „*A* praedicari de *C*". Verum principio contradictionis (vs. 22) non uti solemus in demonstratione recta, sed in deductione ad absurdum quae dicitur, quamquam ne in hac quidem hoc principium adhibetur universum, sed quantum in quaque re satis est. Nam quod habuimus 76a42 de axiomatis communibus, idem etiam de principio contradictionis valet.

77a26 Cf. 996b28 *λέγω δὲ ἀποδεικτικὰς (ἀρχὰς) τὰς κοινὰς δόξας, ἐξ ὧν ἅπαντες δεικνύουσιν, οἷον ὅτι πᾶν ἀναγκαῖον ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι καὶ ἀδύνατον ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται προτάσεις.* — Vs. 28 *περὶ ὧν*, intell. *τὰ γένη*. *ὅ*, intell. *τὰ τούτοις ὑπάρχοντα καθ' αὑτά.*

77a32 *οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα*: nam quod respondetur ex arbitrio pendet eius qui interrogatus est (*οὐκ ἔστιν ὡρισμένον τι*), ut qui alium interrogaverit de iis ex quibus demonstrandum sit neque ut vera sint quae respondeantur neque ut talia sint, ex quibus demonstratio perfecta fiat, efficere possit. — Vs. 34 nos remittit ad ea quae dixit 64b7 sqq.

Cap. 12. Quomodo diiudicandum sit quae ad quamque doctrinam propositio pertineat. 16 Quomodo inveniatur doctrina ad quam quisque falsus syllogismus pertineat. 34 Quando exceptio non sit facienda. 40 Quae non coguntur interdum tamen syllogismi speciem habent. 78a14 Novis terminis mediis interpositis demonstratio ipsa non procedit.

77a36 et 38 *ἐρώτημα* significare id quod ponatur concedente adversario docuimus ad 42a39, quod non satis perspexit Biese: dicit enim obscurius I. p. 257 „es können zwar in wissenschaftlichen Beweisen Fragen angewendet werden, aber nur unter der Bedingung, dafs diese der Bestimmung des Vordersatzes

entsprechen, der immer nur auf einen Theil des Widerspruchs sich bezieht". Vs. 40 *ἐρώτημα γεωμετρικὸν* vel *ἰατρικὸν* est propositio, cuius veritas diiudicari possit ex principiis geometriae vel medicinae propriis, ut geometram vel medicum eam concedere vel non concedere deceat, si interrogetur.

77 b 1 *ἢ ἐκ τῶν* ... Quomodo *ἃ* quod praebent codices *Cn* omitti potuerit ex iis apparebit quae dedimus ad 25 b 35. Brandisius (Variet. lect. Aristot. in Abhh. der Berl. Akad. 1832) addendum putavit *ἅ*, quod asterisco addito significavit. — Vs. 5 *οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ*, intell. *ἀλλὰ τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ*.

77 b 10 *οὕτως*, h. e. *ὥστ' ἐρωτᾶν τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην διορισθέντα*, quae qualia sint indicavit vs. 1 sq. Si quis autem non ita disputat, ut ea tantum sibi velit concedi quae cum principiis geometriae propriis stare possint et ex iis cogantur, neque disserendi leges servat neque geometram, si convincit, redarguit quatenus est geometra: quae quidem prava disputandi artificia ne eos fugiant qui disputationi intersint, disceptandum non est de rebus geometricis, nisi si qui adsint geometriae sint periti, ut diiudicare possint num sic disputetur uti geometriae ratio postulet.

77 b 16 Quod interpretes (schol. 216 b 14 sqq., ib. 32 sqq.) dicunt de accentus mutatione quum ex codicum auctoritate diiudicari nequeat, dedimus quod loco ipsi maxime convenire videbatur. Ne quem offendat articulus ante *ποίαν*, cf. 226 b 20 et 227 b 2 *τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχει εἴρηται*. Leo Magentenus legisse videtur *ποῖά ἐστιν*, v. schol. nostra ad 77 b 18 I. p. 51. Boethius vertit: „et quae sunt secundum unamquamque scientiam et quae secundum ignorantiam qualis geometrica est?", ut quam quidem lectionem habuerit non appareat, sed veram lectionem eum non habuisse certum sit. Eiecimus autem quod Bekkerus addidit vs. 18 *ἢ ἀγεωμέτρητα* post *ἐστιν*, quod neque codd. agnoscunt neque Boethius neque vet. intp. Goth. habet neque sensus requirit. Nam *γεωμετρικά* dixit pro iis quae unius scientiae cuiuscunque propria sint et ad eam pertineant, siquidem exemplum posuit pro re universali cuius est exemplum. Quod qui non viderent — idem fere etiam 75 b 4 factum esse supra commemoravimus — adiiciendum putaverunt *ἢ ἀγεωμέτρητα*. Difficultas enim huius loci omnis in eo est, quod, quamquam Ari-

stoteles modo de omni doctrina dixerit (vs. 17 παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην), tamen vs. 18 ita pergit ac si de geometria sola sermo esset. Bene haberent omnia, si dixisset καὶ παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ ποίαν ἄγνοιαν γινόμενα ἐρωτήματα ἐρωτητέον τὸν ἑκάστης ἐπιστήμης ἐπιστήμονα; vel καὶ πρὸς τὰ κατὰ ποίαν ἄγνοιαν γινόμενα ἐρωτήματα ἀποκριτέον τῷ ἑκάστης ἐπιστήμης ἐπιστήμονι; Quare Aristoteles quum dicit „Et secundum qualem in unaquaque doctrina ignorantiam quaestiones fieri debent, ut propositiones quae respondeantur, geometricae dicendae sint?" quod quaerit hoc est. Qualia esse debent in unaquaque doctrina quae ignoramus, ut propositiones falsae quas defendamus tamen geometriae sive alius doctrinae cuiuscunque, de qua disputetur, propriae dicendae sint (οὐ πᾶν γὰρ ἕκαστον ἐπιστήμονα ἐρώτημα ἐρωτητέον vs. 7)? Utrum syllogismus ἀγεωμέτρητος (ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν vs. 19) dicendus est is qui fiat ex propositionibus veritati repugnantibus (ἐκ τῶν προτάσεων τῶν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἀληθεῖ δοξαζουσῶν) sive etiam qui ex propositionibus veris non recte colligat (ὁ παραλογισμός), dummodo propositiones ex quibus fiat geometriae sint propriae, an syllogismus qui ex alia doctrina desumtus ad geometriam omnino non pertineat? — Copiosius haec ultima exposuimus, ne quis priorem particulam ἢ vs. 20 respondere putet particulae πότερον quae praecessit. Articulum cur non tulerit Bkk. vs. 20, quum eundem servaverit vs. 19 ὁ ἐκ..., non video, praesertim quum etiam Philop. (schol. 216 b 43) eum agnoscere videatur. — Vs. 22 τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν (sive hoc coactum est ex propositionibus veritati repugnantibus sive non recte collectum ex propositionibus veris) γεωμετρικὸν dicendum est, quia quodcunque de lineis parallelis probatur ad geometriam pertinet, ἀγεωμέτρητον vero, quia lineas παραλλήλους numquam inter se concurrere geometria docet.

77 b 25 τῷ μὴ ἔχειν, cf. 1022 b 35 ἀόρατον δὲ (λέγεται) καὶ τῷ ὅλως μὴ ἔχειν χρῶμα καὶ τῷ φαύλως καὶ ἄπουν καὶ τῷ μὴ ἔχειν ὅλως πόδας καὶ τῷ φαύλους. — ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον. Similia repetitionis exempla collegimus ad 61 b 7. Haud scio an καὶ post αὕτη, quod omnes codd. praebent, quamquam neque apud Boethium legitur neque in vet. intp. cod. Goth., Bkko. retinendum fuerit, siquidem ita intelligi potest ut et explicet et amplificet ea quae praecesserunt. Nam quod Aristote-

les dicit hoc est: καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη, ἣ γίνεται τῷ φαύλως ἔχειν περὶ γεωμετρίαν, καὶ ὅλως ἡ ἄγνοια ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν (s. προτάσεων) γινομένη, ἐξ ὧν καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη ἐστίν, ἐναντία ἐστὶν τῇ ἐπιστήμῃ. Veri similius certe est καὶ deletum esse quam adiectum aliena manu, quum, si adiiciatur, locus fiat difficilior ad intelligendum.

77 b 28 Articulum ante διττόν ex optimis libris adiecimus, praesertim quum Aristoteles non dicat „medius terminus semper ambiguus est", sed „ambiguitas (τὸ διττόν), quam paralogismus habet, in medio semper termino posita est".

77 b 30 τὸ δὲ κατ. οὐ λέγεται πᾶν, quod hic addit, quia, si quod praedicatur universum praedicaretur, neque medius terminus quidquam haberet ambigui neque omnino fieret paralogismus, sed syllogismus verus: e. g. si recte praedicatur σχῆμα κατὰ παντὸς κύκλου, si etiam πᾶς κύκλος κατὰ τῶν ἐπῶν recte praedicaretur, syllogismus ὅτι τὰ ἔπη κύκλος verus esset. — Mathematica vero (ταῦτα vs. 30) mentis oculis quasi intuemur (valde simile est quod Kantio de mathematicis placuit). Non ita est in rebus dialecticis (ἐν τοῖς λόγοις), quae quum minus conspicua sint, ut non cerni velint, sed cogitari, facilius addubitantur et sententiarum diversitatem admittunt.

77 b 34 Quum exceptio quam facimus aut ipsa sit propositio aut eius locum tenere possit, propositio vero, ut ad demonstrandum idonea sit, universalis esse debeat, contra propositionem, qua ad inductionem conficiendam utitur adversarius — tali enim propositione, quippe quae ad res singulares pertineat quae sub sensus cadunt, in vera demonstratione omnino non est utendum —, quoniam neque necessaria neque universalis esse potest, exceptio facienda non est: inductio enim omnisa vera demonstratione aliena est.

77 b 40 διὰ τὸ λαμβάνειν. Cf. 43 b 36 τὰ πᾶσιν ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον· οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν et quae ibi diximus.

78 a 3 Ut syllogismus fieret in prima figura, quem Caeneus male facit in secunda, terminus maior esse deberet ἡ πολλαπλάσιος ἀναλογία, medius ἡ ταχίστη ἀναλογία, minor τὸ πῦρ. Quamquam autem interdum (scilicet si termini inter se convertantur) vera exit conclusio affirmans in secunda figura, tamen syllogismus non bene habet, quia conclusio non semper et necessario vera est: quare quum ipsa concludendi ratio in

his nihil conficiat quod necessario verum sit, non manifestum est (οὐχ ὁρᾶται vs. 6) ex ipso syllogismo, num in secunda figura colligere liceat quod cogimus an non liceat.

78 a 5 Quum interdum non fiat verus syllogismus ex iis quae syllogismi speciem habeant, difficilius est ad diiudicandum ex quibus propositionibus coactum sit quod syllogismus confecit (τὸ ἀναλύειν), quoniam quod verum est et e veris et e falsis propositionibus (v. Anal. pr. II. c. 2—4) colligi potest. Quod longe facilius esset, si quod verum esset non cogeretur nisi ex propositionibus veris: nam si esset *A* (significantur autem termino *A* propositiones, unde colligitur, termino *B* conclusio), sequeretur *B*, et si colligeretur *B*, hoc ex *A* conclusum esse necesse esset.

78 a 14 Demonstratio non amplificatur novis terminis mediis interiectis, sed ut progrediatur, novi qui adiiciuntur termini non interponi debent reliquis, sed apponi et extrinsecus assumi, ita ut non medium locum occupent, sed locos τῶν ἄκρων.

Cap. 13. *Ut et conclusionem veram esse* (τὸ ὅτι) *et quam ob causam vera sit* (τὸ διότι) *intelligatur, necesse est, ut et propositiones ex quibus demonstretur ipsae demonstrari nequeant et terminus medius ipsam causam proximam coniunctionis quae inter maiorem et minorem intercedat, exprimat: quod non fit* (28) *ubi vel ex effectu probatur* (b 13) *vel terminus medius externam tantum maioris cum minore quandam coniunctionem efficit.* 32 *Si res ipsa et causa rei ad diversas doctrinas pertinent, causam investigare doctrinae difficilioris est et accuratioris, cuius exemplar est mathematica.*

78 a 24 Si quod demonstratur ita demonstratur ut id ex quo colligatur non amplius probari possit per aliud, sed primam et proximam eius rei causam exprimat quae demonstretur, non solum verum esse quod probatum sit, sed etiam quam ob causam verum sit intelligitur. Sin autem accidit, ut probari quidem aliunde nequeat id per quod demonstratum sit, quamquam veram rei causam non exprimat, intelligitur quidem τὸ ὅτι, non intelligitur τὸ διότι. Namque si terminum *A* de termino *C* praedicari demonstratur medio *B* interposito et si *B* non causam exprimit ob quam *A* de *C* praedicetur, sed potius *A* causam significet ob quam *B* de *C* praedicari debeat,

ita tamen, ut effectus *B* e nulla alia causa provenire possit nisi ex causa *A*, h. e. ita ut non solum ex causa qualis effectus esse debeat, sed etiam ex effectu qualis causa sit colligere liceat — hoc est enim quod Aristoteles dicit *ἀντιστρέφειν* vs. 27 et *ἀντικατηγορεῖσθαι* vs. 28 — bene quidem procedit demonstratio, quamquam conclusio, quippe quae ex effectu, non ex causa probata sit, quam ob causam vera sit minime intelligitur, h. e. fit *συλλογισμὸς τοῦ ὅτι, οὐ τοῦ διότι.* Quae quidem demonstrandi ratio, quamquam a vera scientia aliena esse debet (nam non ex effectu, quem vs. 29 appellat *τὸ μὴ αἴτιον* et b 12 *τὸ ἀναίτιον*, causam, sed ex causa effectum vera demonstratio derivare debet, ut eadem via progrediatur qua procedendum esse ipsa rerum natura docet), tamen haud raro adhibetur, quoniam effectus a quo incipit facilius intelligitur (*γνωριμώτερόν ἐστι πρὸς ἡμᾶς* vs. 28) quam causa. — Cur planetae non splendeant exponitur de coel. 290 a 17 *ἡ γὰρ ὄψις ἀποτεινομένη μακρὰν ἑλίσσεται διὰ τὴν ἀσθένειαν. ὅπερ αἴτιον ἴσως καὶ τοῦ στίλβειν φαίνεσθαι τοὺς ἀστέρας τοὺς ἐνδεδεμένους, τοὺς δὲ πλανῆτας μὴ στίλβειν· οἱ μὲν γὰρ πλανῆτες ἐγγύς εἰσιν, ὥστ' ἐγκρατὴς οὖσα πρὸς αὐτοὺς ἀφικνεῖται ἡ ὄψις· πρὸς δὲ τοὺς μένοντας κραδαίνεται διὰ τὸ μῆκος, ἀποτεινομένη πόῤῥω λίαν.*

78 b 2 Omnes codd. excepto *n* quibuscum convenit quod vet. intp. Goth. praebet post *τὸ A* habent *καὶ τὸ A τῷ B τὸ μὴ στίλβειν*, quae Bkkus cum edd. prr. ita transposuit, ut ante *ὥστε* collocaverit; quod quomodo defendi possit non video. Nos, quum quae codices exhibeant non sana esse appareat, aliquid delendum quam singula verba transponenda esse facilius nobis persuadentes, verborum ordine qualem codices praebent servato omisimus verba *καὶ τὸ A τῷ B* quae in codd. leguntur post *τὸ A*: nam *τὸ A* per scribentis negligentiam repetitum in causa videtur fuisse, ut adiectum sit *τῷ B* et particula *καί* quam cod. *p* omisit. Etiam Boethii versionem pravam lectionem exhibere patet: videtur enim legisse *ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ B τῷ Γ τὸ μὴ στίλβειν, ὥστε καὶ τῷ Γ.*

78 b 11 *ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα . . .* In quibus vero syllogismis terminus medius non exprimit unam causam proximam ob quam maior de minore praedicetur, ex iis, quum non converti possit terminus medius cum maiore, verum quidem esse quod colligatur, si ex effectu, ut qui nobis sit notior, causa de-

monstretur, intelligemus, quamquam causa ob quam verum sit nos lateat.

78 b 13 ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω τίθεται. Denique syllogismum et verum esse et quam ob causam verus sit non simul intelligitur ex iis, in quibus terminus medius extrinsecus assumitur, h. e. quorum terminus medius nihil est nisi vinculum quoddam externum, quo terminus maior cum minore copuletur — non de secunda et tertia syllogismorum figura hic sermonem esse ut evinceret, frustra laboravit Philoponus: nam quae habentur vs. 32 κατὰ τὴν τῶν μέσων θέσιν de secunda et tertia figura haec accipienda esse aperte docent, cum quibus praeterea cf. quae leguntur cap. 14 — docet enim in his terminus medius (ἡ τοιαύτη αἰτία vs. 23) coniunctum quidem cogitandum esse maiorem cum minore (logice coniunctum esse, quod dicunt), quamquam quae ratio in rerum natura (physice vel metaphysice) inter eos obtineat minime patefacit. Quare addit Aristoteles vs. 28 eodem fere modo rem se habere in iis quae dicantur καθ' ὑπερβολήν, h. e. in iis quae ex causa longius remota et nimis quaesita tanquam ex causa propria et proxima probentur. Biese I. p. 273. not. 1 cum hoc loco conferri iubet Diog. Laert. I, 103 ibique Menag. p. 60.

78 b 32 Quid quaeque res sit et quae sit eius causa aut eadem disciplina investigat aut diversae, quarum altera (ἡ τοῦ ὅτι) minus exacta subiecta est alteri (τῇ τοῦ διότι), quae ab experientia per sensus comparata remotior in ratione sola posita est. Unde facile intelligitur, quod aliis locis (v. cap. 27) non in omni disciplina eandem quaerendam esse subtilitatem Aristoteles ostendit: v. Ritter Gesch. der Phil. III. p. 69 coll. p. 45. not. 2. 1328 a 20 οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖ ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν γιγνομένων διὰ τῆς αἰσθήσεως. 995 a 15 τὴν δ' ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον, ἀλλ' ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην. διόπερ οὐ φυσικὸς ὁ τρόπος· ἅπασα γὰρ ἴσως ἡ φύσις ἔχει ὕλην. 1078 a 10 ὅσῳ δὴ ἂν (εἴη ἐπιστήμη) περὶ προτέρων τῷ λόγῳ καὶ ἁπλουστέρων, τοσούτῳ μᾶλλον ἔχει τἀκριβές· τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν ἐστίν. ὥστε ἄνευ τε μεγέθους μᾶλλον ἢ μετὰ μεγέθους, καὶ μάλιστα ἄνευ κινήσεως. ἐὰν δὲ κίνησιν, μάλιστα τὴν πρώτην· ἁπλουστάτη γάρ, καὶ ταύτης ἡ ὁμαλή. 982 a 26 ἀκριβέσταται δὲ τῶν ἐπιστημῶν αἳ μάλιστα τῶν πρώτων εἰ-

σίν· αἱ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι τῶν ἐκ προσθέσεως λαμβανομένων (de quo v. quae dicemus ad 81 b 3), οἷον ἀριθμητικὴ γεωμετρίας. 1094 b 24 πεπαιδευμένου γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται· παραπλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν. Ib. 13 τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς δημιουργουμένοις. 1104 a 1 ἐκεῖνο δὲ προδιομολογείσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπῳ καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὀφείλει λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λόγοι ἀπαιτητέοι· τὰ δ' ἐν ταῖς πράξεσι καὶ τὰ συμφέροντα οὐδὲν ἑστηκὸς ἔχει, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινά. τοιούτου δ' ὄντος τοῦ καθόλου λόγου, ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα λόγος οὐκ ἔχει τἀκριβές.

78 b 35 τοιοῦτο, h. e. ἐν οἷς τὸ διότι καὶ τὸ ὅτι δι' ἄλλης ἐπιστήμης θεωρεῖται ἑκάτερον. — Vs. 39 συνώνυμοί εἰσιν: nam synonyma dicuntur quorum alterum alteri subiectum est ut generi species: v. quae diximus ad 1 a 6.

79 a 3 οὗτοι γὰρ... Quomodo fieri possit, ut eum qui scientiam universalem (τὴν τῶν αἰτίων ἀπόδειξιν) habeat, singula quaedam quae universali scientiae subiecta sint fugiant, docuit Anal. pr. II. c. 21, 67 a 9 — b 11. Namque quamquam singula non cognoscuntur nisi quatenus universali quadam scientia, quae ad illa transfertur, comprehenduntur (κέχρηται τοῖς εἴδεσιν vs. 7), tamen (ἕτερόν τι ὄντα τὴν οὐσίαν) ἡ οὐσία eorum non est universalis, sed singulare quiddam quod sub sensus cadit: scientia enim accurata et exacta (τὰ μαθήματα) speciem rerum universalem (τὰ εἴδη) mente sola cognoscit, materiam vero (τὸ ὑποκείμενον), quae sub hanc speciem cadat eamque induat, aut ipsa plane ignorat aut non cognoscit quatenus talis (certa quaedam materia, τόδε τι) est et sensibus subiecta, sed non cognoscit nisi quatenus speciem universalem refert et, ut ita dicam, in se suscepit. Brandis (Variet. lect. Arist. Abhh. der Berl. Akad. 1832) legi vult ἀλλ' οὐχ ᾗ γεωμετρικὰ καθ' ὑπ., quod Boethius habuit. At quum etiam nostra lectio bonum sensum praebeat, ne quid codicum auctoritati detrahere videremur, eam servavimus, praesertim quum alteram ex praecedente voce γεωμετρικὰ ortam esse haud sit veri dissimile.

79 a 10 Eandem rationem alia doctrina (physicam dicit) ad opticam habet, quam optica ad geometriam: retinae enim quae sit natura, physicus docet, causas ob quas talis sit, qualis est, ut oculum videntem faciat, opticus explorat, aut quatenus opticus est aut quatenus universalem eamque subtiliorem artis suae cognitionem sibi comparare eamque a primo fonte, unde fluat, derivare studet (κατὰ τὸ μάθημα). — Articulum ante κατὰ, quem omnes codd. praebent et Philoponus habet (schol. 221 b 3), servavimus. Eundem etiam editionum prr. nonnullae retinuerunt.

Cap. 14. Accurata doctrina prima potissimum figura utitur.

79 a 24 Quum quaeritur, quid aliqua res sit, quod respondetur, quum rei naturam exprimere debeat, neque negante propositione neque particulari exprimi potest: quare neque in secunda neque in tertia figura cogi potest. Cf. 90 b 3 sqq., ib. c. 4.

79 a 29 Quaecunque probantur per primam figuram demonstrari possunt, secunda vero et tertia, ut propositiones, ex quibus ipsae cogant, veras esse demonstrent (quod fieri debet ubicunque propositiones syllogismi demonstrationem admittunt), novis terminis mediis interpositis — quam quidem interpositionem Aristoteles significat verbis καταπυκνοῦσθαι et αὔξεσθαι — figuram primam non adhibere non possunt: illae igitur hac indigent, dum haec sine illis esse possit.

Cap. 15. Sunt etiam propositiones negantes quae demonstrationem non admittunt.

79 a 37 Demonstrationem admittit propositio negans *AB*, sive de termino *A* — sicut totum de parte quae illo continetur, v. 24 b 27 — praedicatur aliquid (*C*), quod non praedicatur de *B* (vs. 38 — b 1), sive de termino *B* praedicatur aliquid (*D*), quod non praedicatur de *A* (b 1 — 4. Vs. 3 cur Brandisius [Variet. lect. Arist.] scribendum putaverit τῷ δὲ *A* οὐδενὶ τὸ *Δ*, non intelligo), sive (b 5) de termino *A* aliud praedicatur, aliud de *B*. Ultimum quum non statim manifestum sit, quomodo probetur breviter exponamus. Namque si *E* de *A* et *F* de *B* praedicatur (ita ut utrumque sit ἐν ὅλῳ τινί), demonstrabitur propositio negans *AB*, si *F* non praedicatur de *E*: etenim *F* non praedicetur de *E*, *E* vero de *A*, *F* igi-

tur non praedicatur de *A*: quae quidem conclusio si coniungitur cum propositione „*F* praedicatur de *B*", consequitur *A* non praedicari de *B*: quod quum per syllogismum coactum sit, non ἀτόμως non praedicatur *A* de *B*.

79 b 6 Quod sumsit a 38 sq. et b 2 sq., iam fieri posse demonstrat: namque docet fieri posse, ut, si *A* de *B* non praedicetur, de *A* praedicetur aliud quod de *B* non praedicetur et vice versa. Namque si ponimus terminos *ΑΓΔ* ita comparatos esse, ut nihil commune habeant cum terminis *BEZ*, terminum *A* vero contineri termino *Θ*, etiam terminum *B* eodem genere contineri non posse patet. Item si *B* insit in genere *H*, terminum *A* in eodem inesse non posse apparet. — De iis quae dicantur σύστοιχα v. quae habet Biese I. p. 210. not. 3 et quae ipsi diximus ad 16 b 1. Elementa dicuntur σύστοιχα, quasi συστοιχεῖα: natura enim eorum, quatenus elementa sunt, ex quibus omnia constant, eadem est. 315 a 25 λέγω δὲ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτων. De coel. 302 a 29 ὁ μὲν γὰρ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ σύστοιχα τούτοις στοιχεῖά φησιν εἶναι τῶν σωμάτων. Dicuntur igitur σύστοιχα quae sunt κατὰ στοῖχον (324 b 31), h. e. quae natura eundem ordinem tenent (res vel notiones coordinatae quae dicuntur): quare συστοιχία 986 a 23 idem fere est quod συνδυασμός: dicit enim: ἕτεροι δὲ τῶν αὐτῶν τούτων τὰς ἀρχὰς δέκα λέγουσιν εἶναι τὰς κατὰ συστοιχίαν λεγομένας, πέρας καὶ ἄπειρον, περιττὸν καὶ ἄρτιον . . . Quod hic συστοιχίαν appellat, id aliis locis ἀντιστοιχίαν vocat: 894 a 19 ἀντιστοιχία τῶν ποδῶν, 708 b 8 et 13 ἀντίστοιχοι πόδες sunt pedes, quorum bini ex adverso stantes simul moventur. Explicari inde poterit, quas dicat 707 a 11 τὰς ἀντιστοίχους et τὰς συστοίχους τῶν κινήσεων ἀρχάς: namque αἱ ἀντίστοιχοι ἀρχαὶ erunt τὸ ἔμπροσθεν et τὸ ὄπισθεν, τὸ δεξιὸν et τὸ ἀριστερόν, τὸ ἄνω et τὸ κάτω, αἱ σύστοιχοι vero (collatis iis quae paullo infra dicemus de iis quae leguntur 448 a 16) τὸ ἔμπροσθεν, τὸ δεξιὸν et τὸ ἄνω, deinde τὸ ὄπισθεν, τὸ ἀριστερὸν et τὸ κάτω. Deinde dicuntur σύστοιχα quaecunque eodem genere continentur, sive eundem in hoc genere ordinem tenent, sive alterum alteri subiectum est (cf. quae diximus ad 66 b 19) — τὰ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ: quare dicit 1055 a 1 τὰ μὲν (τῶν ἐναντίων) τὸ γένος ἕτερα, τὰ δ' ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ τῆς κατηγορίας, ὥστ' ἐν ταὐτῷ γένει καὶ ταὐτὰ τῷ εἴδει. 1096 b 6 πιθανώτερον δ'

ἐοίκασιν οἱ Πυθαγόρειοι λέγειν περὶ αὐτοῦ, τιθέντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συστοιχίᾳ τὸ ἕν, h. e. *τὸ ἓν* eodem genere contineri putant, quo *τὸ ἀγαθόν*. Sic 189 a 1 philosophos, quorum alii calidum et frigidum, alii humidum et siccum, alii amorem et odium generationis principia faciant, dicit *ταὐτὰ λέγειν πως καὶ ἕτερα ἀλλήλων, ἕτερα μὲν ὥσπερ καὶ δοκεῖ τοῖς πλείστοις, ταὐτὰ δὲ ᾗ ἀνάλογον· λαμβάνουσι γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας*, h. e. in re universa consentiunt, in singulis discrepant: nam contraria generationis principia esse omnes volunt: *συστοιχίαν* enim quam hic intelligit Aristoteles est *τὸ ἐναντίον εἶναι, ἡ ἐναντίωσις*. Eundem fere sensum habet *συστοιχία* 319 a 15 *ὅσα οὖν μὴ οὐσίαν σημαίνει, οὐ λέγεται ἁπλῶς ἀλλὰ τὶ γίνεσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ὁμοίως ἐν πᾶσι γένεσις μὲν κατὰ τὰ ἐν τῇ ἑτέρᾳ συστοιχίᾳ λέγεται, οἷον ἐν μὲν οὐσίᾳ ἐὰν πῦρ ἀλλ' οὐκ ἐὰν γῆ, ἐν δὲ τῷ ποιῷ ἐὰν ἐπιστῆμον ἀλλ' οὐχ ὅταν ἀνεπιστῆμον.* In his *τὰ ἐν τῇ ἑτέρᾳ συστοιχίᾳ* sunt *τὰ καταφάσει δηλούμενα*, quibus opponitur altera *συστοιχία* quae complectitur *τὰ φθειρόμενα* s. *τὰ ἀποφάσει δηλούμενα*: altera *συστοιχία* generationem et compositionem, altera interitum et dissolutionem continet. Sic 1004 b 27 *τῶν ἐναντίων ἡ ἑτέρα συστοιχία στέρησις, καὶ πάντα ἀνάγεται εἰς τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν*, ubi quae per particulam *καί* adiecta sunt ea explicant quae praecesserunt. Item res se habet 1072 a 31: namque distinxit in iis quae antecesserunt *τὸ κινούμενον* et *τὸ κινοῦν*, quibus addit vs. 26 *τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητὸν κινεῖ οὐ κινούμενα*. Deinde pergit: *νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται, νοητὴ δὲ ἡ ἑτέρα συστοιχία καθ' αὑτήν*, h. e. *τῇ ἑτέρᾳ συστοιχίᾳ* (*τὸ κινοῦν* dicit: nam altera *συστοιχία* complectitur *τὸ κινούμενον*, quod illi opposuit), *αὐτῇ καθ' αὑτὴν ὑπάρχει τὸ νοητὴν αὐτὴν εἶναι*. Cf. Ritter Gesch. der Phil. III. p. 188. not. 2. et Biese II. p. 257. Quae quum ita sint, mirum esse non potest, quod, ubi significatio vocis *συστοιχία* minus prematur, etiam ea quae diversorum sensuum *ἐνέργειαν ἀνάλογον* efficiant, h. e. quibus diversi sensus afficiuntur *ἀνάλογον*, dicantur *σύστοιχα*: 448 a 16 *λέγω δ' οἷον τὸ γλυκὺ καὶ τὸ λευκὸν καλῶ σύστοιχα, γένει δ' ἕτερα*, cf. ib. vs. 14 *συστοίχως λεγόμενα* et 447 b 30, ubi causam indicat, cur haec appellentur *σύστοιχα*: dicit enim: *ὡς ἡ γεῦσις τὸ γλυκύ, οὕτως ἡ ὄψις τὸ λευκόν· ὡς δ' αὕτη τὸ μέλαν* (intell. *κρίνει*), *οὕτως ἐκείνη τὸ πικρόν*. In his iam non dicuntur *σύστοιχα*

quorum idem genus est, attamen ea in quibus utrisque mansit aliquid quod alteri cum altero commune sit, quamquam non nisi κατ' ἀναλογίαν, et hoc ipsum est id, propter quod appellantur σύστοιχα. — His expositis revertamur ad id, unde degressi sumus. Iam enim patet quae συστοιχίαι dici possint ἀλλήλαις ἐπαλλάττειν, eae scilicet, quae ita comparatae sint, ut quod altera contineatur ab altera non prorsus alienum esse possit, sed aliquid certe inter se commune habeant.

79 b 12 ἐὰν δὲ μηδέτερον ... Quum igitur, neque si terminus *A*, neque si terminus *B* solus in genere aliquo, quod de eo praedicetur, contineatur, neque si uterque in genere aliquo insit, *A* de *B* ἀτόμως negari possit, relinquitur, ut alter de altero ἀτόμως negetur, si neuter in genere aliquo insit: quare ἀμέσως non negatur alterum de altero, nisi ambo sint summa genera, ut neutrum alio genere contineatur. Nam si cogitur propositio negans *AB*, aut cogitur per secundum syllogismum figurae primae, in quo terminus minor (*B*) in genere aliquo inesse debet, aut (nam τὴν πρὸς τοῦτο πρότασιν vs. 17 propositionem minorem dicit) per duos primos figurae secundae syllogismos, ut aut *B* terminus minor (quod fit in primo), aut *A* maior (quod fit in secundo huius figurae syllogismo) in alio inesse debeat ut pars in toto.

79 b 20 ἀμφοτέρων δ' ... Adhuc de secunda figura loquitur, in qua quum non fiat syllogismus e binis propositionibus negantibus, h. e. si terminorum *AB* ea sit ratio, ut idem de utroque negetur, apparet propositionem negantem *AB* cogi non posse, si neuter terminus genere aliquo contineatur: nam si neuter in genere aliquo inest, quum de neutro quidquam affirmetur, idem de utroque praedicari vel de altero affirmari, de altero negari numquam poterit, sed negari utique debebit de utroque: unde apparet verum esse quod dixit vs. 12 sqq. — Vs. 17 et 21 restituimus quod meliores codd. praebent. γενέσθαι vs. 17 et Boethius et Pacii mss. habent, vs. 21 autem edd. Bkko priores veram lectionem exhibuerunt.

***Cap. 16.** Si propositio negans* **AB** *demonstrationem non admittit, syllogismi falsi, qui* **A** *de* **B** *praedicari cogit, aut utraque propositio falsa est* **(40)** *aut minor.* **80 a 6** *Si propositio affirmans* **AB** *non admittit demonstrationem, syllogismi falsi, per quem in prima figura* **A** *de* **B** *non praedicari cogitur, aut utraque*

propositio falsa est aut altera utra, 27 in secunda figura vero aut utraque falsa ex parte (33) *aut altera utra contraria vero.*

79 b 23 ἀγνοεῖ κατ' ἀπόφασιν qui rem aliquam prorsus ignorat, ἀγνοεῖ κατὰ διάθεσιν qui de ea fallitur. Idem discrimen est quod tetigit 77 b 25: alter enim dicitur ἀγνοεῖν τῷ ὅλως μὴ ἔχειν ἐπιστήμην, alter vero τῷ φαύλως ἔχειν s. τῷ φαύλην διάθεσιν ἔχειν.

79 b 25 αὕτη δ' ἐν μὲν... Orationem esse anacoluthon recte observavit Philoponus (schol. 222 b 13). Namque Aristoteles, postquam τὴν κατὰ διάθεσιν ἄγνοιαν per syllogismum fieri dixit, — bene enim perspectum habebat in doctrina Analytica, quippe quae esset de demonstratione, nonnisi de ea deceptione agendum esse, quae fieret per syllogismum — ipse se corrigens addit fieri quidem posse, ut ἡ κ. διάθ. ἄγνοια in iis quae demonstrationem non admittant etiam sine syllogismo fiat, sed hanc iam ab hoc loco alienam esse; in hac enim simpliciter (sine ratiocinatione) aliquid falsi pro vero sumi (ἁπλῆ ἡ ἀπάτη vs. 28). Iam vero quum per falsum syllogismum demonstravimus quod repugnat propositioni verae quae demonstrationem omnino non admittit, pluribus modis decepti esse possumus. Ac primum quidem decipimur, si propositio negans *AB* demonstrationem non admittit, nos vero propositionem affirmantem *AB* aliunde colligimus, quod fit, quum *A* de omni *C*, *C* de omni *B* praedicari ponimus: cuius quidem syllogismi utraque propositio falsa esse potest: nam si utraque falsa est, verae erunt propositiones „*A* de nullo *C*" et „*C* de nullo *B*", quae stare possunt cum eo quod ab initio sumsimus, terminum *A* ἀτόμως negari de *B*. Etenim ut ἀτόμως negetur *A* de *B*, neque *A* neque *B* in alio inesse poterunt ut partes in toto (v. supra vs. 12), quod minime contradicunt propositiones „*A* de nullo *C*, *C* de nullo *B*". Deinde (vs. 40) fieri etiam potest, ut propositio maior falsi syllogismi quem fecimus (*A* de omni *C*, *C* de omni *B*, ergo *A* de omni *B*) vera sit: nihil enim impedit quin neque *A* neque *B* alio genere contineantur, simul vero *A* de omni *C* recte praedicetur, dummodo *C* de *B* praedicari non verum sit: nam propositio minor vera esse non potest, quia, si neque *A* neque *B* in alio genere insunt (h. e. si propositio negans *AB* demonstrationem non admittit), propositio quae *C* de *B* prae-

dicari dicit non falsa esse non poterit: si enim vera esset, terminus *B* generi *C* subiectus esset.

80 a 3 *ὑπάρχει* **recte Alex. de praedicato universo intellexit, sive** affirmatur sive negatur: affirmatur enim *A* de *C*, negatur de *B* (79 b 29 sq.). Similem Aristotelis in negatione omittenda negligentiam notavimus ad 25 a 37 p. 378, 27 b 27, 63 b 33. Eundem sensum habet verbum *κατηγορῆται* quod sequitur. Dicit enim hoc. Si neque propositio affirmans *AC* neque propositio negans *AB* demonstrationem admittit, propositio *CB* negans esse debebit (*οὐδέτερον οὐδετέρῳ ἔσται*). Veruntamen non refert utrum illae propositiones demonstrari possint an non: nam etiam si possint, propositio *CB* negans non esse non poterit: unde apparet (hoc autem reticuit Aristoteles, quippe quod manifestum sit) propositionem *CB*, si *AC* vera sumta sit et affirmans, falsam utique sumi debere (affirmantem sc.), ut fiat deceptio, qua propositionem *AB* affirmantem esse per syllogismum demonstravisse putemus: nam si vera sumitur *CB* et negans, deceptio, qua propositionem *AB* affirmantem esse opinemur, accidere non potest propterea, quod ex affirmante *AC* et negante *CB* efficeretur conclusio negans *AB*. — Lectionem difficiliorem *πρῶτον* quam vet. intp. Goth. et nonnullae edd. Pacio priores servant ex optt. codd. restituimus, de quo cf. quae diximus ad 66 b 20. Versum 5 quem Boethius, vet. intp. et Philop. habuerunt, quamquam in optt. libris non legitur, eiicere non ausi sumus. Quod cur non fecerimus, ex iis patebit quae supra diximus.

80 a 6 In iis quae praecesserunt falsa conclusio erat affirmans. Iam ponamus propositionem affirmantem *AB* veram esse et demonstrationem non admittere. Si igitur in prima figura fit conclusio negans *AB*, coacta erit ex propositionibus „*A* de omni *C* negatur, *C* de omni *B* affirmatur", quae ambae falsae non esse non possunt: sunt enim falsae, si *A* non solum de *B* (quod ab initio sumsimus), sed etiam de *C* *ἀτόμως* affirmatur — nam *C* de omni *B* praedicari non poterit, si propositio quae *A* de omni *B* praedicari dicit, vera est, sed demonstrationem non admittit, ita ut *B* in nullo alio genere inesse possit nisi in genere *A* — h. e. si *B* et *C* in eodem genere *A* duae species sunt eiusdem ordinis (*ἀντιδιῃρημένα*). Potest etiam altera utra falsa esse. Namque primum vera sit propositio negans *AC*, ab initio autem sumsimus *A* de *B* *ἀτόμως*

praedicari, unde apparet propositionem minorem, *CB*, quae in secundo syllogismo figurae primae affirmans esse debet, ut colligatur quod velimus „*A* non praedicari de *B*", falsam non esse non posse: nam *C*, de quo omni negatur *A*, de *B* praedicari non potest (vs. 18). Etenim si *C* de *B* recte praedicaretur, quum *A* de *B* ἀτόμως praedicetur, propositio negans *AC* vera esse non posset. Accedit, quod, si et propositio negans *AC* et affirmans *CB* verae essent, etiam conclusio negans *AB* vera esse deberet (quod repugnaret ei quod ab initio sumsimus). Consequitur igitur propositionem affirmantem *CB* falsam esse, si vera sit negans *AC*. — Quod dedit Bkk. vs. 18 ὑπάρχει pro ὑπάρχειν mendum putarem, nisi idem etiam in ed. minore legeretur. In nostra lectione codd. intpp. et edd. priores consentiunt. — Deinde (vs. 21) si *A* ἀτόμως praedicatur de *B*, etiam decipimur, si conclusionem negantem facimus *AB* ex propositione falsa *AC* eaque negante et vera *CB* eaque affirmante, quod fieri posse apparet, si *B* insit in genere *A* (idque ἀτόμως, ut ab initio sumsimus) et *A* in genere *C*: nam propositio maior, qua *A* de omni *C* negatur, quum de aliquo non negari debeat, siquidem *A* insit in genere *C*, falsa erit. Male hunc locum intellexit Philoponus (schol. 223 b 10 sqq.).

80 a 27 Si *A* de omni *B* ἀτόμως praedicatur, in secunda figura, ut colligatur *A* de nullo *B* praedicari, non ambae propositiones ita sumi possunt, ut vero contrariae sint (ὅλαι ψευδεῖς, cf. quae diximus ad 54 b 20 et ad 54 a 1): nam si *A* de omni *B* et *C* de omni *A* praedicatur, consequitur *C* de omni *B*; sin autem *A* de omni *B* et *C* de omni *B*, erit *A* de aliquo *C*. Non poterit igitur, si *A* de omni *B* praedicetur, quod verum esse ab initio sumsimus, tertium aliquid (*C*) de altero omni affirmari et de altero omni negari, quod postulat secunda figura. Iam si nihilominus tamen sumantur propositiones *CA* et *CB* (vs. 32), quales postulat secunda figura, altera de omni affirmabit, altera de omni negabit. At falsas eas esse et vero contrarias posuimus. Si igitur convertuntur in eas quae ipsis contrariae sunt, verae exibunt; at ne hoc quidem esse potest, quia eadem conclusio falsa proveniet, quum ex universali propositione affirmante facta sit universalis negans et vice versa. Non poterunt igitur ambae vero contrariae esse, ut conclusio falsa exeat.

80 a 33 Ex parte falsae erunt, si *CA* sumatur universalis et affirmans, *CB* vero universalis et negans vel (*ἀνάπαλιν τεθέντος τοῦ στερ.* vs. 37) *CA* universalis et negans, *CB* vero universalis et affirmans, quamquam et *CA* et *CB* particulares et affirmantes esse deberent, quod non adversari *τῷ τὸ A τῷ B ἀτόμως ὑπάρχειν* ex iis patet quae supra diximus.

80 a 38 Altera sola vero contraria (*ψευδὴς* enim et hic et in seqq. idem est quod *ὅλη ψευδής*) sumi poterit. Nam si *C* de omni *A*, etiam de omni *B* praedicabitur, quum ab initio sumserimus *A* de omni *B* praedicari *ἀτόμως*. Iam quum *CB* sumitur vero contraria, exit conclusio falsa *AB* universe negans. Deinde (b 2) si *C* de nullo *B*, etiam de nullo *A* praedicabitur: nam si praedicaretur de *A*, etiam de *B* praedicaretur: negatur autem de *B*, quare negabitur etiam de *A*. (Haec argumentatio facile intelligitur, si pro termino *A* genus, pro termino *B* aliquam speciem substituimus: verum eius fundamentum in eo est quod habuimus 53 b 12.) Quare si sumitur propositio vera „*C* de nullo *B*" et falsa „*C* de omni *A*", propositio falsa erit vero contraria. — Vs. 40 *ὑπάρχει* et codd. optimi et edd. priores habent omnes praeter Basil.

80 b 6 Quae de altero syllogismo figurae secundae dicuntur tam similia sunt iis quae praecesserunt, ut facile ex iis intelligantur.

Cap. 17. ***De propositionibus affirmantibus quae demonstrationem admittunt decipimur et vero termino medio utentes, si propositionem maiorem falsam sumimus,* 26 *et falso, si vel maiorem* 32 *vel utramque* 40 *vel minorem solam falsas sumimus.* 81 a 5 *In secunda figura, si altera utra propositio falsa sumitur.* 15 *Eadem ratione de propositionibus negantibus decipimur.***

80 b 17 Delendum putarem *ἢ μὴ ὑπάρχουσιν*, nisi omissio scribentium negligentiam prodere videretur propter *ὑπάρχουσιν* quod praecessit. Etiam versio Boeth. ista verba retinet. — Fallitur Philop. in eo quod dicit (schol. 224 a 14) *παραδέδωκε δὲ πρότερον* ... Ipse enim se redarguit per ea quae legimus schol. 224 b 25 sqq.

89 b 21 De *ἀντιφάσει* v. quae diximus ad 17 a 33. Hoc loco *ἀντίφασις* est *τὸ ἀληθὲς τὸ κατ' ἀντίφασιν τῷ ψευδεῖ ἀντικείμενον*.

80 b 25 *οὐ γὰρ ἀντιστρέφεται.* Propositionem *CB* non con-

vertere licebit in contrariam (de quo sensu verbi ἀντιστρ. diximus ad 25 a 6), quia, si propositio negans *CB* quae est minor, cum propositione *AC* sive affirmante sive negante coniungitur in prima figura, nihil omnino colligitur. Quare si per syllogismum primae figurae decipimur, falsa utique erit propositio maior, minor non erit.

80 b 26 Si terminus medius sumitur is, per quem recte demonstratur *AB*, qui syllogismo facto decipitur, propositionem maiorem falsam posuit; si alius terminus medius sumitur, deceptio pluribus modis fieri potest. Ac primum quidem, si maior falsa est, eodem modo decipimur atque iam expositum est. Deinde (vs. 32) etiam utramque propositionem falsam sumere licet, si terminus medius ponatur, qui a vera demonstratione alienus sit. Namque veri syllogismi conclusio affirmans *AB* coacta erat per terminum medium *C*. Iam si *A* recte praedicatur de omni *D* et *D* de nullo *B*, sumta falsa utraque propositione (*A* de nullo *D*, *D* de omni *B*) exit falsa conclusio *A* de nullo *B*. Nam altera propositione sola in contrariam conversa aut nihil omnino cogitur (intell. conversa maiore) aut (minore conversa) nihil falsi colligitur. Denique (vs. 40) si sumitur terminus medius *D*, qui a vera demonstratione alienus esse debeat, etiam propositio minor sola falsa esse potest, ut conclusio falsa exeat. Nam si et *A* recte negatur de omni *D* et *D* de omni *B*, quum sumimus *A* de nullo *D*, *D* de omni *B*, quod colligitur ex propositione maiore vera et minore falsa, falsum est. — Vs. 4 Brandis. (Variet. lect. Aristot.) scribi vult ψευδής, quod, quum emendatio et facilis esset et sensui conveniens, libenter recepissem, nisi obstaret codicum auctoritas.

81 a 5 Si *A* de omni *B* praedicari recte cogitur termino medio *C* interiecto, in secunda figura colligi non potest *A* de nullo *B* praedicari, quia, ut hoc cogeretur, aut *D* de omni *A* et de nullo *B* aut de nullo *A* et de omni *B* praedicari deberet, quod, quum *A* de omni *B* praedicetur, fieri nequit. Causam exposuit 80 a 27 sqq.

81 a 9 Sin autem altera utra propositio falsa sumitur, altera vera, *A* de nullo *B* praedicari in secunda figura cogi poterit. — Vs. 10 ex optt. codd. dedimus ὑπάρχοι, Bkk. cum edd. prr. ὑπάρχει.

81 a 15 Si *A* de nullo *B* praedicari recte demonstratur per ter-

minum medium *C*, propositionem minorem veram, maiorem falsam sumsit qui per eundem terminum medium *A* de omni *B* praedicari falso coegit. Eadem deceptio locum habet, si alio termino medio usus est. Causa est eadem quam exposuit 80b 17—32. Sin autem (vs. 24), ut faciamus falsam conclusionem „*A* de omni *B* praedicari", termino medio *D* utimur, qui a vera demonstratione alienus est, aut recte praedicatur *A* de *D* (vs. 25) aut non praedicatur (vs. 27). Iam si recte praedicatur *A* de *D*, ut prodeat falsa conclusio „*A* de omni *B*", falsa esse debebit propositio minor *DB* quae affirmat, quia etiam conclusio affirmat. Quae quidem deceptio locum habet, si *A* praedicatur de *D* et *B*, ita tamen, ut affirmetur de *D* et negetur de *B* (hanc enim vim esse τοῦ ὑπάρχειν (vs. 26), quam etiam habuimus 80a 3, bene animadvertit Philop. schol. 225a 8), *D* vero et *B* ita comparata sint, ut neutrum in neutro insit ut pars in toto. Sin autem (vs. 27) *A* recte negatur de *D*, propositio maior *AD*, ut falsa conclusio exeat eaque affirmans *AB*, non falsa sumi non poterit, minor *BD*, quae affirmans sumi debet, quia conclusio falsa fieri debet affirmans, et vera esse poterit et falsa. Nam cum vera conclusione negante *AB*, quam ab initio sumsimus, et negante propositione maiore *AD* stare poterit minor *DB* sive recte affirmans (cuius syllogismi exemplum habemus vs. 31) sive negans (vs. 32). — Vs. 29 dedimus quod ed. Sylb. et Casaub., Boethii versio et omnes codd. habent *ΔB* et ipsa res postulat: nam in propositione minore terminus medius *Δ* praedicatur de minore *B*: quare etiam invitis codd. plerisque eandem lectionem cum Boethio servavimus vs. 2, quamquam vs. 19 et Boethio et codd. invitis *AΓ* scribere non ausi sumus.

Cap. 18. *Propositiones universales, ex quibus comparatur scientia, inductione nituntur, quae fit ex iis quae sensibus percipiuntur.*

81a 38 Si sensus quidam deficeret, deficeret etiam inductio, quare etiam scientia quaedam deficeret: nam propositiones universales, quibus substructis scientia ut fundamento nititur, quamquam non demonstrantur, tamen firmantur, ut ita dicam, et stabiliuntur per inductionem. De inductione v. quae diximus ad 68b 15 et ad 71a 21.

81b 3 τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα sunt eae notionis cuiusque

partes quae cogitatione separari et a reliquis seiunctae considerari possunt eo sensu quo habuimus verbum ἀφαιρεῖσθαι 74 a 37. De ἀφαιρέσει optime disseruit Trdlbg. de an. p. 478 sqq. Quae sint τὰ ἐν ἀφαιρέσει ὄντα, ut dicit e. g. 429 b 18, intelligimus ex contrario: opponuntur enim τὰ ἐκ προσθέσεως, de quibus v. Biese I. p. 274. not., 431. not. 3. De coel. 299 a 16 τὰ μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνων (τῶν μαθηματικῶν intell.) ἀδύνατα συμβαίνοντα καὶ τοῖς φυσικοῖς ἀκολουθήσει, τὰ δὲ τούτοις ἐπ' ἐκείνων οὐχ ἅπαντα διὰ τὸ τὰ μὲν ἐξ ἀφαιρέσεως λέγεσθαι τὰ μαθηματικά, τὰ δὲ φυσικὰ ἐκ προσθέσεως, h. e. διὰ τὸ τοῖς φυσικοῖς μὲν ὕλην προσεῖναι, τοῖς μαθηματικοῖς δὲ μή. Eundem sensum habet τὸ ἐκ προσθέσεως 982 a 27, quem locum adscripsimus ad 78 b 32, cf. 87 a 35. De rebus mathematicis copiosius dicit 1061 a 28 ὁ μαθηματικὸς περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τὴν θεωρίαν ποιεῖται· περιελὼν γὰρ πάντα τὰ αἰσθητὰ θεωρεῖ, οἷον βάρος καὶ κουφότητα καὶ σκληρότητα καὶ τοὐναντίον, ἔτι δὲ καὶ θερμότητα καὶ ψυχρότητα καὶ τὰς ἄλλας τὰς αἰσθητὰς ἐναντιώσεις, μόνον δὲ καταλείπει τὸ ποσὸν καὶ συνεχές, τῶν μὲν ἐφ' ἓν τῶν δ' ἐπὶ δύο τῶν δ' ἐπὶ τρία, καὶ τὰ πάθη τὰ τούτων ᾗ ποσά ἐστι καὶ συνεχῆ, καὶ οὐ καθ' ἕτερόν τι θεωρεῖ, καὶ τῶν μὲν τὰς πρὸς ἄλληλα θέσεις σκοπεῖ καὶ τὰ ταύταις ὑπάρχοντα, τῶν δὲ τὰς συμμετρίας καὶ ἀσυμμετρίας, τῶν δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὅμως μίαν πάντων καὶ τὴν αὐτὴν τίθεμεν ἐπιστήμην τὴν γεωμετρικήν. Mathematica non χωριστὰ esse (de quo v. quae diximus ad 1 a 25) probat Met. *M.* c. 2 et 3, attamen cogitantur ὡς κεχωρισμένα, h. e. cogitatione separari debent et seiungi a materia: 431 b 12 τὰ δὲ ἐν ἀφαιρέσει λεγόμενα νοεῖ (ὁ νοῦς) ὥσπερ ἂν εἰ τὸ σιμόν, ᾗ μὲν σιμόν, οὐ κεχωρισμένως (causa in eo est quod habemus 1030 b 30 διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι εἰπεῖν τὸ σιμὸν ἄνευ τοῦ πράγματος οὗ ἐστὶ πάθος καθ' αὐτό· ἔστι γὰρ τὸ σιμὸν κοιλότης ἐν ῥινί: unde apparet cur dicat 1031 a 4 τὸ δ' ἐκ προσθέσεως λέγω ἐν οἷς συμβαίνει δὶς τὸ αὐτὸ λέγειν, nam (1030 b 32) τὸ ῥῖνα σιμὴν εἰπεῖν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ δὶς τὸ αὐτὸ ἔσται εἰρημένον, ῥὶς ῥὶς κοιλή), ᾗ δὲ κοῖλον, εἴ τις ἐνόει ἐνεργείᾳ, ἄνευ τῆς σαρκὸς ἂν ἐνόει ἐν ᾗ τὸ κοῖλον. οὕτω τὰ μαθηματικὰ οὐ κεχωρισμένα ὡς κεχωρισμένα νοεῖ, ὅταν νοῇ ἐκεῖνα. — Sententia nostri loci haec est. Universales propositiones omnes inductione comparantur, quum etiam in iis, quae a sensibus maxime aliena videntur et quae, ut

mathematica (τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως), cogitatione separantur a materia quacum coniuncta sunt, inductione probentur ea quae de genere (e. g. de linea vel de corpore mathematico), ad quod demonstratio pertineat, praedicentur καθ' αὑτά et cum eius natura coniuncta sint. Inductio autem iis nititur quae sensibus percipiuntur: nam res singulares sentiuntur, scientia vero rerum singularium non datur sine inductione, non datur inductio sine sensu.

Cap. 19. Si propositiones ipsae AB *et* BC, *ex quibus syllogismus factus est, demonstrari possunt, quaeritur num infinita esse possit terminorum series qui praedicentur de* C, *vel infinita terminorum series de quibus praedicetur* A, 82 a 2 *deinde num terminorum mediorum, qui interponendi sint inter* A *et* C, *numerus infinitus esse possit.* 9 *Eadem dubitatio locum habet in syllogismo negante,* 15 *locum non habet in iis propositionibus quarum termini converti possunt.*

81 b 18 τὸ κατὰ δόξαν et τὸ διαλεκτικῶς opponuntur τῇ ἀληθείᾳ, quod iam habuimus 46 a 9, de quo discrimine dicemus init. Topic.

81 b 21 Nostram lectionem et comprobant Boeth., vet. intp. Goth., Philop. (schol. 225 b 4—6) et edd. Bkko priores hoc solo discrimine, quod vet. intp. videtur legisse δοκεῖ δὲ μὴ εἶναι ἀναγκαῖον, ὃ ..., reliqui vero δοκεῖ δὲ μὴ εἶναι, ὃ ... Nos delendum putavimus εἶναι, quum facilius aliena manu addi quam eiici potuisse videatur: nam eiiciendi iusta causa cogitari vix potest. Lectio Bekkeri facilior, nostra difficilior est. Dicit enim hoc. Conclusio dialectica *AC* bene habet in syllogismo dialectico, si propositio *AB* terminum medium habere non v i d e a t u r, quamquam revera habeat, ut, cui propositum sit non ut scientiae speciem sectetur, sed ut veram sibi comparet scientiam, ei non acquiescendum sit in propositione *AB*, sed ipsam demonstrare debeat.

81 b 25 κατὰ συμβεβηκός, de quo v. quae diximus ad 43 a 34.

81 b 27 ὁ μὲν γὰρ ... h. e. ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος (διὰ τὸ χωριστόν τι εἶναι καὶ καθ' αὑτό) οὐχ ἕτερόν τι ὢν ἢ ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, τὸ δὲ λευκὸν (cf. 73 b 6) διὰ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι (v. 1 a 24) ἕτερόν τι ὂν λευκόν ἐστιν, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι λευκῷ.

81 b 31 Exspectabas ut diceret καὶ οὐκ ἔστω ... Indicativum

posuit, quia in mente adhuc habebat indicativum ὑπάρχει qui praecessit. Similem constructionis negligentiam, qua quae sequuntur conformata sunt ad ea quae proxime antecesserunt, habemus 216 b 25 εἰ δὲ τοῦτο μὴ εἴη, ἢ ὅλως κίνησις οὐκ ἔσται ἢ κυμανεῖ τὸ ὅλον, ὥσπερ ἔφη Ξοῦθος, ἢ εἰς ἴσον μεταβάλλειν ὕδωρ καὶ ἀέρα. 317 a 18 ἀλλ' οὐχ ἡ ἁπλῆ καὶ τελεία γένεσις συγκρίσει καὶ διακρίσει ὥρισται, ὥς τινές φασιν, τὴν δ' ἐν τῷ συνεχεῖ μεταβολὴν ἀλλοίωσιν. 667 b 30 διὰ μὲν οὖν τὸ ἐν ἑνὶ εἶναι μορίῳ τὴν αἰσθητικὴν ἀρχὴν καὶ τὴν τῆς θερμότητος καὶ ἡ τοῦ αἵματος (exspectabas καὶ τὸ αἷμα) ἀπὸ μιᾶς ἐστὶν ἀρχῆς.

81 b 32 ἆρ' οὖν τοῦτο, intell. τὴν ἄνω ὁδόν (cf. 82 a 23), h. e. τὸ ἄλλο ἄλλου κατηγορεῖσθαι, ὥστε τὸ *B* τοῦ *Γ*, τὸ *Z* τοῦ *B*, τὸ *E* τοῦ *Z* καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. — Vs. 39 ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ. Exspectabas ἀλλ' ᾧ ἄλλο. Eandem structurae negligentiam notavimus ad 25 b 35.

82 a 2 Tres sunt igitur quaestiones quas hic proponit, primum, num in propositionibus *AB BΓ* infinita sit series τῶν ἑπομένων τῷ *Γ*, ut, si a termino *Γ* incipias, pervenire non possis ad terminum *A*, deinde num infinita sit series eorum οἷς ἕπεται τὸ *A*, ut ei qui a termino *A* incipiat procedere non liceat usque ad terminum *Γ*, denique num spatium quod interiectum sit inter terminum *A* et *Γ* nonnisi infinito terminorum mediorum numero interposito expleri possit: debet enim expleri, ut proveniat conclusio. Apparet autem tertia quaestione contineri reliquas. Signis has quaestiones sic exprimere licet:

Γ . . . *A* (ἄνω), *A* . . . *Γ* (κάτω), *A* . . . *Γ*.

82 a 7 εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται: de qua re quid statuendum sit, vidimus cap. 3. — Vs. 8 πρὸς ἄλληλα περαίνεσθαι dicuntur quorum termini medii non infiniti sunt, ut sive uno sive pluribus terminis mediis interiectis maior cum minore continua ratiocinatione connectatur in conclusione. — Quae Albertus Magnus habet de vs. 10 corrupta esse apparet: dicit enim: „Unde quidam libri habent sic: Et si *A* non inest in *B*, nulli autem primo: aut erit aliquid infra, cui priori non inest, ut si est proprium *C*, quod in *B* est omni, et iterum hoc in alio etiam priori, ut si *C* est, quod est in omni *C*, et namque aut infinita sunt, quibus non inest prioribus aut statur?" Quibus addit: „Et haec littera melior est et est translatio Ioannis a Graeco facta, sicut translatio Boethii".

82a15 Si plures termini inter se convertuntur, eodem quisque iure praedicatur de reliquis, quo reliqui de ipso: quare in his neque alterum altero πρότερον est neque ὕστερον, sed et quatenus praedicantur et quatenus orationi subiiciuntur (ταύτῃ γε vs. 17, h. e. ᾗ ἀντικατηγορεῖται) nullum eorum discrimen est, sive quae praedicantur infinita sunt sive et quae praedicantur et de quibus praedicantur, quamquam excipienda sunt quae recte (κατὰ φύσιν) et quae per abusum (παρὰ φύσιν) praedicantur: nam haec etiam si inter se convertantur, tamen non eodem iure praedicantur utraque, sed alterum πρότερον erit altero, alterum ὕστερον. — Vs. 16 dedimus quod et sensus aperte postulat et Boethii et intp. Goth. versio habet. Bkkus codicum auctoritate motus veram lectionem, quam ante eum omnes edd. exhibuerunt, non recepit.

Cap. 20. Si est aliquid summum quod praedicatur et aliquid infimum, de quo, terminorum mediorum series infinita esse non potest.

82a24 Si numerus terminorum mediorum, qui inter *A* et *Z* interiiciendi sunt, infinitus esset, neque ab *A* ad *Z* neque a *Z* ad *A* procedere liceret, quod absurdum esset: sumsimus enim praedicari *A* de *Z*. Qua in re nihil refert, si quis terminos quarundam propositionum huius seriei ita cohaerere dicat, ut non detur novus terminus qui medius inter eos interponi possit, sicut AB, BB' et $B'B''$ in serie $ABB'B''\ldots Z$, quae ita comparata sit, ut *A* et B'' non alios terminos medios habeant praeter *B* et B', quamquam infinitus sit numerus eorum quibus coniungantur B'' et *Z*. — Apparet inde quod dicat vs. 34 ἀφ' οὗ δὴ πρῶτον ἄπειρα, sicut in illa serie inde a termino B'', εἴτ' εὐθὺς (sive iam inde a termino *A*) εἴτε μὴ εὐθύς (sive inde a termino B'').

82a31 Restituimus quod sensus flagitat *ABZ*, quamquam codices omnes aut praebent *ABΓ* (quod probavit Brandis. Variet. lect. Arist.) aut *AB*, quae ab hoc loco aliena esse iam inde apparet, quod littera *Γ* neque in iis reperitur quae proxime sequuntur neque in iis quae praecesserunt. Codicum error a versionibus latinis ortus videtur: namque et Boethius et vet. intp. lat. habent *ABC*, quod hoc loco graece vertendum est *ABZ*, quia eaedem versiones vs. 25, 27—29 et 33 litteram *Z* littera *C* reddiderunt. Quod vero sensum hanc lectionem flagitare diximus, facile inde elucet, quod littera *B* non unum

terminum significat, sed (quod Aristoteles ipse dixit vs. 25) omnes quicunque medii interponendi sint inter A et Z, ut series quam supra habuimus $ABB'B''\ldots Z$ Aristoteli exprimenda sit $AB\ldots Z$. Quae quum ita sint, hanc lectionem restituere non dubitavimus.

Cap. **21.** *Si conclusionis affirmantis non infinitus est terminorum mediorum numerus, neque negantis erit:* b 5 *neque enim in prima figura*, 13 *neque in secunda*, 22 *neque in tertia*, 29 *neque si omnes coniungantur*, *infinitus datur terminorum mediorum numerus.*

82b5 Si cogitur in prima figura A de nullo B, B de omni C, ergo A de nullo C, propositio minor, quia affirmans est, non infinitos terminos medios habebit: hoc est enim quod ab initio sumsimus. Relinquitur igitur ut maior „A de nullo B" per alios terminos medios cogatur in prima figura: quod ut fiat (cf. 82 a 10—13), A de nullo D et D de omni B praedicari debebit; deinde A de nullo E vel alio quocunque termino et E de omni D, ut terminorum series haec exeat: A de nullo ... EDB, in qua quum non infinitus sit numerus eorum quae de termino B praedicantur (... ED) — affirmantur enim —, etiam eorum de quibus non praedicatur A series finita erit (est enim eadem ... ED). Unde apparet ferri non posse quod Boeth., vet. intp. et omnes edd. tuentur: primum enim recte observat Philop. (schol. 227 a 5) τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδόν hoc loco de affirmantibus propositionibus dictum esse (nam in serie A de nullo ... EDB ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδὸς incipit a termino B), probat autem Aristoteles propositionum negantium non infinitos esse terminos medios, si affirmantium finiti sint, demonstrat igitur ὅτι, ἐπεὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ἵσταται ὁδός, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω (quae ex propositionibus negantibus constat: incipit enim a termino A) στήσεται. Deinde nostram lectionem veram esse docent quae sequuntur καὶ ἔσται τι πρῶτον ᾧ οὐχ ὑπάρχει (τὸ A intell.): quibus verbis ea quae proxime praecesserunt (ἡ ἐπὶ τὸ κάτω στήσεται) explicari nemo erit qui neget. Nam si quis dicit esse aliquid de quo primo negetur A, τὴν κάτω ὁδὸν finitam esse contendit: nam ἡ κάτω ὁδὸς ab eo incipit quod praedicatur, transit ad ea de quibus praedicatur. Denique nostram lectionem etiam id comprobat quod dicit vs. 21 τῷ ἀνωτέρῳ.

82 b 13 In secunda figura syllogismus negans fit hoc modo: *B* de omni *A* et de nullo *C*, ergo *A* de nullo *C*. Alio termino medio interposito propositio minor *B* de nullo *C* aut in prima figura (*διὰ τοῦ ἄνω τρόπου* vs. 15) demonstrabitur, in qua terminos medios infinitos esse non posse iam exposuimus, aut in secunda aut in tertia. In secunda autem demonstrabitur, si propositio quaedam affirmans assumitur (*εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ B* vs. 18) hoc modo: *D* de omni *B* et de nullo *C*, ergo *B* de nullo *C*. Deinde (vs. 19) ut demonstretur propositio negans, qua modo usi sumus, *D* de nullo *C*, alius terminus assumi debebit qui affirmetur de *D*, negetur de *C*. Quare quum syllogismus negans propositione affirmante, cuius demonstratio non infinita est, semper indigeat, neque propositionis negantis demonstratio infinita esse potest.

82 b 21 *τῷ ἀνωτέρω*, h. e. *ἵσταται ἐν τῇ ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδῷ*. Dativus negligentius positus est et eadem fere ratione explicandus qua **177 b 3** *τῇ προσῳδίᾳ λεχθέν*. **788 b 34** *εἰσὶ δ' ἐλάττους οὗτοι τῷ μεγέθει τῶν γομφίων*. **786 b 33** *τῷ μὲν γὰρ γένει ὀρθῶς ἔοικε λέγεσθαι τὸ βαρὺ ἐν μεγέθει τινὶ εἶναι τοῦ κινουμένου*. **686 b 27** *αἴτιον δ', ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ὅτι ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ πολλῷ δὴ δυσκίνητός ἐστι καὶ σωματώδης*. **755 b 12** *οἴονται γὰρ διαφέρειν τῶν νομιζομένων ἀρρένων τοὺς θήλεις αὐτῶν ὥσπερ τῶν φυτῶν, ἐν ὅσοις τὰ μὲν καρποφορεῖ τὸ δ' ἄκαρπόν ἐστιν . . . ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἰχθῦς πλὴν τῶν σελαχῶν· τούτοις γὰρ οὐκ ἀμφισβητοῦσιν*. **694 b 27** *οἱ μὲν παχύτερον ἔχοντες (αὐχένα) πέτονται ἐκτεταμένῳ τῷ αὐχένι, οἱ δὲ λεπτὸν καὶ μακρὸν συγκεκαμμένῳ*. **774 a 23** *διὰ δὲ τὸ μὴ τὸ σῶμα μέγεθος ἔχειν, ἀλλὰ πλείονι λόγῳ τὴν κάθαρσιν ὑπερβάλλειν τῆς εἰς τὸ κύημα τροφῆς, δύναταί τε συνίστασθαι ζῷα καὶ ὕστερον καὶ ταῦτ' ἐκτρέφειν*. **745 a 30** *πλείονι γὰρ λόγῳ καθαιροῦνται (οἱ ὀδόντες) τῆς αὐξήσεως*. **889 b 25** *οὐδὲ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἀεὶ μέλαιναι (αἱ οὐλαί), ἀλλ' ἀποκαθίστανται τῷ χρόνῳ*. Quare quamquam plerumque Aristoteles dicit *ἴσα τὸν ἀριθμόν* (e. g. **89 b 23**), occurrit tamen etiam *ἴσα τῷ ἀριθμῷ* **680 b 4** al. **889 b 27** (coll. 33) *διὰ τί ὁ νάρθηξ τὰ κύκλῳ τῆς πληγῆς ποιεῖ ἐρυθρά, τὸ δὲ μέσον λευκόν;*

82 b 22 Iam in tertia figura negetur *C* de *B*, *A* vero praedicetur de omni *B*, unde cogitur *C* de aliquo *A* non praedicari, cuius syllogismi propositio maior „*C* non praedicatur de *B*"

aut in prima vel secunda (*διὰ τῶν ἄνω εἰρημένων* vs. 24, *ἐκείνως* vs. 25) aut in tertia (*ὁμοίως*) demonstratur. Si in tertia, propositio affirmans *BE* coniungi debebit cum propositione negante de parte *CE*, quae si ipsa demonstratur, item propositio quaedam affirmans assumi debebit (*καὶ τοῦτο πάλιν ὁμοίως* vs. 26). Unde apparet propositionis negantis demonstrationem desinere, si deficiant propositiones affirmantes. Tertia figura autem ab ambabus primis eo differt, quod in his, si propositio negans novo termino medio interiecto demonstratur, series terminorum mediorum *ἐπὶ τὸ ἄνω* procedit, in tertia vero *ἐπὶ τὸ κάτω*, quia in hac, si novus terminus medius adiicitur, non praedicatur de alio, sed semper aliud de ipso, h. e. novus terminus *οὐκ ἄνω προβαίνει, ἀλλὰ κάτω*.

82 b 32 Quum et figurarum et terminorum, qui in quaque medii interponi possint, finitus sit numerus, finitus autem in finitum multiplicatus finitum numerum efficiat, propositionum quibus demonstratio utitur finitus semper erit numerus. Verbum *πεπερασμενάκις* non ferendum putavit Buhle (cf. tamen *ἰσάκις* quod usu receptum est, 193 a 28 *ἀπειράκις*), qui ex iis quae dicit Philop. (schol. 227 a 27) „*πεπερασμένως πολλάκις*" hoc verbum consutum esse coniecit. At lectionem nostram, quam omnes fere codd. tuentur, etiam Boethii et vet. intp. lat. auctoritas confirmat.

82 b 35 *λογικῶς μὲν θεωροῦσιν* ... v. Brandis Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon in Abhh. der Berl. Akad. hist.-phil. Cl. 1833. p. 258. not. H. Rassow Aristotelis de notionis definitione doctr. Berol. 1843. p. 19. not. Opponitur *τῷ λογικῶς τὸ ἀναλυτικῶς* 84 a 8 (cf. 88 a 19, 86 a 22 ibique Philopon.), accurata demonstratio, quae veris ipsius rei principiis nititur, ei quae probabili quadam ratiocinatione contenta est. Quare haud male Biese I. p. 261 *λογικῶς* vertit „aus allgemeinen Gründen", *ἀναλυτικῶς* „aus den wesentlichen Bestimmungen des Beweises". 1029 b 13 *καὶ πρῶτον εἴπωμεν ἔνια περὶ αὐτοῦ λογικῶς, ὅτι ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἕκαστον ὃ λέγεται καθ' αὑτό.* 1041 a 28 *φανερὸν τοίνυν ὅτι ζητεῖ τὸ αἴτιον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὥς εἰπεῖν λογικῶς.* 1030 a 25 *ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος λογικῶς φασί τινες εἶναι τὸ μὴ ὂν οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ μὴ ὄν.* 1069 a 28 *τὰ γὰρ γένη καθόλου ἃ φασιν ἀρχὰς καὶ οὐσίας εἶναι μᾶλλον διὰ τὸ λογικῶς ζητεῖν*, cf. 264 a 8.

Unde fit ut λογικὸν idem fere sit quod διαλεκτικόν (cf. quae dicemus init. Topic., Biese I. p. 47), id quod non ad ipsam veritatem pertinet, sed ad disserendi artem, qua sententiam sive veram sive falsam defendimus: quare dicit 1087 b 20 διαφέρει δὲ τούτων οὐθὲν ὡς εἰπεῖν πρὸς ἔνια τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ πρὸς τὰς λογικὰς μόνον δυσχερείας, ἃς φυλάττονται διὰ τὸ καὶ αὐτοὶ λογικὰς φέρειν τὰς ἀποδείξεις. 129 a 30 λογικὸν δὲ τοῦτ' ἐστὶ πρόβλημα πρὸς ὃ λόγοι γένοιντ' ἂν καὶ συχνοὶ καὶ καλοί. 162 b 27 εἰ μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν ἐνδόξων δὲ (ὁ λόγος περαίνεται), λογικός. Apparet inde quo sensu 93 a 15 λογικὸς συλλογισμὸς opponatur verae demonstrationi (ἀποδείξει), quamquam 1355 a 13, ubi dicit δῆλον δ' ὅτι ὁ μάλιστα δυνάμενος τοῦτο θεωρεῖν ἐκ τίνων καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, οὗτος καὶ ἐνθυμηματικὸς ἂν εἴη μάλιστα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τ' ἐστὶ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς, quum λογικὸς συλλογισμὸς et hic et in iis quae proxime sequuntur opponatur rhetorico syllogismo (ἐνθυμήματι), veram demonstrationem significare videatur. Saepius τὸ λογικῶς λέγειν idem fere est quod 252 a 5 expressit verbis ἔοικε τὸ οὕτω λέγειν πλάσματι μᾶλλον. 1082 b 3 λέγω δὲ πλασματῶδες τὸ πρὸς ὑπόθεσιν βεβιασμένον, h. e. τὸ λόγου χάριν (1011 b 2, 1280 b 8) s. λόγου ἕνεκα (1012 a 6) λεγόμενον. Quare ut opponitur τὸ πεπλασμένως τῷ πεφυκότως 1404 b 19 διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας, καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως, ita etiam τὸ λογικῶς τῷ φυσικῶς 316 a 11 ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τούτων ὅσον διαφέρουσιν οἱ φυσικῶς καὶ λογικῶς σκοποῦντες, quorum alteri res contemplantur, ut verbo utar nobis familiari, in concreto, alteri in abstracto. Idem discrimen τοῦ λογικῶς et τοῦ φυσικῶς habemus 204 b 4 et 10: quare 202 a 22 λογικὴν ἀπορίαν vocat dubitationem, quae non e rerum singularium (physicarum) contemplatione, sed e ratiocinatione sola orta est. Eodem fere sensu sibi opponuntur τὸ φυσικῶς et τὸ καθόλου. De coel. 280 a 32 πρὸς οὓς φυσικῶς μὲν περὶ τοῦ οὐρανοῦ μόνον εἴρηται, καθόλου δὲ περὶ ἅπαντος σκεψαμένοις ἔσται καὶ περὶ τούτου δῆλον. Ib. 283 b 17 καὶ φυσικῶς δὲ καὶ μὴ καθόλου σκοποῦσιν ἀδύνατον ἢ ἀΐδιον ὂν πρότερον φθαρῆναι ὕστερον, ἢ πρότερον μὴ ὂν ὕστερον ἀΐδιον εἶναι. Cf. 747 b 28 ἴσως δὲ μᾶλλον ἂν δόξειεν ἀπόδειξις εἶναι πιθανὴ τῶν εἰρημένων λογική· λέγω δὲ λογικὴν διὰ τοῦτο, ὅτι ὅσῳ καθόλου μᾶλλον,

προῤῥωτέρω τῶν οἰκείων ἐστὶν ἀρχῶν. Iam patebit ex iis quae diximus, quomodo intelligendum sit quod legitur de coel. 275 b 12 λογικώτερον δ' ἔστιν ἐπιχειρεῖν καὶ ὧδε. Cf. 1080 a 10 ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ διὰ λογικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων λόγων ἔστι πολλὰ συναγαγεῖν ὅμοια τοῖς τεθεωρημένοις. Apparet ex iis quae adscripsimus quo sensu post Aristotelem doctrinae physicae opposita sit λογική et quo iure e. g. Cicero (de finib. I, 7) λογικὴν dicat eam „philosophiae partem, quae sit quaerendi ac disserendi".

Cap. 22. Si cognosci potest quid aliqua res sit, infinita esse non possunt quae de ea praedicantur. 83 a 1 *Praedicatur autem alterum de altero aut sensu proprio aut per abusum.* 24 *Quae vere praedicantur aut quid res sit de qua praedicantur definiunt aut συμβεβηκότα sunt*, 30 *quae non per se consistunt, sed per id quod iis subiectum est.* 36 *Neque eorum quae quid res sit definiant neque τῶν συμβεβηκότων series infinita esse potest, quum ipsa categoriarum natura praedicandi infinitatem respuat.* b 32 *Si infinitus est numerus eorum quae praedicantur, non datur demonstratio*, 84 a 7 *quod rectius probatur ex ipsa eorum natura quae praedicantur καθ' αὑτά, ex qua apparet neque quae praedicentur infinita esse neque de quibus praedicentur*, 29 *neque terminorum mediorum seriem dari infinitam.*

83 a 1 Quod in sequentibus fusius explicat, id iam habuimus 73 b 6 et 81 b 24 sqq. Cf. quae diximus ad 2 a 20. — De pronomine ὅπερ vs. 7, 13 sqq. v. quae dicta sunt ad 49 a 18, ubi iis quae collegimus addenda sunt quae habentur 1007 a 31 τούτῳ γὰρ διώρισται οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκός· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν, ὅτι ἔστι μὲν λευκὸς ἀλλ' οὐχ ὅπερ λευκόν, cf. quae dicit Alex. in schol. ad 116 a 23. Quare hic Aristoteles vs. 7 dicit οὐθ' ὅπερ λευκόν τι ἐγένετο ξύλον, h. e. οὐκ ἔστι τὸ ξύλῳ εἶναι τὸ λευκῷ εἶναι· ὅταν γὰρ γένηται ξύλον, οὐχ οὕτως γίγνεται ὥστ' εἶναι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸ λευκὸν εἶναι.

83 a 9 οὐχ ὅτι ἕτερον ..., h. e. οὐ τοῦτο λέγω, ὥσπερ πρότερον (vs. 5), ὅτι ἕτερόν τι, ᾧ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι, λευκόν ἐστιν.

83 a 17 In aliis enuntiationibus id quod praedicatur etiam locum praedicati tenet, in aliis vero id de quo praedicatur: et in illis quidem vere praedicatur alterum de altero, in his non

nisi per abusum praedicatur. — Particula ἀεί vs. 19 coniungenda est cum adverbio ἁπλῶς quod sequitur.

83 a 24 τὰ μὲν . . . ὅσα δέ minus bene sibi respondent, sed talia frequentissima sunt apud Aristotelem. Sic 78 a 5 sibi respondent ἐνίοτε μὲν — ὁτὲ δέ. Idem habemus 360 b 2. 236 a 3 ἐν τῷ μὲν — ἐν δὲ τῷ. 353 b 27 τὰ μὲν — ταῦτα δέ. 386 a 26 ταῦτα μὲν — τὰ δέ. 682 b 31 ταῦτα μὲν — ἐκεῖνα δέ. 781 a 24 ἐνίοις μὲν — τοῖς δέ. Haud dissimile est quod habetur 756 a 9 ὅσῳ ἂν ᾖ ἐγγυτέρω ἡ θήλεια τοῦ τίκτειν, τότε πλείων καὶ ὑγρότερος ὁ θορὸς ἐν τῷ ἄῤῥενι ἐγγίνεται. Cf. 789 b 9 οἷον — οὕτως. Saepius etiam alterum membrum plane omittitur: 178 a 3 οὐ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει ὀξύτερον τὸ δὲ βαρύτερον ῥηθέν. 320 a 2 ὅταν δὲ μηδὲν ὑπομένῃ οὗ θάτερον πάθος ἢ συμβεβηκὸς ὅλως, γένεσις, τὸ δὲ φθορά. 772 a 1 γίνεται μείζων ὁ δ' ἐλάττων ἄνθρωπος καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ὁτιοῦν. Ex Platonis scriptis similia collegit Stallb. ad Protag. 330 A, ad Critiam 119 C.

83 a 34 Sin autem sunt ideae, ad demonstrationem conficiendam minime sunt idoneae, quia demonstratio esse nequit nisi sit ἓν κατὰ πολλῶν (cf. 77 a 6—8), illae vero, quum per se solae consistant (χωριστά εἰσιν), non possunt praedicari de aliis.

83 a 36 At, ait, fortasse erit qui terminos ex quibus propositiones constent, sive sensu proprio sive per abusum praedicetur alter de altero, inter se converti posse contendat, unde eorum seriem infinitam esse eliciat (cf. 82 a 15 sqq.): quod cur concedi non possit in sequentibus ostenditur. Tota argumentatio autem satis negligenter scripta est, quod in causa fuisse videtur, quod graeci interpretes loci sententiam non satis perspexerint. — Quum id quod praedicatur exprimere debeat quale sit id de quo praedicetur, termini propositionis inter se converti nequeunt: nam si v. c. *A* est qualitas τοῦ *B*, *B* non potest esse qualitas τοῦ *A*, quia, si esset, *B* qualitatis qualitatem exprimeret, quod ineptum esset. — Vs. 39 alio argumento allato neque infinitam dari terminorum seriem qui de aliis praedicentur neque eos converti posse probat. Ostendit enim eorum seriem infinitam esse non posse, neque si sensu proprio (ὡς οὐσία vs. 39) praedicentur, neque si alio modo quocunque. — Bene vidit Philoponus orationem esse ἀνακόλουθον: nam quum dixerit ἢ γάρ τοι ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται, pergere debebat b 10 ἢ ὡς ποιὸν ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν.

83 b 3 Exemplum dat τῆς ἄνω ὁδοῦ, vs. 4 τῆς κάτω.

83 b 9 ὡς μὲν δὴ ... Concludit priorem orationis partem dicens „quare si genus est alterum alterius, termini ex quibus propositio constat non poterunt converti: nam si converterentur, genus in se ipso ut in genere inesse deberet".

83 b 10 οὐδὲ μὴν ..., intell. ἀντικατηγορηθήσεται.

83 b 12 ἀλλὰ δὴ ὅτι ... Complectitur quod in ambobus orationis membris ostensum est: consequitur ex iis quae diximus non infinitam esse seriem eorum quae praedicentur, nam quae praedicantur aut substantiam exprimunt aut ad aliam categoriam quamcunque referenda sunt: finita sunt autem et quae singulis categoriis subiecta sunt (ταῦτα vs. 15) et categoriarum ipsarum numerus finitus est: τὰ δὲ πεπερασμένα πεπερασμενάκις ἀνάγκη πεπεράνθαι πάντα (82 b 32).

83 b 18 αὐτὰ δὲ αὑτῶν, h. e. ita vero, ut termini converti possint, alterum de altero praedicari negamus, nisi alter alterius naturam exprimat, h. e. nisi definitionem det alter alterius: in definitione enim quod praedicatur aequale esse debet ei de quo praedicatur.

83 b 24 Aliam lectionem Philoponus commemorat (schol. 229 b 13), quae explicationis gratia videtur adscripta esse. Recepimus ἄλλοις pro ἄλλου: illud enim et Boethius et omnes codd. habent. Mente intelligendum est ὑπάρχει, quod facile elicitur e verbo κατηγορεῖσθαι, quod habuimus vs. 21. ἄλλου correctum videtur propter id quod sequitur καθ' ἑτέρου, sed ἄλλοις praeferendum videtur etiam propterea, quod pergit καὶ ἄλλ' ἄττα, h. e. καὶ τούτων ἄττα. — Vs. 25 ὑπάρχειν, intell. εἰς ἄπειρον. — Vs. 26 ὅσα, h. e. τοσαῦτά ἐστιν ὅσα. — Vs. 27. Lectionem ἑκάστου quum etiam Boethius habuerit, retinuimus. ταῦτα, intell. τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἑκάστου, h. e. ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδός.

83 b 32 οὗτος, quem habuimus vs. 29, εἰ ἔστι τι οὗ πρῶτόν τι κατηγορεῖται καὶ τούτου ἄλλο. — Vs. 33 εἰ ὧν πρότερα ἄττα..., h. e. εἰ ταῦτα, ὧν πρότερα ἄττα κατηγορεῖται, διὰ τούτων τῶν πρότερον κατηγορουμένων αὐτὰ ἀποδείκνυται: e. g. si in syllogismo „AB, BD, ergo AD", C propius praedicatur de D et arctius cum ipsa eius natura coniunctum sit quam B, ut AD demonstrari et possit et debeat per syllogismum „BC, CD, ergo BD". Apparet inde demonstrationem compositam, qua ipsae propositiones ex quibus cogatur

novis syllogismis interiectis probentur, hic opponi demonstrationi simplici quae uno syllogismo perficiatur.

83 b 34 *οὔτε βέλτιον ἔχειν τοῦ εἰδέναι* significat quamcunque animi ἕξιν qua quis rem melius intelligere putet quam qui eam sciat per demonstrationem, ut si quis veritatem non per accuratam ratiocinationem se consecuturum putet, sed ipsis sensibus eam percipere vel etiam mentis oculis intueri (intellectuelle Anschauung) opinetur. Cf. quae diximus ad 72 a 34.

83 b 38 Iam si vera scientia demonstratione comparari potest, quae necessario vera sit, ut non pendeat ex aliis conditionibus quibuscunque, quae et esse possint et non esse, terminorum mediorum, quibus demonstratio utitur, numerus non erit infinitus: nam si esset, et omnia demonstrari possent et, quia infinitam demonstrationem perficere non liceret, quaedam demonstrari non possent, ut demonstratio non efficeret veram scientiam, sed hypotheticam, h. e. non cogeretur quod demonstratur ex propositionibus certis, sed ex propositionibus quae, quamquam ipsae demonstrari deberent, tamen pro certis sumtae essent. — Quid sit *τὸ ἐξ ὑποθέσεως* exposuimus ad 30 b 33, 32 b 8, 40 b 25. *ὑπόθεσις* hoc sensu est id, quod, quamquam per se non certum sit, tamen sumitur. Sic dixit 76 b 37 *τοῦτο (τὸ ξυνίεσθαι τοὺς ὅρους) δ' οὐχ ὑπόθεσις, εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν ὑπόθεσίν τις εἶναι φήσει.* Hoc loco vs. 38 *ὑπόθεσις* idem fere est quod significatur verbis *ἔκ τινῶν*, quae praecesserunt. Aliter idem exprimit 782 a 22 *τίνων δ' ὑπαρχόντων καὶ διὰ τίνας ἀνάγκας συμβαίνει τούτων ἕκαστον, δηλῶσαι τῆς μεθόδου τῆς νῦν ἐστίν.* 111 b 17 *σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος τὸ προκείμενόν ἐστιν, ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι.* 455 b 26 *λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως τὴν ἀνάγκην* (necessitatem aliunde suspensam), *ὅτι εἰ ζῷον ἔσται ἔχον τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἐξ ἀνάγκης τιν' ὑπάρχειν αὐτῷ δεῖ, καὶ τούτων ὑπαρχόντων ἕτερα ὑπάρχειν.* Trdlbg. Log. Untersuchungen II. p. 34 sq. De eadem necessitate loquitur 778 b 16 *ὀφθαλμὸν μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἕξει (τοιόνδε γὰρ ζῷον ὑπόκειται ὄν), τοιόνδε δὲ ὀφθαλμὸν ἐξ ἀνάγκης μέν, οὐ τοιαύτης δ' ἀνάγκης, ἀλλ' ἄλλον τρόπον, ὅτι τοιονδὶ ἢ τοιονδὶ ποιεῖν πέφυκε καὶ πάσχειν.* Quae Met. Δ. c. 5 de diversis necessarii notionibus disputat vocem magis quam rem illustrant iis exceptis quae in fine leguntur 1015 b 10 *τῶν μὲν δὴ ἕτερον αἴτιον τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι, τῶν*

δὲ οὐθέν, ἀλλὰ διὰ ταῦτα ἕτερά ἐστιν ἐξ ἀνάγκης. ὥστε τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἀναγκαῖον τὸ ἁπλοῦν ἐστίν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πλεοναχῶς ἔχειν, ὥστ' οὐδὲ ἄλλως καὶ ἄλλως· ἤδη γὰρ πλεοναχῶς ἂν ἔχοι. εἰ ἄρα ἐστὶν ἄττα ἀΐδια καὶ ἀκίνητα, οὐθὲν ἐκείνοις ἐστὶ βίαιον οὐδὲ παρὰ φύσιν. Apparet inde quomodo sibi opponantur τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον et τὸ ἁπλῶς ἀναγκαῖον: illud enim aliunde pendet, hoc aeternum est et per se solum consistit. Quare ubi de scientia agit addit 1139 b 23 ἀΐδιον ἄρα (τὸ ἐπιστητόν)· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα ἁπλῶς πάντα ἀΐδια, τὰ δ' ἀΐδια ἀγένητα καὶ ἄφθαρτα. 337 b 35 τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεὶ ἅμα· ὃ γὰρ εἶναι ἀνάγκη οὐχ οἷόν τε μὴ εἶναι· ὥστ' εἰ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης, ἀΐδιόν ἐστι, καὶ εἰ ἀΐδιον, ἐξ ἀνάγκης. Idem discrimen exponit 639 b 21 τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης οὐ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς κατὰ φύσιν ὁμοίως, εἰς ὃ πειρῶνται πάντες σχεδὸν τοὺς λόγους ἀνάγειν, οὐ διελόμενοι ποσαχῶς λέγεται τὸ ἀναγκαῖον (eosdem reprehendit 789 b 12 ὅμοιον δ' ἔοικε τὸ λέγειν τὰ αἴτια ἐξ ἀνάγκης κἂν εἴ τις διὰ τὸ μαχαίριον οἴοιτο τὸ ὕδωρ ἐξεληλυθέναι μόνον τοῖς ὑδρωπιῶσιν, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα τὸ μαχαίριον ἔτεμεν). ὑπάρχει δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς τοῖς ἀϊδίοις, τὸ δ' ἐξ ὑποθέσεως καὶ τοῖς ἐν γενέσει πᾶσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς τεχναστοῖς, οἷον οἰκίᾳ καὶ τῶν ἄλλων ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων. ἀνάγκη δὲ τοιάνδε τὴν ὕλην ὑπάρξαι, εἰ ἔσται οἰκία ἢ ἄλλο τι τέλος· καὶ γενέσθαι τε καὶ κινηθῆναι δεῖ τόδε πρῶτον, εἶτα τόδε, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τέλους καὶ οὗ ἕνεκα γίνεται ἕκαστον καὶ ἔστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις. ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἀποδείξεως καὶ τῆς ἀνάγκης ἕτερος ἐπί τε τῆς φυσικῆς καὶ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν. (In seqq. 640 a 8 ad nostrum locum respicere videtur.) Necessitas igitur (ἡ ἐξ ὑποθέσεως) proposito fini inservit, quamquam alio sensu huic ipsi opponitur 642 a 1 εἰσὶν ἄρα δύ' αἰτίαι αὗται, τό θ' οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης· πολλὰ γὰρ γίνεται ὅτι ἀνάγκη. ἴσως δ' ἄν τις ἀπορήσειε ποίαν λέγουσιν ἀνάγκην οἱ λέγοντες ἐξ ἀνάγκης... ἔστι δ' ἔν γε τοῖς ἔχουσι γένεσιν ἡ τρίτη (reliquae duae quae sint iam vidimus)· λέγομεν γὰρ τὴν τροφὴν ἀναγκαῖόν τι κατ' οὐδέτερον τούτων τῶν τρόπων, ἀλλ' ὅτι οὐχ οἷόν τ' ἄνευ ταύτης εἶναι. τοῦτο δ' ἐστὶν ὥσπερ ἐξ ὑποθέσεως. 717 a 15 εἰ δὴ πᾶν ἡ φύσις ἢ διὰ τὸ ἀναγκαῖον ποιεῖ ἢ διὰ

τὸ βέλτιον ... 776 b 33 ἔστι δ' ἑκάστοις τοιοῦτος ὁ τῶν μαστῶν τόπος δι' ἀμφοτέρας τὰς αἰτίας ἕνεκά τε τοῦ βελτίστου γεγονὼς τοιοῦτος καὶ ἐξ ἀνάγκης. Cf. 672 b 34. De tactu locutus 435 b 20 pergit τὰς δ' ἄλλας αἰσθήσεις ἔχει τὸ ζῷον, ὥσπερ εἴρηται, οὐ τοῦ εἶναι ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ εὖ. 420 b 19 ἡ μὲν γεῦσις ἀναγκαῖον (διὸ καὶ πλείοσιν ὑπάρχει), ἡ δ' ἑρμηνεία ἕνεκα τοῦ εὖ. Ritter Gesch. der Phil. III. p. 169. 200 a 13 ἐξ ὑποθέσεως δὴ τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὐχ ὡς τέλος· ἐν γὰρ τῇ ὕλῃ τὸ ἀναγκαῖον, τὸ δ' οὗ ἕνεκα ἐν τῷ λόγῳ. Mirum est quod habetur 767 b 14 τὸ δὲ τέρας οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ἕνεκά του καὶ τὴν τοῦ τέλους αἰτίαν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀναγκαῖον.

84 a 13 καὶ οἷς αὐτὰ ... Et rem et constructionem explicuimus ad 73 a 34, hoc solo discrimine, quod nostro loco accuratius dicendum fuisset καὶ οἷς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει.

84 a 18 οὐδ' ὡς τὸ ... Alterum οὔτε in oratione anacolutho omissum est (idem habemus e. g. 1313 b 35), quamquam alterum orationis membrum, quod hic deest, adiicitur vs. 25.

84 a 19 ᾧ (ἐν τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι δηλοῦντι) ἐνυπῆρχεν ὑπάρχοντι, h. e. quod, quamquam praedicatur de impari, tamen sine ipsa imparis notione definiri non potest. Aliam lectionem habuisse videtur Magentenus; v. schol. nostra ad h. l. I. p. 51.

84 a 21 τοιαῦτα, h. e. τὰ ἐπὶ τὸ κάτω: nam numerus, quum et par sit et impar, latius patet quam notio imparis, quae sine numeri notione definiri non potest, notio imparis latius quam id quod sine imparis notione definiri non potest.

84 a 22 οὐδ' ἐπὶ τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα: cuius rei causam ipsis Aristotelis verbis (202 a 19) exprimere licet: τὸ αὐτὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες· ταῦτα γὰρ ἓν μέν ἐστιν, ὁ μέντοι λόγος οὐχ εἷς.

84 a 32 Verbis κατ' ἀρχάς aut respicit ad 84 a 1 aut ad 72 b 6. Magentenus habuit καὶ τὰς ἀρχάς, in aliis libris reperit καὶ κατ' ἀρχάς. Nostram lectionem Boethius et vet. intp. confirmant.

84 a 36 τῷ γὰρ ἐντὸς ἐμβάλλεσθαι... Ut demonstretur propositio *AB*, debebit praedicari *A* de *C* et *C* de *B*, non *A* de *B* et *B* de *C*.

Cap. 23. Si A *praedicatur et de* C *et de* D, *non consequitur commune aliquid esse, propter quod* A *et de* C *et de* D *praedicetur.* 19 *Si datur aliquid medium, propter quod* A *de* B *vel praedicatur vel negatur, demonstrationem admittit propositio* AB. *Sunt propositiones et affirmantes et negantes, quarum termini non coniunguntur per alium.* 31 *Quem locum occupare debeat terminus qui connectat reliquos in propositione affirmante et* (85 a 3) *in propositione negante, exponitur.*

84 b 3 Si *A* praedicatur de omni *C* et de omni *D*, *C* vero negatur sive de omni sive de aliquo *D*, causa ob quam *A* et de *C* et de *D* praedicatur non utique eadem esse debebit. Nam si eadem utique esset, haec ipsa causa exprimi posset termino medio (*B*), per quem et *A* cum *C* et *A* cum *D* ad propositionem affirmantem coniungendum esse demonstraretur, ut exstarent duo syllogismi „*AB*, *BC*, ergo *AC*", et „*AB*, *BD*, ergo *AD*": alius igitur daretur terminus (*B*), qui et de *C* et de *D* praedicaretur, cuius rei — hoc est enim quod ab initio sumsimus — communis inveniri posset causa, quae etiam alio termino medio exprimeretur et sic porro: terminorum mediorum igitur numerus infinitus esse deberet, quod absurdum esse demonstravimus. Brevius idem demonstrari poterat sic: *κατὰ κοινόν τι ὑπάρχειν οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ τὸ αὐτὸ πλείοσιν· ὃ μὲν γὰρ κατὰ τὶ ὑπάρχει οὐ πρώτως ὑπάρχει, ἀλλ' ἀποδεικτόν ἐστιν, ἐπεὶ δ' οὐχ ἓν ἑνὶ ἀεὶ ἀνάγκη κατὰ τὶ ὑπάρχειν ἀλλὰ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως, οὐδὲ ταὐτὸ πλείοσιν.* — Cur vs. 11 Bkk. scribendum putaverit *καὶ τῷ Δ* melioribus codd. invitis, quum 82 a 29 dederit *τοῦ Α καὶ Ζ*, non video. Articulum omittendum esse facile mihi persuasi ex iis quae collegi ad 3 a 21 et ad 26 b 32.

84 b 14 Magentenus habuit *μέσα διαστήματα*, quod etiam in nonnullis nostrorum codicum reperitur, ut sensus sit *ἐπείπερ, εἰ ἀνάγκη κατὰ κοινόν τι ἀεὶ ὑπάρχειν τὸ αὐτὸ πλείοσιν, ἀεὶ ἂν ἦν μέσον τινὰ ὅρον ἐμβάλλειν, ὅπερ ἀδύνατον.* Quo quidem sensu tempus futurum saepius ponitur ab Aristotele, sed quum deesset *ἀεί*, praetulimus lectionem *ἄμεσα*, quam etiam Boethius et vet. intp. habuerunt, de qua dubitari non posset, si pro *ἔσται* scriptum exstaret *ἐστίν*.

84 b 15 *ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων*, h. e. *ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας*

s. ἐκ τῶν ἀτόμων, ἃ κατὰ τὸ γένος ταὐτά ἐστιν. — Vs. 17 οὐ γὰρ ἦν... v. c. 7.

84 b 21 στοιχεῖα, de quibus v. quae diximus ad 14 a 39. De coel. 302 a 15 ἔστω δὴ στοιχεῖον τῶν σωμάτων, εἰς ὃ τἆλλα σώματα διαιρεῖται, ἐνυπάρχον δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ· τοῦτο γὰρ ποτέρως, ἔτι ἀμφισβητήσιμον. αὐτὸ δ' ἐστὶν ἀδιαίρετον εἰς ἕτερα τῷ εἴδει· τοιοῦτον γάρ τι τὸ στοιχεῖον ἅπαντες καὶ ἐν ἅπασι βούλονται λέγειν. 1014 a 26 στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος, ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος... ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσιν οἱ λέγοντες, εἰς ἃ διαιρεῖται τὰ σώματα ἔσχατα, ἐκεῖνα δὲ μηκέτ' εἰς ἄλλα εἴδει διαφέροντα. Quare dicit 410 a 21 ἀδύνατον ἐκ τῶν τοῦ ποσοῦ στοιχείων οὐσίαν εἶναι καὶ μὴ ποσόν: opponitur enim στοιχεῖον ἀρχῇ, sicut ὕλη (τὸ ὑποκείμενον) εἴδει 1041 b 31 στοιχεῖον δ' ἐστὶν εἰς ὃ διαιρεῖται ἐνυπάρχον ὡς ὕλην, οἷον τῆς συλλαβῆς τὸ α̅ καὶ τὸ β̅. 378 b 10 τέτταρα διώρισται αἴτια τῶν στοιχείων, τούτων δὲ κατὰ τὰς συζυγίας καὶ τὰ στοιχεῖα τέτταρα συμβέβηκεν εἶναι, ὧν τὰ μὲν δύο ποιητικά, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, τὰ δὲ δύο παθητικά, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. In Topicis στοιχεῖα vocat quae alio nomine τόπους appellat, universa quaedam argumenta, ex quibus cum veritatis quadam specie aliquid vel probetur vel refellatur, v. 120 b 13, 121 b 11, 128 a 22, 143 a 13, 151 b 18, 172 b 21 et 31, 174 a 21. Elementa artis disserendi in his vocantur, quae, si nobis in promtu sint, ansam nobis praebeant ad causam nostram rite defendendam, sive quae nobis viam monstrent qua procedendum sit in disputatione. Eundem fere sensum etiam habet 1309 b 16 καὶ τὸ πολλάκις εἰρημένον μέγιστον στοιχεῖον, τὸ τηρεῖν ὅπως κρεῖττον ἔσται τὸ βουλόμενον τὴν πολιτείαν πλῆθος τοῦ μὴ βουλομένου.

84 b 23 ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ὁδὸς αὕτη ἐστίν, intell. ᾗ προβεβηκότες εὑρήκαμεν ἤδη τὰς προτάσεις ὧν μηκέτι ἔστι μέσον, h. e. ἐπ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς προβεβήκαμεν. Quare bene Biese I. p. 265 „sobald eine neue Vermittelung nicht weiter möglich ist, so ist der Weg zu den Principien gewonnen". — Vs. 25 ᾧ ὑπάρχει, intell. τὸ *A*, οἷον τῷ *Γ*, καὶ εἰ τοῦτο ὑπάρχει τῷ *B*. — Vs. 26 codices secuti dedimus ἀρχή, quod Brandisius (Variet. lect. Aristot.) mutari vult in ἀρχαί: quam quidem lectionem Boethius et Philoponus videntur habuisse. Eandem etiam edd. Bas. et Pac. praebent. Nobis quidem

servata lectione quam codices ad unum omnes exhibent, locus sic videtur intelligendus esse: εἰ δὲ μὴ ἔστι τι μέσον τοῦ *A* καὶ τοῦ *B*, οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀρχὴ ἤδη αὕτη ἡ πρότασίς ἐστιν (ἡ *AB* intell.) s. ἀλλ' εὑρήκαμεν ἤδη αὐτὴν τὴν τῆς ἀποδείξεως ἀρχήν (cf. quae modo diximus ad v. 23). Si legitur ἀλλ' ἀρχαί, particula ἀλλά sensum turbare videtur: nam orationis membra quae opponuntur non recte sibi respondent „non datur demonstratio, sed tot sunt principia quot termini". — Praeterea notandum est, quod στοιχεῖα hic terminos appellat, dum vs. 22 ipsas propositiones intelligat.

84 b 33 καὶ οὕτως... Iam habemus syllogismum „*AC*, *CB*, ergo *CB*", cuius propositio minor est ἄμεσος (vs. 32): quare ut demonstratio perficiatur per novum terminum medium (*D*), probari debebit maior hoc modo: *AD*, *DC*, ergo *AC* et sic porro: numquam igitur novus terminus medius qui assumitur extra terminum *A* poni poterit (cf. 84 a 36), ut intervallum quod relictum sit inter terminos *A* et *B* constipatis terminis mediis sensim expleatur, donec perveniamus ad id (e. g. *F*), de quo primo praedicetur *A*, quorum terminorum (*AF*) coniunctio, quum tam arcta sit, ut novo termino medio interposito alter ab altero separari nequeat, ab Aristotele vocatur τὸ ἀδιαίρετον (vs. 35), quam quidem vocem non satis intelligens Biese de terminis *A* et *B* interpretatus est: dicit enim I. p. 265 „bis endlich kein neues Mittelglied mehr zwischen ihnen (den äufsersten Begriffsmomenten) möglich ist und beide somit eine untheilbare Einheit bilden". V. Trdlbg. de an. p. 174.

85 a 1 ἐν δ' ἀποδείξει καὶ ἐπιστήμῃ, h. e. ἐν δὲ τῇ ἀποδεικτικῇ ἐπιστήμῃ ὁ νοῦς. Cf. 100 b 12 et quae ibi diximus. — Vs. 3 ἔνθα μέν, h. e. in prima figura. Pro ὃ δεῖ μὴ ὑπάρχειν, quibus verbis significatur id quod in conclusione praedicatur, accuratius dixisset ὃ δεῖ μὴ ὑπάρχειν: nam conclusio syllogismi est negans. — Vs. 7 οὕτως, h. e. ὥστε λαμβάνεσθαι μέσον ὅρον οὐκ ἔξω πίπτοντα τοῦ μείζονος ἄκρου πρὸς τὸ δεῖξαι τὴν στερητικὴν πρότασιν.

85 a 7 ἐὰν δὲ δέῃ... Ut in secunda figura per novum terminum medium probetur propositio negans — e. g. si demonstravimus *C* de omni *D* et de nullo vel non de omni *E*, ergo *D* de nullo vel non omni *E*, ut probetur propositio negans huius syllogismi — sic ratiocinabimur: *B* de omni *C* et de nullo

vel non de omni *E*, ergo *C* de nullo vel non de omni *E*: quam demonstrationem si ita producimus, ut ad probandam propositionem negantem novum syllogismum exstruamus, termino *E* in hoc syllogismo non uti non poterimus (*τοῦ E οὐδέποτ' ἔξω πεσεῖται* vs. 9). Terminus *E* autem erat is de quo negabatur *D* in syllogismo primo (*ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν*).

85 a 10 Denique in tertia figura si cogitur *A* de non omni et *B* de omni *C*, ergo *A* de non omni *B*, ut per novum syllogismum demonstretur propositio negans, hic syllogismus faciendus erit: *A* de non omni *D* et *C* de omni *D*, ergo *A* de non omni *C*: qua in demonstratione si pergitur, terminus *A* (qui in prima conclusione praedicatur, *ὃ δεῖ στερῆσαι*) semper manebit et praedicabitur in omnibus syllogismis, quum vero *B* (subiectum primae conclusionis, *ἀφ' οὗ δεῖ στερῆσαι*) de *C* et *C* de *D* praedicetur, praedicabitur etiam de omnibus mediis terminis qui assumantur: quare quanticunque assumuntur, terminis *A* et *B* ut certis finibus circumscripti erunt omnes.

Cap. **24.** *De quibus rebus in sequentibus agatur.* **20** *Demonstratio particularis (quae pertinet ad τὰ ἄτομα) universali praestare videtur, tum quia ad singula quae cognoscere vult propius accedit,* **31** *tum quia ab errore, quo notiones universales per se solas consistere opinamur, animum abducit.* **64** *Utrumque refutatur.* **23** *Praestat universalis, primum quia veras rerum causas sola cognoscit,* **27** *tum quia non per aliud, sed per se vera est,* **86 a 3** *tum quia a singularum rerum infinitate quam maxime est aliena,* **13** *deinde quia propius abest a principiis ex quibus demonstrari debet,* **22** *denique quia particularem complectitur.*

85 a 21 *εἰ γὰρ*... Oratio *ἀνακόλουθος* est: namque prius orationis membrum, quum longius factum esset, ut in memoriam nobis revocaretur, de integro exorsus esset verbis *εἰ δὴ*... (vs. 28 sq.). Idem etiam in sequentibus accidit: nam quod inceptum est vs. 31, id repetitur b 1.

85 a 26 *ἡ δὲ καθόλου ἐπιδείκνυσι θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν δι' ἄλλο οὐ δι' αὑτό, οἷον ὅτι τὸ ἰσοσκελὲς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας, οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς ἀλλ' ὅτι τρίγωνον.*

85 a 37 Iustos demonstrandi fines non servant, sed ultra eos progredi videntur qui universali demonstratione utuntur (*προϊ-*

ὄντες δεικνύουσιν) item atque ii qui ratiocinantur ἐκ τοῦ ἀνάλογον: nam si quid probaverunt de linea, numero et corpore, idem valere dicunt de omnibus quae his sint similia, quamquam praeter lineam, numerum et corpus, quae in demonstratione nominaverunt, revera nihil exsistat, in quod haec demonstratio conveniat: latius iusto igitur demonstrationem extendunt. Sic etiam qui universali argumentatione utuntur sic ratiocinantur ac si res universales a singulis diversae et separatae exsistant.

85 b 4 Cum hoc loco universo cf. C. Heyder, Krit. Darst. der Arist. u. Hegelschen Dialektik I. p. 188 sqq. c. nott. At nonne primum quidem altera ratio, qua scientiam particularem universali potiorem esse probavimus (a 20—31), non minus convenit ei quod universale est quam ei quod de parte est, ut eodem argumento scientiam particularem potiorem esse demonstrare liceat? (De particula ἤ v. quae diximus ad 66 a 1: quare non opus est emendatione quam probavit Brandisius (Variet. lect. Aristot.), qui pro ἢ πρῶτον scribi vult καὶ πρῶτον). Namque quum scientia cognoscere debeat τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα, si triangulum duos rectos angulos habet non quatenus aequilaterum est, sed quatenus triangulum, is qui triangulum duos rectos habere ex ipsius trianguli natura demonstravit, hoc melius scit et rectius quam qui ex eo quod aequilaterum est. Nam si quis (vs. 8) de triangulo aliquid demonstravit quod cum natura trianguli non coniunctum est, non demonstravit; si vero coniunctum est cum natura trianguli, optime semper scit qui e vero rei principio demonstravit, h. e. ex ipsa natura trianguli. Quare etiam si (vs. 10) notio trianguli latius patet quam notio aequilateri, eadem utique universali trianguli notione utentes, ut nihil ambigui in ea insit, triangulum non quatenus aequilaterum sit, sed aequilaterum quatenus sit triangulum, duos rectos habere recte demonstrabimus. — Vs. 14 delevimus τὸ quod neque codd. neque edd. agnoscunt.

85 b 15 Deinde notiones universales, si unitatem quandam exprimunt et si alius earum est usus quam ut orationem ambiguam faciant, quum singula quae illis subiecta sint pereant, illae vero non corrumpantur, etiam rectius ipsae exsistere dicentur quam τὰ ἄτομα.

85 b 18 Denique erroris, quo notiones universales per se solas consistere opinamur, causa non in demonstratione est, sed in eo qui illam male intellexit (*ἀκούων*, de quo verbo Biese conferre iubet Wyttenb. animadvss. in Moral. Tom. I. p. 303 sq.): nam demonstratio ipsa minime postulat, ut notiones universales pro rebus capiantur quae per se consistant et *χωριστὰ* sint.

85 b 25 *τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον*, intell. *τοῦ ὑπάρχειν αὐτῷ τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα.*

85 b 29 *ὅταν μὴ ᾖ τοῦτο γινόμενον ἢ ὂν ὅτι τι ἄλλο γένηται, ἀλλ' ὅτι αὐτό* (h. e. *ὅταν μὴ ᾖ δι' ἄλλο μηδ' ἄλλου ἕνεκα, ἀλλὰ δι' αὐτό*).

85 b 32 *καὶ οὕτως ἰόντες, ὅταν τι λάβωμεν ὃ μηκέτι δι' ἄλλο ἐστὶν μηδ' ἄλλου ἕνεκα, διὰ τοῦτο...*

85 b 36 *οὕτως*, h. e. *εἰ ἴσμεν τὸ μηκέτι δι' ἄλλο γινόμενον.* — Vs. 37 particula *ἄρα* melius abesset: quam quidem negligentiam Aristotelis stilo valde familiarem esse docuimus ad 17 b 1 et ad 52 b 19.

85 b 39 *ἔτι λείπεται διὰ τί τὸ ἰσοσκελὲς τέτταρσιν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἔξω γωνίας, τοῦτο δ' ἐστὶν ὅτι τρίγωνον.*

86 a 4 Scientia particularis singulas res, quae sensibus subiectae sunt, cognoscere studet: hae vero quum infinitae sint, scientiam non admittunt, sed sciri non possunt, nisi quatenus certis quibusdam finibus, quos notiones universales constituunt, circumscribuntur et comprehenduntur. — Vs. 5 ad *ἔστι δ'* intell. *τὰ κατὰ μέρος* s. *τὰ ἄτομα.*

86 a 9 *ἅμα γὰρ μᾶλλον τὰ πρός τι.* Quum *ἀπόδειξις* et *ἀποδεικτὸν* sint *τῶν πρός τι* et gradum admittant (cf. 6 b 20), simul et augentur et minuuntur: quare quod dicit hoc est: *τῶν πρός τι εἰ θάτερον μᾶλλον λέγεται καὶ θάτερον ἅμα λέγεται μᾶλλον, ὥστ' εἰ μᾶλλον ἀποδεικτά ἐστι τὰ καθόλου, καὶ μᾶλλον ἀπόδειξις ἔσται ἡ τῶν καθόλου ἀπόδειξις.*

86 a 10 Pro *ἔτι* dedimus *ἔτι εἰ* quod et Boethii versio et optt. codd. habent. Deletum videtur *εἰ*, ne oratio esset *ἀνακόλουθος*. Sed quum eadem anacoluthia occurrat 85 a 21 et 31, b 23 et 35 (cf. quae diximus ad vs. 37), 86 a 38, b 30 al., illud servandum duximus. — Haud parvam Aristotelis in scribendo negligentiam prodit, quod argumentum quod hic affert tam simile est eius quod exponit vs. 24 sqq., ut separari ab eo non debuerit.

86 a 14 Quum demonstratio incipere debeat a propositione quae ipsa demonstrari nequeat, id quod a vero demonstrationis principio propius abest meliorem efficit demonstrationem quam quod longius abest: quare, quum principium ipsum maxime universale esse debeat, demonstratio quae fit ex propositionibus universalibus praestabit ei quae fit ex particularibus.

86 a 24 *προτέραν πρότασιν* intelligit maiorem propositionem syllogismi affirmantis, *ὑστέραν* eam quaecunque illa continetur, h. e. et conclusionem et propositionem minorem, *Α τρίγωνον*, *Β ἰσοσκελές*, *Γ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς γωνίας*.

86 a 29 Propositionem universalem mente intuemur (v. quae dicemus ad 100 b 12), particularis vero a sensuum perceptione originem habet (*τελευτᾷ*).

Cap. 25. *Demonstratio quae propositionem affirmantem cogit praestat ei quae negantem colligit, tum quia in illa pluribus opus est quam in hac*, b 10 *tum quia propositio negans, ut demonstretur, affirmante indiget, affirmans negante non indiget*, 30 *deinde quia propositio affirmans, qua altera nititur, potior est et prior negante, quae principium est alterius*, 37 *denique quia affirmatio ad principii naturam propius accedit quam negatio.*

86 a 33 Demonstratio brevior per se spectata praeferenda est ei quae fit per ambages, si utraque conficitur ex propositionibus aeque manifestis. Nam si *ΑΕ* et tribus mediis terminis (*ΒΓΔ*) et duobus interpositis (*ΖΗ*) demonstrari potest, propositio *ΑΔ* (b 2) in priore demonstratione aeque manifesta est atque conclusio alterius demonstrationis: nam utraque colligitur duobus terminis mediis interiectis. Quoniam autem *ΑΕ* cogi potest ex propositionibus *ΑΔ* et *ΔΕ*, id vero ex quo probetur (*ΑΔ*) etiam magis constare debeat quam quod probetur (*ΑΕ*), consequitur conclusionem *ΑΕ* per tres terminos medios demonstratam minus certam esse quam propositio *ΑΔ*: unde apparet conclusionem *ΑΕ* per duos medios terminos demonstratam certiorem esse, quam si per tres demonstretur. Colligit inde Aristoteles (b 7) demonstrationem quae propositionem affirmantem cogat, quum et conclusio negans et affirmans (*ἀμφότεραι*) e binis propositionibus cogi debeat, potiorem esse ea quae negantem faciat conclusionem, quia haec nihil ponat nisi quod affirmet,

illa vero et affirmantem et negantem propositionem habere debeat. Quam quidem argumentationem stare non posse facile apparet: nam quum in iis quae antecesserunt non nisi de numero propositionum locutus sit, de diversa earum qualitate cur idem valeat, certe non per se intelligitur.

86 a 34 Quid differant *αἴτημα, ὑπόθεσις, πρότασις* ex iis apparebit quae diximus ad 64 b 28, 40 b 25, 24 a 16.

86 a 37 Ratio, inquit, eius quod modo diximus, si rem universam spectamus, sic se habet. Omnibus codd. invitis dedimus *ὧδε*, quod Boeth. et vet. intp. habuerunt. Eandem lectionem, quae etiam Brandisio probatur (v. Variet. lect. Aristot.), iam exhibuerunt edd. Basil., Paris., Sylb., Casaub. Quem sensum praebeat lectio Bkki, equidem non video, lectio vulgaris vero *ὅδε* alienae correctionis speciem habet.

86 b 2 Restituimus *δὴ* pro *δὲ* ex codd. *np*, quibuscum consentiunt Boeth. et vet. intp. Hoc enim sensus totius loci flagitat, quem modo exposuimus.

86 b 6 *τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων*, h. e. *τῶν μέσων ὁμοίως γνωρίμων ὄντων ἐν ἀμφοτέραις*. — Ad vs. 7 *διά τε ὅρων*... cf. quae diximus ad 44 b 6 et I. p. 372 extr.

86 b 12 *τὴν μὲν δεῖ στερητικὴν εἶναι, τὴν δὲ καταφατικήν.*

86 b 13 Si demonstratio amplificatur eo, quod propositiones ex quibus facta est ipsae aliunde probantur, propositiones syllogismi affirmantis, dum ipsae affirmantes esse debeant, non demonstrantur nisi ex affirmantibus, quamquam aliter res se habet in syllogismo negante. Nam e. g. si propositiones *A* de nullo *B* et *B* de omni *C*, ex quibus cogitur *A* de nullo *C*, probantur terminis mediis interiectis *D* et *E* — *A* de nullo *D*, *D* de omni *B*, ergo *A* de nullo *B*; *B* de omni *E*, *E* de omni *C*, ergo *B* de omni *C* — propositiones affirmantes (vs. 13—15), ut omnes illius syllogismi propositiones novis syllogismis confectis probentur, plures accedunt (*DB*, *BE*, *EC*), negans semper una (*AD*). Eadem ratio obtinebit (vs. 23), si in quacunque alia figura syllogismus negans fiat. Item enim in his, quum alteram propositionem habere debeant affirmantem, alteram negantem, propositio affirmans demonstrabitur (vs. 24) per syllogismum, cuius medius terminus cum ambobus reliquis coniunctus propositiones affirmantes faciat, propositio negans vero per syllogismum, cuius altera propositio sola negans sit, ut, si propositiones syllo-

gismi negantis cuiuscunque demonstrentur, una propositio negans et tres affirmantes assumendae sint. Quare propositio negans ut demonstretur, indiget affirmante (quod parum accurate Aristoteles dixit verbis δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς κατηγορικῆς vs. 28. Accuratius idem expressit vs. 38), affirmans negante non indiget.

86 b 22 ἢ τὸ *AΔ*. Ne quis delendum putet articulum τό, videat quae collegimus ad 54 a 8 coll. 87 a 24. Uncinis haec verba circumdedimus, quippe quae absint a versione Boethii, vet. intp. lat. et edd. nonnullis.

86 b 30 ἀρχὴν συλλογισμοῦ hic appellat propositionem προτέραν (a 24), ἣν ἔχοντες ἴσμεν πως καὶ τὴν ὑστέραν καὶ ἔχομεν δυνάμει: illa enim et conclusionem et minorem complectitur, conclusio vero eandem semper qualitatem habere debet quam ipsa.

Cap. 26. Exemplo proposito discrimen declaratur quod intersit inter demonstrationem quae recta procedat et eam quae ad absurdum deducat. 17 *Ex ipsa utriusque demonstrationis natura rectam potiorem esse ostenditur.*

87 a 7 εἰ δέοι... Iam si servatis iisdem terminis propositio maior syllogismi quem modo habuimus per deductionem ad absurdum probanda sit, sumamus *A* de *B* et *B* de *C* praedicari, cogitur *A* de *C*, quod si absurdum esse aliunde cognovimus, altera huius syllogismi propositio falsa est: quare quum vera sit *BC*, relinquitur ut falsa sumta sit *AB*, ut appareat *A* non praedicari de *B*. (De deductione ad absurdum quae dicitur v. quae habuimus 41 a 31 coll. 45 a extr., 61 a 19 sqq.) Difficultates quas in hac argumentatione invenerunt veteres intpp. (v. schol. 234 b 12—24) Philop. ita solvit, ut dicat Aristotelem hoc modo ratiocinari. Si non datur conclusio syllogismi praecedentis *A* de nullo *C*, vera erit propositio *A* de aliquo *C*, quae si coniungitur cum altera propositione *B* de omni *C*, cogitur in tertia figura *A* de aliquo *B*, quod quum repugnet iis quae ab initio sumsimus, vera esse non poterit propositio *A* de nullo *B*. At hunc sensum nullo modo extorqueri posse ex iis quae dicit Aristoteles facile intelligitur: imo Aristotelis verba tam clara sunt, ut nullam aliam interpretationem admittant quam eam quam modo dedimus. Difficultates autem, quas interpretes in his invenire sibi videbantur, facile tolluntur eo, quod ille hoc loco

non id agit, ut quae recte et quae non recte demonstrentur deductione facta ad absurdum exponat, sed ut discrimen declaret quod sit inter demonstrationem quae recta procedat et deductionem ad absurdum: quod ut appareat, non curat ut quod cogatur verum sit, sed ut via et ratio qua utraque procedat ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν fiat conspicua. Difficultatum igitur, in quibus haeserunt interpretes, ipsi fuerunt auctores, non Aristoteles.

87 a 12 Termini igitur, quibus utraque ratiocinatio utitur, iidem sunt, differunt in propositione negante quae probatur: nam deductio demonstrat propositionem *AB*, recta demonstratio propositionem *AC*. Quare quum id quod minus manifestum sit et difficilius intelligatur probari semper debeat ex eo quod magis perspicuum sit et manifestum, deductio facienda est, si conclusio syllogismi *AC* facilius intelligitur quam *AB*, rectus vero syllogismus, si propositio *AB* magis manifesta est et aperta quam *AC*. Unde apparet demonstrationem rectam potiorem esse: nam quia *AC* colligitur ex *AB* et *BC*, propositio *AB* (τὸ ἐξ οὗ τὸ συμπέρασμα vs. 20) magis manifesta esse debet quam conclusio *AC*.

87 a 19 Demonstrationis rectae, ait, conclusio erat *AC*, *AB* vero propositio qua coniuncta cum propositione *BC* provenire debebat conclusio. Iam vero quum per deductionem ad absurdum propositionem *AB* negantem esse debere non continuo cogatur, deductio, quippe quae per ambages cogat, postponenda erit demonstrationi rectae (cf. 81 a 37 — b 9) — hanc enim sententiam etsi non expressam Aristotelem in mente habuisse patet ex iis quae sequuntur — namque si quid redarguitur, non fit continua conclusio quae falsum esse doceat quod redarguatur (οὐ τοῦτο συμπέρασμά ἐστιν vs. 21, h. e. οὐ τοῦτ' αὐτὸ ὃ δεῖ ἀναιρεῖσθαι μὴ εἶναι συμπεραίνεται, quod bene expressit Biese I. p. 270 extr. „wenn etwas zu widerlegen ist, so folgt das Gegentheil nicht sogleich in Form eines Schlusses"), sed cogitur absurdum esse aliquid eorum quae pro veris sumta sint et ex quibus collectum sit id quod redarguatur (ἐκεῖνα δὲ ἐξ ὧν, h. e. ἐκείνων δέ τι, ἐξ ὧν συνεπεράνθη ὃ δεῖ ἀναιρεῖσθαι, συμπέρασμα γίνεται).

87 a 22 Locum ita distinxit Bkkus, ut intelligi nequeat: nam comma aut ponendum erat post συλλογισμός aut plane omittendum. Sententia plana est. Ea ex quibus syllogismus con-

ficitur hanc rationem habere debent, ut alterum altero contineatur, sicut pars toto, quod non ita habet in deductione ad absurdum: haec enim propositionem *AB* affirmantem sumit, propositionem *AC* vero affirmantem esse posse negat (vs. 9).

Cap. 27. *Alia doctrina alia subtilior est et accuratior.*

De diversa doctrinarum subtilitate diximus ad 78 b 32, quibuscum cf. Plat. Phileb. 55 E.

87 a 32 *ἐπιστήμη μία οὖσα καὶ ἡ αὐτὴ τοῦ ὅτι καὶ διότι ἀκριβεστέρα ἐστὶ τῆς τοῦ διότι μόνον, ἀλλὰ μὴ χωρὶς ὄντος τοῦ ὅτι* (h. e. *ἀλλ' οὐχ ἡ τοῦ ὅτι μόνον οὖσα ἐπιστήμη*) *ἀκριβεστέρα ἐστὶ τῆς τοῦ διότι.*

87 a 34 *τῆς ἐκ προσθέσεως*, cf. quae diximus ad 81 b 3.

87 a 36 *οὐσία ἄθετος*, cf. quae diximus ad 5 a 15. Procl. in Eucl. Elem. lib. II. *ἄθετος ἡ μονὰς ὡς ἄϋλος καὶ παντὸς ἔξω διαστήματος καὶ τοῦ που.*

Cap. 28. *Quid scientiam faciat unam, quid diversas, exponitur.*

Quaecunque demonstrantur ex principiis quae ad unum genus pertinent unam disciplinam constituunt, diversae sunt quarum principia neque ex communi quodam fonte fluunt neque ita comparata sunt, ut altera ex alteris derivari possint: namque principia (b 2), quae ipsa non demonstrantur, eodem genere contineri debent atque ea quae ex iis demonstrantur, quoniam omnia (b 4) quae ex iis demonstrantur eidem generi subiecta esse debent.

Cap. 29. *Idem pluribus modis demonstrari potest, ut termini medii et ex eodem genere desumti esse possint et e diversis.*

87 b 7 Si *B* inest in genere *Z*, *Z* in genere *Δ* et *Δ* in *Γ*, denique *Γ* in *A*, propositio *AB* demonstrari poterit et per terminum *Γ* solum vel etiam per terminum *Δ* vel *Z* solum, et per *Γ* et *Δ* coniunctos et sic porro.

87 b 15 *ἀνάγκη γὰρ* . . . Si praedicatur *A* de *Δ* et *Δ* de *B*, deinde si *A* de *H* et *H* de *B*, consequitur ex propositionibus *ΔB* et *HB* *Δ* praedicari de aliquo *H*, quare *Δ* de aliqua parte eius termini (*B*) praedicabitur de quo praedicatur *H*.

Sic certe argumentatus videtur Aristoteles, quamquam vix intelligo quomodo acciderit, ut hoc falsum esse non viderit.

87 b 16 ἐπισκέψασθαι δὲ... cf. quae diximus ad 48 a 21.

Cap. 30. Eorum quae in casu posita sunt non datur scientia.

Cum iis quae hoc loco dicit cf. quae habuimus 32 b 17—22 et quae ibi diximus.

87 b 19 De τύχῃ v. 195 b 31 λέγεται δὲ καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τῶν αἰτίων, καὶ πολλὰ καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τύχην καὶ διὰ τὸ αὐτόματον. 196 b 21 ἔστι δ' ἕνεκά του ὅσα τε ἀπὸ διανοίας ἂν πραχθείη καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως. τὰ δὴ τοιαῦτα ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι... τὸ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ αἴτιον ὡρισμένον, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀόριστον (1025 a 24 οὐδὲ δὴ αἴτιον ὡρισμένον οὐθὲν τοῦ συμβεβηκότος ἀλλὰ τὸ τυχόν· τοῦτο δ' ἀόριστον). 197 a 13 ἔστιν αἴτιον ὡς συμβεβηκὸς ἡ τύχη, ὡς δ' ἁπλῶς οὐδενός, οἷον οἰκίας οἰκοδόμος μὲν αἴτιος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αὐλήτης. 1065 a 25 τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ἀόριστον, λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός· τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἴτια. τὸ δὲ ἕνεκά του ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις ἢ ἀπὸ διανοίας ἐστίν. τύχη δ' ἐστὶν ὅταν τι τούτων γένηται κατὰ συμβεβηκός. ὥσπερ γὰρ καὶ ὄν ἐστι τὸ μὲν καθ' αὑτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ αἴτιον. ἡ τύχη δ' αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἕνεκά του γιγνομένοις. διὸ περὶ ταὐτὸ τύχη καὶ διάνοια· προαίρεσις γὰρ οὐ χωρὶς διανοίας. τὰ δ' αἴτια ἀόριστα ἀφ' ὧν ἂν γένοιτο τὰ ἀπὸ τύχης· διὸ ἄδηλος ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ καὶ αἴτιον κατὰ συμβεβηκός, ἁπλῶς δ' οὐθενός. 197 a 18 καὶ τὸ φάναι εἶναί τι παράλογον τὴν τύχην ὀρθῶς· ὁ γὰρ λόγος ἢ τῶν ἀεὶ ὄντων ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἡ δὲ τύχη ἐν τοῖς γιγνομένοις παρὰ ταῦτα. Ib. 36 διαφέρει δ' ὅτι τὸ αὐτόματον ἐπὶ πλεῖόν ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης πᾶν ἀπὸ ταὐτομάτου, τοῦτο δ' οὐ πᾶν ἀπὸ τύχης. Ib. b 20 φανερὸν ὅτι ἐν τοῖς ἁπλῶς ἕνεκά του γινομένοις, ὅταν μὴ τοῦ συμβάντος ἕνεκα γένηται οὗ ἔξω τὸ αἴτιον, τότε ἀπὸ ταὐτομάτου λέγομεν· ἀπὸ τύχης δὲ τούτων ὅσα ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεται τῶν προαιρετῶν τοῖς ἔχουσι προαίρεσιν. Ib. 31 ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἄρα κατέπεσεν ὁ λίθος, ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκα. Cf. 333 b 7. 1323 b 28 τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγα-

θῶν τῆς ψυχῆς αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη, δίκαιος δ' οὐδεὶς οὐδὲ σώφρων ἀπὸ τύχης οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν. 101 b 2 et 10 *αὐτόματα* ea sunt quae etiam nos eodem nomine significamus.

Cap. 31. *Sensuum perceptio non efficit scientiam*, 88 b 9 *quamquam sunt quae nesciuntur, quia non percipiuntur sensibus.*

Cf. cum hoc cap. quae disputat K. Heyder Krit. Darstellung und Vergleichung der Aristotelischen u. Hegelschen Dialektik p. 164 sqq. et p. 173 not.

87 b 28 *εἰ γὰρ καὶ* ... Etiam si concedatur sensu percipi non solum *τὸ ἄτομον*, sed qualitatem quandam rerum quodammodo universalem („etwas comparativ, relativ Allgemeines," cf. 100 a 17), tamen sensuum perceptio certis semper et temporis et loci finibus circumscripta est, quibus notiones universales non coarctantur, ut quod universale sit sensibus percipi nequeat. Quare quum scientia sit cognitio universalis quae demonstratione facta e veris rerum causis comparetur, etiam si triangulum duos rectos habere vel lunam deficere oculis cerneremus, tamen harum rerum causas, quas novisse debet qui scientiam habet, non cerneremus oculis, sed ut intelligeremus, ratiocinatione utendum esset quae notionibus universalibus niteretur.

88 a 1 *νῦν* quod post *ὅτι* adiecit Bkk. et in Boethii versione deest et in plerisq. edd. prr. Illatum autem videtur in contextum ex Philoponi explicatione (schol. 236 b 37). Accedit quod etiam propterea omittendum videtur, quod h. l. non sibi opponuntur *τὸ ὅτι νῦν* et *τὸ διότι ὅλως*, sed simpliciter *τὸ ὅτι τῷ διότι*. Dicit enim hoc. *ᾐσθανόμεθα γὰρ ἂν τὸ ὅτι, οὐχ ὅλως τὸ διότι*, quod apparet ex iis quae antecesserunt.

88 a 2 *οὐ μὴν ἀλλ'* ... Quomodo comparetur cognitio universalis ex singulis quae sensibus subiecta sint, videbimus Anal. post. II. c. 19.

88 a 6 Quare in iis quorum causa aliunde suspensa est (*ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον*) cognitio quam maxime universalis potior est omni alia, quae vel ex sensuum affectione gignatur vel etiam ex cogitatione sola originem habeat: eorum vero (vs. 8) quae non aliunde probantur, quippe quibus nitatur omnis ra-

tiocinatio, alia ratio est: haec enim mente ipsa intuemur et quasi amplectimur (100 b 12).

88 a 10 Reduximus ex codd. *nf* quod ante Bkkum legebatur *ἀποδεικτῶν*: sensus enim hoc flagitat. Boeth. et vet. intp. vertunt „demonstratorum". Cf. quae diximus ad 48 a 37. — *εἰ μή τις*..., h. e., ut dicit 1096 a 2, *εἰ μὴ θέσιν διαφυλάττων*.

88 a 11 Bene animadvertit Philop. (schol. 237 a 9 sqq.) addi haec ab Aristotele propter ea quae dixit c. 18, ne quis putet ea quae modo disputaverit repugnare iis quae supra dixerit.

88 a 13 *ἀλλ' ὡς ἔχοντες*..., quod explicatur vs. 16: non ita quidem, ait, ut ipsa sensuum perceptio scientiam efficiat, sed ita, ut quod in singulis accidere videamus idem etiam in omnibus accidere coniicientes universe intelligamus.

88 a 16 Bkkus scripsit *τῷ* ex coniectura, quam ne unus quidem liber confirmat, nos *τό*: nam praepositio *διά* explicationis gratia addita videtur in quibusdam libris: cuius omissionis exempla collegimus ad 3 b 13.

Cap. 32. *Non eadem sunt omnium disciplinarum principia.*

88 a 19 *λογικῶς*, cui opponitur vs. 30 *ἐκ δὲ τῶν κειμένων*, h. e. ex iis quae de ipsis artis demonstrandi principiis adhuc exposuit Aristoteles. Non possunt omnium syllogismorum eadem esse principia, quum alii falsi sint, alii veri. Nam si quis dicat veri et falsi idem principium esse posse, quia fieri possit, ut ex falsis propositionibus vera proveniat conclusio, redargüitur eo, quod hoc non nisi semel fit. Etenim sint falsae propositiones *A* de omni *B*, *B* de omni *C*, ex quibus vera exeat conclusio *A* de omni *C*. Iam si demonstrationem ita producimus, ut propositiones falsas ex quibus coactum est *AC*, ipsas per novos syllogismos demonstrare velimus, hoc fieri non poterit nisi ex propositionibus falsis, quia falsum est id quod probari debet. Patet igitur veri et falsi non eadem esse principia: nam etiam si semel factum sit, ut ex propositionibus non veris vera proveniat conclusio, tamen, simulatque demonstratio producitur *εἰς τὸ ἄνω*, ut probentur propositiones ipsae, unde conclusum sit, falsae ratiocinationis falsum utique esse principium apparet, verae ratiocinationis verum (vs. 26), principia vero falsa et vera reapse diversa sunt. — Vs. 20 Brandisius (Variet. lect. Aristot.) legi mavult

κἂν γὰρ εἴη, quod Boeth. videtur habuisse, qui vertit „et si enim sit verum".

88 a 27 Deinde ne ea quidem quae falsa sunt ex iisdem semper principiis cogi possunt: sunt enim ipsius falsitatis differentiae: nam alia falsa sunt, quia ponunt contraria, ut si quis dicat iustitiam esse iniustitiam vel id quod aequale sit esse maius vel minus; alia, quia connectunt quae coniungi nequeunt, ut si quis dicat hominem esse equum.

88 a 31 At neque eorum quae vera sunt eadem principia esse possunt: nam si essent, ex his continua demonstratione derivari possent omnia, ut nulla daretur scientiae pars, quae non cum quacunque alia parte connexa colligataque esset: quod si ita esset, etiam singularum disciplinarum principia non genere diversa, sed ita comparata esse deberent, ut alterum ex altero flueret (ἐφαρμόττουσαι), quod intelligeretur per continuam ratiocinationem, in qua notiones universales (principia) alterius doctrinae cum notionibus alterius ita copulari deberent, ut altera inter altera aut interponerentur sicut terminus medius inter maiorem et minorem, aut de alteris praedicarentur ut genus de specie (ἄνωθεν vs. 35) aut iis subiecta essent (κάτωθεν) aut simul et medium et extremum locum utrumcunque (primum et tertium) in iis occuparent, ut partim antecederent partim consequerentur.

88 a 36 Neque esse possunt quaedam propositiones universales ex quibus omnia demonstrentur: nam unaquaeque disciplina certam quandam habet regionem, quae genere ad quod pertinet definitur. Unicuique generi autem quaedam sunt propria: ad haec igitur si accommodantur propositiones istae universales, cum his coniunctae singulas doctrinas demonstratione facta gignunt et procreant.

88 b 3 Deinde numerus propositionum ex quibus colligitur certe haud multo minor esse poterit quam numerus conclusionum, imo maior esse debet — nam nova conclusio non provenit, nisi novus terminus sive medius interiiciatur sive extrinsecus adiiciatur vel ἀπὸ τοῦ ἄνω vel ἀπὸ τοῦ κάτω — si autem ex iisdem principiis omnes disciplinae derivari possent, conclusionum numerum infinitum esse (nam quae demonstrari possunt in quaque doctrina nullis finibus circumscripta sunt), terminorum vero finitum concedendum erit: nam qui omnia ex iisdem principiis demonstrari contendit, haec ipsa principia cognita habere debebit, ut ea numerare possit.

88 b 7 Alia principia necessaria sunt, alia non necessaria: quare si ex utrisque demonstratur, non eadem sunt omnium disciplinarum principia, sed diversa *τῷ εἴδει*. — *αἱ ἀρχαὶ* (non *τῶν ἀρχῶν*) *αἱ μὲν* ... *αἱ δέ*, cf. 690 b 24 *οἱ γὰρ ἰχθύες, καθάπερ εἴρηται πρότερον, οἱ μὲν οὐ δοκοῦσιν ἔχειν* ... *οἱ δ' ἀδιάρθρωτον ἔχουσιν* (*γλῶτταν* intell.). 489 a 15 *ὅσα μὲν οὖν ἀναγκαιότατα μόρια τοῖς ζῴοις τὰ μὲν πᾶσιν ἔχειν συμβέβηκε τὰ δὲ τοῖς πλείστοις, ταῦτ' ἐστίν.*

88 b 11 Si quis alia principia geometriae, alia arithmeticorum, alia medicinae esse dicat, diversa esse singularum disciplinarum principia contendit: nam qui eadem omnium esse principia statuit, hoc certe non ita intelliget, ut omnia principia eadem sint quae sint, neque ita, ut quodcunque placeat (vs. 15) demonstrari possit ex principiis quibuscunque: apparet enim hoc fieri non posse et in iis disciplinis quae, sicut mathematica, certam quandam viam et rationem sequuntur et quarum aditus patet omnibus (*φανεροῖς* vs. 17), et in syllogismorum analysi: nam si syllogismi ad propositiones reducuntur ex quibus confecti sunt, ad novam conclusionem faciendam etiam nova propositione opus esse patet. Si quis autem eas propositiones principia demonstrationis esse dicat, quae ipsae demonstrari nequeant et ex quibus primis omnes syllogismi conficiantur, in unoquoque genere una erit propositio, unde doctrina quae ad hoc genus pertineat manet, ut eadem disciplinarum omnium principia esse non possint.

88 b 22 *εἰ δὲ μήτε λέγοι τις οὕτως τὰς αὐτὰς εἶναι ἁπάντων ἀρχὰς ὡς δέον δείκνυσθαι ἐξ ἁπασῶν ὁτιοῦν.* Iam si ponamus neque ex quocunque principio demonstrari posse propositionem quamcunque, neque tamen ita diversa esse principia, ut alia alius doctrinae sint, reliquum est, ut videamus num fieri possit, ut, quamquam neque plane eadem sint neque plane diversa, tamen cognationem quandam inter se habeant, ita ut alia ex aliis demonstrentur. Sed ne hoc quidem (vs. 26) fieri potest: nam si quae demonstranda sunt genere differunt, principia ipsa genere differre supra demonstravimus. Etenim (vs. 27) quamquam sunt principia omnibus disciplinis communia (nam propositionibus quibusdam universalibus omnes utuntur sine discrimine), tamen etiam sunt alia quae singulis propria sunt. — **Vs. 23 Brandisius (Variet. lect. Aristot.) legi mavult *λείπεται ὅτι συγγ.*, at nostra lectio optime**

habet: nam sententia haec est: λείπεται ὅτι σκοπῶμεν εἰ ἐνδέχεται συγγενεῖς εἶναι πάσας.

Cap. 33. *Quid intersit inter scientiam et opinionem, exponitur.* 89 a 11 *Res, in quibus scientia et opinio versantur, quodammodo eaedem sunt, quamquam, quum cognoscendi ratio diversa sit, etiam res ipsae quae cognoscuntur differunt.* 38 *Opinari simul et scire idem nemo potest.*

88 b 35 *οὐδὲ νοῦς*, intell. ἐστὶ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν: nam hic scientiam habet eorum quae demonstrationem non admittunt, primas propositiones easque necessarias, ex quibus demonstrantur omnia, sola cogitatione comprehendit et per se intelligit.

89 a 1 Postquam exposuit qua in re differant scientia et opinio (male Biese I. p. 278 sqq. *δόξαν* vertit „Vorstellung" Hegelii locutionem imitatus), addit qua in re conveniant: namque utraque in iis versatur et ad ea pertinet, quae vel vera vel falsa sunt. Consequitur opinionem versari in iis quae neque demonstrari possint neque necessario talia eveniant qualia eveniant: quod etiam communi consuetudine sermonis comprobatur.

89 a 11 Si igitur scientia est eorum quae necessario eveniunt, opinio eorum quae non necessario, aut non videtur eiusdem rei opinio dari et scientia aut opinionis et scientiae nullum erit discrimen (parum accurate Biese I. p. 279 huius loci sententiam reddidit): ratiocinatur enim et qui scit et qui opinatur, uterque igitur, si demonstrationem persequatur ἐπὶ τὸ ἄνω, donec ad eas propositiones ascendat quae demonstrationem non admittant, eodem modo ratiocinabitur, quamvis alterum opinari, alterum scire dicamus: quare scientia non differre videtur ab opinione. Quam quidem difficultatem Aristoteles solvit hoc modo. Profecto, ait, qui necessaria quibus ratiocinatio quam fecit nititur principia pro aeque certis habet atque definitiones a quibus omnis vera demonstratio incipit, is non opinabitur, sed sciet: sin autem pro veris quidem habeat neque tamen necessaria putet et cum ipsius rei natura coniuncta, opinionem, non scientiam habebit: quae quidem opinio si propositionibus nitatur quae demonstrationem non admittant, et verum esse quod contendat et cur verum sit intelligere opinabitur (namque veram rei causam perspectam habere putabit), sin autem primas propositiones, ex qui-

bus probari possit quod contendat, ignoret, fundamentum quidem et primam causam qua argumentatio sua nitatur nescire, rem vero ipsam quam contendat veram esse opinabitur.

89 a 12 Dedimus ἔσται ex codd., cum quibus Boethii versio conspirat. Eadem vs. 13 habet „consequitur", quod mendum videtur esse pro „consequetur": quare nos exhibuimus ἀκολουθήσει, non ἀκολουθοῦσι, quod codd. praebent, praesertim quum etiam Philop. illam lectionem habuisse videatur (schol. 239 a 22). — Vs. 17 verborum collocatio locum difficilem reddidit: nam nemo certe haereret, si verbum ἔχειν vs. 18 haberetur ante ὑπολήψεται vs. 17. — Vs. 23 interrogationis signum delevimus, quamquam in simili loco adiecimus 85 b 5, quod hoc loco propterea factum est, quia Aristotelem ipsum inceptae interrogationis oblitum esse e fine orationis apparet vs. 22 sq.

89 a 23 Ut opinio eiusdem rei quodam modo et vera et falsa esse potest, quia ad eandem rem refertur utraque (utraque idem habet ὑποκείμενον), sic etiam opinio et scientia eiusdem rei sunt, quia ad eandem rem referuntur. Si quis vero opinionem veram et falsam eiusdem rei esse ita dicat, ut eandem opinionem modo veram modo falsam esse contendat, quod Protagorae placuit, inter alia quae inde consequuntur absurda etiam dicendum erit eum qui quid falso opinetur ne opinari quidem: nam qui falsam opinionem habet aut opinatur id quod vero contrarium est aut ne opinatur quidem.

89 a 27 ἄτοπα συμβαίνει... Oratio parum cohaeret: pergit enim ac si praecessisset τῷ λέγοντι τοῦ αὐτοῦ εἶναι δόξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ.

89 a 31 οὕτω τοῦ αὐτοῦ, intell. δόξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι ἐνδέχεται. Res ipsa (das Object der Meinung), de qua aliquid opinamur, eadem manet, sive veram sive falsam opinionem habemus, id vero quod res est quatenus cogitatione comprehenditur (τὸ τί ἦν εἶναι κατὰ τὸν λόγον) et ratio cognoscendi differt.

89 a 35 εἰ ἡ μὲν καθ' αὑτὸ γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ ᾗ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός· τὸ αὐτὸ γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν ἑκατέρᾳ, ὁ δὲ τρόπος τῆς γνώσεως διαφέρει.

89 b 2 Quod alius opinatur idem alius scire potest, idem homo simul non potest: nam si simul sciret et opinaretur, simul intelligeret hominem non esse non posse animal et hominem

posse non esse animal: nam si qui opinatur id quod verum esse putat etiam non esse posse sibi persuadet, is qui hominem animal esse opinatur non necessario hoc ita esse putat. *τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν*, h. e. nam verbum *ἐνδέχεσθαι* hic ita accipimus, ut qui opinetur etiam contrarium eius quod pro vero habet esse posse sibi persuadeat.— Imperativum *ἔστω* et optt. codd. praebent et Boethius legisse videtur: vertit enim „hoc enim sicut contingere", in quibus pro „sicut" scribendum esse „sit" per se intelligitur. Accedit quod talis imperativi usus frequentissimus est apud Aristotelem, v. quae diximus ad 73 b 25. — Vs. 3 suspicionem movet vox *οὐδ'*, quam Boethius vertit „nihil". Melius esset, si haberetur *οὐχ*.

Cap. 34. Quid sit sagacitas, explicatur.

89 b 13 *ἢ διαλεγόμενον ἰδὼν πλουσίῳ ἔγνω διὰ τί διαλέγεται, διότι δανείζεται.*

89 b 14 *πάντα γὰρ*... Nam qui sagax est omnes causas quae in medio esse possint videt, simulatque novit eos terminos qui per illas coniungendi sunt.

Lib. II. cap. 1. *Quod quaeritur quadruplex est: num res sit, quid sit, quale sit, per quid vel propter quid sit.*

Totius libri argumentum bene enarravit C. Kühn de notionis definitione qualem Aristot. constituerit. Hal. 1844.

89 b 23 V. Trdlbg. El. log. p. 74 sq. Quum quaeritur *εἰ ἔστιν*, quaestio est de ipsius rei exsistentia (hoc est enim quod vs. 33 significat verbo *ἁπλῶς*), quum quaeritur *τὸ ὅτι*, quaestio est de qualitate, quae rei adhaereat et cum ea quo modo cunque coniuncta sit, quamquam non ipsius rei naturam exprimat: nam quae ad ipsam rei naturam pertinent, ea continentur *τῷ τί ἐστιν*: quare saepissime Aristoteles distinguit *τὸ τί ἐστιν* et *τὸ ὁποῖόν τί ἐστιν* (h. e. *τὸ ὅτι*: cf. enim schol. 240 b 31, 11 a 19, 12 a 15, 16 b 37 al.). 1274 b 32 *τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἑκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν*... 1098 a 32 *ὁ γὰρ τέκτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως ἐπιζητοῦσι τὴν ὀρθήν· ὁ μὲν γὰρ ἐφ' ὅσον χρησίμη πρὸς τὸ ἔργον, ὁ δὲ τί ἐστιν ἢ ποῖόν τι*, al. De quaestione *τοῦ διότι* v. 1041 a 10 *ζητεῖται δὲ τὸ διὰ τί ἀεὶ οὕτως, διὰ τί ἄλλο ἄλλῳ τινὶ ὑπάρχει.* Quare pergit

vs. 14 τὸ μὲν οὖν διὰ τί αὐτό ἐστιν αὐτό, οὐθέν ἐστι ζητεῖν. δεῖ γὰρ τὸ ὅτι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα, λέγω δ' οἷον ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει. Quibuscum consentiunt quae cap. 2 leguntur. De eo quod dicit vs. 34 v. 698 a 10 ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν ἀναγκαῖον ἀκίνητον εἶναι, διώρισται πρότερον, ὅτεπερ καὶ περὶ κινήσεως ἀϊδίου, πότερον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι, καὶ εἰ ἔστι, τίς ἐστιν.

89 b 25 εἰς ἀριθμὸν θέντες, quum singulas propositae quaestionis partes, quippe quae se invicem excludant, enumeramus: debent enim numerari, quia, si quid praetermissum est, proposita quaestio non pertractatur.

Cap. 2. Quadruplex illa quaestio ad duplicem redigitur: nam aut num sit terminus medius aut, si est, quis sit quaeritur. In omni quaestione igitur terminus medius investigatur, qui causam exprimat, ob quam maior de minore praedicari debeat.

89 b 37 Si quaeratur τὸ ὅτι, quaeri dicit τὸ ἐπὶ μέρους, quia non de re universa, h. e. non de exsistentia rei quaestio sit, sed de aliqua parte eorum quae cum ea coniuncta sint (εἰ ἔστι τι ἢ μὴ ἔστι τι 90 a 3): si vero quaeritur τὸ εἰ ἔστιν, res universa (ἁπλῶς) in dubium vocatur. Convenit autem altera quaestio cum altera in eo, quod in ambabus quaeritur, num sit terminus medius, differunt in eo, quod altera (quae est τοῦ εἰ ἔστιν) quaerit num sit terminus medius, qui causam exprimat, ob quam res ipsa (τὸ ὑποκείμενον vs. 12) exsistat (αἴτιον τοῦ εἶναι ἁπλῶς τὴν οὐσίαν vs. 10), altera vero quaerit, num sit terminus medius, qui exprimat causam, ob quam aliud quid (τὸ τὶ vs. 13) de re ipsa praedicetur (τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ ἁπλῶς ἀλλά τι vs. 10), sive καθ' αὑτὸ praedicetur sive κατὰ συμβεβηκός (vs. 11). Iam vero si compertum habemus, num res ipsa exsistat vel num quid de ea praedicetur, quaestionem instituimus τοῦ διὰ τί ἐστι vel τοῦ τί ἐστιν. Namque dum antea quaerebatur num sit terminus medius, nunc quis sit (τί οὖν τοῦτ' ἔστι vs. 9) investigatur: qua in re utraque quaestio (ἡ τοῦ τί ἐστιν et ἡ τοῦ διὰ τί ἐστιν) convenit, quum omnis quaestio iam in eo versetur, ut rei subiectae naturam s. causam per quam res ipsa exsistat vel ob quam aliud quid de ea praedicetur, exploremus, quam quidem causam terminus medius exprimere debet. Utram-

que quaestionem revera eandem esse exemplis allatis probat vs. 15 sqq. Apparet in his quaestionem omnium gravissimam esse *τοῦ διότι*, quamquam aliter res se habet in ea philosophiae parte quae ad vitam et mores pertinet: quare ut doceat non subtili argumentatione, sed factis opus esse ad virtutem colendam, quod saepius inculcat, 1095 b 6 *ἀρχὴ γάρ*, inquit, *τὸ ὅτι· καὶ εἰ τοῦτο φαίνοιτο ἀρκούντως, οὐδὲν προσδεήσει τοῦ διότι*. Praeterea cf. cum iis quae diximus 1041 a 24 *οἷον διὰ τί βροντᾷ; διότι ψόφος γίγνεται ἐν τοῖς νέφεσιν· ἄλλο γὰρ οὕτως κατ' ἄλλου ἐστὶ τὸ ζητούμενον. καὶ διὰ τί ταδί, οἷον πλίνθοι καὶ λίθοι, οἰκία ἐστίν; φανερὸν τοίνυν ὅτι ζητεῖ τὸ αἴτιον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὡς εἰπεῖν λογικῶς. ὃ ἐπ' ἐνίων μέν ἐστι τίνος ἕνεκα, οἷον ἴσως ἐπ' οἰκίας ἢ κλίνης, ἐπ' ἐνίων δὲ τί ἐκίνησε πρῶτον· αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο. ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον αἴτιον ἐπὶ τοῦ γίνεσθαι ζητεῖται καὶ φθείρεσθαι, θάτερον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι.*

90 a 14 Verba *εἰ ἐν μέσῳ ἢ μή* satis negligenter addidit in fine, quum quod dicere voluisse videtur hoc sit: *τὸ δὲ τὶ ζητεῖν λέγω, ὅταν ζητῶμεν εἴ τινα καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα, οἷον ἔκλειψις ἰσότης ἀνισότης, ἐν μέσῳ τινί ἐστιν ἢ μή*, h. e. *ὅταν ζητῶμεν, εἴ τινα καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα ἐνυπάρχει ἐν μέσῳ τινί, δι' ὃ κατηγορεῖται καθ' ὧν κατηγορεῖται· τὸ γὰρ μέσον τὸ αἴτιόν ἐστι τοῦ κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, ὥστ' ἐν τούτῳ πρότερον δεῖ ἐνυπάρχειν τὸ κατηγορούμενον.*

90 a 21 Exemplo probat quod vs. 8 seq. universe dixit.

90 a 24 Si et res ipsa et causa unde orta est sub sensus cadit, medium terminum, per quem probemus verum esse id quod sensibus percipimus, non quaerimus: unde apparet terminum medium quaeri, si nos lateat quae sit rei causa.

Cap. 3. Non quaecunque demonstrantur etiam per definitionem sciri possunt, b 18 *neque quaecunque definiuntur, per demonstrationem.* 28 *Imo nihil quod definiri potest demonstrationem admittit.*

90 a 37 ***ἀναγωγῆς*, h. e. *ἀναλύσεως*, quo sensu saepissime legimus verbum *ἀνάγειν* in Anal. pr., ut significet investigare propositiones ex quibus aliquid coactum sit.**

90 a 38 ***διαπορήσαντες πρῶτον*. Solet Aristoteles, antequam quid ipse sentiat accuratius exponat, quaestionem incipere a difficultatibus, quibus via, qua procedendum sit, obstruatur, vel**

etiam ab eo quod alii de eadem re statuerint et quod primo aspectu maxime placere videatur. Cf. 1145 b 2 δεῖ δ', ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶτον διαπορήσαντας οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἔνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη, εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηταί τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλείπηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς. Ritter l. l. III. p. 100 sq. Zell ad Eth. Nic. VI, 12, 3. 349 a 14 περὶ δ' ἀνέμων καὶ πάντων πνευμάτων, ἔτι δὲ ποταμῶν καὶ θαλάττης λέγωμεν, πρῶτον καὶ περὶ τούτων προαπορήσαντες πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. 464 b 21 ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἀναγκαία πρῶτον ἐκ τοῦ διαπορῆσαι περὶ αὐτῶν. 995 a 27 ἔστι δὲ τοῖς εὐπορῆσαι βουλομένοις προὔργου τὸ διαπορῆσαι καλῶς· ἡ γὰρ ὕστερον εὐπορία λύσις τῶν πρότερον ἀπορουμένων ἐστί, λύειν δ' οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦντας τὸν δεσμόν... διὸ δεῖ τὰς δυσχερείας τεθεωρηκέναι πάσας πρότερον, τούτων τε χάριν καὶ διὰ τὸ τοὺς ζητοῦντας ἄνευ τοῦ διαπορῆσαι πρῶτον ὁμοίους εἶναι τοῖς ποῖ δεῖ βαδίζειν ἀγνοοῦσι, καὶ πρὸς τούτοις οὐδ' εἴ ποτε τὸ ζητούμενον εὕρηκεν ἢ μὴ γινώσκειν· τὸ γὰρ τέλος τούτῳ μὲν οὐ δῆλον, τῷ δὲ προηπορηκότι δῆλον. Quare verbum διαπορεῖν explorandi notionem habet 1086 a 34 ταῦτα δ' ὅτι οὐκ ἐνδέχεται διηπόρηται πρότερον. 899 b 9 τὸ γὰρ θᾶττον ὀξύ, ὥσπερ καὶ διηπόρηται. 699 a 26 ὅτι μὲν οὖν ἔχει τι καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν οὕτως ὥσπερ ἡ γῆ πρὸς τὰ ζῷα καὶ τὰ κινούμενα δι' αὐτῶν, ἐκ τῶν τοιούτων ἄν τις διαπορήσειεν. Eodem sensu quo ἀπορία usurpatur etiam δυσκολία ab Aristotele, v. e. g. 1074 b 17. Negligentiam quandam habet quod dicit 770 a 30 περὶ δὲ τῆς πολυτοκίας καὶ τοῦ πλεονασμοῦ καὶ τῆς ὀλιγοτοκίας καὶ μονοτοκίας καὶ τῆς ἐνδείας τῶν μερῶν ἀπορήσειεν ἄν τις: nam quid dubitetur exponitur 771 a 14 ἡ δὲ σκέψις ἐστὶν ἡ περὶ τούτων, πότερον τὴν αὐτὴν αἰτίαν δεῖ νομίζειν τῆς μονοτοκίας καὶ τῆς ἐνδείας τῶν μερῶν καὶ τοῦ πλεονασμοῦ καὶ τῆς πολυτοκίας ἢ μὴ τὴν αὐτήν.

90 b 3 Non quaecunque demonstrantur etiam definiri possunt: **definitur enim quid aliqua res sit, quod universali semper affirmatione exprimi debet, dum per syllogismos secundae et tertiae figurae propositio universe affirmans cogi nequit. Deinde (vs. 7) ne id quidem quod in prima figura colligitur definitionem admittit, quia quae demonstrari possunt non sciuntur nisi per demonstrationem, ut, si definitionem ad-**

mitterent, scirentur et quatenus definita et quatenus demonstrata essent. (Eodem modo argumentatur Aristoteles 993 a 7, nisi quod pro ἀποδείξει ponit αἴσθησιν: ἔτι δὲ ὧν ἐστὶν αἴσθησις, ταῦτα πῶς ἄν τις μὴ ἔχων τὴν αἴσθησιν γνοίη;) Denique (vs. 14) etiam inductione facta probatur nihil eorum quae demonstrentur per definitionem cognosci: numquam enim adhuc per definitionem cognovimus quidquam eorum quae de alia re praedicantur, sive cum eius natura coniuncta necessario de ea praedicantur sive non necessario (nam τὰ συμβεβηκότα vs. 15 sunt τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν καὶ μὴ ἀναγκαῖα, quum opponantur τοῖς καθ' αὑτὸ ὑπάρχουσιν, quod non monerem, nisi expresse hoc contradiceret H. Rassow Aristot. de notionis def. doctr. p. 9. not. 3, cuius sententiam merito improbavit C. Heyder Krit. Darst. u. Vgl. der Aristot. u. Hegelschen Dial. I. p. 277. not.), et vice versa (vs. 16) si definitione facta ipsius rei naturam cognoscimus, ea quae demonstrationem admittant non per se consistere, sed de aliis praedicari apparet. — Vs. 10 recepimus quod pleraeque habent edd. Bkko prr.: hoc enim et aperte postulat sensus et ea confirmant quae habentur vs. 21. Eandem lectionem etiam Brandisius praeferendam esse iudicavit (v. Variet. lect. Aristot.). Boethius vertit „demonstrabile", vet. intp. „demonstrantem", ut illum certe nostram lectionem habuisse probabile sit. Verae lectionis vestigia habet cod. *A*, a codd. *BD* vero, quorum auctoritatem hic deseruimus, etiam vs. 16 recedendum putavimus, praesertim quum lectio οὐσίας τις γνωρισμός etiam propterea praeferenda videatur, quod in capp. seqq. agatur de definitione, ut qualem rei cognitionem definitione facta nobis comparemus, hoc loco Aristoteles in dubio adhuc relinquere voluisse videatur.

90 b 18 Non quaecunque definiuntur etiam demonstrari possunt: ac primum quidem eadem ratio in his valet atque in iis quae praecesserunt, hanc dico, quod una eademque res nonnisi una via et ratione vere cognoscitur, aut demonstratione aut definitione, ut sciat aut qui demonstret aut qui definiat. Deinde (vs. 24), quum demonstratio a definitionibus quibusdam incipiat, quae demonstrationem non admittant, aut ipsorum principiorum demonstratio in infinitum produci potest, aut definitiones quibus demonstratio nititur, ipsae demonstrari non possunt.

90 b 28 Neque definiri quidquam potest quod demonstratur ne-

que demonstrari quidquam quod definitur: nam quod definitio constituit (τὸ τί ἐστι), id non evincit et probat demonstratio, sed sumit. Deinde (vs. 33) demonstratio aliquid de aliqua re praedicandum esse docet, in definitione vero, quippe quae universam rem ita complectatur, ut quid sit exprimere velit, non praedicatur alterum de altero, ut totum de parte: nam in definitione ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῷον δίπουν neque differentia quae dicitur specifica (τὸ δίπουν) praedicatur de genere neque genus de differentia, sed in unam notionem quasi coaluit utrumque (cf. quae diximus ad 1 b 17). Item in altero exemplo τὸ ἐπίπεδον differentia est generis σχήματος. Denique (vs. 38) quaestio quid aliqua res sit et quaestio quid de ea praedicandum sit ita diversae sunt, ut altera ad alteram reduci et per eam probari nequeat. Ea autem, quae non ita comparata sunt, ut alterius demonstratio altera contineatur sicut pars toto (ut, si triangulum duos rectos habere probatum sit, simul probatum est triangulum aequilaterum totidem rectos habere), sed reapse diversa sunt, etiam diversam demonstrationem requirunt: quare τὸ ὅτι et τὸ τί ἐστι, si demonstratur utrumque, diversa ratione demonstrabuntur. Apparet inde quam caute adiecerit 90 b 2 κατὰ τὸ αὐτό.

91 a 3 Rassow Aristot. de not. def. doctr. p. 10. not. 2 scribi vult τοῦ ὅλου, quia vs. 5 legatur τὸ δ' ὅλον: quod Aristotelis stilum eum non satis nosse ostendit.

91 a 11 τὰ ὑποκείμενα h. e. finis ad quem tendit utraque vel id quod utraque conficere vult: qui quidem huius vocis usus haud frequens est apud Aristotelem, quamquam facile excusatur eo, quod id cuius causa quaestio instituitur dici potest τὸ ὑποκείμενον, quoniam quod efficere volumus id ad probandum proponitur et quasi subiicitur demonstrationi.

Cap. 4. ***Ut syllogismo facto cogatur quid aliqua res sit, terminus medius definitionem rei, quae quid sit conficitur, exprimere debet. 33 Quare qui definitionem syllogismo facto probant, principii petitionem admittunt.***

91 a 15 Definitio, quum et quod rei proprium sit et cum eius natura coniunctum exprimere debeat, cum re ipsa converti potest. Quare ut termino medio *B* interiecto cogatur *A* praedicari de *C*, ita, ut illud significet quod termino *C* proprium sit, et *A* exprimere debebit quod termino *B* et *B* quod ter-

mino *C* proprium sit. Item, ut colligatur *A* cum ipsa natura termini *C* necessario coniunctum esse, etiam propositiones ex quibus colligitur (*AB* et *BC*) ita comparatae esse debent, ut quod praedicetur necessario coniunctum sit cum natura eius de quo praedicetur. Quod si non ita habet in utraque propositione (vs. 21), neque conclusio exibit qualem volumus, si quidem *A* praedicatur de *B* ἐν τῷ τί ἐστιν, quamquam non praedicatur ἐν τῷ τί ἐστι de quibuscunque quo modo cunque praedicatur *B* (vs. 23): namque si *B* de *C* praedicatur κατὰ συμβεβηκός, *A* de *C* non poterit praedicari ἐν τῷ τί ἐστιν. Sed (vs. 24) ut conclusio habeat τὸ τί ἐστιν, in utraque propositione eadem praedicandi ratio obtinere debet atque in conclusione. Apparet igitur terminum medium, per quem cogatur τὸ τί ἐστι, ipsum prius sumi debere ita, ut exprimat τὸ τί ἐστιν. At si demonstratur τὸ τί ἐστιν, propositiones ipsae, ex quibus conclusum est, demonstrari debent (vs. 30): quae quum non possint demonstrari nisi ex aliis propositionibus quae alterum de altero ἐν τῷ τί ἐστι praedicari sumant, pro concesso sumi patet quod demonstrari debebat.

91 a 24 Boethium et codd. potiores secuti reduximus quod edd. prr. habent. Idem legisse interpretem anon. prava explicatio prodit (schol. 242 b 28). Inde a vs. 27 oratio parum cohaeret: nam prius orationis membrum εἰ ἔστι δεῖξαί τι omissa apodosi repetitur vs. 28 εἰ τοίνυν... Quid Aristoteles sibi velit facile intelligitur, si tenemus (coll. 83 a 14) pro κατηγορεῖσθαι plenius dicendum fuisse κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἐστιν, quod apparet ex sequentibus.

91 a 30 τοῦτο intelligit id quod modo dixit ἄλλον λόγον μέσον, novum medium terminum, per quem demonstretur propositio *AB*.

91 a 33 Maxime elucet quod diximus in syllogismo simplici qui e duabus propositionibus consistit quae ipsae demonstrari non possunt; e. g. si quis per syllogismum conficere velit animae definitionem (cf. Trdlbg. de an. p. 273), ut probet animam esse id quod vitae suae causam in se ipso habeat, praeter propositionem, quae id quod ipsum vitae suae causa sit numerum esse dicit se ipsum moventem, etiam sumere debebit animae eandem esse naturam quam numeri se ipsum moventis: nam si non sumeret termini *A* eandem esse na-

turam quam termini *B* et termini *B* eandem quam termini *C*, sed si *A* de *B* et *B* de *C* praedicari tantum poneret, definitionem certe non cogeret, sed nihil nisi id quod vere praedicaretur; neque enim (b 3) si *A* de *B* praedicaretur ut genus de specie, definitionem cogeret, quia, quamquam natura alterum cum altero coniunctum est, tamen genus speciem non ita definit, ut alterum alteri aequale sit, definitio vero et id quod definitur unum et idem esse debent (vs. 7). Quare si qui definitionem cogere vult terminos non ita sumit (*οὕτω* vs. 7), ut alter alteri plane aequalis sit, definitionem non colligit, si vero aequales sumit, definitionem sumsit.

91 a 35 *οἱ μὲν οὖν...* Ut oratio concinna esset, pergere debebat *οἱ δὲ λαβόντες τὸ A ὅπερ τὸ B τὶ καὶ τὸ B ὅπερ τὸ Γ οὐ συλλογίζονται ὅτι τὸ A ἐστὶ τῷ Γ τὸ τί ἦν εἶναι.* Alterum autem orationis membrum quod respondet verbis *οἱ μὲν οὖν* incipit b 3 *οὐδ' εἰ ἔστι...*

91 b 3 *ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἔσται μόνον.* Boethius quum vertat „verum erit dicere *C* solum" non habuisse videtur *ἦν*, quod, nisi excusaretur praecedente *τί ἦν εἶναι*, ferri sane non posset. Quod Aristoteles dicit est hoc: *οὐκ ἔσται τῷ Γ τὸ A τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλ' ἔσται μόνον συλλογίζεσθαι τὸ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν θάτερον θάτερον*, h. e. *ὅτι ἀληθὲς ἦν τὸ A τοῦ Γ κατηγορεῖν.* — De usu imperfecti *ἦν* et casus dativi cum infinitivo coniuncti vs. 4 sqq. v. Trdlbg. in Mus. Rhenan. 1828. II, 4.

91 b 7 *ἀλλ' οὐχ οὕτως ὥστε ἓν εἶναι*, cf. 92 b 9. Quod in Analyticis incepit, id in metaphysicis pertractavit, cf. enim cum hoc loco et cum cap. seq. Met. *Z*. c. 12.

91 b 10 Boethius „prius erit accipiens in se („in *C*" fort. leg.) quoniam est quod quid erat esse *B*". Videtur igitur legisse *ὅτι ἐστὶ*, non *τί ἐστι*, quod sane, quum non videam quomodo explicari possit, mihi suspectum est. Bene haberent omnia, si abessent aut verba *τί ἐστι* ut in edd. prr. aut *τὸ B*. Si legimus *τί ἐστι*, unum relictum videtur, ut pronomen interrogativum *τί* pro relativo *ὅ* usurpatum dicamus. Quod si admittitur, sententia haec exit: *πρότερον ἔσται εἰληφὼς ὅ ἐστι τῷ Γ τὸ τί ἦν εἶναι, ἤγουν τὸ B.*

Cap. 5. Divisione facta definitio non cogitur, quamquam divisio ad definitionem cognoscendam utilis est.

91 b 13 *εἴρηται*, v. Anal. pr. I. c. 31. Quod Aristoteles hic re-

prehendit in primis cadit in Platonem, qui praecipue in Sophista et Politico divisione facta definitionem demonstrare voluit.

91 b 15 Buhlius hunc locum corruptum esse sibi persuasit. Imo omnia optime habent: sententia enim haec est. Ex singulis divisionis membris (*τωνδὶ ὄντων*) non necessario efficitur (sicut ex propositionibus conclusio) rem talem esse qualem vult definitio, sed quod inde consequitur non magis necessario colligitur quam quod inductione probatur. Nam in iusta demonstratione non interrogatur adversarius num conclusio vera sit, sed, quum non pendeat ex concessione, ita cogitur, ut non dari non possit ab eo qui propositiones concesserit. (Bene observavit C. Heyder p. 295 not. ad eam disserendi rationem, qua Platonem in dialogis usum esse videamus, Aristotelem hic respicere.) Aliter res se habet in divisione (vs. 18): interrogatur enim num homo sit animans vel inanimatum, deinde sumitur, non cogitur, hominem esse animal. Rursus sumitur omne animal aut terrestre esse aut aquatile, hominem vero referendum esse ad terrestria. Denique non demonstratur, sed sumitur quod ex utraque divisione componitur (*τὸ ὅλον* vs. 20), hominem esse animal terrestre.

91 b 24 *τῶν ἐνδεχομένων συλλογισθῆναι.* 46 a 32 *ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός*, qui quomodo fiat ibidem exposuit. Namque (addit vs. 25) etiam si concedatur fieri posse, ut praedicetur animal terrestre (*τὸ πᾶν* idem est quod paullo ante dixit *τὸ ὅλον*) de homine, tamen iustam hanc hominis definitionem esse minime consequitur. Nihil enim impedit, quin, ut iusta definitio e divisione proveniat, divisionis membris vel aliquid addendum sit vel demendum, vel quin, si singula membra componantur, definitio fines rei definiendae transeat.

91 b 28 Iam si genus ita dividitur, ut singulae species veram generis naturam referant et omnes deinceps collocatae servato ordine a primis usque ad eas descendant, quae iam ipsae dividi nequeant, definitio certe non demonstratur, quamquam alio quodam modo definitionem e divisione elici posse, et si non demonstretur, minime absurdum est. — Vs. 30 *αἰτούμενον τὸ πρῶτον*, h. e. *οὐ συλλογιζόμενον ἀλλὰ λαβόντα τὸ γένος, οἷον τὸ ζῷον* vs. 18. — Quod Bkkus ex codd. recepit interpolationis speciem habet: nam repetita

verba τοῦτο δ' ἀναγκαῖον neque Boeth. legit neque vet. intp. lat. Eadem desunt in pluribus edd. Verba εἰ ἅπαν ... ἐλλείπει omisit vet. intp., servavit Boeth. Haec abesse debere bene viderunt Sylb. et Casaub. qui uncinis ea circumdederunt: nam si servantur, vertendum erit „hoc autem necessario evenit, si et omnis species quam sumsimus revera pertinet ad divisionem quam fecimus neque ulla praetermissa est". Sed quum in iis quae praecesserunt nihil aliud sit nisi τὸ μηδὲν παραλείπειν, ad quod pronomen τοῦτο referri possit, haec delenda esse apparet: nam absurdum esset, si Aristoteles diceret ἀναγκαῖον δὲ μηδὲν παραλείπειν, εἰ... μηδὲν ἐλλείπει. Etiam si autem concedatur pronomen τοῦτο commode referri posse ad τὸ λαμβάνειν ἐν τῷ τί ἐστι πάντα vel ad τὸ ποιεῖν τὸ ἐφεξῆς τῇ διαιρέσει (quod, quum interpositum sit τὸ μηδὲν παραλείπειν, dari vix poterit), tamen alterum τοῦτο (vs. 32) non referri non poterit ad ea quae proxime antecedunt: diceret igitur Aristoteles ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ τὸ ἅπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτειν καὶ μηδὲν ἐλλείπειν· ἄτομον γὰρ ἤδη (vel εἴδει) δεῖ εἶναι, quae omnino non cohaererent: quare etiam Eustrat. (schol. 243 b 16) hunc locum ita explicat ac si scriptum exstaret τοῦτο δ' ἀναγκαῖον (intell. τὸ μηδὲν ἐλλείπειν), εἰ εἰς τὸ ἄτομον προβαίνει ἡ διαίρεσις. Quae quum ita sint, nostra lectio praestare videtur, cui ne quis obiiciat quod verisimile sit negligentiae scribentium, qui verba εἰ ἅπαν... ἀναγκαῖον praeterierint, quum quae praecesserint in eadem verba desinerent, hanc omissionem deberi, animadvertendum est in Boethii versione non praetermissa esse verba εἰ ἅπαν... ἀναγκαῖον, sed ea sola quae vulgo repetita leguntur τοῦτο δ' ἀναγκαῖον. Explicanda est autem nostra lectio hoc modo. Necesse est, ait Aristoteles, ut singulae species et natura cum genere coniunctae sint et deinceps sumantur neque ulla praetermittatur, quia, nisi hoc ita fieret, divisio non desineret in species quae ipsae divisionem non admitterent: debet enim divisio procedere usque ad id quod ipsum dividi nequeat. — Lectionem εἴδει, quam etiam Brandisius probavit in Variet. lect. Aristot., quum ἤδη alienae correctionis speciem habeat, Boethii et vet. intp., cuius codex Gothan. certe totum locum talem exhibet qualem nos dedimus, auctoritatem secuti praetulimus. — Vs. 36 Bran-

disius pro λέγων scribi voluit ἐκλέγων, quod habent edd. Bas. Pac. Sylb. Casaub. Idem etiam Boethius videtur legisse.

91 b 37 Sicut in syllogismis, in quibus propositio minor praetermissa est, quam ob causam conclusio necessario consequatur, non satis apparet, ut interrogare liceat quo iure coacta sit, ita etiam in definitione, quae divisione nititur, de unaquaque definitionis parte quae adiicitur (παρ' ἑκάστην πρόσθεσιν 92 a 2) interrogari licet quo iure addatur: ad quod qui definitionem constituit ita respondebit, ut demonstret (ipse enim demonstrare putat, quamquam revera nihil cogit) quomodo e divisione definitio nascatur. At quod inde efficitur non est vera definitio, ut, etiam si demonstrationem bene habere concederetur, tamen non cogeretur definitio. — Monendum est quod συλλογισμὸς vs. 5 conclusionem significat, de quo usu v. quae diximus I. p. 372. Accuratius Aristoteles dixisset ἀλλ' ὁ συλλογισμὸς οὐχ ὁρισμὸς γίνεται.

Cap. 6. Definitio non cogitur, neque si altera syllogismi propositio definitionem ipsam definiat, 20 neque per alium syllogismum hypotheticum quemcunque.

92 a 6 At nonne etiam ita definitio certae cuiusdam rei (τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν, quod non recte intellexit Rassow Aristot. de not. def. p. 13, quamquam idem optime de hoc loco „τὸ τί ἦν εἶναι", inquit, „generalem definitionis notionem, τὸ τί ἐστι certam quandam definitionem significare perspicuum est") demonstrari potest — particula καὶ difficultatem non habet, si haec ita dicta putes ac si Aristoteli obiiciantur ab adversario qui divisione facta definitionem confici iam concessum esse opinetur — ut propositio maior ponat (ἐξ ὑποθέσεως, v. quae diximus de hypothetico syllogismo ad 40 b 25 et I. p. 433) definitionem exprimi coniunctione eorum quaecunque in natura rei definiendae posita sint et quorum coniunctio rei proprietatem declaret, deinde propositio minor promat singula (e. g. *ABC*) quae sola in rei definiendae natura posita sint et coniuncta (τὸ πᾶν) eius proprietatem constituant? His enim ita positis colligeretur definitio quam volumus. Ad quae Aristoteles: imo, ne sic quidem definitio recte demonstraretur: nam (vs. 9) etiam in his fit petitio principii quae dicitur; sumitur enim definitio quae demonstrari debebat. Namque quum in termino medio omnis demonstratio posita sit, hic

ipse in illo syllogismo ita sumtus est, ut definitionem exprimat quae demonstranda erat. Deinde (vs. 11) etiam hoc obstat, quod, ut definitio demonstretur, non utendum est definitionis definitione, quam sumsimus in propositione maiore: neque enim ut syllogismus conficiatur, in propositione maiore sumitur syllogismi definitio, sed altera semper propositio (maiorem intelligit) ad alteram habet sicut totum ad partem (vs. 12) eamque complectitur. Syllogismi definitione autem non utendum est nisi contra eum qui recte conclusum, et definitionis definitione non nisi contra eum qui recte definitum esse neget: quare quodcunque demonstratur id et sine syllogismi et sine definitionis definitione cogi debet. — Bene C. Kühn de not. def. qualem Arist. constituerit p. 13 not. „verba *τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν* significant definitionem, quae essentiam rei assequitur, quam scholastici realem nominarunt". Idem ib. vs. 8 scribendum esse coniecit *ἴδιον* pro *ἰδίων*, quod licet Boethio et codd. invitis recipere non dubitavimus: nam et sensus ipse et quae sequuntur hanc lectionem veram esse docent. Etenim definitio non exprimit coniunctionem quamcunque eorum quae et rei propria et in eius natura posita sint (ita ut etiam omitti possint nonnulla eorum quae cum rei natura coniuncta sint), sed coniunctionem eorum quae in rei natura posita sint omnium, quorum quidem coniunctio quod rei definiendae proprium sit ita exprimat, ut cum ipsa converti possit. Eandem lectionem, quae etiam Bonitzio placet (Jen. Littztg. 1845. no. 215), comprobant quae leguntur 101 b 19 sqq. et 140 a 34, unde patet definitionem esse *λόγον ἴδιον καὶ δηλοῦντα τὴν οὐσίαν*. — Vs. 18 Brandisius (Variet. lect. Aristot.) restituendam putavit lectionem codicis *D*, quam exhibuerunt edd. Bas. Pac. Sylb. al.

92 a 20 Sin autem qui definitionem demonstrare velit alia quacunque hypothesi utatur, v. c. si sumat definitionem eius quod rei definiendae contrarium sit, demonstratio non bene habet: sumit enim definitionem, ut definitionem syllogismo facto probet. Quamquam enim in omni demonstratione sumi debet propositio qua alterum praedicetur de altero, tamen id quod sumitur ab eo quod cogitur re vera diversum esse debet (*ἕτερον μέντοι ἔστω* vs. 25) et ita comparatum, ut alterum non simul concessum sit cum altero et per se ex eo intelligatur, quod locum habet *ἐν τοῖς πρός τι*, in quibus numeranda sunt *τὰ ἐναντία*: 6 b 28 *πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς*

ἀντιστρέφοντα λέγεται. 8 a 36 ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. — Recepimus vs. 20 τὸ κακῷ, quod legendum esse coniecit Trdlbg. in Mus. Rhenan. 1828. p. 464 (cf. Rassow p. 14. not. 2): sequitur enim τὸ διαιρετῷ εἶναι et vs. 23 τὸ ἀγαθῷ εἶναι et τὸ ἀδιαιρέτῳ εἶναι. — Vs. 25 Rassow. ib. sic interpungi vult ἕτερον μέντοι· ἔστω: qua in re cur eum non secuti simus ex iis apparet quae modo diximus. — Vs. 27 exspectabas καὶ ὃ ἀντιστρέφει, cuius brevitatis similia exempla collegimus ad 25 b 35.

92 a 27 Denique et qui e divisione et qui ex hypothesi definitionem demonstrat eandem difficultatem (quam persequitur Met. Z. c. 12) habet hanc, quod non probat, cur singulae partes ex quibus definitio constet in unam notionem quasi coalescant: nam res quidem quae definitur est una, at quo arctiore vinculo definitionis datae partes inter se connexae sint quam si idem homo musicus dicatur et grammaticus — nam notiones musici et grammatici non necessario coniunguntur, dum singulae definitionis partes ita comparatae esse debent, ut inter se coniunctae unius rei notionem aequent et in unam notionem ipsae quasi coeant — ex ipsa demonstratione certe non intelligitur.

Cap. 7. Quaeritur num definitio, quum neque per demonstrationem neque per inductionem conficiatur, alio quocunque modo cogi possit. b 4 *Primum obstat, quod et rem esse et quid sit per eandem demonstrationem colligi non potest;* 12 *deinde, quum demonstratione opus esset ut colligeretur aliquid esse, qui definiret, quid res esset sciret, num esset necne ignoraret;* 19 *denique qui definit non simul patefacit cur vera sit definitio.* 26 *Relinquitur ut definitio non rei naturam, sed nominis significationem exprimat.* 35 *Quare quid res sit neque qui definit neque qui demonstrat cognoscit.*

92 a 34 Cf. cum hoc cap. quae leguntur 1064 a 5 τῶν δὲ λεχθεισῶν ἐπιστημῶν ἑκάστη λαβοῦσά πως τὸ τί ἐστιν ἐν ἑκάστῳ γένει πειρᾶται δεικνύναι τὰ λοιπὰ μαλακώτερον ἢ ἀκριβέστερον. λαμβάνουσι δὲ τὸ τί ἐστιν αἱ μὲν διὰ τῆς αἰσθήσεως αἱ δ' ὑποτιθέμεναι· διὸ καὶ δῆλον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς ὅτι τῆς οὐσίας καὶ τοῦ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. 1025 b 8 ἀλλὰ πᾶσαι αὗται περὶ ἕν τι καὶ γένος τι περιγραψάμεναι περὶ

τούτου πραγματεύονται, ἀλλ' οὐχὶ περὶ ὄντος ἁπλῶς, οὐδὲ ᾗ ὂν οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν οὐθένα λόγον ποιοῦνται· ἀλλ' ἐκ τούτου αἱ μὲν αἰσθήσει ποιήσασαι αὐτὸ δῆλον, αἱ δ' ὑπόθεσιν λαβοῦσαι τὸ τί ἐστιν, οὕτω τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει περὶ ὅ εἰσιν ἀποδεικνύουσιν ἢ ἀναγκαιότερον ἢ μαλακώτερον. διόπερ φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις οὐσίας οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς, ἀλλά τις ἄλλος τρόπος τῆς δηλώσεως.

92a38 ὅτι πᾶν... Qui inductione facta propositionem universalem colligit, is nihil occurrere probat in rebus singularibus quod propositioni universali adversetur: unde fit, ut per inductionem non quid res sit, probari possit, sed quid de ea praedicetur.

92b4 Quod non est, id quid sit scire nemo potest (nam si sciret quid esset, nihil esse sciret): quare si quis scit quid aliqua res sit, eandem esse simul sciat necesse est (cf. 1025b16 ὁμοίως δὲ οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μή ἐστι τὸ γένος περὶ ὃ πραγματεύονται — αἱ ἐπιστῆμαι intell. — οὐθὲν λέγουσι, διὰ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι διανοίας τό τε τί ἐστι δῆλον ποιεῖν καὶ εἰ ἔστιν). Quid vero? Num, si quis quid res sit demonstret, simul rem esse demonstratum erit? et quonam modo fieri potest, ut una et eadem ratione vel etiam eadem ratiocinatione (τῷ αὐτῷ λόγῳ vs. 9) demonstretur utrumque? Apparet hoc fieri nullo modo posse: nam si unum est et quod definitio et quod demonstratio patefacit, quaestiones vero „quid res sit?" et „num sit?" diversae sunt, neque una definitione proposita neque una demonstratione facta responderi potest ad utramque. — Patet ex iis quae diximus quo iure interpunctione vs. 9 mutata particulam καὶ ex edd. prr., Boethio et vet. intp., qui vertit „et quare et qualiter eadem ratione demonstrabit", reduxerimus.

92b12 Deinde quum demonstratione opus sit, ut aliquid esse probemus — excepta sola substantia, quam esse probari non potest: quare τὸ εἶναι, quum nullius rei substantiam exprimat, demonstrari utique poterit, si quidem, ubi non de substantia praedicatur, sed alii cuicunque notioni adiungitur, non exsistendi, sed copulae quae dicitur notionem habet — singulae disciplinae quid nomen (e. g. trianguli) significet ponunt, rem vero quae nominis significationi conveniat esse demonstrant. Quare quid est quod definienti ad demonstran-

dum relinquitur? At demonstrabit quid res sit. Ad quae Aristoteles: intelligens igitur definitione facta quid res sit, num sit ignorabit (nam ut patefiat num sit, demonstratione opus esse modo probavimus), quod absurdum esse supra demonstratum est.

92 b 20 εἰ γὰρ... Nam etiam si cogitatione fingimus lineam quae a centro ex aequo spatio distet, tamen ex hac definitione ipsa minime apparet, cur talis linea circulus sit, ut eodem iure alius rei cuiuscunque hanc definitionem esse diceremus: neque enim nihil absurdi notionem definitam includere neque rem definiendam revera definitam esse definitio probat. — Vs. 21 restituimus quod Boethius et vet. intp. habuerunt et Philoponum (v. schol. 244 b 15) legisse verisimile est. — Vs. 22 εἴη γὰρ..., intell. εἴη γὰρ ἂν καὶ φάναι τὸν ἀποδεδομένον τοῦ κύκλου ὁρισμὸν εἶναι ὀρειχάλκου ὁρισμόν.

92 b 33 Delevimus vocem ἐπιστήμη, quae etiam in paraphr. Riccard. omittitur: explicationis gratia aliena manu videtur addita esse. Talia haud raro ab Aristotele omitti docuimus ad 65 b 1. Rectius, ni fallor, ex sequente verbo ἀποδείξειεν mente repetitur ἀπόδειξις. Sententia haec est. Quum nulla demonstratione probari possit, quae nominum quibus utamur sit significatio, neque per definitionem hoc demonstrari poterit.

Cap. 8. *Demonstratur definitio alia eiusdem rei definitione sumta.* 14 *Causam per quam aliquid sit et qua eius natura definiatur aut postquam illud esse compertum habemus, investigamus aut simul intelligimus utrumque, quod si fit, aut fit per terminum medium, ex quo simul rem esse et quae sit eius natura cognoscamus, ita ut propositiones ex quibus demonstretur aliunde probari nequeant, aut per terminum medium ex quo nihil nisi rem esse intelligamus, ita ut propositiones ipsae aliunde probari et possint et debeant.*

93 a 4 Nostram lectionem Boethius, vet. intp. lat., Philoponus (v. schol. 244 b 36 et 39), paraphr. Riccard. (v. supra I. p. 58), codices meliores et edd. ante Pac. pleraeque tuentur: quae quomodo explicanda sit facile intelligitur ex huius libri cap. 1 et 2, ubi opponitur τὸ εἰ ἔστι τῷ τί ἐστιν. Nam si ad quaestionem τοῦ εἰ ἔστιν affirmatione responsum est ὅτι ἔστιν,

quaeritur τὸ τί ἐστι, sive quod idem esse docuit (90a 14 sq.) τὸ διὰ τί ἐστιν, h. e. τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι ἁπλῶς τὴν οὐσίαν (ut dixit 90a 10). Omnis autem difficultas in eo est, quod Aristoteles non dixit τὸ αἴτιον τοῦ ὅτι ἔστι. Apparet autem cur non sic dixerit: ambiguum est enim τὸ ὅτι ἔστι, quum et alterum de altero praedicari (τὸ ἐπὶ μέρους, v. quae diximus ad 89b 37) et rem ipsam exsistere significet: nam si affirmatur quaestio τοῦ εἰ ἔστι, non responderi non poterit ὅτι ἔστιν, quo quidem sensu si accipiatur τὸ ὅτι ἔστιν, a quaestione τοῦ εἰ ἔστι non nisi eo differt, quod alterum affirmat quod per alterum (εἰ ἔστι) dubitanter pronuntiatur et in incerto relinquitur. Hoc loco igitur Aristoteles dixit εἰ ἔστιν pro affirmatione quae respondetur ad quaestionem τοῦ εἰ ἔστιν, quam quidem affirmationem verbis ὅτι ἔστι exprimere noluit, ne quis haec (ὅτι ἔστι) eo sensu hic dicta putet quem habuimus cap. 1 et 2.

93a 5 Quum scimus quid aliqua res sit, causam per quam est cognoscimus, quod fieri non posset, nisi revera esset aliqua illius rei causa (notandum est quod λόγος hic non tam significat rationem propter quam aliquid fiat quam conditionem sine qua fieri omnino non possit). Quae quidem causa, si non in re ipsa posita est, sed aliunde petitur, demonstrationem definitionis in prima figura ita efficiet, ut definitio cogatur alia definitione interposita, quae termini medii locum occupet et causam exprimat, ob quam definitio quae demonstretur vera sit. Quare quum definitio demonstrari non possit, nisi alia definitione assumta, quodammodo definitio demonstrari potest, quodammodo non potest: nam altera sumitur, cogitur altera. — Vs. 6 dedimus εἰ, quod satis defensum putamus iis quae diximus ad 65a 19. Lectionem ᾗ, si prima fuisset et vera, in εἰ mutatam esse certe non est verisimile.

93a 14 οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, quum non fiat sine principii petitione; v. 91a 31 et 36. — Vs. 15 λογικὸς συλλογισμός, h. e. διαλεκτικός, qui opponitur τῷ ἀποδεικτικῷ, v. quae diximus ad 82b 35. Plura quam quae Aristoteles et dixit et in mente habuit e voce λογικὸς extorsit Biese I. p. 293: „Diefs gehört der Thätigkeit des Denkens an, welche das Allgemeine als wesentliche Bestimmung daraus ableitet", neque rectius quod hoc loco illa voce significetur interpretatus est Rassow p. 20 not.

93 a 16 *εἰπόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς.* Hanc et alias similes locutiones Aristoteli usitatissimas esse ostendit Ritter Gesch. der Phil. III. p. 293. Cf. 316 b 18 *ἀλλὰ ταῦτα πειρατέον λύειν· διὸ πάλιν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀπορίαν λεκτέον.* 1355 b 24 *πάλιν οὖν οἷον ἐξ ὑπαρχῆς ὁρισάμενοι αὐτὴν τίς ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά.* 1041 a 7 *τί δὲ χρὴ λέγειν καὶ ὁποῖόν τι τὴν οὐσίαν, πάλιν ἄλλην οἷον ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν.* 1300 a 10 *ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω νῦν, περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν καταστάσεις πειρατέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν.* 655 b 28 *νῦν δὲ λέγωμεν οὖν ἀπ' ἀρχῆς πάλιν ἀρξάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.* Cui quidem dicendi formulae, per quam ad quaestionem ab initio institutam revertitur, similes sunt aliae, per quas propositam quaestionem ipsam incipere solet: 1396 b 23 *πρῶτον δ' εἴπωμεν περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον.* 646 a 3 *τὰς δ' αἰτίας πειραθῶμεν εἰπεῖν περί τε τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἰδίων ἀρξάμενοι, καθάπερ διωρίσαμεν, πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.* 1447 a 12 *ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστὶ μεθόδου, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων.* Idem fere habemus 164 a 22. 436 a 6 *περὶ δὲ τῶν λοιπῶν λέγωμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῶν πρώτων.* 339 a 10 *ὧδ' οὖν ἀρξάμενοι λέγωμεν περὶ αὐτῶν πρῶτον.* 539 a 2 *περὶ τῶν γενέσεων αὐτῶν λοιπὸν διελθεῖν, καὶ πρῶτον περὶ τῶν πρώτων.* 737 b 25 *νῦν δ' ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρκτέον πρῶτον.*

93 a 17 Sicut causam rei quaerimus, si eam esse cognovimus — interdum autem simul rem esse et per quam causam sit intelligimus, neque tamen causam novisse possumus, priusquam, num res sit necne, perspectum habeamus — ita etiam rei naturam explorare non licet, antequam sciamus num ipsa sit an non sit. Iam (vs. 21) num aliqua res sit cognoscere putamus et quum novimus aliquid eorum quae non necessario cum ea coniuncta sunt et quum novimus aliquid eorum quae in ipsa rei natura posita sunt (cf. 402 b 17, quem locum adscripsimus ad 71 b 10 sub fin.). Ac illa quidem, quippe ex quibus ne colligi quidem recte possit num res ipsa sit necne, nullo modo referri possunt ad ipsam rei naturam: nam quum quid res sit explorare nequeat qui num sit ignoret, ad ipsam rei naturam quam definitio exprimere debet investigandam ista certe nihil omnino faciunt. Ex iis vero (vs. 27) quae necessario cum re coniuncta sunt facilius est de rei natura

coniecturam capere, ita quidem ut quo melius illa cognoscamus, eo melius etiam ipsam rei naturam perspectam habeamus.

93 a 27 Dedimus μηδέν, quod etiam Boethius habet, quamquam auctor paraphr. Riccard. et Prodr. legisse videntur μηδέ (v. supra I. p. 58). Cf. 1041 a 24 εἰ γὰρ μὴ οὕτως, οὐθὲν ζητεῖ. 1025 b 30 ἄνευ γε τούτου τὸ ζητεῖν μηθέν ἐστι ποιεῖν, coll. quae diximus ad 16 a 26 et ad 16 b 4.

93 a 32 τοῦτο, intell. τὸ ζητεῖν τὸ *B*, τὸ μέσον. Qui medium terminum investigat, in causam inquirit, ex qua demonstrari possit terminum *A* de termino *Γ* praedicari (εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ, h. e. τοῦ ἐκλείπειν τὴν σελήνην), vel quaerit causam (vs. 34), ob quam alterum de altero aut praedicandum sit aut negandum (ποτέρας τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος, h. e. πότερόν ἐστι λόγος τῆς καταφάσεως ἢ τῆς ἀποφάσεως, πότερον τὴν θέσιν αἱρεῖ ὁ λόγος ἢ τὴν ἀντίθεσιν).

93 a 36 Dedimus δι' ἀμέσων, quod bene notatum est in marg. ed. Isingr., quamquam vulgarem lectionem Boethius, vet. intp. lat. et plerique codd. exhibent. Nostram, quam Prodr. et paraphr. Riccard. praebent, sensus requirit: nam quod Aristoteles dicit est hoc. Et rem esse et causam per quam sit intelligimus, si propositiones, ex quibus demonstravimus, ipsae aliunde probari non possunt; si possunt, rem esse cognoscimus, causam vero ignoramus. Quare quum nostram lectionem omnia quae Aristoteles antea disputavit de cognitione τοῦ διότι et de discrimine, quod intersit inter scientiam τοῦ ὅτι et τοῦ διότι, et ipsa exempla quae sequuntur comprobent, non video quo iure C. Kühn, qui (l. l. p. 23 not.) unus lectionem δι' ἀμέσων restitui vult, reprehendatur a Bonitzio (Jen. Littztg. 1845. 215). Namque in exemplo quod adiicitur vs. 37 maiorem terminum (*A*) de medio (*B*) praedicari vere demonstratur per novum terminum medium, qui veram defectionis causam patefaciat, τὴν ἀντίφραξιν τῆς γῆς, vel, si alia causa sit, τὴν στροφὴν τῆς σελήνης ἢ τὴν ἀπόσβεσιν: significatur enim novus terminus medius b 6 verbis τοῦτο δ' ἐστὶν...

93 a 37 Quum nihil appareat (ὄντος φανεροῦ: nam φανερὸν est id quod oculis cernitur, v. quae dedimus ad 76 b 17), quod inter nos et lunam interiectum sit, fieri non potest, ut luna, dum plena sit, obscuretur (σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν, intell. τὴν σελήνην). — Dedimus πανσελήνου, quam quidem for-

mam etiam Bkkus recepit 372a27, 599b16, 777b21, 912a5; πανσπερμία 404a4, 769a29 et b2: quare etiam 680a32 scribendum erit πανσελήνοις. — Similem genitivi usum (nam πανσελήνου idem est quod πανσελήνου ὄντος) habes 347b26 γίνεται δ' ἄμφω αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας. Ib. b1 αἴτιον δ' ὁμοίως ὥσπερ ὅτι εὐδίας μὲν γίνεται, χειμῶνος δ' οὔ. 889b18 οὐδὲ γὰρ ἀφαιροῦσιν (τὰ δέρματα) ἡμερῶν τινῶν. Adiicimus alios quosdam locos quibus genitivo liberius utitur, quamquam horum non eadem ratio est. 352a9 ὅπερ συμβέβηκε τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ τὴν Ἀργείων καὶ Μυκηναίων χώραν. 893b3 ξηραινόμεναι δὲ (αἱ τρίχες) ξηρότεραι γίνονται· τὸ γὰρ ὑγρὸν μαλακόν. αἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐλάττω μέν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς (quod quomodo et intelligendum et excusandum sit docet quod praecessit a39 μακρὰν τῆς ἀρχῆς). 695b2 τὸ δὲ τῶν ἰχθύων γένος ἔτι μᾶλλον κεκολόβωται τῶν ἐκτὸς μορίων. — 1124b11 καὶ ἀντευεργετικὸς πλειόνων (ὁ μεγαλόψυχός ἐστιν). — 740a26 διὸ χρῆται τῇ ὑστέρᾳ καὶ τῇ ἐχούσῃ, ὥσπερ γῇ φυτόν, τοῦ λαμβάνειν τροφήν.

93b13 Sin autem etiam alius terminus medius inveniri potest, per quem cogatur propositio *AB*, is quoque una ex reliquis definitionibus notionis *A* non esse non poterit.

93b15 Apparet, ait, ex iis quae disputavimus, non demonstrari quidem definitionem, sed tamen syllogismo facto patefieri, unde clarum est ipsam rei naturam, quae definitione exprimi debet, si causam quandam habeat externam, ut aliunde probanda sit, neque cognosci sine demonstratione neque per ipsam demonstrationem. — Particulae μὲν vs. 15 respondere videtur δὲ vs. 21, particulae μὲν vero vs. 16 respondet μέντοι vs. 17. — Vs. 20 ἐν τοῖς διαπορήμασιν, v. cap. 3.

***Cap. 9.** Sunt quaedam scientiae principia, quae neque esse neque cur talia sint qualia sunt demonstrari potest.*

93b23 ἄλλον τρόπον, sive inductione sive syllogismo facto, qui posita alia definitione aliam cogat, sive quacunque alia ratione effici possit, ut principia manifesta fiant. Cf. 1098b1, quem locum dedimus ad 72b18: unde apparet non probandam esse explicationem quam dedit Rassow p. 25.

93b25 τῶν δ' ἐχόντων... Quum vs. 2 praecesserit τῶν τί ἐστι τὰ μὲν ἄμεσα..., pergere debebat τὰ δ' ἔχοντα μέσον. Particula καὶ vs. 26 explicandi vim habet. Eundem eius sensum

habuimus 75 b 23, 65 b 10, quibus add. 255 b 33 *καὶ τά τε βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν (κινούμενα κινεῖται) πάντα ὑπό τινος καὶ ὑπ' ἄλλου.* 161 b 28 *ταῦτα δ' εἴη χείρω τῶν ἐρωτηθέντων καὶ ἧττον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος.* 1004 b 27, quem locum adscripsimus ad 79 b 6.

Cap. 10. *Definitio aut nomen rei explicat,* 37 *aut causam per quam res est, patefacit, quae quidem definitio num demonstretur an non demonstrata sumatur, non refert.* 94 a 14 *Breviter recensentur quae adhuc exposita sint.*

93 b 31 *οἷον τὸ...,* h. e. *οἷον τὸ τί σημαίνει ὁ λόγος τοῦ τριγώνου καθ' αὑτό.* — Vs. 33 *χαλεπὸν δ' οὕτως...,* h. e. *ἀδύνατον δ' ἐστὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ τί σημαίνει λέγοντος λαβεῖν...* Difficile enim hic dicit quod fieri omnino nequit. Cf. quae dedimus ad 8 a 29. — Vs. 34 verba *εἴρηται πρότερον* respiciunt ad 92 b 28—30. — Vs. 35 *λόγος δ' εἷς,* de quo v. quae diximus ad 17 a 15.

94 a 1 Definitio rei, qua eius causa explicatur, quasi demonstrat quid res sit et non nisi *θέσει* a demonstratione differt: nam qui demonstrat cogit *τὸ A (τὸ βροντᾶν) ὑπάρχειν τῷ Γ (τῷ νέφει) διὰ τὸ B (τὴν ἀπόσβεσιν πυρός),* dicit igitur *εἶναι τὸ A διὰ τὸ B.* Qui definit idem dicit, licet alio modo: quaerit enim *τί ἐστι βροντή;* respondet *πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει.* Quare qui definit, is conclusionem, quam cogit qui definitionem demonstrat, non demonstratam pronuntiat. Aliud exemplum e libris *περὶ ψυχῆς* desumtum illustravit C. Kühn p. 21. Aristotelis verba haec sunt: 413 a 13 *οὐ γὰρ μόνον τὸ ὅτι δεῖ τὸν ὁριστικὸν λόγον δηλοῦν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν ὅρων λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἐνυπάρχειν καὶ ἐμφαίνεσθαι. νῦν δ' ὥσπερ συμπεράσμαθ' οἱ λόγοι τῶν ὅρων εἰσίν· οἷον τί ἐστι τετραγωνισμός; τὸ ἴσον ἑτερομήκει ὀρθογώνιον εἶναι ἰσόπλευρον. ὁ δὲ τοιοῦτος ὅρος λόγος τοῦ συμπεράσματος. ὁ δὲ λέγων ὅτι ἐστὶν ὁ τετραγωνισμὸς μέσης εὕρεσις, τοῦ πράγματος λέγει τὸ αἴτιον.* Cf. C. Heyder Krit. Darst. der Arist. u. Heg. Dial. I. p. 280.

94 a 11 Definitio aut sumitur non demonstrata aut non nisi *θέσει* (sive *πτώσει,* de qua v. quae diximus ad 16 b 1) differt a demonstratione (quod modo habuimus) aut conclusione syllogismi exprimitur, qui alia definitione sumta aliam cogit (v. cap. 8). Quid sit *ὁρισμὸς* Aristoteles dixit 72 a 1, ubi defi-

nitionis notionem per negationem exprimit, quamquam ipse unumquodque melius per affirmationem quam per negationem definiri intellexit (quod patet ex iis quae dicit 102 b 10 ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων). Quare melior est definitio quam habemus 1037 b 25 δεῖ δέ γε ἓν εἶναι ὅσα ἐν τῷ ὁρισμῷ· ὁ γὰρ ὁρισμὸς λόγος τίς ἐστιν εἷς καὶ οὐσίας, ὥσθ' ἑνός τινος δεῖ αὐτὸν εἶναι λόγον· καὶ γὰρ ἡ οὐσία ἕν τι καὶ τόδε τι σημαίνει... οὐθὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἐν τῷ ὁρισμῷ πλὴν τό τε πρῶτον λεγόμενον γένος καὶ αἱ διαφοραί. 103 b 15 ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ἐστίν. 143 b 20 ἐκ δὲ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους ὁ τοῦ εἴδους ἐστὶ λόγος. 101 b 39 ἔστι δ' ὅρος μὲν λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ἀποδίδοται δὲ ἢ λόγος ἀντ' ὀνόματος ἢ λόγος ἀντὶ λόγου. 1012 a 23 ὁ γὰρ λόγος, οὗ τὸ ὄνομα σημεῖον, ὁρισμὸς γίνεται. Subtilius de hac re disserit 1030 a 7 ὁρισμὸς δ' ἐστὶν οὐκ ἂν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸ σημαίνῃ, πάντες γὰρ ἂν εἶεν οἱ λόγοι ὅροι... ἀλλ' ἐὰν πρώτου τινὸς ᾖ· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα λέγεται μὴ τῷ ἄλλο κατ' ἄλλου λέγεσθαι. De ὁριστικῷ λόγῳ v. quae disputavit Trendelenbg. de anim. in Addend. Eodem sensu, quo ὅρος saepius significat rem vel conditionem sine qua aliquid esse vel fieri non possit (v. quae diximus ad 24 b 16), usurpatur etiam verbum ὁρίζειν: 435 b 16 παντὸς μὲν γὰρ αἰσθητοῦ ὑπερβολὴ ἀναιρεῖ τὸ αἰσθητήριον, ὥστε καὶ τὸ ἁπτὸν τὴν ἁφήν, ταύτῃ δὲ ὥρισται τὸ ζῆν. Praeter ea quae iam habuimus definitionis notio variis modis ab Aristotele exprimitur: 678 a 34 ὁ λόγος ὁ ὁρίζων τὴν οὐσίαν, 1020 a 18 ὁ λόγος ὁ τί ἐστι λέγων, 1023 b 23 ὁ λόγος ὁ δηλῶν ἕκαστον, 715 a 5 ὁ λόγος τῆς οὐσίας, ibid. vs. 8 ὁ λόγος (cf. quae diximus I. p. 270), ubi ὁ λόγος, quum numeretur in quattuor causis, de quibus dicemus ad 94 a 20, idem est quod τὸ εἶδος s. ἡ μορφή. Conf. 335 b 7 διὸ καὶ ὡς μὲν ὕλη τοῦτ' ἐστὶν αἴτιον τοῖς γενητοῖς, ὡς δὲ τὸ οὗ ἕνεκεν ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τῆς ἑκάστου οὐσίας: quare ut synonyma copulantur 1025 b 29 τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁ λόγος, 1107 a 7 ἡ οὐσία καὶ ὁ λόγος ὁ τί ἦν εἶναι λέγων, 1017 b 22 ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι, 1030 b 26 τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁ ὁρισμός. 1031 a 12 ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ μόνων τῶν οὐσιῶν ἐστὶν ἢ μάλιστα καὶ πρώτως καὶ ἁπλῶς, δῆλον. De formula τὸ τί ἦν εἶναι v. praeclaram

Trdlbgii commentationem in Mus. Rhenan. 1828. II, 4. p. 457, de anim. p. 192, Biese I. p. 427. not. 4, Rassow p. 54—66, Zell ad Eth. Nicomach. II, 6, 7. Quomodo differant τὸ τί ἦν εἶναι et τὸ τί ἐστι bene exposuit Kühn p. 6. not., Bonitz. Jen. Littztg. 1845. no. 215 sq., C. Heyder Krit. Darst. u. Vergl. etc. p. 251 sqq. not., Biese I. p. 366. not. 1. II. p. 35. De quibus quum ab aliis copiose disputatum sit, paucis has formulas illustrare satis habuimus: 988 a 34 τὸ δὲ τί ἦν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν σαφῶς μὲν οὐθεὶς ἀπέδωκε, μάλιστα δ' οἱ τὰ εἴδη τιθέντες λέγουσιν. 1029 b 13 καὶ πρῶτον εἴπωμεν ἔνια περὶ αὐτοῦ λογικῶς, ὅτι ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἕκαστον ὃ λέγεται καθ' αὑτό... οὐδὲ δὴ τοῦτο πᾶν... ἐν ᾧ ἄρα μὴ ἐνέσται λόγῳ αὐτό, λέγοντι αὐτό, οὗτος ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. 1030 a 4 ὅταν δ' ἄλλο κατ' ἄλλου λέγηται, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι, οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι, εἴπερ τὸ τόδε τι ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει μόνον. ὥστε τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὅσων ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός... οὐκ ἔσται ἄρα οὐθενὶ τῶν μὴ γένους εἰδῶν ὑπάρχον τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ τούτοις μόνον. Ib. b 5 ἐκεῖνο δὲ φανερὸν ὅτι ὁ πρώτως καὶ ἁπλῶς ὁρισμὸς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῶν οὐσιῶν ἐστίν. 1031 b 20 ἔκ τε δὴ τούτων τῶν λόγων ἓν καὶ ταὐτὸ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ὅτι γε τὸ ἐπίστασθαι ἕκαστον τοῦτό ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἐπίστασθαι, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἔκθεσιν ἀνάγκη ἕν τι εἶναι ἄμφω. 1032 b 11 συμβαίνει τρόπον τινὰ ἐξ ὑγιείας τὴν ὑγίειαν γίνεσθαι καὶ τὴν οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τῆς ἄνευ ὕλης τὴν ἔχουσαν ὕλην· ἡ γὰρ ἰατρική ἐστι καὶ ἡ οἰκοδομικὴ τὸ εἶδος τῆς ὑγιείας καὶ τῆς οἰκίας. λέγω δ' οὐσίαν ἄνευ ὕλης τὸ τί ἦν εἶναι. 1035 b 32 εἶδος δὲ λέγω τὸ τί ἦν εἶναι. 1030 a 29 τὸ τί ἦν εἶναι ὁμοίως ὑπάρξει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστιν οὐχ ἁπλῶς τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ ποιῷ ἢ ποσῷ τί ἦν εἶναι. Quomodo explicandum sit tempus imperfectum in formula τί ἦν εἶναι, haec exempla ostendunt: 1415 a 13 ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι δεῖγμά ἐστι τοῦ λόγου, ἵνα προειδῶσι περὶ οὗ ἦν ὁ λόγος καὶ μὴ κρέμηται ἡ διάνοια. 1363 a 9 οὗ γὰρ πάντες ἐφίενται, τοῦτ' ἀγαθὸν ἦν. 741 a 15 εἰ οὖν τὸ ἄῤῥεν ἐστὶ τὸ τῆς τοιαύτης ποιητικὸν ψυχῆς, ὅπου κεχώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν, ἀδύνατον τὸ θῆλυ αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ γεννᾶν ζῷον· τὸ γὰρ εἰρημένον ἦν τὸ ἄῤῥεν εἶναι. 424 a 31 τοῦτο δ' ἦν ἡ αἴσθησις (sic enim constitutus est sensus et definitus et,

quum recte definitus sit, haec semper est eius natura), ὥσπερ καὶ ἡ συμφωνία καὶ ὁ τόνος κρουομένων σφόδρα τῶν χορδῶν. Unde patet quomodo intelligendum sit et explicandum quod legitur 419a9 τοῦτο γὰρ ἦν αὐτὸ (sic Trdlbg., αὐτῷ Bkk.) τὸ χρώματι εἶναι τὸ κινητικῷ εἶναι τοῦ κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς, et quae his sunt similia. De casu dativo cum verbo εἶναι coniuncto v. quae diximus ad 67b12.

Cap. 11. *Rerum causae sunt quattuor, quae omnes per terminum medium et exprimuntur et cognoscuntur.* b27 *Etiam eiusdem rei duae simul esse possunt causae, ut si quid et consilio fit et necessario.*

94a20 De quattuor rerum causis v. Forchhammer Verhandlungen der sechsten Versammlung deutscher Philoll. und Schulmm. Cassel 1844. p. 84—89. 778b8 οὐχ ἑώρων (οἱ ἀρχαῖοι φυσιολόγοι) πλείους οὔσας τὰς αἰτίας, ἀλλὰ μόνον τὴν τῆς ὕλης καὶ τὴν τῆς κινήσεως, καὶ ταύτας ἀδιορίστως, τῆς δὲ τοῦ λόγου καὶ τῆς τοῦ τέλους ἀνεπισκέπτως εἶχον. 983a24 ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι τῶν ἐξ ἀρχῆς αἰτίων δεῖ λαβεῖν ἐπιστήμην (τότε γὰρ εἰδέναι φαμὲν ἕκαστον, ὅταν τὴν πρώτην αἰτίαν οἰώμεθα γνωρίζειν), τὰ δ' αἴτια λέγεται τετραχῶς, ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαμὲν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (ἀνάγεται γὰρ τὸ διὰ τί εἰς τὸν λόγον ἔσχατον, αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ τὸ διὰ τί πρῶτον), ἑτέραν δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον, τρίτην δὲ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τετάρτην δὲ τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν ταύτῃ, τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τἀγαθόν· τέλος γὰρ γενέσεως καὶ κινήσεως πάσης τοῦτ' ἐστίν. 194b24 ἕνα μὲν οὖν τρόπον αἴτιον λέγεται τὸ ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος (cf. 1013a24)... ἄλλον δὲ τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τὰ τούτου γένη... ἔτι ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως... ἔτι ὡς τὸ τέλος· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ οὗ ἕνεκα. Cf. 455b15. 1044a32 ὅταν δή τις ζητῇ τί τὸ αἴτιον, ἐπεὶ πλεοναχῶς τὰ αἴτια λέγεται, πάσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας. οἷον ἀνθρώπου τίς αἰτία ὡς ὕλη; ἆρα τὰ καταμήνια; τί δ' ὡς κινοῦν; ἆρα τὸ σπέρμα; τί δ' ὡς τὸ εἶδος; τὸ τί ἦν εἶναι. τί δ' ὡς οὗ ἕνεκα; τὸ τέλος. ἴσως δὲ ταῦτα ἄμφω τὸ αὐτό. δεῖ δὲ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν. τίς ἡ ὕλη; μὴ πῦρ ἢ γῆν, ἀλλὰ τὴν ἴδιον, et quae sequuntur, quamquam 195b22 δεῖ δ' ἀεί, inquit, τὸ αἴτιον ἑκάστου τὸ ἀκρό-

τατον ζητεῖν. 715 a 4 ὑπόκεινται γὰρ αἰτίαι τέτταρες, τό τε οὗ ἕνεκα ὡς τέλος, καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας. ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἕν τι σχεδὸν ὑπολαβεῖν δεῖ (199 a 31 καὶ ἐπεὶ ἡ φύσις διττή, ἡ μὲν ὡς ὕλη ἡ δ' ὡς μορφή, τέλος δ' αὕτη, τοῦ τέλους δ' ἕνεκα τἆλλα, αὕτη ἂν εἴη ἡ αἰτία ἡ οὗ ἕνεκα), τρίτον δὲ καὶ τέταρτον ἡ ὕλη καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. Quare quattuor causae, quas Aristoteles plerumque agnoscit, ad tres reducuntur 335 b 5 ὡς μὲν ὕλη τοῦτ' ἐστὶν αἴτιον τοῖς γενητοῖς (τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι intell.), ὡς δὲ τὸ οὗ ἕνεκεν ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος, τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τῆς ἑκάστου οὐσίας. δεῖ δὲ προσεῖναι καὶ τὴν τρίτην, quam significat ib. vs. 30 dicens τῆς μὲν γὰρ ὕλης τὸ πάσχειν ἐστὶ καὶ τὸ κινεῖσθαι, τὸ δὲ κινεῖν καὶ ποιεῖν ἑτέρας δυνάμεως. (Cf. 324 b 14 ἔστι δὲ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ὡς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τὸ δ' οὗ ἕνεκα οὐ ποιητικόν.) Interdum etiam tres causae ad unam reduci possunt: 198 a 25 ἔρχεται δὲ τὰ τρία εἰς τὸ ἓν πολλάκις· τὸ μὲν γὰρ τί ἐστι καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἕν ἐστι, τὸ δ' ὅθεν ἡ κίνησις πρῶτον τῷ εἴδει ταὐτὸ τούτοις· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ.

Primum agamus de ὕλῃ, quam vs. 24 verbis τό τε γὰρ οὗ ὄντος... (cf. 24 b 19 τεθέντων τινῶν) significat, quod illustratur iis quae leguntur 195 a 18 αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστιν. 1013 a 15 καὶ γὰρ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος, οἷον τῶν ἀποδείξεων αἱ ὑποθέσεις. 1013 b 17 τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν καὶ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τῶν σωμάτων, καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, ὡς τὸ ἐξ οὗ αἴτιά ἐστιν: unde apparet verbis οὗ ὄντος significari τὴν ὡς ἐν ὕλης εἴδει τιθεμένην αἰτίαν, ut dicit 318 a 9. 192 a 31 λέγω γὰρ ὕλην τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἑκάστῳ, ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἴτε φθείρεται εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον, ὥστε ἐφθαρμένη ἔσται πρὶν φθαρῆναι. 194 b 7 ἐν μὲν οὖν τοῖς κατὰ τέχνην ἡμεῖς ποιοῦμεν τὴν ὕλην τοῦ ἔργου ἕνεκα, ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει οὖσα. ἔτι τῶν πρός τι ἡ ὕλη· ἄλλῳ γὰρ εἴδει ἄλλη ὕλη. 724 a 24 ὅσα ὡς ἐξ ὕλης γίγνεσθαι τὰ γιγνόμενα λέγομεν, ἔκ τινος ἐνυπάρχοντος καὶ σχηματισθέντος τὸ ὅλον ἐστίν: quare 786 b 21 τὴν φωνὴν appellat ὕλην τοῦ λόγου et 641 b 25 τὴν φύσιν διχῶς λέγεσθαι dicit, τὴν μὲν ὡς ὕλην τὴν δ' ὡς οὐσίαν, ubi ὕλῃ οὐσία item plane oppo-

nitur sicut *μορφῇ* 335a30: nam illo loco *οὐσία* idem significat quod *εἶδος* vel *μορφή*. Eandem significationem *οὐσία* videtur habere 1049a25 *εἰ δέ τί ἐστι πρῶτον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλο* (Bkk. *ἄλλου*, quamquam lectionem *ἄλλο*, quam codd. *A* et *E marg.* praebent coll. schol. Brandis. 782a8—10, et sensus aperte postulat et ea comprobant quae leguntur in fine: *κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη) λέγεται ἐκείνινον, τοῦτο πρώτη ὕλη· οἷον εἰ ἡ γῆ ἀερίνη, ὁ δ' ἀὴρ μὴ πῦρ ἀλλὰ πύρινος, τὸ πῦρ ὕλη πρώτη ὡς τόδε τι καὶ οὐσία... ὅσα μὲν οὖν οὕτω* (h. e. *ὅσα μὲν οὖν οὕτως ἔχει, ὥσθ' ὑποκεῖσθαι τοῖς πάθεσι καὶ πρῶτα λέγεσθαι ἐκείνινα), τὸ ἔσχατον οὐσία· ὅσα δὲ μὴ οὕτως ἀλλ' εἶδός τι καὶ τόδε τι τὸ κατηγορούμενον, τὸ ἔσχατον ὕλη καὶ οὐσία ὑλική. καὶ ὀρθῶς δὴ συμβαίνει τὸ ἐκείνινον λέγεσθαι κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη· ἄμφω γὰρ ἀόριστα.* 324b4 *ὅσα μὲν οὖν μὴ ἐν ὕλῃ ἔχει τὴν μορφήν, ταῦτα μὲν ἀπαθῆ τῶν ποιητικῶν, ὅσα δ' ἐν ὕλῃ, παθητικά. τὴν μὲν γὰρ ὕλην λέγομεν ὁμοίως ὡς εἰπεῖν τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἀντικειμένων ὁποτερουοῦν, ὥσπερ γένος ὄν.* Ib. 18 *τὰ δ' εἴδη καὶ τὰ τέλη ἕξεις τινές, ἡ δ' ὕλη ᾗ ὕλη παθητικόν.* 1024b9 *τὸ μὲν οὖν γένος τοσαυταχῶς λέγεται, τὸ μὲν κατὰ γένεσιν συνεχῆ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, τὸ δὲ κατὰ τὸ πρῶτον κινῆσαν ὁμοειδές, τὸ δ' ὡς ὕλη· οὗ γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ ποιότης ἐστί, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὃ λέγομεν ὕλην.* 1054b28 *πᾶν γὰρ τὸ διαφέρον διαφέρει ἢ γένει ἢ εἴδει, γένει μὲν ὧν μή ἐστι κοινὴ ἡ ὕλη μηδὲ γένεσις εἰς ἄλληλα.* 1036a9 *ὕλη δ' ἡ μὲν αἰσθητή ἐστιν ἡ δὲ νοητή, αἰσθητὴ μὲν οἷον χαλκὸς καὶ ξύλον καὶ ὅση κινητὴ ὕλη, νοητὴ δὲ ἡ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπάρχουσα μὴ ᾗ αἰσθητά, οἷον τὰ μαθηματικά.* 1042b6 *οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἴ τι ὕλην ἔχει τοπικήν, τοῦτο καὶ γεννητὴν καὶ φθαρτὴν ἔχειν.* 1036b35 *ἔσται γὰρ ὕλη ἐνίων καὶ μὴ αἰσθητῶν· καὶ παντὸς γὰρ ὕλη τίς ἐστιν ὃ μή ἐστι τί ἦν εἶναι καὶ εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ τόδε τι... ἔστι γὰρ ἡ ὕλη ἡ μὲν αἰσθητὴ ἡ δὲ νοητή. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἡ πρώτη, τὸ δὲ σῶμα ὕλη, ὁ δ' ἄνθρωπος ἢ τὸ ζῷον τὸ ἐξ ἀμφοῖν ὡς καθόλου.* 1042a27 *ἔστι δ' οὐσία τὸ ὑποκείμενον, ἄλλως μὲν ἡ ὕλη (ὕλην δὲ λέγω ἣ μὴ τόδε τι οὖσα ἐνεργείᾳ δυνάμει ἐστὶ τόδε τι), ἄλλως δ' ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή, ὃ τόδε τι ὂν τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστιν.* 1045a36 *ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, μήτε νοητὴν μήτε αἰσθητήν, εὐθὺς*

ὅπερ ἕν τι εἶναί ἐστιν ἕκαστον, ὥσπερ καὶ ὅπερ ὄν τι, τὸ τόδε, τὸ ποιόν, τὸ ποσόν.

Plerumque opponitur τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος s. ἡ μορφή (de qua quidem oppositione v. quae disputavit C. Heyder Kritische Darst. u. Vergl. der Arist. u. Hegelschen Dialektik. Erlangen 1845. I. p. 182. not.) ea causa, quae efficit, ut quaeque res certam quandam formam induat: 190 b 20 φανερὸν οὖν ὡς, εἴπερ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν φύσει ὄντων, ἐξ ὧν πρώτων εἰσί, καὶ γεγόνασι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλ' ἕκαστον ὃ λέγεται κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅτι γίγνεται πᾶν ἔκ τε τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς μορφῆς. 412 a 8 λέγομεν δὴ γένος ἕν τι τῶν ὄντων τὴν οὐσίαν, ταύτης δὲ τὸ μὲν ὡς ὕλην, ὃ καθ' αὑτὸ μὲν οὐκ ἔστι τόδε τι, ἕτερον δὲ μορφὴν καὶ εἶδος, καθ' ἣν ἤδη λέγεται τόδε τι, καὶ τρίτον τὸ ἐκ τούτων. (Quare etiam coniunguntur τὸ εἶδος καὶ οὐσία: 1050 a 5 τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῷ εἴδει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα.) 193 a 30 ἕνα μὲν οὖν τρόπον οὕτως ἡ φύσις λέγεται, ἡ πρώτη ἑκάστῳ ὑποκειμένη ὕλη τῶν ἐχόντων ἐν αὑτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ μεταβολῆς, ἄλλον δὲ τρόπον ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον. 735 a 2 ἡ γὰρ τέχνη ἀρχὴ καὶ εἶδος τοῦ γινομένου, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ· ἡ δὲ τῆς φύσεως κίνησις ἐν αὐτῷ ἀφ' ἑτέρας οὖσα φύσεως τῆς ἐχούσης τὸ εἶδος ἐνεργείᾳ. 379 b 25 τὸ δὲ τέλος τοῖς μὲν ἡ φύσις ἐστί, φύσις δὲ ἣν λέγομεν ὡς εἶδος καὶ οὐσίαν. 1032 b 1 ἀπὸ τέχνης δὲ γίγνεται ὅσων τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. 730 b 12 οὐδ' ἀπὸ τοῦ τέκτονος πρὸς τὴν τῶν ξύλων ὕλην οὔτ' ἀπέρχεται οὐθέν, οὔτε μόριον οὐθέν ἐστιν ἐν τῷ γιγνομένῳ τῆς τεκτονικῆς, ἀλλ' ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος ἀπ' ἐκείνου ἐγγίνεται διὰ τῆς κινήσεως ἐν τῇ ὕλῃ, καὶ ἡ μὲν ψυχὴ ἐν ᾗ τὸ εἶδος καὶ ἡ ἐπιστήμη κινοῦσι τὰς χεῖρας ἤ τι μόριον ἕτερον ποίαν τινὰ κίνησιν... αἱ δὲ χεῖρες καὶ τὰ ὄργανα τὴν ὕλην. 403 b 2 τούτων δὲ ὁ μὲν τὴν ὕλην ἀποδίδωσιν, ὁ δὲ τὸ εἶδος καὶ τὸν λόγον. ὁ μὲν γὰρ λόγος εἶδος τοῦ πράγματος, ἀνάγκη δ' εἶναι τοῦτον ἐν ὕλῃ τοιαδί, εἰ ἔσται, ὥσπερ οἰκίας ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, ὅτι σκέπασμα κωλυτικὸν φθορᾶς ὑπ' ἀνέμων καὶ ὄμβρων καὶ καυμάτων, ὁ δὲ φήσει λίθους καὶ πλίνθους καὶ ξύλα, ἕτερος δ' ἐν τούτοις τὸ εἶδος, ἕνεκα τωνδί. 414 a 9 τούτων δ' ἡ μὲν ἐπιστήμη τε καὶ ὑγίεια μορφὴ καὶ εἶδός τι καὶ λόγος καὶ οἷον ἐνέργεια τοῦ δεκτικοῦ (item 328 b 11 τὸ δεκτικὸν opponitur τῷ εἴδει, ut illud ὕλην significet), ἡ μὲν τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἡ δὲ τοῦ ὑγιαστικοῦ... ἡ ψυχὴ δὲ τοῦτο ᾧ

ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως, ὥστε λόγος τις ἂν εἴη καὶ εἶδος, ἀλλ' οὐχ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον. Item 640 a 25 opponuntur εἶδος et ὕλη, additur autem vs. 28 ἡ γὰρ κατὰ τὴν μορφὴν φύσις κυριωτέρα τῆς ὑλικῆς φύσεως (cf. 1041 b 8 τὸ αἴτιον ζητεῖται τῆς ὕλης· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶδος ᾧ τί ἐστιν· τοῦτο δ' ἡ οὐσία): 729 a 1 τὸ μὲν ἄῤῥεν παρέχεται τό τε εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην. 732 a 3 βελτίονος δὲ καὶ θειοτέρας τὴν φύσιν οὔσης τῆς αἰτίας τῆς κινούσης πρώτης, ᾗ ὁ λόγος ὑπάρχει καὶ τὸ εἶδος τῆς ὕλης, βέλτιον καὶ τὸ κεχωρίσθαι τὸ κρεῖττον τοῦ χείρονος. διὰ τοῦτ' ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ καθ' ὅσον ἐνδέχεται, κεχώρισται τοῦ θήλεος τὸ ἄῤῥεν. βέλτιον γὰρ καὶ θειότερον ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ᾗ ἄῤῥεν ὑπάρχει τοῖς γινομένοις, ὕλη δὲ τὸ ᾗ θῆλυ. Conf. 740 b 25 sqq. 765 b 11 ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ διώρισται δυνάμει τινὶ καὶ ἀδυναμίᾳ, τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον πέττειν καὶ συνιστάναι τε καὶ ἐκκρίνειν, σπέρμα ἔχον τὴν ἀρχὴν τοῦ εἴδους (quam 192 a 34 dicit τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἀρχήν) ἄῤῥεν... Denique quomodo opponantur ὕλη et εἶδος vel maxime ex iis manifestum est quae de infinito dicuntur: 207 a 26 ἔστι γὰρ τὸ ἄπειρον τῆς τοῦ μεγέθους τελειότητος ὕλη καὶ τὸ δυνάμει ὅλον, ἐντελεχείᾳ δ' οὔ... διὸ καὶ ἄγνωστον ᾗ ἄπειρον· εἶδος γὰρ οὐκ ἔχει ἡ ὕλη. Ib. b 1 περιέχεται γὰρ ὡς ἡ ὕλη ἐντὸς καὶ τὸ ἄπειρον, περιέχει δὲ τὸ εἶδος. Quare τὸ πέρας et τὰ πάθη constituunt τὸ εἶδος: 209 a 9 ἔστι δὲ τοιοῦτον ἡ ὕλη καὶ τὸ ἀόριστον· ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τὸ πέρας καὶ τὰ πάθη τῆς σφαίρας, λείπεται οὐδὲν παρὰ τὴν ὕλην. Quum supra viderimus sine discrimine saepius usurpare Aristotelem τὴν μορφὴν et τὸ εἶδος, mirum esse non potest quod coniungit 335 b 35 τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὴν μορφήν, quamquam latius patet μορφὴ 1323 b 35 ἀνδρία δὲ πόλεως καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ μορφήν et 737 b 4 τῆς δ' αὐτῆς μορφῆς ἐστὶ καὶ δέρμα καὶ φλὲψ καὶ ὑμὴν καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον γένος, ubi μορφὴ non externam rei figuram, sed ipsius materiae speciem significat ex qua aliquid constet. Aliis locis τὸ εἶδος sensu latiori accipiendum est: 339 a 29 πῦρ μὲν καὶ γῆν καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις ὡς ἐν ὕλης εἴδει (ut quae materiae — τοῦ ὑποκειμένου — speciem habeant) τῶν γιγνομένων αἴτια χρὴ νομίζειν, τὸ γὰρ ὑποκείμενον καὶ πάσχον τοῦτον προσαγορεύο-

μεν τὸν τρόπον. 665 b 8 αἱματωδέστερα γὰρ (τὰ σπλάγχνα τῶν νεογνῶν) καὶ μέγιστα κατὰ λόγον διὰ τὸ εἶναι τὸ εἶδος τῆς ὕλης (τοῦ αἵματος intell.) καὶ τὸ πλῆθος ἐμφανέστατον κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν, ubi τὸ εἶδος externam speciem significat quam materia quaedam habeat, ut quodammodo opponatur τῇ μορφῇ eo sensu acceptae quem modo habuimus 737 b 4. Postquam actionis cum syllogismo similitudinem ostendit (de qua v. supra I. p. 372), addit 701 a 23 ὅτι μὲν οὖν ἡ πρᾶξις τὸ συμπέρασμα, φανερόν· αἱ δὲ προτάσεις αἱ ποιητικαὶ διὰ δύο εἰδῶν γίνονται, διά τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ διὰ τοῦ δυνατοῦ et 703 b 20 τὰ γὰρ εἴδη τῶν ποιητικῶν προσφέρουσιν (ἡ νόησις καὶ ἡ φαντασία): propositiones, ex quibus provenit actio tanquam conclusio, duplicem speciem habent; nam si quid agimus aut quod bonum sit consequi aut quod fieri possit efficere volumus. De εἴδει et μορφῇ cf. praeterea quae dixit Biese I. p. 439. not. 1. — Quomodo alia elementa μᾶλλον εἶδος dici possint aliis, quod habemus 318 b 32: πνεῦμα γὰρ καὶ ἀὴρ κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ἧττόν ἐστιν... κατὰ δ' ἀλήθειαν μᾶλλον τόδε τι καὶ εἶδος ταῦτα, ex iis apparet quae leguntur 339 a 16 τεττάρων δ' ὄντων τούτων, πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς, τὸ μὲν τούτοις πᾶσιν ἐπιπολάζον εἶναι πῦρ, τὸ δ' ὑφιστάμενον γῆν et 335 a 16 εὔλογον ἤδη τὸ μόνον τῶν ἁπλῶν σωμάτων τρέφεσθαι τὸ πῦρ ἁπάντων ἐξ ἀλλήλων γινομένων... μόνον γάρ ἐστι καὶ μάλιστα τοῦ εἴδους τὸ πῦρ διὰ τὸ πεφυκέναι φέρεσθαι πρὸς τὸν ὅρον. ἕκαστον δὲ πέφυκεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν φέρεσθαι· ἡ δὲ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος ἁπάντων ἐν τοῖς ὅροις. Cf. 209 a 9, quem locum v. supra, et de coel. 285 a 25, quem infra dabimus. — Haud raro etiam ἰδέα eodem sensu usurpatur atque τὸ εἶδος: nam illa voce etiam Aristoteles eo sensu saepius utitur quem apud Platonem habere solet (v. e. g. 137 b 3), a quo quidem usu haud multum differt is quem habemus 656 a 3 ἡ μὲν οὖν τῶν φυτῶν φύσις οὖσα μόνιμος οὐ πολυειδής ἐστι τῶν ἀνομοιομερῶν· πρὸς γὰρ ὀλίγας πράξεις ὀλίγων ὀργάνων ἡ χρῆσις· διὸ θεωρητέον καθ' αὑτὰ περὶ τῆς ἰδέας αὐτῶν. τὰ δὲ πρὸς τῷ ζῆν αἴσθησιν ἔχοντα πολυμορφοτέραν ἔχει τὴν ἰδέαν: est enim in his ἰδέα quod alias dicit τὴν οὐσίαν vel τὸ τί ἦν εἶναι, quasi exemplar quod naturae, dum singula procrearet, propositum esset. Cf. 380 b 30 λέγεται δὲ καὶ χρυσὸς ἕψεσθαι καὶ ξύλον καὶ ἄλλα πολλά, κατὰ μὲν τὴν ἰδέαν

οὐ τὴν αὐτήν, μεταφορᾷ δέ. 1458a26 αἰνίγματος γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστί, τὸ λέγοντα ὑπάρχοντα ἀδύνατα συνάψαι. 1449b8 τῶν δὲ Ἀθήνησι Κράτης πρῶτος ἦρξεν ἀφέμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας καθόλου ποιεῖν λόγους καὶ μύθους, de quo loco recte Biese II. p. 695. not. 2 „wo die individuelle Verspottung durch ἰαμβικὴ ἰδέα bezeichnet wird": haec enim carminis iambici propria est, quare ἰαμβικὴ ἰδέα hic iambicorum, qualia et primitus erant et esse debent, carminum naturam significat. Aliis locis ἰδέα non tam rei naturam quam externam eius speciem significat: 1129a29 ἡ γὰρ διαφορὰ πολλὴ (τῶν ὁμωνύμων) ἡ κατὰ τὴν ἰδέαν, οἷον ὅτι καλεῖται κλεὶς ὁμωνύμως ἥ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζῴων καὶ ᾗ τὰς θύρας κλείουσιν. Cf. 530a30 et 1167a5. Simile est quod habetur de coel. 285a25 εἰ τὸ μὲν ἄνω ἐστὶ τὸ ὅθεν ἡ κίνησις, τὸ δὲ δεξιὸν ἀφ' οὗ, τὸ δ' εἰς τὸ πρόσθεν ἐφ' ὅ, καὶ οὕτως ἂν ἔχοι τινὰ δύναμιν ἀρχῆς τὸ ἄνω πρὸς τὰς ἄλλας ἰδέας, quamquam haud scio an hoc loco ἰδέα rectius ita accipiatur, ut significet speciem generi subiectam (coll. 205b32), sicut 504b14 τῶν δ' ἐνύδρων ζῴων τὸ τῶν ἰχθύων γένος ἓν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφώρισται, πολλὰς περιέχον ἰδέας.

Motus causam appellat 1033a25 τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως. Cf. 735b27 τί μὲν οὖν ἐστὶν αἴτιον ὡς ἀρχὴ τῆς περὶ ἕκαστον γενέσεως, κινοῦν πρῶτον καὶ δημιουργοῦν, εἴρηται. Eandem 192b28 vocat τὴν ἀρχὴν τῆς ποιήσεως, 762b3 et 5 τὴν κινοῦσαν ἀρχήν. Cf. 1044a31 δῆλον ὅτι ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ ὡς κινοῦσα ἡ αὐτή. Eandem denique dicit 989a25 τὴν τῶν κινουμένων ἀρχήν, 441a9 τὸ ποιοῦν αἴτιον, 992a26 τὴν αἰτίαν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς, 742a30 τὴν ἀρχὴν τὴν κινητικὴν καὶ γεννητικήν, 729a13 τὴν ἀρχὴν τὴν συνιστᾶσαν.

De causa quae dicitur *τὸ οὗ ἕνεκα* v. quae disputavit Trendlbg. de anim. p. 355. 194a28 *ἡ δὲ φύσις τέλος καὶ οὗ ἕνεκα· ὧν γὰρ συνεχοῦς τῆς κινήσεως οὔσης ἔστι τι τέλος τῆς κινήσεως, τοῦτο ἔσχατον καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. διὸ καὶ ὁ ποιητὴς γελοίως προήχθη εἰπεῖν „ἔχει τελευτήν, ἧσπερ οὕνεκ' ἐγένετο". βούλεται γὰρ οὐ πᾶν εἶναι τὸ ἔσχατον τέλος, ἀλλὰ τὸ βέλτιστον.* 415b15 *φανερὸν δ' ὡς καὶ οὗ ἕνεκεν ἡ ψυχὴ αἰτία· ὥσπερ γὰρ ὁ νοῦς ἕνεκά του ποιεῖ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ φύσις, καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτῇ τέλος. τοιοῦτον δ' ἐν τοῖς ζῴοις ἡ ψυχὴ καὶ κατὰ φύσιν· πάντα γὰρ τὰ φυσικὰ σώ-*

ματα τῆς ψυχῆς ὄργανα, καὶ καθάπερ τὰ τῶν ζῴων, οὕτω καὶ τὰ τῶν φυτῶν, ὡς ἕνεκα τῆς ψυχῆς ὄντα. διττῶς δὲ τὸ οὗ ἕνεκα, τό τε οὗ καὶ τὸ ᾧ. 194 a 26 διχῶς γὰρ τὸ οὗ ἕνεκα· εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας. 742 a 22 δύο δὲ διαφορὰς ἔχει καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· τὸ μὲν γάρ ἐστιν ὅθεν ἡ κίνησις, τὸ δὲ ᾧ χρῆται τὸ οὗ ἕνεκα. λέγω δ' οἷον τό τε γεννητικὸν καὶ τὸ ὀργανικὸν τῷ γενομένῳ.

94 a 22 Ex coniectura dedimus ἤ τί pro ἦ τι, quod vulgo legitur. Ratio emendationis in promtu est coll. τί et τίνων vs. 21 et τίνος vs. 23. Eandem ipso sensu postulari apparet. — Vs. 24 μιᾶς μὲν... Cf. quae dedimus ad 34 a 17. — Vs. 28 et 34 vulgarem lectionem Boethium secuti servavimus.

94 a 34 Terminus medius, ait, quem sumsimus in syllogismo praecedente definitio est termini maioris, ut exemplum quod modo habuimus et τὸ ἐξ οὗ et τὸ τί ἦν εἶναι per terminum medium exprimi posse probet, quamquam (ἀλλὰ μὴν vs. 35) non erat opus, ut hoc probaretur, quum supra (cap. 8) iam demonstratum sit, quomodo fiat ut ea causa quam dicimus τὸ τί ἦν εἶναι termino medio exprimatur, sed satis erat hoc loco ostendere quomodo τὸ ἐξ οὗ termino medio contineatur. — Apparet ex interpretatione quam modo dedimus (coll. b 8) retinendam esse vs. 35 lectionem vulgarem τό, quamquam τοῦ et Boethius et codices habent.

94 a 36 Aliud exemplum proponit, quo doceat, quomodo τὸ πρῶτον κινῆσαν termino medio exprimatur. Brevius autem dixit τὸ δὲ διὰ τί... Nam sententia haec est: τὸ δὲ πρῶτον κινῆσαν ζητεῖ ὁ ἐρωτῶν διὰ τί...

94 b 8 ὅσων δ' αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος (intell. τούτων τοιοῦτόν ἐστι τὸ αἴτιον), οἷον... Accuratius pro ἕνεκά τινος dixisset οὗ ἕνεκα: nam quod fit ἕνεκά τινος, id non causam exprimit, sed effectum (τὸ αἰτιατόν): 742 a 20 τό τε γὰρ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τούτου ἕνεκα διαφέρει, καὶ τὸ μὲν τῇ γενέσει πρότερον αὐτῶν ἐστί, τὸ δὲ τῇ οὐσίᾳ. 1328 a 29 ὅταν δ' ᾖ τὸ μὲν τούτου ἕνεκεν τὸ δ' οὗ ἕνεκεν, οὐθὲν ἔν γε τούτοις κοινὸν ἀλλ' ἢ τῷ μὲν ποιῆσαι τῷ δὲ λαβεῖν.

94 b 18 Quid igitur in causa est, quod terminus *A*, qui exprimit τὸ οὗ ἕνεκα, praedicatur de termino *Γ*? Terminus *B*, qui definitionem quandam exprimit termini *A*. Iam videt Aristoteles per syllogismum quem modo proposuit non id confectum esse quod voluit: namque demonstrandum erat

etiam quartam causam, quam dixit τὸ οὗ ἕνεκα, termino medio exprimi posse, in eo syllogismo vero quem modo habuimus termino maiore declarari τὸ οὗ ἕνεκα (τὸ ὑγιαίνειν): quare vs. 20 sic pergit. Cur autem praedicatur *B* de *Γ*? Quia terminus *B* (τὸ οὕτως ἔχειν ὥστε μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία) definit terminum *A* (τὸ ὑγιαίνειν): quare terminorum loci mutandi erunt (δεῖ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους) ita, ut medio termino *A* interposito, qui exprimat τὸ οὗ ἕνεκα, cogatur terminum *B* praedicari de *Γ*. (Haec ultima aut neglexisse aut certe non recte intellexisse videtur C. Kühn, qui p. 19 τὸ οὗ ἕνεκα termini medii locum occupare posse negat.) Ordo autem (vs. 23) eorum quae in rerum natura fiunt (κατὰ κίνησιν) non idem est atque ἐν τοῖς τελικοῖς, sed invertitur: nam in his id quod nunc medio loco posuimus (τὸ *A*, τὸ οὗ ἕνεκα) primum est (sanitas enim in causa est, ut quis ambulet — qua re simul excusatur quod Aristoteles paullo ante in eo peccavit, quod terminum *A*, qui, ut demonstraret quod ipse vellet, medium locum tenere debebat, maiorem fecit), ea vero quae fiunt κατὰ κίνησιν incipiunt a termino *Γ*, desinunt in terminum *A*: διὰ τὸ περιπατεῖν οὐκ ἐπιπολάζει τὰ σιτία καὶ διὰ τὸ μὴ ἐπιπολάζειν ὑγιαίνει.

94 b 27 ἐνδέχεται δὲ... Sic in rebus naturalibus et eae causae investigandae sunt, ex quibus necessario provenit effectus (τὸ ἐξ ἀνάγκης) et id propter quod singula procreantur (τὸ τίνος ἕνεκα): 663 b 13 ἔστι δὲ τὰ κέρατα δι' ὅλου στερεὰ τοῖς ἐλάφοις μόνοις, καὶ ἀποβάλλει μόνον, ἕνεκεν μὲν ὠφελείας κουφιζόμενον, ἐξ ἀνάγκης δὲ διὰ τὸ βάρος. 739 b 28 συνιόντος δὲ τοῦ σωματώδους ἐκκρίνεται τὸ ὑγρόν, καὶ περιίστανται κύκλῳ ξηραινομένων τῶν γεηρῶν ὑμένες, καὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἕνεκά τινος· καὶ γὰρ θερμαινομένων ξηραίνεσθαι ἀναγκαῖον τὰ ἔσχατα καὶ ψυχομένων καὶ δεῖ μὴ ἐν ὑγρῷ τὸ ζῷον εἶναι ἀλλὰ κεχωρισμένον. 743 b 16 πάντα δὲ ταῦτα, καθάπερ εἴπομεν, λεκτέον γίνεσθαι τῇ μὲν ἐξ ἀνάγκης τῇ δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' ἕνεκά τινος: quare 744 b 14 opponuntur τὰ τιμιώτατα μόρια καὶ μετειληφότα τῆς κυριωτάτης ἀρχῆς et τὰ ἀναγκαῖα μόρια καὶ τούτων ἕνεκεν, h. e. ea quae illis (τοῖς τιμιωτάτοις) ita inserviant, ut quod illa velint exsequantur. 672 b 21 καὶ διεῖλε (ἡ φύσις) τό τε τιμιώτερον καὶ τὸ ἀτιμότερον, ἐν ὅσοις ἐνδέχεται διελεῖν τὸ ἄνω καὶ κάτω· τὸ μὲν γὰρ ἄνω ἐστὶν οὗ ἕνεκεν καὶ βέλτιον τὸ δὲ κάτω τὸ τούτου

ἕνεκεν καὶ ἀναγκαῖον. 670 b 23 οἱ δὲ νεφροὶ τοῖς ἔχουσιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τοῦ εὖ καὶ καλῶς ἕνεκεν ὑπάρχουσιν· τῆς γὰρ περιττώσεως χάριν τῆς εἰς τὴν κύστιν ἀθροιζομένης εἰσὶ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐν ὅσοις πλεῖον ὑπόστημα γίνεται τὸ τοιοῦτον, ὅπως βέλτιον ἀποδιδῷ ἡ κύστις τὸ αὑτῆς ἔργον. 767 b 13 τὸ δὲ τέρας οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ἕνεκά του καὶ τὴν τοῦ τέλους αἰτίαν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀναγκαῖον, ἐπεὶ τήν γ' ἀρχὴν ἐντεῦθεν δεῖ λαβεῖν. 663 b 22 πῶς δὲ τῆς ἀναγκαίας φύσεως ἐχούσης τοῖς ὑπάρχουσιν ἐξ ἀνάγκης ἡ κατὰ τὸν λόγον φύσις ἕνεκά του κατακέχρηται, λέγωμεν. Sic semper Aristoteles in rebus naturalibus scrutandis et causas efficientes et quem ad finem singula quaeque fiant explorat, quamquam et in quibusdam rebus τὸ οὗ ἕνεκα difficilius esse ad cognoscendum fatetur: 390 a 3 τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα ἥκιστα ἐνταῦθα δῆλον ὅπου πλεῖστον τῆς ὕλης, et finibus quibusdam cognitionem τοῦ οὗ ἕνεκα (die teleologische Naturbetrachtung) circumscriptam esse docet: 778 a 31 ὅσα γὰρ μὴ τῆς φύσεως ἔργα κοινῇ μηδ' ἴδια τοῦ γένους ἑκάστου, τούτων οὐθὲν ἕνεκά του τοιοῦτον οὔτ' ἔστιν οὔτε γίνεται. ὀφθαλμὸς μὲν γὰρ ἕνεκά του, γλαυκὸς δ' οὐχ ἕνεκά του, πλὴν ἂν ἴδιον ᾖ τοῦ γένους τοῦτο τὸ πάθος. 667 a 16 καταχρῆται μὲν οὖν ἐνίοτε ἡ φύσις εἰς τὸ ὠφέλιμον καὶ τοῖς περιττώμασιν, οὐ μὴν διὰ τοῦτο δεῖ ζητεῖν πάντα ἕνεκα τίνος, ἀλλὰ τίνων ὄντων τοιούτων ἕτερα ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ ταῦτα πολλά. — Vs. 28 Brandisius in Variet. lect. Aristot. probat lectionem quam Bas. Pac. Sylb. praebent οἷον διὰ τί δίεισι διὰ τοῦ. Nos codices secuti sumus, praesertim quum ne id quidem quod Boethius vertit „ut per lucernae pellem lumen egredi" alteram lectionem comprobare videatur: nam haud raro Boethius, ubi Aristotelem nimia brevitate usum esse putavit, explicationis gratia unum vel alterum verbum addidit. — Ad vs. 29 cf. quae habuimus 88 a 14.

94 b 35 In rebus naturalibus et τὸ οὗ ἕνεκα locum habet et τὸ ἐξ ἀνάγκης, ex iis vero (95 a 3) quae consilio fiunt et quorum arbitrium nobis permissum est, alia semper fiunt ἕνεκά του, alia fortuito, quod maxime fit in iis, quae, quamquam non casu fiunt, sed consilio et arte parata ac facta sunt (vs. 7 ὅταν μὴ...), eventum habent incertum. Quare quod bonum est et propter quod fiunt reliqua omnia, id aut natura fit aut arte, neutiquam casu. Cf. quae collegimus ad 87 b 19.

95 a 7 Boethius nostram lectionem habuit. Eustratius in aliis libris nostram lectionem invenit, in aliis ὧν δὲ τὸ τέλος ἀγαθόν, quam habent ed. Bas. Pac. Cas. mg., in aliis denique ὥστ᾽ εἰ τὸ τέλος ἀγαθόν. Alia v. in schol. nostris I. p. 61.

Cap. 12. Causa et id quod efficitur eodem tempore esse debent. 22 *Non demonstrantur quae tempore consequuntur ex iis quae antecesserunt, sed ex iis quae tempore sunt posteriora, priora;* b 1 *neque quia tempus est continuum, etiam quae fiant continua sint necesse est, sed etiam in his sive praeteritis sive futuris aliquid esse debet primum, quod demonstrationis principium sit et ipsum demonstrari nequeat.* 38 *Quae in rerum natura circulo circumferuntur, ea etiam demonstranda sunt circulo.* 96 a 8 *Quae non semper fiunt, sed fieri solent, eorum etiam principia non necessaria, sed plerumque vera esse debent.*

95 a 22 τὸ οὕτως αἴτιον, ea causa quae ipsam rei naturam exprimit, τὸ τί ἦν εἶναι, cuius exempla dedit in iis quae proxime antecesserunt. Huic igitur opponit reliquas causas, τὴν ὕλην, τὸ πρῶτον κινῆσαν et τὸ οὗ ἕνεκα, quae non simul sint cum iis quae ex ipsis proveniant. Iam ex his causis quum alia apta sint quae ex iis consequantur, ut ex causis futuris futura, ex praeteritis praeterita fluant, cognitio quam per syllogismum nobis comparamus, ab eo quod tempore posterius est, pergit ad id quod prius fuit, non a priore ad posterius: quare etiam principium huius cognitionis iis continetur quae tempore posteriora sunt (vs. 28 sq.). A priore vero ad posterius demonstrantem procedere non licet, sive infinitum sive finitum tempus interiectum est inter causam et effectum: nam quo tempore causa exsistit, effectus vero nondum ex ea provenit, eo tempore ex causa effectum cogere non licebit, quia conclusionis veritatem eventus nondum comprobavit. Eadem autem ratio etiam in rebus futuris valet. Ex praeteritis vero futura colligere non licet etiam propterea, quod causam et effectum temporis ratione non differre, sed eodem semper tempore contineri supra probavimus.

95 a 40 Quod vs. 32 de rebus praeteritis dixit, idem etiam valere ostendit contra eos qui ex praeteritis futura colligere velint.

95 b 1 Sin autem e rebus praeteritis nihil colligi potest de futuris, quid est quod praeterita cum futuris ita coniungat et colliget, ut alterum proveniat ex altero? Verumtamen neque praeterita praesentibus neque praeterita ipsa inter se contigua sunt et continua: nam quod continuum est dividi potest in infinitum, quae praeterierunt perfecta sunt et individua (discreta, quae nos dicimus). Quare quod factum est puncti, quod fit lineae simile est, quae, licet ipsa continua, punctorum, quae non continua sint, infinitum numerum in se continet: nam ut linea continet puncta, ita etiam id quod fit causas, ex quibus fit, omnes easque tempore priores complectitur. Quod quum male intellexisset Biese, I. p. 303, satis obscure locum expressit „es ergeben sich in dem Werden eine unendliche Reihe von qualitativen Unterschieden". Etiam obscurius est quod in not. adiecit, ut rem illustraret: „es ist daher das Werden theilbar wie die Linie, aber nicht ein stetiges, indem sich in demselben qualitative Unterschiede plötzlich ergeben, die wie die Punkte in der Linie unbegrenzt (!) sind".

95 b 15 Etiam in his syllogismis (in quibus quum quod tempore prius sit ex posteriore colligatur, id ex quo cogitur a praesenti tempore propius abesse debet quam id quod cogitur) id quod in medio positum est (τὸ Γ, quod connectit id ex quo colligitur, τὸ Δ, et id quod colligitur, τὸ Α) cum eo quod tempori praesenti proximum est et a quo ratiocinatio initium sumit (τὸ πρῶτον, τὸ Δ) ita coniunctum esse debet, ut quo iure connexa sint non aliunde demonstrandum, sed per se manifestum sit.

95 b 22 Si quis igitur colligat esse Γ, quia sit Δ, et esse Α, quia sit Γ, quaeritur, utrum finitus sit numerus terminorum mediorum qui interiici possint an infinitus. Fortasse enim erit, qui infinitum eum esse dicat, quia quae in rerum natura fiant non continua sint, sed sicut puncta ita iuxta posita, ut inter se non communicent (discret), ea vero quae demonstrationem non admittant (τὰ ἄμεσα) ita comparata esse debeant, ut alterum cum altero continuo (συνεχῶς) et necessario cohaereat. Nihilominus tamen (vs. 24) demonstratio incipere debet ἀπ' ἀμέσου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου, h. e. a termino medio (Γ) qui cum termino maiore (Δ) ita coniunctus sit, ut propositio ΔΓ aliunde demonstrari nequeat (quod, quum

in omni demonstratione fieri debere probaverit lib. I. cap. 9, etiam in his syllogismis faciendum esse iam dixit vs. 15) et ab eo quod tempori praesenti proximum sit (Δ): namque quum quod prius fuit probetur ex eo quod posterius est, tempus praesens autem sit novissimum, si termino Δ significetur id quod praesenti tempore proximum sit, ab hoc ipso termino demonstratio incipere debebit, ut ἀρχὴν ἄμεσον habeat τὴν ΔΓ. — Lectionem ἀμέσου quam sensus postulat (coll. vs. 15 et vs. 31) unum codicem *n* secuti recepimus.

95 b 29 Quum item etiam eorum quae futura sunt, series sit infinita, non ita videntur inter se coniungi posse, ut sint ἄμεσα, h. e., ut nihil inter ea interponi possit medium, quo vel arctius connectantur: quare quum ea quae fiunt in rerum natura non sint continua (συνεχῆ, ἐχόμενα), qualia esse debent τὰ ἄμεσα, semper interponi poterit aliquid medium, ut series mediorum infinita detur.

95 b 32 *Δ οἰκία, Γ θεμέλιον, Α λίθοι.* Syllogismus idem manet quem habuimus vs. 16—21. Idem syllogismus etiam exhibit vs. 35, si pro verbo γέγονε ponamus ἔσται, ut terminus medius sit ἔσται θεμέλιον. — Vs. 36 Boeth., Themist., edd. Ald. al. Bas. et Casaub. marg. habent ἔσονται τοῖχοι, quam quidem lectionem Brandisius in Variet. lect. Aristot. praeferendam esse iudicavit.

95 b 38 Quum quaedam in rerum natura ita fiant, ut circulo circumagantur, idem etiam in demonstratione fieri posse apparet, si terminus medius cum reliquis convertatur, ut, quum et conclusio ex propositionibus et altera utra propositio ex altera et conclusione cogi possit, etiam conclusiones inter se convertantur: qua re demonstrationem quae circulo fieri dicatur contineri exposuit Analyt. pr. II. c. 5 (ἐν τοῖς πρώτοις 96 a 1). — Vs. 40 dedimus οἱ ὅροι, quod etiam Boeth. et vet. intp. habuerunt: nam οἱ ἄκροι, quod Bkk. exhibuit, haud scio an nullo alio loco hoc sensu usurpatum ab Aristotele occurrat, quamquam neutrum τὰ ἄκρα saepissime apud eum maiorem et minorem terminum significet, qui quod hic dicantur οἱ ὅροι offendere non potest, quia opponuntur τῷ μέσῳ: hunc enim certis finibus circumscribunt (ὁρίζουσι), quos ille, quum latius pateat minore, dum maioris ambitu superetur ipse, transire nequit.

Cap. 13. *Ut definitio comparetur, investiganda sunt ea, quae, si singula sumantur, latius pateant quam quod definiendum sit, si vero coniuncta, illud exaequent.* b 15 *Qua ratione quaestio instituenda sit, ut doctrina rite constituatur.* 25 *De divisionis usu in definiendo: etsi definitio non demonstratur per divisionem, tamen per eam conficitur.* 35 *Nihil praetermissum esse in definitione non nisi divisione facta intelligitur.* 97 a 6 *Non necesse est, ut qui rem definiat, etiam reliqua cognoscat omnia a quibus eam distinguat.* 23 *Ut definitio constituatur, primum quae cum re ipsa coniuncta sint investiganda sunt,* 29 *deinde ordine collocanda,* 35 *denique nihil praetermissum esse demonstrandum.* b 7 *Quomodo definitio comparari possit ex iis quae singulae species inter se habeant communia.* 26 *Quod maxime universale est, id ad definiendum est difficillimum.*

96 a 21 Ut sumantur quae cum natura rei definiendae coniuncta sint, sumenda sunt ea quae latius patent quam id quod definiendum est, ita tamen, ut genus, ad quod res definienda referatur, non excedant: velut si τὸ ὄν praedicetur de ternione, id quod praedicatur fines generis, quo ternio continetur (numerum intell.), migrat.

96 a 33 Bene adiecit πρῶτον, ut significet definitionem neque latius patere debere quam rem definiendam neque arctioribus quam par sit finibus eam circumscribendam esse: nam ut primum coniunctio eorum, quae, si singula sumantur, latius pateant quam quod definiendum sit, rem definiendam exaequat, nihil amplius definitioni adiiciendum est, quoniam, si quid adiiceretur, definitio angustior esset, si quid demeretur, latius pateret. — Vs. 36 ἀμφοτέρως quid significet ex iis intelligitur quae proxime sequuntur. — Vs. 39 τὰ μὲν, intell. ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ περιττόν. τὸ δὲ τελευταῖον, intell. τὸ πρῶτον ἀμφοτέρως.

96 b 1 Quum autem quae naturam rei exprimant, necessario cum ea coniuncta esse debeant, ea vero quae universalia sint, necessario de ea praedicentur — unde consequitur definitionem sive ternionis sive alius rei cuiuscunque ita constituendam esse, ut componatur ex iis quae universalia sint et necessario cum ea coniuncta (οὕτω vs. 4, ut dictum est a 32 sqq.) — ternionem (a 38) recte a nobis definitum esse apparet. Veram autem eius naturam expressam esse inde patet, quod, si non

esset, definitio quam dedimus latius patere deberet quam id quod definiendum erat (ἡ τριάς), ut generi cuidam sive nominato sive non nominato (quid sit ἀνώνυμον explicuimus ad 19 b 6), cui res definienda subiecta esset, conveniret; sin autem proposita definitio non convenit nisi in singula eaque individua (die einzelnen, concreten Dinge), quae notioni definiendae subiecta sunt et quorum revera eadem esse debet definitio (vs. 13 sq. τῶν οὕτω δειχθέντων, h. e. τῶν ἀτόμων, ἐφ' οἷς ἡ ἔσχατος κατηγορία ἡ αὐτὴ διὰ τὸ μὴ διαφέρειν τῷ εἴδει), definitio bene habet. — Philoponus (schol. 247 b 42) aliam lectionem commemorat, quam, quum neque Boethius neque codices habeant, non recepimus.

96 b 15 πραγματεύεσθαι dicitur qui cognitionem aliquam ad artem et praecepta revocare studet, v. Trdlbg. de anim. p. 199. 987 a 21 περὶ τοῦ τί ἐστιν ἤρξαντο μὲν λέγειν καὶ ὁρίζεσθαι, λίαν δ' ἁπλῶς ἐπραγματεύθησαν. 989 b 33 διαλέγονται μέντοι καὶ πραγματεύονται περὶ φύσεως πάντα. 202 b 35 προσῆκον ἂν εἴη τὸν περὶ φύσεως πραγματευόμενον θεωρῆσαι περὶ ἀπείρου. Quare πραγματεία aut doctrinam quandam significat certis finibus circumscriptam, sicut 183 b 17 al. de coel. 308 a 1 φυσικὴ πραγματεία (quae 464 b 33 φυσικὴ φιλοσοφία dicitur: nam φιλοσοφία et ita dicitur, ut universam philosophiam, et ita, ut singulas eius partes significet: 1096 b 31 ἐξακριβοῦν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλης ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερον, ad quem locum v. Zell. coll. 203 a 2 et 1059 b 21), aut etiam philosophi cuiusdam disciplinam: 987 a 30 μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία, ubi πραγματεία idem est quod φιλοσοφία. Quare τὸ πραγματεύεσθαι 1088 b 25 καθάπερ ἐν ἄλλοις λόγοις συνέβη πραγματευθῆναι, quaerendi et explicandi notionem habet, sicut etiam φιλοσοφία idem interdum significat quod σκέψις: 1099 b 14 ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως ἄλλης ἂν εἴη σκέψεως οἰκειότερον coll. 1096 b 31, quem locum modo adscripsimus. 1282 b 23 ἔχει γὰρ τοῦτ' ἀπορίαν καὶ φιλοσοφίαν πολιτικήν. Cf. 1394 a 6, ubi τὸ ἐκ φιλοσοφίας opponitur τοῖς πράγμασιν, exempla quae excogitantur et finguntur iis quae e rebus veris sumuntur. 1331 a 16 ut synonyma coniunguntur ζητεῖν καὶ φιλοσοφεῖν. Alius verbi πραγματεύεσθαι est usus 759 a 36 πάντα γὰρ ὅσα πραγματεύεται περὶ τὰ τέκνα (omnia animalia quae prolem curant et fovent), περὶ τὸν φαινόμενον οἰκεῖον διαπονεῖται

γόνον. — Sententia loci haec est. Si quis doctrinam quandam pertractare velit, explicare debet quomodo inter se cohaereant et connexa sint quaecunque ad unum genus pertineant (nam quaeque doctrina una est eo, quod ad unum genus pertinet — v. 87 a 38 — quod hic dicitur *ὅλον τι*). Quod ut fiat, primum quidem generis, de quo agitur, species individuae singulae sunt enumerandae, h. e. eae quibus aliae species non subiectae sunt: quibus definitis (*οὕτως* vs. 17 bene interpretatur Rassow p. 38. not. 1 „ut praescriptum erat", vel potius „quod si ita factum est", cf. C. Heyder p. 289 sq. not.) etiam genus quo continentur definiendum est. Deinde quae generi propria sunt investigari debent adhibitis iis propositionibus quae omnibus disciplinis communes sunt (v. 77 a 26 — Rassow hoc non recte intellexit, v. p. 38. not. 2). Nam (vs. 21) quum species individuae (quas hic Aristotelem dicere *τὰ συντιθέμενα ἐκ τῶν ἀτόμων* bene perspexit C. Heyder p. 290 not.), ex quibus coniunctis genus componitur, definitae sint, ex his ipsis definitionibus patefiet, quae generi, ad quod doctrina pertineat quam constituere velimus, propria sint *πάθη* et in eius natura posita (*τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα* quae Aristoteles simpliciter hic dixit *τὰ συμβαίνοντα* vs. 21): nam omnis institutio a definitione proficisci debet et ab eo quod quam simplicissimum sit (genus intelligit et quae ei subditae sint species), quia quodcunque de rebus simplicibus dicitur non aliunde pendet, quodcunque vero de iis quae non simplicia sunt alienam causam habet et repetendum est et explicandum ex iis quae simplicia sunt.

96 b 25 Apparet ex iis quae diximus quem usum habeat, si quis genus in species dividat secundum differentias quae dicuntur specificae, quamquam hanc ipsam divisionem in demonstrando nullius momenti esse iam supra (cap. 5) probavimus. Nam etiam si nihil cogitur divisione (vs. 28), sed omnia non demonstrata sumuntur, tamen ad definitionem constituendam divisio haud parvam utilitatem habet. Multum autem interest (vs. 30) num quid eorum quae praedicentur vel primo vel alio loco collocatum praedicetur. Nam si omnis divisio bipertita est et genus cum differentia proxima coniunctum (*ζῷον ἥμερον*) unam eamque novam notionem format, quae item nova differentia bipertita adiecta definienda vel (ut vocabulo utar nobis usitatiori) determinanda est, alteram utram

bipertitae differentiae partem assumere necesse est: unde apparet non idem esse, quo ordine singulae differentiae cum genere coniungantur, quum differentiarum ordo ipsam dividendi rationem indicet.

96 b 35 Deinde num quid praetermissum sit eorum quae cum natura rei definiendae coniuncta sint, non intelligitur nisi divisione facta. Nam si quis genus ita dividat, ut non primas et proximas species, sed his praetermissis eas sumat quae primis subiectae sint, non quodcunque genere continetur, idem etiam in aliqua specie semper inerit, quamquam genus singulas species, si coniungantur, ambitu exaequare debet.

97 a 5 ἄλλως δὲ ... Sin autem divisio non procedat ordine, neque nihil praetermitti neque, si quid praetermissum sit, hoc animadverti necesse est.

97 a 6 Deinde erit fortasse (Speusippum Aristoteli in mente fuisse discimus ex schol.) qui quidquam definiri posse prorsus neget, propterea quod qui rem definiret eam distinguere deberet a reliquis omnibus, quod fieri non posset, nisi omnia cognita haberet. Cui quidem argumentationi (vs. 11) primum obiiciendum est hoc, quod non quae quo modo cunque differunt revera diversa sunt: nam multa sunt rerum discrimina, quae ad earum naturam, quae definitione exprimi debet, non pertinent, quum quaecunque eidem speciei individuae subiecta sint non reapse, sed non nisi in iis differant quae sensu proprio dicuntur συμβεβηκότα (cf. 96 b 10 sqq. Biese hunc locum non recte intellexit: vertit enim I. p. 310 „nicht jeder Unterschied der Art bestimmt die Verschiedenheit einer Sache von der andern, weil die Artunterschiede — dicendum erat „weil alle andern Unterschiede aufser den Artunterschieden" — auch die Bedeutung des Accidentellen haben und daher nicht das Wesen und das Ansich bezeichnen"). Deinde (vs. 14) si quis genus bipertito dividat in duas species sibi oppositas, *A* et *Non-A*, et differentiam cognoscat qua haec divisio nitatur, deinde si quodcunque generi subiectum sit aut in specie *A* aut in specie *Non-A* esse sumat et rem definiendam in altera earum inesse non solum ponat, sed etiam sciat, ad naturam rei definiendae cognoscendam nihil attinet num sciat an ignoret quaecunque alia insint in utraque specie. Nam si divisionem persequatur et ad finem perducat, ad ea perveniet, quorum iam nulla est differentia: quod si

factum est, definitio quam quaesivit inventa erit. Quod vero diximus unumquodque eorum quae generi subiecta sint in altera utra semper specie inesse, id ut concedatur non petimus (vs. 20); imo hoc necesse est, quoniam, si vera generis differentia sumta est, nihil quod in genere inest a differentia, quae generi propria est, ita alienum esse potest, ut cum ea non communicet: a differentia autem species in quas genus dividitur, ut a communi fonte, derivantur.

97a26 Primum, ut ea quae definitionem constituant sumantur ita ut in ipsa rei natura posita sint, generis ratio habenda est: nam sicut ea quae κατὰ συμβεβηκὸς de aliqua re praedicantur ex iis colligimus quae non necessario cum rei natura coniuncta sunt, ita quae necessario cum ea coniuncta sunt e genere ipso elicienda et derivanda sunt. Deinde (vs. 28), ut ordine procedat definitio, primum sumendum est genus, quippe quod maxime universale sit: generi enim reliqua omnia subiecta sunt, ipsum vero non continetur alio. Quod si tenemus, iam eligendum est id quod primum est et maxime universale ex iis quae generi subiecta sunt. Hoc autem si inventum est, eodem ordine et ratione pergitur: nam misso eo quod magis universale est, quippe quod iam inventum sit, e reliquis omnibus id semper primum erit et maxime universale, quod illi quam proximum est.

97a35 Nihil praetermissum esse in definitione et ex eo apparet, quod id sumitur quod in divisione primum est — ita ut e. g. in divisione animalis omne animal aut ad speciem *A* aut ad speciem *Non-A* referatur, quae se invicem excludunt; refertur autem ad speciem *A* (hoc enim sumit divisio) — et ex eo (vs. 37 καὶ πάλιν, intell. ἐκ τοῦ λαβεῖν), quod differentia, ex qua species nascuntur, totius generis differentia est, non partis cuiuscunque; deinde etiam ex eo (vs. 37), quod ultima species ad quam pervenimus novam differentiam non habet vel quod id cui iam adiungitur ultima differentia specie non differt ab eo quod definiendum est (hoc enim appellat τὸ σύνολον, quum definitio composita sit e genere eiusque differentiis). Apparet enim, quum omnia quae sumserimus cum re ipsa coniuncta sint, neque quidquam adiectum esse quod abesse deberet, neque quidquam praetermissum esse, quum et genus sumtum sit — atque hoc quidem et primum idque nude positum et cum differentiis coniunctum,

h. e. ἢ ὠνομασμένον ἢ ἀνώνυμον, ut dicit 96 b 7 — et differentiae omnes, quarum una si deesset, nova ultimae speciei differentia inveniri posset. — Non recte Biese I. p. 311 „weil diese (Unterschiede) bis zu dem äufsersten unmittelbar miteinander zusammenhangen (πᾶσαι ἔχονται vs. 5).

97 a 39 Pro εἴδει τοῦτο scripsissem ἔτι τοῦτο vel εἴδει ἔτι τοῦτο, nisi Boethius vulgarem lectionem tueretur.

97 b 7 Cf. ad h. l. Kühn. p. 35. et C. Heyder p. 287 sq. Ut definitio notionis universalis constituatur, investigandum est quid ea, quae inter se sint similia et specie non diversa, inter se habeant commune, deinde idem faciendum est in aliis quae cum illis, quorum similitudinem iam exploravimus, in eodem genere sint, specie vero ab iis differant, quamquam inter se non diversa sint specie. His igitur consideratis, si invenitur aliquid quod idem est in utrisque, id utrique speciei commune erit. Item consideranda sunt alia quorum genus quidem idem sit atque eorum quae iam exploravimus, species vero diversa, ut investigetur num etiam his idem sit commune quod iis commune erat quae iam exploravimus: hac igitur ratione (quam qui nondum satis perspicit exemplum videat quo Aristoteles rem illustrat) si quaerere pergimus id quod alteri speciei cum altera commune sit, denique inveniemus quod omnes species commune habeant quas, ut definitionem notionis universalis qua continentur investigaremus, consideravimus. Quod si non ambiguum est, definitionem exprimet quam quaerimus, si vero ambiguum, apparet non unam notionem esse id quod ad definiendum proposuimus, sed plures, quarum etiam definitio non una esse debet, sed plures, quod in exemplo adiecto significatur verbis δύο εἴδη ἂν εἴη vs. 24. De μεγαλοψυχίᾳ v. Eth. Nic. IV. c. 7 sq. coll. 1107 b 22.

97 b 11 Recepimus quod dedit Trdlbg. Elem. log. p. 17 τί pro τι: quam quidem lectionem, etsi a codd. alienam, et Boeth. et edd. Bkko priores tuentur. Praeterea coll. vs. 8, 17, 18 et 23 dubium esse vix potest, quin τί (intell. ἔχουσιν) sit vera lectio.

97 b 28 τὸ καθ' ἕκαστον hic non dicit id quod sub sensus cadit (hoc enim definiri omnino nequit: 1039 b 28, quem l. dedimus ad 75 b 24. Cf. 1040 a 6 διὸ δεῖ τῶν πρὸς ὅρον, ὅταν τις ὁρίζηταί τι τῶν καθ' ἕκαστα, μὴ ἀγνοεῖν ὅτι ἀεὶ ἀναιρεῖν ἔστιν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ὁρίσασθαι... ἀναγκαῖον δ' ἐξ ὀνομάτων εἶ-

ναι τὸν λόγον. ὄνομα δ' οὐ ποιήσει ὁ ὁριζόμενος· ἄγνωστον γὰρ ἔσται. τὰ δὲ κείμενα κοινὰ πᾶσιν. ἀνάγκη ἄρα ὑπάρχειν καὶ ἄλλῳ ταῦτα), sed speciem individuam, quam vs. 31 dicit τὸ ἀδιάφορον, διὰ τὸ τοῦ τελευταίου μηκέτι εἶναι διαφοράν (97a38).

97b29 δεῖ ἀπὸ τῶν καθ'... quod quomodo fieri debeat exposuit 96b15 sqq.

97b30 λανθάνουσι μᾶλλον ... nam notio acuti ambigua est, id vero quod minus universale, v. g. notio vocis acutae vel anguli acuti, non ambiguum.

97b32 Dedimus συλλελογίσθαι quod etiam paraphr. Ricc. exhibet. Boeth. et vet. intp. vertunt tempore praesente „syllogizari", unde colligi non licet utrum habuerint συλλογίσασθαι an συλλελογίσθαι, quum etiam 92a12 συλλελογίσθαι reddant „syllogizari". — Sententia loci haec est. Sicut in demonstratione quòd cogitur conspicuum esse debet et facile ad intelligendum ex propositionibus unde colligitur, sic etiam definitionis omnis virtus in perspicuitate est: quam quidem perspicuitatem ut consequamur, notio universalis quam definire volumus non statim ab initio una definitione comprehendenda est, ne, si ambigua sit, falsam definitionem constituamus, sed antequam eam definiamus, seorsum per ea quae singulis propria sunt πάθη et καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα definiendae sunt singulae illius notionis partes, quae diversis generibus subiectae sunt: e. g. ut definiatur similitudo, antequam hanc ipsam definiamus, definiendum est quid sit colorum, quid figurarum similitudo, vel ut definiatur quid sit acutum, antea definiendum est quid sit acutum, si de voce, quid, si de angulo praedicetur: quo facto etiam quod universe dicatur acutum definiri poterit. Sin autem (vs. 37) ne in disputando quidem ambiguitas ferenda est, neque definitio ambigua esse debet neque id quod definitur: nam si definitio ambiguitatem habet, a disputatione, quippe quae a definitionibus proficiscatur, ambiguitas aliena esse non poterit.

Cap. **14.** *Ut problemata quae cuique doctrinae propria sint recte proponantur, divisione opus est: qua in re non solum generis ad quod doctrina pertinet ratio habenda est,* **13** *sed etiam investigandum quodcunque singula quae ei subiecta sint commune habeant, etsi nomine careat,* **20** *et num quae inter se sint ἀνάλογα.*

98a 1 Quae in quaque disciplina tractanda sint problemata divisione et partitione facta intelligitur. (Bene Biese I. p. 314: „Um nun die Probleme richtig zu wählen, mufs man sowohl von der Zergliederung des Ganzen in seine Theile als auch von der Eintheilung der Gattung in die Arten Gebrauch machen".) Ac primum quidem quae de universo genere praedicentur investiganda sunt, deinde quae sint singulae generis species: quae quidem ratio hanc utilitatem habebit, quod, quum quae de universo genere dicantur ea ad singulas species transferre liceat, simul causa intelligetur, ob quam de iis quae generi subiecta sint (h. e. de unaquaque specie vs. 8) eadem recte praedicentur quae etiam de genere universo. — Vs. 1 dedimus *λέγειν* quod et intpp. graeci (schol. 248 b 27 et 30 sq.) excepto Eustratio (v. ib. vs. 41) habuerunt et optimi codd. praebent — idem etiam probavit Brandisius in Variet. lect. Aristot. —, vs. 2 vero *διαλέγειν*, quod Eustratium habuisse constat (ib. vs. 42), dum quid reliqui intpp. habuerint ignoramus. Boethius et vet. intp. utrumque vertunt „eligere".

98a 12 *τοῖς ἄλλοις*, intell. *Γ* et *E*. — *τῶν ἄλλων* bene explicat paraphr. Riccard. *τῶν ἐφεξῆς* et cod. *n τῶν κάτω*.

98a 13 Eadem ratio est eorum quibus quod commune est nomine caret s. quorum genus *ἀνώνυμον*: namque investigandum est de quibus praedicetur *τὸ ἀνώνυμον* et quae de ipso praedicentur. Item enim in his atque in iis, quae modo habuimus vs. 9 — 11, syllogismo facto apparebit quam ob causam de iis quae generi, licet *ἀνωνύμῳ*, subiecta sint eadem praedicentur quae de genere ipso: *οἷον εἰ τοῖς κέρατα ἔχουσιν ὑπάρχει τὸ ἔχειν ἐχῖνον ἢ τὸ μὴ ἀμφώδοντ' εἶναι καὶ πάλιν τὸ κέρατ' ἔχειν ἕπεται τῷ A, δῆλον ὅτι διὰ τὸ κέρατ' ἔχειν (τὸ μέσον καὶ αἴτιον) ὑπάρξει τῷ A τὸ ἔχειν ἐχῖνον ἢ τὸ μὴ ἀμφώδοντ' εἶναι.* De re ipsa v. 674 b 5 *καὶ μηρυκάζει δ' ἡ κάμηλος ὥσπερ τὰ κερατοφόρα, διὰ τὸ τὰς κοιλίας ὁμοίας ἔχειν τοῖς κερατοφόροις. τούτων δ' ἕκαστον πλείους ἔχει κοιλίας ... ὅπως ἐπειδὴ τῆς ἐργασίας ἐλλείπει περὶ τὴν τροφὴν ἡ λειτουργία ἡ τοῦ στόματος διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ὀδόντων, ἡ τῶν κοιλιῶν ἑτέρα πρὸς ἑτέρας δεχομένη τὴν τροφήν, ἡ μὲν ἀκατέργαστον, ἡ δὲ κατειργασμένην μᾶλλον, ἡ δὲ πάμπαν, ἡ δὲ λείαν ... καλοῦνται δὲ ταῦτα κοιλία καὶ κεκρύφαλος καὶ ἐχῖνος καὶ ἤνυστρον.* 507 b 7 *μεγέθει δὲ πολὺ ἐλάττων ἐστὶν ὁ κεκρύφαλος τῆς κοιλίας. τούτου δ' ἔχεται ὁ ἐχῖ-*

νος, τὰ ἐντὸς ὧν τραχὺς καὶ πλακώδης. τὸ δὲ μέγεθος παραπλήσιος τῷ κεκρυφάλῳ. cf. Biese II. p. 183 et Aristot. 676 a 11. Deinde de κερατοφόροις 501 a 12 ὅσα μὲν γάρ ἐστι κερατοφόρα οὐκ ἀμφώδοντά ἐστιν· οὐ γὰρ ἔχει τοὺς προσθίους ὀδόντας ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος. ἔστι δ' ἔνια οὐκ ἀμφώδοντα καὶ ἀκέρατα οἷον κάμηλος. 663 b 31 τὴν γοῦν τοιούτου σώματος (intell. τοῦ ὀστώδους ἐν τοῖς σώμασι τῶν ζῴων καὶ γεώδους) περισσωματικὴν ὑπερβολὴν ἐν τοῖς μείζοσι τῶν ζῴων ὑπάρχουσαν ἐπὶ βοήθειαν καὶ τὸ συμφέρον καταχρῆται ἡ φύσις καὶ τὴν ῥέουσαν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἄνω τόπον τοῖς μὲν εἰς ὀδόντας καὶ χαυλιόδοντας ἀπένειμε, τοῖς δ' εἰς κέρατα. διὸ τῶν κερατοφόρων οὐδέν ἐστιν ἄμφωδον· ἄνω γὰρ οὐκ ἔχει τοὺς προσθίους ὀδόντας· ἀφελοῦσα γὰρ ἐντεῦθεν ἡ φύσις τοῖς κέρασι προσέθηκε, καὶ ἡ διδομένη τροφὴ εἰς τοὺς ὀδόντας τούτους εἰς τὴν τῶν κεράτων αὔξησιν ἀναλίσκεται. Cf. 651 a 30, b 30.

98 a 20 Denique etiam alia ratio est, qua quae alicui rei propria sint et cum eius natura coniuncta explorentur: nam etiam si quae non in eodem genere sunt, sive nominato sive anonymo, tamen interdum accidit, ut sint ἀνάλογα: ex qua quidem ἀναλογίᾳ, quippe quae communem quandam rerum naturam exprimat, colligi possunt quae singulis rebus quamvis diversis sint communia. Etenim sicut quod de genere praedicatur idem etiam de iis quae generi subiecta sunt recte dicitur, ita etiam quod de universa quadam ἀναλογίᾳ valet, id etiam de singulis quorum eadem est ἀναλογία recte dicetur: nam una demonstratione complecti licet quaecunque sunt ἀνάλογα (74 a 20). — Eandem quam nostro loco ἀναλογίαν commemorat 644 b 12 τὰ γὰρ μόρια διαφέρουσι τούτων οὐ τῇ ἀνάλογον ὁμοιότητι, οἷον ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ἰχθύϊ πέπονθεν ὀστοῦν πρὸς ἄκανθαν. 654 a 20 ὑπάρχει δ' ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ἀνάλογον ταῖς τῶν ἰχθύων ἀκάνθαις, οἷον ἐν μὲν ταῖς σηπίαις τὸ καλούμενον σήπιον (Bkk. σηπίον, quamquam 619 a 21 dedit σήπιον, quod, ut scriptura aequalis esset, etiam 98 a 21 exhibuimus) ἐν δὲ ταῖς τευθίσι τὸ καλούμενον ξίφος.

Cap. **15.** ***Eadem problemata sunt quorum aut idem est terminus medius aut quorum alter alteri subiectus est.***

98 a 25 ὅτι πάντα ἀντιπερίστασις: haec enim causa est pluviae et somni et febris: 360 b 31 ὕσαντός τε γὰρ ἡ γῆ ξηραινο-

μένη ὑπό τε τοῦ ἐν αὐτῇ θερμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἄνωθεν ἀναθυμιᾶται, τοῦτο δ' ἦν ἀνέμου σῶμα. καὶ ὅταν ἡ τοιαύτη ἀπόκρισις ᾖ καὶ ἄνεμοι κατέχωσι, παυομένων διὰ τὸ ἀποκρίνεσθαι τὸ θερμὸν ἀεὶ καὶ ἀναφέρεσθαι εἰς τὸν ἄνω τόπον συνίσταται ἡ ἀτμὶς ψυχομένη καὶ γίνεται ὕδωρ· καὶ ὅταν εἰς ταὐτὸν συνωσθῶσι τὰ νέφη καὶ ἀντιπεριστῇ εἰς αὐτὰ ἡ ψῦξις, ὕδωρ γίνεται καὶ καταψύχει τὴν ξηρὰν ἀναθυμίασιν. Coll. 348 b 2 sqq. 458 a 25 τί μὲν οὖν τὸ αἴτιον τοῦ καθεύδειν, εἴρηται, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ σωματώδους τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ συμφύτου θερμοῦ ἀντιπερίστασις ἀθρόως ἐπὶ τὸ πρῶτον αἰσθητήριον. Cf. 457 b 1 ὥστε φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ὁ ὕπνος ἐστὶ σύνοδός τις τοῦ θερμοῦ εἴσω καὶ ἀντιπερίστασις φυσικὴ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. 458 a 10 ἐγείρεται δ' ὅταν πεφθῇ καὶ κρατήσῃ ἡ συνεωσμένη θερμότης ἐν ὀλίγῳ πολλὴ ἐκ τοῦ περιεστῶτος, καὶ διακριθῇ τό τε σωματωδέστερον αἷμα καὶ τὸ καθαρώτατον. Coll. 963 a 9 sqq. 909 a 22 διὰ τί ἐν τῇ ψυχροτάτῃ χώρᾳ οἱ καῦσοι μᾶλλον γίνονται; ἢ διότι ἀντιπεριίστησι τὸ ψῦχος εἴσω τὴν θερμότητα; ἐν δὲ τῷ θέρει τοὐναντίον συμβαίνει τὰ εἴσω ψυχρότερα. ὁ δὲ καῦσος πυρετὸς τῶν ἔξω κατεψυγμένων τὰ ἔσω θερμότητι ὑπερβάλλει. Haec igitur omnia ex eadem causa gignuntur: efficiuntur enim per caloris quandam densationem. Sunt alia quorum causa genere eadem est, velut sonorum, imaginum quas quaedam corpora reddunt et arcus pluvii: nam communis omnium causa in eo est, quod aliquid refringitur, differunt autem (vs. 26) aut in eo quod aut quomodo refringitur: refringitur enim aut aer aut lumen, sed aliter, si in speculo imago, aliter, si arcus pluvii apparet.

98 a 30 διαφέρει. Exspectabas ut diceret ταὐτά ἐστιν, sed quum differentiam quandam exposuerit in iis quae proxime antecedunt (vs. 26), negligentius dixit διαφέρει.

Cap. 16. Etiam si simul sint et inter se convertantur id quod probetur et id ex quo, tamen non demonstrandum est alterum utrum ex altero, sed ut vera comparetur scientia, terminus medius exprimere semper debet causam eius quod cogitur. ***b 25 Unius et eiusdem rei una sola est causa ex qua recte colligitur et cum qua convertitur.***

98 a 35 Quaeritur num id quod demonstretur et id ex quo (effectus et causa) simul esse possint: ***οἷον εἰ τὸ τί ἦν εἶναι***

τῷ φυλλοῤῥοεῖν ἐστὶ τὸ πλατέα ἔχειν τὰ φύλλα (vs. 38), τοῦ δ' ἐκλείπειν ἐστὶν ὁρισμὸς καὶ αἴτιον τὸ τὴν γῆν ἐν μέσῳ εἶναι, τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν ἅμα ὑπάρχει· εἰ γὰρ μὴ ἅμα, ὅτε ὑπάρχει τὸ αἰτιατόν, τὸ αἴτιον οὐχ ὑπάρξει καὶ ἔσται ἄλλο τι αἴτιον τῶν αἰτιατῶν (b 2). Si igitur simul sunt quod probatur et id ex quo, alterum utrum demonstrari poterit ex altero: tamen (b 17), quum causa effectu prior sit, fieri non potest, ut utrumque sit causa alterius. Quae quidem difficultas tollitur eo, quod altera demonstratio quae ex causa effectum colligit patefacit τὸ διὰ τί, quod intelligere debet qui veram rei habet scientiam, altera vero, quae causam ex effectu, nihil cogit nisi τὸ ὅτι, ex quo solo ipsa rei natura non intelligitur.

98 a 37 εἰ φυλλοῤῥοεῖ, cf. 783 b 10 τῶν φυτῶν τὰ μὲν ἀείφυλλα τὰ δὲ φυλλοβολεῖ. Ib. 18 αἴτιον δὲ τοῦ πάθους ἔνδεια ὑγρότητος θερμῆς, τοιοῦτον δὲ μάλιστα τῶν ὑγρῶν τὸ λιπαρόν· διὸ καὶ τῶν φυτῶν τὰ λιπαρὰ ἀείφυλλα μᾶλλον. — Vs. 38 Brandisius in Variet. lect. Aristot. scribi vult τοῦ μέν ἐστι ex coniectura Casauboni, quam comprobare videtur Boethii auctoritas. Sylb. coniecit τούτου ἐστίν.

98 b 22 ἐν γὰρ τῷ λόγῳ — v. quae habuimus 93 b 6.

93 b 25 Eidem difficultati de qua modo diximus num alio modo mederi possit, exponit: sumsit enim pro concesso (vs. 2) eiusdem rei unam solam dari causam, ex qua rite cogatur; iam igitur quaerit num plures esse possint. Ac videntur quidem diversae esse posse eiusdem rei (*A*) causae, velut si *A* eodem iure praedicetur de *B* quo etiam de *C*, *B* vero de *D* et *C* de *E*, consequitur *A* praedicari et de *D* et de *E*: diversis igitur terminis mediis interpositis (*B* et *C*) idem (*A*) praedicari cogitur: unde apparet (vs. 29) ex certis quibusdam causis (*B* et *C*) colligi quidem posse certum quendam effectum (*D* et *E*), ex effectu vero causam (quum eidem rei plures eaeque diversae subesse possint causae) non ita derivari posse, ut ex qua causa provenerit recte cogatur: nam quum terminum *A* de alio praedicari et termino *B* et termino *C* medio interposito colligi possit, ex conclusione ipsa non intelligitur per utrum terminum medium coacta sit.

98 b 26 Codd. invitis servavimus πρώτων, quod et Bkkus recepit et sequentia postulant: nam vs. 27 bis legitur πρώτῳ. Boeth. „de pluribus primis praedicari primo", ut legisse videatur

πρώτων κατηγορεῖσθαι πρώτως: quare neque ex Boethii versione neque ex iis quae habent paraphr. Ricc. et Prodr. (v. I. p. 65) quae vera sit lectio colligi potest. Edd. prr. κατηγορεῖσθαι πρώτως. Accedit quod πρῶτον mendi speciem habet, quare alteram lectionem praetulimus. Ceterum v. quae diximus ad 66 b 20.

98 b 32 Iam refellit ea quae dixit in antecedentibus. Si, inquit, universale esse debet quodcunque ad demonstrandum proponitur, et terminus medius (id ex quo demonstratur) universalis esse et de eo quod demonstratur universo praedicari debet, ut neutrum neutro neque latius pateat neque angustius: qua in re nihil refert utrum id ad quod demonstratio pertineat plures (diversas) habeat species (e. g. etiam si id de quo praedicatur τὸ φυλλοῤῥοεῖν plures habeat species, tamen de hisce ipsis — sive plantae intelliguntur universe sive certa quaedam plantarum species — praedicabitur omnibus) an non habeat. Quare (vs. 35) in iis syllogismis quorum medius terminus exprimit τὸ τί ἦν εἶναι, id quod probatur et id ex quo eundem ambitum habere debent, ut converti possint. Velut si τοῦ φυλλοῤῥοεῖν vera causa est ἡ πῆξις τοῦ ὑγροῦ, et ex illo recte colligetur ἡ πῆξις et ex hac τὸ φυλλοῤῥοεῖν, quamquam servato eo discrimine quod indicatum est vs. 20. — Verba μὴ ὁτῳοῦν ἀλλὰ δένδρῳ vs. 38 adiecit, ut significet non latius patere debere id ex quo demonstretur (τὴν πῆξιν) quam id quod demonstretur (τὸ φυλλοῤῥοεῖν): alterum enim ex altero non demonstrabitur, nisi quatenus utrumque refertur ad id ad quod omnis haec demonstratio pertinet (τὸ δένδρον).

Cap. 17. Si idem de pluribus praedicatur, id, nisi demonstretur κατὰ συμβεβηκός, ex eadem causa demonstrandum est: conclusionis ambiguae terminus medius ambiguus est. 16 *Terminus maior minorem ambitu exaequare debet, quamquam latius patere debet singulis quae in illo insunt.* 30 *Idem, si praedicatur de rebus specie diversis, per diversos terminos medios demonstrari potest.*

99 a 1 Eandem quaestionem, de qua modo egit, iam ita discernit, ut dicat diversam esse non posse causam (terminum medium intell.), ex qua idem de pluribus praedicari demonstretur, si neque ex signo (v. Anal. pr. c. 27, exempla v.

167 b 5 sqq.) neque *κατὰ συμβεβηκός*, sed ex ipsa rei natura cogatur quod colligatur, quia terminus medius definitionem (*τὸ τί ἦν εἶναι*, *ὁ λόγος* vs. 3) maioris termini exprimat; si vero non exprimat, idem diversis terminis mediis interpositis cogi posse. Potest quidem etiam quaeri, quisnam fiat syllogismus, si terminus medius cum maiore (*οὗ αἴτιον* sc. *τὸ μέσον* — namque medius definitionem maioris constituit) et minore (*ᾧ αἴτιον* — namque medius in causa est, quod de minore praedicatur maior) non natura coniunctus sit, sed *κατὰ συμβεβηκός*, quamquam a vera scientia talia quaerere alienum est (v. 32 b 22. — *προβλήματα*, intell. *ἀποδεικτικά*, agitur enim de vera demonstratione). Si nihilominus tamen cogatur aliquid *κατὰ συμβεβηκός*, termini medii eadem utique erit ratio atque conclusionis ipsius: namque si ambiguum est quod cogitur, etiam terminus medius ambiguitatem habebit; si maiorem ad minorem generis rationem habere colligitur, item medius in maiore inerit sicut in genere species: e. g. si quis quaerat causam ob quam proportionis membra inter se convertantur, alia causa afferenda est, si de lineis, alia, si de numeris agatur, eadem vero, si (quod fieri debere exposuit 74 a 18) una demonstratio complectatur quaecunque sint *ἀνάλογα*: namque si de lineis illud demonstratur, quatenus lineae sunt, de numeris, quatenus numeri, alia causa est in singulis (demonstraretur autem *κατὰ συμβεβηκός*), si vero una demonstratione complectimur haec omnia, ex eadem causa simul de omnibus proportionis membra converti posse demonstramus, quatenus eadem ratione (*ἀνὰ λόγον*) aucta sunt omnia. (Vs. 9 interpunctionem mutavimus, ut sententia magis perspicua fieret.) Similitudinis vero (vs. 11) colorum et figurarum non eadem est causa, sed alia utriusque: nam similitudo in his ambigua vox est. Eorum autem (vs. 15) quae sunt *ἀνάλογα* quum communis quaedam natura sit, etiam terminus medius, ut qui communem eorum causam exprimat, eandem rationem habere debet.

99 a 16 De singulorum terminorum ratione dicendum est, quod maior (*τὸ οὗ αἴτιον*) latius patet minore (*ᾧ αἴτιον*), si de singulis eius partibus in conclusione praedicatur, coniunctis vero partibus aequalis est: nam, si vel trianguli vel quadrati anguli externi quattuor rectis aequales esse dicuntur, id quod de iis praedicatur latius patet quam triangulum et quadra-

tum, non latius quam ea de quibus coniunctis per eundem terminum medium angulos externos quattuor rectis aequales esse demonstrari potest (omnes figuras intelligit quae latera habent directa): nam in vera demonstratione terminus medius maioris definitionem exprimit, quae unam semper et eandem declarare debet causam ob quam idem praedicetur de singulis quae termino minori subiecta sint: quare etiam a definitione proficiscitur omnis scientia quae demonstratione nititur. Item v. c. *τὸ φυλλοῤῥοεῖν* et de vite et de ficu praedicatur, quamquam etiam latius patet et de pluribus praedicatur, non latius patet tota specie *τῶν πλατυφύλλων*: quare ut cogatur *τὸ φυλλοῤῥοεῖν* praedicari de vite et ficu, termini medii locum tenere debet causa prima et proxima *τοῦ φυλλοῤῥοεῖν*, quae definitione exprimitur: namque primus et proximus terminus medius, si a minore (a vite et ficu intell.) incipias (*πρῶτον ἐπὶ θάτερα μέσον*), certam quandam plantarum speciem exprimit (speciem *τῶν πλατυφύλλων*, in qua insunt vitis et ficus (*ὅτι τοιαδὶ ἅπαντα*)); deinde alio termino medio opus erit, qui definiat quid sit *τὸ φυλλοῤῥοεῖν*: quare demonstratio procedet sic: *τὸ φυλλοῤῥοεῖν* *A* (terminus maior), *τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν* *B* (terminus medius), *τὰ πλατύφυλλα (τοιαδὶ ἅπαντα)* *Γ* (medius alter), *ἄμπελος καὶ συκῆ καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστα πλατύφυλλα* *Δ* (terminus minor). Bene hoc exposuit Biese I. p. 317.

99 a 29 Pro *σπέρματος* ed. Isingr. legi vult *ὀχάνου*: significat enim *σπέρμα* hoc loco id ex quo incrementum capit planta et quod efficit ut crescat, semen quod singulas gemmas agit, *τὴν ἀρχὴν τῆς αὐξήσεως*.

99 a 30 *σχῆμα* hic latius patet (v. quae diximus ad 26 b 33 et 34): nam *σχῆμα* hic nihil aliud est quam terminorum coniunctio quaecunque: idem esset enim, si dixisset *στοιχείων*, pro *σχημάτων*. — Vs. 32 *ἐπὶ πλεῖον δέ*, intell. *οὐχ ἅπασι δὲ τοῖς Δ ἐπὶ πλεῖον, ἀλλ' ἐπ' ἴσον*.

99 a 35 *παρεκτείνει*, h. e. alterum secundum alterum ita extenditur, ut aequalia ea esse appareat, cf. *ἐπεκτείνει*, quod habuimus 96 a 24.

99 a 36 *B* in causa est, quod *A* praedicatur de *D*: unde consequitur *A* latius patere quam *B*, nam si non latius pateret, sed aequale esset termino *B*, quo iure *AD* cogitur per terminum medium *B*, eodem etiam *BD* cogi posset per termi-

num medium *A*. Quare si *A* latius patet termino *B*, etiam de termino *E* omni praedicari poterit, quae quidem propositio *AE*, sicut *AD* demonstrabatur per terminum medium *B*, ita ipsa demonstrabitur per alium terminum medium, qui ambitu exaequet coniunctas partes termini *E* (*ἔσται τι ἐκεῖνα ἓν ἅπαντα*): nam si nihil esset quod terminis *A* et *E* commune esset et quo alterum cum altero connecteretur, neque terminum *A* de eo omni, de quo *E*, praedicari neque (quod conversa propositione *AE* consequitur) terminum *E* de eo aliquo, de quo *A*, praedicari verum esset: quare (b 1) nihil prohibet, quin, sicut *A* de *D* praedicari per terminum medium *B* demonstrabatur, ita etiam *A* de *E* praedicari per alium terminum medium demonstretur: investigandus erit igitur terminus *C*, qui partes termini *E* coniunctas ambitu exaequet easque definiat.

99 b 4 *τοῦ αὐτοῦ* (*τοῦ A* intell.) *πλείω* (*B* et *Γ*), *ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει*: nam specie differre debent *Δ* et *E*, quia eorum quae eadem specie continentur eadem est definitio, ut per eundem terminum medium demonstrentur. — *μακρόβια εἶναι A*, *μὴ ἔχειν χολὴν B*, *τετράποδα εἶναι Δ*, *πτηνὰ εἶναι E*, *ξηρὰ εἶναι Γ*. — Vs. 7 *εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθὺς ἔρχεσθαι*, h. e. *μὴ εἶναι ἄτομα εἴδει ὥστε μηδὲ ταὐτὰ τῷ εἴδει*.

Cap. 18. ***Si quid colligitur non de specie aliqua universa, sed de singulis quae ei subiecta sunt, terminus medius quo utendum est non termini maioris definitionem exprimere, sed singulis rebus, de quibus colligitur, propior esse debet.***

99 b 9 Facile intelliguntur haec omnia, si exemplum quod supra exposuimus ad 99 a 16 extr. ante oculos habemus: iam igitur quaerit utrum propositio *AΔ* demonstranda sit per terminum medium *B* (*τὸ μέσον τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον*) an per *Γ* (*τὸ μέσον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον*). Respondet eum semper adhibendum esse terminum medium, qui termino minori (*ᾧ αἴτιον*) proximus sit. Hic enim (*τὸ Γ*) in causa est, quod terminus minor (*Δ*, quem vs. 11 appellat *τὸ πρῶτον*, intell. *πρὸς ἡμᾶς*, *τὸ καθ' ἕκαστον*, id de quo demonstratur et quod proinde primum est in demonstratione) continetur termino maiore (hunc enim dicit *τὸ καθόλου*), *οἷον τοῦ τὸ B ὑπάρχειν τῷ Δ τὸ Γ αἴτιον. τὸ μὲν οὖν Γ αἴτιον τῷ Δ τοῦ A* (h. e. *τοῦ τῷ Δ ὑπάρχειν τὸ A*), *τὸ δὲ B αἴτιον τοῦ*

A τῷ *Γ*, τοῦ δὲ τούτῳ (τῷ *B*) ὑπάρχειν τὸ *A*, αὐτὸ αἴτιον: nam propositio *AB* aliunde demonstrari nequit.

Cap. 19. *Quaeritur quomodo fiat, ut scientiae principia cognoscantur.* 32 *Describitur qua ratione a rebus singulis quae sensibus subiectae sint perveniamus ad artem quandam et scientiam.* 100 b 3 *Principia, quibus vera scientia nititur, mens ipsa percipit et sola intelligit.*

99 b 22 ἡ αὐτή, intell. τῷ ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως. — Vs. 24 ἑκατέρου, h. e. τῶν ἀποδεικτικῶν καὶ τῶν ἀμέσων ἀρχῶν καὶ ἀναποδείκτων. — Vs. 25 ἕξεις dicit τῶν ἀμέσων τὴν γνῶσιν.

99 b 26 Si principia ex quibus demonstratur iam cognita habemus, absurdi aliquid exit: haberemus enim cognitionem demonstratione potiorem et certiorem, quamquam hoc ipsi nesciremus; si vero scientiae principia non natura in animis nostris inhaerent, sed comparantur quo modo cunque, unde cognoscantur, quum principii cognitione nulla prior sit, dubitatur: nam (quod dictum est Anal. post. init.) fieri omnino non potest quin aliquid cognoscatur, nisi quid sit quod iam cognitum habeamus. Unde apparet principiorum scientiam neque natura nobis datam esse neque ullo modo comparari posse, nisi animus noster natura ita conformatus sit, ut facultate quadam, qua principia cognoscat, praeditus sit (μηδεμίαν ἔχουσιν ἕξιν vs. 32). Habemus igitur facultatem quandam qua principia cognoscimus, quamquam haec facultas, qualem natura nobis dedit, non ita comparata est, ut cognitio quae ex ea fluat praestet ei quam per demonstrationem consequimur. — Vs. 39 comma post δ' delevimus, quum non repetendum sit ἐγγίνεται ex antecedentibus, sed ἐν οἷς δὲ h. l. idem sit quod ἔστι δ' ἐν οἷς.

99 b 34—100 b 17 v. Trdlbg. de an. p. 170—174. Eiusdem El. log. p. 136 sqq. C. Heyder Kritische Darstellung und Vergleichung der Aristot. u. Hegelschen Dialektik I. p. 163 et p. 167. not. Conferenda sunt cum hoc loco quae habemus 980 a 29 φύσει μὲν οὖν αἴσθησιν ἔχοντα γίνεται τὰ ζῷα, ἐκ δὲ τῆς αἰσθήσεως τοῖς μὲν αὐτῶν οὐκ ἐγγίνεται μνήμη, τοῖς δ' ἐγγίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα φρονιμώτερα καὶ μαθητικώτερα τῶν μὴ δυναμένων μνημονεύειν ἐστίν. φρόνιμα μὲν ἄνευ τοῦ μανθάνειν, ὅσα μὴ δύναται τῶν ψόφων ἀκούειν, οἷον μέλιττα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ζῴων ἐστίν·

μανθάνει δ' ὅσα πρὸς τῇ μνήμῃ καὶ ταύτην ἔχει τὴν αἴσθησιν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ταῖς φαντασίαις ζῇ καὶ ταῖς μνήμαις, ἐμπειρίας δὲ μετέχει μικρόν· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ τέχνῃ καὶ λογισμοῖς. Sensuum perceptione omnia animalia praedita sunt, quamquam in aliis manet eorumque animis inhaeret quod senserunt, in aliis non inhaeret. Iam ea, in quibus nihil manet, nihil omnino cognoscunt praeter ea quae sentiuntur, aut certe eas res, quarum imago in animis non inhaeret, non cognoscunt nisi per sensum, h. e. non cognoscunt nisi quae sentiuntur, quum sensu percipiuntur et quatenus sensu percipiuntur; aliis vero animalibus sentientibus etiam postea (h. e. postquam senserunt) aliquid manet et inhaeret in animo. (Quod Trdlbgi lectionem (v. El. log. p. 22 coll. p. 136) ἔνεστι μὴ αἰσθανομένοις non recepimus, et codicum nos movit auctoritas et insignis Aristotelis in scribendo negligentia, de qua saepissime diximus: namque nobis quidem videtur ferri posse vulgaris lectio, si locum ita intelligas ut significat cod. *M* ἐν οἷς δ' ἔνεστιν, αἰσθανομένοις νῦν, ἔχειν ἔτι ὕστερον ἐν τῇ ψυχῇ ἃ ᾔσθετο. Praeterea notandum est quod Brandisius (Variet. lect. Aristot.) scribi vult ἕν τι pro ἔτι 100a 1, quod et edd. Bas. Pac. Sylb. al. exhibuerunt et Boethii versio videtur confirmare.) Sin autem hoc saepe factum est (100a 1), ut eorum, quae sensibus percepta sint, quasi imagines in animo inhaeserint, iam alia aliter his imaginibus utuntur (ἤδη διαφορά τις γίνεται, non recte Biese I. p. 332 „es erzeugt sich nach öfterer Wiederholung solcher Erinnerungen und Bilder eine gewisse Art des Unterscheidens"): alia enim ratione ducuntur, alia ratione destituta sunt: nam eorum quae sensu percepta in animo inhaerent fit recordatio, e recordatione vero eiusdem rei quae saepius repetitur fit ἐμπειρία, quae in eo consistit, ut quod universale sit et singulis rebus quas sensu percepimus commune cognoscatur et animo conceptum penitus in memoria inhaerescat, quasi infixum et stabilitum (ἠρεμήσαντος vs. 6, cf. 16 b 21. Biese I. p. 328. not. 4. 247 b 10 ἡ δ' ἐξ ἀρχῆς λῆψις τῆς ἐπιστήμης γένεσις οὐκ ἔστιν· τῷ γὰρ ἠρεμῆσαι καὶ στῆναι τὴν διάνοιαν ἐπίστασθαι καὶ φρονεῖν λέγομεν... διὸ καὶ τὰ παιδία οὔτε μανθάνειν δύναται οὔτε κατὰ τὰς αἰσθήσεις ὁμοίως κρίνειν τοῖς πρεσβυτέροις· πολλὴ γὰρ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ κίνησις. καθίσταται δὲ καὶ ἠρεμίζεται πρὸς ἔνια μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς,

πρὸς ἔνια δ' ὑπ' ἄλλων): sic igitur ex singulis quae sensu percepimus una quaedam notio universalis formatur, quae, si ad agendum et faciendum pertinet, artis, si ad id quod est, scientiae est principium. Quare (vs. 10) principiorum certa cognitio neque natura animo nostro data est, neque ex alia cognitione eaque potiori qualicunque elicitur vel derivatur, sed ex singulis quae sensu percipiuntur colligitur: nam sicut in pugna acies in fugam coniecta per unum qui revertitur, ut impetum sustineat, ad ordinem reducitur, ita etiam eorum quae sensu percipiuntur fuga sistitur et ad ordinem revocatur, ut primum aliquid in loco manet et in animo inhaeret, quo innixa reliqua consistere possint. Quod Aristoteles addidit *ἕως ἐπὶ ἀρχὴν ἦλθεν* Trdlbg. interpretatur „donec res ad imperium redierit". At ne uno quidem verbo res significatur quae ad imperium redeat, neque omnino de redeundo quidquam dicitur, sed de eundo (*ἦλθεν*). Quare equidem haec verba de aciei et fugae principio dicta et ita explicanda putaverim, ut, quum similitudo non in singulis quaeri debeat, sed in re universa quae Aristotelis animo obversabatur, singula verba non premenda sint. Namque vera mens Aristotelis videtur haec esse, ut dicat „donec, sicut inordinata acies u n i v e r s a ad ordinem reducitur — quod fit, si etiam qui primus fugit ad ordinem redit — sic etiam o m n i a quae sensu percepta praeterfugiunt colliguntur et consistere coguntur". Eadem qua hoc loco similitudine Aristoteles utitur 917 a 31 et 941 a 11. De re universa cf. 980 b 28 *γίγνεται δ' ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις· αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ αὐτοῦ πράγματος μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀποτελοῦσιν. καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ὅμοιον εἶναι ἡ ἐμπειρία... γίνεται δὲ τέχνη, ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων μία καθόλου γίνηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις*, et quae sequuntur. Cf. Trdlbg. l. l. p. 137.

100 a 14 *πάλαι* respicere videtur ad 97 b 7 sqq.

100 a 15 Iam si quid eorum, quae sensu percepta specie non differunt, constitit, ea prima est notio universalis quam animus concepit (quamquam enim singula sensu percipiuntur, tamen etiam notiones generales sensu quodam modo cognoscuntur), deinde ex primis illis notionibus universalibus alia formatur, quae complectitur ea quae illis communia sunt et

sic porro, donec ad summa genera perventum sit, quae ipsa nulla alia notione continentur sicut pars toto et ex quibus aliae notiones universales, sicut ex partibus totum, non gignuntur: unde apparet quo iure eae quae maxime universales sint dicantur *τὰ ἀμερῆ* (b 2). Cf. 1023 b 24 *ἔτι τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ δηλοῦντι ἕκαστον καὶ ταῦτα μόρια τοῦ ὅλου· διὸ τὸ γένος τοῦ εἴδους καὶ μέρος λέγεται* (si consideretur quod genus *δυνάμει* insit in specie), *ἄλλως δὲ τὸ εἶδος τοῦ γένους μέρος.*

100 b 1 Trendlbg. El. log. p. 22 ex coniectura dedit *πάλιν δ' ἐν,* quamquam ipse ib. p. 139 (ed. III. p. 144) particulam *δὲ* non omnino necessariam esse iudicavit.

100 b 5 Quum aliae cognitiones (eae quae in intellectu positae sunt) semper et necessario verae sint, aliae hanc necessitatem non habeant, sed etiam falsae esse possint, in illis vero numeranda sint quum ea quae per demonstrationem sciantur tum etiam ea quae sola mentis contemplatione (unmittelbare intellectuelle Anschauung) intelligantur, ut nulla cognitio certior sit ea quae mentis contemplatione comparetur, deinde quum principia (vs. 9), ex quibus demonstretur, demonstratione ipsa certiores esse debeant, mentis contemplationem ad principia pertinere apparet (*νοῦς ἂν εἴη τῶν ἀρχῶν* vs. 12. Cf. 85 a 1, 88 b 36. Ordinem singulorum membrorum orationis mutavimus, quum ab Aristotele — quod saepius ei accidit — non ita disposita sint, ut sententia exeat quam clarissima: nam tum quia prior pars orationis vs. 5—10 longior facta est, tum quia singula argumenta, quae in ea afferuntur, sine ordine exposita sunt, repeti debebat vs. 10 *ἐπεὶ... νοῦν,* quod iam habuimus vs. 8 *καὶ οὐδὲν...*). Quoniam autem (vs. 10) scientia sine ratiocinatione esse non potest, scientia quidem principiorum non datur: simul autem neque eorum quae demonstrantur principia ipsa demonstrari neque eorum quae sciantur principia sciri consequitur (dixit enim scientiam hic eam intelligi quae demonstrari possit). Quare, si praeter scientiam, quae in iis rebus quae demonstrari possunt ipsi mentis contemplationi (*τῇ νοήσει*) praestat (88 a 6), nulla alia nobis data est veri cognoscendi facultas, unum relinquitur, ut mens ipsa, quae principia intueatur, scientiae sit principium (cf. 1141 a 3 *εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέ-*

ποτε διαψευδόμεθα περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπιστήμη καὶ φρόνησίς ἐστι καὶ σοφία καὶ νοῦς, τούτων δὲ τῶν τριῶν μηθὲν ἐνδέχεται εἶναι (λέγω δὲ τρία φρόνησιν ἐπιστήμην σοφίαν), λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν). Quid? quod mens, quum omnium rerum, quarumcunque detur scientia, principia cognoscat et quasi amplectatur, ipsius principii (h. e. eius a quo omnis scientia proficisci debeat) principium esse recte dicatur.

De mentis notione et actione quid senserit Aristoteles exposuit de anim. III. cap. 4—6, ubi conf. quae disputavit Trendlbg. Biese I. p. 327. not. 4. Rassow p. 72 sqq. 430 a 26 ἡ μὲν οὖν τῶν ἀδιαιρέτων νόησις ἐν τούτοις, περὶ ἃ οὐκ ἔστι τὸ ψεῦδος· ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές, σύνθεσίς τις ἤδη νοημάτων ὥσπερ ἓν ὄντων. Ib. b 5 τὸ δὲ ἓν ποιοῦν, τοῦτο ὁ νοῦς ἕκαστον. Ib. 26 ἔστι δ' ἡ μὲν φάσις τι κατά τινος, ὥσπερ ἡ κατάφασις, καὶ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς πᾶσα· ὁ δὲ νοῦς οὐ πᾶς, ἀλλ' ὁ τοῦ τί ἐστι κατὰ τὸ τί ἦν εἶναι ἀληθής, καὶ οὐ τὶ κατά τινος· ἀλλ' ὥσπερ τὸ ὁρᾶν τοῦ ἰδίου ἀληθές, εἰ δ' ἄνθρωπος τὸ λευκὸν ἢ μή, οὐκ ἀληθὲς ἀεί, οὕτως ἔχει ὅσα ἄνευ ὕλης. 1051 b 24 τὸ μὲν θιγεῖν καὶ φάναι ἀληθές (περὶ τὰ ἀσύνθετα intell.)... τὸ δ' ἀγνοεῖν μὴ θιγγάνειν. 1072 a 30 νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται. Ib. b 20 αὑτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ· νοητὸς γὰρ γίγνεται θιγγάνων καὶ νοῶν, ὥστε ταὐτὸν νοῦς καὶ νοητόν. τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας νοῦς. ἐνεργεῖ δὲ ἔχων ὥστ' ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν, καὶ ἡ θεωρία τὸ ἥδιστον καὶ ἄριστον... καὶ ζωὴ δέ γε ὑπάρχει· ἡ γὰρ νοῦ ἐνέργεια ζωή. 1143 a 35 καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' ἀμφότερα· καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὅρων καὶ τῶν ἐσχάτων νοῦς ἐστὶ καὶ οὐ λόγος, καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἀκινήτων ὅρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς τοῦ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως· ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα αὗται· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ τὸ καθόλου. τούτων οὖν ἔχειν δεῖ αἴσθησιν, αὕτη δ' ἐστὶ νοῦς... διὸ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος νοῦς. 1334 b 15 ὁ δὲ λόγος ἡμῖν καὶ ὁ νοῦς τῆς φύσεως τέλος. 1169 a 17 πᾶς γὰρ νοῦς αἱρεῖται τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ, ὁ δ' ἐπιεικὴς πειθαρχεῖ τῷ νῷ. 1177 b 30 εἰ δὴ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ κατὰ τοῦτον βίος θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον, coll. 1178 a 7, 1179 a 27. 1254 b 5 ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει δεσποτικὴν ἀρ-

χήν, ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως πολιτικὴν καὶ βασιλικήν· ἐν οἷς φανερόν ἐστιν ὅτι κατὰ φύσιν καὶ συμφέρον τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ παθητικῷ μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγον ἔχοντος, τὸ δ' ἐξ ἴσου ἢ ἀνάπαλιν βλαβερὸν πᾶσιν. 1334b20 τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη, τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμόν, ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις τὸ δὲ νοῦς. Denique cf. 955b26, ib. vs. 35, quem locum in prooem. Analyt. poster. adscripsimus. Quid differant νοεῖν et φρονεῖν exposuit Trdlbg. de anim. p. 452.

TOPICA.

Libri Topicorum, qui etiam simpliciter ab interpretibus graecis dicuntur οἱ Τόποι (ut a Davide schol. 22 a 21, 27 b 38 et 41, a Simplicio schol. 25 a not. coll. 30 a 41, a Philopono ib. 142 b 3, ab Alexandro ib. 311 b 21) vel ἡ τοπικὴ πραγματεία (ab Ammonio schol. 136 b 14, ab Alexandro ib. 278 a 1), quamquam Aristot. ipse eosdem appellare solet τὰ Τοπικά (v. 20 b 26, 24 b 12, 64 a 37, 1356 b 12, 1358 a 29, 1399 a 6 al.), eam doctrinam tractant quam Aristoteles vocare solet διαλεκτικήν, de qua v. quae disputavit Trdlbg. Elem. log. p. 99 (ed. III. p. 101), C. Heyder I. p. 341 seqq., Rassow p. 77. Opponitur autem saepissime ars dialectica τῇ ἀποδεικτικῇ ἐπιστήμῃ, sicut ἡ δόξα τῇ ἀληθείᾳ, qua de re v. quae habuimus 46 a 9, 65 a 37, 72 a 9, 81 b 18—23 coll. iis quae diximus ad 82 b 35 et quae Io. Saresberiensis in Metalogico II. c. 4, 5 et 14: nam scientia quid verum sit investigat, disserendi ars (ἡ διαλεκτική) non quid verum sit curat, sed quid dicendum sit ei qui thesin propositam defendere velit (cf. 142 a 13 πρὸς τὸ συμφέρον et ib. 32 ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν). Quid utrique commune sit, quid differant exponitur 155 b 8 sqq. 1004 b 17 οἱ γὰρ διαλεκτικοὶ καὶ σοφισταὶ ταὐτὸν μὲν ὑποδύονται σχῆμα τῷ φιλοσόφῳ· ἡ γὰρ σοφιστικὴ φαινομένη μόνον σοφία ἐστί, καὶ οἱ διαλεκτικοὶ διαλέγονται περὶ ἁπάντων... περὶ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ γένος στρέφεται ἡ σοφιστικὴ καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλὰ διαφέρει τῆς μὲν τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως, τῆς δὲ τοῦ βίου τῇ προαιρέσει. ἔστι δὲ ἡ διαλεκτικὴ πειραστικὴ περὶ ὧν ἡ φιλοσοφία γνωριστική, ἡ δὲ σοφιστικὴ φαινομένη, οὖσα δ' οὔ. Quod dixit 77 a 29 et 31, dialecticam omnibus artibus et disciplinis communem esse, id ex iis explicari potest quae legimus 1062 a 2 (coll. vs. 30) καὶ περὶ

τῶν τοιούτων (τῶν ἀρχῶν intell.) ἁπλῶς μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, πρὸς τόνδε δ' ἔστιν, h. e. cuiuscunque doctrinae principia, ex quibus demonstrantur quaecunque demonstrantur, quamquam veram demonstrationem ipsa non admittunt, tamen cum specie quadam veritatis (διαλεκτικῶς) probari possunt ei qui nobiscum disputet: quare dicit 1355 a 9 περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντος τῆς διαλεκτικῆς ἐστὶν ἰδεῖν. Ib. 14 τό τε γὰρ ἀληθὲς καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως ἰδεῖν, ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς καὶ τὰ πλείω τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας· διὸ πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν τοῦ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν. 172 a 36 ὁ τέχνῃ συλλογιστικῇ πειραστικὸς διαλεκτικός. 164 b 3 ἔστι γὰρ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν διαλεκτικὸς ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικός. Apparet inde quam arcta inter dialecticam et rhetoricam intercedere debeat cognatio (unde fit, ut in utraque investigentur τόποι quibus uti possimus in argumentatione, cf. 1380 b 31, 1395 b 21, 1397 a 7 al.): 1354 a 1 ἡ ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσὶν ἃ κοινὰ τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. 1355 a 34 τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τἀναντία συλλογίζεται, ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μόναι τοῦτο ποιοῦσιν. Per rhetoricam autem Aristoteles τὴν λογικὴν πραγματείαν cum πολιτικῇ connecti voluit: 1356 a 25 ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικήν ... ἔστι γὰρ μόριόν τι καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν· περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους. περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι τὸ δὲ συλλογισμὸς τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμός, καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως ἔχει. 1359 b 10 ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἔκ τε τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς, ὁμοία δ' ἐστὶ τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις, ὅσῳ δ' ἄν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις ἀλλ' ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. 1356 b 32 οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἔνδοξον θεωρήσει, οἷον Σω-

κράτει ἢ Ἱππίᾳ, ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική. καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται οὐκ ἐξ ὧν ἔτυχεν (φαίνεται γὰρ ἄττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν), ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐκ τῶν λόγου δεομένων, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἐκ τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων. Haud minus arcte quam cum rhetorica ars dialectica cum sophistica coniuncta est, quod iam inde apparet, quod haud raro coniunguntur: v. 1004 b 17, quem locum modo adscripsimus, 1061 b 8 ἥ γε μὴν διαλεκτικὴ καὶ ἡ σοφιστικὴ τῶν συμβεβηκότων μέν εἰσι τοῖς οὖσιν, οὐχ ᾗ δ' ὄντα, οὐδὲ περὶ τὸ ὂν αὐτὸ καθ' ὅσον ὄν ἐστιν. Deinde v. 1355 b 15 τῆς αὐτῆς (ἐπιστήμης ἐστὶ) τό τε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν. ὁ γὰρ σοφιστικὸς οὐκ ἐν τῇ δυνάμει ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ῥήτωρ, ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δὲ οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν. 171 b 7 ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ πρᾶγμα θεωρῶν τὰ κοινὰ διαλεκτικός, ὁ δὲ τοῦτο φαινομένως ποιῶν σοφιστικός, coll. ib. vs. 35, Io. Saresberiensis Metalogic. IV. c. 23. — Artem dialecticam ante Socratem nullam fere fuisse dicit 1078 b 25, cf. 987 b 32. Aliam Platonem constituisse dialecticae artis notionem videmus inter alia ex Sophist. 253, D τὸ κατὰ γένη διαιρεῖσθαι καὶ μήτε ταὐτὸν εἶδος ἕτερον ἡγήσασθαι μήτε ἕτερον ὂν ταὐτὸν μῶν οὐ τῆς διαλεκτικῆς φήσομεν ἐπιστήμης εἶναι;... ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλῳ δώσεις, ὡς ἐγῷμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι. Phileb. 57 extr. ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἀναίνοιτ' ἂν ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις, εἴ τινα πρὸ αὐτῆς ἄλλην κρίναιμεν; ΠΡΩΤ. τίνα δὲ ταύτην αὖ δεῖ λέγειν; ΣΩ. δῆλον ὅτι ἡ πᾶσαν τήν γε νῦν λεγομένην γνοίη. τὴν γὰρ περὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ὄντως καὶ τὸ κατὰ ταὐτὸν ἀεὶ πέφυκε πάντως ἔγωγε οἶμαι ἡγεῖσθαι ξύμπαντας, ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν προσήρτηται, μακρῷ ἀληθεστάτην εἶναι γνῶσιν. Quamquam etiam Plato dialecticae notionem eandem constituit quam Aristoteles: Cratyl. 390, C τὸν ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν; οὔκ, ἀλλὰ τοῦτο. Brandis Gesch. der griech.-röm. Phil. II. p. 215, ib. p. 278. De ratione quae inter dialecticam et eristicam intercedat v. Plat. de rep. V, 454, A. — Latius quam apud Aristotelem dialecticae notio saepius patet apud graecos interpretes (e. g. apud Davidem, v. schol. 18 a 34), qui ut vocabula synonyma interdum coniungunt λογικὴν et διαλεκτικήν (v. e. g. schol. 143 a 4), ut

doctrinam de syllogismis et de demonstratione (quae ut a nobis ita etiam ab illis logica proprie dici solet) cum disserendi arte, quae doceat quomodo logica utendum sit in disputando, coniunctam significent. — Quid titulus sibi velit bene expressit Kant Krit. der r. Vft. p. 268: „Man kann einen jeden Begriff, einen jeden Titel darunter viele Erkenntnisse gehören, einen logischen Ort nennen. Hierauf gründet sich die logische Topik des Aristoteles, deren sich Schullehrer und Redner bedienen konnten, um unter gewissen Titeln des Denkens nachzusehen, was sich am besten für eine vorliegende Materie schickte, und darüber mit einem Scheine von Gründlichkeit zu vernünfteln oder wortreich zu schwatzen". Vocabulum ipsum lingua Anglica servavit significatione haud multum mutata, v. Cowley Essays in verse and prose VIII: „Men who praise philosophy from this topic"; sunt enim *τόποι* loci, ex quibus quasi conspiciatur via quam insistere debeamus, ut et adversarium refutemus et quod nobis placeat evincamus, cf. schol. 252 a 10 sqq. et quae dixit Iul. Pacius in comm. ad h. l.: unde apparet quomodo fiat, ut *τόπος* et *τρόπος* idem fere significent apud Aristotelem 1416 a 6, 13, 36. Praeterea v. 1403 a 18 *τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοιχεῖον· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον· ἔστι γὰρ στοιχεῖον καὶ τόπος εἰς ὃ πολλὰ ἐνθυμήματα ἐμπίπτει*, coll. 1395 b 21 et 1396 b 21. 1358 a 10 *λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμοὺς εἶναι περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ κοινῇ περὶ δικαίων καὶ φυσικῶν καὶ περὶ πολιτικῶν καὶ περὶ πολλῶν διαφερόντων εἴδει, οἷον ὁ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος... κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν· ταῦτα δέ* (eas propositiones intell. quae ad certam quandam doctrinam pertinent eiusque sunt propriae), *ὅσῳ τις ἂν βέλτιον ἐκλέγηται τὰς προτάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχῃ ἀρχαῖς, οὐκέτι διαλεκτικὴ οὐδὲ ῥητορικὴ ἀλλ' ἐκείνη ἔσται ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς... λέγω δ' εἴδη μὲν τὰς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίας προτάσεις, τόπους δὲ τοὺς κοινοὺς ὁμοίως πάντων* (de quo quidem discrimine v. quae dixit Biese II. p. 582 extr.). — Quid iudicandum sit de eo quod dixit Hegel (Geschichte der Philos. Wke XIV. p. 408): „Cicero und Jordanus Bruno haben die Topik näher bearbeitet" ostendit Brandis Ueber die Reihenfolge der Bücher des Organon in Abhh. der Berl. Akad.

Hist.-phil. Kl. 1833. p. 253; id vero quod legitur in Pauly Realencyclop. der Alterthumswiss. I. p. 787: „Aristoteles begründete zuerst wissenschaftlich die Lehre von der rednerischen Erfindung (Topica)", quamvis aliquid veri habeat, tamen nimis late patere et ex iis apparet quae modo diximus et eo ipso comprobatur quod dicitur initio Topicorum (100 a 20 *καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες*). — Praeterea notandum est, quod, quum Topica non iis scripta sint qui veri studio ducti scientiam quaererent, sed iis qui disserendi artem discere vellent, brevitas in dicendo, qua in aliis scriptis Aristoteles excellit, ab his libris ita aliena est, ut nimiam verbositatem auctori interdum exprobrare possis (v. v. c. quae legimus 120 b 36 — 121 a 9, 122 b 18 — 24): unde factum est, ut commentarius quem ipsi de iis scripsimus longe brevior sit iis quos de reliquis Organi partibus composuimus.

Lib. I. Cap. 1. *Quid libris Topicis propositum sit definitur.* 27 *Argumentationi dialecticae demonstratio opponitur.* b 24 *De syllogismo eristico.* 101 a 5 *De paralogismis cuiusque disciplinae propriis.* 18 *Disserendi ars non id agit, ut veram et accuratam scientiam componat qualemcunque.*

100 a 21 Exspectabas ut diceret aut *ἐρεῖν*, quod penderet e verbo *δυνησόμεθα*, aut *αὐτοὶ λόγον ὑπέχειν μηθὲν φάσκοντες ὑπεναντίον*. — De syllogismi notione v. quae diximus ad 24 b 18.

100 a 27 *ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων*, v. quae dedimus ad 71 b 16 coll. 74 b 24. — *τινων* vs. 28 adiecit eadem cautione usus qua 72 a 28 dixit *ἢ πάντα ἢ ἔνια*.

100 b 18 dedimus *αὐτῶν* (coll. iis quae diximus ad 55 a 14) ex optt. codd. Idem praebet ed. Bip. — Vs. 19 *ἐπιστημονικαῖς* idem est quod *ἀποδεικτικαῖς*: nam scientiam (*ἐπιστήμην*) non nisi per demonstrationem comparari docuit 100 b 10 sq. — Vs. 20 *τὸ διὰ τί*, intell. *ἀπόδειξιν*.

100 b 24 Contentiosi syllogismi duo sunt genera: unum complectitur syllogismos qui recte cogunt (quare etiam hi simpliciter appellantur syllogismi 101 a 2, reliqui vero syllogismi quidem simpliciter vocari non possunt, sed *μετὰ προσθήκης* dicendi sunt syllogismi contentiosi) ex iis quae speciem tantum habent probabilitatis, quamquam revera non sunt *ἔνδοξα*, alterum eos, qui non recte cogunt (*φαινόμενος* vs. 25) sive

ex iis quae revera sunt probabilia sive ex iis quae speciem tantum habent τῶν ἐνδόξων. — Praeterea observandum est, quod syllogismus contentiosus, qui a sophistico nonnisi τῇ προαιρέσει differt (v. 171 b 30—33 coll. 169 b 20 sqq.), maxime propterea a dialectico hic distingui videtur, quod de illo seorsum acturus est in ultimo Topicorum libro, qui vulgo inscribitur de sophisticis elenchis.

100 b 27 ἐπιπόλαιον ἔχειν τὴν φαντασίαν est κατάδηλον ἔχειν τὴν τοῦ ψεύδους φύσιν: nam φαντασία hoc loco nihil significat nisi τὸ εὐθὺς φαινόμενον (φανερὸν) ψεῦδος, v. 428 b 1, quem locum adscripsimus ad 76 b 17, et 439 b 6, ubi φαντασία eandem fere notionem habet quam verbum φαίνεσθαι: dicit enim ἐν δὲ τοῖς σώμασιν ἐὰν μὴ τὸ περιέχον ποιῇ τὸ μεταβάλλειν, ὥρισται καὶ ἡ φαντασία τῆς χρόας. Cf. de coel. 297 b 31. Trdlbg. de an. p. 462 et quae idem ib. disputavit de φαντασίᾳ p. 166 sqq., p. 453 sqq., p. 538 sq. Biese I. p. 325, II. p. 26. not., 160. not. 2, 210, 673. not. 4. Praeterea v. Aristot. 427 b 28 τούτου δὲ (τοῦ νοεῖν intell.) τὸ μὲν φαντασία δοκεῖ εἶναι τὸ δὲ ὑπόληψις. 428 a 24 τῶν δὲ θηρίων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει, λόγος δ' οὔ. Ib. b 10 ἀλλ' ἐπειδή ἐστι κινηθέντος τουδὶ κινεῖσθαι ἕτερον ὑπὸ τούτου, ἡ δὲ φαντασία κίνησίς τις δοκεῖ εἶναι (v. 254 a 29 ἡ γὰρ φαντασία καὶ ἡ δόξα κινήσεις τινὲς εἶναι δοκοῦσιν) καὶ οὐκ ἄνευ αἰσθήσεως γίγνεσθαι ἀλλ' αἰσθανομένοις καὶ ὧν αἴσθησίς ἐστιν, ἔστι δὲ γίνεσθαι κίνησιν ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τῆς αἰσθήσεως, καὶ ταύτην ὁμοίαν ἀνάγκη εἶναι τῇ αἰσθήσει, εἴη ἂν αὕτη ἡ κίνησις οὔτε ἄνευ αἰσθήσεως ἐνδεχομένη οὔτε μὴ αἰσθανομένοις ὑπάρχειν, καὶ πολλὰ κατ' αὐτὴν καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν τὸ ἔχον, καὶ εἶναι καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. Quare φαντασίαν 429 a 1 sic definit: ἡ φαντασία ἂν εἴη κίνησις ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως τῆς κατ' ἐνέργειαν γιγνομένης. Unde patet quo iure, quamquam minus accurate, dicatur 1370 a 28 ἡ δὲ φαντασία ἐστὶν αἴσθησίς τις ἀσθενής.

100 b 28 restituimus quod edd. prr. praebent καθάπερ περί. — Vs. 29 καὶ negligentius adiectum est; videtur autem additum esse ab Aristotele, quoniam in mente habebat alterum καὶ quod sequitur vs. 30. — Vs. 30 ἡ τοῦ ψεύδους φύσις circumscribit τὸ ψεῦδος, de quo usu v. quae diximus I. p. 283.

101 a 5 Praeter eos syllogismos, ait, quos commemoravimus (ἀπόδειξιν dicit, διαλεκτικὸν et ἐριστικὸν συλλογισμόν) sunt

etiam alii paralogismi, qui conficiuntur ex principiis cuiusque disciplinae propriis: docuit enim 77 b 16 sqq. syllogismum ἀγεωμέτρητον non tam eum dicendum esse qui a geometria omnino alienus sit quam eum qui principiis geometriae propriis non recte utatur. Quos quidem syllogismos revera diversos esse ab iis de quibus modo egit eo probat, quod horum definitio in eos non conveniat (εἰς τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει vs. 11): neque enim ex ipsis veris scientiae principiis conficiuntur (nam coguntur ex propositionibus manifesto falsis) neque ἐξ ἐνδόξων (nam utuntur isti paralogismi propositionibus non veris quidem, sed propriis eius doctrinae ad quam pertinent). — Vs. 14 οἰκείων λημμάτων, h. e. θέσεων (cf. 72 a 15) ταῖς οἰκείαις τῆς ἐπιστήμης ἀρχαῖς συγγενῶν.

101 a 18 ὡς τύπῳ περιλαβεῖν et 22 ὅσον τύπῳ, v. Trdlbg. El. log. p. 55 (ed. III. p. 49). Zell ad Eth. Nic. I, 2, 3. Saepius Aristoteles, antequam subtiliorem quaestionem instituit, naturam rei quam expositurus est breviter describit ὡς τύπῳ, v. 1302 a 19, 1323 a 10 ὡς ἐν τύπῳ. Primam et principalem notionem habet τύπος ubi de memoria sermo est: 450 a 31 ἡ γὰρ γινομένη κίνησις (τῆς αἰσθήσεως intell.) ἐνσημαίνεται οἷον τύπον τινὰ τοῦ αἰσθήματος, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. Ib. b 5 τοῖς δὲ διὰ τὸ ψήχεσθαι... καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Cap. 2. *De artis dialecticae utilitate.*

101 a 29 μέθοδον, h. e. τὴν ζητουμένην (100 a 18). — ἔντευξις (vs. 30) est disserendi ratio qua utimur (v. 1355 a 29): namque quum alius aliam defendat sententiam, alia ratione cum aliis disputandum est: quare dicit 1009 a 17 ἔστι δ' οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος πρὸς πάντας τῆς ἐντεύξεως· οἱ μὲν γὰρ πειθοῦς δέονται, οἱ δὲ βίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἀπορῆσαι ὑπέλαβον οὕτως, τούτων εὐΐατος ἡ ἄγνοια· οὐ γὰρ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἡ ἀπάντησις αὐτῶν· ὅσοι δὲ λόγου χάριν λέγουσι, τούτων δ' ἔλεγχος ἴασις τοῦ τ' ἐν τῇ φωνῇ λόγου καὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασιν. Ne quis putet probare hic Aristotelem paralogismorum divisionem quam reprehendit soph. el. (Top. IX) c. 10, non de hac divisione hic cogitandum esse monemus, sed de eo syllogismorum discrimine, quod commemoratur 177 b 33, ubi v. quae diximus: est enim

τὸ πρὸς τὸν λόγον idem quod τὸ πρὸς τὸ πρᾶγμα, id vero quod hic dicitur πρὸς τὴν διάνοιαν idem est quod 177 b 33 appellatur πρὸς τὸν ἐρωτῶντα vel πρὸς τὸν τἀναντία λέγοντα.

101 a 35 δυνάμενοι πρὸς ἀμφότερα... nam dialectica et rhetorica solae ex omnibus artibus et disciplinis contraria cogunt, et qui investigare scit quod veri simile est et veritatis speciem habet, idem etiam veritatem ipsam indagare sciet, v. 1355 a 14 et 34, quos locos supra adscripsimus in prooemio.

101 a 36 ἔτι δὲ... Triplicem dialectices utilitatem esse dixit vs. 26, tamen quartam hic adiicit, quamquam quod quarto loco commemorat iam in eo contineri quod tertium erat bene animadvertit Alexander. Praeterea notandum est saepius Aristoteli accidisse, ut, quum duas vel tres quaestionis partes indicaverit, quibus tota quaestio absolveretur, tamen de pluribus egerit. Sic 14 a 26 quattuor esse dicit significationes τοῦ πρότερον, 14 b 9 quintam addit, de qua antea nondum videtur cogitavisse. Eidem negligentiae tribuendum est, quod habetur 1014 a 16 ἀλλ' ὅμως ἅπαντά γε ταῦτ' ἐστὶ τὸ μὲν πλῆθος ἕξ, λεγόμενα δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ ὡς τὸ γένος αὐτοῦ, ἢ ὡς τὸ συμβεβηκός, ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος, ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα, ἢ ἁπλῶς λεγόμενα, ἔτι ὡς ἐνεργοῦντα ἢ κατὰ δύναμιν. 1285 b 20 βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν... vs. 29 πέμπτον δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ᾖ πάντων κύριος εἷς ὤν... 1301 b 6 διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίγνονται διχῶς· ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν... ὁτὲ δ' οὐ πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν πολιτείαν... vs. 13 ἔτι περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον... vs. 17 ἔτι πρὸς τὸ μέρος τι κινῆσαι τῆς πολιτείας. 617 b 16 κολοιῶν δ' ἐστὶν εἴδη τρία, ἓν μὲν ὁ κορακίας... ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος· ἔτι δ' ὁ μικρός, ὁ βωμολόχος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστίν. 175 a 5 χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσὶ πρὸς μὲν φιλοσοφίαν διὰ δύο. πρῶτον μὲν... δεύτερον δὲ... vs. 12 τρίτον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἔτι πρὸς δόξαν. Item etiam accidit, ut motus (τῆς ὑπ' ἄλλου φορᾶς), cuius quattuor fecit genera (243 a 17 ἕλξιν, ὦσιν, ὄχησιν, δίνησιν), divisionem ita corrigat (243 b 17), ut nonnisi duo eius genera agnoscat, quum ὄχησις et δίνησις ad ἕλξιν et ὦσιν reducendas esse doceat.

101 a 39 περὶ αὐτῶν, τῶν ἀρχῶν intell. vel τῶν πρώτων: nam-

que unaquaeque disciplina, quum ex certis quibusdam principiis fluat, haec ipsa principia, quae, ut habeat unde argumentetur, ponere debet, demonstrare ipsa non valet: quare iam dialecticae, quippe quae ex iis argumentetur quae ab omnibus aut certe a plerisque concedi soleant (ἐξ ἐνδόξων), hoc munus delegandum est, ut de principiorum certitudine nobis persuadeat. Quod si ita est, dialectices eae sunt partes, ut et ipsum veritatis aditum patefaciat et verae scientiae viam muniat.

Cap. 3. Qua re contineatur dialectices peritia.

Non tam in cognoscendo quam in agendo versatur dialectica, quae non est certa quaedam doctrina, sed ars et facultas (δύναμις), qua, sicut orator et medicus, iis quae suppeditent ad finem quem nobis proposuimus consequendum quam optime utamur: neque enim orator quodcunque vult auditoribus persuadere, neque medicus omnem morbum sanare potest, sed uterque artem suam optime callet, si consideratis omnibus quae pro re nata et pro tempore fieri possint nihil negligat quod ad finem propositum conducat. — Vs. 9 dedimus παραλίπῃ, quod et edd. prr. exhibent et Boethius videtur legisse: vertit enim „omiserit".

Cap. 4. In omni propositione et in omni problemate aut de genere agitur, ad quod etiam differentia pertinet, aut de proprietate, quae et definitionem et id quod sensu proprio dicitur proprium complectitur, aut de contingente.

101 b 14 dedimus τὰ αὐτά, quod et codd. optt. et edd. prr. praebent.

101 b 18 De differentia non seorsum agendum esse dicit, quia a genere seiungi nequeat, sed cum eius natura ita coniuncta sit, ut qui de genere quaestionem instituat differentiam simul non contemplari non possit. Cur differentia cum genere coniungenda sit, etiam ex argumentatione apparet quae habetur 103 b 7 sqq.

101 b 27 ὅτι ἀπὸ τούτων ... Ab his proficiscitur omnis quaestio: nam de una ex his quattuor notionibus in quaque propositione et in quoque problemate agitur.

101 b 29 Discrimen propositionis et problematis quod hic indicat Aristoteles optime exposuit Alexander schol. 256 a 14 sqq.

101 b 33 Cur Bkk. ex cod. *C* solo receperit quae et edd. ante Pacium omnes et vet. intp. lat. et Boethius iure omiserunt, equidem non intelligo: satis enim apertum videtur verba *καὶ πότερον τὸ ζῷον γένος ἐστίν;* quibus alii etiam addiderunt verba *ἀνθρώπου ἢ οὔ;* aliena manu adiecta esse, ut, quum duo propositionis exempla praecesserint, etiam problematis duo exempla haberemus. Bkkus Pacii acumini, ut saepius (v. e. g. 102 a 33, 103 b 18, 105 a 22 al.), etiam hic nimium videtur tribuisse.

Cap. 5. *Quid sit definitio et quae quaestiones cum definitione investiganda coniunctae sint* (ὁρικά), 101 a 18 *quid sit proprium*, 31 *quid genus et quae quaestiones cum eo cohaereant*, b 4 *quid accidens et quae sint quaestiones cum eo cognatae, exponitur.*

102 a 2 *ὅσοι δ' ὁπωσοῦν* . . . Qui uno nomine rei definiendae naturam declarat, is rem non definit; nam omnis definitio est oratio, quae non exsistit nisi pluribus verbis coniunctis, quamquam etiam hoc ipsum (si quis rem alio nomine in eius locum substituto definire velit) ad definitionis quaestionem pertinet. Etenim disputatione instituta iam evincendum est, cur talis definitio non probanda sit. Item ad definitionis quaestionem pertinent de quibuscunque ambigitur utrum eadem sint an diversa: nam qui definit is definitionem idem exprimere contendit quod res definienda, quamquam non vice versa quodcunque idem exprimit quod res definienda, vera rei definitio est (*ἄνθρωπος* — *ζῷον γελαστικόν*, *λωπίον* — *ἱμάτιον*). — Doctrinam quae ad definitionem pertinet exponit libro VI: ad eandem etiam referenda sunt (coll. 102 a 11 sqq.) quae leguntur lib. VII. cap. 1 cum maxima parte reliquorum quae hoc libro continentur, dum reliqua pars libri VII ad universam doctrinam Topicam spectat. De proprietate agit libro V, genus tractat libro IV, de accidente libro II et III disputat. Cf. Io. Saresberiensis Metalogicum III. c. 5—10.

102 a 32 *ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι*, de quo v. quae diximus ad 2 a 20. — Vs. 35 scripsimus *ἐρωτηθέντα*, in quo edd. pleraeque cum optt. codd., Boeth. et vet. intp. consentiunt.

102 a 37 *ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον πίπτει.* Item ad eandem generis quaestionem pertinet utrum alia res cum alia eodem genere contineatur an in diversis generibus insint.

102b14 Ad quaestionem de accidente accedunt etiam eae quaestiones per quas inter se comparantur gradus eorum quae aliis accidunt, velut si quaeritur utrum utri praestet, utrum utro sit iucundius. Et de his quidem libro III disserit: unde factum est, ut hic ab Io. Italo et aliis graecis intpp. inscriptus sit *περὶ τῶν συγκριτικῶν τόπων*.

102b23 Edd. Bkko priores omiserunt *μή*, quod et optt. codices praebent et sensus requirit: opponit enim hic Aristoteles *τὸ ποτὲ ἴδιον* et *τὸ πρός τι ἴδιον*. Et illud quidem, ait, locum habet, si quid (velut *τὸ καθῆσθαι*), quamquam non semper, tamen aliquando non nisi de uno solo praedicatur, hoc vero etiam, si quid non de uno solo praedicatur, sed pluribus commune est: nam si *τὸ καθῆσθαι* de aliis praedicatur, de aliis non praedicatur, eorum omnium qui sedent proprium est *τὸ καθῆσθαι*, si comparentur cum iis qui non sedeant (*πρὸς τοὺς μὴ καθημένους*, h. e. *οὐ πρὸς πάντας, ὡς τὸ ποτὲ ἴδιον, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς μὴ καθημένους*).

Cap. 6. Quae contra genus, contra proprium et contra accidens disputantur, eadem etiam ad definitionem refutandam apta sunt, neque tamen quaecunque disputantur ad definitionis quaestionem revocanda sunt.

102b29 Nam quum de definitione disputatur, et rei definiendae soli propositam definitionem convenire demonstrandum (sicut etiam, quum de proprietate alicuius rei disserimus, hanc ei soli tribui probandum est) et genus rei definiendae quod posuimus revera eius genus esse et quodcunque definitione contineatur (*τὰ ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντα*) revera de re definienda praedicari evincendum est: ex quibus si quid redarguitur, definitio ipsa tollitur. Cf. lib. VI. c. 1.

102b33 *ἔμπροσθεν* respicit ad ea quae cap. antecedente dicta sunt de genere, proprio et accidente.

103a22 *τῶν δὲ λοιπῶν* ... E reliquis vero, h. e. ex iis autem quae capitibus vel generibus quae proposuimus 101b25 (*ὅρον* dicit, *ἴδιον*, *γένος*, *συμβεβηκός*) non subiecta sunt, sed ab iis aliena videntur, singula, prout cum unoquoque capite maxime cognata sunt, singulis adiicienda sunt.

Cap. 7. Idem aliud cum alio est aut numero aut specie aut genere. 23 *Eadem potissimum dicuntur ea quae numero*

non differunt, quod fit, quum eadem res alio nomine vel definitione exprimitur aut quum id quod rei proprium est vel accidens locum tenet rei ipsius.

Cf. cum hoc cap. quae diximus ad 1 b 6.

103 a 15 ἔχειν τινὰ διαφοράν, ὥστε μήτ' ἀριθμῷ μήτ' εἴδει μήτε γένει ταὐτὸν εἶναι: attamen aqua quae ex eodem fonte fluit specie eadem esse dicenda est: nam ab iis quae specie eadem esse dicuntur cum ipsa (ab omni eiusdem aquae specie) non nisi eo differt, quod singularum eius partium similitudo quam maxima est, dum maius sit discrimen inter diversas aquae species: quare aqua quae ex eodem fonte fluit iis adnumeranda est quae specie sunt eadem (vs. 22 sq.).

103 a 29 ὅταν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, quum id quod cum aliqua re idem est ab accidente petitur (h. e. accidente eiusdem rei exprimitur). Exspectabas ut diceret τῷ συμβεβηκότι, at talem Aristotelis in scribendo negligentiam iam saepius notavimus.

Cap. 8. *Omnem quaestionem aut ad definitionem aut ad genus aut ad proprietatem aut ad accidens pertinere et per inductionem et per syllogismum probatur.*

103 b 18 Bkkus Iul. Pacium secutus dedit ἴδιόν ἐστιν, ὑπάρχει, quamquam neque editi libri neque mss. plerique habent ἐστιν, quod etiam Boethius omisit.

Cap. 9. *Decem categoriae conferuntur cum iis generibus, ex quibus ars disserendi suspensa est, ut haec illis contineri doceatur.*

103 b 21 Vocem διαφοραί, quam Boeth., vet. intp. et Magent. (v. schol. nostra I. p. 68) habuerunt, explicationis gratia aliena manu adiectam esse docet scholion Alexandri (schol. 258 a 28). Non cogitandum esse de voce διαφοραί, sed ex antecedentibus repetendum esse κατηγορίαι recte iam observavit Petrus Victorius, var. lectt. XVIII, 18. Aristoteles ipse 102 b 39 γένη appellavit quae hic τέτταρας κατηγορίας vocat.

103 b 27 Parum subtiliter hic argumentatur Aristoteles: probaturus enim omnes propositiones, quae vel definitionem vel genus vel proprium vel accidens exprimant (αἱ διὰ τούτων προτάσεις vs. 25), ad decem categorias reduci posse, non id egit, ut demonstraret quomodo definitionis, generis, proprie-

tatis et accidentis quaestiones ad singulas categorias redigerentur et quam ad eas rationem haberent, sed satis habuit exponere, quod non fieri non possit quin una ex decem categoriis in quaque propositione utamur, sive per eam exprimendum sit τὸ τί ἐστι sive aliud quodcunque: quare non tam illa ipsa quattuor genera decem categoriis subiecta esse, quam nihil esse posse quod decem categoriis non comprehensum sit evincit. — Praeterea notandum est, quod sensus quo usurpantur verba τί ἐστι alius est vs. 22, alius vs. 27 sqq.: illic enim primam categoriam (τὴν οὐσίαν) significant, hic vero naturam rei cuiuscunque, ut non solum de prima, sed de omnibus categoriis intelligenda sint.

103 b 35 ὁμοίως δὲ... Item etiam res se habet in reliquis categoriis: nam si de quaque re vel res ipsa (verum rei nomen) vel eius genus praedicatur (sicut de eo quod album est vel album vel color), id quod res est exprimitur; si non de re ipsa, sed de alia quacunque vel ipsa vel eius genus praedicatur, enuntiatio non primam categoriam (id quod res est) exprimit, sed aliam quamcunque. Unde apparet in omni enuntiatione unam decem categoriarum locum habere: quare propositiones omnes de quibus et ex quibus (h. e. quibus positis) disputatur, decem categoriis continentur.

Cap. 10. *De propositione dialectica.*

104 a 5 Quod Aristoteles dixit 101 b 29, propositionem et problema non nisi τῷ τρόπῳ differre, id pugnare videtur cum iis quae hoc loco legimus, quod bene animadvertit Alexander (schol. 258 b 4 sqq.); facile autem repugnantia tollitur eo, quod altero loco non nisi de forma dixit quam propositio et problema habere debeant, hic vero exponit quomodo comparatae esse debeant, ut in disserendo usum habeant.

104 a 8 ἔστι δὲ πρ. διαλεκτικὴ ἐρώτησις: v. quae diximus ad 20 b 22, 24 a 25, 42 a 39.

104 a 13 τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια (quorum exempla dat vs. 15 — 20), καὶ τἀναντία... Deinde, ait, propositio probabilis (s. dialectica) exit, quum negatur (κατ' ἀντίφασιν προτείνεται) quod contrarium est ei quod pro probabili habetur et concedi solet. Exemplis rem illustrat vs. 20 — 28 aliumque modum valde similem ei quem modo habuimus adiicit vs. 28 — 33, quo propositio probabilis reddi possit: eum scilicet, quod, si

probabile sit aliquid praedicari de aliquo, item etiam contrarium de contrario praedicari probabile reddatur, si iuxta ponantur utraque (ἐν παραβολῇ vs. 28).

104 a 14 καὶ ὅσαι δόξαι ... quarum exempla sequuntur vs. 33 — 37.

104 a 28 ἔνδοξον δὲ καὶ. Particulam καὶ Bkkus non recepit: est enim supervacanea, sed hoc ipsum nos movit, ut eam reciperemus, praesertim quum neque in Boethii neque in vet. intp. cod. Goth. versione neque in edd. prr. desit: talis enim in scribendo negligentia Aristotelis stilo convenit. Plane eodem modo atque hoc loco repetitum habuimus καὶ 91 b 23 sq.; praeterea cf. quae diximus ad 14 b 30 et ad 153 a 20.

104 a 32 ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ... v. de Interpret. c. 14. — Vs. 37 dedimus γεωμετρικός, quippe quod et in optt. codd. reperiatur et 132 a 31 et 33 a Bkko ipso receptum sit. Boethius et γεωμέτρης et γεωμετρικός reddit „geometer".

Cap. 11. *Quid sit problema dialecticum*, 18 *quid thesis*, 29 *et quae ratio intercedat inter utrumque exponitur.* 105 a 3 *Qualia esse debeant problemata quae disputanti examinanda sint.*

104 b 12 ἔστι δὲ ... Non nova problematum genera hic enumerat, sed alia quaedam exponit quae nonnullis eorum propria sint et ex quibus cognosci possit quomodo tractanda sint: dicit enim problemata dialectica ita interdum comparata esse, ut et ipsa et quae iis contraria sint ratiocinatione aeque probabili evinci possint, vel ita ut, quamvis gravia sint, tamen quid de iis statuendum sit nobis non constet.

104 b 19 θέσις (de qua v. quae diximus ad 72 a 15) est propositio παράδοξος quae vel viri insignis auctoritate vel (vs. 24) ratiocinatione παραδόξῳ defenditur.

104 b 31 περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν, quod haud raro in problematis diiudicandis nobis accidere ex iis apparet quae habuimus vs. 12 sqq.; de thesi vero quid statuendum sit non dubitamus, quod ex ipsa eius definitione (vs. 19) patet. — Verba sequentia corrupta putavit Buhlius, cuius quidem coniecturae rationem equidem video nullam.

104 b 32 ἐκ τῶν εἰρημένων, thesis definitionem, quam modo proposuit, intelligit.

105 a 3 Non omne problema aptum est ad disputandum, sed id quod ratiocinationem aliquam admittat, qua utraque pars de-

fendi possit. (Cum iis quae leguntur vs. 6 cf. quae similiter, quamquam alio sensu, dicuntur 1009 a 17 οἱ μὲν γὰρ πείθους δέονται οἱ δὲ βίας.) Quare (vs. 8) neque ea quorum demonstratio in promptu est et per se intelligitur neque ea quae doctrinam quandam reconditam et disputationem abstrusiorem requirunt ad disserendum proponenda sunt: nam dialectica non nisi hoc propositum habet, ut animi facultates disputando exercitentur. — Vs. 9 dedimus πλείον' ex coniectura, qua variam codicum lectionem conciliaremus, quorum alii iique optimi habent πλεῖον alii πλείω.

Cap. 12. *Quod volumus id in disputatione evincimus aut per syllogismum aut per inductionem.*

105 a 12 πρότερον, v. 100 a 25. — De ἐπαγωγῇ v. quae diximus ad 68 b 15 et ad 71 a 21.

Cap. 13. *Ad quae potissimum capita respiciendum sit, ut syllogismi in disputando nobis suppeditent, exponitur.*

105 a 22 Bkkus Iul. Pacium secutus lectionem codicis *C* recepit invitis et codd. optimis et plerisque edd. prr. Etiam Boethium, vet. intp. et Alexandrum (v. schol. 260 b 5 coll. ib. a 43, 255 b 19 et eiusd. comm. in Anal. prior. fol. 136 b ed. Iunt. 1521. 4, ubi hic locus ab eo affertur) nostram lectionem habuisse constat, ut verba καὶ τῶν ἐπαγωγῶν ex capite antecedente intrusa esse appareat.

105 a 25 ἔστι δὲ... Quum autem etiam reliqua tria in propositionibus investigandis versentur, ad primum caput (h. e. ad propositiones conquirendas) reducuntur omnia.

105 a 27 οἷον ὅτι τὸ αἱρετὸν πολλαχῶς λεγόμενον δεῖ διελεῖν εἰς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὰ λοιπά. — Quae adduntur vs. 31 ἔστι — 33 ὁμοίων delenda esse facile mihi persuaderem, nisi et in omnibus codd. et in omnibus libris, quibus veteres interpretes usos esse constat, exstarent.

Cap. 14. *De propositionibus eligendis.* b 19 *Dividuntur propositiones in ethicas, physicas et logicas.* 31 *Quod ponitur id quam maxime universale sumendum est, ut quam plurima ex eo fluant.*

105 a 34 διωρίσθη respicit ad cap. 10, ubi quae leguntur 104 a 8 — 15 ita ἐκ παραλλήλου dicta sunt iis quae hic habemus vs. 35 — b 5,

ut paene iisdem verbis expressa sint: quare vix erit, opinor, qui probet quod Buhlius voluit, qui verba b 1 καὶ ὅσαι — 2 φαινομέναις aliena manu intrusa putavit; nam verba καὶ ὅσαι κατὰ τέχνας εἰσίν (coll. 104 a 15) ut expungantur iusta causa inveniri vix poterit. Imo vera loci difficultas non in iis est, quae Buhlius aliena manu adiecta esse putavit, sed in iis quae proxime praecesserunt: quare pro ἢ τὰς vs. 37 quod in omnibus libris et mss. et edd. legitur scribendum putamus μὴ τάς, quae quidem coniectura, quamquam Boethius, vet. intp. et Alexander vulgarem lectionem tuentur, ita nobis arrisit, ut in contextum eam receperimus. Hac enim admissa tollitur difficultas omnis. Namque respondent verba μὴ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις iis quae legimus 104 a 11 μὴ παράδοξος· θείη... δόξαις ἤ, quibus indicatur discrimen quod inter propositionem et thesin intercedat. Deinde quod ἢ scriptum sit pro μή, quum ἢ saepius repetitum praecederet, mirum esse non potest. Similiter collocatam habemus particulam μὴ 1068 a 29 μεταβεβληκὸς ἔσται . . . εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀεὶ et quae alia huiusmodi dedimus exempla ad 4 b 22.

105 b 10 Deinde quae de genere aliquo universo vel de pluribus quae ei subiecta sunt recte dici omnes opinantur, ea pro veris principiis in disputando sumenda sunt: talia enim conceduntur, quum perspici non soleat ab adversario, quam exceptionem habeat regula quam concedit. Apparet inde scribendum esse vs. 12 ἐπὶ τίνος (nam pronomen interrogativum pro relativo usurpatur) pro ἐπί τινος, quod bene iam animadvertit Buhlius. Idem habemus 109 b 28.

105 b 15 καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντός adiecit, ut propositiones universales disputanti sumendas esse significaret, quod cur faciendum sit, exponit in sequentibus, v. vs. 31 sqq.

105 b 20 Ne quis ex hoc loco colligat tres Aristotelem omnis philosophiae partes fecisse ethicam, physicam, logicam — nam hanc divisionem hic proponit, ut qua disputantes commodissime utantur —, videat quae dicit Alexander schol. 261 a 8 — 12 et quae disputat ipse Aristoteles Met. *E*. cap. 1, ubi dicit πᾶσαν διάνοιαν ἢ πρακτικὴν ἢ ποιητικὴν (ex qua artes originem habent) ἢ θεωρητικὴν εἶναι. 1026 a 18 ὥστε τρεῖς ἂν εἶεν φιλοσοφίαι θεωρητικαί, μαθηματική φυσική θεολογική. Praeterea v. quae dedimus init. Anal. post.

105 b 32 τὴν μίαν πολλὰς ποιητέον, ita scilicet ut propositione uni-

versali sumta ea ex illa eliciamus quae inde fluant. De exemplo τῶν ἀντικειμένων quod additur v. Categ. c. 10.

Cap. 15. Qui disputat non solum multiplicem cuiusque vocis potestatem novisse, sed etiam uniuscuiusque definitionem investigare debet. 9 *Ambiguitas vocis cognoscitur ex contrariorum diversitate* (23) *vel e diversa quam contrarium induit specie.* 36 *Deinde ambiguum est quod et ita dicitur, ut habeat aliquid contrarium vel ἀνὰ μέσον et non habeat.* b 13 *Deinde ambigua est vox, si id quod ei repugnat ambiguum est,* 21 *vel id quod ei opponitur sicut privatio.* 29 *Deinde excutiendum est num càsus vel quae quo modo cunque ab ea deriventur ambigua sint,* 107 a 3 *et num illa vox non ad eandem semper categoriam, sed ad diversas pertineat,* 18 *num subiecta sit diversis generibus, quorum alterum non contineatur altero, ut una definitione eius natura exprimi non possit.* 32 *Eadem ratione etiam examinandum est quod ei contrarium est.* 36 *Examinandae sunt et definitiones eorum quae cum ea composita sunt* (b 6) *et definitio ipsius.* 13 *Deinde quaeritur, num quae illa voce significentur non gradu, sed reapse diversa,* 19 *vel num diversorum generum differentiae sint.* 27 *Deinde num ipsa plures habeat differentias,* 33 *denique num simul et speciem et differentiam exprimat.*

106 a 2 τὸ δὲ ποσαχῶς, quod secundo loco posuit cap. 13. Constructionis ἀσυνθέτου, qua verba τὸ δὲ ποσαχῶς cum verbo sequente non coniunguntur, v. quae dedimus similia exempla ad 52 a 29. — καθ' ἕτερον τρόπον, h. e. ὁμωνύμως.

106 a 6 ἀλλ' ὅτι καὶ... Namque iustitia et fortitudo dicuntur bonae, quatenus ipsae animi quandam qualitatem exprimunt, salubritas vero dicitur bona, non quatenus quale aliquid sit exprimit, sed quatenus aliquid efficit (sanitatem intell.).

106 b 4 De eo quod dicitur ἀνὰ μέσον v. quae dedimus ad 12 a 2. — εἰ τῶν μέν... Si duo quae inter se contraria sunt (ut λευκὸν et μέλαν) vel et ita dicuntur, ut aliquid iis sit ἀνὰ μέσον, et ita, ut non sit, vel ita, ut semper quidem aliquid habeant ἀνὰ μέσον, sed hoc ipsum non semper idem sit, velut τὸ μὲν σομφὸν ἐν φωνῇ, τὸ δὲ φαιὸν ἐν χρώματι τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος ἀνὰ μέσον, voces ambiguas esse apparet.

106 b 26 Quod numerum pluralem ἀντίκεινται ex optimis libris

recepimus, id satis defensum videtur exemplis quae dedimus ad 69 b 3. — Ad vs. sq. cf. 12 a 28.

106 b 29 De *πτώσει* diximus ad 16 b 1. — De pronomine *αὐτὸ* vs. 38 v. quae dedimus ad 6 a 8.

107 a 3 Considerandum est, num eadem vox quocunque modo usurpata (*ἐπὶ πάντων*) in eadem semper categoria sit: namque bonum ita dicitur, ut et ad categoriam *τοῦ ποιεῖν* et ad *τὸ ποιὸν* et ad *τὸ ποτὲ* et ad *τὸ ποσὸν* pertinere appareat, unde patet ambiguam esse boni notionem. Item *τὸ λευκὸν* si de colore praedicatur, qualitatem, si de voce, actionem quandam exprimit (schol. 262 a 4), et *τὸ ὀξὺ* si de voce, actionem, si de angulo, quantitatem significat.

107 a 18 Deinde, etiam si quae vox in eadem semper categoria (in eodem summo genere) insit, tamen videndum est, num genera inferiora et proxima quae dicuntur diversa sint, quorum alterum si non continetur altero, duas habebimus definitiones diversas, ut vocis ambiguitas manifesta sit. Sic e. g. quae voce *ὄνος* significantur (*τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα*), quamquam ad categoriam substantiae semper pertinent, tamen in eo differunt, quod et animalia esse possunt et supellex. Sin autem genera, quibus eadem vox subiecta est, ita diversa sunt, ut alterum altero contineatur, vocem ambiguam esse non consequitur: nam utrumque genus, quum quod in altero (in eo intell. quod minus late pateat) insit ab altero non prorsus sit alienum, sed simul utrique subiectum esse et possit et debeat, de eadem re vere praedicabitur, ut rei natura eadem maneat, sive per hoc genus definiatur sive per illud.

107 a 37 Praepositio *ἐκ* cum participio *γινόμενον* melius, ni fallor, abesset. — Quod dicat vs. 38 *τοῦ ἰδίου* ipse explicat b 2 sq.

107 b 4 et 17 Quum alias *συνώνυμοι* dici soleant duae voces vel duae res, quae in eodem genere sint eandemque naturam vel qualitatem exprimant (v. quae diximus ad 1 a 6), hic *συνώνυμος* dicitur una vox, quae quo modo cunque usurpata eandem semper significationem habeat, vox non ambigua: nihil enim hic significat *τὸ συνώνυμον* nisi *τὸ μὴ ὁμώνυμον*.

107 b 8 *τὸ σημαντικὸν καὶ ποιητικὸν ὑγιείας*, h. e. *τὸ ὑγιεινὸν ὁμώνυμον ὄν* (106 b 35). Si quis vocem ambiguam una definitione complexus est, definitio examinanda est, ut quam ipsa reconditam habeat ambiguitatem appareat. — Vs. 11 dedimus

τοσοῦτον, quod et Alexander habuit (v. schol. 262a28 et 31) et optimi codd. praebent, praesertim quum appareat quam facile per scribentium incuriam hoc mutari potuerit in τοιοῦτον, sequitur enim τὸ δὲ τὸ τοιοῦτον. Praeterea sensus ipse requirit lectionem τοσοῦτον: nam ut ambiguitas vocis ὑγιεινὸν ostenderetur, probandum erat genus quo contineatur modo ad hanc categoriam pertinere (τὸ ποσὸν intell.) modo ad illam (τὸ ποιόν).

107b13 Deinde quae una voce significantur aut, si eandem rem aut certe eiusdem rei diversos gradus eadem ratione exprimunt, inter se comparari possunt (quod semper fieri potest, si vox non est ambigua) (συμβλητὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ὁμοίως) aut, si res ipso genere diversas significant, quarum altera, quum alterius plane dissimilis sit et cum ea componi nequeat, nihil nisi gradum alterius exprimere non potest, comparationem non admittunt. Utrumque autem si locum habet, vocem ambiguam esse apparet. ἡ γὰρ λευκὴ φωνὴ λευκοῦ ἱματίου οὔτε μᾶλλον λευκὴ λέγεται οὔθ' ὁμοίως τῷ ἱματίῳ λέγεται λευκή, ὥσθ' οὐ συμβλητά.

107b19 ἐπεὶ δὲ... Cf. quae habuimus 1b16 sqq.

Cap. 16. De differentiarum inventione.

107b39 τὰς δὲ διαφοράς, quas quaerendas esse tertio loco commemoravit cap. 13.

108a1 τοῖς ex optt. codd. addidimus, quum sensus requirat: apparet enim e verbis sequentibus ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστίν et ex ipso exemplo τὰ γένη τὰ πρὸς ἄλληλα esse τὰ ἀντιδιῃρημένα, quae hoc loco dixit πρὸς ἄλληλα, quum adhuc in mente haberet quae iis opposita sunt τὰ ὑπάλληλα γένη. — Vs. 2 et in seqq. dedimus ἀνδρείας pro ἀνδρίας, quippe quam scripturam optimi libri exhibere soleant.

Cap. 17. De inventione similitudinis.

108a7 τὴν δὲ ὁμοιότητα, quae quarta erat quaestio quam cap. 13 proposuit.

Cap. 18. Quam utilitatem in disputando habeat, si quis multiplicem vocum potestatem, 38 *differentias* (b7) *et similitudines exploraverit, exponitur.*

108 a 21 Opponuntur τὸ πρὸς τὸ πρᾶγμα συλλογίζεσθαι et τὸ πρὸς τὸ ὄνομα, de qua quidem oppositione v. quae diximus ad 101 a 29 sub fin. — Scripsimus τὸ ὄνομα et vs. 29 τὸ αὐτό, quia cum emphasi haec verba pronuntiantur.

108 a 27 sq. παραλογισθῆναι passive usurpatur, sicut συλλελογίσθαι 1357 a 8, quem locum adscripsimus I. p. 373, quamquam eadem forma etiam sensu activo ab Aristotele ponitur 174 b 11, 175 b 31, 35 et 37.

108 a 32 Hoc vero non semper accidere potest, sed non nisi si verum est quod defendimus, quum unam, falsum vero, quum alteram vocis cuiusdam ambiguae significationem intelligimus. Nam si utravis significatione accepta vera exiret propositio, etiam ratiocinatio, per quam coacta est, non esset paralogismus, sed verus syllogismus, quamvis reprehendendus propterea quod non unum, sed plura simul coegerit.

108 b 11 οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ... εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον, ut alio loco dicit Aristoteles: v. quae diximus ad 8 a 29: nam ipsi notioni inductionis hoc repugnat.

108 b 12 τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, h. e. τοὺς δι' ὁμολογίας περαινομένους, de quibus v. quae diximus I. p. 433. Concessionem, qua nituntur syllogismi de quibus hic loquitur, ipse indicat vs. 13 et 15. De una re vel specie verum esse quod defendimus, probamus et, quum reliquarum eandem rationem esse concesserit adversarius, de omnibus valere quod volumus per hanc ipsam concessionem (ἐξ ὑποθέσεως) colligimus. — Numeri mutati (nam verba ἐπὶ τούτων vs. 15 et 18 ad id referuntur quod vs. 14 singulari numero indicavit voce ὅ τι et vs. 16 voce ἐκεῖνο) exempla collegimus ad 69 b 3, cum quibus cf. quae diximus ad 16 b 1 sub fin. et ad 28 a 6.

108 b 21 οὐκ ἀπορήσομεν... nam genus est id ipsum quod singulis omnibus commune est (τὸ ἐν ἑκάστῳ ταὐτόν) et necessario cum eorum natura coniunctum.

Lib. II. cap. 1. Problemata aut universalia sunt aut particularia. **109 a 6** *Primum docendum est quomodo propositio universe affirmans refutetur.* **10** *Problema quod pertinet ad accidens a reliquis eo differt, quod accidens ad ipsam rei naturam nihil facit.* **27** *Duo problematis sunt vitia.*

109 a 7 διά τε τὸ... Primum indicat cur non incipiendum sit a propositionibus particularibus, deinde (καὶ διὰ τὸ vs. sq.) cur

primo non dicendum sit **περὶ τῶν κατασκευαστικῶν**: ratio in eo est, quod quae ad disputandum proponuntur saepius sunt affirmantia quam negantia, ut qui disputationem aggrediatur non propositionem affirmantem probare, sed evertere debeat id quod ab adversario affirmatum sit.

109 a 10 Brevius haec dixit quam clarius; sententia enim haec est: ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομασίαν (κατηγορίαν), ὥστ' εἶναι οἰκείαν τοῦ πράγματος, h. e. quod praedicatur sicut accidens id cum re ipsa de qua praedicatur, plerumque non potest converti, quum veram eius naturam non exprimat (quamquam interdum hoc fieri posse vidimus 103 a 30). Namque si definitio vel genus vel proprium de ea re praedicantur ad quam pertinent, ipsam eius naturam exprimunt, cum qua necessario coniuncta converti possunt (v. vs. 13—19). Quod longe aliter se habet in accidente: nam quod accidens est, id quodammodo quidem (πῇ, κατά τι) praedicatur, neque tamen simpliciter et sensu proprio praedicatur (cf. 83 a 14). Quare (vs. 22), si quid de aliqua re praedicatur ὡς συμβεβηκός, non consequitur rem esse tale aliquid quale exprimit τὸ συμβεβηκός, velut si color albus vel iustitia de aliquo praedicantur κατὰ συμβεβηκός, non sequitur colorem album vel iustitiam ita cum re ipsa, de qua praedicentur, coniunctum esse, ut cum ea converti possint. — Pro λευκὸς et δίκαιος (vs. 24) clarius dixisset λευκόν τι et δίκαιόν τι.

Cap. **2**. *Primus locus, quo refutetur, quod aliud alius sit accidens, est, ut probemus non ut accidens praedicari alterum de altero, sed alio modo quocunque,* **b 13** *alius, ut videamus de quibus praedicetur,* **30** *alius, ut definiamus et accidens et id de quo praedicatur,* **110 a 10** *deinde, ut ipsi nobiscum reputantes et adversarii sententiam nostram facientes ei occurramus,* **14** *denique, ut definiamus quoad communi mori verborum vel obtemperandum sit vel ab eo recedendum.*

109 a 34 κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, quem definit b 8 sq. ὡς γένος, ὡς ἴδιον ἢ ὡς ὁρισμός.

109 a 39 Interdum fit, ut qui genere utatur pro accidente, accidens prius ita definiverit, ut eius nomine genus comprehenderit, saepe tamen, ubi fines accidentis non constituti sunt, ex ipsa locutione genus pro accidente haberi apparet:

fit enim hoc, quum praedicatur de specie quod a genere derivatur; nam genus semper ipsum praedicatur de specie et ita quidem, ut et nomen et notio (natura) eius speciei tribuendum sit. Quare non quod derivatur a genere, sed genus ipsum de specie praedicari debet. Qui autem de specie praedicat quod a generis nomine derivatur, genus pro accidente habet, quod probatur b 8—12.

109 b 21 *οἷον εἰ . . .* Singulae cuiusque oppositorum speciei quam commemoravit vs. 18 sq. exemplum addit. Mendum est quod in Bkki ed. legitur vs. 26 *ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν* pro *κατασκ. καὶ ἀνασκ.* — Vs. 25 *ὁ τόπος ἀντιστρέφει* est *ὁ τόπος πρὸς ἀμφότερα χρήσιμός ἐστιν*: quare docetur in iis quae sequuntur quomodo *κατασκευάζοντι* hoc loco, qui divisione continetur, utendum sit.

109 b 31 *ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον*, h. e. *θατέρου μὲν καθὸ ὑπόκειται θατέρου δὲ καθὸ κατηγορεῖται καὶ συμβέβηκε τῷ πράγματι.*

110 a 20 Alexandrum pro *ὡς* legisse *ᾗ ὡς* ex scholiis (266 a 3 sqq.) apparet.

Cap. 3. Si vocis ambiguitas adversarium latet, non nisi ea notione utendum est, quae commode conciliari possit cum eo quod vel defendimus vel refellimus; b 8 *si non latet, explanata et adoptata multiplici eius potestate vel adstruendum vel destruendum est id quod volumus.* 16 *Item etiam omnibus, quae etsi non ambigua non eadem semper ratione dicuntur, utendum est prouti disputationis ratio postulat.*

110 a 32 *πλὴν ἀνασκευάζοντι . . .* Quum adversarium refutantes vocem ambiguam de alia non praedicari ostendimus, nulla concessione opus est: nam etiam si omissa altera vocis notione alteram solam cum aliquo eorum, de quibus vocem praedicari dixit adversarius, conciliari non posse doceamus, satis confutatum est quod volumus; sin autem, ut refellamus quod ille contendit, vocem ambiguam de alia praedicari probamus, alteram solam vocis ambiguae notionem de aliquo eorum, de quibus vocem praedicari non posse contendit adversarius, revera praedicari demonstrandum est. Quum vero non refellimus, sed ipsi probamus vocem ambiguam vel praedicari vel negari de alia, prius ab adversario petendum est, ut concedat de reliquis quod de uno solo probetur, quam-

quam hoc (b 4) non faciendum est nisi ubi communem argumentationem, quae diversas vocis ambiguae notiones ita complectatur ut simul ad omnes pertineat, frustra quaesivimus.

110 b 2 *διότι πᾶσα* ... Brevius haec et negligentius dicta sunt. Locum interpretantes Boethius et vet. intp. vertunt „propter hoc", quasi pro *διότι* scriptum esset *διὰ τοῦτο*. Sensus apertus est: *οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, οὐκ ἀπόχρη τοῦτο πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος*, quod sic exprimere voluit Aristoteles: *οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, οὐκ ἔστι τοῦτο τὸ δι' ὅ τι ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος*. Qua quidem artificiosa explicatione non opus est, si *διότι* pro simplici *ὅτι* usurpatum esse dicas, cuius usus alia exempla ex Topicis collegimus ad 58 b 7 extr.

110 b 16 Ex iis quae hic dicit apparet non idem esse *τὸ πολλαχῶς* s. *πλεοναχῶς λεγόμενον* et *τὸ ὁμώνυμον*. Nam illud latius patet: cf. 1003 b 33 *τὸ δὲ ὂν λέγεται μὲν πολλαχῶς, ἀλλὰ πρὸς ἓν καὶ μίαν τινὰ φύσιν, καὶ οὐχ ὁμωνύμως ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν ἅπαν πρὸς ὑγίειαν, τὸ μὲν τῷ φυλάττειν, τὸ δὲ τῷ ποιεῖν, τὸ δὲ τὸ σημεῖόν εἶναι τῆς ὑγιείας, τὸ δ' ὅτι δεκτικὸν αὐτῆς*. Orationem *ἀνακόλουθον* fecit exemplorum copia interposita (idem accidit 111 b 33 sqq.): quare aliud initium sumsit vs. 25 dicens *εἰ οὖν μηδαμῶς* ...

110 b 26 Si igitur nullus modus (ex iis quos commemoravimus vs. 18 sqq.), quo unam esse plurium doctrinam intelligi possit, locum habet, non unam esse doctrinam plurium dicendum est, si vero quodam modo verum est, plurium esse unam doctrinam contendi poterit. Si quid autem pluribus modis intelligi potest, non nisi ea proferenda sunt quae consentanea sunt et facile conciliantur cum eo quod ipsi defendimus, ea vero quae repugnant reticenda.

110 b 36 *ἢ πάλιν* ... Brevius haec dixit: plenius enim dicendum erat *ἢ πάλιν μὴ εἶναι τόδε τοῦδε ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον, ἤγουν ἐκ τοῦ κατὰ μηδένα τῶν ῥηθέντων τρόπων τόδε τοῦδε εἶναι.*

Cap. 4. Pro obscuro nomine sumendum est nomen perspicuum. 14 *Quod de genere praedicatur, idem etiam de ali-* ***qua specie et vice versa,*** **33** ***et de quo genus, de eodem etiam species aliqua praedicabitur; si autem nulla species, neque genus.*** **b 12** ***Perscrutandae sunt etiam definitiones rei ad quam disputatio pertinet,*** **17** ***deinde quae consequentia sint eius con-***

tra quod disputamus et ex quibus ipsum consequatur. **24** *Deinde temporis ratio habenda est, ut videamus num simul exsistere possint quae contendat adversarius.*

111 a 10 Restituimus lectionem quam cum Boethio et codicibus optimis pleraeque editiones tuentur. Altera lectio *τὴν φιλοπραγμοσύνην* ab iis profecta videtur, qui verbum *λαμβάνειν* ex antecedentibus repetendum putarent, quamquam eodem iure oratio suppletur per verbum *ἐστί*, quod nostra lectio postulat.

111 a 26 *ζῷον μὲν*... Miror quod Aristoteles, quum de accidente agat, differentiam vero (101 b 18) generi cognatam dixerit, exemplum hic ita sumsit, ut non accidens, sed differentiam expresserit (cf. 1 b 18 et quae ibi diximus). — Vs. 30 *ὅσα γὰρ*... quod colligitur secundo modo figurae primae. — Vs. 31 *ὅσα δὲ*... Idem hic exemplum ante oculos habuisse videtur Aristoteles quod dedit vs. 26.

111 a 34 *ὅσα ἔχει τὸ γένος*, intell. *ὡς ὑπάρχον αὐτοῖς*, h. e. *ὅσοις ὑπάρχει τὸ γένος*.

111 b 7 *ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη*, de quibus v. quae diximus ad 15 a 13.

111 b 14 Dedimus quod edd. Bkko priores exhibent omnes. Idem habet Boethius. Accedit quod etiam sensus nostram lectionem requirit: nam Aristoteles non dicit ab una definitione sola peti non posse argumenta quibus impugnetur quod contendat adversarius, sed a rei definitionibus, ait, sive veris sive falsis quae adversario probentur argumenta quibus eum refellamus petenda sunt, etiam si non sumantur ab una eaque vera rei definitione (plures enim eiusdem rei eaeque verae definitiones non dantur), sed a pluribus: quare oratio sic supplenda est: *κἂν εἰ μὴ ἀφ' ἑνὸς ὁρισμοῦ ἐξείη ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων ἐπιχειρητέον.* Similem particulae *ἀλλὰ* usum habemus 172 a 19. Nam particula *ἀλλὰ* quamquam non proprie refertur ad particulam *μὴ* quae praecessit, tamen negatione praecedente excusatur.

111 b 31 Lectionem nostram codicum optimorum et Boethii auctoritas defendit, quum formula *ἀλλ' ἢ* tam trita sit, ut facilius in contextum inferri quam expungi potuerit. Quod hic recepimus etiam aliis locis occurrit: e. g. 253 a 6 *οὐδὲν γὰρ ἄλλ' ἀπορεῖ ὁ τοῦτο λέγων ἢ διὰ τί οὐκ ἀεὶ τὰ μὲν ἠρεμεῖ τῶν ὄντων τὰ δὲ κινεῖται.*

Cap. 5. Disputatio traducenda est ad ea quae nobis facilia sunt ad impugnandum. **112 a 16** *Satis confutatur adversarius, si quidquam refellitur ex iis quae consequentia sunt eius quod ipse contendit.*

111 b 35 Ab ipso problemate ad aliud quid disputatio traducenda est, si adversarius neget aliquid, quod disputanti concedi debeat, ut illum refellat, vel (vs. 38) si is qui alterum confutare velit inductione facta ex ea propositione quam defendat adversarius (*διὰ τοῦ κειμένου* 112 a 1, *διὰ τῆς θέσεως* vs. 6), ipse refellere studeat id quod per inductionem probatum sit. Sit e. g. thesis quam defendat adversarius *A* praedicari de *B*. Iam qui hoc redarguere vult inductionem facit hoc modo: sicut *A* praedicatur de *B* (quod tu sumsisti), ita etiam de *C*, de *D* et de *E*, *BCD* et *E* autem species vel etiam individua sunt quae continentur communi genere *F*: quare praedicari debet *A* de genere *F*; quod si redarguitur, satis refutatum erit etiam id quod contendit adversarius *A* praedicari de *B*. Apparet inde non opus esse coniectura Pacii qui vs. 38 *ἀπαγωγὴν* et 112 a 5 *ἀπαγωγῆς* scribi voluit, quae quidem lectio, quamquam (coll. Anal. pr. II. c. 25) veri quadam specie non caret, praesertim quum vs. 5 quidam codices habeant *ἀπὸ ἐπαγωγῆς*, tamen hac difficultate laborat, quod *ἡ διὰ τοῦ κειμένου* vel *διὰ τῆς θέσεως ἀπαγωγὴ* eum sensum habere vix poterit, quem deprehendere in his sibi visus est Iul. Pacius: vertit enim: „abductio ab (*διὰ* 112 a 1 et 6) eo quod positum est vel a thesi". Accedit quod Boethius et Alexander lectionem vulgarem habent. Alia huius loci difficultas est in verbo *ποιησάμενος*: nam tum Alexander (schol. 267 b 42) refert ab aliis scribi *ποιησαμένου* tum quod codices praebent ita comparatum est, ut quae vera sit lectio inde elicere non possis. Boethius habuit *ποιησάμενος*, quod recepimus, quum altera lectio ab iis profecta videatur, qui hoc orationis membrum prioris, in quo habetur *ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκριναμένου*, simile esse debere putarent: quamquam etiam si vera lectio esset *ποιησαμένου*, tamen hoc de eo qui responderet (*τοῦ ἀποκριναμένου*) dictum esse non posset propterea, quod *ὁ ἀποκρινάμενος* ipse non facit inductionem, sed aut concedit aut non concedit, quum non interroget, sed respondeat. Deinde quis est qui ipse faciat inductionem, qua quod probetur fa-

cilius fiat ad evertendum quam id quod ab initio ad defendendum sibi proposuit?

112 a 5 *εἴτε ἀρνησαμένου*, intell. *τοῦτο, εἰς ὃ ἄγομεν τὸν λόγον καὶ πρὸς ὃ εὐποροῦμεν ἐπιχειρημάτων*, quod vss. sqq. significavit simplici voce *αὐτό*.

112 a 7 Tertium denique quod commemoravimus locum habet, quum disputatio traducitur ad aliud quid quod plane alienum est ab eo de quo disputatur, ut non id ipsum quod defendat adversarius refellatur, sed aliud quidquam (*ἄλλως παρεξελέγχεται*) quod nobis quidem facilius sit ad evertendum, cum eo vero de quo agatur omnino non cohaereat. Quod si fieri animadvertit qui respondet, non aegre ferre debet, si quae concedenda sint quae ad ipsam rem de qua agatur non pertineant, sed haec quidem prompte dare adiicientem simul quae concedat quidem, quamquam non probet. Nam qui disputationem traducit ad id quod a re plane alienum est, quum plura interrogare debeat quam quae ad thesin ipsam refutandam pertineant, quo plura sibi conceduntur, eo facilius perturbatur et confunditur, si ex iis cogi aut nihil possit aut nonnisi id quod ad disputationem ipsam nihil faciat.

112 a 21 Boethius: „Cavere autem oportet in huiusmodi difficilioris assumtionem facere", vetus interpres: „Cavere autem oportet et huius eo quod difficilioris suppositio fiat", ut utrumque aut lectionem codicis *A* ipsam (quam etiam propterea recipiendam putavimus, quod codices *BCf* et in iis quae proxime antecesserunt et in iis quae sequuntur a vero aberravisse videntur) aut aliam eamque haud multum diversam habuisse appareat.

Cap. 6. Si e duobus de aliqua re aut unum praedicatur aut alterum, eadem argumentatio utrumque complectitur. 32 *Deinde quid nomen ipsum significet et unde ductum sit examinandum est.* b1 *Deinde videndum num confusa sint quae necessario fiant iis quae fieri soleant vel iis quae casu fiant,* 21 *et num notiones quae non nisi nomine differant ita usurpatae sint, quasi altera sit accidens alterius.*

112 a 32 *ἐπὶ τὸν λόγον* sc. *τὸν λέγοντα τί σημαίνει τοὔνομα, ὡς μάλιστα προσῆκον ἐκλαμβάνειν τοῦτον τὸν λόγον ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα*, h. e. quasi propria nominis potestas melius perspiceretur ex eius origine quam ex communi more ver-

borum. — Notandum est quod superlativus *μάλιστα* **pro comparativo usurpatur sequente particula** *ἤ*, **quod facile explicatur** eo, quod summus gradus inferiores complectitur omnes: quare quod hic habemus sic intelligendum est: *ὡς μάλιστα προσῆκον οὕτως ἐκλαμβάνειν καὶ μᾶλλον δὴ οὕτως ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα.* Simile est quod legitur 226 b 23, quem locum adscripsimus ad 12 a 2. 893 b 7 *ἐκ περιττώματος γὰρ πλείστου ἡ τοῦ ἀνθρώπου θρὶξ ἢ ἡ τοῦ προβάτου.* Item ex superlativo comparativus eliciendus est 669 b 6 *διόπερ ἄνθρωπος μὲν τῶν ἄλλων ὀρθότατον, τὰ δὲ ζῳοτόκα τῶν ἄλλων τετραπόδων.* 441 a 24 *λεπτότατον γὰρ τῶν πάντων ὑγρῶν τὸ ὕδωρ ἐστί, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου.* 653 a 28 *ἔχει δὲ τῶν ζῴων ἐγκέφαλον πλεῖστον ἄνθρωπος ὡς κατὰ μέγεθος, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἄῤῥενες τῶν θηλειῶν.* De qua quidem dictionis negligentia auctores qui disseruerunt collegit Zell ad Eth. Nicomach. II, 8, 4. Similiter etiam comparativum pro superlativo ab Aristotele usurpatum videmus 777 b 3 *πάντων γὰρ ἄνθρωπος πλείω ζῇ χρόνον, πλὴν ἐλέφαντος.* Quae quum ita sint, mirum non est, quod diversi comparationis gradus coniungantur, velut cum superlativo positivus: 776 a 29 *πάντων δ' ἡ τροφὴ τὸ γλυκύτατον καὶ πεπεμμένον* vel cum comparativo superlativus 458 a 12 *ἐγείρεται δ', ὅταν... διακριθῇ τό τε σωματωδέστερον αἷμα καὶ τὸ καθαρώτατον.* 891 a 36 *διὰ τί ἄνθρωπος μόνον ἴσχει λευκήν; πότερον ὅτι λεπτοδερμότατον τῶν ζῴων ἐστίν, ἅμα δὲ καὶ πνευματωδέστερον;* Conf. 1337 a 18 *ἀεὶ δὲ τὸ βέλτιστον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας*, h. e. *ὅσῳ δὲ βέλτιον τὸ ἦθος, τοσούτῳ βελτίονος ἀεὶ καὶ πολιτείας αἴτιόν ἐστιν, ὥστε τὸ βέλτιστον τῆς βελτίστης.* Per similem in scribendo negligentiam positivus ponitur praecedente comparativo 896 a 2 *τὸ δὲ ἥμερον βέλτιον, τὸ δὲ ἄγριον φαῦλον.* Quomodo explicandus sit comparativus quem habemus 1364 b 31 in promptu est: dicit enim *καὶ τὰ πολυχρονιώτερα (μείζω ἐστὶν ἀγαθὰ) τῶν ὀλιγοχρονιωτέρων καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν μὴ βεβαιοτέρων* (h. e. *τῶν ἀβεβαιοτέρων*).

Cap. 7. Si plures propositiones eidem contrariae sunt, ea sumenda est pro contraria quae maxime consentanea est ***cum eo quod defendimus.*** **113 a 20** ***Deinde videndum est num quod accidenti contrarium sit de eadem re praedicetur de qua etiam accidens,*** **24** ***vel num quid dictum sit de aliqua re,***

unde contraria de ea praedicari consequatur, 33 *et num quod accidens in se suscipiat etiam id quod ei contrarium sit in se suscipere possit.*

113a6 *ἐὰν μὴ* ... v. 1108b11 *τριῶν δὲ διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν, μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινταί πως· αἱ μὲν γὰρ ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν, ἡ δὲ μέση ταῖς ἄκραις* et quae sequuntur.

113a20 Hunc locum non eundem esse atque eum quem habuimus 112a24 per se intelligitur; nam alter docet quomodo refellere possimus adversarium, si quid contrarium sit accidenti, quod ille defendat, alter vero omnem demonstrationem quae pertineat ad accidens, cui aliud contrarium sit, per *ἀντίφασιν* transferri posse ad contrarium. Apparet igitur alterum quidem ex altero fluere, neque tamen propter hoc alter eorum ex contextu omnino eiiciendus erit, quod quosdam interpretes faciendum putavisse auctor est Alexander (schol. 269a27). Notandum est autem quod saepius accidit in Topicis, ut duo loci enumerentur qui revera non diversi sint: cuius rei causa in eo est, quod Aristoteles his libris non tam id egit, ut certam quandam doctrinam ordine et ratione explicaret, quam ut quaedam proponeret quae utilia esse possent iis qui argumenta quaererent quibus rem suam defenderent. Quare minime probandum est quod fecit Alexander, ut singulorum locorum discrimina argute explicentur: talis enim subtilitas a doctrina Topicorum aliena esse debet: nam Aristoteles ipse saepius dicit non tradi in his libris disciplinam quae a certis principiis proficiscens via et ratione quae inde consequantur exponat, sed artem quandam quae non veritatis studio ducatur, sed veri speciem persequatur, ut eius praecepta non geometrica subtilitate exponi et inter se distingui, sed ita adumbrari velint (*ὡς τύπῳ περιλαβεῖν*), ut qui disputent quam facillime iis uti possint.

113a31 *καὶ αἰσθηταί*... nam singulae ideae certam quandam rerum speciem et formam exprimunt: species autem et forma oculis cernitur.

113b1 Vet. intp. cod. Goth. omittit verba *ἡ φιλία*, Boethius vero vertit „an in concupiscentia", quasi pro *ἡ φιλία* habuisset *ἢ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ*, quod quum ab hoc loco alienum esse

debere appareat, nos quoque ista expunximus. Item etiam in sequentibus Boethii et veteris interpretis auctoritatem codicibus potiorem habuimus, quum iam in antecedentibus haud raro ab eorum librorum fide recedere coacti essemus, qui alias optimam lectionem exhibere solent.

113 b 3 *οὐκ ἂν...*, h. e. *οὐδὲ τὸ μῖσος ἂν εἴη ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, ὥστε μὴ ἕπεσθαι ὀργῇ.*

Cap. 8. *Quattuor oppositorum generibus ita utendum est, ut videamus num, si* B *sit consequens termini* A, *etiam* Non-A *sit consequens termini* Non-B, 27 *deinde num contrarium sit contrarii consequens,* 114 a 7 *num privationis privatio,* 13 *denique num etiam in iis quae dicuntur πρός τι oppositum sit oppositi consequens.*

113 b 15 *σκοπεῖν ἐκ μὲν...*, h. e. *σκοπεῖν εἰ ἀκολουθήσει τῇ προτάσει τὸ ἀνάπαλιν τῆς κατηγορίας κατ' ἀντίφασιν τῶν ὅρων λαμβανομένων*, videndum est num termini propositionis ita converti possint, ut, utroque sumto *κατ' ἀντίφασιν* s. sumtis iis quae utrique repugnent, quod orationi subiectum erat in praedicati locum et quod praedicatum in subiecti locum substitui possit: qua quidem conversione facta (eandem iam habuimus 53 b 12 et 57 b 1—3) propositionem veram vel falsam exire per inductionem probandum est.

113 b 25 *πρὸς ἄμφω ἀντιστρέφει.* Et propositio negans affirmantis et affirmans negantis consequens esse debet.

114 a 4 Praepositionem *ἐπί*, quam ex sequentibus adiectam receperunt editiones priores, delevimus, quum neque Boethius eam exhibeat.

Cap. 9. *Quod probatur de uno ex iis quae ab eodem verbo derivantur, id simul probatur de omnibus.* b 6 *Si quid praedicatur de alio, videndum est num etiam contrarium praedicetur de contrario.* 16 *Deinde e generatione et corruptione rei colligendum est, num ipsa sit bonum an malum.*

114 a 26 De *συστοίχοις* et de *πτώσεσι* diximus ad 16 b 1 et ad 79 b 6. — Vs. 29 Boethium et veterem interpretem secuti pro *ᾗ* dedimus *καὶ τά.* — Vs. 30 recepimus *ἐκείνῳ* quod et codices optimi et Boeth. et vet. intp. praebent.

114 b 1 Recepimus *γίνεται* quod meliores codd. praebent omnes:

cf. 154b23 ἀνεσκευασμένον γίνεται et 155a9 ἀνῃρημένος γίνεται.

114b3 Dicturus ῥηθήσεται δὲ τὸ δικαίως καὶ ἐπαινετῶς κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν, τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπαινετοῦ τὸ δ' ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης orationem ita turbavit, ut aut verba δικαίως καὶ omittenda fuissent aut pro καθάπερ τὸ δικαίως ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης dicendum fuisset καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

114b11 εἰ δὲ ταῦτα μή, h. e. εἰ δὲ τὸ ἀδίκως οὐκ ἀπείρως. Fortasse enim erit (vs. 12) qui quod iniuste fiat non imperite, sed perite fieri dicat: quare etiam quod iuste fiat imperite fieri dicet (οὐδ' ἐκεῖνα vs. 11). — Vs. 13 εἴρηται πρότερον, v. 113b27.

Cap. **10.** ***Videndum est num similia de similibus et num quod de uno idem etiam de multis vere dicatur.*** **37** ***Alia argumenta petuntur a graduum comparatione,*** **115a15** ***a similitudine*** (ἀναλογίᾳ) ***vel a verisimilitudine.***

114b35 εἰ οὖν ..., h. e. εἰ οὖν μὴ ἀληθὲς ἐπὶ πολλῶν, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαί ἐστιν, οὐδ' ἐφ' ἑνὸς ἀληθὲς ἔσται. — Vs. 38 verba καὶ ἧττον quae addi solent ante τόποι ex Boethii, vet. intp. optimorumque codd. auctoritate omisimus.

115a2 Particulam οὖν quam omisimus neque Boeth. neque vet. intp. habet.

115a5 τοῦτο, intell. τὸ εἰ ἀκολουθεῖ ἢ μὴ τῇ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιδόσει ἡ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίδοσις.

Cap. **11.** ***Si quid rei adiicitur quod qualitatis vel mutationem vel accessionem efficit, id quod adiicitur eadem qualitate praeditum sit necesse est.*** **b3** ***Quale aliquid comparate dicitur, tale etiam simpliciter.*** **11** ***Quod quodammodo dici potest, id etiam simpliciter verum est.***

115a31 ὁμοίως, intell. ὡς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐδείξαμεν. Utilem autem dicit hunc locum non nisi in iis quorum qualitas augeri vel minui possit, quod non de eo loco quem exposuit vs. 29—31, sed de eo quem habuimus vs. 26—29, dictum esse per se intelligitur, quum, si haec de altero acciperentur, plane supervacanea essent. Quare etiam quae adduntur vs. 33 de loco priori intelligenda sunt, quod etiam ex exemplo (vs. 35) apparet. Nam si, ait, quod adiicitur

non bonum facit id cui adiicitur, id ipsum quod adiiciatur non bonum esse non necessario consequitur.

115 b 4 τὸ γὰρ... Nam nisi quid simpliciter sit bonum vel album, neque magis vel minus bonum vel album dici poterit.

115 b 7 οὐκ ἀντιστρέφει... Non vice versa colligere licet non simpliciter dici id cuius gradus neque augeatur neque minuatur; nam multa eorum quae gradum non admittunt (τῶν οὐ λεγομένων μᾶλλον) tamen simpliciter dicuntur.

115 b 13 τὸ γὰρ... Nam quum quod fieri omnino nequeat nullo modo fieri possit, id quod aliquo modo fieri possit, simpliciter fieri posse putamus.

115 b 16 Quae vulgo adduntur οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος, quum explicationis gratia aliena manu adiecta videantur, vet. intp. cod. Goth. secuti, licet invito Boethio qui ea retinuit, omisimus. — Vs. 26 Boethius et vetus interpres vertunt: „erit bonum in Triballis", quod non fecissent, si habuissent οὖσι Τριβάλλοις. Accedit quod nostra lectio, quum negligentiam quandam in scribendo admissam prodat, Aristotelis stilo magis videtur convenire. — Vs. 33 lectionem προσθείς cur non receperit Bkkus non intelligo, quum vs. 30 praecesserit μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς.

Lib. III. cap. 1. Praeferendum esse aliud alii cognoscitur, 13 primum si alterum est stabilius et praefertur a viro sapiente. 23 Deinde species et genus accidenti praestant, 29 deinde quod per se eligitur ei quod propter aliud, b 1 quod per se causa est boni ei quod per accidens, 8 quod simpliciter bonum est ei quod non simpliciter, 13 quod rei praestantiori proprium est, 22 quod proposito fini propius et cuius finis melior, 37 denique quod per se spectatum pulchrius est et praestantius.

116 a 20 δεῖ δ' ἄγειν... Haec enim communis artis dialecticae lex est, ut non tam argumentis veris quam iis utamur, per quae evincamus quod ad defendendum nobis proposuerimus.

116 a 23 τὸ ὅπερ τόδε τι genus et speciem rei significant, quippe quae accidente (τοῦ μὴ ἐν γένει) sint potiora et praestantiora, quum in ipsa rei natura sint posita.

116 b 24 αἱρετώτερον μᾶλλον. Similia habemus 1364 b 2 καὶ τὸ φιλέταιρον εἶναι τοῦ φιλοχρήματον μᾶλλον κάλλιον, ὥστε καὶ φιλεταιρία φιλοχρηματίας. 608 b 5 τούτων δ' ἴχνη μὲν

τῶν ἠθῶν ἐστὶν ἐν πᾶσιν ὡς εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ φανερώτερα ἐν τοῖς ἔχουσι μᾶλλον ἦθος καὶ μάλιστα ἐν ἀνθρώπῳ. 725 b 32 εὐεκτικοὶ γὰρ ὄντες καὶ γινόμενοι πολύσαρκοι ἢ πιότεροι μᾶλλον ἧττον προΐενται σπέρμα. 876 a 20 μᾶλλον ὑπνωτικώτεροί εἰσιν οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων. 955 b 7 οἱ τοιοῦτοι (οἱ μικροκέφαλοι) μᾶλλον τῶν μεγαλοκεφάλων φρονιμώτεροι. 907 a 35 διὰ τί δριμύτερον ὄζει μᾶλλον τῶν ἀρωμάτων ἐπὶ τέφρας θυμιωμένων ἢ ἐπὶ τοῦ πυρός; 853 b 17 ἐὰν δὲ ἄρας τὸν πέλεκύν τις πατάξῃ αὐτῷ, διασχίζει, ἔλαττον βάρος ἔχοντος τοῦ τύπτοντος πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ἐπικειμένου καὶ πιεζοῦντος. 347 b 7 ἐν δὲ τῷ Πόντῳ ὁ μὲν νότος οὐχ οὕτως ποιεῖ εὐδίαν ὥστε γίγνεσθαι ἀτμίδα, ὁ δὲ βορέας διὰ τὴν ψυχρότητα ἀντιπεριιστὰς τὸ θερμὸν ἀθροίζει, ὥστε πλεῖον ἀτμίζειν μᾶλλον. 684 a 25 εὐρυχωρέστερα γὰρ ὄντα καὶ μείζω χώραν ἔχει τοῖς ᾠοῖς μᾶλλον. 957 b 8 ἧττον οὖν ὁρῶσιν ἀκριβέστερον. Alia ratio est eorum quae habemus 857 a 26 ὅταν γὰρ ᾖ μακρότερον (τὸ βάρος), τὰ ἄκρα σαλεύεται, ὥστε εἴη ἂν καὶ τὸν φέροντα χαλεπώτερον φέρειν μᾶλλον, h. e. ὥστε συμβαίνοι ἂν μᾶλλον αἱρεῖσθαι τὸν φέροντα καὶ χαλεπώτερον φέρειν βάρος ἢ μακρότερον, οὗ τὰ ἄκρα σαλεύεται. Cui quidem loco haud dissimilis est alius Eth. Nic. 1120 a 17 καὶ ῥᾷον δὲ τὸ μὴ λαβεῖν τοῦ δοῦναι· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἧττον προΐενται μᾶλλον ἢ οὐ λαμβάνουσι τὸ ἀλλότριον: nam etiam in his in verbo μᾶλλον latere videtur notio τοῦ βούλεσθαι vel τοῦ μᾶλλον αἱρεῖσθαι, quasi diceret Aristoteles τὸ γὰρ οἰκεῖον μᾶλλον βούλονται ἧττον προΐεσθαι, ut non probandum sit quod Zellius vocem μᾶλλον supervacaneam esse dixerit: auget enim vim eius quod pronuntiatur. Cf. 1405 b 20 διαφέρει δ' εἰπεῖν, οἷον ῥοδοδάκτυλος ἠὼς μᾶλλον ἢ φοινικοδάκτυλος, ἢ ἔτι φαυλότερον ἐρυθροδάκτυλος, ubi simplici μᾶλλον significatur τὸ βέλτιον εἶναι. Item simplici μάλιστα significatur id quod est optimum 1295 b 37 τὰς τοιαύτας ἐνδέχεται εὖ πολιτεύεσθαι πόλεις ἐν αἷς δὴ πολὺ τὸ μέσον, καὶ κρεῖττον μάλιστα μὲν ἀμφοῖν, εἰ δὲ μή, θατέρου μέρους. Quod 1453 a 16 comparativo adiicitur μᾶλλον, id facile excusatur eo quod vs. 13 praecessit μᾶλλον: nam hic locus similis est iis quos dedimus ad 14 b 30 sub fin.

116 b 27 A propositione universali ad exemplum quo illa illustretur tam subito transit, ut, quamquam priori orationis membro universalem enuntiationem expressit, tamen in apodosi

(vs. 30) relicta oratione universali exemplum exponat. Argumentatio qua utitur haec est. Si vita beata multo magis sanitate praestantior est quam sanitas eo quod sanitatem efficit, quum quanto vita beata praestantior sit sanitate, tanto etiam quod vitam beatam efficiat praestantius sit eo quod sanitatem, consequitur — ἐκ τοῦ ἀνάλογον vs. 27 (A: B = C: D, si A sit vita beata, C id quod eam facit, B sanitas, D quod eam facit), h. e. si in priori enuntiatione (in hypothesi) pro vita beata et sanitate (A et B) ea substituamus quae eandem rationem habeant (C et D) — id quod vitam beatam efficiat (C) multo magis esse praestantius eo quod sanitatem faciat (D) quam sanitatem ipsam (B) eo quod sanitatem faciat (D). Quum igitur terminus C longius superet terminum D quam terminus B, terminum C praestantiorem esse termino B consequitur.

Cap. 2. Deinde de praestantia rerum iudicandum est ex consequentibus, 16 *e numero bonorum*, 26 *e temporis opportunitate.* 35 *Deinde praestat quod omni tempore utile est*, b 3 *id cuius amissio fertur aegrius*, 10 *id quod bono propius est vel similius*, 28 *quod magis manifestum est*, *quod difficilius*, *quod incommodo liberius.* 33 *Quod simpliciter sumtum alteri praestat*, *id*, *etiam si quam optimum sit utrumque*, *praestat et vice versa*, 118 a 1 *quod cum amicis participare licet.* 6 *Quod abundat praestat ei quod necessarium est*, 16 *quod ab alio suppeditari non potest*, *quod alia re non adiecta praefertur*, *quod habere simulamus*, *id cuius defectus minus reprehenditur in homine misero*, *magis in felici.*

117 a 5 Dedimus αὑτοῖς quod Boeth. et vet. intp. habuerunt qui vertunt „sibimet ipsis": quare quod optimi codices praebent αὐτοῖς mutavimus in αὑτοῖς. Bkkus scripsit ἀλλήλοις, quod neque codicum neque intpp. auctoritate defenditur. — Item vs. 17 et 25 Boethii et vet. intp. lectionem exhibuimus cum optimis codicibus consentaneam.

117 a 21 καὶ μὴ ἀγαθὰ μετ' ἀγαθῶν ἀγαθῶν πλειόνων οὐδὲν κωλύει εἶναι αἱρετώτερα.

117 b 6 Lectio vulgaris οὐ γὰρ correctionis speciem habet, quum et praecesserit ὧν et sequatur: quare recepimus quod Boethius, vet. intp. et optt. codd. praebent. Etiam vs. 17 et 25 dedimus quod praebent Boethii versio et vet. intp.

118 a 6 *τὰ ἐκ περιουσίας* quae sint et exemplo adiecto et disertis verbis vs. 12 patefecit. Similiter τοῖς περιττοῖς (de quibus v. Biese II, 556, „die höheren geistigen Bestrebungen der Kunst u. Wissenschaft") opponuntur 1337 a 42 τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον et τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετήν. 983 b 2 εἰ δὴ λέγουσί τι οἱ ποιηταὶ καὶ πέφυκε φθονεῖν τὸ θεῖον, ἐπὶ τούτου (ἐπὶ τῆς μάλιστα καὶ καθ' αὑτὸ ἐπιστήμης) συμβαίνειν μάλιστα εἰκὸς καὶ δυστυχεῖς εἶναι πάντας τοὺς περιττούς. Cf. 480 b 27 τῶν τε γὰρ ἰατρῶν ὅσοι κομψοὶ ἢ περίεργοι, λέγουσί τι περὶ φύσεως καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξιοῦσι λαμβάνειν. De coel. 290 b 14 τὸ φάναι γίνεσθαι φερομένων ἁρμονίαν... κομψῶς μὲν εἴρηται καὶ περιττῶς ὑπὸ τῶν εἰπόντων, οὐ μὴν οὕτως ἔχει τἀληθές. Opponitur τῷ ἀναγκαίῳ τὸ περιττὸν 531 a 9: τὰ δὲ καλούμενα τήθυα τούτων πάντων ἔχει τὴν φύσιν περιττοτάτην. κέκρυπται γὰρ αὐτῶν μόνων τὸ σῶμα ἐν τῷ ὀστράκῳ πᾶν. Neque ab hac vocis significatione alienum est quod habetur 622 b 6 ἔστι δὲ καὶ ὁ ναυτίλος πολύπους τῇ τε φύσει καὶ οἷς ποιεῖ περιττός. 532 b 18 ἔστι δ' ἔνια ζῷα περιττὰ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ, ἃ διὰ τὸ σπάνια εἶναι οὐκ ἔστι θεῖναι εἰς γένος.

Cap. 3. Deinde praeferendum est quod praeditum est maxima, quae eidem speciei propria est, virtute, 29 *quod bonum reddit id cum quo coniunctum est.* 34 *Deinde ex alio casu vel ex effectu de praestantia iudicandum est,* b 1 *e diversa, quam ad aliud utrumque habet, ratione.* 4 *Deinde praestat id cuius excessus praefertur et quod nobis ipsis quam alii debere malumus.* 10 *Deinde ex adiectione et detractione iudicandum est.* 20 *Praestat quod per se eligitur ei quod ostentationis causa.* 27 *Deinde videndum est num pluribus modis conducat quod eligendum dicatur et propter quid eligatur.* 37 *Denique id quod appetitur praestat ei quod aeque appetitur ac fugitur.*

118 a 35 *καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων.* Quum aliam rem alii praestare dixerit, si idem verbum alio casu positum alteri praestet, vel si usus usui vel effectus effectui, etiam vice versa, ait, si alia res alii praestet, casum casui et effectum effectui et usum usui praestare consequitur.

118 b 2 *ἢ εἰ...*, h. e. ἢ εἰ θάτερον μεῖζόν ἐστιν ἀγαθὸν τούτου ὃ μεῖζόν ἐστι θατέρου, quod re idem est atque id quod modo dixit vs. 1, quamquam verbis differt.

118 b 4 τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον, h. e. τὸ μείζονι ἀγαθῷ ὑπερέχον τούτου οὗ ἄμφω ἐστὶν αἱρετώτερα. Unde apparet vocis μᾶλλον quae comparativo adiecta est hic aliam esse rationem quam in iis exemplis quae dedimus ad 116 b 24.

118 b 8 Boethio et codd. invitis qui habent ἕτερος Bkki lectionem retinuimus, quum exemplo adiecto probabile fiat de fortuna Aristotelem cogitavisse: namque amicitiam aliorum non nobismet ipsis, sed fortunae debere nolumus, opes fortunae debere non ignominiosum existimamus.

118 b 12 τὸ κοινόν, intell. τοῦτο ᾧ προστίθεται ἄμφω. Non locum habet, ait, quod diximus (e duobus id esse praestantius, quod, si utrumque cum alia re coniungatur, hanc praestantiorem reddat, quam si alterum cum ea coniunctum esset), si id, quocum utrumque coniungitur, altero ita uti potest, ut ipsum melius fiat, altero vero non potest. — Vs. 14 punctum posuimus ante οἷον, ne quis exemplum quod adiicitur ad exceptionem pertinere putet: nam non quae proxime antecedunt, sed quae dixit vs. 10 exemplo illustrantur. — Vs. 15 ut legatur συνδυαζόμενος quod Bkkus dedit sensus postulat, nisi forte pro eo quod codd. praebent συνδυαζόμενον scribendum est συνδυαζομένων, coll. iis quae diximus ad 19 b 37. — Quae leguntur vs. 21 sq. ea Buhlius „aperte corrupta" dixit, quamquam et sana sunt et ad intelligendum facillima.

118 b 30 τῶν δ' αὐτῶν (intell. τῶν πρὸς ἃ χρήσιμά ἐστιν) ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, h. e. ἀμφοτέρων δὲ πρὸς ταὐτὰ ὄντων χρησίμων.

118 b 35 Quamquam Boethius, vet. intp. et optt. codd. lectionem ἀρετῶν praebent, tamen Bkkum secuti dedimus αἱρετῶν, quod sensus requirit. Absurdum enim esset, si diceretur: „Magis fugiendum est quod virtutem magis impedit, sicut morbus et voluptatem et virtutem magis impedit quam deformitas". Deinde etiam ex iis quae praecesserunt apparet legendum esse αἱρετῶν: nam quum dixerit τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν αἱρετώτερον, vice versa dicendum est τὸ μᾶλλον τοῦ βελτίονος ἐμποδιστικὸν φευκτότερον: virtus autem exemplo est, quo utraque sententia illustratur.

***Cap. 4.** Si comparatio tollitur in iis quae adhuc exposuimus, per eosdem locos aliquid eligendum vel fugiendum esse demonstratur.*

119a6 ὅσα τοιαύτην... quaecunque gradum admittunt, qui et augeri possit et minui. Idem quod hoc loco iam habuimus 115b3. — Quae sequuntur ἐπ' ἐνίων γὰρ... aliquid reticuisse Aristotelem produnt; nam his verbis non exprimi causam eorum quae proxime antecesserunt facile intelligitur: quare oratio sic supplenda videtur: *οὐκ ἐπὶ πάντων δ' ἔχει οὕτως· ἐπ' ἐνίων γὰρ...*, h. e. quamquam non omnia quae eligenda vel fugienda sunt ita comparata esse debent, ut gradum admittant qui augeri possit et minui; sunt enim quae eligenda esse statim apparet, si inter se conferantur, ut, si hoc colligere velimus, non opus sit eo argumento quod modo habuimus (vs. 4), quo a comparativo gradu ad positivum progredimur. Simile est quod habemus 122b39, ubi ante *ἀεὶ γὰρ...* mente intelligendum est *τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἀεὶ γὰρ...*

Cap. 5. Quidam loci ex iis quos habuimus etiam magis universales faciendi sunt.

Ut propositiones universales quae subsequuntur facilius intelligantur, adscribamus eos locos, unde nati sunt ii quos hic tradit: cf. igitur 116b10 ad vs. 16, 118a29 ad vs. 17 — verba *ᾗ ᾧ ἂν ὑπάρχῃ* uncinis inclusimus; nam quid sit *τὸ ἔχον* tam clarum est, ut tali interpretatione non indigeat. Accedit quod et in codd. et in versione Boethii et vet. intp. abest particula *ᾗ*, unde verba *ᾧ ἂν ὑπάρχῃ* in margine prius adscripta postea adiecta ista particula in contextum migravisse probabile fit — 118b1 ad vs. 20. Ei loco quem habemus vs. 21 nullus est similis eorum qui praecesserunt: nam si eum transferas ad *τὸ αἱρετόν*, sic se habebit: *εἰ τὸ μὲν αἱρετοῦ αἱρετώτερον, τὸ δὲ μὴ αἱρετοῦ αἱρετώτερον, καὶ ἐκεῖνο τούτου ἔσται αἱρετώτερον*. Deinde cf. 118b10 et 16 ad vs. 23 sq., 118b27 ad vs. 26.

***Cap. 6. Eosdem locos quos lib. II. et III. exposuit etiam in problemata particularia quadrare et qui maxime iis accommodandi sint et quomodo, ostendit.* 120b6 *Propositio indefinita non nisi uno modo redarguitur, duobus probatur*, 20 *definita particularis duobus modis vel etiam pluribus refellitur*. 32 *Alii quidam loci qui utiles sint iis qui de problemate particulari disputent*.**

119 b 18 *εἴ τι τῶν ἐκ θατέρου γένους μᾶλλον τῶν ἐκ θατέρου ἐστὶ τοιοῦτο, ἐκείνων δὲ μηδέν ἐστιν, οὐδ' ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον.*

119 b 38 *οὐχ ὑπάρχει τινί*, h. e. *τινὶ οὐχ ὑπάρχει*, sicut habuimus a 36 *οὐδὲ τινὶ* pro *καὶ τινὶ οὔ*: cf. quae diximus ad 24 a 19.

120 a 3 *ὁ ὑποτιθέμενος*, h. e. *ὁ ἀξιώσας τὴν ὑπόθεσιν* (v. 119 b 35) *καὶ διὰ ταύτης περαίνων*, de quo quidem usu v. quae diximus ad 72 a 15.

120 a 6 Etiam in sequentibus de particulari problemate solo agitur: nam indefinita propositio idem valet quod particularis (17 b 36).

120 a 27 *θέσιν ἐπὶ πλεῖον διορισθεῖσαν* eam dicit, in qua notio eius quod orationi subiectum est etiam accuratius et arctius circumscribitur quam in iis propositionibus quas habuimus vs. 22 et 24.

120 a 32 Loci qui sequuntur satis ostendunt quam verum sit quod diximus ad 113 a 20 sub fin. Nam quae hic de propositionibus particularibus dicuntur, eadem iam continentur iis quae habuimus de universalibus 109 b 13. Cum 120 b 1 cf. 111 b 5. Deinde notandum est, quod etiam id ipsum quod dicit vs. 32 eo contineri videtur quod habetur vs. 34, nisi verba *ἐν οἷς ὑπάρχειν* vs. 33 ita accipienda dicas, ut non significent alterum inesse in altero, sicut species in genere insit, sed *ὡς ἐν ὑποκειμένῳ θατέρῳ* (cf. 1 a 24), quamquam de iis quae sint in alio *ὡς ἐν ὑποκειμένῳ* nihil dixit libro II. 109 b 13 sqq., ad quem locum Aristotelem respicere apparet adiectis verbis *καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν*. At verum discrimen in eo est, quod *τὰ καθ' ἕκαστα* vs. 32 sunt res singulae quae sub sensus cadunt, *τὰ ἄτομα* vero vs. 35 intelligenda sunt *τὰ ἄτομα εἴδει*, quae etiam 109 b 16 et 21 simpliciter dicuntur *ἄτομα*.

120 a 35 *ἄν τε γὰρ*... Namque, ait, qui propositionem particularem refellere velit, universalem quae ei repugnet inductione facta probare debet, ita ut multis prolatis quae cum ea consentanea sint propositionem universalem ipsam, quam efficere velit, ab adversario sibi dari aut cur non concedenda sit, exponi postulet. — Lectionem *καθάπερ εἴρηται πρότερον* et codices praebent et Boethius et vet. intp., qui vertunt: „sicut prius dictum est". — Vs. 38 *ἔτι ἐφ' ὧν*..., h. e. *ἔτι ἐφ' ὧν ἔστι διελεῖν τὸ συμβεβηκὸς εἰς τὰ ἄτομα ἢ*

εἴδει ἢ ἀριθμῷ, ἐπὶ τούτων διαιρετέον καὶ σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει ᾧ εἴρηται ὑπάρχειν.

Lib. IV. cap. 1. Generis loco usurpatur quod revera non est genus, si non praedicatur de omnibus quae in eadem specie sunt cum eo de quo praedicatur, 21 *vel si non coniunctum est cum natura eorum quae ei subiecta dicuntur*, 30 *vel si accidentis definitio generi convenit;* 36 *deinde si eadem divisio non simul complectitur genus et speciem*, 121 a 10 *si definitio eius quod in genere inest (speciem intell.) de genere praedicatur*, 20 *si de quo species praedicatur, de eo non praedicatur genus*, 27 *si quod genere continetur nulli speciei subiectum est*, b 1 *si quod generi subiectum est genere ipso latius patet aut ambitum aequalem habet*, 5 *si quae in eadem specie non in genere insunt.*

120 b 13 *στοιχεῖα*, de quibus v. quae diximus ad 14 a 39 et ad 84 b 21 coll. Top. I. c. 6 init., schol. nostra ad 121 b 11.

120 b 14 *αὐτῶν δὲ τούτων*, h. e. *τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον*, quod non adiicerem, nisi Alexandrum etiam de definitione haec dicta putavisse viderem.

120 b 16 *τῷ λεχθέντι*, h. e. *οὐ ἀποδέδοται τὸ γένος*. — Vs. 17 *καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος*. Nam quod accidens est, id non simul de omnibus quae eidem generi subiecta sunt, praedicari debet.

120 b 26 Aliud argumentum affert cur *τὸ κινούμενον* non sit genus animae: alterum enim, ait, in alia categoria inest quam alterum; quod quidem argumentum copiosius exponitur vs. 36.

121 a 13 cf. 3 a 38 — b 9 coll. 121 b 12 et 122 b 9.

121 a 29 Quod nulla specie continetur, id neque genere continetur, exceptis iis quae species sunt proximae generis: nam primae species, in quas genus dividitur, solae ex omnibus alii speciei non subiectae in genere insunt.

121 a 36 Quae uncinis inclusimus explicationis gratia in margine adiecta postea in contextum ipsum videntur transposita esse. Bkkus particula *οὐδὲ* deleta dedit *τὸ τῆς* pro *τῶν τῆς* ex coniectura, quod audacius factum est. Accedit quod lectio Bkki hac difficultate laborat, quod, quum motus non una sit species, sed plures, ut sensus exiret quem ille voluit, dicendum erat *τῶν ὑπ' εἶδός τι τῆς κινήσεως ὄντων* vel *τῶν ὑπὸ τὰ εἴδη τὰ τῆς κινήσεως ὄντων*. Quare haec omnia,

quae et Alexandrum (v. schol. 278 b 43) et Boethium sic legisse constat ut nos uncinis circumscripta exhibuimus, aliena manu adiecta videntur, praesertim quum etiam Alexander haec ἐκ παραλλήλου dicta esse putaverit cum iis quae proxime antecesserint. Boethius: „neque individuorum neque eorum quicquam quae sub specie motus sunt", vet. intp. Goth.: „neque individuorum aliquid quae sub specie motus sunt".

121 b 2 οἷον, intell. εἰ τὸ ὂν ἔφησε γένος τοῦ δοξαστοῦ.

121 b 9 Coniicio legendum esse ὑπ' ἄλληλα sicut vs. 35, 107 a 19, 29 al.: recte enim Pacius vertit: „si primum et principium alterum sub altero positum sit", quamquam retinuit lectionem vulgarem.

Cap. 2. *Deinde videndum est num etiam aliud sit eiusdem rei genus.* 122 a 3 *Investigandum in quo genere genus ipsum insit*, 31 *num cum quorum natura coniuncta sit notio speciei, cum eorundem natura etiam generis notio sit coniuncta*, b 7 *num generis definitio praedicetur de specie et de iis quae speciei subiecta sint*, 12 *num differentia pro genere sumta sit*, 18 *vel pro specie;* 25 *num quod genus perhibeatur speciei*, 37 *vel quod differentia sit speciei*, *vel quod genus sit differentiae subiectum esse dicatur vel genus differentiae loco positum sit;* 123 a 11 *num nulla generis differentia de specie praedicetur vel species natura prior sit genere*, *vel genus aut differentia non necessario cum specie coniuncta sit.*

121 b 34 Etiam si concedatur duo interdum esse eiusdem rei genera, tamen aut alterum alteri subiectum sit aut utrumque eodem genere contineatur necesse est. Quare quamquam interdum quidem concedere debeamus adversario duo esse genera rei de qua agatur (quippe quod nihil absurdi habeat), tamen videndum erit num neque alterum in altero neque utrumque in eodem genere insit: quorum neutrum si locum habere probaverimus, simul genus rei quod posuit adversarius, non recte constitutum esse demonstratum erit.

121 b 36 τῶν ἀναγκαίων. Sic dicit 1371 a 35 τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ εὖ πάσχειν τῶν ἡδέων. 1294 a 1 δοκεῖ δ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ μὴ εὐνομεῖσθαι τὴν ἀριστοκρατουμένην πόλιν. 242 b 32 τούτων δ' ἑκάτερον τῶν ἀδυνάτων. 1287 b 22 περὶ ὧν γὰρ βουλεύονται νομοθετῆσαι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Plenius dicit 1291 b 9 μὴ γὰρ ἓν τῶν ἀδυνάτων ἢ πόλιν ἄξιον

εἶναι καλεῖν τὴν φύσει δούλην. Item 1332 b 32, 1340 b 24, 406 a 2, de coel. 271 b 4 *ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν*. Eundem genitivi usum habemus 1372 b 37 *οἱ τοιοῦτοι γὰρ οὔτε προαιροῦνται, φοβούμενοι τοὺς κριτάς, οὔτε δύνανται πείθειν· ὧν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσιν*. 929 a 28 *ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐν τοῖς ἀλφίτοις ἐξατμίζεται τοῦ ὕδατος*. 955 b 27 *αἱ δὲ ἄλλαι ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι τῶν ὑφ' ἡμῶν ποιητῶν εἰσίν, ὁ δὲ νοῦς τῶν φύσει*. 223 b 13 *ἐπεὶ δ' ἐστὶ φορὰ καὶ ταύτης ἡ κύκλῳ...* 1290 b 14 *ὀλίγοι ὄντες πολλῶν*. Eadem genitivi ratio est 114 b 18 et 176 b 4, quam per ellipsin explicandam esse quum ex iis patet quae modo adscripsimus tum maxime ex iis quae legimus 389 b 24 *ἐπεὶ δὲ περὶ τούτων διώρισται, καθ' ἕκαστον λέγωμεν τί σὰρξ ἢ ὀστοῦν ἢ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοιομερῶν* (intell. *ὁτιοῦν*). 1386 a 2 *καὶ ὅλως δὴ (πάντας οἰήσεται ἀξίους εἶναι κακοῦ) ὅταν ἔχῃ οὕτως ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ* (intell. *τινί*, quod in simili constructione adiectum est 1385 b 18. 1297 b 31 *δημοκρατία τε γὰρ οὐ μία τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων* (intell. *πολιτειῶν ἑκάστη*) *ὁμοίως*. Cf. 669 a 10, ubi ad genitivum *τῶν πεζῶν* repetendum est *ἔνια* ex eo quod praecessit *πολλὰ τῶν ζῴων*: sequitur enim vs. 12 *τῶν ἐν τῷ ὑγρῷ ἔνια*). Substantivum quod praecessit repetendum est ad genitivum explicandum 491 a 2: *ἔχει δὲ ῥαφὰς τῶν μὲν γυναικῶν* (intell. *τὸ κράνιον*) *μίαν κύκλῳ, τῶν δ' ἀνδρῶν τρεῖς εἰς ἓν συναπτούσας*. Similiter explicandum est quod legitur 134 b 24. Alia ratio genitivi est 383 a 6 *ὅσα μὲν οὖν ἐστὶν ὕδατος, οὐ πήγνυται ὑπὸ πυρός*. 384 a 1 *οὐ μόνον διότι γλίσχρον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀέρος ἐστίν*. Ib. 8 *ὥστε ὅσοις λείπεταί τι, τοῦτο γῆς*. 385 b 6 *μαλακτὰ δ' ἐστὶ τῶν πεπηγότων ὅσα μὴ ἐξ ὕδατος, οἷον κρύσταλλος (πᾶς γὰρ κρύσταλλος ὕδατος), ἀλλ' ὅσα γῆς μᾶλλον*. 435 a 25 *καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὀστοῖς καὶ ταῖς θριξὶ καὶ τοῖς τοιούτοις μορίοις οὐκ αἰσθανόμεθα, ὅτι γῆς ἐστίν*. Quibus quidem exemplis haud dissimile esse videtur quod habetur 963 b 29 *διότι λεπτῶν πόρων εἰσὶν (οἱ ὀδόντες), ἐν οἷς μικρὸν τὸ θερμόν*.

122 a 15 et 18 *ἄν περ κατηγορῆται* addidit, quia ultimae species (*τὰ ἄτομα εἴδει*) non praedicantur de prioribus: quare si speciei, cuius genus quaeritur, aliae species subiectae sunt, non omnes species quae ex eadem divisione natae sunt (*ἐκ*

τῆς αὐτῆς συστοιχίας) de illa praedicari poterunt, sed non nisi eae quibus ipsa subiecta est.

122 a 19 δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον. Nam inductione facta in arte dialectica probanda sunt omnia, quorum vera demonstratio certis scientiae principiis nixa, quum subtiliorem quandam et reconditiorem doctrinam requirat, a disserendi arte aliena esse debet.

122 a 20 οὐκ ἀπόχρη... Nam etiam si summum genus de specie, de cuius genere proximo dubitatur, praedicatur, non consequitur genus proximum recte constitutum esse, quum omnia, in quae prima summum genus dividatur, de iis praedicentur, de quibus summum genus ipsum. Sit summum genus *A*, quod dividatur in genera proxima *B*, *B'*, *B''*... Iam si *A* praedicatur de specie *C*, incertum manet utrum *B* an *B'* an *B''* praedicetur de *C*.

122 b 28 cf. quae diximus ad 4 b 20. — Vs. 33 omisimus cum editionibus plerisque et Boethio verba ἡ φορά, quippe quae facile intelligantur. Vet. intp. transposita habet, adiecit enim vs. sq. post λέγεται.

123 a 8 οὕτω δ' ἀποδοθέντος, intell. ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς πρότερον inde a vs. 37.

Cap. 3. Genus non recte constitutum est, si quod generi subiectum est vel contrarium participat vel quodcunque cum genere ipso coniunctum esse non potest, 27 *si species et genus non eodem sensu dicuntur,* 30 *si generis una sola est species,* 33 *si genus non sensu proprio accipitur.* b 1 *Pluribus modis idem probari potest, si quid speciei contrarium est.* 124 a 1 *Genus recte constitutum esse, si quid speciei contrarium est, tribus modis probatur.* 10 *Ex iis quae ab eodem verbo derivantur argumenta petuntur et ad probandum et ad redarguendum utilia.*

123 a 27 Videndum est num genus voce ambigua exprimatur, ut, quum praedicetur de specie, non eo semper sensu accipi debeat, quo quod in speciei natura positum sit declaretur: nam genus non solum de nomine speciei, sed de specie ipsa praedicari et cum eius natura coniunctum esse debet (v. quae diximus ad 1 a 1 et 6). — Vs. 28 τοῖς εἰρημένοις v. lib. I. c. 15.

123 b 20 τῶν μὲν... Lucem affert huic loco quod habuimus

12 a 22, unde patet ὡς ὑποκείμενον ἀνὰ μέσον hic dici id, quod duabus rebus contrariis ita interiectum sit, ut res quaedam esse videatur quae per se sola constet διὰ τὸ εὔπορον εἶναι ἑνὶ ὀνόματι αὐτὸ ἀποδοῦναι.

123 b 24 εἰ τὸ ἐναντίον, intell. τῷ εἴδει, nam de hoc solo hic agitur.

123 b 32 recepimus lectionem quam Boethius, vet. intp. et edd. prr. habent; altera enim correctionis speciem habet quae facta videtur, ut verba ἀρετῇ κακίᾳ καὶ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ iis similiora essent quae praecesserunt. — Vs. 35 πᾶσα ante γὰρ ex contextu eiecimus, quum et sensum turbet (nam quod de omnibus valet, idem de singulis non praedicari numquam poterit, ut, si omnis valetudo morbo esset contraria, item etiam singulae singulis contrariae esse deberent) et in versione Boethii et vet. intp. desit et in edd. prr. Adiectum autem videtur ab iis qui priorem enuntiationis partem alteri respondere vellent πᾶσα ὑγίεια — τὶς νόσος, quamquam apparet in verbis ἁπλῶς πᾶσα aut pleonasmum quendam inesse aut (quum e. g. νόσος ἁπλῶς non significet coniunctas morbi species omnes, sed universalem generis „morbi" notionem quae per se spectetur) repugnantiam.

Cap. 4. Alia argumenta petuntur ex similitudine. 35 *Quomodo de genere disputandum sit exponitur, si id quod speciei opponatur vel privatio sit vel* (b 7) *quod repugnet vel* (15) *relatione exprimatur; namque si species refertur ad aliud, item etiam genus.* 23 *Species, genus et reliqua genera in quibus insunt referri debent ad idem.* 35 *Eodem casu proferri debet id ad quod referuntur.* 125 a 5 *Etiam si convertuntur, casus idem manere debet.* 14 *Quot modis species refertur ad aliud, totidem etiam genus et vice versa.* 25 *Genus eius quod refertur ad aliud oppositum esse debet generi eius ad quod refertur.* 33 *Denique si genus et species ad aliquid relata dicuntur, eandem rationem habere debent ad ea quibus inhaerent.*

124 a 35 Si speciei opponitur privatio, genus non recte constitutum esse primum colligitur, si etiam privatio speciei in eodem genere inest, in quo species ipsa: nam species et privatio aut nullum genus commune habent aut certe genera proxima (quae hic appellat ἔσχατα, quippe quae quam proxime accedant ad τὰ καθ' ἕκαστα), quibus continentur, di-

versa sunt; deinde, ubi et generi et speciei privatio opponitur, si speciei privatio ad generis privationem non eandem rationem habet quam species ad genus.

124 b 7 *ἀνάπαλιν* v. 113 b 16.

124 b 10 recepimus lectionem difficiliorem codicum et vet. intp. lat. auctoritatem secuti, quamquam Boethio invito. Quae quomodo explicanda sit dubium esse non potest coll. iis quae diximus ad 47 b 26. Namque alterum *γὰρ* post *ἀδύνατον* non causam indicat, sed explicandi vim habet (nämlich), nisi quis ante *ἀδύνατον γάρ* mente intelligendum putet *τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται. ἀδύνατον γὰρ* ... coll. iis quae diximus ad 119 a 6.

124 b 24 *κατὰ τὸ γένος*, quatenus genus de specie praedicatur et cum eius natura necessario coniunctum est.

125 a 6 *ἀντιστρέφει*. De conversione *τῶν πρός τι* cf. 6 b 27. Notandum est quod *τὸ ὁμοίως ἀντιστρέφειν κατὰ τὰς πτώσεις* non significat, cum eodem semper casu coniunctum esse debere id quod convertatur (*ἐπιστήμη*) atque id cum quo convertatur (*τὸ ἐπιστητόν*), quod non semper verum esse dixit 6 b 33, sed speciem conversam cum eodem semper casu coniungi debere cum quo genus conversum coniungatur, quod patefecit exemplo *ἐπιστήμης* et *ὑπολήψεως*.

125 a 25 Quod 124 b 1 de *ἕξει* et *στερήσει* habuimus, idem etiam dicendum est de iis quae sunt *πρός τι*.

125 a 38 *οἷον ἐνδέχεται ἐπιστήμην εἶναι ἐν ἐπιστητῷ, εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχή*. Nam sic haec intelligenda esse aperte docent quae leguntur b 4: quare reiicienda est lectio quam vertunt Boeth. et vet. intp., qui pro *ἡ ψυχή* vs. 39 habuerunt *ἐν ψυχῇ*.

125 a 40 *οὐκ ἀναγκαῖον δ' ἐν ἐπιστητῷ εἶναι τὴν ἐπιστήμην· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ἢ ἐν ἐπιστητῷ* (h. e. *ἐν οὐκ ἐπιστητῷ*, in animo qui cognitionem sui habeat nullam) *τὴν ἐπιστήμην ὑπάρχειν*. Apparet inde non probandum esse quod coniecit Alexander schol. 281 b 22.

125 b 5 Quum tres fecerit ordines *τῶν πρός τι*, considerandum dicit, si de genere disputetur, num genus et species non eidem ordini adnumerandae sint, sed diversam habeant rationem ad ea quibus inhaereant (*ἐάν τις θῇ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον*). — Articuli *τὸ* post *εἰς* adiecti eadem fere ratio est quam habemus 189 b 23, quem locum adscripsimus ad 10 b 10 coll. iis quae diximus ad 3 a 21 sub fin.

125 b 11 οὐδὲν γὰρ διαφέρει, intell. πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. Argumentatio eadem manet, sive genus sive accidens dictum est alterum alterius.

Cap. 5. Deinde peccant in genere constituendo qui pro habitu actum (20) *vel facultatem sumunt* (28) *vel pro genere quod quomodocunque speciei sit consequens.* 126 a 3 *Genus et species in eodem inesse vel fieri debent.* 17 *Species genus participare debet simpliciter, non quodammodo.* 26 *Peccant qui pro genere speciei partem sumunt,* 30 *qui quod malum* (b 4) *vel quod per se bonum est in facultate ponunt,* 7 *qui uni generi subiiciunt quod in pluribus est,* 13 *qui differentiam generis loco et genus differentiae loco collocant,* 34 *qui id quod afficitur affectionis genus faciunt.*

125 b 32 τῇ ὀργῇ ἕπεται πρότερον ἡ λύπη, v. 117 a 11. Quare irae natura non exprimitur (ἁπλῶς) doloris notione, sicut genere speciei natura definiri debet. Nam quamquam eum qui irascatur dolore antea affectum esse sequitur, ut dolor sit irae causa, tamen dolor non est genus irae, quia genus, quamquam speciei semper est consequens, tamen ex ea elici, sicut ex effectu causa unde fluxit effectus, nunquam potest: nam generis et speciei alia utique est ratio quam causae et effectus. — Vs. 35 dedimus ταὐτὰ pro ταῦτα, quae saepius in codd. confusa sunt (cf. quae diximus ad 16 a 6 sub fin.): nam ταὐτὰ sensui magis convenire videtur, quum exemplum de quo dicturus est iam commemoraverit vs. 29, ut nihil novi adiiciat (quod si fieret, alteram lectionem praeferendam putarem), sed id exponat quod ab initio indicavit, cuius eadem ratio est atque eius exempli quod modo expositum est.

125 b 37 οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἔτι διαμένειν τὶ τὸ αὐτό, ἄν περ ἐκ τοῦ εἴδους μεταβάλῃ εἰς τὴν ἀντίφασιν, οἷον πίστις εἰς ἀπιστίαν, ὥστ' οὐχ ἡ αὐτὴ ὑπόληψις ὁτὲ μὲν πίστις ἔσται ὁτὲ δὲ μή. Desideramus in his quod alias admirari solemus Aristotelis ingenii acumen. Namque saepissime fit, ut idem genus contrarias species complectatur (cf. 123 b 3 sq.): videntur igitur et πίστις et ἀπιστία species ὑπολήψεως esse posse. τὸ γὰρ μὴ ἀριθμῷ ταὐτὸ ὂν ἀλλὰ γένει ἐκ τοῦ εἴδους μεταβαλεῖ εἰς τὸ κατ' ἀντίφασιν ἀντικείμενον, ὥστ' ἡ αὐτὴ τῷ γένει οὖσα ὑπόληψις ὁτὲ μὲν πίστις ἔσται ὁτὲ δ' ἀπιστία.

125 b 40 Negligentius dixit τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν,

quum ei qui evincere velit ὑπόληψιν fidei genus esse, dicendum sit ἐξ ἀνάγκης τὸν πιστεύοντα καὶ ὑπολαμβάνειν.

126 a 21 μετέχεται. Sic 129 a 14 sq. προστάττεται.

126 a 32 Veram lectionem quam Boethius, vet. intp. et optt. codices praebent restituimus. Verbum κλέπτειν deleverunt, opinor, qui definitionem κλέπτου hic proponi putarent, quippe in qua eadem voce uti non liceret. At primum quidem verbum κλέπτειν hoc loco ita accipi posset, ut non esset furari, sed dolo uti vel clam aliquid agere, ut verba τὸν δυνάμενον ... κλέπτειν et ad sophistam et ad calumniatorem et ad furem pertinerent, aut, etiam si de fure solo dicta essent, certe non offenderet, quod de calumniatore et sophista nihil adiectum esset, quum uno exemplo res satis illustraretur. Deinde vero hic non id agit Aristoteles, ut furis definitionem det, sed ut exemplo proposito doceat quomodo fiat, ut facultas interdum pro mali genere habeatur: quare quod dicit est hoc: οἷον κλέπτην τίθησι οὐ τὸν κλέπτοντα ἀλλὰ τὸν δυνάμενον κλέπτειν. Unde apparet definitionem furis hic non proponi, ut nulla causa sit, ob quam verbum κλέπτειν non ferendum sit. Nostram lectionem etiam Alexander habuit (schol. 282 a 17).

126 b 20 Dedimus γένη quod et codd. et Boethius et vet. intp. habent.

126 b 24 καθίσταται τῇ θαυμασιότητι ἡ ὑπερβολή, ὥστε καὶ ἡ ἔκπληξις. — Quod vs. 29 addunt codd. *ABCc*, quum in Boethii versione desit, Bkkum secuti omisimus.

127 a 3 Boethius et vet. intp.: „rursus si passionem cuius est passio, illius genus dicit", quam lectionem probarem, nisi et codicum auctoritas et exempla quae sequuntur adversarentur. Locus quem hic habemus verbis differt ab eo qui proxime antecessit, re idem est.

127 a 6 ὥστ' οὐχ, ὡς τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται ὁ ἀὴρ τοῦ πνεύματος. De hac demonstratione idem dicendum est quod observavimus ad 125 b 37: quod Aristoteles, licet non perspexit, tamen videtur sensisse, quum adiecerit ea quae legimus vs. 9.

127 a 10 τὸ τοιοῦτον, h. e. τὸ τοῦ πάθους εἶναι γένος τὸ πεπονθός. — Vs. 11 verba καθ' ὧν...γένος explicationis gratia addita sunt: οὔτι κατὰ πάντων ἤγουν οὐκ ἀποδεκτέον κατὰ τούτων καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ ἀποδοθὲν γένος.

***Cap. 6.** Videndum est num ei quod genus perhibeatur species subiectae sint nullae*, 26 *num quod omnium sit consequens pro genere vel differentia sumtum sit*, b 1 *num genus in specie inhaereat*, 5 *num ei non synonymum sit*, 8 *num species melior non in meliore genere insit*, 18 *num, si genus gradum admittat, item etiam species*, 26 *num quod maiore vel eodem iure genus dicatur non sit genus.* 37 *Quod* vs. 18 *habuimus non nisi ad redarguendum utile est, id vero quod* vs. 26 *etiam ad constituendum.* 128 a 13 *Genus constituendum est id quod plures species complectitur cum quarum natura coniunctum est.* 20 *Quomodo genus a differentia distinguendum sit.* 30 *Colligendum est e nomine et ex iis quae ab eo derivantur quid pro genere sumendum sit.* 38 *Denique videndum num alterum alterius sit consequens, ita ut non convertantur.*

127 a 28 Si quis τὸ ὂν pro genere sumsit, omnia huic generi subiecta sint necesse est: nam τὸ ὂν praedicatur de omnibus. Quare quum τὸ ὂν latissime pateat et omnia complectatur, sicut genus species et individua, etiam τὸ ἓν species esse debebit τοῦ ὄντος. Quod si conceditur, de iisdem et genus et speciem praedicari consequitur (de omnibus enim et τὸ ὂν et τὸ ἕν), ut alterum altero non latius pateat, quod absurdum est.

127 b 18 Alterum orationis membrum, quod promittit particula μέν, priore repetito sequitur vs. 37. Cf. quae collegimus ad 61 a 19.

128 a 31 Lectionem quam Bkkus exhibuit, quum codicum auctoritate destituta sit, reiecimus, quamvis speciosa sit coniectura; nostram Boethius et Alex. (schol. 283 b 8) videntur habuisse. Eandem edd. prr. et plurimi codd. praebent. Vox τι vs. 31 adiecta videtur in codd. *BC* propter ea quae sequuntur ἐπιστήμη τις. Ne quis verba male coniungat, minus accurate haec ab Aristotele expressa esse monemus: nam quae particula καὶ minus arcte coniunxit revera ita connexa sunt, ut alterum alterius rationem reddat: nam collatis iis quae proxime sequuntur apparet dicendum fuisse ἐπεὶ δὲ δοκεῖ, εἰ τὸ μουσικόν, ᾗ μουσικόν, ἐπιστῆμόν ἐστι, καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τις εἶναι...

128 a 35 οἷον εἰ βούλει κατασκευάσαι τὴν ἐπιστήμην ὅπερ πίστιν εἶναι σκοπεῖν δεῖ...

Lib. V. cap. 1. *Quod proprium est aut per se et semper aut ad aliquid relatum et aliquando proprium dicitur.* 22 *Quod refertur ad aliud duobus vel quattuor modis impugnari potest.* 34 *De discrimine eius quod per se et quod relatum ad aliud, eius quod semper et quod aliquando proprium dicitur.* 129 a 6 *Quod refertur ad aliud, id aut semper aut plerumque proprium est.* 17 *Disputantibus maxime est quaestio de eo quod per se proprium est et quod semper et quod refertur ad aliud.*

128 b 27 Nostram lectionem Boethius, vet. intp. et edd. prr. habent omnes, ut quod Bkkus dedit *κινοῖ τὸ* mendum esse videatur, coll. 134 a 7, 13, 16. — Quod dedimus vs. 33 *κείμενον*, id sensus postulare videbatur: nam *τὸ κείμενον* est *τὸ τεθέν*, *ἡ θέσις*, *τὸ ἀποδοθὲν ἴδιον*. Boethius vertit: „quod propositum est", vet. intp.: „quod positum est".

129 a 22 Ad verba *πρὸς πολλὰ* mente intelligendum esset *τοὺς λόγους ποιοῦντα* s. *τῶν λόγων γινομένων* (hoc enim vel aliud quid huiusmodi elici posset ex iis quae antecesserunt *οἱ λόγοι γίνονται πρὸς ταῦτα*), si Aristotelem ipsum hoc in mente habuisse verisimile esset. Nam *πρὸς πολλὰ* est „multarum rerum ratione habita, in vieler Beziehung, aus vielen Gesichtspunkten", coll. iis quae diximus ad 50 a 11. — Docet autem hic cur in sequentibus agatur de eo quod per se et semper proprium sit praetermisso eo quod aliquando proprium sit et quod relatum ad aliud, quippe quorum alterum (vs. 28) non sit argumentum artis dialecticae proprium (*λογικόν*), alterum vero (vs. 32) numerandum sit in accidentibus. — Vs. 28 delevimus verba *οὐκ ἐν ἄλλοις ἢ* quae neque Boethius habuit qui vertit: „quod vero aliquando ad aliud quod nunc dicitur tempus consideramus", neque vet. intp. cod. Goth. qui habet: „quod vero quando ad id quod nunc dicitur tempus tempus (sic) consideramus", neque intp. anonymus videtur legisse, cuius verba dedit Brandis schol. 283 b 46.

Cap. 2. *Proprietas rei, nisi et quid sit et* (13) *quo iure de ea praedicetur re ipsa sit manifestius, male constituta est.* 22 *Iisdem argumentis utendum est, ut proprietatem recte constitutam esse doceatur.* 30 *Deinde videndum est num quid ambigui habeat quod rei proprietatem exprimat,* 130 a 15 *num ambiguum sit id cuius proprietas constituatur,* 29 *num idem plus semel dictum sit,* b 11 *num in proprietate aliquid insit*

quod commune sit omnibus, 23 *num plura quae rei propria sint comprehendantur.*

129 b 1 πρῶτον μὲν ... cf. 132 a 22—24.

129 b 3 Magentenus (v. schol. nostra I. p. 72) habuit lectionem codicis *B* γνωριμώτερον. Interpretationem autem quam ille proponit falsam esse facile intelligitur: nam sententia haec est: ἔστιν ἓν μὲν τοῦ μὲν μὴ καλῶς εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων, τοῦ δὲ καλῶς, εἰ διὰ γνωριμωτέρων. Ei vero quod incepit per ἓν μὲν ... respondet quod sequitur vs. 13 τὸ δ' ...

129 b 15 Veram lectionem solus habet cod. *q*: hanc enim et Boethius et vet. intp. praebet, qui vertunt: „sed huic inesse notius esse", et sensus requirit. Nam quod Aristoteles dicit est hoc. Non solum quae sit rei proprietas quae constituta est, sed etiam de re ipsa eam praedicari s. cum re ipsa eam coniunctam esse clarius nobis esse debet et certius quam quid sit res cuius proprietas constituitur. Quem sensum tolerabilem habeat Bkki lectio equidem non intelligo. Quod editiones priores exhibent idem exprimit quod nostra lectio, sed aliis verbis: namque habent ἀλλὰ καὶ τῷδ' ὑπάρχειν γνωριμώτερον εἶναι. — De collocatione verborum ὁ μὴ γὰρ cf. 167 b 16 et quae habuimus ad 4 b 22.

129 b 17 ὁποτέρου τούτων συμβάντος, h. e. τοῦ εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστι τοῦ πράγματος ἢ τοῦ εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστιν ὅτι αὐτῷ ὑπάρχει. Alterius rei exemplum dedit vs. 9, alterius exemplum sequitur vs. 18.

129 b 24 τῶν γὰρ ... Explicat cur in antecedentibus adiecerit κατὰ τοῦτο. Cf. quae dixit Alexander in schol. 287 a 7 coll. ib. vs. 34, ubi pro verbis οὐ γὰρ ... ἴδιον legenda sunt verba quae habemus vs. 24 ἔσται γὰρ καλῶς ... ἴδιον; nam de his Alexandrum loqui apparet.

130 a 7 ὅταν ἐπὶ ... si, qui redarguat vocem ambiguam, qua rei proprietas exprimatur, eo sensu eam accipiat, qui a re de qua agatur alienus sit.

130 a 27 Bkkus cum edd. prr. dedit κατὰ τοῦ, nos cum Boethio et vet. intp. κατὰ τοῦτο, quae quidem lectio, quum conveniat loquendi usui qui et in antecedentibus et in sequentibus locis exponendis observatus est, a nobis praelata est. Altera lectio, quamquam ferri potest, improbanda videtur maxime propterea, quod in rebus similibus eandem dicendi formulam ab Aristotele diligenter servari videmus.

130 a 38 *δεύτερον δ'* ... Deinde si quis non aperte quidem bis posuerit eandem vocem, sed proprietatem rei ita constituerit, ut definita una vel altera notione qua usus sit idem vocabulum non iterari non possit.

130 b 9 dedimus *πλεονάκις* ex optt. codd., quod Boethius et vet. intp. et hic et a 29 vertunt „frequenter".

130 b 20 Quod Alexander (schol. 284 b 1) reprehendit facile excusatur eo, quod Aristoteles addidit *κατὰ τοῦτο*, h. e. *κατὰ τὸ χωρίζειν ἀπό τινων* (cf. enim 132 a 15, ubi redarguitur quod hic probatur), ut appareat non animam animalis propriam dici simpliciter, sed non nisi *καθὸ τὸ ψυχὴν ἔχειν οὐ πᾶσι κοινόν ἐστιν, ὥσπερ τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν.*

Cap. 3. Deinde videndum est num eo quod rei proprium dicatur res ipsa contineatur cuius proprietas constituitur, 131 a 12 *vel num pro proprio sumtum sit id quod rei oppositum vel quodcunque re ipsa sit obscurius aut certe non clarius,* 27 *deinde num id quod aliquando cum re non coniunctum sit,* b 5 *num non indicaverit adversarius se non quod semper, sed quod nunc proprium sit constituisse,* 19 *num quod pro proprio sumtum sit non nisi sensu cognoscatur,* 37 *num quod proprii loco ponatur definitio rei sit,* 132 a 10 *vel in eius natura non necessario positum.*

131 a 2 *τι τῶν αὐτοῦ* non dicit id quod in alia re inhaeret, *τὸ ἐν ὑποκειμένῳ*, sed quod alii subiectum est sicut species generi: nam vs. 5 *τινὶ τῶν τούτου* est *ζῴῳ τινί, ἀνθρώπῳ.* Deinde de ea ratione quae inter speciem et genus intercedat sermonem esse maxime ex exemplo apparet quod vs. 8 apponitur: nam et corpus et anima eo sensu *τὶ τῶν ζῴου* dici posset, ut animalis essent partes. Quare verba *τὸ δέ τι τῶν αὐτοῦ ὕστερον* sic interpretari licebit: quodcunque vero rei, cuius proprietas constituitur, ita subiectum est, ut eandem rationem habeat ad illam quam species ad genus, quo continetur, posterius est, h. e. *ὕστερον τῷ λόγῳ* s. *καθ' αὑτό. τὸ γὰρ γένος τοῦ εἴδους φύσει πρότερον καὶ γνωριμώτερον. ἐκείνου γὰρ ἀναιρεθέντος τοῦτο συναναιρεῖται, θατέρου δ' ἀναιρεθέντος θάτερον οὐκέτι.* Cf. quae diximus de voce *πρότερον* ad 14 a 26 et ad 71 b 16.

131 a 28 Duos locos qui distingui debebant hic confudisse videtur Aristoteles: nam non idem est num pro proprio sumtum

sit *τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον* (id quod aliquando omnino non praedicetur de eo cuius proprietas constituatur) an *τὸ γινόμενόν ποτε μὴ ἴδιον* (id quod aliquando non sit proprium eius cuius proprium esse dicatur, quamquam semper de eo praedicari possit). In iis autem quae sequuntur vs. 29 (*οὔτε γὰρ*...) non nisi de eo quod *μὴ ἀεὶ παρέπεται* cogitavisse videtur Aristoteles: quare etiam vs. 34 non dixit *εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷόν ποτε μὴ ἴδιον γίνεσθαι*, sed *εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἀπολείπειν*, h. e. *οἷόν ποτε μὴ παρέπεσθαι*, quamquam exemplum quod adiicitur vs. 35 non nisi de eo Aristotelem dicturum fuisse docet *ὅ ποτε οὐ γίνεται ἴδιον* (nam quae legimus vs. 36 accuratius expressisset, si dixisset *ὃ γίνεταί ποτε μὴ ἴδιον*, sicut vs. 28). Quod quam verum sit etiam ea comprobant quae leguntur vs. 38, ubi proprium ita constituendum esse dicit, ut sumatur *τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν ἴδιον*, h. e. id quod rei proprietatem ita exprimat, ut temporis rationem omnino non admittat. Accedit quod b 5 de tempore praesente dicitur quod hic de tempore universo profertur.

131 b 22 *ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως.* Quomodo haec intelligenda sint exemplum docet vs. 29. Apparet autem haud multum differre hunc locum ab eo, quo quod proprium sit ita constituendum esse dixit, ut non alio tempore aliter se habeat: nam quae sensibus subiecta sunt tempore interiecto mutantur, ut temporis notio ab iis separari nequeat.

131 b 24 *ἔσται δ' ἀληθὲς τὸ ἀφανὲς εἶναι εἰ ἔτι ὑπάρχει ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρακολουθούντων αἰσθητῶν ὄντων.* Quod dicit iis explicatur quae habemus vs. 32. Namque, ait, non recte constituitur rei proprietas, si pro proprio sumitur id quod non nisi sensu cognosci potest neque necessario et semper cum re coniunctum est, cuius proprium esse dicitur.

Cap. 4. Non est proprium quod pro proprio sumtum est, si non ad singula convenit omnia quorum proprietas constituenda erat, b 8 *si de quibus nomen rei praedicatur, de iisdem proprietas definita non praedicatur et vice versa,* 19 *si eius quod inhaeret in alio proprium dicitur id in quo inhaeret,* 35 *si pro proprio sumitur id quod res participat ut differentiam,* 133 a 12 *vel quodcunque natura prius est vel posterius re ipsa;* 24 *si eorum quae eadem sunt, quatenus sunt eadem, non*

eadem est proprietas, 35 *si eorum quae eidem speciei subiecta sunt non idem specie est proprium,* b 15 *si quod rei subiectae sit proprium, id coniunctae cum accidente non sit proprium et vice versa.*

132 a 23 Quum exposuerit unde cognoscatur, num rei proprietas bene expressa sit, iam eos locos traditurus est, ex quibus diiudicetur, num quod proprium dicatur omnino sit proprium an non sit: namque, ait, ii loci, ex quibus appareat num proprietas bene constituta sit, continentur iis qui docent unde cognoscatur, num quod pro proprio sumtum sit revera sit proprium: nam quod revera proprium est, id ab omni parte bene constitutum esse consequitur: quare si quid ex iis locis, quos iam expositurus est Aristoteles, vel probatur vel redarguitur, et num quod proprium dicatur revera sit proprium et num recte expressum sit simul intelligitur.

132 a 28 *οἷον*, quod Bkkus uncinis circumscripsit, coll. iis quae diximus ad 1 b 18 et ad 4 b 23 offensionem non habet.

132 a 29 *κατὰ τοῦτο*, intell. *καθ' ὃ τοιοῦτόν ἐστιν οὗ ἀπεδόθη τὸ ἴδιον*. Et hoc et quae sequuntur facile intelliguntur exempli quod b 1 proponitur ratione habita: namque si hominis exemplo utimur, id quod dicit vs. 29 est hoc: *ἢ εἰ τὸ ἀποδεδομένον μή ἐστιν ἴδιον ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ ἄνθρωπον εἶναι.*

132 a 36 Adiecimus particulam *μή*, quam optt. codd. habent, licet invito Boethio et vet. intp., quum eadem addita sit b 15, 30, 133 a 7, 19, 30, b 7; sensus enim hic est: „Erit enim proprium id quod proprium esse negat adversarius". Nam sicut vs. 31 ita etiam hic *τὸ κείμενον* dixit id quod posuit adversarius, cuius thesin impugnamus sive *ἀνασκευάζοντες*, si ille affirmet, sive *κατασκευάζοντες*, si propositionem negantem defendat.

132 b 3 *ἔστι δ' ὁ τόπος*... Quaeritur enim in exemplo quod habuimus vs. 1, num de quo nomen hominis, de eodem etiam praedicetur proprietatis definitio, quae quod hominis proprium sit ita constituat, ut sit animal scientiae capax. Tenendum est autem et hic et in sequentibus *τοὔνομα* semper id intelligi cuius proprietas constituatur, *τοὔνομα τὸ οὗ ἀποδίδοται τὸ ἴδιον*, *τὸν λόγον* vero id quod illius proprietatem declaret, *τὸν λόγον τὸν λέγοντα τὸ ἴδιον*.

132 b 8 Si res cuius proprietas exponitur et proprietas ipsa non

praedicantur de iisdem, ut inter se commutari non possint, proprietas non recte constituta est. Exempla loci praecedentis quae modo exposuimus etiam huic loco conveniunt, quum alter ab altero non re, sed verbis differat.

132 b 22 *τοῦ κατηγορουμένου* negligentius dixit, quum optime ipse exposuerit (1 a 20) quid intersit inter id quod dicatur *καθ' ὑποκειμένου* et *ἐν ὑποκειμένῳ*. — Vs. 32 cur adiectum sit *τῷ εἴδει* ex iis intelligimus quae habentur 134 a 31.

132 b 33 Verba *ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται* aut ita explicari possunt ut fecit Alexander (schol. 285 a 21) — quod si admittitur, nihil his verbis exprimitur quam quod per se intelligitur ex iis quae proxime antecedunt — aut ita, ut Aristotelis animo iam obversata esse putemus ea quae sequuntur, ut verba *ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται* significent *οὐ κατὰ μέθεξιν*, ut dicit vs. 35, h. e. *οὐχ ὡς γένος ἢ ὡς διαφορὰ ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν*, vel quod dicit 133 a 21 *οὔτε διαφορὰ ὂν οὐθ' ὅρος*: nam genus et differentia, quibus ipsa rei natura definitur, rei proprietatem non exprimunt. Nobis quidem haec interpretatio praestare videtur ei quam dedit Alexander, quamquam res difficilis est ad diiudicandum, quum Aristoteles ipse nihil addiderit quod nos doceat quomodo haec accipienda sint.

133 a 12 Coll. exemplo quod sequitur et iis quae habentur vs. 18 apparet Aristoteli dicendum fuisse *εἰ ἐνδέχεται μὴ ἅμα ὑπάρχειν* pro *εἰ μὴ ἐνδ. ἅμα ὑπ.*: nam *τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν* repugnat *τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν*, h. e. *τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν*: cf. 21 b 23 — 26. — Vs. 13 *ἢ οὗ τοὔνομα*, h. e. *ἢ τοῦτο καθ' οὗ τοὔνομα ἀληθεύεται*, quam id cuius proprietas constituitur.

133 b 5 Quod Bkkus dedit facilius quidem est ad intelligendum quam quod nos exhibuimus, sed et a codd. et ab intpp. alienum. Boethius vertit: „quatenus utrique eorum ut animal est accidit", vet. intp. cod. Goth.: „in eo quod animal est utrumque eorum secundum quod accidit", ut quid habuerint non satis certum sit. Nostrae lectionis, quam etiam Alexander habuit (schol. 285 a 46 sqq.), sensus hic est: *ᾗ τὸ συμβεβηκέναι ἑκάτερον* (*τὸ κινεῖσθαι καὶ ἑστάναι ὑφ' αὑτοῦ* intell.) *ἑκατέρῳ αὐτῶν ἐστὶ συμβεβηκέναι ᾗ ζῴῳ*, quatenus utrumque de utroque, quatenus animal est, praedicatur. Equidem haud scio an ex codd. restituendum sit *ἑκάτερον* pro

ἑκατέρῳ, quum his verbis explicetur, cur τὸ κινεῖσθαι et τὸ ἑστάναι ὑφ' αὑτοῦ specie non differant. At quum ἑκάτερον, etsi non expressum, mente certe cogitandum sit, et quum locus difficilis etiam difficilior fiat ad intelligendum, si ἑκατέρῳ mutetur in ἑκάτερον (excusatur enim dativus ζῴῳ altero dativo sequente), Alexandri auctoritatem, qua commendatur lectio ἑκατέρῳ, deserere noluimus.

133 b 10 Ne iungas ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος: nam sensus est: ἢ τὰ μὲν (ἄνθρωπος καὶ ὄρνις intell.) ὡς εἴδη ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστί, τὰ δ' ὡς διαφοραὶ τοῦ ζῴου (τὸ πεζὸν δίπουν καὶ τὸ πτηνὸν δίπουν intell.).

133 b 12 Quamquam enim homo et equus in eadem specie sunt (uterque enim animal est), tamen proprietates non eadem specie continentur: nam τὸ πεζὸν δίπουν hominis proprietatem exprimit, sed quod in eadem specie est τὸ πεζὸν τετράπουν equi proprietatem non exprimit: nam praeter equum multae aliae sunt quadrupedes.

133 b 15 Quum aliquid idem esse vel diversum ab aliqua re non eodem semper sensu accipiatur, qui argutiis uti velit omnia fere redarguere poterit quae pro propriis sumantur. Namque quod adversarius proprium esse dixit, negabit dicens fieri non posse, ut diversarum rerum eadem sit proprietas, hominem vero et hominem album non idem esse, ut necesse sit aliam esse hominis, aliam hominis albi proprietatem, quam adversarius eandem sumserit. Item (vs. 25) sophistice refellit quod recte constitutum est proprium qui eius quod dicatur κατὰ τὴν ἕξιν aliam proprietatem esse debere contendit quam ἕξεως ipsius: nam revera utriusque proprietas eadem est, quod in seqq. docetur inde a vs. 26.

133 b 31 Si quis vero probare velit hominis et hominis albi eandem esse proprietatem, dicendum est non simpliciter et reapse alterum ab altero diversum esse, sed non nisi quodammodo, ut eadem eorum proprietas esse et possit et debeat.

133 b 36 Si quis neget quod demonstravimus vs. 26—30 dicens μὴ εἶναι τῆς ἐπιστήμης ἴδιον τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου propterea, quod ἕξις et id quod κατὰ τὴν ἕξιν dicatur non eadem sint, ut peccet qui eandem eorum proprietatem constituat, quum ipse argutetur, sophistico argumento eum redarguere licebit, ita ut dicamus profecto non eandem utriusque constitutam esse proprietatem, quia ὁ ἐπιστήμων (ὁ κατὰ τὴν

ἕξιν λεγόμενος) dicatur ὁ ἀμετάπειστος, ἡ ἐπιστήμη vero (ἡ ἕξις) dicatur ἡ ἀμετάπειστος.

Cap. 5. Videndum est num pro eo quod semper proprium sit sumtum sit id quod cum rei natura coniunctum sit, 18 *num id cuius proprietas constituatur de alio primo praedicetur vel aliud de ipso primo (nam quod de altero, idem etiam de altero praedicari debebit),* 26 *num satis accurate definitum sit, quomodo et cuius rei proprietas sumatur,* 135 a 9 *num res ipsa pro ipsius proprietate habita sit,* 20 *num in iis quae ex similibus partibus constent vel partis vel totius proprietas constituta sit.*

134 a 18 Proprietatem rei recte constitutam esse redarguitur, si id cuius proprietas declaratur de alio primo praedicatur: de utroque enim praedicabitur quod pro proprio sumtum est, ut proprium alterius simul esse non possit. Sic corpus dicitur album *ὡς κατ' ἄλλο τι πρῶτον, κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν· ταύτῃ γὰρ πρώτως ὑπάρχει τὸ κεχρῶσθαι* (v. quae diximus ad 16 a 6). *ἡ δ' ἐπιφάνεια λέγεται κεχρῶσθαι ὡς πρῶτον αὐτό.* Quae ita se habent ut corpus et superficies, eorum proprietatem constituere difficillimum est, quoniam quod de corpore (*τῷ κατ' ἄλλο*), id etiam de superficie (*τῷ πρώτῳ* s. *τῷ καθ' ὃ λέγεται θάτερον*) praedicatur, ut non verum sit proprietatem (quam dicit *τὸν λόγον* vs. 25) de eodem praedicari, de quo etiam rem (*τοὔνομα*) cuius proprietas constituatur: nam *τὸ κεχρῶσθαι* et *τὸ ἐπιφάνειαν εἶναι*, quum alterum etiam de corpore praedicetur, de quo alterum non praedicatur, non de eodem utique praedicantur. Cf. quae diximus ad 132 b 8. Aliud exemplum habemus vs. 32—34.

134 a 35 *οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἢ…*, h. e. *οὐδένα γὰρ ἄλλον τρόπον ἀλλ' ἢ…* Similia v. ad 52 a 29, 43 b 22. — *τῷ ἔχειν*, h. e. *τῷ ἔχειν ἐπιστήμην* s. *τὸν ὀρθὸν λόγον.*

134 b 2 *καθάπερ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι. τὰ ζῷα γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα μετέχει τοῦ γένους, τὸ δὲ γένος, τὸ ζῷον, μετέχεται· ὥσπερ οὖν τῶν καθ' ἕκαστα ζῴων ἴδιόν ἐστι τὸ ζῆν τῷ μετέχειν τοῦ γένους* (*ᾗ γὰρ ζῷόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ζῇ*), *οὕτως καὶ ζῴου* (*τοῦ γένους*) *ἔσται ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι τῷ μετέχεσθαι* (*ᾗ γὰρ μετέχεται τὸ γένος αἰσθάνεται τὸ ζῷον*).

134 b 8 *οὐκ ἔσται…*, h. e. *ὅτι τὸ νῦν ὑπάρχον ἴδιόν ποτ' οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον ὑπάρχειν ἐκείνῳ.* Sententia haec est.

Qui simpliciter proprium ponit quod non nisi nunc proprium est in eo peccat, quod pro proprio sumit id quod aliquando non erit tale, ut rei conveniat cuius proprietas declaranda est. Quamquam invito Boethio qui vertit: „quale nunc inest id (illud legendum opinor)", et vet. intp. cod. Goth. qui habet: „quale nunc est id", dedimus lectionem difficiliorem quam optimi codices praebent. Nam facilior lectio alienae correctionis speciem habet.

134 b 11 Qui non indicavit, ait, num id quod proprium dicat ὡς πρῶτον ἢ ὡς κατ' ἄλλο sit proprium, eo peccavit, quod proprietas et res cuius proprietatem constituit non convertentur inter se. Namque quum color superficiei sit proprium ὡς πρῶτον, corporis vero ὡς κατ' ἄλλο, si color proprietatem alicuius rei exprimere dicatur, incertum est num de superficie an de corpore sermo sit, ut, etiam si proprietatem recte constituimus (εἴπερ καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται), tamen nomen rei ipsius falsum esse possit. Corporis enim proprietas constituta erit ubi superficiei proprietatem exprimere debebamus et vice versa.

134 b 14 οὐκ ἔσται ἴδιον. Nam eadem esset (quod apparet ex exemplo vs. 17) duarum rerum proprietas. Nam (vs. 15) si quis constitueret quod proprium esset ei quod haberetur, simul etiam habenti proprium esset, et si constitueret quod habenti proprium esset, simul etiam ei quod haberetur proprium esset, quae quomodo distinguenda sint ostendit a 34 sqq.

134 b 19 ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχεσθαι ἀποδῷ, οὐ μόνον τῷ μετεχομένῳ (τῷ ζῴῳ, τῷ γένει vs. 2) ὑπάρξει, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετέχουσιν, ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν ἅμα τοῖς μετέχουσι καὶ τοῖς μετεχομένοις.

134 b 30 Si species, cuius proprietas constituta est, alias species complectitur quae inter se differunt, proprietas quam diximus, quum omnibus convenire debeat, alii speciei magis, alii minus erit propria, quod absurdum est (vs. 34), nisi forte singulae species ita comparatae sint, ut et ipsae et proprietas gradum admittant simulque augeantur et minuantur gradus utriusque, velut si lux, flamma, pruna eo magis habeant ignis (τοῦ ὀνόματος) naturam, quo magis de iis praedicetur id quod ignis proprium sit (ὁ λόγος) — τὸ λεπτομερέστατον intell. Si vero singulae species ipsae gradum non admittunt, fieri non potest, quin simul augeatur id quod rei proprie-

tatem exprimat (ὁ λόγος) et res cuius proprietas constituatur (τοὔνομα).

135 a 2 τοῦ τε ἁπλῶς — τοῦ πυρός — καὶ τοῦ μάλιστα ὄντος τοιούτου — τοῦ φωτός. Nam utriusque proprium erat τὸ λεπτομερέστατον. Cf. 146 a 16.

135 a 6 Sin autem ipse proprietatem sic constitueris, non pati debes, ut adversarius talem obiectionem tibi faciat.

135 b 4 eiecimus articulum τῆς et vs. 5 particulam καί. Quod Aristoteles dicit est hoc. Rei quae ex similibus partibus composita est recte constituitur proprietas, si quod eius proprium dicitur praedicatur de quaque parte et proprium est singularum partium, quatenus ex his totum aliquid componitur. Quare recte constituit terrae proprietatem qui natura eam deorsum ferri dicit. Nam et omnis terra (h. e. unaquaeque terrae pars, πᾶσα γῆ, non πᾶσα ἡ γῆ, tota terra) natura deorsum fertur et cuiusque terrae proprium est, ut deorsum feratur, quatenus (κατὰ τὴν γῆν) quodcunque totum ex terra componitur natura deorsum fertur. Apparet ex hac interpretatione explicationis gratia addita esse quae in codd. *Bq* et *Duf* vs. 5 adiecta sunt. Simul intelligitur omittendam esse particulam καί, quia quae leguntur vs. 4 sq. ἐκ παραλλήλου dicta sunt iis quae particulis μὲν et δὲ distincta habuimus vs. 1 sq.

Cap. 6. Deinde videndum est, num oppositorum oppositae constitutae sint proprietates: contrariorum contrariae, 17 *relatorum relatae*, 27 *privationum privatione expressae;* 136 a 5 *num repugnantia eiusdem rei dicta sint propria*, 14 *num repugnantium non repugnantes constitutae sint proprietates*, 29 *num repugnantium eadem prolata sit proprietas*, b 3 *num eorum quae ex eadem divisione nata sint proprietates ita declaratae sint, ut non eundem divisionis ordinem teneant.*

135 b 18 eiecimus particulam γάρ, quum in iisdem codd. desit quos vs. 24 secuti sumus, quamquam et in sequentibus et in antecedentibus particulam γὰρ in simili constructione adiectam videmus, unde facilius eam addi quam omitti potuisse apparet. Accedit quod edd. prr. pleraeque eam omiserunt. — Quod recepimus vs. 24 deesse non posse ex exemplo intelligitur quod sequitur. Patet enim non τὰ δύο et τὸ ἓν propria hic dici τοῦ διπλασίου et τοῦ ἡμίσεος, sed τὸ

ὡς δύο πρὸς ἓν et τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο, quod qui non viderent alterum membrum quod supervacaneum putarent omiserunt. Editiones omnes Isingriniana et Paciana exceptis omiserunt verba *τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν.* Recte Buhlius veram lectionem reduxit. Nam quod Aristoteles dicit hoc est: *ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, ὁ δὲ λόγος τῶν δυεῖν πρὸς ἓν πρὸς τὸν λόγον τοῦ ἑνὸς πρὸς δύο* (coll. vs. 19 sq.), *ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν, εἴη ἂν...* Accedit quod duo et unum non sunt notiones relatae, sicut duplex et simplex, nam quod unum est etiam non relatum ad duo cogitari potest (cf. schol. 286 a 16): quare insulsum esset, si Aristoteles diceret *τὰ δύο πρὸς ἓν λέγεσθαι.* Imo dicit *τὸ ὡς δύο πρὸς ἓν λέγεσθαι πρὸς τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο.* Nam ratio unius ad duo cogitari nequit, nisi quatenus refertur ad rationem duorum ad unum.

136 a 4 *πεφυκότες ἔχειν.* Quae cur adiiciantur discimus 12 a 30.

136 a 15 dedimus *καὶ ἐξ ὧν*, quae lectio et difficilior est et melior. Nam quum vs. 6 dixerit existimandum esse *ἐκ τῶν κατηγορουμένων* num proprietas rei recte constituta sit, vs. 29 vero *ἐκ τῶν ὑποκειμένων* existimari idem velit, vs. 14 sq. exponit quomodo *ἐκ τῶν κατηγορουμένων καὶ ἐκ τῶν ὑποκειμένων* (s. *ἐκ τούτων ὧν κατηγορεῖται*) idem cognoscatur. Apparet inde lectionem vulgarem *καὶ καθ' ὧν* alienae correctionis speciem habere. — Eosdem codices secuti vs. 21 scripsimus *μὴ τοῦ* coll. 129 b 15 et 1068 a 29, quem locum adscripsimus ad 4 b 22.

136 a 36 Falli dicit eum qui quod affirmationis non sit proprium, negationis proprium esse contendat. Nam proprietas aut affirmatione aut negatione exprimitur; si affirmatione, negationis proprietatem, si negatione, affirmationis proprietatem significare non potest. Iam si verum esset negationis esse proprium quodcunque affirmationis non esset, sequeretur negationis proprietatem affirmatione exprimi posse, quamquam etiam quod affirmationis non est proprium affirmatione exprimi potest.

136 b 3 Si *ABCD* eundem divisionis ordinem tenent, item si *abcd* ex eodem divisionis ordine sunt, notio *a* non exprimet proprietatem notionis *A*, si nulla e reliquis (*bcd*) nullius reliquarum (*BCD*) proprietatem significat. — Vs. 6 eieci-

mus vocem θνητῶν, quam explicationis gratia additam esse apparet (cf. schol. 286 b 6).

Cap. 7. Deinde num proprietas recte constituta sit cognoscitur ex casibus, 33 *ex iis quae similem rationem habent,* 137 a 8 *ex iis quae eandem rationem habent,* 21 *ex existentia, generatione et interitu,* b 3 *ex ideis et iis quae et quatenus cum rei natura necessario coniuncta sunt.*

137 a 8 Locus pluribus iisque haud exiguis difficultatibus impeditus primo quidem aspectu optime videtur explicari hoc modo. Ponamus notiones *a* et *b* eandem rationem habere ad notionem *A*: quare si *a* non exprimit proprietatem notionis *A*, neque *b* eius proprietatem exprimere consequitur. Sin autem *A* proprium est notionis *a*, non erit proprium notionis *b*, quum unum duorum proprium esse nequeat. Iam vero apparet exempli quo res illustratur alteram partem (vs. 16 εἰ δ'... 17 αἰσχροῦ) ita comparatam esse, ut rei expositae minime conveniat. Nam ut exemplum quadraret, dicendum erat εἰ δ' ἔστιν ἴδιον ἡ φρόνησις τοῦ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτὴ τοῦ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ vel aliud quid huiusmodi. Quam quidem loci difficultatem quum animadverteret Iul. Pacius, qui ea quae leguntur vs. 9 sq. ita interpretatus est, ut sententia sit: „Si *A* non exprimit proprietatem notionis *a*, neque proprietatem notionis *b* exprimet; sin autem *A* est proprium notionis *a*, non simul erit proprium notionis *b*, quoniam non datur una duarum rerum proprietas", eiicienda putavit omnia quae de exemplo dicuntur (vs. 12 οἷον... 18 ἴδιον). Erit fortasse qui explicationem ab initio a nobis propositam praestare putet: ac primum quidem propterea quod, si probetur, ea certe quae legantur vs. 12 οἷον... 15 αἰσχροῦ non aliunde intrusa, sed ab Aristotele ipso profecta videantur, ut servari possint, Pacii vero interpretatio pro vera haberi nequeat, nisi omnia quae de exemplo dicantur aliena manu adiecta esse putentur; deinde quia omnis difficultas ex Aristotelis in scribendo negligentia orta videri possit (coll. iis quae habuimus 35 a 2, ubi terminis ita sumtis, ut rei parum conveniant, addit ληπτέον δὲ βέλτιον τοὺς ὅρους, et quae diximus ad 84 a 21 et ad 94 b 18); denique quia vitium esse possit in verbis τὸ αὐτὸ πλειόνων (vs. 18), quum non sit veri dissimile parum accurate ab Ari-

stotele expressum esse quod in mente habuerit: ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ (intell. τὸ ἐπιστήμην εἶναι) πρὸς πλείω καὶ ἐναντία λεγόμενον (πρὸς τὸ καλὸν γὰρ καὶ πρὸς τὸ αἰσχρὸν ἐλέγετο) εἶναι ἴδιον ἑνός τινος καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. At primum quidem coll. iis quae habentur 138 a 19 sq. haud improbabile est verba ἀδύνατον γὰρ ... ἴδιον (vs. 17) prius in margine adscripta ad explicanda ea quae sequuntur vs. 19 τὸ γὰρ ... συγκρίνεται postea alieno loco Aristotelis verbis inserta esse; deinde ex similitudine eius loci quem habemus 138 a 13 sq. veri simile est neque binas binarum rerum neque binas unius rei proprietates (quod in exemplo factum videmus) inter se comparari, sed de una binarum rerum proprietate sermonem esse: quod qui concedit eam hunc locum expediendi rationem quam I. Pacius iniit non probare non poterit. Denique ex iis quae leguntur vs. 19 de una binarum rerum proprietate hic agi manifestum est. Quae quum ita sint, nihil relictum videtur, nisi ut aut ipsum Aristotelem in eo peccavisse ponamus, quod non viderit se in exemplo vs. 16 sq. plures unius rei proprietates constituisse, quod minime absurdum est, dum ut redarguat quod proxime praecessit unam plurium rerum proprietatem esse non posse vs. 17 sq. moneat, ita ut alterum altero hic ipsum confudisse appareat (quae quidem loci interpretatio si probatur, de binis unius rei proprietatibus intelligenda erunt quae habuimus vs. 9—12, ut exempla quidem quadrent, sed et falsum sit id quod dicitur vs. 11 sq. et quae adduntur vs. 17 ἀδύνατον γὰρ ... omnino non cohaereant cum antecedentibus), aut Iulio Pacio adstipulemur, qui verba οἷον vs. 12—18 ἴδιον aliunde intrusa putavit. Uncinis haec circumscribere non ausi sumus, tum quia aut haec aut alia exempla, quibus locum illustraret, Aristotelem ipsum addidisse verisimile est, tum quia argumenta quae modo exposuimus ita comparata sunt, ut auctorem ipsum in vitio esse non posse minime evincant.

137 a 19 Quae vera sit rei proprietas ex hoc loco probari non potest, quia *A*, si eandem rationem habet ad notionem *a* quam ad notionem *b* (ἓν πρὸς πλείω συγκρίνεται), aut neutrius aut simul utriusque proprietatem exprimere deberet, quod absurdum est, quum ipsa proprii notio postulet, ut unius rei semper sit una proprietas.

137 b 2 καὶ πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν, „et ad reliqua quaecunque ex

ipsis derivantur". Addidit haec, quoniam non solum argumentari licet ἐκ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ εἶναι, sed etiam ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ φθείρεσθαι καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ γίνεσθαι.

137 b 7 Verbis ἀλλ' ᾗ ἰδέα, quum proprietatem rei non recte constitutam esse dixerit, si proprietas neque in ideam conveniat neque cum ipsa rei natura coniuncta sit, sensum turbari patet. Tamen ne uncinis quidem ea circumdare ausi sumus, quia et quae antecedunt et quae sequuntur negligentius ab Aristotele conscripta esse apparet. — Vs. 9 negligentius dixit ᾗ λέγεται κατ' αὐτοῦ ἐκείνου, quum dicendum fuisset ᾗ λέγεται αὐτὸ ἐκεῖνο. Patet enim e vs. 5 sententiam loci hanc esse: καλῶς ἀποδίδοται τὸ ἴδιον, εἰ τῇ ἰδέᾳ ὑπάρχει καὶ εἰ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει, καθ' ὃ ἐκεῖνο (οὗ ἀποδίδοται τὸ ἴδιον intell.) τοῦτό ἐστιν ὅ ἐστιν, h. e. quatenus natura rei, cuius proprietas constituitur, talis est qualis est.

Cap. 8. Deinde num proprietas recte declarata sit cognoscitur ex iis quae gradum admittunt (138 a 30) *et ex iis quae similem inter se rationem habent.*

138 a 4 Quomodo haec differant ab iis quae habuimus 137 b 15, exempla docent: namque illic res, quae alius rei propria dicebatur, gradum admittebat, hic proprietatis ipsius gradus comparantur: nam μᾶλλον ἴδιον hic dicitur quod alicuius rei proprium esse verisimilius est quam aliud: εἰ τὸ μᾶλλον ἴδιον (id quod rectius exprimit proprietatem) μή ἐστιν ἴδιον τούτου οὗ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον (vs. 4): nam pro τοῦ μᾶλλον et τοῦ ἧττον vs. 4, 5 et 9 clarius dixisset τούτου οὗ μᾶλλόν (s. ἧττόν) ἐστιν ἴδιον. Praeterea tenendum est quod vs. 4 confert binas binarum rerum proprietates, vs. 13 unam binarum, vs. 21 binas unius.

138 a 30 Ut in antecedentibus, sic etiam hic primum comparat binas binarum rerum proprietates, deinde (b 6) binas unius, denique (vs. 16) unam binarum.

138 b 4 Articulum τοῦ (coll. iis quae diximus ad 3 a 21) ex optimorum codicum auctoritate delevimus.

138 b 12 sqq. Quamquam et Alexander habuit μέρους (schol. 287 a 7 sqq.) et Boethius qui vertit: „aliquid partium eius primo esse concupiscibile", et vet. intp. qui reddit: „partis eius esse concupiscibile primae", tamen edd. prr. secuti dedimus

μέρος, quum altera lectio sensum tolerabilem non praebeat. Praeterea offendit quod additur πρώτον, quod haud scio an satis excusetur eo, quod pluribus verbis interiectis separatum sit a substantivo (ψυχῆς) ad quod pertinet (coll. iis quae diximus ad 4b4 et ad 48b34). Lectionem faciliorem πρῶτον quam unus codex habet vel πρώτως quod edd. prr. pleraeque praebent recipere non ausi sumus.

138b18 Ratio eius quod et hic dicit et vs. 22 eadem est quam habuimus a20.

138b23 exponit quomodo locus quem modo tradidit differat ab eo quem habuimus 136b33 sqq. Illic enim docebatur quomodo iis utendum sit quae sint ἀνάλογα, sive praedicatur alterum de altero sive non praedicatur, hic vero ostenditur quem usum habeant ea quorum eadem sit praedicandi ratio.

Cap. 9. Docetur quando proprietatem male constituerit qui vel potentia (139a9) *vel gradu superlativo eam definiverit.*

138b32 adiecimus ἴδιον quod et Boethius habet et edd. prr. pleraeque. — πρὸς μὴ ὂν ἀποδίδοσθαι dicit proprietatem, quae ita constituitur, ut ipsa (τὸ ἀναπνευστὸν εἶναι, h. e. τὸ τοιοῦτον εἶναι οἷον ἀναπνεῖσθαι) esse non possit, nisi simul existat alia res (τὸ ζῷον s. τὸ ἀναπνέον), cuius existentia non necessario coniuncta sit cum existentia eius (τοῦ ἀέρος) cuius proprietas exprimatur: ὅτε γὰρ (coll. 139a6) ἀὴρ ἔστιν, οὐ καὶ ἀναπνεῖσθαί τι ἀνάγκη ἔσται, ἀλλ' ὅτε ζῷόν ἐστιν.

138b33 οἷον ἀναπνεῖν, h. e. ὃ τοιοῦτον πέφυκεν οἷον ἀναπνεῖν τὸν ἀέρα. — Vs. 35 ad δυνατὸν omissum est subiectum τί: v. quae diximus ad 3b22.

139a10 συμβαίνει γὰρ μὴ ἀντιστρέφειν τὸ καθ' ὑπερβολὴν λεγόμενον ἴδιον (h. e. τὸν λόγον) καὶ ἐκεῖνο οὗ ἀποδέδοται τὸ ἴδιον (h. e. τοὔνομα).

Lib. VI. cap. 1. Quum de definitione disputatur, quinque sunt capita quorum ratio habenda est. 36 *De tribus eorum egimus lib. II, IV et V,* b6 *restat igitur ut exponamus quando definitio aut male exposita aut omnino falsa sit.*

139a37 ἐκ τῶν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς τόπων. Ex his enim patebit num quod definitio declaret praedicari omnino possit de eo quod definiatur.

139b7 Item quum de proprietate ageret primum exposuit ubi

non recte expressa sit proprietas, deinde ubi pro proprio sumtum sit quod omnino non sit proprium (lib. V. c. 2 init. et 4 init.).

Cap. 2. *Obscuritatis vitium in definitionem cadit, sive ipsa utitur voce ambigua sive quod definitur ambiguum est,* 32 *si translatione utitur,* 140 a 3 *vel verbis inusitatis,* 6 *si quid in definitione non sensu proprio dicitur,* 18 *si contrarium non simul ex ea intelligitur vel explanatione indiget id quod definitur.*

139 b 20 Aut, ni fallor, Bkko recipiendum erat *ῥηθὲν* et *ἢ ὅτι* aut *εἰρημένον* et *καὶ ὅτι*, quod fecimus, quum iidem codices, qui praebent *εἰρημένον*, habeant etiam *καὶ ὅτι*: quam quidem lectionem veteris interpretis, Boethii et editionum Paciana priorum omnium auctoritas defendit.

139 b 25 Quum latet ambiguitas eius quod definitur, qui definitionem impugnare velit ita ei occurrere potest, ut definitionem propositam non omnia quae notioni definiendae subiecta sint, sed non nisi partem complecti dicat (quod qui faciat eum *συκοφαντεῖν* dicit Aristoteles, quia notionis ambiguae una definitio esse omnino non potest), sive (vs. 28) ita, ut ipse patefacta ambiguitate convincat adversarium, si demonstrare possit definitionem propositam in nullam notionis ambiguae significationem quadrare.

139 b 31 *κατὰ τρόπον*, „ut decet": 639 a 5 *πεπαιδευμένου γάρ ἐστι κατὰ τρόπον τὸ δύνασθαι κρῖναι εὐστόχως τί καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἀποδίδωσιν ὁ λέγων.* Eodem sensu particulam *ὡς* cum praepositione *κατὰ* saepissime coniungit Aristoteles: 653 a 28, 690 a 28, 781 b 21, 785 a 12 *ὡς κατὰ μέγεθος.* Idem fere sensus quem hic habet *κατὰ τρόπον* est eius quod legimus 414 a 25 *οὕτω δὲ γίνεται καὶ κατὰ λόγον.* 989 a 31 *Ἀναξαγόραν δ' εἴ τις ὑπολάβοι δύο λέγειν στοιχεῖα, μάλιστ' ἂν ὑπολάβοι κατὰ λόγον, ὃν ἐκεῖνος αὐτὸς μὲν οὐ διήρθρωσεν.* Aliud est quod habemus 415 a 19 *κατὰ τὸν λόγον,* de quo v. Trdlbg. de an. p. 351 coll. 716 a 18 et 20.

140 a 12 *ἡ ὁμοιότης*, id quod dici solet „tertium comparationis". Loquitur enim Aristoteles de iis rebus quarum similitudo, quamquam appareat quandam earum esse similitudinem, qua in re posita sit non satis eluceat.

140 a 19 dedimus ἀποδιδόμενοι quod edd. pleraeque, Boethius et optimi codices praebent.

Cap. 3. Supervacaneum est in definitione, si quid adiectum est quod de omnibus aut certe de iis omnibus praedicatur, quae in eodem genere sunt atque res definienda, 33 *si demta aliqua definitionis parte etiam quod relinquitur rem definit,* b 16 *si quid est in definitione quod non de omnibus praedicari potest quae eidem speciei subiecta sunt,* 27 *si idem compluries dictum est,* 141 a 15 *si quod universe dictum est idem etiam de parte dictum adiicitur.*

140 a 25 Nam quum definitio componatur e genere et differentia, id quod de omnibus praedicatur genus esse non potest, id vero quod de omnibus quae eodem genere continentur pro differentia haberi nequit (ut docet vs. 29—31), ut utrumque a definitione alienum esse debere appareat.

140 a 31 Delevimus praepositionem ἀπό, quae etiam abest a plerisque edd. prr. Nam quum ter eam habuerimus vs. 27—29, verisimilius est aliena manu eam adiectam quam deletam esse. — Vs. 35 *ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ τῷ λέγοντι τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν.*

140 b 4 Quod modo dixit ipse impugnat dicens notionem numeri non deesse debere in definitione animae, ne genus rei definiendae in definitione praetermittatur. Utrumcunque autem, ait, verum est, disputanti rebus dubiis ita semper utendum est, ut non nisi ea ponat ex quibus redarguat adversarium: quod quomodo faciendum sit alio exemplo illustratur in seqq. — Particula γὰρ vs. 8 explicat quomodo eadem definitione alii aliter utendum sit: ac primum quidem ei qui probare velit supervacaneum esse *τὸ ἄπεπτον.* Inde a vs. 12 quid adversario dicendum sit exponit.

140 b 19 *ὁ λοιπός,* h. e. *ἀφαιρεθέντος τούτου ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν.*

140 b 23 Articulum cum optimis codicibus omisimus, quum in definitionibus propositis non adiici soleat ab Aristotele, v. vs. 8 et 34, 139 b 20 al.

140 b 28 Namque, ait, quum omnis appetitus voluptatem appetat, per se intelligitur appetitus definitionem (*τὸ ταὐτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ,* h. e. *ἡ ὄρεξις ἡδέος*) voluptatis notionem complecti, ut supervacanea sit, si expresse adiiciatur. Hoc certe est

argumentum quod Aristoteles in mente habuit (eodem enim utitur 141 a 11, ubi non exprimendum esse dicit in definitione quod per se intelligatur), quamquam quae sequuntur satis ostendunt ipsi hoc non satis perspectum fuisse, quum doceat cur non reprehendendus sit qui in exemplo modo proposito iteret vocem ἡδέος. Si satis clarum ei fuisset quod hic exponere voluit, duo locos ex uno fecisset: unum, quod in definitionem non assumendum sit quod per se intelligatur, velut si voluptatis notio in appetitus definitionem assumatur, alterum, quod eadem notione non plus semel utendum sit, velut si quis ἐπιθυμίαν ita definiat ut sit ὄρεξις ἡδέος: sequitur enim ut ἐπιθυμίαν ἡδέος dicere cogatur ὄρεξιν ἡδέος ἡδέος. — Exemplum quod proponit 141 a 7 rectius adscripsisset loco sequenti (141 a 15), quem ab eo quem tradidit 140 b 27 revera non diversum esse significavit 141 a 21 coll. 140 b 27.

Cap. 4. Definitio falsa est, nisi ea per quae definitur re definita priora sunt et clariora. b 3 *Alia nobis, alia simpliciter clariora sunt.* 15 *Vera definitio non fit ex iis quae nobis vel alii cuicunque, sed ex iis quae simpliciter et per se clariora sunt:* 142 a 17 *quare quod quiescit et constans est non definiri debet per id quod movetur et inconstans est,* 22 *neque contrarium per contrarium,* 34 *neque per id ipsum quod definiendum est,* b 7 *neque per id quod eundem divisionis ordinem tenet* (*coordinatum*), 11 *neque per ea quae rei definiendae subiecta sunt.*

141 a 26 διὰ προτέρων. Cf. Anal. post. I. c. 1 et 2 et quae ibi diximus.

141 b 11 adiecimus vocem ἐπιπέδου, quam et Boethius habuit et vetus interpres et editiones Paciana priores fere omnes. Accedit, quod, quum adiecto ἐπιπέδου locus fiat difficilior, aliena manu illud additum esse minime est probabile. Conf. quae habuimus 112 a 33.

141 b 13 περιττῆς διανοίας, v. quae diximus ad 118 a 6.

141 b 28 εἶδος vocat rem definiendam, quum definitio constet e genere et differentia, quae coniunctae speciei naturam exprimunt.

142 a 20 Codices optimos et Boethium secuti addidimus ἡμῖν, quod abest ab editionibus prioribus et a vetere interprete.

142 a 28 καθ' αὑτὰ πρός τι dicuntur quae non per se consistunt sicut pater et filius, qui, quamquam alter ad alterum

refertur, tamen etiam non relati ad se invicem subsistunt, sed quae nisi referantur ad aliud cogitari omnino nequeunt. Cf. quae diximus I. p. 266.

142b5 et 19 Boethii et vet. intp. lectionem exhibuimus.

Cap. 5. Deinde videndum est, num genus rei definiendae omissum sit, 30 *num quid praetermissum sit eorum ad quae res definienda pertineat*, 143a9 *num non ad melius, sed ad deterius res definienda relata sit*, 12 *num genus non recte constitutum sit*, 15 *num non sumtum sit genus proximum.*

142b23 Admittitur, ait, hoc vitium, ubicunque definitioni propositae non praemittitur quid sit res definienda, h. e. ubicunque definitio non incipit ab eo quod naturam rei definiendae exprimit.

143a15 Peccat qui relictis generibus inferioribus reique definiendae propioribus in definitionem pro genere assumit id quo illa continentur. Bkkus et in maiore et in minore editione praebuit ὑπερβαίνειν, quod neque codices praebent neque interpretes neque editiones priores. Fortasse mendum est. — οὐσίαν vs. 18 dicit τὴν κατὰ τὸν λόγον, τὸ τί ἦν εἶναι s. τὸν ὁρισμόν.

143a23 v. Anal. post. 97a35 sqq. — Vs. 25 τὸ ὑποκάτω γένος, h. e. τὸ ἐγγυτάτω.

Cap. 6. Differentiarum ratio habenda est. b11 *Deinde videndum, num genus divisum sit per negationem*, 144a5 *num pro differentia sumta sit species* (9) *vel genus* (20) *vel quodcunque substantiae* (23) *vel accidentis notionem habeat*, 28 *num differentia vel species quae definiatur de genere* (31) *vel genus de differentia praedicetur*, b4 *vel species quae definiatur de differentia*, 12 *num eadem differentia etiam ad aliud genus pertineat*, 31 *num locus ubi aliquid sit* (145a3) *vel affectio pro differentia substantiae sumtus sit*, 13 *num differentia eorum quae referantur ad aliud non referatur ad aliud*, 19 *num ea sumta sint ad quae proprie* (28) *et proxime referatur id quod definiatur*, 33 *num affectio revera insit in eo cuius affectio definiatur*, b21 *num temporis ratio conveniat ei quod definiatur.*

143a33 dedimus διαφορᾷ coll. iis quae collegimus ad 4a8.

143b2 Mirum est quod adiecit καὶ τῷ δίποδι, quum 144b24 τὸ δίπουν sumatur pro differentia τοῦ πεζοῦ et τοῦ πτηνοῦ

(cf. quae diximus ad 1 b 18, ubi in fine pro τετράπουν scribendum erat πολύπουν), unde apparet τὸ δίπουν (praesertim quum homo definiri soleat ab Aristotele ζῷον πεζὸν δίπουν) non ἀντιδιῃρημένον esse τῷ πεζῷ, quod hic expresse dicitur. — Ib. ἢ εἰ ἔστι..., h. e. ἢ εἰ ἔστι μὲν ὡς ἀληθῶς διαφορὰ ἡ διαφορὰ ἡ ἀντιδιῃρημένη τῇ λεχθείσῃ s. εἰ ἔστι μὲν ὡς ἀληθῶς διαφορὰ τὸ τῇ εἰρημένῃ ἀντιδιῃρημένον. Similia dedimus ad 67 a 35. Cf. etiam quae diximus ad 20 a 31. — Vs. 6 εἰ ἀληθεύεται μέν, intell. ἡ διαφορὰ ἡ ἀντιδιῃρημένη τῇ εἰρημένῃ.

143 b 11 Ut haec recte intelligantur, eorum ratio habenda est quae leguntur vs. 29—31. Namque qui genus unam rem finitam esse putat quae per se sola consistat (ein concretes Ding), is genus in species non ita dividere debebit, ut altera species affirmet quod altera neget: nam quum species insint in genere, genus ipsum sibi repugnabit.

143 b 13 συμβήσεται οὖν, intell. εἰ ἓν ἀριθμῷ ἐστὶ τὸ γένος καὶ ἄτομον, quam quidem conditionem semper in mente habere debemus, ut intelligamus quae sequuntur.

143 b 21 τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ γένος τὸν τοῦ εἴδους λόγον idem est quod vs. 14 expressit τῷ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους, quod cur fieri non debeat exposuit 121 a 10 sqq. Cum iis quae sequuntur cf. 122 b 20 sqq.

143 b 30 Quum aut recipiendum sit οἷ πᾶν aut ὅσοι τὸ, dedimus quod Boethius, vet. intp. et edd. prr. habent omnes.

144 a 11—19 Quod modo proposuit exemplum quomodo redargui possit ostendit.

144 a 33 καθ' ὧν ἡ διαφορά, h. e. κατὰ τοῦ εἴδους καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος. — Vs. 37 πολλὰ ζῷα, h. e. πολλάκις τὸ ζῷον.

144 b 1 Aliud argumentum affertur, quo probetur genus non praedicari de differentia. Nam de quibuscunque praedicatur genus „animal", ea aut species sunt animalium aut individua, ut differentiae aut species aut individua essent, quod ineptum est. — Mutati numeri (διαφοραὶ — ἔσται) similia exempla habuimus ad 4 a 8.

144 b 9 Differentia specie prior esse debet, quia differentia cum genere coniuncta speciem constituit (143 b 8).

144 b 26 οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν... εἰ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν ἐστὶ μὴ περιεχόντων μὲν ἄλληλα ὑπὸ ταὐτὸ δ'

ὄντων, οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν ἑκάτερον ἐπιφέρειν τὸ οἰκεῖον γένος.

145 a 33 Lectionem codicum *AB* etiam interpreti cuidam, cuius nomen ignoramus, notam fuisse discimus ex schol. 289 a 37. Vulgarem lectionem quam servavimus etiam Boethius habuit. Articulum *ἡ* ante *διάθεσις*, quamquam orationem turbare videtur (quare Iul. Pacius eum delendum putavit et Buhlius revera eum delevit), non eiecimus; nam quod dicitur hoc est: *ἔτι εἰ τοῦτο οὗ πάθος εἴρηται τὸ ὡρισμένον*, h. e. *ἔτι εἰ τοῦτο οὗ ὁρίζεται τὸ πάθος ἢ ἡ διάθεσις, μὴ δεκτικόν ἐστι τοῦ πάθους ἢ τῆς διαθέσεως.*

145 b 6 Est enim consequens, ait, ut etiam inanimata doleant, si membra quae natura coniuncta sunt discindantur: haec enim erat doloris definitio (nam *ἀλγηδὼν* vs. 7 brevius dixit pro definitione eius vs. 2 proposita). — Vs. 16 lectionem vulgarem codices et vet. intp. cod. Goth. secuti reduximus.

145 b 23 et 29 *νῦν ἀθάνατον*, h. e. *νῦν μόνον ἀθάνατον, οὐ πρότερον οὐδ' ὕστερον, ὥστ' οὐχ ἁπλῶς ἀθάνατον ἔσται.* At, ait, fortasse hoc exemplum non quadrat, quia quod nunc sempiternum dicitur non solum id significat quod nunc vel non perit vel perire nequit, sed etiam id quod nunc ita comparatum est, ut nullo tempore interire possit, ut quod nunc sempiternum sit etiam significet *τὸ ἁπλῶς ἀθάνατον.* Sin autem (vs. 30) aliquando fit, ut definitio (*τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθέν*) temporis praesentis vel praeteriti notionem habeat, dum a re ipsa (*τὸ κατὰ τοὔνομα*) temporis finiti ratio aliena sit, definitionem non idem exprimere quod notionem definiendam apparet.

Cap. 7. Videndum est, num aliud quid naturam rei definiendae rectius exprimat quam definitio proposita, **146 a 3** *num definitio gradum admittat, dum id quod definiatur non admittat et vice versa,* **(7)** *vel num non simul admittat,* **13** *num, si et definitio et notio definita de aliis praedicentur, gradus quem utraque admittat non simul augeatur,* **21** *num definitio ad plura pertineat quae seiuncta nominata sint,* **33** *num generis et differentiae definitiones in generis et differentiae locum substituere non liceat.*

146 a 17 addidimus articulum *ἡ* quem codices praebent.

Cap. 8. Deinde num, si id quod definiatur ad aliud referatur, non dictum sit ad quid referatur, b 13 *num quid ad generationem vel ad actum ut ad finem relatum sit*, 20 *num in definitione quantitatis, qualitatis et loci ratio habita sit*, 36 *num in definitione appetitus et similium speciei notio non adiecta sit.*

146 b 6 Quum in iis definitionibus quas modo proposuit praetermissum sit id ad quod res definienda ipsa referatur, aliud exemplum addit, in quo definitioni datae non adiectum est id ad quod genus rei definiendae (*ἡ ἐπιστήμη*) referatur. — Vs. 9 facile mihi persuaderem legendum esse *εἰρημένου* coll. 148 a 3 et iis quae dedimus ad 19 b 37 sub fin. et ad 57 a 33, nisi meliorum codicum auctoritas lectionem vulgarem defenderet.

146 b 20 *τοῦ πόσου*... Genitivum posuit, quum iam in mente haberet exemplum quod sequitur.

146 b 30 Verba *καὶ ποῦ*, quum per scribentium negligentiam excidisse videantur (praecessit enim *καὶ ποῖον*), reduximus. Eadem Boethius et vet. intp. et edd. prr. fere omnes habent.

147 a 5 Si quis autem quod modo diximus vitium non admiserit, sed adiecerit definitioni *τὸ φαινόμενον*, alia ratione redargui poterit, si ideas esse contendat: nam idearum naturae ita repugnat *τὸ φαινόμενον*, ut cum ea conciliari nullo modo possit. — Quod Boethius vertit a nostra lectione non nisi eo differt, quod ille vs. 9 ante *οὐδὲ* adiectum habuit *αὐτὴ βούλησις* et post *ἡδέος* vs. 10 *αὐτὴ ἐπιθυμία*, quae interpretationis causa adiecta esse apparet. Quare lectionem codicum *AB* etiam in eo sequendam duximus, ut vs. 9 scriberemus *ἔσται* pro *ἔστιν*, quod et Boethius et vet. intp., qui totum locum valde depravatum habet, praebent. Quid alii ediderint v. apud Buhlium animadvv. critt. Tom. III. p. 475. De vera lectione dubitari vix potest.

Cap. 9. Deinde videndum, num definitio contrarii vel eorum quae rei definitae cognata sint (τῶν συστοίχων) e definitione data elici possit, 23 *num, si genus referatur ad aliquid, species referatur ad speciem eius ad quod referatur genus*, 29 *num oppositi etiam definitio sit opposita*, b 4 *num privatione definitus sit habitus* (*ἕξις*), 17 *vel contrarium per contrarium.* 26 *Quae observanda sint in definiendis iis quae cum*

privatione proferantur. 148 a 3 *Denique videndum, num per privationem definitum sit quod privatione careat.*

147 a 33 κατὰ μίαν τινὰ συμπλοκὴν τῶν ἐναντίων. Nam binae notiones contrariae quater copulari possunt: α) ποιητικὸν ἀγαθοῦ, β) φθαρτικὸν ἀγαθοῦ, γ) ποιητικὸν κακοῦ, δ) φθαρτικὸν κακοῦ, ex quibus contraria sunt primo secundum et tertium, tertio primum et quartum. Quid sibi velit Aristoteles fusius explicuit 112 b 27 — 113 a 19. — τὸ ἐξ ἀρχῆς ῥηθὲν b 1 et 2 dicit definitionem τοῦ ὠφελίμου, h. e. τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, τὰ ὕστερον ἀποδοθέντα intelligit τὸ ποιητικὸν κακοῦ et τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ.

147 b 6 dedimus δῆλον οὖν ὅτι coll. iis quae collegimus I. p. 336: namque et hic et vs. 10 recepimus lectionem codicum *AB*, quos et hic et in sequentibus reliquis praestare apparet.

147 b 9 συμβαίνοι γὰρ ἄν. Exspectabas συνέβαινε γὰρ ἄν, quam negligentiam qui viderent correxisse videntur οὐ γὰρ ἐνδέχεται, quod habent codd. *CPc*. Item habemus 149 a 4 ὡρισμένον ἂν εἴη pro ἂν ἦν et ib. vs. 11 δεῖ pro ἔδει: quae, quamquam ex contextu orationis facile perspicitur quomodo intelligenda sint, tamen negligentiam quandam scribentis produnt.

147 b 12 Aliam rationem exponit, ob quam id quod ἕξιν quandam significet per privationem definire non liceat. Namque quum inaequalitas sit aequalitatis privatio, si aequalitas (ἡ ἕξις) recte definiretur per privationem (h. e. per inaequalitatem), aequalitas ita definienda esset, ut esset contrarium inaequalitati, h. e. aequalitas esset contrarium privationi aequalitatis, ut idem per idem definiri appareat. — De constructione verbi διαφέρειν vs. 15 et 23 v. quae diximus ad 51 b 14.

147 b 32 Accuratius dixisset οἷον οὐχ ὅτι. Sensus enim hic est: οἷον οὐκ εἰπὼν ὅτι ἐν τῷ λογιστικῷ ἡ ἄγνοια πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ὅτι ἐν ἀνθρώπῳ ἢ ψυχῇ, ἡμάρτηκεν.

148 a 5 τοῖς μὴ κατ' ἀπόφασιν, intell. ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν. Quae quomodo intelligenda sint ex iis patet quae diximus ad 79 b 23 de duplici ἀγνοίᾳ, quarum una est κατ' ἀπόφασιν, altera κατὰ διάθεσιν: illa enim per negationem definienda est, haec non per negationem. Sensus loci igitur hic est. Peccant qui per privationem ignorantiam definientes non eam ignorantiam definire voluerunt quae est κατ' ἀπόφασιν, sed eam quae est κατὰ διάθεσιν.

Cap. 10. ***Quaerendum, num casus definitionis singulis rei definitae casibus conveniant, 14 num definitio rei in ideam eius quadret, 23 num eorum quae ambigua sint una data sit definitio.***

148a21 dedimus lectionem difficiliorem τούτοις, quam etiam Alexandrum (quem alterius lectionis auctorem fuisse probabile est) habuisse discimus ex schol. 290a6. Sensus hic est. Praeterea adversus eos (eos intell. qui ideas esse volunt) etiam his argumentis utendum est, quae iam sequuntur: nam omnis vox, quum et rem ipsam et rei ideam significare possit, pro ambigua haberi poterit.

148a25 Quare si una definitione comprehensa sunt quorum natura, quamquam uno vocabulo expressa, est diversa, definitio proposita nullius rei, quae illo vocabulo significatur, veram naturam potest exprimere, quum non nisi ea complecti possit quae illis rebus natura diversis communia sint. Si quis autem (vs. 31) notionis ambiguae unam proposuit definitionem, aut ipse ambiguitatem non intelligens unius rei unam definitionem dare putat aut (vs. 33) perspecta ambiguitate alteram tantum notionis ambiguae partem definiturus ita definit, ut non huius naturam solam explicet, sed complectatur quae notionibus reapse diversis (iis dico quae voce ambigua significentur) sint communia.

148b1 *οὐ γὰρ ἐφαρμόσει*, h. e. nam nisi voce ambigua ita uteretur *ὁ ἐρωτῶν* (is qui thesin probare vult), ac si non esset ambigua, definitio quam propositurus est notioni definiendae non conveniret.

148b10 Si non convenerit inter disputantes, utrum ambiguum sit id quod definiatur an non sit, qui definitionem impugnat interdum notionem definitam, quamvis revera uno semper et eodem sensu dicatur, ambiguam esse dicit, ut propositam definitionem in omnia quae notioni definitae subiecta sint, quadrare neget. Quod si quis fecit, videndum est, num definitio eius partis rei definiendae, cui ille definitionem antea propositam convenire negat (nam alia huius partis definitio iam proponenda erit), etiam reliquis partibus notionis quam ille ambiguam esse contendit apta sit: nam si his convenit, notionem definitam ambiguam non esse apparet. Sin autem ne sic quidem notionem definitam non ambiguam esse concedatur, duae eiusdem rei definitiones erunt, quod absurdum est: namque

una, quam ab initio propositam notionis ambiguae definitionem esse dixit adversarius, altera, quam deinceps prolatam singulis notionis definiendae partibus convenire adversarius ipse concessit. Ut intelligantur quae diximus, tenendum est, quod notio ex partibus reapse diversis *b c d e*... constet, si ambigua sit; si vero non sit ambigua (συνώνυμος), ex partibus homogeneis $a\ a'\ a''\ a'''$...

Cap. 11. *Deinde videndum est, num quae coniuncta definita sint etiam singula recte definiantur definitione partita,* 33 *num compositi talis facta sit definitio, ut totidem verbis expressa sit atque id quod definiatur,* 149 a 5 *num obscurioribus verbis expressa sit,* 8 *num in alius vocabuli locum substitutum sit aliud quod non idem significet,* 14 *num non pro differentia, sed pro genere aliud vocabulum perspicuitatis gratia substitutum sit,* 29 *num definitio differentiae quae data sit etiam in aliam notionem conveniat.*

148 b 36 Nostram lectionem etiam Boethius habet et editiones priores.

149 a 1 De usu vocis *οὐδὲν* v. quae diximus ad 16 b 4. — Vs. 3 οὕτω, h. e. *τῶν ὀνομάτων μόνον μεταλαμβανομένων.*

149 a 29 Facile intelligitur loqui adhuc Aristotelem de definitione *τῶν συμπεπλεγμένων*, de quibus egit inde a 148 b 23: quare, quod recte monuit Iul. Pacius in comm. ad hunc locum, capiti 11 haec adiicienda esse, id fecimus. — Vs. 30 recepimus quod optimi codices et editiones pleraeque habent. — Vs. 36 *ἢ ἐπιτίμησις ἔσται (ἤγουν εἰ οὐχ ἱκανῶς διωρισμένον ἐστὶ τὸ πῶς μέσον ἔχον) ἢ συλλογισμός*, ut docuit vs. 33—35.

Cap. 12. *Quaerendum est, num existat quod definiatur, id vero quod definitione exprimatur existere nequeat,* b 4 *num qui definitionem notionis relatae dederit, ita eam constituerit, ut id ad quod referatur notio definienda latius iusto pateat,* 24 *num non rei ipsius, sed rei perfectae definitio proposita sit,* 31 *num quod per se appetatur ita definitum sit, ac si propter aliud appeteretur.*

149 b 13 *κατὰ συμβεβηκὸς τὴν ἀπόδοσιν ποιούμενος· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἀποδίδωσι τὸ πρός τι ὁ πλείω περιλαβὼν ἢ πρὸς ὃ λέγεται καὶ μὴ διαιρῶν.* — Quod dedimus vs. 17 et Boe-

thius habuit et editiones pleraeque. Altera lectio ex eo nata videtur, quod vs. 18 habetur *ἀποδιδοὺς* et *ἀποδίδωσιν*.

149 b 37 Quod in quaque re praestantissimum est, id ei maxime proprium est eiusque naturam maxime exprimit. Conf. 143 a 9.

Cap. 13. *Ostenditur quomodo redargui possit qui unam notionem ita definiat, ut duas faciat* (*hoc et illud*), 22 *vel ita, ut unam quidem faciat, sed ex pluribus partibus compositam* (*hoc ex illis*), b 27 *vel ita, ut alii cum alia coniunctae aequalem dicat notionem definiendam* (*hoc cum illo*).

150 a 26 *ἐν ἑνί τινι πέφυκε τῷ πρώτῳ, οἷον ἡ φρόνησις οὐκ ἐν ψυχῇ, ἀλλ' ἐν λογιστικῷ πρότερον.*

150 a 30 *ἀλλ' ἐν πλείοσιν.* Nam si partes ex quibus definitio componitur sunt *A* et *B*, quarum altera (*A*) insit in altera prima (*B*) (*ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ* vs. 28), haec vero in quacunque alia notione prima, e. g. in *C* (h. e. *εἰ τὸ A ἐν τῷ B πρώτῳ καὶ τὸ B ἐν πρώτῳ τῷ Γ*), notio definita (*D*) et in notione *B* et in *C* prima inesse deberet (quod absurdum est): nam notionis definitae eadem semper ratio esse debet atque definitionis ipsius.

150 b 37 *μηδαμῶς δ' ἀληθὲς* ..., h. e. *κατὰ μηδένα δὲ τῶν εἰρημένων τρόπων ἀληθές ἐστι τὸ ἕτερον μεθ' ἑτέρου λεγόμενον ἐν τῷ ἀποδοθέντι ὁρισμῷ.*

151 a 1 *τῶν διαιρεθέντων*, h. e. *διαιρεθέντων τῶν τρόπων τῶν δηλούντων ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου.* Apparet inde quae *διαίρεσις* intelligenda sit vs. 15.

151 a 6 *ἔτι εἰ* ... Etiam si quis vitium quod modo exposuimus vitaverit et definitionem ita constituerit, ut utraque notio, ex quibus coniunctis notionem definitam constare dixerit adversarius, ad idem referatur, vel sic tamen definitio proposita falsa esse potest: nam non satis est, ut ad idem referantur, nisi etiam ad id relata sint ad quod proprie referatur notio definita.

Cap. 14. *Quaerendum est, num qui rem definiendam compositionem dixerit, non adiecerit qualem compositionem,* 32 *num per alterum contrarium definiverit id quod utrumque in se suscipiat.* b 3 *Definitio obscurior aut ita impugnanda est, ut partem eius aggrediaris* (7), *aut ita, ut explices quae obscura*

sint, (12) *nisi ipse aliam definitionem proponere scias.* 18 *Denique semper utile est ipsum secum reputantem definitionem componere.*

151 a 29 Aliud argumentum affert, cur caro et os non recte definiantur per compositionem. — Vs. 35 ἐπειδὴ in utraque ed. Bkki mendum est, quod e diversa lectione apparet quae in maiore adiecta est.

151 b 10 τὸ ἐκλαμβανόμενον, id quod adversarius substituere vult in locum eius quod obscurum est.

Lib. VII. cap. 1. *Duo numero eadem esse demonstratur per casus, per ea quae quo modo cunque a voce derivantur, per contraria, per ea quae rem vel efficiunt vel perdunt,* 152 a 5 *deinde si quibus alterum maxime praestat, iisdem etiam alterum,* 31 *si eidem utrumque aequale est,* 33 *si accidentia sunt eadem,* 38 *si utrumque in eadem categoria, in eodem genere est et eandem differentiam habet,* b 6 *si et utrumque augetur et minuitur et simul,* 10 *si eadem vel accessione vel deminutione facta utrumque aequale est.* 17 *Deinde quaerendum, num inter se pugnent quae hypothesi facta utriusque sint consequentia,* 25 *num etiam de altero praedicentur quaecunque de altero,* 30 *num specie vel genere sint eadem, non numero,* 34 *num alterum sine altero esse possit.*

151 b 29 ἐλέγετο, v. 103 a 23 sqq. — Ad definitionem impugnandam pertinere quae hoc libro tradantur apparet ex iis quae habuimus 102 a 8.

152 a 3 αὐτῶν negligentius adiectum est: de quo quidem usu diximus ad 12 b 29. — Vs. 5 et 6 Quum genitivi ὧν (h. e. εἴ τινων) et τῶν αὐτῶν τούτων non tam pendeant a pronomine θάτερον quam a superlativo μάλιστα (quod facile intelligitur ex exemplo quod sequitur), apparet cur non probanda sit lectio Boethii qui vs. 6 videtur legisse αὐτῶν omisso articulo et pronomine demonstrativo. Nam sententia haec est. Si *A* numero idem est quod *B*, quorum *A* maxime dicitur *C* — e. g. album —, eorundem etiam *B* maxime album esse debet.

152 a 27 Exspectabas coll. vs. 11 ut diceret οὐ γὰρ εἷς ἀριθμῷ ὁ αἱρετώτατος βίος. — Lectionem quam vs. 15 et 28 habent codd. *Ccu* ex interpretatione natam esse apparet. — Vs. 33 et b 26 ταῦτα intelligit quae eadem esse ponuntur.

152 b 32 Buhlius ineptum iudicavit, si adiiciatur ἢ οὐκ ἐνδέχεται,

quia quae specie vel genere sint eadem, etiam numero eadem esse possint. Verum quidem hoc, at loci sententia haec est. Quaerendum est, num quae numero eadem dicantur, non numero, sed non nisi specie vel genere sint eadem. Nam quae genere vel specie eadem sunt, ea aut non necesse est numero semper eadem esse aut interdum certe, si sumantur ea quae proprie dicuntur specie tantum vel genere eadem esse (velut homo et equus), etiam numero eadem esse omnino nequeunt. Unde apparet haec quidem bene habere, omittendam vero fuisse particulam καὶ quam vs. 30 Bkkus adiecit. Hanc igitur, quam etiam vet. intp. omisit et Boethius, delevimus, praesertim quum probabile sit ex sequente καθ' eam ortam esse per scribentis errorem.

Cap. 2. Loci quos modo habuimus omnes ad evertendam, non ad construendam definitionem conducunt.

153 a 4 Verba τὰ ἄλλα πάντα respicere videntur ad ea quae dixit 139 a 27—35.

Cap. 3. Quomodo definitio cogi possit ostenditur, 23 *quomodo et genus et differentia ex contrariis eliciantur, ut definitio ipsa ex contrarii definitione conficiatur,* b 25 *quomodo casibus et iis quae alio quocunque modo deriventur utendum sit ad definitionem componendam,* 36 *quomodo iis utendum sit quae eandem inter se rationem habeant,* 154 a 4 *quomodo aliarum definitionum comparatio ad definitionem formandam conferat.*

153 a 9 τὸ τοιοῦτον, h. e. τὸν ὅρον. Similia generis neutrius exempla collegimus ad 4 b 4.

153 a 11 ἄλλης, τῆς ἀναλυτικῆς. Cf. vs. 24, ubi respicit ad Anal. post. II, 13. — Vs. 16 alt. καί, quod etiam in versione Boethii et vet. intp. omissum est, delevimus. — ὅτι vs. 20 negligentius additum est, quum vs. 18 iam adiectum sit ὡς. Idem habuimus 47 b 8, de quo loco cf. quae diximus ad 12 b 29 sub fin. Similia notavimus ad 24 a 7, 21 b 29 et ad 14 b 30, quibuscum cf. repetitionem particulae καὶ quam habuimus 91 b 23 sq., particulae ἄν 140 b 36, particulae μὲν 91 b 28.

153 a 30 Ex coniugationibus contrariorum, quas habuimus lib. II. c. 7, ea seligenda est, qua si utimur ad definitionem constituendam, quam facillime definitio nobis concedatur: nam φανῇ vs. 31 est φανερὸς ᾖ.

153 a 26 Primum, ait, totam definitionem veram esse ita probari potest, ut eius quod rei definiendae contrarium sit etiam contrariam esse definitionem doceamus. Deinde (vs. 32) etiam ita, ut singulas eius partes recte constitutas esse demonstremus eodem utentes argumento, quod a contrariis repetitur.

153 b 4 Non necesse est contrarias species, quae non eidem generi subiectae sint, sed contrariis, contrarias habere differentias: namque species, quarum genera contraria sunt, ambae etiam eandem differentiam habere possunt, quod exemplo iustitiae et iniustitiae probatur. — Monendum est, quod quae leguntur vs. 6 *ὧν δὲ* . . ., quamvis per particulam *δὲ* quodammodo opponi videantur iis quae praecesserunt, tamen sensu haud multum ab iis differunt: nam quod dixit *μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει* idem fere est, ac si dixisset *ἐν ἐναντίοις γένεσι*, quum contraria aut in eodem genere insint aut in contrariis (vs. 16 sq.).

153 b 21 *αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί.* Nam si definiuntur species contrariae quae eidem generi subiectae sunt, quaedam certe differentiae contrariae esse debebunt, quamquam aliae eaedem esse possunt. Etenim si cum summo genere coniunguntur differentiae contrariae, inde nascuntur genera inferiora inter se contraria sive anonyma sive nominata, quorum differentiae eaedem esse possunt.

Cap. 4. Qui loci maxime sint utiles.

154 a 17 reduximus lectionem *τὰ καθ' ἕκαστα*, quam et codd. et pleraeque edd. prr. habent.

Cap. 5. Cur facilius definitio evertatur quam construatur.* b 13 *Idem etiam de proprietate* (24) *et de genere dicendum est.* 32 *Accidens, si universale est, facilius evertitur* (36), *si particulare, facilius probatur.* 155 a 3 *Definitio omnium facillima est ad evertendum, difficillima ad comprobandum,* 23 *e reliquis omnibus proprietas.* 28 *Accidens vero omnium difficillime evertitur, facillime probatur.

154 a 29 Nam si praeter genus et differentias inveniuntur quaedam alia quae cum rei definiendae natura necessario coniuncta sunt, definitioni propositae quae e genere et differentiis constructa est aliquid deesse videbitur, ut dubitari possit, num definitio probanda sit. Nam ut definitio cogatur, praeterea

etiam necesse est (quod dixit 153 a 17), ut concedatur genus et differentias solas exprimere veram rei definiendae naturam.

154 a 34 *πρὸς ἕνα*, intelligendum videtur *συλλογισμόν*, quum de cogenda definitione sermo fuerit in antecedentibus.

154 b 5—10 negligentius scripta sunt. Nam primum quidem (quod Buhlius recte animadvertit) vs. 7 pro *τινὸς* scribendum erat *οὐδενός*: nam qui de aliquo eorum de quibus notio definienda praedicetur definitionem ipsam non praedicari docet, is definitionem universam evertere (*καθόλου ἀνασκευάζειν*) dici non potest, quum non universam definitionem, sed unam quandam eius partem refutet: quare aut dicendum erat *κατ' οὐδενὸς ὧν* omissa voce *οὐ* vs. 8 aut *καθ' ὧν* servata negatione, quod ita intelligi posset, ut *καθ' ὧν* dictum esset pro *κατὰ πάντων ὧν*. Deinde etiam quae sequuntur plures habent difficultates. Nam ut sensus exiret huic loco conveniens, scribendum erat *τὸ δ' ἀνάπαλιν οὐκ ἀναγκαῖον, τὸ δεῖξαι ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος κατηγορεῖται τοὔνομα οὐ κατηγορεῖται*. Et haec ultima quidem non recte expressa esse bene observavit Alexander (schol. 291 b 18 sqq.): nam quod legitur vs. 9 *ὅτι . . . τοὔνομα κατηγορεῖται*, quamquam ex conversione natum est eius quod habuimus vs. 7 *ὅτι . . . οὐ κατηγορεῖται*, tamen huic loco non convenit; apparet enim conversionem fieri debuisse qualem modo indicavimus. Deinde verba *πρὸς τὸ δεῖξαι*, nisi ita interpretari velis, ut significent *πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν*, h. e. *πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι οὐχ ὥρισται* (quod durius dictum est), sensum non habent. Nam nemo certe erit qui particulam *ὅτι* cum verbo *δεῖξαι* coniungendam putet, quum verbis *ὅτι καθ' ὧν* explicari appareat id quod modo praecessit, *τὸ ἀνάπαλιν*. Quibus quidem difficultatibus expositis erit fortasse qui invitis codicibus, qui cum Boethii versione conspirant (vet. intp. autem vs. 7 sq. eam lectionem praebet quam Buhlius recipiendam putavit) aut mutanda esse censeat ea quae non recte expressa esse modo exposuimus aut aliena manu intrusa putet quae leguntur vs. 5 *καθόλου* — 10 *καί*. Nos quidem Aristotelis in scribendo negligentiae hoc tribuere non dubitavimus.

154 b 16 *ἐν συμπλοκῇ*. Proprietas rei, ait, non sola definiri solet, sed ita, ut qui proprietatem rei constituat simul eius definitionem plerumque velit proponere. — Vs. 23 *λέγεται*. Indicativi praesentis similia exempla dedimus ad 32 a 17.

154 b 29 dedimus ἤ τινὶ ἤ παντί. Vulgo pro παντί scribitur μηδενί, quod etiam Boethius habuit, quamquam vet. intp. ἤ μὴ παντί. Nostram lectionem veram esse facile intelligitur, quum μηδενί ab iis profectum esse appareat qui negationem praecedentem cum παντί coniungendam esse non viderent et quod hic legeretur simile esse debere putarent iis quae habuimus vs. 26. Id vero quod dedit Bkkus μὴ παντί non defendi potest nisi ita, ut μὴ παντὶ ὑπάρχειν idem significet quod τινὶ μὴ ὑπάρχειν quod modo praecessit. Quod cur non ferendum sit facile intelligitur e vs. 25 et 26.

155 a 4 Definitio quum plures habeat partes quam genus, proprietas et accidens, et in illa constituenda plura observanda sint quam in reliquis (quod docuit lib. VI. init.), facilius impugnatur quam reliqua.

155 a 22 καὶ τοῦτο... Haec expresse addi non mirabitur qui meminerit quae habuimus 139 b 7 et quae ibi diximus. — Vs. 23 τοιοῦτον, intell. χαλεπώτατον κατασκευάζειν.

Lib. VIII. cap. 1. Quid in hoc libro agatur. 7 *Quid philosopho commune sit cum dialectico, quid non.* 17 *Distinguuntur propositiones quae non necessariae disputantibus assumuntur.* 29 *Quae necessariae sunt maxime occultari debent et aliunde cogi.* 156 a 9 *Conclusiones vero non statim, sed postremo conficiendae sunt,* 23 *neque propositiones continuae sumendae;* 27 *definitio non ita proponenda est, ut statim definiatur quod velimus, sed id a quo notio definienda derivetur.* b 4 *Occultandum, utrum per se an propter aliud concedi velis quod quaeras, item utrum affirmari an negari velis.* 10 *E rerum similitudine propositio quam concedi vis elicienda est.* 18 *Traduntur alia quaedam quibus dissimulare possis quod evincere velis.* 157 a 6 *Inductione et divisione ad ornandam,* (14) *exemplis et similitudine ad illustrandam orationem utimur.*

155 b 17 De locis, unde petenda sint argumenta ex quibus evincas quod velis (αἱ ἀναγκαῖαι προτάσεις), egit lib. II — VII. Reliquum est, ut etiam ea exponat, quae, quamquam non necessaria sint ad probandum quod velis, tamen requiruntur, ut disputatio et apte instituatur et rite procedat. — Quid dicat vs. 32 ὄγκον τοῦ λόγου explicat 157 a 6 sqq.

155 b 27 Eas propositiones quas non sumimus, nisi ut occulte-

mus quod conficere velimus, certandi causa proponimus. Namque etiam his utendum est, quoniam ars dialectica omnis in eo versatur, ut convincatur adversarius.

155 b 30 adiecimus *αὐτάς*, quod, quum sensum turbare videatur, a scribentibus consilio omissum esse probabile est. Cur hanc vocem adiiciendam putaverimus, apparebit ex iis quae collegimus ad 12 b 29 et ad 52 a 29.

156 a 1 Propositiones necessariae vel syllogismo vel inductione conficiendae sunt, tum quia sic magis occultatur quod cogere velimus, tum etiam quia, si per syllogismum vel per inductionem (*ἐκείνως* vs. 2) eas probare non valeamus, nihil prohibet, quin ipsas proponamus. Hoc enim semper nobis relinquitur, si illud efficere non possimus. Vs. 3 *τὰς παρὰ ταύτας εἰρημένας* intelligit *τὰς οὐκ ἀναγκαίας* v. 155 b 21. — Vs. 5 Praepositionis omissae exempla v. quae dedimus ad 3 b 13.

156 a 10 dedimus *ταῦτα* pro *ταύτας*, quod alienae correctionis speciem habet. Idem habemus 158 b 3, ubi *ταῦτα* intelligit *τὰς ἀρχάς*. Cf. quae diximus ad 4 b 4 et ad 48 b 34.

156 a 20 Singula membra (propositiones) ex quibus componitur syllogismus, per quem conficimus quod evincere volumus, quam maxime occultantur, si non ea ipsa proponamus ex quibus continuo consequatur quod probare velimus, sed ea ex quibus illa suspensa sint. *ὁ συλλογισμὸς* hic significat ipsam ratiocinationem, per quam conclusio ad quam tendimus efficitur. — *λημμάτων* (vs. 21) et *ἀξιωμάτων* (vs. 23) nullum discrimen est in arte dialectica, quippe quae non quomodo veritatem investigare debeamus nos doceat, sed quomodo refellamus adversarium.

156 a 29 Articulum *τοῦ* ex optt. codd. adiecimus. — Vs. 31 Boethius omisit verba *διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν*. In cod. Guelpherb. et a vet. intp. verba *ληφθείη ... ὀλιγωρίαν* omissa esse Buhlius refert, quod per scribentis errorem factum esse apparet. Simul patet in exemplaribus, ex quibus cod. Guelpherb. descriptus sit et quae ante oculos habuerit vet. intp., non defuisse quae Boethius omisit, quum explicari vix posset, quomodo illa excidere potuerint, nisi praecessissent verba *διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν*.

156 b 30 Exspectabas ut diceret *εἰλῆφθαι*, sed scripsit *εἴληπται*, ac si praecessisset *διότι*.

Cap. 2. De inductione quae in disputando adhibeatur. 34 *Quando postulandum sit, ut proferatur obiectio,* (37) *et quomodo proferatur,* b 2 *quomodo ei occurrendum* (24) *vel quomodo depellenda sit.* b 34 *Demonstratio recta praestat ei quae ad absurdum deducit.* 158 a 3 *Proponenda sunt ea quibus occurrere difficile sit.* 7 *Conclusio ut concedatur non peti debet, sed cogi.* 14 *Non omnis propositio universalis est dialectica propositio.* 25 *Idem non plus semel interrogari debet.*

157 a 20 εἴρηται respicere videtur ad ea quae habuimus 105 a 16: quare vs. 21 lectio τούτου, quam ex optt. codd. recepimus, huic loco magis convenire videtur quam τούτων. Nam illa ita interpretanda est, ut dicat se prius iam exposuisse cur syllogismo utendum sit ei qui cum dialecticis disputet, inductione ei qui vulgo aliquid persuadere velit; haec vero ita, ut dicat de syllogismo et inductione se egisse in antecedentibus. — Vs. 25 lectionem optimorum codicum, quam etiam editiones excepta Paciana fere omnes praebent, reduximus.

157 a 21 In aliis quidem facile est propositionem universalem, quam quis per inductionem probare velit, exprimere et ut concedatur petere, in aliis vero qui inductionem facit eo impeditur, quod id quod singulis rebus, quarum similitudine exposita propositio universalis efficitur, commune est nomine caret. Quod ubi fit, de similitudine ipsa facile fallimur.

157 a 37 Postulandum est autem ab eo qui occurrere velit thesi propositae, ut eam rem, de qua ipsa disputetur, solam non excipiat de lege universa, cui similia omnia adstricta esse inductione facta probatur, nisi si revera una sit et sola, cuius exceptio facienda sit. Nam qui eam rem solam excipit de qua certatur dicis causa exceptionem proferre videtur, ne propositionem universalem concedere cogatur. Quare (b 1) ei qui excipiat aut aliud quid praeter id de quo certetur de lege universa excipiendum esse docendum erit aut hoc solum ita comparatum esse, ut excipiendum sit; veluti numerus binarius solus est parium primus, reliqui vero pares numeri omnes non primi.

157 b 6 De particula οὖν et aliis in apodosi adiectis diximus I. p. 336.

157 b 23 Exemplo docet, quomodo non solum id ipsum quod ab adversario excipiatur (ὑγίεια καὶ νόσος) iam in thesi ipsa de regula quae proponatur eximendum sit, sed simul etiam

quaecunque similis reprehensionis ansam praebere possint. Namque in thesi ipsa quod excipitur quam maxime generatim atque universe exprimendum est, ne alio exemplo eiusdem generis allato eandem exceptionem repetat adversarius. Quare quod thesi adiicitur vs. 23 non sic expressit: *ἐὰν μὴ θάτερον ὑγίεια ᾖ θάτερον δὲ νόσος*, sed universe *ἐὰν μὴ συνεπιφέρῃ θάτερον θάτερον*. At, ait vs. 24, non semper exspectandum est donec adversarius exceptionem faciat, sed etiam si simpliciter neget quod proponamus, quamquam aliquid certi nondum habeat quod obiiciat, sed praevideat tantum esse aliquid quod de regula, quam nobis concedi velimus, excipiendum sit, imo propositioni universali quam defendimus statim ab initio id ipsi addere debemus quod excipiendum est, ne adversario exceptionis faciendae copia detur.

157 b 36 *οὐδὲν διαφέρει.* Aliter de hac re statuit Anal. post. I. c. 26, unde haud scio an elici possit, quod Aristoteles, quum Topica scriberet, nondum satis perspectam habuerit veram demonstrationis et syllogismi naturam.

158 a 11 Ex coniectura scripsimus *ὅτι* pro *ὅ τι*. Eandem mutationem fecimus 46 a 37. Nam non iis, qui non videant quid ex propositionibus concessis consequatur, non convinci videtur adversarius, sed iis qui non videant id revera ex iis cogi quod ille coactum esse neget. Opponuntur enim verba *ὅτι συμβαίνει*, h. e. *ὅτι ὡς ἀληθῶς ἕπεται*, ei quod dixit vs. 9, *τῷ ὡς συμβαῖνον ἐπιφέρειν*, ut sententia loci sit haec: *οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅτι οὐ μόνον ὡς συμβαῖνον ἐπιφέρεται τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν τεθέντων ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς ἀληθῶς συμβαίνει.* Si quis autem, addit vs. 11, ne speciem quidem syllogismi servet, sed petat ut concedatur id quod cogere debet, adversarius vero neget, minime eum convicisse videbitur.

158 a 14 De propositione dialectica v. lib. I. c. 10.

158 a 29 *εἰ δὲ μὴ ἀποκρινομένου ἕνα λόγον πολὺν χρόνον ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται, ὅτι οὐκ ἐπιτιμᾷ ἢ ἀφίσταται· ἐπιτιμητέον γὰρ τοῖς μὴ ἀποκρινομένοις ἢ ὅλως ἀποστατέον,* [redacted]

Cap. 3. Principia et extrema difficilia sunt ad impugnandum, facilia ad defendendum. b 5 *Difficilia etiam ad impugnandum quae principio proxima sunt.* 8 *Quae definitiones sint difficillimae ad evertendum.* 16 *Quibus difficultatibus impediri soleat qui adversarii thesin refellat.* 24 *Haud raro*

difficultas in eo est, quod definitio non recte constituta est.
159 a 3 ***Num concedenda sint ea quae problemate ipso difficiliora sint.***
158 a 35 ἤ, **h. e.** *εἰ δὲ μὴ διὰ πολλῶν.*
158 a 38 Quamquam autem omnis demonstratio a definitione proficisci debet, tamen qui thesin alterius impugnant saepissime in eo peccant, quod neque postulant definitionem rei de qua disputatur, si non data sit, neque datam exactissimo iudicio examinant.
158 b 8 *ταῦτα* intelligit *τὰς ἀρχάς*, sicut vs. 3. — Vs. 20 *τρόπων* et Boethius habet et codices omnes.
158 b 13 *διὰ δὲ τὸ* . . ., quia non intelligitur num metaphora ipsa in causa sit, quod definitio sit obscura. Praepositionis *παρὰ* ea vis est, ut vitii notionem adiunctam habeat: nam verbis *παρὰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι* definitionem falsam esse significatur, quia metaphora utatur; cf. 47 b 17, 48 a 1 et 24, 49 b 33, 66 a 16, 1404 b 38, 160 b 24, 35, 164 a 19, 168 b 6 *παρὰ τοῦτο*, i. e. hoc vitio, quod eos latet, decepti: qui quidem usus loquendi frequentissimus est in Soph. Elench. (Top. IX.), quamquam aliis locis (v. e. g. 62 a 4 et 162 a 33) *παρὰ* idem plane significat quod *διά* (cf. Trdlbg. de an. p. 398). Alium eiusdem praepositionis usum habemus 602 a 13 *συμφέρει δὲ τοῖς κορακίνοις ὡς εἰπεῖν παρὰ τοὺς ἄλλους ἰχθῦς* (plus quam reliquis piscibus) *τὰ αὐχμώδη μᾶλλον τῶν ἐτῶν.* 1315 a 15 *ἔτι δὲ πάσης μὲν ὕβρεως εἴργεσθαι, παρὰ πάσας δὲ* (prae ceteris autem) *δυοῖν.* 470 b 16 *πολὺν χρόνον ἐν τοῖς ὕδασι δύνανται διαμένειν παρὰ τὴν τοῦ σώματος ἰσχύν* (quamquam corpus ipsum non satis validum sit, ut sub aqua manere possint). 335 b 1 *τούτων δὲ τὰ μὲν ἀδύνατον μὴ εἶναι, τὰ δὲ ἀδύνατον εἶναι διὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παρὰ τὸ ἀναγκαῖον ἄλλως ἔχειν.*
158 b 31 Linea quae est parallelos lateri parallelogrammatis ita secat latus ipsum et aream, ut lateris et areae partes eandem inter se rationem habeant. Quod ut probetur, definitione opus est eius quod dicitur *ἀνάλογον* (*τοῦ αὐτοῦ λόγου* vs. 35): nam si eandem rationem habent quae ita comparata sunt, ut quot partes ab uno demantur totidem simul etiam demantur ab altero, latus et aream eadem ratione secari ex hac ipsa definitione intelligitur.
158 b 38 Datis elementorum definitionibus facillime demonstrantur prima, quae continuo ex his definitionibus derivantur et

consequuntur. Elementa geometrica hic dicit lineam, circulum et alia huiusmodi. Eundem sensum habuimus 14 a 39, ubi cf. quae diximus.

159 a 1 Sicut in rebus geometricis est, ita etiam in rebus dialecticis se habet. Item atque hoc loco 71 a 5 (*περὶ τοὺς λόγους*) ea quorum non certam quandam disciplinam habemus et de quibus disputare solemus opponuntur iis de quibus dubitari non licet, quum certa eorum scientia constituta sit, sicut mathematicorum.

159 a 3 Quum dixerit de difficultatibus quibus teneri soleant qui adversarium convincere velint, iam quaerit, num adversario concedendum sit, si quid sibi dari velit (*ἀξίωμα ἢ πρότασιν*) quod etiam difficilius sit quam id ipsum de quo disputetur. Nam si illud non concedimus, iniqui esse videbimur in adversarium, quippe a quo postulemus, ut probet quod ipsa thesi difficilius sit; si concedimus, faciliora e difficilioribus adversarius eliciet, quamquam secundum rerum naturam e facilioribus difficiliora semper intelligi et probari debent. Tollitur difficultas eo, quod discenti quidem a facilioribus ad difficiliora progrediendum est, disputanti vero dandum est adversario quodcunque verum videtur sive difficilius est sive facilius eo cuius causa disputatio instituitur: unde apparet (vs. 13) postulandum non esse, ut eadem ponat et sibi concedi velit qui impugnet quod adversarius proposuerit et qui alium doceat.

Cap. 4. De officio interrogantis et respondentis.

159 a 18 Qui thesin impugnat (*ὁ ἐρωτῶν*) efficere debet, ut adversarius quam maxime absurda contendere cogatur, quae consequentia sint eius quod defendat, ei vero qui thesin defendit (*τῷ ἀποκρινομένῳ*) id agendum est, ut doceat non propter vitium a se admissum concedenda esse ea quae absurda dicat adversarius, sed necessario haec confici e thesi quam defendat. Nam a respondente peccatum est, si thesin male defendit; si vero thesis ipsa falsa est, id respondenti vitio verti non poterit. Etenim peccavit quidem, etiam si defendendum sibi proposuit quod falsum est, at certe in respondendo non peccavit, sed alio modo: peccavit enim eo, quod ab initio sumsit pro vero quod falsum est.

Cap. 5. Aliam in disputando rationem adhibere debet qui docere, aliam qui vincere vult, aliam denique qui in rem inquirit. 38 *Thesis aut probabilis est aut improbabilis aut neutra, ut qui thesin refutet cogi debeat vice versa aut quod improbabile sit aut probabile aut neutrum.* b 8 *Quae dare debeat qui thesin improbabilem defendat*, 16 *quae qui probabilem*, 20 *quae qui neutram.* 25 *Quomodo defendendum sit quod non simpliciter probabile sit vel improbabile.* 28 *Quomodo aliena sententia defendenda sit.*

159a25 ἐπεὶ δ'... Orationis anacoluthi apodosin habemus vs. 37. Ea autem quae legimus vs. 25 sic supplere licebit: ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδιόριστα τὰ περὶ ἀποκρίσεως, h. e. ἐπεὶ δ' οὐκέτι ὥρισται παρὰ τῶν πρότερον γραψάντων περὶ τούτων τίνων στοχαστέον καὶ τίνα δοτέον τοῖς γυμνασίας... (coll. vs. 34 sq.).

159a38 Iam iis qui sine studio disputant, ut rei de qua disserant naturam perscrutentur et explorent, haec ratio ineunda est. Alter defendit thesin sive per se et simpliciter omnibus probabilem vel improbabilem vel neque probabilem neque improbabilem sive thesin non simpliciter, sed non nisi alicui probabilem vel improbabilem vel neutram: namque iam non refert utrum thesis simpliciter et omnibus sit probabilis an non sit (ὁπωσοῦν b2): nam qui respondet eadem concedere et non concedere debet, sive huic sive illi est probabilis sive etiam omnibus. Apparet autem adversario qui probabilem thesin refellat cogendum esse id quod improbabile sit, ei vero qui improbabilem refutet id quod probabile sit. Iam igitur ut apte disputetur, qui thesin simpliciter improbabilem defendit (vs. 9) non dare debet nisi ea ex quibus rite convinci possit, h. e. non nisi ea ex quibus cogi possit quod simpliciter sit probabile (nam qui disserendi artem bene callet, is, quum disputat ut rei naturam exploret, ne concedit quidem adversario ea ex quibus nullo modo cogi posse appareat quod ille velit): quare neque dare debet quae sunt simpliciter improbabilia neque quae minus probabilia sunt quam id quod cogere debet adversarius: nam si quae adversario darentur simpliciter improbabilia essent, thesin refutare non posset, quia ut refutaret cogere deberet quod probabile esset; sin autem quae darentur minus probabilia essent quam id quod cogere debet, non recte refutaret, quia in omni syllogismo ab iis quae probabiliora sunt et notiora pro-

cedendum est ad ea quae minus nota sunt et minus probabilia. — Notandum est, quod τὸ κείμενον vs. 10 thesin, τὸ προκείμενον vs. 14 vero id significat quod cogere vult qui eam evertere studet (τὸ συμπέρασμα). — Si vero (vs. 16) thesis probabilis est, improbabile esse debet quod ab adversario cogitur: quare quum semper danda sint quaecunque probabiliora sint et notiora quam conclusio ipsa, concedenda erunt et quae per se probabilia sunt et quae minus improbabilia quam id quod ille cogere debet.

159b23 οὕτω γάρ, h. e. οὕτω γὰρ ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τὸ προβληθὲν συμβήσεται ἀποδείκνυσθαι. — Vs. 25 τὴν σύγκρισιν dicit comparationem eorum quae a nobis concedi sibi vult adversarius cum iis quae simpliciter vel non simpliciter sunt probabilia et improbabilia: namque si thesis quam defendimus est simpliciter improbabilis, dare debemus quae simpliciter probabilia sunt; sin autem non simpliciter, sed non nisi alicui improbabilis sit, dare debemus non quae simpliciter probabilia sint, sed quae eidem probabilia videantur.

159b34 Idem faciunt qui quod alius proposuit defendendum suscipiunt: ponunt enim omnia quae ab illo ad thesin defendendam prolatum iri putant.

Cap 6. De concedendis et recusandis iis quae ad rem pertineant et quae non.

160a7 συμβαίνειν, intell. id quod cogere velit adversarius, τὸ ἐλέγχεσθαι τὴν θέσιν. — Vs. 11 οὐδὲν δόξει... quod respondentis officium esse dixit 159a21. — Vs. 12 προορῶν, intell. τὸ συμβαῖνον ἐξ αὐτῶν.

Cap. 7. Quid respondenti faciendum sit, si quod adversarius dicat obscurum sit vel ambiguum.

160a24 Priori particulae μὲν respondet δὲ quod habemus vs. 29. Si ambiguitatem eius quod adversarius dixit perspicimus, quod ambigue dicitur concedendum est, si quod de notione ambigua dicatur utrovis sensu admisso verum sit; si vero falsum sit quod adversarius dicat, si altera notionis ambiguae significatio sumatur, verum autem, si altera, indicandum est quo sensu recte dici possit quod ille contendat, quo sensu falsum sit.

Cap. 8. Dicis causa contradicit qui neque habet quod inductioni factae obiiciat neque unde probet contrarium.

160a35 Oratio ἀνακόλουθος est: nam in apodosi particula οὖν additur vs. 39, de qua v. quae diximus I. p. 336. Quum omnis propositio quam adversarius proponat aut per se ipsa ad thesin refellendam utilis sit aut eius causa sumatur quod, si ex ea eliciatur, ad illam refutandam conducat — apparet autem non per se, sed propter alia sumi singula ex quorum similitudine propositio universalis derivetur —, is qui respondet singula quidem concedere potest, quamquam contra propositionem universalem quae inde derivetur exceptionem facere debet. Quam si non in promptu habet, dicis causa contradicere videbitur.

160b3 recepimus lectionem φαινομένου, quam praestare facile intelligitur. Eandem habet vet. intp. Quod Aristoteles dicit est hoc. Si in multis singulis rebus conspicuum est id quod per inductionem universale facere vult adversarius... — Item vs. 8 et 10 optimos codices in lectione constituenda secuti sumus. Ne quis vs. 10 ἐνίστασθαι pro ἔνστασιν scribendum putet, quia sequatur infinitivus ἀντεπιχειρεῖν, conferat quae habemus 161a5, ubi similiter coniungitur διὰ τὸ πάρεγγυς τῆς λέξεως καὶ μικρὸν διαφέρειν..., quamquam utrumque infinitivo exprimi poterat διὰ τὸ ὁμοίαν εἶναι τὴν λέξιν καὶ μικρὸν διαφέρειν...

160b6 καίτοι..., quamquam ne hoc quidem (intell. ut aliam demonstrationem opponamus, qua probetur contrarium) ad solvendam difficultatem, in quam per adversarii demonstrationem inducimur, sufficit. — Monendum est, quod sequente particula γὰρ non exponitur causa eorum quae proxime antecesserunt, sed docetur quomodo et cur fieri possit, ut argumentationi qua adversarius usus sit aliam opponere liceat ex qua, quamquam non perspiciatur qua in re peccaverit ille, tamen contrarium verum esse intelligatur: namque, ait, non propterea quod Zeno (de cuius argumentis v. Phys. VI, 9) motum non dari docuit, nihil moveri putamus, ut appareat aliam demonstrationem dari, quae contrarium verum esse ostendat. Hanc igitur adversario opponere debebit qui non habet unde ipsius argumentationem refellat. Bene cohaererent omnia, si scriptum exstaret καίτοι οὐδὲ τοῦτ' (intell. τὸ ἀνανεύειν μὴ ἔχοντα ἀντεπιχειρεῖν) ἀεὶ δυσκολαίνειν ἐστίν.

Aliquid huiusmodi certe in mente habuisse videtur Aristoteles.

160 b 12 ἀπόκρισις παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, h. e. responsio eius qui neque exceptionem habeat neque demonstrationem contrarii.

Cap. 9. *Utile est disputanti ipsum secum reputantem thesin et definitionem sibi proponere*, 17 *id vero quod improbabile est non defendere.*

Cap. 10. *Si quid falso coactum est*, *causa ob quam hoc factum sit, investiganda est.* 161 a 1 *Quattuor modi sunt quibus impediri potest*, *quominus cogatur*, 13 *quamquam optime hoc non fit nisi detecta erroris causa.*

160 b 29 τὸ ἀξίωμα, intell. τὸ ἀναιρεθέν, propositionem minorem, quam vs. 32 significat pronomine τοῦτο.

161 a 1 Primum modum, quo impedire possimus, quominus conficiatur syllogismus, per quem adversarius thesin refellat, in antecedentibus exposuit; secundus est, si, quamquam nos lateat cur falsum sit quod adversarius sumserit, eum reprehendamus, quod argumentationem qua thesin refutet ad finem perducere nesciat; tertius est, si quae adversario concessa sint (τὰ ἠρωτημένα) ad thesin redarguendam non sufficiant, sed si praeter illa etiam alia propositione opus sit quae ut sibi detur adversarius non petiit: quare vs. 9 εἰ δὲ δύναται ita intelligendum est, ut sit εἰ δὲ δύναται μέν, μὴ γίνεται δὲ ὃ βούλεται ἐκ τῶν ἠρωτημένων μηδενὸς προστεθέντος. — Vs. 9 sicut 160 b 24 optimos codices secuti a Bkki lectione recessimus.

Cap. 11. *Aliud est ipsa argumenta reprehendere*, *aliud reprehendere disputantem qui illis utatur.* b 19 *Recensentur vitia argumentationis ipsius.* 34 *Argumentatio*, *quamvis per se reprehendenda sit*, *interdum tamen melior esse non potest ratione habita eius quod probatur.* 162 a 12 *Per ratiocinationem quae aliquid probat quod cum thesi omnino non cohaeret*, *sed reapse ab ea diversum est*, *thesis non refellitur.* 19 *De probabilitate conclusionis.* 24 *Peccat qui aliquid per ambages cogit vel ex iis quae non patefaciant qua ratione coactum sit.*

161 a 17 Male disputetur necesse est, quamquam sine vitio disputantis, primum si adversarius nihil concedat eorum ex quibus thesis rite refelli possit: nam quum disputatio et ex iis

suspensa sit quae concedantur et e ratione qua concessis utatur adversarius, si ille obstinate neget quaecunque huic utilia esse possint, bene disputari non posse apparet: nihil enim relictum erit disputanti quam ut illum re ipsa de qua agatur neglecta quo modo cunque redarguere studeat. Deinde (vs. 25) si thesis vera nobis evertenda est, etiamsi optime disputemus, neque quod verum sit cogere neque omnino bonis argumentis uti licebit: nam qui disputat non ex ipsa veritate, sed ex iis quae ab adversario probentur et concedantur, argumenta petere debet, ut interdum etiam (vs. 30) falsam thesin falsis argumentis refellere debeamus, si falsa adversario magis probentur quam vera. Quamquam igitur falsis argumentis interdum utendum est disputanti, tamen cavendum est (vs. 33) ne argutiis et paralogismis adhibitis ad aliena disputationem traducat (cf. 162 b 8 sqq. et Anal. post. I. c. 7), ut qui rem geometricam per argumenta probet quae a geometria aliena sint.

161 b 11 Deinde quum saepius accidat, ut homines ipsi secum reputantes repugnantiam a se admissam ipsi non perspiciant vel non demonstratum sumant quod probare velint, et pravam non esse non posse disputationem in qua aliquid huiusmodi accidat et non disputantis, sed respondentis vitio hoc fieri apparet. — Vs. 16 *τὰ μὲν οὐ διδούς*, h. e. ea quidem ex quibus rite redargui possit thesis quam ipse defendat (*ὁ ἀποκρινόμενος*) non concedens, dum concedat ea (*τὰ δὲ τοιαῦτα*) quae cum thesi ipsa aperte pugnent vel ea ex quibus per petitionem principii quae dicitur thesis refellatur. — Monendum est, quod vs. 17 *τοῖς ἐρωτῶσι* idem est quod *τοῖς διαλεγομένοις*: nam inde a vs. 11 exposuit quomodo qui respondeat interdum solus in causa sit, ut male disputetur, vs. 2 autem indicavit quomodo fiat, ut qui interroget pravae disputationis auctor sit. Quare quod hic dicit *φανερὸν οὖν*... non ex iis quae proxime antecesserunt inde a vs. 11 colligit, sed addit, ut summam complectatur eorum quae inde ab initio huius capitis disputavit.

161 b 19 A gravissima reprehensione ad leviora pergit. Idem facit 162 b 3 sqq. Primum reprehendit argumentationem quae ex propositionibus improbabilibus vel falsis nihil cogat, neque si quid addatur neque si quid dematur, tum eam quae ex propositionibus improbabilibus vel falsis aliud quid cogat quam id

quod debeat, deinde eam quae cogat quod debeat, si quid adiiciatur quod minus probabile sit quam id quod demonstretur, (καὶ vs. 28 explicandi vim habet. Similia dedimus ad 93 b 26), vel si quid dematur (vs. 30 τῷ ταῦτ' εἶναι, v. quae diximus ad 24 b 18), denique eam quae probabilia ex improbabilibus vel faciliora ex difficilioribus colligat (coll. 159 b 8 et 71 b 21).

161 b 34 Iam ostendit aliud esse ipsam argumentationem reprehendere, aliud reprehendere id quod per eam probetur: nam qui argumentationem reprehendit quatenus confecit quod revera ex ea efficitur, non ipsam reprehendit, sed id quod per eam demonstratur. Quare (vs. 40) argumentatio quae per se spectata merito reprehenditur, eius quod probari debet ratione habita interdum laudanda est, si ea ex quibus melius colligeretur quod probandum erat ab adversario non dantur vel si quod defendimus falsum est, ut non nisi falsis argumentis comprobari possit. Contra argumentatio per se bona vituperanda est problematis ratione habita, si id, ad quod difficilia et improbabilia argumenta adhibuimus, facile effici poterat e multis argumentis iisque veris et probabilibus.

162 a 5 εὐηθῶν, h. e. ἀδόξων. Nam per se intelligitur alteram lectionem quam Magentenus commemorat (v. I. p. 75) reiiciendam esse. Idem dicendum est de lectione quam habuit Alexander 159 a 5 (v. schol. 293 b 24) et de varietate quam indicat schol. 294 b 41. Sententia haec est. Qui non cogit melius argumentatur quam qui cogit, si hic ex improbabilibus colligat quod probabile sit, ille vero, ut conficiat quod velit, non nisi probabilibus quibusdam iisque veris propositionibus ab adversario sibi non concessis egeat (cf. b 2), quibus ipse nervus demonstrationis non contineatur.

162 a 9 οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν, intell. si propositiones falsae, ex quibus vera conclusio eliciatur (cf. Anal. pr. II, 2), ab adversario concedantur et magis ei probentur quam propositiones verae ex quibus idem confici possit.

162 a 12 Si quid, ait, demonstratur et si est alia propositio quae ab eo quod demonstravimus revera diversa est neque ullo modo cum eo cohaeret, idem syllogismus per quem illud effecimus non simul etiam hanc propositionem demonstrabit: nam eadem demonstratio ab alio ad aliud quod genere diversum est transferri nequit (cf. b 8 sqq. et Anal. post. I. c. 7), ut, si quando utrumque per eandem demonstrationem con-

fectum esse videatur, hoc non nisi per sophisma factum esse possit. — περὶ ἐκείνου vs. 14, quum omnes codices praebeant (vet. intp. habet „de illo", Boethius „ex illo"), pro παρὰ ἐκείνου recipere non dubitavimus. Significatur autem pronomine ἐκεῖνο id quod non confectum est, sed confici debebat, τὸ μηδαμῶς ἔχον πρὸς τὸ συμπέρασμα.

162 a 21 τὸ δὲ μηδετέρως, h. e. τὸ δὲ μήτε δοκοίη μήτε μὴ δοκοίη sive τὸ δὲ μήτε ἔνδοξον εἴη μήτ' ἄδοξον. — Vs. 22 εἰ μὲν ὁμοίως τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μήτε δοκοίη μήτε μὴ δοκοίη, ἢ εἰ ὁμοίως τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μὴ δοκοίη, τὸ συμπέρασμα ὁμοίως ἂν εἴη ἔνδοξον καὶ ἄδοξον. — Vs. 24 Boethius „ad syllogismos", vet. intp. „circa orationem".

162 a 26 Veluti si quis aliam opinionem alii praestare, quatenus utraque sit opinio, demonstraturus sic argumentetur. Idea cuiusque rei naturam maxime exprimit, datur autem vera de idea opinio, quare idea rei naturam melius refert quam singula quae eodem nomine appellantur. Quum autem ipsa rei natura altiorem gradum admisit, etiam id quod ad eam refertur altiorem gradum habere debet. Porro idea opinionis, quae subtilior est et accuratior singulis, vera est. Posuimus autem et opinionis ideam veram esse et ideam cuiusque rei naturam maxime exprimere: unde consequitur hanc opinionem (ideam opinionis intell.) accuratiorem esse. — Lectionem quam dedimus vs. 24 optimi codices et edd. prr. omnes praebent. Eandem Boethius videtur habuisse. — Vs. 32 eiecimus verba ἡ μάλιστα ἀληθὴς quae explicationis gratia ex antecedentibus videntur illata esse: nam verba ἡ μάλιστα et in versione Boethii et vet. intp. et in quibusdam editionibus prioribus omissa sunt. Alexander (schol. 295 a 11 sq.) non habuit quae delevimus. Ut ideam significet, plerumque Aristoteles eam notionem cuius idea significatur cum pronomine αὐτὸ ita coniungit, ut novum vocabulum fingat: 137 b 6, 991 a 29, b 19, 1096 a 35 αὐτοάνθρωπος, 137 b 11 αὐτόζῳον, 990 b 32 αὐτοδιπλάσιον. Aliis locis pronomen αὐτὸ cum voce ipsa non connectit: 1001 a 22 εἰ δὲ μὴ ἔστι τι ἓν αὐτὸ μηδ' αὐτὸ ὄν... Ib. 17 εἰ δ' ἔστι τι αὐτὸ ἓν καὶ ὄν... 204 a 17 αὐτὸ ἄπειρον. 985 a 10 αὐτὸ τἀγαθόν. 997 b 8 αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπόν φασιν εἶναι. Cf. quae habuimus 147 a 8 sq. 987 b 18 τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ ἓν ἕκαστον μόνον. De voce αὐτοέκαστον, quam habemus 162 a 27, 31, 1096 a 35 al., v. Zell ad Ethic.

Nicomach. I, 6, 5. Aliam esse notionem vocis *αὐθέκαστος* (v. 1127 a 23 coll. 703 a 33 *αὐτὸς ἕκαστος ποιεῖ τὰ αὑτοῦ ὡς τέτακται* et 1114 b 6 *αὐθαίρετος*) idem docuit ib. VI, 7, 4. — 162 a 28 simplici pronomine *αὐτό* idea significatur; idem factum est 178 b 37 *παρ' αὐτόν*.

Cap. 12. *Quae argumentatio sit perspicua,* b 3 *quae falsa.* 16 *Num argumentantis vel argumentorum sit vitium, si falsa sit.* 25 *Quae in examinanda argumentatione spectanda sint.*

162 b 2 dedimus *συμπεραινόμενος* (intell. *ὁ λόγος*, qui et subiectum est verbi sequentis *ἐλλείπει* et praecessit a 35. Idem subiectum etiam habemus vs. 9 et 23), quod et optimi codices praebent et sensus postulat (Boethius habuit *συμπεραινόμενα,* vet. intp. vertit: „est autem per conclusiones conclusum"): nam *συμπεραινόμενα* ad nihil aliud referri posset quam ad *εἰλημμένα.* Quamquam autem *εἰλημμένα* etiam ea dici possunt quae coguntur, tamen, quum hic agatur de argumentatione quae non ex iis ipsis quae concessa sint continuo cogat quod velit, sed ex iis quae ex concessis coacta sint (h. e. ex prosyllogismorum qui dicuntur conclusionibus, quae ad novum syllogismum faciendum copulentur), apparet *εἰλημμένα* hic ea intelligi quae non extorqueantur adversario per syllogismos, sed quae sponte ab eo concedantur. Non satis perspicue Aristoteles expressit quod voluit. Clarius certe dixisset: *ὅταν εἰλημμένα μὲν ᾖ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον εἶναι* (*τὸν λόγον* intell.), *ἐξ αὐτῶν δὲ* (*τῶν εἰλημμένων* intell.) *μὴ συμπεραίνηται ὃ δεῖ δεικνύναι*, h. e. *ὅταν διὰ τῶν εἰλημμένων οὐ συνεχῶς συμπεραίνηται αὐτὸ τὸ προκείμενον ἀλλ' ἕτερά τινα συμπεράσματα, δι' ὧν μέσων ἀποδεικνύηται ἐκεῖνο.* Unde apparet *τὰ εἰλημμένα* hic non ea dici quae cogantur ex iis quae ab adversario concessa sint: nam si haec intelligerentur, non dici possent *διὰ συμπερασμάτων συμπεραινόμενα*, sed *διὰ τῶν δοθέντων συμπεραινόμενα.* Quare si *εἰλημμένα* sunt quae non coacta dantur ab adversario, eadem *διὰ συμπερασμάτων συμπεραινόμενα* dici nullo modo possunt. — Eosdem codices secuti sumus vs. 4 et 7.

162 b 16 Arctissime haec cohaerent cum iis quae proxime antecesserunt. Nam quum vitiosam dixerit demonstrationem quae falsis argumentis utatur, iam exponit qua ratione falsae propositiones argumentanti admittendae sint. Namque, ait

(vs. 18), demonstrationem quae fit ex propositionibus falsis multis argumentationibus veris iure praeferimus, velut si ad absurdum deducentes utimur propositionibus falsis quidem, sed valde probabilibus, ex quibus colligimus id quod absurdum est et veritati repugnat. Apparet igitur per deductionem ad absurdum primum quidem redargui aliquid veri et everti, sed hoc per hypotheticam quandam argumentationem non evertitur nisi eo consilio, ut id quod verum sit iam inde eliciatur. Nam ex hoc ipso, quod, si illa argumentatio admittatur, aliquid veri evertendum sit, probatur verum esse non posse id quod ab initio sumsimus et a quo demonstratio profecta est. Ex eo igitur, quod ex hypothesi data aliquid veri falsum esse consequeretur, aliud quid (intell. id quod hypothesi repugnet, ἑτέρων ἀληθῶν vs. 20) verum esse demonstramus. Unde patet (vs. 22) eam argumentationem quae ex propositionibus falsis iisque valde improbabilibus aliquid veri colligat deductioni ad absurdum, quae e falsis falsi aliquid cogat, longe postponendam esse. Talis argumentatio vero (eam intell. quae propositionibus falsis utatur iisque improbabilibus) etiam aliquid falsi cogere potest. Quod si fiat, plane eam reiiciendam esse apparet (quod significavit iis quae addit vs. 29). — Vs. 17 adiecimus ex optimis codicibus quod in reliquis omissum videtur, ne quid reperiretur in Aristotele quod abesse posset. — De numerorum mutatione vs. 19 καθ' αὑτὸν — ἀποδεχόμεθα diximus ad 28 a 6 et ad 69 b 3. — Vs. 29 ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ πράγματος, h. e. ἢ καθ' αὑτὸν ἢ πρὸς τὸ προβληθέν (161 b 39).

Cap. **13.** *De principii petitione.* **163 a 14** *De petitione contrariorum.* **24** *Quid intersit inter utramque exponitur.*

162 b 32 respicit ad Anal. pr. II. c. 16. — Vs. 35 αἰτήσει in suspicionem incurrit coll. 163 a 2, 3, 6, 10. Fortasse scribendum est αἰτήσειεν vel αἰτῆσαι, quamquam de lectione vulgari, quam optt. codd. tuentur, aliquid mutare noluimus, quum ferri certe possit. — Quod dedimus 163 a 9 πρόβλημα etiam Boethius habet, non habet vet. intp.

163 a 24 ἡ ἀντικειμένη ἀντίφασις, binarum propositionum oppositio quae repugnantiam habet. De ἀντιφάσει diximus ad 17 a 33.

Cap. **14.** *Ad exercitationem disputandi consequendam conversione syllogismorum utendum est.* **37** *Perscrutandum quomodo quaeque thesis et defendenda sit et impugnanda.* **b 17** *Maxime parati esse debemus ad ea quae saepissime in quaestionem veniunt et a quibus primis disputatio ordiri solet.* **34** *Una adversarii argumentatio in plures dividenda* (**164 a 3**) *et quam maxime universalis facienda est*, **6** *dum ipsi nostram quam minime universalem facere debemus.* **12** *Quomodo inductione et quomodo ratiocinatione utendum sit.* **16** *Quis sit finis exercitationis.* **b 8** *Non cum quovis adversario exercitationis gratia disputandum est.* **16** *Ad problemata difficillima argumenta nobis parata esse debent.*

163 a 30 De conversione syllogismorum v. Anal. pr. II. c. 8. — Conversio, ait (vs. 30), propterea utilis est, quod ex ea intelligi potest, quomodo thesis (*τὸ λεγόμενον*), quam defendat adversarius, redargui possit (ostendit enim conversio utram propositionem falsam sumserit adversarius, si conclusio — thesis quam impugnamus — falsa sit), deinde quod patefacit quomodo pauci termini ad plures argumentationes conficiendas adhiberi possint.

163 a 37 Quaerenda sunt argumenta in utramque partem utilia et, si inventa sint, quomodo redargui possint investigandum. Eligentes simul (b 4) argumenta, quibus eandem thesin, quam modo defendimus, impugnare possimus, utraque argumenta iuxta ponere et inter se comparare debemus, ut appareat utra sint potiora. Patet inde quomodo interpretanda sit lectio quam ex optt. codd. recepimus. Vet. intp. lat. videtur habuisse *παράλληλά τε ἐκλεκτέον τὰ πρὸς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπιχειρήματα.* Vertit enim: „alternatim eligendum quae sunt ad eandem positionem argumenta". Quae quidem lectio inde orta videtur, quod primum quidem excidit verbum *παραβάλλειν* per scribentis negligentiam, quae simili initio vocis praecedentis *παράλληλα* excusari videtur. Quo facto participium *ἐκλέγοντα* cur mutari debuerit in *ἐκλεκτέον* in promptu est. Boethius quid legerit incertum est, quum vertat: „sensim comparanda sunt quae attinent ad ipsam positionem argumenta". — Duplicem autem (vs. 5) habet utilitatem qui in utramque partem disputare scit: unam, quod adversarium redarguere eique quodcunque velit extorquere possit, ut facili negotio eum confundat, alteram (vs. 9), quod qui videat

quid cuiusque propositionis sit consequens, veritatem ipsam facilius cognoscat: relictum est enim ad inveniendam veritatem, ut e duabus propositionibus quae inter se pugnent alteram recte eligat, alteram reiiciat. — De *εὐφυΐᾳ* v. quae dixit Biese II, p. 278. not.

163 b 22 Quum vs. 17 utile esse dixerit, si quis de iis problematis, de quibus maxime disputari soleat, disserere sciat, iam ea argumenta, quibus maxime uti soleant disputantes — locos intell. quos in prioribus libris exposuit — in promptu nobis esse debere ostendit. Haec enim elementa sunt (cf. quae diximus ad 84 b 21) in quibus maxime exercitari debet qui apte disputare velit, sicut in geometria optime versatus esse debet in elementis qui ad difficiliora et reconditiora velit ascendere. — Vs. 23 *οἱ ἄλλοι λόγοι* sunt ii qui non pertinent ad ea quae plerumque tractari solent et quae prima sunt et probabilia. Haec enim commemoravit in antecedentibus.

163 b 25 Adiecimus particulam *καὶ* ante *μέγα*, quam etiam Boethius habet: optime enim haec lectio habet, si locum ita intelligas, ut infinitivus *ἔχειν* sicut *γεγυμνάσθαι* quod praecessit pendeat a verbo antecedente *πρὸ ἔργου ἐστίν*, ad sequentia vero mente repetatur particula *ὥσπερ*, ut sententia haec sit: *καὶ ὥσπερ τοῦτο* (intell. *τὸ περὶ τοὺς κεφαλισμοὺς προχείρως ἔχειν*) *μέγα διαφέρει πρὸς τὸ..., ὁμοίως καὶ...*

163 b 29 Nam ut loci memoriae traditi rerum ipsarum memoriam nobis reducunt, ita etiam loci dialectici quos in antecedentibus exposuimus ansam nobis praebent ad conficiendum id quod volumus: faciunt enim, ut certas propositiones et argumenta definita et numerata ante oculos habeamus, quae nobis indicent quo quidque referamus et quo intuentes ab eo quod nobis propositum sit minus aberremus. — De significatione pronominis *αὐτὸς* diximus ad 6 a 8. — *ταῦτα* vs. 30 intell. *τὸ πρόχειρον εἶναι καὶ ἐξεπίστασθαι* vs. 27 sq.

163 b 34 Ex una adversarii argumentatione plures faciendae sunt (sic enim demonstratio quam facere debet longior erit et difficilior), quod fieri debet quam occultissime, ut adversarium lateat ab eo de quo disputetur sermonem transire ad alia quae ab illo quam longissime remota et quam minime cum eo cognata sint. Praecipue autem hoc fieri potest in iis quae maxime universalia sunt. Haec enim quam plurimas divisiones admittunt. Quare (164 a 3) etiam quod adversa-

rius de parte pronuntiavit, id universale faciendum est, ut una adversarii argumentatio in plures dividi possit. Item etiam oratori quod de parte dictum est universe pronuntiandum est. (De enthymemate v. quae diximus ad 70 a 3.)

164 a 11 τῶν καθόλου, quod aliena manu correctum esse non est verisimile, quum vs. 10 legatur τοῦ καθόλου, omnes codices praebent et quaedam edd. prr. — Vs. 15 ἐν τούτῳ etiam Boethius et vet. intp. habuerunt. — Vs. 19 καὶ παρὰ τί ἑκάτερον, h. e. καὶ διὰ τί συμβέβηκε τὸν μὲν ὀρθῶς ἔρεσθαι τὸν δὲ μὴ ὀρθῶς. Unde apparet immerito Iul. Pacium reprehendi a Buhlio, quod verterit: „et qua ratione utramque acciderit".

164 b 5 Quomodo ferri possit quod Bkkus dedit ἐν ὅλῳ invitis codd. optt. equidem non intelligo. Nostram lectionem etiam Boethius praebet et vet. intp.

Lib. IX. Quae inscribi solent περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων, ea nos Topicorum librum nonum fecimus, sicut neque libro III, quem Io. Italus et alii interpretes inscribunt περὶ τῶν συγκριτικῶν τόπων, peculiaris titulus praeponi solet, quem libro nono additum esse ex ipsa libri celebritate facile explicatur. Alexander (schol. 296 a 12, 21 et 29) et Boethii versio titulum σοφιστικοὶ ἔλεγχοι exhibent, auctor vero scholii quod dedimus I. p. 42 cod. Marc. 257 ad 20 b 26 librum Topicis adnumerandum putavit. Quod quo iure fecerit ex iis apparet quae legimus 170 b 9, ubi Aristoteles ostendit dialecticum scire debere qua in re posita sit argumentatio sophistica, coll. 172 b 6: unde patet artem sophisticam pro dialecticae parte habendam esse. Deinde quae leguntur 183 a 37 sqq. ad Topicorum initium respicere manifestum est: epilogum enim qui in fine libri sophist. elench. additur simul Topicorum epilogum esse in primis ex iis intelligitur quae habentur 183 b 10—15. Accedit quod 172 b 27 Aristoteles nos remittit ad Topic. II. c. 5 dicens καθάπερ ἐλέχθη πρότερον (cf. quae dicemus ad 166 b 14), quod non fecisset, nisi hic liber cum Topicis arctissime coniunctus esset: namque in hoc item atque in Topicis investigantur τόποι, ex quibus aliquid cum quadam veritatis specie probari possit (v. 169 a 18, 170 a 35, 172 b 25, 173 a 7): quare etiam in hoc libro vocabulo στοιχεῖα, quo loci significantur unde argumenta petantur, eodem sensu Aristoteles utitur atque in Topicis (v. 172 b 21 et 31).

Praeterea v. quae de coniunctione artis dialecticae et sophisticae diximus supra ad init. Top., imprimis ea quae ex ipso Aristotele (1355 b 15) adscripsimus. Eandem coniunctionem produnt quae de syllogismo ἐριστικῷ dicuntur initio Topicorum (100 b 24 sqq.). Dênique si liber quem de sophisticis elenchis Aristoteles conscripsit a Topicis separandus esset, etiam ea quae Rhetoric. II. c. 24 sq. de enthymemate sophistico disputantur a libris rhetoricis seiungi deberent. Quae quum ita sint, hunc librum Topicorum nonum facere non dubitavimus, praesertim quum iam Iul. Pacius Aristotelem verbis *ἐν τοῖς Τοπικοῖς* 65 b 16 (ubi v. quae diximus) ad eundem respicere recte observaverit. Quare iam ipsi probare non possumus quod diximus ad 20 b 22 sub fin., ubi Aristotelem verbis *ἐν τοῖς Τοπικοῖς* 20 b 26 ad Topic. VIII init. respicere diximus, quum appareat ea in mente eum habuisse quae leguntur 175 b 39 sqq. et 181 a 36.

Cap. 1. *Non semper sunt veri syllogismi qui syllogismorum speciem habent*, 165 a 5 *cuius rei quae potissima sit causa exponitur.* 19 *Qui scientiam quaerit veritatem persequitur*, *sophista speciem veritatis.* 34 *Quae agantur in sequentibus.*

164 a 22 *ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων.* Cf. quae dedimus ad 93 a 16.

165 a 2 Codices fere omnes et editiones priores pleraeque habent *ἐξ ἀνάγκης τι*, non *τι ἐξ ἀνάγκης* quod Bkkus dedit. Verba *διὰ τῶν κειμένων* in quibusdam libris et in vet. intp. per scribentium negligentiam omissa sunt, quae cur abesse non possint ex iis apparet quae habuimus 24 b 18, ubi conf. quae diximus.

165 a 3 Redarguit qui colligit quod repugnat ei quod ab adversario coactum est (*τὸ συμπέρασμα*). Cf. 66 b 10 sq. — Quod vero non revera semper refutant qui refutare videntur, eius rei una causa (*τόπος* vs. 5) eaque potissima reique ipsi maxime consentanea in eo est, quod qui disputant non res ipsas, sed verba tantum quae illas repraesentant proferre possunt. Quoniam autem verborum finitus, rerum vero infinitus est numerus, et eadem oratione et uno eodemque nomine plures res significentur necesse est (vs. 13). Quod quidem in redarguendo vitium b 24 appellat *τὸ παρὰ τὴν λέξιν.*

165 a 10 *τὸ δ' οὐκ ἔστιν ὅμοιον.* Non recte haec interpretatur Alexander schol. 297 b 1: patet enim ex sequentibus sensum

huius loci hunc esse: οὐκ ἔστι δ' ὅμοιον τὸ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων συμβαῖνον καὶ τὸ ἐπὶ τῶν πραγμάτων.

165 a 19 omisimus particulam μὲν ante οὐκ, quam neque codd. neque Boethius neque vet. intp. habuerunt. Eandem etiam plures editiones priores omiserunt. Accedit, quod in eadem constructione vs. 21 sq. μὲν non adiectum est.

165 a 24 ὡς ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν, h. e. ὡς εἰπεῖν συγκρινόμενον πρὸς ἄλληλα τὰ τῶν διαλεγομένων ἔργα, intell. τὸ τοῦ ἐρωτῶντος ἔργον πρὸς τὸ τοῦ ἀποκρινομένου.

165 a 29 τὸ τῶν εἰρημένων λόγων γένος, h. e. τὸν εἰρημένον τοῦ διαλέγεσθαι τρόπον, eam disserendi rationem qua quodcunque placeat et demonstrare et refellere possint. Qua in re si veritatis speciem servare sciant, consequentur quod propositum habent: nihil enim agunt, nisi ut ab imperitis pro sapientibus habeantur.

Cap. 2. Quattuor sunt sermonum genera. Quam rationem habeat hic liber ad Analytica et ad reliquos libros Topicorum exponitur.

Ars syllogistica, quam Aristoteles tradidit in Anal. pr. (conf. quae diximus ad Anal. pr. I. c. 30) triplicem habet usum: adhibetur enim aut ab eo qui docet ad ipsam veritatem investigandam — quare quomodo scientiae principia invenienda sint et constituenda ostendit Aristoteles in Anal. post. — aut ab iis qui disputant sive ut videant quomodo thesis aliqua defendi et quomodo impugnari possit sive ut quam uterque in disputando facultatem habeat explorent (ἢ σκέψεως ἢ πείρας χάριν, qua re artem dialecticam quae proprie dicitur contineri et ab Analytica et a sophistica distingui docuit Top. VIII, 5), aut ab iis qui adversarium quo modo cunque redarguere velint, quod quomodo fiat iam in hoc libro exponetur. — Distinguuntur διαλεκτικοὶ et πειραστικοὶ λόγοι, quamquam de utrisque egit in Top. lib. I—VIII: ambo enim colligunt ex propositionibus probabilibus, illi quidem ex iis quae omnibus probari solent, hi vero ex iis quae probantur adversario (165 b 3—6).

165 b 2 Particulam οὐκ Boethius et vet. intp. habent, quamvis delenda videatur coll. 159 a 29. Repugnantia utriusque loci tollenda videtur hoc modo. Qui discit non nisi ea ponere debet quae ipse probet et persuasa habeat, quamquam qui

docet, ut demonstratio quam conficere velit intelligatur ab eo qui discat, argumentationem non ab iis incipere debet quae a discente concedantur ut probabilia, sed a veris scientiae quam tradere velit principiis: nam vera doctrina non pendet ex probabilitate quadam et verisimilitudine propositionum, ex quibus demonstratio conficitur, sed e veritate principiorum, quibus nititur omnis scientia quae demonstrationem admittit. — Verba ἀναγκαίων εἰδέναι vs. 5 et vs. 6 ὃν τρόπον δὲ quomodo intelligenda sint facile perspicitur ex iis quae habuimus Anal. post. I, 1. — Quod Alexander (schol. 298 a 8) de lectionis varietate dicit e mendo ortum esse apparet. — Vs. 8 Boethius omisit verba συλλογιστικοὶ ἤ, vet. intp. verba ἢ φαινόμενοι συλλογιστικοί, quae per scribentium negligentiam excidisse verisimile est coll. 100 b 24. — Vs. 10 articulum τοῖς codices optimos secuti omisimus, quum adiectus esse videatur ab iis qui libros quos Organi nomine complectimur ab ipso Aristotele ita coniunctos esse putaverint, ut arctiori quodam vinculo inter se connexi ad communem finem tendant. Etenim si Topica persequuntur quod in Analyticis inceptum est, offendere non potest, quod illa significentur verbis „in reliquis" (ἐν τοῖς ἄλλοις); sin autem non nisi levior quaedam cognatio intercedit inter Analyticam et dialecticam doctrinam (quod quam verum sit facile intelligitur, quum illa ad ipsam veritatem investigandam pertineat — scientiam enim ipsis principiis constitutis efficere vult — haec vero nihil nisi veritatis speciem quaerat) Topica, ubi Analytica commemorata sunt, τὰ ἄλλα vocari vix poterunt. Ne quis autem hunc librum iniuria a nobis pro Topicorum libro nono haberi inde probet, quod hic Aristoteles ad Topica respiciat verbis ἐν ἄλλοις, conferat 1055 b 7, ubi verbis ἐν ἄλλοις εἴρηται delegamur ad 1022 b 22.

Cap. **3.** ***Quinque sunt quae efficere student qui vincere volunt in disputando.***

165 b 21 ἐκ τοῦ λόγου, h. e. διὰ τὸν λόγον s. τῷ ταῦτα εἶναι, ἃ δέδωκεν ὁ ἀποκρινόμενος, cf. 172 b 34.

Cap. **4.** ***Redarguendi vitia in dictione ipsa posita haec sunt. Primum in homonymia est,*** **166 a 5** ***alterum in amphibo-***

lia, 22 *tertium in coniungendo*, 33 *quartum in disiungendo*, b 1 *quintum in prosodia*, 10 *sextum in figura dictionis*.

Cf. cum vitiis quae hic enumerantur ea quae recensentur Rhetor. II. c. 24.

165 b 23 Vitia quae in redarguendo admittuntur aut in dictione sunt, quum verbis ita abutimur, ut eadem non eodem semper sensu accipiamus, sed aliam sententiam ex iis exprimamus, quam quae ab adversario iis subiiciatur (cf. 165 a 5), aut non in dictione, quum sententiam verborum quidem talem accipimus qualem adversarius ipse intelligi vult, argumentandi vero artificio quodam adhibito quod adversarium lateat per falsam ratiocinationem eum refellimus. Alterum vitium positum est in prava verborum interpretatione (Wortverdrehung), alterum in falsa argumentatione (Schlufsfehler).

165 b 27 *τούτου δὲ*... Intelligitur autem sex esse refutationis vitia quae in dictione posita sint quum inductione facta — namque si vitium in dictione positum quodcunque proferatur, demonstrari facile poterit, id non novum aliquod esse vitium, sed contineri uno eorum quae enumeravimus — tum etiam syllogismo adhibito: sic enim argumentabimur. Quod iisdem verbis exprimitur sex modis duplicem interpretationem admittit, vitia refutationis in dictione posita tot sunt, quot modis eadem sententia duplicem interpretationem admittit, ergo refutationis vitia in dictione posita sex sunt.

166 a 4 *πλὴν* quam vim habeat exposuimus I. p. 444 init. Verum, ait, et sanatur aliquis dum aegrotat et sanatur qui aegrotat, sanus est autem aliquis non dum aegrotat, sed is qui aegrotat, h. e. sanus est non qui nunc aegrotat, sed qui prius aegrotavit. Quare sanari aegrotum ambiguum est, quum et aliquem dum aegrotet sanari et eum qui aegrotaverit sanum fieri significet.

166 a 14 *τὰ λεγόμενα*, intell. *σιγῶντα εἶναι*. Quem quidem paralogismum v. ap. Plat. Euthyd. 300, B.

166 a 16 *οἷον ἀετὸς καὶ κύων*, v. schol. 299 a 9 et 41 b 34. Auct. paraphr. soph. elench. ed. Spengel. Monach. 1842. p. 13 init. — Vs. 17 *ὅταν*..., h. e. *ὅταν εἰωθότες ὦμεν τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον εἴτ' ὄνομα εἴτε λόγον κατὰ θάτερον μόνον τὸ σημαινόμενον λέγειν, οἷον τὸ ἐπίσταται γράμματα οὐχ οὕτως εἰώθαμεν λέγειν ὥστ' αὐτὰ τὰ γράμματα ἐπιστήμην ἔχειν, ἀλλ' οὕτως ὥστ' ἄλλον ἔχειν ἐπιστήμην τῶν γραμμάτων.*

166a25 **Non idem est utrum participium** ***καθήμενον*** **coniungatur** cum verbo *βαδίζειν* an ab eo disiungatur: namque si coniunguntur, dicimus „posse aliquem ambulare sedentem", si disiunguntur, „eum qui sedeat posse etiam ambulare". Quasi de altero exemplo nihil adhuc dixisset, pergit vs. 27 *καὶ τοῦθ'*... Item res se habet, si coniungimus „posse aliquem scribere non scribentem", h. e. „fieri posse ut quis scribat non scribens", quod absurdum est: si non coniungimus „scribere posse eum qui non scribat". Quod vs. 26 et 27 pro *τὸν* scripsimus *τὸ* non solum ferri posse apparet, si articulus non coniungatur cum participio, sed cum infinitivis *βαδίζειν* et *γράφειν*, sed etiam lectionem *τὸν* probari neutiquam posse facile intelligitur ex eo quod *τὸ δύνασθαι τὸν καθήμενον βαδίζειν* nullam omnino habet ambiguitatem: nam nullo modo hoc ita intelligi poterit, ut significet „posse aliquem eundem dum sedeat simul etiam ambulare". Quod exhibuimus vs. 28 *μὴ γράφων* codices meliores et editiones fere omnes praebent. Vix autem erit, opinor, quin videat nostram lectionem rei ipsi longe melius convenire: nam participium quod casu nominativo poni potest, quum idem subiectum habuerimus in antecedentibus (*ἔχει*) — idem enim esset, si dixisset *δύναται μὴ γράφων γράφειν* — maiore cum vi pronuntiatur. — Cum eo exemplo quod habemus vs. 31 cf. quod est in Plat. Euthyd. 294, A.

166a33 Tertium dictionis vitium in eo erat, quod verba non recte inter se coniunguntur, quartum in eo, quod distrahuntur quae coniuncta pronuntiari debent, ut si numerus *a* aequalis est numeris *b* et *c* coniunctis, non dici poterit aequalis numero *b* soli. Item in oratione si verba male distinguuntur, non idem semper exit sensus. Exemplum quod affertur vs. 36 e Menandro sumtum esse docuit Buhlius coll. Terent. Andr. I, 1, 10: „feci e servo ut esses libertus mihi".

166b5 Exemplum ab Aristotele allatum legitur Iliad. *ψ'* 328. Alterum exemplum (vs. 7), cuius ambiguitas in eo est, ut aut scribatur *δίδομεν* (damus) aut *διδόμεν* (dare), non habetur Iliad. *β'* 1—35, ubi de somnio narratur quod Agamemnoni a Iove mittitur. Iliad. *φ'* 297 habentur quidem verba *δίδομεν δέ τοι εὖχος ἀρέσθαι*, sed facile intelligitur hunc locum non esse eum quem Aristoteles in mente habuerit: quare Iul. Pacius Iliad. *β'* 15 (imo vs. 32) pro *Τρώεσσι δὲ κήδε'*

ἐφῆπται Aristotelem legisse putat id quod hic habemus διδόμεν δὲ οἱ εὖχος ἀρέσθαι. Quod quamquam audacius quam rectius coniectum esse apparet, hoc certe inde comprobari videtur, quod tantum absit ut carmina Homerica in pristinam formam restituere possimus, ut ne explorare quidem liceat qualia Aristotelis tempore constituta fuerint. Alexander (schol. 300a4) Aristotelem ipsum hoc exemplum finxisse putavit, quod expresserit ex iis quae leguntur Iliad. β′ 28. Etiam ea quae leguntur 166a38 ex Homero desumta esse haud improbabile, quamquam ubi exciderint ignoramus. Notandum est autem quod utriusque loci veram lectionem accentu mutato primus restituisse traditur Hippias Thasius (v. 1461a22).

166b10 In figura dictionis peccatum esse dicit Aristoteles, si quid propter formae qua exprimatur similitudinem non ad eam categoriam referatur cui revera subiectum sit, sed ad aliam cuius externam speciem prae se ferat.

166b14 Verbis ὡς διήρηται πρότερον Aristoteles non ad librum quem de categoriis conscripsit, sed ad Top. I. c. 9 videtur respicere. — τὸ μὴ τῶν ποιεῖν ὂν est τὸ μὴ ὂν τῶν ὑπὸ τὴν τοῦ ποιεῖν κατηγορίαν τεταγμένων.

Cap. 5. Vitiorum refutationis quae non in dictione posita sunt (28) *primum in accidente est*, 37 *alterum in eo, quod simpliciter vel non nisi quodammodo verum est*, 167a21 *tertium in inscitia eorum quae ad redarguendum pertinent*, 36 *quartum in principii petitione*, b1 *quintum in consequentia (conversione)*, 21 *sextum in ratione non recte reddita*, 37 *septimum in coniunctione plurium quaestionum.*

166b28 Cur syllogismus, qui quod de accidente praedicetur idem etiam de re ipsa praedicari colligat, falsus sit ex iis apparet quae diximus de accidente ad 43a34 et ad 71b10. Ut verus syllogismus conficiatur, idem terminus praedicari debet et de re ipsa (quam significavit verbis καθ' οὗ κατηγορεῖται vs. 31) et de eo quod de illa praedicatur, h. e. terminus maior (*A*) et de medio (*B*) et de minore (*C*) praedicari debet. Quare si maior non necessario coniunctus est cum medio et cum minore, sed non nisi κατὰ συμβεβηκὸς de iis praedicatur, ita ut et praedicari possit et non praedicari, non exit verus syllogismus. Unde apparet sophismate uti eum qui cogat Κορίσκον ἕτερον εἶναι Κορίσκου, si sum-

serit *Κορίσκον ἕτερον ἀνθρώπου εἶναι* et pro *ἀνθρώπῳ* substituerit *Κορίσκον*, quasi sit *Κορίσκος* = *ἄνθρωπος*, quum Coriscus homo sit: praedicatur enim „homo" de Corisco. Item falso cogitur *Κορίσκον ἕτερον ἀνθρώπου εἶναι*, si ponitur *Σωκράτης* = *ἄνθρωπος*: verum enim est *Σωκράτους ἕτερον εἶναι Κορίσκον*. — Non male Casaubonus vs. 32 *ταὐτὰ πάντα* scribendum esse coniecit, quod recepissem, nisi omnes libri haberent *ταῦτα*, quod ferri certe potest, quum praecesserit *πολλὰ* vs. 30: nam *ταῦτα πάντα* intelligenda sunt *πάντα τὰ συμβεβηκότα*.

166 b 37 Aliud vitium est, si quod non nisi quodam modo de aliqua re praedicatur simpliciter de ea dicitur. De quo quidem discrimine v. quae diximus ad 21 a 5, ubi etiam docuimus quo sensu *τῷ ἁπλῶς* opponatur *τὸ ἐν μέρει* quod habemus vs. 38: nam *τὸ ἐν μέρει* est *τὸ εἶναί τι*, ut existendi modum vel rationem significet, *τὸ εἶναι ἁπλῶς* (167 a 2) existentiam ipsam „in abstracto". Revera hoc vitium quod secundo loco posuit aut aliquid aut nihil differre ab eo quod modo habuimus quum ex exemplo intelligitur quod habetur 167 a 3 (hoc enim simillimum est ei quod habuimus 166 b 34) tum etiam ex eo, quod *τὸ κατηγορούμενον* sensu proprio acceptum (cf. quae diximus ad 2 a 20) ab eo quod non nisi *κατὰ συμβεβηκὸς* praedicatur plane eodem modo differt atque *τὸ ἁπλῶς καὶ κυρίως λεγόμενον* ab eo quod non simpliciter praedicatur (*μὴ κυρίως, πῇ, ἐν μέρει*).

167 a 5 *καὶ μικρὸν*..., h. e. *καὶ διὰ τὸ μικρὸν διαφέρειν*. Nam *καὶ* explicandi vim habet, cuius usus alia exempla dedimus ad 93 b 26. — Exemplo usus quod habetur vs. 8 A. G. Winckelmannus ed. Plat. Euthyd. Lips. 1833. p. X. not. explicuit quod legitur apud Plutarch. Praecept. Sanit. Tuend. p. 136, B *τὸν Ἰνδὸν ἀναλύειν*.

167 a 21 Aliud in redarguendo vitium admittitur, si in argumentatione qua adversarius refellitur quaedam praetermissa sunt sine quibus vera demonstratio esse non potest. Quae qualia sint in sequentibus ostendit dicens fieri debere syllogismum *ἐκ τῶν δοθέντων, ἐξ ἀνάγκης, μὴ συναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ*, h. e. ex propositionibus ab adversario concessis, in quibus non debet numerari vel ut concessum assumi id quod demonstrandum est, h. e. in quibus petitio principii non admittenda est. (Videmus inde vitium de quo

agitur vs. 36 iam eo contineri, de quo nunc sermo est.) Quae vero servanda sunt, ait vs. 27, in vero syllogismo conficiendo, eadem, si negliguntur, ut falsus syllogismus exeat, efficiunt: unde fit, ut qui praetermittant aliquid eorum quae modo recensuimus (vs. 23—27), quamvis non refutent adversarium, tamen eum refellere videantur, ut si quis demonstret (vs. 29) idem et duplum esse et non duplum, at non unius et eiusdem rei duplum et non duplum (mente enim intelligendum est *ἀλλ' οὐ τοῦ αὐτοῦ*, quod vs. 29 revera Aristotelem in mente habuisse apparet e vs. 31, ubi docet etiam eiusdem rei idem et duplum et non duplum esse posse, quamquam non eadem ratione).

167 a 36 De principii petitione quae dicitur egit Aristoteles Anal. pr. II. c. 16, Top. VIII. c. 13. Qui pro concesso sumit quod demonstrandum est, eum veram refutationem confecisse putant qui non satis distinguere sciunt quod idem est ab eo quod diversum est: non intelligunt enim id ipsum quod concedant idem esse quod demonstrandum sit, sed quod concedunt ab eo quod demonstrandum sit reapse diversum esse opinantur.

167 b 1 Aliud in redarguendo vitium admittunt qui ex propositione data eliciunt quod revera non eius sit consequens, ut si quis propositionem hypotheticam convertat: nam ex conditione consequens recte derivatur, non ex consequente conditio. Cf. quae diximus ad 34 a 5 et ad 53 b 12. — Opponuntur vs. 8 *τὰ ῥητορικὰ τοῖς συλλογιστικοῖς* vs. 13. Illa enim verisimilitudinem comparare student, haec vero ipsam veritatem quaerunt. — De signo v. Anal. pr. II. c. 27. — *ταῦτα μὲν* vs. 11 intell. *τὰ ἑπόμενα*, vs. 12 *τὸ δὲ κατηγορούμενον* intell. *τὸ ᾧ ἕπεται ἐκεῖνα.*

167 b 13 De Melissi argumentatione v. Phys. I. c. 2 sq. Namque ille quidem sic ratiocinatur: *τὸ πᾶν ἀγένητόν ἐστι, τὸ ἀγένητον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ δ' ἀρχὴν οὐκ ἔχον ἄπειρόν ἐστιν, ἄπειρον οὖν ἐστὶ τὸ πᾶν.* Cui quidem argumentationi sic adversatur Aristoteles: *ἀληθὲς μέν ἐστι τὸ γενόμενον ἅπαν ἔχειν ἀρχήν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο καὶ πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον γέγονεν* (nam propositio universe affirmans non in universalem convertitur, sed in particularem), *οὐδ' ἄρα διὰ τοῦτο* (h. e. *διὰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἔχειν ἀρχήν*) *ἀληθὲς ἔσται ὅπερ φησὶν ὁ Μέλισσος, τὸ ἀγένητον ἀρχὴν μὴ ἔχειν. τοῦτο γὰρ*

ἕπεται τῷ γεγονέναι πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον (coll. 53 b 12. Sit enim *A* τὸ ἀρχὴν ἔχον, *B* τὸ γενόμενον).

167 b 21 Vitium de quo hic agitur iam habuimus Anal. pr. II. c. 17. — Vs. 23 ἐὰν οὖν ἐγκαταριθμηθῇ, intell. τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον s. ἐὰν τὸ οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἐγκαταριθμηθῇ ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν ὡς ἀναγκαῖον ὂν πρὸς τὴν εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγήν. — Argumentatio quam exempli gratia proponit inde a vs. 27 optime procedit, nisi quod minime efficit id quod demonstrandum erat, sed ponit τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον: non cogitur enim quod in fine additur vs. 30 οὐκ ἄρα ... Namque eadem plane quam modo fecimus deductio ad absurdum locum habere poterit (vs. 31 sqq.), etiam si adversarius minime contendat id quod per illam deductionem redargui perhibetur, idem esse vitam et animam, ut neminem per illam deductionem redargui appareat: haec enim ut fiat, non dandum est idem esse vitam et animam (quamquam qui vere deducit ad absurdum pro vero semper sumere debet id quod repugnat propositioni quam ipse demonstraturus est), dummodo concedantur ad deductionem conficiendam ea quae supra proposuimus de vita et morte, de generatione et interitu.

168 a 3 In quibusdam quaestionibus difficilius est videre, num una sit interrogatio an plures in ea lateant, quod ubi fit, aut unam esse quaestionem tacite concedunt qui ad quaestionem propositam omnino non respondent aut ita respondent, ut unam esse aperte profitentes revera redargui videantur.

168 a 11 Interdum etiam revera redargui potest qui plures quaestiones simul concessit. Ut si quis dedit eadem ratione multa dici caeca, qua unum caecum dicatur (latent enim multa in hac una concessione: nam ut revera sit simplex et unum quod concedatur, unum cum uno comparari debet, non cum multis, quorum — τῶν προσληφθέντων vs. 11 — numerus aut infinitus sit aut certe non definitus, quod pronomine indefinito τινῶν vs. 11 significatur): quare si praeter id quod videndi facultatem non habeat assumatur aliud quid quod videndi facultatem habeat, quum de multis valere concessum sit quod de uno recte dicatur, ambo caeca erunt, aut si praeter id quod videndi facultatem habeat assumatur aliud quod non habeat, ambo videntia esse colligetur, quod absurdum est.

Cap. 6. Vitia quae in redarguendo admittuntur, et quae in dictione posita snnt (34) et quae extra dictionem, omnia ab artis syllogisticae inscitia repeti possunt.

168 a 18 Quocunque modo alter ab altero refellitur, in omnem utique refutationem convenire debet refutationis definitio (ἔστι γὰρ ὁ ἔλεγχος συλλογισμὸς ἀντιφάσεως (cf. vs. 35—37), h. e. λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἡ ἀντίφασίς τινος τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι): ad hanc igitur normam et regulam omnis refutatio composita esse debet, quod Aristoteles significavit verbo ἀναλύειν: nam ut omnis syllogismi regula tribus figuris syllogisticis continetur, ad quas reducitur (ἀναλύεται, v. quae diximus I. p. 366), ita omnis refutationis regula definitio est quam modo diximus. Primum igitur videndum est (vs. 21), num qui adversarium refutaverit verum syllogismum, qui ex propositionibus concessis necessario cogat quod velit, non fecerit, quamvis hoc effecisse videatur, deinde in singulis definitionis quam dedimus partibus quaerendum est, num quid praetermissum sit. Namque tria paralogismorum genera, quorum vitium in dictione positum est — ea nempe quae habuimus 165 b 30, 166 a 6 et b 10: apparet enim simplici verbo ὁ λόγος (intell. ὁ διττός) vs. 25 sicut 169 a 23 significari τὴν ἀμφιβολίαν, orationis ambiguitatem quae vocis ambiguitati (τῇ ὁμωνυμίᾳ) opponitur — per duplicem sensum quem eadem verba admittunt veritatis speciem qua fallimur efficiunt: fallimur enim (vs. 26), quia non plura, sed unum aliquid quod per se consistat (cf. 169 a 34—36 et quae dix. ad 3 b 10) una oratione verbis iisdem manentibus significari solet: peccant igitur hi paralogismi et adversantur verae refutationis definitioni in eo, quod non fiunt διὰ τῶν κειμένων: nam qui refutat non eodem sensu accipit propositiones concessas quo intelligi vult adversarius. Reliquorum paralogismorum (quos habuimus 166 a 23, 33 et b 1) vitium in eo est, quod qui refutat vel universam propositionem ab adversario concessam non eandem sumit quam ille dedit (aliter enim quae ille dixit vel coniungit vel distinguit) vel unum quoddam verbum diverse pronuntiat. Quibus quidem in paralogismis quomodo peccetur contra definitionem elenchi quam supra habuimus docet in sequentibus, quibuscum cf. 167 a 23 sqq. Debet enim, ait, omnibus numeris eadem esse propositio quae ab adversario datur et qua

utitur qui illum refutat: neque enim prosodia neque alio modo quocunque verbum a verbo differre debet, ita ut ne aliam quidem vocem quae idem plane significet in alius locum substituere liceat (vs. 30). — Vs. 28 ἢ τὸ ὄνομα..., h. e. ἢ τῷ μὴ ταὐτὸν εἶναι τὸ ὄνομα τὸ διαφέρον κατὰ τὴν προσῳδίαν. Nam quae praecesserunt vs. 27 τῷ... λόγον dicta videntur de iis paralogismis qui fiunt παρὰ τὴν σύνθεσιν καὶ παρὰ τὴν διαίρεσιν. Simul inde apparet quo iure reduxerimus articulum ante διαφέρον vs. 28, quem etiam paraphr. soph. elench. ed. Spengel. p. 35, 16 sq. et quaedam editiones priores habent.

168a37 Accidentis cur non detur scientia ex iis patet quae collegimus ad 71b10. — Vs. 39 τοῦτο δ' ἐστὶ λευκόν, h. e. τοῦτο δ' οὐκ ἐστὶ τὸ λευκῷ εἶναι ἀλλὰ συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ λευκὸν εἶναι.

168b2 Particula ὅτι pendet e verbo ἀποδέδεικται, quod Aristotelem in mente habuisse apparet ex iis quae sequuntur. — τοῦτο, intell. ἔχει, h. e. οὐκ ἀποδέδεικται διὰ τοῦτο ὅτι σχῆμα ἢ ἀρχὴ ἢ πρῶτον δυοῖν ὀρθαῖν ἴσας ἔχει τὰς γωνίας.

168b11 Verbum quod deest repetendum videtur ex iis quae antecesserunt ἀνάγονται εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν (a18). — ὅτι οὐ τοῦ αὐτοῦ..., h. e. ὅτι οὐχ ὡς ἀληθῶς ἀντίφασιν συνάγει οὗτος ὁ ἔλεγχος, ὅπερ ἔδει, εἰ μέλλοι ἀληθὴς ἔλεγχος εἶναι, ἀλλὰ φαινομένην ἀντίφασιν.

168b19 Quam dicat τοῦ λόγου τὴν ἔλλειψιν explicuit 167a28 sqq. — ἡ φαντασία, h. e. τὸ φαίνεσθαι ἐλέγχειν. — Vs. 20 διαιρουμένοις οὕτως, intell. ὡς ἔλεγεν ἐν τοῖς πρότερον (a18).

168b23 δῆλοι διὰ τοῦ ὁρισμοῦ, h. e. δῆλοι εἰσὶ παραλογισμοὶ ὄντες διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ συλλογισμοῦ. — Vs. 24 delevimus quae Bkkus ex codicibus recepit quamquam invitis et edd. prr. omnibus et Boethio et vet. intp. Accedit, quod verba αἴτια τοῦ sensum non habent, nisi quis scribat αἴτιά του, quod, quamquam non omni sensu destitutum esset, tamen melius abesse nemo est quin videat. — Vs. 25 dedimus ἐναριθμουμένου quod et Boethius et vet. intp. videntur habuisse qui vertunt „connumerato". Sensus loci hic est. Ubi vitium refutationis in eo est, quod quaedam assumuntur in demonstrationem quae nihil omnino faciunt ad conficiendum id quod volumus, conclusio non fit τῷ ταῦτα εἶναι (cf. 24b20 sqq.): nam ubi cogitur ex ἀναιτίοις, conclusio non provenit τῷ

ταῦτα εἶναι (hoc est enim quod dicit ὅπερ οὐκ ἦν ἐν τοῖς ἀναιτίοις). Is vero qui principii petitionem faciat quomodo peccet contra refutationis definitionem 167a25 ab Aristotele expositum est: peccat enim in eo, quod id ex quo demonstrat (τὸ κείμενον) non diversum est ab eo quod demonstrat, quae diversa esse debere expresse dixit 24b19 verbis ἕτερόν τι τῶν κειμένων.

168b29 τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἐν τῷ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμῷ ἑνὶ μόνῳ ἀεὶ ἀντιστρέφει τῷ ᾧ συμβέβηκε, οἷον τὸ ξανθὸν τῷ μέλιτι, τὸ δ' ἑπόμενον ἐν τῷ παρὰ τὸ ἑπόμενον παραλογισμῷ πλείοσιν, οἷον τὸ ξανθὸν τῷ μέλιτι καὶ τῇ χολῇ, ὥστε ταὐτὰ εἶναι μέλι καὶ χολήν· τὰ γὰρ ἑνὶ... (vs. 31). Quare vitium quod semel in illo, bis in hoc admittitur. — Vs. 34 optt. codd. et vet. intp. secuti omisimus vocem λευκόν, quippe quae explicationis gratia ex sequentibus hic inserta videatur.

168b38 τὸ ἔχον ἀρχήν, id quod non infinitum est in spatio, τὸ πεπερασμένον: namque mendum est quod apud Bkkum legitur vs. 40 τὸ πεπερασμένων.

169a2 dedimus λαμβάνειν ex optt. codd. — idem habuisse videtur auct. paraphr. soph. elench. ed. Spengel. p. 39, 5 — quod pendet e verbo ἀξιοῖ, quod ex antecedentibus repetendum est: docet enim verbum λαμβάνει quod habemus vs. 3 aliquid huiusmodi mente intelligendum esse. Nam si scribitur λαμβάνει, non video quem sensum hic locus habere possit, nisi ante καὶ vs. 2 adiiciatur negatio οὐ. — Vs. 5 ἐπισκεπτέον δὲ . . . v. c. 24 et 28.

169a7 Verba ἢ μὴ διαιρεῖν, quae, quum explicationis gratia aliena manu adiecta esse pateat, optt. codd. secuti omisimus, etiam in vet. intp. desunt. Sententia totius loci haec est. Definitio propositionis quae simpliciter dicitur et propositionis unius eadem est: definitio enim ipsa eadem semper erit, sive rem definis quatenus una est quae est sive quatenus talis est qualis simpliciter esse dicitur. Quare si una propositio est enuntiatio, in qua unum de uno praedicatur (cf. 18a14 et 24a26), quum refutatio sine syllogismo, syllogismus vero sine propositionibus esse nequeat, contra refutationis definitionem peccat qui peccat contra propositionis definitionem. — De significatione vocis ἐρώτησις vs. 12 v. quae diximus ad 20b22

et ad 42a39. — Vs. 15 οὗτος, h. e. ὁ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιῶν παραλογισμός.

169a20 Eorum paralogismorum quos habuimus 168a17—33 (τῶν παρὰ τὴν λέξιν) vitium in eo esse dicit, quod non cogant id quod revera repugnet ei quod adversarius contendat, quamvis pugnare cum eo videatur, reliquos vero peccare in eo, quod syllogismi definitio in eos non conveniat. Qua in re Aristoteli adstipulari non possumus. Demonstravimus enim in iis quae supra diximus paralogismos quorum vitium in dictione sit peccare in eo, quod non cogant διὰ τῶν κειμένων: propositiones enim ab adversario concessas qui refutat non eo sensu capit quo ille eas intelligi voluit. Ex iis vero quorum vitium non in dictione est eum paralogismum quem habuimus 168b11 non contra syllogismi definitionem, sed in eo peccare, quod propositio quae demonstretur non revera pugnet cum eo quod adversarius contendat, quamvis pugnare cum eo videatur, facile intelligitur.

Cap. 7. Quomodo fiat ut veritatis specie decipiamur in singulis paralogismis exponitur.

169a24 οἷον τὸ ἓν... v. met. Δ c. 6.

169a30 Paralogismis qui fiunt παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως fallimur, quia difficillimum est diiudicare quae ad eandem et quae ad diversas categorias (ὡς ἑτέρως) referenda sint (cf. 166b10 sq.): nam quodcunque praedicatur de alio, id unum quoddam esse putamus quod per se consistat, unde fit ut quaecunque praedicentur facile interdum habeantur pro substantiis, quamquam revera ad aliam quamcunque categoriam referenda sint. Quare (vs. 36) in dictione peccat qui categoriam cui quid subiectum est non recte constituit: ac primum quidem quoniam sermonem conferentes cum aliis de categoria ad quam quid referatur constituenda facilius fallimur quam si ipsi nobiscum reputantes categoriam investigamus: nam disserentes cum alio verba magis quam rem ipsam spectamus, ipsi nobiscum reputantes rem aut magis aut certe non minus contemplamur quam verba quibus exprimitur; deinde quoniam etiam nobiscum reputantes maxime fallimur, si non ipsam rem ante oculos habemus, sed sermonem facientes in utramque partem de ea nobiscum ipsi disputamus; denique quoniam in paralogismis qui fiunt παρὰ τὴν ὁμοιοσχη-

μοσύνην fallimur similitudine, est autem similitudo in dictione.

169 b 3 Pergit hic in constructione quam incepit a 22. — Qui falluntur paralogismis qui sunt παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ii neque quid idem quid diversum sit diiudicare sciunt (sumunt enim Κορίσκον = ἄνθρωπον, quod docuimus ad 166 b 28) neque quid unum sit quid non (quamquam enim unius rei multa sunt accidentia eaque interdum inter se contraria, quia non cum natura rei coniuncta sunt, tamen horum unumquodque cum re ipsa idem esse ponunt), neque cognita habent quae ita de aliqua re praedicentur, ut in eius natura posita sint et res ipsa sine iis esse omnino non possit, τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα intell., quippe de quibus eadem utique praedicentur atque de re ipsa. — Articuli pronomini interrogativo adiecti exemplum dedimus ad 3 a 21.

169 b 7 Aliam rationem exponit, ob quam paralogismis qui fiant παρὰ τὸ ἑπόμενον facillime fallamur.

169 b 11 τῷ παρὰ μικρὸν nos falli dicit, si discrimine quod nobis levius videbatur neglecto inducimur, ut paralogismum pro vero syllogismo habeamus. Cf. 47 b 38.

Cap. 8. Definitio refutationis sophisticae constituitur. 30 Omnes paralogismi reducuntur ad ea capita quae supra exposuimus. 170 a 12 *Refutationem sophisticam simpliciter refutationem dicere non licet.*

169 b 18 Ut omnes sophisticos syllogismos secundum unum tredecim modorum quos modo habuimus fieri demonstret, prius sophisticum syllogismum definit, deinde quid differat a syllogismo πειραστικῷ explicat. Est enim sophisticus syllogismus et qui revera non cogit, quamvis cogere videatur, et qui recte cogit neque tamen ad rem ipsam de qua agitur pertinet, quamvis ad eam pertinere videatur. Iam vero a syllogismo πειραστικῷ ita differt, ut hic non rei veritatem explorare et comprobare, sed nihil nisi adversarii inscitiam patefacere velit, sophisticus vero, qui proprie dicatur, etiam si cogat quod adversarius negaverit, tamen num nesciat qua in re vitium lateat necne non ostendat.

169 b 30 Quae audientes inducunt, ut paralogismo, quasi ex propositionibus iure ab adversario concessis (ὡς ἠρωτημένα) syllogismus confectus sit, fidem habeant, eadem etiam ipsum

adversarium (τὸν ἀποκρινόμενον) ita fallere interdum possunt, ut paralogismum quo ipse refellatur pro vero syllogismo habeat: nam quod non concessum pro vero habet (vs. 34), ut etiam si non expresse dederit, tamen dedisse ipse sibi persuadeat, id etiam expresse dabit, si interrogatur. Sunt tamen sophisticae refutationes, in quibus, si expresse interrogatur id in quo paralogismi vitium positum est (τὸ ἐνδεές), non conceditur ab adversario, quia simul cum ipsa interrogatione patefit qua in re peccetur. Quare in iis paralogismis quorum vitium in dictione est et in iis qui soloecismum efficere volunt (cf. c. 3) non petendum est ab adversario, ut expresse concedat id in quo vitii causa est, sed ut lateat, non interrogantes hoc pro concesso sumere debemus. Iam igitur si paralogismi qui cogunt quod thesi repugnat (h. e. per quos adversarius refellitur) refutationem conficiunt quae non vera est, sed veritatis speciem habet, manifestum est totidem modis aliquid falsi cogi posse, quot modis fiat refutatio non vera quae veritatis speciem habeat. Refutatio non vera autem tot modis fieri potest quot sunt partes refutationis verae, quarum unaquaeque si negligitur, refutatio falsa efficitur quae veritatis quandam speciem habet — φανείη ἂν ἔλεγχος 170 a 1, h. e. εἴη ἂν φαινόμενος ἔλεγχος — (nam omnes paralogismi reducuntur εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν): unde apparet non plures dari modos quibus paralogismi fieri possint quam quos supra recensuimus. Namque si vitia paralogismorum quae enumerantur 170 a 1—9 cum refutationis definitione conferuntur quam habuimus 167 a 23 sqq., tredecim modos paralogismorum quos supra exposuit Aristoteles a refutationis definitione repeti posse apparet. Ac primum quidem modum fecit eum qui non cogit ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης (cf. 167 a 25), quem quum supra (167 b 21 al.) dixerit τὸν παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον vel (Anal. pr. II. c. 17) τὸν μὴ παρὰ τοῦτο, quod locum habet in ea refutatione quae ad absurdum deducit, explicationis gratia hic (170 a 2) addidit verba ὁ εἰς τὸ ἀδύνατον, quamquam facile intelligitur vitium syllogismi in quo τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον sumitur etiam in recta demonstratione locum habere posse. Secundus modus est qui peccat contra propositionis definitionem, quae si non servetur, neque refutationem veram neque syllogismum esse posse demonstravit 169 a 6 sqq. Unde

etiam hunc modum a neglecta refutationis definitione repeti posse apparet. Tertius est qui fit παρὰ τὸ συμβεβηκός (vs. 4), per quem fallimur διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ ἓν καὶ πολλά (169 b 4): unde apparet etiam in hoc paralogismo refutationis definitionem non esse servatam, quum vera refutatio (167 a 23) cogere debeat ἀντίφασιν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός. (Notandum est quod brevius dixit ἀντὶ τοῦ καθ' αὑτὸ ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκός. Nam sententia haec est: ὁ γινόμενος παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἀντὶ τοῦ συλλογίζεσθαι — h. e. δέον συλλογίζεσθαι — διὰ τὸ καθ' αὑτό: verus enim syllogismus non fit ex iis quae non necessario cum re ipsa coniuncta sunt, sed ex iis quae in eius natura posita semper de ea praedicantur.) Quartum modum, τὸν παρὰ τὸ ἑπόμενον, tertio contineri docuit 168 b 27 sqq. Quintus modus, quem 167 a 23 significavit verbis μὴ ὀνόματος ἀλλὰ πράγματος, eos paralogismos complectitur qui fiunt παρὰ τὴν λέξιν, de quibus cf. quae diximus ad 165 b 23. Sextus modus est, in quo sumitur ἀντὶ τοῦ καθόλου τὸ ἐν μέρει (cf. 166 b 38), quod vs. 8 dicit τὸ ἐπί τι. Apparet sermonem esse de eo paralogismo, qui est παρὰ τὸ πῇ ἢ ἁπλῶς, quem iisdem fere verbis significavit Aristoteles 167 a 26: nam quod recte cogitur, simpliciter et universe cogi debet κατὰ ταὐτὸ καὶ πρὸς ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως, non κατά τι ἢ πρός τι ἢ πῶς (cf. 166 b 23), quod vs. 8 significat dicens παρὰ τὸ ἐπί τι ἢ παρ' ἕκαστον τούτων. (Negligentior est structura eorum quae praecedunt vs. 6 εἶτ' ἀντὶ..., h. e. εἶτα τὸ ἀντὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίφασιν συλλογίζεσθαι, ἤγουν δέον συλλογίζεσθαι καὶ κατὰ ταὐτὸ καὶ πρὸς ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως σοφιστικὸν ἔλεγχον ποιεῖσθαι παρὰ τὸ ἐπί τι ἢ παρ' ἕκαστον τούτων. Eadem negligentia in iis est quae sequuntur: ἔτι τὸ συλλογίζεσθαι παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ δέον συλλογίζεσθαι μὴ ἐναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ. Excusatur haec negligentia eo, quod Aristoteles verba καὶ κατὰ... ὡσαύτως vs. 7 et μὴ ἐναρ.... ἀρχῇ vs. 8 sq. e definitione refutationis qualem habuimus 167 a 25 sq. integra transscripsisse videtur, ut iuxta posuerit qua in re peccatum sit et quomodo vera refutatio comparata esse debeat.) Septimo modo (vs. 8) veram refutationis definitionem adversari docuit 168 a 22. Iam quum quintus modus omnes paralogismos complectatur qui fiunt παρὰ τὴν λέξιν, singulis definitionis quam habuimus 167 a 23 partibus consideratis ap-

paret non plura dari quam tredecim quae supra exposita sunt paralogismorum genera — nam eum paralogismum quem habuimus 167 a 21 cur hic non seorsum enumeraverit per se intelligitur: hic enim unus reliquos omnes complectitur.

170 a 12 Qui syllogismo sophistico usus adversarium refellit, non rem quam ille defendit redarguit, sed hominem. Nam si hic non concedit quod non verum est — veluti vocem ambiguam unam tantum habere significationem vel ea quae eandem formam (τὸ σχῆμα τῆς λέξεως) habeant eidem categoriae subiecta esse — neque ipse refutari neque omnino cogi quidquam poterit; si concedit, res quidem ipsa non refellitur (nam si propositiones ex quibus cogitur falsae sunt, ad rem ipsam quae cogi dicitur omnino non pertinent, ut rei ipsius neque demonstratio neque refutatio vera ex iis confici possit), adversarius, qui dedit propositiones falsas, refutatur.

Cap. 9. Quum alia alius disciplinae sint principia, etiam alii alius sunt paralogismi iique infiniti. Est autem dialectici cognoscere eos, qui fiant ex principiis dialecticis.

170 a 20 Qui recensere vellet omnia in quibus peccent qui redarguantur, omnes doctrinas et disciplinas notas habere deberet (quem quidem finem ut consequatur nulli arti unquam propositum esse potest, quum homini non datum sit ut perfectam omnium rerum scientiam consectetur); nam quodcunque in unaquaque demonstratur id, si negatur, etiam refutationem admittit, ut quot demonstrationes dentur, tot etiam refutationes fieri possint. Quare quoniam veras refutationes infinitas dari manifestum est, item etiam falsarum numerum infinitum esse apparet (vs. 32 sqq., quibuscum cf. quae habuimus 77 b 16 sqq. et 101 a 5 sqq.). Quae quum ita sint, non de omni refutatione falsa vel sophistica in universum hic agitur, sed de dialectica refutatione falsa, quippe quae omnibus artibus ac disciplinis communis sit. Quae quomodo fiat ex iis ipsis locis (τόποις) patebit qui adhuc in Topicis traditi sunt: nam quum ars dialectica doceat quid et quomodo demonstretur ex propositionibus probabilibus, eadem etiam quid et quomodo iisdem propositionibus adhibitis refelli possit ostendere debebit.

170 b 2 ἢ δύο, aut certe duo, si unus non sufficiat ad colligendum id quod thesi repugnet. Sin autem tenemus (vs. 4) qui-

bus in rebus peccetur ab iis qui singulos paralogismos faciant, etiam quomodo solvendi sint novimus: solvuntur enim, si adversarius vitio quod in iis latet detecto prohibet ne paralogismus conficiatur. Quare quum in antecedentibus expositum sit quomodo fiat, ut ab iis qui artis dialecticae periti sint (τοῖς τοιοῖσδε vs. 7) falsi syllogismi pro veris habeantur, apparet dialectici esse, ut exploret quomodo ex propositionibus probabilibus (διὰ τῶν κοινῶν vs. 9) refutatio efficiatur vel vera vel veritatis specie praedita, et quae dialectica sit aut certe videatur et quae exercitationis causa instituatur.

Cap. **10.** *Non recte distinguit argumentationum genera qui unum genus dicit quod non nisi ad nomen spectet, alterum quod ad sententiam adversarii pertineat.* **171 a 1** *Quae falsarum refutationum sint genera.* **12** *Quod initio capitis docuit aliis argumentis confirmat.*

170 b 16 Non disputat contra sententiam adversarii qui quod ille dixit non ita accipit, ut eandem rem in mente habeat de qua sententiam a se prolatam intelligi vult qui respondet: quare qui non disputat contra sententiam adversarii non de re disputat, sed de verbis, ut idem sit τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν et τὸ πρὸς τοὔνομα. (Quod adiectum est vs. 17 οἰόμενος ἐρωτᾶσθαι — h. e. se ipsum iam respondendi munus suscepisse fingens — non recte interpretatus est Alex. schol. 304 b 28: nam quod Aristoteles dicit hoc est. Non disputat de sententia adversarii qui, si se interrogari putaret, ea quae responderet alio sensu acciperet quam eo quem iis subiicit adversarius, ὁ ἐρωτώμενος.) Iam si et qui interroget et qui respondeat vocem ambiguam non plura, sed unum significare putet, in disputatione autem voce ambigua ita utantur, quasi unam significationem habeat, de nomine sive etiam de vera adversarii sententia disputari dicendum est: utrumque enim simul est verum. (Uncini quibus Zenonis nomen in contextu vs. 23 circumscripsimus tollendi sunt coll. iis quae dixit Brandis Gesch. der griech.-röm. Phil. II. p. 153. not. 6, ib. I. p. 408.) Si vero adversarius vocis ambiguitatem ipse perspexit, non disputatur de sententia adversarii. Namque primum quidem (vs. 26) et τὸ πρὸς τοὔνομα et τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν simul locum habere posse apparet in iis paralogismis qui e duplici verborum interpretatione nascuntur, quamquam fieri potest,

ut omnis syllogismus simul fiat *πρὸς τοὔνομα* et *πρὸς τὴν διάνοιαν*: nam quod dicitur *πρὸς τὴν διάνοιαν*, id non ad syllogismum ipsum pertinet, sed ad sententiam quam qui respondet iis subiicit quae ipse concessit: quare *τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν* genus syllogismorum qui per se spectantur significare non potest. Deinde (vs. 30) si divisionem admittimus quam initio capitis habuimus, ut praeter eos syllogismos qui sint *πρὸς τοὔνομα* reliqui omnes dicantur *πρὸς τὴν διάνοιαν*, quum *τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν* non significet ipsorum syllogismorum discrimen qui per se spectentur, sed nihil nisi propositionem concessam eodem sensu accipi declaret ab eo qui interroget atque ab eo qui respondeat, *τὸ πρὸς τοὔνομα* in omnes paralogismos convenire apparet.

170b33 *οἱ δέ φασι πάντας*. Ipsa verba quibus haec supplenda sint statim sequuntur, quare haec si deessent, nemo desideraret. Similis pleonasmi exempla ex Aristotele collegimus ad 61b7.

170b35 Divisionem supra propositam non bene habere tertio argumento probat. Namque ex iis paralogismis qui e multiplici verborum interpretatione nascuntur (*παρὰ τὸ πλεοναχῶς*, h. e. *παρὰ τὴν λέξιν*, quod ex iis apparet quae sequuntur) nonnulli tantum, non omnes, fiunt *παρὰ τοὔνομα*. At vero (vs. 38) sunt quidam alii paralogismi (praeter eos quos *παρὰ τοὔνομα* fieri modo diximus), quorum vitium non in eo est (*οὐκ ἐν τῷ πρὸς τοὔνομα* s. coll. vs. 31 *οὐκ ἐν τῷ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι*, cf. vs. 29 sq.), quod qui respondet propositionibus a se concessis aliam sententiam subiiciat quam qui interrogavit, sed in eo, quod syllogismus ipse propositionem quandam (*ἐρώτημα*, v. quae diximus ad 20b22 et ad 42a39) adhibeat, quae sine ambiguitate esse nequeat.

171a1 Qui veram falsarum refutationum divisionem proponere velit, ei prius disputandum est de syllogismo: nam quum refutatio sit syllogismus quo cogitur quod thesi repugnat, falsa refutatio quaecunque aut in syllogismo ipso (in argumentatione, *ἔξω τῆς λέξεως*) aut in eo quod thesi repugnare dicitur (*παρὰ τὴν λέξιν*, cf. tamen de hac re quae diximus ad 169a20) aut simul in utroque peccet necesse est. Qui vero syllogismus (vs. 11) in neutro peccat, is verus non esse non potest. De exemplis quae sequuntur v. 166a13, 178a37, 77b32, paraphr. soph. elench. ed. Spengel. p. 55.

171 a 12 Nova difficultas, si divisio quam supra proposuimus adoptatur, inde nascitur, quod demonstrationes mathematicae interdum in iis numerandae essent quae non ad rem, sed ad nomen tantum (*πρὸς τοὔνομα*) pertinerent. Namque si qui respondeat notionem trianguli ambiguam putet neque id, quod duo rectos angulos habere ab altero demonstratum sit, pro generali cuiusdam figurae notione habeat, sed pro re singulari quacunque, eum qui demonstrationem confecerit non *πρὸς τὴν διάνοιαν*, sed *πρὸς τοὔνομα* disseruisse apparet, si revera omnis demonstratio aut fit *πρὸς τὴν διάνοιαν* aut *πρὸς τοὔνομα*. Cur Alexander (schol. 305 b 7) quod hic dictum est de sophisticis demonstrationibus mathematicis explicandum putaverit non intelligo.

171 a 17 Alexandrum totum fere locum qui sequitur non intellexisse ex scholiis manifestum est; nos eundem sic interpretandum putamus. Deinde si vox qua utimur ambigua est, is vero qui respondet ambiguitatem non videt, *πρὸς τὴν διάνοιαν* (*τὴν τοῦ ἀποκρινομένου* intell.) disputabimus, etiam si voce ambigua pro non ambigua abutamur, quod supra nonnisi in iis accidere vidimus quae disserantur *πρὸς τοὔνομα*. Non aliter enim interrogandum est quam ut respondenti optio detur, velut si quis interrogetur: *ἆρ' ἔστι σιγῶντα λέγειν ἢ οὔ;* aut ad summum ita, ut tecte significetur quid cavendum sit respondenti, velut si interroget: *ἆρ' ἔστι μὲν ὥς οὔ, ἔστι δ' ὥς ναί;* Ad quod si adversarius respondeat: *μηδαμῶς ἔστι σιγῶντα λέγειν*, alter vero argumentationem conficiat qua ille redarguatur, *πρὸς τὴν διάνοιαν* eum disputare apparet (propositionem enim ab altero concessam eo sensu intelligit quo ille eam accipi vult), quamquam refutatio quam modo habuimus, quum vitium quod in ea admissum est in vocis ambiguitate positum sit, iis adnumeranda videtur quae fiunt *πρὸς τοὔνομα*. Unde clarum est non esse quandam syllogismorum speciem qui sint *πρὸς τὴν διάνοιαν*. Est vero species eorum quae fieri dicitur *πρὸς τοὔνομα*, qua quidem in specie non solum non omnes refutationes, sed ne sophisticae quidem refutationes omnes numerandae sunt. Ex his enim quaecunque sunt *ἔξω τῆς λέξεως* (v. 166 b 21), eae non sunt *πρὸς τοὔνομα*. — Si quis vero postulet (vs. 28) ut qui interroget ipse distinctione facta alterum edoceat qua in re ambiguitas lateat, primum quidem id ipsum postulare absurdum est, quum

fieri possit, ut qui interroget ipse ambiguitatem non perspiciat, deinde talem distinctionem facere iam non est disputare, sed docere. Namque etiam in iis quae non ambigua sunt (vs. 34) accidere potest (παθεῖν, intell. τὸν λόγον), ut distinctione opus sit quam facere debeat qui doceat, non qui disputet. Ut si quis quaerat num in numero quaternario unitates numeris binariis sint aequales et distinctionem adiiciat, quod bini numeri binarii qui in quaternario insint aut coniuncti considerentur aut non coniuncti (nam coniuncti quattuor unitatibus aequales sunt, non coniuncti vero non aequales), non disputat, sed docet quomodo respondendum sit. Item si quaerat num rerum contrariarum una sit scientia et addat contraria esse nota ignotis, idem facit ac si doceat non omnium rerum contrariarum unam dari scientiam.

Cap. **11.** *Sophistici vel contentiosi syllogismi definitio constituitur.* 25 *Utriusque discrimen exponitur.* 35 *De ratione quam contentiosus syllogismus ad dialecticum habeat. Quam ut exponat* (**172 a 9**), *copiosius discrimen exponit quod intercedat inter dialecticam, quae interroget ut adversarium tentet vel confutet, et doctrinam quae principiis sponte expositis demonstrationem efficiat, ut alterum doceat.*

171 b 3 Ut sophistici syllogismi naturam accuratius exploret, ab eo orditur quod sophistico et dialectico syllogismo commune est: hoc dico, quod propositiones ex quibus cogatur ex quaestione natae esse debeant, quod artis dialecticae proprium est, a doctrina vero quae veritatem demonstratione evincere velit alienum.

171 b 7 Dialecticus est qui considerat principia omnibus doctrinis et disciplinis communia, quatenus ad unamquamque rem pertinent (κατὰ τὸ πρᾶγμα, cf. vs. 19). — Verbis εἷς μὲν vs. 8 respondent quae sequuntur vs. 11 καὶ ὅσοι, h. e. ἕτεροι δὲ ὅσοι... Sophisticorum, ait, syllogismorum duo sunt genera, unum eorum qui ex principiis omnibus disciplinis communibus (περὶ ὧν ἡ διαλεκτικὴ πειραστική ἐστι) syllogismi speciem efficiunt, quamquam revera nihil cogunt, etiam si verum sit quod conclusionis loco proferatur: fallunt enim eo, quod falsa argumentatione utuntur τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέντες: namque in omni syllogismo propositiones rationem (τὸ διὰ τί) exprimere debent, ex qua conclusio prodeat τῷ

ταῦτα εἶναι (*τὰς προτάσεις* intell.). Alterum genus (vs. 11) eos paralogismos complectitur qui, dum artis ad quam pertinent speciem habent, revera tamen a via et ratione, qua quaeque res demonstrari velit, alieni sunt. Nam si quis ita ratiocinatur, ut principiis eius doctrinae, ad quam demonstratio pertineat, non recte utatur, ut si argumentatione geometrica usus aliquid falsi demonstret vel si veram thesin falsa demonstratione geometrica confecta probet, demonstratio quam fecit sophistica vel contentiosa dici non poterit: erit autem sophistica, si principiis communibus utatur. Quare ea ratio quam ad circulum quadrandum Hippocrates iniit (v. quae diximus ad 69 a 32), quum geometricis principiis nitatur, sophistica non erit dicenda, Brysonis ratio vero (v. quae dedimus ad 75 b 40), etiamsi revera circulum quadraret, tamen, quia non proficiscitur a principiis geometriae propriis (*οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα*), sophistica est. Quare (vs. 18) duo sunt syllogismi contentiosi, unus qui non est syllogismus, quum nihil cogat, quamvis speciem habeat — *περὶ τῶνδε* intell. *περὶ τῶν κοινῶν* — alter qui, etiam si recte cogat, tamen ab ipsius rei principiis alienus sit, quamvis ex iis effici videatur.

171 b 35 Contentiosus syllogismus (de Graecorum eristica v. quae disputavit Winckelmannus in edit. Plat. Euthyd. Lips. 1833. p. XXII sqq.) ad dialecticum eandem rationem habet quam falsa demonstratio geometrica ad veram. Nam ut ille ex iisdem principiis efficitur quibus dialectica utitur, sic etiam falsa demonstratio geometrica a principiis geometriae propriis proficiscitur. (Hanc sententiam licet parum accurate ab Aristotele expressam iis subiiciendam esse quae legimus vs. 37 et totius loci ratio docet et lectionis varietas comprobat quam praebet cod. *C*. Boethius et vet. intp. locum ita vertunt, ac si habuerint *παραλογίζεται καθάπερ καὶ ὁ ψευδογράφος γεωμετρικῶς*.) Falsus syllogismus geometricus autem non contentiosus est, si principiis et theorematis utitur geometriae propriis, quae vero demonstratio aliam rem quamcunque (h. e. quodcunque non ad dialecticam pertinet, sed ad aliam quamlibet artem vel disciplinam — *περὶ μὲν τἆλλα* 172 a 2) ex principiis dialecticis probat contentiosa est.

172 a 6 *ὅσοι μὴ ἴσασι* ... Quicunque nesciunt fieri posse, ut

inter id quod maius et id quod minus sit non unum, sed plura media interiiciantur.

172a7 Alexandrum (schol. 307a15) pro Hippocrate Antiphontis nomen posuisse ex iis apparet quae habuimus 171b15. De Antiphonte v. I. E. Montucla recherches sur la quadrature du cercle. Paris. 1754, qui cum Brysone eum comparans dicit: „Il y a plus de justesse dans la prétention du géomètre Antiphon; celui-ci regardait le cercle comme un polygone d'une infinité de côtés". Id. Histoire des mathématiques. Nouv. éd. Paris an. VII. p. 156: „A l'égard d'Antiphon, il ne nous paraît pas qu'il doive être accusé de paralogysme (quae quidem de Antiphonte sententia cur non probanda sit ex iis intelligitur quae dicit auct. paraphr. elench. soph. ed. Spengel. p. 60 init.); car ayant inscrit un quarré dans un cercle, il inscrivait dans chaque segment un triangle isoscèle, puis dans les huit segmens en résultans autant de triangles isoscèles et ainsi de suite; et il disait, que pour avoir la grandeur du cercle, il fallait prendre le quarré inscrit, plus les quatre premiers triangles, plus les huit suivans et ainsi jusqu'à ce qu'il se confondissent sur la circonférence". Io. Chr. Heilbronner Historia matheseos universae. Lips. 1742. p. 150 rationem quam Antiphon ingressus est ut circulum quadraret figura adscripta illustravit. Cf. praeterea Brandis schol. ad Aristot. Phys. I. c. 2 (185a16) et ad 75b40 (schol. 211b35 et 212a8).

172a8 Si quis post coenam ambulandum non esse contendat, quia non sit motus, contentiose disputat. Nam quod argumentis e medicina petitis probare debebat, id Zenonis argumentatione usus demonstrare vult, quae ad generalem motus notionem pertinet. — In sequentibus, ut probet eum qui syllogismum contentiosum faciat non eandem plane rationem habere ad dialecticum quam habeat ad geometram ὁ ψευδογράφος, discrimen exponit quod inter dialecticam et aliam doctrinam quamcunque intercedat. Namque si ratio quam contentiosus habet ad dialecticum plane eadem esset quam ψευδογράφου et geometrae, non daretur syllogismus contentiosus qui ad res geometricas pertineret (περὶ ἐκείνων vs. 11), quem revera dari Brysonis exemplo modo probavimus. (Qua in re utriusque ratio diversa sit facile ex iis intelligitur quae habuimus 171b38 sqq.) Iam ut recte intelligantur quae se-

quuntur, notandum est, quod vox καθόλου vs. 13 eo sensu accipienda est quem habuimus Anal. post. 73b26 (cf. quae dedimus ad 17a39 sub fin.), deinde tenendum, quod in Anal. post. I. c. 7 et 9 uniuscuiusque doctrinae propria esse dixit principia, ex quibus cum communibus omnium disciplinarum principiis coniunctis singula theoremata, quae ad unum genus pertinere debeant, ut unam doctrinam constituant, elicienda sint. Quibus praemissis iam facile intelligitur quid Aristoteles hic dicat de discrimine quod intercedat inter talem doctrinam et dialecticam. Nam dialectica neque versatur circa unum genus quod definitum sit, neque revera demonstrat, neque ex iis solis colligit quae cum ipsa rei natura necessario coniuncta sint (καθόλου vs. 13. Ad vs. 14 cf. Anal. post. I. c. 32). Quare (vs. 15) quaecunque ars certam quandam et veram doctrinam demonstrat, propositiones ex quibus demonstrationem conficit, num sibi concedantur ab adversario non quaerit, sed ponit: nam quum veritatem investiget, non accipere potest utrumcunque respondeatur (quod dialectica facit), sed ipsa sumere debet propositiones veras, ex quibus probari possit quod demonstrandum est.

172a19 Ne quis comma ponat post ἀρχάς, monemus loci sententiam hanc esse. Sin autem demonstraret, etiam si non omnia, sed aliqua tantum, de primis certe principiis non interrogaret adversarium. His enim non concessis, quippe sine quibus nulla omnino fieri possit demonstratio, non haberet unde obiectionem adversarii quamcunque redargueret. Similem usum particulae ἀλλά (vs. 19), quae orationem interrumpens quasi adversarii loco maiore cum vi ad obiectionem inceptam respondeat, iam habuimus 171a29 et 111b14, ubi v. quae diximus. — Praeterea notandum est, quod in maiore Bkki editione mendum est, quod vs. 20 pro διδόντος legitur διδόντας.

172a21 Denique dialectica a reliquis disciplinis eo differt, quod, quum propositum habeat ut tentet adversarium, exerceri potest etiam ab eo qui artis non peritus rem de qua disputetur non cognitam habeat, si ita respondeat, ut non ea concedat quae sciat neque quae rei de qua agatur propria sint, sed quae eius sint consequentia (das auf dem Wege der Empirie und Routine von der Sache Erkannte). Sunt enim quaedam ita comparata, ut etiam si nobis cognita sint, tamen

certam eorum doctrinam non habeamus, si vero nobis ignota sint, doctrinam quoque quae ad illa pertineat nos ignorare necesse sit: quod quam verum sit ex iis clarum est quae dixit Anal. post. I. c. 1. — Ad vs. 29 cf. Anal. post. 76 a 37, 77 a 26. — Vs. 32 τοὺς ἐπαγγελλομένους, eos qui artem profitentur. — ταῦτα, intell. οἷς χρῶνται οἱ ἰδιῶται. — Vs. 35 οὗ (intell. τοῦ πεῖραν λαβεῖν) ἐντέχνως (ποιητικὴ) ἡ διαλεκτική ἐστι. Quod in sequentibus Aristoteles constructionem relativam quam inceperat neglexit, simile est iis quae collegimus ad 25 b 35. — Vs. 38 οἷον αἱ ἀποφάσεις. Vidimus enim (16 a 30 et b 12 sqq.) negatione non significari unam certam rem, sed non definitam (ἀόριστον) esse notionem quae negatione exprimatur.

Cap. 12. *Quomodo efficiatur ut adversarius dicat aliquid falsi vel* παράδοξον.

Aristoteles quum in antecedentibus dixerit de refutatione sophistica, iam capp. 12—14 de reliquis agit quae efficere student qui victoriam magis quam veritatem quaerunt in disputatione. Cf. c. 3.

172 b 12 Primum quidem, ait, ipsa quaerendi ratio, si ita instituitur, ut non ad certum quendam finem (πρὸς μηδὲν κείμενον) dirigatur, efficere solet, ut adversarius interdum aliquid falsi vel παράδοξον proferat (συμβαίνει, intell. τοῦτο ὃ ἦν δεύτερον, τὸ ψευδόμενόν τι δεῖξαι καὶ εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν. Nam oratio ἀνακόλουθος facta est eo, quod non adiectum est quod ex praecedente εἴρηται elici potest λεκτέον νῦν.). Deinde (vs. 16) si interrogationes frequentes fiunt et si petitur, ut adversarius respondeat quae ipse probet, accidere solet, ut ex propositionibus ab adversario concessis facilius aliquid falsi vel absurdi eliciatur: iis enim quae data sunt ita utendum est, ut disputatio ad ea deducatur quae nobis facilia sint ad redarguendum. — Vs. 19 restituimus lectionem δύνανται, quam optimi codices praebent quibuscum vet. intp. et paraphr. soph. el. ed. Spengel. p. 68, 5 conspirant, Boethius vero cum edd. Bkko prioribus habuisse videtur δύναται. — Item vs. 26 recepimus lectionem ἔστι in qua codd. cum vet. intp. et Boethio conveniunt.

172 b 28 πρότερον, v. Top. II. c. 5.

172 b 29 Si efficere volumus, ut adversarius παράδοξον conten-

dat, investigandum est cui scholae addictus sit: unaquaeque enim παράδοξον aliquid habet, quod ut ab adversario comprobetur et defendatur variis quaestionibus propositis operam dare debemus. Ratio autem qua id consequamur haec est (στοιχεῖον δὲ vs. 31, cf. quae diximus ad 84 b 21), ut παράδοξα (θέσεις, cf. 104 b 19) a singulis philosophis proposita ipsi proferamus, ut videamus num adversario probentur necne. Removetur autem difficultas, in quam incurrit qui sententiam παράδοξον defendit, si eam non a se defendi ostendit, quoniam per disputationem coactus sit ut eam defendat (hoc est enim quod efficere studet qui cum eo contendit), sed quoniam velit defendere quod ipsi maxime placeat.

172 b 36 Deinde quum homines saepissime alia velint, alia profiteantur, accidere solet, ut considerantibus ea quae ipsi cupiunt (unam utilitatem sequendam esse) παράδοξα videantur ea quae profiteri solent (unam virtutem esse sequendam) et vice versa.

173 a 22 δεῖ δ' ἄγειν εἰς τὰ... Brevius haec dixit: plenius enim dicendum erat εἰς τὰ ἐναντία τῶν τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς σοφοῖς δοκούντων. — Iam ut paucis complectamur quae modo habuimus, artificium quo efficimus ut adversarius παράδοξον aliquid dicat in eo est, ut investigemus duas propositiones, quarum altera vera sit, si falsa sit altera, easque ita comparatas, ut de utriusque veritate homines inter se valde dissentiant: quare utracunque adversario probetur, facili negotio effici poterit, ut pro valde improbabili habeatur.

Cap. 13. *Quid faciendum sit ut adversarius idem plus semel proferat*, (b 1) *quod in notionibus relatis accidit.* 12 *Ostenditur unde nascatur ταὐτολογία.*

173 a 33 εἰρήκαμεν ἤδη, v. 165 b 16. Cum iis quae sequuntur cf. quae habuimus 140 a 27.

173 b 1 Solet autem accidere τὸ ἀδολεσχεῖν in iis notionibus quae, sive genus significant sive speciem, ad unum semper et idem referuntur, veluti et ἐπιθυμία et ὄρεξις, quae eius genus est, τινὸς ἐπιθυμία et τινὸς ὄρεξις esse dicuntur. Item id quod ad notionem dupli refertur genitivo semper exprimitur: dicimus enim τὸ διπλάσιον et τινὸς διπλάσιον et ἡμίσεος διπλάσιον. Deinde (vs. 5) etiam in iis quae, dum ipsa non adnumeranda sint τοῖς πρός τι, de substantia quadam cuius vel habitum vel affectionem significant ita praedican-

tur, ut in ipsorum definitione illius substantiae notio contineatur, sicut in imparis notione inest notio numeri de quo illa praedicatur. Res licet aliis verbis expressa eadem est quam habuimus 73 a 37. — In constructione nihil offendit, nisi quod, quum praecesserit numerus singularis ἡ οὐσία, sequitur genus neutrum numeri pluralis ὧν vs. 6 et τούτοις vs. 8. Haud dissimilia sunt quae dedimus ad 4 a 8 et ad 69 b 3. Locus optime haberet, si quod in marg. ed. Isingr. legitur τὰ ὑποκείμενα pro ἡ οὐσία in codicibus exstaret. Praeterea, ne quis ea quae Aristoteles dicit vs. 2, unde consequitur non omnes notiones relatas ita comparatas esse, ut genus et species semper simul sint notiones relatae — dicit enim ὅσα: non omnia igitur — pugnare putet cum iis quae habuimus 121 a 3 sqq., conferat quae leguntur 124 b 15—22. — Vs. 9 optimorum codicum lectionem dedimus, quam etiam Boethius habet et vet. intp.

173 b 12 Videtur autem effici τὸ ἀδολεσχεῖν, quia non interrogatur num notio relata nude posita sensum aliquem habeat necne (nam si non habet, sicut τὸ διπλάσιον, non concedendum erit adversario idem significare τὸ διπλάσιον et τὸ διπλάσιον ἡμίσεος) vel num, si habeat, idem significet nude posita quod etiam significet coniuncta cum eo ad quod referatur (neque enim idem significare utrumque concedendum erit ei qui ταὐτολογίας speciem vitare velit). Quorum neutrum quidem quum interrogetur, sed, quia utrumque idem significare videtur, quum eodem vocabulo utamur, sive dicimus διπλάσιον sive διπλάσιον ἡμίσεος, pro concesso sumatur, statim infertur conclusio quae ταὐτολογίαν habet.

Cap. 14. *De soloecismo.*

173 b 17 πρότερον respicit ad 165 b 20. — Vs. 24 καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις, intell. πολλοί εἰσιν οἳ οὐκ ἐλέγχοντες φαίνονται ἐλέγχειν.

173 b 26 Fiunt soloecismi per eam formam nominum et pronominum quae generis neutrius est (παρὰ τὸ τόδε) et per eos casus quorum formae utrum masculinum genus an femininum intelligendum sit non produnt, sed neutrum significant.

174 a 5 Similem dicit soloecismum esse paralogismo qui fiat παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Uterque enim efficitur ὅταν τὸ μὴ ταὐτὸ ὡσαύτως ἑρμηνεύηται (cf. 166 b 11), sed ille in ver-

bis peccat, quibus non ita utitur ut usus loquendi postulat, hic vero in re ipsa: confundit enim res ipsas et genera quibus quaeque subiecta est.

Cap. 15. *De singulis quibusdam artificiis quae adhibere debeat qui interroget et de dispositione interrogationum.*

174 a 17 Primum argumentationis longitudo efficit, ut difficilius sit perspicere ad quem finem tendat oratio (cf. quae Top. VIII. c. 1 de propositionibus non necessariis sumendis dicta sunt, ad haec enim et hic et vs. 27 respicit), tum celeritas orationis facit, ut adversarius sero intelligat quo deductus sit, deinde adversarius ira et studio accensus (quod facile proditur, si dolo et fallacia vincere studet) ita perturbari solet, ut incautius respondeat. Deinde (vs. 23) alio ordine interrogandum est, quam quo collocari debent propositiones, ut colligamus quod nobis propositum sit (cf. Anal. pr. II. c. 19: in schol. 308 b 32 videtur mendum esse quod legitur c. 15).

174 a 32 *ἐξ ἴσου* interrogationem facere dicit eum qui ita quaerat, ut dissimulet utrum quod quaesiverit affirmari an negari ab adversario malit. Sententia haec est. Qui valde sibi cavent ne quid concedant quod refutationis ansam praebeat ita interrogandi sunt, ut non praevideant quid alter responderi velit. Deinde (vs. 33) si singula quaedam adversarius concessit, etiam sententia universalis quae ex illis per inductionem probari deberet pro concessa sumenda est, quasi necessario cogatur ex iis quae iste dederit. Ubi autem (vs. 38, cf. 156 b 10) nomen non habet notio universalis qua nobis utendum est, *ἀναλογίαν* adhibere debemus prouti postulat id quod defendimus: qua de re cf. quae leguntur 98 a 20 et 74 a 18.

174 b 4 *εἴπερ ἀνάγκη*, intell. *συγχωρεῖν ἢ θάτερον ἢ θάτερον.* — Vs. 6 exspectabas ut pro *καὶ μεγάλα* diceretur *καὶ ἐλάττω.* Paraphr. ed. Spengel. p. 80, 5 habet *καὶ μικρά.* — Vs. 11 *οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό,* h. e. *ὡς συλλελογισμένους ὅτι οὐκ ἀληθὲς ὃ ἔφησεν ὁ ἀποκρινόμενος.*

174 b 12 Sophistice argumentatur qui sententiam *παράδοξον* defensurus adversarium, qui thesin probabilem tuetur, interrogat num ei verum videatur id quod quaerat? (Cf. Paraphr. ed. Spengel. p. 80.) Namque si propositio probabilis investigatur quae idonea sit ad comprobandam sententiam *παράδοξον* quam conficere vult qui interrogat (*ἂν ᾖ τὸ ἐρώτημα ἐξ ὧν*

ὁ συλλογισμός, intell. ὁ τῆς ἀντιφάσεως s. ὁ ἔλεγχος), de hac interrogatus adversarius num vera sibi videatur, aut redarguitur (si propositionem concedit) aut παράδοξον aliquid dicit (si eam neque veram neque probabilem esse contendit) aut (si eam non concedit, sed probabilem esse dicit), quamquam non redarguitur, tamen refutationi valde simile est quod efficitur. Exemplum huius argumentationis v. in schol. ad hunc locum.

174 b 19 Deinde qui alium convincere velint, sicut rhetores, investigare debent num quid dicat quod pugnet vel cum iis quae ipse probet vel cum iis quae placeant alicui eorum cum quibus consentiat. Sicut autem (vs. 23) qui respondet, si se redargui praevidet, distinctione facta haud raro e laqueis quibus iam irretitus erat elabitur, ita etiam interroganti, ut obiectionem factam solvat, interdum distinguendum est ita ut, si duplicem quod dixerit interpretationem admittat, quarum una idonea sit ad evincendum quod velit, altera non idonea (vs. 26), eo sensu se illud accepisse declaret, quo intelligi debet, ut adversarius inde redarguatur (ὅτι οὕτως εἴληφεν vs. 27).

174 b 28 Si praevidemus futurum esse, ut argumentum, quod ut concedatur ab adversario frustra petivimus, tueri non possimus, illud quidem deserendum et ad aliud transeundum est, ut alter novis argumentis illud impugnare desistat; ipsi vero respondentes, si ab adversario argumentum quod sibi concedi voluit desertum iri videmus, eum prohibere debemus et praemonere ne hoc faciat. Interdum etiam (vs. 30) disputatio a re de qua agitur ad aliam traducenda est, iis vero (vs. 33) qui, ut cognoscant quid impugnare velimus, postulent, ut aliquid aggrediamur quod ad rem ipsam pertineat (nam ratio quaedam cur non de re ipsa disseramus reddenda erit — est autem facilius et tutius in refutatione conficienda, priusquam propositionem universalem quam cogere velimus ipsam proferamus, quaedam praemittere, etiam si ad rem ipsam nihil faciant, quasi illa sit consequens eorum quae prius dixerimus), his igitur non id ipsum quod evertere volumus aperte dicendum, sed universe respondendum est probari nobis quod illi negent vel negare nos quod illi aiant.

174 b 31 ἄλλα τοῦ εἰρημένου. ἄλλος et ἕτερος saepius ab Aristotele non satis distinguuntur: v. 92 b 11, 236 a 33 ἐν τῷ

ἡμίσει ἔλαττον ἔσται τὸ μεταβεβληκὸς καὶ πρότερον τοῦ ΔΖ, καὶ πάλιν τούτου ἄλλο, κἀκείνου ἕτερον. 451 b 16 διὸ ἔνια ἅπαξ ἰδόντες μᾶλλον μνημονεύομεν ἢ ἕτερα πολλάκις. 1313 a 1 φθείρεται δὲ κατὰ δύο τρόπους... ἕνα μὲν... ἄλλον δὲ τρόπον... 1332 b 17 εἰ μὲν τοίνυν εἴησαν τοσοῦτον διαφέροντες ἅτεροι τῶν ἄλλων (οἱ ἄρχοντες τῶν ἀρχομένων)... Sicut 174 b 31 et al. ἄλλος cum genitivo coniungitur, ita etiam ἴδιος 684 b 13 τὰ μὲν οὖν ἄλλα ζῷα τὰ ἔχοντα πόδας τὰ μὲν ἔμπροσθεν ἔχει καὶ ὄπισθεν, τὰ δ' ἐκ τοῦ πλαγίου... τοῦτο δὲ τὸ γένος ἰδίως τούτων. 692 b 10 πτερωτοὶ μὲν οὖν ἅπαντές εἰσιν, καὶ τοῦτ' ἴδιον ἔχουσι τῶν ἄλλων. 1315 a 36 τούτους (δεῖ) ἰδίους μάλιστα ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς. — Vs. 36 sicut vs. 29 recepimus lectionem quam vetustissimi codices praebent. Eandem vs. 36 Boethius videtur habuisse qui vertit: „quod affirmavit negare", et vet. intp. qui reddit: „quoniam quod dixit negare". Quamquam enim durius videtur, quod particula ὅτι sequente infinitivo ponitur (exspectabas enim ut scriptum esset ὅτι ὃ ἔφησεν ἀποφήσομεν), tamen excusatur praecedente infinitivo λέγειν τὴν ἀντίφασιν, cui per appositionem adduntur quae proxime sequuntur. Omnis difficultas sublata esset, si pro ὅτι legeretur οἷον.

Cap. 16. *Significat quae in sequentibus capitibus agantur.* 5 *De utilitate syllogismorum sophisticorum.* 17 *De sophismatis solvendis in universum dicitur.*

175 a 5 Syllogismorum sophisticorum duplex in philosophia est utilitas; una quod, quum plerique eorum in dictione positi sint, nos exercent in multiplici verborum significatione distinguenda et docent quando alia sit verborum coniunctio et consequentia quam rerum, quando eadem, altera quod, quo difficilius falsa argumentatione per alios decipimur, eo facilius etiam vitia, quae ipsi veritatis investigandae causa nobiscum reputantes in ratiocinando admittimus, evitabimus. Tertia utilitas in eo est quod, quum in disputando exercitati videamur, nemo putabit a nobis reprehendi quod ipsi corrigere nesciamus, sed reprehendi tantum propterea, quod illud concedere nolimus, quamquam refellere non valeamus.

175 a 19 πλεονεξίαν, quam 1402 a 15 συκοφαντίαν vocat, dicit fallacias et artificia quibus qui interrogent adversarium decipere studeant: circumveniunt enim adversarium (πλεονε-

κτοῦσι), quum id quod ille concessit saepius aliter interpretentur quam ille intelligi voluit.

175 a 20 Aliud est, ait, vitium sophismatis qua in re positum sit detegere, aliud promte ei occurrere (cf. 177 a 7 sq.): nam si non sumus exercitati, quamvis optime vitii causam cognitam habeamus, tamen vitium ipsum illico patefacere interdum nescimus, sicut etiam in geometricis analysi facta in synthesi conficienda interdum haeremus.

Cap. 17. In solvendis syllogismis sophisticis non tam id agitur, ut redarguantur quam ut redarguti esse videantur. b 15 *Si vera refutatio esset quae oratione ambigua utitur, refutationem effugere interdum non possemus.* 28 *Quare patefacienda semper est ambiguitas.* 39 *Qui ambigue interrogat e duabus interrogationibus unam facit.* 176 a 19 *Quomodo respondendum sit exponitur.* 38 *Quod obscurum est in argumentatione non simpliciter concedi debet.* b 8 *De aliis quibusdam in respondendo artificiis.*

175 a 35 Syllogismi sophistici quum revera nihil cogant, quamvis cogere videantur (cf. 170 a 12), non ita solvendi sunt, ut falsa argumentatione eos uti demonstretur, sed ita ut species, qua facile decipiunt, iis adimatur, ne quid cogere videantur, dum revera nihil cogant (πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν διορθωτέον). Nam si vera refutationis notio ita definitur, ut ex propositionibus ab adversario concessis cogi debeat quod thesi repugnet sine ambiguitate (sic enim revera definienda est), non expresse numerandum est in vitiis refutationis, si quid ambigue cogatur, quum revera nihil omnino cogatur ubi syllogismus ambiguitatem quandam habet, sed ambiguitas nonnisi propterea in syllogismi vitiis numeranda est, quod refutatio ambigua verae refutationis speciem habet: nam argumentationis ambiguitas efficit, ut dubitetur num revera adversarius redarguatur necne. Etenim ei qui redarguitur semper licebit dicere non cum eo ipso quod contendat pugnare conclusionem, sed esse ambiguam: quod etiam si non verum est, tamen facit ut dubitetur num refutatio bene habeat necne. Quod autem volunt qui disputant, ut simpliciter aut affirmet aut neget qui respondeat, id nonnisi in iis fieri debet quae non sunt ambigua: nam si interrogatio ambigua est, distinctione facta respondendum erit (cf. Top. VIII. c. 7, ad quem

locum respicit b 38). Cum vs. 9 cf. quae dedit Winckelmannus in Plat. Euthyd. p. 124: Cresoll. Theatr. Rhetor. II. c. 6. p. 76: „prisca lex dialecticorum, propter quam solutio captionum difficilior esse videbatur, haec fuit, ut doctissimus vir prodit, ut interrogato fas non esset aliud respondere quam simpliciter aiendo vel negando: qui aliud quidpiam addidisset, ei multa imposita et totius disputationis ignarus habebatur: v. Gell. XVIII. c. 13". Ib. p. XXIII. not. b: „Diog. Laert. II, 135 de Menedemo: *φησὶ δ' Ἡρακλείδης ἐν μὲν τοῖς δόγμασι Πλατωνικὸν εἶναι αὐτόν, διαπαίζειν δὲ τὰ διαλεκτικά, ὥστε Ἀλεξίνου ποτὲ διερωτήσαντος, εἰ πέπαυται τὸν πατέρα τύπτων, Ἀλλ' οὔτ' ἔτυπτον, φάναι, οὔτε πέπαυμαι. πάλιν τ' οὖν ἐκείνου λέγοντος, Ἐχρῆν εἰπόντα ναί ἢ οὔ λῦσαι τὴν ἀμφιβολίαν, Γελοῖον, εἶπε, τοῖς ὑμετέροις νόμοις ἀκολουθεῖν ἐξὸν ἐν πύλαις ἀντιβῆναι*".

175 b 17 De iis quae sub sensus cadant et mutationi obnoxia sint idem nomen modo praedicari modo non praedicari posse exemplo allato demonstrat, quod ab Alexandro in schol. (310 b 21) exponitur. — Vs. 21 pro *τὸ τὸν* legendum opinor *τὸ τοῦτον τὸν* quod codicum vestigia videntur demonstrare. Non recte enim solvi dixit Aristoteles hoc sophisma ab iis qui dicant *τοῦτον μὲν τὸν Κορίσκον* (*τὸν μὴ κεκαλυμμένον* intell.) *μουσικὸν εἶναι*, *τοῦτον δὲ τὸν Κορίσκον* (*τὸν κεκαλυμμένον*) *ἄμουσον*: nam qui dicit *τοῦτον τὸν Κορίσκον* idem plane pronuntiat (*ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος*), sive *τὸν κεκαλυμμένον* intelligit sive *τὸν μὴ κεκαλυμμένον*: quare aut vs. 20 delendum erit prius *τοῦτον* aut vs. 21 legendum *τὸ τοῦτον τόν*, praesertim quum etiam vs. 22 articulum *τὸν* in optt. codd. per scribentium negligentiam omissum esse appareat. Quoniam autem non satis constet quae vera sit lectio, servavimus quod dedit Bkkus. De sophismate ipso ab Eubulide proposito v. Menag. ad Diog. Laert. II, 108.

175 b 23 At, ait, ni fallor, sophisma ita solvendum est, ut verba *τοῦτον τὸν Κορίσκον* non idem in utraque propositione significare dicamus: nam ne nudum quidem Corisci nomen in illo sophismate unam et eandem significationem habet. Si quis autem in altera propositione Coriscum simpliciter dictum velit, in altera vero non simpliciter, sed „aliquem Coriscum" vel „hunc Coriscum", hoc ipsum absurdum est: nam eodem

iure in utravis propositione nomen Corisci et nudum et pronomine „aliquis" vel „hic" adiecto pronuntiabitur.

175b34 Exspectabas ut diceret *διὰ τὴν πυκνότητα τῶν προτεινομένων ἀμφιβόλων.*

175b39 Si vero qui ambigua argumentatione utitur e duabus interrogationibus non faceret unam, sed ipse diversis verborum significationibus distinctis singula seorsum interrogaret, aut revera redargueret adversarium aut non redargueret: redargueret enim, si propositio ambigua quam sibi dari vult utroque sensu aut certe eo sensu accepta ab adversario conceditur, quo ipse eam intelligere debet, ut refutatio conficiatur; quod si non fit, thesin non redarguet. Quare qui aliquid ambigui interrogat idem plane facit atque is qui duas interrogationes in unam contrahit. — Cum iis quae sequuntur 176a3 cf. quae habuimus 169a6.

176a8 *μὴ παρόντων*, h. e. *μὴ ἀμφοῖν παρόντων ἀλλὰ τοῦ ἑτέρου μόνον.*

176a16 *ἀποκέκριται.* Qui ad plures quaestiones unum responsum reddit, is non respondisse putandus est, si verbum respondendi sensu artis dialecticae proprio accipiatur. Sicut hoc loco Aristoteles *τὸ ἀποκρίνεσθαι* opponit *τῷ εἰρηκέναι*, ita *τὸ συλλογίζεσθαι* opponit *τῷ περαίνεσθαι* et *τῷ ἀναγκαῖόν τι γίνεσθαι*, de quo v. quae diximus ad 45a18 extr. et ad 29a21. — Vs. 17 *τὸ συμβαῖνον* intell. *τὸν συμβαίνοντα παραλογισμόν.* Rectius enim hoc explicatur ab Alexandro schol. 311a42 quam ib. vs. 23.

176a19 Repetit quod initio huius capitis dixit.

176a24 Tutius est respondere *ἔστω* quam *ναί* vel *καὶ μάλα* vel alia huiusmodi, quia quae concedimus verbo *ἔστω* non tam quia vera sunt quam ne interroganti sine causa contradicamus quasi gratificantes ei dedisse videbimur, ut, si postea accidat, ut ex iis redarguamur, facilius ea retractare possimus. Item si *παράδοξον* aliquod concedimus, verbo *δοκεῖν* utendum est. Nam si non simpliciter hoc verum esse asserimus, sed nobis quidem videri dicimus, thesis nostra neque redargui neque valde improbabilem eam esse demonstrari poterit.

176a27 Aliud artificium explicat, per quod refutationem subterfugere possimus. Namque quum supra expositum sit de principii petitione (v. Top. VIII. c. 13), nobis quoque hac ex-

ceptione utendum est, ut principii petitionem admissam esse dicamus. Etenim quum ii qui thesin defendant, si iam eo perventum esse sentiant, ut propediem redarguantur (*ἂν ᾖ σύνεγγυς*, intell. *τὸ ἐν ἀρχῇ ἤγουν τὸ ἐλέγχεσθαι*), neganda esse quaedam putent ex iis quae adversarius sibi dari velit principii petitionem admissam esse dictitantes, item etiam nobis hoc artificio utendum est, ut, si adversarius aliquid falsi vel absurdi sibi concedi velit quod ex thesi nostra fluat, principii petitionem eum facere dicamus. Nam quae ex ipsa thesi fluunt tam arcte cum ea coniuncta sunt, ut nihil interesse videatur, utrum ipsam falsam vel absurdam esse concedamus an ea quae illius sint necessario consequentia. — Vs. 28 recepimus lectionem *πάντως*, quippe quam Boethius, vet. intp. et editiones Basil. Paris. Hilden. Sylb. Casaub. praebeant.

176a33 Si adversarius propositionem quae notionem universalem habet *ἀνώνυμον* (v. quae diximus ad 19b6) per *ἀναλογίαν* demonstravit (de qua quidem argumentatione conf. 98a20 et 74a18), ita ei occurrendum est, ut dicamus non servatum esse ab eo quod dicitur „tertium comparationis", h. e. non ea ipsa rerum similitudine eum usum esse quam concesserimus vel quam ipse sumserit. Sin autem (vs. 36) nihil ex iis quae modo exposuimus adhibere liceat, ut prohibeamus quominus redarguamur, dicendum est non recte demonstratum esse ab adversario, quia non servaverit veram refutationis definitionem (v. quae diximus ad 168a18 coll. 171a5). — Vs. 36 editiones Bkko priores habent *ἐξειργομένοις*, ille recte recepit lectionem difficiliorem *ἐξειργόμενον*, cum qua conf. quod habuimus 151b14 sq. *αὐτὸν οἰστέον*. 177a25 *προστιθέντα διορθωτέον*. 179a30 *ῥητέον συμβιβασθέντας*. 1294a35 *ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον*. 439b19 *περὶ δὲ τῶν ἄλλων χρωμάτων ἤδη διελομένους ποσαχῶς ἐνδέχεται γίγνεσθαι λεκτέον*. 1324a3 *πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐάσαντας ἐπὶ τῆς νῦν μεθόδου διασκεπτέον ὕστερον*. 1338b15 *οὔτε πρὸς μίαν οὔτε πρὸς μάλιστα ταύτην βλέποντα ποιητέον τὴν ἐπιμέλειαν*. Cf. tamen 685b30 *περὶ τῶν ἐναίμων καὶ ζῳοτόκων ἐπισκεπτέον ἀρξαμένοις ἀπὸ τῶν ὑπολοίπων* et quod huic exemplo haud dissimile est 686a6 *ἀνάγκη γὰρ τοῦτο τὸ μόριον ἔχειν τοῖς ἐναίμοις*. — Cum iis quae sequuntur inde a vs. 39 cf. Top. VIII. c. 7.

176 b 10 *δεῖ τὸ ἔλαττον διδόναι*, h. e. *τούτο οὖ ὄντος μὴ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ θάτερον*, sicut quod de specie dicitur, id non simul conceditur de genere, quamquam quod de hoc, id simul valet de illa. Causa in eo est, quod quo magis particularia sunt quae conceduntur et quo pauciora eorum sunt consequentia, eo pluribus adversarius eget propositionibus, ut efficiat quod velit. Dedimus *πότερον*, quod etiam Boethius habuit, vertit enim „interrogato utroque". Idem editiones Bkko priores praebent. Lectio *πρότερον* non videtur probanda propterea, quod haec vox cum praecedente *ἐρωτώμενον* coniungi nequit: sin autem cum verbo *δεῖ* coniungatur, sensus exit huic loco parum conveniens: *οὐ γὰρ δεῖ πρότερον διδόναι τὸ ἔλαττον ὕστερον δὲ τὸ μεῖζον, ἀλλὰ τὸ μεῖζον μηδαμῶς διδόναι*, quod recte vidit Alexander schol. 311 b 14. — Quae sequuntur aut ita interpretari licet (coll. 123 b 31), ut Aristoteles dicat: Si quis probet speciem generis male a nobis constitutam esse, quia generi aliquid sit contrarium, speciei vero non sit, quamvis verum sit, ita occurrendum est, ut dicamus etiam speciei esse quidem aliquid contrarium, sed *ἀνώνυμον* hoc esse; aut loci sententia haec est (coll. 106 a 36). Si adversarius ambiguitatem notionis, quam nos ambiguam esse negavimus, eo probat, quod dicit esse quidem illi notioni aliquid contrarium, si cum aliis notionibus coniungatur, si vero cum aliis, nihil ei esse contrarium, respondendum est vel sic tamen ei esse aliquid contrarium, sed *ἀνώνυμον*. Nobis quidem prior interpretatio, cuius auctor est Alexander, quum simplicior sit, magis arridet, quia iam in iis quae praecesserunt de genere et specie cogitavisse videtur Aristoteles.

176 b 18 Si servetur interpunctio quam dedit Bkkus, equidem quomodo locus intelligi possit non video: deerit enim apodosis, ut nihil Aristotelem dixisse appareat. Accedit quod non hic sibi respondent particulae *πότερον* et *ἤ* vs. 20 propterea quod particulam *ἤ*, quam neque Boethius habet neque vet. intp. neque Paraphr. ed. Spengel. p. 95, 3, aliunde intrusam esse apparet: quare nos sublatis uncinis quibus ille inclusit verba *καλοῦσι ... ἀποφάσεις*, apodosin verbis *ὥς αἱ γνῶμαι* (h. e. *ἀποκριτέον* „*ὥς αἱ γνῶμαι*") contineri putamus, ut sententia loci haec sit. Ubi dubitatur utra propositio pro vera haberi soleat interrogatione bipertita proposita (*τὸ προτεινόμενον πότερον*), ambigue respondendum est

verbis ὡς αἱ γνῶμαι. Nam γνώμη et veram opinionem et negationem universalem significat. (Quid sit ὅλη ἀπόφασις facile intelligitur ex iis quae legimus Anal. pr. II. c. 2—4, ubi saepissime propositio ὅλη ψευδὴς opponitur τῇ ἐπί τι ψευδεῖ.) De γνώμῃ v. 1143 a 19 ἡ δὲ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐγνώμονας καὶ ἔχειν φαμὲν γνώμην, ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς ἐστὶ κρίσις ὀρθή… ὀρθὴ δ' ἡ τοῦ ἀληθοῦς. 1394 a 22 ἔστι δὲ γνώμη ἀπόφανσις, οὐ μέντοι περὶ τῶν καθ' ἕκαστον… ἀλλὰ καθόλου· καὶ οὐ περὶ πάντων καθόλου… ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσί, καὶ αἱρετὰ ἢ φευκτά ἐστι πρὸς τὸ πράττειν. ὥστ' ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τούτων συλλογισμός ἐστι σχεδόν, τά τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γνῶμαί εἰσιν… προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημά ἐστι τὸ ἅπαν.

176 b 20 Si de propositionis veritate dubitatur, nomina mutare debemus: nam quia de veritate dubitatur, qui nomen tantum mutat nihil facere videbitur quod sophismatis speciem habeat, et quia opiniones variantur, nihil falsi dicere videbitur: nam mutato nomine efficitur, ut propositio redargui nequeat. Etenim quum refutatio sit συλλογισμὸς ἀντιφάσεως, nomine mutato vera ἀντίφασις non cogitur ab adversario (coll. 167 a 23). Apparet ex iis quae diximus quo iure restituerimus lectionem γὰρ vs. 24 quam etiam Paraphr. ed. Spengel. p. 95, 13, Boethius et vet. intp. habuerunt.

Cap. 18. *De vera syllogismorum sophisticorum solutione.*

176 b 30 παρ' ὁποίαν… Cur haec addiderit ex iis intelligitur quae dixit Anal. pr. II. c. 18.

176 b 33 εἴη ἄν…, h. e. εἴη ἂν ὡς ἀληθῶς λύσις ἡ εἰρημένη νῦν (vs. 29 sq.) λύσις, quam verbis sequentibus per particulam καὶ adiectis accuratius explicat.

176 b 35 Qua quidem distinctione facta, ait, apparet eos syllogismos qui falsam conclusionem recte cogant evertendos esse, eos vero qui, quamquam syllogismorum speciem prae se ferant, neque tamen revera sint syllogismi, in singulas partes ex quibus constent dissolvendos esse, ut perspiciatur qua in parte vitium admissum sit.

176 b 37 τῶν συλλελογισμένων λόγων, intell. τῶν ψευδῶν. Distinguit enim hic syllogismos qui e falsis propositionibus veram conclusionem et eos qui e falsis falsam cogant. ἐξ ἀλη-

θῶν μὲν γὰρ οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐκ ψευδῶν δ' ἔστιν ἀληθές (53 b 7 sqq.). — Vs. 39 καὶ γὰρ... Namque si conclusio est falsa, altera certe propositionum ex quibus effecta est falsa sit necesse est, quod probavit 57 a 36 sq. Quae quum ita sint (ait 177 a 2), iis qui falsum syllogismum evertere velint primum investigandum est num omnia quae syllogismi definitio postulet revera in eo sint observata, deinde, si syllogismus ipse bene habeat, perscrutandum num conclusio sit vera an falsa, ut, si vera sit, singulis partibus ex quibus componatur cognitis (διαιροῦντες vs. 4) exploremus utra propositio sit falsa, si vero conclusio falsa sit, syllogismum evertamus (ἀναιροῦντες) ita, ut aut alteram propositionem aut conclusionem falsam esse demonstremus (ἢ ὧδε ἢ ὧδε). — Ne quis putet pugnare ea quae leguntur 176 b 36, ubi Aristoteles non nisi eos syllogismos, qui speciem tantum habeant syllogismorum, quamquam revera nihil cogant, solvendos esse dicat per διαίρεσιν, cum iis quae habemus 177 a 5, ubi etiam eos qui veram conclusionem e falsis propositionibus recte cogant, διαιρέσει facta solvendos esse dicat, notandum est, quod ii, quorum conclusio vera ex propositionibus falsis efficitur, ut solvantur et διαιρέσει egent et ἀναιρέσει. Hi enim, ut cognoscatur utra propositio falsa sit, prius in partes ex quibus constant dissolvendi sunt quam propositio falsa ipsa redargui potest.

Cap. 19. *De redarguendis syllogismis qui vel voce vel oratione ambigua utuntur.*

177 a 12 Exemplum quod hic affertur habuimus 166 a 12. Alterum exemplum sic intelligendum est. ὅ τις ἐπίσταται τοῦτο συνεπίσταται (intelligit), οὗτος δ' ἐπίσταται (memoria tenet) τὰ ἰαμβεῖα, συνεπίσταται ἄρα τὰ ἰαμβεῖα· ἀλλ' οὐ συνεπίσταται· ἔστι γὰρ ἰδιώτης (cf. 166 a 18 sqq.). Conclusio non ambigua est, sed propositio minor, quia qui dicit aliquem scire carmina aut memoria eum tenere dicit carmina aut eum intelligere carmina.

177 a 14 Quod oratione ambigua exprimitur quodammodo esse et quodammodo non esse dicitur: significatur enim verbo ambiguo et quod est et quod non est. — Particula ἀλλὰ sensum aliquantulum turbat, quamquam praecedente negatione excusatur.

177 a 16 Quorum syllogismorum conclusio ambigua est, quia non efficitur syllogismus quo redarguamur, nisi adversarius a nobis impetraverit ut ei concesserimus quod thesi nostrae repugnet (66 b 10), in iis cavendum est, ne ambiguam propositionem concedamus (hoc enim, quamquam non expresse dicitur, Aristotelem dicturum fuisse patet: id enim agit, ut doceat quomodo occurrendum sit sophismati); si autem conclusio non est ambigua, sed propositiones tantum aliquid ambigui habent, non opus est, ut orationem ambiguitate liberemus. Nihil enim thesi nostrae nocebit, si ambigua sunt ex quibus argumentatur adversarius, dum id quod probare velit ut nos redarguat non sit ambiguum. Praepositio πρὸς vs. 20 eundem habet sensum quem exposuimus ad 50 a 11. — Exemplum quod habetur vs. 17 sq. quale sit ex iis apparet quae leguntur 166 a 9 sq., id vero quod sequitur vs. 23 illustratur coll. 165 b 34 sqq.

177 a 20 ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν..., h. e. si statim ab initio ambiguitatem perspicimus: opponitur enim quod sequitur vs. 24 ἐὰν δὲ λάθῃ.

177 a 27 Nonne quisque quod scit intelligit? Profecto, quamquam ii qui quod sciunt memoria tantum complectuntur non semper intelligunt quod sciunt: non est enim idem neminem intelligere quod sciat et nullum eorum, qui memoria tantum teneant quod sciant, intelligere quod sciat. — Apparet ex iis quae diximus non recte fecisse Bkkum, quod pro ὅ τι, quod edd. priores habent, scripserit ὅτι.

Cap. 20. De corrigendis syllogismorum vitiis in coniunctione et disiunctione verborum positis.

177 a 37 Paralogismus inde nascitur, quod ᾧ et τούτῳ modo cum verbo εἶδες coniunguntur modo cum verbo τυπτόμενον. Quamvis autem ambiguitatem quandam talia habere videantur, tamen non in ambiguis haec numeranda esse docet, sed in iis syllogismis qui peccent in coniunctione verborum. Namque si disiunguntur verba quae coniungi debent, oratio non ambigua dicenda est propterea, quod oratio ambigua dicitur, si, quamquam una et eadem manet, tamen duplicem sensum habet, ea oratio vero quae duplicem constructionem admittit, ut alia verba cum aliis coniungi possint, revera una et eadem dici nequit. Quare τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν ambiguum dici non potest, nisi etiam singula verba quae accentu vel

spiritu differunt pro ambiguis habenda sunt (notandum est autem, quod pro *σημαίνει ἕτερον* b 4 accuratius dicendum erat Aristoteli *διττόν ἐστιν*: quae quidem negligentia facile excusatur, quum idem etiam sic exprimere liceat: *εἴπερ καὶ τὸ ὅρος καὶ ὅρος ὄνομα ἓν ὂν οὐκ ἀεὶ ταὐτὸν σημαίνει ἀλλ' ἕτερον*): namque quo iure pro una oratione haberetur quod diverse construitur, eodem etiam *ὅρος* et *ὅρος* pro una voce haberentur. At quum nemo sit qui hanc vocem ambiguam esse dicat, neque *τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν* ambiguum esse apparet. — Boethius omissa particula *μὴ* vs. 3 vertit: „siquidem ora et hora secundum accentum prolata significant aliud". Patet autem particulam *μὴ* deletam esse ab iis qui verba *εἴπερ μὴ καὶ*... coniungenda putarent cum iis quae proxime praecesserunt; at facile tollitur difficultas omnis, si verba *οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος γίνεται διαιρούμενος* ita accipiantur, ac si in parenthesi dicta sint. — Vs. 6 *κἀκεῖ*, h. e. ubi ambigi possit de accentu vel spiritu qui ponendus sit. Quod vs. sq. dicit *ὥστ' οὐ διττὸν*... non continuo cohaeret cum iis quae proxime antecesserunt, sed cum iis quae habuimus vs. 1—4.

177 b 13 Qua in re sophisma constet quod hic commemoratur videmus ex schol. 313 b 1. — Cum iis quae vs. seq. leguntur cf. quae habuimus 20 b 35 et schol. 128 a 36.

177 b 16 Cuius doctrina bona est, id bonum est discere, mali doctrinam nosse bonum est, quare mali aliquid discere bonum est. At quod malum est, id et malum est et disci potest, ut potius dicendum sit malum esse, si quid mali discatur, quamquam mali doctrinam nosse bonum est.

177 b 29 *οὐ γὰρ πάντως*... Quid haec significent optime explicat Alexander (schol. 313 b 34): nam posse aliquem aliquid dicimus et si facultatem habet aliquid agendi et si nihil eum impedit quin agendi facultate quam habeat utatur. Cf. 255 a 33 *ἔστι δὲ δυνάμει ἄλλως ὁ μανθάνων ἐπιστήμων καὶ ὁ ἔχων ἤδη καὶ μὴ θεωρῶν*... *ὁ γὰρ ἔχων ἐπιστήμην μὴ θεωρῶν δὲ δυνάμει ἐστὶν ἐπιστήμων πως, ἀλλ' οὐχ ὡς καὶ πρὶν μαθεῖν*.

177 b 33 *ἀλλ' ἔστι*..., h. e. solutio sophismatis ipsa est sophistica, cf. 170 a 12 sq. Idem vitium reprehenditur de coel. 294 b 8 *πᾶσι γὰρ ἡμῖν τοῦτο σύνηθες, μὴ πρὸς τὸ πρᾶγμα ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν ἀλλὰ πρὸς τὸν τἀναντία λέγοντα*, quibus, ut explicet quid sit *τὸ πρὸς τὸ πρᾶγμα*, addit *διὸ δεῖ τὸν μέλλοντα καλῶς ζητήσειν ἐνστατικὸν εἶναι διὰ τῶν οἰ-*

κείων ἐνστάσεων τῷ γένει, τοῦτο δ' ἐστὶν ἐκ τοῦ πάσας τεθεωρηκέναι τὰς διαφοράς.

Cap. **21.** *De vitiis syllogismorum quae ex prosodia nascuntur solvendis.*

Cap. **22.** *De redarguendis iis paralogismis qui fiunt παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως.*

178 a 5 *ἐπείπερ ἔχομεν*... categoriis enim bene distinctis apparebit qua in re vitium admissum sit. Namque concessit qui interrogatus est non praedicari de alia re, sed per se consistere quodcunque substantiam exprimat, alter vero id quod revera est quantum vel *πρός τι*, quamvis speciem substantiae habeat, praedicari de alia re demonstrat, ut demonstravisse videatur substantiam de alia re praedicari.— Monendum est, quod exemplum substantiae Aristoteles non servavit, quod ab eo servatum iri in sequentibus verisimile erat, quia adiecit *οἷον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ*. In paralogismo sequente confunduntur categoriae faciendi et patiendi: quare dicit (vs. 18) eum non redargui, qui *τὸ ὁρᾶν* categoriae faciendi subiectum esse neget: hoc est enim quod tacite sumit adversarius, ut paralogismum conficiat. Cf. 419 a 13 *τὸ μὲν χρῶμα κινεῖ τὸ διαφανές, οἷον τὸν ἀέρα, ὑπὸ τούτου δὲ συνεχοῦς ὄντος κινεῖται τὸ αἰσθητήριον... πάσχοντος γάρ τι τοῦ αἰσθητικοῦ γίνεται τὸ ὁρᾶν.*

178 a 24 *τὸ αὐτό*, intell. *ὅτι φαίνεται δεδωκέναι ὃ οὐ δέδωκεν, ἀλλὰ ἰδίου ἐρωτήματος προσδεῖ.*

178 a 31 Solutionem sophismatis semper incipit per particulam *ἤ*. Confunditur in hoc exemplo categoria substantiae cum categoria quantitatis. Nam quum ille quaesiverit quid habeat alter, conclusionem ita exprimit, quasi quaesivisset quanta haberet (*συνάγει ἐπὶ τοῦ ὅσα* vs. 33). — Vs. 35 particula *ἆρα* melius abesset, quoniam quaestio quam particula *εἰ* oratione obliqua incepit, iam per particulam *ἆρα* exprimitur oratione recta.

178 a 37 Si, qui non unum talum solum habet, sed plures, unum dat alteri, falso cogitur eum dedisse quod non habeat — unum solum. Nam voce „solum" non exprimitur id quod habeat, sed quomodo habeat, h. e. num cum aliis habeat an sine aliis. Quare in illo paralogismo confunditur categoria

substantiae cum categoria relationis. — Orationem *ἀνακόλουθον* quam habemus b 1—4 optime supplevit auctor paraphrasis ed. Spengel. p. 107 *ὥσπερ οὖν, εἰ ἤρετο..., φανερὸν ἦν ὅτι οὐ συλλογίζεται, οὕτω κἀκεῖ*: nam in utroque exemplo non quid habeat, sed quomodo habeat (*μόνον ἢ μετ' ἄλλου — ταχέως ἢ μὴ ταχέως*) quaeritur.

178 b 10 Reprehendit eos qui tales syllogismos non ita solvant, ut categorias distinguendas esse doceant (quod faciendum esse modo ipse ostendit), sed ita ut aut conclusionem aut propositionem maiorem veram esse negent. Namque conclusionem evertunt et ii qui dicunt eum qui videat revera habere unum oculum solum, quia quicunque duo vel plures habeat, eundem unum solum certe habere necesse sit (*οὐκ ἄρα ᾧ μὴ ἔχει ὀφθαλμῷ ἴδοι ἂν ἀλλ' ᾧ ἔχει*), et ii qui, si quis argutetur dicens: „Quod quis habet, accepit, accepit autem unum calculum, ergo habet unum calculum" (quod falsum est, si ille, antequam unum accepit, plures iam possidebat), ita occurrant, ut dicant certe alterum qui acceperit unum solum calculum habere acceptum ab altero qui dederit. (Notandum est, quod quae leguntur vs. 11 seq. brevius dicta sunt *οἱ δὲ καὶ...* Sententia enim haec est: *ὁμοίως δὲ τινὲς μὲν λύουσι καὶ ἄλλον παραλογισμὸν διορθοῦντες τὸ συμπέρασμα καὶ λέγοντες ὡς ὃ ἔχει ἔλαβεν*: nam verbis *τινὲς μὲν* vs. 10 non respondent verba *οἱ δὲ* vs. 11, sed quae habentur vs. 14.) Propositionem maiorem vero evertunt (vs. 14) qui dicunt fieri posse, ut quis habeat quod non acceperit. Peccant autem utrique (*οὗτοι πάντες* vs. 16) in solvendis paralogismis: nam si haec solutio vera esset (*εἴ γὰρ ἦν αὕτη λύσις* vs. 18. V. quae diximus ad 67 a 35 et ad 20 a 31), qua in re vitium positum esset patefacere deberet (176 b 29), ut, si concederemus verum esse id ipsum ex quo syllogismi falsitatem ortam esse vera solutio docet — nam *διδόναι τὸ ἀντικείμενον* (intell. *τούτῳ παρ' ὅ ἐστιν ὁ λόγος*. Cf. 179 a 12) dicitur is qui pro vero habet et concedit cuius falsitatem ipsa solutio demonstrat — refutationem effugere non possemus (*οὐχ οἷόν τε λύειν*). Nam ex omni refutatione sophistica fit refutatio vera, si pro vero conceditur id quod falsae ratiocinationis causa est (*παρ' ὃ συμβαίνει τὸ ψεῦδος*), velut per syllogismum ambiguum, qui distinctione facta solvendus est ita ut dicamus *ἔστι μὲν ὃ ἔστι δ' ὃ οὔ*, revera

redarguimur (συμπεραίνεται vs. 20), si propositionem ambiguam omissa distinctione simpliciter veram esse concedimus. Contra si ne posito quidem eo in quo peccatum esse solutio dicit redarguimur, solutionem ipsam falsam esse apparet. Unde patet iure reprehensam esse eam solutionem quam habuimus vs. 10: nam etiamsi expresse concedimus et veram ponimus propositionem maiorem in qua peccatum esse illi contendunt, tamen revera non redarguimur, quia talem argumentationem, in qua substantia cum relatione confunditur, revera quidquam cogere negandum est.

178 b 28 Alexander et paraphr. ed. Spengel. ita hunc locum explicant, ac si habuissent τοσόνδε pro τόδε. At quod Aristoteles dicit hoc est. Si et vera et falsa oratio significarent τόδε τι et oratio, dum scriberetur, vera esset, nunc vero falsa, sequeretur eandem simul veram et falsam esse: nam id quod res est (τὸ τόδε τι) idem manet omni tempore. Ceterum cf. quae habuimus 4 a 35.

178 b 35 οὐδέτερον, h. e. οὔθ' εὗρεν οὔτ' ἔμαθεν, ὥστ' οὐκ οἶδε τὰ ἄμφω. At, ait, in conclusione quae quis scit universa et coniuncta (ἅπαν, i. e. ἅμα πᾶν) considerantur, in propositione vero non coniuncta, sed singula quaeque (οὐχ ἅπαντα). Cf. quae dicemus ad 179 a 23. — Negationem οὐχ quam et edd. et intpp. habent omnes reduximus. — Quale sit sophisma de τρίτῳ ἀνθρώπῳ explicuit Alexander schol. 314 b 42.

179 a 3 ἐκθέσθαι est aliquid ita ponere, ut seorsum considerari debeat (cf. quae diximus ad 26 b 7, 28 a 23 et b 13). Quare non ab omni parte verum est quod dicit Alexander (schol. 315 a 5) τὸ ἐκτίθεσθαι εἶναι τὸ ὕπαρξιν ἔχειν ἰδίαν: expresse enim adiicit Aristoteles vitium sophismatis non in eo positum esse, quod universalis hominis notio seorsum consideretur (ἐν τῷ ἐκτίθεσθαι), sed in eo quod pro substantia habeatur quae per se sola consistat.

Cap. 23. Syllogismi quorum vitium in dictione est solvuntur, si negatur cuius affirmatio syllogismum fecit falsum.

Quod hic de solutione dicitur consequens est eorum quae habuimus cap. 18.

179 a 17 Si paralogismo facto cogimur, ut quod animatum sit animatum esse negemus (οἷον Πλάτων διδάσκει, διδάσκει δὲ τὸ ἄψυχον, οἷον τὸ βιβλίον, Πλάτων ἄρα ἄψυχον), patefa-

ciendum est illud animatum esse: si vero cogitur animatum esse quod inanimatum sit (*οἷον τὸ βιβλίον διδάσκει, τὸ διδάσκον ἔμψυχον, τὸ βιβλίον ἄρα ἔμψυχον*), ita occurrendum est, ut illud inanimatum esse dicamus. — Lectionem *ὥς ἔστιν ἄψυχον* vs. 18 quam Boethius et vet. intp. praebent reiiciendam esse ex iis apparet quae proxime sequuntur.

179 a 20 Item ut solvantur qui fiunt *παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως*, id quod admisso vitio repugnet categoria cui quaeque notio subiecta sit recte constituta proferendum esse docet. Exempla facile intelliguntur ex capite antecedente. — Vs. 23 brevius dixit *ἀλλ' οὐχ ἃ* pro *ἀλλ' οὐχ ἅπαντα ἢ εὑρὼν ἐπίσταται ἢ ἅπαντα μαθών*.

Cap. 24. *De redarguendis syllogismis qui peccant in accidente.*

179 a 27 Quum incertum sit quando quod de accidente praedicetur etiam de re ipsa praedicetur (hoc enim causam esse huius paralogismi vidimus 166 b 29) — alia enim de utroque simul necessario praedicari videntur, alia vero non necessario de utroque — omni syllogismo quo ad rem ipsam transfertur quod de accidente praedicatur ita occurrendum est, ut de re ipsa et de accidente idem non necessario praedicari dicamus. Promti autem semper esse debemus ad demonstrandum quale sit quod de utroque praedicari debere negamus: sunt enim alia *συμβεβηκότα καθ' αὑτὰ* eaque necessario cum rei natura coniuncta, alia vero ita comparata, ut possint et abesse et non abesse a rebus quarum sunt accidentia (v. quae diximus ad 71 b 10). — Prima exempla quae afferuntur qualia sint Aristoteles ipse docet in seqq., de quarto v. Plat. Euthyd. 298 E, de quinto schol. 315 a 45. — Vs. 36 *οὐκ ἀνάγκη τὸ κατὰ τοῦ συμβεβηκότος* (*οἷον τὸ σὸν εἶναι κατὰ τοῦ πατρός*) *καὶ κατὰ τοῦ πράγματος* (*ἤγουν τοῦ κυνός*) *ἀληθεύεσθαι, ὥστε σὸν εἶναι πατέρα τὸν κύνα*.

179 b 11 Solutionem modo propositam primum reprehendit propterea quod, si vera esset, non eadem solutio conveniret in omnes eiusdem generis paralogismos (eos intell. qui in accidente peccant): convenit enim illa quidem in eos qui idem simul sciri et nesciri cogunt, non convenit in eos qui non probant aliquid sciri vel nesciri, sed aliquid esse vel quodam modo se habere. Deinde (ait vs. 17, ubi secunda re-

prehensio exponitur) fieri potest, ut in eadem argumentatione pluribus modis simul peccatum sit, quamquam paralogismus non solutus esse dicendus est, si falsi quodcunque in eo inveniatur. Velut etiam si quis Zenonem qui motum dari negat ad absurdum deducat et revera coegerit falsum esse quod ille contendat, tamen fallaciam quam illius argumenta habent non solvit: nam vera solutio patefacere debet quomodo fiat ut specie paralogismi propositi decipiamur. Quare si alter revera nihil coegit, quamvis videatur (quod accidit in iis paralogismis de quibus nunc sermo est, *ἐν τοῖς παρὰ τὸ συμβεβηκός*), sive verum est sive falsum quod conficere velit, qui paralogismum solvit patefacere debet revera nihil coactum esse. — Vs. 18 dedimus *ἁμαρτίας*, quia *μοχθηρίας* quod plurimi codices praebent e vs. antecedente hic videtur illatum esse. — Vs. 22 recepimus lectionem quam optimi libri mss. cum editionibus plerisque exhibent licet Boethio et vet. intp. invitis: nam oratio maiorem vim habet si legimus *ἀλλ' οὐκ* (coll. quae diximus ad 172 a 19 extr.), ut *οὐ γὰρ* alienae correctionis speciem habeat.

179 b 26 Tertium argumentum, quo solutionem supra expositam evertat, explicat. In quibusdam syllogismis, ait, fieri quidem potest, ut illa solutio bene habeat, in hos vero paralogismos minime convenit, quia, quum ille et Coriscum esse Coriscum et eum qui accedat accedere noverit, non dicendum est idem a se et sciri et ignorari: novit enim utrumque. Apparet autem illam solutionem locum habere non posse, nisi si alterum sciretur, alterum nesciretur.

179 b 34 Secundum quod habuimus argumentum etiam contra eos valet qui paralogismum 179 a 35 commemoratum ita solvunt, ut omnem numerum et magnum et parvum esse dicant. Peccant enim in eo, quod revera nihil coactum esse non vident, sed verum syllogismum factum esse concedunt.

179 b 38 Alii denique argumentationem aliquid ambigui habere dicunt, quod falsum est propterea quod, quum dicis „canis tuus est, canis pater est, ergo canis est tuus pater" neque singula verba neque sententia quam coniuncta exprimunt duplicem interpretationem admittunt.

180 a 8 Item etiam alium paralogismum ita solvunt, ut orationem ambiguam esse dicant. Male. Nam *τὸ τοῦτο τούτων εἶναι* non ambiguum est, sed aliquid ab aliquo possideri si-

gnificat. Si quis tamen hoc ambiguum esse contendat (quia, si dicatur ὁ ἄνθρωπος τῶν ζῴων ἐστίν, non possessio significetur, ut τοῦ τοῦτο τούτων εἶναι etiam alium sensum esse appareat quam eum quo aliquid ab aliquo possideri significet, et quia, si quid ita referatur ad τὰ κακά (vs. 12), ut genitivo casu ponenda sint, velut si dicamus ἀπαλλαγὴ τῶν κακῶν, dicendum sit τοῦτο εἶναι τῶν κακῶν, — h. e. coniungendum sit cum genitivo „τῶν κακῶν" — neque tamen propterea (ἡ ἀπαλλαγὴ) in malis numerandum sit, unde appareat multiplicem sensum habere τὸ τοῦτο τούτων εἶναι), non tam in ambiguitate peccatum esse dicendum est, sed in eo, quod simpliciter enuntiatum sit quod non nisi quodammodo affirmari debebat: nam qui φρόνησιν dicit ἐπιστήμην τῶν κακῶν non simpliciter dicit φρόνησιν εἶναι τῶν κακῶν, ἀλλὰ πῇ τῶν κακῶν. — Iam his expositis et a Bkko et ab iis qui ante eum Aristotelem ediderunt falsa interpunctione facta hunc locum difficilem redditum esse apparet. Namque longiori oratione interiecta non mirum est, quod in altero membro, quod incipit verbis παρὰ τὸ vs. 13, particula οὖν adiecta est: apodosin enim inceptae orationi deesse oblitus Aristoteles novum enuntiatum exorsus est (qua de re v. quae diximus I. p. 336).

180 a 14 Quare quamquam exemplum quod modo habuimus (hoc enim significat verbis ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου vs. 15) τὸ φρόνησιν εἶναι τῶν κακῶν non ambiguum est, tamen fieri fortasse potest, ut ambiguitatem habeat, si dicatur ἀγαθόν τι εἶναι τῶν κακῶν, ut et aliquid boni malum esse et aliquid boni a malis possideri eorumque usui inservire significet. At ne hoc quidem verum est, quoniam, si quid est bonum et est τούτου (h. e. et possidetur a pravo homine), non consequitur idem etiam esse ἀγαθὸν τούτου: nam quae singula de aliqua re praedicantur, eadem etiam copulata de ea praedicentur non est necesse. Quare neque quum dicimus τὸν ἄνθρωπον τῶν ζῴων εἶναι, quidquam ambigui oratio habet. Nam si quando aliquid brevius iusto exprimitur (ἀφελόντες vs. 19) — hoc enim facit qui dicit ὁ ἄνθρωπος τῶν ζῴων ἐστί, quum dicere debeat εἶδός τι τῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπός ἐστιν vel aliud quid huiusmodi — orationem esse ambiguam minime consequitur: nam sicut τὸ μῆνιν ἄειδε θεά brevius dictum est, ut sensu proprio acceptum non significet Iliadem,

tamen oratio eius qui dicit δός μοι τὸ μῆνιν ἄειδε θεά Iliadem intelligens ambigua dici non poterit.

Cap. 25. De solvendis iis paralogismis qui in eo peccant, quod simpliciter ponunt quod non nisi quodammodo verum est.

180a23 Qui redarguere velit paralogismos qui simpliciter asserunt quod non nisi cum adiunctione quadam concedendum est, conclusionem considerare debet, num fortasse fieri possit, ut simul ipsa sit vera et id quod ei contrarium sit vel repugnet, si utrumque cum adiunctione quodam dicatur vel alterum simpliciter, alterum cum adiunctione: nihil enim absurdi exit, si contraria vel repugnantia simul vera sint ita ut aut utraque non simpliciter pronuntientur aut certe alterum.

180a33 Prima duo exempla quae hic habentur facile intelliguntur coll. 167a1 sqq.; tertium ab Aristotele explicatur vs. 39, de quarto v. schol. 316b26.

180b2 Item si oratio et aliquid falsi habet et aliquid veri, difficile videtur ad diiudicandum num vera sit dicenda an falsa: fieri enim potest, ut simpliciter falsa sit, quodammodo vero vel certae cuiusdam rei ratione habita (ᾗ τινός vs. 6) vera, ut partim quidem sit vera, quamquam vera simpliciter dici nequeat.

180b12 τῷ αὐτῷ, eidem homini. Namque quum exemplo proxime antecedente demonstratum sit idem simul esse posse bonum et malum, sed bonum alii homini, alii malum, nunc etiam eidem homini idem simul bonum et malum esse ostenditur, quamquam non eodem tempore vel non eodem loco. Similem quasi gradationem habuimus 167a29—34.

180b24 Suum quemque habere iustum est; si iudex ex animi sententia iudicavit, iuste iudicavit, quare si ex animi sententia alii adiudicat quod alius habere deberet, ille possidebit quod iustum est — lege certe iustum, natura iniustum. — Vs. 25 ex optimis codicibus dedimus ψευδής, quod etiam vet. intp. videtur habuisse qui vertit: „si sit falsus", et Boethius qui habet: „si sit falsa (opinio intell.)".

180b31 Docet quomodo solvendi sint paralogismi quos habuimus vs. 24 et 26, quamquam hoc iam satis manifestum est ex iis quae antecesserunt.

Cap. 26. De redarguendis iis qui refutationis definitionem non observant.

181 a 2 *πρότερον* respicit ad 167 a 21 sqq. Conclusionem ait considerandam esse *πρὸς τὴν ἀντίφασιν*, h. e. ita, ut cognoscatur num conclusio quidquam admittat quod uni eorum repugnet, quae ut observentur ipsa refutationis notio postulet, velut num admittat *τὸ οὐχ ὡσαύτως* vel *τὸ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ*. Si quis autem statim ab initio interroget num fieri nequeat, ut idem simul duplum sit et non duplum, negandum est hoc fieri non posse et concedendum quamquam non eo sensu quo, si dederimus, revera nos redargui intelleximus, h. e. non eo sensu quo contra definitionem refutationis supra a nobis propositam peccetur (non simpliciter, sed adiunctis iis quae in vera refutatione observanda sunt). Exempla quae sequuntur facilia sunt ad intelligendum: nam priori paralogismo ita occurrendum est, ut dicamus *ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό*, alteri ita, ut dicamus *ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ*. — Vs. 16 ex optimis codicibus quibuscum Boethius et vet. intp. conspirant adiecimus verba *κατὰ ταὐτό*, quae et facile per scribentium negligentiam omitti potuisse et haud intempestive hic inseri apparet, quum antecedentis paralogismi vitium in eo positum sit, quod conclusio non dicatur *κατὰ ταὐτό* (cf. quae diximus ad 180 b 12 extr.). Accedit quod etiam plures editiones priores illa verba habent.

Cap. 27. Quomodo refutentur paralogismi in quibus principii petitio sit admissa.

181 a 15 Si statim ab initio perspicimus adversarium petere ut sibi detur quod probare debet, non dandum est, quamvis probabile sit, sed dicendum (quod verum est) concedi non posse quod velit ille, sed demonstrandum esse; sin autem ab initio non perspeximus petitionem principii ab altero fieri, sed refutatione confecta hoc cognoscimus, quod ipsi peccavimus in illum conferre debemus ita, ut illum male argumentatum esse dicamus: nam in vera refutatione utendum non esse petitione principii. Denique (vs. 19) etiam ita occurrere licet, ut dicamus datum esse a nobis quod ille interrogaverit non ut propositionem, qua a nobis concessa ille ad nos redarguendos uti possit, sed ut thesin contra quam disputare debeat — quod plane contrarium est ei quod in syllogismis so-

phisticis fieri solet: in his enim propositione data quacunque ita utuntur, ut adversarium inde redarguere studeant. — Bkki interpunctionem qui retinuerit vs. 21, haud scio an hunc locum intelligere non possit.

Cap. 28. *De solvendis paralogismis quorum vitium est in consequentia.*

181 a 22 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου δεικτέον, ex argumentatione ipsa demonstrandum est non esse alterum alterius consequens, quod propositione non recte conversa posuit adversarius. Cf. quae habuimus 167 b 1, ubi etiam de Melissi paralogismo sermo fuit.

Cap. 29. *De redarguendis iis paralogismis qui assumunt quod ad syllogismum non pertinet.*

181 a 31 In iis paralogismis qui in demonstrationem assumunt quod revera ad demonstrationem conficiendam nihil facit (παρὰ τὸ προστιθέναι τι), videndum est num eadem exeat demonstratio, etiam si illud praetermittatur. Quod si fit, dicendum est datum illud esse a nobis, non quia pro vero haberemus, sed ne argumentationi, quam adversarius conficere vellet, dicis causa offecisse videremur, hunc vero iam non ita uti eo quod concessum sit, ut ad demonstrationem conficiendam aliquam vim habeat.

Cap. 30. *De solvendis iis paralogismis qui ex pluribus interrogationibus unam faciunt.*

181 b 1 Sicut autem is qui propositionem ambiguam distinctione non facta aut concessit simpliciter aut negavit, quamquam interrogatio non erat simplex, non redarguitur, si propositio utrocunque modo accepta aut vera est aut falsa, item etiam qui in eo peccat, quod ad plures interrogationes simul propositas simpliciter respondet, non refutatur, si unum responsum quod dedit simul omnibus interrogationibus convenit et verum est in omnibus. Sin autem alterum affirmari debet, alterum vero negari, vel si num plura de pluribus praedicentur simul interrogatur et si res ita se habet, ut utrumque de utroque quodammodo praedicari possit, quodammodo non possit, facile redarguitur qui simpliciter omnia simul affirmat vel negat. — Notandum est, quod vs. 8 apodosis

deest,[1] quae facile ex antecedentibus repetitur: plene enim dicendum erat συμβαίνει ὑπεναντίωμα, ὥστε τοῦτ' εὐλαβητέον, intell. τὸ ἁπλῶς ἀποκρίνεσθαι.

181 b 10 Exempli gratia, ait, si quis de bono et malo coniunctis interrogatus num bona sint an mala simpliciter respondet „bona" vel „mala", et bona et mala ea esse cogi poterit et neque bona esse neque mala. Nam simplex responsum quod datum est „bona" vel „mala" non conveniet in utrumque: quare demonstrabitur quae bona et mala sint eadem esse cum iis quae neque bona sint neque mala. Deinde (vs. 13) si quis unumquodque secum idem et ab alio diversum esse uno responso edito concessit, eadem (duas res intell. velut *A* et *B*) et a se ipsis diversa et secum (inter se) eadem esse probatur, quum non cum aliis, sed secum ipsis eadem et inter se (a se ipsis, αὑτῶν) diversa esse datum sit. Denique (vs. 15) si quid boni corrumpitur, ut malum fiat, malum vero pro tempore bonum est, ex uno bono fiunt duo, malum et bonum. Duo autem quae sunt inaequalia, quum utrumque sibi ipsi sit aequale, et aequalia sibi sunt et inaequalia.

181 b 19 Dantur etiam aliae horum paralogismorum solutiones, ut si quis orationem ambiguam esse dicat. Nam quum ambo sibi aequalia esse dicuntur, hoc et ita intelligi potest, ut significet alterum alteri esse aequale et ita ut utrumque sibi quidem ipsi sit aequale, alteri vero inaequale. Eadem ambiguitas locum habet, si omnia sibi aequalia esse dicuntur, ut voces „ambo" et „omnia" ambiguas esse appareat, quamquam optime huiusmodi sophismati occurri patet, si ad plures interrogationes non unum responsum detur, sed diversa: quod si fit, aliquid absurdi confici neutiquam poterit.

Cap. 31. *Quomodo occurrendum sit iis qui ut idem plus semel dicamus efficere student.*

181 b 25 Ne idem plus semel dicamus, cavendum est (cf. **173 a 1**), ne notiones relatas, quum simpliciter proferantur et sine eo ad quod referantur, aliquid significare concedamus, velut dupli notionem sine notione dimidii nihil significare dicendum est: nam videtur quidem altera notio inesse in altera, quamquam revera non inest. Etenim etiam si dico „decem uno deducto", notio numeri decem inest in eo quod dixi, et

affirmatio semper inest in negatione, attamen utraque non significat idem, ut appareat non idem semper significare *A* et *AB*, etiamsi *B* insit in *A*: unde consequitur non necesse esse ut *τὸ διπλάσιον* idem significet quod *τὸ διπλάσιον ἡμίσεος*: quare optimo iure diximus neque dupli neque dimidii notionem nude pronuntiatam quidquam significare aut, si quid significent, certe non idem significare si coniuncta ac si nuda proferantur; neque enim generalis notio *ἐπιστήμης* eadem manet in specie, ut si dico *ἰατρικὴ ἐπιστήμη*: nam illa quidem est *ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ*, speciei notio vero non est *ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ*, sed *ἐπιστήμη ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους*.

181 b 36 *δηλοῦται*, intell. *τὰ ὑποκείμενα*. Quae ita praedicantur de aliis, ut simul significent notionem eius de quo praedicentur (velut notione imparis quae de numero praedicatur notio numeri continetur, v. quae habuimus 173 b 7), ea non idem significare dicenda sunt si nuda pronuntientur ac si coniuncta cum notione quam necessario contineant. — Quae sequuntur non satis clare dicta sunt. Ex iis autem quae leguntur 182 a 2 apparet sic argumentandum fuisse. *τὸ γὰρ σιμὸν αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ λεχθὲν ῥινὸς κοιλότητα σημαίνει, προστιθέμενον δὲ τῇ ῥινὶ οὐ ῥινὸς κοιλότητα ἀλλ' ἁπλῶς κοιλότητα.* — Vs. 39 *οὐδὲν κωλύει*, intell. *μὴ δηλοῦν τὸ αὐτό, ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινὶ προστιθέμενον ταύτῃ σημαίνειν αὐτὸ ὑπάρχειν*. De usu particulae *ἀλλὰ* diximus ad 172 a 19.

182 a 1 Bkkus Iul. Pacium secutus dedit *συμβαίνει*, quod quem sensum habeat non dico bonum, sed tolerabilem non assequor. Boethius et vet. intp. habuerunt *σημαίνειν*, quod licet codicibus invitis recepimus: nam plerique eorum qui habent *σημαίνει*, quum omiserint verba *ἔνθα μὲν... σημαίνει*, in eo videntur peccavisse, quod formarum similitudine decepti a verbo *σημαίνειν* quod legitur vs. 1 aberraverunt ad alterum *σημαίνει* quod habetur vs. 2, ut non verba *ἔνθα μὲν... σημαίνει*, sed verba *σημαίνειν... ῥαιβὸν* ab iis praetermissa esse videantur. Buhlius (animadvv. critt. ed. Bip. III. p. 668) in cod. Guelph. lectionem *σημαίνειν* exstare tradidit.

Cap. 32. De soloecismis vitandis.

182 a 12 At, ait, dicere lapidem non est dicere aliquid quod nominativo (ὃ vel *τοῦτο*), sed quod accusativo casu proferatur

velut per ὃν vel τοῦτον. — Vs. 15 Ex codicibus *Dc*, quibuscum Boethius et vet. intp. conspirant, dedimus εἰπεῖν: apparet enim ferri non posse lectionem vulgarem εἶπεν. Sententia enim, ut sequentia docent, haec est. Lignum vero vel quaecunque alia generis neutrius sunt dici οὗτος nihil refert, quia horum et nominativus et accusativus eandem habet formam, ut, si inter se permutentur, tamen non fiat soloecismus.

182 a 19 Si quis interroget num hic sit haec? et si, postquam negaverit alter, pergat quaerere nonne hic est Coriscus? et deinde dicat: hic igitur est haec, tamen, etiam si Corisci nomen feminam significaret, soloecismum non coegit, nisi prius alter interrogatus num Corisci nomine femina significetur, hoc ipsum concesserit.

182 a 25 δεῖ κἀκεῖ... Haec quum brevius dicta sint, obscuriora facta sunt: apparet enim hoc dicturum fuisse Aristotelem: ὁμοίως οὖν δεῖ κἀκεῖ (in exemplo quod habuimus vs. 11) δεδόσθαι τὸν λίθον σημαίνειν οὗτος, h. e. ὁμοίως οὖν, εἰ μέλλει ὡς ἀληθῶς συλλογίζεσθαι σολοικισμόν, δεῖ κἀκεῖ προσερωτᾶν εἰ τὸ φάναι εἶναί τι λίθον σημαίνει τὸ φάναι οὗτος ἀλλ' οὐ τοῦτον.

182 a 26 φαίνεται δὲ... Speciem autem soloecismi habet quod coactum est, quia accusativus pronominis neutrius quo usus est qui interrogavit (τοῦτο vs. 10, τὶ vs. 11) eandem formam habet quam nominativus.

182 a 34 οὕτως, h. e. si interrogetur ἆρ' ὃ φῂς εἶναι τοῦτον, ἐστὶ τοῦτον; — Vs. 39 τὸ μὲν intell. τὸ ἐπιστήμην ἔχειν, τὸ δὲ intell. τὸ ἐπίστασθαι.

Cap. **33.** *Vera solutio paralogismorum, in quibus idem peccatum est, modo facilior est modo difficilior.* **32** *De syllogismis argutis, qui difficiliores sunt ad solvendum.* **183 a 14** *De argumentatione inepta quae facile solvatur.* **21** *Qui interrogat aut contra thesin disserit aut contra eum qui thesin defendit aut temporis excusatione utitur.*

182 b 10 Eadem argumentatio aliis alio vitio laborare videbitur, quia, si vitiorum quae recensuimus genera ad singulos paralogismos transferantur, ut quid in singulo quoque sophismate peccatum sit definiatur, haud raro dubium erit in quo genere singula sophismata collocanda sint. — Verbis ὥσπερ οὖν vs. 13 respondent quae sequuntur vs. 27 ὁμοίως δὲ καὶ...

182b16 Quid ridiculi habeat primum exemplum quod proponitur non intelligo: nam Alexandri interpretationem (schol. 319b43) ineptam esse per se intelligitur, quod vero dicit auctor paraphr. anon. ed. Spengel. p. 132, 1 ἢ ὅτι ἐκομίζετο ἐπὶ δίφρον ἢ ὅτι ἅρμα ἤλαυνεν quomodo ex Aristotelis verbis exprimi possit non video.— πρὸς τὴν κεραίαν στέλλεσθαι ambiguum est, quum et significet ad antennam mitti (contendere) et vela pandere a latere s. ventum obliquum captare (ἐκ κεραίας διαδραμεῖν).— Boreas purus aut est Boreas ventus salubris aut Boreas „integer scelerisque purus".— Estne ille Euarchus? aut: significat habetne nomen Euarchi? aut: regitne bene civitatem? (ἆρ' ἐστὶν εὖ ἄρχων;) ad quod respondetur: imo Apollonides est. Iocus videtur in eo esse, quod nomen Apollonidis sono simile est verbo ἀπολλύναι.

182b32 Syllogismus argutus est qui audientis animum ita perturbat, ut nesciat quomodo se expediat. Quod si fit, duplex audientibus movetur dubitatio: namque aut, si revera aliquid coactum est, dubitatur utra propositio impugnanda sit, aut, si syllogismus contentiosus factus est (h. e. syllogismus qui aut nihil revera coegit, quamvis speciem syllogismi habeat, aut qui quod confecit non collegit ex principiis propriis eius rei de qua sermo est, v. 171b19), dubitatur quomodo defendendum sit quod ab initio proposuimus. Iam ratiocinatio ipsa, si bene habet, argutissima est quum positis propositionibus valde probabilibus cogitur quod quam maxime improbabile est: nam si in una et eadem ratiocinatione, cuius propositiones sint *AB*, conclusio *C*, sumitur id quod conclusioni repugnat, ut fiat conversio qualem habuimus Anal. pr. c. 8—10, quodcunque efficitur simile erit conclusioni *C*: sumebatur enim quod repugnat conclusioni *C* valde improbabili, h. e. sumebatur propositio valde probabilis qua coniuncta cum propositione *A* vel *B* evertitur propositio *B* vel *A*, ut appareat ex propositionibus probabilibus semper cogi quod valde improbabile sit: quare dicit (183a3) talem syllogismum ἐξ ἴσου τὸ συμπέρασμα ποιεῖν τοῖς ἐρωτήμασι, quum conclusio negata eandem semper probabilitatem habeat quam propositiones, ut, si cum altera propositione coniungatur, conclusio aeque improbabilis exeat quam prima. Deinde (vs. 4) arguta est ratiocinatio quae ex propositionibus probabilibus conclusionem efficit aeque probabilem (ἐξ ἁπάντων

ὁμοίων): quam quum non debeamus concedere, propter aequalem propositionum probabilitatem haesitamus utra nobis impugnanda sit.

183 a 9 *παρὰ ψεῦδος*, h. e. *παρ' ἀναίρεσιν*, ut dicit vs. 10. Quid haec sibi velint apparet ex iis quae habuimus 176 b 35 sq.

183 a 16 Si aliqua propositio praetermissa est, sine qua argumentatio quam conficimus esse non potest, et si revera nihil cogit, ratiocinatio inepta est; si vero deest aliquid quod ad argumentationem ipsam quidem non pertinet, sed unde propositiones ex quibus cogitur confirmentur et veri similiores reddantur, ratiocinatio quidem non contemnenda est, quamquam qui interrogavit in reprehensionem incurrit.

183 a 24 *πρὸς τὸν χρόνον συλλογίζεσθαι* dicitur qui controversiam deducit ad id quod ut redarguatur longiorem disputationem requirat quam quae ad finem perduci possit. Negligentius v. 26 adiecta sunt verba *τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν*, quasi non praecessisset particula *ἤ*, sed quasi dixisset *ὥστε μὴ εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν*.

Cap. **34.** *Breviter recensentur de quibus in hoc libro actum sit.* 37 *Epilogus doctrinae dialecticae.*

183 a 33 *τοὺς λόγους* quos hic opponit *τοῖς συλλογισμοῖς* intelligere videtur *τοὺς φαινομένους μὲν συλλογισμοὺς οὐκ ὄντας δέ*.

183 b 1 Quum autem ob cognationem quae inter dialecticam et sophisticam intercedit praeter id quod dialecticae proprium est, ut tentet quid alii in disputando valeant, etiam id agatur, ut qui disserat rei de qua disputet peritus videatur (nam qui se interrogari vult rem scire profitetur, qui interrogat videtur ab alio edoceri velle), his libris non solum docuimus quomodo interrogandum et utendum sit iis quae adversarius concesserit (*τὸ λαβεῖν λόγον*), sed etiam quomodo ipsi respondentes thesin quam defendamus tueri possimus. — *εἰρήκαμεν* vs. 7 respicere videtur ad 165 a 25 sq. — Recte monet Alexander (schol. 321 a 14) vocem *πρότερον* vs. 18 coniungendam esse cum participio *ληφθέντα*.

183 b 31 De Tisia, Thrasymacho, Theodoro v. quae disputavit Spengel *συναγωγὴ τεχνῶν* p. 37 sqq. et p. 93—103, F. D. Gerlach Histor. Studien p. 71 not., p. 82—85, p. 87, Winckelmann in Plat. Euthyd. p. XXXIV sqq.

184 b 3 et 6 De *ὑμῖν* et *ὑμῶν* v. Stahr Aristotelia I. p. 114. Boeth. et vet. intp. habuisse videntur *ἡμῖν* vs. 3, sed *ὑμῶν* vs. 6. — Cum fine cf. quae leguntur 1329 b 34.

INDEX.

GOTHAE, LITTERIS OFFICINAE DVCALIS ENGELHARDO - REYHERIANAE.

